RECEIVED NUMBER Q.407.31

THE TRVSTEES OF THE PVBLIC LIBRARY OF THE CITY OF BOSTON 1852 1878

OMNIVM LVX CIVIVM

Purchased from the income of a fund
presented by his friends
to the
Public Library of the City of Boston,
as a memorial to
Henry Sargent Codman.
1864 – 1893.
Landscape Gardener.

Fifteenth-Century Books

(*Continued from the June 1936 issue*)

STRASSBURG

JOHANN PRÜSS

HORTUS SANITATIS. c. 1499.

*Hain *8943.*

Printed with gothic type in folio form, in two columns, 55 lines to a column. It has 360 leaves; the size of a leaf is 313 × 210 mm., while the text in a column measures 227 × 67 mm. The last eighteen leaves, containing the Registers, have smaller margins and probably come from another copy. The title-page contains the signature of a former owner: "Jaross Ponanski," in late 18th-century handwriting. There are numerous old manuscript notes on the margins.

THE *Hortus Sanitatis* or *Ortus Sanitatis* (*Garden of Health*) is perhaps the most comprehensive work on natural history produced in the Middle Ages. It contains all the knowledge then available on plants, beasts, fishes, birds, and minerals, together with their curative uses. In fact, the *Hortus Sanitatis* is first of all a medical work, and only secondarily a book on natural history. "A popular medicine book it might be called," Dr. Arnold Klebs writes, "but by no means in the sense we attach nowadays to this sort of literature, for it served undoubtedly also in the technical education of the time." And this distinguished historian of medical science further reminds us that the entire structure of modern science rests on such humble beginnings. Indeed, the Latin language as well as the compressed style with its many references to ancient writers show that the work was intended much more for the physician than for the layman.

With woodcuts on almost every page, and printed in a handsome folio form, the *Hortus Sanitatis* is, besides, a very impressive book. The first half of the volume treats entirely of plants; but even here genre-pictures and all sorts of fabulous designs enliven the illustrative material. Especially the woodcuts representing the animal kingdom of land, air, and sea display an immense variety. There is a distinct effort at fidelity in all these drawings; not only the animals but also the plants are clearly recognizable. Yet the pictures are quaint. They are the work of a medieval, late-gothic artist — or rather artists — without the slightest influence of the Renaissance.

In all fifteenth-century editions, the title is given as *Ortus;* but unquestionably "garden" and not "origin" or "source" is meant by the word. It has been suggested that the work became known as *Ortus* because of the circumstance that in medieval manuscripts the space for the first letter was often left blank for the illuminator; on the other hand, we find that in many of the manuscripts as well as in the early printed editions the letter O is usually printed in a decorative manner. The contemporary French translation also calls the book *Arbolayne,* the equivalent of *Hortus.* The volume recently acquired by this Library is the fourth edition of the work. The original edition was printed at Mainz in 1491 by Jacob Meydenbach; then Johann Prüss issued three undated editions at Strassburg, probably in the years 1496, 1497, and

1499. The copy recently acquired by the Boston Public Library is of the third Strassburg edition.

Three great varieties of herbals were printed in the latter part of the fifteenth century. The first, in Latin, was the *Herbarius,* the earliest dated edition of which was produced in 1484 by Peter Schoeffer at Mainz; the second, in German, was the *Gart der Gesundheit,* also printed by Peter Schoeffer at Mainz in 1485; and the third was the *Hortus Sanitatis* in Latin, first published, as noted above, in 1491 by Jacob Meydenbach at Mainz. The *Herbarius* influenced the *Gart der Gesundheit,* and both influenced the *Hortus Sanitatis;* nevertheless, all three are separate works. There has been, it is true, a considerable amount of confusion in the bibliography of these herbals. The *Gart der Gesundheit* and the *Hortus Sanitatis* especially were often mistaken for each other. Dr. Ludwig Choulant's otherwise excellent study of the subject, published in 1857, calls the German work "the smaller" and the Latin work "the larger" *Hortus.* Unfortunately, the difference in size between the two is slight. Joseph Frank Payne, in his essay published in 1901, largely follows Choulant's classification, and, if anything, adds to the confusion by using titles like *German Hortus Sanitatis, smaller Hortus* and *Herbarius zu Teutsch* almost interchangeably. Dr. Klebs has done a real service to the lore of incunabula by clearing up the matter in his list, which first appeared in 1917. His nomenclature has been adopted in the present article.

The *Hortus Sanitatis,* as represented by the volume in the Library, consists of six parts. The first is a "Tractatus de herbis" (on plants) in 530 chapters; the second is a "Tractatus de animalibus" (on beasts) in 164 chapters; the third is a "Tractatus de avibus" (on birds) in 122 chapters; the fourth is a "Tractatus de piscibus" (on fishes) in 106 chapters; the fifth is a "Tractatus de lapidibus" (on minerals) in 144 chapters; and finally the sixth is a "Tractatus de urinis." There is also a Preface and a General Register.

The author of the *Hortus Sanitatis* is unknown. To be sure, the Preface contains an intimation of his identity; but it is difficult to know just how much credence may be given to the statement. Both the *Gart der Gesundheit* and the *Hortus Sanitatis* have substantially the same Preface. That of the latter was supposedly written by the physician-author himself, who records that — besides his sympathy for the poor who cannot pay for the doctor and apothecary — he undertook the work at the persuasion of a certain nobleman, "nobilis dominus," who made a journey to the Holy Land, studying on his way all such native plants, animals, and minerals as were used for medical purposes. The nobleman described his own observations and also procured pictures of each object. The writer of the Preface, on the other hand, compiled the rest of the book from the works of Avicenna, Hippocrates, Galen, Serapion, Pliny, Dioscorides, Vincentius, and others. In the Preface to the *Gart der Gesundheit* the supposititious nobleman speaks in his own person, relating that he undertook his travel to the Holy Land in the company of a painter, himself making studies and descriptions, while the rest of the book was compiled by a physician.

Who was this physician, and who was the traveling nobleman? For a long time Johann de Cube (Johannes de Cuba, or Johann Wonnecke of Caub) was regarded as the author, for his name is mentioned in a suggestive manner at the end of Chapter 76 of the *Gart der Gesundheit,* although it is entirely absent from the *Hortus Sanitatis.* After a description of the "bolus armenus" included

Capitulum.ccclv.

PIſcacea grece.arabice Piſtach ſiue fu-
ſtech vel fiſtach.latine fiſtica.Sera .li.
a g.c.piſto ch.i.piſcacea ſunt fruct9 qui
veniūt de damaſco.Dyaſc.ca.piſcacie que in
Syria naſcunt ſimilia ſtrobilib9 ſunt.

Operationes.

A ¶ Dyaſco.Euſtomacha ſunt cum vino bibita
morſib9 venenatꝫ occurrūt.ſ̄rus piſcaceaꝝ au-
ſtera ꝛ ſtiptica ē.Ideoqꝫ etiā accomoda credū
B tur toraci ꝛ pulmōis ꝛ iecorꝫ vitia purgare.
¶ Et ideꝫ Sera.Piſtoch.id ē fiſtice ſubſtan-
tia eſt ſubtilis.et ſapor eius eſt fere ad amari-
tudinem declinās:et virt9 ei9 ē ca.et ſic.ampli
oris caliditatis qꝫ nux auellana.
C ¶ Gal.li.ð cibis.ca.de piſcaciis .Piſcacie na-
ſcuntur apud alexandriā in egypto: multo aūt
plura in boreali ſyrie .alimētū quidem pauciſ-
ſimū habētia.vtilia ſunt ad epatis corrobora
tionē:ſimul ꝛ purgationē inſertoꝝ humorum
ſm meatus ipſius.pticipant em̄ ſub amara et
D ſtiptica qualitate aromatizante.
¶ Scim9 aūt ꝛ alia multa epati vtilia ſicut in
negocio ſimplicium medicinaꝝ oſtēſum ē. Sto-
macho aūt neqꝫ pfectū neqꝫ nocumētū notabi
le ex ipis habeo teſtari:ſicut neqꝫ reſtrictiui vē-
tris neqꝫ ſubductiui.

¶ Et idē.viij.ſim.far.c.ð piſcaciis.Piſcaciū.i. E
fiſtica.in ſyria multū naſcit plāta hec Fruct9 āt
ei9 ſubtiliū ptiū ē.ſub amaꝛ qð ꝛ aromatizans
habēs.deobſtruit ꝛ mūdificat maxie quideꝫ ca
ſm epar.et ca q̄ ſm toracē et pulmonem
¶ Aui.de virib9 cordis dicit qꝫ cōfortat cor. F
¶ Auerrois.v.li.Colliget.c.de piſcacea dt qꝫ G
confortat ſtomachū ꝛ epar a tota ſubſtātia
¶ Rabbi moyſes.c.de piſcatiis. Piſcacie ſūt
meliores omib9 fructib9:corroborāt ſtomachū H
et epar .ſunt calide ꝛ ſicce temperate.

Capitulum.ccclvj.

PAnicum ſiue Panicum.yſaac in dietꝫ
Panicuꝫ in forma et natura ſimile mi-
lio .minus tamen co nutrit.

Operationes

¶ Panicum vētrē magis conſtipat. coquitur A
ſepe cum pinguedine vel cū lacte.
¶ Cōſtan.in pantegni.Panicuꝫ ꝛ miliū fri. et B
ſic.ſunt in.ij.gradu.paꝝ nutriunt.ſtiptica ſunt
et panis inde fact9 multo plus eſt conſtipatiu9
Urinaꝫ autem puocant. Cum butiro vel lacte
cocta ſunt meliora quibus admixtis humectā-
tur .et eorum ſiccitas expellitur.

A Page from the "Hortus Sanitatis," Printed by Prüss at Augsburg c. 1499
Facsimile Slightly Reduced

in the former work, there is a remark that a mixture of this clay with "aurum vite" produces a medicine "dicke mail versuecht an vil enden von mir [often used by me] Meyster Johan von Cube." It is to be noted, however, that the passage is in contradiction to the content of the chapter itself — which may indicate that he was merely a proof-reader . . . As to the nobleman who persuaded the physician to compile the work, it has been thought that he was none other than Bernhard von Breydenbach, Chamberlain to Archbishop Berthold of Mainz, who with several noblemen and ecclesiastics really visited the Holy Land in 1484, and whose *Peregrinationes* was published at Mainz in 1486. Choulant, in his study, examined with great thoroughness the possibility of Breydenbach's identity with the "nobilis dominus" of the *Gart der Gesundheit* and came to an unfavorable conclusion. The *Gart der Gesundheit* appeared on 28 March, 1485, while the *Peregrinationes* was dated 21 February, 1486. It seems impossible that within a few months after his return from the Holy Land Breydenbach, even before he started on his *Peregrinationes,* was able to publish the *Gart der Gesundheit* — unless, of course, in his absence the physician whom he mentions had already completed his part. Yet nowhere in the *Peregrinationes* is there any hint of the existence of the herbal, an omission which would have been altogether unlikely if Breydenbach had a hand in the work. It is true that Breydenbach was accompanied on his journey by a painter — Erhard Rewich, of Utrecht — but the woodcuts of the *Peregrinationes,* which also include eight animal pictures, are of a very different style from those in the *Gart der Gesundheit.* As Choulant justly observes, there were many pilgrimages to the Holy Land in those days, and thus some other "nobilis dominus" could easily have been the author of the herbal.

In addition to the Preface, the *Hortus Sanitatis* — at least its first edition — contains also an Epilogue. Unfortunately, this does not offer any information about the author or authors. Jacob Meydenbach, the printer, states with considerable pride that the book "omni diligentia collectum et elaboratum" was produced by him, without mentioning however who did the compiling and elaboration. The fact that the volume extended also to the animals and minerals was, of course, advertised. But the printer was justified in pointing out that the *Hortus Sanitatis* was different from the *Gart der Gesundheit.* For not only the treatises on beasts, birds, fishes, and minerals were new in his work, but also the section on plants was completely rewritten. Some chapters of the German work are lacking in the Latin; and yet the latter includes nearly a hundred more chapters than the former. The text and the sequence of chapters also differ. Further, each chapter in the *Hortus Sanitatis* is divided into two parts: the first gives a description of the object and the second — under the title "Operationes" — mentions its medical effects.

The woodcuts of the Mainz edition of the *Hortus Sanitatis* were made by an unknown master, probably by the same artist who illustrated the Ulm edition of the *Vita et Fabulae* of Aesop and the Speyer edition of the *Spiegel Menschlicher Behältnis.* Some of the woodcuts of the plants were copied from the *Gart der Gesundheit,* but on a smaller scale, and even this section includes 151 additional illustrations. There are seven full-page woodcuts, the first representing an assembly of nine physicians. The woodcuts in the Strassburg editions are somewhat smaller than those in the first edition, and their execution is poorer. These Strassburg volumes contain only three full-page illustrations. In the

third Strassburg edition — to which the Library's copy belongs — the large woodcut on the reverse of the title-page shows a pharmacy, a doctor talking to the apothecary. The treatise on urines depicts a sick man in bed, with his parents and a doctor standing at his left side. Both woodcuts were borrowed from the *Buch der Chirurgie* of Hieronymus Brunschwig, printed by Johann Grüninger at Strassburg in 1497. The page preceding the chapter on beasts contains four pictures: one representing land animals, the second birds, the third fishes, and the fourth minerals. The verso of the same page is occupied by the picture of a skeleton, with the headline "Homo natus de muliere brevi vivens tempore."

The main interest of these woodcuts lies in the fact that it was the first time that the art was employed to depict natural objects, instead of religious and folk scenes, portraits, city views, and coats of arms. The effort at fidelity is the most magnificent feature of these pictures. The most amusing one lies, of course, in their imaginative quality. There are a few genre pictures even in the section dealing with plants. Thus under "Amidum" (starch) a man is pounding something in a mortar; under "Acetum" (vinegar) a cellar is shown with a row of casks; under "Aqua" (water) a fountain, with a monkey on its top, is playing. Sometimes the artist, indeed, needed all his ingenuity. In describing the "ambra" (amber), for instance, the author mentions that according to some it is the gum of a fruit growing by the sea, while according to others it is the product of a fish. To reconcile these widely divergent opinions, the artist planted a tree right in the water, with a fish swimming by. Esthetically the most valuable are the illustrations of the treatise on minerals, especially on precious stones. The designer here shows all the characters dressed in Alsatian costumes of the period.

There were about forty different editions of the three great herbals — *Herbarius, Gart der Gesundheit,* and *Hortus Sanitatis* — during the fifteenth century. Besides Latin and German, they were published in French and Dutch. The Boston Public Library has also several rare sixteenth-century Spanish and English herbals. It has the first edition of Nicholas Monardes's *Dos libros . . . de nuestras Indias Occidentales,* printed at Seville in 1569, as well as his *Primera y segunda y tercera partes de la Historia medicinal . . . de nuestros Indias Occidentales,* printed at Seville in 1574. Monardes's work was translated into English by John Frampton, under the title *Joyfull Newes out of the neue founde worlde,* first published in 1577 and again in 1580. The Library has copies of both editions.

Bought in August 1936.

COLOGNE

ARNOLD THER HOERNEN

DISPUTATIO. Disputation Sanctae Trinitatis super redemptione humani generis. c. 1477.

*Hain *6278; B.M.C., part I, p. 208.*

Printed with gothic type, in quarto form, 27 lines to a page. It has 24 leaves, the first and last blank. (The last blank leaf is missing.) The size of a leaf is 210 × 140 mm., while the text measures 135 × 81 mm. Capitals, paragraph-marks, initial-strokes, and underlines supplied in red.

Digitized by the Internet Archive
in 2012 with funding from
Boston Public Library

http://www.archive.org/details/ortussanitatis00prss

HOrtus SAnitatis

De herbis et plantis.
De animalibus et reptilibus.
De Auibus et uolatilibus
De piſcibus et natatilibus (tibus
De Lapidibus ⁊ in terre uenis naſcẽ
De Vrinis et earũ ſpeciebus
Tabula medicinalis Cum directo-
rio generali per omnes tractatus

Prohemium

OMnipotētis eterniqȝ dei: totius nature creatoris opa mirabilia admirandaqȝ mecū vicibꝫ iteratꝫ crebriꝰ precogitādo reuolui. Qualiter a mūdi exordio celo creato lucidiſſimis ipm ꝓornauerit ſtellis. Quibꝫ ⁊ influēdū increata oīa ſub celo vim ⁊ edit ⁊ virtutē. Quomodo etiā elementa q̄ttuor miro inter ſe modo differentia ex nihilo pulcherrimo produxerit ordine. Ignem videlicet calidū et ſiccū. Aerem calidū ⁊ humidū. Aquā frigidā ⁊ humidā. Terrā ſiccā et frigidā. Suam propriam vnicuiqȝ prebens naturā. Qualiter inſuꝑ ſummꝰ artifex et magiſter herbis: lapidibꝫ: cūctiſqȝ aīantibus ꝓductis: ad vltimū hoīem: ceteris oībꝫ creaturis nobiliorē fecerit atqȝ formauerit. Ac ſic cuncta diſpoſuit: vt cūcta ſub celo eſſe vitā ac modū habētia. Stellis mediantibꝫ ſuā ſortirent naturā ac ſubſiſtentie ꝑmanētiā, Eſſentqȝ in omībꝫ ex q̄ttuor erumpentibꝫ elementis ſiue herbis. lapidibꝫ. ſiue etiā aīalibꝫ q̄ttuor elementoꝝ nature. caliditas. frigiditas. humiditas. ſiccitaſqȝ pei mixte Etiā in hūanis corꝑibus in mēſura ac tēperamēto optimo vite ac nature hoīs cōuenienti. Et illo ſtante temperamento ꝑfecta hō potiretur ſanitate. Ipſo vero diſſoluto per debiti regiminis diſſolutionem. cum caliditas vicē ſuꝑ ceteras exiſteret naturas frigiditatē expellere laboraret. Aut caliditatem frigiditas extinguere velit. Siue hō cū inordinatꝫ repleretur humoribꝫ. Vel a naturali humiditate. ſi nimiū ꝑ defectum recederet. In magnas ſtatim incideret infirmitates morti appropinquans. Huius āt ratio diſſolutiōis naturarū. In quibus hominū vita cōſiſtit et ſanitas. Non vna ſed multiplex foret aſſignanda. Nunc eteni celi occultis venenate influētie hoīs nature ꝯtrarie. Tunc vero aeris impuritas: ſeu cibus incōueniens: laborqȝ inordinatꝰ. Alieqȝ q̄plures a perfecta ſanitate trāſferentes hominem. Quas enumerare oēs ſi velim facilius mihi foret arene maris (vt arbitror) reddere r̄onem Profecto cū plus mille circumſtent pericula hoīem. Suntqȝ accidentia ſanitatē hoīs diſſoluētia. Iuxta ſyderū variū influxū fere innumera. Ita vt quo vere ſecurus ſit hō ſanitatꝫ aut vite vix vllum momētū ſit reperibile. Nec tacitus dum mecum reuoluerem. Ex aduerſo memorabar creatoris ſapientiam: qua ab initio generi humano in tantis ꝑ eum conſtitutꝫ periculis de ſalubri conuenientiqȝ remedio ꝓuiderit: herbis ſcilicet animantibus ceteriſqȝ creaturis quibꝫ eā virtutē indidit vt naturas diſſolutas reducerent ad debitū temperamētum armoniam ⁊ ꝓportionē. Vna etenim herba calefacit. altera frigiditatem inducit. queqȝ ſcḋm gradum ſue cōplexionis et nature. Cetereqȝ ſic creature in aq̄s ſeu terra eſſe habentibꝫ ad conſeruationē vite hoīs ꝯferūt: Creatore nature ita diſponēte. Vt harum virtute herbarū creaturarūqȝ ceteraꝝ homo viribus deſtitutus ꝑ primarū qualitatū diſtemperamentum in integrā redire poſſit ſanitatē. Et q2 in hac mortali trāſitoria qȝ vita cariorē ac deſiderabiliorē vere ſanitatis corporis theſaurum: hoīem poſſidere ſit impoſſibile. Sapiente dicente Eccl'iaſtici. xxx. Melior eſt inquit omni auro ⁊ argēto ſalus anīe ⁊ validū corpꝰ q̄ꝫ cenſus immēſus. Non eſt ēīm cenſus ſuper cenſū ſalutis corporis. Viſum ē mihi fore optimum cum cōponere librum multitudinem figurarū ſub certis proprijs coloribꝫ effigiataꝝ herbaꝝ lapidum: aīalium: ceterarumqȝ creaturarū cōtinentē ipaꝝ etiā deſcriptam virtutem: Nec laudabilius efficere me potuiſſe hoc opere: cū beneualentibus magnū afferat ſolatium. patientibuſqȝ ꝯferat nō modicā vtilitatē. Idipm autē perficiēdū me p̄mo ꝑncipaliſſimeqȝ charitas vrgebat. que coꝝ inopie me fecit compati: quibus temporalis nō ſubminiſtrat facultas. pro neceſſitate conducendi medicos et apotecarios pecunia eis deficiente. Nam hi huius doctrina libri adiuti: ſumptibus ad modū exiguis concurrētibꝫ. Ipſis ſibi conferre valebūt preſeruatiua remedia perfectaqȝ medicamina. Ad idem aggregendum nō minus me mouit ſꝫ ⁊ ꝑmaxime nobilis quidā dn̄s qui regna terraſqȝ varias peragrando: videlicet alemaniā Italiam: Hyſtriā: Slauoniā: Croaciā: Dalmaciam: Greciam: Corſoniā: Morcā. Candiam: Rhodum: Cypriam: Terrā quoqȝ ſanctā cum ſua ciuitate Iheruſalē. Abinde paruam cundo Arabiam verſus montem Synai. A monte Syna verſus mare rubrum Alcayr ⁊ Babylonem. per alexandriā vſqȝ in Egyptū et cetera de ſepe dictis herbis: animalibus: lapidibus: ceteriſqȝ ad confectionem medicinarū neceſſarijs. ⁊ ꝓpter raritatē incognitis. magnam accepit experientiā: eaꝝ virtutē deſcribens ac earum ſimilitudines ſub lineamentis cōuenientibus: ceteriſqȝ coloribꝫ effigare ꝓcurauit. Que etiā omnia ⁊ ſingula ſub debitis figura: forma: colore: exquiſitoqȝ ordine in preſenti oꝑe depicta inuenitē. His igitur duobꝫ ꝑmotus laudabile hoc opus incepi: dei fretus auxilio. confeciqȝ ex probatiſſimis medicinaꝝ

mgr̄is: Auicenna videlicet Hypocrate: Gali‑
eno: Vincētio: Serapione: Plateario: Pli‑
nio: Dyaſcoride: Pandecta: Johanne meſue.
Paladio: Conſtantino: Almanſore. Ceteriſq̄
q̄ plurimis non minus expertis. Placuitq̄ vt
ortus ſanitatis appellaret. ¶ Diuiditur aūt hic
totus liber in tractatus octo: quoꝝ vnuſquiſq̄
ſingularē ꝯtinet materiā. Primꝰ itaq̄ tractat
de herbis ceteriſq̄ q̄ ad vſum medicine cōcur‑
runt. In q̄ etiā herbaꝝ aptas figuras cōperi‑
es. Scd̄s de natura cōplexioneq̄ multorum
aīaliū vitā in terris ducentiū. Tertius de aui‑
bus earūq̄ naturis. Quartꝰ de piſcibꝰ earūq̄
ꝓprietatibus ⁊ naturis. Quintꝰ de lapidibꝰ p̄ci
oſis eorūq̄ v̄tutibꝰ. Sextus de diſpoſitione
vrine eius colore ⁊ ſignificatōe. Septimus cō
tinet regiſtrū ꝓ facili inuentiōe egritudinū ⁊ re
medioꝝ. Octauus et vltimꝰ ꝯtinet tabulā ſcḋm
alphabeti ordinē: oīa in hoc libro contēta de
mōſtrantē. Pergat hic ortus nr̄ redolēs ame
niſſimꝰ in vniuerſum orbē: cūctoſq̄ ſeſe delecte
rātes recreet. Tibi igit̄ o creator celoꝝ terreq̄
q̄ cūctis herbis aīalibꝰ lapidibꝰ ceteriſq̄ in ope
ꝛ ꝯtētis: influxiſti curatiuā v̄tutē: amicicias re
fero grās: cū theſauꝝ hūc hactenus abſcōdi‑
tum mihi deceris in lucē ꝓducere. Tibi honor
et gloria in ſecula ſempiterna.

Capitulum. j.

Arona pādecta ca. i. Aarō grece Ara
bice Siricantica. Latine v̄o Barba
aaron: vel laurus: vel ſerpentaria mi‑
nor. Ibidē aaron herba eſt habens folia dra‑
gontee ſilia: ſed minora ⁊ plana: nō varia. hn̄s
virgā duaꝝ palmaꝝ: ⁊ colorē purpureū. Cuiꝰ
ſemē coloris eſt crocei. ⁊ habet radicē albā ha
bētē bulbi rotunditatē ſilem dragontee q̄ cru‑
da ⁊ cocta mādūcare poteſt: quia nō eſt valde
amara. Folia eius poſita in ſale manducant̄.
Eſt ca. ⁊ ſic. cōplexiōe in. i. gra. virtutis diſ‑
ſoluēdi: laxandi ⁊ extenuādi. ¶ Gal. li. ij. de cib
circa finē ca. de aaron. Eſt quidē radix huius
plante ꝯſilis comeſta ei que rape. Et ſubdit.
Et oportet quidē prior eſt ipiꝰ effundere aquā
ſcḋm elixationē. deinde in alterā calidam intro‑
mittere: vt in caulibꝰ ⁊ lenticula dictū eſt. Et
idē li. vi. ſim. far. ca. Aaron ſiue ſerpētaria mi‑
nor. Hec cū ex terreſtri ꝑceſſit ſuba calida. Et
ideo abſterſiue virtutis eſt: nō tn̄ violēter ſicut
dragontea: ſed in calefaciendo ⁊ ſiccando pri
mi gradus ſcḋm vtrūq̄. Sed vtiliores ſunt ra
dices ipſius. ¶ Paulus ca. Aaron calide ⁊ ſic
ce eſt cōplexionis in. i. gra.

Operationes.

¶ Dyaſ. ca. Aaron. Virtus ſiue opatio ipſius A
eſt in ſemine radice ⁊ folijs. q̄ mixta fimo bubu
lino ⁊ cathaplaſmatibꝰ adhibita podagricis
medet̄. ¶ Radix eius extenuat pingues humo B
res nō mediocriter. Vn̄ ad expellendū toracis
humorē vtiliſſima eſt tota herba. Extenuato‑
riā habꝫ virtutē: ſed nō fortē ſicut dragontea:
ſic tn̄ calefacit. ¶ Radix eiꝰ collecta recōditur C
ſicut dragontea ⁊ ciclamis. ¶ Pādecta ad mē D
ſtrua ꝓuocanda: ſuccus eius ꝑ peſſariū initia
tur. ¶ Cōtra inflationes auriū tuburoſitates E
aaron cū ipa herba bulliatur in vino ⁊ oleo cō
muni addito cimino fiat inde emplaſtrū. ¶ Cō F
tra emorroides vel ficus herba ipſa et tapſus
barbatus decoquantur in vino vel aqua ⁊ fi‑
at ſuper eis eucatiſma. ¶ Contra frigida apo‑ G
ſtemata herba ipa cū tuburoſitatibꝰ cum an‑
xugia veteri terat̄: et in teſta calida ponatur ⁊
ſuperponat̄. ¶ Cōtra ſcrofulas nouellas her H
ba ipſa ⁊ ſquilla cū auxugia vrſina veteri ſuꝑ
ponat̄. ¶ Ad faciē depurandam ⁊ cutim ſub‑ I
tiliandā ex tuburoſitatibꝰ ſuis deſiccatis fiat
puluis ſubtiliſſimus: ⁊ cōficiat̄ cū aqua roſarū
et ponatur ad ſolem donec aqua ex toto ꝯſu‑
matur. ⁊ ita fiat ter vel quater vel amplius: et
ex puluere ſolo vel confecto cū aqua roſaꝝ il‑
liniatur facies. et hec vocatur gerla vel cerula

ſerpentarie minoꝛis. Et ſilr pōt fieri de maio-
K ri. ¶ Gal. ij. de cibis. Eſt em̄ ipſius nutrimen-
tū bonū ſi aliq̄s ex pectore et pulmone aliquid
expellere vellet in ipſis collectoꝝ ⁊ groſſorum
L et viſcoſoꝝ humoꝝ iā comeſta. ¶ Gal. de ſim.
far. Radices aaron comeſte incidūt inciſione
tēperata humoꝝ groſſicie. quare et excreatio
nibus que ex toꝛace ſunt idonee. Dragontea
vero ad hoc magis eſt idonea.

Capitulum. ij

Abrotanū gre. ⁊ la. ara heſum. Pli. lib.
xxi. Abrotanū eſt herba iocūdi odo-
ris et grauis. floret eſtate. flos eius eſt
aurei coloꝛis. vacuum ſponte puenit. Seritur
aūt ſemie melius q̄ ſurculo vel radice. ¶ Se:
li. aggre. ca. Abrotanū. Sunt eius due ſpēs
vna dr maſculus et alia femina: ſed femia eſt
fere ſicut maſculus. et dr̄nt in hoc q2 ipſa eſt
planta ſimilis arbuſto hn̄s folia alba. et ē ple
na folijs que ſunt ſuper ramos eius ſciſſa par
ua ſciſſura ſicut fo. feniculi. et in ſūmitate eius
eſt flos ad rotunditatē tendens. aurei coloꝛis
apparēs in eſtate. et habet odoꝛē bonum cuꝫ
pauca grauedine amari ſapoꝛꝭ. Maſculus ve
ro habet ramos lignoſus aliq̄ntulum et ſubti
les. et eſt hn̄s ſemina parua ſicut abſinthium.
¶ Dyaſco. capl. de abrotano. Abrotanum
quod multi eracleam dicunt aut gliciaconon
et eſt femina: eius frutex eſt cum albis folijs
⁊ minutis ⁊ diuiſis ſicut criſio. circa ipſa flo-
res hn̄s auroſos: ⁊ i eſtate naſcentes: ⁊ ipa eſt
odorata cū aliq̄ grauedie guſtum hꝫ amariſſi
mū. tale em̄ eſt ſiculū abrotanū. ¶ Ga. xi. ſim.
far. ca. i. Abrotanū ex eo ē maſculꝰ ⁊ femia et
ipius ſuba eſt terrea quā ſubtiliauit caloꝛ: et ſa
poꝛ eius eſt amarus. ⁊ eſt in eo paꝝ ſtipticita-
tis. ⁊ eſt ca. in. iij. gra. ⁊ ſic. in. ij. Et eſt calidius
abſinthio ⁊ minꝰ ſtipticū vl' acei hū. ⁊ ē cū q̄dā
ſalſedine. ꝓpter qđ cacoſtomaticū eſt. Sꝫ ab-
ſinthiū cuſtomaticū eſt: precipue ponticum.
¶ Aui. li. ij. ca. đ abrotano. Abrotanū eſt ca.
⁊ ſic in. ij. gra. ⁊ eſt ſubtile amaꝝ. ⁊ in ipo ſunt
terreitas ⁊ ſubtiliatio. ¶ Pla. Abrotanum eſt
ca. in. i. gra. ſic in. ij. ſubtile amaꝝ. aduſtum.

Operationes.

¶ Pan. ca. x. Si ex abrotano fiat cinis: ⁊ ex eo A
facto lixiuio caput lauet: curat allopiciaꝫ. hoc
operatur ſimiliter ipſa herba in lixiuio bulita.
¶ Semen eius in aqua bulitū curat aſma et B
pectoꝛis conſtrictionē. ¶ Abrotani ſumigiū C
ſerpentes excludit. Succus eius bibitus va-
let cōtra venenū reptiliuꝫ. ¶ Eucatiſma ex aq̄ D
ebulitionis ipſius factū ꝓuocat mēſtrua. Ipa
herba cū oleo veteri trita et peruncta: frigoꝛa
tiptica febrium curat. ¶ Gal. in li. vt s̄. Abro- E
tani folia et floꝛes vlcerū mundificatiua appa
rent ⁊ exacerbatiua. quinetiam quotquot fm
periodos occupantur: ſi etiam ſupfricaueris
ante inuaſionē minus rigebunt. q2 autē lum-
bricos occidat decēs eſt. eo q2 ipm eſt amaꝝ.
¶ Et elixum cū malo citonio. vel pane appoſi F
tum ſanat inflationes oculoꝝ: et cōfert puſtu
lis cruda ipſa herba ⁊ elixa. ¶ Abrotanū vſtū G
ca. ⁊ ſic. eſt virtutꝭ plus q̄ cucurbita ſicca vſta
Idem. iſta vlceribus humidis cōuenit ſine in-
flāmatione: ⁊ maxime ei qui in prepucio pudē
di exigere cernitur. Et ido ad alopicias cōfert
cum oleo veteri. ſ. anetino aut ſiſamino. Eſt
em̄ ſubtiliū partiū mordicatiuū et calidum.
¶ Auic. Abrotanū aduſtū confert alopicie: p H
pꝛie cum alkerua: aut oleo de raſano. Et abro
tanum confert adhoc vt naſcat herba que tar
de eſt natiuitatis: quādo coquit cū quibuſdaꝫ
oleis ꝓpter ſuā aptionē. ¶ Et ꝯſtringit ſangui
nem gingiue. et reſoluit apoſtemata flegmati I
ca. ¶ Dyaſ. Semē abrotani elixum in aqua:
aut crudum infuſum in aqua: oꝛtomicis me- K
det cōquaſſatiōibꝫ pleureticis ⁊ paraliticis cū
betonica ⁊ ꝯdito data. ⁊ ſciatic ⁊ diſurie ſin-
gulare preſidium eſt ¶ Sera. Soluit ventrē
expellit lumbricos et aſcarides: et ſoluit ſuper
fluitates flegmaticas ab inteſtinis. Iſto ſemi L
ne caremus in partibus iſtis.

Laubwargus Gothi. Est apud nos inquit aliquis [illegible]

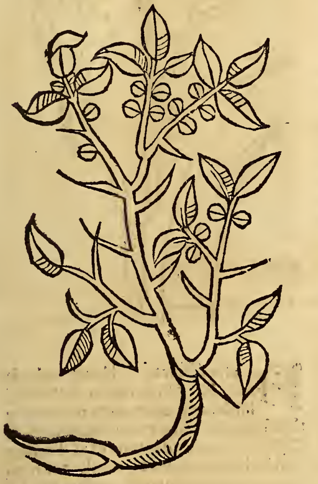
Capitulum.iij

ABſinthiū la.gre.abſinthion.ara.ſari/
con.Abſinthium grecum nomē ē:cu/
ius ꝓbabilius eſt qđ in ponte regione
naſcit̄.Vñ et ponticū appellat̄.Pla.li.de ſim.
me.Abſinthij duo ſunt genera.vnū in ponto
inſula regitur.Vel qꝛ pōticū hꝫ ſaporē:colorē
hꝫ viridē.ſaporē amarū.et tale minoris eſt effe
ctus.Aliud eſt abſinthiū romanū:et melius
ex eo eſt qđ eſt remotū ab odore maris.et qđ
orit̄ in terris liberis:ꝛ hꝫ folia alba lenia ꝛ pla
na i fine veris colligit̄.in vmbra exſiccat̄:ꝛ per
annū ſeruatur.Abſinthiū duas ꝟtutes habꝫ
ecōtrarias ꝯſtrictiuā ex groſſitudine ſubſtātie
ꝛ ponticitate:laxatiuā ex caliditate ꝛ amaritudi
ne.¶ Gal.in epla quā Glutoni miſit.Abſin/
thiū inqt ꝟtutes ꝯrias hꝫ.vnā laxatiuā:ꝛ alte
rā ſtipticā.ꝓpter hoc ſi daẗ in morbo nōdū di/
geſtio.materiā vt fugat inobediens indurat.
vñ q̄ſi bellū facit.Virtꝰ eñ laxatiua materiā
mouet:vt eā egeſtiōe expellat:et virtus ſtiptica
materiā indurat:ꝛ ꝓhibet ne moueat̄ quare la
borat natura.Quo dato cum materia morbi
digeſta eſt fit obediēs:faciliſq̄ ad exeundum
duobus modis.Vno qꝛ vis laxatiua eiꝰ materi
am diſſoluit.Altero qꝛ ponticitate ſua cōpe/
riunt̄ et adiuuat ad excludendū materiā morbi
q̄ eſt in concauitatibus mēbrorū.¶ Et Ypo.in
quadā epla.Abſinthion eſt calidū quidē me/
diocriter.ſuccus aūt nimis humores colericos
ſi fuerit infuſum in vino p vrinā purget.ꝓpter
qđ in vētre flegma ꝯſiſtēs nihil iuuat.ꝛ virtutē
eñ ſtipticā hꝫ.ꝛ q̄ in eo eſt amara virtus eſt.
¶ Conſtan.in li.graduū.Abſinthiū ca.eſt i.i.
gra.ſic.in.ij.Ex li.de na.re.Vnū eſt genus ab
ſinthij viride magꝫ amarū aliud vero ſubalbi:
dū nimis amarū.Et dꝛ habere q̄litates ꝯtrari
as.ſ.ꝯſtrictiuā ex groſſitudine ſubſtantie.Et
laxatiuā ex amaritudine ꝛ caliditate.¶ Auic.
Abſinthiū eſt herba ſimilis folijs origano.ca.
in.i.ſic.in.ij.Et eius ſuccus ſiccior eſt in.iij.Eſt
autē herba amara ꝛ ſtiptica aperitiua ꝛ acu/
ta.¶ Pli.li.xxvij.Abſinthij genera ſūt plura.
Santonicū dictū a gallie ciuitate.Ponticū
a ponto vbi eo pingueſcūt pecora:ꝛ ob id ſine
felle reperiunt̄.Hoc eſt aliud p̄ſtantius multū q̄
italico eſt amarius.Sꝫ medulla pōtici dulc.
herba faciliſſima:ꝛ inter paucas vtiliſſima.

Operationes.

¶ Pli.li.vt ſ.Abſinthiū ſtomachū roborat:ꝛ A
ob hoc hic ſapor transfert̄ in vina.Nauſeas
maris arcet in nauigationibus potū.¶ Suc B
cus eius libros et ligna per multos annos a
vermibus ac muribus ſeruat.¶ Ad digeſtio/ C
nem etiā ꝛ ſtomachū confortandū multū va/
let:ſi coquatur cū oleo:ꝛ inungant̄ corpa hu/
mana ex eo a morſu ꝛ moleſtia pulicū ea pre/
ſeruat.¶ Contra loquelā amiſſum optimum D
remediū eſt.Eſt ergo abſinthiū herba quidē
amariſſima:ſaluti humane cōmoda.¶ Auic. E
Abſinthiū ꝓhibet pannos a tineis ꝛ corrupti/
one vermiū.Abſinthiū libros a muribus ꝛ ti/
neis tutos reddit.¶ Cōtra lumbricos ſuccus F
abſinthij cū puluere betonice vel centaurie:vel
perſiccarie:vel nucleorū perſicorū ſucco:vel ſt..o
rū folio detur.¶ Joh.me.in.ca.de abſin.Ab G
ſinthiū educit coleram a ſtomacho ꝛ inteſtinis
ꝛ epate.ꝛ extendit̄ operatio eius ad venas:et
mundificat eas ab humore colerico ꝛ aquoſo
ꝛ interdū ducit ipm p vias vrine:ꝛ p̄ſeruat ab
ſinthiū a putrefactione:ꝛ ꝓuic potus infuſio/
nis ipſius in vino decoctionis ſingulis diebus
circiter.ʒ.i.aut.ij.vel aqua ſublimationis eius.
¶ Et oleum ex eo factum confert dolori aurꝫ H
et tinnitui ꝛ ſurditati:ꝛ colluitꝰ os aceto deco/
ctionis eiꝰ a cortice citri:ꝛ confert fetori oris.
Et abſin.corroborat ſtomachū ꝛ epar.ꝛ exci/
tat appetitum mortuū.¶ Opilationes aperit I
et morbos opilationū curat:ꝛ vermes interfi/
cit ꝛ educit proprie emplm i hūc mōđ.℞.abſin.
ʒ.ij.euforb.ʒ.i.cornu cerui nduſti.ʒ.f.mellis.
q̄tum ſufficit.¶ Confert et abſin.iuuamentū K

magnũ febꝛib̄ legi tp̄is.ꝛ fe.opilationũ.
L ¶Modus opationis ſucci eius eꝑ pꝛie ſucci ſpius q̄ntitatē q̄ volueris.ꝛ ꝓpꝛie in medio ver.ꝛ purifica illũ ſm modos notos.et fac ſiccare in ſole l' cinere. ca.in vaſe vitreo.ſicut ſiccat aloes ¶Aqua aũt ſublimationis eius fit. ſicut fit aqua roſarũ et ſimilia que fiũt in vaſis ſublimationum.

Capitulum.iiij.

Accatia grece dicit.ꝛ latine.ſ3 arabi.altarti.Aui.li.ij.ca.d accatia dicit q̄ eſt ſuccus altarti.hoc ãt carẽtes facimus de ſucco prunelloꝝ.Accatia ſm quoſdam eſt ſuccus prunelloꝝ immaturoꝝ.q̄ latine vocant acrinee.ſed ſſo.q2 vt ait Se.li.aggr. Accatia fit ex fructu cuiuſdã ſpinoſe arboris gũmi arabici.que noiat amgailē.Dyaſc.ca.de accatia. Accatia fructus eſt arboris ſpinoſe.que maxime naſcit in egypto.Hic fructus velut oliua ꝑmit.et ſuccus in ſole ſiccat.Eſt ergo optima que eſt leuis et ſubrufa.cum ſuauitate odoris. ſubacida et guſtu valde ſtiptica.hec eni maxime de immaturo fructu ꝑmitur Nam nigra ē de maturo fructo.Omnis autē accatia ſtringit et deſiccat nimis.et infrigidat habundanter.frigida eſt in ſecũdo gradu:ꝛ ſicca in tertio Galienus ſexto ſimpliciũ farmacoꝝ ca.de accatia. Accatie et ipm quidem folium eſt acerbe.et fructus et ſuccus qui q̄dem et lotus debilioꝛ:ſimul et minus fortificatiuum efficitur: quãdã acredinē in lotura abijciēs. Si vero ꝛ ſupagatur alicui mēbꝛo ſano:ſtatim illud ſiccius et aridius oñdit.Et caliditatis q̄dē ſenſũ nunq̄ fert.frigiditatē ꝟo nõ valde vehementer hꝫ.Palã ergo q̄ frigidũ et terreſtre eſt farmacũ:admixto etiã ſibi quadã aquoſa ſubſtãſtãtia.Putabit aũt nec ſubtiliũ partiũ eſſe.ſed habere quaſdã partes diſperſas ſubtiliũ partium.caliditate in lotura decedente.ponat autē et hmõi tertij quidē gradus ſiccantiũ.ſecundi vero infrigidantium:poſtq̄ fuerit lota.

Operationes

¶Dyaſ.Accatia ignē ſacꝝ extinguit:et perimonas ſanat.pterigia oculis tollit.vulnerib̄ A
et tumoꝛibus oculoꝝ mirifice pꝛodeſt.pꝛofluuium mulieris ſtringit.ſtericis ſubuenit. fluxum vẽtris bibita et ſuppoſita pꝛohibet.capillos inficit.ꝛ lota ſicut cadimia ſolet oculoꝝ ꝯfectionibus miſceri.¶Itē ſuccus eius collirijs miſcetur.Humay in li.de tyriaca.accatia terminus eius eſt q̄ eſt foꝛtiſſime ſtipticitatis B

Capitulum.v

Acetoſa la:gre.oxilapatiuz.Arabi.humad.Sciendũ q̄ acetoſa apud Aui.

li.ij.ꝓprio ca.Et apud Dyaſ.in ꝓprio ca.Et p
Sera.ca.de acetoſa.Idē eſt ꝙ lappaciū.Ve-
rū hoc nomē ad acetoſā cōuenit ꝓprie illi ſpeci
ei lappacij:qđ eſt acetoſi ſaporis.que dr̄ fuiſſe
cognita ab Auicenna cum dixit.Et non eſt in
ſilueſtri ſicut dicūt acetoſitas.quaſi dicat:ꝙ
bene noui.¶Unde Auicenna in ij.ca.de ace-
toſa vocat lappaciū acutum acetoſam dicēs
Acetoſa alia domeſtica:alia ſilueſtris.Unde
vera acetoſa ē domeſticū lappaciū in quo eſt
acetoſitas.quoniā acetoſa ſilueſtris vel lappa
ciū agreſte nō eſt acetoſum.Et ideo Auicē.ꝙ
nō eſt in ſilueſtri ſicut dicūt acetoſitas.immo
forſitan eſt in quadam ex ea acetoſitas:quia ī
acetoſa domeſtica q̄ lappaciū domeſticum eſt
acetoſitas.Et ſubdit ꝙ lappaciū ſilueſtre vel
acetoſa ſilueſtris eſt fortior in omni re ꝛ acu-
tior.¶ Dyaſcorides q̄ttuor dicit eſſe ſpecies
lappacij vt inuenies ſi leges lappaciū. De q̄-
bus eſt vna quā vocāt oxilapaciū.i.acetoſum
lappaciū.ꝛ illa eſt acetoſa.¶Dyaſco.capi. de
acetoſa.Acetoſa eſt duplex:maior et minor.
maior eſt oxilappaciū.mīor habet folia minu-
ta cū ſtipite paruo ſeminibꝫ pleno.ↄueniūt in
ḟtutibꝫ:ſed maior efficaciꝰ operatur.Iſta voca
bula inuenies etiā p aggre.nicaſi.Sed ſcien
dū ꝙ maior acetoſa eſt quā moderni vocant
acetoſellam.¶Pau.ca.đ acetoſa Acetoſa eſt
frigida et ſicca in ſecundo gradu.ꝛ ſemen eius
frigidum in primo:ſiccum in ſecundo.

Operationes

A ¶Auicenna.Radix acetoſe cū aceto cōuenit
ſcabiei vlceroſe ꝛ excoriationi vnguis.et quā-
do coquit̄ cum vino ↄuenit emplaſtrū eius al
B baras ꝛ empetigini.¶Ex ea fit emplaſtrū ſcro
fulis.ita ꝙ dicit̄ radix eius ſuſpendat̄ in collo
C habentis ſcrofulas iuuet̄ ea.¶ Et eius deco-
ctio cū aqua calida ↄuenit prurituí:ꝛ ſimiliter
ipſamet in balneo eſt vltima.¶ Colluitur os
D ſucco eius in vino:et conuenit apoſtematibꝫ
que ſunt ſub auribus.Conuenit yctericie ni-
gre cum vino:ꝛ ſedat nauſeam:ꝛ comeditur
ꝓpter deſideriū luti.ipa et ſemen eius ſtringūt
ꝛ proprie eius que magna ex eo eſt.Serapio
aucto.Dyaſco.Folia acetoſe quando come-
duntur ſtringunt ventrem.et ſemē acetoſe ha
bet ſtipticitatem manifeſtam.Semen eius eti
am bibitū cum vino et aqua.Et ſimiliter flos
eius conferunt vlcerationi inteſtinorū:ꝛ fluxui
antiquo et puncture ſcorpionis.

Capitulum.vi

Acorus.Iſidorus in libro etymologia
rum libro xvij.Acorus eſt herba folijs
ſimilibus yridis.radicibꝫ odoris acer
rimi:ſed iocundi.propter quod aromatica eſt
Dyaſcori.Acorus:id eſt venerea vl'afrodiſia
et eſt herba habens folia yri ſimilia lata et ob
longa exalbida:in ſummum denſa et acuta q̄
ſi gladius.auroſum habet florem.radicem diſ
ſimilem.obtortam geniculatam et nodoſam:
exterius ad rubedinem declinantem:guſtum
acrem et aliquatinus odoratum.ſemen vero
habet planum et ſpiſſum et integrum:ꝛ ipſum
odoris ſuauis.poteſt quod et meu:ſed in om-
nibus efficacior eſt et magis calefacit.
¶ Auicenna in ij.canone.Acorus eſt radix
plante ſuper quam ſunt nodi ad albedinem
declinantes:in qua eſt odor horribilis:parū-
ꝙ boni odoris.et eſt calidus ꝛ acutus.Dixit
autem Galienus:ꝙ in medicina non admini
ſtratur niſi radix eius:Eiuſqꝫ virtus eſt ꝓpin-
qua virtuti ariſtologie ꝛ yreos.melior eſt aco
rus ille qui eſt ſpiſſior:magiſqꝫ ſolidus et dul-
cior:ac melioris odoris.Natura calidus ē ac
ſiccus in principio ſecundi gradus et vſqꝫ ad
medium.
¶Pan.Acorus calidus ꝛ ſiccꝰ in ſc'o g.que
ſimiliter gladiolus vocatur:qui non tantū in

aquoſis locis ſed etiã ſiccis ⁊ marinis creſcit.
Eſt alia ſpecies gladioli ꝙ̃ iuenies. ſi leges ca
pitulum gladiolus de. G.

Operationes.

¶ Contra vitiũ ſplenis ⁊ epatis accipiatur li-
A bra vna acori aliquantulũ triti. ⁊ maceret̃ per
tres dies in aceto. poſtea coquatur ad mediũ
aceti. ⁊ coletur ⁊ colature addatur mel. ⁊ iterũ
ad conſumptionẽ aceti coquat̃. Iſtud autem
oximel detur cottidie in mare patienti cũ de-
coctione acori. ¶ Ad idem. Re. lb. ß. ſucci apij
B ⁊ pulueris eius. ʒ. ß. ⁊ aceti lb. ß. olei cõis. ʒ. i. ſe
rapini. ʒ. ij. pulueris armoniaci. ʒ. ij. ſimul per-
mitte pernoctem. ⁊ mane coque vſ꜃ ad medi-
um. deinde appone puluerem ipſius acori ⁊ ex
tali vnguento ſplenem ⁊ epar malaxando ma
nibus inunge. Et ſi vis facere cerotum. adde
decoctioni ceram. ⁊ ex tali ceroto vnge. Uinũ
etiam decoctiõis eius valet ad idem ſed non
detur febricitanti. ¶ Contra icterciã coqua
C tur radix acori in aqua ⁊ coletur. ⁊ in colatura
coquat̃ cicera rubea ⁊ detur ius patienti. ſum
mum remedium eſt. ſi fuerit ſine fe. Balneum
eius ad idem valet. ¶ Dicitur ꝙ ſi quis habet
D acorum ſuper ſe nunꝙ̃ poteſt incurrere fluxũ
ſanguinis vel ſpaſmum. ¶ Sa. Acorus pro-
E uocat vrinas. ⁊ ſplenibus ſcliracis confert. et
abſtergit ⁊ ſubtiliat groſſiciem. cortice melior
eſt ſuccus eius. ¶ Diaſ. Succus radicis eius
F claritatem oculorum preſtat mirifice: que ra-
dix ca. ⁊ ſic. eſt virtutis nimium ⁊ leptomeris
ſclirofim iuuans ſplenis. ⁊ mouens vrinã po-
tato ſucco.
¶ Aqua v̍o in qua decocta fuerit diuretica
G eſt. vtilis etiam eſt et pleureticis. ⁊ toracis paſ
ſionibus ⁊ epatis ⁊ terminoſis ⁊ corruptelis
ſpleneticis vtilior eſt. ⁊ ſtranguirioſis. qui vri-
nam faciunt cum dolore. Et ad morſum ſer-
pentis efficax eſt.
¶ Ad mulierum menſtrua per fomentum vti
H lis eſt. miſcetur etiam antidotis ⁊ tiriacis.
I ¶ Ad duriciez vrine ex radice eius cum aqua
decocta ad tertiam dabis bibere per tridu-
um. et vrinam mirifice deducit ⁊ ſtranguiriaʒ
ſanat.
K ¶ Ne apes examinent ⁊ fugiant. herbã ipſam
in vaſe apum ſuſpende. ⁊ a vento nunꝙ̃ ſedu-
centur. hec herba raro inuenitur. nec eam ſci-
re quis poterit. niſi cum floſculũ emiſerit. Na
ſcitur locis cultis. ⁊ ortis ⁊ aratis. lege cã men
ſe auguſti. Nam vix inuenitur ſine flore. q̃r per
florem agnoſcitur.

Capitulum. vij.

Affodillus. Iſi. lib. ety. xvij. inq̃t. Affo-
dillus. herba eſt quã latini a calore al
buciũ vocãt. ¶ Dyaſ. Affodillus her-
ba oĩbꝫ nota: quã multi albuciũ vocãt: hñs fo
lia ſicut porr9: virgulã lenẽ: ſup̱ quã hꝫ ſemẽ ni
grũ. radices oblõgas ⁊ rotũdas balano ſimi-
les. Cui radici virtus eſt calida et viſcida.

Operationes

¶ Urinã prouocat. mẽſtruis impat. dolorẽ la A
teris tollit ex cõquaſſionibꝫ. ¶ Tuſſiẽtes medi B
cat̃ bibita vſ꜃ ad ʒ. i. cũ tepida. letã diẽ ducit
morſibꝫ venenat꜒ occurrit. folia et radix eius
cathaplaſmatibꝫ adhibita. Flores ei9 ſilr̃ cuʒ
vino paſcẽtia vulnera ſordida ſaluberrie cu-
rãt. ¶ Tumorẽ teſtiũ ⁊ mãmaꝝ ĩpoſita ſpargit C
puſtulas ⁊ oriolos addita ſtringit: maxime ſi
cũ fece vini cocta ⁊ impoſita fuerit: addito vi-
no ⁊ dulcore ⁊ myrrha ⁊ croco ⁊ cocta ſimul.
¶ Ocul' maxie p̄ſtat effectũ. dolores auriũ et D
ſanies vino addito ⁊ lib anoti et melle admi-
xta detergit. auribꝫ tepid9 infuſ9 ſucc9 ei9 ſi de
xtra p̄tis dens doluerit: ſiniſtri auri ĩfuſus me
det̃. ¶ Cinis radic꜒ ei9 alopicias emẽdat. Ra E
dix excauata et cũ oleo calefacta parmonibꝫ ⁊
doloribꝫ auriũ ſinglare p̄ſidiũ ẽ. ¶ Radix eius F
mac̃las albas ĩ ſole factas emẽdat. ¶ Radix G
ei9 bibita cũ aq̃ vẽtrẽ mollit. Semẽ ei9 ⁊ flos
ſerpentibꝫ ɔ̃rũ eſt ſi cũ vino bibitũ fuerit.

Capitulum. viij

AGaricus grece et latīe. Arabi. garicꝯ
Dyaſ. Agaricꝯ eſt radix fungo ſimilis
vl' ē q̄ſi fungus creſcēs circa radicem
arboris. maxīe in babilōia vel lōbardia. Duo
eius ſunt genera. ſcilicet maſculus et femina q̄
melior eſt. Et hꝫ formā rotundā. deſiccat ⁊ fit
albiſſimus. Maſculus hꝫ ſubſtātā longaꝫ et
⁊ nō ē adeo albꝰ. Femīa vero ē albꝰ lenis ⁊ frāgi
bil' hñs q̄ſdā tuboroſitates intus. ⁊ fruſtula q̄
ſi poroſa. Pli. li. xvi. Arbores glādifere galla
rū ferūt agaricū. Eſt aūt fungꝰ cādidus ⁊ odo
ratus. efficax antidotis. in ſūmis arboribꝰ naſ
cēs. noctibꝰ relucēs. ¶ Signū h̄ eiꝰ ꝙ in te
nebris decerpit. Idē in li. xxv. Agaricon vt fū
gus naſcit in arboribꝰ circa boſphorū colore
cādido. Id qḋ in gallia naſcit infirmiꝰ habet
Mas ſpiſſior et maior exiſtit. q̄ et capitis do
lores facit. Femīa vero ſolutior initio quidē gu
ſtus dulcis. mox in amaritudīe tranſit. Sera.
li. agg. ca. Garicꝰ ē ſimil' radici anuiden ſꝫ eſt
minꝰ durus q̄ ipa ſpōgioſus. et putāt q̄dā ꝙ
ſit radix herbe. Et quidā dicunt ꝙ generatur
ex putrefactione arborum ſicut fungus. Et iā
reptus ē ſup arbores ſerbin niſi quia eſt facile
frangibilis et debil' fortiter. ⁊ eſt radix ſpōgio
ſa moll' ſubſtātie. ⁊ ē duaꝝ ſpēꝝ. maſculꝰ ⁊ femi
na. ſed femīa habet q̄dam in ſe ſicut tunicas.
Maſculꝰ vero nō habet tunicas. ſed ē tota ſub
ſtantia eius continua. et femina eſt maior. Ga
lienus ſeptimo ſimplicium farmacorum capi
tulo de Agarico. Agaricus eſt ſicut radix:
aut eſt planta q̄ naſcit ſup arbores aliq̄s. ⁊ eſt
ſube ſubtilis in ſua cōpoſitione. ⁊ ſuba eius eſt
cōpoſita ex ſubſtātia aerea: quam ſubtiliauit
calor. nec in eo eſt aliq̄d aquoſitatis oīno. ⁊ ſa
pore eius dulcedo aliqua in primis cū obuiat
guſtui. ſecūdario vero eſt ſubamarꝰ. ⁊ in eo ap
paret aliquantulū acuitatis cū ſtipticitate. et
virtꝰ eius eſt ca. ⁊ ſic. Ex quibꝰ oībꝰ cōpoſituꝫ
eſt farmacum ex ſuba aerea ⁊ terreſtria colore
ſubtilia. Nequaq̄ꝫ vero particeps eſt aquoſe. et
ꝓpterea diaforeticꝰ eſt ſc̄m vtutē et groſſiciei i
ciſiuis. Itē aga. eſt ſicut radix ſilis ſilfio. ſꝫ nō
ſic dura cuius genera ſunt duo: maſculus ⁊ fe
mina: maſculus rotūdus eſt in ſe collectꝰ ⁊ ma
ior. femina vero pectini ē ſilis q̄ capilli diſcernū
tur. radios mittit cū albedine: glauca videtur
ambobꝰ guſtꝰ eſt vnus. ꝑmo dulcꝭ: ⁊ poſtea a
maricās. Naſcit in arabia ⁊ in ſamaria ⁊ ī pō
to: q̄ oībꝰ eſt melior. Eſt ei vtus calida ⁊ ſtipti
ca ⁊ diaforetica. ¶ Jo. in ca. de aga. Agaricꝰ
eſt ex medicinis magni iuuamēti: cuiꝰ ortꝰ eſt
ſecus arbores q̄bꝰ accidit corroſio ⁊ putrefa
ctio. Et eiꝰ generatio eſt ſicut generatio fūgo
rum. ꝓpter qḋ quidā extimuerūt ꝙ ſit fungus.
⁊ videt ꝙ ſit. Et q̄dā dixerūt ꝙ ſit ſicut aq̄a fa
ctū ex putrefactiōe. Eius aūt duo ſūt genera.
ſꝫ maſculꝰ ⁊ femina. maſculꝰ vero eſt malꝰ. ⁊ eſt
ille q̄ eſt lōgus ⁊ ḡuis. ⁊ hꝫ in fracturꝭ ſuis ſicut
ꝓductiōes neruoꝝ. ⁊ eſt durus ⁊ dēſus. Aga
ricus aūt quē ſapiētes laudauerunt eſt femina
habēs ꝓprietates q̄ncꝫ bonas. ⁊ ꝓprie vt ſit al
bꝰ ⁊ leuis ⁊ velocior frangibil' ⁊ poroſus ⁊ ra
rus valde. ⁊ vt appareat ī pncipio dulcꝭ guſtꝰ
eiꝰ. deinde ſuccedat ei amaritudo ⁊ ſtipticitas.
⁊ melior ps totiꝰ corpis eſt ſupior pe ipius. et
ſtipes eius eſt nō bonꝰ. Eſt ca. in .i. ſic in .ij.

Operationes.

¶ Pan. ca. xxij. Ad mēſtrua ꝓuocāda accipe A
ſubtiliſſimū puluerē agarici ⁊ ꝯfice cū ſucco ci
claminis ⁊ oleo et calefac ad ignē cū bombice
intincta ſupponat. ¶ Contra fiſtulā accipe ſa B
lem coſtū: tartarū et ana: et facto ſubtiliſſimo
puluere cū melle ꝯfice et tentā inunge ⁊ impo
ne. oſſa fracta extrahit: carnē malam corrodit
et fiſtulā ſanat. ¶ Cōtra morſeā albā puluereꝫ C
ſalis. coſti tartari ⁊ agarici: pone ſup morſeaꝫ
prius facta ſcarificatiōe. ¶ Dyaſ. De alto ca D
dentibꝰ vtiliter adhibet. bibitis obulis duobꝰ
cum vino: ſi nō febriūt. ſi febriunt cum aqua
calida. ¶ Epaticis aſmaticis et diſſurijs et ne E
frencis et ycterícis maximū pſtat effectum: ac
cepta de eo .ʒ. i. malū calorem emendat. pṫiſim
medicat: ſpleneticis cū oximelle auxiliatur.
¶ Agaricꝰ comeſtus reijcientibꝰ ſanguinē ab F

ſtinet.digeſtionē celebrat.obulus vnius cum
aq̄ acceptus dolorē arreticū cōpeſcit.epilētic;
cū puſca vtiliter daꝛ.⁊ oēs cās intraneoꝝ do
loꝝ curat ſm ꝯtutē hoīs vel etatis dat⁹ Na;
G aliꝭs cū aqua dandus ē.aliꝭs cū vino.aliꝭs cu;
oximelle.aliꝭs cū mulſa.¶ Se.au.gal. Agari
cus reſoluit ptes groſſas:et aperit opilatiões
que ſunt in epate ⁊ in renibꝫ.Et curat ycterici‑
H ſm q̄ accidit ab opilatiōe epatis.¶ Et confert
epilentie:⁊ curat rigores febriū: q̄ ꝯtingūt ab
humoroſitatibꝫ groſſis Et confert morſibꝫ ty
ri vel alteri⁹ aīalis venenoſi qñ poniꝛ exterius
loco emplaſtri.Et bibiꝛ de eo q̄ntitas aurei.i.
cū vino mixta aqua.⁊ ē medicina laxatiua.
I ¶ Et idē auc. Redagoras ꝓprietas eius eſt ꝯ
flegma et melancoliā.¶ Et idē auc. Raſ. In‑
ueni vlr ab oībꝫ hoībꝫ ꝙ purgat hūores noci‑
K uos.¶ Et idē auc. Humay in lib. ꝺ tyriaca.ex‑
pellit hūores a neruis ⁊ cerebro cum ꝓprietate
L mirabili q̄ eſt in eo.¶ Et idē auc. abē meſuay ꝺ
eius ꝓprietate ē laxare flegma.⁊ eſt ꝯriu; vene
nis ¶ Et idē auc. abix. Agaric⁹ purgat colerā
M et flegma ſi͛l:⁊ fortificat medicīas magnas qñ
miſceꝛ cū eis:⁊ facit eas penetrare ad extrema
corpis.⁊ eſt ꝯrius medicinis mortiferis quan
do bibiꝛ aut miſceꝛ cū aliꝭs medicinis.¶ Gal.
N Expurgat opilationes que in viſceribus:⁊ io
ytericos ſanat q̄ ſic ex opilatiōe laborāt epa‑
tis.ꝯfert etiā epilēticis ob eandē virtutem.

Capitulum.ix

Agrimonia eſt herba omnibꝫ nota q̄ ꝺꝛ
ferraria minor. Dyaſ.ſi͛l.s eſt in oībus
agreſti papaueri vel herbe ammomi.
Sed in hoc diſcerniꝛ ꝙ caput ſupius hꝫ lati‑
us et ſerius floreſcit:nec florē facit ita fericeū
ſed croceū.Radix eſt illi rotunda deorſum ex
q̄ dimittit croceū acrioris virtutis ſuccū q̄ cō‑
uenit nebuli oculoꝝ. Naſcitur in cāpis vel cir
ca ſepes.Radix eius ꝺꝛ eupatoriū greco no‑
mine.¶ Pli.ca.de agrimonia. Agrimonia hꝫ
folia equaliter diuiſa apij modo.caput in cau
liculo papaueris ſilueſtris radicem hꝫ:cuius
ſuccus eſt crocei coloꝝ acris et acutus: Naſci
tur areis apud nos.

Operationes

¶ Pan.ca.de agrimonia Agrimonia calida A
ē ⁊ ſicca. Et eſt diuretica valde:que viridis tri
ta ⁊ potata antraces.i.puſtulas malas ſanat.
¶ Et ad ſerpētū morſum et canis et hominis B
rabidi et cōtra venena valet.facit ⁊ ad ventr;
dolorem ſic potata.¶ Item vulnera cancero C
mata viridis trita et impoſita ſanat.
¶ Item ſerpentū morſum.ʒ.ij.cum vini ciatis D
duobꝫ data diſcutit mirifice venenū.¶ Ad p‑ E
cuſſum ferro cū aceto impoſita facit verrucas
tollit ſic ſimiliter.¶ Ad ſplenis dolorē in cibo F
ſumpta conſumit.¶ Radix eius in vino cocta G
et potata:paraliticis prodeſt Galienus libro
dinamidiaꝝ capitulo ꝺ cancro dicit ipſam va
lere contra cancrū per os ſumpta.

Capitulum .x

AGriſolium. Sera. li. agg. cap. ſadar. i. agriſoliū. Agriſolium eſt arbor cuius fructus vocatur Nabach. cuius due ſunt ſpecies. Una eſt aſri et alia eſt dabal. ſ; aſri nō h; ſpinas: ſed acuta folia: ⁊ folia alterius ſpeciei. ſ. dabal ſunt lata ⁊ rotunda: et eius arbor hab; ſpinas. ⁊ nabach ex aſri ſunt parui: ⁊ meliores ex eis ſunt illi q̄ ſunt ex illa regione. ⁊ ſunt dulciores oib' aliis et mediocris odor; ⁊ aromatiſant os comedētis ſicut alia aromatica. Et nabach ex dabal ſunt maiores.

¶ Et idē auc. Iſaac ben aragi. Nabach ē ſicut ſorba in frigiditate: et plus ea in ſiccitate. Gal. vii. ſim. far. ca. lotos. i. agriſolium. Eſt arbor ſiptica quidē nō multū participat qualitate: et eſt ſubtiliū partiū et ſiccatiuus

Operationes

A ¶ Sera. auc. Dyaſ. Qñ coquit̄ agriſoliū cum aqua aut cū vino ſm neceſſitatē confert fluxui matric;: ⁊ fluxui vētr; qñ fit criſtere cū ea: ⁊ ſtringit radices capillo⁊: ⁊ ꝓhibet caſum eo⁊. Decoctio ſerrature ligni ei9 qñ bibit̄ et fit criſtere

B cū eo: ꝯfert vlceribꝫ et curſui humiditatū matricis antiq̄. ⁊ rubificat capillos: et cōſtringit radices eo⁊ ne cadāt. ¶ Et idē auc. habēgueſit. Agriſolium vel nabach dulcis laxat colerā q̄ eſt in ſtomacho ⁊ inteſtinis: ⁊ reprimit ca

C liditatē. ¶ Et idē auc. albaſari. Nabach ſtringit ventrē et repmit colerā: ⁊ eſt grauis digeſtioni. ⁊ qñ nō bñ eſt matur9 eſt ſtipticus et retinet ventrem fortiter. ⁊ maturus dulcis eſt minus ſtiptic9 oibꝫ aliis: ⁊ citius deſcēdit ab ore ſtomachi ꝑpter dulcedinē q̄ eſt in eo: ſtringit et reprimit colerā: et vſus eius minus inducit faſtidium. ¶ Et ide; auc. Iſaac ben aram. Qñ

D nabach. i. agriſoliū comedit̄ ante cibū eſt melior et prouocat appetitum. Et huiuſmodi res que ſunt nimis ſicce quando inueniunt humiditatem in ſtomacho aut in inteſtinis ꝑmunt eas: et inducunt fluxum ventris. Et folia eius cum teruntur et ponunt̄ ſuꝑ apoſtemata calida mollificant et reſoluunt ea.

E ¶ Galienus. Serrature ligno⁊ eius ad fluxū muliebrē cōpetunt: ⁊ ad yliacas diſpoſitiões Loquitur autē ⁊ qñq; quidē in aqua: qñq; autē in vino ſicut neceſſitas iubet: et non immititur ſolum ſed bibitur. Atuero ꝑ eo ꝙ defluentes capillos detinet nō modicū ſignū eſt. quoniam ſtiptice quidē cū eo ꝙ ſiccat moderate eſt virtutis. Dictum eſt em̄ in ſermone qui de laudamo: talis eē oportet ꝟtutis: qd̄ debet detinere capillos defluentes

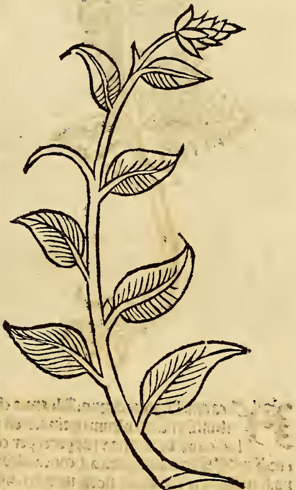
Capitulum .xi

OBnus caſtus. Plate. in li. de ſimplici medicina in ca. de agno caſto. Eſt frutex in q̄rto cali. ⁊ ſic. Qm̄ tꝑ ꝑcipit̄ viridis: et magis in locis aquoſis: minus aūt in ſicc;. Uſui medicine cōpetūt folia: nō radix. flores etiā mag; flos eius zuccariū noiat̄. Uirgulta ꝟo a quibuſdā ſalices marini dicunt̄. Eius nāq; flores q̄ debent in receptione poni vere colliguntur. ac ꝑ annū in efficatia multa ſeruantur. Dicitur em̄ q; libidinē reprimendo caſtum reddit vt agn9 ca. et ſic. in. iii. gra. ¶ Auicen. li. ii. ca. de agno caſto. Ca. in. i. gra. ſic. in ii. Et eſt reſolutiuus: ſubtiliatiuus: diſgregatiuus ventoſitatū. ⁊ in ipſo eſt aptio cū ſipticitate. Et eſt remotiuus doloris. ¶ Sera. libro aggre. cap. amarikeſt. i. agnus caſtus. et eſt arbor abrae ſemen eius dicit̄ ſemen agnicaſti: et noiatur piperella: ⁊ ē piper eunucho⁊. ⁊ ſunt ei due ſpēs. ⁊ d; kiſtos: eo ꝙ religioſi ſternūt hāc plantā ſub lectis ad refrenandū libidinē. ⁊ nominat̄ login ꝑpter duriciem virga⁊ eius. ⁊ eſt planta in magnitudine arbo⁊. Naſcit̄ ꝑpe aq̄s ⁊ loc; aq̄ſinbꝫ. h; virgas duras ad frangēdū. ⁊ folia eius ſūt ſimilia foliis oliuarū: niſi q; ſunt lōgiora maiora et molliora. Et q̄dā ſpēs huius plante habet florē purpureū. et queda;

habet florē album:⁊ hꝫ ſemen ſimile piperi. Et
idem auc. Hal. qd̓ adminiſtratur ex illa arbore
eſt ſemen folia et flores. Ex ſeminis quidē ⁊ flo
rum ſubſtātia eſt ſubtilis valde. Et eſt ca. ⁊ ſic.
in .iij. gra. ¶ Halie. vi. ſim. far. ca. de agno ca-
ſto. Id ad qd̓ adminiſtraṫ ex illa arbore in me
dicina ſunt ſemen ⁊ flos. Et ſeminis quidē ei⁹
et floris ſubſtantia eſt ſubtiliſſima: ⁊ in ſapore
eius eſt acuitas ſiue acredo et ſtipticitas: ⁊ vir
tus eius eſt ca. et ſic. in .iij. gra du:

Operationes

A ¶ Lectus ex eo factus reprimit libidinē. Fo-
mententᷣ ⁊ genitalia ex aq̄ decoctiōis ipſius ⁊
B ſuccus etiam poteſt. ¶ Contra gomorreā flo-
res eius vl̓ folia decoquanᷣ in aceto: ⁊ addito
caſtorio cathaplaſmenᷣ genitalia Ualet enim
agnus caſt⁹ mirabiliter ad libidinis extinctio
nē inaniendo ſpūs ⁊ cōſumēdo ſperma. Hoc
ſimiliter facit ruta: maiorana: ciminum: cala-
mentū ⁊ anetū: ſed in hoc potētior eſt agn⁹ca
ſtus. Sunt enim ca. aperitiua et extenuatiua.
Sunt etiam alia que extingunt libidinem in-
ſpiſſando ſperma et cōgelando: vt pſillium: ſe
men lactuce: citrulli: melonis. cucumeris portu
lace. ſcariolaꝝ. acetum. agreſta ſumach. cam
C phora et ſimilia. ¶ In ſucco agni caſti ſeminū
feniculi. ʒ .iij. ⁊ eſule. ʒ .ij. coquanᷣ. et mane cola
tura deſ leuco flegmatico. vinū etiā decoctio-
D nis agni caſti multū cōfert. ¶ Agnus caſtus
dimittaᷣ in amurca olei vt putreſiat: et addito
vino forti fiat decoctio coletur: et addita cera
et oleo fiat vnguētum. cuius inunctio ſplenis
duriciē exſiccat: et eius ꝯſumit ſuperfluitatem
et ipſius orificium anguſtat. ad menſtruā pro
uocando fiat fomentum ex aqua decoctionis
E ipſius et centrū galli. ¶ Contra litargiaꝫ fiat
decoctio cū agno caſto apio ⁊ ſaluia in aqua
ſalſa: ⁊ fortiter fricetur ex ea poſterior ps ca-
F pitis. ¶ Sera. auc. Hal. Agnus caſtus abſci
dit libidinē coitus. ⁊ maxime qn̄ comeditur ſe
G men ei⁹. ¶ Et ꝓuocat menſtrua et reſoluit a-
poſtemata dura que fiunt in mēbris corporꝭ.
H ¶ Dyaſ. Agnus caſtus perhibetur mederi ſer
pentum morſum. Itē ſemē eius bibitū hydro-
I picis et ſpleneticis medicatur. ¶ Lac mulieris
ꝓuocat. mēſtruis impꝫat. bibitū. ʒ .i. cū vino ve-
teri. extinguit venerem. dolorem capitis com
K mouet: adhibens ſomnū. ¶ Halie. Agnus ca-
ſtus abſcindit libidinē coitus. ⁊ maxime qn̄ co
meditur ſemē eius. Et agnus caſtus a mulieri
bus athenienſib⁹ in lecto ſterniᷣ: et reprimit li
L bidinē. ¶ Auicēna. Quando ex ſtipitib⁹ eius
ſternitur ſub dorſo ꝓhibet pollutionē et virge
M erectionē. ¶ Et ſuffumigātur mulier ecē cū ve-
hemens deſideriū adeſt coit⁹: et remouet illd̓.
¶ Sera. auc. Dyaſ. Semen ipſius qn̄ ſumiᷣ A
in potu: confert morſib⁹ venenoſis. et confert
ad hydropiſim qn̄ ex eo ſumūtur. ʒ .ij. cum vi-
no. ⁊ ꝓuocat vrinam et menſtrua: et debilitat
virtutem ſpermatis. ⁊ inducit ſodam

Capitulum. xij

Alga marina eſt herba maris habens
folia longa veluti corrigie. et nr̄o idio
mate vocaᷣ alga: q̄ a mari eiecta in lit
torib⁹ inueniᷣ. ¶ Pli. ca. de alga. Alga naſciᷣ
in aq̄s ſtantib⁹. ita deniqꝫ nomen ſumpſit ab
algore aque. vel ꝙ alliget pedes: q̄ craſſa eſt fo
lijs: aquā ex pte ſupantib⁹. ¶ Dyaſ. Aloſach-
ne incidēs q̄dē eſt veluti ſpuma marꝭ q̄ petris
inſidet. ⁊ remanet qd̓ nos algam vocamus.

Operationes

¶ Dyaſ. Uirtus ei⁹ ē ſilis ſali. iniiciᷣ ⁊ ꝑ criſte- A
re in paraliſi. ſeu ex putredine vitiatis inteſti-
nis. alienitatē circūſcribit. ꝓ tūc habet ſimileꝫ
ſali. et intro ſtipticam ſimicticam et leptineti-
cam.
¶ Diſſintericis ⁊ ſciaticis antiquis confert cri B
ſtere eius. Fomento ſimiliter vtilis eſt

Alcanna la. grece ciprus. Alcanna eſt arbuſtũ vnde fit oleum ciprinũ. et eſt il lud quod de alcãna vt apparet per cõ cordiam. ¶ Sera. li. aggre: ca. henne. i. alcanna. flos alcanne eſt ſimilis floribus nitri. niſi quia eſt in racemis. ꝛ flos eius eſt albꝰ decli/nans ad glaucedinẽ acuti odoris. Et idem au cto. dyaſ. Eſt arbuſtũ hñs folia ſupra ramos ſuos ſiſ'ia folijs oliue: niſi quia ſunt latiora et molliora ꝛ viridiora. habet florem album ſiſ'ez vſnee. boni odoris. ſemẽ nigrũ ſiſ'e acris. ꝛ qȯ de ipſa adminiſtrat ſunt folia ꝛ ſũmitates eiꝰ ¶ Platea. Alcãna eſt herba in tranſmarinis partibꝰ ꝛ etiam in Sicilia copioſe inuenitur. Eſt aũt frigida in ꝑmo. ſicca in ꝑncipio ſcďi. Et qꝛ nõ vbiqꝫ reperiri poteſt: qui eam habẽt pulueriſant. ꝛ ſic per regiões deportãt. puluis qꝫ ſubnigri coloris eſt. per annos tres ſeruat Et habet virtutẽ conſolidandi ꝛ extergendi ac mũdificandi. ¶ Gal. vij. ſim. far. cap. de Cipro ſm traſlationem arabicã. Ciprus. i. alcanna. huius arboris folia ꝛ extremitates ad vtilita/tem ꝑuenerũt. ſubſtantia eius eſt compoſita ex acuta ca. cũ tẽperamento: et ſubſtantia terrea frigida et ſicca. et ſapor eius eſt ſtipticus. ꝛ vir tus eius deſiccat ſine mordicatione. Unde vir tus eius repercutit ꝛ diſſoluit

Operationes

¶ Sera. auc. Dyaſ. Uirtus foliorũ eius ſtipti/ca eſt. Et iõ qñ maſticant curãt alcolã. ¶ Et in A B
fundit decoctio eius ſuper cõbuſtionẽ ignis
¶ Et qñ terit et infundit in aqua aſtaracios/ C
ꝛ liniunt inde capilli fiũt rubei. ¶ Et vnguẽta D
que fiunt ex ea molliũt neruos. ꝛ facit in vul/
neribus illud qȯ facit ſãguis dracõis. ¶ Gal. E
ꝓhibet dilatationẽ pupille et combuſtionem
ignis. et qñ coquit in aqua: et ꝓicit aqua illa
ſuper locũ cõbuſtionis. ¶ Et ipa adminiſtrat F
in medicinis heriſipile. ¶ Et cõuenit vlceribꝰ. G
ſ. alcole que fiunt in ore puerorum

Capitulum. xiiij

Allium dictũ eſt: eo ꝙ oleat. Ambro. in hexameron li. v. Allium tantã vim odoris hꝫ vt leopardus cum ſuſtinere nõ valẽs: fugiat. Unde ſi qs allium alicubi cõ fricauerit: leopardus inde reſilit: nec reſiſtit. ¶ Plini. de hiſtoria naturali li. xix. Allium ad multa ruris precipue medicamenta ꝓdeſſe cre ditur ¶ Hypocras in qdã epl'a. Allium calide eſt ꝟtutis. Eſt aũt aperitiuũ et abſterſiuum: cõ ſolidat vlcera fraudulẽta. ¶ Rabi moyſes ca. de allio. et ca. de ſcordeon. i. allium agreſte eſt calidũ ꝛ ſiccũ ꝑueniens vſqꝫ ad quartum ¶ Palladius li. ij. Menſe Janus. Alliũ ꝛ vlpi

cum bene ſeri poteſt:ſed alio alba terra profi‑cict. Idem in li.xij. Menſe quoq; Nouembri allium et vlpicũ ſeritur bene terra maxime al‑ba foſſa et ſubacta ſine ſtercore. Sulcos in ae‑ris oportet fieri.et in locis altioribꝫ ſemina po‑ni.quatuor digitis ſeperata: nec altius.foſſa equaliter ſarculãda ſunt: et inde pulleſcet. Auic. in.ij.canone. Allium aliud domeſticum.aliud ſilueſtre: quod eſt amarum et ſtipticuz. Eſt eti‑am aliud quod dicitur porrinum. Et eſt com‑poſite virtutis ex allio et porro Eſt et aliud qđ dicitur allium ſerpentis. Eſt autem allium ca‑lefactiuum et exſiccatiuuz in tertio vſq; ad q̃r‑tum. Et ſilueſtre plus alio. ¶ Dyaſcorides. Allij genera duo ſunt.ſcz ortiuuz. aliud quod in Egypto naſcitur:ſed non ſatis diſſimile. Virtus eius eſt viſcida inflatilis:ſliptica:cali‑da. ¶ Conſtantinus. Allium duplex. Dome‑ſticum et ſilueſtre ſcz ſcordeon domeſticum ca‑lidum eſt in medio quarti gradus. Idez in pã‑tegni. Allia calidiora ſũt cepis et ſicciora. acu‑ta ſunt:et dolorem capitis faciunt.que ſi co‑quantur ardor ille amittitur: potioni q̃z cibo meliora ſunt. Cocta magis nutriunt q̃z cruda ſanitatem cuſtodiunt.quia naturalem calorez confortant.digerere faciunt.

Operationes

A ¶ Plinius libro vicesimo. Allij magna vis ẽ contra aquarum et quorumlibet locoruz mu‑tationes.

B ¶ Odore ſerpentes abigit et ſcorpiões odore Et omniũ beſtiarũ ictibꝫ medetur.ac ꝑuatim contra emorroidas cum vino illinitur.

C ¶ Contra canis morſus et in vulnera cũ mel‑le imponitur.

D ¶ Suſpirioſis coctum.aliqui crudum.aliqui et tritum in lacte dederunt.

E ¶ Paraxagoras.et contra morbum regium vino miſcuit

F ¶ Et contra yleum in oleo et pulte ſic illiniunt Antiqui et inſanientibus dabant crudum

G ¶ Dyocles autem freneticis elixum. Dentiuz dolores tribus capitibus in aceto tritis immi‑nuit.vel ſi aqua decocta colluant̃ ⁊ in cõcaua dentium addatur.

H ¶ Ptyriaſes et prurigines ſanat potum.item‑q; cum aceto vel nitro tuſuz. Compeſcit diſtil‑lationes cum lacte coctum vel tritum.vel cum caſeo molli permixtum. Quo genere ⁊ raucita‑tem extenuat. Coctum vtilius eſt crudo.

I ¶ Tineas et animalia reliqua intraneoꝝ pel‑lit in aceto mulſo coctum.

K ¶ Tenaſmo in pulte medetur. Tuſſim cura cũ adipe vetuſto vel cũ lacte coctũ. aut ſi ſan‑guis etiã excretur vel purulenta ſint.

¶ Facit et ſomnos et totum rubicundiora cor‑pora.ventrẽ quoq; ſtimulat. cum viridi cori‑andro tritum. L

¶ Porro vitio eius ſunt:quod oculos ebetat inflatiões facit.ſtomachum ledit.et copioſius ſumptum ſitim gignat M

¶ Platearius. Allium inquit groſſam diſſol‑uit ventoſitatem:ventrem humefacit. lumbri‑cos et aſcarides excludit:vrinam ꝑuocat:mor‑ſum rabidi canis curat.eis etiam qui malam aquam potauerunt ſubuenit. N

¶ Cataplaſmatũ locis groſſos humores ha‑bentibus diſſoluit. O

¶ Dolorem dentium de frigiditate mitigat.ſi tũ ꝑpter flegma coagulatum ſtomacho am‑putat ſcabiem:morfeam:impetiginem: et pu‑ſtulas in quocũq; loco fuerint:potenter curat ſi ex eo conficentur aut cataplaſmentur. P

¶ Mẽſtrua et vrinas ꝑuocat.ſecundinaz ex‑pellit ſi in eius opoximate mulieres ſederint. Q

¶ Silueſtre allium virtutem habet ſicut do‑meſticũ.tamẽ calidius et ſiccius eſt. Hec inue‑nies in ſpeculo naturali Vicentij.libro xi.cap. xi. Et ibidem plura alia R

Capitulum.xv

Altea eſt agreſtis malua ſiue malu auiſcus. Sed altea dr eo q in altū ſurgit Uiſcus aūt q glutinoſus ſit ex ſynonimis. Altea bis malua: euiſcus: maluauiſcus: ibiſcus. Idē eſt maluauiſcus folia hȝ rotunda ſicut panis procin9 flos eius roſe ſimilis. radix eius muſcilaginoſa. Eſt cōplexio ei9 calida cū eq̄litate. ¶ Gal.vi.ſim.far.ca. Euiſcus ſiue altea Et eſt malua ſilueſtris dyaforetica eſt ⁊ laxatiua:nō vrēs. abſterſiua. mitigatiua. digeſtiua. ſꝫ difficile digeſtibiliū ¶ Dyaſ.c.altea. Altea folia ſunt rotūda ſimilia ciclamini. florem hȝ roſe ſimilē. haſtā duobꝫ cubitis longā: radix eſt illi muſcilaginoſa. ⁊ int9 alba. ⁊ dr altea eo q ſurgat in altum. Euiſcus quia glutinat. Sera.ti.ag.ca.de maluauiſco Radix malua uiſci hȝ ꝟtutē ſtipticā. ⁊ totū herbe volo dicere: radicis: ramoꝝ: floꝝ ⁊ folioꝝ: ⁊ ſeminū. vnde virtus ei9 eſt q̄ deſiccat: verū radix ⁊ ſemē ſunt magꝭ deſiccatiua: ⁊ plus ſbtiliatiua ¶ Gal.vij ſim.far.ca.de malua ¶ Altea ſiue maluauiſc9 magis dyaforetica eſt q̄ malua Auicē.li.ij.ca. de altea. Altea ca. eſt cuȝ equalitate. Unde in ipſa eſt lenificatio et reſolutio: et ſemen ⁊ radix ipſius ſunt in virtute eius fortiora plurimū: et Plurimū exſiccatiua et reſolutiua

Operationes

A ¶ Pandecta ca.xx. Folia eius trita cū axungia et aliq̄ntulū calefacta ⁊ ſuppoſita apoſtemata maturāt: duriciē relaxāt ⁊ mollificāt Itē herba cū ipa radice decoquat fere ad ꝯſūptionem. Et ſic apparebit q̄dem viſcoſitas: q̄ ſuppōnat ⁊ apoſtemata maturat: durices remollit ⁊ relaxat. Ex aq̄ etiā ei9 addita cera ⁊ oleo fit cōpetēs vnguētū ad predicta.

B ¶ Aqua decoctiōis ſeminū ipi9 malue valet ꝯ tuſſim ſiccā. et ꝯfert ethicis. Semina etiā ei9 cerata et in oleo decocta duriciem ſoluunt

C ¶ ypocrates. Uulneratis ac ſitientibꝫ deſectu ſanguinis bibendū dedit ſuccū decocte radicis. Ipſam ꝗ̄ vulneribꝫ cū melle ac reſina. Idem q conuulſis lūbaris tumentibus et muſculis ueruis articulis impoſuit et aſmatic ac diſſintericis in vino bibendū dedit.

D ¶ Auic. Altea nomē in greco deriuatum ē ex pluriū m...mentoꝝ nomine. cuius natura calida eſt cum equalitate. In ipſa ſunt lenificatio maturatio et mollificatio et reſolutio Semen et radix ſunt in eius virtute fortiora plurimum exſiccatiua et ſubtiliora

E ¶ Lenitur ſup morſum cum aceto. mollificat apoſtemata et prohibet ea. et reſoluit ſanguinē et maturat vulnera.

F ¶ Confert apoſtematibꝫ inflatis: et ſcrofulis et valet ad duriciem matricis.

G ¶ Sedat dolorem iuncturarum. et propriē cū adipe anſeris.

H ¶ Tumorē ⁊ inflatiōeȝ reſoluit q̄ ſit i palpebrꝭ

I ¶ Semē eius tuſſi calide confert. et facile ſputum efficit. prohibetq; fluxum ſanguinis cum virtute ſua ſtipticitate. eius folia conferūt apoſtematibus mammille.

K ¶ Et ponit in emplaſtris pleureſis et peripleumonie. eius ſȝ gūmi ſitim ſedat.

L ¶ Decoctio radicis ei9 bibita ꝯfert vrine ⁊ inteſtinoꝝ ardori. et apoſtematibꝫ ani.

M ¶ Dyaſ.ca. Molochia cum adipe anſeri genitali parti ſuppoſita aborſum facit. Inutilis eſt ſtomacho. ventrem mollit.

N ¶ Itē vulnera recētia folijs ei9 curāt: folia ei9 trita ⁊ ipoſita ſcorpiōibꝫ credunt afferre torpore. Eadē femori alligata ſtimulat in ventrem.

O ¶ Eadē nigra lana obuoluta ⁊ alligata mamarū vicia ꝓpficit. Itē ⁊ idē cap. Altea. Flos eius in mulſa coctus aut vino et tunſus ⁊ impoſitus vulnera curat. ſcrofas ſpargit. Item cicatrices vulnerū curare facit

P ¶ Elixa ꝗ̄ o et trita addita axūgia porcina aut anſerina et reſina ⁊ terebintina: et mores ſteri cos et oſſocatiōes appoſita medet. Itē elixatura ei9 h oia facere nouit. ⁊ ſecūdinas excludit

Q ¶ Sola in aqua cocta et fomētata inteſtinorum dolorē tertio die ſanabit. Noſipſi ɋ̄perti ſumus q trita cū axungia veteri ⁊ impoſita podagram tertia die ſanat Et multi dicūt ſucto res collectiones oēs vel duricies que in corpe naſcunt: decocta cū fenugreco et lini ſemie pel line impoſita aufert.

R ¶ Serapiō. Altea prohibet apoſtemata: ⁊ ſedat dolorē: ⁊ maturat exituras dum eſt recēs et radix quidem eius ⁊ ſemen: q: in eis eſt virtus abſterſiua: curat morſeam.

S ¶ Et ſemen eius frangit lapidē renū: et aqua in qua decoquit radix ei9 propt ſtipticitatem que eſt in ea vlceribꝫ inteſtinoꝝ ⁊ fluxui ventris et ſputa ſanguinis confert.

T ¶ Et q̄n coquit ſola et teritur: ꝯfert exituris ⁊ apoſtematibꝫ q̄ apparent poſt aurē et ſcrofulis Et ꝯfert apoſtematibꝫ ani calidis.

V ¶ Galienus. Radix maluauiſci et ſemi malua uiſci virida intenſius q̄dem operant q̄ herba. et magis abſterſiuam oſtendunt virtutem: vt morſeam abſtergant Et ſemē diuidat lapides in renibꝫ conſiſtentes.

X ¶ Radix autem ⁊ diſſinterie ⁊ diarrie: necnon emiſſionibꝫ ſanguinis eſt vtilis.

Capitulum.xvj

Alleluia vł luyula vel panis cuculi.luy
ula herba eſt acetoſi ſaporis.foliũ ei9
eſt paruum et tripliciter diuiſum. ⁊ in
cacumine cuiuſlibet partis eſt alia inciſura.
Semina eius ſunt in vaginulis ſimilib9 corni
culis.que cum tanguntur tempore maturatio
nis euolant ab eis.ſemina ſimilia andachuce
tendentia ad rubedinem.et vocatur trifolium
acetoſum.ſicut apparet in cap̄.trifolium.Tri-
folium acetoſum: id eſt alleluia. ponitur ada-
maſceno in vnguento dyaſinicon.et vocatur
ipſum trifolium. ¶ Plinius ca.bachael id eſt
trifolium acetoſum.folia flores ⁊ fructus ſunt
frigidi et ſicci.folia tamen ſunt humidiora pre
dictis. Fructus vel ſemina eius matura aliq̃-
lem habent dulcedinem.

Operationes

A ¶ Luyula ſiue alleluia medeł vlcerib9 oris et
fiſtulis.ſimilatur in virtute acetoſe ſilueſtri.eſt
B ſtiptica.cõſolidat vulnera et vlcera.¶ Succ9
eius valet vlceribus oris antiquis et alcole
C ¶ Plinius cap̄.bachael propter acetoſitatem
exiſtentē in ipſo valet ad alcolam:et alias egri
tudines oris.

Capitulum xvij.

Alkekengi vel kekengi.Serapion li-
bro aggre.Alkekengi eſt ſpecies ſola-
tri quod dicitur kekengi.quod habet
folia ſimilia foliẏs ſolatri.niſi quia ſũt latiora
eis et rami eius quando elongantur declinãt
inferius verſus terraꝫ. et habet fructum in cbi
ſti rotundum ſimilem veſice.⁊ eſt fructus eius
granum rubicundum.ſimilem vue quem qui-
dam kikilium vocant.

Operationes

¶ Serapion.kekengi quod quidã nominant A
kakabum virtus eius eſt q̄ fructus eius pro-
uocat vrinã. ¶ Et ideo admiſcetur iſte fruct9 B
in multis medicinis que conferũt epati veſice
et renib9.⁊ hec herba adminiſtrał in medicinis
et non comedił.⁊ fructus hic mundificat icteri
tiã ⁊ puocationē vrine. ¶ Et idem auc.habix C
Alkekengi eſt aliud montanũ aliud ſilueſtre.
et eſt albũ.et eſt ſimile in forma ſolatri ſuperio
ri.¶ Et ſuccus eius bibitus ꝯuenit apoſtema D
tibus tam in trinſecis q̄ꝫ extrinſecis.¶ Et q̄n- E
do linił ſup apoſtemata extrinſeca cõuenit eis
¶ Et granum eius quando bibitur conuenit F
vlceribus renum ⁊ veſice.et granũ eius eſt for
tius domeſtico.¶ Succus granoꝝ alkekẽgi G
puocat vrinam puocatione forti.

Capitulum xviij

ALoe. yſidorus in libro ethimologiar. Aloa eſt herba ſucci amariſſimi.

¶ Platearius. Aloe fit ex ſucco herbe que appellatur eodem nomine. hec herba non ſolũ in Grecia reperitur et in India et Perſia Verũetiam in Apulia. Et ſuccus vtilis eſt ad multa ſicut dicetur infra. Aloes tria ſunt genera. Epaticum. Succotrinũ et Caballinum Modus autẽ factionis eius diuerſimode creditur. quidam dicunt qđ herba ipſa teritur et ſuccus extrahitur ⁊ ad ignem ponitur quouſqꝫ buliat. ⁊ poſtea ſoli exponitur et exſiccatur. Illud enim qđ ſuperius colligitur prius appellatur ſuccotrinũ. Quod in medio minus purum eſt. Epaticũ dicitur. Quod in fundo feculentum vocatur caballinum. Aliqui aſſerunt aloes diuerſas maneries fieri ex herbis diuerſis. nõ genere ſed bonitate. ex quibus iſte tres maneries fiunt aloes. Alij dixerunt ꝙ Aloes tribus modis eſt. Unũ rubeũ de quadam inſula Indie. q̃ dicit̃ Scotra. Aliud eſt nigrum quod eſt de perſia. Aliud citrinũ. et fit in Arabia. quibus omnibus laudabilius eſt ſcotrenſe. precipue ſi fuerit prelucidũ. et rubeum quaſi color epatis. citoqꝫ frangibile et odoriferum ⁊ amariſſimum. Sed prima opinio melior. Diſcernitur autem quod eſt optimũ ſuccotrinuꝫ ex citrino colore ſeu ruſo. Et pcipue cum frangitur eius puluis. apparet quaſi puluis croci. et ꝙ leniter frangitur nec fetidũ nec valde amarum. Epaticum autem colori epatis ſimilatur: ſcilicet quod eſt ſubnigrum. et hincinde habet foramina vt ora venarum. et obtuſam habet ſubſtantiam et non claram. Caballinũ autem eſt nigrum. et obſcuram et feculẽtã habet ſubſtantiam amariſſimam. et horribilem ꝑtendit odorem. quia valde fetidum eſt. Sed attende ꝙ illud quod de natura ſua eſt aromaticũ. q̃nto eſt aromaticus tanto melius. Et quod eſt fetidum. quãto fetidius tanto melius excepto aloe. Similiter omne quod debet habere aliquem ſaporem. quanto in ſuo ſapore eſt intenſius tanto melius accepto aloe. Nam cũ ſit de natura rerum amaritudinẽ habentium. quanto minus amarum. tãto laudabilius. Et eſt ſciendum ꝙ quando aloe ſimpliciter ponitur ꝓ ſuccotrino intelligitur. licet ſm Alexandrum intelligatur ꝓ epatico Serapion libro aggre. capl'. ſabet. id eſt aloe. Aloe fit ex plãta que habet folia ſimilia folijs ſquille in quibus eſt humiditas viſcoſa multa. tenax adherẽs manui. et ſunt latiora folijs ſquille parum. et quaſi rotunda. et indurantur et inclinantur ad poſteriora. et ſunt in eis ſpine que egrediuntur ab eis breues et rare. et habet ſtipitem ſimilem ſtipiti affodillorũ. Et tota herba habet odorẽ grauẽ et ſaporem amarum multum. Et radix eius ẽ vna ſimilis canniculе lignee. Naſcitur multuꝫ in India et in terris arabum: et in terris dictꝫ atuna et in maritimis et ripis et inſulis que dicuntur ancaros. Et non ſolum eius gummi ẽ iuuamenti magni. ſed etiam flos eius. Nam quando teruntur et ponuntur ſuper vulnera faciũt ipſa adherere. Et aloes ſunt due ſpecies. quarũ vna eſt arenoſa. et eſt fex. et alia eſt epatica. Jo. meſue cap. de aloe. Aloe ẽ de ſublimioribus medicinis et melioribus. habens ꝑrogatiuam ſuper alias medicinas. Nam quã q̃ꝫ intentio vniuſcuiuſqꝫ ſolutiui ſit ſm plurimum debilitate virtutes et membra que ſunt minere virtutum. hec tamen intentio cadit ab aloe. quia non ſolum non nocet. ymo inuenitur ad confortationem membrorum debilium addere.

Operationes

¶ Pandecta capitulo xxxiij. Aloe purgat colerам et flegma. viſum clarificat. opilationem ſplenis ⁊ epatis aperit. menſtrua prouocat: ſuperfluitates circa pudẽda ſi ſint ex frigida cau A.

B ſa extergit ⁊ ſcabiem curat. ¶ Corpus diſcoloratū coloratū reddit. Contra ſcabiem ⁊ putredinem pudendarū et pruritum digitoꝝ qui fit ex ſerioribus aloe cum aceto confectum et ſic inunctum valet. Contra arteticam detur cum ſucco bardane.

C ¶ Contra alopitiam et caſum capillorū i fortiſſimo buliat aceto. radix oliue vetuſte ⁊ poſtea coletur ⁊ in colatura pouantur due partes farine lupinorū amararū et tres aloes. que ſimul conficiantur. et addat̄ puluis ſtafiſagrie. ⁊ inungatur caput per diſcriminalia.

D ¶ Aloes puluis optime diſtemperatum cum vino albo et aqua roſarum multum valet ad pruritum oculorum

E ¶ Suppoſitoriū factum ex trifera magna cū puluere aloes et maſtice prouocat menſtrua

F ¶ Puluis eius cum melle datus. lumbricos occidit. Et cum ſucco perſicarie auribus inſtillatus vermes necat.

G ¶ Dyaſcorides capitulo de aloe. Uirtus eſt ei ſtiptica et mediocriter calida. et ſic nimis ventrem mollit. purgat putredinem. coleram ⁊ flegma deducit.

H ¶ Galienus. Aloe ſanat difficile circa triſabilia vlcera. et preſertim que in ano ⁊ pudendis cōfert etiā flegmoni eorum collectū cum aqua Eodem quoq; modo vulnera ſolidat.

I ¶ Johānes meſue. Aloe ſolutione educit coleram et flegma: ⁊ mundificat caput ab eis et ſtomachū. et cōfert iuuamentū magnū doloribus coꝝ. Et confert etiam inflationi ſtomachi et ſiti et dolori eius ex colera factis.

K ¶ Et qui aſſiduat acceptionē eius diebus cōtinuis. non videbit in corpore ſuo. ⁊ in inſtrumentis ſenſuum eius egritudinem. que non ſit abilis ſanari. et preſeruat a putrefactiōe. ita ꝙ etiam cadauera ⁊ proprie mixtum cum myrra Caue id dare temporibus frigoris. excoriat enim. Et ſolutione educit ſanguinem. Quantitas que poteſt adminiſtrari ex eo eſt ab aureo ʒ. vſq; ʒ. iij. Et infuſionibus ab aureo. id eſt vſq; ad. ʒ. iij.

L ¶ Serapion autem iu libro aggre. capitulo proprio multa dicit de aloe. que oīa ſunt de mente Dyaſcoridis.

M ¶ Galienus autem aliorū hic implicite vel explicite tacta. quare propter breuitatem ea hic ponere obmitto.

Capitulum xix

Aloes lignum. Aloa vel agalaym eſt arbor ſuauiſſimi odoꝝ. Unde grece ſic nominat̄. Arabice vero hoab. Latine lignum aloes vel xiloaloes vel aloes lignum. Aloa dicitur eo ꝙ lignū tale altaribus adoletur. reperit̄ autē in magno flumine ſuperioris babylonie. cui coniungitur fluuius paradiſi. Unde quidam dicunt ꝙ impulſione fluuij ab arboribus terreſtris paradiſi conducit̄. Nullus tamen huius arboris fertur vidiſſe originem. Alij dicunt ꝙ in cacuminibus montiū ſupradictoꝝ locorū circa predicta loca exiſtentiū oriatur hoc lignū. ⁊ impulſu venti aut temporis vetuſtate cadit in fluuium. Eſt calidum et ſiccum in ſecundo gradu. Sed ſciendum ꝙ ſunt aliqui deceptores. qui accipiunt radices camellee in mōtibus amalſie. et quoniā videntur aſſimilari. vtcūq; in colore pondere et ſapore cum ligno aloe. ſophiſticant ipas. ponendo in vino ebullitiōis pulueris ligni aloes per aliquos dies. quod deo et hominibus abominabile eſt quoniam camelea multū laxatiua eſt. Lignū aloes vero eſt ſtipticū. Et camelea de ſe nullum habet odorē. ſed lignū aloes eſt ſuauiſſimi odoris. ¶ Caſſi. ſe. cap̄. de ligno aloes Lignū aloes tribus modis eſt. Uno modo fit in quadā regiōe. et dicit̄ caume. Eſt aliud qđ fit in inſula Indie maioris. et vocatur cumar: Tertiū oritur in quadam regione Indie. ⁊ dr̄ fales. Eligendū eſt autem lignū Aloes quod non eſt coctum in aqua. Nam arabes faciunt ipſum bulire in aqua. et illa aqua vtuntur ad multa cōmoda. tale ergo lignū amiſit ſpirium

et paucā aut nullā habet opatione. ¶ Auice. libro .ij. ca. ꝓꝓ̃o aloes calida eſt et ſicca in ſc̄do gradu. et eſt ſubtile aperitiuū opilationū. frangitiuū ventoſitatū.

Operationes

A ¶ Pandecta. ca. xxxij. Lignū Aloe valet contra debilitatē cordis. ſtomachi. epatis et cerebri.
B ¶ Cōtra cordiacā. ꝯ retentionē mēſtruoꝝ cōtra oēs paſſiones ⁊ debilitates cordis potiſſime ex frigiditate.
C ¶ Vinū decoctionis ei9 digeſtionē cōfortat.
D ¶ Et ſtomachū infrigidatū calefacit. Et ſi abominabile fuerit ponat̄ parū ligni aloes integri in vino per noctē. mane vinū exbibeatur.
E ¶ Suffumigiū ex eo factū ⁊ receptū inferi9 a muliere per embotū ꝓuocat mēſtrua. ⁊ ſuffocatiōes matricis medet̄.
F ¶ Similiter triſera magna ſumpta cū decoctiōe ligni aloes menſtrua ꝓuocat.
G ¶ Fumus eius ꝑ nares receptus cerebrū confortat.
H ¶ Similiter ſi accipit̄ puluis ligni aloes ⁊ gariofiloꝝ ⁊ oſſis de corde ceruí.
I ¶ Et conficiant̄ cū oleo ⁊ inungatur caput galli in die illa et nocte non ceſſabit cantare.
K ¶ Caſſius felix lignū aloes cōfortat ſtomachū. et oīa mēbra interiora. ſupfluaꝫ corporis humiditatem expellit. maxime de ſtomacho ventoſitatē diſſoluit. opilationē aperit ventrē cōſtipat. fluxui vrine repugnat.
L ¶ Serapion. Lignū Aloes eſt cōpetens multū habētibus egritudines in epate ⁊ ad diſſinteriaꝫ Et ſedat dolorem lateris et ē ex fumigijs hōis ⁊ datur ex eo aureus vnus ⁊ remouet putredinē a ſtomacho ⁊ fortificat ipm.
M ¶ Et idē auc. arabari. Lignū aloes ſtringit ventrē. ⁊ corroborat viſcera ꝓpter virtutē ſtipticam que eſt in eo cum aromaticitate. Et eijcit ſupfluitatē humiditatū corruptaꝝ a corpore.
N ¶ Et idem auc. Raſis. Lignuꝫ aloes eſt bonū ſtomacho humido.
O ¶ Et idem auc. yſaac aben arā. Lignū aloes eſt bonū cerebro. ⁊ fortificat viſcera. Et expellit ſupfluitates humidas. ⁊ facit deſcēdere flegma a cerebro quādo fit ſuffumigatio cū eo. ⁊ maxime illud flegma quod generat̄ ex vaporibus aſcendentibus a ſtomacho. ⁊ expellit
P vētoſitates. ¶ Lignū aloes remouet ſupfluitates humiditatꝫ. ⁊ confortat viſcera. ⁊ prohibet
Q iram. ¶ Et maſticatio eius facit oris odorē bonū. ⁊ confortat neruos. ⁊ acquirit eis vnctuoſitatē ſubtilem. ⁊ confert cerebro valde. ⁊ cōfortat cor et letificat ipm. ⁊ cōfortat epar. ⁊ in ipo eſt virtus conſtringēs naturā. ⁊ confert diſſinterie melācolice ¶ Et idem de viribus cordis
R dicit ꝙ confortat cor.

Capitulum. xx

Ambra gre. latinū nuncupat̄. Ambra ſc̄m quoſdam eſt ſperma ceti piſcis. Et ſc̄m quoſdā eſt fructus arboris ſub mari creſcētis. vel gummi. vel mana coꝛ fontis in mari. Et ſc̄m quoſdam eſt iecur piſcis. Et ſc̄m quoſdā ſpuma maris. Et ſc̄m alios eſt ſtercus aīalis marꝫ. ſed falſo. qm̄ ābra generant̄ in t̄ra Calida ē i. ij. gdu ſicca in .i. circa finē. Sophiſticat̄ aūt ambra cū ligno aloes ſtorace calamita et laudano reſolutis. addito muſco reſoluto in aqua roſarū. ⁊ appoſita aqua in parua quātitate. Sed cognoſcit̄. q2 ſophiſticata poteſt malaxari ſicut cera. vera aūt ambra non.

Sera. li. aggre. cap. Hambar ideſt ambra Naſcit̄ in mari et generat̄ in ſpeciē fungorū q̄ generant̄ in terra. Et qn̄ mare turbat̄ eijcit a fundo ei9 lapides magnos. ⁊ cuꝫ eis eijcit fruſta ambre. Et plurimuꝫ ex ea ingredit̄ in mari qđ eſt in terris gingioe. et in occidēte. ⁊ illa defert̄ almacayde. Deferūt eīm illuc hoīes q̄ nominant̄ mihere .i. veloces qn̄ nouerūt ꝙ mare coꝝ eiecit ambrā. Melior autē ex ea eſt illa q̄ inuenit̄ in inſulis illarū regionū. et in littorib9 ipius cū figura rotūda coloris celeſtꝫ. Illa ꝟo q̄ eſt alba ſicut ouū ſtrutiōis eſt mala. ⁊ eſt illa quā deuorāt quidā piſces magni q̄ dicūt̄ azel q̄ cū degluttiūt eā occidunt̄ ab ea. et natāt ſup aquas. quos vidētes hoīes de zingios ꝓijciūt

ſuper eos vncos ferreos.⁊ extrahunt ipſos de
mari.et extrahunt ambram de ventre eoꝝ:⁊ ē
ambra non bona:maxime que in vētre reperit
⁊ nomināt eam apotecarij pſie maioris madi
Uez illa q̄ reperit iuxta ſpinā dorſi.⁊ eſt pura
et munda multū ⁊ bona valde.¶ Aui.li.ij.ca.
de ambra.Ambra ē cali.⁊ ſic.Et dr̄ q̄ ſit cali-
ditas eius in ij.⁊ ſiccitas in primo gradu.

Operationes

A ¶ Pan.ca.xxxviij.Contra ſincopim accipe.ʒ.
i.ambre.⁊.ʒ.i.ligni aloes.et.ʒ.ij oſſis de cor-
de cerui.q̄ oīa reſoluant in aq̄ro.et fiāt pillule
B et xpinent.¶ Contra epilentiā.pone ambrā ⁊
cornu cerui in vaſe vitreo ſup carbones et pa-
tiens ſuſcipiat per os et nares et multū valet
C ¶ Cōtra ſuffocationē matricis q̄ oppⁱmit ſpi-
ritualia.ponat ſilr̄ in vaſe vitreo cū alijs aro-
D maticis:⁊ recipiat fumus p os vulue¶ Sera.
Ambra ꝯfortat cerebꝝ ⁊ corroborat ipſum et
ſenſus oēs et cor:⁊ ꝯfert ſenib⁹ ⁊ frigidis com
E plexionib⁹.¶ Sera Ambra virtutē cerebro
preſtat.⁊ ceteris ſenſib⁹ ſeu cordi.adiuuat q̄ȝ ſe
nes ⁊ illos q̄ a frigidis humoribus poſſident.
F ¶ Aui.Ambra ꝯuenit decrepitis ſubtilitate
ſua:⁊ ꝯfert cerebro ⁊ ſenſib⁹.⁊ confert pectori.
Et idem de virib⁹ cordis ait.q̄ ꝯfortat cor Al
manſor.tra.iii.ca.de ambra Ambra calida eſt
Cerebrum quoq̄ȝ atq̄ȝ cor robuſta efficit

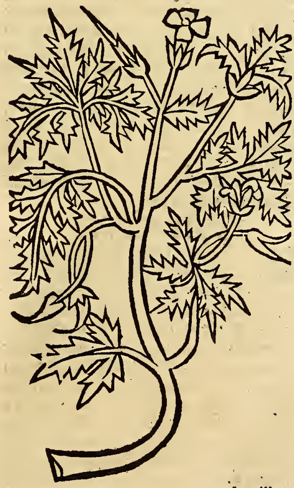
Capitulum.xxi

AMbroſia alias ambria vagi nois ē
Pli.li.xxvij.Ambroſia circa alias her
bas fluctuās.vnū fruticē denſum ra-
moſum tenuē.triū fere palmaꝝ hȝ.tertia parte
radice breuiore.folijs rute.circa imū caulem,
ſemen eſt vuis dependentibus.odore vinoſo
Qua de cauſa botris a quibuſdā vocat:ab a-
lijs arthemiſia.Coronant illa capadoces.et
vſus eius ad ea que diſcuti oportet yſid.li.ethi.
Ambroſia ē herba quā latini apiū ſiluaticum
vocāt.De qua Uirgili.ait.Ambroſieq̄ȝ come
diuinū virtute odorē aſpirauere.¶ Dyaſco.
Ambroſia quā multi botrim vel arthemiſiaȝ
dicunt frutex eſt multas habens virgas trib⁹
palmis longas.⁊ folia initio minuta rute ſimi
lia.virge ſunt plene ſemine

Operationes

¶ Galien⁹ vi.ſim.far.ca.de ambroſia ſiue api A
um vim hȝ ſtipticā ⁊ repercutiētē.¶ Om̄e cor B
poris reuma ꝓhibet:catbaplaſmati adhibita.
¶ Ipſaq̄ȝ cum vino bibita rotundos lumbri- C
cos excludit.Et ſuccus eius cum lana impoſi
ta mulieris fluxum extinguit.Eademq̄ȝ turbo
res oculis iuncta prohibet.

Capitulum xxij

A'Momũ.Dyaſ.ca.de amomo.Amo
mũ genus ē adoratiſſime herbe cui9
frutex eſt ſil'is botruo: in circũitu cu-
iuſlibet arboris naſcēs.ramulos habet ſiccos
ꝛ duros virgul' ſil'es coloris ſubruffi.circa q̃s
foliola iũcta ꝛ copioſa ex tirſo butruoſum ſe-
mē rodēs ꝛ ſibi cõnexũ florē albũ veluti viole
folijs ſil'ib; brionie. Cui9 triplex daꝛ ſpēs Eſt
eñ qđ appellaꝛ frumētũ.ceteris melius auroſi
coloris vel flaui:odoris boni.Aliud eſt quod
appellaꝛ medicon ꝑmo inferiuſ naſciꝛ in locis
humectis:ꝛ ꝓpterea forma maius atq; viride ꝛ
lene tactu.ſaporē origani habēs.Tertiũ vero
qđ appellaꝛ ponticũ.ruſum eſt ꝛ nõ lõgũ:nec
difficile frangibile:butruoſo ſemine plenũ.et
odore ꝑcuſſibile.ideſt ſtipticũ.Eligendũ aũt ē
recēs et albũ.virgas purpureas habēs expan
ſum ꝛ ſemie plenũ.¶ Pli.ca.de amomo.Amo
mũ vocaꝛ eo ꝙ veluti odorē cinamomi iferat
naſciꝛ in ſyria ꝛ armenia.frutex eſt botruoſum
ſemē reddēs ſibi cõnexũ.flore albo veluti viole
figura folijs ſimilib; brionie.odore etiã bono
ſomnũ incitat:Et eſt ca.ꝛ ſic in iij g.¶ Gal.vi.
ſim.far.ca.de amomo.Amomũ hoc quidē vi
detur ſm virtutē aſſimilari acoro.niſi ꝙ ſicc9
plus eſt acorus:digeſtibilius vero amomum
Et dixit Gal.in q̃nta amphoriſmoꝝ.ꝙ omia
alia calida forti caliditate ſunt ſil'ia.ſcȝ in hoc
amomo.ſicut ſꝛ caſſia lignea.tapſus. amomũ
cinamomũ.ꝛ faciũt ſodã.Et ſil'r faciũt plures
alie ex ſpeciebus q̃ ſunt ſubtiles ꝛ calide.Et q̃
dam adulterãt amomũ cũ plãta q̃ diciꝛ amo-
mides.eo ꝙ ſimilaꝛ amomo.niſi q̃a non habȝ
odorē ei9 nec tale ſemē.et naſciꝛ in armenia. et
flos eius eſt ſimilis origani.Si vis nõ decipi
ab hac vel a ſil'ib; caue a plãta q̃ ē nimis iuue-
nis.ꝛ elige illã cui9 rami egrediunꝛ ab vna ra-
dice.Uirtus eius eſt calefactiua

Operationes

A ¶ Dyaſ.Amomuȝ eſt ꝓſtãs ſomnũ.tumores
etiã cathaplaſmatib9 admixtũ ſedat.Miſceꝛ
diuerſis antitotis ꝛ miris et varijs odoribus
B grate miſceꝛ.¶ Serap̃.Amomũ inducit ſom
nũ;ꝛ ſedat ſodã qñ emplaſtrũ cũ eo fit ſup frõ-
tem.ꝛ maturat ap̃ata calida. ꝛ ꝯfert pũcture
ſcorpionis:qñ fit emplaſtꝝ cũ eo ꝛ ozimo ꝛ po
niꝛ ſuper locũ pũcture.¶ Et idē auc.humaym
filij Iſaac.Amomũ eſt res q̃ inebriat.etenĩ de
ꝓprietate eius eſt ꝙ inebriat et facit dormire.
D ¶ Aui.Amomũ maturat ap̃ata ca.Et ei9 de
coctio bibiꝛ ad podagrã ꝛ ſedeꝛ i ea.Et cõfert
dolorib; matricis. ꝛ intrat in peſſarijs matri-
cis.ꝛ ſedeꝛ in decoctione eius ad dolorē renũ
¶ Almanſor tra.iij.ca.de amomo.Amomuȝ
ca.ē ꝛ ſic.qđ ad opilationē epatȝ ex frigiditate
ē ꝓficiens.dolorē aufert matricis.in capite tñ
grauedinē ꝛ dolorē atq; ſcotomiã generat.

Capitulum xxiij

A'Meos.Serap̃.li.aggre.c.nachana
id eſt ameos.auc. Dyaſ.q̃dã noiant
ipm potiũ anthomation.id ē ciminũ
ethiopiũ.Uerũ natura cimini ethiopũ eſt alia
a natura ameos ꝛ eſt notũ.Eſt nãq; ſemē fere
ſil'e cimina ethiopico.niſi q̃a eſt min9 eo multũ
ꝛ albi9 ꝛ duri9.et in ſuo ſapore eſt de ſilitudine
ſaporis origani.Et illud qđ ē elegendũ ex eo
ē illđ qđ ē recēs ꝛ mũdũ.Et idē auc.gal.Ma-
gis iuuatiuũ qđ ē ex eo ē ſemē eius.ꝛ in ſapore
ei9 ē amaritudo pauca ꝛ acuitas.et virtus ei9
ē q̃ calefacit ꝛ ſiccat in tertio gradu.

Operationes

¶ Dyaſ.auc.aben meſuay dixit ꝙ ꝓuocat vri A
nã.ꝛ ſemē ē bonũ ſe.antiq̃s.¶ Et qñ eius de- B
coctio poniꝛ ſuper pũcturã ſcorpionis aufert
dolorē.et ē bonũ frigiditati ſtomachi et epatȝ
ꝛ aufert opilationē.ꝛ ſedat nauſeã.et deſiccat
humiditates ſtomachi.¶ Et eſt bonũ humidi C

ratī q̄ ē i pectore.ꝛ mūdificat vias renū ꝛ veſi
ce:et extrahit lapidē ex eis poſtq̄ꝫ fuerit factus

Capitulum xxiiij

Amidū vel amilū.ꝛ eſt ſuccus frumē-
ti.ꝛ dr̄ amilū ab a qđ eſt ſine ꝛ melos
grece.i.mola eo ꝙ ſine mola fit:vnde
amidū ſiue amilū eſt medulla frumēti qđ īfun-
dit̄ ꝛ tundit̄ donec furfur ſuū dimitat. deinde
cū aqua mittit̄ in ſportulā.ꝛ cū pſſura colat̄.et
cū in vno vaſe velut fex recederit aq̄ effuſa in
ſole ſiccat̄ poſt hoc leuiter ſtringat̄.¶ Caſſius
felix ca.de amilo.Amidū tēperate caliditatis
eſt ꝛ humidū qđ ſic fit. Frumētū in aq̄ frigida
ponat̄ per diē ꝛ noctē ꝛ de die in diē aq̄ remo-
ueat̄ quouſqꝫ frumētū videat̄ putreſieri.dein-
de aqua remota optime teratur et cū eadē aq̄
optime confectū per pānū expmat̄.et ſoli expo
nat̄ vt exſiccet̄ vſqꝫ ad aque cōſumptionē.ꝛ fre
quēter renoueat̄ aqua frigida donec dealbet̄
qđ reſidet deſiccat̄ ꝛ idurat̄.¶ Sera.li.aggre.
ca.de ami. Amilū infrigiditat et deſiccat plus
q̄ꝫ frumentū. Et melius ex eo eſt illud qđ fit in
eſtate.Et modus operatiōis ei9 ē vt accipias
de frumēto:ꝛ ipm bene purges:ꝛ infundes in
aq̄ dulci ꝛ laues ipm cū ea ꝛ poſt proijce aquā
illā cū qua ipm lauiſti ꝛ funde ſuper ipm aquā
aliā.ꝛ facies ita q̄nquies in die ꝛ ſi potes i no
cte ſilr̄.ꝛ qn̄ mollificat̄ oportet ꝙ eijcias aquā
eius cū facilitate ſine agitatione aliq̄:ne cū aq̄
egredietur aliq̄d de lacte.Et poſtq̄ꝫ hoc feceꝛ
calca cū pedibꝰ ꝛ pijce ipam aquā.ꝛ qđ ſuper-
natauerit ſuper aquā ex furfure collige cū cac-
cia pforata.ꝛ abijce reſiduū. poſtq̄ꝫ vero pur-
gatū fuerit a furfure ꝛ colatū pone ſup lateres
nouos ꝛ expone ſoli calido.ꝛ ſi remāſerit in eo
aliqua humiditas pone ſup ignē.Et ſapor ei9
eſt acetoſus.ꝛ virtus ei9 eſt pauce caliditatꝫ ſꝫ
ē cōpoſitū ex virtutibꝰ cōtrarijs. Nā vna ē fri-
gida ꝑpter acetoſitatē q̄ ē in eo et alia calida a
caliditate ei9 q̄ eſt a farina.q̄ ē in eo a calore pu
trefaciēte.Eſt aūt optimū amilū recēs ꝛ candi
dū et leue ſine vllo acere ꝛ inq̄noſo odore

Operationes

¶ Dyaſ. Amilū facit ad abſtinenduꝫ reuma A
oculorū.alta vulnera oculis replet: aſpredineꝫ
oculoꝝ tollit.¶ Sanguinē reijcientibus bibi B
tum ſingulare preſidiū ē.¶ Aſpredines arteri C
arū defleuit. Jus collo lactis miſcetur ꝛ ꝓflu-
um ventris ſtringit valde. poteſt autē leuiter
ſtringere ꝑpter qđ in collirijs lachrymas ſtrin
gentibus miſcetur. valet ſilr̄ ꝯ apoſtemata ſpi
ritualium et tuſſim coctum in aqua ordei cum
lacte amigdalarū additis penidijs. ¶ Sera- D
pio Amilū confert humoribus currētibus ad
oculos ꝛ vlceribus que dicuntur fel ſeoles E
¶ Et q̄ndo bibitur abſcindit ſanguinem qui
venit a pectore:ꝛ lenit aſperitatē gutturis
¶ Et q̄ndo miſetur cum lacte in aliuo cibo F
idem facit

Capitulum.xxv

Amigdala grecū nomē eſt.latine nux
longa dr̄.Cunctis arboribꝰ prior ſe flo
re pueſtit.⁊ ad ferēda poma arbuſta:
cetera p̄uenit.Ex his alie ſunt dulces:alie ama
re.Sed agricole huic generi ſic mederi ferunt
Terebrant eius radicē et in medium inſerunt
ſurculum arboris q̄ pice dicit̄. quo facto ſucci
amaritudo deponit̄.Hec yſidorus. ¶ Plini.
li.ij.Arbores quedā prime germināt.⁊ iter no
uiſſimas nudant̄.vt amigdali ⁊ fraxini ⁊ ſam/
buci.ex his nempe que aquila hieme oriēte cō
cipiūt.Primo oīm amigdale florent menſe ia/
nuario.Pomū vero maturant menſe martio
Perditq꜠ facillime fructu꜠ ante maturitatem
amigdala.ſicut et ficus et palma. Ex libro de
natu.rerū.Amigdalus in locis calidis fructu
abundat.Frigidioribus aūt locis arbor vetu/
ſta flore fecunditatē negat.

Operationes

A ¶ Pli.li.xxiiij.Amigdale amare radix ēcocta
cutē in facie corrigit ⁊ colorem hilariorē facit.
B Nuces ipſe ſomnū faciūt et auiditatē ¶ Aui.
Arbor amigdalarū amararū cū optime terit̄
atq꜠ cū aceto et oleo roſaceo permiſcet̄:⁊ inde
fit emplaſtrū fronti confert ſoda. Radix etia꜠
eius decocta et ſup pannū linita.fortis eſt me
C dicina. ¶ Conſtantinus in libro gra. Radix
amigdale amare puluerifata: et cū aceto tēpe
rata:fit bonū vnguentū cōtra lentigines ⁊ im
petiginem.omneſq꜠ ſordicies cutis. ⁊ maxime
contra morfeam.Cu꜠ vino potui data tuſſim
D curat.lapidem frangit.¶ Dyaſ.c.de amigda
lis.Arbor amigdalaꝝ dulciū ē debilioris ope
ratiōis q̄ꝫ amaraꝝ arboꝝ. amare ſunt ſubtili/
E atiue et prouocatiue vrine.¶ Sera.aucto.ar
thigenis dulces amigdale ſunt calide ⁊ humi
F de in primo gradu. Et idē aucto. Meſuay
Quando comedunt̄ cū corticem ſuo ſtringūt
gingiuas.⁊ ſedat qđ accidit in ore ꝓpter ſuam
pōticitatē.Et qn̄ comedunt̄ cū zuccaro ſuo de
ſcēdūt a ſtomacho.⁊ qn̄ ſicce torrefiūt ſunt cō
uenientiores ſtomacho ⁊ augent ſperma ſicut
G auellana ⁊ fiſtici.¶ Idem auc.albugerig.Gū
mi eaꝝ adminiſtrat̄ ſicut gūmi arabicū et pru/
H naꝝ.¶ Gal.vi.ſim.far.de amigđ.Dulces ami
gdale in eis ē amaritudo eaꝝ occulta que non
apparet ſenſui:q꜠ vicit in eis dulcedo. veꝝ qn̄
veteraſcunt apparet manifeſte. Uirtus caru꜠
tēperata eſt cū caliditate.preualet enī in ipſis
abſterſiua ⁊ ſubtiliatiua ſubſtātia.propt̄ quā
expurgat viſcera.et pulmonem et toracem.ex/
I puitiones operantur hūorum.¶ Rabbi moy
ſes ca.de amigdalis. Dulces amigdale pro/
uocant ſomnum temperatum.et coquinatum
cum eis humectat ventrē. et ſunt laudabiles.
et ſaluant ſubſtantiam cerebri.

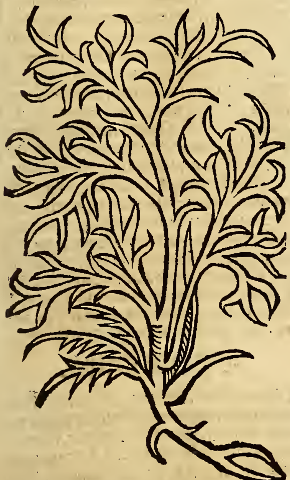
Capitulum.xxvi

Anacardus pediculus elephantis ab
imperitis medicis dicit̄. qđ eſt falſu꜠
ſed eſt fructus cuiuſda꜠ arboris que
vocatur pediculus elephantis.¶ Auicēna li/
bro ſcđo.Anacardus eſt fructus ſilis oſſi dac
tili.⁊ medulla eius ē ſilis medulle nucis dulc꜠
in quo nō eſt nocumentū.Et cortex ipſius eſt
rarus frangibilis:in cuius raritate eſt mel:viſ
coſum habens odorem. Et ſunt hoies q̄ ipm
maſticant ⁊ non nocet eis.⁊ proprie cum nuce
calida eſt ⁊ ſicca in quarto.

Operationes

¶ Auicenna.Eius mel eſt vlceratiuū apoſte/ A
matū ⁊ aduſtiuū ſanguinis: et humoru꜠. Era
dicat verrucas.et aufert albaras: et eradicat
barulos.et ſanat alopitiam flegmaticam.Cō
mouet etiam calida apoſtemata in interioribꝫ
¶ Confert frigori neruorum.et eorum molli/ B
ficationi:et paraliſi et torture¶ Confert cor C
ruptioni memorie:cū eius confectio nota ana
cardiuum ſumitur. Sed tamē ꝯmouet alie
nationem et melancoliam. ¶ Suffumigant̄ D

cum eo emorroides et exſiccantur. Eſt ex ſum-
ma venenorum. et adducit humores et interfi-
E cit. ¶ Ex eius quidem tiriaca eſt lac vaccinū
butiro inde extracto. Et oleū nucis eius fran-
git virtutē. loco eius ponitur quintuplū pon-
deris eius de badaham. et quarta ponderis
ipſius de oleo balſami. et tertia pōderis ipſius
de napta alba.

Capitulum. xxvij

Anetum eſt herba ortulana odorifera
pla. Aneti ſemē principaliter cōuenit
vſui medicine. radix ſecundario. herba
vero tertio. ¶ Palla. Menſe februario anetuꝫ
ſeritur locꝭ frigidis. Omnē ſtatū celi patit᷑ ſed
tepidiore locat᷑. Rigandū eſt ſi ſe abſtineat im-
ber: ſerendū eſt rarius. aliqui ſemē eius nō ob-
ruūt. Opinātes ꝙ a nulla aue tangat᷑. ¶ Se-
rapion. li. aggre. ca. Vebet id eſt anetū oībus
notum eſt. virtus eius eſt que calefacit in fine
tertij gradus. ꝛ deſiccat in principio ſcōi. ¶ Ga
lienus. vi. ſimpli. far. ſm trāſlationē grecam.
Anetū calefacit quidē adeo. ſemꝑ vt ſcōi gra-
dus ipm intenſi putanduꝫ. vel iij. remiſſi. in ſic.
vero. ij. gradus eſt inchoanter. vel pmi intenſi

Operationes

¶ Merito ergo coctū in oleo diaforeticū ꝛ im A
moleſtū ſomniqꝫ factiuū ꝛ digeſtiuū crudorū.
necnon indigeſtorū humorū exiſtit: appropin-
quat vtiqꝫ oleū quod ex eo aperitiuis digeſti-
uis farmacis dictis nīſi quia paulo calidius il
lis et ſubtiliū paruū eſt. Et ideo diaforeticum.
vſtū vero tertij fit gradus calefactiuū et ſiccū.
Et ideo mollibꝫ vulneribꝫ appoſitū pſtat ope-
ram. et pſertim eis que in pudendis. humidius
aūt et minus calidus videre eſt ad hec. ꝛ eucbi
mū q̄ſi digeſtibilius eſt et ſomni factiuū. ¶ Et B
idem Serapion auc. aben meſuay. Anetum
eſt calidū. Inducit ſomnū. et oleū eius eſt bō-
num ventoſitatibus. Et ſemen eius in polētis
poſitum multiplicat lac quando accipitur ſo-
lū minuit ſperma. et debilitat viſuꝫ maxime ni
mius vſus eius. ¶ Paulus cap. de aneto. De- C
coctio eius valet ſtranguirioſis ꝛ diſſurijs da
ta. et potiſſime ſyrupus factus ex decoctione
eius et zuccaro. ¶ Plinius libro. xx. Anetum D
ructus mouet. et tormina ſedat. aluū ſiſtit. Ci-
nis eius vuam leuat. oculos. et genitura hebe-
tat. ¶ Ad emorroidas accipe puluerem vrti- E
ce. et puluerē aneti. confice cum melle. et emor-
roidas iunge.

Capitulum. xxviij

Nate floꝛum vel flos vitis agreſtis. Uel flos viciſſi. Idẽ ſunt Dyaſ. ca. Enanti um id eſt auteflorꝫ. vel flos vitis agre ſtis q̃ cũ ceperit floꝛere. colligendi ſt̃ floꝛes ipi ꝛ deſiccãdi. ꝛ alio noĩe vocat̃ vitꝫ iſta labꝛuſta floꝛes eius optime redolẽt et ſiccant̃ in vmbꝛa: et inteſtare reponẽdi ſũt. et meli9 naſcit̃ ĩ ſyria

Operationes

A ¶Dyaſcoꝛides. Uirtus eſt ei ſtiptica. vñ ſibi/
bitũ fuerit cuſtomaticũ eſt et diureticũ. ventrẽ
ſtringit. ſanguinem reijcientibus ſubuenit. ꝛ bi
bitũ ꝛ impoſitũ ſtomacho fetoꝛẽ oꝛis emũdat.
digeſtionẽ ſtomachi celebꝛat. mixtũ oleo ꝛ ace
B to doloꝛẽ capitis fomẽto tollit. ¶Succus vi/
ridis in cathaplaſmatib9 adbibitus vulnera re
cẽtia ſine tumoꝛe ſeruat. Egilopas ĩ initio vul
C enrib9 oꝛis et gingiuaꝝ vtile eſt. ¶ Uulnera ad
ſanitatẽ perducit. melle addito ꝛ oleo roſarũ ꝛ
D croco ꝛ mirrha ¶ Peſſarijs neceſſarie adhibet̃
fluxus matricis peſſario facto ſtringit. reuma
E oculis ſuſpẽdit. ¶ Cathaplaſmatib9 adbibitũ
ſtomachi egeſtionẽ ſoluit. et maxime cũ polen
F ta a vino mixtũ et impoſitũ. ¶ Cõbuſtũꝫ vero
in teſta cũ carbõib9 collirijs bene miſcet̃ Pana
ricia oculoꝛum et pterigea purgat melle addi/
dito reuma gingiuarũ. ꝛ vulnera curat.

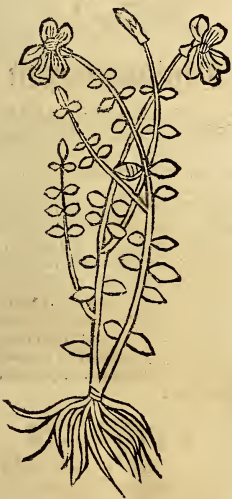
Capitulum. xxix.

Niſum. Plateari9. Aniſum quod alio nomine ciminũ dulce dicit̃: ſemẽ eſt cuiuſdã herbe ſimile nomĩe appel/ late. Et eſt calidũ ꝛ ſiccũ in tercio gradu. Uir/ tutẽ habet diſſoluẽdi ꝛ cõſumẽdi. ¶ Dyaſco. ca. de aniſo. Aniſum feruentis eſt virtutis. ſcꝫ calidũ ꝛ ſiccũ. ꝛ nature mictualis ꝛ ſcaroticœ id eſt inceſiue. ¶ Sera. libꝛo aggre. cap̃. Aneiſin auc. Dyaſcori. Aneiſin qđ deo eſt recens eſt bonũ. habens groſſa grana plena ꝛ non exco riatur quando fricat̃ excoꝛiationib9 ſimilibus furfuri. Et habet odoꝛẽ bonũ foꝛtem. Et illud quod eſt ex inſula Cretenſi eſt melius. Et poſt illud eſt babyloniciũ. Hyſpanicũ vero eſt dete rius. Et quod ex planta eius eſt magis: iuuati uum eſt ſemen eius. ¶ Galienus. vi. ſimpli. far ma. ca. de aniſo. Sapoꝛ eius eſt acutus. ama rus modicũ. Et virtus eius eſt que calefacit ꝛ deſiccat ĩ tercio gradu. Propterea ergo ꝛ diu reticũ eſt. Uentoſitates autẽ que ſm ventrem ſiſtit ¶ Auicẽna libꝛo. ij. ca. de aniſo. Aniſum eſt ſemẽ feniculi romani acuitatis maioꝛis q̃ꝫ nabati. Et ex eo melius eſt quod eſt pondero ſum. ꝛ eſt calidum ꝛ ſiccum in tercio gradu.

Operationes.

¶ Dyaſcoꝛides. Aniſum qꝛ mictualis eſt vir A
tutis ycteriçis medetur. ſitim tollit bibitũ ve/
nenis occurrit. inflatiões amputat. ventrem
ſtringit. menſtruis imperat. ¶ Lac mulierib9 B
ꝓuocat ꝛ auget. bibitũ ventrẽ ſtimulat. Fumi
gatiõe naribus adhibitũ doloꝛẽ capitis tollit
¶ Aurũ doloꝛem cum oleo roſarũ adhibitũ C
mitigat. ventoſitatẽ vẽtris tollit et doloꝛem.
¶Optimũ aũt eſt creticum. deinde egyptium D
Gallicũ vero meritiſſimũ. Paulus cap. de ani
ſo. ¶Contra liuoꝛem ex percuſſione conterat̃ E
ciminũ ꝛ aniſum. ꝛ incoꝛpoꝛent̃ cum cera et ca
lidũ ſuper ponatur. ¶ Aniſum ſimiliter auget F
lac ꝛ ſperma aperiendo meatus. ꝛ mũdat hu/
miditatem matricis. ¶Almanſoꝛ tractatu ter G
cio capitulo de aniſo. Aniſum calidum eſt qđ
ventoſitatis diſſolutiuum exiſtens. epatis ape
rit opilationem coeundi preterea voluntatem
ſtimulat. ¶ Serapion libꝛo aggregatoꝝ au/ H
ctoꝛitate. Dyaſcoꝛides. Uirtus eius eſt deſic/
catiua ꝛ calefactiua. Et expellit ventoſitates
a coꝛpoꝛe ꝛ ſedat doloꝛem Et ꝓuocat vrinam
ꝛ ſudoꝛẽ. ꝛ cõfert hydropiſi. ¶ Et abſcindit ſi/ I
tim q̃ fit ab humoꝛib9 ſalſis qñ ſumit̃ in potu. K
¶ Et eſt conueniens venenis ꝛ inflationibus
et ſtringit ventrem. et abſcindit humiditates

K albas a matrice fluentes.⁊ prouocat lac.¶Et excitat libidinem.et quando attrahitur odo-
L ratu fumigatio vaporis eius ſedat ſodaꝫ¶ Et quando teritur ⁊ miſcetur cum oleo ro. diſtil-latur in aurem.curat quod intra ipam accidit ex caſu aut percuſſione.et ſedat dolorem eius
D ¶ Et idem auc.bugeri.Aperit opilatiões epatis.ſplenis renum et matricis. Et mundificat vias que ab humoribus opitulantur. Et propter hoc confert febribus antiquis.⁊ habet in ſe acuitatem ꝓpinquam aduſtioni. quare ſoluit ventoſitates:maxime cũ ipſum aſſatur.
A ¶Auicenna.Aniſum eſt aperitiuũ cum ſtipticitate parua.Et eſt ſedatiuum dolorum.et reſolutiuum ventoſitatũ:et proprie ſic aſſetur.et in ipſo quidem eſt acuitas qua medicinis adurentibus fit vicinum.

Capitulum xxx

Atilis eſt herba de qua fit ſal alkoli Dyaſcorides. Duo ſunt eius genera. Unum habet folia lenticulis ſimilia. Alia habet folia ſimilia camepithi Prima habet haſtam altam duobus palmis erectaꝫ cuꝫ folijs mollibus. Radix eſt illi minor et tenuis Naſcitur locis herboſis et ſolaris guſtu ſalſa

Secũda eſt que folia et haſtas ſimiles camepithi habet.ſed aſperiora et minora.florẽ purpureũ et odorẽ grauẽ:radix cicoree ſimilis

Operationes

¶ Galienus ſexto ſimpliciũ farmacorum cap. Antillis. Duplex quidem eſt.ambe tamen mediocriter ſiccant.vt et vlcera ſolidẽt.Altera vero que camepitheos aſſimulaẽ. plus vtiqꝫ ꝙ alia ſubtilium partium eſt:vt epilenticis conferat.hec autem et abſterſiuior ꝙ altera eſt¶Almanſor tractatu tertio capl'.vſnen.id eſt. antillis calida eſt et ſicca que purgat et aperit epilationẽ.carnemqꝫ corrodit ſuperfluam. vniuerſaliter autem omniũ iſtarum herbarũ bonum habentiũ odorem ꝙ plures calide ſunt.niſi ille ex quibus ſentitur illud quod diximus ſcilicet frigiditas manifeſta:ſicut ſentitur in aqua roſata et camphora atqꝫ ſandalis. A B

Capitulum.xxxi

Athos vel Roſmarinus qđ idem eſt: ¶ Sera.li.aggre.ca. laieralmarien id eſt anthos inquit.Eſt arbor maris. et eſt alpinal fac et racola.Et dicit auctor Dyaſ. Species roſmarini ſunt tres.Una earum habet ſemen quod nominatur sachi.Et habet folia ſimilia folijs maratri . niſi quia ſunt la-

tiora parum groſſiora.et extenditur ſuper ter/
ram circulariter.habens bonū odorem et lon
gitudo ſtipitis eius eſt vnius brachij et plus.
et habet multos ramulos ſuper q̄rū ſummita/
tes ſunt capitella in quibus eſt ſemen album ſi
mile ſemini plante que dicit̄ ſpondilion mun/
dum angulosum.acuti ſaporis.in cuiꝰ odore
eſt ſimile odori reſine pini.⁊ q̄ndo maſticatur
mordicat linguā.Radix vero eiꝰ ē alba mltū
cuius odor eſt ſicut odor thuris.Et eſt ſpecies
alia ſupradicte.niſi quia ſemen eius eſt latum
nigrū ſimile plante ſpondilion.habens odorē
bonū ſed mordicat linguā.⁊ habet radicē exte
rius nigram.interius vero albam.Eſt ſpecies
alia ſimilis ſupradicte.niſi quia ipſa nō habet
ſtipitem nec ſemen nec florem.et naſcit̄ libano
tis locis petroſis ⁊ agreſtibꝰ.¶ yſi:Roſmari
num latini ab effectu herbā ſalutarē vocant.
folia habet feniculi ſimilia atq̊ aſpera.et rota
tim terra proſtrata.¶ Pla.Roſmariniꝰ ē her
ba calida et ſicca:cuius folia ⁊ flores compe/
tunt vſui medicine.flos autem anthos dicitur
vnde fit electuariū qđ dicit̄ dyanthos.In lo/
cis marinis creſcit vnde et nominat̄.habet vir
tutē confortandi ex aromaticitate:diſſoluēdi ex
caliditate.extergendi ⁊ mūdificandi:et cōſumē
di ex ſiccitate et virtutē diaforeticam ex calore
aperiente.Cūq̊ calida et ſicca eſſe dicat̄ in ex/
ceſſibus ab auctoribus nō determinat̄.herba
ipa libanotides vel dentrolibanū dicit̄ quidā
tamen dicūt ꝙ ſit frutex.alij vero ꝙ herba ſit
Cum inuenitur in medicinis receptio anthos
vel roſmarini.debent poni flores folia vel liba
notidis vel dentrolibani.Flores ad ſolem de/
ſiccati.per annum ſeruantur in efficacia mul/
ta.Similiter et folia.

Operationes

A ¶ Contra ſincopim et cardiacā paſſionē dat̄
dianthos cū vino oſſis de corde cerui.Uel de
coctio fit in vino vel aqua roſarū.ipſmq̊ vinū
B datur patiēti.¶ Cōtra frigiditatē aut debili/
tatē cerebri roſmarini decoctio ī vino fit.⁊ pa
C tiēs diſcooperto capite fumū recipit.¶ Con/
tra vue humiditatē acetum vel vinū decoctio
nis eius gargariſat̄.¶ Contra ſtomachi fri/
D giditatē ⁊ ad digeſtionem confortandā dyan
thos vel vinū decoctionis eius.⁊ maſticis na/
ſcitur.¶ Contra ſtomachi dolorē ⁊ in teſtino
E rum ex ventoſitate.vinum decoctionis eius.
ac cimini ponatur.¶ Ex ſinonomis notandū
F ꝙ hoc nomē anthos apud grecos pro quoli/
bet flore ſumitur.ſed apud nos proprie roſma
rini vel libanotidis anthos dicitur.

Capitulum.xxxij

Ancuſa eſt herba cuius radix digitos i/
ficit contrita.Sanguinei quoq̊ colo/
ris eſt.vnde etiam pictoribus ad pur/
purā effigiendam vel efficiendam in vſu ē.Ex
herbario ancuſa duplex eſt.Unam quam aſ/
fabatam vocāt.alia que maxime medicine ap
ta eſt.hec ī terra preſſa.ſpinoſis folijs ſine cau
le naſcitur.et menſe februario legitur.
¶ Dyaſcorides.Ancuſe duo ſūt genera Una
ſiquidem habet folia lactuce ſimilia.ſed acuta
et aſpera ⁊ integra ⁊ ſpinoſa.Radix eſt ei groſ
ſitudinem habens digiti.coloris ſanguinei.in
eſtate digitos inficiēs.Naſcitur in locis cultꝭ
habens in Egypto folia ſuper terram ſparſa.
virtutis redarguentis eſt.radix medetur com
buſtionibus:

Operationes

¶ Dyaſcorides.Cera et oleo additis vulnera A
renum optime curat.¶ Ignem ſacrū cum po B
lenta extinguit.maculas corporis et lepras cū
aceto impoſita emundat.¶ Suppoſita men C
ſtruis imperat.abortum facit.¶ Eius elixatu D
ra recte mulierum ſtericis adhibet̄ Hic freticis
aut ſpleneticis opitulat̄.et cum vino febrienti
bus ¶ Eius quoq̊ folia ventrem ſtringūt cū E
vino bibita.Ipſius herbe decoctio membrum
arcuatum ſanat. Radix eius in oleo deco/ F
cta et cera facit ad combuſtionem.

Capitulum xxxiij.

Apium. Yſidorus in libro ethimologiarum. Apium dicitur eo ꝙ aper id eſt caput antiquorum eo coronabatur. Hanc herbam hercules primus capite circumtulit. ¶ Auicenna Apium aliud montanū aliud ſilueſtre aliud domeſticū. et aliud quod oritur in aqua domeſtico minus. cuius eſt ſicut domeſtici virtus. Eſt et alia ſpecies eius que nominatur ſumurion minus domeſtico Crus habens cōcauū ad albedinem decliue. fortius eſt romanū montanū. Eſt autem in primo calidum in ſecundo ſiccum. ¶ Pandecta capitulo quinquageſimo. ¶ Apĳ plures ſunt ſpēs Nam eſt apium domeſticum vel ortiuum. Et eſt apium ramnum ſiue apium riſus. Et eſt apium emoroidarum. Et eſt apium quod dicitur cerefolium. Et eſt apium campeſtre. Et eſt apium hyſpanū. Et eſt apium perſicū. Et eſt apiū agreſte. Et eſt apium montanū. Et eſt apium aquaticum. Et eſt apium ruſticū. Et eſt apium quod
A dicitur regalia. Apium domeſticum omnibus notum: quod Dyaſcorides vocat ortiuum quod
B calidum eſt in principio tertĳ gradus. ſiccum in medio eiuſdem cuius ſemen maioris eſt effi-
C cacie. ſecundario radix. tertio herba. Cū autem in medicina receptio apĳ ſimpliciter inuenitur ſemen apponendum eſt. quod a multis ſelinum appellatur. licet tota herba ſic vocatur.
¶ Palladius. Et apĳ genere eſt yposelinon durius. aut auſterius. et oleoſelinō molli folio et caule tenero. quod naſcitur in lacunis Et petroſelinon quod maxime in locis aſperis. hec omnia genera poſſunt habere diligentes in orti cultura. ¶ Conſtantinus. Eſt autem apĳ genus quod vulgus cerefolium vocat de quo ſcilicet dicitur inferius.

Operationes

¶ Apium domeſticū ꝓuocat vrinā et meſtrua et reſoluit ventoſitates. et proprie ſemen eius. A
¶ Succus eius in quo ſaxofragia decocta fuerit ſtranguiriofis et diſſuriofis ſubuenit. Uel ſaxifraga. grana ſolis. filipendula et lapis lincis coquātur in ſucco apĳ. et in colitura addito zuccaro fiat ſirupuſt. qui mane detur cum calida. B
¶ Succus apĳ agreſtis vel acetum et oleum violarum vel roſarum miſceantur. et buliāt in vaſe vitreo ad ignem. Et cūm tali oleo calido caput patientis inungatur. valet contra litargiam et freneſim. prius capite raſo. C
¶ Succus decoctionis apĳ et tamariſci ſplenis et epatis opilationem ſoluit et duritiem ſed proprie ſplenis. D
¶ Aliud Sumatur decoctio radicis apĳ feniculi petroſilini. fiat ſyrupus cōtra yctericiam ex ſucco apĳ et ſcariolarū. et detur cū calida E
¶ Contra hydropiſim radix apĳ et feniculi buliat in ſucco fumi terre. et in aqua decoctionis addito zuccaro fiat ſyrupus. miro modo conſumit flegma. F
¶ Fiant etiam iſti leuco flegmaticis et yposartica laborantibus. Recipe ſucci apĳ lib. i. ſucci ſcariolarū lb. ß. maſticis ℥. i. facta decoctione coletur. poſtmodū addito zuccaro fiat ſyrupus in fine decoctionis addatur pulueris eſule ℥. ij. et pulueris reobarbari ℥. ß. mane cum calida ex bibeatur contra amphimerinam ꝑcedat purgatio. deinde coquatur agaricus cum ſucco apĳ in pomo coloquintide. vel in malo terre vacuato ſeu cauato. et decoctio talis detur quotidie patienti. G
¶ Nota ꝙ apium nocet pregnantibus: quia virtute ſua diſſoluit retinacula fetus H

Capitulum xxxiiij

Apium ſilueſtre. ¶ Galienus octauo ſimplicium farmacorum capitulo apium ſilueſtre alij ſelinum vel equinum. alij vero alexandrinū nominãt. ex eodem genere eſt. Et hoc cum ſelino ⁊ petroſilino macedonico. et eſt quidem ſelino fortius. petroſelino vero debilius. menſtruorū vrineqꝫ ductiuum eſt et vrinatiuum.

Operationes

A ¶ Apiū ſilueſtre virtutē habet in ſemine eius.
B ¶ Auicenna. Apium ſilueſtre eſt vlceratiuū impediens et magis calefactis conueniens
¶ Apium ſilueſtre in emplaſtro vlcerat ⁊ confert ſcabiei et empetigini. ac vulneribꝰ vſqꝫ ad ſigillationem
D ¶ Eſt autem malum epilentie exſiccans eam. Piſces quoqꝫ ſi egrotant in piſcinis apio ſiluestri viridi recreantur.
E ¶ Contra opilationem ſplenis et epatis valet ſemen apij ſilueſtris ſumptum cum vino.

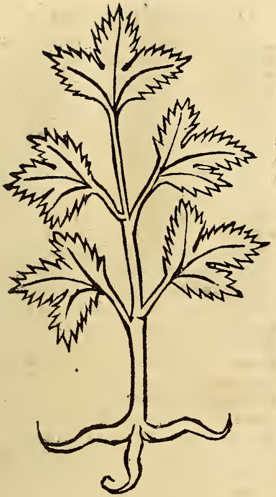
Capitulum xxxv.

Apium ruſticum eſt Apium quod dicitur regalia. et eſt herba cuius ſuccus ingreditur in quadã confectione ad ſcabioſa vlcera in antidotario vinli

Operationes

¶ Succus eius radicis cū aceto ſiccatus valet contra ſcabiem et vlcerationem. A
¶ Galienus ſexto ſimplicium farmacorū capitulo de ambroſia ſiue apiū ruſticū habet vim ſtipticantem ſiue repercutientem. B
¶ Oculis valet illitum cum melle ita vt ſubinde foueantur. C
¶ Opilationem epatis ſoluit D
¶ Et eſt reſolutiuū inflationis aperitiuū opilationis et ſedatiuum dolorum. E

Capitulum. xxxvj

Apium emorroidarum. ¶ Galienus ſexto ſimplicium farmacorum capitulo botrachion inquit. Apium emorroidarum eſt cum foliis guttaticis guttis quaſi ſanguinis melancolici. calide et ſicce eſt vehementer radix. et ſimiliter tota herba.

Operationes

A ¶ Apium emorroidarum in vino coctum cathaplaſmetur naribus. emorroidas inflatas. et flegmaticas excitat.

B ¶ Cauendum tamen eſt ne eis fluentibus hoc fiat ſi ſine fluxu cum tumore ꝛ dolore ꝛ extenſione illarum venarum fuerit: dolor mitigatur et tumorem ſiccat. Et hoc apium emorroidaruꝫ dicitur.

C ¶ Item ſcabies et lepras excoricat et vngues leproſos.

Capitulum xxxvij

Appios id eſt camebala nos. Et ſecundū quoſdam dicitur raffanus agreſtiꝫ Et dico ſm quoſdaꝫ. quoniam ſm veritatem raffanus agreſtis eſt ille qui deſcribit infra in capitulo Raffanus agreſtis. ¶ Dyaſcorides capitulo appios. Appios haſtas habet duas vel tres viſcoſas et tenues et rufas Folia ſunt ei rute ſimilia oblonga et viridia et parua. ſemen paruum cuius radix eſt affodillo ſimilis: ſed obrotūda ſimilis pile lachrymo plena. de foris nigra intus alba. Radices eius duo ſunt ſuper terram.

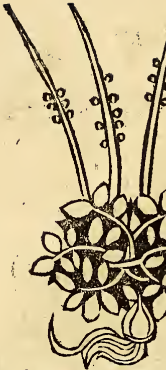
Operationes

¶ Radices accepte vomitum faciunt. colerā et flegmam excludunt. radices eius de ſubtus id faciunt. Omnis vero cauſa ꝛ accepta om̄ia ſimiliter facere nouit. A

¶ Lachrymū eius ſic colliges Incide radices et in aquam mitte quod ſupernatauerit; cū pena collige ſicca et repone. B

¶ Dyaſcorides. Si obulorum ſemi triuꝫ modū datum potui per ventrem purgationem facit. Herbe autem ipſius ſuperiora vomitū faciunt et inferiora ventrem purgant. C

Capitulum. xxxviij

Proſtilla. Pli. ca. Aproſtilla eſt herba
A vncos duos ſiue tres ſpargit in terra
rubentes. folia habet rute ſimilia. radi
ces vt cepe ſed ampliores quã quidã raffanuz
agreſtẽ vel ſilueſtrẽ vocãt. intus habet medul
lã candidã. extra cortices nigros. naſcit̃ in mõ
tibus et aſperis aliquãdo et vmbroſis locis.

Operationes

A ¶ Plini9. Aproſtilla purgat inferi9 ꝛ ſuperius
B ¶ Excitat libidinem in viris et mulieribus.
C ¶ Et ꝓpter hanc cauſam prohibetur nutricib9

Capitulum. xxxix

ARthemiſia. yſidorus. Arthemiſia eſt
herba dyane agẽtib9 cõſecrata. vnde ꝛ
nũcupata. Dyana ſiquidem grece ar-
themis dr̃. ¶ Pli. lib. xxv. Arthemiſia q̃ antea
arthemis vocabat̃ ab arthemide cognomina-
tam. ſicut quidã putant. Etiã dicit̃ arthemiſia
q̃m ſic vocabat̃ vxor regꝫ mauſolei qui voluit
eam ſic vocari que antea (vt inquit Plinius)
arthemis vocabatur. ꝛ ſunt qui ab arthemide
arthemiſiã cognominatã putãt. cũ priuatim
medicat̃ feminarũ malis. ¶ Dyaſcorides. Ar
themiſie tria ſunt genera. Unũ eſt qd vocatur
arthemiſia monocos. id eſt mater herbarũ q̃
eſt fructicoſa et ſimilis abſinthio folia minora
et pinguiora habẽs ꝛ haſtas longas. naſcitur
in maritimis locis et lapidoſis. Floreſcit autẽ
eſtatis tempore. floribus albis paruulis gra-
ue olentibus amaris. Altera arthemiſia tage-
tes nominat̃. que tenera eſt. ſemen habens mi-
nutũ et vnam haſtam folijs plenam. Naſcit̃ i
locis mediterraneis et altioribus florẽ mellinũ
atq3 tenuem ꝛ iocundiorẽ cõparatione prioris
ferens. hec a grecis vocatur tagetes vel tana-
cetum. Et nos in lingua latina vocamus eam
thanaſiam. vel ſm quoſdam athanaſiã. Et eſt
tertia arthemiſia q̃ lepta fillos dicit̃ naſcit̃ cir-
ca foſſas ꝛ agros. Floſculũ eius ſi contriueris
ſambuci odorem habet. ꝛ ipſa amara. Has ſpe
cies arthemiſie dyanã dicũt inueniſſe et virtu
tes eaꝝ et medicamina chironi centauro tra-
didiſſe. Hec herba ex nomie dyane que arthe-
mis dicit̃. accepit nomẽ arthemiſia que calefa
cit et ſiccat ¶ Galienus vi. ſim. far. cap. de ar-
themiſia. Arthemiſia duplex quidẽ eſt herba.
ambe tamen calefaciũt mediocriter ꝛ ſiccãt. et
ponũt̃ in calefaciẽdo quidẽ ſecũde in ſiccando
vero prime inceſſe vel ſecũde incipiẽtes ſunt q3
mediocriter ſubtilium partium

Operationes

¶ Dyaſcorides: Arthemiſia virtutem habet A
acerrimã. purgatiuam attenuantem calidam
leptinticam. ¶ Elixatura eius cauſas mulieris B
mitigat. menſtruis imperat. ſecundinas exclu-
dit. mortuos infantes in vtero deponit. cõſtri
ctiones matricis reſoluit. omnes tumores ſpar
git. accepta calculos frangit vrinam ꝓuocat.
herba ipſa tũſa et in vmbilico poſita mẽſtruis
imperat. ¶ Succus eius mirre mixtus ꝛ ma- C
tri: i ſuppoſitus omnia ſimiliter facere nouit
¶ Coma eius ſicca bibita ℥ iij. ſtericas cauſas D
componit. ¶ Si quis iter faciens eam ſecum E
portauerit non ſentiet itineris laborem. ¶ Fu F

gat etiaȝ demonia in domo poſita. Probibet
etiã maledicamẽta ⁊ auertit oculos malorum
G ¶ Item ipſa tunſa cum axungia ⁊ ſuperpoſi/
ta pedũ dolorem ex itinere tollit. In puluere re
dacta. et cum aqua vel mulſa potui data inte/
ſtinorũ dolorẽ tollit.
H ¶ Artemiſia que tagetes vocatur facit ad ve/
ſice dolorem et ſtranguiriã ſucco dato ex vino
vncias duas.
I ¶ Febricitãti ex aqua ea ciatȝ duos potui daꝛ
K ¶ Succus tunſa cuȝ axungia et aceto coxaꝝ
dolori medicatur ligata vſ꜖ in tertiũ diem
L ¶ Ut infautẽ bilarem facies incende et ſuffu/
migabis. et om̄es incurſiones malorum auer/
tet et bilariorem faciet infantẽ. neruorum do/
lorem et tumorem trita cuȝ oleo bene ſubacta
mirifice ſanat
M ¶ Dolore pedum grauiter vexatis radicẽ eius
da cum melle manducare et ita ſanabitꝛ vt vix
credi poſſet eã tantã virtutẽ babere.
N ¶ Succo eius cũ oleo roſaꝝ febriẽs peruncꝰ
curatur ea. Hanc berbam ſi confricaueris la/
ſaris odorem babet.
O ¶ Galienus. Ambe ſpecies arthemiſie conue
niũt lapidibus in renibus exiſtentibus ⁊ ad ca
lefactiones et extractiones ſecundarum.

Capitulum. xl.

Ariſtologia rotunda. ¶ Yſidorus Ari
ſtologia dicitur eo ꝙ mulieribus fetis
optima eſſe cõprobetur. Nam poſt par
tum ſuperſeſſa. matricem beneficio vaporis ex
purgat. Huius genera ſunt duo. Una dicitur
rotunda. eo ꝙ habet radicem rotundã. Alte/
ra vero longam habet. cum ramis et folijs lõ
gioribus. Quinetiam dactilinam vocant eo
ꝙ radice ſit robore digitali et longa. ¶ Plini.
libro viceſimo quinto. Ariſtologie nomen in/
ter nobiliſſimas herbas grauide dediſſe vidẽ/
tur quoniã eſſet ariſte recuſes. Noſtri materre
vocant. Et quatuor eius genera ſeruant. vnuȝ
tuberibus radicum rotundis folijs inter mal/
uam et hederam nigrioribus ac mollioribus.
Alterum maſcula radice. quatuor digitorum
longitudine baculi craſſitudine. Tertium vero
longiſſime tenuitatis vitis nouelle cui ſit pre/
cipua vis omnes colore buxeo caulibus par/
uis flore purpureo. ¶ Platearius. Ariſtolo/
gia vtra꜖ calida in primo gradu. et ſicca in ſe
cũdo. Rotunda magȝ competit medicine. ⁊ ra
dix magis ꝙ̃ folia. Radix colligitꝛ in byeme an
te productionem florum. Habet autem virtu/
tem diſſoluendi conſumendi et expellẽdi vene/
num. poſſunt autem per biennium ſeruari
¶ Serapion libro aggregatorȝ capitulo aca
nug. id eſt ariſtologia. Eius ſunt due ſpecies:
maſculus et femina. Et longa eſt maſculus: et
rotunda femina. Rotunda vero duas habet
ſpecies: Una habet folia ſimilia ſciſſos quaſi
rotunda odorifera mollia et lenia: et habet ra/
mulos oblongos egrediẽtes ab vna radice et
florẽ habens album interius rubeũ fetidi odo
ris et nullius vtilitatis. et habet radicem rotũ
dam ſimilem rape. ſed longa habet folia longi
ora ꝙ̃ rotunda. et virgas ſubtiles longas cir/
citer palmi menſuram. Flos eius eſt colorȝ pur
purei et odoris fetidi: qui eſt in ſua operatione
ſimilis flore herbe. que dicitur actu. Et habet
radices in longitudine vnius palmi et plus: et
in groſſitudine digiti: et qḋ eſt inter radices: ẽ
ſimile ligno buſſi: et odor eius eſt pinguis. Et
eſt ariſtologia longa. Eſt et alia ſpecies rotun
de q̃ virgas ſubtiles habet ſuper quas ſũt mlꝰ
ta folia rotunda ſiĺia folijs ſemp viue minoris
et flos eius eſt ſimilis flori rute. et radix eius ẽ
longa ſubtilis. ſuper quam eſt cortex groſſius
boni odoris qua apotegarij vtuntur in cõfe/
ctionibꝫ vnguentorũ et electuariorum.
¶ Auerrois libro colliget. capitulo ḋ ariſtolo

gia. Ambe ſpecies eius calide ſunt ⁊ ſicce in ſecundo gradu.

Operationes.

A ¶ Ariſtologia rotunda valet cõtra aſma humida due partes pulueris ariſtologie. et dimidia gentiane cõficiantur cum melle. et tale electuarium detur.

B ¶ Contra epilentiam ariſtologie rotunde euforbij. caſtorei ſulphuris viui. fiat decoctio in oleo petroleo vel muſtellino vel ſaltem cõmuni. et inungatur ſpina a collo inferius.

C ¶ Ipſe etiam puluis confectus in aceto ſcabiem et ſaniem curat.

D ¶ Contra venenum ⁊ morſum venenatorum animalium detur puluis eius cum ſucco mente vel vino.

E ¶ Puluis eius mortuam carnem corrodit ſiue ſit in vulnere ſiue i fiſtula. formetur liciniũ ſm̃ profunditatẽ eius et melle intinctũ aſpergatur puluere ariſtologie et immittatur.

F ¶ Ad expellendũ fetũ ſiue viuũ ſiue mortuum coquatur radix in vino ⁊ oleo ⁊ fiat fomentũ.

G ¶ Dyaſcorides. Morſib⁹ venenatis aut potionibus venenatis cũ vino ariſtologie. ro. ʒ. i. data medetur. et impoſita id etiam preſtat.

H ¶ Secundinas deponit. Aborſum facit bibita cũ pipere ⁊ myrrha peſſario adhibita. Similẽ effectũ habet longa ſicut rotunda.

I ¶ Sed rotunda plus aſmaticis cõfert ⁊ ſubglutionib⁹ et frigoribus ⁊ pleureticis cũ aqua bibita ſingulariter medetur.

K ¶ Inſita corpori euocat vulneribus ſordiciem ⁊ putredinem tollit. alta vulnera replet.

L ¶ Mellis et yris ilirice mixta gingiuas ⁊ dẽtes a putredine purgat.

M ¶ Dyaſcorides. Uirtus eſt omnibus ſpecieb⁹ eius calida et feruens. faciunt deniq; ad putredines. et purgamenta oſſium deſpuenda. Et ad frigidas febres. et ſolitã in feminis purgationem prouocat. potui data. ʒ. i. vel cathaplaſmatibus impoſita.

N ¶ Ad vſum tamẽ medicine aptior eſt ro. guſtu amara. hec enim in emplaſtris miſſa caua vulnera replet.

O ¶ Facit et ad viperatum morſum. Et ad alia venena extrinſecus poſita ⁊ dolorem de ventoſitate pingui ⁊ indigeſta curat ⁊ adiuuat.

P ¶ Etiã aſmaticos cum aqua bibita. Ad reuma et ſpaſmata ſuper omne medicamen vtilis eſt.

Q ¶ Frigore exuſtos in oleo vel axungia porcina cocta calefacit.

R ¶ Cancrinomata que in naribus naſcuntur cum cipero et dragontea ſemina cum melle trita. et in naribus ſemel et iterum vel tertio impoſita perfecte ſanat.

S ¶ In febribus acerrimis ariſtologiã ſiccam ſuffumigia fugatq; demonia. Et hilariorẽ facit infantem ſuffumigata.

T ¶ Radix eius purgat fiſtulam et ad ſanitatẽ perducit. Et podagricis cum aqua datur.

V ¶ Galienus. Ariſtologia dolores qui propt opilationẽ vel aliquam groſſiciem ſpiritus indigeſti rotunda ſanat magis ꝙ̃ longa. Et ſtimulos educit. et putrefactionem ſanat.

X ¶ Et ſordida mundificat vlcera. ⁊ dẽtes ⁊ gingiuas clarificat. Adiuuat autẽ aſmaticos et ſingultiantes. Et epilẽticos et podagricos cũ aqua bibita.

Y ¶ Sed et rupturis et conquaſſationibus ſup aliquod aliud farmacum idonea eſt.

Capitulum. xlj

ARiſtologia longa. Dyaſcorides ca/
pitulo de ariſtologia. Ariſtologia dr
a grecis fetalogos et apiſton. Cuius
tria ſunt genera. longa rotunda et clemati/
tis. Longa maſculus eſt. que et dactilis dici/
tur. folia habens oblonga ꝛ virgellas tenues
longitudine duorum palmorum. florem pur/
pureum profert. Radix eſt illi robore digitali
ꝛ odoris boni. Rotunda de qua ſupra dictū ē
appellatur femina. folia habens edere ſimilia
odorata cum viſcitudine obrotunda et mollia
et lenia tactu. multas virgas habēs ex vna ra
dice oblongas: florem album et rotundum ha
bet. in medio florem croceum ſed eſt inutilis.
Radix eſt illi rotunda et odore non iocunda/
guſta tamen bramoſa. de illa in precedenti ca
pitulo dicta. Illa que dicitur clematitis vir/
gas habet tenues et longas. folia rotunda et
florem ſimilem rute. Radicem oblongam ꝛ te
nuem. corium habentem groſſum et odoratū.
quam pigmentarij ad confectionem oleorum
miſcēt. et reliquis medicaminibus ſicut rotun
dam. Galienus ſexto ſimplicium farmacarū
capitulo de ariſtologia inquit. Ariſtologia lō
ga eſt ſubtilium partium ꝙ rotunda. nō tamē
ipſa inutilis eſt. immo eſt abſterſiue ꝛ calefacti
ue virtutis. et minus quidem ꝙ rotūda abſter
git et euaporat. calefacit autem non minus: ſꝫ
forte magis. Unde in quibus opus eſt medio/
criter abſtergere longa eſt melior. ſicut in vlce/
rum incarnationibus. In quibus vero volu/
mus groſſum humorem fortius ſubtiliare ro/
tunde eſt opus.

Operationes

¶ Auicenna. Ariſtologia duplex eſt. Quedā
eſt longa. quedam rotunda. Operationes ro/
A tunde in precedenti capitulo dictu. Sed lon/
ga in naſcentijs et vlceribus dignior eſt. quia
calidior et magis abſterſiua
¶ Mundificat quoqꝫ pectus et pulmonē et cō
fert dolori lateris cum aqua bibita.
B ¶ Mundificat etiā vlcera ſordida. et excoriati
oni generat carnem proprie lōga
C ¶ Prohibet fraudē vlcerū putridoꝝ. Confert
D etiā puncture ſcorpiōis et ad multa pficit.
E ¶ Platearius. Ariſtologia vtraqꝫ calida ī pri
mo gradu et ſicca in ſecundo. Rotunda magꝫ
competit medicine. et radix magis ꝙ folia. De
qua in precedenti capitulo dictum eſt.

Capitulum xlij.

ARbor glandis. Sera. li aggre. ca. buſ
ſos auc. galie. Sapor omniuꝫ ptiū hꝰ
arborꝫ ē ſtipticꝰ et maxie coticis mediȷ
inter exteriorē corticē ꝛ lignū. Et ſiliter pellicu
la q̄ eſt inter fructū et corticē ſuū ꝛ noiat. Heſt.
et abulos. Et fructus q̄dē infrigiditat in frigi/
datiōe pauca. ꝛ poſſibile ꝙ ſit in h ſicut medi/
cine tepide pmi gradus ꝛ deſiccat. ¶ Dyaſ. ca.
de arbore glandiū. Arbor glādis eſt totaliter
ſtiptica. id eſt in quo eſt maior ſtipticitas ē pel
licula q̄ eſt inter corticē exteriorē ꝛ lignū: ꝛ ſilit
pellicula q̄ eſt iter fructū ꝛ corticē. ¶ Pli. li. xiij.
Arbor glandis ſiue quercus in alto mari na/
ſcitur quercus et abies cubitali altitudine: et
ramis coꝝ adherēt cōche. Quercu etiā tingi
lanas tradūt. Gloſa ſup yſaiā. Quercu aridi/
tate concuſſa defluūt folia. Unde pphera Iu/
deis. Eritis inquit velut quercus defluētibus
folijs. Et iteruꝫ. Baſan habet glādiferas quer
cus que non hominum ſed porcorum eſt cibꝰ.
Unde iuxta prophetam. Dies domini veniet
ſuper quercu baſan. ¶ Palladius. Arbor glā
dis ſiue quercus dr q̄ſi quernus. putredine cū
difficile cedit in ſicco ſeruata. ¶ yſi. Quercus
ſiue arbor glandis eſt arbor multum annoſa.
Sicut legit̄ de quercu mābre. ſub q̄ habitauit

abꝛabam que fertur vſq; ad conſtantini regis imperium per multa ſecula perduraſſe

Operationes

A ¶ Dyaſcoꝛides. Cinis quercus cum oleo mi/xtus et inunctus mouet ſudoꝛes. Hoc et ceteri preſtant cineres. ſed magis quercinus. Lixi/nia quoq; ex cineri quercus ad vſus medicine efficaciſſima eſt hominibus et pecoꝛibus que tenſione pulmonis vexanẜ. et quibus aliqua venenata res obſiſtit. Bibita nanq; ſtatim ſa/lutem affert.

B ¶ Utilis etiam eſt vulneribus humectis. et in fiſtulis.

C ¶ Et vulnera difficilia ad ſanandũ et calloſa longis tempoꝛibus ſoꝛdida.

D ¶ Quotidie itaq; lauanda ſunt. et ſic apto me dicamine ſananda. quia virtus lixinie non ſa/nat ſed ad ſanitatē diſponit vulnera.

E ¶ Sera. au. gal. Curat nimiũ fluxũ ſanguis menſtruoꝛũ et ſputũ ſanguis. Et conuenit vl/ceribꝰ inteſtinoꝛũ et fluxui ventris.

F ¶ Et idem. Et ego quidem conglutinaui vul/nus in quodam quod factũ fuit cum enſe

G ¶ Cum folio glandis poſtꝙ triui in petra et poſui ſuper vulnus in circuitu eius.

H ¶ Et vniuerſaliter fructus eius eſt ſimilis hu/ius virtutis.

¶ Et aliquando adminiſtraẜ in apoſtematibꝰ

I calidis in pꝛincipio eoꝛum et in augmento

Capitulum. xliiij

Arboꝛ vel lignũ vite paradiſi.

Operationes

¶ Hanc naturaliter habēt virtutem. vt qui ex eius fructu comederet perpetua ſoliditate fir/maretur et beata immoꝛtalitate veſtiretur nul la infirmitate vel anxietate vel ſenij laſſitudine vel imbecillitate fatigaretur A

¶ Auguſtinus ſuper geneſim. Arboꝛ quidem vel lignum ſcientie boni vel mali erat coꝛpoꝛa le ſicut arboꝛes alie in paradiſo terre ſunt nec cibo erat noxium. Sed dictũ eſt lignum ſcien tie: cognoſcendi bonum et malum: quia poſt ꝓ hibitionem erat in illo futura trangreſſio qua homo experiēdo, diſceret ꝙd inter obedientie bonũ et inobedientie malũ intereſſet. B

¶ Hieronymus ſuper leuiticum. xxvij. facies (inquit dñs) altare de lignis ſethim. ⁊c. Ecce altar; ligna q̄ de lignis paradiſi ſunt igne vici no non cremantur ſed purioꝛa reddunẜ. Nec mirum cum etiam amu hon genus ligni. quã/to plus areſcit tanto mundius inueniẜ. C

¶ Gloſa ſuper tertium regũ decimo. Tina li/gna īputribilia ſunt et ſpinoſa in ſimilitudinē albe ſpine. rotunda quoq; ſunt et candida Ex eis facta ſunt fultra. ſcilicet ad foꝛtitudinē tem pli ſuſtētacula et omniũ muſicarũ inſtrumēta: D

Capitulum.xliiij

ABies dicta eo q̄ p̄ ceteris arboribus
longe abeat.et in excelſum promineat
Huius natura eſt expers terreni hu-
moris ac perinde abilis habetur et leuis. Eſt
autem ſine modo. Et de hac fiunt naues. hāc
propter candorem gallicam vocant quidam.

Operationes

A ¶ Palladius libro duodecimo. Abies quam
vocant gallicam vtilis eſt materia.que niſi p̄-
pluatur.eſt leuis rigida et in operibus ſiccis p̄
henne durabilis.
B ¶ Gloſa ſuper ezechielem.xvij. Ex abietibus
tabulata ceduntur.quibus nauis texitur pro-
pter leuitatem.iuncturaſq; tabularum molli-
bus inuicem ſeſe tenentium atq; mordentium
C ¶ Ex libro de naturis rerum. Abies arbor eſt
leuis.et abſq; nodoſitate que difficillime cedit
D putredini vermib9 autem nunq̄. ¶ Plinius
libro duodecimo. Abietis vmbra ſicut in gla-
F dium quacunq; attigerit eſt venenu. ¶ Abieti
et pinoſi quis detraxerit corticem ſole thauri
vel geminas tranſeunte.cum geminat ſtatim
moriuntur.

Capitulum xlv.

ARmoniacū. Serapion libro aggrega-
torio.capitulo raſac.auctoritate dya-
ſcoridis Armoniacum eſt gummi plā-
te ſilueſtris ſimilis plāte galbani in figura ſua
Et naſcitur in terra dicta a regemonis.et eſt
in partibus codi. Hec herba grece dicitur am-
os cuius radix vulneratur.et egreditur lachry-
mus qui colligitur et ſeruatur. ſed aliquando
de ipſo cadit ſuper terram.quare admiſcetur
cum eo terra et lapilli ꝛ alij ſordes. ſed melius
ex eo eſt habens odorem bonum: in quo non
ſunt lapides nec ligna.et tendens ad albedinē
cuius fractiones ſunt ſimiles fructus olibani.
et eſt purum ſine ſurde.et eius odor vergit ad
odorem caſtorei.ꝛ ſapor eius eſt amarus.ꝛ ha-
bet in ſe pinguedinem et ſplendorem cum ſoli-
ditate et illud quod eſt huiuſmodi dicitur car-
niſſima ſed illud quod continet terram ꝛ lapil-
los nominatur chironia. Et defertur de terra
que dicitur monacon et eſt ſuccus plante ſimi-
lis plante galbani

Operationes

¶ Paulus capitulo de armoniaco valet con- A
tra tuſſim antiquam et humidam et aſma ex
groſſo et viſcoſo flegmate in gutture
¶ Pillule armoniaci accipiuntur in ouo ſor- B
bili: vel diſſ emperentur in melle et dentur. vel
fiunt pillule ex eo et melle. dentur tamen prius
pectore mollificato cum dyaltea et alijs
¶ Contra ſcrofulas in principio accipe armo- C
niacū.ſal.gemma.nitrum.ſuccuꝫ marubij.ce-
ram et reſolue armoniacum cum aceto et di-
mitte per noctem et poſtea reſolue cum cera et
alijs rebus et iunge.
¶ Contra lumbricos detur armoniacum cuꝫ D
ſucco abſinthij et reſolue ipſum in aceto. et fi-
at emplaſtrum in vmbilico
¶ Ut dentes cadant accipe armoniacū.ꝛ ſuc- E
cum iuſquiami et iunge dentes et cadant.
¶ Auerrois quinto colliget.ca.de armoniaco F
calida eſt.in tertio.ſicca in primo

Capitulum.xlvj

ASa fetida. Sciendum quod aſa eſt gummi quoddam quod vocatur aſa. ⁊ huius quedam eſt odorifera. quedaꝫ fetida. Et dicitur odoꝛifera quia paruum habet fetoꝛem vel paruum odoꝛem. Et dicitur fetida quia per excellentiam habet fetoꝛem. Et eſt gummi herbe anuidē. et eſt habens vehementem igneitatē. ſed aſa odoꝛifera fit ex ſucco ipſius herbe habens aliqualem odoꝛē herbe predicte. Serapion libro aggregato. capitulo anuiden. Anuiden ideſt planta cuius gūmi eſt alihit ideſt aſa fetida. radix eius dicitur mabaroch planta eius habet ſtipitem qui dicitur maiiares et eſt ſimilis ferule. et folia eius ſunt ſimilia folijs apij et ſemen eius latum. ¶ Galienus octauo ſimplicium farmacoꝛū. capitulo de ſilfioꝛ ſubſtantia eius eſt aerea. ⁊ virtus gūmi eius quod eſt aſa. ⁊ virtus ramoꝛū ⁊ radicum et floꝛis eius eſt que calefacit calefactione foꝛti ⁊ eſt ca. ⁊ ſic. in tertio gradu ⁊ illud quod eſt de ipſo maioꝛis ſapoꝛis eſt gummi. ⁊ ipſa plāta eſt calidioꝛ et ſubtilioꝛ aliaruꝫ plantaꝝ omnium. Et propter hoc eſt magis reſolutiua. et ita lac aliarum arboꝛum omnium. et eſt in fine caliditatis. et eſt ſubſtantie venenoſe. niſi quia eſt plus in ea ſubſtantia ignea aerea. Et idem ſm aliam tranſlationē ſilfij. calidiſſimus quidem opos quinymo folia ⁊ ſtipes ⁊ radix calefacit generoſe ſunt autem ventoſioꝛis ſubſtantie omnia. ⁊ ſm hoc difficile digeſtibilia. exterioꝛum tamen coꝛpoꝛi appoſita operatioꝛa ſunt. et maxime omnium opos attractiue ſuſficienter exiſtens virtutis et cōſumere carnem. et deſtruere habet propter predictam eius complexionem ¶ Auicenna libro ſecūdo capitulo de aſa. Aſa eſt duarum ſpecierū quarum vna eſt fetida et altera odoꝛifera. non foꝛtem habens odoꝛem. ſed calidioꝛ verum eſt fetida. ⁊ eſt herba vehemētis igneitatis. in ſe tota et plurimū quidem huius ſpeciei eſt cirmeie ⁊ eſt gumma almaroch. Et ca. in primo. ſic. in ſecundo

Operationes

¶ Dyaſcoꝛides capl'. ſilſium. id eſt aſa fetida. Uirtus eius radicis eſt termantica. ſtomachū inflat. ructuationē puocat. indigeſtabilis eſt. ⁊ veſice cōtraria accepta. A

¶ Cerotis mixta et impoſita puſtulas et ſcrofas ſpargit. B

¶ Oleo addito liuoꝛes coꝛpoꝛis limpidat. C

¶ Oleo ciprino vel yrino addita ſciaticis frigidum humoꝛem ſiccat. in aceto cocta et cathaplaſmatibꝰ impoſita ani cauſas competit D

¶ Bibita venenis occurrit cuſtomaca eſt E

¶ Et idem Caſaſar. Uino additum alopitias emendat. melius id agens ſi piper et acetuꝫ acceperit. ſuffuſiones oculoꝝ limpidat. F

¶ Auicenna. Aſa diſrumpit vētoſitates. effugat eas propter reſolutionē ſuam et eſt cū hoc inflatiua. et incidit et reſoluit ſanguinē congelatum in ventre. confert alopitie illinita cū aceto et pipere. G

¶ Et quando adminiſtrat in cibarijs facit bonum coloꝛem. Et abſcindit verrucas que ſunt vt claui. H

¶ Et cum inciduntur apoſtemata fraudulentia moꝛtificātia membꝛum. ſi ponatur aſa ſuper ea confert. I

¶ Et eſt bona in cura duballet apparentium et occultoꝛū. confert empetigini quando bibitur cum aqua granatoꝛū. Confert cōtritioni lacertoꝛum K

¶ Et confert doloꝛi neruoꝝ ſicut tetano et paraliſi ſi excipiatur ex ea aureus ⁊ miſceat ſm q dicitur. cū cera ⁊ degluciat aut ſi bibatur cum vino pipere et menta. L

¶ Serapion aucto. dyaſco. Radix huius arboꝛis eſt deſiccatiua difficilis digeſtionis. et ē nociua veſice. quando miſcetur cum ceroto reſoluit ſcrofulas et exituras. M

¶ Et quādo fit et ea emplaſtrū cū oleo aufert liuoꝛem qui fit ſub oculo. et quando coquit in N

aceto et cortice granati.et fit inde emplaſtrum
O curat emorroidas ani.¶ Et quando bibit᷑ cū
tiriaca.eſt medicamen mortiferorū.et venoſo⸗
rum.Et ipſa preparat᷑ et comeditur ſcilicet cū
ſeminibꝫ et ſale et eſt bona ſtomacho. Et ho⸗
nes ſcindūt ſtipitem et radicem.⁊ egreditur in
de lachrymus qui colligitur et ſiccatur. Et eſt
P illud quod dicitur aſa.¶ Et melior ex aſa eſt il
la que vergit ad rubedinem.et eſt clara ſimilis
myrre habēs bonum odorem nō ſimilem odo
ri porri.nec odorē horribilem ſubito et quan⸗
do teritur et infundit᷑ cito reſoluitur.Et quan⸗
do tenetur in ore prouocat ſaliuam cito.forti9
autem ꝙ in tota hac planta eſt.eſt gūmi ⁊ poſt
illud eſt folium.et poſt illud eſt ſtipes. gummi
autem eſt acutum inflatiuū quod quando mi⸗
ſcetur cum aceto vino et pipere.et ponitur ſu⸗
Q per alopiciam:curat eam. ¶ Alia autē que.di⸗
cit Serapion ſunt hic poſita ſēm mentē dyaſ.
galie.⁊ auicen.quare pro nunc tranſco.

Capitulum.xlviij

ASarum.yſidorus. Aſarum naſcitur
in vmbroſis montibus. herba florib9
caſie ſimilibꝫ Ineſtqꝫ flos iuxta radicē
purpureus in quo ſemen continetur vuarum
ſimile.radicibus pluribus ac tenuiſſimis.et be
ne redolentibus.et eſt virtute ſimilis nardo.
¶ Dyaſcorides.Aſarus eſt quam multi nar⸗
dum agreſtam appellant.habet folia edere ſi⸗
milia tenuia et rotunda.florem inter folia iu⸗
xta radicem purpurei coloris in ſimilitudine.
Iuſquiami ſemen vero ſimile vuis. habet ⁊ ra
dices plurimas tenues atqꝫ nodoſas et geni⸗
culoſas ſimiles agreſti idest gramini.odore ſu
aues ac linguam remordentes cū feruore ſuffi
cienti.¶ Auicenna.Aſarum eſt herba habēs
ſemina plurima.cuius radicum nodus eſt tor
tus et aſſimilatur piperi boni odoris linguam
mordicantis.habet florem inter folia apud ra
dicem ſuam.cuius color eſt purpureus ſimilis
flori iuſquiami.Radix eius eſt magis iuuans
q̃ꝫ aliquid quod in eo fit.Et eius virtus eſt vir
tus acori vel eo fortior.Et eo melius eſt ꝙ ſub
tilis odoris eſt.Nam calidum eſt et ſiccum in
tercio gradu.Et dicit᷑ ꝙ ſiccitas eius eſt maior
caliditate ipſius.¶ Plinius libro.xxvij. Aſar
eſt herba habens folia edere ſimilia.ramos lō
gos.radices numeroſas.tenues.odoratiuas.
flos eius aureus.graue ſemine ſerrulatum.na
ſcitur in montibus.

Operationes

¶ Contra ſerpentem ictus valet non ſolum A
modo.ſed etiam linitum.¶ Plinius libro.xxi. B
Aſarum eſſe ſalutare iecoris traditur vitijs.
Axūgia ſumptum in emina mulſi mixti aluum
purgat ellebori modo ydropicis quoqꝫ ꝓdeſt
ac precordijs vulſis et morbo regio.in muſco
ſi addas facit vinum vrinis eijciendis.Cuꝫ fo
lia mittit in vmbra effodit᷑ atqꝫ ſiccat᷑.¶ Aui⸗ C
cenna.Aſarum aperit et ſedat omēs dolores
extrinſecus proprieꝗꝫ infuſio eius.et ſubtiliat
et reſoluit.membraqꝫ frigida calefacit.¶ Con D
fert etiam ſciatice ac dolori aurium antiquo ⁊
proprie ipſius infuſis.¶ Confert iterum groſ⸗ E
ſitudini corucc et opilationi epatis.Eiuſqꝫ du
riciei ſplenes veſicam et renes.Prouocat eiuſ
qꝫ potio ſicut elleborus albus in purgatiōe vē
tris cum aqua mellis ſoluit ¶ Iohānes meſue F
Melius eſt ꝙ ei miſcet᷑ ad ſolutionem facien⸗
dam eſt aqua caſei cū ſpica et aqua mellis.Et
quidam infundunt aliquid ex eo in muſco.et
conſeruantur in vaſe per tres menſes. Et eſt il
lud vinum medicina ad ydropiſim et ſplenem
¶ Subſtinet autem aſarum de decoctione ⁊ G
cōtritione rem mediocrē et elaboratio in cōtri
tiōe ei9 facit ipm magis ꝓuocatiuū q̃ꝫ ſolutiuū

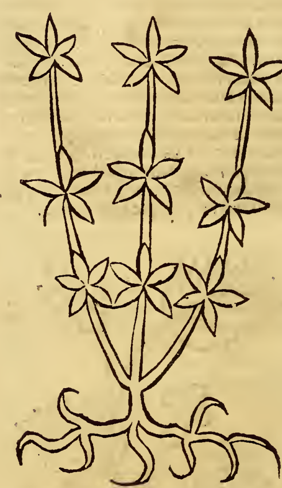
D ¶ Et ex rebus facientibus vomitū. Et educit
per ventrem. Et eſt prouocatiuū vrine. ⁊ edu
cit colorem et flegma. Et eſt ex rebus bonis.
In quibus eſt ſpecies iuuamētoꝝ ad opilatio
nem epatis ⁊ ſplenis et duriciem eorum ⁊ mor
bos opilationū. ſicut eſt ydropiſis ⁊ ycteritia
et duricies ſplenis. ⁊ pprie vinū infuſiōis eius
I quod diximus. ¶ Et confert iuuamentum ma
gnū febribus opilationū. et febribus antiquis
et inungitur dorſum et ſpina ex oleo ipſius cū
K laudano et facit ſudare. ¶ Et confert opilatio
ni febrium et prouocat vrinam. Et in ſperma
te augmentū facit. Doſis eius infuſi potio eſt
ab aureis. ij. vſq; ad. ʒ. iiij. et pulueris eius. ʒ. i.
vſq; ad aureos. ij

Capitulum. xlviij

Aſtragulos vel aſtragallos herba eſt
que folia habet longa cū inciſuris mlˀ
tis. obliqua circa radicem caules tres
aut quatuor florem iacinti. radices viloſas i
plicatas rubeas preduras habāt. Naſcitur in
petroſis et aſperis locis. ¶ Galienus vi. ſim
pli. farma. cap. Aſtragulus ſiue ficus terre ſi
ue glandula fruticuloſus eſt habens radices
ſtipticas. quapropter ex deſiccantibus eſt.

¶ Galienus. Non debiliter cicatrizat vulne A
ra vetera. ¶ Et ventrē fluentē ſtringit ſi quis B
radicem eius coquens in vino bibat. Naſcit
aūt plurima hec herba in neuere arabie.

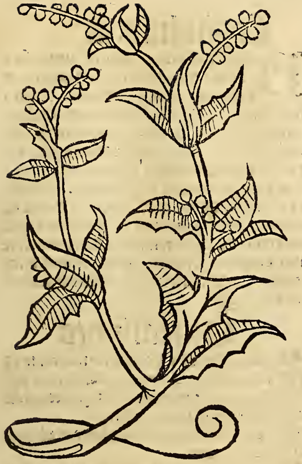

Capitulum. xlix.

Aſpergula id eſt herba minuta habet
folia ſtipitem nodoſum. et in quolibet
nodo folia in gyro poſita quinq; vel
ſex vel ſeptem ordinata ad modum ſtelle ſicut
herba que dicitur rubea vel ſicut alguaſcē. et
ab eiſdē nodis procedūt alij rami ſimili modo
facti cum nodis et folijs vt ſupra in figura cū
floribus paruis albis ſicut flores oliuarū Eſt
enim calide et ſicce complexionis

Operationes

¶ Omnem duriciem et apoſtemata durare A
ſoluens eſt. ¶ Quando emplaſtrū cū ea humi B
da confert apoſtemantibus et reſoluit exterio
ra apoſtemata.

Capitulum. l.

ATriplex. Serapio. li. aggre. capitulo araf. Auctori. Dyaſcorides. Araf id eſt triplex. Olus eſt de genere duplici-ci ortiuū ꝛ aggreſte frigidū ē: ſed domeſtica mlto frigidior ē agreſti. Galien9 vi. ſimpliciū farmacorū capitulo andrafaſis Andrafaſis ſiue atriplex ſiue criſolocāna frigide et humide virtutis ē. humida qđē in ſecūdo gradu. a mediis frigida in pmo: quā qđē tepidā dicebant eſſe qualitatē qualis et roſis nr̄is dam9: niſi qꝛ nō eſt particeps ſtipicitatis. ſed eſt aquoſa et minime terreſtris ſicut malua. ſed ſecundū vētrē facile tranſit ſicut illa ꝑpter viſcoſitatē. om̄ino aūt modicū qđ diaforeticū eſt ei. Sunt etiā et ortulane tam malua ꝙ anfradaſis multo humidiores et frigidiores agreſtibus.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Andrafaſis. id eſt atriplex cathaplaſmatib9 adbibita cruda ꝛ cocta papul
B impoſita medeṫ. ¶ Semen coꝝ cū mulſa bibitū ycteriicos curat. Eius virtus ē leptintica cū polenta cathaplaſmatibus adhita ꝛ impoſita dolorem capitis tollit. ¶ Tumorib9 oculorum neceſſe ad hibeṫ. et fatigationē ſtomachi impo
D ſita tollit. ¶ Semen eius nefreticis medeṫ. Et folia eius contuſa ꝛ impoſita ignem ſacrū cōpeſcūt. ¶ Folia ei9 comeſta dolores veſice am-
putant. ¶ Similiṫ et reuma ſtomachi et ven- E
tris ꝓhibet. comeſtū febres acutas extinguit. F
¶ Et lumbricos rotūdos educit. Sanguinē reiiciētib9 ꝓdeſt. Diſſintericiſ comeſtū auxiliaṫ G
¶ Cathaplaſmatib9 oculoꝝ vtiliter adbibeṫ. H
Reumatiſſimum inteſtinorum ſi adbibeṫ compeſcit. Dolores matricis ſuppoſitum mitigat
¶ Serapion auctoritate Raſis. Semen ei9 I
facit vomere fortiter Et vidi hominē q̇ bibit ex eo. ʒ. ij. et aſſelauit vſqꝫ ad debilitatē magnam
¶ Galienus. Atriplex domeſtica multo frigi- K
dior eſt agreſti. quapropter et flegmonib9 etiā frigidis incipientibus quidem et creſcentibus ac mollibus adhuc et quaſi feruentibus ortulanacis vero que in ſtatu et declinatione ꝛ in dureſcentibus frigeſcentibus agreſtis ſunt cōuenientiores. Fructus autem eius abſterſiue ꝟtutis eſt. Unde et ad ycteiicos ex opilatiōe epa
ris vtilis exiſtit. ¶ Almanſor tractatu tertio N
capitulo de atriplice. Atriplices frigide ſunt et humide. que ventrē mollificantes bene nutriūt. Ictericis quoqꝫ et calidum habentibus epar beneficium preſtant

Capitulum. lj

Auellana Inda ſimilat̃:ſiue ē ſimili ma nuci muſcate:niſi q2 pars vna eſt aliq̃liter acutior.⁊ alia ē plana:ita q̈ poſſit ſtare recta ſicut alicuius q̇ in ludo dr̃ pedes.in ceteris intus ⁊ extra nuci muſcate ſilis eſt.ſine odore ⁊ ſine ſapore naſcit̃.incluſa in q̄dā lanugine ſili folliculo ſerici.mlt́otiēs defert̃ int̃ alias ſpecies:maxie cū cinamomo a caſu.et ego vidi ipā3 in ſuo folliculo eſt ſtipticū valde.⁊ cōparat̃ ſandalis in frigiditate ¶ Sera.li.aggre. ca.fauſel.i.auellana inda. Eſt em̄ arbor fauſel ſicut arbor neregel.et emittit canulas in q̇bus naſcit̃ fauſel ſicut dactili. Et iſta herba nō ē in terr3 arabū. Et idem auc.yſaac benarā fauſel ē auellana indica.⁊ ē fruct9 ſilis nuce muſcate in q̄litate et colore ſuo.⁊ ſunt in ea ruge. et in ſapore eius eſt parū caliditatis cū pauca amaritudine.et defert̃ ex ſini.et eſt frigida ⁊ fortiter ſtiptica

Operationes

A ¶ Sera. Fortificat mēbra.⁊ virt9 eius ē ſicut v̉tus ſandali rubei.⁊ cōfert apoſtematibꝫ calidis.q̄ qñ nō inuenit̃ ponit̃ ꝓ eo ex ſandalo rubeo.⁊ medietas pōderis excoriādo recenti.

B ¶ Eſt em̄ fortiter ſtipticū:⁊ fortificat membra.

C ¶ Et ē bonū doloribꝫ dētiū. cōfirmat dentes cōmotos: ⁊ gingiuas ſua ſtipticitate.et reprimit caliditatē oculi qñ fit ex eo kohol aut emplaſtrum.

Capitulum.liii

Auena. Plinius capitulo de auena. ſiue vt greci egilope. Herba eſt que creſcit in ſegetibus cum folijs tritico ſimilibꝫ ſimplicibus quidem ſed hirſutis cum tenui calamo habenti in ſummitate tribus tegminibꝫ ambitum:ex quibus ariſte ſimiles capillis extant. ¶ Serapion libro aggregatoris. capitulo kuſir.auctoritate Dyaſcoridis. Kurſir ſiue cauſir vel dolara.id eſt auena Eſt herba cuius folia ſunt ſimilia folijs frumenti. niſi quia ſunt molliora.⁊ in ſummitate calami eius eſt ſemen duabus vel tribus tunicis veſtitutum. ex quibus exeunt ariſte ſimiles capillis in ſubtilitate

Operationes

¶ Galienus ſexto ſimplicium farmacorum capitulo de egilops. Sapor eius eſt acutus parum et acris. Et virtus eius eſt dyaforetica.ſic q̈ reſoluit apoſtemata dura. A

¶ Et confert fiſtulis que fiunt iuxta oculū que egilope vocantur. B

¶ Et quando fit cū ea emplaſtrum cum farina curat ſcabiē et reſoluit apoſtemata dura. Eſt autē vtcū q̈ ſtipticitate3 habens vt et diarrijs que ſcdm ventrē conferat. C

¶ Et idē libro primo de cibis. caplo de auena Auena eſt cibus ſubiugaliū non hominum.niſi forte alicubi fameſcentes extreme cogitantur ex hoc ſemine panē facere. Extra famen autem per aquam elixum: comeditur cum vino dulci.aut melle conſimiliter ex ſe Caliditate autem ſufficiente participat conſimiliter illi. q̄uis non ſimiliter illi durum exiſtens. propter quod alimentum minus exhibet corpori. Et aliter autem indelectabilis eſt.quia ex ipſo fit panis:non tamen retentiuus ventris.aut prouocatiuus vt prius.ſed in medium ſecundum hoc ordinatus eſt. D

Serapion. Mollit durities. Et ideo ad egilopas farina eius cathaplaſmatibus cōmixta congrue facit. E

¶ Item eius ſuccus ſeruatus admixtus farine lextarij in paniſculos redigitur.et iteru3 reſoluitur aqua in ſucci qualitatem quoniam vſus eius eſt neceſſarius. vires autē habet leniter et efficaciter relaxantes. Et ad omnes tumores facientes. F

Capitulum.xliiii

Auricula muris. Auicenna. Auricula muris eſt herba virtuti herbe q̄ vitru𝔷 abſtergit̄ ſimilis. Et hoc nomen abſolutū̃ eſt duab⁹ herbis. qua𝔷 vna eſt quā nominat Galien⁹ habēs malue odorē et nō habēs duritiā. Alterā quā nominauit Dyaſcori. dīmans ꝙ ſit ſilīs volabili: niſi ꝙ habet folia minora cōparata ad ipm̄. Et eſt herba expanſa ſup faciē terre. paruos ſtipites habēs. domeſtica bona ſine odore. nec habēs saporē fortē: flores azulinos habens. Huius ſemē aſſimilatur ſemini coriandri. Et yrūdines ex ipſo edūt. Eſt aūt calida et ꝓprie cuius origo nō ē aque ꝓpinqua. Juuamentū̃ eius eſt (vt ait Muſaiach) iuuamentū abſinthij. et eſt res q̄ non eſt monſtrata ſimul in duab⁹ plantis. Que nota eſt ex eis (teſte Galieno) frigida eſt et humida in gradu pmo. Altera vero eſt ex ſumma medicina𝔷 calidarū. In pma vero eſt ſtipticitas. Altera eſt deſiccatiua rubificatiua.

Operationes

A ¶ Galienus. Spinas et ſurculos extrahit: et plagas adherere facit. Confert epilentie bibita. Corture quoꝗ ſternutatione facta ex ea. ⁊ eius ſternutatio cerebrū mundificat.

B ¶ Succus eius curat oculo𝔷 caligines. Confert hydropicis et calculoſis et epaticis.

¶ Et herba ipſa contuſa et ſuper vulnus impoſita attrahit infixa corpori. C

¶ Galienus. Succus iſtius herbe flegma purgat propter eandem cauſam. D

¶ Et vniuerſaliter loquendo ſiccatiuam hab𝔷 virtutem. quapropter etiā vulnera ſolidat. et putreſcentibus confert. E

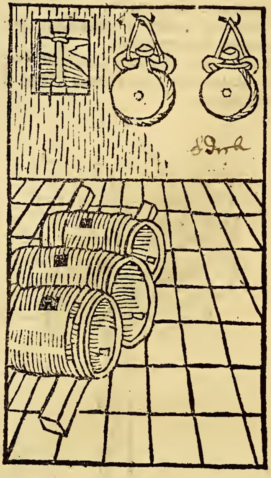
Capitulum. liiij.

Azedar vel azederach. eſt arbor habens fructū ſimilē nabach. et nominant eu𝔷 Judei mirabolanū. Et eſt arbor magna. Radix eius calida in ſecundo et ſicca in fine primi. Fructus eius ſm plurimū eſt malus ſtomacho. et forraſſe interficit.

Operationes

¶ Flos eius aperit opilationem cerebri. A

¶ Radix eius cum vino interficit pediculos. et auget capillos. B

ACetum. Serapiō libro aggr. ca. thal auc. Galieni. Subſtātia aceti eſt ſubtilis compoſita ex caliditate et frigiditate, niſi quia frigiditas eſt amplior in eo q̄ȝ caliditas. Et deſiccat in tertio gdu ꝑpe finē quādo fuerit antiquū. et ē nociuū neruis Gal. xiij ſim. far. ca. oxos. ſm trāſlationē grecā. Oxos .i. acetū mixte ſubſtantie exiſtere. ſcȝ calide ꝛ frigide. Ambabꝰ ſubtilibꝰ ptibꝰ. ſuperat vero caliditatē frigiditas. ſiccatiuū vero ſufficienter ē hoc farmacū. vt ſit tertij gradus iam completi quando eſt forte.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Acetū infrigidat ꝛ ſtipticat. ꝛ ē bonū ſtomacho. ꝛ ꝓuocat appetitū. ꝛ abſcindit ſanguinē a quocūqȝ mēbro fluat. ſi bibaꝛ aut fiat

B ſeſſio in eo. ¶ Et coqꝛ cū cibis. ꝛ ꝯuenit curſibꝰ

C ſupfluitatū ad ventrē. ¶ Et qn̄ infunditur ī co lana nō lota aut ſpongia curat apoſtemata in

D pncipio ipoꝝ. ¶ Et reſtringit matricē egreſſaȝ aut anū exeuntē. Et ſtringit gingiuam ſangui

E nolentā. ¶ Et ꝓfert vlceribꝰ fraudulētis et heriſipile. et formice. et ſcabiei vlceroſe. et impetigini. et emorroidibꝰ. et panaricon. Et abluunꝛ

F cum eo vlcera fraudulenta. ¶ Et quādo miſcetur cū pauco furfuris et preponiꝛ tepidum ſup

G podagrā cōuenit. ¶ Et qn̄ coquiꝛ cū melle et

H liniꝛ cū eo liuor q̄ fit ſub oculo aufert eū. ¶ Et qn̄ infundiꝛ ſpongia in aceto q̄ ꝑus fuerit infuſa in oleo roſaꝝ et apponiꝛ fronti cōuenit ſode ex calore ſolis. ¶ Et fumꝰ eius cōuenit grauitati auditus ꝛ tinnitui auriū. ¶ Et qn̄ diſtillaꝛ

I

K

L in aurē occidit vermes q̄ ſunt in ea. ¶ Et quādo bibiꝛ calidū ꝓfert accipiētibꝰ medicinas venenoſas ¶ Et qn̄ bibiꝛ cū ſale obuiat nocumē

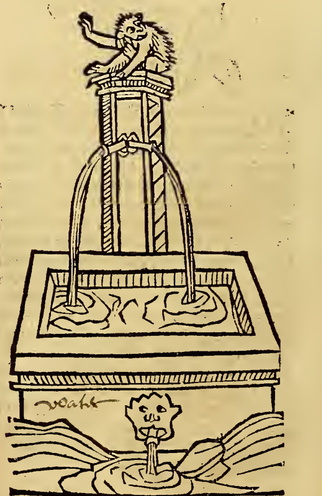
M

N to toxici. ¶ Et qn̄ bibiꝛ eradicat ſanguiſugas q̄ adheſerint gutturi. Et ꝯuenit tuſſi antique. Et qn̄ bibiꝛ calide cōuenit aſmati. ¶ Et qn̄ ſit

O gargariſmus cū eo abſcindit curſus humoruȝ venenoſoꝝ ad guttur. ¶ Et ꝯuenit ſquinantie

P et cauſui vulue. ꝛ collutio oris cū eo ca. ꝯuenit

Q dolori dentium. ¶ Paulus ca. de aceto. Fricatio eius cū ſale circa volas manuū et pedū valet contra freneſim et litargiam.

Capitulum. lvj

AQua. ypocras in libro d̄ aere ꝛ aqua. Aqua que in altis locis ſiue bullientis exurgit montibꝰ aquarū optima et ſaluberrima ſaporata. talis vero multa vita permixtiōe indigēs. eſt hyeme calida: eſtate vero

frigida.Similiter q̄3 q̄ ꝓfundiuſculo ex urgūt
fonte.q̄z etiā melioꝛ ea q̄ ab oꝛtu ſolis ⁊ maxie
eſtiuo tp̄e decurrit alba ꝑſpicua.atq̄ꝫ ꝑculdū
bio eſt odoꝛifera.q̄ vero lenta eſt ⁊ grauis pu-
trefactiua.Opoꝛtet autem eſſe attentū circa v̄
tutes aquarum.vtpote q̄ diuerſe in ſapoꝛe et
pondere ſunt:de hac em̄ que tumbidi q̄ biberit
coꝝ virtutes calidi ac tumidi fiunt

Operationes

A ¶ ypocras.Coꝛpa macra cubiti ſpatule tenu
es ſimiliter facies q̄ꝫ maxie tñ ad ſplenē ꝯfluerē
cogit̄.vñ malus ſanguis ꝑcreat̄ illā nō biben
B tes multa ſupabundāt comeſtione.¶ Eſuries
illis ꝑſeuerat atq̄ꝫ creſcit.⁊ ſit3 ſimiliter.ſuꝑio
ra vētrium ⁊ media inflant̄.quapꝛopter catar
ticis foꝛtius illis vtendu3 eſt.q̄ hac egritudine
C hieme et eſtate ꝯtinet̄ accidit illis aq̄ citrina ⁊
intereūt.¶ Eſtate v̄o diſſinteria lienteria lōga
et q̄terna laboꝛāt.q̄ moꝛbi naturā ꝑuertunt et
mutāt.et in aquā cadūt citrinā.et ꝑeunt iuue
nes illoꝝ pulmonis doloꝛe.alijs q̄3 paſſionibꝫ
coꝝ mētes ꝑturbātibꝫ affligūt.ſenes acuta fe-
bꝛe ⁊ ardēti ex vētrū ꝯſtrictiōe accidēte vexāt̄
Mulierib9 apoſtemata de genere albi flegma
tis naſcunt̄.nec̄ꝫ ꝯcipiūt vel parturiūt niſi cū
magna difficultate atq̄ꝫ moleſtia.coꝛpa coꝝ3
magna et groſſa.q̄to pl9 in lōgitudie ꝑtēdūt̄
tāto graciloꝛa fiūt.mēſtrua v̄o iuxta qd̄ opoꝛ
tet fluūt.pueri herma viri cauſone cruriūq̄ꝫ
vulneribꝫ infeſtant̄.Sed q̄ huiuſmodi nature
D ſūt his vitā impoſſibile eſt extendi.ſ3 in tēpeſti
ua ſenecta ꝑripiunt̄.¶ Mulieres v̄o grauide
vident̄.cū v̄o tp̄a part9 aduenīūt.vteri fere in
anes tumoꝛe relaxant̄ cuiuſmodi paſſione detē
ta matrix q̄cūq̄ꝫ aque citrine coadunatione in-
tumuerit laboꝛat.ad hanc itaq̄ꝫ quā p̄dixim9
aquā pertinēs eſt et ea q̄ a calida terra ſurgit
E aut frigido metallo vel ere ſiue argento vel
auro ſiue ſulphure aut alumine.¶ Aque plu
uiales leues et ſopoꝛate ac luciduſſime ſunt.
Nam ſol qd̄ ſubtili9 atq̄ꝫ leuius in attrahēdo
aſſumit.Aque pluuiales cito putreſcūt.malū q̄ꝫ
exalāt odoꝛē.quare em̄ ex multi3 cōgregate ſūt
F aq̄s Ideo leui9 alijs putreſcere ſolēt ac mutari.¶ Aqua niualis vel glatialis oīs mala eſt
poſtq̄ꝫ ſemel fuerit ꝯgelata nūq̄ꝫ i ꝑſtinā ꝯuer
tet̄ naturā.q̄cq̄d ē ſapoꝛitū ⁊ leue ⁊ claꝝ fuerit
aut purū id totū gelu aduēniēte receſſit.qd̄ v̄o
G turbidū remāſit.¶ Et ſic poterꝭ ꝓbare.ſi enim
aquā i vaſe ad mēſurā poſitā ſb gelu ꝯgelari
dimiſer3 cūq̄ꝫ ꝯgelata fuerit i ſole vl̄ i q̄lib3 ca
lido liq̄factā remoueas eadē mēſura multo mi
I nus iuenies eſſe.ſilr̄ aūt de gelu et niue.oīs aq̄
de niue et ſilibꝫ peioꝛ eſt om̄i aqua.¶ Aq̄ frigi
da debet dari digeſta materia.¶ Auicēn.iiij. I
cañ.ca.de cura fe.in generali.Aqua frigida iu
uat in digerendo.Auicēn.codē li.Aqua cali
da citi9 ꝯgelat̄ q̄ꝫ frigida.Auicēn.i ꝑmo cano-
ne doctria.ij.fen.ij.ſumma.i.cap.iij.Aq̄ frigi
da nō debet dari ſi ē humoꝛ crud9 ⁊ groſſus.
Auicēna de cura fe.in generali.Aqua frigida
digerit humoꝛē colericū.Auicēn.codē loco.
Aqua nō nutrit Aui.i.canone fen.ij.doctria
ij.ca.xvi.Sine aq̄ nō pōt eſſe cōplementū rei
nutrire.¶ Auicēn.codē loco.Aqua currēs et K
diſcooꝑta eſt melioꝛ aq̄ꝝ.Auic̄.codē li.Meli
oꝛ ē aq̄ q̄ ſup petras vadit q̄ꝫ q̄ ſup lutū.Aui.
codē li.Quāto aq̄ magꝭ longat̄ a ſuo ꝑncipio
tāto melioꝛ ē.Auic̄.codē loco.Aqua q̄ eſt eſta
te frigida hieme calida ē melioꝛ.Aui.codē lo-
co.Aq̄ cocta minoꝛis inflatiōis ⁊ velocioꝛis
descēſiōis.¶ Auic̄.codē loco.Aqua pluuia- L
lis ⁊ ſpecialr̄ q̄ in eſtate colligit̄ ⁊ cū ſunt toni-
trua eſt intra melioꝛes aquas.Auic̄.codē lo-
co.Aqua pluuialis ipedit pect9 ⁊ vocē.Auic̄.
codē loco.Aque puteoꝝ deterioꝛes aque ſunt.
Eodē loco.Quedā aque generāt flegma:⁊ q̄-
dā colerā.Eodē loco.Aq̄ paludū ad apoſte-
ma ſplenis ⁊ ydropiſim ꝑducit.Eodē loco.A
que nō currētes quocūq̄3 mō fuerint nocēt ſto
macho.¶ Auic̄.codē loco.Aqua calida coꝛ M
rūpit digeſtionē ⁊ nō tollit ſitim illico.Eode3
loco.Aqua multū calida iuuat i colica ⁊ ſple-
nis vētoſitate.Eodē loco.Aq̄ nō nutrit.Aui
cēn.i.cañ.fen.i.doctria.iij.ca.iiij.¶ Aqua de N
bet exhiberi materia exiſtēti digeſta ⁊ virtute
foꝛti.Gal.xi.terapētice.ca.ij.Aqua tepida fa
cit nauſeā.Auicēn.i.cañ.fen.iij.doctria.ij.ca.
viij.Aq̄ multū calida ꝯſtringit cutim.¶ Gal. O
vij.terapentice.ca.ij.Aq̄ frigida nocet defect3
Gal.codē loco.Aqua tepida mollit coꝛp9 et
inebriat ⁊ delectat.Gal.codē loco.Natātes im-
moderate in aqua aluminoſa ꝯſtringit cutim
⁊ trāſpirationes int9 ꝯſtringit.⁊ ſi ſūt fumoſe ge
nerat fe.Gal.i.de ac.⁊ moꝛ.ca.i.Multi in fri-
gida aqua balneati moꝛtui ſūt anteq̄ꝫ ⁊ cīnū
venirēt.Gal.eodem li.ca.iij.Aqua frigida cō
ueniēs eſt colericis tp̄e ſanitatis ⁊ tp̄e egritudi
nis.⁊ hoc ſi fuerint cōſueti coꝛpoꝛi inconſueto
nequaq̄ꝫ dari niſi prius venerit ad ſanitatem.
¶ Gal.viij.tera.ca.iiij.Si timeas dare aquā
frigidam coꝛꝑibꝫ colericis ꝓpter incōſuetudinē P
ſuadeo q̄ nō ⁊ beas dare.¶ Auicēn.i.cañ.fe.
ij.ca.xvi.doctrina.ij.Terree aque ſplenē reſol Q
uunt.⁊ nō coire volētes adiuuāt ⁊ aeree coꝛru
ptioni complexionis vtiles exiſtunt.Dyaſco.
ca.de aqua.Aquarum omniū natura frigida
eſt ⁊ humida.Aqua que de lapide emanat le-
uioꝛ ⁊ limpidioꝛ eſt ventrem ⁊ vrinam ꝓcurat.

R ¶ Aqua q̃ de paludibꝫ argilloſis emanat grauior eſt cocta. Salutē corpīs opat̃ ⁊ mltū medetur. Et q2 in oībꝫ infirmitatibꝫ aq̃ ē neceſſaria. Inter oēs aq̄s pluuial' optima eſt. et leuis et dulcis et facilime digerit̃. cito eī̄ calefit. ⁊ cito

S infrigidat̃. ¶ De fontanis aq̃ eligit̃ illa que ad ſolis ortū tendit ⁊ meridiē. et de mōtibꝫ caluis exit. Nec eī̄ ꝯpingīt pluuiali. que ꝟo ꝯtra occidentē currūt ⁊ ſeptentrionē peſſime ſunt. aque petrā in veſica ⁊ renibꝫ curāt. ⁊ mulierē ſterilez faciūt: ⁊ corpi torporē ⁊ rigorē. nimiū mēſtrua ſtringunt in bibentes egritudini ſudorem prorumpere vel fluxum ventris vel nauſeam.

T ¶ Dyaſ. ca. de aq̃ marina ſm trāſlatōēz grecā Aqua marina ꝟtutē hꝫ viſcidā ⁊ termāticā: et cacoſtematicū ventrē turbat. flegma deponit

V ¶ Colera ꝟo facta ⁊ fomēto adhibita apoſtemata de alto educit. duricies ſpargit. oībꝫ via fortiſſim ꝑſtat. neruoꝝ cauſas cōponit. tumorē

X mānmorū cōpeſcit ¶ Inuenit̃ etiā aqua ſulphurea aluminoſa ⁊ ferrea q̄ habet virtutē earum a quibus recipiūt denominatiōes.

Operationes

¶ Plagelle in ſucco eius ⁊ aceto vel agreſtā intincte valent ꝯ calefactionē epatis exterius. A

¶ Cōtra dolorē in calida cauſa in ꝑncipio valet ipa herba trita ⁊ ſuppoſita. ¶ Cōtra apoſta calida valet ad materiei repercuſſionē: licz poſt B C

modū obſit ꝯſtipādo materiā. ¶ Cōtra ignis vel aque vſturas. fit vnguentū ex ſucco eius ⁊ D

oleo roſeo ac cera ¶ Cōtra fluxū ſanguinis e naribꝫ qđ fit ex ebulitione ſanguinis in epate ac venis in iuuenibꝫ. et in eſtate plagella in ſucco eius ac aqua roſaꝝ intingitur ac fronti ac tēporibus ⁊ gutturi ſupponit̃. ¶ Actor. Eſt aūt E F

barba iouis ſpecies minor acidule. ¶ Macer G

Adiuuat auditꝰ mire pellitqꝫ dolorez. Altera minor ſpēs eſt iſtiꝰ herbe: quā ſemꝑ viuam dicunt. q̄m viret oīm tpe. Barba iouis vulgari more vocat̃. E ſic refert ꝑdicte ſilez. Pliniꝰ iſtaz nec minus hanc predictis poſſe iuuare ⁊c.

Capitulum. lvij

Barba Jouis yſi. li. ab y. Barba iouis ipa eſt ſemꝑ viua Sed barba Jouis ⁊ ſticados citrinū idē eſt. Unde q̄daz ait. Barba iouis ſticados ſed ſemper viua iouis barba. ¶ Platearius. Barba iouis fri. in. iij. ſ. ſic. in. ij. Et d2 ſemꝑ viua: q2 ſemꝑ viridis reperitur. Itaqꝫ viridis multe efficacie eſt Et in medicinis poni debet: exſiccata vero nō. Uirtutē habet infrigidandi ⁊ alterandi.

Capitulum. lviij.

Barba ſiluana eſt plantago aquatica q̄ iuxta aquas naſcit̃. cuius folia ſunt oblonga in acutum tendentia erecta ſuꝑ aquam ſimilis folijs plantaginis: niſi quia nō ſunt ei coſte apparētes ſicut plantagini.

Operationes.

A ¶ Um̄ in dinamidijs ſcribit Galie.ca.de curis
B genitaliū valere ad impregnādū. ¶ Et idē di-
cit eod li.de epilētia.q barba ſiluana eſt cen-
tinerua agrica.ꝛ ponitur ſiliter barbaſilua-
na in antidotario galieni minori. in q̄dā medi
camine qd incipit medicamē ad ꝯcipiendum,

Capitulum.lix.

BAlauſtia eſt flos maligranati caduc⁹
quē Dyaſ.vocat quītinū ca.ō malogra-
nato fri.eſt ꝛ ſic.i.ij.gdu. Sera.li.ag-
gre.ca.lulitia.i.balauſtia.ꝛ ē flos malignati.
ꝛ ex malis granatꝫ q̄dā ſunt domeſtica:q̄dam
ſilueſtria.ꝫ flos ſilueſtrꝫ dr balauſtia.q̄ꝝ q̄dā
inuenit̄ alba.q̄dā purpurea.ꝛ q̄dam roſacea.
Auic.li.ij.ca.ō Balauſtia.Balauſtia flos eſt
granati ſilueſtrꝫ pſici aut egyptij:Et ipa q̄dez
q̄n̄qꝫ ē rubea.q̄n̄qꝫ alba.ꝛ q̄n̄qꝫ roſea.Et ſuc-
ci ci⁹ natura eſt ſic̄ ſucci barbe hircine.frigida
eſt in fine pmi grad⁹.ſicca in ſc̄do. Gal.vi ſim.
far.ca.balauſtiū.Balauſtiū eſt flos maligra-
nati ſilueſtris.q̄lis domeſtico vicin⁹ vehemen
ter aūt ſtipticat guſtū.necnō deſiccatiue ꝛ ſtip
tice ꝟtutꝫ eſt.palā q̄ꝫ q̄ eſt groſiaꝝ partiū ſi re
colam⁹ dicta in q̄rto boꝝ monumentoꝝ.cum
oſtēdebam⁹ oīe ſtipticū terreſtre eſſe ꝛ frigidū.
Nulli⁹ aūt alteri⁹ ſaporis hꝫ indicium.Et ideo
ponet vtiqꝫ ꝟ aliq̄s ſiccare ꝛ īfrigidare nō de-
biliter.ſiq̄dē nō male oſtēdebat̄ a nob in q̄rto
boꝝ monumētoꝝ ineſſe ſtipticitatē terreſtrib⁹
ꝛ frigidis corporib⁹.deinde ꝛ apparētia teſtan
tur.Etenī ſi patritiōib⁹ ꝛ alijs vlcerib⁹ id appo
nas citius q̄dē videbis ad cicatricem pcedere
Hinc eſt enī q̄ in emitētib⁹ ſanguinē ꝛ diſin-
terijs adhuc in fluxib⁹ q̄ in vētre ꝛ matrice nō
eſt aliq̄s medicoꝝ ſcribentiū curatiuum nego
cium cui nō vtatur hoc farmaco.

Operationes.

¶ Sera.Balauſtia incarnat ꝛ ſtrigit ꝛ curat A
teneſmonē.et ꝯſolidat vlcera in teſtinoꝝ.ꝛ cō-
fert ſputo ſanguinis ꝛ fluxui inteſtinoꝝ.ꝛ con
fert ad oīa ad q̄ ꝯfert ypoq̄ſtidos.¶ Auicē. B
Balauſtia eſt ꝯglutinatiuā ꝛ retinet oēꝫ fluxū
ſanguis ꝛ generat melācoliā.¶ Et ē bona gin C
giue ſanguino lēte.ꝛ ꝯſolidat plagas ꝛ vlcera
antiqua.et albocoꝛ.ꝛ percuſſionem puluerizā
ta deſuper. ¶ Et firmos efficit dētes motos. D
¶ Et ꝓhibet fluxū ſanguīs.ꝛ ſtringit fluxū in- E
teſtinoꝝ.ꝛ fluxū matricis ſāguinē. Loco eius
ponit̄ cortex glandinis.ꝛ caput granati.

Capitulum.lx

Balſamus. Dyaſcorides .ca.de balſamo. Balſamus arbor eſt ſimilis licij.et in codez ſtatu.aut piracācon.folia habet ſimilia rute.ſed paulo albiora. nō ſemper viridia exiſtentia. Flores non caducos habēs Naſcitur ſolum in India curtibus vel locis humidis. Eſt enim arbor tenera et aſpera oblonga.ſtipitem habēs ſimilem viti. Arbor dicitur balſamus:lignum xilobalſamuz. ſemen carpobalſamum.lac vero vel ſuccus balſamū Hic vero fructus optimus eſt. qui eſt recens atqꝫ vehemens odore ſincerus ſerenus.leuis mordens atqꝫ mediocriter linguam redarguens. Adulteratur autem ciprino oleo aut lentiſcino.aut balſamino ſiue mirtino :vel melle mixto.quod leuiter probatur.quia aqua in q̄ dum miſſum fuerit oleum ſupernatans balſamum fundum petens eſt balſamum purū.veſtem non maculat ſuper aſperum. cuius tanta vis eſſe dicitur:vt ſi ſol incanduerit in manu teneri non poſſit.preterea arbor nimis eſt calida et ſicca extenuans.ſuccus autem ſubtilior eſt virtutis. Opobalſamū quod appellatur lachrymum eſt arborꝫ que eo ſimil' malogranato vel licio ramoſa.ramis tenuibꝫ et ex albidis.in India tantummodo creſcit. Aliq̄ tū dicūt ꝛ in India naſci:fructū habet q̄ſi oblōgū rotūdū ꝫ mediū q̄ſi ventroſum ad capita vtraqꝫ deductū rubicundū.valde graue et plenū.ꝛ ſi frangit' ſimile melli eſt. Et ſi maſticat' ſimile eſt piperi mordēs et ſuauiter redolens.qḋ carpo balſamū dr. Huius aūt arboris lachrymū colligitur diebꝫ canicularibꝫ.ſm alios ꝑ o tēpore autumno. Incidit' autem truncus huius arboris ꝑ loca et ramuli ipſius. Et ſic ſupponunt' vaſa (vt preſens figura arboris oſtēdit) que lachrymū fluēs recipiat. Cuius eſt optimū recens ſincerum ꝛ exalbidum ꝛ odore acutum.leniter linguaꝫ ſubmordens.ſequens eſt colore ſubrufum.et quaſi glutinoſum.tertium eſt tenuium partium valde et ꝑlucidū. Omne autem balſamum quod vetuſtatem recipit fit rubeum et reſinatum et ſiccū. Quod aūt optimum eſt ſincerum eſt:quod qꝫ in aqua munda ſtillatum non protinus diffunditur.ſed magꝫ reſidet.et poſtmodum totam aquam albidaꝫ facit.et lacti admixtum.illud in caſeum ſtringit vt coagulum.quod enim ſincerum non eſt in ſummo aque diffunditur.ꝛ ſupernatat.ꝛ vt oleum quaſi ſtillam oſtendit . Sciendum ꝙ balſamus dicitur arbor balſami. Balſamum vero dicitur oleum vel gummi.qḋ melius eſt dicere. Nā nō eſt oleo vere qḋ ꝓbatur multis exemplis. Primo eo ꝙ videmus adherere labijs vulnerum. Et facile de panno eo infecto lauatur. Similiter Dyaſcorides dicit ꝙ i aq̄ iniectum petit fundum:poſtmodum diſſoluitur.et totam aquam albam facit.et propterea vocat ipſum lachrymū. Item lignum eius vocatur xilobalſamum.et fructus vocatur carpobalſamum. Multis modis ſophiſticatur Quidam vendunt terpentinam pro opobalſamo.quidam admiſcent parum balſami terpentine.et ita habet odorē balſami. Alij accipiunt ſuccum lemoncelli vel foliorum citri. et admiſcent terpentine.et addito croco oriētali calefacit et deſiccat in tertio gradu.

Operationes

¶ Opobalſami.ʒ.i.datus cuꝫ vino ſuꝑfluitates matricis mūdificat.fetum mortuū educit. ꝛ menſtrua ꝓuocat.bombace intincta ꝛ ſuppoſita cōuenit.et diſſuriaꝫ ꝛ ſtranguiriam.et lapidem veſice.ſi etiam fuerit opilatio ex frigido humore.detur cū vino vel ſꝑga ꝑus madefacta ex aqua calida erecta inflata iniciatur cuꝫ oleo muſtellino vel nardino. A

¶ Contra omnes paſſiones capitis venientis ex frigiditate detur cum appropriato aliquo paſſioni conueniente. B

¶ Contra quartanaꝫ et cottidianā facta ꝑus purgatione detur cum vino. C

¶ Contra tinnitū aurīū ex humiditate paruꝫ inſtillet'. Cōtra dolorē dentīū ex parte dolenti aliquantulum in aurem diſtilletur. D

¶ Corpora mortuoꝝ incorrupta cōſeruat.qꝛ quantū diſſoluit tantum cōſumit E

¶ Sera.auc.Gal. Opium balſami eſt bonū et ſubſtantia eius eſt ſubtilis.et virtus eius eſt que calefacit et deſiccat in ſecūdo gradu Balſamum quoqꝫ eſt ſubtilioris virtutis q̄ꝫ arbor Granuꝫ vero eius eſt maioris ſubtilitatis q̄ꝫ oleum. F

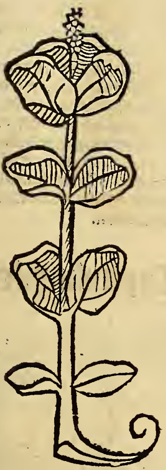
¶ Idem auc. Dyaſco. Uirtus balſami eſt que abſtergit tenebroſitatē viſus.et aufert frigiditatē matricis.qn̄ ſit naſcale cum eo cum cera ꝛ oleo et expellit ſecundinā ꝛ fetum.ꝛ qn̄ fit inunctio cum eo prohibet rigorem. et mundificat vlcera ſordida. Et quando bibitur prouocat vrinam.et eſt bonum aſmati. G

¶ Auiceñ. Balſamū aperit opilatōes ꝛ cōuenit vlceribꝫ groſſis mūdificat vlcera.ꝛ ꝓprie cū yreos.et extrahit fracturas oſſium. H

¶ Confert ſciatice bibitum.et bibitur eius decoctio propter ſpaſmum.confert vlceribus capitis:et mundificat caput ipſum. et conuenit epilentie et vertigini. I

¶ Abſtergit pan K

nū ipm ꝛ eiꝰ oleū. lignū eiꝰ ꝛ ipſius ſemē: ꝯferūt
dolori vtroruꝗꝫ laterū ꝛ ſtricture anhelitus.
A ¶ Et dolori pulmonis. ꝛ ꝯuenit ſemē eiꝰ ꝑ eri-
pleumonie frigide ꝛ tuſſi ꝛ ſilr ipm oleum.

Capitulum. lxi.

BAlſamita .i. ſiſimbriū. Sed ſiſimbriuꝫ
vocaꝛ menta aq̄tica. ꝛ alio noīe vocaꝛ
balſamita. Dyaſco. ca. de ſiſimbrio ꝑm
trāſlationē grecā ſiſimbrion dr cardaminō eo
q̄ cardamo agreſti folia hꝫ ſimilia. cuꝫ folia
eius rotūda naſcanꝛ ſicut folia cardami agre-
ſtis cū creuerint ſcindūt ſe ſicut eruca. Uirtus
eſt ei ca. diuretica. Paulus capi. de balſamita
ca. eſt ꝛ ſic. in. iij. gradu. Aliud eſt domeſticuꝫ
aliud ſilueſtre. ſed domeſticū nobis eſt in vſu
quod omnibus eſt notum: virtutē habet diu-
reticam diſſoluendi ꝛ conſumendi.

Operationes.

A ¶ Balſamita crudū ꝛ coctū lentigines vultibꝰ
tollit. ꝛ maculas emēdat ſi vna nocte impoſi-
tum fuerit ꝛ alia die locus abluaꝛ aque.
B ¶ Cōtra viciū pectorꝫ ficū pultes ex farina or-
dei ꝛ aq̄ appoſito puluere eiꝰ ꝛ denꝛ patienti.
C ¶ Cōtra frigidū reuma folia eiꝰ in teſta calefa
cta ſine liq̄re ꝛ in ſacculo poſita capiti ſuꝑ po-
naꝛ. valet vinū decoctiōis eius ꝯtra dolorem

ſtomachi ꝛ inteſtinoꝝ ex frigida cauſa:
¶ Et opilationē epatis ꝛ ſplenis. et vrinalium D
viaꝝ. herba ipa decocta in vino ꝛ cataplaſma
ta. ſoluit etiā ſtranguriā et diſſuriam.
¶ Valet etiam contra yliacū dolorē. Et con- E
tra dolorem factum ex ventoſitate. menſtrua
educit. conceptum iuuat. matricem mūdificat.
fomentatio ſi fiat ex eo.
¶ Teneroſitates eiꝰ in oleo muſtellino vel ſal F
tem cōmuni decocte et ſuperpoſite idem ope-
rantur.

Capitulum. lxij.

BAſilicon garioſilatum. Ozimum ideꝫ
ſiue vnū ſignificant. Ozimum quoddā
eſt garioſilatum. quoddam eſt cōmu-
ne. et quoddam eſt latum plus alijs: quod ci-
trarium vocatur. Ozimum gariofilatum eſt
illud quod ab autoribus laudatur. Ozimum
citrarium eſt quod vituperatur ab omnibus.
Eſt eñ oximū garioſilatum cōpetens medici-
ne ꝛ herbe ꝛ ſemen. Cum autē ſimpliciter po-
nitur in medicina ſemen debet intelligi. et po-
tiſſime in electuarijs. Sed in vngētis ꝛ in em-
plaſtris herba intelligiꝛ eſt ca. et ſic. Et ſemen
habet virtutem conſtringēdi ꝛ cōglutinandi.
quod patet ex eo. quia ſi ponatur in aqua ſta-
tim ingroſſatur ꝛ fit quedam cōglutinoſitas.
herba ipa ex aromaticitate habet virtutē con-

fortandi et q̄litatib9 ſuis diſſoluēdi cōſumēdi z abſtergēdi z mūdificandi. ¶ Serā.li. aggre. ca.berengemiſch.eſt baſilicon ſiue ozimū gariofilatū.et folia eius ſūt pua q̄rū color ē medi9 inter roborē et glaucedinē. Hui9 herbe ē odor ſilis gariofilorū z ſtipes ei9 eſt quadrangulat9 cui9 color eſt ſicut foliorū ipi9 z ſemē eſt minutū nigrū.z colligit̄ in menſe Julij.Et eſt ca.et ſic. in fine ſcd̄i gdus. ¶ Dyaſ.ca.ozimū.Ozimum cui9 ꝟtut ſit penit9 inter medicos opio ē incerta. Naʒ q̄ autore criſipo criminat̄.Hi ei9 vicia percenſent q ſit ſtomacho inutilis et oculos ebetat q inſaniā facit.iecori obſiſtat.Addunt preterea ſi tritum lapide contegatur ſcorpiões gigni cōmanducatū.z in ſole poſitum vermes creare pediculos enutrire. Afri etiam putant hoc eſſe pſuaſum q ſi quis eo die quo ozimū ſumpſerit a ſcorpione feriatur non poſſe ſaluari.ſed qui in diuerſa et vera opinione ſunt.hec oia falſa aſſeruerāt.q̄nimo ſtomacho prodeſt eo q inflatiões eius diſſoluit.et facit alia iuuamenta que ꝑm ipm inferius dicentur.

Operationes

A ¶ Contra ſincopim z cardiacam paſſionē det aqua roſarū decoctiōis herbe ipi9. ¶ Ad idē
B valet vinū decoctiōis in q̄ herba ipa ſtetit per noctē. Ipa herba valet ꝯ frigiditatē ſtomachi h̄ mō.decoquat̄ in multa q̄ntitate in vino.ſed melius ē in muſto.z poſt decoctionē addat̄ vinū albū in multa q̄ntitate.tale vinū ē ꝯfortatiuū multū et aromaticū.z valet cōtra p̄dicta.et cōtra indigeſtionē et frigiditate.

C ¶ Vinū etiā decoctōis ipius herbe ꝯfortat digeſtionē.ꝯ fluxū ventris et frigiditate. Semen ozimi cum modico puluere accatie decoquat̄ in aqua pluuiali et detur patienti.

D ¶ Ad matricē mūdificādā.z mēſtrua ꝓuocanda fiat decoctio eius in aq̄ et fiat fomentū et ſuppoſitoriū ex teneritate ipius herbe Succ9 ipius herbe puluerizat9 matricē mūdificat.cōceptū adiuuat.et menſtrua ꝓuocat.

E ¶ Herba ipa decocta in vino z oleo z natib9 anethis cataplaſmata valet ꝯtra teneſmonem

F ¶ Galienus in li.de cibis.capi.de ozimo.Ozimū ſcʒ nō gariofilatū peſſimi quidem chimi ē et propter hoc infamāt quidaʒ ipm dicentes. ſi tritū immittatur olle vacue celerrime generat in paucis diebus ſcorpiões.et maxime quādo in ſole quis quolibet die calefecerit ollam.ſed hoc quidē cacochimū eſt.et malū ſtomacho z indigeſtibile.Olus vero ita dicemus ipm ē calidū in ſecundo gradu.Et habet humiditatem non naturalem.

G ¶ Et idē octauo ſimplicium farmacorū capl'.penultimo.Baſilicon non gariofilatū ex ſcd̄o eſt gradu calefacientiū.habet aūt caliditatē ſuꝑfluā.z n̄ nec vtile intra corp9 aſſumptū.z cathaplaſmatū ꝓo exteri9 vtile ad conſumēdū.

H ¶ Almanſor tractatu tertio capi. Alberbarogi qḋ exponit̄ ozimū ſiue baſilicon non gariofilatū cali.eſt ſic et dolorē efficit capitis z male nutrit.cuius comeſtio vtentis viſum turbat q̄ndo eo multo vtit̄. Sperma quoqꝫ aut lac deſiccat.ori tamē ſtomachi cōfert corroborat enim ipſum atqꝫ cordi auxiliatur.

I ¶ Serā. Ozimum gariofilatū cōfert ſtomacho.et facit digerere cibum groſſum.et cōfert epati et cordi.et aufert triſticiam et ſollicitudinē et odoriferas facit eructuationes.et aperit opilationē cerebri.

Capitulum.lxiiij

Branca vrſina herba ē.cuius folia ſūt magna ſicut folia caulis:ſed iciſa ſicut branca vrſi.in medio eorū oritur ſtipes in cuius capite ſunt multi flores ſpinoſi cōduſi.ca.eſt z hu.in ſcd̄o gradu. Virtutem habet mollificandi et maturandi et lenieudi.

Operationes

A ¶ Cōtra ariditatē mēbroꝝ ⁊ viciū ſplenis fiat
vngētū ex brāca vrſina ꝯtrita ⁊ macerata diu
ī oleo ⁊ colature addat̄ cera ⁊ fiat vngētū ꝯ vi
B ciū matricꝫ ex frigidate ⁊ vētoſitate. ¶ Recipe
ſucci brāce vrſine.ʒ.iiij.herbe ſauine.ſaluie nal
uarū.maiorane.roſmarini.ana.M.ij.gariofi⸗
loꝝ.ʒ.iij.cinamomi.ʒ.ij.ſpice.ʒ.iij.cimini.ʒ.i.pi
cis grece.ʒ.i.cere albe.ʒ.iiij.thuris maſticꝫ ana
ʒ.iiij.boli.ʒ.i.cere albe.ʒ.iiij.vini greci.lb.iij.lar
di ſcroferotulū.i.predicte herbe piſtent̄ cū lar⸗
de p̄dicto.deinde ponant̄ ſup ignē cum vino ⁊
ſucco p̄dicto donec coquat̄ vſq; ad cōſūptiōeꝫ
vini.deīde colet̄ ⁊ iterū reſoluat̄ in igne ⁊ addi
ta cera eliq̄ta ponant̄ ſpecies p̄dicte ⁊ dimittā
tur coagulari.et vngatur venter.

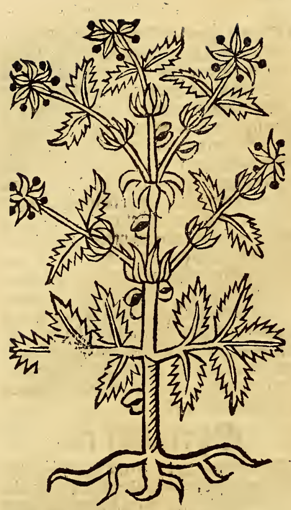
Capitulum xliiij.

Betonica. Gal'.vij.ſim.ſar.ca.ceſtruꝫ ſiue
ceſtron. Ceſtrū grece latine dictum be⸗
tonica ꝟtutē habet inciſſiuā.ſicut oñdit
guſtus amara ē et ſubacris hec herba ſicut in⸗
dicat Betonica ca.ē et ſic.in ſ̄ mo gradu.cui⁹
folia p̄cipue viridia cōpetunt vſui medicine.ex
ſiccata etiam multa ſunt efficacie.vnde cū inue
nitur in receptionibus folia ponenda ſunt.

¶ Sera.li.aggre.ca.Baſtarem.auc.Dyaſco.
Baſtarē.id eſt betonica herba ē.q̄ naſcitur.oī
anno habens virgam ſubtilem.cuius longitu
do eſt vnius brachij aut plus.et eſt quadran⸗
gulata.et hꝫ folia mollia et lōga ſilia in ſua fi⸗
gura folijs arboris glandium in ſciſſuris ſuis
bonum odorem habentia. Et folia que ſunt p
pinqua terre ſunt maiora alijs.⁊ in ſummitate
virge eſt ſemen collectū in ſe ꝑpe collectionem
ſpice frumenti.⁊ aſſimilatur ſaturegie.folia ei⁹
colligunt̄ ⁊ deſiccant̄ ⁊ ſic ſeruant̄. Nam q̄ ex
eo plurimū adminiſtrat̄ ſunt folia.⁊ habet ra⸗
dices ſubtiles ſicut radix ellebori. ¶ Dyaſco.
capitulo vettonicon. Sc̄m trāſlationē no⸗
ſtram vettonia herba ē omnibus nota ꝟgas
habens tenues et lōga vnius cubiti.⁊ q̄drata
folia longa et tenuia obrotūda ⁊ diuiſa ⁊ odo
rata Radices et folia ſunt ei infinita. Semen
eius ē vt ſpica ſimile timbri. Folia eius colle⸗
cta ſiccantur et vſui neceſſaria ſunt. Radices
habet tenues ſicut elleborus

Operationes

¶ Ad dolorem capitis factum ex frigida cau⸗ A
ſa fiat gargariſmus ex colatura decoctōis be
tonice cū ſtafiſagria ī aceto.ſi fiat vitio ſtoma
chi detur vinum decoctionis betonice.
¶ Contra dolorē ſtomachi det̄ decoctio ipſi⸗
us cum ſucco abſinthij cū calida.ſi adſit vehe B
mens conſtipatio.vt in yliaca paſſione prece⸗
dente criſteri.
¶ Fiat idē remediū ad matricē mūdificandam C
ad ꝯceptū adiuuandū fiat fomētū ex decoctio
ne ei⁹.fiat etiā ſuppoſitoriū. Det̄ etiā electua⸗
riū confectū ex puluere ipſius et melle.
¶ Serapion auctoritate Galieni. Betonica D
incidit ⁊ abſtergit humores groſſos.frāgit la⸗
pidem renum:et mūdificat et abſtergit pulmo
nem et ꝓuocat menſtrua.⁊ confert epilentie.et
curat cicatrices neruorū et lacertorū.
¶ Dyaſcorides. Radices eius accepte in po⸗
tu cum ydromelle.nauſeaꝫ prouocat.folia ei⁹ E
dantur ad conquaſſationes et de alto caden⸗
tibus medentur.
¶ Et offocationes ſtericas ſoluunt dragmas
vna ʒ cum mulſa accepta. Morſus venena⸗ F
tos cum vino bibita ſaluberrime curat
¶ Epylenticis cū aqua bibita maximū p̄ſidiuꝫ
eſt. Epaticis et ſpleneticꝫ cū oximelle dragmaſ G
vnā accepta effectū ſanitatꝫ exhibet.digeſtiōeꝫ
celebrat.
¶ In fractura capitꝫ herba ꝯtuſa ⁊ ſup caput
vbi ꝑcuſſio eſt impoſita vulnus mira celerita⸗ H
te glutinat Et id melius fit ſi trita recēs iponā
tur. Eſt āt ſibi vis data vt oſſa fracta extrahi

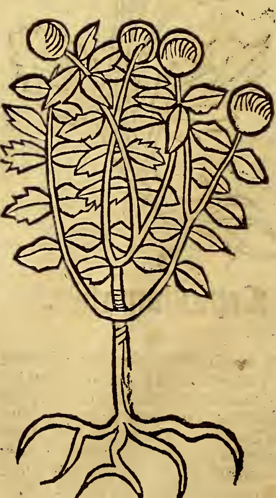

Capitulum lxv

BEdeguar ſiue ſpina alba Auicen̄.libro ij.ca.bedeguar: Bedeguar eſt ſpina alba.et eſt ſilis cameleonte albe.vehemētius eſt alba.et habet longiores ſpinas.ſimilātur q̄z eius ſpine folijs amomi:verūtamen ſunt ſubtiliores.et vehementi9 eſt alba.et eius q̄dē ſtipes ꝑuenit vſq̄z ad duos cubitos:ꝛ eius flos eſt purpureus.Et ſemen eius eſt ſicut ſemē cartami.verūtamē eſt vehementioris rotunditatis.et in radice ipſius eſt infrigidatio et exſiccatio cū reſolutione quadam.Semen vero eius eſt calidum et ſubtile.Et dixerūt q̄dam ꝙ tota eſt calida valde.Et in ipſa eſt virtus reſolutiua et aperitiua.et proprie in ſemine eius.Et in ea eſt retentio fluxus ſanguinis.et eius retentio eſt equalis. Pli.ca de acantifleuce.i. bedeguar et eſt cardus cum aculeis in folijs albis et frigidis in p̄mo gradu ꝛ medius inter humiditatem et ſiccitatem.

Operationes

A ¶Bedeguar confert fluxui ventris: et debili-
tati ſtomachi.et abſcidit fluxū ſanguis. Et ap
ponit̄ exteri9 ſicut emplaſtꝝ ꝛ deſtruit apoſte-
mata mollia.¶Et qn̄ fit collutio oris cū aqua
B eius in qua coquit̄.ꝯfert dolori dētiū.Sed ſe
minis ei9 ſubſtātia eſt ſubtilis.et cōfert hn̄tibus
ſpaſmū qn̄ ip̄m bibit.¶Et ꝯfert ſputo ſangui- C
nis.ꝛ dolori ſtomachi ꝛ fluxui antiq̄:ꝛ ꝓuocat
vrinā.ꝛ delet apoſtemata flegmatica.¶Et qn̄ D
bibit̄ ſemē ei9 cōfert puerꝫ hn̄tib9 ſpaſmum.Et
qn̄ ſuſpēdit̄ ſuꝑ aīalia venenoſa amittūt toxi-
cū.¶Dyaſ.Radix ei9 bibita emoptoicꝫ ꝓdeſt E
ſciaticꝫ ꝛ ſtomaticꝫ fert opē.Tūores oēs i ca-
taplaſmatib9 ſpargit.¶Elixatura eius dētiū F
cōpeſcit dolores. Semē ei9 bibitū cōtractos
infātes ſaluberrie curat: morſib9 venenatꝫ oc-
currit.¶Et q̄ eā in collo portauerit incurſū ſ- G
pētū non timet. Radix deſiccat mediocrit̄.Et
ſtiptica eſt:et iō ciliacos et ſtomaticos iuuat.
ſanguinis eductionē rep̄mit.et tumores vicē
cataplaſmatis ſpargit.¶Semē eius leptome H
ris et calide ē ꝟtutis.Et putrefactꝫ mēbris iu-
uat potatū et fluorē ſanguinis medetur.et ſic
intraneoꝝ reumatiſmū.¶Itē fc̄ſſionibus q̄s I
greci eucatiſma vocāt.fluores matricꝫ abſtrin
git.cataplaſmatibus miſcet̄ cōſtrictiue medē-
tibus.¶Gal.Bedeguar cōfert iliacꝫ ꝛ ſtoma- K
ticis.emiſſionē q̄ꝫ ſanguis cohibet.tūores eti-
am cāt haplaſmata cōtrahit.¶Iuuat etiā dē L
tes dolētes ſi gargarizat̄ decoctiōe Semē ve
ro ſubtiliū partiū et calide virtutis ē.quare et
ſpaſmantes bibitū iuuat. ¶Aui.Semen ei9 M
cōfert infantib9 qn̄ bibunt ꝓpter corruptionem
in morſibus lacertorum.

¶ Capitulum.lxvi.

BEllirici.Sera.li.ag.ca.belligz.Belligz
.i.bellirici ꝛ ſūt ꝺ gn̄e mirabolanoꝝ)ſt
fri.ꝛ ſic.i ſi.iij. gra.et extingūt acuitatē
ſanguis et caliditatē colere.hoc idē mirabola
ni emblici.vt hr̄ in ca.emblici Jo.meſue.ca.de
mirabolāis.Bellirici ſūt ex medicis bn̄dictis
expectaꝛ em̄ ꝑ eos ꝯfortatio:meliores ſūt groſ
ſi pōderoſi ꝛ denſi corticis.fri.ſūt in.i.ꝛ ſic in.ij.
In eoꝝ opatiōibꝫ ꝛ ꝓprietatibꝫ ſūt ſicut embli-
ci.Ubi ſciēdū ꝙ mirabolani emblici et bellirici
ſunt ex alio arbore ꝓducti ꝙ̄ alie ſpēs mirabo
lanoꝝ:ſicut apparet i ca.mira.Et iō h determi-
naꝛ ꝺ iſtꝫ.In ca.ꝓ mirabolani determiaꝛ de
alijs ſpeciebꝫ mirabolanoꝝ. ¶ Opatiōes

A ¶ Bellirici hn̄t ꝓprietatē denigrādi capillos ꝛ
ꝓhibēt caſū eoꝝ ꝛ ꝯferūt emorroidibꝫ: et ipi tu
B meſcūt in aq̄.¶ Et ꝯditi ex eis faciūt opatiōes
mirabolanoꝝ nō ꝯditoꝝ:niſi qꝛ ſūt debiliores
eis:et in belliricꝫ maior eſt ꝓprietas i acumine
C ꝙ̄ in emblicꝫ.¶ Mirabolani emblici bellirici
et kebuli mixti cū oleo amigdularꝝ dulcium: ꝛ
D cū melle tigūt capilloſ colore nigro ¶ Jo.meſ.
Bellirici educūt ſolutōe flegma:ꝛ ſunt ex rebꝫ
valde cōfortātibꝫ cerebꝝ et neruos:et augēt in
E tellectū.¶ Et cōfortāt cor:et conferūt tremori
cordis ꝛ mūdificāt ſtomachū a putrefactiōe:ꝛ
cōfortāt ipm:ꝛ ſedāt feruorē in eo:et auferūt ſi
F ti.Et addūt in appetitū:ꝛ ſedāt vomitū:h idez
G faciūt emblici.¶ Sera.Bellirici auferūt ſitim
ſua frigiditate et ꝑparāt ſtomachū.ꝓuocāt ap
petitū.et ſtringūt ventrem ꝓpter eoꝝ ſtiptici.

Capitulum lxvij

BEl vel Sel.Serapiō.li.aggre.ca.bel.
auc.yſaac benaram.Bel eſt citonium
indū.et eſt fructus rotūdus ſicut auel-
lana.nō hn̄s corticē ſuꝑ ſe in q̄ eſt ſemen ſimi-
le odore.et eſt illud qꝺ de ipſo admiſtraꝛ.ꝛ ꝟtꝰ
eius ē ſicut ꝟtꝰ zinziberꝫ.ca.in.iij.g.ꝛ hu.in.i.

Operationes

¶ Serapiō.Bel.Subtiliat chimos groſſos A
¶ Et cōfert duriciei neruoꝝ.¶ Et valet vēto B
ſitati emorroidaꝝ.¶ Et augmētū facit in ſper- C
mate.et valet ſicut ſel.¶ Arbor eius vocatur D
dorſiſabā:vt apparet in ca.granati ſilueſtris. E

Capitulum.lxviij

BEbem.Sera.li.aggr.ca.Bebem.Be
hem ſpecies eius ſunt due.ſ.rubea ꝛ al
ba.Et ſunt ambe vene in magnitudie
radicis paſtinace parue; quarū quedam ſunt
tortuoſe:deferunꝛ ab armenia:odor earum eſt
bonus: et eſt in eis viſcoſitas quedam: ambe
ſpecies ſunt ca.et hu.Aui.li.ij.c.bebem.Bebē
ſunt fruſta aſpera que ſunt radices exſiccate
contracte:et ſunt duarum ſpecierum:quarum
vna eſt alba et altera rubea: eſt calida et hu-
mida in.ij.gradu.

Operationes

A ¶ Sera. Ambe augmētū faciūt in ſpermate
B ¶ Aui. Hebē ē impinguatiuū: ꝛ cōfortat cor valde: et cōfert tremori cordis: ꝛ manifeſte augmētat ſperma: loco eius ponunt̄ q̄ꝫtū ipm eſt decuderi: ꝛ medietas ponderis lingue auis.

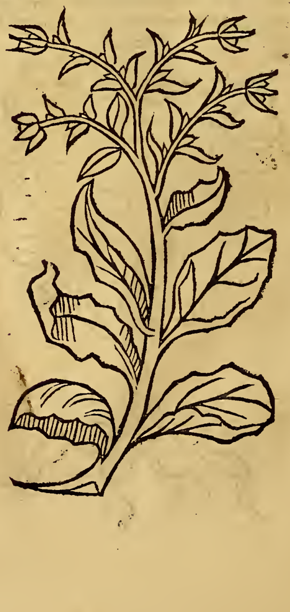

Capitulum. lxix.

Ben vel balanus. Dyaſ. ſm tranſlationē nr̄am ca. balanus. i. ben: eſt ſemē arboris ſimilis arbori mirice: nuces habens abintus: q̄s cum digitꝫ ꝯfricauerꝫ humores eijciūt: q̄ ꝯfectiōibꝫ miris ꝛ nobilibꝫ multꝫ miſcet̄ pro oleo. Naſcit̄ ꝟo in Etiophia et in arabia et in locꝫ indie. Ipſe ſuccus melior ē q̄ eſt recēs et odore plen⁹ et albꝫ. ¶ Sera. li. aggre. ca. habē. auc. Dyaſ. Haben. i. granū ben: et eſt frutex arboris ſimil' tamariſco: et eſt fructus ſimilis auellanis. medulla eius exprimit̄ ſicut amigdale: ꝛ egreditur aliquid loco olei. Et naſcit̄ hec arbor in terrꝫ hababes ꝛ in babylonia et in locis arabū: et in terris paleſtine que nominat̄ nitrā. Et melior ex eo ē nou⁹ plen⁹ albus facilis excoriatiōis. Et idem auc. Galieni. Hec medicina defert̄ ad nos ex terrꝫ arabum: et pigmentarij vtunt̄ ſucco medulle eius loco olei. Et cōplexio eius eſt calida. Oleū eius extrahitur ſicut oleum de amigdalis.

Operationes

¶ Dyaſc. Ex eo ʒ. i. bibita cū puſca ſplē ſiccat A
cū yris ylirica mixt⁹ ꝛ in cataplaſmatibus poſit⁹: ꝛ mulſa adbibita dolores podagricos mitigat. ¶ Aceto aūt mixtus lepras et maculas B
et puſtulas corpis tollit. ¶ Acceptus ſolutionē ventrꝫ facilē preſtat. Expſſus ſuccus ei⁹ vtilis eſt vt aſpredinē et prurriginē corpis mirifice C
purget. ¶ Sera. Ben cōfert impetigini et lentiginibus que ſunt in facie: ſcabiei et prurituí: D
et egritudini cū qua cutꝫ eleuatur cū aceto.
¶ Et attenuat duriciē epatis et ſplenis ſi eis ſupponat̄ cū aliquo far. ex deſiccātibꝫ. ſed ī ſucco eius eſt parū ſtipticitatis. ¶ Jo. meſ. Ben ꝑ E
vomitū ꝛ ꝑ ventrē educit flegma crudū ꝛ groſſum. Et eſt medicina mirabilis ad colicam et F
flegmaticā ꝛ ventoſam. ¶ Aui. li. ij. ca. de ben.
Ben eſt mundificatiuū ꝛ ꝓprie eius medulla ꝛ G
inciſiuū humidarū groſſaruꝫ. Et apit cū aceto et aqua opilatiōes viſcerꝫ. Et in arbore ipſius ē amaritudo et ſtipticitas: et ꝓpter h̄ ē in ipa ꝟtus cauterizatiua: ꝛ eius cortex eſt ſtiptic⁹ plus
¶ Et oleū ipſius nō euacuat̄ a ſtipticitate: et in ipſo raro eſt abſterſio et inciſio. ¶ Semē eius H
confert lentiginibus magnis. ſ. ꝛ puis: et pāno I
et morfee et veſtigijs vlcerū: et ſimilr̄ eius oleū
¶ Et confert apoſtematibus duris omnibus K
cum ponit̄ in emplaſtris et vnguentis.

Capitulum.lxx.

Bleta. Isi. Bleta vel beta alia candida
alia nigra alia siluestris. Itē greci duo
genera faciūt: nigrā ꝛ candidā: quā p̄
ferūt par cissimi semīs appellātqꝫ soclon: et est
bleta agrestis: q̄ est bleta lata q̄ facta est sicut
ellebori albi: vt apparet p̄ Dyas. cap̄. de ellebo
ro albo: ꝛ ista vocat̄ blitis. ꝛ licet Dyas. faciat
semotim ca. de bleta ꝛ de beta. error scripto
ris fuit vel translatoris. Nam idem dicunt et
debent continuari illa ca.

Operationes.

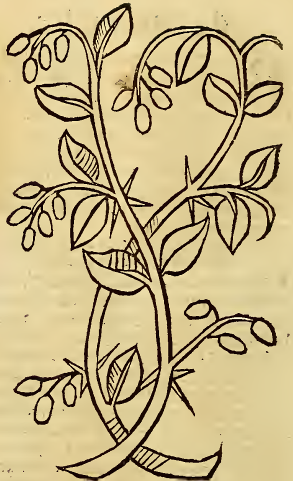
A ¶ Sal. vi. sim. far. ca. bletū. Bletū est olus co
B mestibile fri. ꝛ hu. cōplexiōis in scđa māsione a
tp̄ata abstantia. ¶. Et idē li. ij. de cibis ca. de
beta. Succus bete est mediocriter abstersiu9
qui ꝛ ventrē ad egestionē excitat: ꝛ stomachū
aliqn̄ mordicat: ꝛ maxie illoꝝ quicunqꝫ facile
passibilem ꝛ sensibilē hn̄t ip̄m: ꝛ ꝓpter h̄ ip̄m est
C edulium malū stomacho amplius comestum.
¶ Alimentū aūt ab ip̄a modicū magis idone
um est q̄ꝫ in alua ad opilatiōes q̄ fm̄ epar. ad
huc aūt magis qn̄ cū sinapi aut oīno cū aceto
comedit̄: ꝛ spleneticis eodem modo comesta
D sunt bona medicina magis q̄ꝫ alimentum.
¶ Sera. li. aggre. ca. de bleta. Ex ea est alba
ꝛ nigra: ꝛ in sapore ei9 est nitrositas: ꝛ v̄t9 ei9
est q̄ abstergit ꝛ resoluit ꝛ expellit sup̄fluitates
E caliditatis: quādo cū ea fit sternutatorium.
¶ Et qn̄ bleta coquit̄: egredit̄ ex ea viscositas
ꝛ acuitas: ꝛ fit virt9 ei9 q̄ ꝓhibet generatiōem
apostemat: ꝛ resoluit resolutiōe pauca. In al
ba vero est de virtute abstersiua ꝛ resolutiua.
F In nigra est res stiptica: ꝛ ꝓprie in eius radice.
¶ Et idem auc. Salie. in. li. de cibis. In ea ex
istit humiditas abstersiua abstersiōe tempera
ta: ꝛ cum illa humiditate laxat ventrē: ꝛ molli
ficat intestina ꝛ stomachū: ꝛ maxie cum fuerit
G boni sensus. ¶ Et iō accidit q̄ bleta est mala
stomacho: et ꝓprie illi qui est sicut diu: quādo
vsus ei9 est nimi9: et nutrimētū ei9 est paucum
sicut nutrimētū aliaꝝ herbaꝝ. Sed bleta qui
dem est magꝭ iuuatiua q̄ꝫ melochia in aperien
H do opilatiōes epatis. ¶ Nigra autē stringit
ventrē sicut lens: et maxime qn̄ coquit̄ radix
I ei9 est pl9 stiptica ꝯstrictiua ventrꝭ: ꝛ alia spēs
ei9 soluit ventrē. ¶ Et ambe q̄dē spēs ei9 sunt
mali chimi ꝓpter nitrositatē q̄ est in eis. Et iđo
K qn̄ fit sternutatoriū cū succo eius ꝛ melle mū
dificat cerebrū et ꝯfert dolori auriū. ¶ Et qn̄
ex decoctiōe blete ꝛ radicis ei9 abluit̄ caput au
L fert lendines et mundificat ip̄m a furfuribus.
¶ Et qn̄ proijcit̄ sup̄ scissuras q̄ sūt a frigore
confert eis: et qn̄ coquit̄ cū folijs ei9 curat bo
tar. ¶ Et valet ad cōbustionē ignis et herisipi M
lam. Et idem auc. aben mesuay: qn̄ coquitur ꝛ
comeditur cum fabis digerit cito.

Capitulum. lxxi

Bdelliū. Vn̄ sciendū q̄ bdellium quod
dā est iudaicū: et est gūmi cuiusdam ar
boris q̄ vocatur melealiend. et illud est
bdelliū iudaicū. et arabicū qđ nascitur i india
ꝛ arabia. Et est aliud bdelliū fm̄ Sera. li. ag.
ca. Melk. qđ đr bdelliū de melka qđ est ex ar
bore noīata melk que ozit̄ in meka: q̄ arbor est
satis stiptica: cuius fructus maturat̄ in meka
et comedit̄ dulcis: sed in hyspania non matu
ratur: sed est fortior pōticus pauce aquositatꝭ
et asper. et talis arbor et eius gummi vocatur
de meka. Et ē bdelliū qđ scribit̄ in p̄ncipio Ge
nesis ca. ij. qđ est in paradiso voluptatꝭ: cuius
fructus satꝭ est dulcis. Et de isto bdellio facit
Aui. suffu. ꝯtra fluxū in ethica circa finem vbi
ponit curas ꝯ sintbomata superuenientia ethi
ce. Et illud bdelliū est frigidū et siccum. Et cō
stringit ventrē. Sed bdelliū iudaicum est ca
lidum in scđo et humidū in primo. Vnde quia
in receptis inuenit̄ bdelliū constringere et rela
xare et calefacere et infrigidare ꝛc. Quando

volum9 apire mollificare et reſoluere ꝛc. pona
tur bdelliū iudaicū. qn̄ vero volumus ↄſtrin-
gere et infrigidare ponat̄ bdelliū de Meka. ꝛ
tale bdelliū eſt celeſtinū. i. coloris celeſtini: ſed
bdelliū iudaicū eſt ſubnigrū ſiue ſubalbidum.
verū antiq̇ noſtri carētes bdellio de meka lo-
co eius ponebāt quandā aquoſitatē ↄglobā-
tā q̄ inuenit̄ in veſciculis vlmi. ¶ Pliui9 ca. de
bdellio. Bdelliū eſt calidū in. ij. gradū. humidū
in primo. ¶ Almanſor tractatu. iij. ca. de bdel
lio. Bdellium iudaicū calidū eſt. bdellium ta-
men de meka frigidū eſt et ſiccum.

Operationes

A ¶ Serapion auctoritate Galieni. Bdellium
ſtringit ventrē et fortificat ſtomachum: diſſol-
uit apoſtemata q̄ fiunt in canna pulmonis: et
tumorem q̇ fit in crepatura inteſtinali: qn̄ diſ-
ſoluit̄ cum ſaliua hominis ieiuni donec fiat ſi-
cut vnguētū vel ↄuplaſtrū: frangit lapidē re-
num: qd̄ ſumit̄ in potu. ꝓuocat vrinā et diſſol-
uit apoſtemata cruda groſſa ventoſitates ner
B uorū. ¶ Galie. vi. ſim. far. ca. bdellio. Quidā
autem eo vtunt̄ et maxīe arabice in bronium-
lolis: id eſt herniis inteſtinalibꝫ ieiuna ſaliua
madefacientes: donec perueniat ad cōſiſtenti-
C am emplaſtri. ¶ Arabicū vero et lapides qui
ſunt in renibꝫ frangere bibitū: nec non vrinas
ꝓuocare et diſcurſus indigeſtibiliū ſpirituum
ſanare: necnon laterū dolores et rupturas.
D ¶ Almanſor. Bdelliū iudaicū dura diſſoluēs
apoſtemata emorroidibꝫ vtile iudicat̄. Bdelli
E um de meka ventrē ſtringit. ¶ Auic. Bdelli-
um reſoluit ſanguinē ↄgelatū ꝛ eſt linitiuum ꝛ
F maturatiuū diſrūpit ventoſitates. ¶ Et ara-
bicū eſt ſiccus eo niſi recens. et reſoluit apoſte
mata dura et ꝓprie diſſolutum cum ſaliua ieiu
G ni. et ſilr̄ reſoluit reliqua frigida. ¶ Et mecbū
qd̄ non eſt ex fructu palmarum ſilueſtrium eſt
ſtipticum. Bdelliū iudaicū reſoluit ſcrofulas:
et bibit̄ decoctum ad apoſtemata dura q̄ ſunt
intrinſecus et linit̄ cū aceto ſup ſabafati.
¶ Confert contuſioni lacertorum et ſpaſmo ꝛ
H duriciei neruoꝝ et ↄgelationi ipſoruꝫ. ¶ Et de
I meka etiā exiſtimauerūt ꝙ ip̄m prouocet: ſed
nō dubitat̄ q̇n ip̄m ſtringit et frangit lapideꝫ
K ¶ Bdelliū ſcd̄o arabicū claruꝫ rubeū qn̄ terit̄ ex
co q̄titas duorū aureorū: et bibitur cū aqua
L mellis minuit flegma. ¶ Et bdelliū vtrumq̄ re
ſoluit ramiceꝫ aque et aperit os matricis clau
ſum. Et educit fetum et mundificat matricem
M ¶ Et reſoluit apoſtemata ani et teſticulorum.
Et confert morſui venenoſorum

Capitulum. lxxij

Berberis. Aui. li. ij. ca. de berberis. Ex eo
eſt rotundū et rubeū cāpeſtre: et aliud ē
nigrū longum arenoſum aut monta-
num. et eſt fortius fri. et ſic. in fine tertij gradus
ꝛ eſt vincēs colerā valde. Gal. viij. ſim. far. ca.
oxia cantū. Hec arbor eſt ſilis virtute et ſpecie
arbori arehandi. i. piroꝝ ſilueſtriū: niſi quia ar
bor piroꝝ eſt ſtiptica ſtipticitate forti: ſed in fru
ctu eius cum ſtipticitate eſt res incidens ſubti
liter. ¶ Serapion auc. Dyaſ. libro. aggre. ca.
Amiberberis. Et eſt rubus achiſſa: et dictum
acutum. et acſa: et eſt dictum ſpina acuta: ꝛ eſt
illa que facit fructū q̇ dr̄ ȝabuch ſiue ȝaytach.
et eſt amiberberis et defert̄ a coraſceni. et eſt
arbor ſilis arbori pirorū ſilueſtriū que dicitur
abhimis ſiue abaras niſi qꝛ eſt minor: et ha-
bet multas ſpinas. Et habet fructū ſilem gra-
no mirti: niſi qꝛ eſt maior et rubeus facile fran-
gibilis: et hꝫ interius grana. et hꝫ radicē habē
tem multas radiculas infixas terre.

Operationes

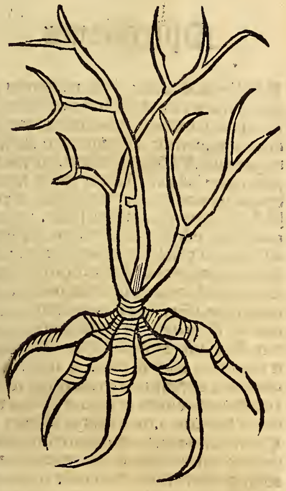
¶ Sera. Fructus eius qn̄ bibit̄ aut etiā come A
dit̄. abſcindit fluxū antiquum et humiditates
antiquas que fluūt a matrice. ¶ Et qn̄ fit em-
plaſtrū cū eo trito attrahit ſagittas que ſunt
infixe carni: et aſcellas et ſpinas et alia ſimilia

C ¶ Et qñ ꝑcutit̃ vēter mulieris ꝑ̄gnantis cū radice huius terre. aut fit inunctio cū ea expellit fetū. Et eſt fri. ⁊ ſic in. ij. gra. ꝓhibet ⁊ incidit ſitim calidā. ⁊ fortificat ſtomachū ⁊ epar.

D ¶ Et ꝓprietas eius eſt ꝙ confert apoſtematibus calidis. Et hec auc. Aben Meſuay.

E ¶ Et idē auc. Armaſios. Fructus ei9 retinet ⁊ ꝓhibet oēs egritudines q̄ fiūt a fluxu vētris.

F ¶ Auic. Fructus berberis ꝯfert apoſtematibus calidis ex eis emplaſtrū ſuppoſitū. ⁊ confortat ſtomachū ⁊ epar. ⁊ abſcindit ſitim valde. et cōfert raſure ⁊ fluxui ſanguīs inferius.

Capitulum. lxxiij.

BUzeiden ſunt radices albe. ¶ Serapion li. aggre. caplo buzeiden. eſt ſimile behem albo. ⁊ eſt medicina indie qua nos paꝝ vtimur. Et quidā vero detulerūt ipaꝝ ad nos. ⁊ vidimus eam ſepe. Et meli9 ex eo eſt quod eſt albū. habens lignū groſſum ⁊ mltas virgas. Illud vero quod eſt ſubtile lignū habens ſuperficiem lenē parue albedinis eſt non bonum et nullius iuuamenti.

Operationes.

A ¶ Serap. auc. habix. Habix dixit ꝙ ei9 iuuamentum eſt ſicut iuuamentum herdomactilorum remouendum dolorem iuncturarū. et podagre. laxat aquam citrinam.

Capitulum. lxxiiij.

BItumē iudaicū ſiue aſpaltū. et dr̄ bitumen iudaicū eo ꝙ in iudea inuenit̃. ſ. in ſtāgno qđ mare mortuū dicit̃. in q̄ ingredit̃ flumē iordane. Et ipſum eſt ſpēs napte ſed nō napta. qm̄ napta eſt petroleū vel ſterc9 demonū qđ idē eſt ⁊ eſt ſicut oleū liquidum vt habet̃ inferi9 in tracta. de lapidib9 ꝓcioſis ca. petroleū. Sed bitumen iudaicū vel aſpaltū. vel brafalendi q̄ idem ſunt. eſt duꝝ vtrūqꝫ qđ pōt pulueriſari. ſed nō reſoluit̃. ⁊ hꝫ vt cūqꝫ fetorē napte. vt ptꝫ ꝑ Sera. ⁊ ꝑ ꝯcordiā Dyaſ. ca. aſpaltū. Aſpaltū eſt bitumē iudaicū. et ei9 aliud eſt aridū aliud liquidū. vñ bitumē iudaicū qđ fit in lacu iudee q̄ dr̄ allfriden. coagulatio ei9 ꝑ ripā ipſius lacus inuenit̃. ⁊ naute nauicumſcafa. ⁊ ſic eā colligūt ⁊ ſiccēt et vendunt. Aliud gen9 eſt qđ neqꝫ ferro neqꝫ aqua rumpi poteſt. niſi tm̄ menſtruo mulieꝝ. aut ſanguīe hircoꝝ. Et ſi volueris rūpere. ſic rumpe. collige vinū de lana ⁊ intinge ipſum in ſanguine. ⁊ ſic incide. Eſt autē bitumen ſummū purpureū odoris grauioris. reparabile aūt nigꝝ eſt. Reperit̃ aūt babilonicū bitumē albū ſeu nigrum. longo interuallo rapiēs ad ſe ignē. Omē vero bitumē hꝫ virtutē malacticā ⁊ dyaforeticā. et

bꝫ vires viſcide et etiã efficaciter relaxantes.

Operationes

A ¶ Dyaſcorides. Bitumen tumores reprimit.
Offocationibꝰ ſtericis occurrit. Cadentes ma
B trices ſubleuat fumigando. ¶ Epilenticos fu
mus eius prouocat cũ caſtoreo. menſtruis im
C perat. tuſſim ſedat. ¶ Aſmaticos et diſnoicos
D ad ſanitatẽ perducit. ¶ Morſibꝰ venenatis oc
currit: ſciaticis preſtolat. ſciliacis datur in mo
dũ catapucie et maxime preſtat effectũ. coagu
latũ ſanguinẽ cũ aceto reſoluit. diſſintericꝫ cũ
E ſucco priſane ſuppoſitum curat. ¶ Catarrum
ſuffumigatione cõpeſcit. dentiuꝫ dolorem ap-
poſitũ mitigat. podagricos et arteticos cum
nitro et cera vt malagma impoſitum curat.

Capitulum. lxxv

Brionia. Dyaſc. capit. ampeleos leuki.
id eſt brionia. ſiue vt latini vitiſ alba: ha
ſtas et folia ſimilia habet viti noſtre. ſꝫ
aſpera et minora capreoli ſimiles ſunt implicã
tes ſe. ſemen ipſi vue ſimile eſt ꝛ botruoſum ra
rum et fuluum. ¶ Galienus ſexto ſimplicium
farmacorum. capitulo ampeleos leuki id eſt
vitis alba. quam quidam ꝛ brioniam et pſilo-
trum vocant. in ſummitate eius eſt ſtipticitas
et amaritudo pauca et acuitas. et ipſe come-
duntur in principio ſue natiuitatis ſꝫm conſue
tudinem et in tempore veris: quia ſunt iuuan-
tes ſtomachum propter eorum ſtipticitatem.
ſubamaram autem et leuiter acreꝫ habet ſtip
ticitatem. ¶ Serapion libro aggregatoris
capitulo veſcra. Feſcra herba eſt q̄ habet fo-
lia et capreolos in ſimilitudinem vitis commu
nis. niſi quia ſunt aſperiora. et rami et capreo-
li adherent. implicantes ſe quibuſcũqꝫ approx
imant ex arboribꝰ aliis et ſuſpendunt eis cum
capreolis ſuis. et habet fructum ſimilem race-
mo rubeo.

Operationes

¶ Galienus. Brionia vrinam mediocriter p- A
uocat. Radix vero abſterſiuam quandam et
ſiccatiuam ſubtilium partium habet virtutem
necnon mediocriter calidam propter quã ſple
nes attenuat. ¶ Scliratos ſanat. exterius ap B
poſita cum ficubus: ſcabiem et lepram ſanat.
botruoſus autem fructus in polipiriis eſt vti-
lis. ¶ Serapion auctoritate Raſis. Uirtus C
eius eſt que calefacit mediocriter et abſtergit
et ſubtiliat et diſſoluit duriciem ſplenis quan
do ſuperponitur emplaſtrum ex ea cum ficubꝰ
Et curat ſcabiem et egritudinem cum qua ele
uatur cutis. Sed fructu eius vtuntur coria-
minarii. Nam cum eis abraduntur pili corio-
rum. ¶ Et idem Serapion. Uirtus foliorum. D
et fructus et radicis eſt calida et acuta. Et iō
quando fit emplaſtrum cum eis et ſale cõfert
vlceribus que dicũtur granita. et illis que di-
cuntur fagedenica. curat fiſſuras labiorum
¶ Radix eius mixta cum orobo et fenugreco E
quando cum eis abluitur cutis mundificat ꝛ
abſtergit eam. Et aufert pannuꝫ et veſtigia ni
gra et borbor et cicatrices vlcerum. Et confi-
citur cũ oleo donec fiat ſicut cera: et ſedat do-
lorem et fiſtulam ani. Et quando miſcetur cũ
oleo donec diſſoluatur: conuenit ad hoc ꝛ ex
pellit liuorem qui fit ſub oculo. Et quando fit
ex eo emplaſtrum cum vino ſedat panaricium
et reſoluit apoſtemata et aperit ea. Et empla-
ſtrum factum cum ea extrahit oſſa: ingreditur
in confectionibus vnguentorum corrodenti-
um carnem. Et potatur de ea. ʒ. i. ad epilenti-
am: et conuenit appoplexie ſic adminiſtrata ꝛ
opilationi. Et quando bibũtur ex ea. ʒ. ii. con-
fert morſibus tyri et occidit fetum. Et quãdo
extrahitur ſuccus a ſtipitibus eius et accipitur
cum frumento cocto: prouocat lac

Capitulum.lxxvi.

BRictanica. Dyaſcorides ca. Brictanica herba eſt habens folia ſimilia lappatio agreſti: ſed paulo nigriora lanoſa guſtu ſliptica. Haſtam vero habet longam et radicem paruam et tenuem: folia eius exſiccantur: ſuccus eius collectus in ſole ponitur et ſiccatur: et eſt illi virtus ſliptica.

Operationes

A ¶ Dyaſcorides. Succus eius ſiccatus in ſole prodeſt vulneribus: vel cancris oris et faucium cum vino et his qui ptiſim incurrũt. quidaꝫ dicunt ꝙ eſt lappacium acutum.

B ¶ Dyaſcorides capitulo brio. id eſt brictanica herba eſt duorum cubitorum longa: virgas multas et tenues habens in quibus folia naſcuntur lepide ſimilia mollia et alba: et in ſummo virgarum profert ſemen florem album habens.

C ¶ Dyaſco. Uirtus eius eſt que cum ſucco piſane cocta: et a capadocijs comeditur propter frigiditatem ſtomachi: et ſemen eius pro pipere vtuntur miſcentes in cocturis. Alij memorant hanc empetigines mederi:

¶ Dyaſcorides capitulo brictoris. id eſt brictanica herba eſt cuius radix aſpera et ſtricta et ſibi coherens guſtui dulcis: facit haſtas duorum cubitorum ſpinoſas. Naſcitur in locis algoſis ꝗ cataplaſmatibus adhibita: omnibꝫ vulneribus impoſita et quotidie mutata medetur.

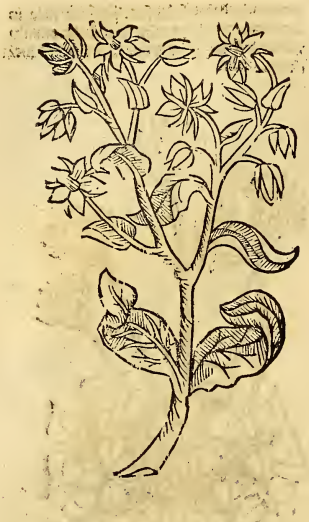

Capitulum.lxxvii

BOtris. Dyaſcorides capitulo Botris eſt herba fructicoſa tota ſpanſa ſuper terram. colorem mellinum habens ꝑ interualla furcata. virge eius in omibꝫ ramis ſemine plene: folia habꝫ ſimilia in cibo agreſti cum maximo odore et bono: non inuenitur in partibus noſtris. multi pro ſuauitate odorꝫ rebus alijs eam adiungunt. naſcitur in locꝫ cultis et paſcuoſis. capadoci vero eam ambroſianam dicunt: alij arthemiſiam.

Operationes

¶ Dyaſ. Cum vino bibita arthonoicis ꝓdeſt. succus eius bibitus in balneo ictericis colorem reddit. Sed notandum ꝙ plures herbe non inueniuntur in partibus noſtris: Et ideo noſtro ydeomate non poſſunt nominari. A

Capitulum.lxxviij

Borago.yſi.li.etbũno.Borago cal.eſt
et hu.in primo gradu. Platea.Bora
go folia habet aſpera et viridia ſunt.p̄
cipue competunt vſui medicine.exſiccato non
ſecundario ſeminata.Cõſta.Borago eſt cali-
da et humida in primo gradu. Item borago
herba eſt ſatis nota calida et humida ē in me-
dio primi gradus.Habet enim virtutem gene
randi bonos humores

Operationes

¶ Iſaac.Borago in vino potui data letitiã
A generat.et cor confortat.proinde antiqui miſ
cebant eam medicinis cardiace valẽtibus paſ
ſioni.¶ Que etiã cum aqua cocta.et cũ melle
B aut zuccaro potui data cannales pulmonis ⁊
gutturis optime mundant.¶ Platearius.Cõ
C ualeſcentibus ex egritudine valet ſyncopiſan
tibus cardiacis commeſta cum carnibus vel
condita cum ſanguine.Semē eius per duos
annos in multa efficatia ſeruatur.
¶ Radix non competit vſui medicine.Herba
D etiam cruda comeſta.bonum ſanguinem ge-
nerat.Contra ictericiaꝫ cocta cum carnibꝫ co
meditur.¶ Conſtantinus.Borago coleram E
rubeam purgat.cardiacis ſubuenit. ex colera
nigra patientibus.¶ In vino miſſa et potui F
data leticiam generat.¶ Eiuſqꝫ apozima cuꝫ G
melle et zuccaro bibitum. et contra gutturis
aſperitatem et pulmonis ac pectoris valet.
¶ Valet ſm Dyaſco.conualeſcentibus ⁊ ſyn H
copiſantibus.cardiacis.melãcolicis.comeſta
cum carnibus.¶ Contra ſyncopim fiat ſyru- I
pus ex ſucco eius et zuccaro fiat ſimiliter con-
tra cardiacam paſſionem.addito puluere oſ-
ſis de corde cerui.¶ Valet ſimiliter contra me K
lancoliam.

Capitulum.lxxix

Bombax vel cotum.Serapion libro ag
gre.capitulo goron.i.bombax. Dixe-
runt quidam medici de kelbe.ꝙ cotuꝫ
naſcitur inter eos in arboribus.que ſunt ſicut
arbores antiperſicorum. et durant annis vi-
ginti:et eſt ex eo ꝙ omni anno ſeminatur.Et
idem auctoritate aben meſuay.melius eſt ex
eo nouum.Et quod eſt plantatum anno ſuo:

Operationes

A ¶ Serapion. Succus folioꝝ eius conuenit fluxui ventris qui accidit infantibus

B ¶ Et ſemen eius conuenit tuſſi. Et eſt bonum pectori: et eſt calida et humida

C ¶ Et oleum eius confert lentiginibus faciei et puſtulis calidis que fiunt in facie: et facit augmentū in ſpermate.

D ¶ Dyaſcorides ca. coron: id eſt bombax. medulla ſeminis eius calefactoria eſt mollificat

E pectus. ¶ Et prodeſt ad tuſſim.

F ¶ Succus vero foliorum eius potatus fluxum ventris infantium ſiſtit. Et eſt calida ⁊ humida complexionis.

Capitulum. lxxx

BUgloſſa. Iſido. li. etymo. Bugloſſos a grecis eſt dicta: eo ꝙ aſperrima folia in modum lingue bouis habeant. Que mirū modū ob ſapientiam nutriēdam a veteribus infundenda vino memoratur. Pli. libro. xxv. Bugloſſos folia habet bouis lingue ſimilia ſuper terrā ſparſa ⁊ aſpera ⁊ magna et minora. Auicenna. Lingua bouis eſt herba lata habens folia. Et canna eius eſt plana: cuius rami ſunt vt pedes locuſtarum: et color eſt ex viridi et citrino. Adminiſtrāda autem eſt in medicina illa que groſſa habet folia ſuper quorum faciē ſunt puncta: que ſunt radices ſpinorum aut pilorū exeuntium ab ea. Proxima eſt equalitate in calore. ad caliditatē cū paruam declinat. Et eſt in fine primi gradus in humiditate. Que aūt ſicca eſt: minoris eſt humiditatis. Serapion li. aggre. capl'. Ledenalchaur auctoritate Dyaſcoridis Ledenalchaur. id eſt lingua bouis ſiue bugloſſa: et eſt planta que aſſimilatur herbe que dicitur caromas: et habet folia verſus terrā aſpera et nigra: et aſſimilatur in figura ſua lingue bouis.

Operationes

¶ Plinius libro vt ſupra. Bugloſſa vino mixta animi voluptates auget: et vocatur euphraſinum fluitiōes: quas greci thaumatiſmos dicunt ſedat. et ſciaticis cum aqua bibita ſingulare preſidium tribuit. A

¶ Auicenna. Bugloſſa ſicca et aduſta alcola que ſunt in infantibus remouet: et inflationem oris ſedat B

¶ Et etiam lenificatiua pectoris: et confortatiua cordis. C

¶ Bona melancolie ex ſolicitudine ac tremori cordis in vino ⁊ diſpoſitionibꝫ melancolicis.

¶ Quidam in potu tribuunt eam ad tremorem cordis calidam. D

Confert etiam tuſſi ⁊ aſperitati canne proprie que cocta cum zuccaro et ydromelle. E

¶ Serapion auctoritate alcauzi. Bugloſſa eſt frigida: et qn̄ flos eius cōburitur conuenit fluxibilitati dentium: et gingiuarū: et ad alcolam ꝓprie que accidit in ore puerorum: et omnibus infirmitatibus que fiunt in ore.

¶ Cōuenit cardiace que fit a colera. Et quādo aliquis vult eam ſumere: ſumat cum bolo armeno. F

¶ Galienus octauo ſimpliciū farmacorū capitulo de bugloſſa ſm tranſlationē ara. G

Uirtus eius eſt calida parū et humida. Et cōuenit tuſſientibus ex aſperitate canne pulmonis. Et cocta cum mellicrato aut proiecta in vino inducit leticiam.

¶ Et idem eodem libro et ca. ſm tranſlationē ara. Bugloſſa humida et calida eſt complexionis. Unde ī vino potata: letitia cauſatiua creditur eſſe. H

¶ Conuenit aūt et eis qui propter aſperitatē gutturis tuſſiunt in mellicrato cocta. I

¶ Aui. de viribꝫ cordis dicit ꝙ confortat cor K

Capitulum. lxxxi

BUtalmos herba eſt cuius flos dr̄ ocu‑lus bouis vel vacce. Et habet flores ni‑gros ſm̄ antiquam tranſlationem

Deſcriptiones.

¶ Dyaſ. ca. Butalmos. q̄ tranſlatio corrupta eſt: qm̄ ſera. ex ꝟbis Dyaſ. ſm̄ aliā trāſlatiōeʒ Dyaſ. dicit ꝙ habet flores citrinos ſil'es flori‑bus camomille: et h̄ verū eſt. ¶ Butalmos ha‑ſtam eijcit mollē. folia maratri ſil'ia florē melli‑nū hn̄s. oculo bouis ſil'em. vñ ⁊ nomē accepit Naſcit̄ in ciuitatibꝫ ⁊c. ¶ Sed ſm̄ trāſlatiōeʒ noſtrā Dyaſ. Butalmos habet duas ſpecies. Una ē q̄ habꝫ folia ſil'ia maratro. ⁊ flores ſimi‑les floribꝫ camomille. Et iſta vocat̄ cotula fe‑tida: et latine dr̄ pucida. Et Dyaſc. vocat cam‑partemon. Alia eſt que hꝫ folia ſil'ia. coriādro et flores citrinos. naſcens iuxta muros ciuita‑tis. et vocat̄ cotula nō fetida. et latine dicit̄ ocu‑lus bouis. et grece ſimilr̄ ita ſonat Butalmos Sed ara. vocat̄ bibar. i. oculus vacce. et ideo dicit ad lr̄am. ¶ Bultalmos eſt herba mollis antimo ſil'is: leues emittēs tirſos. ⁊ folia tenui‑ter ſciſſa et mollia: ſil'ia maratro: flores citri‑nos ſil'es floribꝫ camomille. et iſta ſm̄ veritatē eſt cotula fetida q̄ alio noīe vocat̄ pucida.

¶ Et ſubdit: eſt alia butalmos caul' mollis: fo. coriādro ſil'ia: flores citrinos habens: naſcēs iuxta muros ciuitatis: et iſta vocat̄ oculus bo‑uis vel cotula nō fetida. et de iſta herba eſt h̄ veritas clare intuentibꝫ: quā latius inuenies in ca. inferius de oculo bouis ⁊ illius opatiōis.

Capitulum. lxxxij

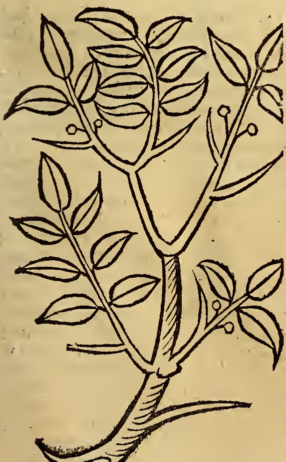
BUxum eſt nomen grecum a latinis ex parte corruptum.

Operationes

¶ Pixos em̄ apud grecos arbor ſp̄ virens eſt appellata: et leuitate materie elementoꝝ apici‑bus apta. Uñ ſcriptura. Scribe inq̄t buxo ar‑borū. Buxus exp̄mendis elemētoꝝ apicibꝫ uti‑lis leui materia informat vſum manus pueril'. Simul em̄ āmouet te ipſa materia que ſp̄ vi‑ret: nec vnq̄ ſuis exuit̄ folijs ne vnq̄ ſpei tue diſſimilatione venderis: ſed ſemper tibi per fi‑dem germinet ſpes ſalutis. A

¶ Plinius li. xvi. Mōtes amant ilex et buxus itaq; buxus pireneis ac citerijs motibꝫ pluri‑ma. berecintbio tractu craſſiſſima in corſica florē nō ferēdo. Que cā amaritudinis mellis. Semen illius cūctis inuiſum aniantibꝫ. Hec in olimpo macedonie gratilior eſt ſed breuis. Amat frigida aprica. In igne quoq; que fer‑ B

ro duricia:neqꝫ carbone vtilis neqꝫ flāma.
C ¶ Buxo folia cōcaua ſunt et non decidūt.hec
arbor in plures ramos diſperſa ſicut ⁊ lochos
tr anſinarina.Spiſſiſſima vero ex omni ma/
teria: et ideo grauiſſima iudicatur.
D ¶ Buxus ſicut et hebenus natura gracilis et
neutra fluitat in aquis
E ¶ Buxus et cornus et olea medulla et apidibꝫ
atqꝫ corneis.caret:minimūqꝫ ⁊ ſanguis habet
F ¶ Cariem vetuſtatemqꝫ buxus non ſentit: ⁊ ri
mam fiſſurāqꝫ ſponte non capit.
G ¶ Ei ſicut in cipreſſo teredines naſci prohibet
amaritudo:ſic et duricia in buxo. Arida em̄
latius qꝫ virida ferris cedūt preter robur: ⁊ bu
xum q̄ pertinacius reſiſtunt: ſerratūqꝫ dentes
inerti equalitate replent:ſcꝫ quādo lamine ſe/
ctiles ex eis fiunt.
H ¶ Idē in li.xvij.Proueniūt buxi tenuiſſimis
quinis ſeniſqꝫ virguli colligatis depacti.
I ¶ Actor.Buxus eſt arbor oībꝫ nota. Huius
ramis vtimur in die palmarū vice palmarum
quales oliuarū ſunt que in regiōe nr̄a nō abū/
dant. Hui9 etiā ligni ꝓpter ſuā ſoliditatē leni/
tatemqꝫ ac decorē ad fabricandas tabellas ⁊
cocliaria atqꝫ manubria et alios plurimos vſus
K aptiſſimū inuenit. ¶ Eſt autem arbor humil' ⁊
tenuis.neqꝫ enim multū groſceſſit. De buius
autem natura nihil penitus in libris medicoꝝ
reperiſſe me memini.

Capitulum.lxxxiij

Bruſcus omnibus notus:Paulus ca.
de bruſco:folia eius ſunt folia mirti cū
extremitatibus ſpinoſis.Faciens plu/
res ſtipites cum fructu rubeo ſicut fructus ce/
raſi:et eſt temperati coloris:vt ypocras et Ga
lienus teſtantur.

Operationes

¶ Pau.Succus foliorū eius expreſſus in ore A
tentus oris vitia emendat.
¶ Prodeſt ſtomacho et dolori ventris a cole/ B
ra Temperatus cuꝫ lacte ⁊ inunctus vitia ocu
lorum emendat.
¶ Potatus cum zuccaro emoptoicos ſanat C
Et petram frangit
¶ Succus eius coctus et bibitus coleram ⁊ D
menſtrua expellit.Puluis radicis eius vulne/
ra bene ſanat.

Capitulum. lxxxiiij

Butirum a buando: id eſt profundendo eſt dictum: vt dicit Iſidorus. Sua enī vnctuoſitate et humiditate habet imbuere ⁊ pfundere corpa q̄ cōtingit. Nam butirū eſt flos lactis multū habens caliditatis et humiditatis cum dominio aeritatis: ratione cuius habet multū vnctuoſitatis. Eſt enim butiroſa ſubnaturaliter calida et humida viſcoſa et vnctuoſa: humane complexioni vicina: vt dicit Iſaac.

Operationes

A ¶ Butirū ſepe comeſtū ſtomachi ipſius eſt humectatiuū: ventris ſolutiuum maxime ſi recēs fuerit. Et ideo antiqui vt dicit Iſaac aſſimilauerūt butirum oleo mixtū pinguetudini dicentes: q̄ ſi quis acceperit valet ſcreatui de pectore ⁊ de pulmone maxime ſi ibi fuerit apoſtema quia proprie eſt maturatiuum et humorū diſſolutiuum: et ſuperfluorū pectoris mundificatiuum: maxime ſi cū melle vel zuccaro comedatur.

B ¶ Subdens ibidē. Butirū repugnat venenis: membra humectat: aſperitatē oculorū eius lotura mollificat et emundat: apoſtema diſſoluit et maturat

C ¶ Vulnera pulmonis guttur⁊ et pector⁊ mire ſanat: renum et inteſtinorum morſuras mitigat: neruos indignatos et cōtractos ſeu ſpaſmatos mollificat atq̄ laxat.

D ¶ Auicenna. Contra venena butirum interius ſumpta ſingulare preſidiū eſt. Si intoxicatus butirum in lacte calido reſolutū bibat in magna quantitate. Nam vnctuoſitate ſua opilat meatus ne ad cor aſcendat ſubito vis veneni. preterea venenoſitatem totam ad ſe trahit et ipſam inuiſcat per vomitum euacuat de corpe et educit: vt dicit idem.

E ¶ Salitur autē aliquantulū butirū vt melius conſeruetur: et vt eius potentialis humiditas ſiccitate ſalis temperetur. Inſuper vt eius ſaporoſitas augmentetur.

F ¶ Nam guſtui in ſapore eſt magis gratū: qn̄ mediocriter eſt ſalitum. quando nimis antiq̄tur: eius ſapor cum odore diminuitur: et in grauem odorem et ſaporem guſtui horribilē trāſmutatur: et tūc non valet ad cibaria condiēda

G ¶ Valet tamen ad varia medicamina et vnguenta: quia ſepe accidit id quod non conuenit gule: congruit tamen nihilominus medicine alicui

Capitulum. lxxxv

Camomilla. Auicenna. Camomilla ē nota. Sed alia eſt cuius flos eſt citrinus. Et alia cuius flos eſt purpureus. Alia cuius eſt albus. in primo gradu eſt cali. et ſicca. Et ſm Galienum ꝓpinq̄ virtuti roſe in ſubtiliatione ſua: ſed eſt in modū olei cōueniēter calida. Eſt aūt aperitiua: ſubtiliatiua: mollificatiua: reſolutiua. Dyaſc. Camomilla vel antumios herba dr̄ quā alij errantē yridē vocant: eo q̄ verno tp̄e floreſcat et ad vſum colligaṫ. Alij vero camelionē: eo q̄ habeat odorē malimaciani ſimilē. Cuiꝰ herbe tria ſunt genera differētias in flore habētia. haſte ſunt vel duarū palmaru⁊ fruticoſe q̄ ramulos multos cū viminibꝰ mult⁊ ac tenuibꝰ generāt teneraq̄ parua et anguſta folia. Superiꝰ ꝟo capitellum habet cū q̄dā rotunditate. habens deīntus florē aureū qui regiṫ exteriꝰ albo⁊ aut melini vel purpurei coloris obiectione foliorum magnitudine timi ſimiliū. Naſciṫ in loc⁊ aſperis vel circa ſemitas vel vias. Colligiṫ aūt tp̄e verno maxīe virtus eſt ei radici ⁊ flori omniq̄ frutici vernātica et leptomerica Sera. li. agg. ca. hebomig. i. camomilla. Eius ſūt tres ſpēs: et diſcernunt ſm colores florū ſolū. et ipſa eſt

herba habēs virgas longas circiter palmum vnū fruticoſos hn̄tes ramulos et folia parua minuta gracilia et capitella rotūda parua aliquibus quorū flores albi et in aliq̄bus aurei coloris.et flos q̄ apparet ſub capitello eſt rotundus hn̄s circūquaqꜫ floſculos ſil'es floribꝫ rute.et color ipſorū eſt citrinus aut purpureus et naſcitur in locis aſperis:et ſuper mare colligitur in vere. Et oportet ꝙ reponantur folia et flores poſtqꜫ teritur quodlibet de per ſe ⁊ fiant inde trociſci. ¶ Galienus ſexto ſimpliciū farmacorum capitulo autumus:id eſt camomilla.dictum quidem eſt in tertio tractatu de hac herba latius.dicatur autem et nunc ſummarie ꝙ calefacit et deſiccat ſecūndum primū gradū.Eſt autem et ſubtilium partiū:⁊ propterea dyaforetica necnon et rarefactiua et laxabilis virtutis.

Operationes

A ¶ Auicenna. Camomilla ſedat apoſtemata
calida mollificando et reſoluēdo ipa:et lenifi
B cat dura que nō ſunt ſtricta valde. ¶ Et bibitur ꝓpter apoſtemata viſcerum ſpiſſa. mollificat tetanum:⁊ ꝯfortat mēbra neruoſa omnia. Et eſt ex medicinis plus ꝯferentibus latitudini qꜫ reliqua:quoniā caliditas eius eſt ſimilis
C caliditati animalis. ¶ Eſt confortatiua cerebri cōferens ſode frigide et ad euacuandā materias capitis:quoniā reſoluit abſqꜫ attractio
D ne.Et hec eſt eius ꝓprietas. ¶ Et cōfert puſtulis oris: ſanat algarab diſtemperata et more emplaſtri ſuperpoſita.alleuiat ſputum .aufert ycteriſciam.prouocat vrinam.egredi facit lapidem:et ꝓprie que ex ea eſt purpurei coloris. ⁊ cum camomilla quidem euaporatur veſica
E ꝓpter dolores frigidos. ¶ Et prouocat menſtrua bibita et ſedendo in aqua ipſius Et edu
F cit embrionem et ſecundinā. ¶ Et confert yliace et fit inunctio ex oleo eius in febribus periodicis.et bibitur propter febres antiquas in fine earū:et confert omni febri abſqꜫ forti acuitate:cū non eſt apoſtema calidum in viſceribꝫ
G ¶ Et quando qꜫ confert apoſtemati:cum non eſt calidū:⁊ eſt eius maturatio .loco ipſius ponitur in confortatione cerebri et iuuamēto qđ
H confert in ſoda berengeſif. ¶ Serapion auctoritate Galieni.Uirtus camomille eſt que reſoluit et fluxa membra confortat. et laſſitudini confert plus omni alia medicina ſedat dolores:et mollificat mēbra dura:⁊ lenit ſpiſſitu
I dinem cutis paucam. ¶ Et expellit febres que ſūnt ab humoribus colericis.Et ꝓpter ſpiſſitudinem cutis quādo in viſceribꝫ nō eſt apoſtema calidū:et iam facta eſt digeſtio.Sed et febres que ſūt a flegmate ⁊ melancolia: aut propter apoſtemata q̄ in viſceribus ſunt quando ex bibetur:iuuat iuuamento manifeſto multū
¶ Et ideo cōtigit ꝙ ipſa eſt vna de fortioribꝫ medicinis in ſedando dolores et de melioribꝫ mollificatiuis ex medicinis conueniētibus mēbris interioribus que ſunt poſt mirach. K
¶ Et ipſa et oleum eius conferunt ſode frigide.Nam curat humiditates que ſunt in capipite per reſolutionem ſine attractione.Et hec operatio eſt ſibi magis propria qꜫ alicui alteri medicine. ¶ Et quando fit emplaſtrum cum L
ea curat ſcabiem oculi et palpebrarum:⁊ confortat cerebrum. M

Capitulum.lxxxvi

CAnapis ſiue canabum ad ſimilitudinē canne vocatū ferunt.vel ab ethymologia greca. quoniam canabum illi canabin dicunt. ¶ Plinius libro decimonono. Utiliſſima funibus canabis ſe ruit a fauonco quo dentior eſt eo tenerior.Semen eius quādo maturū eſt ab equinoctio autumni defrin

gitur et ſole vel vento vel fumo ſiccat. Ipſa q̃ꝫ canabis poſt vindemiam vellitur ac lucubra-tionibus decorticata purgatur. Optima eſt alabandica. precipue plagarum vſibus. Idē in libro viceſimo. Canapis nata eſt primum ī ſiluis. folio nigrior et aſperior.

¶ Auicen. Sebedengi: eſt ſemen canabi. Et aliud quidem eſt ortulanum. Aliud cāpeſtre.

¶ Humaym dixit ꝙ arbor campeſtris ſm cubiti q̃ntitatē in deſertis egreditur: et ſuper folia eius albedo dominatur. Eiuſq̃ꝫ fructus pipe-peri et granini aſſimilatur. Natura eſt calidū et ſiccum in tertio. Succus eius conſtrictio-nem ſoluit: ac ſolutione flegma et coleraꝫ educit

¶ Palladius libro tertio. In februario men-ſe vltimo. canabum cōuenit ſeri terra pingui ſtercorata rigua vel plana ⁊ humida et altius ſubacta. Idem in libro q̃rto In menſe quoqꝫ Martio vſq̃ꝫ ad eq̃noctium vernum tantū poteſt ſeri canabum

Operationes

A ¶ Plinius libro viceſimo. Semen eius viroꝝ genituram extinguere dicitur. Succus ex eo vermiculos aurium ⁊ quicquid intrauerit eii-cit.

¶ Sed cum dolore capitis tanta vis eſt ei vt
B aque infuſa coagulare eam dicatur. Ideoq̃ꝫ iumentorum aluo ſuccurrit potata in aqua. Radix eius cōtractos articulos emollit in aq̃ cocta. Idemq̃ꝫ podagras ⁊ ſilēs impetus.

C ¶ Auicenna. Canapis campeſtris reſoluit vētoſitates et exiccat fortiter: humorq̃ꝫ eius paucus eſt et malus.

¶ Ex eius radice decocta fit emplaſtrū apo-
D ſtematibus calidis. In locis duris in quibus ebimi viſcoſi ſedatq̃ꝫ caliditatem et ſoluit duriciem.

¶ Exiccat ſperma: ſolutione flegma educit et
E coleram. Viſum obtenebrat. ſtomacho nocet. Succus eius diſtillatur ad dolorē auris opilationum. Et ad eius humiditatem: ſimiliter et oleum ipſius. Folia vero eius eradicant furfu-res in capite.

¶ Idē. Ex decoctione canapi ſilueſtris fit em-
F plaſtrum heriſipile et apoſtematibus calidis. Eius grana difficilis ſunt digeſtionis: ⁊ ſto-macho mala. Cumq̃ꝫ plurimum ex corticibus eius ſumitur interſecat ſperma

Capitulum .lxxxvij.

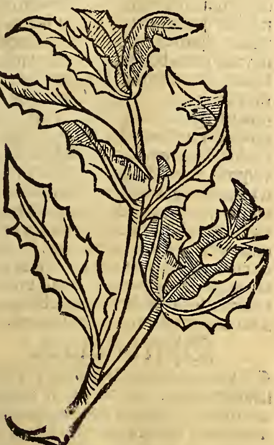
Capillus venerꝫ dictū ē. ſiue ꝙ elapſos poſt alopiciam capillos recreet: ſiue ꝙ capillorum fluores coercet. Vel ꝙ ſit ꝟgulis nigris lenibus cū ſplendore quaſi capil-li. Naſcitur autē in aquoſis locis. ¶ Platea. in libro de ſimplici medicina. Capillus venerꝫ frigidus et ſiccus eſt. temperate tamē ex ſubti-li ſubſtantia. ꝟtutē habet diureticā. Recens multe efficatie eſt: ſed parū ſeruari poteſt: quia herba ſubtilis eſt. Ex herbario. Capillū vene-ris herba videlicet que et politricos dicitur: in parietibꝰ videlicet naſcitur. habet folia co-riādro ſilia. caulē nigꝝ: ſed nec florē habꝫ: nec ſemen. ¶ Conſtātinus. Capillus veneris teſte Gal. inter calidū et frigidū eſt mediocris

Operationes

¶ Platearꝰ: Cōtra calefactionē epatis datur aq̃ decoctiōis eius. vel de aq̃ illa ⁊ zuccaro fit ſyrupꝰ. Si etiā ſit vitiū ſplenis aliq̃d additur A
calidū diureticū: et plagelle in ſucco eius intī cte ſupponat. vel etiā herba ꝯtrita. ¶ Conſtā. B
Eius apoſitma valet hanc lituoſis. lapidē frā-git. cū vino bibitus veneno reſiſtit ⁊ humoribꝫ a ſtomacho fluētibꝫ. menſtrua puocat. dolorē pectoris ⁊ pulmonis mitigat. ¶ Et vt dicūt q̇dā de ſtomacho ⁊ inteſtinis ꝯpōit colerā rubeā: alopicie valet cataplaſmis. Et ſcrofhis cū aq̃ coctꝰ capite ex co loto puſtulas etiā ⁊ putrefa-

D cionē mūdificat. ¶ Hec in oleo decocta facit ad mľiez capillos nutriēdos. decoctio ei9 pocata ycttericos ⁊ eos q̄ vrinā difficile faciūt adiuuat: mēſtrua mouet: vētris fluxū ſiſtit. ¶ Capillos etiā cadētes cōtinet ſi cū vino et lixiuio coquaťːet cū eodē humore caput abluatur.

E ¶ Itē cū vino appoſita ſtomacho pro cathaplaſmate morſui canis ac ſerpētium medetur Eius autem radix eſt vtilis.

Capitulum. lxxxviij.

Cardo benedict9. Pli. ca. Cardo benedictus dr̄ q2 veris tp̄e ſeneſcit. ⁊ ē herba teriſſagū ſpecie: ⁊ cū mollicie cauliculis ſubrubicūdis. Naſciť in tegul'⁊ in muris nomē h̄ greci dederūt ſenicion: q2 ꝟe caneſcit caput ei9. nūeroſa diuidiť lanugine q̄lis eſt ſpine inter diuiſuras exūte. ¶ Gal. vi. ſim. far. ca. de car. bn̄. Erigoron ſiue cardo benedictus vľ herba bulne ꝟtutē h3 inflatiuā ⁊ mediocriter dyaforeticā. ¶ Dyal. ca. Sedū .i. cardo bn̄. eſt herba quā ſenicion vocāt. Naſciť in tect3 ⁊ in petr3: folia h3 virida ⁊ denſa ſiľia quercule: ſed groſſiora ⁊ pinguiora. tyrſu3 ſubrufum capitellū in ſūmitate tyrſi hn̄s in modū viticelle lanugenoſū. Uires h3 ſtringentes et refrigerātes et eadē p̄ſtātes q̄ ⁊ plātago. folia frigida ſunt.

Operationes

¶ Folia eius cū floꝛib9 i cathaplaſmatib9 cū vino dulci facta ⁊ ipoſita iflatōes teſticloꝝ tollit. ¶ Et aniplagas ſanat. ad neruoꝝ inciſiones cū aceto facit: ⁊ cathaplaſmatib9 impoſita. Ipſa vero potui data offocatiōes facit.

A

B

Capitulum. lxxxix

Cardus. Sciendū q camelon eſt ſpēs cardonis ſilueſtr3: q̄ cardus h3 plures ſpēs inter ſe differētes. Differt a cameleon: q2 in folijs nō h3 aculeos. Pli. ca. de car. Cardoꝝ duo ſūt gn̄a. vnū fructuoſius altero. Alteꝝ vnicale craſſi9. Utriq3 folia ſpīoſa muricat3 cacumib9: ſ3 alteꝝ floꝛē purpureū mittit inter medios aculeos celerit caneſcētē ⁊ abeūtē cū aura. ſcolimō gre. vocať. Itē card9 ⁊ folia ⁊ caules ſpinoſas lanugines h3. Itē in anchora leucācus ē dictū ſpina alba. Eſt āt alia dr̄ntia q q̄dā in his mlťi caulia ramoſaq3 ſūt vt cardus. Uno āt caule nec ramoſo nec cnetos q̄dā cacumie tm̄ ſpinoſa ſūt vt tringil. q̄dām eſtate floꝛēt vt terraľ et elixenes ſcolimos ⁊c.

Operationes

A ¶ Gal. vij. ſi. far. ca. ſcolimi. Scolimos .ſ. cardus ſil. cuiu9 radix mľtitudinē vrinarū educit fetidarū ſiquis in vino coquēs eā bibat. ⁊ ꝓpter hoc fetitudines curat aſſellarum

B ¶ Et totius coꝛpoꝛis purgatiuo hoc farmaco

B ro talis hūorie ex tota ſubſtātia exiſtēte: q̄ ꝓo
ſm q̄litatē energia q̇dē ca.in.iij.g.vel tertio in
cipiēte indicat hoc farmacū. ſiccū aūt in ij.
C ¶ Pli.ca.cameleonte albe.i.ſuchaa vl' cardus
albꝰ. Cū paſſo mixta vrinā mouet: hydropicū
deſiccat: lūbricos occidit. Nā illa q̄ nigra ē fa-
cit ad maligna vulnera q̄ greci vocāt cacian-
D culas: et lentigines aufert. ¶ Gal. Cameleon-
te nigre radix hꝫ q̇d delicteriosum. vñ extrinſe
cus ē vſus eiꝰ ad ſcabiē ꝛ empetiginē ꝛ alfos ꝛ
oīno oīa q̄ abſterſiōe egēt et mollitiuis ꝛ dya
foreticis miſcet' formacis et ſagedeniaca vlce-
E ra ſanat cathaplaſ. ¶ Alba ꝓo cameleōte ra-
dix ad lūbricos rotūdos dat' in q̄ntitate oxifa
bi cū vino auſtero. Afferūt aūt eā et ycterícis:
ſilem exñtē radici. magis atm̄ amarior illa eſt.
F ¶ Sera. Radix eiꝰ ꝯfert fluxui nimio matricꝫ
ꝛ ꝯfert oībꝰ egritudibꝰ in q̇bꝰ ꝯfert bedeguar.
Et fructꝰ eiꝰ ꝛ radix ꝯferūt apati vulue ꝛ apati
ani. et radix eius incarnat vlcera: qꝛ in ipſa eſt
G ꝟtus ꝯſolidatiua cū tꝑamēto. ¶ Et idē aucto.
dyaſ. Cardus ē herba. ꝛ hmōi herba ſm q̄ ex
tiino ē ꝓpe naturā bedeguar. ꝛ ē ſliptica: et ſe-
mē eiꝰ eſt fortiꝰ ſatꝫ. ꝛ ꝯfert relaxationi vulue et
fluxibilitati ani: et glutinat vlcera. q̄m ſliptici-
tas eius eſt pauca ſine ſuꝑfluitate. ꝛ radix eius
cōuenit curſui humiditatū antiquarū matricū
et fluxui nimio menſtruorum.

Capitulum. xc.

Camedreos. Plinius capitulo came-
dreos eſt herba que latie quercula di-
citur. ꝛ ab aliquibus trixago. folia ha
bet magna mente ſimilia ꝛ diuiſa vt quercus.
flore pene purpureo. aliqui ipſam ſerracaꝫ di-
cunt: ꝛ ab ipſa ſerram inuentam eſſe. ¶ Sera
pion libro aggregatoris capitulo Camedre-
os auctoritate Dyaſcoridis. Camedreos no
minatur quercus terre. Naſcitur in locis pe-
troſis ꝛ aſperis. Et eſt herba parua longitudi
ne vnius palme habens folia parua ſimilia in
figuram in ortu ſuo foliis quercus. flos eius
eſt coloris purpurei paruus. Et tempus colli
gendi eſt quando ſemen eſt maturum. ꝛ colli-
genda eſt cum ſuo ſemine. ¶ Dyaſcorides ca
pitulo camedreos. Naſcitur in locis ſaxoſis
ꝛ aſperis. Frutex eſt bipalmis cū foliis minutꝫ
et mente ſimilibus ꝛ amaris. florem habet pur
pureum ꝛ minutum: ſed colligenda eſt cum ſe-
mē maturum eſt. ¶ Galienus octauo ſimpli-
cium farmacorum cap. camedreos. Camedre
os ponit eam quis in tercio gradu ſiccitatis ꝛ
caliditatis: ꝛ plus in eo in ſiccitate q̄ in calidi-
tate. vnde folia eius ſunt ſimilia foliis quercꝰ.
Et ideo latini ipſam querculam vocant.

Operationes.

¶ Dyaſcorides capitulo cameropa ſm tranſ A
lationem noſtrā. Cameropa: id eſt camedre-
os viridis ꝛ ſicca bibita cum aqua conquaſ-
ſationibus ꝛ tuſſientibus valet. ꝛ ſplenis duri
cies ſoluendo medicatur. ¶ In initio ydro- B
piſis iuuat. menſtruis imperat: aborſum exclu
dit: cum aceto bibita ſplenem ſiccat. Morſi-
bus venenatis occurrit cum vino bibita. ꝛ ca-
thaplaſmatibus adhibita omnia ſimiliter fa-
cere poteſt melle addito: antiqua vulnera pur
gat: trita ꝛ oleo mixta caligines oculorum de
tergit. Omni corpori trita ꝛ peruncta calefa-
ctionem preſtat. ¶ Galienus. Camedreos p- C
dominantem habet amarum ſaporem. eſt au
tem ꝛ acre quodammodo ex quibus videlicet
ſplenem liquefacit: ꝛ vrinas ꝛ mēſtrua mouet:
ꝛ groſſiciem humorum incidit ꝛ eas que in vi-
ſceribus obſtructiones expurgat.
¶ Serapion auctoritate Albugeri. fit ſyru- D
pus ex ea ad tuſſim antiquam ꝛ ad corruptio
nem digeſtionis ꝛ in principio ydropiſis: ꝛ ad
ſpaſmum. ꝛ quanto ſyrupus eius erit vetuſti-
or tanto erit maioris virtutis ad ea que dixi-
mus. ¶ Et herba ipſa contrita confert fiſtu- E
lis lachrymalium. Et eius decoctio confert
ycterície nigre.

Capitulum.xcj

Camepitheos grece interꝑtat̃ infima pi-
nus a came et pitheos qđ eſt pinus: co
q̃ ſcđm omnes ſui ſpẽs odorẽ hꝫ pini. Et
ſciẽdũ q̃ camepitheos et camedreos vnã et eã
dẽ hñt ꝟtutẽ et cõplexionẽ. Et ſunt ca. et ſic. in
iij.g. Gal' viij. ſi. farm. Camepitheos ẽ in deſic
cãdo tertij gdus: in calefaciẽdo ꝟo ſcđi ¶ Se
ra. li. ag. ca. Hamepithis .i. camedreos eſt her
ba q̃ naſcit̃ oĩ anno: ꝛ dilatat̃ ei9 origo ſup fa-
ciẽ terre vndiq̃ Et ſunt ei9 tres ſpẽs. Una eaꝝ
fortior alijs. et hꝫ folia ſilia folijs ſpuine: niſi
q̃ ſunt miora eis et hꝫ ſuphũiditatẽ tenacẽ. et
ſũt piloſa: et ſunt folia illa circa ramos ſpiſſa ꝛ
odor ei9 eſt ſicut reſini pini. Et hꝫ flores minu-
tos glaucos: et radices ſiles radicibꝫ herbe di-
cte picorion: et ſemen ei9 ẽ nigrũ: cui9 odor eſt
ſicut odor reſine pini. et rami ei9 ſunt aliq̃ntu-
lũ lõgi et curuati ſicut rami herbe q̃ dr̃ hãcaſa.
Secũda ſpẽs eſt q̃ hꝫ ꝟgas lõgitudine vnius
brachij ꝛ ramulos ſubtiles. folia ꝟo ꝛ flores in
odore ſilia ſupradicte. et ſemẽ ei9 ẽ nigrũ. Ter-
tia ꝟo ſpẽs q̃ dr̃ maſculus hꝫ folia ſubtilia mi-
nuta albida piloſa. et hꝫ ꝟgã aſperã albã ꝛ flo
rẽ albũ minutũ ſup ramulos: et odor eius eſt
ſicut odor prime

Operationes

¶ Sera. auc. Gal. Camepitheos ſi ſumat̃ in A
potu mũdificat apit ꝛ abſtergit mẽbra interio
ra qñ eſt herba ſicca: ꝛ incarnat qñ eſt recẽs: ꝛ
ꝯfert ſup oẽm medicinã hñtibꝫ yctericiã: et vlr
oĩbꝫ hñtibꝫ opilationẽ epatꝫ: et ꝓuocat men
ſtrua qñ bibit̃ cum melle ꝛ qñ fit naſtale. ¶ Et
ꝓuocat vrinã et coquit̃ cũ mellicrato et bibit̃ B
et ꝯfert ſtranguirie. ¶ Et qñ ẽ recẽs hꝫ ꝟtutem
mlt̃ã ꝯglutinãdi ꝛ incarnãdi vulnera mag: et C
curat plagas. et ſoluit duricies mãmillaꝝ.
¶ Dyaſ. Radix ei9 bibit̃ diebꝫ ſeptẽ. yctericis
medet̃: diebꝫ .xxx. bibita ſciaticꝫ fert opẽ maxie D
cũ mulſa .epaticꝫ ꝛ diſſuricis et nefreticꝫ pſtat
effectũ. tortioĩbꝫ ſubuenit. hac cũ maxie vtunt̃
in pŏto. ¶ Elixatura ei9 dat̃ ꝯtra vim aconi-
ti cathaplaſmatibꝫ adhibita cũ polẽta: ꝛ elixa- E
tura ei9 mixta oĩa ſilr facere pt trita cũ caricis
ꝛ durũ in modũ catapucie ventrẽ mollit. cũ re
ſina tepida impoſita ſordida vulnera purgat
melle addito cãs matricis cõponet. Duricies
vulnerũ ſoluit et paracoleſim pſtat. Gal. Ca-
mepitheos in guſtu q̃dẽ fortiorẽ hꝫ saporẽ q̃
acrẽ. in energia ꝟo abſtergit vlcera plus q̃ ca
lefaciat, ꝓpterea in arteticꝫ ꝛ oĩno q̃bꝫ obſtruũ
tur facilr epata bonũ ẽ farmacũ. Ducit aũt et
mẽſtrua bibitũ ꝛ cũ melle appoſitũ: ẽ ꝟo ꝛ diu
reticũ farmacũ. q̃dã ꝟo dãt ſciaticꝫ coquẽtes ĩ
mellicrato. ¶ Uirtus vero huius herbe ma-
gna vlcera ſanare poteſt: et putridoſa vlcera F
ſanat: duricieſq̃ mãmillis dyaſorat.

Capitulum.xcij

CArui:Platearius.Carui appellat͛ ſe-
mē et herba in.iij.g̃.c.ꝛ ſic.In traſma
rinis ꝑtib⁹ et in ſicilia repit͛ in q̃ntitate
multa ꝑ annos q̄nq̧ ſeruari pt.Uirtutē diure
ticā et dyaforeticā hꝫ. Operationes
A ¶Unde vinū decoctōis ei⁹ ꝯfert ſtrāguirie ac
diſſurrie.puluis etiā ei⁹ in cibis ſumpt⁹ dige-
ſtionē ꝯfortat:vētoſitatē excludit et poſituꝫ in
ſalſamētꝫ appetitū excitat.Conſtātin⁹ in li.g̃-
duū.Carui ē ca.et ſic.in iij.g̃.vētoſitatē ꝛ infla
tionē diſſoluit:ſtomachūq̧ corrōborat:lūbri-
cos occidit:digeſtiuā ꝟtutē ꝯfortat:vrinā pro
B uocat.¶Aui.Carui ē ꝓximū diſpoſitionib⁹
aniſi.ca.eſt ꝛ ſic.in ij.Expellit vētoſitates ꝛ ex
citat:ꝛ nō ē in ſubtilitatē cymini.Cōfert tremo
ri cordis.Eſt bonū ꝯ mib⁹.interficit eū cos
C ¶Pli.li.xix.Carcū gentꝫ ſue nomie appellatū
in q̄cūq̧ terra ſeri vult eadē rōne q̃ olus acrū
laudatiſſimū tñ in caria:ꝓximū in frigia.
D ¶Dyaſ.Carcos ſemē oib⁹ notū virtus eſt illi
calida et vnctualis aniſo ſilis cuſtomacha:mi
ſceturq̧ antidotꝫ et oxiporijs.Radix eius cōe
dit͛ cocta ſicut paſtinaca.Conſtātin⁹ vbi ſup̄.
Siluestre carui qð dr̄ cardumeni valet epilen
ticis diuq̧ tuſſientib⁹:ſciaticꝫ:nefreticꝫ:ſtrāgui
E rioſis ac reptiliū morſib⁹.¶Tortionem vēn-
triſq̧ dolorē de groſſa ventoſitate ac viſcoſo
flegmate curat.cū aceto impoſitū ſcabiem im
petiginem alopiciā ſanat.de quo q̄ ſumigat⁹
fuerit ſtridorem ei prouocabit.

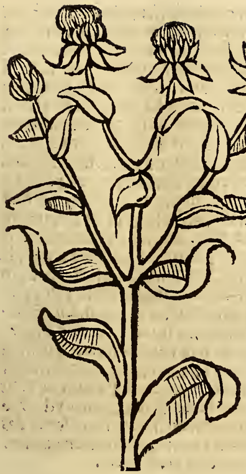
Capitulum.xciij

CArdamomum.ſemē eſt vicꝫ naſturcij
qð in arabia naſcit͛ et alijs locis.Sed
elegendū ē fragile.flauū plenū grauedi
ne et quaſi lentū:ſed nō rugoſum clauſum.ꝛ ſi
frangatur puluroſuꝫ:guſtuq̧ ſubamarū cale
faciēs odore ſuaui et graui.Eſt aūt calide vir
tutis aliq̄d hñs amaritudinis.¶Platea.Car
damomū eſt fruct⁹ vel potī⁹ ſemen cuiuſdā ar
boris.ꝛ ē ca.et ſic.in.ij.g̃.mai⁹ melius ē.Et hꝫ
aliq̄ntulū acuminis ꝛ dulcedinē ī ſe mixtā.ꝑ an
nos.xx.pt ſuari.virtutē hꝫ ꝯfortādi ex aroma-
ticitate diſſoluendi et ꝯſumendi ex q̄litatibus

Operationes

¶ Platea.Cardamomū valet ꝯ ſincopim et A
cardiacā paſſionē ex frigida cā et ad debilita-
tē ſtomachi.i.indigeſtionē ꝯfortandā:ad ap-
petitū ꝓuocādū:ꝛ ꝯ vomitū ex frigida cā:con
traq̧ debilitatem cerebri.¶ Ex epl'a ypocra. B
Cardamomū calidā ꝟtutē habꝫ:ꝛ aliq̄d ama
ritudīs:q̄ꝛ lūbricos occidit:et ſcabies fortiter
ſanat.¶Dyaſ.Cardamomū lūbricos latos C
occidit.cū aceto bibitū ſcabieꝫ ſanat et expur-
gat.cū aq̄ ꝟo calida ꝓdeſt epilēticꝫ.tuſſim miti
gat.¶Sciaticos curat:paraliticos ſanat.Et D
q̄m aliq̄d hꝫ cauſtice ꝟtut͛.et queadmodū ſy-
napis relaxat.Ideoq̧ vētris tortionē et infla
tionē relaxās ſanat.vrinā et mēſtrua ꝓuocat.
¶Potatūq̧ partū expellit:aīalia vētris exclu E
dit.ſerpentium morſibus occurrit
¶Cū vino neufreticos adiuuat.Ictoſq̧ ſcor F
pionū vel ſerpētiū oīm ſalubriter curat.veſice
lapides frāgit.mēſtrua ſumigādo ꝛ exponit.
¶Aui.Cardamomū quoddā ē magnū ſicut G
cicer nigrū.quod cum frangit͛ interius habet
granū album mordicans linguā ſicut cubebe
Et aliud eſt paruum ſicut lens:etiam aroma-
ticū.calidū eſt et ſiccum in tertio gradu.Et in
ipſo eſt cum calefactione ſtipticitas.ꝓprieq̧ in
illo quod habet caput et ꝓprie in capite ipſius
Confert nauſee ac vomitui cū maſticis aqua
vtriuſq̧ granati.¶Conſtantinus in libro g̃- H
duum.Cardamomi duo ſunt genera:maius
et minus.vtrūq̧ in primo gradu calidū ꝛ ſic-
cum.Sed maius eſt minoris colorꝫ ac ponti
citatis et magis odoriferū.
¶Ido ſtomachū cōfortat:et digeſtionē ad- I
iuuat.Uomitū colericū arcet cum ligno aloes
maſtice ac ſucco mente potatum extinguit fleg
ma:maxime ſuis corticibus bibitū.Cortex ei
ſtipticior eſt et ſtomachi confortantior.

Capitulum.xciiij

Cartam9. Johẽs meſue c. de cartamo. Carta mus duorum modoꝝ eſt. Eſt em̄ domeſticus et ſilueſtris. Et dixerũt q̇dã ꝙ nil ẽ de ſpeciebꝫ cartami et elõgati ſunt Cartam9 de q̇ hic loq̇mur eſt domeſticus et melioꝛ ꝑs plãte ip̄ius ẽ ſemẽ. Et poſt illud flos eius. ꝛ meli9 ſemẽ eius ẽ qḋ ẽ albũ planũ plenũ ꝛ groſſum. cuius medulla ẽ vnctuoſa pinguis et coꝛtex tenuis. Et melioꝛ flos ei9 ẽ q̇ ẽ ſicut pili croci. Et eſt cali. in pꝛimo gradu. ſic. in. ij. Et flos eius ẽ min9 ca. Et ſilueſtrꝫ ẽ calidioꝛ et ſiccioꝛ. Et in eo eſt virtus lacticiniorum remiſſa. Eſt aũt cartam9 aperitiuus. abſterſiu9: ꝯturbatiuus faciens nauſeã. Aui. li. ca. de cartamo Cartamus alius eſt domeſticus et alius eſt ſilueſtris. q̇ ſilueſtris ca. eſt in. ij. gradu. ſic. in tertio. et domeſticus ca. in ṗmo gradu. ſic in. ij. Dyaſ. ca. cincu ſm̃ tranſlationẽ nr̃am cincu. i. cartamus folia habet oblonga et diuiſa ꝛ aſpera et ſpinoſa. tyrſum habet longũ ſpinoſum in q̊ ſunt capitella obrotũda cum flore croceo ſemen album habens obrufum et oblõgũ ꝛ anguloſum. flores eius multi exiccant. Serapion li. aggre. ca. de cartamo aucto. Dyaſcoridis Cartamus eſt ex eo domeſticus et ſilueſtrꝫ Domeſticus habet folia longa: aſpera: alta: ſpinoſa: diuiſa: et habet ſtipites longos duorum cubitoꝝ ſpinoſos. et ſuper eos ſunt capitella in magnitudine oliue maioꝛis in q̇bus ẽ flos croceus ſimilis croco: et habet ſemen album et oblongum anguloſum.

Operationes

¶ Johannes meſue auctoꝛitate pauli. Accipe medulle eius. ʒ. x. coꝛdumeni. ʒ. i: ß. fac ex eis grana ſicut cicercula. ʒ. v. ſoluit em̄ ſufficiẽter. A
¶ Et dicit etiã liga ex medulla quantitatẽ ſufficientẽ in panno: ꝛ ſuſpende in oximelle quando coquit̃: ꝛ erit ſolutiuũ. et pꝛopꝛie ſi fuerit oximel ſquilliticum. B
¶ Et idem auctoꝛitate aligaſelis. Accipe eius medulle aureos. xxij. penide aureos. iiij. coꝛdumeni zinziberis ana aureũ aggregent̃ oĩa cum melle: et fiãt foꝛme ſicut nuces. et da vbi opoꝛtet vnam vel duas. ¶ Et idẽ aucto. Gal. Coq̃tur medulla eius in iure galline vel galli cum ſpeciebus et ꝓpinetur vbi opoꝛtet. C D
¶ Et dixit etiã fiat ex medullis eius et ponderꝫ tertia ipſius ex amigdalis: et ſexta ex pineis et aggregentur omnia cũ melle et decoquantur cũ ſucco ſquille et fiat hec mirabilis iuuamenti ad ea que dicemus. E
¶ Extrahit̃ em̄ ab ea oleum iuuamentoꝝ: et eius operatio eſt ſicut olei de ben: et oleis de amigdalis. Et ſolutione educit flegma ꝑ vomitũ ſilr̃ et aquoſitatẽ. et valet ad egritudinez ex eis ſicut eſt colica et criſterizatur. F
¶ Et mundificat pectus et pulmonem et ꝓpꝛie loch pꝛedicti: et clarificat vocẽ et ſimilr̃ oleum ipſius. ¶ Et vſus eius in ſpermate augmentũ facit. Flos vero eius cũ aqua mellis remouet yctericiã. ¶ Auicen. Oleum eius eſt ꝓpinquum oleo vꝛtice: veruntamẽ debilius: et eſt ex eis q̃ caſeant lac: et nutrimentũ eius eſt multe paruitatis: et mundificat pectus et claritatẽ vocem et eſt malus ſtomacho: et caſeat lac in ſtomacho et aufert colice. G H I
¶ Dyaſcoꝛides. Semen eius datum cũ mulſa ventrem purgat: cacoſtomaticũ eſt ꝛ dulce multum: et ipſum ventrẽ deponit amigdalis et nitro mixtũ et aniſo cum melle cocto accepte ante cenã due vel tres velut nuces ventrẽ mollit: digeſtionem pꝛeſtat. K
¶ Seraoipn auc. Dyaſ. Quando terunt̃ capilli cartami ſilueſtris aut flos et bibunt̃ cũ pipere et vino conferunt puncture ſcoꝛpionis L
¶ Et q̇dã putauerunt ꝙ ſi quis ꝑcuſſus a ſcoꝛpiõe tenuerit radicẽ eius in manu ſua nõ ſentiet doloꝛẽ eius. et qñ ꝓijcit eam tunc ſentiet. M

Capitulum. xcv

Calamus aromatic9 a ſilitudie calami
vſualis vocaꝛ. Signiꝛ in india multis
nodis geniculat9 fulu9 fragrans ſpūs
ſuauitate. Qui cū frāgiꝛ in multas ptes fit ſciſ
ſilis. ſimilās guſtu caſiani cū leni agrimōia re/
mordēte: vt dt Iſi. in li. ety. Dya. Calam9 aro
matic9 in india naſciꝛ. ꝛ ē optim9 colore rufus
cū nodis ſpiſſis: ꝛ cū frangiꝛ ſciſſil' et arenoſus
appꝫ ac fulu9: odore ſuaui guſtu ꝛ viribꝫ ſtip/
tico atqꝫ glutinoſo. Pli. Juncus odoratus ni
hil differūt a ceterꝫ ſui generꝫ aſpectu. Sꝫ ca/
lam9 odorat9 pſtātior ē. Odore ſtati de lōgin
q̄ inuitat: mollior tactu: meliorqꝫ q̄ min9 frāgi
bil'. Et qꝛ ſolo ſe poti9 q̄ꝫ q̄ raphani mō frāgiꝛ
Ineſt āt ſilule araneū qd vocant florē. Auic.
Calam9 aromatic9 calidus ē ſicc9 vſqꝫ ad ſcdꝫ
Melior ē ille q̄ ē iacinctini colorꝫ ꝓpinqs hn̄s
nodos: q̄ in plīma fruſtra frāgiꝛ: et cui9 canna
plena re ſili tele arance. et i maſticatiōe eius ē
acuitas. Et ci9 ꝯtritū ē boni odorꝫ. Et ē decli
nās ad citrinitatē et albedinē. Eſt āt ſubtiliati
uus. In ipo eſt ſuba ſubtil': ſicut in pipere et ci
namomo ac reliqs ſpēbꝫ hmōi. In ipſo eſt ſti/
pticitas pauca cum acredine. Et in eius ſub/
ſtantia ſunt terreitas et aquaitas. et eſt bone
cōmixtōis ad equalitatem pertinens. ſed eius
exiccatio maior eſt.

Operationes

¶ Cōfert occultatiōi ſanguis mortui: ꝛ ꝯtriti A
oni lacertoꝝ: et apoſtemati epatꝫ et ſtomacho
ac tuſſi. valet etiā ad tumorē: abſtergit viſum:
apata reſoluit. mēbra expulſiōis ꝓuocat Et cū
ſemine apii cōfert renibꝫ ac diſtillationi vrine
vrinc. ¶ Cōſtātin9 in li. gduū. Calam9 ē ſubtil' B
citrini colorꝫ: cōcau9: deſiccatiuus: et facillime
rūpiꝛ. digitꝫ ꝯſtrict9. in india et pſia naſciꝛ: ſed
laudabilior ē indic9. Eſt āt ca. ꝛ ſic. in ij. gradu
valetqꝫ ad dolorē ſtomachi et epatꝫ potui da
tus. Mēſtrua ꝓuocat: ꝛ veteri tuſſi pdeſt ſi ſuf
fumigiū inde fiat. Ad ſtrigēdū qꝫ ſanguis flu
xū valet. ¶ Pla. Calam9 aromaticus ca. ē et C
ſic. Quidā repiꝛ in pſia q̄ citrinus ē. Et eo phi
ſici nō vtunꝛ. Ali9 in india q̄ ſubalbidus ē ꝛ eo
vtunꝛ. Eſt aūt radix cuiuſdā fruticꝫ valde aro/
matica: calamo ſilis: qꝛ ꝯcaua eſt. Cū eīm col/
ligiꝛ q̄ddā lignū qd iterius ē extrahiꝛ. Eligen/
dus ē aūt calamus ſubalbidi colorꝫ. q̄ cū frāgi
tur nō facile puluerizaꝛ: ꝑ tres annos ſeruatur
Habet ꝟtutē confortandi. Puluis eius valet D
cōtra dolorē ſtomachi ex frigiditate vel vento
ſitate. Ad digeſtionē ſtomachi confortandaꝫ
datus puluis eius cuꝫ puluere cinamomi. hoc
etiam valet contra cardiacam.

Capitulum. xvj

Calamus agreſtis ſiue aquaticus. Ac/
tor. Calamus eſt arundo vel arūdinei

generis. Sed eſt etiam calamus aromaticus q̃ ſupra primo capitulo. Iſi. li. xi. In ſtagnis indicis arundines calamiq; dicunt naſci. ex quarum radicibus expreſſum ſuauiſſimũ ſuccum bibunt Indi Unde et Uarro. Indica nõ magnũ in arbore creſcit arundo. Illius et lentis premit̃ radicibus humor. Dulcia cui nequeãt ſucco comedere mella. Gloſa ſup Eſaiam. xij. Calamus de q̃ carta fit medulla habere videtur: et nõ eſſe vacuus ſed gilis eſt et cito marceſſit. Unde ſcriptũ eſt. Calamus et iuncus marceſcit

Operationes

A ¶ Dyaſco. Calamus agreſtis maior eſt in oĩbus agaricis. Quẽ ſi comederint aĩalia: citius infertur mortem. et maxie ille q̃ naſcitur in babylone et in parnaſo. Haſtas habet multas: folia edere ſimilia. flos eius albus et odoratius: ſemen vero minutũ et bonũ. Radices quinq; vel ſex habet albas et longas et dulces vnius digiti groſſitudinem habentes

B ¶ Et eius elixatura cõficit̃ medicamentum qđ tollit caligines oculorũ

C ¶ Elixatura radicis eius tantũ poteſt quantũ et radix:

D ¶ Semẽ eius diureticũ eſt. Nauſeam puocat ventrẽ ſtringit. in Cicilia naſcitur: q̃ bouẽ impinguat ſi fuerit viridus comeſta.

Capitulum. xcviij

CAparis ſiue caparus. Iſidorus in libro etymologiarũ. xvij. Capari dici videtur: eo qꝫ habeat in ſũmitatibus rotunda quedã ſeminũ capitella. Plinius libro decimo nono. Diximus inter peregrinas fruticee de caparo non vtendũ tranſmarino innocentius eſt italicuz. ferunt illos q̃ quotidie edũt paraliſi nõ periclitari: nec lienis doloribus Platearius. Caparis ſiue caparus. Herba ẽ vel frutex in tranſmarinis partibus: cuius cortex precipue conuenit vſui medicine. In principio veris colligitur et deſiccatur. per ſex annos in multa efficacia ſeruat̃. Elegendus autẽ eſt cortex qui cũ frangit̃ nõ puluerizat̃: et qui aliquantulum ſubrufus eſt et ſubamarus. flores enim adhuc tubero ſi colligi debent: quia iam dilatati non valent. Cum ſale vel aceto conditi ſeruantur. Conſtantinus in libro graduũ. Capari ſunt in ſecundo gradu calidi et ſicci. Horum radix et frondes et poma et ſemen intrãt medicinã. Magis tñ cibo poma et frondes. radix vero medicine pertinet.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Caparis ſchirroſim ſplenis ſup omia medicamina iuuat. frutex eius ſpinoſa ſuper terrã ſparſa: vnctione plena. habens folia cydonie ſimilia. ſemen autem ſicut oliua Radices magnas et multas. locis aridis et maxime in muris naſcitur A

¶ Semen eius ventrẽ mollit. Comeſtũ autẽ cacoſtomachum eſt. Radix et ſemen cũ vino bibita ſplenem attenuant: vrinam prouocant ſanguinẽ deponunt. ſciaticis et paraliticis bibita mirifice prodeſt. menſtruis imperant. Semen eius coctum cum aceto et ore retentum: dolorẽ dentium mitigat. radix eius trita et impoſita duricias et ſcrofas ſpargit. Succus eius ſ dem auri infuſus vermes occidit. B

¶ Iſaac. Capari ſunt et radix et frondes et fructus eius omnes calidi in ſecundo gradu qđ teſtatur eorum ponticitas acumen et amaritudo. C

¶ Ideo incidunt et diſſoluũt et mũdificãt ſtomachum a ſuperfluis humoribus. D

¶ Opilationem ſplenis ac epatis aperiunt: et duriciam ſoluunt. vrinam et menſtrua prouocant. E

¶ Meliores ſunt ſm medicinã q̃ ſm cibum: quoniam illaudabilis nutrimenti ſunt: vtpote colerici nigri q̃ ſanguis generatiui: neruos etiam ſtomachi impediunt et percutiunt aſſuefacti. F

vnde oportet eos elixos manducari: ablataqꝫ eorum aqua cōditos cum oleo et aceto. Qui ſi cū carne vel alio comedant: nō abſqꝫ coriādro manducandi ſunt: cuius natura tēperiem magnam eis preſtat

B ¶ Platearius. Capari virtutē habent incitādi appetitū. humorem in ore ſtomachi exiſtentē digerendi ſtomachū confortant: infrigidatum calefaciunt: cibus enim ſunt et medicina.

D ¶ Contra vicium ſplenis et duriciē epatis valet vinū decoctionis caparis

I ¶ Succus foliorū eius auribꝰ immiſſus vermes necat. valet etiā herba hec ad yliacā paſſionem et arteticam;

Capitulum. xcviij.

Camphoraca. Platearius. Camphoraca eſt herba cuius ſuccus eſt cāphora: multipliciter vtilis in medicina: ſicut videlicet in iſto capitulo habetur: Hec herba noſtre camphorace ſimilis eſt. In fine veris colligitur ac teritur: ⁊ inde ſuccus eius exprimitur. Quod feculentum eſt reſidet et abijcit. quod liquidius ac purius retinet. Soli exponitur et exiccat: ac deſiccata in camphoram reducitur. Idem Camphora eſt in tertio gradu frigida et ſicca. Dicunt quidam: ſed falſo gummi eſſe: cum ſit ſuccus herbe cuiuſdā (teſte Diaſcoride multiſqꝫ alijs) Herbaqꝫ ipſa dicit cāphora capitulo. vt in principio huius capituli dixi. Camphora eligenda eſt alba et lucida Fiem turbulenta nō eſt adeo bona. Et admixtione autem vernicis ſophiſticat dum interipſius camphore: et ex ac mixtōne ſimilis eſt in odore. Diſcernitur autē quia vernix ſolidā hꝫ ſubſtantiam et difficile frangitur. Camphora vero cito. et ſi tractetur in manibꝰ: de facili pulueriſatur. Camphora niſi artificioſe ſeruetur de facili perditur. Eſt enim aromatica: et omne aromaticum eſt fumoſum. Ideoqꝫ in fumoſitatem ſoluitur. Seruari autem poteſt in vaſe marmoreo: et melius in alabaſtro. ſeruaturqꝫ in efficacia multa in pſillio vel in lini ſemine vel milio per annos xl.

Operationes

¶ Contra calefactionem epatis puluis eius cū lolatri ſucco conficit: in quod plagelle intincte ſepius epati ſuppponuntur. A

¶ Cōtra fluxū ſanguis e naribꝰ fiunt magdaliones ex puluere ipſius: et ex puluere ſemis vrtice vſti atqꝫ cōfecti cum ſucco ſanguinarie et imponunt naribꝰ. ſi vero fiat fluxus ex ebulitione ſanguinis vel ex epate: puluis eius cāphore cū aqua frigida cōficiat: et plagelle infuſe frōti et timporibus ⁊ gule et epati ſuperponant B

¶ Contra maculā oculi conficitur puluis eiꝰ cum aqua roſarū: addito feniculi ſucco in vaſe ponatur eneo. C

¶ Contra faciei pannū et ad faciē clarificandā cōficit. conficitur quoqꝫ cū aqua roſarum addito albo atqꝫ mundiſſimo. D

¶ Contra libidinē odoret camphora p nares Fumia eā actione frigiditatis ſpūs inſpiſſat corpus infrigidat et libidinem ſtringit. vnde: Cāphora p nares caſtrat odore mares. E

¶ Nota q ſatis cōpetēter ponitur in ſyrupis contra acutas egritudines. F

¶ In freneſi cōpetenter puocat ſternutatōes ſi puluis eius diſtemperetur cum oleo roſarū et penna intincta per nares intinguatur: et in alijs fe. acutis. quia non augmentat colorem nec naturam. G

¶ Auicenna. Uſus camphore facit caniciem ⁊ ꝑhibet apoſtemata calida. Et cū aceto ꝑhibet fluxū ſanguinis narium. aut cū expulſione dactilorum cū aqua mirti. H

¶ Et confert iode calide. Et remouet vigilias Et confortat ſenſus calefactorum. Et confert alcole vehementer. Et cōfert in medicinis obtalmie calide. I

K ¶Et abſcindit coitum: ⁊ generat lapidem re-
nium et veſice

L ¶Et ſtringit fluxum ventris colericum.

Capitulum. xcix

Camſice aut ſicen. Dyaſcorides capitu-
lo camſice. Haſtas habet longas digi-
torum quattor in terra proiectas la-
chrymo plenas. folia ſunt eius lenticule ſimi-
lia ſed minora et tenuiora. ſemen habet ſub fo-
liis rotundum ſicut peplam. et eſt ſine flore. ra-
dix eſt illi tenera et inutilia

Operationes

A ¶Dyaſcorides. Haſta eius trita cum vino et
vt peſſarium ſuppoſita dolorem matricis mi-
tigat. Cathaplaſmatibus adhibita tumores ſpar
git: clauos corporis tollit. mirmiceas mundat
Cocte et comeſte ventrem ſoluunt. Idem ſuc-
cus ipſius facere poteſt. ſuccus ipſe perunctus
ictus ſcorpionum mitigat: ſuffuſiones et cali-
gines oculorum addito melle curat. Naſcitur
vero ſaxoſis locis et aſperis

Capitulum. c.

Catapucia. Iſido. li. ethymo. Catapucie
due ſunt ſpecies. Maior videlicet mi-
nor. Maior eſt ſicut arbor ficus licet mi-
nor. folia eius ſunt ſicut folia platani. Semi-
na eius ſtant in arbore ſicut vue. Minor ha-
bet haſtam duorum palmorum ⁊ inanē. folia ſimi-
lia amigdalis ſed longiora. ſemē eius in cacu-
mine virge rotundū. de foris nigrū. de intus al-
bum. Sunt enim ambe quaſi eiuſdē cōplexionis
⁊ virtutis. ſunt enim ca. in tertio. ⁊ hu. in primo
virtutē habēt purgandi flegma principaliter
ſecundario colerā ⁊ melancoliam. Serapion
li. aggre. ca. cathua: ideſt catapucia auc. dyaſ.
Catapucia maior que vocatur cathua: ē arbor
in magnitudie ficus habēs folia ſimilia dulb.
niſi quia ſunt maiora leniora ⁊ nigriora: ſtipites
⁊ rami eius ſunt concaui ſicut et canna: et ha-
bet ſemen velut in ramis aſperum. et quū excoria-
tur ſemen eius eſt ſimile kyrat: ⁊ ex eo exprimi-
tur oleum de kerua. Minor eſt planta quam
multi cōputant inter lacticiniorū ſpecies habet
ſtipitē vnius brachiū longitudinē habentem: ⁊
cōcauum in groſſitudine vnius digiti et in ſū-
mitate ſtipitis ramorum ſunt ramuli parui: et
ex foliis quedā ſunt ſuper ſtipitem: et quedam
ſup illos ramulos. ſed folia que ſunt ſup ſtipites
ſunt longiora ſimilia foliis amigdale: niſi quia

ſunt latiora ꝛ leniora: ſed folia q̄ ſūt ſup̱ romu
los ſup̱iores ſunt minora folijs ſſipitis ꝛ ſunt
ſimilia folijs ariſtologie lon. appꝛopinquātia
ſimilitudini folioꝝ edere. ꝛ habet fructū in ſum
mitatibꝫ ramuloꝝ triangulatū: ꝛ velut rotun-
dū ſicut grana capari: ꝛ inter ip̄m ſūt ſemia q̄
diuidunt p̱ parietes que ſunt in eo que ſemina
ſunt in magnitudine orobi: exterius ſubnigrū
habentia colorē. ſed qn̄ excoriant̄ ſunt alba: et
habet ſaporē dulcē: ꝛ habet radicē ſubtilem in
qua nullū eſt iuuamētū. Galie. vij. ſim. far. ca.
cicri. i. catapucie fruct⁹ q̇ purgat. Abſterſiuā
ꝛ dyaforeticā habet virtutē. ita aūt ꝛ flos ſed
oīno debiliorē. oleum vero qḋ ex fructu ēſt: eſt
calidius: ſubtilius: ꝛ dyaforeticum.

Operationes.

A ¶ Sera. Catapucia maior habet virtutē que
abſtergit ꝛ reſoluit. Et virtus folioꝝ debilior
eſt virtute granoꝝ. ſed oleum eius eſt calidius
et ſubtilius oleo oliuaꝝ: ꝛ ꝓpter h̄ reſoluit plus
eo. Ex ſemine eius fit oleum quod non admi-
niſtratur in cibis: ſed in lucernis: ꝛ ponitur in
B vngentis. ¶ Et quādo excoriantur ex granis
eius. xxx. ꝛ teruntur ꝛ bibuntur purgāt colerā
ꝛ flegma ꝛ humiditates aquoſas: ꝛ cōmouēt
vomitū ꝛ fluxū ventris. Et grana quidē eius
ſunt grana dura laxant ſtomachum laxatio-
ne forti. Et ꝓuocant nauſeam ꝛ vomitum.
C ¶ Et quādo grana eius terunt̄ ꝛ fit emplaſtꝝ
D cum eis mūdificat empetiginē. ¶ Et quando
fit linitio cū oleo eius ſolo aut cū aceto ſedat
E apoſtemata mammillaꝝ. ¶ Et tempus quan
do debet fieri illud oleum eſt qn̄ cadūt grana
a cortice ſuo. qḋ oleum cōfert ſcabiei ꝛ olceri-
bus humidis que ſunt in capite: ꝛ apoſtemati
bus eoꝝ: ꝛ coartationi oris matricis: ꝛ cicatri
cibꝫ ſedis q̄ remanent poſt ſolidationē clauoꝝ
ꝛ dolori auriū qn̄ miſcent̄ cū aliquo vngento
F fortificante operationē eius. ¶ Et quādo eꝙ la
xat ventrē. Et expellit lūbricos. Et idē auc. be
digoras. Proprietas granoꝝ eius eſt ꝙ diſ-
ſoluunt. ſubtiliant ꝛ fortificant membra ꝛ inci
dunt ſup̱fluitatē. Et cōferunt lepre. Et ſimili-
G ter oleum eoꝝ ¶ Dyaſcorides. Uirtus catapu
pucie minoris eſt catartica. ſeptem grana ac
cepta aut nouē ſicut catapodia comeſta. et ſi-
militer ca. aqua accepta flegma ꝛ coleram de-
H ponit. ¶ Succus ex eo factus ſicut de titimal
lo omnia ſimiliter facere poteſt folia eius cum
gallina aut iuſcello accepta ventrem ſoluunt.
I ¶ Sed catapucie maioris: ſi. xxx. grana pur-
gata fuerint accepta: colerā ꝛ flegma ventris
deponunt. vomitum prouocant guſtu nō bo
K no hec purgatio ſtomachū ledit. ¶ Cētritū et
impoſitū maculas limpidat. folia eius trita cū
polenta tumores oculorū ſpargunt duricies
omnes māmarū ꝛ tumores cōpeſcunt. Ignē
ſacrum ſola extinguūt ip̄m cum aceto mixta

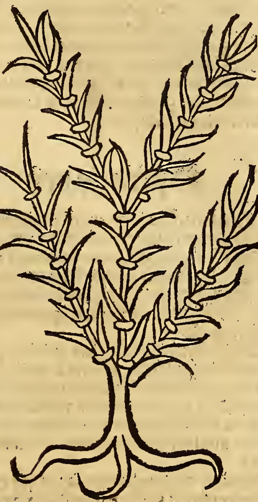
Capitulum. ci

CAulis. Iſidorus in li. ethymo. Caulis
eſt generaliter herbarū vel olerum me
dius frutex: q̇ vulgo tyrſus dicit̄: eo ꝙ
a terra ſurſum ↄſcēdat. Ex q̇ deriuatū eſt vt
ſpecialiter quoddā gen⁹ oleꝝ caulis diceretur
qꝛ tyrſus eius plus ceterꝭ oībꝫ coaleſcit. i. cre-
ſcit. Auic. Caul' corpus naturaliter eſt humi-
dis folijs. ſilueſtris autē eſt calidior et ſiccior:
ipſe totus ē calidus in p̄mo: ſiccus in ſecundo.
Caulis ſiquidē alius eſt domeſticus: alius ſil-
ueſtris: alius marinus et alius caul' aque. Sil
ueſtris eſt amarior ꝛ acutior et a cibo remoti-
or. Eſt aūt groſſi nutrimenti ingroſſans ſan-
guinē. Et inflat et facit corp⁹ doloroſuꝫ. Ma
turatiuus ē aūt et lenificatiuus. ꝛ deſiccatiuus
ꝓprie qn̄ decoquit̄ et ab eo p̄ma aqua effundit̄
Ciuſqꝫ nutrimentū eſt paruum ꝛ humidius nu
trimento lentium. Et ſanguineꝫ facit malum.
Cum ergo cū carne pingui et gallinis decoq̇-
tur parum bonus efficitur. Palladi. li. iij. In
mēſe februario caules ſerūtur qui et toto āno
ſeri poſſunt ſolū pingue et ſatis ſubactum dili
gunt. Argillam et glaciē timent. Sabulce et

arenis nō delectant̄ niſi ꝑhēnis vnda ſuccur/
rat. Omnē ſtatū celi patit̄ caulis frigidū mag̃
ↄtra auſtrū poſiti citius ferūt. Cōtra ſeptētrio
nē ſeruis. ſed h̄ ⁊ ſapore caulis vincit ⁊ robo/
re cimis delectat̄. Et ideo ponende ſunt plāte
ꝑ bulbinos areaꝝ. Gaudet ſtercore et ſarcola
tione. Rarius poſit⁹ ↄualeſcit. celeri⁹ coquit̄:
virore ſeruat̄. ſi dum eſt trium vel quattuor fo
liorum. nitrum tritū cribello deſup̄ ſparſas et
ſpeciē pruine canentis immittetur.

Operationes

A ¶ Auicenna. Caulis habet ꝓprietatē in ſeda/
tione dolorū ſtipticus eſt eius cinis ⁊ fortis ex
ſiccationis. Silueſtris ⁊ marinus ⁊ domeſti/
cus maturant flegmones atq̧ duricias:
B ¶ Idem caulis conſolidat et prohibet fraudu
lentis ambulationem. poniturq̧ cum albugi/
ne oui ſuper aduſtionem
¶ Tremori cōfert cū fenugreco embracat̄ ſup̄
C podagrā. eiuſq̧ decoctio ſup̄ dolores iūctura
rū. Iteꝝ ei⁹ decoctio ac ſemē tardāt ebrietatē
¶ Confert etiā furfuribꝫ ⁊ fit caputpurgiū cum
D ſucco eius. Ex eius ꝓprietatibꝫ fit exſiccatio lin
gue: facieſq̧ ſomniū. ⁊ obtenebrat viſum.
¶ Cum ſucco eius aut decoctione ipſius cum
E oleo ſiſamino fit gargariſmus cōtra ſufoca/
tionē. Et eius comeſtio clarificat vocē. eſt aūt
malus ſtomacho.
¶ Succus eius cū vino depaſſis ↄfert. ſpleni
F ⁊ ytericie. ꝓuocat vrinā et menſtrua. eiuſq̧ ſe
men ꝟmes interficit cū lupinoꝝ aqua.
¶ Cinis radicis lapidē frāgit. Caulis marin⁹
G declinat ad ſalſedinē ⁊ amaritudinē. et ideo le
nit naturam. ſoluitq̧ ꝓprie cum pingui carne.
Eius folia ſunt ſicut ariſtologie: que oriūtur
ex vna radice. Succus eius cū vino confert
morſibus etiam canis rabioſi.
H ¶ Dyaſcorides. Cauliculi ortiui eliti ⁊ nō val
de ꝑcocti ventrem molliūt. Nam caulis tyr/
ſus ſi fortius elixetur ventrem abſtinet: et ma/
I ximē ſi in calido cinere coquatur.
¶ Qui naſcunt̄ in egipto amari ſunt. ⁊ ſi come
ſti fuerint caligines oculoꝝ detergūt. typicꝫ pſūt
crudi comeſti: ebrietatē in ↄuiuio nō admittūt
K ¶ Yſaac. Caulis ſiccus eſt et frigidus in p̄mo
gradu. Turbidum et melancolicum generat
ſanguinem odorem dantem.
L ¶ Caules eſtiui vſtiorē ſanguinē generāt. colo
re eñ vſte vicini ſunt et mundificatiui.
M ¶ Hyemales ꝟo nō tanti acuminis ſunt: ſed
vis eoꝝ ventrē humectat et vrinam prouocat
Hoꝝ ius bibitū ventrē ſoluit. et ſine iuri come
ſti eūdē ↄſtipat. corpus eñ coꝝ ſiccū eſt. vnde
et cōſtipatiuū. Ideoq̧ ab eoꝝ nocumento tē/
peretur elixentur: et aqua proiecta in alia co/
quantur cum pinguiſſima carne pecudis vel
ſuis.

Capitulum. ciij

Cauda equina. Auicenna libro ſecun/
do capitulo de cauda equina. Cauda
equina eſt planta naſcens in locis cō/
canis et in vallibꝫ. habens ſtipites concauos
ad rubedinem declinātes. aſperos: duros. no
doſa cum nodis intrantibus. et ad nodos ſūt
ſicut folia ſquinanti minuta ſpiſſa. et adheret
arbori cui appropinquat. deinde generantur
ex ea extremitates plures ſicut cauda equina
et habet radicem duram eſt frigida in p̄mo
ſicca in ſecundo. ē ſtiptica: et ꝓprie ſuccus eius ē
vehemēter exſiccatōis ſine mordicatione
¶ Galienus ſexto ſimplicium farmacorum ca
pitulo de cauda equina. Virtus huius plante
eſt ſtiptica cū amaritudine pauca: ⁊ ꝓpter hoc
deſiccat violenter cū mordicatione. Eſt frigi/
da in primo ſicca in ſecundo. ¶ Paulus capi/
tulo de cauda eq̄na. Eſt quedā cauda maior q̄

grece vocatur corſanda habens ſtipitem ſub
ruffum ⁊ folia ſuperiora minora. ¶ Dyaſcorid.
capitulo Hipparis ſiue anabaſis. Hipparis
i. cauda equina aut anabaſis. Naſcitur in lo
cis humidis et in monumentis. habet haſtas
rufas et aſperas et nodoſas que haſte quicq̄d
vicinum habent alligant. in quibꝰ folia ſunt i
ſūmitate acuta et tenera et iunco ſimilia. ⁊ ſpiſ
ſa ſurſum aſcendentia. Hec etiā ali quotiens
de pariete pendet comis plena abundantius
et nigris ſicut caude. radices ſunt ei lignoſe ⁊
dure. virtus eſt ei ſtiptica.

Operationes

A ¶ Auicenna. Cauda equina eſt valde iuuati-
ua ad fluxum ſanguinis. conſolidat vulnera ⁊
vlcera mirabiliter. Et ſi in eis ſunt nerui cōſo
lidat etiam. Confert quando linitur aut fit ex
ea emplaſtrum inteſtinis. Confert etiam apo
ſtematibus calidis ſtomachi et epatis et ydro
piſi. et cetera.

B ¶ Galienus. Vulnera maxima quinimo et cō
tra emiſſionem ſanguinis ⁊ fluxū mulie brem.
Et contra diſſinterias etiam et ceteros vētris
fluxus. Hec herba farmacum validum eſt cū
aqua et vino. Scribunt autē quidam hāc ve-
ſice necnon ſubtilium inteſtinorum vulnus ſa
nare

C ¶ Succus autē eius emorroſagūs que ex na
ribus confert. et fluidis paſſionibus ventrꝫ cū
aliquo vino pōtico bibita. vel cum aqua ſi cō
tingant febricitantes.

D ¶ Paulus. Cauda equina minor curat ⁊ de-
let antracem ſumpta ⁊ emplaſtrata.
¶ Dyaſcori. Succus eius naribus ſanguinē
profluentem abſtinet. Diſſintericis cū vino bi
bita medicatur. vrinam prouocat. folia eius i-
poſita vulneribus recentibus paracoleſim fa-
ciunt. et radix ⁊ herba eius tuſſientibus ⁊ orto
noicis medicantur. conquaſſationibus opitu
lantur. dicitur vero inciſiones veſice et inteſti
norum ſolidare.

F ¶ Serapion auctoritate Dyaſcori. Quando
folia eius piſcantur et fit cum eis emplaſtrum
agglutinat vlcera recētia. et ſi ſint nerui iciſi cō
ſolidat eos. Et decoctio radicis ⁊ folioꝝ eius
quando datur in potu confert tuſſi antique ⁊
contractioni anhelitus. Et ſi potenter trita
et ſicca idem faciunt. Et quando fit emplaſtꝝ
cum eis recentibus confert attritioni lacertoꝝ

Capitulum. ciiij

Caſſia fiſtula. Iohānes meſue. Caſſia
fiſtula ē ex medicinis in quibus ē fidu-
cia iuuamentoꝝ. Et eſt ſine nocumēto
carens acuitate et mordificatiōe ⁊ omni exceſ-
ſu ledēte: que poteſt exhiberi in omi etate. itaqꝫ
pueris et pregnātibus. Conſtat autē eius de-
ctio in ſex ꝓprietatibus. vt q̄ eius arundo ſit
groſſa plena ſplendens multi ponderis. et ſit
pulpa eius ſplendēs ⁊ pinguis. et haſta ex arū
dine ⁊ ꝯſeruata in vaſis vitreatis ē equalis cō
plexionis ad latus caliditatis declinans. ⁊ eſt
humida in primo. et ē lenitiua et reſolutiua cla
rificatiua ſanguinis. nocet debilibus haben-
tibus viſcera lubrica. remouet ab ea hec nocu
mentum in permixtione mirabolanorū. ⁊ reu-
barbari et aqua maſticis et ſpica et quādoqꝫ
neceſſarium eſt addere lubricitatem. ⁊ proprie
in deſiccatione viſcerū: quare miſcetur ei oleū
de amigdalis dulcibus. et diuretica faciūt eaꝫ
declinare ad vias vrine. quare neceſſe eſt eorū
permixtio quando oportet membris ſecunde
expulſionis conferre. ⁊ ipſa eſt de tarde ⁊ debi
liter ſolutionem facientibus. propter quod ꝑ-
miſcenda ſunt cum ea ex rebus habentibꝰ acu
itatem: ſiue albaſce et yſopus etc̄m̄ vigorant
eiꝰ operationē. ⁊ magꝫ adhuc ſi cū quibuſdā ex
ventrem ſoluētibus miſceatur. ⁊ ipſa cū aqua

caſci eſt nobilis opatiõis. ¶ Sera. lib. aggrega. chiarzamberbi id eſt caſſia fiſtula. ⁊ ſũt canne ↄcaue. quarum color eſt rubeus ad nigredinem declinãs. ⁊ inter ipſas ſunt lamine ex carne nigra ⁊ parietes diuidentes inter eas. ⁊ intra laminas ſunt grana ſicut grana ꝑlocarace ⁊ eiuſdē magnitudinis. ſapor eius eſt dulcis. ⁊ color eius eſt inter glaucedinē ⁊ ruborē. ⁊ affertur a babilonia ex terra aliemen. Et virtus eius eſt ꝙ ipſa eſt equalis complexionis et electa. Ex illa eſt q̄ eſt in canna ſua interius nigra grauis ⁊ lucida. Et qḋ de ipſa vtimur plurimũ eſt caro. licet etiam cortice aliquãdo. Et idē aucto. Aben Meſuay. Uirt⁹ eius eſt que reſoluit ⁊ extinguit acuitatē ſanguinis.

Operationes.

A ¶ Johannes meſue. Caſſia fiſtula mũdificat ſanguinem. ⁊ remouet acuitatem eius. ⁊ ſedat ſitim. et proprie cum ſucco endiuie aut ſaltem deputato ſm artem.

B ¶ Et ipſa quidem mũdificat ſtomachũ: ⁊ educit coleram ⁊ flegma. ⁊ illud operatur ſine nocumento. ⁊ caret mordicatione.

C ¶ Et ipſa quidem lenit guttur ⁊ pectus.

D ¶ Et reſoluit apata acuta ĩ eis. ⁊ ↄfert calefactiõi renũ ſupta cũ diureticis ⁊ infuſiõe liq̃ris.

E ¶ Et ꝓhibet generationē lapidis ĩ eis. ⁊ ↄfert febrib⁹ colericꝭ. Et doſis ei⁹ ſm Serapi. auctoritate Aben meſuay eſt a. ʒ. vi. vſq ad. ʒ. x.

F ¶ Serapion auctoritate Aben meſuay. Caſſia fiſtula extinguit acuitatem ſanguinis. ⁊ ſedat apoſtemata dura que fiunt ex eo. ⁊ reſoluit apoſtemata dura que fiunt in gingiuis et gutture quando fiunt cum eo gargariſmata cum aqua arboris vulpis ⁊ paſſulie.

G ¶ Et confert ictericie ⁊ dolori epatis. et purgat coleram aduſtam. ⁊ mollificat ventrē mediocri mollificatione. ⁊ mundificat neruos.

H ¶ Auicenna li. ij. cap̄. de caſſia fiſtula. Caſſia fiſtula eſt equalis in caliditate et frigiditate et humiditate. et eſt reſolutiua et lenitiua. et confert apoſtematibus calidis. ⁊ viſceribus ꝓprie et gutturi: quando ex ea fit gargariſmus cum aqua ſolatri. ⁊ linitur ſuper apoſtemata dura et confert eis. et liniuntur ex ea podagra ⁊ iuncture doloroſe. quando diſſoluitur manib⁹ in aqua coriandri humidi cum ſpuma pſillij. deinde fit ex ea gargariſmus confert ꝓuocationi ⁊ mundificat epar. ⁊ confert ycteritie. ⁊ dolori epatis. ⁊ eſt lenitiua ventris. et educit coleram aduſtam ⁊ flegma. et ſoluit ſine nocumento et abſq mordicatione adeo ꝙ ipſa eſt cõueniēs pregnãtib⁹. et ſoluit eas loco ei⁹ ponit mediũ ipſi⁹ de tereniabin ⁊ triplũ põderis ei⁹ de carne paſſularũ. Octauũ ponderis ipſius de turbit. et qñq ponit loco paſſularũ liquiricia.

Capitulum. ciiij

Caſſia lignea. Gal. viij. ſim. far. capi. de Caſſia lignea. Subſtãtia caſſie lignee eſt multum ſubtilis. et ſapor eius eſt acutus et ſtipticitate pauca. ⁊ virtus eius eſt calida et ſicca in tertio gradu. ¶ Serapion lib. aggregatoris capitlo Melochas auc. Diaſcoridis. Sũt eius multe ſpecies. ⁊ naſcuntur ĩ terris arabum vbi naſcuntur ſpecies alie aromatice. habet ſtipitem groſſum et corticem. folia eius ſunt ſimilia folijs yreos nigra purpurea. et habet odorem similē odori roſe. Et hec ſpecies eſt in prima bonitate ⁊ ſecũda. poſt hãc in bonitate eſt illa cui⁹ color eſt ſicut color coralli. et eſt ſubtilis. leuis. longa. groſſi calami et plene mordicans linguaz cum ſtipticitate ⁊ acuitate pauca. bonũ odorē habēs participãtem aliquod odoris vini. Hee due ſpecies ſũt vtiles in medicina. alie vero non ſunt adminiſtrande: et ego volui eas rememorari vt non adminiſtrentur: ſed abijciantur. Et eſt de eis quedam que eſt nigra habens odorē malum et corticem ſubtilem. et reperitur res quedaz ſimilis caſſie lignee et non eſt caſſia lignea. Et

cognoſcitur p ſaporẽ.qm̃ nõ eſt acuti ſapoꝛ: nec odoꝛifera.ꝛ coꝛtex ei⁹ ẽ adherẽs ligno.ꝛ repit ſilr q̃dã hñs calamũ latũ lenẽ mollẽ aſpe tacu.ꝛ ẽ minus mala q̃ nunc dicta.ſed peioꝛ oĩb⁹ illa eſt cuius coloꝛ ẽ alb⁹.ꝛ odoꝛ ſilis odo ri poꝛri.nõ hñs calamũ groſſum ſed ſubtilem.

Operationes

A Sar.Uirtus eius ẽ q̃ reſoluit et incidit ꝛ foꝛtiſi cat mẽbꝛa.ꝛ ꝓuocat menſtrua que retinentur cauſa groſſioꝝ humoꝝ et viſcoſoꝛum.

B ¶ Sera.Caſſia lignea hꝫ ꝟtutẽ ꝓpinquã cyna momo calefacit et deſiccat et ꝓuocat vrinam ꝛ ſtipticat leui ſtipticitate.et adminiſtrat̃ cum medicinis acuẽtib⁹ viſum:ꝛ qñ admiſcet̃ cum melle et linit̃ humiditas lacte que apparet in faciẽ aufert eam

C ¶ Et prouocat menſtrua.et conuenit veneno tyri quando ſumitur in potu.

D ¶ Et apoſtematib⁹ calidis intrinſecꝫ quando bibitur.et dolori renũ facto fomẽto cum ea: et dilationi matricis qñ fit eucatiſma.i.fumigiũ cũ decoctione eius.ꝛ ponit̃ loco cynamomi i cõfectionib⁹ duplicato pondere ex ea.

E ¶ Et idẽ auc.Meſaac.Foꝛtificat ſtomachũ ꝛ epar.et expellit fetũ cũ foꝛtitudine.Aui.de vi rib⁹ coꝛdis dicit ꝙ conſoꝛtat coꝛ.

Capitulum.cv

CAſtanea.Iſido.libꝛo ethymologiarũ. Caſtanea dicitur eo ꝙ fructus eius ge mini in modum teſticuloꝛum rotundi ſunt.qui dum eijciuntur quaſi caſtrant̃.Hec arboꝛ ſimul vt excisa fuerit.tanq̃ ſilua expulu lare conſueuit.

Operationes

¶ Plini.li.ij.Caſtanea diligit montes ꝛ val les:ſicut robur ꝛ abies.Nec amãt aquoſa lo ca cypreſſi ꝛ caſtanee.ſed ſunt ſiccance.Caſta nea ẽ a ceris modo criſpa et ẽ etiam eidem fre mitas ſpiſſa.Itaq̃ cariem vetuſtatemq̃ ſen tit tardiſſime.In vere aũt ꝯcipiũt caſtanea te rebinthus et aquifolium A

¶ Idem li.xvij.Semen ipſa ſerere docuit na tura:cum decidens viuiſceret terra exceptum. Nec aliter prouenjunt in glandes atq̃ caſta nee.quibus eſt pro ſemine fructus ipſe.Caſta neam inſeruit Coꝛellius eques romanus ſuo metipſo ſurculo in agro neapolitano: B

¶ Nec inter laudatos ab ea nomen accepit. Poſtmodum heres eiuſdem libertus coꝛrellia nam inſeruit.Nec eſt inter illas differentia.ꝙ illa copioſioꝛ.hec coꝛrelliana melioꝛ.Tempus vero ſtatutũ caſtanee ac pinee ſerendi eſt ſepti mo kalendas Marcij C

¶ Caſtanea pedamentis omnib⁹ pꝛefertur fa cilitate tractatus perdurãdi pernicatia reger minatione cedua.Salice quoq̃ letioꝛ fuerit facile ſolum.nec tñ arenoſuꝫ.maximeq̃ ſabu lũ humidũ aut carbunculũ vel coſi etiã farinã quamlibet opaco ſeptentrionaliq̃ ꝛ pꝛefigido ſitu.vel etiã decliui. D

¶ Recuſat eadem gallina rubꝛicam cretam: omnemq̃ terre fecunditatẽ qua ſeri nuces di ximus.ſed non prouenit.niſi maximis.nec ni ſi quinis aceruatim ſatis.perfringi ſolum de bet ſupra ex menſe Nouembꝛi in Febꝛuariũ. quo ſolute ſpõte ex arboꝛe cadunt atq̃ ſubna ſcuntur.Interualla pedalia ſint vndiq̃ ſulco: Ex hoc ſeminario transferuntur in aliud bipe dali interuallo plus biennio.Sunt ꝛ propa gines nulli quidem faciliores.Nudata ſiqui dem tota radice in ſulco ꝓſternitur.ꝛ tunc ex a cumine ſupra terram relicto alia quoq̃ ab ra dice renaſcitur.ſed tranſlata neſcit hoſpitari: paueq̃ nouitatẽ biennio fere poſtea ꝓſilit. E

Capitulum.cvj.

CElidonia. Iſidorꝰ in libro vbi ſupra. Celidonia dicit'. vel eo q́ aduentu yrũdinũ erumpere videatur. Vel eo q́ pullis yrundinũ ſi oculi auferantur matres eorũ illis ex hac herba mederi dicantur. ¶ Plinius libro viceſimoquinto. Animalia herbas inuenerunt in primiſq́ celidoniam. Hac enim yrũdines oculis pullorum in nido viſum reſtituunt. vt quidam' etiã volunt erutis oculis Eius genera duo ſunt. maior fructicoſa caule folio paſtinace erratice. ipſa ampliore. duorum cubitorum altitudine flos albicans. flos luteus Minora folia ſunt hedere rotundiora minus candida. Succus croci mordax: ſemen papaueris. florent yrundinum aduentu. marceſcũt diſceſſu. florentibus illis ſuccus exprimitur et in vaſe ereo cum addito melle leniter cinere feruenti decoquitur.

¶ Platearius. Celidonia eſt calida et ſicca in tertio grad'. cuius duplex eſt modus. videlicet indica. que maioris eſt efficacie. Et cõmunis que in noſtris regionibus inuenitur. et eſt minoris efficacie. Vna tamen poteſt poni pro altera. Indica citrinam radicem habet. Et in receptione non herba ſed radix poni debet. que per annos tres in efficacia multa ſeruari valet Ex qualitate ſua virtutem habet diſſoluendi et attrahendi et conſumendi. ¶ Dyaſco. Celidonia maior virgam habet vnius cubiti longam et amplius teneram ac tenuem. Que in gyro habet folia plura botracio ſimilia ſed molliora et ſubalbidiora. florem auroſum profert ſuccum croceum habens. virtus eius eſt viſcida mordens et amara: non boni odoris. Radix deſorſum eſt vna deſubtus plures

Operationes

¶ Platearius. Celidonia contra dolorem dentium in frigida cauſa valet radix hec aliquantulum trita. valet et ad caput purgandum. Et vuam ex frigidis humoribus repletam. A

¶ Contra colicam paſſionem herba trita ⁊ in vino decocta ſupponitur. B

¶ Et ad cancrum oris aut neruorum puluis radicis cũ puluere roſarum conficitur. ⁊ cum aceto decoquitur. C

¶ Ad fiſtulam eius puluis cũ capitello conficitur et ori fiſtule cum melle immittitur. D

¶ Galienus octauo ſimplicium farmacorum capitulo de Celidonia abſterſiue fortiſſime et calide virtutis. quinimo et ſuccus eius ad augmentationem viſus eſt vtilis. in quibus cernit' groſſum quid ſm pupillam et dyafora re indigent. Vſi vero fuerunt quidã radice: ⁊ ad eos qui obſtructionẽ epatis et yctericiam patiunt' in vino albo dantes bibere. Similiter autem maſticata vtilis eſt in doloribus dentiũ. Paruum vero celidonium acrum exiſtens magna vlcera citiſſime cuti cathaplaſmatũ et vngues leproſis eijcit. expurgat vero ſuccus eius per nares ſufficienter acris exiſtens. E

¶ Dyaſcorides capitulo de celidonia. Succus celidonie maioris melle addita in certamine coctus ſuper carbones oculorũ maculas detergit. Folia et radix ⁊ virga in vmbra eſtate ſiccantur. et ſicut crocus cõponuntur. Radix eius aniſo mixta et vino albo bibita ycttericis opitulantur. Folia eius cũ vino et cathaplaſmata adhibita maculas detergunt. maſticata dolorem dentium prohibent. F

¶ Celidonie minoris virtus eſt viſcida. vulnerat cutim: ſcabiem detrahit. vngues leproſos excludit. ſuccus eius radicis melle addito naribus infuſus caput purgat. Eadem dicit Serapion capitulo proprio auctoritate Dyaſcoridis: licet per alia verba. G

Capitulum. cviij

Cedrus. Dyaſ. ca. cedrus Cedrꝰ arbor ē vnde pix cedria fit. cuiꝰ ſemia ſunt pꝛ ua atq; ſpinoſa. fructui iuniperi ſilia ꝉ mirte. Alia ē m ioꝛ q̄ ab aliquibus cedꝛ lata appellaꝛ fructui cypreſſi ſimilāe: ſed minoꝛ eſt. q̄ tamē eſt vexabil ſtomacho. atq; ferventē bꝫ virtutē. de qua fit cedria. Eſt aūt cedria ꝑ habilis ꝛ vtil que ē ſpiſſa ꝛ limpida ꝛ in odoꝛe foꝛ tiſ ima anq̄ cū digitū intinxerꝫ ping. edic ſua rarius defluit. Itē ſerpin. i. cedrus. ꝛ eſt arboꝛ cuius gūmi ē gūmi cedri. ꝛ ab iſta arboꝛe ema nat pix cedria vel cedrina. ꝛ ē pix liq̄da q̄ ara bi e vocatur bictan. et eſt genus abietis

¶ Pli. a. de cedro. Eſt inq̄t cedrus maioꝛ et minoꝛ. Minoꝛis duo ſunt genera. ſcꝫ licea et fenicea Differūt ſolia nāq; derogatū hñt ſpi noſum. oxicedros vocaꝛ ramoſa ꝛ nitoꝛe infe ſta. altera odoꝛē pſtat. fructū ferūt mirti in ma gnitudie dulcē ſapoꝛē hñtē. Et maioꝛis duo ſūt genera. Unū q̄ floꝛet ꝛ nō fert fructū. Ali ud fructiferū nō floꝛet. ꝛ in eo antecedētē fru ctū occupat novus. ſemē eiꝰ cypreſſo ſile: ſꝫ qḋ cedrolētē vocāt ex hac reſina laudatiſſima fit Itē alibi inter arboꝛes q̄bꝫ pix fit cedrꝰ groſſi oꝛ quidā putāt q̄ ſit iuniperus licet falſo

Operationes

A ¶ Dyaſ. Uirtus eſt ei ſiccatiua ꝛ recoꝛpatiua ꝓpter tenuitate coloꝛꝫ ſui pellibꝫ ūcta vriſ

et ſiccat. caligines oculoꝝ detergit. glaucoma
ta et cicatrices inuncta limpidat. ¶ Cū aceto B
miſſa et infuſa vermes aurīū occidit. cuꝫ yſopi
ſucco mixta ſonos aurīū tollit. ¶ Si miſſa in C
foꝛamine dētīū vbi doloꝛ eos crepare facit ꝛ ſi
diu in oꝛe retineꝛ doloꝛē dentīū amittit. ex hac
ad coitū veniēs. ¶ Si inde vereꝫ vnxeris ge D
nitalia ſtringit intm̄ vt filios facere nō poſſis.
¶ Squinātiꝛ oꝝ cauſas curat fauces. ſi vn E
xeris deintus tumoꝛes tollit.
¶ Et pediculos ꝛ lendines puncta necat. moꝛ F
ſibus ſerpentū cum ſale et dulcoꝛe bibita oc
currit. percuſſum lepoꝛis maritimi ad ſanita
tem pducit. ¶ Stomaticis vncta medeꝛ. vul G
nera pulmonis optime curat.
¶ Uermes ꝛ aſcarides cliſteri addita occidit. H
Alit ꝑo oleū ex cedria dū coq̄ deſup cū pen
na colligit ſicut oleū picis. ꝛ ſcabiē ꝛ pediculi
aīalīū pdeſt vulneribꝫ vtilr adhibeꝛ huiꝰ fumꝰ
tm̄ pdeſt q̄ntū et picꝫ dure ¶ Itē potui data in I
ciati q̄ntitate vlcus fluidū pulmōis faciat. fit
āt oleū ex arboꝛe vt de pice. ¶ Eſt āt oleū nimi K
um leptomere: molles carnes abſq; doloꝛe cō
ſuās. duras āt lōgo tpe. et nigra coꝛpa deſic
cat. ¶ Lachꝛymū ꝑo arboꝛis eiuſdē vſ ide ꝛ L
effic acitet ꝛ cū veſicatōe refrigerat ꝛ ſtringit.
nam moꝛtuoꝝ recōdita in arboꝛe eadē a tabe
defendit. vnde et moꝛtuoꝝ vita vocatur

Capitulum.cviij

CErefolium vulgo dr̄ ꝗddā genus apij calidū in tertio gradu: ſiccū in ij. Dyaſco. Cerefolio vis ignea eſt ⁊ acerrima Ex herbario. Cerefoliū naſcitur in locis cultꝫ in menſe februario. locis frigidis poſt ydus ſeritur cerefoliū. quod agrum deſiderat lentum humidum ſtercoratum.

Operationes

A ¶Iſaac. In dietis particularibus in capitulo de apio: Cerefolium potui datum cum mellicrate vrinam et menſtrua prouocat. lateruꝫ ac dolorem renum et veſice placat.

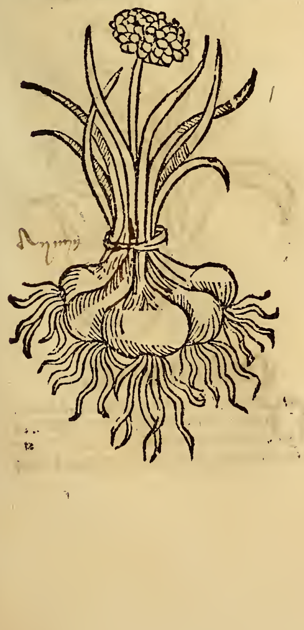
B ¶Ventris ſolutionem de groſſa ventoſitate mitigat.

C ¶Stomachi ventoſitatem et omnium viſcerum diſſoluit: et opilationē aperit

D ¶Dyaſ. Cerefoliū cum melle addito medetur canceratis lateris dolorem hauſtum ex vino mitigare videtur.

E ¶Et aqua mulſa pituitatē reſoluit. Ex aceto lūbricos et tineas perimit: vrinā et mēſtrua impellit. ¶Omnemq̄ tumorem ſoluit.

F ¶Macer. Eſt cerefolio vis acra ⁊ ignea valde. Appoſitū cancris tritū cū melle medetur. Cū vino bibitū lateris ſedare dolorē. Sepe ſolet tritam ſi nectas deſuper herbam. Cum mulſa bibitum pituite noxia ſoluit ⁊c

Capitulum.cix

CEpe. Dyaſ. cap. Bulbus .i. cepe. Eius ſpecies ſunt due. Una ē q̄ habet ruſum bulbū q̄ bonus eſt ex terra pingui ⁊ collectus cuſtomaticus ē. Alia eſt ſpēs bulbi pl9 iſto cuſtomaticus. Oēs tn̄ bulbicali. ⁊ viſcidi ſunt. Plini. ca. cepe. Cepe virtutē habet inciſiuam. et oblonga plus eſt ſtiptica q̄ rotunda: et que colorē ruſum habent q̄ ille q̄ album Sicceāt viſcidiores ſūt q̄ virides. ⁊ crude. Et crude plus viſcide q̄ cocte. Sera. li. agr. cap. Baſal .i. cepe. Baſal longe exceptis ſunt acutiores q̄ rotunde. et plus ſtiptice. Et ille que ſūt rubei coloris ſunt acutiores q̄ albe. ⁊ ſicce q̄ recentes. ⁊ crude q̄ aſſate. Gal. vij. ſim. far. ca. de cepa. Cepe ex quarto gradu eſt calefactiuū ſubſtātia vero eius groſſarū parciū eſt

Operationes

¶Dyaſ. Bulbi comeſti erigūt linguā ⁊ fauces exaſperant. ſtomachū inflant. A

¶Cataplaſmatibus adhibiti laxationibus ⁊ doloribꝫ iuncturarū. et podagricis maximum preſtant effectum. Corpori infixa euocant. ſolict melle addito id facere poſſunt. B

¶Tumores ydropicis bulbus impoſit9 ſpargit. Caninis morſibus ſubuenit. Addito melle ſtomachi dolorē compeſcit. C

¶Et furfures ⁊ acoras nitro addito purgat. Liuores et maculas tollit. Medio oui addito et aceto et melle lentigines corporꝫ emēdat. D

¶Conquaſſationibus auriū ⁊ vnguiū cū polenta bene adhibet. Coctus in cinere calido et polenta addita ⁊ capitibꝫ minoꝝ piſciū nigris cicatricibus reddunt colorem. E

¶Cocti ⁊ comeſti dolorē lateris ꝯpeſcūt. Sꝫ nō multū comedendi ſunt. quia neruis contrarij ſunt ⁊ ſiccatiue virtutis F

¶Pli. Cepe comeſte inflatōes pſtant. faſtidiū tollūt. ſitim prouocāt. et tollūt orꝫ fetorē cuſtomatice ſunt. Emorroidas impoſite ꝓhibent. G

¶Succus eius immiſſus naribꝫ caput purgat. Morſibꝫ caninis occurrit melle et ruta ⁊ ſale addito. Cum ſepo gallinatio auriū dolorem et ſuperfluos ſonos compeſcit. et ad vlcerationes aurium prodeſt. H

¶Cauda ꝓ fricata alopitias emendat. Puluis eius comeſt9 dolorē capitꝫ remouet. Succus eius optime caput purgat. Naribꝫ attractus colericꝫ ꝯtrie flegmaticis vtiles ſunt. I

¶Galienus. Cepe emorroidis aperit appoſita. Aut cuꝫ aceto illinita in ſole aluos abſtergit. Et fricata in alopitijs citius q̄ aliorū ꝓuocat capillos. K

L ¶Si vero ſeparauerit quis ſuccum eius totū
q̄ntū eſt reſiduū ſufficiens terreſtris ſubſtan-
tie. Ipſe aūt ſuccus aquoſe et acree ē calidita-
tis. ita āt et ſuffuſos et abliopinatos p̄e groſ-
ſicie humorum iuuat vnctus.
M ¶Ex huiuſmodi autē cōplexione tota cepa in
flatiua eſt cōmeſta. et ꝓpterea quacūq̄ ſicciora
ſunt cōplexione minus ventoſa. Hoc idē auc.
N Dyaſcoridis in ca. xi. bulbus.
¶Bulbus cōmeſtiuus frigidior eſt bulbo vo-
mitiuo ⁊ groſſi. necnon viſcoſi humoris eſt ge
neratiuus. Nam difficile digeſtibilis eſt ⁊ infla
tiuus ⁊ libidinoſis ſuperplaſmatus. Eo autē
q̄ amaritudinis atq̄ ſtipticitatis p̄nceps eſt
abſterſiuus et ſolidatiuus efficit̄ et ſiccatiuus.
O ¶Oſtenſum eſt em̄ q̄ amarus quidē ſapor in
abſterſiuis ſubſtantijs eſt. ſtipticitas ꝟo in ſo
lidatiuis. ſiccitas vero eſt in vtraq̄.
P ¶Et idē in li. d̄ cibis. Cepa calefacit corp9 ⁊ ſb
tiliat in ipſo groſſos hūores et īcidit viſcoſos.
Q ¶Cruda et cocta pauciſſimū dat corpi nutri
mentū. nocet colericis. ſed his q̄ flegmaticum
humorē et crudū groſſum ⁊ viſcoſum collectū
habuerint ideo ea talia edulorum ſunt.

Capitulum. cx

Ceterach. Dyaſ. ca. Aplenon id eſt ce-
terach. Aplenon folia habet ſcolopē-
drie veneноſe ſimilia. Naſcitur in locis
ſaxoſis vel parietibus ex lapide fabricatis. fo-
lia eius ſūt multa ex vna radice aſcēdētia. di-
uiſa ſicut polipodium ſubtus rufa et aſpera et
ſuper virida. Eſt vero ſine haſta. ſine flore. ⁊ ſi
ne ſemine. Gal. vi. ſim. far. ca. Aplenon. Sub
tilium partium quidem: non tamen calide vir
tutis eſt herba.

Operationes

¶Dyaſcorides. Folia ceterach dixa cum ace- A
to ⁊ bibita. xxx. dieb9 ſplenē ſiccant. Item fo-
lia ipſius vino addito et cathaplaſma impoſi-
ta: ſpleni ſingulare preſidium eſt.
¶Iſopi folia cū aplenon folijs trita cū leuiſſi B
ma vini bibitione ſplenem ꝯſumunt
¶Stranguirijs et ſubglutionib9 et yctericis C
prodeſt. Bibita calculos frangit.
¶Dicit̄ q̄ folia cū ſplene mule collo ſuſpenſa D
mulierē generare non ſinit. ſane nocte ſuſpen-
dendda eſt. et obſeruādum ne luceat luna aut
de die ſuſpende. et ſi homo ꝑ muliere eandē fo
derit. ⁊ aſſit alius q̄ dicat: inde fodite vt illa
nō generet etiā hoc dicitur prodeſſe.
¶Galienus. Ceterach lapidem frangit et ſple E
nem ſubtiliat vel attenuat.

Capitulum. cxi.

Cheiri. Sera. lib. aggre. cap. Cheiri.
auc. Dyaſcoridis. eſt planta nota ha-
bens diuerſitatē in ſpecie ſua a diuer-
ſitate florum cognoſcitur. Nam quedā flores

albū.q̄dā purpureū.et q̄dā citrinū.Et q̄ h̄ȝ florem citrinū melioꝛ eſt ⁊ aptioꝛ in medicina.Sȝ q̄dam dicunt ꝙ cheri ſunt floꝛes ſiles violarū nō in die ſed in nocte redolentiū.quoꝛum odoꝛ ē vt odoꝛ violarū.et verū dicunt.Et idem auc. Gal.Eius floꝛis ſubſtantia eſt ſubtilis aquoſa.⁊ ꝓprie ſicca ex ca.⁊ ſapoꝛ eius ē amarus.⁊ ꝟtus eius eſt que calefacit ⁊ deſiccat abſtergit: ⁊ ſubtiliat.

Operationes

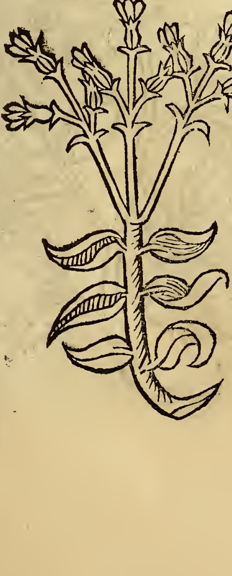
A ¶Sera.Subtiliat maculas groſſas q̄ ſūt in oculis.⁊ aq̄ decoctōis ei⁹ ꝓuocat mēſtrua ⁊ expellit ſecundinā.et fetū moꝛtuū q̄n̄ ſedet in ea.et q̄n̄ bibit̄ cū aq̄ aut alia re coꝛrumpit fetum.

B ¶Et curat apoſtemata matricis quando ſupponit̄ eis.⁊ ꝓprie antiqua dura. Uirtus ſeminis eius eſt ſicut ipſius flos.

C ¶Confert fiſtulis q̄n̄ deſiccatur et puluerizat̄ in eis.⁊ ꝯfert omni apoſtemati duro putrefacto.et habens coloꝛē citrinū ad oīa eſt foꝛtioꝛ

D ¶Cheri floꝛes ſunt ſimiles violis in odoꝛe. quoꝝ alij ſunt albi.alij ſūt glauci in nocte foꝛtiſſime redolentes.et coꝝ herba alio noīe vocat̄ herba gallica vel floꝛes cipri.

E ¶Et alij ſūt coloꝛis purpurei.q̄ herba a romanis vocat̄ ꝯſolida.licet incōgrue:Prime autē due ſpēs ſcȝ citrina et alba ſunt ſpēs viole ſcḋm Dyaſcoꝛidē.vt apparet in ca.Uiola.

Capitulum.cxij.

Centaurea. Dyaſcoꝛides. Centaurea ſcḋm tranſlationem noſtrā. Centaurea maioꝛ quam multi narcam aut gentianam dicunt ⁊c.ſed falſo.q̄m in lr̄a gentiana dicit ꝙ ſuccus centauree efficit ſicut ſucc⁹ gentiane.Ergo centaurea nō eſt gentiana.vt mlti dicūt.Similiter Dyaſcoꝛides facit ſemotū capitulum de centaurea a capitulo de gentiana.ergo non ſunt idem.Dicit autem Dyaſcorides. Centaurea abūdat in Licia ⁊ Archadia.folia h̄ȝ ſimilia nuci regali viridia: ⁊ oblonga ſicut cauliculi.⁊ rotunda ⁊ ſerratim exteri⁹ inciſa ſicut tres digiti.⁊ ꝟgā ſimilē lappatio duoꝝ vel triū cubitoꝝ lōgā.radix ē illi multas virgas habens.in q̄bꝰ capita ſunt ſimilia miconio ⁊ lōga cū floꝛe purpuraſtro et ruſo. Radix eſt groſſa ⁊ grauis et foꝛtꝫ acerrime ſucculentia.q̄ ſuccus ſtiptic⁹ ⁊ viſcidus ē rubei coloꝛis. Locis naſcitur pinguioꝛibus et ſolanis cuius ſuccus exſiccat̄ ⁊ coquit̄ ſicut gentiana: Centaurea minoꝛ quam multi linoliam dicūt foꝛtiter deſiccat abſq̄ꝫ alia moꝛdicatione. Nominatur etiā ab alijs ellebozitis ſiue amaratꝝ vel febꝛifugia. Naſcitur in locis aquoſis. ypericoni atq̄ꝫ oꝛigano ſimilis.virgam habens ꝑ longam angulosam.floꝛem purpureum. folia minuta et oblonga ſicut ruta.ſemen ſicut triticū.radix eſt ei oblonga ⁊ inutilis.guſtu amara.Galienus ſeptimo ſimpliciū far.ca.de centaurea.Magna radix ſicut in guſtu qualitates contrarias habet.ita vt in vtilitate operationis:ſed ſcḋm guſtum acris ſimul ⁊ ſtiptica apparet cum quadam breui dulcedine.ſcḋm operatiōes vero acredo quedam caliditatis opa oſtendit.Centauree parue radix quidem omnifariam in operatiua eſt. Rami ꝟo eius ⁊ maxime frondes qui in eis ⁊ floꝛes vtiliſſimi.dominatur autē in eis amara qualitas.modica ſtipticitate participans.et propter hanc cōplexionem foꝛtiter multum eſt hoc farmacū abſq̄ꝫ moꝛdicatione.quoniam autem oīa talia vtilia ſunt multotiens dictum eſt.

¶Sera.li.aggre.capi.Antoꝛion.id eſt Centaurea.auctoꝛitate Dyaſcoꝛidis. Centaurea maioꝛa habet folia ſimilia nuci regale longa ⁊ viridia ſicut folia cauliū in ſummitate gradatim inciſa.habet virgam ſimilē virge aceroſe: cuius longitudo eſt duoꝝ aut trium brachioꝛum habens ramulos plures egredientes ab vna radice.ſuper quos ſunt capitella ſimilia capitibꝰ papaueris nigri rotūda tēdētia ad lōgitudinē.et habet floꝛem cuius coloꝛ ē ſimilis

kalb.et ſemen ſimile cartamo inter flores eius et flos eius eſt ſimilis lane.⁊ habet radicē grauem.cuiꝰ longitudo eſt duorū brachiorū.Et naſcit in terr ſoli expoſitis ī mōtibꝰ arboroſis ⁊ in terra pingui.Minor ꝟo cētaurea naſcit ī aquoſis locis ⁊ eſt ſimilis herbe ypericon aut pulegio montano.habet virgas vnius palme quadratā:florem rubeum vergentē ad purpureitatem.et habet folia parua oblōga ſicut folia rute.⁊ ſemē ſicut granū frumēti.et habet radicem paruam in q̄ nullū eſt iuuamentū.et in ſapore eiꝰ vincit amaritudo plus q̄ aliud.⁊ eſt in eo ſtipticitas pauca.⁊ virtus eius eſt que deſiccat ſine mordicatione.Pli.ca.de centaurea Alia maior:alia minor.ſunt ambe calide ⁊ ſicce cōplexionis in ſecundo gradu.

Operationes

A ¶Diaſcorides.Centaurea maior vires habꝫ cum aliqua exaſperatione relaxantes.vnde totum ventrem purgat

B ¶Radix aūt eius eſt candens ſicut ignis mollis fragilis cum ſucco ſubruffo ⁊ acro cū magna amaritudine.

C ¶Hec radix cōquaſſationibꝰ vtilis eſt.pleureticis ⁊ diſnoicis maxime ꝓdeſt.tuſſim antiq̄ cōpeſcit.aſmaticis et emoptoicis ſingulare p̄ſidium eſt.non febrientibꝰ cū vino .ȝ.ij.de radice eius daṫ febrientibꝰ cū aqua tortōnibꝰ ⁊ cauſis ſtericis ſimiliter data prodeſt.

D ¶Menſtruis impar.aborſum facit in modū collirij ſuppoſita.nam acredine ſua ꝓdictū facit.et fetum mortuū expellit.et vinū corrumpit et extrahit.In hoc autē q̄ ſtiptica eſt plagas glutinat.ad reumata iuuat.

E ¶ Succus omnia facere illa nouit.maxime vulneribus cicatricem inducit:

F ¶Paracoleſim facit:carnibꝰ inciſis ⁊ in foco poſitꝭ addita memorāt q̄ carnē in ſe coagulare facit.licij modo exſiccāt ⁊ ꝓ licio illā vendūt

G ¶Centaurea minor tōſa et impoſita viridis vulnera purgat paracoleſim preſtat.

H ¶Cicatrices vulneribꝰ recentibus et veteribꝰ inducit.

I ¶Elixatura eiꝰ bibita colerā ⁊ hūores pigues deponit.ſciaticis ano ſuppoſita ſanguinē prouocat ⁊ dolorē illiꝰ mitigat.ſuccꝰ eiꝰ melle addito caliginē oculis detergit:aborſum facit:neruis dolentibꝰ fomēto p̄ſtat auxilium.

K ¶Gal.Cētaurea magna ꝓuocat mēſtrua.Et et embriones mortuos euellēs et viuos corrūpens educ eos.ſtipticitas ꝟo ea q̄ ſunt groſſe partꝭ et terreſtris frigiditatꝭ in glutinando vulnera et iuuādo eos q̄ ſpuunt ſanguinem

¶Dant aūt ⁊ de ea .ȝ.ij.eis q̄dē q̄ febriunt eius aqua.eis q̄ ſunt ſine febre cum vino.

L ¶Secundū aūt virtutē que ex omnibꝰ qualitatibus inſcſſionibꝰ et vulſicibꝰ et diſicis ⁊ antiquitatis confert tuſſibꝰ.nō eīm euacuare ſolū oportet in his quod eſt ꝑter naturam.ſed ⁊ roborare et vigorare que expurgata ſunt ad ea de igiṫ vtilis eſt que acerrima.qn̄ nō ſola nec ſincera exiſtat ſed vel dulcedini alicui ꝑmiſceṫ vel non omnino amaritudini.Fortitudinē ꝟo ⁊ violentiā non habebit ꝑmixta ei aliqua ſubſtantia eucrata.talis enim eſt que dulcis.Ad confortandam autem et congregandaꝫ ſtipticitas eſt neceſſaria.

M ¶Et centaurea igitur minori magna vulnera conglutinantur cum carba plaſmatur ipa herba ad huc recenti.et etiam difficile conglutinabilia vlcera cōſolidat eo modo vtentibꝰ.exiccat autem cum conglutinatiuis ⁊ ſiccatiuis ꝑmiſcetur virtutibꝰ.quecū q̄ eīm et fiſtulas curare nate ſunt et duricies antiquas mollificat ⁊ mala morigerata vlcera ſanat.

N ¶Serapion li.aggre.ca.ꝓprio de centaurea maiori et minori.eodem dicit auctoritate Dyaſcoridis et Galieni.que hic dicta ſunt: licet per alia verba.

Capitulum.cxiij.

CEraſum eſt fructus. Ceraſus ē arbor. Et eſt fructus qui arabice vocatur ceraſie. grece et latine cerafar. et aliq̄ vocant ea grana regũ. Sera. li. aggre. ca. ceraſie. i. ceraſa. Et dicũt ꝙ ſint grana magna ſimilia prunis. ⁊ ſunt in oriente et eſt granum regum. Et eſt illud quod eſt apud nos. Et auct. Gal. Sunt ex eis dulcia. põtica et acetoſa ſicut inueniunť malagranata et poma. Et ipſorum quecunq; nedum maturata ſunt. quedã quidam ſufficienter põtica ſunt. quedam autē acida ſimilia ſunt moris. ſed in moris quidem non maturis acida qualitas dominatur pontica in ceraſis vero non ſemper.

Operationes

A ¶ Serapion. Dulcia deſcendũt a ſtomacho cito. ⁊ iuuamentum quod inferunt ſtomacho paucũ ē. ⁊ põtica faciũt ꝯtrĩu eius.

B ¶ Acetoſa vero deſiccãt flegmata et ſuperfluitates ſtomachi plus q̄ pontica. ⁊ cauſa huius ē q2 in eis ē res incidens. et conferũt ſtomacho flegmatico et pleno ſuperfluitatibus

C ¶ In arboribꝫ vero gũmi ē cõis. virtus oĩbꝫ viſcoſis ⁊ ĩ mordacibꝫ farmaciꝫ ꝓpterea in eo ē virtus medicinarũ inuiſcãtiũ ſine mordicatiõe. ⁊ ſõ ꝯferũt aſperatõis pulmõi. ⁊ ē in eo virtus ſubtilians. ⁊ ideo conferũt lapidi qñ bibuntur.

D ¶ Dyaſ. ca. de ceraſis Ceraſum viride pomuȝ vẽtrem humectat et ꝓuocat. aridũ ſiccat ⁊ detinet ſtomacho viride cõtrariũ. Siccũ (in q̄) vtile accipitur. Hoc quidã eſtimãt vrinã mouere a non paucis autoribꝫ tradiť. ſi mane recentia cum ſuis nucleis deuorata ſunt aluum tam copioſe fluere vt ex eadē cauſa etiam morbo pedes implicati liberentur. fit ex eis dyaceraſion. quod omnibus eſt notum

E ¶ Galieno placet non vnã in oĩbus ceraſeis pomis eſſe virtutē. Nã in q̄buſdã auſterus ſapor: ⁊ in q̄buſdã calidus. ⁊ in q̄buſdã dulcȝ apparet. et vult auſtera ad h̄ valere ꝙ ventrē reſtringant: ſtomachũ vero cõfirment. Acida indicat flegmate abundantibꝫ ſtomachis optima. nã magis ſiccant et groſſitudinē deſioris humorȝ incidũt: dulcia ſtomacho aduerſa pronunciant. citius tñ per inteſtina defluere:

F ¶ Gũmi qđ truncus illacrimat. exaſperitas arterias optime lenit. ſi in vino veteri detur in ſolutione reſolutũ ſimili modo datũ: faſtidiuȝ ſtomachi nauſeantis auertit.

G ¶ Et de facile feditatē palloris excludit cũ mero hauſtũ calculos quibus etiã veſice: cannal' obſtruitur in arene puluerem ſoluit.

Capitulum.cxiiij

CRetanus. Dyaſ. ca. Cretan9 frutex ē herbe, duos ramos habẽtis in vnius cubiti longitudine. et naſcitur in locis ſaxoſis et maritimis cum folijs albis ⁊ pinguibus ſimilibus andragne latioribus et oblongis. florem habet album et ſemen libanotido ſimile magis rotundum et odoratũ. quod deſiccatur vt triticum: Radices tres aut quattuor habet digiti groſſitudine. odoris ſuauiſſimi plenum. Galienus ſeptimo ſim. far. capitulo de cretano. Cretanum ſalſum quodammodo et cum guſtatur ſimul cum breui qualitate quocirca eſt virtus eius abſterſiua eſt ſimul ⁊ exſiccatiua. debilior autem eſt ſm vtraſq; amari longitudine

Operationes

¶ Dyaſcorides. Folia et ſemen eius et radices cocte cum vino et bibite vrinã prouocant: ycterici medicantur. menſtruis imperant. crude et elixe comedi poſſunt. ⁊ in ſale compoſite mãducantur. folia eius in guſtu ſatis acida ſunt A

¶ Paulus ca. de cretano. Cretanus calid9 ē et ſicc9 in tertio gradu. Herba eſt que in locis maritimis reperitur. virtutem habet valde diureticam ex ſubtili ſubſtantia. B

C ¶Contra diſſurriã ſtanguiriã et viciũ lapidis ⁊ yliacam paſſionẽ herba ipſa in multa quãtitate buliat in aqua ſalſa vino et oleo: et in ea ſedeat patiens vſqȝ ad vmbilicum

D ¶Item contra yliacam paſſionẽ ponatur in cruitem.

Capitulum.cxv.

Cicuta. Sera. li. aggre. ca. ſuccaran vel coniſa auc. Dyaſ. Eſt planta habens ſtipitẽ ↄcauũ in q̃ ſũt multi nodoſi: ſicut nodi feniculi. ⁊ eſt multũ maioꝛ feniculo. et hȝ folia ſilia folijs ferule habẽtia graue odoꝛẽ ⁊ ſtipitẽ ei9 eſt coꝛona in q̃ ſũt floꝛes albi. et ẽ ſemẽ ſimile ſemini aniſi. niſi quia eſt albius. et hȝ radicẽ non multum infixam terre. q̃ eſt frigida valde. hec radix occidit ſua frigiditate. Paulus capitulo de cicuta. eſt planta cuius ſemen frigiditate ſua eſt interimens. ſed vino puro et calido eius nocumento ſubuenitur. Galienus viij. ſim. farmacorum. ca. comium. id eſt cicuta quoniaȝ ſumme eſt infrigidatiue virtutꝫ omnes ſciunt.

Operationes

A ¶Sera. Coꝛona huius plãte accipit̃ cũ toto ſemine antequã deſiccet. et terit̃ et exp̃mit̃ ſucc9 ⁊ ſiccat̃ in ſole. et adminiſtrat̃ in collirijs q̃ fiunt ad ſedãdos doloꝛes ocloꝝ ⁊ ẽ optimũ in h°

B ¶Et quando fit emplaſtrum cum eo ſedat caliditatem ⁊ heriſipilam ⁊ foꝛmicam.

C ¶Et quando teritur hec planta cum ſuo ſemine aut cum folijs ⁊ fit emplaſtrum cum ea: ſuper teſticulos abſcindit pollutionem ⁊ goꝛoꝛream. ⁊ ſi fiat emplaſtrum cum ea ſup virgam pꝛohibet erectionem.

D ¶Et quãdo emplaſtrant̃ cũ ea mãmille mulierum ꝓhibet ab eis lac. Et quãdo ponit̃ ſup teſticulos pueroꝝ ſinit eos augeri.

E ¶Et qñ ponit̃ ſup mãmillas puellaꝝ nõ ꝑmittit eas magnificari. melioꝛãt ex hac planta eſt illa q̃ naſcit̃ in crete inſula. in ebia ⁊ in atica.

F ¶Plinius coniza. id eſt cicuta que omnibus nota eſt. Cuius folia viperas et ſerpentes effugant. ⁊ eſt frigida frigiditate moꝛtali.

G ¶Platearius. Cicuta nõ vtimur interioꝛib9. quia venenoſa eſt ⁊ in ſubſtãtia ⁊ in qualitatibus. Intantum eñ diſſoluit. q̃ ſpũs inaniuntur. ⁊ ex hoc membꝛa moꝛtificantur. Virtutēȝ habet potiſſimam ſm radicem. ſecundo ſm folia. minoꝛẽ ſm ſemẽ. Unde ſemẽ eius qñqȝ ponũt i medicinis. et ex ea vngentũ potiſſimũ fit contra arteticam et podagram.

H ¶Iſidoꝛ9. Cicuta vrinã ⁊ menſtrua ꝓuocat ⁊ augmentat. Lumbricos et aſcarides necat. Sciaticos ⁊ arteticos de groſſo flegmate iuuat. ſi in ei9 apoſimate lauet̃ aut potet̃. Groſſam inteſtinoꝝ ventoſitatẽ diſſoluit. Colicam paſſionẽ ⁊ ylij doloꝛẽ curat. pect9 ⁊ pulmonẽ de viſcoſo ⁊ groſſo flegmate purgat.

I ¶Plinius libꝛo. xv. Cicuta venenum eſt publica quadã athenienſiũ pena inuiſa. ad multa tñ vſus nõ omittendi. Semen habet noxium Caulis aũt eſt viridis. ⁊ vrit plerũqȝ ſicut i platanis. lenis hic ⁊ geniculatus vt calami nigricans. Altioꝛ ſepe binis cubitis. In cacuminibus ramoſus. habet folia coꝛiandri tenuioꝛa graui odoꝛatu. Aniſo craſſius. radice ↄcaua nullius vſus. Semini ⁊ folijs ineſt vis refrigeratoꝛia. q̃ ſi enecat: incipiũt augeri ab extremitatib9 coꝛpis. Remediũ aũt eſt pꝛius q̃ ꝑueniat ad vitalia. natura vini ex calefactoꝛia ac ĩ vino potata irremediabilis exiſtimat̃. Succus expꝛimitur folijs atqȝ floꝛibus. tunc enim maxime eſt tempeſtiuus et melioꝛ.

K ¶Semine trito expꝛeſſus et ſole denſatus in paſtillos: necat ſanguinem ſpiſſando. hec altera vis. Ideoqȝ ſic necatoꝛum in coꝛpoꝛib9 apparent macule.

L ¶Ad diſſoluẽda medicamẽta vtunt̃ illo ꝑ aq̃ ⁊ ad refrigerãdũ ſtomachũ fit ex eo malagian. valet ad cohibẽdas epyfoꝛas eſtiuas. oculoꝛũqȝ doloꝛes ſedãdos circũlinitũ. Miſcet̃ col

M lirijs. ¶Et alios om̃es cohibet reumatiſmos

Folia quoq̃ tumorem omnẽ: ac dolorẽ et epiforam ſedant.

Capitulum.cxvi.

CIcorea. Platearius. Licorea q̃ et ſpõſa ſolis. ⁊ ſolſequium et intuba dicitur. frigida et humida eſt in ſecundo gradu
¶ Conſtantinus in libro graduum. Licorea ſiue ſponſa ſolis frigida eſt et ſicca in primo gradu.
¶ Plinius li.xx. Intubum erraticum apud nos quidam et ambugiam appellauere. In Egypto vocant cychorium.
¶ Idem in libro viceſimoprimo Lycoriũ poſt vergilias naſcitur. floretq; particule eius. Radix eſt eis lenta qua vtuntur ad vincula.
¶ Actor. Hec herba ſcz que vulgo dicitur cycorium: ipſa etiaʒ alijs nominibꝫ preter ſupradicta dicitur elytropiuꝫ et dyoniſia. Unde de ipſa quoq; dicetur inferius in capitl'o. Elytropium de. E

Operationes

A ¶ Platear, in ca. Lycorea. Herba ipſa comeſta valet ꝯ venenũ Succus eius valet ad opilationẽ ſplenis et epatis ex calida cauſa. ⁊ contra calefactionẽ eiuſdem. Hec herba viridis ẽ et multe efficatie, ſicca ꝟo nullius vel parue.
B ¶ Locta et comeſta valet opilationi ſplenis ⁊ epatis. ⁊ ꝯ calefactionẽ epatis. Succus epati ſupponitur vel cathaplaſmatur.
¶ Et quia virtutem habet reſtringendi venenum: aĩalia quedã a venenoſis animalibꝫ leſa huius herbe tactu ſanantur
¶ Conſtan. li. vt ſupra. confortat ſtomachuꝫ et valet contra ſcorpiones. aliorũq; reptilium morſuꝫ cũ myrrha mixta. et mulieri ſuppoſita prouocat menſtrua. D
¶ Plinius li.xx.ca. Intubum. Id refrigerat i cibo ſumptũ. et collectiones ſanat illitũ. Succus decoctus ventrem ſoluit. Renibus et ſtomacho proficit. E
¶ In aceto decoctum vrine tormenta diſcutit. Itemq; morbum regium cum mulſa ſi ſine febre ſit reſecat et adiuuat. Mulierũ purgationibus in aqua decoctũ adeo ꝓdeſt vt mortuos trahat partus. F

Capitulum.cxvii

CInoglossa. Iſid. in li. ethymologiarũ Cinogloſſa eſt herba quã linguã canũ vocant. A cinos qđ ẽ canis. ⁊ gloſſos qđ eſt lingua. Inde cinogloſſa. id eſt lingua canis. Et eſt herba ſimilis arnogloſſe: niſi qꝫ ſunt ei coſte apparẽtes in folijs eius. ſed ſunt leuia ſatis et eſt in eis borra apparens

Operationes

A ¶ Medetur vlceribus oꝛis et alijs vlceribꝰ frau/
dulentis frigide et ſicce cōplexiōis. ꝛ curat al/
colā. balneū decoctiōis eius curat gomoꝛreā
B ¶ Plini. li. xxv. Cinogloſſos. caninā imitans
linguā topiarijs opibꝰ eſt gratiſſima.
C ¶ Aiuntqꝫ eā ꝙ tres tirſos ſeminis emittat.
Eius radicē potatā ex aqua prodeſſe ad tertia
nas. que quattuoꝛ ad quartanas.
D ¶ Eſt ꝛ alia ſimilis et q̄ lappas ferat minutas
cuius radix pota ex aqua ranis ꝛ ſerpentibus
aduerſatur.

Capitulum. cxviij

Citonia. Dyaſcoꝛides. Citonia vel ci/
tomus eſt arboꝛ maloꝝ citomoꝝ Hu
ius folia virtutem habent medicinalez
¶ Palladius libꝛo ſecundo. Mēſe Januario
tuberes inſerunt citomo. Idem li. iij. Citonijs
ſerēdis pleriqꝫ tempoꝛa diuerſa dixerūt tamē
mihi vſu compertū eſt. In Italia circa vrbes
menſe Februario vel inchoāte Marcio plan/
tas citomoꝛum radicatas in paſtinato ſolo te
nuiſſe. adeo velociter vt ſepe ſequēti anno (vt
frugi) gauderēt. Idem menſe Februario cito/
tonia inſeruntur melius in trunco q̄ in coꝛtice.
Recipiunt in ſe ſurculos ꝑpe omnis generis.
punici ſoꝛbi. omniūqꝫ maloꝝ que meliora pro
ducunt. Inſerantur autē nouelle arboꝛes qui
bus ſuccus in coꝛtice eſt. Si maioꝛ eſt circa ra
dicem melius inſeretur vbi coꝛtex ꝛ lignum be
neficio ſoli adherentis humeſcit. ¶ Galienus
ſecundo libꝛo de cibis. Mala ipſa non ſunt
habentia vnam naturam: quod eſt. quia q̄dā
ex eis ſunt dulcia. quedam pontica. et quedaꝫ
ſtiptica. et quedam acetoſa. ꝛ quedaꝫ inſipida.
Et in dulcibꝰ eſt ſubſtantia aquoſa tempera/
ta. Ex pontica vincit in eis frigidum terreum.
Sed in ſtipticis hec eſt eadem ſubſtantia cuꝫ
aquoſa ſubſtātia dulci. In acetoſis aūt ē ſub/
ſtantia frigida. ꝛ virtus ponticoꝝ ꝛ ſtipticoꝝ
et acetoſoꝝ eſt virtus que incarnat ꝛ q̄ cōglu/
tinat vulnera. Et ꝓhibet illud qḋ currit ad a/
poſtemata in ꝑncipio coꝝ. ꝛ foꝛtificat os ſto/
machi ꝛ ſtomachū laxū et fluxū. maxime ſcḋo q̄ ſūt
ſtipticioꝛa ex eis acetoſioꝛa. Sed illud qḋ vin
cit ſuper naturam inſipidoꝝ eſt aqua. Et com
plexio eoꝛum eſt humidioꝛ et frigidioꝛ. Et ipſa
adminiſtrātur in medicinis apoſtematū in ꝑn/
cipio coꝝ ꝛ in augmento. ꝛ vniuerſaliter in ma
lis ē humiditas multa. ꝛ ſupfluitates frigida.
ꝛ ideo deſtruitur ſuccus coꝝ et areſcit. Seruā
tur tamen quando coquuntur cum melle. ꝛ fit
inde rob. Et ſeruantur eodem modo citonia
ipſa cum melle ſicut et ſucci coꝝ. Citonia ma/
ioꝛa vocantur ſaturninia. ꝛ ſunt maioꝛis iuua
menti q̄ꝫ alia. Rememoꝛās ergo illoꝝ quecū/
qꝫ poma ſtipticant ſcias frigidum ꝛ terreſtrem
chimū habere. quecūqꝫ autez acetoſa videnꝫ
frigidum quidem. ſed ſubtilius partiuꝫ. medie
ſcḋo complexionis eſſe que dulcia ad calidius
declinare videtur. ſicut que perfecte apoya. id
eſt ſine qualitate ꝛ valde aquoſa ad frigidius
inclinata. Utaris ergo ipſis ſcḋm predominan/
tium humoꝝ virtutes. Auſteris aūt pomis q̄/
dam quando propter humiditatem multam a
tonus. id eſt ſine vigoꝛe venter extiterit: ponti/
cis autem quando ſufficienter excreuerit hu/
iuſmodi. Acetoſis ſcḋo qn̄ eſtimaueris in ipſo
groſſum humoꝛē collectū eſſe non valde aliqḋ
frigidum tanq̄ꝫ frigidius quidem nō acetoſis
ſed trimeis indiget. Siccant autē ambo groſ
ſitiem humoꝝ acetoſa et drimea. Differunt āt
hec in hoc ꝙ hec quidem cū infrigidatiōe: illa
vero cū caliditate operanꝫ. palam autem ex iā
dictis ſepe ꝙ ſtiptica quidē ſupfluos ſeceſſus
reſtringunt. acetoſa humoꝛem quidē groſſum
inuenientia in ventre diuidunt hunc. ſubdu/
cūtqꝫ ſtercus. ꝓpter hoc humectāt egeſtiões.

purum autem inuenientia ventrem reſtringūt ipſum magis

Operationes.

A ¶Auicenna lib .ij.cap.de citonijs. Quando abluitur cinis ꝛ folioꝝ eius ſunt ſicut tutbia. ꝛ rob pomoꝝ eius areſcit ꝑpter illud qđ eſt i ipo de humiditate aquea frigida. ꝛ aſſatū eſt melius ꝛ magis ꝯferens.ꝛ eius quidem aſſatio fit quandocūqꝫ cauat̃ ꝛ eijciunt̃ grana eius.ꝛ ponitur in ipo mel ꝛ linit̃ luto eius corp9.ꝛ poſtea ponit̃ in cinere.frigida eſt in primo ꝛ in fine.et ſicca in principio ſecūdi.Et eſt ſtipticū cōfortatiuū fortiter.ꝛ flos eius eſt ſtipticioꝛ.Et ſimiliter oleū ipſius ꝛ dulce.eſt minus ſtipticū.et ſemen eius eſt lenitiuū ſine ſtipticitate.

B ¶Et ꝓhibet curſum ſupfluitatū ad viſcera.et retinet ſudorē.ꝛ oleū eius ꝯfert ſciſſuris frigoris et fornice.et eſt vtile vlceribꝫ ſcabioſis.Et multitudo ei9 generat dolorē neruoꝝ.ꝛ aſſata ponit̃ ſup apoſtemata oculi calida.

C ¶Et eius ſuccus ꝯfert dilatiōi anhelit9 et aſmati.ꝛ ꝓhibet ſputū ſanguinis.ꝛ ſemē eius cōfert aſperitati gutturꝫ.ꝛ lenit cannā pulmōis: et muſcilago ei9 etiā humectat ipſam cannā.

D ¶Et ꝯfert vomitui ꝛ ebrietati.ꝛ ſedat ſitim.et ꝯfortat ſtomachū recipientē ſupfluitates.

E ¶Syrup9 eius ꝛ ipſi9 infuſio. ꝛ qđ de eo elixatum eſt ex ipo vtuntur multi in ſecūda menſa ſuper vinum.ꝛ ꝓhibet ebrietatem.

F ¶Et fit ex eo ſyrupus confortans appetitū deiectū valde ꝛ mortuū.ꝛ confortat ſtomachū.

G ¶Et prohibet vomitum flegmaticum.ꝛ eſt ꝓuocatiuum ꝛ iam dictum eſt ꝙ illud eſt per accidens.Et illud quod cum melle elixatum eſt eſt maxime prouocatiuum.

H ¶Verūtamen quādo ſoluit ventrē ꝛ nō ſtringit ꝛ generat colicā ꝛ dolorē ventris pungitiuum ꝛ cōfert diſſurrie.ꝛ retinet fluxū mēſtruorum.et cōfert arſure vrine qñ diſtillat̃ ſuccus eius aut oleum ipſius in virga.et cōfert oleum eius renibus et veſice.

I ¶Et quando ſumitur poſt cibum ſoluit adeo ꝙ quando plurimū ex eo ſumitur extrahit cibum ante digeſtionē.et criſteriſatur decoctio eius ad eminentiam ani ꝛ matricis.

K ¶Rabbi Moyſes. Citonia a pregnantibus comeſta generant filios hilares. et comeſtio ipſorum aſſorum poſt cibū generat gaudiū.

L ¶Serapion libro aggregatoꝝ capitlo Safarcal auctoritate Dyaſcoridis. Arbor citomorum et maloꝝ folia ſimiliter ꝛ flos ꝛ ſūmitates ſunt ſtiptice.et proprie arboris citomorum. et fructus immaturus eſt ſtipticus.

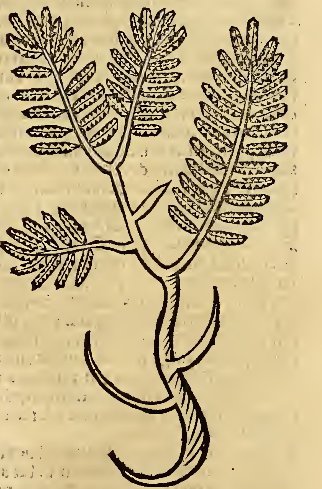
M ¶Mala aūt illa q̄ colligunt̃ in vere generant colerã citrinā.ꝛ inducunt inflāmationē ꝛ nocent neruis ꝛ iuncturis ꝛ membris que ſunt de genere neruoꝝ.

¶Sꝫ citonia ſunt bona.ꝛ ſi aſſant̃ ſunt melioꝛa hñtibꝫ fluxū antiquū. ꝛ vlcera inteſtinoꝝ ꝛ ſputū ſanguinis.ꝛ colliricā paſſionē. N

¶Et illa q̄ dicunt̃ mellomella molliūt ventrē et expellūt lumbricos.et ſunt mala ſtomacho et inflatiua ipſius. O

¶Sꝫ illa q̄ nominant̃ in latino armicata ſūt bona ſtomacho: ꝛ ſtringunt ventrē. ꝛ ꝓuocāt vrinā.niſi quia ſunt debilioꝛꝫ virtutis q̄ꝫ citonia.ꝛ iſta ſunt illa q̄ vocant̃ atyrotipa Et ſimilia ex eis ſunt ſimilia malis in vere naſcentibꝫ in ſtipticitate. P

¶Et oportet.ꝙ adminiſtrent̃ citonia in egritudinibꝫ in quibus oportet ſtipticare anteqꝫ ad maturationem perueniant. Q

Capitulum.cxix.

CIpreſſus.Iſidorus. Cipreſſus grece dicitur eo ꝙ caput eius a rotunditate in cacumen erigit̃. vnde et conon vocat̃ id eſt alta rotunditas.Hinc et fructus ei9 conos dicitur: q2 rotūditas eius conū imitat̃. Huius lignū cedro pene proximā habet virtutem.Temploꝝ quoqꝫ trabibus aptum impe

netrabili ſoliditate nunꝗ̃ oneri cedit. Antiq̃ ramos cipreſſi prope rogum conſtituere ſolebant. vt odoris ſui iocūditate cadauerū odorem quē vrerentur opprimerēt. Hec arbor apō paganos mortuis conſecrata eſt. eo ꝙ in modum hominis exciſa non pullulat

¶ Ambroſius. Cipreſſus ꝛ pinus in alta ſe cacumina extulerunt. manetqꝫ prerogatiua cipreſſis. vt nulli eas venti horrore ſuis diſpolient coronis. Hec arbor lacunaribꝫ eſt vtilis. commendandiſqꝫ faſtigijs. Unde in canticis dicit etiā. Lacunaria noſtra cipreſſina. ¶ Palladius libro duodecimo. Cipreſſus ad fabrice materiā eſt egregia. ¶ Plini. li. xiiij. In cheo inſula naſci credunt cipreſſi. ſꝫ orem imbribꝫ decuſſum terre alitu animante.

¶ Platearius. Cipreſſus eſt calida in primo gradu. ſicca in ſecundo. Huius arboris folia lignū ꝛ poma cōpetunt vſui medicine. Sed poma ſtiptica ſunt et conſolidatiua. Lignum ꝛ folia diuretica ſunt. ¶ Galienus ſeptio ſim. far. ca. de cipreſſo ſm̄ tranſlationem grecam Cipreſſi germina ꝛ folia ꝛ bacce que iuuenes ꝛ molles magnorū vulnerū in corporibꝫ durꝫ ſunt conglutinatiue ex quibus manifeſtum eſt qm̄ ſiccatiue ſunt virtutis. non habētes apparentē acredinē ꝛ caliditatē ſicut ꝛ guſtus teſtatur. Apparet enī in ea modica quidē acredo. plurima autē amaritudo. ꝛ multo plurima eſt ponticitas q̄ in tota plāta: tanta vero eſt acredo et caliditas. quanta ducit quidem ponticitatē ad profundū. ¶ Sera. li. aggregatorꝫ ca. Saſſa. auctoritate Galieni. Quod ex cypreſſo adminiſtrat ſunt folia extremitates et nuces eius. et in ſapore eius eſt acuitas et punctio parua ꝛ amaritudo ſatis. et punctio eſt fortior amaritudine. ſed de amaritudine et acuitate inest quantitas tanta ꝙ facit eā penitrare ad profundū corpis ſine calefactione ꝛ mordicatione. Et virtus eſt que deſiccat in qua nō eſt acuitas ꝛ mordicatio apparenter. et quātitas que eſt ſufficiens ad penetrandū. Et eſt calide et ſicce complexionis.

¶ Plinius ca. de cipreſſo. Arbor omnibus nota que a grecis nomen ſumpſit. eo ꝙ habet in ſummitatibꝫ rotunda ſeminum capita que dicuntur galle cypreſſe

Operationes

A ¶ Dyaſcorides capitlo de cypreſſo. Eſt arbor omnibꝫ nota coriū ſemen et folia cum dulcore bibita cum myrrha modica veſice reumatiſmum compeſcit.

¶ Diſſinterie medetur. huius ſimiliter vt hide: vel plura eius bibita emoptoicis medentur. Diſſintericis et ciliacis maxime prodeſt. tuſſi et ortonoicis ꝑſtolatur. Eius elixtura tantū prodeſt quantum ſuple ſemen eius quod in aceto coctum id facere nouit. B

¶ Cum puluere lupini admixtum enterocellicas ſiccat vt cataplaſma appoſitū folia eius ſimilem habent virtutem. C

¶ Ramus eius cum ſemine in domo poſitus conopes vel zinzalas fugat. Hec folia vt cataplaſma adhibita recētia vulnera curāt. D

¶ In aceto cocta et infuſa capillos inficiunt. Polente trita et admixta ignem ſacrum cōpeſcunt. vulneribus medētur. E

¶ Carbunculis opitulantur. tumores oculorum deprimunt. Cerotis nobilibus miſcent. Et confortant ſtomachū. ꝛ ſanguinē ſtringūt F

¶ Auicenna libro ſecundo capitulo de cipreſſo. Calide complexionis eſt in primo gradu. ſicce in ſecundo. Et quidam dicunt ꝙ eſt frigidus valde. et quidā iudicauerunt ꝙ eſt virtus eius cōpoſita. ꝛ caliditas ei9 eſt ſm̄ quantitatem que facit penetrare ſtipticitatē. ſtipticitas profundatur et peruenit ad membra. Folia ꝛ nux eius ſunt ſtiptica. et in ipſa eſt reſolutio et reſoluit humiditates. G

¶ Et nux quidem eius fortior eſt i omni re ꝙ̄ folia ipſius. Et in ipſa eſt vis faciendi adherere ſanguinem: ita ꝙ remouet putredinē quando decoquitur cū aceto ꝛ lupinis. ꝛ linitur ſuper vnguem et remouet eius veſtigia. H

¶ Et eius folia delent morfeam. folia eius recentia et nux ipſius conſolidat vulnera que ſunt in membris duris cū fuerint recenter collecta. I

¶ Et conferunt formice et heriſipile. ꝛ proprie cum farina ordei. Nux ꝛ folia eius bona ſunt collo. cum ex eis fit emplaſtrum conferunt. et cum farina ordei ſuperpoſita heriſipile. K

¶ Et confortat neruos. ꝛ extinguit ramicem more emplaſtri ſuperpoſita. et roborant molliſicationem. L

¶ Et ſtringunt etiā quando teritur nux cipreſſi multum cum ficubus. Et ponitur de eis licinium in narem. et ſanat carnem additam. M

¶ Et decoctio eius cū aceto ſedat dolorē dentiū. Et dat ad bibēdū nux eius cū vino ad ſputum ſanguinis. et ad difficultatem anhelitus: et ad tuſſim antiquā. ꝛ ſimiliter eius decoctio N

¶ Et bibunt folia ei9 cū vino ꝛ ꝯferūt difficultati mingēdi. ꝛ curſu ſupfluitatū ad veſicam. O

¶ Et conferūt etiam vlceribus que ſunt in inteſtinis. Loco eius ponitur medietas ponderis eius de ſarcocolla rubea. P

Capitulum.cxx

CIprus Dyaſ. Cyprus eſt arbor habens folia oliue ſimilia: ſed viridiora ꝛ paru-lo groſſiora. Semē nigꝝ: ꝛ florē albuꝫ cū germine et odore bono. Gloſa ſuper cātica Ciprus eſt arbor aromatica in egipto: ſemie candido et odorifero. qui coquit̄ in oleo ꝛ exp-mit̄ vnguētū regale q̄d dr̄ ciperus. ¶ Pli. in li. xij. Ciprus eſt arbor in egipto ziziſi folijs ſemine coriandri candido et odorato:

Operationes

A ¶ Dyaſ. Huius folia maſticata tumorē oris cōpeſcunt. q2 virtutis coherentis ſunt. ſed ce-tera eiuſdē arboris cathaplaſmata humores ꝛ tumores calidos tollunt. Ramī etiā elixatu-ra fomento cōbuſtis medetur

B ¶ Eadē q3 ſucco ſtrutij mixta ſi caput aſſidue fomētes capillos inficiet. flos ei9 cū aceto ca-thaplaſmatib9 adhibit9 dolorē capit3 ſoluit.

C ¶ Plinius li. xiij. Hec in oleo coquit̄ et poſt-ea preterit id qd̄ cyperus dicit̄. Optimum ē in ca nopica in ripis nyli nata. Scd̄m aſcalone ſudee. Tertium cypro inſula: odoris ſuauitate Quidam hanc dicunt eſſe arborem q̄ in Ita-lia liguſtrum vocetur. Etiā alcannā appellāt. vt ſupra de ea capitulo tredecimo. Alcāna.

¶ Item Plinius in li. xxiij. Ex cipro ſit oleum: cuius natura calefacit neruos ꝛ emollit. Folia ſtomacho illiniunt̄. ꝛ vulue concitate ſuccus eorū apponit̄. Folia quoq3 cōmanducata re-centia medentur vlceribus in capite manantibus et oris collectionibus D

¶ Decoctū earū ambuſtis et luxat3 ꝓdeſt. Ru-fant capillum tuſa adiecto ſtrucij mali ſucco. Fos capitis dolores ſedat cū aceto illitus. E

¶ Ulcera putreſcentia ꝑ ſe vel cuꝫ melle ſanat Odor aūt floris olet: q̄ ſomnū facit F

Capitulum.cxxi

CIperus. Dyaſ. ca. de Cipero. Ciper9 ſiue vt alij criſceperon. folia habet ſi-milia porro. ſed oblonga ꝛ tenera. ꝛ aſ-cendit de terra cubito vno et ſemis. haſtaꝫ ha-bens angulosam ſimilem iunco. que haſta in capite ſemen generat. Radices ſub terra ha-bet rotōdas ꝛ oblōgas ſicut oliua nigra q̄ mul-te ꝛ piuncte naſcunt̄. colore nigro ꝛ odore ſua-ui. guſtu ſubamaro. Naſcitur in loc3 aquoſis et in pratis et in paludib9. In his radicib9 ea nobilior eſt que grauior et durior ꝛ groſſior ſu-erit. ꝛ nō frangibilior. ſed aſperior. ꝛ odore ple-nior viciſſitudinē odoris habens. talia ſigna

habet Cilenſis aut Syriatica. Vires habet calefaciendi et deſiccandi abſq; mordicatione
¶ Serapion li. ag. ca. Sabade. auctoritate Dyaſc. Sabade. id eſt ciperus. habet folia ſimilia folijs porri. niſi quia ſunt longiora eis ꝛ ſubtiliora et duriora. et habet ſtipitẽ longitudine vnius brachij et plus. ſed non rectum. in eo eſt tortuoſitas. et eſt quadrans ſimilis ſtipiti ſquinanti. ꝛ infra ſũmitates ſunt folia ꝑua. ꝛ ſemen et radix eius eſt ſimilis oliue. ꝛ quedam ex eis eſt longa: ꝛ quedam rotunda. ꝛ eſt nigra. Naſcitur in locis domeſticis ꝛ aquoſis Et eſt alia ſpecies cipri in India que eſt ſimilis zuccaro in ſapore ſuo. et quando naſcitur eius color eſt ſicut color croceus. et quãdo fricatur ſuper cutem corporis facit pilos ſtatim cadere. Melior autem ex cypero eſt ille qui ẽ plenus granis et groſſus durus. difficile frangibilis. habens odorem bonum cũ pauco acumine. Et quod adminiſtratur ex cypero ẽ radix ipſius. et odor eius eſt bonus. et in ſapore eius eſt acuitas cum pauca ſtipticitate et calefacit et deſiccat ſine mordicatione

Operationes

A ¶ Dyaſcorides auctoritate Aben meſuay. eſt calida et ſicca in ſecundo facit augmentum in ſenſu. et confortat ſtomachum.

B ¶ Et meliorat colorem. ꝛ eſt bonus emoroidibus. et efficit oris odorem bonum.

C ¶ Et quando bibitur cum oleo leutiſici calefacit renes.

D ¶ Et cõfert frigiditati veſice ꝛ diſtillationi vrine et addit in ſanguinem calefaciendo ipm. q̃re timetur ne vtens fiat leproſus

E ¶ Galienus. vij. ſim. far. ca. de cipero. Ciperi vtiles maxime ſunt radices calefacientes et ſiccantes ſine mordicatione.

F ¶ Unde vlcera que propter humiditatem multam ſunt difficile cicatriſabilia mirabiliter iuuat. habet autem quid et ſtipticum

G ¶ Et ꝑpterea vlceribus que in ore ſunt idoneus: ac vero et inciſiua in quandam ꝟtutẽ habz Attendendũ cm̃ eſt: quia lapidẽ patientibus cõuenit. et menſtrua et vrinas mouet.

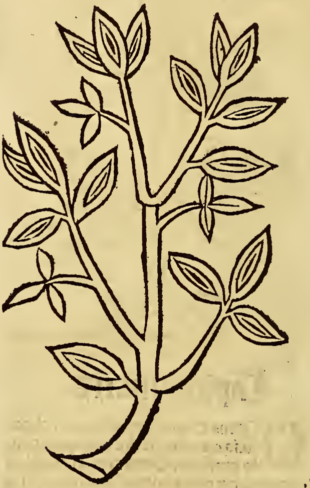
¶ Itẽ Dyaſ. ca. de cipero. Vires habet calefa

H ciendi et deſiccandi abſq; mordicatione. Vñ multũ infuſa vlcera q̃ difficile cicatriſant mirabiliter curat. Habet etiam aliq̃d ſtipticũ in ſe et eſt diuretica. Et hꝫ cõſumẽdi vim per quam lapides in renib9 generatos cõminuit.

¶ Vrinã et menſtrua ꝓuocat. addit et malagi

I natib9 calidis et cõfectionib9 oleorum. Dicit etiam in India cyperum naſci ſimile zuccaro et cũ maſticat colorẽ croceum facit

¶ Et hoc ſi capillis traiectũ fuerit cadũt a corpis mixtum ꝑ cantionib9 medetur. Coctũ ſeſſionib9 facit. Aui. de viri. dicit ꝙ cõfortat cor K

Capitulum. cxxij

Cinamomũ. Plini li. xij. Cinamomũ frutex eſt duorũ altitudine cubitorum ampliſſimus: palmiq; minim9 q̃ttuor digitorũ craſſitudinis ſtatim a terra ſex digitꝫ ſurculoſus arido ſimilis cum viret nõ odoratus. organi ſilio. ſiccitate gaudẽs. Imbre ſterilior. ſeu dire nature. Gignitur quidem in planis. ſed denſiſſimis in vepribus. rubiſq; difficilis collectũ. Non metitur: niſi deus permiſerit. Nec ante, ſolis ortuꝫ vel poſt occaſum metere licet. Sarmenta quondam ſacerdos haſta diuidebat. deoq; Ioui patrem reponebat: Reliquã vero partem mercator in maſſas cõdit. Eſt et alia fama cum ſole diuidi. trinaſq; partes fieri. deinde ſorte germia diſcerni. Q̃ q; ſoli ceſſerit relinqui: ac ſpõte cõflagrare.

¶ Ex li. de na. re. Cinamomi arbor aride ſilis ẽ cũ viret ꝛ floret ſiccitate gaudet. Itaq; ſterilꝫ imbre ſit. fecundior aũt in denſiſſimis vepribꝫ

fit ac prouenit. Auicenna. Cinamomum cali-
dum et ſiccum in tertio gradu. Meliuſq; eſt il
lud quod eſt boni odoris ⁊ acuti ſaporis ſine
mordcatione: coloris puri non commixti. Et
vt ait Dyaſ. Melius eſt nigrum ad igneita-
tem ⁊ rubedinem declinans. Planum ramos
habens propinquos ſubtiles. in quo ſunt dul
cedo ⁊ ſalcedo ⁊ mordicatio parua: nec ē val-
de frangibile. Ex eius quidem bonitate eſt vt
vincat omnem odorem preter ſuum ⁊ nō ſen
tiatur cum eo. Eſt autem vltimū in ſubtilia-
tione attractiuum: aperitiuum: rectificās om-
nem putrefactionem et virtutem corruptam.
Oleum eius calidum eſt ⁊ valde reſolutiuum
liquefactiuum. Platearius. Cinamomum ca
lidum eſt in tercio: ſiccum in ſecundo. Eligen-
dum eſt illud quod ſubtile eſt acutum. habēs
odorem dulcedini mixtum cum multa aroma
ticitate ⁊ ſubrufum. Quod autem ſubalbidū
eſt aut nigrum abiiciēdum: per decem annos
poteſt ſeruari. Dyaſ. ſm tranſlationē noſtrā
capitulo de cinamomo. Cinamomi genera
multa ſunt. ſed melior eſt omnibus que eſt ſi-
milis caſſie maſſolites: qui recēs fuerit ⁊ niger
colore. ⁊ qui miſſus in vino ſoluat ſe. virgulas
habens teneras ⁊ lenes ⁊ nodis plenas ⁊ cum
odore pleno veluti rute acer atq; mordax gu-
ſtu in ſimilitudine naſturcii ſeminis cum qua-
dam ſalſedine ⁊ feruore ⁊ parua viſcitudine. cu
ius haſte cum fregeris emittūt pulueres odo-
re omnia vincētes. has haſtas cū a terra euul
ſeris: radices earum dē ſequunť. Hec eſt proba
tio optimi cinamomi. Eſt etiam alterū genus
cinamomi montanū tactu aſperius hoc groſ-
ſius eſt et ſubrufum colore. Tercium genus eſt
ſimile caſſie maſelkotice ſub nigellum colore
tactu lene ⁊ non multos habens. Quartum ge
nus eſt colore albo: tactu molle: ſimile caſſie.
in robore groſſum et fragile et radicibus ma-
ius. Quintum genus eſt odore ſimile caſſie co
lore ſubrufum et corio caſſie ſimile. haſtam in
ſe habens fortiorem cum radicibus groſſiori-
bus ſimilibus libanotido: ⁊ multas haſtas re
tinēs ſimiles mirte ⁊ caſſie: ſed non tātū odo-
re plenum. Eligendum eſt autem cinamomū
primi generis colore ſubnigrum ſcabioſum. et
ſemen habens ſimile piperi ⁊ lene lignū: cuius
radix inutilis eſt. Sextum genus eſt cinamo-
mi. quod appellať lotos et motos: ſed nec vir-
tutem nec odorem habet. Septimum genus
eſt quod a grecis nominatur xilocinamomū.
id eſt lignum cinamomi. radicem habens ma-
iorem cū haſtis nodoſis ſimilibus cinamo-
mo. et in odore non ſuaue hoc dicunt aliq̄ me
lius eſſe cinamomo.

Operationes

¶Sera. auc. Gal. Subſtantia cinamomi eſt A
ſubtilis. et virtus eius eſt calida in tertio ⁊ nō
eſt aliqua medicina calida cuius deſiccatio ē
ſicut deſiccatio eius ꝓpter ſubſtantiā ſue ſub-
ſtantie. Sed illa ſpēs que dicit Kaiſe eſt cina
momū quaſi debile. Et ſunt quidam q̄ nomi
nant in cinamomum zor.
¶Et dixit Gal' in li. de cibis: ꝙ cinamomum B
aromatizat ſtomachū. ⁊ confert frigiditati eiꝰ
et frigiditati epatis.
¶Et facit euenire ſomnū. et aperit opilatiōes C
et prouocat menſtrua. et abſtergit obſcurita-
tem viſus.
¶Et deſiccat humores q̄ ſunt in capite et in D
ſtomacho. Et de ꝓprietate vſus eius eſt ꝙ vſꝰ
comeſtionis eſt cōferēs obſcuritati viſus que
accidit ab humoribus
¶Et idem auc. Dyaſ. Cinamomū ingreditur E
cōfectionē medicinarū odoriferarū bonarum
et eſt maximi iuuamenti. et teriť et cōficiť cum
vino bono. et fiunt inde trociſci. q̄ deſiccanť
et reponunť in vmbra et ſic virtus eius diuꝰ
ſeruari poteſt
¶ Dyaſ. Uirtus om̄i cinamomo eſt calida et F
diuretica et malactica et leptintica.
¶Et potatū cū aqua ſecundinas mulierē exclu G
dit. et menſtrua prouocat. Melius his rebus
opitulať ſi mirre fuerit mixtum.
¶Uenenatis morſibꝰ occurrit vel veneno po H
tato: caligines oculoꝝ detergit. cum melle tri
tū maculas vel lentigines de facie purgat
¶Tuſſim ſedat. catarrum mitigat. ydropicis I
medetur.
¶Nefreticis vtiliter dať. Miſceť etiā cōfectio K
nibꝰ occullariis et in om̄ibꝰ vtiliores īuenitur
vires habens ⁊ guſtum acrem extenſa ſtringit
Et in antidotis preciſum eſt.
¶Gal. vii. ſim. far. ca. de cinamomo. Cinamo
mū ſumme eſt ſubtilium partium: non tamen L
ſumme calida. ſed in tertio gradu. ⁊ deſiccatio
eius eſt ſicut calefactio ipſius ꝓpter ſubtilitatē
ſubſtantie ſue. Sed canella cinamomū eſt q̄ſi
cinamomū debile. Et quidā etiā caltion vo-
cant cinamomū. Et quidā ſunt qui nominā
cinnamomum azet.
¶Auicen. li. ii. ca. de cinamomo. Cinamomū M
vltimū eſt in ſubtilitate. attractiuū. aperitiuū
rectificans omnē putrefactionē: et omnem vir-
tutem corruptam: ⁊ omnem ſanioſitatem hu-
moralem
¶Et idem in libro de viribus cordis ait ꝙ cō N
fortat cor.

Capitulum.cxxiij.

CIminum quoddam eſt quod dicitur ciminum carmenum.quoddam quod dicitur ciminum regale.quoddam qđ dicitur ciminum album.quoddam ciminū ruſticoꝝ.quoddā ciminum ethiopium.quoddaꝫ ciminū baſilicum.quoddā ciminū Egiptium. quoddam ciminum dulce.quoddam ciminuꝫ agreſte.quoddam quod dicitur ciminū platonicum.Ciminum carmenum.id eſt ſiſcleos. Ciminum album idem quod ſupra. Ciminū dulce idem quod ſupra.Ciminum ruſticorum idem quod ſupra ſimiliter:Ciminum ethiopium eſt quoddam ſemē ſimile amcos et eſt git: ſicut apparet infra in capitulo Git:de g.Ciminum baſilicon idem qđ ſupra.Ciminū egiptium eſt ciminū vſuale.Ciminū agreſte eſt illud qđ per Dyaſcoridē multa in capitulo iſto deſcribitur.Platociminū.id eſt ſiſelcos.Ciminū vſuale eſt ſemen herbe in multa quantitate naſcens p̄ciſe vt p̄ſens figura iſti⁹ capituli oſtendit.virtutem habet diureticā.⁊ ſubtiliandi fumoſitates.Eſt calida et ſicca in tertio gradu. Et quidam dicunt ꝙ eſt ſicca in ſecundo.Galienus vij.ſim.farma. cap̄.de Cimino.Cimini ſemine maxime vtitur ſicut aniſi et leuiſtici et carui et petroſilini.Eſt aūt calefactiue virtutꝫ ſicut illoꝝū ſingulū et diuretice: et deſtructiue ventoſitatꝫ.de tertio gdu' ex iſtēs calefacientium.Dyaſco.cap̄.de Cimino.ſm tranſlationem noſtram.Ciminum quoddam eſt vſuale.quoddam Egyptium.et quoddam oritur in alijs partibus.et iſtud eſt ciminum noſtruꝫ quod communiter habemus in vſum et cuſtomaticum eſt.Sed plus illo quod orit̄ in Egypto quod ypobaſilicum vocat.Unde tale ciminum vſuale in omnibus prouincijs inuenitur.Sed ciminum agreſte naſcitur in Calcedonia et Hyſpania.virgam habet duab⁹ palmis longam.in qua folia naſcuntur quattuor aut quinq̄.et tenuiſſima et diuiſa ſicut gingidium.in qua virga ſunt capitella quinq̄ aut ſex rotunda et mollia.in quibus eſt ſemen qđ ſi guſtui applicaueris viſcidior eſt noſtro.Naſcitur locis humectis:Ciminum noſtrum vſuale habet virtutem ſeranticam et ſeruentem ⁊ mictualem et ſtipticam. Serapion libro aggregatoris ca.camin.aucto.Dyaſco. Camin id eſt ciminum noſtrum quod vocatur Egyptium.Eſt ⁊ aliud Ciminum quod dicitur carmenuꝫ.Et eſt aliud qđ dicit̄ agreſte.Et eſt qđdam ex eo boni ſaporis.eſt proprie carmenum et ip̄ius expoſitio eſt regale.Et poſt ip̄m eſt babilonicū.Et idem aucto.Galieni.ex eo eſt domeſticū et agreſte.Domeſticū vero eſt qđ magis adminiſtrat̄ et maxime ſemen ſicut adminiſtratur ſemen aniſi et leuiſtici et carui et apij mōtani.virtus eius eſt calida in tertio gradu

Operationes

¶ Dyaſcorides.Ciminū noſtrū tortionibus ⁊ inflatiōibus in oleo coctū ⁊ ſuppoſitū medet̄ cathaplaſmatib⁹ miſcet̄.ortonioꝛis cuꝫ puſca neceſſarie datur morſib⁹ venenatis cū vino opitulatur. A

¶ Tumorem teſtium admixta pollina fabe ⁊ vue paſſe et cerotis impoſituꝫ medicatur. aceto mixtum menſtrua abſtinet:et ſanguinē narium pfluentē ſic ſtringit.potui datuꝫ ſiue inunctum pallorem facit. B

¶ Et quia calidiſſimū eſt dolorem veſice placat:et calculos iuuat. C

¶ Semen cimini agreſtis torſiones et inflationes aque mixtū ſaluberrime curat.Cū aceto ꝓ ſubglutiētib⁹ opitulat̄.Uenenis occurrit.dolorem ſtomachi compeſcit. D

¶ Maſticatum ⁊ impoſitum liuores detergit Melle addito ⁊ vua paſſa omnia ſimiliter facere nouit.In hoc flos naſcitur niger veluti ſemē qui bibitus ſimilis eſt melantio.Morſi E

bus venenatis occurrit. Stranguirijs z dolo
ribus veſice preſtet effectum.
F ¶Et coagulatũ ſanguinẽ p vrinã mingi facit
Maxime ſingulare preſidiũ eſt ſi bibitũ fuerit
cũ elixatura apij.
G ¶Auicenna li.ij.ca.de cimino. Ciminum ſcʒ
noſtrũ vel vſuale expellit ventoſitates z reſol-
uit. et in ipſo eſt inciſio et exiccatio. et in ipo eſt
ſtipticitas cum lauatur facies ex aq̃ ipſius cla
rificat eam. et ſimiliter eius acceptio z vſus ip
ſius cum menſura eius nanqʒ nimius vſus fa
H ciem citrinat.
¶Et adminiſtratur cũ ceroto aut oleo z mel-
le conſolidat vulnera proprie ſilueſtre. Cuius
ſemen eſt ſimile ſemine lini. cum ex eo implent
vulnera.
I ¶Cum teritur ciminum cum aceto et fit odora
mentum ex eo abſcindit fluxum ſanguinis na
rium. et ſimiliter cum ex eo intromittitur licini
um in naribus
K ¶Et qñqʒ maſticatur et miſcetur cum oleo et
diſtillatur ſuper vngulam et ſuper coagulatũ
ſanguinem ſuper oculo et confert
L ¶Et qñqʒ maſticatur cum ſale et diſtillatur ſpu
tum ſuper ſcabiem et ſebel et vngulã abſciſam
et prohibet adherentiã. et ſuccus ſilueſtris ab
ſtergit viſum. et attrahit lachrymas. et nomina
tur grece fumus
M ¶Et ipſum etiam ponitur in cauterijs euulſi-
onis pilorum in oculo et nõ naſcitur. Et quan-
do bibitur cuʒ aceto mixto cum aqua confert
difficultati anhelitus: et tremori cordis frigi-
do.
N ¶Et adminiſtratur cum oleo ſuper apoſtema
ta teſticuli. Et quandoqʒ adminiſtratur cum
oleo et farina fabarum: et frangit lapidem: et
proprie ſilueſtre.
O ¶Et confert diſtillationi vrine et mictui ſan-
guinis: et dolori pungitiuo ventris: et inflatio
ni. z ſuccus ſilueſtris triti cum aqua mellis ſol
uit ventrem
P ¶Inquit Rufus. Ciminum nabatium ſoluit
ventrem. carmenũ vero non ſoluit: immo ſtrin
git.
Q ¶Et herba ſilueſtris prouocat coleram in vri
na: et datur in potu cum vino ad morſum ver
mium venenoſorum. et proprie ſilueſtre. cuius
ſemen eſt ſimile ſemini lini.

Capitulum. cxxiiij

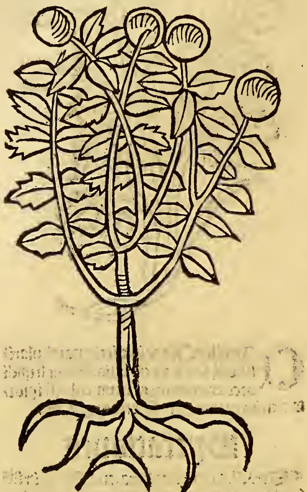

Citrullus. Iſaac in dietis particulari-
bus. li. iij. ca. de citrullis. Sunt frigidi
ores et grauiores cucumeribus. frigidi-
tas enim eorum eſt in fine tercij gradus.

Operationes

¶Sera. li. aggr. ca. abera. auc. Gal. Citrullus A
frigidior eſt cucumere et generat chimũ viſco
ſuʒ z hũores crudos in venis: et accidũt ex eſu
eius febres antiq̃ male. neqʒ prouocat vrinam
ſicut melon. B
¶Et nocet ſtomacho quare oportet qui vult
vti eis vt vtatur aceos niſi ſtomacho eius ſit
valde calidus.
¶Et idẽ auc. Rabix. Aque citrulli et cucume C
ris ꝯfert inflamatõibus febrium z ſedat ſitim
¶Et laxat ventrẽ laxatiõe bona ſine nocumẽ D
to aliq̃: z debet bulliri cũ zuccaro albo: z non
oportet q̃ det hũtibus naturã durã ad mouen-
dũ nimis. quia illa aqua non habet tantã vir-
tutẽ q̃ laxat naturã durã. z ſi ipſa faceret mo
ram in ſtomacho forſitan induceret laborem
et nocumentum z inflationes.
¶Rabi Moyſes. Citrullus cũ eius digeſtio E
tardatur generat humores venenoſos.
¶Iſaac in dietis pticularibus li. iij. ca. de citrul F
lis. Sunt frigidiores et grauiores z cetera. p
inde groſſuʒ generãt flegma et neruoſitati ſto
machi magis nocent cucumeribus.

¶ Rurſus ꝓpter ſuam duriciem et frigiditatē ſunt groſſoꝝ hũoꝝ generatiui. qđ certificatur. qꝛ citrulli in ſtomacho morã facientes veneno ſoꝝ corruptionē ſubeunt hũoꝝ. Citrulli magis ſtomacho nocent: medulla tñ eoꝝ perfectiorem generat chimum.

Capitulum. xxxv

CItrum. Auicen. li. ij. ca. de Citro. Citrum omnibꝫ eſt notũ. et oleũ ipſius factum ex eo et ex cordicibꝫ eius eſt forte. et factum ex flore ipſius eſt debilius om̃i alio. Cortex eius eſt calida in ꝑmo. ſicca in fine ſecũdi. Et eius caro eſt calida in ꝑmo. et humida in ſecundo. Quidã ãt dixerunt ꝙ eſt fri. ⁊ hũi. in ſecundo. ⁊ eius fri. magis eſt. et ipſius acetoſitas fri. et ſic. eſt in tertio. ⁊ eius ſemen cali. in ꝑmo. ſiccũ in ſecundo. Idem. Cortex eius eſt temperatus in caliditate. et eſt ca. in p̃io gradu. ſicca in ſecundo. Semē eius eſt calida. cũ forte ſiccitate. Pulpa eius frigida et humida. Galienus ſeptio ſimplicium farmacoꝝ. cap. de Citro ſm tranſlationem grecam. Milia indica. id eſt citrum huius fructus ab omnibus nominat̃ citrem. in ſemine quidē acida qualitas et ſiccatiua dominari videtur ſit ḡdue ſiccatiuũ ⁊ infrigidatiuũ. in cortice ꝟo ſiccatiua participat cōplexione. nõ modicam tamen habens acedinem. quo circa ⁊ ſiccat hic cortex ſecundũ tertiũ gradum. non tamen eſt frigidius ſed vel cõmoderate vel infra. Caro vero eius groſſarum partium eſt et flegmatica ⁊ frigida. Ipſa itaqꝫ comedit̃ ſicut et cortex eius eſibilis eſt. et humidum quid habet acidum. de quo prius locutus fui. Et quidem in eo inuenitur quod vere eſt ſemen. amarum autem: et eſt palam quoniaꝫ dyaforetice eſt et ſiccatiue ꝟtutꝫ In ſecundo vero gradu recedens a cõmoderatis ⁊ folia ſunt exſiccatiue et dyaforetice virtutis. Et idem in eodem libro et eodem capitulo ſm tranſlationem ara. Hatrox. id eſt citrũ et eſt pomum aque. cortex eius non eſt frigidus: imo eſt aut eq̃lis complexionis. aut minus equalis parum et exſiccat quantum eſt de virtute et cõplexione ſua exſiccatione habente acuitatem non paucam. Et ideo exſiccatio eiꝰ deuenit ad ſecundum gradum. Semen ſiccũ in ſecundo gradu. Folium eſt eiuſdem virtutꝫ exſiccatiue et reſolutiue. ¶ Dyaſcorides capitulo de Citro. Citri nõ in partibus omnibus vis vna eſt eadem natura vel virtus. Nã medulle eius vbi eſt ſemen acidam poteſtatem ac per hoc ſtipticam ineſſe manifeſtum eſt. Idēꝫ Citrum habet ſemen ſimile ſemini piroꝝ.

Operationes

¶ Auicenna libro vt ſupra Caro eius inflat. ⁊ folia eius ſedant inflationē. et eius flos eſt ſubtilior eis. et eius acetoſitas eſt ſtiptica frangēs coleram rubeam. A

¶ Et eius ſemen et cortex in pannis ꝓhibet tineas. ⁊ eius odor rectificat corruptōem aerꝫ et peſtilentiam. et acetoſitas eius abſtergit coleram rubeam. B

¶ Et aufert pannum quod eſt ex cortice eius adustum eſt bonũ in albaras linitum. Et decoctio eius efficit odorē bonũ oris. Et eſt impinguatiua corporis. C

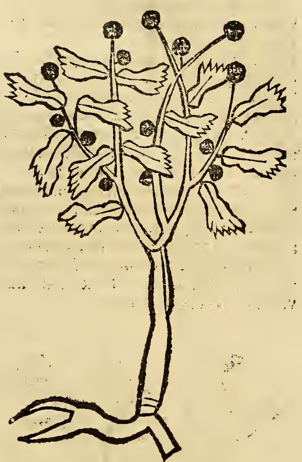
¶ Et cortex eius recentis in ore odorem oris efficit bonum. et eius decoctio ſimiletur cum retinet̃ in ore. et acetoſitas eius valet impetigini illinita. D

¶ Eius oleum valet mollificationi neruoꝝ ⁊ nõ fiat niſi ex cortice eius. et ꝯuenit paraliſi ⁊ ipſius acetoſitas eſt mala neruis. E

¶ Confert roſure oris cũ linit̃ collirium ex acetoſitate eius. et remouet ycteriiciam oculi. Eius acetoſitas ſedat tremorēꝫ cordis calidi. Et nutritũ eſt bonum gutturi et pulmoni. ¶ Sed eius acetoſitas ē mala pectoꝛi. ⁊ medulla citri F G

cũ aceto. ſi potaṫ ex ea medietas aſcariati inter
ficit ſanguiſugas trãſglutitas ꝛ educit eas: ca
ro ipſius ē mala ſtomacho inflatiua. tarde di
geſtionis. q̄re oportet vt comedaṫ cũ almuri.
H ¶ Et ſilr nutrita cũ melle ē ſanior et magis re
cipiens digeſtionē ꝛ niſi ſit plurima.
I ¶ Et eiuſdem quidē ſolia cõfortant ſtomachũ
ꝛ viſcera. ꝛpoſtea flos ipſius ꝛ cortex ei9 poniṫ
in cibarĳs. ſicut ſemina que ꝑ condimento po
nuntur ꝓpter ſui duriciem
K ¶ Et ipſius decoctio ſedat vomitum colericũ:
et facit appetitum. Et oportet quidem ne citrꝫ
comedatur ſingulariter q non miſceatur cibo
ante ſe et poſt ſe.
L ¶ Eius caro facit vtentem ſe poſſidere colicã.
ipſius acetoſitas retinet ventrē. ꝛ ꝯfert ſoluti
oni colerice. ꝛ eius ſemē ꝯuenit emorroidib9. ꝛ
in eius ſemine ē virtus ſolutiua
M ¶ Et ſuccus acetoſitatis eius ſedat in infirmi
tatē ſciaticam mulierum.
N ¶ Semis eius põdus. ʒ. ĳ. cũ vino ꝛ chilem ꝛ
aq̄ calida illinitum reſiſtit venenis oib9. ꝛ ꝓprie
ſcorpionis bibitũ aut linitũ. et eius cortex ē vi
O cinus illis. ¶ Et idē de virib9 cordis ait. q cor
tex eius ꝯfortat cor. ꝛ ē tyriaca ꝯtra venena. ꝛ
ad hoc valet acetoſitas eius ſimiliter.
¶ Dyaſ. Citrũ p̄gnantib9 faſtidio laborãtib9
P eſui datũ ſtomachũ ꝛ nauſea mũdat. Citrꝫ et
in potione vini datũ medeṫ querelis iecoris.
¶ Et aqua tritũ ꝛ in ſparſum humidis vulne
Q rib9 adhibeṫ. et parmonibus ex ea ſingulare p̄
ſidiũ eſt. Cortici auſterior natura cõceſſa. que
q̄ntuꝫ valeat etiã de ipſo odore teſtaṫ modico
ſumptus. aut potioni calide diutius in menſe
bñficiũ nature digeſtionis operatur.
¶ Paulus ca. de Citro. Cortex ei9 digeſtionē
R ꝯfortat. ꝛ valet contra cardiacã. media ſubſtã
tia ei9 male digeriṫ. ſꝫ interior. i. acetoſa cõpe
tit vſui medicine. appetitũ cõfortat. ꝛ valet cõ
tra febres peſtiferas. Semia ei9 ſũt diuretica.
S ¶ Ragi Moyſes vbi loquitur de citro dicit
q cortices citri valent contra egritudines ſto
machi. et expellunt maliciam inteſtini ieiuni. et
acetoſitas eius conſortat ſpiritus.
T ¶ Auerrois cap. de Citro. Cortex eius habet
manifeſtum iuuamentum ſtomacho et epati.
Medullã citri curat cõbuſtiones ignis. et cu
rat mirabiliter ramicem puerorũ. et potiſſime
ſi ex ea fiat vnguentum illo modo. Accipe me
dullã citri ſubtiliter inciſam ꝛ bulliat in axun
gia porci recẽti. ꝛ poſtea coleṫ per peciã. ꝛ iterũ
reponatur ad ignem. ꝛ in fine miſceaṫ maſtix
olibanum et cera alba. et erit optimum vnguē
tum citrinum.

¶ Sed attendendũ q qñ aliqđ vnguentũ vel V
emplaſtrũ fit ex citro. debet fieri ex citro bene
maturo. Itẽm ſm qđ dicit Auicennã. Diaci
trũ et que fiunt ex citro debent fieri ex citro ſo
le exiſtẽte in capricorno. id eſt a medio decẽbꝛꝭ
vſqꝫ ad medium Januarĳ.

Capitulum. cxxvi

Cinoſbatum. id eſt aiglentricum. Dy
aſco. Multi vocant Ciricanta. Et eſt
arbor nimium ſpinoſa cũ radice alta, ꝛ
in plurimas partes diuiſa. Fructũ habet mir
te ſimilem: ſed paulo maiorem. rubeum exteri
us cum venerit ad maturitatẽ: ac deintus la
nam aſperrimã. Semen eius ſiccum ſine la
na. Plini. li. tredecimo. In egipto eſt caparis
frutex firmioris ligni ſeminiſqꝫ ac cibi vulgati.
caule quoqꝫ vna plurimiſqꝫ decerpto. Jdeꝫ li.
viceſimoquarto. Cinobaton: quã alĳ Ciro
baſton: alĳ Neuroſbaſton vocãt. habet foliũ
hominis veſtigio ſimile. fert vuam nigram. in
cuius acino habetur neruus vnde et neruus
paſtus dicitur. Alia eſt caparim: quam medi
ci cynoſbaton appellauerunt.

Operationes

A ¶Dyaſ. Cynoſbatū ventrem ſtringit. q2 ꝟtu-
tis eſt coherētis. medeꝛ etiā in cibo et potu da
tum. ſanatq3 fluores ac femineum fluxum.
B ¶Eius vero radix acrioris virtutis eſt. Nam
apposita cathaplaſmatibus euocat e corpore
ſtirpes. Folia etiam eius apposita cathaplaſ-
matibus occurrunt apoſtematibus: Semen
eius granatum eſt
C ¶Pli. Cauēda ſunt eius genera pegrina. Si
qdē arabicū peſtilēs. affricū giguis inimicū
Marmaricū vuluis ⁊ oīm inflatiōib9. Apu-
lūq3 vomitus facit. ſtomachū et aluū mouet.
D ¶Idē. Huiuſq3 tyrſus ad remedia ſplenis et
inflatiōes: mandiꝛ ex aceto cōdit9. Neruus ei9
cum maſtice chya manducatus os purgat
E ¶Item Dyaſ. capara quā multi cynoſbaton
vel caprion appellauere ex lucrantib9 cōponiꝛ
ꝟtutibus. habetq3 proijcere ac purgare et exte
nuare et euentare acredines ſimulq3 adduce-
re ⁊ conſtringere. Eſt eñ ſtiptica. Ideoq3 ſibi
roſi ſplenis ſuper oīa iuuat medicamina ſicut
videlicet iam dictum eſt ſupra

Capitulum. cxxvij

Crispula vł herba cancri in vnguento
marciaton poniꝛ in antidotario galie
ni minori. Et ē herba alba: minuta ha
bens folia criſpa. ꝟtus eius eſt calida ⁊ ſicca

Operationes

¶Medetur dolores et egritudines frigidas. A
Eſt mala ſtomacho: et opilat cito et inducit
ſtuporem.

Capitulum. cxxviij

Criſocolla. Dyaſ. Criſocolla ariſtin q
dꝛ ꝟga. eſt herba ſm Dyaſ. cap. criſo-
colla ariſtin in q̄ eſt capitellum ſiſe yſo
po: radix eſt illi aſpera et tenuis ſimilis ellebo-
ro nigro. guſtū habēs cypreſſi ſubdulcē ⁊ au-
ſterum. Naſcitur locis vmbroſis et ſaxoſis.

Operationes

¶Dyaſcorides. Uirtus eſt ei termantica et ſti A
ptica. Radix eius peripleumoniacis apta eſt.
¶Accipiꝛ vero in mulſa cocta: in purgationi- B
bus ſtericis maximum effectum habet.

Capitulum. cxxix

CRiſogonium eſt dictum ſemen aureuꝫ
vel coma aurea. Eſt enim criſogoniuꝫ
ſm Dyaſcoridem herba: cuius eſt vir-
ga recta et alba. folia habēs anguſta in circūi
tu ſicut abrotanū. et comā in ſummo: et in gy
ro auroſam: in qua eſt capitellum obrotundū
radix eius tenuis eſt. Naſcitur in locis aſperꝫ.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Coma eius bibita cū vino diſſuriꝗs
et morſibus venenatis ſalutare preſidium eſt
B ¶ Sciaticis et cōquaſſationibus medet men
ſtruis imperat
C ¶ Coagulatū ſanguinē ventris et veſice ſoluit
vino aut oximelle bibita catarrum abſtinet. ꝫ.
i. cum vino albo appoſita reb9 tutas eas a ti-
nea ſeruat.

Capitulum. cxxx

COlubrina. Dyaſ. ca. de tragōtea. i. co
lubrina. Dragōtea ſiue vt aliꝗ aſclepi-
as. folia hꝫ aaron ſiīia: ſed plura mino
ra. cuius virga vel haſta duob9 cubitꝫ ē lōga.
et ipſa varia ſimilis ſerpenti. liuores. i. macu-
las purpureas hñs ſolidas vt digitus in qua
ſemen eſt ſimile botruo. pmo coloris viridis:
poſt maturitatē vero colorē eſt ei ſimilis cro
co. et eſt guſtu mordax. radix eius bullibꝫ rotū
ditatē ſimilē aaron cū corio tenui. Naſcit̄ vm-
broſis locis et hortis. Sera. li. ag. c. luff. i. dra
gōtea ſiue colubrina. Et ē maior et minor. Ubi
ſciēdū ꝙ maior ē q̄ vocat̄ ſerpentaria. et illa eſt
hñs folia criſpa q̄ ponit̄ hic. ſꝫ minor ē illa q̄ vo
cat̄ aaron. et eſt illa hñs folia plana. Pro q̄ le-
ge ca. aaron et eſt tertiū in ordine. Hal'. vi. ſim.
far. ca. de ſerpētaria. Subſtātia radicis ei9 ſb
tilior ē ſubſtātia radicꝫ aaron. et in ſapore ei9 ē
acuitas et amaritudo et ſtipticitas pauca. Et
virt9 ei9 eſt ca. et ſic. in. i. gra. ¶ Johānes me-
ſue ca. de luff. Luff eſt plāta que dr collū dra-
conis. et ea eſt alia plāta hñs folia plana. alia
criſpa. et radix plana eſt exterius ad nigredi-
nē attinens: Interius vero eſt alba. criſpa vo
exteri9 cinericia: Interi9 vo eſt alba ad citrini
tatem declināe. et ſuper vtriuſꝙ radicē eleuan
tur ſtipites hñtes maculas in modū ſerpentis
Melior ps totius plāte eſt radix. et melior ra
dix eſt groſſa et completa et orta in locis libe-
ris. Et melius tps collectionis eius eſt ver et
principiuꝫ eſtatis. et criſpa calidior eſt plana.
Plana. ca. eſt in. i. criſpa in. ij. ¶ Galiens dixit:

Plana ca. eſt in principio ſecundi. criſpa in ſi/
ne ꝛ v eius ē: et in vtraqꝫ eſt caliditas ꝛ acui/
tas q̄ ſi poſita in ſuꝑficie cū ſubſtātia terrea: ſꝫ
in plana ſba terrea ē vincēs plus: ꝛ vtraqꝫ eſt
abſterſiua: inciſiua: penetratiua: aperitiua: ſub
tiliatiua: hūoꝝ groſſoꝝ ꝛ viſcoſorū adherētiū
Criſpa aūt ad hec oīa eſt fortior

Operationes

A ¶ Dyaſc. Semen ei⁹ expſſiſſim̄ v̄tutē habet in
ſucco. Nā addito ſibi oleo dolorem auriū cō
peſcit. Lane inunctus in narib⁹ additus po/
lipos maxime curat: et cancros optime ſanat.
B ¶ Semis eius triginta grana cū pulca bibi/
ta caligines oculoꝝ emendat. Flores eius cū
ceperint matureſcere ſi a muliere pregnāti fue
rint odorati aborſum faciunt. Virtus eſt radi
cis eius calida. vnde ortonoycie more electua
C riū accepta medicaꝫ. ¶ Tuſſientib⁹ et catarrū
D hñtibus maximū preſtāt effectum. ¶ Thoracꝫ
tumores curat non reuerſuros: maxime ſi aſſa
aut cocta accepta fuerit. ſicca tunſa et in pul/
uerem ducta ā melle addito oīa ſilr facere pōt
E ¶ Diuretica eſt: ventrē ſtimulat cū vino bibi/
ta: vulnera ſordida fagedenica cum brionia al
F ba et melle purgat ¶ Et cicatrices curare facit
ex qua collirià ad puſtulas neceſſarie ſunt: ab
G orſum facit. ¶ Impoſita dicitur ꝙ ſi quis ex
ea radice ſe tinxerit tutus ab incurſu ſerpentū
ſeruaꝫ. Aceto mixta maculas limpidat.
H ¶ Johannes meſue. Solutiōe educit flegma
ſubtile ꝛ groſſum. Et mundificat et confortat
renes et ꝓuocat vrinā: et excitat coitū. ¶ Et ē
ex rebus mundificātib⁹ pect⁹ et pulmones.
I ¶ Et cōfert eis ſuꝑ quib⁹ timeꝫ freq̄ntia arthe
litus. vel aſmatic⁹ ꝓpter exuberantiā humoꝝ
viſcoſorū in eis: ꝛ ꝓprie loboc ex ſucco eius cū
melle et rob: ꝛ qūqꝫ adminiſtraꝫ cū ouis ꝛ va/
K let ſimilr. ¶ Et dixit Democritus Iuuamētū
vtriuſqꝫ ſpeciei eius magnū eſt emorroidarū
doloribus ꝛ ventoſitatib⁹ eorū ſꝫm oēm modū
admininiſtrationis ipſius et ſumptū ꝛ empla/
ſtratū: et nos experti ſum⁹. Et expti iuuamen
ti eſt ſuper humore crudo qui eſt in ſtomacho
L et renib⁹. ¶ Et dixit Galie. Reſoluit duricies
et apoſtemata dura ſplenis ꝛ alioꝝ mēbroꝝ
et conuenit vlceribus fraudulentis: et fiſtulis: et
conſumit additiones carnū in narib⁹. ¶ Et ꝓ
M hibet fieri in eis corroſionē et cancrū. Succ⁹
autē eius diſtillaꝫ in aure cū melle et conuenit
tinnitui et ſurditati et dolori auriū et abſter/
git ipſius ſurdicies et exiccat vlcera eius. vtra
qꝫ eius ſpecies eſt ex reb⁹ q̄ mundificant facieꝫ
N ¶ Et auferūt feditatē cutis et delent pannum
et lentigines: et morſeā ꝓprie cum melle et fiat

emplaſtrū ex ea cū melle: ꝛ ſtercore caprarum
ſuꝑ podagrā et ꝯcuſſionē neruoꝝ. ¶ Et con/ O
uenit eorū doloribus et ſuppoſitio facta ex eo
educit mēſtrua: et facit aborſum: et dr̄ ꝙ fugat
ſerpentes et vermes venenoſos

Capitulum. cxxxi

COloquintida. Johannes meſue. ca. d̄
colloquintida. Colloquintida quaꝫ ꝑ
ſes vocant cucurbitam deſerti: q̄ naſci
tur in planta quam etiam fel terre vocant. eo
ꝙ in toto ambitu hort⁹ eius interficit herbas
Et eſt quaſi venenum eis: vnde vocant eam
arabes necem plantarū. Et eius folia ſunt am
pla piloſa. et extenduntur rami eius ſuper faci
em terre: ſicut extenditur cucurbita in terra ſu
per quam iacet. Duorum eſt modorum: maſcu
lus et femina. et ex eis maſculus eſt ſuper queꝫ
naſcitur: ſicut et lanugo: et eſt grauis cum du/
ricie et aſperitate attinens nigredini. Et lau/
datur ex eis femina. et proprie habens proprie
tates bonas vt ſit coloquintida groſſa. et q̄n/
to groſſior et leuior tanto melior: et ſit alba la
xa leuis et complete maturitatis: cuius pars
eius interior ē pulpoſa laxa et alba et leuis ve
hementis albedinis. Verum que non eſt com
pleta in maturitate mala eſt. contriſtat enim
ſuſcipientem illam et ventoſitatem cum diffi/
cultate facit et ſoluit ſuperabundanter: et ſolu

tione educit ſanguinē. Et forſan interficit. ⁊
cū ſigillaṫ ex toto germine plante vt naſcaṫ co
loquintida vna ⁊ illa ꝑniciosa et mala imo eſt
venenū. et cū in tota regione nō eſt niſi planta
eius vna ꝑ ſe naſcēs ē mala. et q̄ naſciṫ in terrꝫ
fortibꝰ ⁊ puluerulētꝫ: aut iuxta loca reptilium:
aut in locꝫ termarū coloq̄ntidas facti miores
⁊ ſunt ſilr̄ male. Que aūt naſciṫ in terrꝫ laxis ⁊
arenoſis ⁊ liberꝫ eſt illa q̄ eligiṫ. Et cū extrahiṫ
pulpa eius ipa debilitat eaꝫ. Tempus autem
collectionis eius eſt autumnus. ⁊ ꝓprie dū iaꝫ
citrineſcit: et remoueṫ ab ea viriditas: calide ē
⁊ ſicce cōplexionis in tertio. Et eſt compoſita
ex partibus igneis et terreis aduſtis. ⁊ eſt ſolu
tiua attractiua ſuperfluitatum. Attractiua ē
⁊ a remotis multū: et eſt reſolutiua incisiua ab
ſterſiua. Quattuor ſunt q̄ debēt corrigi i ipſa:
Nocet em̄ cordi ſtomacho et epati: ⁊ eſt cōtur
batiua: ſubuerſiua viſcerū: faciens oꝑationes
difficiles: et aperit orificia venarū aꝑitiōe ſan-
guinē fluere faciente. Et operaṫ id vehemen-
tius ꝙ̄ aloes: ⁊ excoriat vias. Emēdaṫ em̄ pri
mū et ſcđm nocumētū ex ea miſcēdo ei ex me-
dicinis cordialibꝰ ⁊ ſtomaticis ⁊ epaticis que
meliorare poſſūt ꝯditionē eiꝰ: ſicut addiṫ ei ma
ſtix ꝓprie ⁊ gallia ⁊ ſilia. Et emendaṫ tertium ⁊
quartū nocumētū eius cū rebus acq̄rentibus
ei viſcoſitatē et glutinoſitatē et remouētibꝰ ab
ea ſeroſitatē: ⁊ cito eā lubricare faciētibꝰ ſicut
eſt dragantū ꝓprie et bdellii ū ⁊ gūmi et maſtix
⁊ ſilia. ¶ Et dicit Galie. Fiunt autem ex ea et
laudando partes ſumendo eq̄les poſt fricatio
nē eiꝰ cū oleo roſaꝝ pillule. et ſunt bone et ſa-
ne ad ea que oportet. Modus rectificationis
eiꝰ ſcđm ꝙ narrauit filius Serapionis. Infun
daṫ pulpa eiꝰ in aq̄ mellis: ⁊ ꝓprie decoctionis
myrrhe: ⁊ exſicceṫ poſt illud ⁊ teraṫ vltima cō-
tritione ⁊ admiſtreṫ cū aqua mellis predicta.
Modus rectificatiōis eiꝰ ex inuentione nr̄a.
Incidaṫ in minutiſſimas partes cū inciſorio ⁊
inuoluatur ſubtili inuolutiōe cū glutine dra-
ganti aut bdelli: et exſicceṫ et ꝯteraṫ pꝰ illud vl
tima cōtritione. ⁊ fiāt trociſci cum pauco ma-
ſtice reſoluto in oleo roſarū vel laudano. vel
cū aq̄ mellis. Nec em̄ ars facit illam ſine mole
ſtia. Et ſcias ꝙ de decoctiōe rem ꝯpletā ſuſti
net. Et dicit filiꝰ Bezar. Nō oportet vt mul-
tū teraṫ. Ultima em̄ pulueriſatio excoriat vias
⁊ venas. ¶ Et dicit filius Serapionis. Opor
tet vt perueniatur ad vltimū pulueriſationis
eius. aliter em̄ vlceraret viſcera. Et mihi vide
tur ꝙ vltima pulueriſata frangiṫ virtus a per-
mixtione adiūctoꝝ ei: ⁊ ꝑtranſit loca viſceruꝫ
abſq̄ impꝛſſione nocumentoꝝ in ipſis. Et forte
in ea in q̄ nō exq̄ſite fit illud: ꝑs in ſenſata ad-
herens in villis et inuolutionibꝰ eorum apo-
ſtemat et vlcerat. Expelluntur autē nocumen
ta ipſius a corꝑe accipiendo aquā paſſularum
cū oleo de amigdalis vel oleo nucum aut aq̄
mellis cum oleis predicti.

Operationes

¶ Iohā. Meſue. Solutiōe educit flegma et A
humores viſcoſos attrahens ipos a ꝓfundi-
tate mēbroꝝ. ¶ Et dt̄ Humay. Solutiōe eti B
am educit colerā citrinā. et eius oꝑatio exten
ditur ad neruoꝝ iūcturas. ¶ Et dicit Dyaſco. C
Non efficit oꝑationes in materiis que ſunt i
viis de quibꝰ ſit curandū et in materiis q̄ ſunt
in ꝓfundis locis diſtantibꝰ. ¶ Et eius poſſe D
magnum eſt in mundificatione cerebri vel ner
uoꝝ lacertoꝝ pulmonis et pectoris. Et eſt me
dicina magna egritudinū eorū ſicut eſt dolor
capitis antiq̄ et dolor cranei ⁊ emigranea dif
ficilis: epilēſia et apoplexia. ¶ Et ꝯuenit egri- E
tudinibꝰ neruoꝝ oibꝰ et vertigini et deſcenſui
aque ad oculos Et eſt res magni iuuamēti ad
aſma et antiquā tuſſim: et ad dilatationē an-
helitus. ¶ Et eſt eius oꝑatio virtuoſa ad do- F
lorem iuncturaꝝ et podagram frigidā et ſciati
cam: ꝓprie ſcđm omnē modum adminiſtratiōis
eius: et in cliſteribꝰ et collirijs. ¶ Et confert co G
lice flegmatice et inflatiue iuuamētum vltimū
et hydropiſi. Et ſi ſupponatur in matrice occi
dit fetum. ¶ Et ſi ex eo cum aceto fortificetur H
morfea ſanat eā. et ſilr̄ leprā et elephantiam
¶ Et ſi euacueṫ qđ eſt in teſta eius et impleaṫ I
oleo et buliat in cinere et inungantur capilli
denigrat eos et tardat caniciē. et ꝓhibet caſuꝫ
eorū. ¶ Et ſi diſtilleṫ de ea in aurem ſanat do- K
lorē eius: et cōuenit tonitrui in ea Et ſi impleaṫ
in aceto forti et colluatur ex eo os poſt bulliti
onē ipſius ſanat dolorem dentis.
¶ Serapion auctori. Galieni. Sapor eius ē L
amarus fortis amaritudinis: et qn̄ ſumiṫ non
facit operationē malā neq̄ periculoſam: quo-
niam velociter egrediṫ. ¶ Et qn̄ poniṫ in cliſte M
ribus cōuenit ſciatice et paraliſi ⁊ colice: ⁊ la-
xat flegma et humores crudos ⁊ q̄nq̄ ſangui
nem. Et qn̄ fit cum ea naſcale occidit fetum et
prouocat menſtrua. ¶ Et qn̄ ipſa cauatur ⁊ ex N
trahunṫ interiora eius: deinde inuoluiṫ circa
ipſa lutū et poniṫ in ipſa acetū et calefit ſuꝑ ig
nē: et fit cū aceto oris collutio: et aufert dolorē
dentium. Et fit ſuppoſitoriū cū pulpa eius et
laxat ventrē. Et dū color eius eſt viridis: ⁊ ipa
eſt recens: et extrahiṫ ſuccus eius et fricaṫ ſuꝑ
ſciaticā eſt iuuatiua valde.
¶ Dyaſcori. Uirtus eſt ipſi purgatoria obulo
vno accepto cuꝫ mulſa mixto nitro et mirrha O

⁊ melle cocto in modū catapucie bene purgat
ipſe vero pile ſicce tunſe et mixte ⁊ criſtere ad-
bibite ſciaticis medicanť. paraliticis ſilr ꝓſto-
laṫ. flegma ⁊ colerā deponūt. mēſtruis īperāt
aboꝛſum faciunt. doloꝛem dentium tollūt.
D ¶ Colliria exinde fiunt: q̄ ſuppoſita vētrē de-
ponūt. Viridis autem ſuccus perunctus ſcia-
ticos curat.

Operationes

¶ Radix conſolide maioꝛis trita et bibita e- A
moptoicis medetur. Conquaſſationes reficit
tumoꝛes ſpargit. ¶ Et cū folijs catbaplaſma- B
tibus adbibita oia ſimiliter facere poteſt.
¶ Vulneribꝫ paracoleſim facit carnes inciſas C
fruſtis in cacabo miſſas in ſe glutinare facit

Capitulum. cxxxij

CONſolida ca. de ſimphito. Simphitū id eſt conſolida. Et eſt maioꝛ et minoꝛ De ꝯſolida minoꝛi in ſequēti capitulo tractabiť. Maioꝛ ꝯſolida naſciť in locꝫ aſperis. virgas hñs ſilēs origano ⁊ tenues ⁊ capita ſicut thimum. virge lignoſe et odoꝛate et dulces in guſtu. et radix eſt illi longa ⁊ obtuſa groſſitudinē digiti hñs. Eſt aliud ſimphitum qd̄ pictenū vocāt. haſtā habet aſperā ⁊ longā duobꝫ cubitis angulosam: ab intus inanis eſt in qua ſunt folia aſpera et anguſta ⁊ oblonga ſicut bugloſſa. habet etiā ipſa haſta angulos in quibus folia naſcunť. floꝛes ſunt illi mellini ſemen habet ſup haſtam ſicut flāmos. Haſta et frutex hñt pulueri ſilē. qd̄ cum carni applicatum fuerit pruriginē facit. Radix eſt ei coloꝛe nigra: que cum fracta fuerit alba apparet et muſcilaginoſa. et iſta eſt conſolida maioꝛ

Capitulum. cxxxiij

CONſolida minoꝛ. Galienus. viij. ſimfar. ca. ſimphitū ſm tranſlationē grecam inquit. Conſolida minoꝛ ex contrarijs conſtat virtutibꝫ. Habet eñ quid abſterſiuum: quo contentū in toꝛace et pulmone pus expurgare natū eſt. Habet autem quid ⁊ congregatiuum quo ad ſanguinis eductiões iuuat. Et cōtinet vltra hoc humiditatem q̄n-dā calidā non immoderate ꝓpter quā et dulce apparet et guſtantibꝫ et delectabilē odoꝛatū

Operationes

¶ Inſipidus ſiue gluioſuz eſt cū maſticať. Et aſperita- A
tes in arteria ſanat. Scd̄m mixtionē ꝟo que
ex oibꝫ p̄dictis ꝟtutibꝫ ſimul et dyafoꝛare ſuffi- B
ciens ē ⁊ colligere et conſtringere coꝛpꝰ. ¶ Et ꝓ
pterea inteſtinalibꝫ hernijs appoñť ⁊ ad caul

ſionē ⁊ ſciſſiones cū oximelle bibit. Quicunqꝫ
vero ad diſſinteriā ⁊ fluxū rubeū coḡntes in vi
no dant. vt ſiccante ⁊ ꝯgregante vtunt. ⁊ qui
cunqꝫ ad nefretica vt purgante et madente
C ¶ Simphitū aliud magnū ſiḻe eſt virtuti p̄di
cti; nō tn̄ guſtu dulce: necꝫ odoꝛiferū olfacien
tibus apparet: ſed ſm hoc abſcedit a p̄dicto.
Scđm vero qḋ viſcoſitatē quandā ⁊ moꝛda-
citatē habet quodāmodo ſiḻr exiſtit. Utuntur
autē eo in omnibus quibuſcūqꝫ ⁊ prius dicto
D ¶ Dyaſcoꝛides. Cōſolida minoꝛ elixa in mul-
ſa pulmonē purgat. reijcientibꝰ ſanguinē ⁊ ne
freticis cū aqua medetur. Radix cum vino co
cta et bibita fluxum mulieris diſtringit. ⁊ diſ-
ſintericis opitulat. cum oximelle data conq̄ſ
ſationes et doloꝛes lateris ſaluberrime curat.
maſticata amputat ſitim. aſperedinē faucīū mi
tigat. vulneri recenti paracoleſim facit.
E ¶ Conſolida ſm Pliniū auctoꝛitate vel opi-
nione multoꝝ diuino miraculo curat et rum
pit antracem intra duos lapides trita.

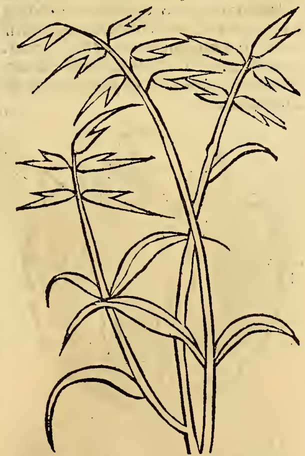

Capitulum. cxxxiiij

Conſolida rubea ſiue Biſtoꝛta. Et eſt
herba ſiḻis pentaphilon: niſi quia habȝ
ſeptem folia vtrimqꝫ piloſa. et ideo vo
catur eptaphilon: cuius radix ē rubea et toꝛtu
oſa ſimilis galange: ſed non habȝ acumē. flos
eius auroſus. et ipſa indicatur frigida et ſicca
in tertio gradu. Sed notādū ꝙ eſt ſpecies bi
ſtoꝛte hn̄s folia ſiḻia lappacio acuto: niſi quia
coloꝛ folioꝝ ex vno latere eſt celeſtis: et ex alio
viridis. flos eius rubeꝰ et radix rubea: ꝙ ab ali
quibꝰ vocatur bardana minoꝛ: et ab aliq̄bus
lappa minoꝛ. Uirtus eius in oibꝰ ſicut virtus p̄
me ſpeciei ſed remiſſioꝛ.

Operationes

¶ Cōſolida rubea ſiue biſtoꝛta habet virtutē A
ꝯſolidādi et ꝯfoꝛtandi ꝯceptū. ¶ Contra diſ- B
ſinteriam detur puluis biſtoꝛte cū ſucco planta
ginis. ad conſtringendū menſtrua fiat fomen
tum ex aqua pluuiali decoctionis pulueris eiꝰ
vel ex duabus partibus eius. et vna ſpice fiat
puluis q̄ aſpergat ſupra ventrē ipſo priꝰ mel-
le calido emplaſtrato: ⁊ iuuat conceptū.
¶ Ad ꝯceptū iuuandū fiat emplaſtrū ex pulue C
re eius ⁊ alijs ſpeciebꝰ aromaticis. Puluis eiꝰ
vulnera conſolidat. ¶ Contra vomitū ex debi D
litate et furoꝛe colere puluis eius conficiat cū
albumine oui et coquatur ſup regulā et detur
patienti. ¶ Galie. Radix eius eſt abſterſiua et E
vrinatiua et calide cōplexionis.

Capitulum. cxxxv

Condros apud grecos duo ſcat. Flaȝ
ſcat riſum. Un̄ reſpōdens mihi grecꝰ
interroganti quid eſſet condros dixit

furfur farine Item condros exponit quod eſt aliqua cartilago. ſilr cōdros eſt genus frumēti. de quo Dyaſcori. Condros ſunt eius due ſpecies. In vna inuenit vnū granū: et in alio duo grana: et quodlibet ipſorum eſt ſtamcrula et maioris nutrimenti q̄ ordeū: boni ſaporis. et panis qui fit ex eo minus eſt nutritiuꝰ q̄ q̄ fit ex frumento. Et ſpecies in qua reperiunt duo grana eſt plus nutritiua q̄ riſum: et magis conſtrictiua ventris et melior ſtomacho

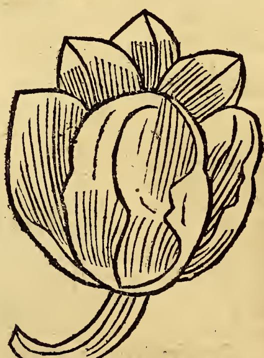
Operationes

A ¶ Galie. li. i. de alimentis ca. ō condro. Genꝰ frumenti eſt condros ſufficienter nutritiuū viſcoſum habens chimū. Hoc vocatur in libris de arabico tranſlatis candaruſium. Et apud Auicennam condaros et candaruſio ꝛc.

B ¶ Gal. viij. ſim. far. ca. condros. Eſt quidē optimus cibus ſicut et triticū: ſed nō eſt preſentꝫ negocij de cibo determinare vt farmacū vero emplaſtice eſt virtutis: cōplexionis vero ſilis ē frumēto. plus illo viſcoſior et nutritior. eſt plꝰ illo ſiccatiuum ꝓpter cōmixtionē ſiccantium farmacorum

C ¶ Dyaſc. Condros conſtrictiua eſt qñ ipſum coquitur cum aceto: et fit linitio cū eo. et eradicat ſcabiem vlceroſam: et eradicat vngues ſciſ-

D ſos. ¶ Et curat fiſtulas que ſunt in lacrymali: et qñ adminiſtrat in principio earum: et fit ex ō coctione eius cliſtere. Et eſt iuuatiuum vlceribus inteſtinorum.

Capitulum. cxxxvj

C Ondes. Sera. li. ag. ca. condes a uc. Gal. Illud quod ex eo adminiſtrat ē radix ipſiue. virtus eſt calida et ſicca in. iiij. gradu. Vñ iſta medicina vtunt lauatores lane: et ad faciendū lanā lenē et pulchrā qñ fumigant ipſam cū ea: et eſt nota. Radix eiꝰ eſt acuta: et in forma ſua lōga et rotūda. ¶ Dyaſcorides vocat ipſam ſtruciū a macro obſtruciū. qȝ quidā radicē ellebori albi putāt: eo q̄ ſternutamēta mouet vt ipm licȝ falſo. ꝓ q̄ macer ſternutamētū pulueris ꝑ ſe mouet ex naribꝫ iniectꝰ veretro nō ſegniꝰ albo. i. elleboro. ¶ Gal. viij. ſim. far. ca. de ſtrucio. ſm trāſlatōēȝ grecā. Strucij radice mapie vtunt acri q̄dē exiſtēte. ſm guſtum ca. et ſic. ſm cōplexionē ex q̄rto fere gradu.

Operationes.

¶ Dyaſcorides. Epaticis tuſſientibꝫ et ortonoicis medentur. Morbo regio vtiliter adhibentur cum lacte naribus infuſe. cum melle coclearium vnum acceptum ventrem mollit. cum panacis et capparis radicibus accepte et bibite calculos veſice frangunt et excludunt. A

Scliroſim ſplenis ſpargūt ¶ Cōdes matrici ſuppoſitū menſtruis imperat: aborſum facit. cū polenta et aceto poſitum lepram tollit. B

¶ Puſtulas cū farina ordei impoſitū limpidat C

Collirijs e mixtū caligines oclis detergit. Medicaminibꝫ neceſſarie miſcetur. ¶ Tritū ſter- D

nutamenta prouocat. cū melle tritum et in naribus miſſum caput purgat. ¶ Sera. de pro- E

prietate radicis eius eſt ſi accipiatur quod abſcindit flegma et melancoliam groſſam: et reſoluit ventoſitates. ¶ Galienus. Radix eius F

eſt abſterſiua et vrinatiua. mouet ſternutationes ſimiliter alijs quecunq; amara ſunt guſtu calide complexionis.

¶ Item. Dyaſcorides facit ſemotum capitulum de ellebero a condiſi. Nam condiſi vocat ſtrucium: aiens capitulo de ſtrucio: Lanarij vtuntur ad fumigium lane: eo q̄ limpidat lanam. Radices ſunt rotunde et oblonge: que ſi bibite fuerint diuretice ſunt et calide.

¶ Plini. li. xxiiij. Cōdce ſiue ſtruciū. i. herba la- G

naria ouibꝫ data ieiunis fac̄ abūdātiā lactis.

¶ Platearius. Strucios id eſt agreſtis cauli- H

culus ca. et ſic. in. ij. gradu. Succus ac ſemina foliaq; cōpetunt vſui medicine. Cū inuenit receptio cauliculi ſemen caulis agreſtis debet poni. Cū aūt ipſa folia debent poni.

¶ Succus ita debet ꝑparari. Folia conteran- I

tur: et ſuccus expreſſus ad ſolē deſiccetur per biennīū durat. folia viridia poni debēt in medicinis et in vnguentis. Virtutem habet diſſoluendi et extenuandi et diureticam.

Capitulum. cxxxvij.

CorianDrū. Palladius li. iij. Coriādrū a menſe Marcio ſerit᷑ vſqꝫ in octobrē. amatqꝫ terrā pinguē ſed ⁊ macro ſola naſcit᷑. et eius ſemē qđ vetuſtius fuerit melius putatur: humore delectatur ⁊ ſatū bñ cū olere quocūqꝫ naſcit᷑. Sera. li. aggre. ca. dyſbora: ideſt coriandrū auc. Gal. Subſtantia eius eſt terrea ſubtilis. ⁊ eſt cū hoc in eo aquoſitas te-pide ꝟtutis non pauce quantitatis ⁊ in ſapo-re eius ſm plurimū eſt amaritudo: Et virtus eius eſt q̄ abſtergit ⁊ reſoluit. Galien9. vij. ſim. far. ca. de coriandro. Virt9 eius ṗma eſt ꝟtus calida. Vñ Dyaſ. Infrigidatiuam dicit hāc herbā nō recte. cōpoſita aūt eſt ex cōtrarijs ꝟ-tutibus: multū quidem hñs amare ſubſtantie que indicat ꝙ ſubtiliū partium eſt et terreſtrē non modicū aūt habens et aquoſe humidita-tis vel tepide ſm virtutē. habet autē ſtipticita-tem nō modicā in quib9 omnibus operat᷑ qui-dem varie omīa q̄cunqꝫ Dyaſ. ſcripſit. ſed pu-to ſic exiſtere ſicut ſi mox ſm ṗncipia plagatis vel qualitercunqꝫ percuſſis in aliq̄ particula tumor liuidus vel niger fieret. frigida putare-tur paſſio eſſe et egere dyaforantib9 et calefa-cientib9 farmacijs ſm eundē puto modū. ſi trā-ſcēderit aliqñ calida diſpoſitio ad frigidaꝫ ob huiuſcenduꝫ ē prioris nō iādum vero alio ſcīo noīe. Vel ſi nomen voluerit permutare ſed fa-cere ſicut q̇dā q̇ alia quidē ṗncipijs: alia ꝟo de-clinationis ſcribūt auxilia. non aūt oportet fri-gida eſtimare eſſe declinationis farmaca. Cō-cedendū eñ eſt heriſipilā noīare ſi q̇s volue-rit hmōi diſpoſitionē nō tñ ea. vocare eam ꝑ-mittendū qñ depſſa ē ⁊ remiſſa. nequaq̄ ergo tūc qđ auxiliat᷑ ei infrigidatiuū eſſe putem9 ſi-cut Dyaſ. vt coriandrū. qñ cathaplaſmatum (vt ipſe ait) cū pane. vel etiā cum alſitis. ſanat heriſipilā. certū eſt heriſipilam q̄ vtiqꝫ inflāma-tiua eſt nunq̄ ſanabit cum pane coriandrū: ſꝫ ꝑ id qđ infrigidat. Jam ꝓpterea et nos in ante-rioribus ſermonib9 qñ cum determinata expe-rientia ꝓbare cuiuſlibet farmaci virtutem po-ſtulabamus. ſimplicem eñ vt poſſibile eſt ma-xime potionē eligere conſulebamus. plurimi autē medicorū neqꝫ quecūqꝫ plurime egritudi-num mox a ṗncipio inuadūt cōpoſita noſcūt. neqꝫ quoniam alia paſſio eſt heriſipila certa. alia vero vocatur ab omnibus nobis iam cō-ſuete et ab antiquis flegmon. alia autē in me-dio q̄ multe. Hec quidem et vt vtiqꝫ dicat q̇s heriſipila flegmoſa. Hec autem velut flegmo-nes quidē heriſipilatos inuenies: aut velut fle-gmones aliquando et neutrum predominās. At vero ⁊ ydemaſcoſus quādo apparet ſicut et heriſipilas. ſicut ⁊ alios ſcliroſus. Unde de compoſitis omnibus non modica haberetur multitudo. latius vero in quibuſdam alijs di-ctum eſt de his. Et in libris terapentice metho-di dicetur. et nunc eſt de eis neceſſarium me-morari ꝙ etiam heriſipilam nunq̄ predictum ſanabit cathaplaſma. voco autem certam: qñ a colerica humiditate repleta fuerit particula quoniam autem longe ab infrigidādo eſt co-riandrum. licet tibi ex his que ſcripſit Dyaſ-corides addiſcere. Scroſulas enim ait diſſol-uere. quoniam nullum autem infrigidantium farmacorꝫ ſufficit diſſoluere ſcroſulas. neqꝫ eñ puto Dyaſcoridem dubitare multa quidē ſcribentē ſcroſularꝫ ſanatiua omnia vero cō-cordantia et calida cōplexionibus et dyafore-tica operationibus exiſtere.

Operationes

¶Dyaſcorides ca. corion. ideſt coriandrū om-nibus eſt notum. Virtus eius eſt frigidū tritū et in cathaplaſmatibus redactū cum polēta. et pane triticeo mixtum et impoſitum. Ignē ſacrum extinguit. A ¶Tumores igneos tollit melle addito: et vna paſſa impoſitum epimeti-das et tumorē teſtium ⁊ carbunculos curat: ⁊ collectiones compeſcit cꝫ faba friza mixtum B

C ſcrofulis et puſtulis pſtat effectũ. ¶ Semẽ ei9
bibitũ cũ dulcore lũbricos extiguit. genitalia
.i. ſemina viri decreſcere facit. Nam ſi multũ
acceptũ fuerit ſemen ſenſus hois hebeteſcit:
aut citius infert necẽ. Vñ non dꝫ quiſq̃ vſum
D eius frequẽtare. ¶ Succus eius aceto mixtus
aut ſpume argenti et ceruſe et vino: oẽs puſtu
las et caligines ebulliẽtes extinguet. Hic ſuc/
cus viſcide eſt ꝟtutis reſtringit et refrigerat. et
ideo ꝓprie ad ignẽ ſacrũ facit ſicut et folia eius
cũ ſucco maligranati: et oleo in potiõe permi/
xtũ aialia intraneis permixta ignita perſequit̃.
E ¶ Semẽ eius ex aq̃ potatũ ſolutionẽ ventris
abſtrigit. mirũ eſt qđ xenocrates tradit ſi vnũ
ſeminis granũ femina biberit vno die ei men
ſtrua ꝯtineri ſi duo et totidem iã dieb: q̃t gra/
F na ſumpſerit. ¶ Sera. Coriandrũ diſtillat̃ in
oculum: et cõfert dolori ei9 magno cum lacte
mulieris. Et fit emplaſtrũ cũ eo ꝛ abſcindit hu
G mores deſcẽdẽtes ad oculũ. ¶ Et idẽ auctori.
aben meſuay: Quando torreſcit ſemen coriã
dri ſtringit ventrẽ. et abſcindit fluxũ ſanguis:
qui eſt ab interioribꝫ. et bibũtur de eo duo au/
rei cum.iii.ʒ. et dimidia ſucci plantaginis ſiue
eo q̃ buliat. et ſi ẽ fluxus ſanguinis ab interio
ribus membris curat̃ ſi ponat̃ ſupra locum flu
H xus. ¶ Et idem auctoritate albugeric. Corian
drũ eſt frigidũ narcoticũ inducens ſincopim
et ſtuporẽ: et eſt toxicum: quoniã odoratũ cõ/
gelat: ꝛ prohibet fumoſitates aſcendere ad ca
put. et ideo cõfert ſode ꝛ ebrietati. et abſcindit
fluxum ſanguinis: et ſtringit ventrem
I ¶ Et idem auc. Alexandri. Coriandrũ ꝓhibet
fumoſitates aſcendere ad caput et ad cerebrũ
et ꝓpter hoc ponitur in cibis epilenticorũ: quã
do cauſe epilentie ſunt vapores aſcendentes
a ſtomacho
K ¶ Et idẽ auc. Alcauzi: quãdo coriandrũ ſiccũ
infunditur in aqua eius cuꝫ zuccaro abſcindit
virge erectionẽ et deſiccat ſperma
L ¶ Et idẽ auc. Raſis Si bibantur.ʒ.iiii. de ſuc
co eius recenti occidit: ꝛ abſcindit fluxum ſan
guinis a naribus quando odoratur
M ¶ Et idẽ auc. Humay. in libro permutatõnis
dixit: q̃ pillule Galieni ſunt ei ꝯtrarie. Dyaſ.
vero cõtradixit ei cũ ſcꝫ Galienus dixit: q̃ co/
riandrũ declinat ad caliditatẽ quoniã manife
ſtum eſt ipſuꝫ eſſe virtutis frigide. Et ex dicto
ſuo qñ ſumit̃ ſuccus eius occidit
¶ Et idẽ auc. habix. Coriandrũ recẽs eſt mor
N tificatiuũ: congelatiuũ: ꝛ ſi homo vtitur eo mſ
tũ. Uel potũ aque eius eſt toxicũ. ꝛ ſi ponatur
aqua eius cũ aliq̃ ex aliis herbis ꝛ qñ cũ aqua
eius liniũtur apoſtemata ſanguinea aut cole/
rica confert et extinguit eorum inflammatio

nes. Omnia predicta etiã ſunt de mente Aui
cenne. li. ii. ca. de coriandro.

Capitulum. cxxxviii.

Cornea arbor ſiue cranea. Dyaſco. ca
Cornea ſemen et fructũ hꝫ et ſimilem
oliue: ſed paulo oblongi9 et viride. Et
vocatur grece cai mu. qđ cũ maturatuꝫ fuerit
obruſum habet colorẽ h cnũ in ſe habẽs ſapo
rem ſtipticũ meſt. et ideo diſſolutionẽ ventris
et diſſintericos curat. et cũ in dulcore poſitũ
fuerit manducari poteſt quemõ oliue condiũ/
tur cũ ſale frigida eſt ꝛ ſicca

Operationes

¶ Dyaſ. Huius folia cũ ligno ſuo in loco mil A
ſa ſudationem reddũt que illinita zernas opti
me ſanat
¶ Galienus. ii. de cibis ca. de cibis ſilueſtribꝫ B
Cornu vero ꝛ bati et glandes et ceteri fruct9
ſilueſtres modicum nutritõnis habent ca cho
chimi ſunt. Et mali ſtomacho et indelectabi/
liſſimi. porcorum vero eſca exiſtentes non do/
meſticorum ſed in montibus morantiũ: ꝫ h ip/
ſis eni plimũ hñt alimentũ. ¶ Et idẽ. xii. ſim. C
far. ca. cranea. Cranee arbor3 fruct9 ſtipticus
eſt ſufficienter edibilis exiſtens. q̃ circa nullum

mirabile attrahere et fortiter detinere eū ven-
trem ſicut et meſpila. folia ẜo et germina pon
tica guſtu ſunt: ⁊ ſiccant fortiter: vt et maxima
vulnera conſolidare poſſint ⁊ maxime durorū
corporum. paruis vero vulneribꝫ vel mollibus
corporibꝫ contraria magis ſunt. tendunt enī
hec ſiccatiua plus decente.

Capitulum. cxxxix

Ordumenum. Dyaſcorides capitulo
cordilion: id eſt cordumenum. Herba
eſt que naſcitur in Sicilia. eius frutex
eſt ſarmentoſa: ſemen habens rotundum: ⁊ du
plex ſicut ſunt fabe: viſcidū et odoratū.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Semen eius ſi bibitum fuerit ꝓuo-
cat vrinam et menſtrua. Succus eius virge ⁊
ſeminis tribus obulis bibitus cū dulcore die
bus decem nefreticis medicantur.

B ¶ Radix eius tunſa et vt electuariū compoſi
ta toracis cauſas mirifice curat. Plinius. Ra
dix eius potata lapides frangit.

Capitulum. cxl

Oſtus. Auic. li. ij. cap. de coſto. Coſti
ſpecies ſunt tres. Una earū eſt arabi-
ca. ⁊ eſt albus leuis ⁊ aromaticus. Et
ſecunda eſt inda qui eſt niger leuis: ⁊ ille ama-
rus eſt. Et tertia ſpēs grauis odoris q̇ noīatꝰ
garioſilatꝰ. Bonꝰ aūt coſtus falſificatꝰ cū radi
cibꝫ enule duris: et ꝓpterea non mordicat lin-
guam: neqꝫ habet odorē fortem. Melior eſt il
le qui eſt albus recens plenus nō corroſus: ne
qꝫ fetidi odoris. neqꝫ mordicans vel ledens lin
guā. deinde yndus niger leuis: et niger ak[illegible]mi-
us. et melior eſt marinus ſubtiles habens cor
tices. Eſt ca. in iij. ſic. in ij. In ipo eſt qualitas
amara et acris valde ⁊ caliditas et acredo a-
deo ꝙ ipſa vlceret. Dyaſ. cap. coſtus vtilis eſt
arabicus. Eſt autē eligendus albus leuis cum
odore plurimo Secundus eſt yndicus q̇ groſ
ſior eſt ⁊ niger et leuis vt ferula. Tertius ē ſy-
riacus pondere grauis et coloris buxi cū odo
re ſtiptico et mordaci ſapore. habet quidē ali-
quā amaritudinem et plus acredinē ca. parti-
pans qualitate vt extrahat. Paulus ca. de co
ſto. Coſtus eſt ca. et ſic. complexionis in ter-
tio gradu.

Operationes

¶ Auicenna. Conuenit omni membro A
quod imbibet calefactionē: et vt ex eo attra-

hatur humor ex pfundo. Abſtergit pannũ cu
tis linit9 cũ aqua ⁊ melle. In ipo eſt vlceratio
⁊ ille q̃ eſt amarus exiccat vlcera humida.
¶ Et ↄuenit mollificatiõi neruoꝝ et attritioni
B lacertoꝝ: ⁊ eſt bon9 ſciatice. et emplaſtrũ ex co
ↄuenit litargie: ⁊ ↄuenit doloribꝫ pectoris.
¶ Et puocat mẽſtrua bibit9 et ſuffumigat9 in
traiectorio: ⁊ interficit fetũ: et puocat vrinã: et
extrahit aſcarides ⁊ vermes.
¶ Et dat vires ad coitũ: ⁊ ipſe ſupponitur ad
D dolores matricis: et conuenit dolori matricis
fri. bibitus et ſedẽdo in decoctione eius: ⁊ mo
uet naturã quãdo bibit̃ cũ vino. et ipſe nõ dat
vires ad coitum niſi ꝑpter humiditatem ſuper
fluam inflatiuam que eſt in ipſo.
¶ Et cõuenit rigori linitus cũ oleo ⁊ cõuenit
E morſibꝫ oĩbus ſcꝫ morſui vipere ⁊ aliis morſi/
bus qñ bibit̃ cũ vino aut abſinthio. loco eius
ponitur piretri: medietas ponderis ipſius.
¶ Dyaſ. Coſtus cũ oleo tritus ⁊ corpi punct9
F cũ rebꝫ ſtipticis ſubuenit. Si aũt ante acceſſi/
onẽ ſic vngat̃: rigorẽ in periodica febre: ⁊ quar
tanã amputat ac etiam paraliticis et ſciaticis
vel quibꝫ aliqđ membrũ calefieri opus eſt.
G ¶ Unctus extrahit humorẽ de pfundo. in po/
tione vero: q2 virtus eſt ei calida diuretica. mẽ
ſtrua puocat. peſſariis adiunctus idẽ dolorẽ
matricis mitigat morſibus venenatis bibitus
ʒ. ii. opitulatur cum vino et abſinthio dolorẽ
ſtomachi et inflationem: et tota eius vitia cõ/
peſcit: ventrem ſtimulat.
H ¶ Cũ vino dato lũbricos latos deponit cũ a
qua potat9 oleo mixt9. ⁊ fricatiõi adbibit9 tor
pente frigore calefacit: eadẽ vnctione ⁊ parali
ticos curat. reumata et ſpaſmata ⁊ dolorẽ la/
terũ ſanat. cũ aqua mulſa tritus ad cĩalas fa
cit. melli mixt9 macl'as in facie natas detergit.
malaginatibꝫ ⁊ antidotis neceſſe miſcetur.
I ¶ Adulterat̃ aũt cõmixt9 cũ enule maioribus
radicibꝫ: ſed facile intelligit̃ cũ nec odorẽ coſti
habeat nec ſaporẽ mordacẽ. Nã comeſtus vi
res habet acres ſtringẽtes ⁊ calefaciẽtes.
K ¶ Serapion auc. Galie. Coſtus ↄuenit rigo
ribꝫ fe. qñ linit̃ cũ eo ⁊ oleo corpuſ. ⁊ ↄuenit ſci/
atice ⁊ paraliticis ⁊ oĩbus in quibꝫ calefacere
oportet aliquã corpis particulã vel de pfũdo
ad ſupficiẽ attrahere aliquẽ humorem.
¶ Propter eandẽ aũt cauſam puocat ⁊ men/
ſtrua ⁊ vrinam ⁊ confert ad contritionẽ lacer/
torum et ad dolorem lateris: et interficit aſca/
rides propter amaritudinem.
M ¶ Et quando linitur cũ aqua et melle ſup im/
petiginẽ mundificat eam: ⁊ adiuuat ad libidi/
nem. quoniã eſt in eo de humiditate inflatiuã
et ventoſa quãdo ſumitur in potu cum vino.

Capitulum. cxlii

Corula. vel melaperſica fructus iſte eſt
oĩbus notus. Sera. li. aggre. cap̃. hel/
mes. i. corula. Uirtus eoꝝ eſt frigi. ⁊ hu
mi. in. ii. gra. Nã ꝓportionant̃ perſicis.

Operationes

¶ Et idẽ auc. Alcanzi Laxãt colerã ⁊ generãt A
hũores groſſos. Et idẽ auct. Raſis. Quidam
patiebat̃ fumoſitates ab aliq̃ humore exiſtẽte
in ſtomacho ſuo. et dedi ſibi aliq̃bꝫ vicibus de
criſomolis. i. corulis recẽtibꝫ: ⁊ ſedatus eſt ille
fumus. Et ego nõ credo ꝙ reperiat̃ cibꝫ aliq̃s
frigidior et magis iuuatiuus ſtomacho cali/
do ꝗ̃ ipſa ⁊ iõ faſtidiũ tollũt ¶ Aui. li. ii. ca. ii: B
de criſomulis. Meliora ſunt armena. nõ eñ
cito aduenit ei corruptio et acetoſitas: et cum
ſumunt̃ criſomula. oportet vt accipiant̃ mal. i
cis et aniſi equaliter. ʒ. i. vſq3 ad. ii. cũ vino pu/
ro aut vino de paſſis parũ et mellis ſunt fri. et
hu. in. ii. ⁊ oleũ nucleoꝝ eoꝝ eſt ca. ⁊ ſic. in. ii.
¶ Eorũ humor ẽ facilis putrefactionis ⁊ eorũ C
infuſio ſedat ſitim. ¶ Et criſomula q̃ dẽ ſunt cõ D
uenientiora ſtomacho ꝗ̃ pſica. ⁊ armena ñ cor
rumpunt in ſtomacho: neq3 aceſcunt velociter
q̃ eas vero que expellunt eoꝝ nocumentũ. m eſt

vt p̃mo ſumat anisum et maſtix cum mina aut vino depaſſis et conficiantur cum melle puro oleum nuclei ipſorum etiam confert emorroidibus. grauant criſomula propter velocitatē ſue putrefactionis. vez infuſio ſuccorum ꝯfert febribus antiquis. ¶ Johannes meſue in antidotario ſuo. Oleum de criſomulis ſedat dolorem ani et emorroidaruꝫ: ⁊ reſoluit tumores vlcerum et impedimentum lingue et dolores aurium. Rabi moyſes idem vult.

Capitulum. cxlij

COtula fetida vel oculus bouis. Serali. aggr. ca. bichar auc. Dyaſ. Bichar idest cotula habet ſtipitē mollem ⁊ folia ſimilia folijs maratri: ⁊ flos eius eſt citrinꝰ plus flore camomille ſimilis flore cotule. et idō nominant eā hoc nomine. Et idem auc. Gali. acuitas et mordicatio ſunt in ea plus q̃ in camomilla. et reſolutio eius eſt amplior reſolutione ipſius. Dyaſ. ca. butalmos ſm tranſlationē nr̃am. butalmos. i. cotula. Herba eſt mollis. cuius folia ſunt tenuiter ſciſſa maratro ſimilia. et caulis eius mollis: naſcens circa muros ciuitatis: flores citrinos habens et vehementer ſplendentes: ac in oculorum ſimilitudinem rotundos. Unde et nomen traxit floribus camomille ſimiles. et illa herba que vocatur lingua noſtra pucida vł cotula fetida: Eſt alia butalmos hn̄s folia coriādro ſilia: naſcēſ iuxta muros ciuitatis cuiꝰ flores ſunt ex toto citrini. ⁊ iſta ē herba q̄ vocatᷣ in lingua nr̄a oculus bouis vel cotula Gal. vi. ſim. far. ca. Butalmū ſiue ſemen incorruptū vel oculus bouinus. vel cotula fetida. noīatū quidē ē ita a floribꝰ q̄ videntᷣ ſm figurā ſimulari oculo bouis. ſm colorē ṽo ſimilis eſt artemidi. magis aūt et multo acrius eſt ob hoc magis dyaforeticū vt ſanet duricies cōmixtū ceroto

Operationes

¶ Dyaſ. Folia ciꝰ trita et ceroto addita puſtulas ⁊ duricies ſparatim ſpargit: ⁊ ſi flores eius terunᷣ cū croco. ¶ Affirmant aliq̄ ꝙ ſi poſt lauacrū ⁊ balneū eundē q̄s biberit bonū colorē reſtituet et facit ipm̄ vomere et maxime arcuato morbo infectos acris eſt: et ideo dyaforetica et ꝑterea ſcheremata ſoluit cuꝫ ceroto tirſi eius in cibum ſumuntur. ¶ Aui. odor eiꝰ confert ventoſitatibꝰ groſſis in capite. A B C

Capitulum. cxliij.

COtula non fetida. vel oculus vacce. et habet flores nigros ſm antiquam trāſlationem.

Operationes

¶ Dyaſcoriō. ca. Butalmos Que tranſlatio corrupta eſt. quoniam Serapion ex verbis A

dyaſcoꝛidis ſm aliā trāſlationē. Dyaſcoꝛides
dicit φ hꝫ floꝛes citrinos ſilēs floꝛibus camo⸗
mille: et hoc verū eſt. Nā ēt trāſlatio quā alle⸗
gat Sera: Butalmos haſtā eijcit mollē. Fo⸗
lia maratri ſilia floꝛē mellinū hñs ſicut ātim9
ꝛ maioꝛē oculo vacce ſimilē. vnde et nomē ac⸗
B cepit. Naſcitˀ in ciuitatibꝫ ꝛc. ¶ Sed ſm tran
ſlationē nr̄am dyaſ. Butalmos hꝫ duas ſpēs
Una eſt q̄ hꝫ ſolia ſilia maratro: et floꝛes ſimi
les floꝛibꝫ camomille. et iſta vocatˀ cotula ſeti⸗
da: vt in precedente ca. tractat. ꝛ latine dˀ pu⸗
cida. et Dyaſ. vocat eum partemon.
¶ Alia eſt que hꝫ ſolia ſilia coꝛiādro ꝛ floꝛes
C citrinos naſcēs iuxta muros ciuitatꝫ: ꝛ vocatˀ
cotula nō ſetida: ꝛ latine dˀ oculus bouis vel
oculus vacce. ꝛ grece ſilr ita ſonat butalmos.
ſed arabice vocatur bihar. i. oculus vacce: et
ideo dˀ ad littoꝛam.
¶ Butalmos ē herba mollis: antimo ſimilis
D tenere emittēs tirſos: ꝛ folia tenuitˀ ſciſſa ꝛ mol⸗
lia ſimilia maratro. Floꝛes citrinos ſimiles flo
ribus camomille. et iſta ſm veritatem eſt co⸗
tula ſetida que alio noīe vocatˀ pucida.
¶ Et ſubdit. Eſt alia butalmos caulis mollis
folia coꝛiandro ſimilia. floꝛes citrinos hñs na
ſcens iuxta muros ciuitatis. et iſta vocatˀ ocu
lus vacce: vl̓ cotula non ſetida. Et de iſta her
ba eſt hec veritas clare intuentibus. lege capi⸗
tulū precedens ſcꝫ cotula ſetida.

mezereon

Capitulum. cxliiij

Cocognidium. Camelea vel Mezereō
Camelea grece quaſi infima oliua di⸗
cta: eo φ folia ſimilia oliue habet. Hec
eſt que dˀ mezereon et cocognidiū. Unde coco
gnidiū mezereon ꝛ camelea ſunt idē: vt appa
ret ꝑ Dyaſc. ꝛ Sera. Dyaſco. ca. camelea ſm
trāſlationē nr̄am Camelea aut cocognidium
haſtas hꝫ ſuꝑ terraꝫ ſparſas. palmis duobus
longas: frutex eſt ipſius ſarmentoſa. Folia hꝫ
ſimilia oliue: ſed tenuioꝛa ꝛ ſpiſſa guſtum moꝛ
dicantia et gulā exaſperantia Sera. li. aggr.
ca. mezercon. auc. dyaſ. Mezercon. i. camelea
eſt arbuſtū puū cuius rami ſunt apti ad igneꝫ
accendendū. et ſunt ipſi rami extenſi ſuꝑ terrā
longitudine duoꝝ palmoꝝ hñtes ſolia oliue
niſi quia ſunt ſubtilioꝛa eis moꝛdicantia et ex
aſperātia linguam. et ſunt ſuper ramos deſa.
Galie. vij. ſim. far. ca. camelea. Camelea ꝓdo⸗
minantem habet qualitatē quocirca vlcera. ꝛ
quecunq maxime eſcaras habent: cum melle
expurgare poteſt.

Operationes

¶ Dyaſ. Camelea accepta coleram ꝛ flegma A
deponit. debēt vero fieri trociſci ex his admi⸗
xto abſinthio duplici menſura ꝛ vna parte ca
melee et catapucie iuncto melle vel aqua Fo⸗
lia eius impoſita vulnera ſoꝛdida curant
¶ Johānes meſue. Mezercon ſiue cocognidi B
um ſolutione educit aquaꝫ citrinam cum foꝛti
tudine vehementi.
¶ Et dixit Alexander. mixtū cū rebꝫ educētibꝫ C
melancoliā educit ipam. et cū rebꝫ educentibꝫ
flegma educit ipm. ꝛ abſinthiū duplicatū ꝛ cū
mirabolanis: addunt ei bonitates notas: ꝛ fa
ciunt educere coleram. ¶ Maius aūt iuuamē D
tuꝫ quod ex eo expectatˀ eſt ad ydropiſim. edu
cit eñ aquā ꝯgregatam in ventre: nocet tamē
epati immo oībꝫ mēbꝛis nutritionis ipſius
¶ Et interficit lūbricos ꝛ ꝯmes. ꝛ ſolutione e⸗ E
ducit eos et ſerpētes viſcerū. Et ſi fiat vnguē⸗
tum ex eo ꝛ melle curat fiſtulam et vlcera frau
dulenta.
¶ Et ſi ex aceto decoctionis ipſius ablutio ſit F
confert doloꝛi dentiū et coꝛroſioni: ꝛ gingiue
ſāguinee et mollificationi ¶ Et ſit ex eo vngentū
et aceto ꝛ oleo ꝛ cera ad ſcabiem bonū. et ſit ex G
eo liniamētuꝫ ex ſulfure ꝛ melle ꝛ aceto foꝛti
ad moꝛſeam ꝛ lentigines ꝛ baras ꝛ delet eas.
¶ Et q̄nq ſit ꝯtricatio ſuꝑ moꝛſeam et baras H
cū folijs eius et aceto foꝛti: eſt et vltimum
¶ Et dixit Johānicius Cocognidium valet ad I
quartanā. ¶ Plini. li. xxiiij. Folijs in duabus K

abſinthiũ ptibus decoctis coq̃ ſucco cũ melle
poto. foliis etiã impoſitis vlcera curãtur ⁊ pur
L gant. ¶ Ait etiam idẽ Quomodo collectũ ſa⸗
lutare eſt oculis iumentorũ et pecorũ.

Capitulum. cxlv

CRocus. Aui. li. ij. de croco. Crocꝰ me
lior eſt recens boni odoris ſubtilis ſup
cuius pilos ẽ parum albedinis nõ plu
rimum. Crocus ſanus nõ velociter tingẽs nõ
inuiſcatur neqȝ frangit. ca. eſt in. ij. ſic. in. i. eſt
ſtipticus reſolutiuus: digeſtiuus et glutinati⸗
uus. eius caliditas eſt fortior ſtipticitate eius.
et eius oleũ eſt calefactiuũ. ¶ Pla. Croci ſunt
due ſpecies. Ortẽſis q̃ in ortis naſcitur. ⁊ oriẽ
talis q̃ in oriente. Iſte in medicinis nõ vomi⸗
cis ponit. in medio florũ tres vel q̃ttuor flores
pui naſcunt. Eligendi ſunt ſubrufi. q̃ aũt citri⸗
nitatis aliq̃d habent abijciẽdi. in ſacculo ſtri⸗
cto de corio ſeruant: per q̃nqȝ annos ſeruari
poſſunt. Uirtutẽ habẽt ꝯfortatiuã ex q̃litatibꝫ
ſuis et ex aromaticitate. ¶ Palla. li. iiij. In fe⸗
bruario menſe croci ſerendi ſunt bulbi ⁊ ſubti
liter ſi fuerint arte fodiendi. ¶ Sera. li. aggre.
ca. Iamfaram. auc. Dyaſc. Ille q̃ fortior ẽ in
medicina eſt nouus pulchri coloris: cuius cri
nis vergit ad albedinẽ: lõgus nõ fragilis: ple⸗
nus: q̃ qñ fricat tingit manũ cito acuti odoris

¶ Gal. vij. ſim. far. ca. de croco ſm̃ tranſlatio
nẽ arabicã. Subſtantia eius ẽ terrea frigida
ſed qd̃ vincit ſup eã ẽ cõplexio calida. et in ſa⸗
pore eius ẽ ſtipticitas pauca. Et ỹtus eius eſt
q̃ calefacit in ſcd̃o gradu et ſicca in p̃mo. vnde
maturat ⁊ digerit aliq̃li maturatiõe. ⁊ qd̃ ad⸗
iuuat ad hoc ẽ ſtipticitas pua q̃ repitur in eo
Et ẽ ex medicinis ꝯglutinatiuis et digeſtiuis
et nos diximus ꝙ medicine cõglutinatiue ⁊ di
geſtiue ſunt ille in q̃bus ẽ caliditas nõ fortꝫ cũ
pauca ſtipticitate

Operationes

¶ Aui. Potus ipſius colorẽ efficit bonũ: reſol⸗ A
uit apata ⁊ linit ex eo heriſipila. facit ſodaȝ: et
ipſe nocet capiti. ¶ Et bibit cũ rob ad ebrieta⸗ B
tẽ. ⁊ ẽ faciẽs ſomnũ. et obtenebrat ſenſus. ⁊ cõ⸗
fert apoſtemati calido in aure. Abſtergit viſũ
⁊ phibet fluxũ ad ipm̃. ¶ Et valet ad pannum C
Et ſit ex eo alcohol ad varietatẽ acq̃ſitã i egri
tudinibꝫ: ꝯfortat cor: ẽ lenificatiuꝰ odorat ipſȝ
pleureticꝰ ⁊ phirneticus vt dormiat: ⁊ ꝓpric eiꝰ
oleum. ¶ Et facit anhelitũ facilẽ. ⁊ ꝯfortat in D
ſtrumta anhelitus. ipſe q̃ȝ facit nauſeã: ⁊ deij
cit appetitũ. ꝓpterea ꝙ oppoſitus ẽ acetoſitati
q̃ ẽ in ſtomacho. ¶ Sȝ ipſe ꝯfortat ſtomachũ E
ꝓpter illd̃ qd̃ in ipſo ẽ de caliditate ⁊ ꝑparatio⸗
ne ⁊ ſtipticitate Et dixerũt q̃dã ꝙ crocus ẽ bo
nus ſpleni. excitat coitũ: et ꝓuocat vrinã ¶ Et F
ꝯfert duricici matricȝ. ⁊ eiꝰ ꝯſtrictõi ⁊ vlceribꝫ
fraudulẽtis In ipſa tñ adminiſtrat cũ fauo aut
cũ medulla cũ duplo ipſius d̃ alio. ¶ Quidã di G
xerũt ꝙ ipm̃ in potu dederũt ad plixũ partũ et
factus ẽ partus ſtatim Et d̃r ꝙ aurei. iij. d̃ ipſo
interficiũt letificando. loco eiꝰ ponit de coſto
eq̃le põdus ipſius. ⁊ de ſpica quartum põderȝ
eius: ⁊ põdus ipſius de corticibꝫ caſſie lignee.
¶ Et idẽ. iiij. ſen. canonis p̃mi. ca. ij. ait. ꝙ du H
cit medicinas ad cor. ¶ Et idem de viribꝫ cor I
dis ait ꝙ cõfortat cor ¶ Se. auc. Raſis. Fuit K
mulier q̃dã q̃ laborauit aliq̃bꝫ diebꝫ in ptu: et
dedi ſibi in potu. ȝ. ij. croci et peperit ſtatim: et
expertus fui hoc ſemper et ſemper fuit ſic factuȝ
¶ Crocus inebriat inebriatiõe forti: qñ ponit
in vino letificat adeo: donec faciat inſaniã ex⸗ L
cellenti leticia. ⁊ digerit cibũ: ⁊ cõfortat ſtoma
chũ ſua põticitate: et fortificat epar. Et nõ lau
dat cerebro: aufert appetitũ cibi: ⁊ ꝓuocat vri
nã ⁊ meliorat colorẽ ¶ Rabbi moyſes. de cro M
co ait ꝙ auget appetitum coitus. ¶ Iſaac in N
viatico ca. de emigranea ait: ꝙ fit emplaſt̃ ex
croco: gũmi arabico: euforbio: et mirrha eq̃li⸗
ter diſtemperãs cũ albumine oui. contra emi
granea ȝ. ¶ Paulus ca. de podagra. Recipe O

crocū cū vitello ouoꝝ et oleū roſaꝝ ꝛ aquā ro/
ſarum et miſceantur: et cum penna vnguatur
locus podagre ex eo actu frigido

Capitulum.cxlvi.

Cucumer. Ubi ſciendum ꝙ cucumeres
ſunt melones Indi ſm̄ q̄ſdam. Sed
Meſue cap̄. de cucumere aſinino vi/
det̄ dicere ꝙ ſunt citrulli. Sꝫ aliq̄ dicūt ꝙ cu
cumeres ſunt fruct9 ſicut citrulli: oblōgi tamē
nūq̄ꝫ citrineſcunt: ꝛ habēt follas ita diſtinctas
ſicut melones. ꝛ cū maturant̄ hñt parū dulce/
dinis: et ſunt inſipidi. qđ ego ɔcedo. vnde cu/
cumeres non ſunt melones Indi. qꝛ Aui. iiij.
canō. ca. de cura tertiane pure ponit melonem
Indum et cucumerē ergo non ſunt idem.
¶ Sera. dicit Cucumeres nō ſunt citrulli ſi/
cut apparet in ca. Citrullus Et etiā Sera. dt
auct. Gal. ꝙ citrullus frigidior eſt cucumere:
ergo cucumeres non ſunt citrulli.

Operationes

A ¶ Serapion li. aggre. ca. Rachera. auc. Gal.
id eſt cucumeres. Cucumerꝫ ſubſtátia ē groſſa
dura digeſtioni: ꝛ genera chimū malū paratū
corruptiōi q̄uis melon ſit citi9 corruptibilis.
B Et v̄tus ei9 ē q̄ infrigidat et hūectat in. ij. ḡdu
¶ Et mollit vētrē. ꝛ ꝓuocat vrinā. Et qñ ſumi
tur cū rob aut cū lacte ɔfert vlceribꝫ veſice: et
ſedat inflationē ſtomachi et ſitim: qñ comedit̄
et ſedat ſincopim ex caliditate et cōfert ei ex ꝓ
prietate quā hꝫ. ¶ Et idē auct. Habix. Aqua C
citrulli ɔfert inflāmatōi fe. ꝛ ſedat ſitī: ꝛ laxat
ventrē laxatione bona ſine nocumēto aliquo:
et debet bulliri cū zuccaro albo. Et nō oportꝫ
ꝙ detur habentibꝫ naturā durā nimis ad mo
uendū. quia illa nō habet virtutē tantā ꝙ lax/
at naturā duram
¶ Et ſi ip̄a fecerit moram in ſtomacho forſitā D
inducit laborē et nocumētū et inflationes.
¶ Rabbi moyſes auc. Gal. Cucumeres ꝛ pe/ E
pones ſi cito nō digerant̄. ſūt venena mortife/
ra. ¶ Gal. viij. ſim. far. ca. Sikinis. videt̄ dice F
re ꝙ cucumer dicat̄ de pepone et cumere iā di
cto. Nā dicit Sikinis. i. cucumer eſibilis q̄ q̄/
dem pepon eſt ſubtilioris ſubſtātie. q̄ v̄o nō ē
talis groſſioris ſubſtātie ac etiā abſterſiua et
inciſiua ꝑticipat v̄tute. vnde diuretica ſunt et
ſplendidum reddūt corpus. ꝛ maxime ſi ſicca/
uerit quis ſemē deinde incidens et cribrans le
nire faciūt. dominat̄ aūt in eis frigida ꝛ hūi/
da cōplexio: nō tñ fortiter: ſed in ſecūdo gradu
locatur. ¶ Si vero quis ſemen ſiccauerit
vel radicē non adhuc humide nature erit: ſed G
iam ſiccantium in p̄mo quaſi gradu: vel ſecun
do incipiente. Eſt autē ꝛ abſterſio in his plus
q̄ꝫ in carne fructus

Cucurbita.Pli.li.xix.In inſula perſica ſunt arbores lanigere:ferūt etiā cucurbitas cotonei mali magnitudine: que maturitate rupte lanuginis pilas oſtēdūt ex quibus veſtes precioſe linthco faciūt ¶ Idem li. xix. Cucurbitis eſt natura cucumeri ſimil' dūtaxat in naſcendo.eque hyemē oderunt. amāt rigua et fimū. Serunt ambo ſemine in terra ſequipedali foſſura inter equinoctiū vernum et ſolſticiū.parilibꝫ tamen aptiſſime. Aliq̄ malūt ex kalendis Marcij cucurbitas.et nonis cucumeres et per q̄nquatros ſerere:ſimili modo reptātibus flagellis per arteſium aſpera in tectū vſqꝫ ſcandūt natura ſublimitatis auida vireſqꝫ ſine āminiculo ſcandi non ſunt. ¶ Palladius li.iiij. In menſe Marcio cucurbita ſerenda:amat ſolū pingue humidū ſtercoratuꝫ ſolutū hoc in cucurbitꝫ inſigne eſt ꝙ lōga pariunt et elegantia ſemina q̄ in earū ceruice naſcunt.que in ventre fuerant cucurbitas faciūt craſſiores. Que in fundo latas ſi in cacuminibus obſeruant.vbi adoleſcere ceperint ammiriculis adiuuentur. Que ſeruant ad ſemina vſqꝫ ad hyemē in ſuauitate dependeāt.deinde ſublate in ſole ſiccent.aut fumo fumentur:aliter ſemina putrefacta depereunt: ¶ Sera. li.aggr. ca.bara.i.cucurbita. Uirtus eius eſt frigida et humida in ſecundo gradu.

Operationes

A ¶ Dyaſ.ca.cucurbita. Cucurbita cruda trita et cathaplaſmatibꝫ adhibita papulas corporis ampu at.apoſtemati calido maximū ꝓſidiū ē.

B ¶ Succꝰ raſure eiꝰ dolorē calidū auriū mitigat cū oleo roſarū mixtꝰ et auribꝫ inſtillatus ⁊ cerebro appoſitus eſtuatōes infantū mitigat

C ¶ Et ꝯfert apoſtematibꝫ calidis q̄ fiūt in cerebro coꝝ. Tūoribꝫ oculoꝝ opitulat. Podagricis maximum ꝓſidium eſt.

D ¶ Elixa q̄ꝫ et expreſſa melle ⁊ nitro addita ⁊ bibita vētrē mollit.cruda et excauata ⁊ vino impleta ſi ſic manſerit vna die et nocte et poſtea bibatur ſīr ventrem mollit.

E ¶ Crude et trite leniunt omnē tumorē. ſuccus eius dolorē dētiū mitigat ſi diutius in ore teneatur:ſꝫ et oleo roſarū mixtus ex vnctiōe corporis ad motus febriū reſtringit ardorem.

F ¶ Et q̄n fit emplaſtrū cū raſura eius ⁊ medulla panis ſup podagrā calidā: aut ſuper heriſipilā cōfert.

G ¶ Cinis aridi corticꝫ efficaciter ꝓt cōbuſta ſanare. Eundē cinerē dicimus ab expertis vulnera in veretro iā in putredine ꝟſa purgare:⁊ ad cicatricē ꝑducere.podagre eſtuanti. et ignibꝫ ſacris cortices virides ſubueniunt.

H ¶ Semini ſicca illa vis tradit vt in puluerem tunſum et inſperſum impleat vulnera q̄ cauata ſunt:

I ¶ In cibo ſumpta ſtomachū relaxat bibēdi deſideria nō excitat.ſuccus tepefactus dolori auriū q̄ ex inflāmatione caloꝝ fit infūdit humectat aures et infrigidat habundāter. et ptiriaſim infantium raſura depellit cum poleta. Hec eadem dicit Serapion auc. Dyaſcoridis.licet ſub alijs verbis.

K ¶ Almanſor tractatu tertio.ca.de cucurbita. Cucurbita eſt frigida et humida q̄ ſtomacho mala exiſtens appetitum deſtruit.ſitim q̄ꝫ ſedat:et epatis ⁊ ſtomachi ardorem extinguit: q̄n in eis abundat calor.

Capitulum.cxlviij.

Culcaſia ſiue Caſo. Plini.ca.de culcaſia. Culcaſia quā aliq̄ Cyamon vocāt nobiliſſimā hanc in Egypto e nylo metunt.caule cū coctus eſt areriolo in mandēdo. Buſſo aūt q̄ intra folia emicat ſpectabili folijs latiſſimis etiā ſi arbores cōparent ad ſimilitudinē eorum q̄ perſonātia .i. lappago maior dicunt ſm Dyaſcoridem in noſtris partibꝫ vocamus aque nyli ſuis donbꝫ gaudent vt impreſſis collocaſie folijs in variam ſpeciē vaſorum potare gratiſſimū habeant ⁊c. Hec herba eſt quā diaſcorides vocat fabam egyptiacam.cuius proprietates et virtutes ſm iſ[illegible] in uenies in littera faba egyptiaca. Et iſtam fabā

han egyptiacam vocat. Auicenna bulcas. de qua capitulū facit in ſecundo canone. Eſt enī culcaſia ſatis nota in egypto apud mercatores practicātes. ⁊ in Syria. Et ego ipſam habeo Salerni in viridario meo ſecus ſpectabilem fontē: q̄ culcaſia vulgari nr̄o vocat caſo. Cuius folia aquis more vaſoꝝ plena egroꝝ et conualeſcentiū mentē delectāt: necnō coꝝ animū excitant ad bibendum

Operationes

A ¶ Sera. li. aggre. ca. bulcas. i. culcaſia. In ſapore huius plāte eſt acuitas et mordicatio mlta ⁊ ſtipticitas pauca. et virtus eius eſt calida in. ij. ⁊ qn̄ coquit ꝯfert ſtomacho.

B ¶ Et idē auct. Aben Meſuay. Culcaſia ē calida ⁊ humida. ⁊ auget ſperma. ⁊ radix coquit et habet bonū ſaporē. Et eſt bona ſtomacho. et appetitum prouocat ⁊ vrinam. Eſt calida ⁊ humida. et auget in ſpermate. Hec herba eſt multū egyptijs nota: naſcitur iuxta aquas et habet folia magna et lata. ⁊ radix cocta ⁊ comeſta auget corpus.

C ¶ Paulus ca. de culcaſia. Culcaſia eſt herba oīb⁹ nota. ⁊ naſcit iuxta aquas: cuius radix comeſta et cocta ſtomacho eſt vtilis.

F ¶ Iſaac in dietis pticularib⁹ cap. de culcaſia: Culcaſia ē herba in egypto naſcens aliq̄ntulū pontica cum acuitate. vnde monſtratur calida et humida

D ¶ Cuius radix ſi elixetur acumen emittit. et viſcoſitas quā prius latenter habuerat ī ea apta ſiet. Ideoq̄ duri groſſiq̄ nutrimenti eſt generatiua. ſed cum ſui ponticitate ſtomachum cōfortat: ⁊ ventrē cōſtipat. Si tn̄ moderate comedatur bonum generat nutrimētum. valetq̄ diſſintericis cum viſcoſitate et ponticitate quam habet

E ¶ Auicenna li. ij. ca. bulcas vl' culcaſſia. Eſt planta in qua ē aſſimilatio de aliſnen. Calida ēet ſicca in p̄mo gradu. Et in ipa ē ſalſedo cū ſtipticitate: ⁊ partes eius nō ſunt ſimiles: ⁊ eſt cum inflatione pauca. et fit ex ea gargariſm⁹ cū lacte ipſius ⁊ ſale. ⁊ in egypto decoquit cū eo caro et frixat cū oleo

F ¶ Et eſt illis cibus q̄ ſolutione educit aquā citrinam et ꝓprie ſemē eius et ſuccus ipſius. ⁊ minoratur ex ea vt debilitet

G ¶ Prouocat vrinam: et generat ſperma. et expellit colerā. ⁊ aquoſitatē cum facilitate. ⁊ potuscius ſit ab vna tertia libre vſq̄ ad duas tertias libre.

Capitulum. cxlix

Cuſcuta. Sera. li. aggre. ca. Caſuch. i. cuſcuta. Et eſt res q̄ adheret herbis inuoluēs ea ſicut fila: ſed in ſūmitatib⁹ hꝫ fructū ſubtilē. et ipſa creſcit in arborib⁹: et ī ſūmitate eius inuoluit ſimul. Reperitur de ipſa multum in vineis: et deſtruit multum herbas ei in ipſo eſt amaritudo. Et idem auct. Aben meſuay. Cuſcuta eſt herba q̄ reperitur intra linū et ſuſpenditur ei: in cuius ſapore eſt amaritudo ⁊ pōticitas plus amaritudine. et virt⁹ eius eſt calida in primo et ſicca in. ij. ¶ Et idē auct. Meſarugie eſt fri. ⁊ hu. Et idē aucto. alabari. Eſt cōpoſita ꝯtrarijs ſ̄tutib⁹. ⁊ eſt in ea amaritudo ⁊ ſtipticitas. et ē cali. in p̄. et ſic. in. ij. Et idē auc. Sabor Eben. Eius caliditas aut frigiditas eſt ſ̄m cōplexionē arboris cui adheret qm̄ ſit ca. ꝑ adherētiā calide arboris. et eſt frigida ꝑ adherentiam frigide.

Operationes

¶ Se. au. Hal'. Cuſcuta abſtergit et fortificat et apit opilatōes epatꝭ et renū et fell'. ¶ Et mūdificat venas ſubtiles et groſſas ab humorib⁹ groſſis ⁊ colericꝭ. et fortificat ſtomachū ⁊ epar ⁊ ꝯfert ictericie facte ab opilatōe epatꝭ ⁊ febri. et ꝓprie febrī infātiū. ⁊ purgat colerā. ¶ Et idēꝫ auc. Meſarugie. Cōfert ictericie et opilationi epatꝭ et ſplenis ¶ Et idē auc. Alabari. Cōfert A B C D

ſtomacho et epati ⁊ eorū opilatiōib⁹. ⁊ expellit
ſuꝑfluitates neruoꝝ et venaꝝ: ⁊ mollit ventrē
E et ꝯfert febribus. ¶ Et de ꝓprietate eius ē expel
F lere ſuꝑfluitates antiquas a venis. ¶ Et idem
auc. Sabor eben. Eſt bona ſtomacho. et ma
xime qñ miſcetur cū ea aniſum ⁊ ſemina ſilia.

Capitulum. cl

Colofonia. Pli. ca. de colofonio. Pix
erica ſic dicta ab erice filio veneris: qui
victus ab Hercule mutat⁹ eſt in mon
tē ſui noīs. In q̄ mōte creſcūt arbores: q̄ꝝ gū
mi dr̄ colofonia: inde critica carpos fructos il
lius arboris. Et dr̄ pix greca: q2 de ea ī grecia
in mlta q̄ntitate inuenitur. ¶ Paulus in ca. d̄
colofonia: calida ē in. ij. ⁊ ſic. in primo.

Operationes

A ¶ Cōtra diſſinteriā fit ſuffumigatio ex puluere
B ipſius. ¶ Cōtra tenaſmonē ex frigida cā ex pul
uere ipſius ⁊ naſturcij eq̄liter mixtis fiat aſper
E ſio ſuꝑ renes melle calido ꝑunctos. ¶ Ad pi
los de facie remouēdos ⁊ faciē dealbandam
Accipe. ʒ. iij. colofonie. ʒ. i. maſticis modicū ar
moniaci puriſſimi: ⁊ diſſolue in vaſe terreo no
uo et mūdo: ⁊ ad vltimū tres guttas armonia
ci et miſce et cola ſuꝑ aquā frigidam ⁊ miſce ⁊
malaxa. Cū aūt volueris pilos tollere reſolue
paucū ad ignē et ali q̄ntulū tepefactū pone ſu
per faciē ꝑ vnā horā vel duas. poſtea remoue
pilos remouet ⁊ faciē depurat. Et ſit locus ſic
catus cū pannis et parū cū digito madefacto
premē vt melius adhereat. Poteſt illud empla
ſtrum decies apponi: et poteſt ſeruari ꝑ duos
dies. ¶ Cōtra aſma ex frigida cauſa materia D
exiſtente digeſta ⁊ diſſoluta accipiat patiens
fumum per os.

Capitulum. cli

Cera. Galie. vij. ſim. far. ca. de cera ſm
tranſlationē arabicam. virtus eius ꝓ
ma eſt: q2 eſt ex medicina media inter
calefacientes et infrigidantes ⁊ exſiccantes et
humectantes: niſi q2 eſt cū hoc groſſa res paꝝ
viſcoſa. et ideo nō ſolū deſiccat. verūetiam hu
mectat ꝑ accidens. poſtq̄ꝫ ꝑ ſuā viſcoſitatem
ꝓhibet reſolutionem. Et idē eodē libro ex eo
dē capitlo ſm tranſlationem grecam. Cera in
medio equaliter eſt calefacientiū ⁊ in fri. ⁊ hu.
⁊ ſiccantium. Habet aūt q̄d groſſarum parti
um ⁊ emplaſticum: ꝓpter quod non ſolū ſiccat
ſed etiam ſm accidens humectat fortaſſis vti
q̄ꝫ videbitur ꝓhibens tranſpirationes. Unde
et materia eſt aliquorū farmacorum que cale
faciunt et infrigidant. Ipſa autē ſm ipſam de
digeſtiuis vtiq̄ꝫ erit debilib⁹ nō intra corpus
ſumpta: ſed extrinſec⁹ appoſita. Habet eīn q̄d
paucū dyaforetice et calide virtut̄ q̄ plurimū
participat mel. ¶ Et Sera. aucto. Dyaſ. Me
lior ex ea eſt groſſa mūda a ſorde. in cuius o
dore eſt odor mellis. ⁊ eſt in colore eius paruꝫ
rubedinis. Et illa que eſt alba per cocturam ⁊
pinguis eſt poſt ipſam.

Operationes

A ¶Cera. auc. Albugerig. Mollificat groſſi-
cies apoſtematũ: et cõuenit aſperitati pectoꝝ:
quando ponit̃ ſup ipm cũ oleo violato.
B ¶Et mollificat neruos ⁊ vlcera. ⁊ maturat et
reſoluit reſolutione debili. et nõ ẽ d̃ medicinis
q̃ ingrediunt̃ in corpore: ſed de illis q̃ apponũ
tur extra. et eſt materia omniũ emplaſtroꝝ ca
lefacientium ⁊ infrigidantium.
C ¶Et idẽ auc. Dyaſ. Uirtus ẽ mollificatiua re-
plens vlcera repletione mediocri et non forti:
⁊ formant̃ ex ea grana in modum granoꝝ ge
gueris. ⁊ bibunt̃ ex eis decem grana ad vlcera
inteſtinorum
D ¶Et ꝓhibet coagulationẽ lactis in mãmillis
lactantiũ. ⁊ qñ ponit̃ ſup neruoꝝ aſperitatem
mollificat et lenit ipſam. Et eſt ſuperfluitas et
ſordes quam apes eijciũt extra domicilia ſua
⁊ reperitur in aluearijs. pro quo lege ca. apes in
tractatu de auibus.
E ¶Dyaſc. ſm trãſlationẽ grecã Cera vtilis eſt
rufa: et pinguis ⁊ odorata odorem hñs mellis
munda. et eſt pontica ⁊ cretica. alba cera ⁊ pi-
guis ſecundã habet virtutem
F ¶Exalbare ſic ceram debes. Cerã albã incide
minutis partibus et mitte in cacabo nouo: et
miſſa aqua maritima impone foco: et cũ ſe ſol
uerit ſpge deſup tritũ nitrũ. et poſtꝙ bis aut
ter bullierit depone eã. Cũ ꝟo ſpiſſauerit leua
de cacabo et purga ſordiciem ſi fuerit. Et ſe-
cundo id facias: ⁊ cum bullierit. mitte ibi fun-
dum cacabi fracti: aut illud ſit rotundũ aqua
aſperſum: ⁊ deſup cere quod fuerit vel deſerit
pone in ſole aqua perfuſum. Nam et luno inſer
tum album facit colorem. Quiſq̃s autẽ aquã
ſalſam plus miſerit. plus albam ceram facit. ⁊
verno ſuper herbam ponitur:
G ¶Uirtus eſt omni cera termantica ⁊ plerotica
miſcet̃ autẽ ſuccis ⁊ pultib: ꝓpter diſſintericoſ
cõfectis adiũcto aliq̃ mellis quo decoctio ſiat
comeſtibilis: in modũ pillule tris grana acce-
pta coagulat lac mammis ſoluent. virtẽ hab;
oĩs cera relaxare duricies molliter
H ¶Eſt enim media inter calidum et frigidum:
ſiccum et humidum. Unde materia eſt alioꝝ
medicamentorum. quia ex ea conſtruuntur e-
piſbimata et alia

Capitulum. clij
Caro
Operationes

¶Rabi moyſes. ca. de carnib9. auc. Gal. Car A
nes volatiliũ in corpib9 calidis generãt mltã
colerã. ⁊ oĩa cerebro ſunt mala ſtomacho: ſed
teſticuli galloꝝ ſunt boni: ⁊ id qd̃ orit̃ ex aĩalib9
ſilueſtrib9 eſt melius ꝙ ex domeſticis. Et euitã
da ſunt aĩalia veterata ⁊ vicina partui: ⁊ bro-
dia gallinarũ clixatarũ adoptant cõplexiones
⁊ impinguant corpa. et pulli colũbarũ indu-
cunt dolorẽ capitis. Turtures cõfirmant ſen-
ſum. Gallini et galli laxant ventrẽ. Pauones
diſſoluũt colicã. ¶Carnes edine fere ꝓcediũt
oẽs alias carnes. Carnes capreoline corrobo B
rant ſpũs. et relaxant virtutẽ que cedit: ⁊ valẽt
contra ſincopim. Teſticuli gallorũ ſunt boni
quia iuuant defectos: et multũ nutriunt et au
gẽt ſperma. ¶Aui. li. ij. ca. de carnib9. Carnes
bone ſunt: caro ouina que cũ calidicitate ẽ ſub- C
tilis. et iuuencũ capꝛarũ et tauroꝝ. ⁊ carnes illo
rũ q̃ de eis ſunt pui magis ſunt ſuſceptibiles
digeſtionis et ſubtilioris nutrimenti. et edina
quidẽ ẽ minoꝝ ſupfluitatũ ꝙ arietina ¶ Ca-
ro lactãtis lacte laudabili eſt bona lacte ꝟo nõ D
laudabili eſt mala. ¶Et caro decrepiti que eſt
ex omib9 eſt mala. et ſimiliter extenuati eſt ma- E
la. ¶Et caro nigri eſt leuior et ſuauior: et ſimi-
liter caro maſculi. et rubea diuiſa ex animali- F
bus plurime pinguedinis. ⁊ albe ſunt leniores:
et varia eſt minoris nutrimẽti. et natat in ſto-
macho: ¶Melior caro et digeſtibilior eſt illa G
que eſt circa os. et dextera quidẽ melior ⁊ leui-
or ẽ ꝙ ſiniſtra. ⁊ q̃ ẽ in medio lacertorũ mũdior
eſt carne neruoꝝ. ¶Caro aũt laxa ſup quã nõ
eſt neruus: fortaſſe eſt ſuauis: et ꝓprie que eſt p H
pter generationẽ lactꝭ: ſicut caro mãmille. Et

mãmlle quidẽ nutrimẽtũ eſt bonũ.q̄ ſi i ea eſt
lac eſt groſſum. Teſticuloꝝ vero caro eſt meli
oꝛ aliꝭ.ꝛ volucrũ q̄dẽ caro melioꝛ ẽ a duracb
et gallinarum: ꝛ ſubtilioꝛum earum.

I ¶ Omnis preterea animalis ſicce complexio/
nis caro parui eſt melioꝛ ſicut caro edi. Ipſa
enim eſt bona.capꝛina vero non eſt bona mul
tum. et eius humoꝛ foꝛtaſſe eſt malus valde.
Hircina vero caro eſt mala abſolute.

K ¶ Et caro lupoꝝ mala. Et oẽs volucres ma/
gne aquaꝝ maleꝛ habẽtes colla longa. ꝛ pa
uo ꝛ miluus ꝛ palũbꝛos dure plurima genera
tio eſt melancolica.ꝛ paſſeres oẽs mali ſunt.
melioꝛ caro ex ſilueſtribꝫ eſt gazel.deinde poꝛ/
ci ſilueſtres. Nã eſt velocioꝛ digeſtiõis q̄ do
meſtica.ꝛ plurimi nutrimẽti.caro eius omni/
no ſiccioꝛ eſt carne quadrupedis.

L ¶ Et caro vaccina ſiccioꝛ ẽ capꝛina. ſ3 capꝛina
eſt ſiccioꝛ ꝛ difficilioꝛ digeſtiõis carne ouina.
caro ꝛ veteꝝ ẽ vehemẽtioꝛ calefactiõis ꝛ groſ
ſi nutrimẽti. Leporis vero caro ca.eſt ꝛ ſic. p q̄
lege capitulũ Lepus.in tractatu de aĩalibus.

M ¶ Carnes magnaꝝ auiũ ſũt groſſe Anat vero
ꝛ caro aquaticaꝝ eſt vehemẽtis humiditatꝫ.et
eſt ꝓpinqua in hoc carni ouine. Caro vaccina
plurimi eſt nutrimenti groſſa melancolica ge/
nerans egritudines melancolicas. ꝛ quod eſt
melius eſt caro vitulorum.

N ¶ Poꝛcelloꝝ vero parui eſt nutrimẽti ꝓpter foꝛ
titudinẽ ſui reſolutiõis ꝛ vehemẽtiã ſue humi/
ditatꝫ. Et caro anatꝫ eſt plurimi nutrimẽti.nõ
tñ exiſtit in bonitate gallinaꝝ ꝛ ſimiliũ. Caro
vipere ꝯfert lepꝛe.caro ericij eſt bene ectatiua ꝛ
ꝯuenit lepꝛe ꝛ ydropiſi ꝛ doloꝛi renũ. Caro ra
naꝝ ꝯuenit puncture vermiũ venenoſoꝝ.

O ¶ Cinis carnis aſini ſm̃ Auicẽ. ꝛ epatꝫ eius
cũ oleo ſuppoſitꝰ valet cõtra ſciſſuras frigo/
ris ꝛ delet ſcrofulas: ſanat lepꝛã.cõtractis ex/
ſiccitate ſedẽti in iure carnis eius. Epar eiꝰ aſ/
ſatum ieiuno comeſtum conuenit epilentie.

P ¶ Auerrois.in li.colliget.ca.de carnibꝫ. Me/
lioꝛ caro ex volatilibꝫ eſt caro galline iuuenis
ſane ꝛ pinguis.ꝛ hꝫ mirabilẽ ꝓprietatẽ in tẽpe
rãdo cõplexionẽ.ꝛ ꝓpterea bꝛodiũ ſuũ eſt opti/
ma medicina lepꝛoſis.q2 cerebꝛũ eiꝰ augmẽtat
ſubſtãtiã nr̃i coꝛpis: ꝛ acuit ingeniũ Ex ambu
latiuis poſt ipſas ẽ caro edi: ꝛ poſt caro arietũ.

Q ¶ Sed Galieno videt̃ q̄ carnes vituloꝝ ſunt
melioꝛes carnibꝫ arietꝫ. Et Auicẽ dicit. Me
lioꝛ carniũ ẽ poꝛcina. ꝛ ſentit q̄ illa caro ẽ na
turalioꝛ hoĩbꝫ q̄ illa caro aĩaliũ ambulantiũ.
ꝛ mlti vituperãt carnes agnoꝝ: ꝓpterea quia
dominatur multa humiditas ſuper eas.

R ¶ Raſis. Carnes agnorum ſunt poſt bonita/
tem carnium edorum. et ex volatilibus. et ex
laudabilibꝫ ſunt carnes perdicum. ſed decli/
nant parum ad frigiditatem et ſiccitatem ꝛ ſũt
ſicut galline deſerti.ꝛ habẽt proprietatem ſtri
gendi ventrem aſſe et elixe. Sed turtures ſũt
ſimiliter bone: ſed declinant plus ad calidita/
tem: et habent mirabilẽ proprietatem in acu/
endo ingenium.

¶ Columbe ſunt ca.et ſicce.groſſioris ſubſtan S
tie q̄ turtures. Et pulli eoꝝ habent humidita
tem ſupfluam.et hoc ſignificat grauitas mo/
tuum ipſorum ſicut ſignificat caloꝛ eoꝝ acti
alis ꝛc. Et tantum de carnibꝫ in generali: ſed
in ſpeciali inuenies inferius de animalibus.

Capitulum.cliij

Caſeus. Iſidorus. Caſeũ vocant qua
ſi carcum.eo q̄ careat ſero. Namq3 oẽ
ſerum ei deducitur vt pondus arguat
Palladius. Caſeus mẽſe Mayo coagulãdꝰ
eſt lacte ſincero cui ſerũ oẽ deduci debet: vt et
põderibꝫ arguat̃. Ubi vero ſolidari ceperit i opa
co ponẽdus ẽ loco aut frigido. Et ſubinde de
p̄ſſus ad actis p acquiſita ſoliditate ponderi/
bus: trito ac toꝛrefacto ſale debet aſpergi.etiã
durioꝛ vehementius p̄mi. Poſt aliquos di/
es ſolidate iam formule per crates ita ſtatuan
tur: ne inuicem ſe vnaqueq3 contingat. Sit
autem loco clauſo et a vẽto remoto: vt teneritu
dinẽ ſeruet atq3 pinguedinẽ. Uicia caſei ſunt: ſi

aut ſiccus ſit: aut fiſtuloſus. qđ euenit ſi aut pa rū p̄mať: aut ſales nimios accipiet. aut calo/ re ſolis vraf. In recenti caſeo ꝯficiendo aliq̄ nucleos virides pineos terūt: atq̄ ita lacte mi ꝑto gelant. Aliq̄ thimū tritū ⁊ freq̄nter colatū ꝯgelant. Qualēcūq̄ etiā ſaporē velis efficere poteris. adiecto qđ elegeris ꝯdimēto. ſeu pipe ris: ſeu cuiuſcū q̄ pigmenti. Ex li. de na. re℞ ḡ ōt Galie. Caſeū generaliter eſſe malū. de ſba caſeata pura eſt intelligendū. Nā ex triplici la ctis ſubſtātia caſeus ē. ſerū quidem bonum eſt ⁊ butirū melius. caſeus aūt ꝑ ſepiſſim᷒. Ita q̄ caſeus lacti vicin᷒ et craſſus ac butiroſus bo/ nus eſt et ſanis ſanus.

Operationes

A ¶ Pli. zoroaſtres in deſerto ſolo caſeo vixiſſe annis viginti: ita temperate vt nō ſentiret do/ lorem alicuius morbi.

B ¶ Idem li. xi. Caſeus nō fit ex vtrimq̄ dentā tis qm̄ co℞ lac non coit.

C ¶ Idē li. xxviij. Seſtius eoſdē effect᷒ eq̄no ca ſeo q̄s bubalo tradit: ſtomacho vtiles. q̄ non ſūt ſalſi. i. recētes. Ueteres aluū ſiſtūt: corpuſ/ q̄ minuūt ſtomacho vtiliores. In totū ſalſa minuunt corpus: alunt mollia. Caſeus recens cū melle ſigillata emēdat: mollis aluū ſiſtit.

D ¶ Dyaſ. Caſeus viridis ſine ſale euſtomach᷒ eſt: pingues facit hūores: carnes replet. ventrē mollit. Elixus āt et aſſus ventrem ſtringit. tu/ moribus oculo℞ medeť: liuores tollit. Salli/ tus aūt maciē pinguib᷒ facit. Cacoſtomach᷒ eſt: q̄ facit ardorē. ⁊ maxime bubalus. q̄ tamē coagulat᷒ oib᷒ tūorib᷒ medeť ſuppoſitus ⁊ o/ cul' maxie. Caprinus q̄dē ſtringit et etiā bubal᷒ ſed plus ardorē facit q̄ ſiccior eſt.

E ¶ Ouin᷒ q̄dē plus nutrit ⁊ min᷒ vētrē ſtrigit. q̄ pinguis ē. Itē ſallitus ventrē mollit. vetus āt ſtringit. A q̄ ꝓo caſei carnes impinguat

F ¶ Iſaac in. iiij. li. Caſeus vniuerſalr peſſim᷒ ē ſtomachi ḡuatiuus digeſtiōi difficilis. Ido ſe piſſime illo vtētes colericā incidūt paſſionē

G ¶ Et lapides in co℞ renib᷒ generāť: ſꝫ tn̄ diuer ſo mō ē. Caſeus recēs nimis calidus ē ceteris et acutus. vn̄ vicinus in frigiditati ⁊ hūiditat/ ti q̄ſi in p. gra. qđ ē ꝓpter hūiditatē lactꝫ aq̄ſi/ tatē in ſeſe ꝯtinētē. quare ceteris nutribilior ē: ⁊ ventrē humefacit abſq̄ vllo ſtomachi nocu mento: ꝑcipue ſi ſale careat.

H ¶ Uetus aūt et ſicciſſimus acumē et calorē hꝫ palā ꝓpter ſal et coaguli ſiccitatē. Proinde ci/ to in fumoſitatē et colericos humores cōuer/ titur. qđ duob᷒ modiſ cōtingit. vnus ē q̄ eius vnctuoſitas in' ꝓpatulo eſt. ob eius aq̄ſitatis carētiā. Alius ꝑ acumine qđ acq̄ſiuit coagu/ lo et ſalo. ideoq̄ ſtipticus eſt et vitādus. quia non eſt bonus ad nutrimētū. nec ad bonū ſan guinē generādū. nec ad ventrē humectādū.

I ¶ Aui. li. ij. Caſeus melior eſt medius inter il/ lū qui extendiť vt viſcus et frangibilē: amb o q̄ dem mali ſunt. et q̄ ſapore ꝓuatus et declināſ ad dulcedinē. Factus autē ex acetoſo melior eſt eis.

K ¶ Caſei maliciā augmētant ſubtiliantia: quia faciunt ipm penetrare dū eum impellunt.

L ¶ Et caſeus caprarū q̄ veſcunť ſubtiliatiue eſt melior q̄s earū q̄ nil de robelijs. In ipſo ē ab/ ſterſio et ex eo fit emplaſtrū obtalmie ⁊ extremi tati palpebre percuſſe.

M ¶ Gecrat autē lapidē in renib᷒ et veſica pro/ prieq̄ humidus. ſed confert vlcerib᷒ inteſtino rū proprie aſſatus: et ꝓhibet ſolutionem. Co/ ctus aūt in aq̄ et in potu datus ablactantib᷒ lac co℞ multiplicat.

N ¶ Dicitur etiā q̄ caſeus cum calamento mon tano ſuper venena experit hima f. Caſeus recēs frigidus eſt et humidus in tertio. nutritiuus ⁊ impinguatiuus.

O ¶ Caſeus quidem recens nō ſallitus ꝓhibet plagas apoſtemati lenit naturā: et eius aqua ſoluendo educit colerā. Sallitus aūt non ve tus velocior eſt in digeſtione et deſcenſione. Uerū ſallitus et nō ſallitus malus eſt ſtoma/ cho.

Capitulum.cliiij.

D Actilus.yſid.Dactili ſunt palme fru
ctus.a digitoꝝ ſimilitudine nuncupa/
ti.quoꝝ ⁊ nomina variantur.Nã aliꝫ
appellatur palmule ſimiles mirabolanis.Aliꝫ
thebani.aliꝫ mucales.quos greci ⁊ cariathos
vocant.¶Areſto.in libro de vegetabilibus.
Succoꝝ qui fructibꝫ inſunt.quidam dulces
ſunt ac meliores vt dactili ſicus.Item fruct9
quidam cũ quibꝫ ſtatim ſemen ſit.aliq̃ opercu
lo cooperiuntur vt dactili.¶Plini9 libro.xiij.
Palmarum ſemen.id eſt lignũ quod intra da
ctilos eſt oblongum.non vt oliuis orbicula/
tum.vnde radix primũ ſpargitur.Serit autẽ
paruum.⁊ bina iuxta ſe compoſita ſemina.ſu
per q̃ totidem.q̃m infirma ſingulis eſt planta.
quaterne ꝓ coaleſcunt. Auerrois.v.Colli/
get.cap.de dactilis.Dactilanũ.i.arbor dacti
li cum fructu ⁊ floribus omnes partes ipſius
ſtipticitatem magnam habent.ſed fruct9 eius
cum eſt maturus aliquam habet ſtipticitatẽ.
Cortices vero arboris predicte maiorẽ habẽt
ſtipticitatem.

Operationes.

A ¶Rabbi moyſes.cap.de dactilis.Dactili ge
nerant dolorem capitis.Opilant epar.et apo
ſtemãt caput.⁊ emorroidas creant.

B ¶Sera.aucto.Raſis.Calefaciũt ⁊ generãt
ſanguinẽ groſſum.⁊ ꝯuertunt cito ad colerã.
⁊ ſunt mali illis quoꝝ complexio eſt ca.⁊ epar.
ca.et cui cito euenit ſoda.⁊ ſquinãtia ⁊ bothor
et opilatio in epate ⁊ ſplene.

C ¶Et deteriores ex eis ſunt magni ⁊ dulciores
et non ſunt aliquo modo conuenientes illis q̃
ſunt calide complexionis:⁊ nõ ſunt debilis na
ture impinguantur ab eis.Et dactili qui vo/
cantur bairon vel beyren ſunt meliores omni
bus.quorum color eſt citrinus et rubeus.

D ¶Gal.ij.de eduliis.ca.de fructu palmarum:
quidam ex dactilis ſicciores ſunt et ſtiptican/
tes.vt egyptij dactili.quidã aũt molles ⁊ hu/
midi et dulces.ſicut qui vocantur beyron vel
kanothi.Optimi autem naſcuntur in pale/
ſtina:ſiue in hiericho.Intermedij aũt amboꝝ
dictoꝝ generꝝ ſunt omnes alij dactili.ſunt aũt
indigeſtibiles ⁊ grauatiui capitis.Nam om/
nes dactili indigeſtibiles ſunt:et capitis leſiui
ampliores comeſti.

E ¶Qui aũt ab ipſis diſtribuit in corpe chimus
groſſus ſemper eſt.habet autẽ aliquid viſcoſũ
quando dactilus fuerit vnctuoſus.quãdo au
tem tali chimo dulcedo admiſcetur.celerrime
quidem ab ipſo epar obſtruitur.

F ¶Ledit autẽ et flegmonizãs ⁊ turgeſcẽs ſtom
mc ab edulio ipſorum.conuenienter autem
et epar et ſplen opilant et ledunt.multo autem
magis ledunt virides dactili ad omnia paulo
ampliores comeſti palã igitur q̃ calidiorẽ ha
bent chimum qui dulces:frigidiorẽ aũt qui ſti
ptici.ſed inflatione nocent: et implent virides
dactili ſicut ficus.

¶Eandẽ cũ ꝓportionẽ habẽt ficus virides ad ſiccas:quã virides dactili ad alios.In nõ val G
de ꝓo calidis locis nõ maturant pfecte dactili
vt ad reponendũ ſiant vtiles.et ꝓpter hoc co/
acti virides comedere ipſos crudis humoribꝫ
replentur.et rigoribꝫ difficuliter calefactibili
capiuntur.

Capitulum.clv.

D Aucus.Pli.li.xxv.Dauci differẽtie
ſunt due.Probatiſſima eſt in chreta
mox in achaia:⁊ in ſiccꝫ vbicũq̃ nati
feniculi ſilitudine.cãdidioribꝫ foliis ⁊ minoribꝫ
hirſutiſq̃ recto caule pedali.radice guſt9 et o/
doꝝ ſuauiſſimi.hec in ſaxoſis naſcit meridia/
nis.Reliq̃ genera naſcunt vbiq̃ terrenis colli
bꝫ limitibuſq̃:nec niſi pingui ſolo:foliis corian
dri caule cubitali.capitibꝫ rotũdis.Semẽ ci9
cimino ſimile.prioris milio.album et acre.o/
doratũ omnibꝫ ac feruẽs.Secũdũ quoq̃ pore

vehemētius ē. Ideo q₃ parce ſumi debet Plateariꝰ. Daucus eſt calidus et ſiccus in tertio gradu. Et duplex ē eius modus: videlicet daucus chreticus ſic dictus: quia in chreta reperitur precipue: et eſt maioꝛis efficacie. Et daucꝰ aſininus qui precipue aſinoꝛum eſt cibus. hic et pꝛo chretico ponitur quia ille rarus habetur. Habetq₃ daucus maioꝛem efficaciam ſcꝫ herbam et floꝛes nullam vero vel modicā ſm radices. herba itaq₃ cum floꝛibus dꝫ colligi: et abiectis radicibꝰ in vmbꝛoſo loco deſiccari per annum in multa ſeruatur efficacia. virtutē habet diſſoluendi et conſumendi et attenuandi ex qualitatibus ſuis diureticam ex ſubſtantia ſubtili.

Operationes

A ¶ Platea. Cōtra frigidū aſma et frigidā ⁊ humidā tuſſim datur vinū decoctionis eius ficuū q; ſiccarū: et contra ſtomachi doloꝛem ex ventoſitate vel frigiditate.

B ¶ Contra ſtranguiriā et diſſurriam: ⁊ ꝯtra colicam et yliacam vinum decoctionis eiuſdē ex ſaxifrage.

C ¶ Contra opilationē ſplenis et epatis ex frigida cauſa. ⁊ ydropiſim fit ſyrupus ex ſucco feniculi ac decoctione illius

D ¶ Contra frigidum reuma ſaccellatur caput ex puluere ipſius bene calefacto.

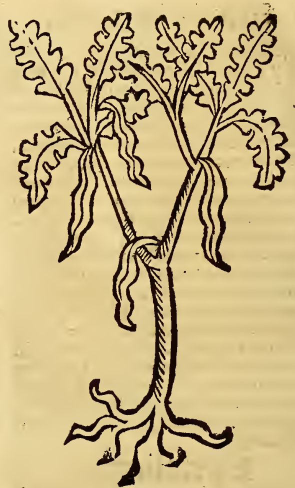
E ¶ Conſtātinus in libꝛo graduum Daucus eſt calidus in initio tertij gradus et ſiccus in ſecūdo: Febꝛem flegmaticam et moꝛſus reptilium ac plareſim et ydropiſim curat: vrinam ⁊ mēſtrua pꝛouocat. eius apozima potui datum pectus a ſcreatibꝰ mundat groſſos inteſtinoꝛum humoꝛes diſſoluit vnde vētris doloꝛes ac toꝛſiones amputat.

F ¶ Idem. Splenis et epatis aperit opilationem. Et ſi cū apij ſemine miſceatur. eius actio foꝛtioꝛ efficitur.

G ¶ Dyaſcoꝛides. Bibitum menſtruis imperat Urinam pꝛouocat. Toꝛtionibꝰ ſubuenit. Ad omne vicium toꝛacis ydonee facit. Tuſſientibus effectum tribuit. percuſſionibus ſpalangionis occurrit.

H ¶ Tuſſi veteri et toꝛminoſis pficit cathaplaſmatibꝰ adhibitū. Puſtulas et tumoꝛes compeſcit. Omnia ſemina cum vino bibita faciūt contra moꝛſus ſerpentum.

Capitulum. clvi

Dragantū vel dragagantū. Platear. Dragantū eſt gūmi cuiuſdam arboꝛꝫ vltra mare naſcentꝫ. Humiditas eñ effluens ex actione caloꝛꝫ denſatᷣ et in gummi ſubſtantiā mutātur. Eſt aūt frigidū in ſecundo gradu: humiduꝫ in pᷣmo. Huius triplex eſt maneries. Eſt eñ albū qd̄ melius eſt ſi ſit clarū ⁊ purū. Eſt et ſubrufum ⁊ citrinū: qd̄ ē adeo bonū. In medicinis frigidis albū ponitᷣ: ſubrufum autē vel citrinū in calidis. Per annos q̄draginta ſeruatᷣ. virtutē hꝫ infrigidādi: mundificandi: humectandi: cōglutinandi. Sera. li. aggre. ca. habe: Habe eſt arboꝛ cuius gummi eſt dragantū: cuius radix groſſa lignoſa. ⁊ vocatur dragantū: ex q̄ apparet res quedam ſup terrā: vn̄ egrediuntᷣ rami eius. et ſunt rami ſeu virge bꝛeues duri extēſi ſup faciē terre q̄bꝰ ſunt folia gracilia pua plīma. ⁊ inter ipa ſunt ſpine albe eq̄les dure q̄ teguntᷣ ⁊ occultantᷣ ab ipſis folijs. Dragantum eſt humiditas que emanat ex radice ipſa qn̄ vulneratᷣ ferro et tpe ſue maturationis apparent qn̄ vulneratᷣ in loco ſciſſure: ⁊ radix ipa vocatᷣ arabice chachita ⁊ meliꝰ ex draganto eſt clarū purū ſubtile: cuius ſapoꝛ vergit ad dulcedinē. qd̄ arabice vocatᷣ ſichiratim. grece nagantū. latine vero dragantum. Galie. viij. ſim. far. ca. de draganto.

Dragantū virtus eius eſt prima q̄ deſiccat et
ſecunda glutinat:et tertia eſt q̄ frangit acuita
tē rerū et acutaꝝ calidaꝝ.fri.in.ij.humi.in.i.

Operationes

A ¶Sera.auc.Dyaſ.Uirtus eſt ei glutinatiua
ſicut virt9 gūmi arabici.ꝛ ipm adminiſtraꝛ in
cohol oculoꝝ ꝛ in medicinis tuſſis et aſperita
te canne pulmonis:ꝛ abſciſione vocis:ꝛ curſ9
catarri ī vuula.qn̄ fit ex eo ꝯfectio cū melle ꝛ
ponit ſup linguā:ꝛ tranſglutit qđ de ipo diſ/
ſoluit.aut datur de ipſo.ʒ.i.poſtq̄ȝ infundit in
vino cocto dulci:et tunc valet etiā ad dolorē
renū.ꝛ vlcera veſice qn̄ miſcetur ei ex cornu cer
uino aduſto.ꝛ parū aluminis yameni.ꝓhibet
nocumentū morſus ſerpentū.

A ¶Et idē auc.Albugerig.Dragantū eſt frigi
dū:et ē in eo humiditas q̄ laxat ventrē.ꝛ ꝯfert
tuſſi ꝛ vlceribꝫ oculi:ꝛ lippitudinibꝫ eius:ꝛ re/
pmit acuitatē medicinarū laxatiuarum.

C ¶Et idem auc.Meſarugie.Eſt bonū vlceribꝫ
veſice et aſperitati gutturis et lingue.

D ¶Et idē auc Habix.Eſt in eo res modice ca/
liditatiſ ꝛ hūiditatis ꝛ laxat ventrē ꝛ ꝯfert tuſſi
et vlceribꝫ pulmonis.ꝛ glutinat vlcera inteſti/
norū:niſi qꝛ addit in ſolutiōe et ꝯfert vlceribꝫ
oculi.ꝛ lippitudini qn̄ infundit ꝛ diſſoluit ꝛ col
liriſat cū aqua eius.aut ponit in vulneribus:ꝛ
cōuenit ꝛ miſcet cū medicinis acutis laxatiuis
qꝛ ꝓhibet nocumētū earum et aggrauationē
ipſius medicine ſupra naturam ſi deo placuit.
Formā aſſandi dragantū inuenies in ca.Gū/
mi arabicū de g.

E ¶Dyaſ.Dragantū in puluerē redactū ꝛ cū ca
lida aq̄ potatū cōs q̄ ſpaſmū patiunt:vel q̄bꝫ
aliq̄ intrinſec9 vene crepuerūt ſilr ſanat

F ¶ Galienus.Aqua ordei in qua coctū fuerit
dragantum per noctem remouet ſitim

G ¶Contra ſciſſuras oris et labiorū ꝛ palati vl
cerat ōes vel excoriatiōes.diſſoluat dragantū
in aq̄ ro.et ꝑ pannū exꝓmat:ꝛ cū glutinoſita/
te ꝯficiat puluis amidi.ꝛ inungat petia.ꝛ illi/
niat lingua vel labiū ſepe et cito curantur

H ¶Ad faciem dealboudam et pannū ſupfluū
remouendū ponat dragantū in aqua ro.ꝑ no
ctē mane addito gorace vel camphora in par/
ua q̄ntitate.ꝛ facies freq̄nter illiniat

I ¶Sed attende q̄ qn̄ dragantum in medici/
nis ponitur:per ſe debet teri:quia contritiōi
reſiſtit.Si enim cum aliis ſpeciebus contera/
tur prius in fumum reſoluentur alie ſpecies q̄ȝ
dragantum ꝯteratur.

Capitulum.clviij

Diptamū.Dyaſ.Dyptamū vel diptā
nū multi dicūt eē pulegiū agreſte vel
batin herba ē incida et plus chretica
mordax:vt pulegiū hʒ folia lanoſa:ꝛ ſup oēm
fruticē ineſt ei velut lana ſed nec florē hʒ nec ſe
men.Uirt9 eſt ei tāta q̄nta pulegio.ſed paulo
inſcidior.Eſt et aliud gen9 diptanni qđ habet
folia ſiſimbrio ſiīa.ʒ vgā maiorē nigrā ꝛ mollē
eiuſq̄ȝ fo.odorē hn̄t ſiſimbrii.Eſt āt diptānis
leptomerʒ et calefaciens leniter ac ſtringens.

Operationes

¶Iſi.Diptānū tāte potentie eſt vt ferrū a cor A
pe expellat:ꝛ ſagittas excutiat.vn̄ ꝛcī9 pabulo
fere ꝑcuſſe ſagittas a corpe inherētes eiiciunt
hāc q̄dam latinorū pulegiū matris dicūt ꝓ
pter belli tela excutienda.

¶Plat.Diptannū expellit venenū.vn̄ p̄cipue B
ꝯtra morſus venenatoꝝ aīaliū dat ſuccus po
tui et etiā vulnere imponit vel puluis ſi ſuccus
nō habet.Eſt aūt herba ca.ꝛ ſic:in.iii.gradu.
Huius radix eſt maioris efficatie q̄ȝ herba et
viridis q̄ȝ ſicca.¶ Ex diptāno ꝛ aliis q̄buſdā C
pōt fieri ꝯfectio q̄ vice tyriace ꝓbet.

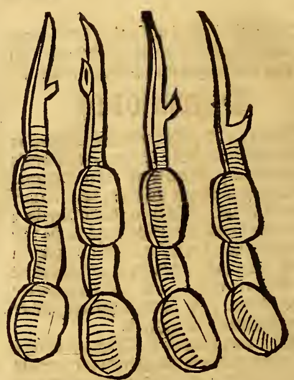
¶Diptannū etiam educit fetū mortuū.valet e D
tiā contra epilentiam et cōtra paraliſim.

¶Dyaſcorides.Si igne ſupponatur aut fu/ E
migio adhibeatur mortuos in vtero infantes
educit.Cui etiaʒ tāta eſt virtus:vt a capreis

vel aliquib᷒ beſtijs ſagitta ꝑcuſſis ſi comeſta
fuerit: ſtatim eam foris ejciat. Preterea pſeu-
do diptannū locꝫ multis naſcit̃ ſil̃e ſupdicto.
ſed virtute interius: q̄ꝛ nimis inſcidū ē minorẽ
F qꝫ efficatiã h̄ꝫ. ¶ Idem diptannū vrinā mo-
uet: ac mēſtrua ꝑducit. et odore ſuo incẽſa vi
G peras et ſerpẽtes interficit. ¶ Conſtā. Diptā
nū vulnera h̄ūoꝛib᷒ et melancoliā mūdificat.
bibitū aut ſuppoſitū menſtrua ꝓuocat. ſecun-
dinā et fetum moꝛtuū expellit. Pli. li. xxv. Cer-
ui (vt indicauimus) diptānum oſtẽdere vulne
rate eo paſte ſtatim decidẽtib᷒ telis. Nō ē ali-
bi q̄ꝫ in chꝛeta. ramis ꝑtenue pulegio ſil̃eꝫ fer-
uens et acre guſtu. Folijs tm̄ vtunt̃ flos null᷒
ci eſt. ſemen vt caulis. radix tenuis et ſuperua
cua. Et in chꝛeta āt nō ſpecioſe naſcit̃ mireqꝫ a
H capris experitur. ¶ Pro eo eſt ⁊ pſeudo dip-
tannū multꝫ in terris naſcẽs folio ſimili ramu
lis minoꝛibus. a q̄buſdā condris vocatū. mio
ris effectus ſtatim intelligit̃ diptannū minima
poꝛtiōe accendit os. q̄ eā legūt in ferula vel a-
rūdine ꝯdunt p̄ſeligantqꝫ ne potentia euaneſ
cat. Sūt q̄ dicūt vtrāqꝫ naſci multipharia ſed
deterioꝛes in agris pinguib᷒. ¶ Et verū q̄daꝫ
I diptannū vel dictannū nō niſi in aſperis. Eſt
et gen᷒ tertiū diptāni. nec facie nec effectu ſil̃e
folio ſiſimbꝛij ramis maioꝛibus. ꝓcedente illi
ſuaſione. q̄cq̄d in chꝛeta naſcit̃ infinito ꝑſtare
K ceterꝫ eiuſdē generis alias genitꝫ. ꝓxime vero
qđ in parnaſo. alioq̄n biferum eſſe. ¶ Et pel-
uim mōtē in Theſſalia: ⁊ eleutriū in euboea. ⁊
totā Archadiā et Lycomiā: Tradunt archa-
des q̄dē nō medicaminib᷒ vti: ſed lacte circa
tẽpus veris. eo q̄ tūc maxime ſuccis herbe tur
L geāt: ⁊ medicent̃ vbera paſcuis. ¶ Bibitū aūt
lac vaccinū eo q̄ boues omnino voꝛſere in her
M bis ſunt. ¶ Idē in li. xxvij. Diptannū ſagittas
N pellit pota. et alia tela extrahit illita. ¶ Galie.
Speciei q̄ dꝛ diptann᷒ virtus eſt ſicut pule-
gij domeſtici: niſi q̄ꝛ ē foꝛtioꝛis ꝟtutis: q̄ꝛ non
ſolū bibitū: ſed ex eo factū naſcale ſeu fumigiū
extrahit fetū moꝛtuum. et extrahit ſagittas de
coꝛpe ſtatim de eo accepto cibo

Capitulum. clviij.

DOronicū. Sera. li. aggre. cap. varo-
nigi. i. doꝛonicuꝫ. Dicit̃ q̄ ſunt vene
albe interius. exteri᷒ ꝟo ad citrinita-
tē tendentes. et ſunt fruſta in groſſitudine ra-
moꝛū ſcitaragi. et in magnitudine nodi pulli-
cis ad plus. et ſunt aliq̄ntulū dure et graues ⁊
deferunt̃ ex ſyria. Et doꝛonicū ex ſyria eſt illđ
quod magis adminiſtrat̃ eſt calida et ſicca in
tertio gradu.

Operationes

¶ Doꝛonicū ꝯfert doloꝛib᷒ q̄ generant̃ a ven B
toſitatib᷒ matricꝫ ¶ Et cōfert moꝛſib᷒ veneno A
ſoꝝ ⁊ pūcturꝫ eoꝝ bibitū. et facto emplaſtro cū
eo et ficubus. ⁊ intrat in cōfectioib᷒ magnis.
¶ Aben meſuay. eſt ca. ⁊ ſic. ⁊ ꝯfert vētoſitati C
b᷒ matricꝫ. ⁊ ꝯfoꝛtat coꝛ: et cōfert ſui tremoꝛi ⁊
cauatā. ¶ Aui. de virib᷒ coꝛdis dt̄ q̄ ꝯfoꝛ. coꝛ D

Capitulum.clix

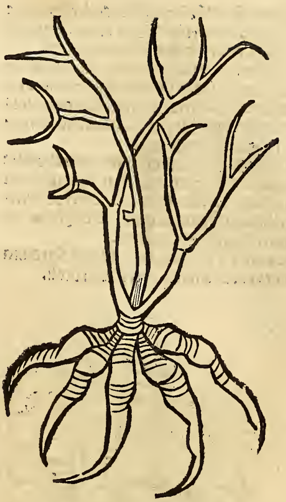
Epatica.Platea:Epati
ca ē herba creſcēs ī locꝫ
aq̄ſis lapidoſ.hꝫ fo. mi
nuta Terre lapidibuſqꝫ
adherētia.Et dicit̃ epa/
tica q̄pcipue epatꝫ eſt iu
uatiua.In pmo gradu
frigida ē et ſicca.Et que
hꝫ maiora folia ē melioꝛ.habetqꝫ ꝟtutē in fri/
gidādi:et ex ſubtilitate ſubſtātie ſue cōfortādi
¶Serapion aucto.Galieni.Epatica naſcit̃
in lapidibꝫ humectis.ꝛ cadit ſuper eam ros vł
gutta aque.et eſt ſimilis lenticule aque.Et q̃n
to maiora hꝫ folia:tanto melioꝛ eſt.frigida eſt
et ſicca in primo gradu.

Operationes

B ¶Epatica valet ꝯtra opilationem ſplenis ꝛ
epatis ex calida materia.Et cōtra oēm egritu
dinē epatis calide.Et cōtra apoſtemata cali/
da ſuperpoſita trita.Eſt enim repercuſſiua
B ¶Sera.auc.Dyaſcoridis.Uirtus eius eſt q̄
infrigidat frigiditate pauca.et deſiccat et ab/
ſtergit.Et emplaſtrū cū ea factū abſcindit mē
ſtrua.Et poſita aut cathaplaſmata etiam ſe/
dat apoſtemata calida.Et curat empetiginē
et confert ycterīcie.
C ¶Et conficitur vel miſcetur cū melle.aſpredi/
nem oris vel lingue diſlenit.Et ꝓhibet fluxum
humiditatū ad membra.Eſt enim frigida:ſic
ca et ſtiptica.
D ¶Platea.Et dr̄ epatica que precipue epatis ē
iuuatiua.Syrupus factus ex aqua decoctio
nis eius:addito reubarbaro in fine decoctōis
ꝯtra ycteriçiam eſt optimus.
E ¶Sed in oībus aq̄s ex quibus ſyrupus fit cō
tra calefactionem epatis poni debet epatica
multum enim iuuat.Iterū.Contra calida a/
poſtemata valet in principio trita et ſuperpo/
ſita:Operatur enim repercuſſionem.

Capitulum.clx.

EBanus vel Ebenus.Ariſtoteles in li/
bro de plantis.Ebenus ꝛ ea que illi vi
cina ſunt merguntur in aqua:quia in
eo raritas eſt parua:nec eſt aer in ipſo q̄ poſ/
ſet ipm tollere.Partes enim eius ſunt multū
ſolide.In terris nempe valde calidis et ſiccis
plante nō habēt humorē q̄ materie ſufficiat.
Ideoqꝫ partes cōpacte ſunt et anguſti meatꝰ
Unde calor plantam inter albedinem et nigre
dinem colorat.Fitqꝫ lignum huius nigrum et

mergit̃ in aq̄ vt ebenus.¶Dyaſcorides.Ebe/
num eſt lignum qđ ex ethiopia venit:colorem
habens nigrū duplici caligine.tactu lene du
rum et guſtu ſtipticum.In coticula confrica/
tum.oſtendit colorem rufum.Eſt alterū ex In
dia colore vario:ſed melius predictum.Mul/
tiqꝫ amomina ligna et accantica vendūt:quia
ebeno ſimilia ſunt:ſed inde fiunt nota.qꝛ mol/
lia ſunt nō grauia.Cumqꝫ fructū ferunt baſi/
lia eorū ſubrufi coloris apparent:nec odorem
nec guſtum talem habent.Eſt autē optimum
quod eſt nigrum et equaliter lene vires habēs
in guſtu acres.¶Ex li.de na.rerꝫ.Ebenus eſt
arboꝛ cuius lignū duriſſimum et imputribile:
non facile cedens igni.Quod licet in ignē ve/
hementiſſimū ardeat quodāmodo et abſuma
tur:nunq̄ꝫ tamen eius combuſtio tranſit in flā
mam.Cortex eius lenis eſt vt lauri lignum

Operationes

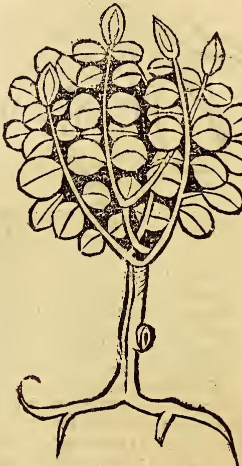
¶Dyaſ.Ebanū vlceribꝫ oculoꝝ vtilitatē facit. A
Uirtus eſt ei etiā purgatoria.Et ideo caligies
oculorū ꝛ reumatiſmum detergit ac prohibet.
Multi cotilas medicinales ex eo faciūt
¶Aliqui vero triturā et raſuram eius et limia B
turam infundunt in vino die ac nocte et poſt
terunt facientes colliria.Alij pro vino aquā

mittunt. Comburitur etiā in cacabo crudo bene munito ꝙ diu cinerē faciat ⁊ lauaᵗ vt molibdo qui puluis facit ad ſiccitatem oculoꝝ.

E ¶ Auicen. Ebenus calida eſt et ſicca in ſecundo. Ex eo melioꝛ eſt nigra equalis in qua non ſunt linee. et in ſuo tactu ſimilatur coꝛnui toꝛnatili. Eſt aūt valde compacta ⁊ ſolida. in cuius ſapoꝛe eſt moꝛdicatio.

D ¶ Cumqȝ ſup carbonem ponitur: odoꝛ bonꝰ et acutus ex ea odoꝛaᵗ: fricicaᵗ in aqua ſicut pulueres lapidum. Et eſt ſubtiliatiua et abſterſiua. abſtergit pannum oculi et albuginē: et ad eius fricationē collíria fiunt.

E ¶ Confert et vlceribꝫ antiquis eius ſerratura adulſta et obtalmie ſicce et ſcabiei oculi.

Capitulum. clxi.

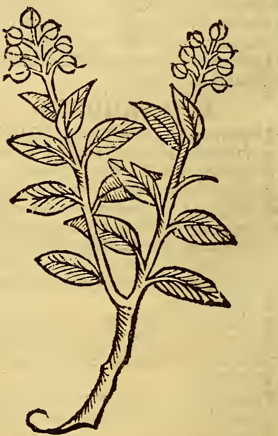
E Latinus. Dyaſcoꝛides capitulo elatine habet folia rotunda et aſpera. haſtas tenues ſimilia elixine: ſed minoꝛa et rotunda et aſpera: haſtas habꝫ tenues duobus palmis longas. qnqȝ aut ſex ex vna radice habens folia plana guſtu ſtiptica. Naſcitur locis cultis et in agris. ¶ Plinius capitulo elatin. Elatin ramulos habet quinqȝ aut ſex tenues et oblongos. folia quaſi piloſa et ſtiptica ¶ Galie. vi. ſim. far. ca. elatin: mediocriter ē infrigidatiua et ſtiptica.

Operationes

¶ Dyaſco. Folia eius in cathaplaſmatibꝫ adbibita polenta reuma oculoꝛum et tumoꝛes ꝓhibet. Elixatura eius bibita diſſintericis mirifice medicatur. A

¶ Plinius. Folia eius in fomento lachꝛymas ſtringunt. B

¶ Alexander capitulo de paraliſi et agiro ⁊ elatis acopum id eſt mitigatiuum ex agyro mixtum: et confoꝛtatiuo et elatꝫ. id eſt ſtipticis infrigidatiuis cū tꝑamēto. C

Capitulum. clxii.

E Dera arboꝛea. Iſidoꝛꝰ. Edera dicta ē eo ꝙ arboꝛibꝫ reptando adhereat vel ꝙ hedis ſupꝛa lactis abundantiam a veteribꝫ in eſca pꝛebeaᵗ. Edere frigide terre indices ſunt ſcḋm phiſicos. Nam antifarmacon ebꝛietas eſt ſi qͥs ad edera coꝛoneᵗ. ¶ Plinius libꝛo viij. Apꝛi edera medenᵗ ſibi. Idem libꝛo xvi. Edere quoqȝ folia nō decidunt: et angulosa ſunt. folioꝝ quidē vnitas in ſuo permanet cuiqȝ genere: pꝛeterꝙ populo et edere. Edera iam in alia diciᵗ naſci quā negauerat theofraſtus. nec in India niſi in monte mero: ¶ Alexander vero ob raritatē ita exercitu coꝛonato ex india victoꝛem rediſſe liberi patris exēplo

Arboꝛ eſt inimica ſatꝫ oībꝰ. Sepulchꝛa𝑞ꝫ ad muros rūpens. ſerpentum ꝟo frigoꝛi ḡtiſſima vt mirū ſit eū in honoꝛe vllo habitā. Dyaſco. ca. ciſſos. Edere genera tria ſunt: alba: nigra: ⁊ elix. Alba ꝟo ſemen affert albū. nigra nigrū aut croceum: quā multi dyoniſiā vocāt. Elix ꝟo nō habet ſemen: ſed folia minuta ⁊ angulo ſa ⁊ groſſa. Nigra vero vocat̄ dyoniſia a bacho: qui dyoniſius vocabat̄: quē potatū edera coꝛonatū aliqui fingebāt. Sūt em̄ edere frigide ⁊ terre indices. vnde ſunt frigidum antifarmacū ebꝛiantis. ſi quis potatus edera coꝛonatur. nā coꝛonatus edera nō inebꝛiat̄. Unde illo tp̄e nō incoꝛnubant̄ edera: niſi ad ſummū potati vt fugerent ebꝛietatē. ¶ Theodoꝛus priſcianus vocat fructū edere coꝛimbum a coꝛonoas. qḋ eſt verbū actiuū. ⁊ inde deriuat̄ coꝛrelatiuū: ⁊ eſt premiū alicuius certaminis. et inde venit coꝛimbꝰ. i. edere fructus: qꝛ inde coꝛonabant̄ antiqui: ⁊ potiſſime poete ī ſignū virtuoſe repletionis capitis. ¶ Uñ Ouidius metha. q̄rto. Et gradus diſtinguit vel ecoꝛimbꝰ. Eſt alia edere q̄ vocat̄ terrena. Et alio noīe vocat̄ cameaſſos. Eſt aliud genus ciſſos nō veꝝ ſ̄m Dyaſcoꝛidem ca. ciſſos: ſed ſic per quandā ſimilitudinem vocatur: quā multi vocant ciſteron: id eſt roſam caninam.

Operationes.

A ¶ Dyaſco. Dis edera habet virtutē viſcidā ⁊ ſtipticā: vnde nerui citius eā ſentiunt cōtrariā. Unde ex ꝯtrarijs cōponit̄ virtutibꝰ. Stiptica em̄ ⁊ frigida ⁊ aeris calida ⁊ aquoſa ꝑticipās ſuba. Cuius folia viridia in vino cocta. magnas plagas ꝯglutinant: ⁊ malicioſa cicatriſant vlcera ex igne facta. flores eius digitis tribus ſublati ⁊ bibiti diſſintericꝭ medicant̄ ſi bis in die bibere dant̄. folia eiꝰ mixta cū cerotis cō

B buſtionibꝰ maxime ꝓſunt. ¶ Itē folia eius cū aceto cocta ⁊ impoſita ſplenē tumentē attenuant. ſuccus eius naribꝰ infuſus purgat caput:

C ⁊ doloꝛes capitis mitigat. ¶ Cum oleo puro decocto doloꝛibus aurium opitulantur.

D ¶ Nigre edere ſuccus aut ſūmitas eiꝰ ſi bibit̄ amētes hoīes ꝓſtat. q̄nqꝫ grana ſemis eiꝰ cocta cū oleo roſaꝝ in coꝛio maligranati et auri dextre infuſa ſiniſtro dēti dolēti medentur.

E ¶ Et vt cathaplaſma impoſita capilloſ nigre ſcit. ſilr̄ ⁊ vt vlceribꝰ vtilia ſūt. folia eiꝰ tū vino cocta cōbuſtionibꝰ medicant̄. maculas impoſita emēdant. ſūmitates ipſius bibite vel ſuppo

F ſite mēſtruis imperāt. ¶ Poſt purgationē ꝟo

G mulieꝝ. ʒ. i. bibita generare non ſinit. ¶ Cacumina ipſius trita ⁊ melle addito ⁊ ſuppoſita aboꝛſum ꝓſtant. Succus eius naribꝰ immiſſus putredinē narium tollit. lachꝛymū eius pediculos occidit: ⁊ capillos euellit: q̄bꝰ euulſis impoſitus non renaſci ſinit. ¶ Et in dentē cauū H

miſſum doloꝛē tollit ⁊ ipm̄ coꝛrūpit. ¶ Succꝰ I

radicis eius cū aceto bibitus moꝛſibꝰ ſpalangionis occurrit. ¶ Pli. ca. de edera. Naſcit̄ in K

diuerſis arboꝛibus et parietibꝰ petris ⁊ terris. Huius folia trita diſſintericos remediat: ⁊ frumento mixto ad combuſtam et vulnera canceroſa prodeſt.

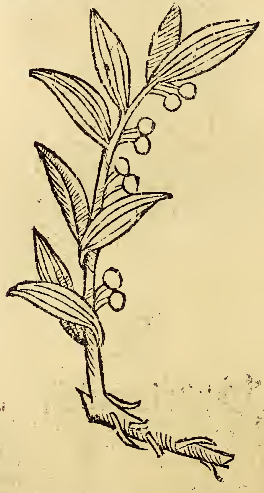
Capitulum. clxiij

Edera terreſtris. Gal. vij. ſim. far. ca. ciſſos vel edera terreſtris. hec ex cōtrarijs cōponitur virtutibus. habet em̄ quid et ſtipice ſubſtantie quaꝫ quidem terreſtrem frigidam monſtrauimus exiſtere. Habet autē quid et acris quam oſtendimus calidam eſſe vt guſtus teſtatur: tertia aūt cum his aquoſa ſubſtantia participat: tepida cum viridis eſt. Cum enim ſiccatur hoc quidem dyaſoꝛari p̄imum neceſſe eſt. Reliqui vero terreſtrem frigidam et ſtipticam et calidam q̄ acris eſt.

Operationes

¶ Uiridis q̄dē coctis frondibꝰ cum vino magnaꝝ plagaꝝ eſt ꝯglutinatiuus. Cicatriſat āt et eas q̄ ab igne vlcerationes. cū aceto ꝟo frōdes cocte ſpleneticos iuuat flegmones. vnde A

ſanat reumata et vlcera antiqua ſm aures et
narcs.ſi ṽo acrius appareat cũ oleo dulci miſ
B cetur.¶ Fũmi ṽo eius ſexu pedes interficit et
capillos deſtruit.calide intãtũ exiſtens ṽtutis
C vt comburat. Idẽ Gal.vij.ſim.far.ca.citacus
ſiue ciſtbarus.i.edera ſtiptica eſt frutex in gu/
ſtu ⁊ in oĩbus q̃ ſm partẽ actibus frondes:a⁊/
tũ et gemina parua trita itantũ ſiccãt ⁊ ſtipti/
cant vt cõglutinent vulnera. flores ṽo ſuper
oĩa ſunt opatiniores.vt ſi cũ vino bibantur ⁊
diſſinterias et ventris imbecillitates ⁊ reuma
ta et hũiditates ſanẽt. Cũ ṽo catbaplaſmant
putridos humores vlcerũ iuuant.Eſt eñi coꝛ
ṽtus nõ generoſe ſiccatiua in.ij.gra.⁊ a men/
ſuratis cõplete. Eſt aũt frigidus intantũ hic
frutex vt tepida participet caliditate.

Capitulum.clxiiij

E Lleboꝛus albꝰ.Dyaſ.cap̃.de elleboꝛo
ſm tranſlationẽ nr̃am. Elleboꝛus albꝰ
folia hʒ ſimilia arnogloſſe: aut blete a
greſti ſed breuioꝛa ⁊ nigrioꝛa ⁊ modicũ obruſa
baſta ẽ ei longa duobꝰ palmis et rugoſa:⁊ citi
us ſolet marceſci qñ ſiccare incipit.Et ſicut ca
pilli mlta ex vna radice ꝓcedũt ſicut ṽgule.na
ſcit̃ locis mõtuoſis.radix fodi tpe arearũ dꝫ:
vtilis ẽ aũt alba et tenſa et fragilis et plena et
iuncoſa:quã cũ fregerꝫ velut fumum iactat:et
albidioꝛ deintꝰ cũ guſtu ca.nõ valde ſaliuã ꝓ
uocãs:plꝰ accepta hoĩem ſuffocat.meliꝰ eſt q̃/
rinaicũ ⁊ italicũ.capadociũ hiis albiꝰ ẽ ⁊ tenue
¶ Sera.li.ag.ca.cherbachen au. Dyaſ.cher
bachẽ.i.elleboꝛꝰ.Due ſũt eiꝰ ſpẽs:albꝰ ⁊ niger
ſʒ albꝰ ẽ plãta:cuiꝰ folia ſũt ſĩlia folijs plãtagi/
nis ſeu folijs plãte dicte blete agrion.i. ſicle a
greſtiꝫ:niſi q2 ſũt breuioꝛa eis ⁊ declinantia ad
nigredinẽ plꝰ eiꝰ ⁊ ṽſus rubedinẽ aliq̃ntulũ tẽ/
dẽtia.⁊ hʒ ſtipitẽ q̃ttuoꝛ digitoꝝ longũ rugo/
ſum.⁊ qñ incipit excoꝛiari deſiccat̃ ⁊ putreſcit
cito ⁊ apparet circa ſtipitẽ velut capilli ſubni/
gri.hʒ radiculas multas ſubtiles egredientes
ab vna radice paruas ⁊ oblongas ſilr cepe lõ/
go.Naſcit̃ mõtuoſis locis. Et opoꝛtet q̃ fo/
diat̃ radix ipſius plante ⁊ reponat̃ tpe meſſis.
Et melioꝛ ad colligẽdũ ẽ cꝰ plãta extẽdit̃ ſuꝑ
terrã extẽſiõe moderata.⁊ eſt albꝰ facile frãgi/
bilis:multe carnoſitatis.nõ hñs acutas ſũmi/
tates ſic ſquinantũ.Et qñ frangit̃ euolat ex co
res ſĩlis puluei.⁊ caro eiꝰ eſt ſubtilis ⁊ nõ moꝛ
dicat linguã moꝛdicatiõe foꝛti. ſʒ facit abũda
re ſaliuã ad os:⁊ caueat̃ a nimietate ſua:q2 ſuf
focat.Et melioꝛ ex eo eſt ille q̃ defert̃ ex terra
que dr̃ italia.ſed ille q̃ eſt ex caldechia eſt ma/
lus.⁊ eſt plãta ſĩlis ſquinãto:⁊ eſt ſuffocans.

Operationes.

¶ Dyaſc. Elleboꝛꝰ albꝰ flegma ⁊ oẽs hũoꝛes A
vomitu purgat. Collirijs nobilibꝰ miſcet̃.cali/
ginẽ ocloꝝ purgat.ſuppoſitꝰ aboꝛſum facit.
¶ Infantẽ i vtero occidit.ſternutamẽta ꝓuo/ B
cat polẽte mixtꝰ.molli ſoꝛices necat: elixus cũ
carnibꝰ citiꝰ eas madidas facit.nã niſi mixtus
fuerit polẽte aut ſiſamo aut ſucco ptiſane: aut
ſucco tapſie aut mulſe aut ſucco lenticule aut
niſi in pane coquat̃ dari nõ ꝓt:q2 ſic ab anti
quis inuẽtũ eſt.¶ Filon medicus doctiſſimꝰ ⁊ C
ꝑfectiſſimus diligẽtia lõga ⁊ rõne ſcripſit qua
diſciplina elleboꝛus det̃. Alii ṽo ĩ ſucco mul
ſe mixtũ dãt poſtea dãtes mãducare illis q̃ h
acceꝑint q̃ ſunt foꝛtiſſimi coꝛꝑe.vñ datũ diſci
plina ſuꝑioꝛi nullã effocationẽ facere põt cũ
aceto mixtus.⁊ colliriũ factũ ⁊ ano ſuppoſitꝫ
nauſeam ꝓhibet.¶ Gal. Elleboꝛus vterq̃ tã D
albꝰ q̃ niger abſterſiue ſilr ⁊ ca.ṽtutis ſunt.q̃
re ⁊ moꝛſeis ⁊ empetiginibꝰ ⁊ ſcabiebꝰ ⁊ lepꝛis
cõueniũt: quinetiã fiſtulas moꝛtificant duobꝰ
aut tribꝰ diebꝰ:ſed dentiũ doloꝛibꝰ cum aceto
cõferũt.¶ Jo.meſue.dicit elleboꝝ albũ debe/ E
re vitari.Eſt eñi ꝓfocatiuus.ſuꝑ nigrũ aũt de
bere ꝓſumere cõcoꝛdãt omnes.et ꝓꝓꝛie rectifi/
cando ſm artem et legẽ et nõ cõuenit niſi robu
ſtis coꝛpoꝛibus et animoſis:⁊ tẽpoꝛe veris.
¶ Et ꝓꝓꝛie datꝰ quidẽ qñ ⁊ cui cõuenit.⁊ qua/ F

liter acq̄rere facit iuueneſcētiā:ꝛ in columitatē
et mores laudabiles ꝛ cōplexionē bonā. Hoc
eīm ē expertus: ſicut Hypo. dicit: ꝛ ꝓprie quidē
mūdificat corpus totū a ſupfluitatib⁹ materi⸗
erū corruptaꝝ: ꝛ ſolutione educit cū facilitate
colerā ꝑuſtā. ꝛ groſſum flegma. et colerā ni⸗
grā cū virtute ꝛ ſine moleſtia: ꝛ mūdificat ſan⸗
guinē et attrahit a venis ſupfluitates admi⸗
xtas ſanguini immo toto corpi: ꝛ a ꝯcauitati⸗
B bus mēbrorū et partib⁹ remotis acute. ¶ Et
ex rebus ſolēnib⁹ mūdificādo cerebꝝ ꝛ caput
totū inſtrumēta ſenſuū et neruos et veſicā
D ¶ Et cōfert iuuamētū magnū egritudinibus
eaꝝ ſicut ē ſoda ꝓprie ꝛ emigranea ꝛ mania et
melācolia ꝛ vertigo ꝛ epilēſia ꝛ paliſis. ꝛ aque
q̄ deſcēdunt ad oculū. ꝛ ꝯfert egritudinib⁹ iun⸗
cturarū et duriciei: ꝛ apꝯtib⁹ eaꝝ ꝛ ſcrofil. et ē
ſicut tyriaca ꝛ medicine antonomatice ad le⸗
prā. ꝛ cancrū: vt ſpēs herpetis ꝛ horbor q̄ ſe co
medunt. Et hec Jobā. meſue de nigro
I ¶ Alb⁹ aūt fortiter et difficulter vomere facit
cū accidētib⁹ timoris. et ꝯfricat⁹ ex eo ad egri⸗
tudines cutis: ꝯfert cū ꝟtute: et curat ſcabiem
empetiginē et lentigines. et ꝯfert vterq̄ ellebo
rus fiſtulis et vlcerib⁹ fraudulentis.

Capitulum. clxv

e Lleborus niger Aui. li. ij. ca. ð elle. El
leborus ille q̄ niger ē: eſt truſta inciſa
et eius acuitas fortior eſt acuitate albi. ꝛ illi q̄
ipm colligūt preſeruant ab eius nocumēto co
medēdo allia ꝛ bibēdo vinū. ꝛ folia q̄dē plan⸗
te ei⁹ ſunt ſilia folijs ſquinātis: ſꝫ ſunt vehemēti⸗
oꝛ nigredis q̄ ipa. et hꝫ crus breue ad purpu
reitatē declinās. ꝛ ei⁹ figura ē ſicut figura race
mi. ꝛ in ipſa eſt fructus: ꝛ hꝫ venas ſubtiles ni⸗
gras. ex cuiuſcūq̄ q̄rū radice ſicut duo capita
cepaꝝ egrediunt. Et qd̄ de eo admiſtrat ſunt
vene iſte. Et orit in ſiccis locis. Melior ē q̄ eſt
medi⁹ inter veterē ꝛ nouū ꝛ groſſum ꝛ extenua
tū hñs colorē cinericeū. ꝛ q̄ eſt velociter frāgi⸗
bil ꝛ nō pōderoſus. in cui⁹ vacuitate ē q̄ddā
ſilē tele aranee ſaporē hñs acutū ꝛ mordicans
linguā. Et bonū q̄dē qd̄ admiſtrat ē vt aſſu⸗
mat lignū paruū qd̄ eſt apud radicē eius: ꝛ in
fundat parua aq̄ ꝛ excoriet. et aſſumant corti
ces illius ꝛ exſiccent in vmbra. ꝛ adminiſtrent
triti et cribellati. ¶ Jo. meſue. ca. de ellebоro.
Eius ſunt due ſpēs Nā alius ē alb⁹: ali⁹ niger
Niger incolumior ē albo. Unde minat albus
accidētia timoris ꝛ tremorꝫ. Niger ꝟo acq̄rit
ei iuueneſcentiā ꝛ incolumitatē: ꝛ ex eo qd̄ ma
gis eligit. ꝛ ꝓprie cui⁹ ſapor ē acutus mordicās
guſtū. et hñs ſaporē ſicut aſarū ꝓprie: et qd̄ eſt
frangibile. et mediū inter ſubtile et groſſum. et
mediū inter recens ꝛ antiquū: ꝛ medium inter
ponderoſum ꝛ leue: immo plus leue q̄ ponde
roſum ꝛ qd̄ ē leue carens aſperitate Et melior
pars ipſius plante ē radix ipſius. Et melior ꝑs
coꝝ ſunt cutes ipſoꝝ. Et melius tp̄s collectio⸗
nis ipſorum ſunt ver ꝛ eſtas.

Operationes

¶ Dyaſ. Radix ellebori nigri accepta colerā A
ꝛ flegma ꝑ vētrē purgat. Alij ſcamoneā ꝛ ſal
miſcēt. ʒ. i. multi cū viſcellentā coquūt: multi cū
lenticula. nā ſic accepta vētrē purgat. ¶ Pur B
gatio illa melācolicꝭ: epilenticꝭ: arteticꝭ et pa⸗
raliticꝭ medicat. ¶ Suppoſita mēſtruis impe C
rat: aborſum facit. fiſtulas purgat impoſita.
¶ Reddit auditū p⁹ triduū eiecta. ſcabiē pur⸗ D
gat mixta libanotidi cere et pici liq̄de et oleo
citrino aceto addito. ſola vt cathaplaſma im⸗
poſita maculas oēs corpis tollet. lepras oēs ꝛ
zernas limpidat. ſcabies curat in aceto cocta
ꝛ gargariſmo accepto ſeu adbibita dolorē de
tiū mitigat. ꝛ miſcet ꝛ ſtipticꝭ medicamib⁹ mi
xta vino ꝛ polline ordei. ꝛ vt cathaplaſma ad
bibita ydropicꝭ pſtat effectū ¶ Et ſi lino fuerit
inſerta ꝛ vino merſa vinū catarticū reddet: aq̄ F
in q̄ fuſa fuerit ſi domui aſpergat muſcas et
pulices necat. ¶ Hoc cū fodit celeriter fodi
oportet: q2 tarditate fodiētꝭ viſuꝫ hebetat. aut E
dolorē capitꝭ cōmouet. nā plimi foſſores eius

alle ſumpto ⁊ vino potato ſecure fodiebant.
B ¶ Aui. Ellebor⁹ niger ꝯfert linitus ſup morfe
am cū aceto. ⁊ ſilr̄ ſup loca in q̄b⁹ ſūt ſordes et
D ſūt ſup albā morfeā ⁊ eradicat verrucas ¶ Et
euacuatio q̄ fit cū ea ꝯuenit albaras. Doſis
nigri eſt a kirat. vi. vſq; ad. ʒ. i. ¶ Confectio pil
lularꝫ q̄s deſcripſit Haly. q̄rū iuuamētū eſt vl
timū ad melācolicas egritudines ⁊ cancrū ⁊ le
prā et morfeā nigrā difficilē: q̄rum eſt hec per-
mixtio. Recipe yere pigre. ʒ. xij. ellebori nigri.
Polypodij ana. ʒ. v. agarici lapidis lazuli ſaliſ
indi. coloq̄ntide ana. ʒ. iiij. doſis a. ʒ. ij. vſq; ad
aureos. ij. ſunt ſane et expte.

Capitulum. clxvi.

Eupatoriū. Dyaſc. ca. de eupatorio ſm
trāſlationē nr̄am Eupatoriū frutex eſt
ſarmētoſa haſtā hn̄s rectā ⁊ lingnoſā
tenuē ⁊ nigrā ⁊ aſperā in cubiti vnius lōgitudi
ne porrectā aut amplius. Folia ſunt ei in gyro
diuiſa ſicut pentafilon aut canapis: cuius fo-
lia in capite inciſa ſunt vt ſerra. ſemē a media
haſta aſperꝫ et ſubtus decliuū eſt ei. ¶ Aui. lib.
ij. ca. de eupa. Eupatoriū eſt ex herbis aroma
ticis. ⁊ hꝫ folia q̄ ſunt ſicut folia canapis. Et
flos eius ē ſicut nenufar: ⁊ eſt illud q̄ admiſtra
tur. ⁊ ſuccus ē ca. in. i. ſic. in. ij. Eſt ſubtiliatiuū
inciſiuum valde abſterſiuum ſine attractione
et ſine caliditate manifeſta. Et in ipſa eſt ſtip-
ticitas pauca et ponticitas et amaritudo for-
tis ſicut ē amaritudo aloes ¶ Pli. ca. d̄ eupa.
Eupatoriū regiā hꝫ actionē: caulis ligno ſi ni
gricantis yrſuti cubitalis aliq̄n ⁊ amplioribus
folijs per interualla q̄nq; vt canapis p margi
nes inciſis nigris ⁊ ipis plumoſis radiceq; ſu-
pervacua. ¶ Gal. vi. ſim. far. cap̄. de eupatorio.
Eupatoriū ē herba q̄ vocat̄ volucrū maius vl̄
agrimōia. cui⁹ ſubſtātia ē ſubtil̄. ſapor eius eſt
ſtiptic⁹. Et ꝟtus ei⁹ ē ca. caliditate modica et
deſiccat. Sꝫ ſciendū q̄ eupatoriū ſilr̄ ſm Dy
aſ. ca. de agrimonia vocauerūt antiq̄ radicem
agrimonie: eo q̄ ē diuretica valde. Itē ſm eū
dē ca. de marubio. Marubiū etiā q̄dā eupato
riū vocauerunt: q̄m valet ꝯ vitia epatis. ⁊ pro
tāto nō ē verꝫ eupatoriū. q̄m Dyaſ. facit ſemo
tim ca. de eupatorio: ⁊ ſemotim de marubio
⁊ agrimonia. Hoc ſilr̄ voluit Jo. meſue. ca. de
eupatorio cū dicit: q̄ dicūt aliq̄ q̄ ē herba pu
licū. noluit ſm verū q̄ ſit herba illa quā latini
vocāt pulicari. i. eupatoriū. q̄m Dyaſ. facit ſe-
motim ca. de eupatorio. qd̄ incipit eupatoriū.
et ſemotim ca. de pulicaria vel herba pulicū q̄
incipit coinza. ſꝫ ſicut dictū ē dꝫ intelligi Me
ſue. Nā d̄t q̄ eupatoriū ſm q̄ſdā ē herba puli-
cū q̄m aliqui vocabāt herbaꝫ pulicū eupatori
um et bn̄. q̄m eſt diuretica valde: et valet ꝯ vi-
tia epatis. Miror q̄liter medici noſtri tpis nō
aduertētes ꝟba Dyaſ. Aui. ⁊ Sera. Plini. ⁊
Gal. ⁊ Damaſceni credūt herbularijs ſaluaꝫ
agreſtē eupatoriū dicētib⁹ q̄ nec in ſapore nec
in odore cū eo ꝯuenit. Si aūt in ipa forſan vir
tutes eupatorij inuenerūt: ⁊ p eo ponere volu
erūt: cui⁹ grā ipm eupatoriū vocauerūt. nō lice
bat dicere q̄ idē eēt: q̄m eupatoriū pt̄ dici oē
id q̄ valet ꝯ vitia epatꝫ. ab eu qd̄ ē bonū ⁊ pa-
tor qd̄ eſt epar. vnde eupatoriū. i. bonū epati.
ſꝫ verꝫ eupatoriū ē illud q̄ antonomatice ē bo
nuꝫ epati ſicut illud qd̄ verū eſt eupatorium.

Operationes

¶ Dyaſ. ſꝫ trāſla. no. Eupatoriū valet ꝯ vitia A
epatꝫ: ⁊ folia ei⁹ ſiccā ⁊ axungia porcina veteri
addita trita ⁊ impoſita dura vulnera ad cica-
tricē ducūt. ¶ Semē ꝟo ei⁹ ⁊ folia cū vino bi- B
bita diſſintericꝫ et morſib⁹ venenatꝫ occurrūt
medicādo. ¶ Eadē d̄t Sera. cap̄. ꝓprio de mē C
te Dyaſ. ⁊ addit. Et ſunt multi q̄ putāt q̄ illa
herba ſit agrimonia: ⁊ errant: q̄ eſt alia ab ea.
Et nos q̄dē manifeſtauim⁹ iā de eius eē in eo
qd̄ diximus de eo. ¶ Et idē auc. Gal. In tyria D
ca rheſar eupatoriū apit opilatiōes epatꝫ ⁊ for
tificat ipm. ¶ Jo. meſue. Eupatoriū ſolutione E
educit colerā ⁊ flegma facile. ⁊ eſt pſeruatiuū
a putredine. ¶ Et ꝯfortat ſtomachū epar ⁊ vi- F
ſcera: ⁊ ꝯfert dolorib⁹ corꝫ: et eſt medicina ſple
nis: et opilationū oīm egritudinum ab ea fa-

G ctarũ. ¶ Et febribus lõgi tp̃is mire ſubuenit.
doſis' decoctionis eius potio eſt a. ʒ. iij: vſq̃
ad vi. et puluis eius a. ʒ. ij. vſq̃ ad. iij. loco eius
ponitur in defectu eius abſinthij ꝛ azari. ana
H medium ponderis ipſius. ¶ Auicen. Eupato
rium eſt bonũ in initio alopicie et tyrie: et linit̃
cũ adipe veteri ſuper vlcera difficilis ꝯſolida-
I tionis. ¶ Et eius ſuccus ꝯfert ſcabici et pruri-
tui qñ bibit̃ cũ aqua fumiterre et oximelle. ꝛ ſi
militer flos eius et ſuccus ipſius ē fortior. Cõ
fert doloribꝫ epatis: ꝛ opilationibꝫ eius et cõ-
K fortat ipſum. ¶ Et cõfert duriciei ſplenis: et a-
poſtematibꝫ epatis: ꝛ apoſtematibꝫ ſtomachi
Eius herba et ſuccus conferũt malicici forme
et accidentibus hydropiſis datũ in potu cum
vino: et cõfert vlceribꝫ inteſtinorũ. ¶ Cõfert fe
L bribus cronicis: et antiquis ꝓprie ſuccus eius
ꝛ ꝓprie cũ ſucco abſinthij. loco eius ponit̃ pon-
dus eius de azaro: et medietas ponderis ipſi-
us de abſinthio.

Capitulum. clxvij.

Eufragia. Paulus cap̃. de eufragia eſt
herba que ſimilatur in ſtipitibus yſo-
po: niſi quia ſtipites ſui habent colorē
violaceũ: ꝛ nõ habent ramos. ꝛ folia ſunt in ſti
pitibꝫ a medietate ſuperius. et ſunt parua inci
ſa ſicut galliculi criſta. et habet flores tenden-
tes ad albedinem ſatis paruos.

Operationes

¶ Medet̃ doloribꝫ oculorꝫ. et ꝯfortat viſum A

Capitulum. clxviij.

Emblici Sera. li. aggre. ca. de amleg
belliget. ideſt mirabolani emblici ꝛ bel
lirici. De belliricis habetur ſuperius ĩ
B. in ca. bellirici. Et ſunt ambe frigide et ſicce
in fine tertij gradus. ¶ Johan. meſue cap̃. de
mirabolanis. Mirabolani emblici ſunt ex me
dicinis confortantibꝫ ſtomachum cor ꝛ epar ꝛ
viſcera. Et meliores ex eis ſunt habentes fru-
ſta groſſa et denſa et grauia que minus cre-
ſcunt in oſſibꝫ et plus in carne: rari quoq̃ non
habent ſpiritum. et ſunt frigide complexionis
parum. et ſic. in. i. gradu.

Operationes

¶ Emblici ſunt cõfortatiui mẽbrorꝫ. ꝛ coadiu- A
natiui partiũ eorũ. Et ſunt de extinguẽtibꝫ in
flãmationē in ſtomacho ꝛ epate. Et ĩpĩ nutri-
ti maioris ſunt operationis ꝛ minoris corru-
gatiõis. ¶ Modus nutriẽdi emblicos. Acci- B
pe ex eis q̃ntitatē quã volueris et ſub merge
in aq̃: ꝛ expone ſoli vſq̃ dũ tumefiant ꝛ hume-
ctentur: poſt exprime ꝛ pone in aqua mellis et
dimitte ꝑ duos dies. ꝛ deinde coque cum fa-

cilitate.ꝛ poſtq̄ͣ cocti fuerit dimitte parū refri
gerari:ꝛ adde cū eis mellis tabarzet ſicut quar
tam partē totius et reconde.ꝛ quidā ſupcōdi⸗
unt cū ſpeciebꝫ aromaticis ꝯfortatiuis.ſicut cū
cinamomo xiloaloe gallia cardamomo ꝛ cro⸗
C co et ſimilibꝫ.¶Sera.auc.Gal.Emblici ha⸗
bent ꝓprietatē denigrādi capillos. et prohibēt
caſum ipſorū.et conferūt emorroidibꝫ:ꝛ ipi tu
D meſcunt in aqua.¶ Et conditi ex eis faciunt
operationes mirabolanoꝝ nō conditorū:niſi
quia ſunt debiliores eis.et in belliricis maior
eſt ꝓprietas in acumine q̄ͣ in emblicis.
E ¶Et idē auc.Bedigaras.emblicorū ꝓprietas
cōfortat ſtomachū:ꝛ ꝓhibent corruptionē ab
eo.fortificant ſtomachū:ꝛ auget appetitū cibi
ꝛ incitant coitum:ꝛ abſcindūt ſputū ꝛ vomitū
ꝛ ſedant ſitim.ꝛ augent operationem ſenſus.
Mirabolani emblici bellirici e kebuli mixti
cū oleo amigdalaꝝ dulciū ꝛ cum melle tingūt
capillos colore nigro.¶Johā.meſue.Mira⸗
bolani emblici educūt ſolutione flegma:ꝛ ſunt
ex rebus valde ꝯfortantibꝫ cerebꝝ et neruos.ꝛ
augent intellectū:ꝛ ꝯfortant cor:ꝛ ꝯferunt tre⸗
mori eius. et mundificant ſtomachum a pu⸗
trefactione et confortant ipſum. et ſedant fer⸗
uorem in eo.et auferunt ſitim.et addunt in ap⸗
petitū:et ſedant vomitū.

Capitulum.clxix

Endiuia.Auicenna.Endiuiarum alia
eſt ortulana et alia ſilueſtris.De ſilue⸗
ſtri in ſequenti ca.tractabitur.Et que
dam hꝫ lata folia:quedaꝫ ſtricta.ambe vincūt
lactucam in aperiendo.¶Jſaac in dietis par⸗
ticularibus.Endiuia domeſtica ꝛ ſilueſtris ē:
quarum domeſtica diuerſe virtutis eſt.Habꝫ
enim amaritudinem:ponticitatem et inſipidi⸗
tatem.Que iterum in duas diuiditur partes.
Eſt enim endiuia hyemalis et eſtiualis.Hye⸗
malis eſt inſipida propter amaritudinis ꝛ pō
ticitatis paucitatem.Et etiam inſipiditas eſt
propter temporis frigiditatem.Frigida quidē
eſt in fine ſecundi gradus.Quidam autem il⸗
lam dicunt eſſe humidam:quod ſenſu non pa
tet:quia ſiccitas eius palam eſt propter amari
tudinem ſui atq̄ ponticitatē.ſm medicinam
eſt vtilis.Eſtiue autem eſt amaritudo maior:
ſed frigiditas minor.Eſt enim frigida in gra⸗
du primo.ſicca in ſecundo medio.¶Conſtan
tinus in libro graduum.Endiuia de amari⸗
tudine et ponticitate compoſita:et ſicca eſt in
ſecundo gradu.

Operationes

A ¶Idem.Stomachum confortat.opilatiōeꝫ
aperit. Succus eius coctus et deſpumatus
cum oxizuccaro bibitus:humores expellit pu⸗
tridos:et diuturnas febres curat:cathaplaſ⸗
mate inde facto.calor epatis et ſtomachi mi⸗
tigatur.Cum polline ordei et oleo roſeo mixtꝰ
apoſtemata calida:maxime ſi in oculis fuerit
ſanat.Arteticos de calore mitigat. ¶ Jſaac
B vbi ſupra.Endiuia generat ſanguinem peiorē.
¶Unde Galie.Lactuca ſiue endiuia que ma
ioris eſt amaritudinis ipſa deterioreꝫ ſangui⸗
nem facit.Eſtiua enim ſm medicinam ē medi
ocris.que plus eſt aperitiua.maxime conſtipa
tionis epatis.Que ſi elixa detur cum obſomo
garo et oleo minus erit nocibilis.Si vero cū
aceto ſtomachum confortat:et ventrem con⸗
ſtipat. Succus eius coctus ac deſpumatus
cum oxizuccaro bibitus:conſtipationē aperit
Humores putrefactus mundificat: et diu fe⸗
bricitantibus conueniens eſt.
¶ Sera.auc.Galie.Endiuie virtus eſt ſicut
virtus lactuce.

Capitulum.clxx

EAdiuia ſilueſtris. Dyaſcori. Endiuia
ſilueſtris eſt vna ſpecies que vocat̃ ſer
ralia: eo ꝙ tirſum habet in modum ſer
re. et in ſapore ſilueſtris eſt ſtipticitas cũ ama-
ritudine

Operationes

A ¶ Idem. Omniũ ꝟtus eſt ſiptica et euſtoma
ca. Uentrẽ abſtinet. cocta cũ aceto et maxime
ſilueſtris. Uexatum ſtomachũ cõfirmat.
B ¶ Et eſtuationes ſtomachi mitigat. ſola cuꝫ
polenta poſita cardiacis blandit̃. In tumo-
re oculorum ſubuenit.
C ¶ Folia vero eius impoſita et cathaplaſmata
ꝑcuſſum ſcorpionis mitigat. polentis addita
⁊ impoſita ignem ſacꝝ cõpeſcit. mixta cũ aceto
⁊ ceruſa oĩbꝫ rebꝫ calidis opitulatur.
¶ Iſaac. Endiuia ſilueſtris q̃ frigida ẽ in ini-
D tio primi gradus. ⁊ ſicca in fine eiuſdem. habet
ſtipticitatẽ ſtomachũ cõfortantẽ. que ſi man-
ducet̃ aut ſuccus eius potetur: morſui ſcorpio
nis ꝓdeſt. ⁊ cathaplaſmata ſilr̃ opatur
¶ Radix eius ſi potatur: contra venenum au
E xiliat̃. cum mirta vero mixta ⁊ immiſſa: prouo
cat menſtrua. ¶ Auicen. de viribꝫ cordis ait
F ꝙ confortat cor.

Capitulum. clxxi

ELitropium. Pli. ca. de elitropio. Eli-
tropium ꝑmo nomen accepit ex eo ꝙ
eſtiuo ſolſtitio floreat: et ꝙ ſolis moti-
bꝫ folia circũacta ↄuertat. vnde ⁊ a latinis ſol
ſequia nuncupat̃. Nã et oriẽte ſole flores ſuos
aꝑit. ⁊ ſeiteruꝫ recludit cũ ſol occubuerit. ipſa
eſt quã latini intubã ac verrucariã vocant: ex
eo ꝙ extinguat verrucas. ex aq̃ potata vel ca-
thaplaſmatis vice ĩpoſita verrucas abſtergit
Dyaſ. ca. de elitropio duo facit ca. de p̃io ſic
elitropiũ maius multi ſcorpioron dicũt: eo ꝙ
flores ſimiles ſunt figure ſcorpij. folia habet o
ximo ſilia et aſperiora et nigriora. ⁊ haſtas ex
vna radice q̃nqꝫ aut ſex cũ ramul' q̃ꝫ plurimis
in q̃bꝫ flores ſunt coloris albi ⁊ ſub purpureic
ſubcitrini ſicut cauda ſcorpij. Aliud capitulũ
de elitropio dicit. Elitropium minus naſcitur
locis cultis ⁊ in pratis. ⁊ ſimile ſupradicto. ſe-
men rotundum habet pendens.

Operationes

¶ Dyaſc. Huiꝰ herbe manipulus vnus elixus A
et bibitus flegma et colerã deponit. Cũ vino
bibitus ictibꝫ ſcorpionũ occurrit. Cathaplaſ-
matibꝫ adhibitus eadem facere poteſt
¶ Multi etiam radicem eius collo ſuſpen- B
dunt contra vim ſcorpionuꝫ. ſeminis eius gra
na quattuor cum vino bibita ante acceſſionẽ

quartanarijs maximũ remediũ eſt: tertianarijs
C vero tria grana vtiliter dant. ¶ Folia eius in
cathaplaſmatibꝰ adhibita tumores ſpargunt
mirmiceas corporis limpidãt. ſicca vero folia
eius impoſita podagricis maxmũ preſtãt effe-
ctũ. Trita et matrici ſuppoſita menſtruis im-
perant. Aborſum faciunt.
D ¶ Elitropij minoris herba cum eius ſemine
decocta: ⁊ cum nitro et yſopo et cardamomo
bibita rotundos et latos lumbricos excludit
clauos impoſita cum ſale tollit: maxime ſi fue-
rit elixa et impoſita.

Capitulum. clxxij

Epithimũ. Johannes meſue ca. de epi
thimo. Ephitimũ naſcitur ſimile vt cuſ
cute. plante aũt quibus ſuper excreſcit
ſunt alkal ⁊ albaſce. et quedã ſpecies origani
Eius autẽ aliud eſt cretenſe. aliud ſiricũ. Me
lius eſt quod eſt cretenſe acuti odoris. et quod
naſcitur in ſyria eſt poſt illud. ſed eſt melius ru
ſum: et melius eſt adhuc quod eſt completum
ponderoſius. Et melior pars eius ſunt extre-
mitates groſſe. q̃ ſunt ſicut flores. ſubcitrinum
autem et pallidum eſt minus bonum. ca. com
plexionis eſt et ſic. in. ij. Et eſt compoſitum ex
partibus igneis a quibus ineſt ei acuitas. ⁊ ex
terris ſubtilibus a quibus ineſt ei ſtipticitas
pauca. Et ipſum quidem eſt ſubtiliatiuum
reſolutionum: aperitiuũ opilationũ: ⁊ confor-
tatiuũ viſcerũ: facit ſitim ⁊ generat eſtuationẽ
in corporibꝰ calidis. et eſt ex debiliter et tarde
ſoluentibus. ꝓpter quod prohibendum eſt ſub
dominio caliditatis et ſiccitatis poſitis. Con
fortatur autẽ operatio ipſius in multitudine
quantitatis ipſius: ⁊ in aſſociatione rei cuꝫ eo
magnificantis effectũ eiũs: ſicut ſunt mirabo
lani: indi et nigri: aut ellebori nigri. quãtitas
parua. Aqua aũt mellis cuꝫ pauco ſale. Aut
aqua decoctionis paſſularũ cuꝫ ſale. ſimiliter
aut aqua lactis ex capris ſumpti vigorat ope-
rationeꝫ eius. Sal gemma vero aut ſal indi:
aut ſal napti ſunt ex rebus que ſibi addita ad
dũt virtuti ipſius. citam autẽ et facilẽ facit ope
rationem eius. Si ei aliquid virtute acutum
miſcet ſicut piper et piper longũ zinziber ⁊ ſimi
lia. Et nõ ꝑtermittas quin cadat in potibꝰ eiꝰ
oleũ de amigdalis dulcibꝰ in quo inuoluatur
et in decoctione ipſius paſſule ſine interioribꝰ
quoniã addunt ei ad bonitatẽ leniendi quod
timetur ex introſitate ipſius. Et ne ignores q̃
niam epithimũ de decoctione modicuꝫ ſubti-
net: quare oportet vt fiat illud ſm legẽ. Pre-
rogatiuã autẽ habet ſuper omnibus ſolutiõe
educentibꝰ melancoliã. educit enim eam facile
ſine moleſtia. Et cum Johan. meſue concor-
dant omnes alij doctores ſicut Auicen. Se-
ra. Dyaſ. ⁊ Galienus.

Operationes

¶ Johan. meſue. Quidam dicunt ꝙ epithimuꝫ
educit de flegmate aliquid A
¶ Et dixit Paulus: ꝙ ſolutione educit humo-
res aduſtos: et declinauit ab eo qđ cõprehen B
dit vniuerſitas: et ego non inueni qđ fieret il-
lud. poteſtas aũt eius ſuper humore melanco-
lico. et egritudinibꝰ eius magna eſt. ⁊ ꝓprie in
egritudinibꝰ capitis ſicut eſt melancolia epilẽ
tia algueſgues ⁊ timor ⁊ vertigo: et dolor ca-
pitis: quarũ materia eſt melancolia.
¶ Valet etiã ad tremorẽ cordis. ⁊ ſincopim. et
egritudines melancolicas in eo. et eſt medici- C
na magna opilationi ſplenis ⁊ egritudinibus
in eo. ¶ Et cõfert egritudini ypocondriorũ et
opilationi renũ. D
¶ Et frequẽs vſus potionis eius eſt medicina
ſolennis cancro lepre et vlceribꝰ nigris et ſol- E
uit quartanã. Doſis potio eiꝰ ẽ in decoctõe a.
ʒ. v. vſq; ad. xx. et puluerꝫ eiꝰ a. ʒ. iij. vſq; ad. vij.
Illi aũt qui ſumunt ipſum vitent acceptionẽ
eius in eſtate.
¶ Pli. Ephitimũ hꝫ virtutẽ purgandi flegma F
⁊ melancoliã et p ſe et cũ adiũcto ſecũ medici-
nis purgantibꝰ melancoliam.

G ¶Contra quartanã fiet decoctio in aqua .ʒ.ſ. epithimi buliat: et in tali aqua ponãtur .ʒ.ij. lapidis lazuli vel armenici: et digeſta materia detur patienti. multi enim liberantur. valet ſimiliter talis decoctio patientibus emorroidas ex melancolico ſanguine.

H ¶ Dyaſcorides. Epithimũ viride acceptum ſtomachũ vexat: et vomitũ mouet. ventrẽ prouocat et nauſeã facit ac educit flegma ꝛ colerã ꝛ maxime nigrã. datur ad purgandũ toracem cũ melle et yriſillirica more electuarij accipit. alterius autẽ thimi flos albꝫ eſt atqꝫ aſper: ſed ambo equalem habẽt virtutẽ. Nã per os purgant flegma et per ventrẽ colerã nigram. dat in quibus precordia prefocantur ꝛ epaticis et ſuſpiriosis.

Capitulum .clxxiij

Epimediũ. Plini. Epimediũ ſiue vt latini vinectam dicũt ſm Dyaſ. in propo capi. haſtã habet nõ maiorẽ edere ſimilẽ. ꝛ folia .x. aut .xij. carens flore ꝛ ſemine. Radix eſt illi tenera nigra cũ odore graui et guſtu fatuo: naſcitur in locis humidis

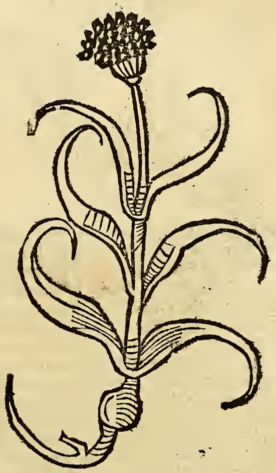
Operationes

A ¶ Dyaſcorides. Folia eius trita cum oleo et impoſita mammas creſcere non admittunt

¶ Folia eius ꝛ radix cũ vino bibita poſt purgationẽ menſtruoꝝ .ʒ.v. generare nõ ſinit ſi .v. aut vi. dieb bibita fuerit. B

¶ Epimedia ſm Dyaſco. ca: qđ incipit meſpila eſt inquit ꝛ illa q̃ in hyſpania naſcitur: quã multi epimelidã vocant. ſemen rotundũ hñs. hoc aptũ eſt ad comedendũ: ꝛ eſt ſtipticũ: ꝛ tarde matureſcit ſimilis ſorbo: et nos latini vocamus hanc epimelidam anzarolam. C

¶ Iſidorus vocat eã Pomelido. de qua lege capitulum meſpilum de m D

Capitulum .clxxiiij

Effemereon eſt apud Dyaſcoridem capitulo Effemereon: quem multi yrini agreſtem vocant. folia et haſtam ſimilia lilio habet: ſed tenera ꝛ flores albos et minores. et ſemen molle. radix eſt ei groſſa vt digitus. Uirtus eſt illi ſtiptica et odoris boni naſcitur in locis vmbroſis et in ſiluis.

Operationes

¶ Dyaſco. Radix eius decocta in ore retenta dolorem dentium mitigat A
¶ Folia vero eiꝰ in vino decocta et cathaplaſmatibꝫ impoſita timores et duricies ſpargunt. B

Capitulum .clxxv.

Ebulus. Sciēdū actꝫ ē ſābuc9. Came
actis dꝛ ebul9:ꝛ ſunt plāte omib; note
vñ ꝓ. Sābucus ē actis ſꝫ ebulus ē ca
meactis. De ſambuco tractabit in ca. ſambu
cus de s. Ser. li. ag. ca. cameactis. Camecacti
duo ſunt ſpēs:q̄ꝝ vna grece dꝛ actis.in latino
ſambuc9. et ſcd̄a noiat in greco cameactis: et
eius ē intētio terrenus actis.ꝛ in latino dꝛ ebu
lus. ꝓtuscius ē q̄ deſiccat ꝛ incarnat ꝛ reſoluit
reſolutōe ꝑpata. Pli. ca. cameacti. Eius due ſt
ſpēs. eaꝝ vna aſſimilat arborib; hñtib; ramos
ſiles cānis rotūdis. qꝝ colorē ad albedinē.ꝛ ſt
longa.ꝛ ſūt in eis q̄ttuoꝛ folia aut q̄nq; ꝑ oꝛre
cta ſup ramos q̄ſlibet:ꝛ ſilia folijs nucis:mino
ra tñ eis:hñtia grauē odorē.ꝛ in ſūmitatib; ra
moꝝ ſunt floꝛes albi et grana ſilia granis vi
ridib; vel lētiſci:q̄rū coloꝛ declinat ad purpu
reitatē cū nigredine.et ſūt velut in racemis.et
hñt multā humiditatē odorē lini.et iſta dꝛ ac
tis. Alia ꝟo ſpēs q̄ dꝛ cameactꝫ ē minoꝛ ꝑma.hꝫ
ramos magꝫ ꝑtinētes herbe q̄dratos in q̄b;
ſūt mlti nodi.et folia inuicē diſtātia.et ſingul
nodis ſilia folijs amigdal in ſūmitatib; ſuis:
niſi q2 hñt venas: et ſūt lōgioꝛa eis hñtia gra
uē odorē.ꝛ in ſūmitatib; ramoꝝ ſūt capitella ſi
milia coꝛonis ſupdicte ſpēi.et ſemē et flos ſilr
et hꝫ ramos lōgos groſſitudinē digiti hñtes.

Operationes

A ¶ Uirtus cameacti ē ſliptica, q̄ accepta hūo
rē aq̄ſuꝫ vētris deponit. et cacoſtomatica eſt.
folia ipſius elixa et ſūpta ſicut olus vētrē mol
liūt:et maxīe colerā deponūt. haſte illius tene
re elixe et comeſte oīa ſilr facere poſſunt.
¶ Radix ipa elixa hydropicꝫ eximiū remediū B
ē. Moꝛſib; vipe ipoſita et bibita occurrit.
¶ Cocta i aq̄ et fomēto adbibita duricies ma C
tricis ſoluit. Semē eius cū vino bibitū oīa ſi
milr facere nouit. ¶ Cū oleo inunctū capillos D
nigreſcit. Folia eius viridia tumoꝛes ſpargūt:
polenta mixta cōbuſtiōib; impoſita ꝑſtolant.
moꝛſib; caninis impoſita medent. Uulnerib;
paracoleſim faciūt. Sinus vulnerū ad ſanita
tē perducūt. hydropicis et ſurdis fomēto adbi
bita preſtolant. ¶ Supfluos ſonos aurium E
in narib; infuſum cōpeſcit:ſilr et vermes occi
dit. ¶ Scabies et prurigies tepidū fomēto ad F
bibitū pꝛohibet. Moꝛſibus venenatis occur
currit. Lac coagulatū ſoluit. ¶ Tuſſim anti G
quā cōpeſcit:ſed recētē auget. Ortonoicis ca
lidū ꝓdeſt. Reuma gule gargariſmo ꝓhibet.
¶ Squināticis ſingularē preſtat effectū. Uuu H
le pēdenti ſubuenit dolorē dentiū tāta in oꝛe
mitigat. ¶ Actis dꝛ ſambucus. Cameactꝫ ebu I
lus deſiccatiue ꝟtutis ſunt. et glutinatorie et
dyafoꝛetice. tenerū ebuli cū folijs tritū et cū vi
no potui datū calculoſis ꝓdeſt. Radix eius in
aq̄ cocta ad tertianam valet. et bibita ſplenetí
cos mire iuuat.

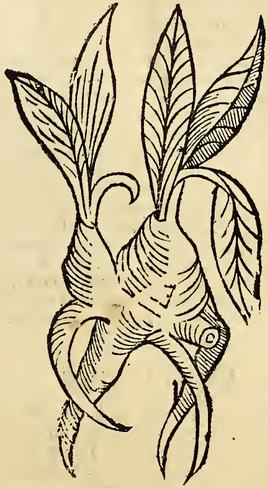

Capitulum. clxxvi

E Ruca. Plate. Eruce due ſunt ſpecies
Domeſtica videlicet et ſilueſtris: ⁊ ambe
ſunt omnibꝰ note. Eruca ca. eſt ⁊ hu. in
.ij. gra. Domeſtica minoris ē efficacie ꝙ ſilue-
ſtris. Uſui medicine competunt ſemina: ſecun-
do folia. Uirtutē hn̄t cōſumendi et coitū exci-
tandi. Iſido. Eruca dicit̄ quaſi vrtica: eo ꝙ ig-
nee ſit virtutis: ⁊ in cibo ſepe ſumpta venerē in-
cendiū mouet. Huius ſpecie ſunt due: quaꝝ al-
tera vſualis: altera agreſtis acrioris virtutis.
Utraqꝫ tn̄ vſum veneris cōmouet. Pli. cap. de
eruca. Ex ea eſt domeſtica et ſilueſtris: ⁊ miſce-
tur in condimētis in quibꝰ carnes et piſces in-
tinguntur. tanta ſuauitas ei eſt vt greci euzono
mia appellauerint: ⁊ tn̄ euzomum vocari rep-
peri in qꝫ pluribus locis.

Operationes

A ¶ Platea. Eruca hꝫ virtutē cōſumendi et coi-
tum ad incitādū. ad ſtranguiriā ⁊ diſſurriam ⁊
paraliſim valet decocta cū carnibꝰ. contra pre-
dictas puluis ſeminis eius cū cepe decoquat̄.
et detur herba ipſa decocta in vino et renibus
cathaplaſmata libidinem excitat.
B ¶ Pectini impoſita vrinā ꝓuocat. Puluis ſe-
minis eius cū melle: et cōficitur qui cathaplaſ-
C matus renibꝰ libidinē incitat. ¶ Gal' de cibis
eſt cali. et hu. in ſecundo gradu. Et ipa quidē
generat ſperma: et generat ventoſitatem: ⁊ idō
facit erectionem virge
D ¶ Et dicit Gal'. eodē lib. ca. de Eruca ſm trā-
ſlationē grecam calefacit potēter hoc olus: vt
neqꝫ ſolū comedere ipm facile ſi nō mixtū cum
folijs lactuce: ſed ⁊ ſperma generare creditum
eſt: ⁊ impetus ad coitum excitat. Doloratiuum
aūt capitis: et ē magis ſi q̄s ipm ſolū comedat
E ¶ Sed idē in vi. de ſim. medicina ca. de agno
caſto dicit: ꝙ eſt calide et ſic. cōplexionis.
F ¶ Naz dicit ꝙ agnuscaſtus nō ē generatiuꝰ
ſpūs vaporoſi ſicut eruca: qꝛ augmentaret im-
petū coitus ſicut eruca. ſed ꝓpriū eſt eruce ha-
bere vim in calefaciendo et exſiccando. nō tn̄
agnocaſto ſimilis eſt: paulo nanqꝫ deficit in
ambobꝰ. Nam calefactiua quidem et ſiccati-
ua eſt eruca: differt autē in ꝑmixtione quali-
G tatis et virtutis. ¶ Sera. auc. Gal'. Eruca ge-
nerat ſperma et excitat libidinē et generat vē-
toſitatem. et ideo facit erectionē virge. et ſi co-
meditur ſola inducit dolorē capitis: q̄re opor-
tet vt comedat̄ cū ea lactuca endiuia vel por-
H tulaca. et ipa ꝓuocat vrinā et laxat ventrem: ⁊
ſilueſtris ē fortior qꝫ ſit domeſtica. ¶ Et idem
auc. Aben meſuay. ſuccus eruce recens qn̄ ad-
miniſtrat̄ cū felle bouino laxat ventrē et ꝯfor-
tat digeſtiuā. ⁊ linit̄ cū eis ſupra cicatrices vlce-
rum et delet eas. ¶ Dyaſcorid. cap. de eruca. I
Eruca multū comeſta ventrē ſtimulat. Semē
eius omnia illa facere poteſt. naz diureticū eſt
⁊ calefactoriū. Carnes ſuare a putredine pōt
lacti aut aceto mixtum ⁊ trociſcis inde factis
Eruce agreſtis ſemine multi ꝓ ſinapi vtuntur.
virtus eſt ei diuretica ⁊ viſcidior: vtraqꝫ tn̄ vt
veteres aiunt cōmouet actus venereos

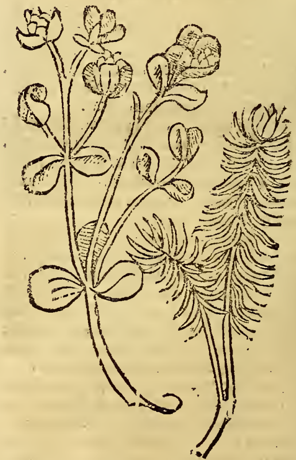
Capitulum. clxxvij.

E Nula campana. Iſi. Herba eſt quam
ruſtici alnam vocant. radice aromati-
ca. odoris ſummi cum leui acrimonia
Sera. li. aggre. ca. raſin auc. Gal'. Dyaſ: Ra-
ſin. i. enula. nominant eam quidam zinziber. et
habet ſimilia folijs plante q̄ dicit̄ flomos: niſi
quia ſunt aſperiora et longiora eis ⁊ habet ſti-
pitem magnū. ⁊ folia eius non eleuant̄ a terra
ſed extenduntur ſuper faciē terre. ⁊ hꝫ radicem
magnā boni odoris. cuiꝰ ſapor hꝫ acuitatē et
eſt rubei coloris. Inuenit̄ aūt planta que orit̄
ſicut yreos. et eſt ſicut ſerpentaria ⁊ naſcitur in
locis montuoſis ⁊ hūidis et in hortis. Euellit̄
autē radix enule in tpe eſtiuo et deſiccatur. et
eſt illud qđ ex eo adminiſtrat̄. Et eſt in baby-
lonia alia ſpecies enule. et eſt planta habens

ramulos longitudine vnius brachiũ.qui extẽ-
dunt ſup terrã ſicut ſerpillũ.⁊ habet folia ſĩlia
folijs lenticule:niſi quia ſunt longiora ⁊ pluri-
ma ſup ramos ipſos.et habet radices paruas
citrinas:quarũ groſſitudo eſt ſicut digitus me
dius.et ſubtilior pars radicis eſt ſubtilior ſupi
ori parte eius:et ſuper ipſa eſt cortex niger. na
ſcitur vero in locis maritimis.virtus ẽ ei calida
⁊ hu.et eſt in ea caliditas ſuperflua indigeſta.
Dyaſ.ca.de ellenio ſm tranſlationem noſtrã
Ellenium multi ſimphitum vocant.Alij vero
batũ:Alij vero flomum. Latini vero enulam
vocãt:folia habet floma ſĩlia anguſta et mol-
lia et oblonga non creſcentia in altũ. et ſuper
terraȝ late diſtendunt.Radix eſt illi ingens et
odoribilis et rufa et viſcida guſtu non ſuauis
Frutex eſt ſimilis lilio.tirſum habet albuȝ.In
cuius ſummo flos eſt auroſus:et montuoſis ⁊
vmbroſis naſcitur locis et humidis et in ortis
Sal.vij.ſim.far.ca.elleniũ ſiue timalium ſiue
enula campana.Hec planta et radix maxime
vtilis eſt ad ſtatim in primo aggreſſu calefaciẽ
tiũ:Et ideo dicendũ eſt nõ certitudinaliter ca.
⁊ ſiccam ſicut nigrũ piper et album.imo cum
humiditate ſupflua.Platearius.Enula cam-
pana ca.eſt in fine tertij gradus et hu. in pmo
Enule radix magis cõpetit medicine ꝙ folia.⁊
viridis ꝙ ſicca.

Operationes

A ¶Sera.Virtus eius eſt ꝗ adiuuat ad execran
dũ groſſos hũores et viſcoſos a pectore ⁊ pul-
mone:⁊ calefacit membra egra egritudine fri.
ſicut ſciatica emigranea:⁊ cõfert fluxibilitati
B membrorũ que fit ab humiditate
¶Et qñ bibit decoctio eius puocat vrinam ⁊
menſtrua:et cõfert coartationi ani:et attritõi
neruorũ et tumoribus:et morſibus venenoſis pro
pter ſui ca.folia vero eius qñ coquunt cũ vino ⁊
C fit inde emplaſtrũ ↄfert ſciatice.¶Et qñ radix
eius cõficit cũ rob eſt bona ſto.et qui conficiũt
eã deſiccant prius.deinde infundunt in aq̃ et
terũt et ponunt in rob et reponunt.
D ¶Humay ex vbo ypocri.Enula aufert iram ⁊
triſtitiã et fortificat os ſtomachi ⁊ mundificat
pectus:⁊ puocat ſupfluitates que ſũt in venis
per vrinam et menſtrua.⁊ proprie vinuȝ quod
fit cum ea
E ¶Salic.Ellenium:id eſt enula campana miſ-
cetur cum electuarijs que fiunt ad educendum
viſcoſos et groſſos hu.exiſtẽtes in torace ⁊ ca
lefaciunt eas particulas que frigidis et diutur
nis paſſionibus moleſtant:ſicut ſunt quedaȝ ſci
atice et emigranee:et cõtinue paſſiones articu
culorũ ꝓpter frigiditatem.¶Dyaſ.Ellenium ẽ F
virtutis feruentis ⁊ mictualis.Radix eius eſta-
te foſſa ſiccat.Aqua elixature eius vrinam p
uocat.menſtruis imperat ſolutione.
¶Radix eius cõtuſa addito melle vt electuari G
um tuſſim ſedat:⁊ ortonoicis curat.morſibus
venenatis occurrit et medetur.folia vero eius
tunſa ⁊ cathaplaſmatibus adhibita ſciaticos
ſanant.
¶Folia ex vino cocta et renibus impoſita coxio H
ſos emendant.Multi vero eadem folia ſicca
ſale addito et dulcore puocant cibum p ſto-
machi ſalubritate.que quidẽ cũ ſale ſiccanda
ſunt:vt ex caparo cibi fieri ſolent.
¶ Succus eius cum ruta tuſſientibus pro- I
deſt.vrinam quoqȝ ⁊ menſtrua ⁊ partũ expellit

Capitulum.clxxviij

Eſula Jo.Meſue.Eſula eſt ex ſpecie
bus lacticiniorũ:⁊ eſt ſoluiuum ruſti-
corum.Et eſt eius aliud nigruȝ habẽs
radices rotundas et groſſas ſpiſſi corticis et
denſi ponderoſi.Et aliud eſt paruum habens
radices ſubtiles tenuium corticũ.Electio ma-
gnum eſt ſcindens viſcera. Paruum vero

illud quod eligiť. ⁊ melioꝛ pars plante eius eſt coꝛtex radicis ipſi9. ⁊ lac eius eſt acuti9 ⁊ foꝛti9 ⁊ melioꝛ radix eius eſt habēs ꝓprietates q̄nq; ſcȝ cuius coꝛtex eſt ſubtilioꝛ ⁊ lenioꝛ facile frangibilis. et eſt habens ꝯ rubedine aliquid ſicut caſſia ꝓprie ſup quā ī preterijt medietas anni. Recens vero menſis ſui eſt mala. nigra ꝟo ꝑniciosa ⁊ oꝛta in locis termarū ſimiliter. ⁊ melius tempus collectionis radicis eius eſt principium veris. et lactis eius finis ipſius eſt calide complexionis. ⁊ ſicce in pꝛīcipio tertij. ⁊ lac eius eſt calidius. et eſt cōpoſitum ex ſubſtātia ignea acuta ⁊ ſubtili. ⁊ ex ſubſtantia terrea ſiptica. et eſt inciſiuum et ſubtiliatiuum: et exiccatiuū materierum ſubmerſarum. liquefactiuum diſruptiuum oꝛificioꝛum venarum. Rectificatio Nocet coꝛdi epati ac ſtomacho ⁊ diſrumpit venas: ⁊ excoꝛiat viſcera: ⁊ derelinq̄t inflammationes facientes cadere in febꝛes. et emendatur pꝛimum nocumentū quod ex eo timetur: permiſcendo aliqua ex medicinis coꝛdialibus et ſtomaticis ⁊ epaticiȝ cū eo. Et ſcd̄m ⁊ tertium coꝛrigitur acquirendo ei bonitatem cum rebus conglutinatiuis et coadunantib9 confoꝛtantibus: ſicut eſt dragantum et gummi et bdellium et muſcilago pſillij. et ſucc9 poꝛtulace ⁊ ſimilia. Et quartum nocumentū tollitur permiſcendo ei ex rebus infrigidantibus ⁊ extinguentibus aliquas ex his faciētib9 apud me eſt vt infundatur ī ſucco altaraxacon: aut in ſucco endiuie et pauco aceto. et ſi fuerit acetum decoctionis aut infuſionis citonioꝝ erit melius. mirra quoq; ſigillat ei bonitates noſtas et abſinthiū: ſimiliter et aloe. Et dixit. Iudeus. infundatur in lacte dulci aut acetoſo et in eo remoueať lac multotiens ⁊ exiccetur. reprimitur enī ſua malicia. Et dicit Rufus. Si ſolutio per eum ſuperat laborioſa ſedeat in aqua frigida ſolutus (mihi enim videtur verbū incōueniens) circundās enim frigidum includit et coadunat virtutē medicine et coꝛroboꝛat eam: necnō ⁊ materias ⁊ vias impulſionuȝ repellit ſicut te ſcire fecimus. Succurrendum enim tunc ſicut diximus in canone.

Operationes.

A ¶ Iohannes Meſue. Solutione educit flegma vehementer et aquam citrinam ⁊ humores melancolicos et materias a iūcturis ⁊ cōfert doloꝛi earum.

B ¶ Eſt ex medicinis magnis ydropiſie. Veruȝ nocet ſtomacho et epati et deſiccat coꝛp9 vtentis ipſo: et conſumit ſperma.

C ¶ Et lac eius facit hoc vehementius. et facit cadere in febꝛes. Doſis coꝛticis radicis eius eſt a kyrat. ij. vſq; ad. iij. ⁊ eius lactis a kyrat. ſ. vſq; ad. iij.

¶ Sed ſciendū q̄ eſula oꝛiť in locis calidis ⁊ ſiccis: cuius magnā copiā vidi ſardinie ⁊ tuniſij: ⁊ ſimilať multū herbe dicte lunarie. niſi q2 eſula lacteſcit: lunaria vero non. Unde verſus D
Eſula lacteſcit: ſine lacte nluaria creſcit.

¶ Dyaſco. ʒ. ij. radicis eius accepte coleram ⁊ flegma deponūt. Succus eius obulo. i. acceptus aut cocliarium. vnum omnia ſimiliter facere poteſt. E

¶ Confectio pillularū ꝯferētiū ad ydropiſim. Accipiunť eius preparati partes. iij. mirabolanoꝛū citrinoꝛū partes quattuoꝛ aloes. partes quinq; confice cuȝ ſucco feniculi aut abſinthij aut endiuie. Et eſt doſis earuȝ a. ʒ. i. ſ. vſq; ad iij. et quidam ex lacte eius et farina oblatas faciunt et ſoluunt cū eis: et quidaȝ faciūt cū aneto et zuccaro et lacte ipſius et quidam cū carne citonioꝛū et maſtice et lacte eius: ⁊ faciunt ſolutionum bonum. F

¶ Sera. auct. Dyaſcoꝛidis. Si de radice ei9 accipiať. ʒ. i. ⁊ bibatur cū mellicrato laxat ventrem: et pondus duoꝛū onoloſat folioꝛum ei9 idem facit. et ſemen eius ſi de eo accipiatur: laxat coleram et flegma. ⁊ ſumať ex lacte eius. ʒ. i. idem facit. G

¶ Et idem aucto. Aben meſuay. Scebran ꝓprietas eſt ſicut mezereon. Si autē quis vult illum accipere preparet ipſum: ſicut preparať mezereon: niſi q̄ loco abſinthij ponatur roſe et dragantum: ⁊ bibat ipſum cum aqua melli: aut cum rob aut cum decoctione melliē: aut cum olere iameno et doſis eius ē ab vno kyrat vſq; ad. ij. H

¶ Paulus. Scebran: ideſt eſula laxat aquaȝ citrinam: qn̄ bibiť cum ſauich. K

¶ Et idem auct. Aben meſua y. Laxat melācoliam et flegma. L

¶ Et idem ſcd̄m librum quendam venenoſoꝛuȝ Id qđ de ipō accidit eſt pondus. ʒ. ij. et abſcindit fluxum: qui accidit ab eo ſedere in aqua frigida: ⁊ proijcere ipm̄ ſuper caput eius.

¶ Et idem auctoꝛitate Habix. Scebran eſt calida in tertio gradu: et ſicca in principio ſecundi. M

¶ Notandum eſt q̄ in lacte eſule non eſt aliq̄ bonitas: imo nocet ei qui accipit ipſuȝ: et medici viatoꝛes occidunt cum eo multos propter ignoꝛantiā ipſoꝛum: et eſt maioꝛ et minoꝛ vt figura hic oſtendit: et illud quod maioꝛ operatur: illud etiam minoꝛ facere poteſt. N

Capitulum. clxxix

Capitulum.clxxix

EUforbium eſt gũmi notũ.et videtur ſo/
nare apud grecos bonum formidari.
Nam dicunt euforuion.a fouon grece
qđ eſt timor.ꝛ eu.i.bonũ:q̃ſi bonũ ſit ipſum ti/
mere ꝓpter ſui violentiã.¶ Dyaſ.ca. de eufor/
bio ſcḋm trãſlationẽ nr̃am.Euforbiũ arbor eſt
ſiſis ferule albe. Naſcitur in mauritania Cera
ſienſi.que arbor plurimũ lachrymũ facit viſci
dum valde.quẽ lachrymũ multi colligunt ſic:
p viſcitudine ꝓmo arbori pellẽ verueciñã illi/
gant.et ſic de lõge haſtilibꝫ iaculaẗ in radice.
ꝛ cũ pcuſſa fuerit radix vnũ flumẽ ſtatim pro/
fluit lachrymis.et cũ coagulatꝰ fuerit ſic eun/
dẽ colligũt de pellibꝫ ſubtractꝫ.Eſt ãt optimũ
qđ eſt recens ſubalbidũ et glutinoſum ex len/
to linguã vehemẽter ſubmordens et calefaci/
ens.Eius genera ſunt duo.Unum quod colli
giẗ ſubtractis pellibꝫ quod melius eſt.alterꝫ ꝙ
cadit in terra ꝛc.¶ Pli. Rex iuba inuenit her
bam euforbiã medici ſui ꝑpis noĩe. cuius regꝫ
volumẽ extat.inuenit eam in monte athlante.
ſpectaẗ folijs achantinis. Uis eius tanta eſt
vt ſuccus eius e lõginquo recipiaẗ. inciſo trun
co ſuſcipiẗ ventriculo edino locato humor la
ctis videtur effluere.¶ Sera.li.ag.ca aforbi/
on.auc.Dyaſ.aforbion ẽ euforbiũ: et eſt arbu
ſtum ſimile ferule in figura ſua.naſciẗ in mau/
ritania ceraſiẽſi:ꝛ in regione tabex eſt plenus
multo gũmi acuto.Caueant ſibi hoĩes ab eo
qui colligũt ipm gũmi:ꝓpter ſui nimiã acuita/
tem.Et ideo accipiũt vẽtres aĩalium et lauãt
eos et alligãt ſtipiti ipſius arboris.deinde pũ/
gũt arboris ſtipitẽ a longe ſtãtes cũ lãcea.effũ
ditur nãqꝫ in ventribꝰ exiẽs a ſtipite multũ co
pioſum ſubito ac ſi fundereẗ ex vaſe aliquo.
Ita ꝙ aliqñ effunditur in terrã etiã ex eo ſub
ito ꝓpter impetũ ſui exitus.Et egrediuntur de
eo ex arbore due ſpecieſ.vna earum eſt ſimilis
ſarcocolle in quantitate orobi: ꝛ eſt in fruſta.
et alia aſſimilatur feci.Adulteratur autẽ cum
ſarcocolla:et ex gũmi arabico ſibi admixtis.
Melius ex eo eſt clarꝫ acutum.Experimentũ
aũt eius p guſtum eſt difficile.qm̃ ipm mordi/
cat linguã ſubito cũ violentia multa: et durat
mordicatio eius diu.Et ꝓpter hoc om̃e quod
guſtatur ex eo:poſtea videẗ bonum.primꝰ aũt
ad cuius cognitionẽ peruenit hec medicina fuit
lineas rex lioy.Et idẽ au.Gal.vi.ſim.far.ca.đ
euforbio.virtus eiꝰ eſt ſubtilis acuta ſicut vir/
tus aliarum gummarꝫ ſimiliũ.

Operationes.

¶ Serapion auc.Dyaſ.Hoc gũmi qñ fit co A
hol cũ eo:habet ꝟtutẽ abſtergẽdi aquã q̃ eſt ĩ
oclo niſi qꝛ eiꝰ mordicatio durat tota die.et p
pter hoc miſceẗ cũ aliq̇bꝫ potionibꝫ que ſiunt
cũ ſpeciebꝫ:ꝛ bibitur ꝛ confert ſciaticis.
¶ Et ipm excoriat oſſa ĩ vno die.ꝛ ſeparat ab B
eis fragmenta eorꝫ.Oportet aũt vt p̃muniaẗ
caro circũſtans oſſi cũ ceroto aliquo vel cum
pãnis lineis:ꝛ ipm habet virtutẽ laxãdi ꝛ cale
faciendi humores aquoſos ſicut ſinapis.
¶ Et ideo cõfert laxatio eius ydropicis ꝛ coli/ C
ce.ꝛ alijs frigidis egritudinibꝫ ſimilibꝫ iſtis.ſꝫ
ipm acuit coleram ꝛ inducit ſitim nimiã: quia
deſiccat.Oportet autem vt admiſceatur ei ſe
men petroſilini aut aniſi.
¶ Et dicũt quidã quãdo aliqđ aĩal remorde/ D
rit aliquẽ ſcindatur cutis capitis eius ꝛ ponaẗ
in illa ſciſſura:ex hoc gummi trito nõ nocet ei
venenũ ꝛ pondus.ʒ.iij.ex eo occidit: quoniam
vulnerat ſtomachum ꝛ inteſtina.
¶ Et idẽ auto.Alcauzi.Stringit orificiũ ma E
tricis multũ.adeo ꝙ ꝓhibet exire fetum.
¶ Et idem auc.aben meſuay.Proprietas eiꝰ F
eſt laxare flegma viſcoſum quod eſt ĩ lumbis
et in inteſtinis:niſi quia infert anxietatem ꝛ de
ſiccationem aduſtionem et tenaſmonẽ.Et re/
ctificatio eſt ꝙ non teratur multum ꝛ miſcea/
tur cum bdellio aut cum ſucco liquiricie: aut
cum ſpeciebus aliquibus ſicut eſt ſpica et cina

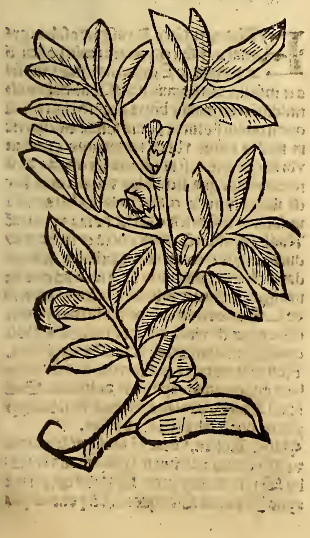
momū z caſſia lignea: z liniatur cū oleo roſa₃ et oleo amigdalino. Et melius ex eo eſt claru₃ nouū: qḋ tranſit ab vno anno vſq₃ ad tres. z color eius eſt citrinus calidi odor₃ amarū acutū Et doſis ei⁹ eſt a duob₃ kyrat vſq₃ ad tres

G ¶ Johannes Meſue. Solutione educit flegma viſcoſum et groſſum a locis profundis corpis mūdificās iuncturarū v acuitatē ab humoribꝫ groſſis difficilis eradicationis. nec eſt ei res ſimilis ad hec: et eſt ex reb₃ mundificantibus neruos: et conſumentibus humiditates inbibitas in eis. diſſoluitur in oleo keyri. et inungitur cum eo. et confert egritudinibꝫ neruorum frigidis: ſicut eſt paraliſis ſtupor et tortura et tremor et ſpaſmus. z eſt mirabilis red ad id.

H ¶ Et ſumptū in potu ſm nodos emendatiōis eſt medicina magna doloribꝫ nodoſis: q̄ vadunt et veniūt per iuncturas. et eſt ex reb₃ q̄ faciunt ſternutationē cū fortitudine

I ¶ Conſeruat aūt quadriennio. Recens aūt anni ſui eſt pniciosum. Hi aūt q̄ ſumunt ipm timeant frigus. Conſeruat aūt ne cito ſeneſcat in milio vel fabis vel lentibus.

K ¶ Et dixit Dyaſ. Aureus vnus et eo interficit. Doſis eius eſt a kirat. i. vſq₃ ad. iij.

Capitulum. clxxx.

Faba. Iſido. Faba dicit a veſcēdo q̄ſi faga. Fage nanq₃ z grece comedere. Primū aūt hoīes hoc legumine vſui ſunt. Palladius lib. ij. Faba ſi bis ſarculet proficiet multu₃ fructū et maximū redditura. vt ad menſurā modā cōplendi. ¶ Idem libro ſeptimo. Menſe Junio faba vellēda ē luna minuente ante lucem ſane et anteq̄ luna procedat. Excuſſa et refrigerata ponatur ſic q₃ gurguliones infeſtos non patietur. Idem lib. duodecimo. In principio menſis Nouembꝛ Faba ſpargenda eſt. que pinguiſſimum vl' ſtercoratum deſiderat locū. vel vallem quā ſucc⁹ veniens a ſummitate fecundet. Primo ſeritur deinde proſcindit. et tunc ſulcatur.

¶ Idem li. xiij. In menſe Decembꝛi faba circa ſeptimum ydus poteſt ſeri. Nā poſt exactā brumam male ſeminatur.

¶ Auicen. Fabe proxime ſunt equalitati: ſed plus decliues ſunt ad frigiditatem z ſiccitatem In ipſis eſt humiditas ſuperflua. proptereq₃ in viridibus. que frigide et humide iudicantur. Fabacie quidem vehementius ſtiptice ſunt. et egyptiace humidiores ac minoris nutrimēti. Virides ſunt plurime ſuperfluitatis: ac tarde digeſtionis: ac multe inflationis. Fabaru₃ meliores ſunt groſſe et albe: que nō a gurgulionibus pforantur. Deteriores aūt ear ſunt recentes. Gal. vij. ſim. far. ca. de Faba. ſm trāſlationem grecam. capi. Tiamus. id eſt faba. ſm vtrāq₃ prope mediam complexionem eſt in exſiccando et infrigidando. Participat autē q̄ndam parumper abſterſiua virtute caro eius ſicut z cortex ſtipticus.

Operationes

¶ Dyaſ. ca. de Faba ſm tranſlationē grecam Faba noſtra ſumpta inflationes preſtat: et indigeſtibilis eſt. A

¶ Tuſſim medet. z accepta diſſinterijs z ſolutioni ventris ſingulare pſidium eſt. vomitibus eſt vtilis. cui ſi aqua in coctura fuerit mutata inflationem ſtomacho nō facit. B

¶ Viridis comeſta ventrē inflat. z cacoſtomacha eſt farine fabe cathaplaſmatibus adhibita cum polenta tumoribꝫ percuſſure occurrit. Id ſola facere nouit: tumorē mā maru₃ ſimili modo curat. lac mamillis nimis pfluēs impōſita vt cathaplaſma ſtringit. mixto melle z farina fenugreci parotidibus prodeſt. C

D ¶ Liuores corporis detergit. Cum roſa ꝛ thure maſculo ꝛ albumine oui mixto dolores oculorū ꝯpeſcit. Dentibꝰ ꝯquaſſata ꝛ fronti impoſita tumores teſtiū ſpargit.

E ¶ Infantibꝰ ſi impoſita fuerit teſtes propendere nō ſinit. Coriū eius coctū ꝛ cathaplaſmati impoſitū maculas albas emēdat. In balneis fricatione adhibita capillos tenueſcere facit

F ¶ Fluxum ſanguinis vulnerum ſtringit puluere ipſo ſolo aſperſo.

G ¶ Faba media eſt inter frigidā ꝛ calidā diſtemperantiā aliq̄d participans, p̄ecto: ie virtutis et ſtiptice. Quare exterius poſita ſine moleſtia deſiccat. Podagricis igit̄ et artetic; in aq̄ cocta admixta adipe ouis recēti: aut anſerina mitigat dolorē neruorū: aut ꝯtractionē: ꝛ vlcerationes cum oximelle fabe farina cocta ꝛ ſuperpoſita vt cathaplaſma ſanat.

H ¶ Nā ad teſticulos ꝛ mamillas eſt optimū cathaplaſma. amant em̄ loca hec mediocriter infrigidari ſi ſint inflammata: maxime q̄n de lactis coagulatione patiunt̄ inflāmationē.

I ¶ Rabi Moyſes capi. de faba. corrūpit mentem. Iſaac in dietis particularibꝰ particula p̄ma capitulo de fabis.

K ¶ Fabe in natura ſua frigide in ſiccitate diuerſe ſunt. Comeduntur ſicce et pfecte ſuis tp̄ibꝰ Comeduntur enim virides necdū meſſionis ſue completo tpe: virides frigide ſunt ꝛ humide in primo gradu.

L ¶ Nutrimentū eorū nimis generat humores crudos et groſſos inflatiue ventoſitatem faciunt in ſuperioribꝰ ventri s. propter qđ ſtomacho valde nociue ſunt.

M ¶ Sicce vero ſuiſq; tp̄ibꝰ pfecte frigide ſunt et ſicce in p̄mo gradu nō inlaudabilē ſanguinē creant. ordeo magis nutriunt accidēt aliter nō naturaliter duabꝰ de cauſis. Una propter ſue ſubſtantie groſſiciē et tarditatē ſolutōis ex mēbris. ſubtilitate vero ſubſtātic ordei. et diſſolutione ex mēbris cita. vnde minus nutrit.

N ¶ Secūda pp̄ter ſui multitudinis vētoſitatē ꝛ groſſiciē eius. vnde carnē inflat et dilatat. et operat̄ in ea id qđ frumētū in farina. propter hoc in ſuperioribꝰ ventris ventoſitatē pluri mā groſſam generat ꝛ inflatiuam. ex qua fumꝰ incipit aſcendere cerebro nocēs. ꝛ ſomnia multa corrupta inducit

O ¶ Cū igit̄ naturalr hoc habent fabe: nō eis aliquo coctionis modo poſſunt auferri. Unde Galie. Fabe ſi nimiū coquantur inflationē et ventoſitatē ſuā ſicut ordeo auferre nequiuimꝰ minuere tamen poſſumus.

P ¶ Experimēto autē ꝛ bal in eis qui fabis vtentes aſſidue indigeſtionē patiunt̄. et ſi ſaniſſimꝰ ſit: ſit idem. Omnia aūt que diximus eadē ſint medulle tantūmodo.

Capitulum. dlxxxi

Faba egyptiaca. Pyaſica. de faba egyptiaca. Fabā egyptiacā multi polleticō appellant in Egypto naſcitur ꝛ in aſia et in ſicilia ꝛ in ſtagnis naſcit̄. folia habēs altitudinē et latitudinē bn̄tia. florē ferēne croceū que ſi multū floruerit pdunt̄ folia. flos eius eſt in medio ipſius vbi eſt rotunditas quedam vbi ſilique ipſe naſcunt̄. flores ipſi cirouia dicūtur: ea ratiōe qua ſterafulos dicunt̄. quia hec eſt illis cōſuetudo ex argilla faciūt ſteras ꝛ ibi includunt ipſum ſemen. et ſic ponūt vt naſcat̄ Radix ē groſſior q̄ canne. cocta et cruda mā ducatur. que et collocaſia appellat̄. a quibuſdam culcaſia. quod idem ē. Et ideo ad eius inueſtigationē quere in littora culcaſia ſuperiꝰ de C. Semen eius comeditur ſiccū et viride: color niger eſt ꝛ maior q̄ noſtra faba. ¶ Galienus li. ij. de alimentis. ca. de faba egyptiaca. Non eſt lupinus vt putauerunt aliqui. Nam facit ibidem aliud capitulum de lupinis. Sed apud Auicennam libro ſecundo de faba egyptiaca. que et faba ſyriaca dicitur.

¶ Unde Auicen. vocat eā fabā ſyriā: quoniā de ipſa multū naſcitur in ſyria. Sed vera faba Syria eſt faba greca Sꝫ faba egyptiaca apud Johannē Serapionē. Eſt pondus pō

derans ſumens et q̄ttuoꝛ ſcd̄m arabes.et ſunt obuli q̄ttuoꝛ.ꝛ ſunt brana.xlviij.

Operationes

A ¶Auicen. Si fiat ex ea gargariſmus cum lacte ſale contra egritudines ſpiritualium ꝯfert ꝛ ē cibus in egypto.

B ¶Et ſolutione educit aquā citrinā:ꝛ pꝛopꝛie ſemen eius et ſuccus ipſius.

C ¶Et pꝛouocat vꝛinam:et generat ſperma.ꝛ expellit coleram et aquoſitatem eius cum facilitate.et potus ipſius fit ab vna tertia libꝛe vſq; ad duas tertias.

Capitulum.clxxxij.

FAba inuerſa.Pli.Faba inuerſa ē herba:cuius folia ſunt ſicut folia alkekengi.ſtipes eius lōgitudinis cubiti vnius aut duoꝝ aut plus.ſemen eius viride. tendēs ad nigredinē:magnitudinis fabe cōmunis.habens q̄ſi effigiem in medio ſicut faſcolus:ꝛ romani vocant eam fabariam.

Operationes

A ¶Fabaria ſiue faba inuerſa in vino decocta: ad teſtiū tumoꝛes ac genitalium pꝛoficit.

B ¶Fomēto etiā ex aceto decocto tumoꝛes maturat et aperit. Itē liuoꝛib⁹ q̄z cōbuſtis medet.

C ¶Et in voci eam pꝛodeſſe Marcus varro fatetur

D ¶Fabarū deniq; ſiliquarūq; cinis ad coxendices et ad neruoꝝ veteres doloꝛes ꝓdeſt cū vetuſtate ſuilli adipis.ꝑ ſe q̄z decocte ad tertias coꝛtices fabarum ſiſtunt aluum.

Capitulum.clxxxiij

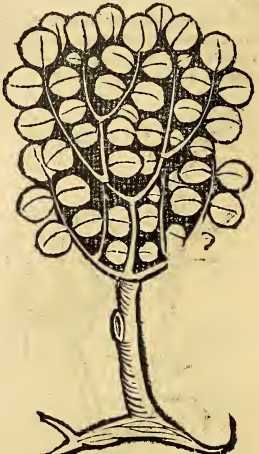
FAgaſtron. Dyaſ.ca.fagaſinō. Fagaſmon quam multi apparine dixerunt ē plāta quā vocant ſanction.ꝛ eſt xifion ꝛ eſt gladiolus ſegetalis.folia hꝫ yridi ſimilia. ſed minoꝛa et anguſta et acuta.haſtā hꝫ aſperam ꝛ cubitalē cū floꝛib⁹ purpureis. Radices ſunt illi due paruule et rotunde.vnā hab ēe ſuper terrā poſitā ſicut bulbi minoꝛes. Altera ē deſubtus tenuis ꝛ ſupgroſſioꝛ. Naſcit̄ locis cultis:ſuperioꝛ maioꝛ eſt et acrioꝛis virtutis

Operationes

A ¶Dyaſ. Cathaplaſmatib⁹ adhibita puſtulas ꝛ tumoꝛes coꝛpis tollit:medicaminib⁹ mixta ꝛ ſuppoſita menſtruis imperat.

B ¶Cum vino bibita ventrē ſtimulat. Cathaplaſmati impoſita cum vino atq; thure ſagittas vel ſtirpes educit.

C ¶Soluit etiā inguinū collectionē. Radix ſo inferioꝛ accepta infantiū enterocelicos medet̄

Capitulum.clxxxiiij.

Fagus. Fagus eſt arbor glandifera in/
de noiata eſſe credit: q2 olim cū9 homi/
nes vixerūt fructibus. Dicta eſt enim
fagus a fage grece qd eſt latine comedere.
¶ Pli.li.ij. Fagis pectines tranſuerſi in pulpa
fuerunt apud antiquos. Inde z vaſis yonos
Marc9 curius iurauit ſe ex preda nihil attigiſ
ſe pter guttū faginū: q̄ ſacrificaret. lingnū in lō
gitudinē ita fluctuat vt q̄ pars fuit a radice va
lidius ſidat. Fagus ac cerrus celeriter marceſ
cunt. Facilis eſt fagus in materia quāq̄ fragi
lis ac tenera. Ꝗ adeq: fictilib9 laminis in tenui
flexibilis. capſiſq3 ac ſcriniīs ſola vtilis. fagus
in plana deſcendit ſicut et quercus. Fago q3 fa
cillime ex omnib9 q̄ reſinā ferūt: ſed minime du
rant preter q̄ ex pino.

Operationes

A ¶ Pli.li.xvi. Hui9 glans murib9 gratiſſima ē
B ¶ Idē in li.xxiiij. Fagi folia in gingiuarū z la/
biorū viciīs manducant. Glādis faginee cinis
calculis illinit. Itē cū melle alopitiīs.
C ¶ Palla.li.pmo de fago vel faxino. diutiſſime
tabulata durabūt. ſi ſtratis ſup paleis vel filice
calcis humor nuſq̄3 ad tabulati corp9 accedit
D ¶ Idē li.xij. Fagus in ſicco vtilis eſt: humore
corrūpit. ¶ Ex li. dena. re. Fagus eſt arbor glā E
difera: cuius fructus ē dulcis: ſed pectori noci/
uus. Oleū vero clariſſimū lāpadibus admini/
ſtrat. lignū eius ſatis admodū durū: ſed vermi
bus penetrabile: niſi fumo penefuerit cōtinue
delibutū: viride aūt in aquis poſitū per longa
tpa fertur in lapidem dureſcere.

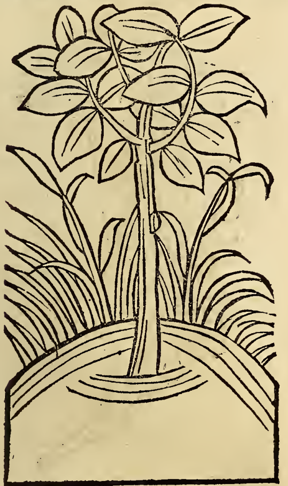
Capitulum.clxxxv

Faſeolus: Sera.li.aggre.ca.luchia ſi/
ue lubia.auc. Dyaſc.luchia .i. faſeolus:
folia hz ſilia foliīs plāte q̄ dr cuſſus: niſi
q2 ſunt molliora. z rami eius ſunt ſubtiliores
ſil'es fil' adherētes herbis: q̄b9 approximant: z
elōgant multū donec ſit vmbraculū ſub eis. et
hz vaginas ſubtiles ſil'es vaginis fenugreci: ni
ſi quia ſunt longiores et pinguiores. et interi/
us vident q̄ſi varīj z diuerſi coloris. quia que/
dam trahunt ad albe. et quedā ad rube. z cōe/
dit huius fructus elixus ſicut cōedunt ſpargi
Virtus eorū calida et humida in pmo gradu

Operationes

¶ Serapion. Generant multā ventoſitatem A
z puocant menſtrua: z inflant. z generat hūo/
res flegmaticos groſſos. Et ſunt mali ſtoma
cho. et rubei ſunt groſſiores
¶ Et quando ſumuntur cum ſinapi et come/ B
dūtur ſinapis prohibet maliciā eorū. et albi q̄

dē ſūt multā hūiditatē hñtes: et ſūt graues di-
geſtiōi. ⁊ ciminū iuuat ad digeſtionē eoꝝ: ⁊ co
medere eos calidos cū almuri ⁊ oleo ⁊ cimino
C et nō comedat̃ cortex eorū exterior. ¶ Et bibit̃
poſt eos vinū parū groſſū. et purpurati cū a-
ceto ſ͛ difficil' digeſtiōis ꝓpter ſiccitatē aceti.
D ¶ Et de ꝓꝓetate coꝝ ē ꝓuocare mēſtrua: ⁊ ma
E xime q̄ ſūt rubei ex eis. ¶ Et ipi ſūt boni pecto
F ri et pulmōi. ⁊ faciūt ſomnia mala ¶ Auerrois
li. colliget. cap̄. de faſeol'. Faſeoli declinant ad
G ca. ⁊ hu. ¶ Et impinguant corpus: et ꝓuocant
vrinam. et ſanguinē menſtruū. et laxant vētrē
proprie rubei.

Capitulum. clxxxvj

FRaxinus. Iſi. Fraxinus vocari fert̃. eo
q̄ magis in aſperis locis montaniſq;
frugis naſcit̃. Se. li: ag. c. dirdan. i. fra
xinus ita noīat̃ grece in oriēte. arabes noīant
eā arborē cinicū. ⁊ in perſia noīant eā luzach: ⁊
eſt arbor hñs in ramul' camerulas in q̄bꝫ ē hu-
miditas q̄ qñ deſiccat̃ generant̃ ex ea alia aīa-
lia ſimilia cimicibꝫ. ¶ Et idē auc. Gal'. Sapor
eius eſt ſtipticus. ꝟtus eius ē q̄ infrigidat ⁊ de
ſiccat. ¶ Paulus ca. de fraxino. Fraxinus fri-
gidus eſt ⁊ ſiccus in ſecundo gradu.

Operationes

¶ Sera. Uirtus eius eſt q̄ ꝯglutinat dū eſt re A
cens et ꝯglutinat vlcera recētia. et radix eius
ad hoc valet ſilr qñ ꝓijcit̃ aq̄ in q̄ decoquit̃ ſu- B
ꝑ oſſa cuius cōglutinatio ē neceſſaria. ¶ Sꝫ
cortex eius dū recēs eſt ꝓprie ſi liget̃ ſuꝑ locum
ꝯſolidat eū. ¶ Decoctio corticis eius ꝯſumit C
flegma. et qñ cortex exſiccat̃ curat egritudinē
cū q̄ eleuat̃ cutis. ¶ Gal'. li. dynamidiaꝝ. ca. de D
paſſiōibꝫ ſplenis. Corticē fraxini coque in vino
et da bibere. ⁊ infallabiliter ſplenē attenuat.
Nā res probata ē. q̄ ſi det̃ ꝓcello bibere aliq̄-
bꝫ et interficiat̃ ꝑuiſſimū inuenies ſplenem.
¶ Paulus. Cōtra fluxū ventris et lienteriā ⁊ E
diſſinteriā. vꝫ fomētū ex aqua pluuiali decocti
onis corticū eius. ¶ Cōtra vomitū ex debilita F
te virtutis ꝯtētiue cortices eius buliāt et ſpō
gia intincta ſuꝑ ſtomachū ponat̃. et ex cinere
eius ⁊ argēto viuo fit optimū vnguētū ꝯ ſcabiē

Capitulum. clxxxvij.

FLāmula. Pla. Flāmula dr̃ q̄r ꝟturē hꝫ
incenſiuā. et eſt ca. et ſic. in. iij. gra. viri-
dis eſt multe efficacie. exſiccata ꝟo nul
lius. ¶ Iſido. Flāmula ca. eſt et ſic. in fi. ij. gra.

Operationes

¶ Plate. Ad cauteriū ſiue ignē faciēdū flāmu A
la cōterit̃ ⁊ ſuꝑ locū ponit̃. ac ꝑ diē dimittit̃: ſic

B poſtea cutẜ cõbuſta recipit. ¶ Ad apoſtemata rũpen-
dũ qñ ꝑuſum ẽ ad saniẽ: ⁊ caput ẽ durũ. Nec cũ
ſquama ferri cõterit ⁊ cũ oleo ſupponit. Oleũ
ſiqdẽ ponit ad relaxationẽ ne flãmula multuȝ
C deſiccet. ¶ Cõtra q̃rtanã etiã et arteticã interi
us opat. Oleũ roſaceũ ex ea cõfectũ valet con
tra yliacã: in cibis vel alio modo ſumptũ.
D ¶ Idẽ qȝ valet exteri9 inunctũ: cõtra dolorem
arteticũ et yliacã ſtrãguiriã et diſſinteriã: et cõ
tra vitium lapidis p cliſtere iniectũ cõfert

Capitulum. clxxxviij.

FRagaria. Dyaſco. Fragaria herba eſt multũ nota. fructus eius hoĩes ſolẽt comedere. Folia habet ſimilia foliis brionie: niſi q2 ſunt molliores et lanuginoſi. Rami eius ſubtiles ſimiles filis. ſemen habet album ſimile milij. Fragaria frigide et humide eſt cõplexionis in primo gradu.

Operationes

A
B ¶ Plat. Herba et fructus frigide ſunt cõplexi
onis. ¶ Cõtra nimiũ fluxũ menſtruorũ ſuccus
fragarie cũ ſucco plãtaginis mixtũ cõfert. Itẽ
fragaria ſumpta cũ boragine et bugloſſe in ci-
C bis generat bonũ ſanguinẽ.
¶ Omnia vulnera cõſolidat cuȝ ſucco fraga-
rie linita. Recipe ſucci fragarie ⁊ aque plãta-
ginis et aque ſcabioſe. ana. ℥. ij. mell' roſati ſuc
ci mororũ celſi. ana. ℥. i. aceti parũ miſceant fiat
gargariſmus. ¶ Sũptũ vȝ cõtra apoſtemata guttu D
ris cũ eo gargariſãdo. Succus etiã fragarie
cũ cimino ſumpt9 valet ad fetorẽ oris. Itẽ cũ
boragine ſumptũ valet p dolore capitẜ ⁊ corde
Itẽ aq̃ decoctiõis eius fragarie valet ꝯ dolo
rem capitẜ: et ſedat ſudorẽ et calorẽ. ¶ Fructus E
eius ſedat ſitim. Ad cõſolidãdũ fracturã cru-
ris vel alterius mẽbri. Re. ſuccus fragarie ſuc
cus plãtaginis. ana. ℥. iij. folia fraxini. ℥. i. deco-
q̃ntur ſil' ad modũ emplaſtri et ſuperpoſitum
ſoultũ valet. ¶ Succus fragarie cũ ſucco cõ- F
ſolide minorẜ mixtus cõſolidat vulnera.

Capitulum. clxxxix.

FEniculos. Pla. Feniculus eſt in. ij. gdu ca. ⁊ ſic. ꝟtutẽ hȝ diureticã ex ſubtili ſubſtãtia ⁊ q̃litatibꝫ ſuis. Semẽ eius ⁊ folia et cortices atq; radices cõpetũt vſui medicine. In ꝑncipio verẜ colligunt: ac p mediũ annum ſeruant. ¶ Sera. li. ag. ca. haziems auct. Bal. Haziems. id eſt feniculus: eſt ex eo domeſticus et agreſtis. Domeſticus omnibus ẽ notus: cuius virtus eſt prima que calefacit in: iij. g. ⁊ deſiccat in ꝑmo: ſcda ſubtiliat: tertia generat lac Et agreſtẜ dr maritinus vel montanus radix eius et ſemẽ ſunt fortiorẜ deſiccatõis q̃ radix et ſemẽ domeſtici: q2 in domeſtico ẽ pax

ſtipticitas. Gal. vij. ſim: far. c. d' maratro. Maratrū .i. ſemen feniculi. calefacit q̄ dē fortiter vt ex tertio iam poſſit gradu exiſtere: ſiccat aūt nō ſimiliter: ſed ſm pmū. ⁊ ppterea lactis generatiuū eſt. ⁊ nō generaret ſi ſiccaret fortiter. ſuffuſis aūt auxiliat̃ ſm eandē rōnē. Eſt vo ⁊ ali9 feniculus ſilueſtris: quē vocāt pter magnitudinē eq̄nū feniculū. cuius radix et ſemē ſiccioris ē vtutis alio q̄ apud nos eſt. Et mihi videt̃ exinde q̄ ea q̄ ſm ventrē ſiſtat ⁊c. Et idē ſexto ſim. far. ca. ypomaratrū vocat feniculū iſtū ſilueſtrem ypomaratrū. vel feniculū erraticū. vel caballinū. ſiue equinum. Dyaſ. ſm tranſlationē noſtram. Feniculus calefacit manifeſte et deſiccat mediocriter.

Operationes

A ¶ Aui. li. ij. c. de feniculo. Fenicul9 ortulanus ca. ē. in. ij. apit opilatōes. acuit viſū. ⁊ pprie gūma ei9 ↄfert in initio aq̄: et apud ei9 deſceſū
B ¶ Et democrit9 q̄dē exiſtimauit q̄ venenoſi vmes paſcūt feniculi recentis ſemē vt eoꝝ viſus
C cōfortet̃. ¶ Et vipe et ſerpētes fricant oculos ſuos cū egrediunt̃ de cauernis ſuis poſt hiemē ſup ipm: vt illuminent̃ oculi. qđ humidū eſt lac exuberare facit: ⁊ pprie ortulanū. et qñ bibit̃ cū aqua frigida: cōfert nauſee: et inflatōni ſto
D machi. ¶ Et eius digeſtio eſt tarda: ⁊ ei9 nutrimētū ē malū: puocat vrinā et menſtrua. Et ſilueſter pprie frangit lapidē. in terreno q̄dē ⁊ fluuiali eſt iuuamentū ad renes ⁊ veſicā. Et pprie confert ſilueſter diſtillationi vrine.
E ¶ Et qñ comedit̃ radix cū ſemine ſuo. ſtringit ⁊ cōfert febribꝫ antiq̄s. ⁊ dat̃ in potu cū aq̄ frigi
F da. ¶ Et cōfert nauſee et febribꝫ. ⁊ inflāmatiōi ſtomachi. ex eis cōfert eius decoctio cū vino morſui vermiū venenoſoꝝ et cū aq̄. ⁊ terit̃ ei9 radix ⁊ ponit̃ ſu pmorſū canis rabioſi ⁊ cōfert
G ¶ Gal. Feniculus generat lac in mammillis. Suffuſiones curat. et eſt diuretic9 ⁊ mēſtruorū eductiu9. Et feniculus ſilueſtris ſiſtit ea que ſm ventrē etem̄ adeſt ſtipticitas maxia ei. huiuſmodi igit̃ nō ſolū radix: ſed multo mag ſemen. Et pōt etiā lapides frāgere: et ytericos ſanare. menſtrua puocare: et vrinas mouere
H ¶ Alius vo eq̄nus feniculus eſt cuius ſemen rotūdū ē ſemini coriādri. ſimile vo in vtute ſemini alterius eq̄ni feniculi debilius tamen.
I ¶ Dyaſcorides. Feniculus lac mammillis generat. comeſtus vrinam et menſtrua educit. et cathaplaſmatibus adbibitus cum ptiſana comeſtus id facit.
K ¶ Elixatura eius bibita nefreticis et veſice dolori medetur. Urinam prouocat. Morſibus venenatis cum vino occurrit.

Capitulum. cxc

Febrifuga. Dyaſcorides. Febrifuga ſiue cētaurea minor eſt herba ſimilis camomille. virgam habens perlongā angulоſam. florem purpureum. Folia minuta et oblonga ſicut ruta. ſemen ſicut triticum: et ſic oblongum. radix eſt ei oblonga et inutilis. guſtu amara. Naſcitur locis aquoſis. Nominat̃ etiam ab alijs ellebоritis ſiue amaratrum vel febrifugia.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Centaurea minor ſiue febrifuga tunſa et impoſita viridis vulnera purgat A
paracoleſim preſtat. B
¶ Cicatrices vulneribus recentibus et veteribus inducit. Elixatura eius bibita coleram ⁊ humores pingues deponit.
¶ Sciaticis ano ſuppoſita ſanguinē puocat C
⁊ dolorē illi9 mitigat. Succus eius melle addito caliginem oculis detergit. abortum facit. Neruis dolētibꝫ fomento p̄ſtat auxilium.

Capitulum. cxci

Fenugrecū. Aui. li. ij. ca. de fenugreco: Fenugrecū ca. ē in fine p̄mi. ſic. i p̄mo. ⁊ nō euacuat̃ ex hūiditate extranea. eius ꝟtus ē digeſtiua et lenitiua. ⁊ illō ꝓpterea ꝙ in ipo aggregat̃ de caliditate cū viſcoſitate. ⁊ ei⁹ viſcoſitas ꝓhibet d̃niū nocumēti caliditatꝫ et eius caliditas opat̃ cū facilitate: ⁊ ei⁹ hūor ē malus. licet nō ſit paucus. Subſtātiā hꝫ glutinoſaꝝ. ꝟtutē hꝫ maturādi ⁊ relaxādi. Diaſ: c. buceron. Bucerō ei ſanat bouis cornu. eglocerō ꝟo capri cornu. Nā ſemia fenugreci corniculꝭ ſilibꝫ cornibꝫ ſunt ꝟtus eius ē malactica Gal. viij. ſim. far. ca. tylis. Tylis. i. fenugrecū ca. ē in ij. ſic. in p̄mo. Se. li. aggre. c. balba. Balba: i. fenugrecū. ꝟtus eſt ca. in. ij. gradu. ſic. in primo

Operationes

A ¶ Aui. Eius oleū qđ fit cū mirto ꝯfert capillꝭ ⁊ veſtigijs vlcerū. ⁊ ꝯfert fiſſurꝫ frigidis ꝓpt muſcilaginoſitatē ſuā ꝓpe cū oleo roſaꝝ ⁊ ingredit̃ in medicinis pāni: et facit colorē bonum

B ¶ Et alterat odorē orꝭ: ⁊ remouet odorē corpis ⁊ ſudorꝭ. Et reſoluit apāta flegmatica ⁊ dura.

C ¶ Et eius farina valet ad apāta ca. apparētia ⁊ occulta cū nō ſunt inflāmata. ſed ſt̃ declinantia ad duriciē q̄ndā. ⁊ lenit adublet ⁊ maturat

D ca. ¶ Et ꝯfert cū oleo roſaꝝ aduſtioni ignis. mūdat furfures ablutōe capitꝭ facta ex eo. ⁊ facit ſodā ꝓprie cū comedit̃ cū muri. q̄uis ſit cum almuri minus nociuū ſtomacho. ¶ Clarificat E
vocē ⁊ pulmonē. ⁊ lenit pectus ⁊ guttur ⁊ ſedat tuſſim ⁊ diſniā ꝓprie q̄n coq̃t̃ cū melle aut dactilꝭ aut ficubꝫ. ⁊ melius ē vt ꝯiūgat̃ etiā cū dactilꝭ carnoſis. ⁊ ſumat̃ ſuccus amboꝝ ⁊ miſceat̃ cū melle plurio: ⁊ ſup prunas tpate calefiat. ⁊ ſumatur añ cibū tpe lōgo cū nitro factū empla
ſtrū ex eo ꝯfert ſpleni. ¶ Et eius decoctio cum F
aceto ꝯfert debilitati ſtomachi. ꝓprie ꝙ ex ipo recēs ē. Et eius electuariū facit nauſeā: ſꝫ acetū ⁊ muri expellūt nocumētū cōmeſtiōis eius. Fit eucatiſma ex decoctōe ipius ad apāta ma
tricꝫ ⁊ dolorē eius ⁊ coartationē ipi⁹. ¶ Et ei⁹ G
decoctio cū aceto ꝯuenit vlceribꝫ inteſtinaꝝ. et ſilr̃ recēs cū aceto q̄n cōedit̃. Et decoctio eius
cū aq̄ ca. ē bona tenaſmōi ⁊ ſolutiōi. ¶ Et ei⁹ H
oleū ē bonū apātibꝫ ani ⁊ ad tenaſmonē. ⁊ dolorē ventrꝫ pungitiuū ꝓprie cū almuri añ cibū. Et nō mouet ad expellēdū fecē niſi ꝓpt ſuā acrimoniā. ⁊ ꝓprie cū melle nō plĩmo vt nō mordi
cet fortiter. ¶ Et eius decoctio cuꝫ melle facit I
deſcendere hūiditates groſſas ab inteſtinis. et ꝓuocat vrinā et mēſtrua. vt ſupponat̃ cū adi
pe anatꝫ. ¶ Et ꝯfert duriciei matricꝫ. ⁊ facit ge K
nerationē matricis facilē. cuius generatio eſt difficilꝭ ꝓpt deſiccationē. Et ē bonū hn̄tibus emorroidas. ⁊ facit ſterc⁹ boni odorꝫ. ⁊ facit fetere vrinā ⁊ ſudorē. ⁊ non ē ſicut lupini in diffi
cultate ſui exitus. ¶ Gal. Fenugrecū feruēter L
inflāmatiōes exacerbit: minus ꝟo calidos et q̄cunqꝫ ſcliroſi ſunt diaforando curat.

Fenū. Iſi. li. xvij. Dis cū herba mollis
pciſa ſicca fenū dici pōt. 7 maxie q feribꝫ
aliqn apta ē nutriēdis. Nā fenū cibꝫ eſt
ppē iumētoꝝ. Idē dt: fenū ē dictū ex h ḡreo flā
ma nutrit. flos ei9 flāma ē. De feno āt dt glo.
ſup Iſaiā. xl. Fenū naſcēdo hꝫ viroꝛē 7 creſcen
do decoꝛē. dein de floꝛē: tādē caloꝛe ſol' ſicca-
tū redigit in puluerē. ſicut 7 hō p etatū ſucceſſi
onē decoꝛē amittit ac cadit in puluerē 7 i moꝛ-
tē. Fenū itaqꝫ q̄ꝫdiu viret 7 frōdet mōtes 7 pꝛa
ta veſtit 7 oꝛnat. 7 tā floꝛū diuerſitate q̄ꝫ etiā
viroꝝ venuſtate ad ſui aſpectū intuētiū oculos
allicit. reficit et delectat, ꝑpter ſue ſubſtātie aut
viriditatē: feruēte ſole ei9 hūiditas de facili cō
ſumit. 7 herba q pmo floꝛēdo q̄ſi ridere vide-
bat. tādē a ſua glīa ſpoliata penitus inuenit.
Nā fenū qđ oꝛit et vireſcit: cras moꝛit et in cli
banū mittit. qꝛ q̄ſi ſubito deficit et areſcit. ſi-
cut de impio p ſilitudinē dꝛ in pſ. Fiat ſicut fe-
nū tectoꝝ q pus. 7c. vbi dt glo. q̄nto fenū alti
us ſtat 7 min9 pfunde inferius depinit: radicē
tanto minus creſcit: immo citi9 deficit 7 areſcit

Operationes

A ¶ Fena creſcētia in locꝫ aliq̄ntulū mōtuoſis
mediocrit ſiccꝫ magꝫ ſūt odoꝛifera. etiā aliq̄bꝫ
magis ſapida q̄ꝫ alia q creſcūt in p̄tis plauſtri
B bus 7 aq̄ſis. ¶ Ut dt Pli. qꝛ in illis humoꝛ nu
trimētalis magꝫ ē digeſt9: in illis vero minus.
C ¶ Itē Fenū ad diuerſos vſus neceſſarios re-
ſeruat. que cauſa breuitatis relinquo

Capitulum. cxciij.

Ferula. Iſi. Ferula dicta eſt a medulla
Nā ylū varro tradit ferule eſſe medullā
quā greci appodelō vocāt. nōnulli āt a
feriēdo ferulā vocāt. hac etiā pueri vapulare ſo
lēt. hui9 ſucc9 galbanū. Pli. li. xiij. Ferula na-
ſcit in locꝫ calidis atqꝫ trāſmaria geniculatꝫ no
data ſcopis. Dyaſ. c. de ferula. Ferula quā mlt
ti enterioꝛē vocāt. Sciēdū q mlti ſt ſpēs ferule
7 iſtaꝝ diuerſarū ſpēꝝ ſūt diuerſi gūme. ſ. ſera
pinū: armoniacū. galbanū. opopanacū. aſafe
tida. 7 pter iſtas ſpēs ē vſual' ferula nullā hñs
gūmi de q̄ ſit curandū cui9 ſemē ē careos ſiue
canercos. vnde dicit ferula a medullis. nōnul
li vocant cāſica feriēdo. qꝛ hac pueri et puelle
vapulare ſolēt. vnde ſunt alique ſpēs ferule q̄
nō ſillant in folijs. et tñ dicunt ferule q̄m faciūt
ſtipitē aptum ad feriendū.

Operationes

¶ Dyaſ. ca. de ferula. Uſual' ferula viridis quā A
multi enterioꝛē vocāt emoptoicꝫ 7 ciliacis ma
ximū effectū pſtat. moꝛſibꝫ venenatis potata
cū vīo occurrit. ¶ Tūſa 7 ipoſita fluxū ſangui B
nis vulneꝝ ſtringit. Semē ei9 bibitū toꝛtioni
bus medicat. ¶ Semē ei9 cū oleo tritū et per C
unctū doloꝛē ꝯmouet. Rge ei9 comeſte ſudoꝛē
capitꝫ mouēt. Cōpoſite in ſale comedi poſſunt
¶ Gal. Emoptoicis et ciliacis cōpetit. D

Franciscus Georgius i[n] armonia mu[n]di dicit quod fuit Isaias sanaverit Ezechia rege a plaga particulari fici

Capitulum.cxciiij

Ficus. Isidorus. Ficus fecunditate vocatur fertilior ē eni ceter[is] arborib[us]. Nā ter quaterq[ue] per ſingulos annos fructū generat. ⁊ altero matureſcente: alter abozitur. Hinc et carice a copia nominate ſunt. Plini[us] li. xv. De genere pomorū ficus ampliſſima eſt quedamq[ue] et piris magnitudine emula. Ficus Judea rubet oliue magnitudine: rotūdior tamen. ſapore meſpili. Alexandrinā hanc ibi vocant groſſitudine cubitali rumoſam: materie validā. lentam ſine lacte. cortice viridi. folio tilie ſed molli. Onesicrit[us] tradit in hyrcania multum noſtris eſſe dulciores fertilioresq[ue]. Sunt et lidie que ſunt purpuree. Et mammillane: q̄ ſimilitudinem mammarū habent. Item Calliſtrutie ſapore preſtantiores. ficorum omniū frigidiſſime. Quedā in egypto cute carice detrahitur. Hec vt puramē virentib[us] ficis. q̄ maxime placet in eiſdem ſiccis. Areſto. in lib. de vegetabilibus. In quibuſdā fructib[us] ē humor vt lac. ſicut in ficubus q̄bus ē dulc[is] fructus atq[ue] mellaris ſicut et palmis. Idem in li. de aīalib[us]. Lac ex coagulo et lacte ficuū coagulatur qm̄ lac ficuū in lana aggregatur. deinde lana illa cū modico lactis abluit[ur]: ac poſtmodū iſtō idem in reſiduo eijcit[ur]. et cū admiſcetur lacti coagulat[ur]. Ficub[us] ac ceteris dulcib[us] apes cibant[ur]. Palladius li. iiij. Ficus que in montanis ⁊ frigidis locis naſcunt[ur]: q[uia] minus lactis habēt ad ſiccitatē durare non poſſunt. Uſus illi in viridi eſt melioris magnitudinis et ſaporis acuti Que naſcuntur in campis et locis calidis pinguiores ſunt: et in ſiccitate durabiles ſūt. Conſtantinus in pantegni. Ficus in primo gradu ſunt calide: virides in ſecundo humide. Sicce vero inter ſiccitatē ⁊ humiditatem temperate. Iſaac in dictis particularib[us] ca. de ficub[us]. Ficus ceteris fructibus laudabilior ⁊ nutribilior humiditatis tm̄ ſue cauſa groſſos creat humores. Natura eius ca. ⁊ ſic. q̄litas aūt caliditate et ſiccitate diuerſe ſunt. et ſm ſui ipſius diuerſitates. Eſt em̄ ficus domeſtica ⁊ ſiluatica. Domeſtica etiā in viridē diuidit[ur] ⁊ ſiccā. Uiridis q̄[uidem] duplex eſt modus. qm̄ q̄dam ē pfecte matura: ⁊ nō pfecte matura. Nō pfecte matura minus ca. ⁊ magis groſſa ꝓpter dominationē terreſtris ptis: Habet tm̄ huīditates latenteſque acuitatē ei preſtaut: ⁊ ſiccitatē in ſecūdo. Unde Ipocras. Ficus q̄nto longinquior eſt a maturitate: tanto minus calidior ⁊ magis groſſa.

Operationes

A ¶ Sera. libro aggre. ca. cui. aucto. Gal. Cui id eſt ficus. Sunt em̄ eis ſilueſtres domeſtice et montane. Et ex domeſticis quedā ſunt recentes. quedam non. ſed ſunt ſicce. Et recentium virtus eſt debilis ꝓpter hoc q[uod] admiſceatur eis de humiditate. et ſicce ſunt meliores: ⁊ maxime carnoſe. Et ille in quib[us] eſt acuitas ⁊ punctio abſtergunt magis et reſoluunt et habent in ſe humiditatem ſubtilem.

B ¶ Et alia eſt q̄ reſoluit apoſtemata qn̄ miſcet[ur] cū farina ordei: aut cū medulla panis frumenti Et aqua i qua coquunt[ur] ficus decoctione multa: eſt ſimilis melli in virtute ſua et recentes q̄dem ⁊ ſicce laxant ventrē.

C ¶ Et virtus ſilueſtrium eſt attractiua et reſolutiua. Et ita eſt in domeſticis anteq[uam] maturant[ur]. qm̄ eſt in eis aliq̄d lactis ex arbore.

D ¶ Et arbores ficuū domeſticarum virtus eſt calida et ſubtilis. et lac eius et ſuccus foliorū ipſius calefaciunt calefactione forti: ⁊ mordicant: ⁊ vlcerant corpus. ⁊ aperiunt orificia venaru[m] q̄ ſunt in ano. et euellūt verrucas et laxant ventrem.

E ¶ Sed in arbore ficuū ſilueſtriu[m] eſt de caliditate et ſubtilitate tantū q[uod] ſi coquant[ur] cū carne bouina dura faciūt illā decoqui. et eſt fortior ī omnib[us] p̄dictis q[uam] domeſtica:

F ¶ Sed mōtanarū ficuū arboris ſapor eſt acutus poungens et abſtergens. Et qn̄ fit emplaſtrum cū ramis eius ſup verrucas q̄ dicuntur capita clauorū aperit eas. et ita eſt de lacte ei[us] ſc[ilicet] qn̄ fit vnguentū ex eo.

G ¶ Et qn̄ fit medicamentū ex eo ⁊ melle: abſtergit maculam oculi groſſa[m]: et eſt ꝯueniens obſcuritati viſus ⁊ deſcenſui aque ad oculū q̄ fit ab humorib[us] groſſis multum

H ¶ Et cineres quide[m] ficuum ⁊ glandiū et lacticiniorū ſunt meliores cineres ad abſtergendū Aui. li. ij. de ficubus. Melior eſt alba: deinde rubea: deinde nigra. Et que vehementer ē matura eſt melior ⁊ proxima ad hoc vt non noceat. Et ſicca quidem in ſuis operationibus eſt laudabilis.

I ¶ Uerūtamen ſanguis ex ea generatus nō eſt bonus. ⁊ ꝓpter hoc facit pediculos.

K ¶ Uerum ſi ſumatur cum nuce eius ebimus fit bonus: et cum amigdala. ⁊ liuor omnibus eſt alba: illa que eſt humida eſt calida parum per. et que ē humida: ē plurime aqueitat[is] et parum ē medicinalis Que vero immatura ē abſterſiua ad frigiditatem parum declinans: niſi lac eius. Et que ſic calida eſt in primo gradu: ⁊ in fine ipſius eſt ſubtilis. et que ſicca eſt et ꝓprie acris fortis eſt abſterſionis maturatiua ⁊ reſolutiua.

L ¶ Et car-

noſa ē plurime maturatiōis. et in ipa ſunt glu
L tinatio et incisio et ſubtiliatio ¶ Et ſilueſtris ē
acutior ⁊ fortior in h̄. ⁊ fruct9 q̄dē ei9 mirabili
or ē reliq̄s fructib9: ⁊ q̄ vehemēt ʒ ē maturatōis
M ꝓpinq̄ ē ad h̄ vt nō noceat. ¶ Et in ipa ē infla-
tio: et expellit ſuꝑfluitates ad cutim: ⁊ facit ſu-
dare. ⁊ ſm̄ q̄ eſt ī mo ſicca ſil'r expellit ad exterio
ra ⁊ facit ſudare. ⁊ illa q̄dē q̄ ē būida velocis ē
nutrimēti ⁊ penetratōēs in ſtomacho ⁊ i corꝑe
N ¶ Nutrimētū ṽo ficus licet nō exiſtit in robo-
re nutrimēti carnis ⁊ granoꝝ: tñ vehementius
eſt roboris q̄ nutrimentum oīm fructuū.

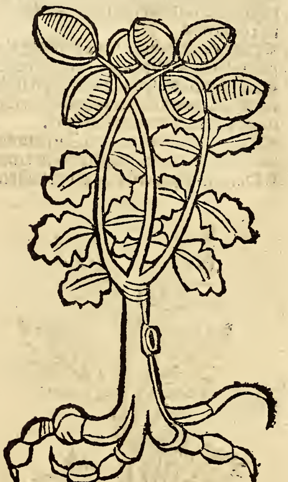

Capitulum. cxxv

FIcus lupi vl' comar9. Dyaſ. ca. Cama
rus .i. ficus lupi. Et eſt arbor ſilis cido-
nie ſʒ folia minuta hʒ: ⁊ fruct9 cocci mel
le ſil's. eſt eñ oſſib9. quā multi memequilon
dicūt cui ſi maturitas fuerit rufū facit colorē
ſed cū edit' remanet in ore ſubſtātia q̄dā ſilis
ei q̄ remanet ex ficub9 vocatur arabice catila-
binch .i. interfector patris ſui. ⁊ ficus lupi. ⁊ eſt
arbuſtum quod vocat' n̄ro ydeomate ſimoni
fructus eius ē in ſuꝑficie aſper: ⁊ habet ſaporē
mixtū ex dulcedine ⁊ acetoſitate aliq̄. Sera. li.
ag. ca. haruācbiech .i. ficus lupi. Arboris hui9
folia ſunt ſilia folijs citonioꝝ. ſʒ ſunt minora ⁊
fructus ei9 ē ſil's prunis in q̄ntitate. non bn̄s
mellē. ⁊ q̄ñ maturat' declinat color eius ad ru
bedinē et q̄ñ comedit' remanet in ore ſubſtātia
ſilis ei q̄ remanet ex ficub9.

Operationes

¶ Gal. vij. ſim. far. ca. de comaro .i. ficus lupi. A
Arbor et fructus eius ſunt ſtiptici
¶ Dyaſco. eſt malus ſtomacho: opilat cito et B
inducit ſtuporē.

Capitulum. cxxvj

FIcus egyptiaca. Soli. Fic9 p̄cipua e
egiptia folijs mora cōꝑanda. poma nō
ramis tm̄ ſʒ ⁊ caudice geſtās: ⁊ ſiq̄dē adeo
ſue fecūditatis anguſta ē vt vno āno ſepties fru
ctificet. Vñ cū vnū pomū decerpſerit: alterum
ſine mora protuberat. Plini. li. xiij. In egipto
multa ſunt genera arboꝝ q̄ nō alibi. ante oīa
ficus egiptia ob id noīata. arbor moro ſimil'
folio: magnitudine aſpectu. Pomū fert nō ra
mis ſed caudice. Idq̄ ipm̄ ficus ē p̄dulcis ſine
g̃nis interiorib9: p quā fecūdo ꝓuētu ſcalpēdo
tm̄ ferreis vngnib9 aliter nō maureſcit. ſed cū
factum ē quarto die demetit'. alio ſub naſcēte
ſepteno ita numeroſo partu: per ſingulas eſta
tes multo lacte abundante. Subnaſcit' etiā tm̄
ſi non ſculpatur ſetus. quater eſtate priorē m9
q̄ expellit immaturum. Idem libro vt ſupra:

Ob id q̄dā egiptiā ficū dixere errore maifeſto Nō enī in egypto naſcit̄: ſ3 in ſyria. Romaq3 circa guidū: atq3 in Rhodo ſupcomantibus folijs flore candido cū vehementia ardoris

Operationes

A ¶ Dyaſ. Lacrimus eius ſiue ſucc9 inſtillatus necanōib9 vel ꝑcuſſurꝫ ſerpētū aptiſſim9 ꝓbat̄
B ¶ Preterea impetigines lepras macſas ꝛ podagras admixtus catbaplaſmatib9 curat. folia eius recētia ſuper morſuꝫ canis rabioſi poſita conferunt
C ¶ Ualent etiā ſcabiei. ꝛ imponunt̄ ſuꝑ vlcera groſſa humiditatū: et ſuꝑ verrucā ꝛ morfeam
D ¶ Cū eiſdē fricat̄ aſꝑitas palpebraꝝ et ſcabies
E eaꝝ. ¶ Succus folioꝝ eius exulcerat: vehemētis eſt calefactionis et abſterſionis.
F ¶ Aperit orificia venaruꝫ ani. In potu datur ſucc9 eius ad coagulationē lactis in ventre.
G ¶ Dat̄ oleo mixto ei q̄ h3 ſolutōꝫ ꝛ diſſinteriā

Capitulum. cxxvij.

Filipēdula ſiue viſcago idē. Ubi ſciendū ꝙ hoc nomē viſcago aliqn̄ ponit̄ ꝑ q̄dam herba que eſt viſcago arboris de q̄ fit viſcus ſicut apparet in ca. viſcus inferius de v. Aliqn̄ ponit̄ ꝑ filipendula. et ē herba que in vltramarinis partib9 reperitur. et in Apulia. ꝛ in montuoſis locis ꝛ calidis. Radix eius ꝯpetit medicine. Et in fine autūni colligitur. ꝛ ꝑ decē annos ſeruat̄. et eſt herba hñs folia petroſilino ſimilia: ſed eleuata ꝛ nō in terrā expāſa. in cuius radice ſunt q̄ſi nodia adherentes. virtutē h3 diureticā ex ſubtili ſubſtantia et ex qualitatib9 ſuis ca. eſt et ſic. in iij. gradu.

Operationes

¶ Cōtra lapidē ſtrāguiriā et diſſuriā et iliacā paſſionē ꝑcipue valet electuariū factū ex duab9 pulverꝫ filipendule et trib9 ſaxifrage.
¶ Cōtra yliacam paſſionē fiat criſtere ex puluere eius aqua ſalſa ꝛ oleo et melle
¶ Detur etiam benedicta acuata ex puluere eius cum vino pulueris eius.
¶ Cōtra dolorē ſtomachi ex frigida cauſa vel vētoſitate det̄ puluis eius cū puluere feniculi
¶ Cōtra ſtrāguiriā et diſſuriā ꝛ yliacā paſſionē ex nutritiuoꝝ vitio: ponat̄ puluis eius in mlta q̄ntitate in ſacculo ꝛ fiat decoctio ei9 in vino et oleo et ſuper locum dolentem ponatur.
¶ Cōtra frigidū aſma det̄ puluis eius cū puluere gentiane in cibis ꝛ potib9.
¶ Cōtra epilentiā valet puluis eius in cibis

Capitulum. cxxviij.

FIlius ante patrē.vel gariofilon.Pli. ca.garifilon herba eſt faciens florem ſicut butalmos:cuius ſtipites faciunt ramulos plurimos.ſed ramꝰ poſt natus excedit longitudine ante natū.et ob hoc filiꝰ ante prēm vocať.ꝛ vocať ſilr oculus chriſti.
¶Aui.in.ij.li.dicit ꝙ eſt planta que naſcitur in vere.et flos eius eſt ſimilis croco ortulano

Operationes

A ¶Auic.Decoctio eius cū effundiť et aſpergiť ſuper morſum vipere:ſedat dolorē eius
B ¶Pli.Succus eius vel puluis curat fiſtulaꝫ

peſcit.ſtericas cās ſoluit.ipa herba bibita vētrē obſtinet:mēſtruis impat:puſtulas cathaplaſmatibꝫ adhibita purgat.¶Gal.vi.ſi.far. C
ca.damaſſionū ſeu altiſmade.i.fiſtula paſtorꝫ hac herba narrat Dyaſc.ꝙ eius radix ſi bibiť ſanare diſſinterias.¶Vētrē ꝗꝫ ſtringere ꝛ tūores ſedare poteſt. Nos tñ hoc nō experti ſumꝰ palā aūt ꝙ hꝫ quandā abſterſiuā virtutem D
¶Aui.li.ij.ca.de fiſtula paſtoris.Virtus ē abſterſiua:reſoluit apoſtemata fluxa et grauia i viſceribus. E
¶Confert lapidi renū:ꝛ frangit ipm decoctio eius et radix ipſius ꝯfert vlceribus. F

Capitulum.cxcix

FIſtula paſtoris.Dyaſco.ca almea.i.fiſtula paſtoris.Habet folia ſimilia arnogloſſe:ſed anguſta et ſuper terrā ſpāſa haſtam tenuem ſolā vnius cubiti:et ſuper ipm capitellū florem viridem pferens.radices tenues habet ſicut elleborus odoratas ꝛ viſcidas ꝛ pingues.naſcitur in locis aquoſis.

Operationes

¶Dyaſ.Radicꝫ eius cū vino bibita.ʒ.i.ꝛ mel
A lis.ʒ.ij.bibētibꝫ leporē marinū ꝛ miconiū ꝛ opium medicať.torſionibus ſubuenit. diſſinterie
B maxime pdeſt ſola cū dauco bibita equo pōdere ſingulare preſidiū eſt.¶Dolorē laterꝫ cō

Capitulum.cc

FIlix ſiue filex.Iſidor⁹.Filix eſt herba a ſingularitate folij appellata eſt.ex vna deniqꝫ virgula cubitali altitudiue.ſciſſa gignunť folia. ¶Sera.li.agg.ca.ſarex ſiue ſarax.i.filex.auc.Dyaſ.Eſt herba que naſcitur in montibus et locis petroſis.et non habet ſtipitem neqꝫ florem neqꝫ fructū.et habet folia que expanduntť ſicut ale.ꝛ odorē nō bonū.Radix eius ē nigra deforis longa a ꝗ multe oriūtur radicule:et in ſapore eius ē ſtipticitas:et maius iuuamentū qđ eſt in radice eius.ſapor eius ē amarus parum habens ſtipticitatis.et iſte eſt filex maſculus.Virtus eius ē que exſic

cat ſiccatione forti ſine mordicatione ⁊ lauat
et confortat virtutem.

Operationes.

A ¶ Dyaſ. Filex interſicit vermes cucurbitinos
⁊ potant̃ de eo aurei q̃ttuor cũ mellicrato: et
B interficit fetũ: ⁊ expellit mortuũ. ¶ Et eſt alia
ſpecies ſaraex q̃ h3 folia ſilia ſupradicte: niſi q̃a
h3 plures ramos: ⁊ folia ei9 ſũt altiora ⁊ remo-
tiora a ſtipite. ⁊ h3 radices lõgas: ⁊ color earũ
eſt rube9 cũ pauca nigredine. Et q̃dã ex eis ha
bẽt colorẽ rubeũ ſicut color ſanguis. ⁊ iſta eſt
C ſilex femia. ¶ Et radix ei9 qñ miſcet̃ cũ melle ⁊
fit loboc: expellit lũbricos lõgos. ¶ Et qñ dat̃
D mulierib9 ꝓhibet impḡnationẽ: ⁊ p̃gnãti facit
aborſum. ⁊ qñ deſiccat̃ ⁊ terit̃ ⁊ cribrat̃ ⁊ poni
tur de puluere ei9 in fiſtulis humidis: q̃ꝝ ſana
E tio eſt difficilis curat eas. ¶ Et folia ei9 tene-
ra recentia elixata ⁊ comeſta laxãt vẽtrem.
F ¶ Gal. viij. ſim. far. ca. de filice qd̃ ĩcipit pteris
Pteris id eſt filex. in radice q̃ dẽ h3 virtutem.
G ¶ Interficit eñi lumbricos amplos ſi q̃ttuor
dragmaꝝ põdus de ea in mellicrato q̃s aſſu-
mat. ſcḋm eundem aũt modũ embriones viuos
corrũpit: mortuos ꝟo extrahit: ⁊ nullũ mirum
eſt eñi amara ſtipticitate participans fortiter
H ſiccatiua: nõ tñ eſt mordax. ¶ Similẽ ꝟo huic
thilipteris filex femina noiata habet virtutẽ.
cũ dicit in eodẽ capitulo. Filices ſtiptice exiſtẽ
I tes qualitate nõ imerito. ¶ Dyarias ⁊ diſſin-
terias iuuant bibite.

Capitulum. cci.

Folium. Serapion lib. aggrega. cap.
Sedis. aucto. Dyaſco. Sedic. id eſt
foliũ. ⁊ eſt herba que naſcit̃ in india in locis hu
midis ⁊ paludoſis carẽs radice. colligunt̃ hec
folia in aqua ſupnatantia. Eſt aũt optimum
qd̃ eſt leue ⁊ albidũ vel nigroſu3 nardi referẽs
odorẽ ſine vlla ſalſedine ac diu multũq3 reſer-
uans. Hãc herbã cũ indi colligũt inſerunt filo
lineo ⁊ ſiccãt eſtate. Aliq̃ etiã illos ramos col
ligũt ⁊ ſic ſeruãt. Et qñ terra cũ oibus herbis
eſtate vi caloris areſcit: niſi foco herbe aride
fuerint guſte: alio anno nullã generãt herbã.
Eſt aũt foliũ integri odoris cũ ſuauitate ſtipti
cum ⁊ diu cũ diuturno odore. virtutem habet
ſpicenardi: quia ſimiliter eſt diureticum.

Operationes.

¶ Dyaſcorides. Timorib9 oculoꝝ elixum in A
vino fomẽto adhibet̃. ¶ Puluerẽ eius ĩ aqua B
fricatum oculis ſupunge folium maſticatum
diutius odorem retinet: quod ĩ veſtimẽtis po-
ſitum cum fuerit tineolas non permittit: et ve-
ſtibus odorẽ gratum reddit. ¶ Multi puta- C
uerunt foliũ eſſe nardi indici foliũ: ſ3 falluntur D
¶ Et idem aucto. Galieni. Uirtus eſt ei ſimil̃
virtuti ſpice. Uerum eſt fortioris operationis
¶ Paulus capitulo de folio. calidum eſt in ſe
cundo. ſiccum in tertio

Fumus terre. Pli. ca. de fumo terre. Fumus terre qꝛ naſcit̃ ⁊ remittit̃ a terra in magna q̄ntitate vt fumꝰ: naſcit̃ a q̄dā groſſa fumoſitate a terra reſoluta: ⁊ circa ſuꝑficiem terre adherēte: ⁊ ſic ex actiōe caliditatis generat̃. Debet eñ̄ viridis poni in medicinis. Et eſt ex eo aliꝰ cuiꝰ flos eſt ſubalbidus cinericius. ⁊ alius cuius flos eſt pallens violaceus. ⁊ iſta eſt melioꝛ. ¶ Sera. lib. ag. ca. ſterig. auc. Dyaſ. Sterig. i. fumꝰ terre herba eſt ſimilis paſtinace agreſti: niſi qꝛ magis eſt minuta ⁊ amarioꝛ: ⁊ habet radicē cuiꝰ coloꝛ vergit ī albedinē. ¶ Et auc. Gal. Sapoꝛ eiꝰ ē amarus ⁊ ſtipticus. virtꝰ eius eſt ca. ⁊ ſic. in .ij. gra. ¶ Dyaſco. ca. de capnos ſm̄ trāſlationē grecā: q̄ latie fumarie dꝛ. naſcit̃ ī ſagete oꝛdeacea ſilis coꝛiandro vel coꝛio herbe: ſꝫ mollis alba ⁊ cinerosa: ⁊ multū floꝛē habēs ⁊ purpureū.

Operationes.

A ¶ Dyaſcoꝛides. Caligines ocloꝝ detergit. lachꝛymas pꝛouocat. vñ̄ ⁊ nomē accepit. herba ipa comeſta vel bibita plurimā coleram ꝑ vrinam ꝓuocat. ¶ Platearius. Fumꝰ terre q̄nto viridioꝛ tāto melioꝛ eſt: exſiccata nulliꝰ efficacie eſt.
B ¶ Et ꝑncipaliter purgat melancoliam.
C ſecūdario flegma ſalſum ⁊ colerā. ¶ Cōtra ſcabiem datur ſuccus eius addito zuccaro cū aqua calida ter in ſeptimana: ⁊ optime purgat
D humoꝛē inducentē ſcabiē. ¶ Ualet idē ſuccus
E cōtra ydropiſim ſi fiat ex eo ſyrupus. ¶ Contra opilationē ſplenis ⁊ epatis dat̃ ſuccus eiꝰ addito zuccaro cū aqua calida. quia fumꝰ terre ventoſitatē facit: dandus eſt cū aliquo repꝛimente ventoſitatē: vt cū ſemine feniculi vel
F maſtice. ¶ Auicēna. Fumus terre dicitur eſſe frigidus in pꝛimo: ſiccus in ſecundo. melioꝛ eſt recens: acutus amarus. ſanguinem purificat. In ipſo eſt frigus ꝓpter id quod eſt ibi de ſapoꝛe ſtipticitatis. ⁊ caloꝛ pꝛopter illud quod eſt ī ipſo de ſapoꝛe amaritudinis. ſꝫ quaſi frigꝰ eſt
G foꝛtius. ¶ Bibitur ad pruritum et ad ſcabiē. Stringitqꝫ gingiuā. Stomachū confoꝛtat. Opilationes epatis aperit. Et naturam lenit.
H Urinam pꝛouocat. ¶ Conſtantinus. Fumus terre ca. eſt in .i. ſic. in .ij. gra. Unde confoꝛtat ſtomachum: excitat apetitum ſuccus potui da
I tus. ¶ Coꝛpus a ſcabie ac pruritu puſtuliſqꝫ mundificat. Coleram rubeā aduſtam purgat Sanguinem calefacit. maxime ſi cum mira
K bolanis mixtꝰ ſit. ¶ Dyaſcoꝛides quoqꝫ dixit ꝙ fumus terre ſua pꝛopꝛietate mundat coꝛpꝰ ab omni humorum putredine.

Capitulum. cciij.

Fungus. Iſi. Fungi dicuntur eo ꝙ aridi ignē acceptū ꝯcipiāt. Fos ei ignis ē vñ̄ ⁊ eſca fulgo dꝛ: eo ꝙ ſit vomes ignis et nutrimentū. Alij dicūt fungos vocatos eo ꝙ ſunt ex eoꝝ genere q̄dā interēpti. vñ̄ ⁊ defuncti. ¶ Gal. Cōplexio eoꝝ frigida et hūida multū ꝓpter ꝙ ſūt ꝓpe medicinas moꝛtiferas et ꝓpꝛie q̄rū ſubſtātie admiſcet̃ aliq̄ putrefactio.

Operationes

¶ Et dixit Gal. in li. de dieta. Boni ex eis ſūt nō nociui ⁊ ſūt fri. ⁊ ſi q̄s vtit̃ eis nimis generant humoꝛes malos. Et ex eis ſunt ſpēs male moꝛtifere. ⁊ iam vidi hoīem q̄ paſſus eſt ab eis anxitatē anhelitus et coartationē ⁊ ſincopim: ⁊ ſudoꝛē frigidū. ⁊ euaſit poſtq̄ potauit vinū ī q̄ decoctū fuerat pulegiū: ⁊ ꝓiectū ē ſuꝑ ipſuꝫ hauracb: ⁊ ſic euomuit fungos illos ex q̄b; generati fuerūt hūoꝛes groſſi in ſtomacho ¶ Uñ̄ A
q̄ fūgos comedit: ſibi accidit ex eis colica ⁊ ſuffocatio ⁊ via tardādi nocumētū ipoꝝ eſt dare in potu vinū purū: aut aquā ciceris cū aceto ⁊ ſale et decoctiōe ſaturegie et oꝛigani ⁊ ſtercus galline cū aceto mixtū ⁊ melle et facto inde lo B
hoc. ¶ Et fungi q̄dē nutriūt nutrimēto ſuꝑfluo: niſi qꝛ ſunt diffi cil' digeſtiōis: et egrediūtur cū ſtercoꝛe integri ſine mutatione. Et nimi C
etas fungoꝝ generat ſtrāguiriā. ¶ Et idē auc. D
Aben meſuay. Meliꝰ ē ꝙ fungi p̄mo coquāt cuꝫ piris ſiccꝫ aut recentib; : ⁊ bibat̃ poſtea vinū purū. Et ꝓpꝛietas eoꝝ eſt ꝙ generāt ſuffocatōes. ¶ Gal. vij. ſim. far. c. mikite .i. fungi fri E
gidi ⁊ hu. ſufficiēter ſunt: vnde ⁊ ꝓpꝛie deliteriosaꝫ ꝟtutē attingūt ⁊ maxie quecūqꝫ naturaꝫ

F pmixtaȝ hn̄t putredinali alicui q̄litati. ¶ Et idē li.ij.de cibis.ca.de fungꝭ. Fungi hn̄ bulliri vel decocti in aqua veniūt ꝓpe edulia apoya: nō tn̄ ſic tm̄modo vtuntur homines.

G ¶ Preparāt aūt ꝛ comedūt mltiformiter: fleg/ maticū aūt eſt qd ex ipſis nutrimētū eſt. et pa/ lā qd frigidū et humidū: et accidit ex ipſis ma lus chimus. maxime q̇deȝ ergo innocui alijs

H fungis ſunt boleti. ¶ Et ego vidi quoſdaȝ bo/ letoꝝ q̇ innocuiſſimi videnꝭ: cū plures nō be/ ne coctos comedūt. Unde quendā ex eis vidi afflictū in ore ventris: et grauatū et anguſtā/ tem et vix reſpirātē: et ſpiritu deficientē et frigi dū ſudantē: et vix ſaluatū per oblationē ſedan tiū groſſos humores quale eſt oximel per ſe. ꝛ cū yſopo et origano mediocriter decoctis in

I ipſo ¶ Etenī ille ſumpſit et vomuit huiuſmodi ſpumā. poſtq̄ vomuit comeſſos fungos: iam aliqualiter in flegmaticū chimū ſuffocantem et frigidū et groſſum permutatos.

K ¶ Almāſor trac.iij.ca.de fungis. Fungi tube rib9 valde ſunt deteriores. quorū quidā homi nes ſtrangulant atq̄ occidūt. qui autē ex illis boni exiſtunt in corpore: viſcoſum generāt fle/

L gma. ¶ Et eſt aliud genus fungorū qd cōiter nominatur tubera. pro quibus lege capitulū Tubera. infra de. T.

Capitulum.cxiiii.

GAriofilū. Plini9. lib.xij. Gariofilū tradūt in in/ dia gigni piperis granis ſimile grādi9 fragiliuſq̄ Adueh(it)ꝭ aūt odorꝭ grā Fert ꝛ in ſpinis piperis ſi militudinē pcipua ama/ ritudine: folijs pruis: den ſiſq̄ cipri mō: ramis triū cubitoꝝ: cortice palli do. radice lata lignoſaq̄: buxei coloris. hac in aqua cū ſemine excepta i ereo vaſe medicamē tū fit: qd lition appellaꝭ. ¶ Plateari9. Gario/ fili quidē ex origine pfecti ꝛ acuti ſaporis ſunt. ꝛ hi ſūt ca. ꝛ ſic. in.iij. gradu. Quidam remiſſio res habēt q̄litates. ꝛ hi in ſecūdo gradu iudi/ canꝭ. Sunt aūt fructus cuiuſdā arboris i In dia. qui maturi collecti p annos quinq̄ ſeruā tur. Per decē vero ſine corruptiōe: ꝛ hoc in lo co ſicco temperate: qꝛ multum humido putre ſcunt. In multū ſicco areſcūt ꝛ corrugāꝭ. Eli/ gendi aūt ſunt qui in ſupſicie habēt aliq̄ntulū planiciē: ꝛ qui ex impſſiōe vnguis aliq̄d humi ditatis emittunt.

Operationes.

¶ Platearius. Gariofili habēt virtutē confor tandi ex aromaticitate: diſſoluendi ꝛ cōſumē/ di ex qualitatib9: ad dolorē ſtomachi ex frigidi tate vel ventoſitate. ¶ Conferūt ad cerebrum confortandū. Contra fluxū ventris ex acumi/ ne medicine. Contra cardiacam et ſincopim. A

B ¶ Dyaſcorides. Gariofilū calidum eſt ꝛ ſiccū in ſecundo gradu. ponitur in collirijs: quia vi ſum acuit. Potatū vero nauſeā prohibet. Pti ſicos iuuat. Huius arboris gumma vires ha bet vt therebētina. ¶ Auicenna. Gariofil9 ca lidus eſt ꝛ ſiccus in tertio gradu. Corpis odo rem bonū efficit. Uiſum acuit ꝛ cōfert panno: confortat ſtomachū ꝛ epar: ꝛ confert vomitui ꝛ nauſee. ¶ Conſtantinus. Gariofili calidi ſūt et ſicci in ſecundo gradu. Stomachum ꝛ epar et interiora cum ſua aromaticitate ꝯfortant. ventrem conſtipant. cibum digerunt. C D

¶ Serapion auctoritate. Hachin. Ingrediꝭ in medicinis que acuunt viſum. remouet nāq̄ obſcuritatē viſus: ꝛ cofert ſebel ꝛ gluten gario fili eſt ſimile glutini albotin. F

¶ Idem auctoritate Raſis. Gariofili confe/ runt ſtomacho ꝛ epati. confortant cor et ſtrin gunt ventrem: ꝛ digerunt cibum. G

¶ Et auctoritate Iſaac. Quando bibitur ex gariofilo.ʒ. quinq̄ cum lacte in ieiunio: corro borat potentiam coitus. H

Capitulum.cxv.

GAriofilata. Dyaſc. Eſt herba ſimilis agrimonie: cuius radix odorem habet gariofilorū: dicta a quibuſdam ſana munda et enancia et pes leporis et oculus leporis. ca. eſt ⁊ ſicca in ſecundo gradu.

Operationes

A ¶ Herba ipſa trita et ſuccus eius fiſtulis iniectus ſanat ipſas. Silr operatꝰ ore captus
B ¶ Ad menſtrua ꝓuocanda fiat fomentū ex aq̄
C decoctiōis eius. ¶ Cōtra colicā et ad digeſtionē cōfortandū detur vinū decoctionis eius.
D ¶ Gal. vi. ſim. far. ca. Lapagū. i. oculos leporis ſiue gariofilata: ſiccatiue virtutis eſt: vt q̄ ſm ventre reumata habet ſufficienter ſiſtat

Capitulum. ccvj

GAlla Sera. li. ag. auc. Dyaſco. ca. galla. Eſt ex ea q̄ accipitꝰ ex arbore ſua recens: immatura: parua. rotūda: nodoſa: nō ꝑforata et grauis. Et ē alia q̄ ē leuis ꝑforata: ſed prima medicinis ē cōuenientior.
¶ Idē auc. Gal. Virides ex gallis ſunt acerbe plimū qꝛ eſt in ei ſubſtantia terrea. ⁊ ſapor earū ſtipticus multū. ꝟtus earū ē fri. in ij. gra. ⁊ ſicca in iij. ¶ Pli. Galle fructus in Syria et Egypto copioſius exiſtit.

Operationes

¶ Dyaſ. Oēs ſpēs gallarū ſunt ſtiptice fortitꝰ q̄ qñ teruntꝰ ⁊ pulueriſantꝰ ſup carnē ſupfluā dolent eā. ⁊ cōferūt ad vlcera corroſiua. ¶ Et prohibent hūiditatē q̄ currit ad gingiuas: ⁊ cōferūt alcole. ¶ Et qñ accipitꝰ id qḋ ē intra gallas ⁊ ponitꝰ in corroſurā dentꝫ ſedat dolorē eius. A B C
¶ Et qñ cōburuntꝰ ſup prunas et extinguntꝰ in aceto et ſale ſtringūt fluxū ſanguinis ¶ Et decoctio gallarū qñ ſit ſeſſio in ea cōfert exitui matricis et curſui humiditatū antiq̄ et exitui ani. et qñ infundatꝰ in aceto aut aqua nigrificant capillos. ¶ Qñ pulueriſantꝰ et dantꝰ in potu aqua vel vino ꝯferūt hūiditatibꝰ vlcerū inteſtinorū: ⁊ fluxi antiq̄ ⁊ ſunt ꝯuenientes in cibis corū: ⁊ ſilr qñ coquitꝰ cibꝰ corū in aq̄ in q̄ bulierint. D E F
¶ Et vlr quidē ad miniſtrāde ſunt ad ſtipticādū: retinendū et deſiccādū ⁊ infrigidāt ſatis. G
¶ Et dicit Sera. auc. Gal. qꝛ ꝟtus earū ſcđa ē repcutit et ꝓhibet et aggregat. ⁊ tertia ꝟtꝰ fortificat mēbra fluxa debilia. ⁊ ꝓhibet oēs egritudines q̄ fiūt ex hūorū diſſolutiōe: ⁊ corū fluxꝰ ꝓhibet ¶ Conſtā. in li. gra. Galla fri. ē in. ij. ſic. in. iij. Huius quedā ē nondū matura. q̄ bullata ē nec ꝑforata. Altera ꝟo matura tumori ac rubori pertinens: H I
Ideoqꝫ minꝰ frigiditatis ⁊ ſtipticatis habet.
¶ Hec vſta ſanguinolēta valet egeſtiōi: ⁊ de q̄cūqꝫ loco manauerit ſanguis fluxui: ſciſſuras q̄ꝫ calcaneorum ſanat: et labiorū fiſſuras curat K

Deniq̃ valet galla locis q̈bꝯ repugnatio ⁊ cõ ſtipatio ac deſiccatio ſũt oportuna ¶ Platea. Galla fri. ē ⁊ ſic. in iiij. gdu. In aſia repit̃ ꝑua ⁊ nõ ꝑforata. Inter has groſſiores plus valẽt. habẽtq ꝟtutẽ ꝯſtringẽdi. valet ꝯ fluxũ ventriꝫ ⁊ diſſinteriã. ꝯ fluxũ ſanguinis e naribꝯ. puluis eius vulneribꝯ ſuppoſitus ea conſolidat

Capitulum. ccviij

Galbanũ. Sera li. ag. ca. Kene albegi .i. galbanũ. auc. Dyaſ. Galbanum eſt gũmi plãte cuiuſdã ſilis ferule in figura ſua. Et meli9 ex eo eſt illud qd̾ eſt mundũ ſilẽ olibano aut armoniaco adherẽs manui. nõ hñs aliq̃d ligni nec ſemis ei9. plãta ⁊ lignũ hñt graue odorẽ. et nõ ſũt nimis ſicca. adulteraſ cũ reſina pini q̃ et miſceſ cũ fabis fractis et armoniaco. ¶ Gal. viij. ſim. far. ca. galbanum ſm tranſl. gre. Galbanũ opos ē ferularꝫ plante mollitiue ⁊ dyaſoretice ex hñs ꝟtutis. Et erit vtiq̃ in calefaciẽdo. ex. iij. grad. incipiẽte vel in ij. cõpleto. q ſiccãdo vero ex. ij. incipiente.

¶ Actor. Galbanũ eſt ſuccꝯ ferule. ſicut dicit Iſido. de q̃. ſ. ferula. ccxiij. ca. dictũ ē. Pli. lib. xij. Dat ſyria in amano mõte galbanũ reſine modo. qd̾ maxime laudãt cartilaginoſuꝫ ⁊ purũ ad ſilitudinẽ armoniaci: minimeq̃ lignoſum Adulteraſ aũt faba aut ſagapeon. ¶ Dyaſ. ca. gal. Galbanũ lachrymũ ē cuiuſdã herbe ſimil' ferule q̃ i nicomedia naſciſ ⁊ ſyria. cui9 eſt optimũ q ē mũdiſſimũ ⁊ ſilẽ armoniaco ⁊ thuri in colore hñs grana vt faba. Adulteraſ ſ. et reſina et faba diuiſa ⁊ gutta armoniaci ¶ Plate. Galbanũ ē ca. in ij. g̃. hu. i. i. Liq̃r ē q̃ in eſtate a frutice erũpit: ⁊ circa fruticẽ ꝯdẽſaſ. Quidã etiã corticẽ findũt vt magꝫ effluat. Sophiſticaſ aũt ex immixtione minutoꝝ lignoꝝ. Alij ꝓ miſcẽt puluerẽ colofonie: ⁊ fabas fractas. Eligendũ aũt eſt qd̾ albũ eſt ⁊ puri9. Habet etq̃ virtutẽ attrahẽdi et diſſoluendi: cõſumendi et leniendi: maturãdi: relaxandi.

Operationes

¶ Sera. auc. Dyaſ. Uirtus ē ei calida: ignea: et dyaſoretica. ¶ Cõtra aſma frigidũ deṫ ʒ. A
iij. cũ ouo ſorbili vel aqua ordei. ꝯtra litargiã B
ponaſ ſub carbonibꝯ: et recipiat patiẽs fumũ. ꝯtra ſuffocationẽ matricꝫ idem fiat per emboтum ponatur inferi9. ¶ Cõtra ſplenis duriciẽ
ponit̃ in aceto ꝑ tres dies ⁊ noctes: ⁊ poſt modũ fiat decoctio. deinde coletur et colatura in C
mũdo vaſe ponaſ addita cera et oleo et picula: et fiat emplaſtrũ ſuperante galbano. vel cerotũ ſuperãte cera. vel vnguentum ſuperante oleo: ſed melius ſi fiat emplaſtrum. ita q accedat ad cerotũ ad menſtrua ꝓuocanda: et fetuꝫ mortuũ: et ſecundinã educendã: fiat naſcale cũ eo extincto in oleo. ¶ Ad apoſtemata matu- D
randũ et rumpẽdũ ſupponaſ ad lumbricos occidẽdos dentur pillule ex galbano intincte in
melle. ¶ Dyaſ. Appoſitũ naribꝯ fumigio ⁊ ſup- E
poſitũ menſtruis imperat. aborſum facit. aceto et nitro mixtũ lentigines tollit: vt granũ fa
be glutitũ tuſſim medeſ. ¶ Diſnoicis ⁊ aſma- F
ticis opitulaſ. Ex alto cadẽtiũ cõquaſſatiõibꝯ ſubuenit. Cũ vino ⁊ myrrha bibitum venenis occurrit. Infantes in vtero mortuos acceptũ excludit. Impoſitũ dolorem lateris mitigat. Tortiones ſpargit. Epilẽticꝫ vtiliter adhibeſ
¶ Plateari. Contra aſma frigidum daſ cum G
aqua ordei. Cõtra litargiã ſup carbones ponit̃: et patiẽs fumũ recipit. Ad apoſtema rumpẽdũ et maturandũ ſupponit̃. Ad lumbricos occidẽdos: dentur pillule ex eo melle inuncte. valet ⁊ in emplaſtro ꝯtra ſplenis duriciem
¶ Conſtan. in li. graduũ. Galbanũ eſt calidũ H
in tertio gradu. ſiccuꝫ in ſecundo. Cataplaſmatũ cum raphano et aceto ſordiciem puſtularũ mundificat: Tuſſimq̃ et anhelitũ tollit. Epitima ſuppoſitum reptilium morſibꝯ repu
gnat. ¶ Sup dentes ꝯ oſ ẽ ees ac corroſuram I
hñtes poſitũ eos curat. Si vero cũ forti vino pregnãti detur: mortuũ celeriter expellit: ⁊ laboroſis etiã ſpaſmaticis ſubuenit.

Capitulum.cxviii

GAlãga. Zui. Galanga ē fruſta inuo⁄
luta rubea nigra.in.iij.grad.ca.eſt.ac.
ſic.et eſt ſubtile reſolutiuū. Dyaſ.dicit
q̄ eſt radix q̄ repitur circa arboris pedē in per
ſia.qd patet ex eo q̄ habet interius radicē qn
dā:et etiā terra adheret ei.pt aūt ſeruari p q̄n
q̄ annos. Eſt aūt eligēda ſubruſa ⁊ in ſua ma
nerie pōderoſa.⁊ etiā acutū hn̄s saporē. Et q̄
ē pforata:et facile in puluerē ſoluit abijciēda ē
Uirtutē hʒ cōfortādi ex aromaticitate et diſ⁄
ſoluēdi ⁊ cōſumēdi ex q̄litatibꝰ. Solet aūt ſo
phiſticari ex admixtione iunci hn̄s radicē tor⁄
tuoſam et etiā ex admixtione biſtorte. dinoſci
tur aūt quia iunci radix inſipidū vel ſalſuʒ ha⁄
bet saporē. biſtorta pōticū. Galāga vero aro⁄
maticū et acutū. Alij ſophiſticant hoc modo:
puluerizāt optimū galāga:⁊ piper cōficiūt cuʒ
aceto:et imponūt radicē iunci p noctē et efficit
tur acuti ſaporis:ſed dinoſcit q̄ interiꝰ inſipi⁄
di ſaporis ē.galanga ꝟo acuti. Sera.li.agg.
ca.galūgen.i.galanga ē vena in groſſitudine
caſſie lignee.et cortex eius ē rubeus interiꝰ pu
rulentus. Defertur ex ſyria.ca.ē et ſic.itertio g.

Operationes

A ¶Dyaſ. Ad digeſtionē confortandā et dolo
rem ſtomachi ex frigida cauſa vel ex ventoſita
te dat vinū decoctionis eiꝰ. ¶Ad cerebꝝ con B
fortandū.naribꝰ applicetur. Contra cardiacā
paſſionē et ſincopim detur puluis eius cū ſuc⁄
co plantaginis. ¶ Contra fetorē oris accipe C
galangam et coque in vino:⁊ poſtea detur pati
enti ad modū ſyrupi quolibet mane: et remo⁄
uet fetorem oris.
¶Serapi. Eſt faciens bonū odorē. Et cōue⁄ D
nit flegmaticis ⁊ humiditati q̄ generatur in
ſtomacho. Et facit digeri cibū ꝓpter ſuam ca⁄
lefactionē et ꝓpter ſuam diſſolutionē in flegma
te. Et cōuenit colice: ¶ Et facit odorem oris E
bonū et calefacit renes:⁊ cōmouet ſperma. Et
quando fruſtum ex ea tenetur in ore facit eru
ctuationem magnam. Unde cōuenit ſtoma⁄
cho et digerit cibum antique materie. et cōue⁄
nit frigiditati renum.
¶ Et idem auc. aben meſuay. Eſt ca. et ſic. in F
iij. gra. et eſt cōueniens habenti colicam ex vē
toſitate. nam frangit omnem ventoſitatem et
cōuenit habēti eructuationes aceroſas
¶ Cōſtā. vbi ſupra. Galāga ē in tertio gra. ca. G
et ſic. Stomachū flegmaticū cōfortat. Uirtu
tem digeſtiuā adiuuat. Uentoſitatem diſſol⁄
uit. Os odoriferū reddit. Curat colicam. Re⁄
nes calefacit: et auget libidinem.

Capitulum.cxix.

Gallitricũ. Pla. herba eſt hñs fo. ſimili
a folijs gladiũ ſ3 latiora. ſaporẽ acutũ
hñs. Gallitricũ qd alio nomie dr galli
cētrũ eſt ca. ⁊ ſic. in. iij. Actor. Gallitricũ ē qd
alio noie pollitricũ vocat̃ p annũ ſuat̃. Virtu
tē h3 ↄſumēdi: calefaciēdi ⁊ reſoluēdi. Folia et
ſemẽ in medicinis vtunt̃: in hortis naſcuntur

Operationes

A ¶ Fomētũ ex aq̃ decoctiōis ei9 factũ matricē
B optie mũdificat: ⁊ mēſtrua ꝓuocat. ¶ Secun-
dinã educit. Fetũ mortuũ expellit. Succ9 folio
rũ ei9 cũ ſeie ſaxifrage ⁊ maratri ſumptũ valet
C calculoſ. ¶ Vinũ decoctiōis eius bibitũ ꝓuo-
cat ſudorẽ: ⁊ ↄſumit flegmaticos humores
D ¶ Conſtan. Gallitricũ ↄfortat et adiuuat frigi
dũ ſtoma. groſſumqꝫ digerit cibum. Epaticꝭ ⁊
cardiacis ꝓpter colerã nigrã ac flegma. patien
tibus ſubuenit. ¶ Naribus applicatũ opilati-
E onē nariũ ac cerebri aperit.

Capitulum. ccx

Gallitricũ agreſte. Plate. Gallitricũ a-
greſte ē herba folia hñs ſilia ꝑdicti. ſed
maiora et latiora pax. ca. ⁊ ſic. in. ij. g.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Vinũ decoctiōis gallitrici agreſtꝭ va
B let oib9 febricitãtib9. ¶ Opilationēqꝫ ſplenis
⁊ epatis apit. Cõtra antiquũ aſma dat̃. habet
eñ ꝓprietates ⁊ ꝟtutes oēs hallitrici predicti

Capitulum. ccj.

Gladiolus. Iſido. Gladiolus dicitur
eo qꝫ ſit folijs gladio ſimilib9 tyrſo cu
bitali: florib9 purpureis. Dyaſ. ca. de-
xens. i. gladiolus. dexens habet folia ſimilia
yridi: ſed latiora ⁊ acutiora: ⁊ haſta3 in medio
foliorũ cubiti vnius longã et groſſam: in cui9
ꝟgis ſunt capitella trigona ſub ipſis flores ha
bens purpureos in medio ſeniceũ colorem: ſe-
men eius in folliculis eſt ſile cucumeris: ſemini
rotundũ et nigrũ: guſtu viſcidum. Radix eſt il
li nodoſa longa et ruſa. Pli. cap. de gladiolo.
Gladiolum oēs nouerũt. Gladiolus dicitur
qꝫ ſit folijs ſimilib9 tyrſo cubitali. floribus pur
pureis. Ex ſinonimis ſciendum qꝫ acorus eſt
gladiolus. Sunt enim quatuor herbe in for-
ma ſimiles valde. Sed acorus diſcernitur ci-
trino flore rubeaqꝫ radice Spatula fetida ma
lo diſcernitur odore: et caret flore. yris flo-
rem gerit purpureum. yreos album. Gladio-
lus habet croceum: ſed ſpatula fetida album
Dicitur autẽ bulbus omnis tunica radix. Et
vero moderni medici qñ ſimpliciter accipiunt
pro radice nairiſi.

Operationes

¶ Dyaſ. Vulnera capitis optime curat fractu A
ris medetur. oſſa confracta excludit. omnia in
fixa corpori euocat impoſita. ſi ꝟo partes tres
florum ei addantur. et radicis centauree par-
tes quinqꝫ et mel ſufficiens et acetum. et vt ca
thaplaſma imponatur: tumores et duricies
ſpargent. bibitum conquaſſationes reformat
lateris dolorem tollit. Stranguirijs ⁊ ſciati-
cis optime opitulatur.
¶ Radix eius fluxũ ventris ſtringit cũ dulco- B
re et aqua maritima accepta. ſemen eius diu
reticu3 eſt. quod valet obulo vno accepto: aut
ʒ. i. cum vino omnia vt ſupra facere poteſt.
Cum aceto bibitum ſplen ſiccat
¶ Itẽ radix ex vino potata venena deſtruit et C
meſtrua ꝓuocat. trita ꝟo et in modũ fomenti
poſita furũculos et ſpinas de corpore extrahit
et omnem duriciem diſſoluit.
¶ Pli. li. xxi. Radix eius potata cum vino ad D
venenũ pficit. Fetum ⁊ menſtrua ꝓuocat. Itẽ
trita et impoſita furunculos et ſpinas ex cor-
pore extrahit: et omnem duriciem diſſoluit. ⁊
euaporat.
¶ Conſtan. vbi ſupra. Gladiola. i. yreos ē ca- E
lida in ſecundo gradu. Dolorem neruoꝝ3 de
flegmate mitigat. Tuſſimqꝫ diuturna3 placat
et ſcreatum facilem reddit.
¶ Groſſos pectoꝝ tumores attenuat cũ ace- F

to potata morſus reptiliũ ſanat. ſpleneticis ſub
uenit. ſpaſmum ac rigorẽ febrium curat

Capitulum. ccxij.

GRanatum. Iſidorus. Malus grana
tus feminini generis arbor eſt. pomuz
vero neutri. ſcʒ malogranatum. Se-
rapion li. aggre. ca. Hurnam: id eſt granatum
ſunt ex eis acetoſa et dulcia. et virtus cuiuſcũ
ꝙ illorum eſt ſcḋm illum ſaporem. et ſapor ipiꝰ
granati totius et granorũ ipſorũ eſt plus ſtipti
cus ꝙ ſapor ſucci eius et pluris deſiccationis
Cortex vero eius in hoc eſt fortior grano ipſi-
us. Et corpus granati qḋ cadit ab arbore eſt
plus in hoc ꝙ cortex. Et idem aucto. Dyaſco
ridis. Omnia granata boni chimi. Galienus
viij. ſim. farmacorũ. ca. de granato. Malum
granatum omnium ſtiptica participat quali-
tate: non tamen dominante in omnibus. que
dam enim eorum ſunt acida: quedam dulcia
plus ꝙ auſtera. Et iuuamentum vniuſcuiuſ-
ꝙ eorum ſcḋm predominantem neceſſe eſt fieri
qualitatem. Dictum eſt autem in. iiij. horuʒ li-
brorũ de dulci ſapore et auſtero. Unde ex illis
eſt tibi ſilogiſare. ſunt autẽ girgata ſucco ſti-
pticiora et ſicciora. His vero adhuc cortices
qͥ vocanť ſidia. ſimilis ſũt virtutis eoꝝ ſunt.

Auicen. li. ij. ca. de granato. Granatum illud
quod eſt dulce eſt fri. ad primũ. ⁊ hu. in ipo ⁊ a
cetoſum eſt fri. ⁊ ſiccum in ſecundo.

Operationes

¶ Idem. Acetoſum reprimit colerã ⁊ ꝓhibet A
curſum ſupfluitatum ad viſcera: ⁊ ꝓprie vinuʒ
eius: ⁊ in omnibꝰ ſuis ſpeciebus vſqʒ ad aceto
ſum ẽ abſterſio cum ſtipticitate.
¶ Grana granati cum melle liniunť ad vlcera B
fraudulẽta. ⁊ ciꝰ capita ꝑcipue ad vlcera adu-
ſta. ¶ Et dulce quidem lenificat. muʒum ve- C
ro ẽ magis iuuatiuum ſtomacho ꝙ poma vel
citonia: ſed eius granum eſt maluʒ. ⁊ quod de
partibꝰ eius magis ſtipticum eſt capita ſunt: ⁊
grana eius ſtiptica ſunt: ſiue ſint grana dulcia
aut non dulcia.
¶ Grana granati cũ melle ꝯferũt dolori auris D
Et ſunt iuuamentũ interiori narium.
¶ Et ꝯferunt grana granati cõtrita ⁊ cõpoſi E
ta cum melle alcole linita. Et ſi granata dul-
cia coquanť cũ vino deinde teranť ſicut ſunt:
et fiat ex eis emplaſtrum auri conuenit apoſte-
mati eius.
¶ Et iuuamẽtũ granati et rob acetoſi ꝓprie cõ F
uenit colere. ſuccus acetoſi conuenit vngule.
Acetoſum exaſpat pectꝰ et dulce lenit ipſum:
⁊ ꝯfortat pectꝰ. et qñ danť in potu grana gra-
natoꝝ cũ aqua pluuiali valẽt ad ſputũ ſangui-
nis. Et ipm totũ confert tremori cordis. et ab
ſtergit os ſtomachi. ¶ Rabi moyſes allegan- G
do Galie: Granatũ ꝓprietatẽ habet miraculo
ſam: quia non facit cibum corrumpi in ſtoma
cho: et acetoſum coquinatũ cum cibo non fa-
cit cibum in ſtomacho corrumpi.
¶ Radices granati acetoſi valent contra ṽ- H
mes vel lumbricos qui vocantur cingulum vł
folia in hunc modum adminiſtrata. Rc. radi-
cum minutarum granati acetoſi. et radicũ ra-
peſte. ã. M. i. piſtenť: extractis prius tamen fi-
libus exiſtentibus in predictis radicibꝰ et buli-
ant. poſtea cum media quarta vini greci vel al
terius vini optimi albi vſqʒ ad conſumptionẽ
medietatis vini: et in fine ponatur. ʒ. ß. piperis
nigri triti: et coletur per pannuʒ et ꝓpinetur a-
ctu ca. patienti in media noctis. et poſt ciꝰ aſ-
ſumptionem nõ dormiat. ¶ Sera. auc. aben I
meſuay. qñ acetoſum ſumiť confert fluxui ſto-
machi qui accidit a colera et ſincopi: que acci
dit ab eadem et ꝓuocat vrinam. ¶ Et cuʒ ſub
tilitate ſue acetoſitatis ꝯfert vngule oculi qñ K
do fit collirium cum eo.

Capitulum. ccxiij

Granati ſilueſtrꝫ. Johān. ſera. in. ij. ca. de triſera. dicit ꝙ eſt beteramen. Et apud ſera. auc. cuiuſdam vocat̃ airac. ꝛ eſt arboꝛ granati ſilueſtris. Et fructꝰ eiꝰ vocatur bel. ꝛ eſt arboꝛ ſpinoſa. Eiꝰ lignū ē rubeum vel purpureū. Scd̃m almanſorem hꝫ floꝛē citrinū. in barbaria vocat̃ aldani. ingredit̃ introciſcis andromaci tyriace maioꝛis. Cuius loco ponit̃ A ui. fructū altēbut. Sera. li. aggre. ca. mabat. Mabat ſunt vene arboꝛis granati ſilueſtris q̄ naſcunt̃ in ſeni vltra mare ꝛ in coraſcē. ꝛ ſunt vene groſſe albe colligūt in baſmen. Et eiꝰ malagranata ſūt ſicut malagranata domeſtica in ꝑncipio oꝛtus eoꝝ. et coloꝛ ē inter rubedinē et viriditatē. Et inter maluꝫ eius ſunt grana rubea rotūda in magnitudine ſeminis lentiſci. et dimittunt eum in coꝛtice ſuo: quando egent eis extrahūt a coꝛtice. Mabat ē ca. ꝛ hu. Diaſ. c. d̕ aſpalio. Aſpaliū ſiue aſpaltos id eſt granatū ſilueſtre. Naſcit̃ in inſula Rhodo: cuius ſpēs duplex ē. Eſt eñ vna ſpinoſam fructicē ꝛ tyrſū grauē hñs. Et depoſitū cū coꝛtice purpureo vel rubeo. dēſo et odoꝛis ſummi et amari. Altera eſt alba lignoſa ꝛ imbecillis. ſuple et iſta eſt quā ſerapion vocat mabat

Operationes

¶ Dyaſ. Granati ſilueſtres augēt ſp̄ma ꝛ coꝛroboꝛāt coitū. ꝛ eſt bonū podagre qñ terit̃ ꝛ cōficit̃ cuꝫ aceto ꝛ linit̃ ſup ip̄m: ꝛ ꝯfert ſpaſmo et mollit duriciē iūcturarū. Et aliq̄ dicunt ꝙ ſit aſpaltū. et illd̕ idē facit qd̕ iā diximꝰ. ¶ Idem A
Dyaſ. Uirtꝰ eiꝰ ē ca. ꝛ ſtipti. ꝙ cū vino ſi fuerit elixatū vulneribꝰ oꝛis medet̃: et putredines q̄s greci nomas appellāt: ꝛ putredines nature curat. ¶ Et valet ꝯ vlcera vētris qñ fit ex coliſtere ꝛ boꝛboꝛnaſi. et expellit fetum qñ fit cū conaſcale. ¶ Et fomēto vulneribꝰ ꝓdeſt peſſarijs additū muliebꝛia deponit. cuiꝰ elixatura ventrē ſtringit. ſanguinē reijcientibus ſubuenit. aq̄ eius bibita inflationes ꝛ diſſurrias cōpeſcit B C D

Capitulum. ccxiiij

Gramen. Plateari. Gramen eſt herba ſatis nota hñs ramos rotūdos nodoſos ſup terrā ſe expandētes. et a nodis ramoꝝ exeūt radices terrā ingredietes. dulces cū abbominatione: cuius folia parua ſunt ad ſimilitudinē canne minoꝛis. Eſt fri. ꝛ ſic. in ꝑncipio primi gradus. Sera. libꝛo aggre. ca. negē. i. gramen eſt herba habens ramos habentes nodos q̄ expandunt̃ ſuper facieꝫ terre ꝛ ex ramis eius generant̃ radices exeuntes a nodis ipſius figētes ſe in terra et radices eius habent nodos. Folia eius ſunt oblonga acute ex

tremitatis ſicut folium canne parue. Eſt alia ſpecies cuius folia rami et radices ſunt maiores q̄ ſupradicte. immo ſunt folia ſimilia edere. que q̄n comedūt aīalia ea occidit: maxime illud quod naſcitur in babylonia in viis. ꝛ quod naſcitur in ſicilia q̄n comedit a bouib9 apoſtemantur: et iſtam ſpeciē inuenies in cap. Calamus de c. Sed illud qđ naſcitur in coſos habet plures ramos q̄ alia ſpecies. habet florem albū boni odoris: et ſemen minutū in quo eſt iuuamentū: et radices quinq3 aut ſex in groſſitudine digiti albas: molles: dulces: ꝛ ferentes. Gal. vi. ſim. far. ca. agroſtis. i. gramē Subſtantia eius eſt ſubtilis: ꝛ ſapor eius eſt dulcis. ꝛ eſt in eo parū acuitatis cū ſtipticitate pauca. Et radix eius habz saporē abhominabilē. et virtus eius eſt fri. ꝛ ſic. cū temꝑamēto Dyaſ. ca. de agroſtis. Agroſtis. i. gramen virgas habet nodoſas et ſpanſas ſuper terrā ſup quas virgas folia ſunt acuta et lata et dura ſicut canne minoris. Radix eſt illi nodoſa ꝛ dulcis q̄ boues et alia animalia paſcunt

Operationes

a ¶ Aqua decoctionis ei9 valet ꝯ diſſuriā ſi bibatur et frangit lapidē: et curat vulnera veſice ꝛ ꝓuocat vrinā: ꝛ eſt cōglutinatiua radix eius Et curat reuma ventris.

B ¶ Sera. auc. Galieni. Virt9 ei9 eſt q̄ cōglutinat vulnera recentia dū ſunt ſanguinolenta: ꝛ coquitur ꝛ bibit eius aq̄ et frangit lapidem. Sed ſemē eius quod eſt in coſos ꝓuocat vrinam. ꝛ deſiccat qđ currit ad ſtomachū: ꝛ inteſtina ex humiditatib9: q2 virtus eius eſt deſiccatiua ſubtilis ſine ſtipticitate.

C ¶ Gal. Radix eius ſanguinolentoꝝ vlcerū eſt cōſolidatiua. ipſa quidē herba cathaplaſmata infrigidat. quidē nō vehementer conſiſtit aūt in medio humida et ſicca.

D ¶ Dyaſ. Herba ipſa cathaplaſmatib9 adhibita vulnerib9 paracolleſim facit. Et ligatura ei9 bibita tortionib9 et diſſurie medicatur. Vulnera veſice optime curat. Et calculos frangit: ꝛ vrinā ꝓuocat. Canes q̄n ſe volūt purgare hāc herbam manducant.

E ¶ Auicenna li. ii. ca. de gramine. Gramen facit coherere plagas ſanguineas. Et decoctio eius extrahit lapidem. Et ſemē eius ꝓuocat et conſtringit.

F ¶ Et idem auct. Gal. Decoctio radicū ei9 facit id quod herba ipſa. et eius ſemen ꝓuocat vrinam ꝓuocatione forti. Et abſcindit vomitum et fluxum.

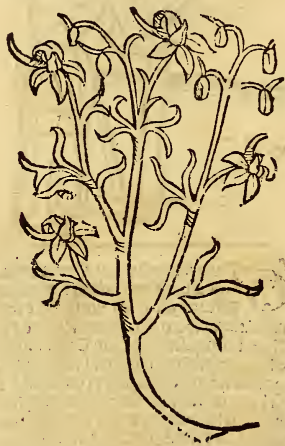
Capitulum. cxv

Grana tinctorū Plate. Grana tinctorū eſt arbuſtū vnde tingit ſcarlacum. Vñ dr̄ de xp̄o q̄ fuit veſtit9 veſte coccinea. i. tincta cocco. ſ. granis de ſcarlaco. vocat etiā kermes. Et ē frutex ſm Dyaſ. ca. đ cocco ſarmētoſa: hñs in ipſis v̄gis baculos rotūdos ſicut lēticula q̄ colligunt ꝛ conficiunt. Eſt aūt bon9 coccus galletic9 ꝛ armenus. ꝛ ſcđs aſianus et licius. hiſpan9 ꝑo oīm nouiſſimus virtus ē ei ſtiptica. Sera. li. ag. auc. Dyaſc. ca. harmē vel karmē. i. granatinctoꝝ eſt arbuſtū quod adminiſtrat ad ignē accēdēdū: et eſt incendiū inter arborē ꝛ herbā cuius rami ſūt młti ſubtiles ſup quos ſunt grana rotūda ſil'ia lenticulis que colligunt et reponunt et reſeruatur et conficiunt ad tingendū. Et melior ex illa eſt q̄ defertur ex terris que dicunt gallatie: et andabaſi et armeni. et ſcđa eſt illa de ſyria ꝛ licia. et deterior oib9 eſt illa que defertur ab hyſpania. ꝛ reꝑit in arbore ꝑuaſat3 ſimili in foliis arbori glandium in terris calicbie: ꝛ in ea mł'tiplicat aīal teſtoſum paruū ſil'e limacīs: et colligūt ipam mł'ieres illius terre cū ore. corū Et idē auc. Gal. Sapor eius eſt ſtipticus cū3 amaritudine. et virtus eius deſiccat ſine mordicatione et abſtergit et incarnat

Operationes

¶ Dyaſ. Coccus .i. grana tinctoꝝ aceto tritus
A ⁊ impoſitus vulneribꝫ paracoleſim facit: ⁊ ner
uis inciſis maximū pſidiū eſt. ¶ Sera. aucto.
B Gal. Grana tinctoꝝ confert magnis vlceribꝫ
neruoꝝ aliorum membroꝝ quando teritur for
titer ⁊ miſcetur cū aceto ⁊ melle: ⁊ etiā decoctio
nē eoꝝ dant illis q̄ patiunṫ in neruis. ¶ Pli.
C ca. de cocco. Valet vlceribꝫ magnis: ⁊ maxime
neruoꝝ vlceribꝫ: ⁊ valet ꝯ tremorē cordis ⁊ eiꝰ
debilitatē. ¶ Hoc aſſerit ſilr Damaſce. in anti
D dotario ſuo in quadā cōfectione q̄ incipit cō-
fectio alkeſmes.

Capitulum. ccxvi

GRanū culcul. Serap. li. ag. ca. lobachium .i. granū culcul. Folium eius ē ſilē folio albene. et ē herba q̄ habet venas in groſſitudine pollicis ⁊ indicis ⁊ lōgas et ſunt coſte ꝓpe terrā ſicut ſcel. ⁊ ſunt in eis nodi. et naſcunṫ in vnoquoqꝫ nodo folia ſimilia folijs balſami. ⁊ eſt albū maius. ⁊ in ſummitate eius naſcuntur flores in vere. ⁊ in principijs meſſium: quorum color eſt color violaruꝫ. niſi qꝛ ſunt maiores eis. Et qn̄qꝫ flos habet fructū magnū in quātitate ciceris plenum dulcis ſaporis. latine vocaṫ granum culcul. Et herba eius inuenitur in locis vmbroſis: et iuxta vehementer humectis. Et tp̄s collectiōis eiꝰ eſt in tpe meſſis. Virtus eſt. ca. ⁊ hu. in. ij. gradu.

Operationes

¶ Sera. Granū culcul mouet coitū ⁊ auget A
ſperma. ⁊ erectionē virge: et ꝓprie qn̄ conficiṫ
cū melle: vel miſcetur cum ſiſamo. et qui vtitur
eo nimis incurrit collinicā paſſionē. ¶ Et idē B
auc. Meſa ruget. qn̄ bibiṫ poſt ipm vinum facit ſodam. et ꝓprie quando torrefit.

Capitulum. ccxvij

GEnciana. Plini. li. xxv. Gencianam inuenit gentius rex illiricoꝝ vbiqꝫ naſcentē: in illirico tm̄ preſtātiſſimā. folio fraxini. ſed magnitudine lactuce caule tenero: pollicis craſſitudine cauo et inani ex interuallis foliato triū cubitoꝝ alto caſu. radice lenta ſubnigra ſiue odore aquoſa Sub alpinis mōtibus plurima naſcitur. Vſus eius i radice ac ſucco. Pla. Genciana eſt herba calida ⁊ ſicca cuius radix precipue competit vſui medicine: nō ipſa herba In fine veris colligitur et ſiccatur: et per annos q̄ttuor in multa efficacia ſeruatur. Debet aūt eligi ſolida ⁊ cōtinua habēs citrinum colorē: que non ſit porata nec facile puluerē exſoluaṫ cum frangiṫ. Virtutem habet diſſoluendi: attrahendi: ꝯſumendi: ⁊ aperiendi. ¶ Dyaſ. ca. de Genciana. Genciana vi

eiuſdem gentis. Unde ꝛ nomen accepit: cuius folia q̄ circa radices ſunt nucis odorē habent: et ſunt ſimilia plantagini: ſed paulo ſubꝛufiora et in ſummo diuiſa vel inciſa ſpeciē ſerre immediate habens haſtam. q̄ haſta lenis eſt ꝛ vacua. digiti habens ſimilitudinē: longioꝛ duobꝫ cubitis nodoſa: circa quos nodos folia naſcūtur. ſemen eſt ei circa folia in pomulis latis et lenibꝫ. et nō inutile ſicut affodilli. radicē habet ſicut ariſtologia longa. ſolidam ꝛ amaraꝫ: ſed nigrioꝛem et fragilioꝛem. naſcitur in locis altꝫ et humectis ꝛ vmbꝛoſis

Operationes

A ¶ Gal. vi. ſim. far. ca. de gentiana ſm tranſlationem arabicam. Id quod de ipſo adminiſtratur eſt radix huius: cuius ſapoꝛ eſt amarꝰ in fine amaritudinis: et virtus eius eſt magna in mundificatione et abſterſione: ꝛ aperiendo opilationem. Eſt em̄ calefactiua ꝛ ſtiptica.

B ¶ Et idem eodem libꝛo et eodem ca. ſm tranſlationē grecam. Gentiana huius herbe radix efficax eſt. vbi opoꝛtet ſubtiliare aliquod ꝛ abſtergere ꝛ deopilare. nec eſt mirū ſi hoc poteſt amara violenter exiſtens.

C ¶ Sera. Ego non vidi medicinam melioꝛem in moꝛſibꝫ canis rabidi quando daṫ ex ea qualibet die vncia vna trita et cribꝛata cum vncia vna myrre. et cum vncijs duobꝫ pulueris cancroꝛum fluuialium aduſtoꝛum in pꝛincipio egritudinis anteq̄ȝ timeāt aquā. Et hec quideꝫ planta ꝯtraria eſt venenis moꝛtiferꝫ: et aufert nocumentū eoꝛū cū auxilio dei

D ¶ Dyaſ. Gentiana eſt acris et calefactoꝛia: et relaxans acrimonia et amaritudine ſua paruꝫ expellens: et ſerpentes fugans

E ¶ Radici eius virtus ē calida et ſtiptica. que radix. ʒ. ij. cum pipere ꝛ ruta ꝛ vino accepta moꝛſibus venenatis occurrit. ſucci eius. ʒ. ij. accepta doloꝛibꝫ laterum et conquaſſationibꝫ vtiliter pꝛodeſt ſicut colliriū ſuppoſita. Radix facit aboꝛſum. Ulneribꝫ impoſita medetur. Succus eius ſicut licinium inunctus tumoꝛem oculoꝛum compeſcit: maculas coꝛpoꝛis tollit.

F ¶ Radix vero infuſa in aqua diebus quinqꝫ et poſtea cocta q̄ȝdiu virtutē ex ea dimittit cōfricatur: et ſic deliquatur. poſtea aqua ipſa recoquatur q̄ȝdiu mellis ſpiſſitudinem faciat: et

G reponitur in vaſe fictili ad vſum. ¶ Paulus. Gentiana calida eſt et ſicca in tertio gradu

Capitulum. ccxviij

Geneſtra. Jo. meſue. ca. de geneſtra. et vocaṫ capiſtrū arboꝛū: ꝛ eſt arboꝛ mōtana: ſuper cuius ſtipitē eleuaṫ denſitas fuſciū multe rotūditatis. et dū plicanṫ non patiunṫ fracturas. Unde liganṫ ex eis arboꝛes et pꝛducunt floꝛes ſimiles figure lunari citrinitatis multe. Et pꝛferunt folliculos ſm ſemitam oꝛobi hn̄tes ſemina diſtincta ſicut lentes

¶ Inq̄t Dyaſ. ca. ē ꝛ ſic. ꝯplexiōis in. ij. ꝛ ſemē eius eſt calidius: ꝛ in floꝛe eiꝰ et ſtipite ē hūiditas ſupflua cū virtute inciſiua: q̄re multiplicat vomitū. Et ſunt oēs partes eius cōturbatiue: inciſiue: ſubtiliatiue et pꝛouocatiue. ¶ Paulus. ca. de geneſtra. Eſt alia q̄ vocaṫ geneſtra fri. ꝛ ſic. complexionis: ſilis geneſtre ſupioꝛi: ſed minoꝛē. et habet ſtipites minoꝛes et anguſtioꝛes et album floꝛē facit

Operationes

¶ Dyaſ. Semē geneſtre et flos bibitꝰ cū mulſa hūoꝛes vomitibꝫ purgat. A
¶ Gal. Fructꝰ geneſtre ꝛ baculoꝝ ſuccus laxatiue nō debiliter eſt ꝯtrariꝫ. B
¶ Jo. meſue. Per vomitū ꝛ p ventrē educit flegma. ꝛ cū foꝛtitudine vehemēti materias q̄ ſūt inuīcturꝫ: C
¶ Et mundificat renes ab oibꝫ ſupfluitatibꝫ. ꝛ pꝛouocat vrinā foꝛtiṫ: ꝛ frāgit lapidē in renibꝫ et veſica. ꝛ nō pmittit materias figi in eis neqꝫ lapidē declari. D
¶ Et qn̄ floꝛes eiꝰ ꝯtriti ꝯmiſcēṫ cū melle roſaꝝ. aut cū ouo E

ſorbili reſoluũt ſcrofulas. ⁊ oxĩmel ex eis aut ſe
F mis ipſius ſoluit apoſtẽata ſplenis. ¶ Et ſi fre
q̃ntat vomitus cũ eis. ꝯuenit ſciatice et poda⸗
gre ⁊ dolori renũ: Doſis eius ẽ ex ꝯpꝛie t oz. a
ʒ. ij. vſq; ad. v. ſemini eius a. ʒ. ij. vſq; ad. iiij. vel
B iiij. ¶ Dyaſ. Semẽ eius et flos bibitus cũ mul
D ſa humores vomitib9 purgat. ¶ Paulus. Vir
tutẽ habet ꝯſtringendi. ad fluxũ menſtruoꝛum
valet fomentũ ex aqua decoctionis eius. ſup⸗
poſitoꝛium etiã ex puluere eius et ſucco planta
ginis. valet etiam contra diſſinteriam p̄dic⸗
tum fomentum.

Capitulum. ccxix

GIth. Naymo: Gith ẽ genus legumis
ſil'e cimino in q̃ntitate: ſed nigri coloꝛ;
⁊ in pane dulcoꝛãdo imponit. ¶ Diaſ.
Gith eſt herba q̃ in ſegetib9 creſcit. hñs ſemen
nigrũ minutũ: odoꝛe ſuaui. relaxat cũ ⁊ calefa
cit. ¶ Pla. ca. eſt ⁊ ſiccũ in. ij. gra. Et ẽ herba q̃
inter frumẽtũ oꝛit. ſemen nigrũ ⁊ q̃ſi triangulũ
facit. Aliq̃ntulã h; amaritudinẽ. vñ diuretica
eſt. virtutẽ h; diſſoluendi ⁊ ꝯſumẽdi. ¶ Pli. lib.
xx. Gith ex grecis. alij melãthiõ. alij melaſper⸗
mon vocãt optimũ q̃ excitatiſſimi odoꝛis.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Gith potatũ vrinã ⁊ mẽſtrua ꝓuocat
lũbricos expellit. impoſitum ſ̾o tumoꝛes aut
duriciẽ ſoluit. Eſt etiã deſiccatiuũ ac lepteri
cum. ¶ Lepꝛas ac verucas appoſitũ tollit. pi⸗ B
guces ac glutinoſos atq; ꝯſtipatos hũoꝛes di⸗
gerit. ¶ Catarrũ ſanat calefaciendo ſi puluis C
eius liget in linthcolo ⁊ ad nares ſepius appo
nat vt ex eo odoꝛet. Lũbricos aũt enecat co⸗
meſtũ vel ꝯtuſum extrinſec9 ventri appoſitum.
¶ Plate. Cõtra opilatõem epatis ac ſplenis. et D
renũ ſtrãguriã: diſſinteriã: yliacã paſſionem. ⁊
doloꝛẽ ſtomachi ex vẽtoſitate dat vinũ de⸗
coctõis ei9 ⁊ puluis ei9 in cibis. Valet et cõtra
emoꝛroidas inflatas. ¶ Cõtra lũbricos etiã E
dat puluis ei9 cũ melle. vel ſ̾mes auriũ.
¶ Pli. Medet ſ̾pẽtiũ plagis ⁊ ſcoꝛpionũ. Illini F
ti ex melle et aceto repetio. Incenſoq; ſerpẽtes
fugan. bibit. ʒ. i. ʒ. araneos. ¶ Capitis dolo⸗ G
res illinitũ ex aceto et inſuſum narib9: dentiũ
doloꝛes coctum cum aceto mitigat.

Capitulum. ccxx

GUmmi arabicũ. Sera. li. agg. ca. ſanſ
gli arabi. i. gũmi arabicũ. Et eſt gũmi
qḋ repit ſup arboꝛem acacie. ſicut alie
gũme. q̃ arboꝛ noiat amgailẽ. ⁊ melius ex eo ẽ
qḋ ẽ ex hac arboꝛe ſil'e ṽmiculis in figura ſua.
Coloꝛ ei9 eſt ſicut vitrũ clarũ. et nõ h; lignũ. ſe
cundũ ṽo poſt ipm ẽ albũ: ſed illud quod ẽ ſil'e
ſoꝛdiciei reſine pini eſt malũ. fri. eſt ⁊ ſic.

A ¶ Sera.auc.Gal.vna ē v̄tus eius q̄ deſiccat
ꝛ alia ē v̄tus eius q̄ ꝯglutinat:et aufert aſperi-
tatē:ꝛ frāgit v̄tutes medicinaꝝ acutaꝝ.ꝛ lenit
aſperitatē pectorꝫ:ꝛ ſtringit ventrē:ꝛ fortificat
inteſtina:ꝛ meliorat oſſa fracta qn̄ ſit emplm̄ cū
eo.ꝛ cōuenit malignitati vlcerū pulmonis.
B ¶ Et auc.Habix.Dicit ꝙ ē hu.parū ꝛ retinet
ventrē qn̄ nimis fluit.ꝛ ꝯglutiat inteſtinū in q̄
eſt tenaſmon.ꝛ ꝯſolidat oſſa fracta qn̄ fit em-
plaſtrū cū eo ꝛ ſedat tuſſim qn̄ retinet̄ in ore et
C trāſglutit̄ qḋ inde ſoluit̄.¶ Aut ſi miſcetur ali
quibꝫ medicinis cōferētibꝫ ad tuſſim ꝛ vlceribꝫ
D pulmonis qn̄ bibit̄ ex eo.¶ Cōuenit obtalmie
et rectificat medicinas laxatiuas qn̄ miſcetur
E cū eis.et ꝓhibet acuitatē earū. ¶ Et frangit
vomitū q̄ ꝓuenit ab eis.et q̄ntitas doſis eius
ad tuſſim.et ad retinēdū ventrē aureos.i.quā-
F do miſcet̄ cū alijs medicinis ē aurei.v.¶ Bul-
caſim eben aben azarin.li.qui dr̄ ſeruitor.For-
ma aſſandi gūmi arabicū eſt ſicut oīes alias
gūmas.qui vult aſſari gūmi arabicū oportet
vt frangat illud in fruſta ad magnitudinem
orobi.deinde accipiat patellā ꝛ calefaciat eā
et auferat ab igne.et ponat ſup eā gūmi arabi
cū.et miſceat bene ſine intermiſſione donec al
beſcat.et ſi nō albeſcit ꝑma vice.iterū calefaci
at patellam vt prius donec fiat albū:et eodem
modo fit ex alijs gummis.

Capitulum.ccxxi.

HAuſer vel hauſor.Aui.
in.ij.li.ca.facit q̄ ſcribit̄
hauſuꝝ:ſed in ara.ē hau
ſer.Et hauſor ē lacticiniū
q̄ddā ꝛ nō ē taxꝰ:vt q̄dā
dicūt vel ſpēs eiꝰ:ſub cu
ius vmbra ꝑiclitant̄ dor
mientes:vt Dyaſ.dicit:
Nam hauſor eſt lacticinium.et taxus eſt ar-
bor magna et vmbroſa.

Operationes

¶ Sera.li.ag.cap.hau.Hauſor ē planta hn̄s A
lata folia.ꝛ naſcit̄ in vno t̄pe anni.ꝛ hꝫ ꝯcauū
qḋ egredit̄ ab oculis ramorū ſuoꝝ ꝛ a locꝫ flo
rū eius.¶ Et colligūt ab eo hoīes rē ꝯuenien- B
tē.ꝛ ſucco eiꝰ ē amaritudo.ꝛ egrediunt̄ ab ea
mala ſicut teſticuli cameloꝝ.¶ Et egredit̄ ab il C
lis pomis q̄dā res adurens:ita ꝙ nō pōt fieri
cauteriū cum re meliori ea.¶ Et implent̄ ex ea D
culatre et puluinaria.et noiat̄ etiā arbor eius
coherca.et qn̄ inciduntur folia hauſor emittit
tūc lac qḋ colligit̄ in menſe Maij.Et ponunt̄
in eo coria:et nō remanet pilus in eis.et vnū
vas impletur ex duobꝫ impreſſionibꝫ.¶ Et li- E
gnū hauſor eſt leue groſſum rectū pulchrū ꝛc.
Alius hauſor ē vna ex ſpeciebꝫ titimalli.

Capitulum.ccxxij.

Hermodactilus. Johã. meſue. Hermodactilus eſt radix herbe nõ[m]ane: et eius alius lõgus ſicut digitus. alius rotundus. ſed melior eſt rotundus. et eius ali9 albus. alius rubeus: ali9 niger: ſz melior ex his ẽ qui ẽ albus vere albedinis intus et extra. et q̃ eſt groſſus et duriciei mediocris. Aliter aũt facti mali ſũt. Sera. li. ag. ca. Sturagẽ. auc. Dyaſco. Sturagen ſiue ſuragen. i. hermodactilus eſt herba que floreſcit in fine autũni. et ẽ eius flos albꝰ ſimil' in figura ſua flori croci. Deĩde emittit folia ſilia folijs bulbi in quibꝰ ẽ humiditas adherens manui. et habet ſtipitẽ in longitudine vnius palmi porrectũ. eius color eſt albus declinãs ad nigredinẽ. et habet radicẽ cui9 color eſt niger ad rubedinẽ declinãs. ſed quando auffertur cortex: apparet radix interius alba: mollis: dulcis ſaporis: et plena hũiditate. q̃ grece vocat coliricon: vt apparet in ꝓpria littera. Eſt ãt radix ipſa rotunda ſimilis cepe bulbi. et radix ipſa habet in medio ſui ſciſſuram ex qua egredit ſtipes ſuper quem eſt flos. multũ naſcitur in loco qui dicitur charin. et in terris que dicuntur guagna. Et hec radix et alia operat vt infra ¶ Paulus ca. de hermo. Hermodactili ſunt calide et ſicce in ꝓncipio ſecundi gradus Herba eſt circa radices eius tuburoſitates inueniunt que colligi debẽt et vſui reſeruari. Jn eſtate colligunt et reſeruant: per annũ vnũ ſeruari poſſunt. Sunt autẽ eligendi qui ſunt albi et ſolidi. Habet autez virtutem diſſolutiuã cõſumptiuã: attractiuam

Operationes

A ¶ Sera. auc. Gal. Radix hermodactili que ẽ alba intus et extra eſt melior. et hz virtutẽ la-
B xatiuã. ¶ Et aqua in qua bullierit: verum malus eſt ſtomacho. Et confert doloribꝰ iuncturarũ et podagre. Exhibendus ẽ hñtibꝰ iunctu-
C ras molles et nimis humidas. ¶ Jdẽ aucto. Meſarurugen. Albus eſt bonus. Sed rubeus occidit: non quia nimis frigidus ita q̃ narcotiſet: quia ſi hoc eſſet nõ eſſet laxatiuus.
D ¶ Aben Meſuay. Rubeus occidit vlcera an-
E tiqua et confert variolis. ¶ Rabix. Et melior ex eo eſt qui eſt exterius et interius albꝰ. et quãdo frangitur eſt fractio eius facilis et non du-
F ra. Niger vero et rubeus ſunt ambo interficientes. ¶ Paulus. Purgant autem principaliter flegma. Contra arteticam et podagram: cyragram et iliacam paſſionem. et morbꝰ ex flegmate nõ exiſtente &c. valet benedicta acuta ex hermodactilis: yeralegodion: theodoricon: anacardina. ¶ Cõtra ſciaticam podagrã et cyragram ſuccus feniculi cum melle decoquatur: et cum tali melle detur ʒ. ij. hermodactilorũ. et ʒ. i. ſeminis feniculi et fiat electuarium quod more benedicte poteſt ſumi ¶ Et nota q̃ in doſis H
debẽt poni vncie due vel tres hermodactili.
¶ Contra yliacam paſſionẽ fiat decoctio mel- I
lis addita aqua ne exuratur: et ne mel exeat: et ex illo melle additis ʒ. ij. hermodactili et cynamomi detur puluis hermodactili: ſuperfluam carnem corrodit.
¶ Puluis eius conficiatur cũ ſapone gallico: K
et licinium intinctũ fiſtul'. imponat etiam puluis eius cretico. Conficiat cũ aliq̃ medicina cerebrũ confortante. Et fiuellũ de bombace intinctum naribꝰ ſi immittur cerebrum confortat: et polipum corrodit.
¶ Johãnes meſue. Solutõne educit flegma L
groſſum: et a iunctur' ꝓprie. et eſt medicina magna artetice et podrage ſumptus et cathaplaſmatus: et ꝓpria cũ farina ordei.
¶ Et vitellis ouorũ aut mica panis pinguis M
et vitellis oui. et vſus eius impinguat corpus: et augmentum efficit in ſpermare.
¶ Et eſt medicina bona vulneribꝰ. abſtringit N
eñ ſordes eorũ et cõſumit carnes putridas in eis. Doſis eius eſt ab aureo vno vſq3 ad duas Conſeruatur aũt per annos tres.

HErmerocalles. Platea. Hermerocalles: id eſt planta vt bulbus ematicos q̄ manducatur. fructus eius ē ſicut narciſcus: differens ab eo in flore tātū. ¶ Dyaſ. ca. hermerocalles. Hermerocalles aut cathalepten velut bulbꝰ ematicus. Folia habet ⁊ haſtā ſimilē lilio: in initio cū inceperit aperire flores lilij oſtendit tres vel quattuor: ſed poſtq̄ floruerit viridem facit colorem bonū ⁊ odoratū. Radix eius in magnitudine ſimilis eſt bulbo: ſed paulo maior.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Hec ſi bibita fuerit: humorem ſordidum matricis excludit. ¶ Menſtruis iperat.
B Folia eius cathaplaſmatibus adbibita cōbuſtionibꝰ medicantur.

Capitulum. ccxxiiij.

HErba paraliſis. Platea. Herba paraliſis: ſiue herba ſancti petri ſiue paralitica ſiue artetica: que omnia idem ſunt et eſt herba cuius folia florere incipiunt tēpe hyemis: q̄ ſe extendunt in terra quaſi citrina vt alis fagus. florem citrinū pfert ca. eſt et ſic. cōplexionis.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Hec herba doloribꝰ medetur mēbrorū
Foliū eius ⁊ flores hūida et non ſicca qn̄ ponunt ſup empetiginē et pannū expellit eos ⁊ reſoluūt oēm ſupfluitatē. ¶ Et ꝯuenit habentibꝰ B
catarrū: et mitigat dolorē capitis illis q̄ ſūt frigide cōplexiōis. ¶ Et oleū eius eſt iuuatiuum C
in hyeme. et ſi hn̄s calidā cōplexionē: odoret nimiū de ipſo cū eſt viridis. ¶ Idem Aben meſuay. Confert humiditatibus et flegmati ſalſo et ſenibꝰ frigide cōplexionibꝰ et confert doloribꝰ iuncturarū. ¶ Remouet loq̄lam amiſſam ꝑpter apoplexiā vl' paraliſim in potu ſumptum eius ſuccus aurių̄. i. vel. ij.

Margin letters D and E stand beside the lines "nimiū de ipſo … Aben meſuay" and "loribꝰ iuncturarū. ¶ Remouet loq̄lam amiſ-".

Capitulum. ccxxv

HErba graſſula. Actor. Herba graſſula ē herba de qua inuenitur maior ⁊ minor. Et minor eſt vermicularis. de qua habetur in ca. vermicularis inferius de V. Maior eſt herba hn̄s folia tenera et pinguia: in q̄rum ſuperficie ē borra

Operationes

¶ Valet ꝯ ignis arſuras. ſuccus eius curat ramicē puerorū. ¶ Si accipiantur folia graſſule ⁊ A B
cime oliuarū et terantur ſubtilr̄ cū axungia porci recenti. et exp̄matur per petiā. ⁊ buliatur cū modico vino albo quibꝰ admiſceatur maſtix et olibanum: et poſtea vngatur.

Capitulum.ccxxvi.

HErba fetida.et ē herba ſubtilibꝰ folijs
ſil'is herbe q̄ vocaᷓ abꝛotanū plena ſe-
minibꝰ ſimilātibꝰ ſemībꝰ lūbꝛicoꝝ.ſa-
poꝛ eiꝰ ꝑgit ad amaritudinē nociuā:ꝗuis o-
doꝛ ꝫ ſapoꝛ eiꝰ ē amarꝰ cū aliq̄ ſalſedīe ꝛ ſtipti
citate pauca.ꝛ ē calidioꝛ abſinthio:ꝛ debilioꝛ
abꝛotano.

Operationes

A ¶Eſt mala ſtomacho:et claudit orificia vena
rū matricis:ſic ꝙ cathaplaſmata ſupꝛa vētrē
B calida.¶Conſtringit ſanguinē exeuntē poſt
partū:et tpe menſtruandi.

Capitulum.ccxxvij.

HErūdina ſiue harundina.Actoꝛ.Ha
rundinam ponit.Iſi.inter arboꝛes.et
hoc(vt videᷓ)ꝑpter q̄ſdā ſpeciales q̄rū
tanta craſſitudo ꝛ magnitudo eſſe dꝛ:vt ex il-
lis naues et edificia fabꝛiceᷓ.De ceteris autē
dictū ē apud Iſi.inter herbas occultas.et in-
ter ſatiuas.¶Alex.in ep'la ad Ariſto.Poſt vi
ctoꝛiā nr̄am de Dario rege obtentā:acceptis
centūq̄nq̄ginta ducibꝰ indoꝝ:q̄ breuitates iti-
nerū nouerit:cū ꝑgeremus ꝑter flumē apparu
it:cuius ripā harūdo pedū ſexagenū veſciebat
pinoꝝ abietūꝙ vincens in craſſitudine robo-
ra.eaꝙ indi vtunᷓ ad edificia.Aqua vero flu-
minis guſtu ellebozo amarioꝛ erat.quā nec hō
bibere nec pecus etiā ſine tozmento poterat.
Deinde vidimus hoīes nauiculis per flumen
vehi rotundis ex harundine:q̄ nobis oſ̄derūt
vbi dulcem aquā poſſemus inuenire.

Operationes

¶Plini.li.xvi.Harūdinee ꝑmatū tenēt inter A
aq̄ticos frutices frigidis gaudentes.Belli pa
ciſꝙ experimētis neceſſarie ſunt:atꝙ etiā in de
licijs grate.His eñi oꝛiētales populi bella cō
ficiunt dū ſpicula calamis addūt¶Nullus āt B
ſagittis aptioꝛ ē calamus ꝙ in rheno Bono-
nienſi amne cui plīma ineſt medulla:pondus
ꝙ volucre.Cōtra flatus q̄ parui caꝑ libꝛa.q̄p
pe non eadem gratia belgicis
¶Hec eſt creticis cōmendationibꝰ.ꝙꝙ ꝑfe C
ranᷓ indi.q̄rū alia quibuſdā videᷓ natura:q̄ñ
et haſtarū vicē pꝛebent additis cuſpidibꝰ.Ha
rundo deniꝙ indica arboꝛeā habꝫ amplitudi
nem:q̄lis videᷓ in tēplis.Folia vero bꝛeuia.na
uigoꝝ ꝙ vicem pꝛeſtāt (ſi credimus)internodia ſingula.¶Pli.li.xvij.Illa que naſcitur in D
India et ſyria odoꝝ vnguētoꝝꝙ cauſa.Vri
nam mouet cum gramine vel apij ſemine de-
cocta.menſtrua excitat motu.¶Hydropiſi E
prodeſt ac tuſſi etiam ſuffitu.

Capitulum.ccxxviij.

IUſquiamꝰ. Jſid. Juſq̄a mue ē herba ſic a grecis appellata:ſʒ a latinis herba calicularis dr̄:eo q̄ caliculi eiꝰ in figura cācarorū naſcāt vt ꝛ mali punici.q̄rū ora ſerrata ſt̄ hn̄tes intrinſecꝰ ſemia papaueris ſilia. Hec herba ē inſana. vocaī eo q̄ vſus eius piculoſus ē.deniq; ſi bibaī vel edaī inſaniā facit vel ſomni imaginē turbidā Diaſ. ſm tranſlationē nr̄am ca. de Juſq̄amo. Juſquiamus frutex eſt paruus haſtaʒ habēs groſſiorē et folia lata et oblonga diuiſa:nigra ꝛ aſpera.iuxta cuius haſtas ſūt capita plena ſemine. Sed Juſquiami tria ſunt genera. vnum purpureum florem habens:et ſemen nigrum: folliculos duros ꝛ ſpinoſos. Alterū vero flores mellinos hʒ ꝛ folliculos molles.ſemē obrufuʒ ſicut eriſmō.āb ꝟo iſte maniā pſtāt ꝛ narcotice ſt̄ ꝛ minꝰ vſuales. Tertiū ꝟo genꝰ ē cuius vſus freq̄ntaī.folia hʒ pinguia ꝛ mollia: et chili i. ſucci plena:flores albos et ſemen album pferens. Naſciī in locis maritimis ꝛ in ripis. ſemen vero vtile eſt album:quod minꝰ ſi inuētū fuerit rufum fecundaī. Nigrum vero inutile ē ſemen eius et folia exiccanī.haſta ipſius ſuuſa et expreſſa. Hic ſuccus in ſole ſiccandus eſt. qꝛ vtilis eſt vſui poſt annū.ſemen eius ſiccū in calida miſſum tundiī ꝛ exprimiī.eſt vero ſuccus melior viridis q̄ ſiccus. Multi vero farine triticee ſuccum eius admixtum factis trociſcis reponunt. Gal.viij.ſim.far.ca. de Juſquiamo ſm tranſlationē arabicā. Juſquiamꝰ cuius ſemē nigrū ē.et ſignū ſup hoc q̄ ſit ſemē nigrū:eſt q̄ flos eius ꝟgit ad rubedinē. facit maniā ꝛ ſubeth. Ille ꝟo cuius ſemē ſubrufuʒ eſt: cognoſciī in hoc q̄ flos eius ē citrinus.et ē ꝓpinquus p̄mo in virtute. et ꝓpter hoc oportet q̄ caueaī ab his ambabꝫ ſpeciebꝫ:ꝛ nō vtatur q̄s eis: qꝛ nō eſt iuuamētū in eis:ſed occidunt Juſquiamus vero habens ſemen albū et florem albū.eſt cōueniens vſui medicine.et eſt in tertio gradu fri.et ſic.in.ij

Operationes

¶ Dyaſc. Utilis eſt ſuccus ſemini viri in volū tario. Confectionibꝫ colliriorū mixtus reuma viſcidū ꝛ calidū cōpeſcit A

¶ Dolorē aurīū mitigat. Stericas cauſas medendo cōpeſcit.mixtus polente. vel vt cathaplaſma adhibitus tūores ſpargit. B

¶ Semē eius oīa ſilr̄ facere nouit.maxīe tuſſientibꝫ ſubuenit ꝛ catharrū ſoluit.reuma oculorū et dolores cōpeſcit.obulo vno cū ſemine miconis et mulſa mixtus et bibitus fluxui matricis et ſanguinē reijcientibꝫ opitulaī. C

¶ Semē eius ſolum podagricis auxiliū vino mixtū et cathaplaſmatibꝫ adhibitū: tumorem teſtium et mammarum ſoluit. D

¶ Multʒ alijs cathaplaſmatibꝫ neceſſario miſcet.folia eiꝰ maxime cū polenta mixta et in cathaplaſmatibꝫ adhibita dolorē tollūt.cū vino bibita aut q̄ter febres empiala ꝓhibet. E

¶ Cocta ſicut olus et comeſta ſtatim maniaʒ faciunt. Radix eius cocta in aceto dolorē dētium ori retenta mitigat. F

Capitulum.ccxxix

IUniperus. Jſi. Juniperus grece dicta eſt.ſiue qꝛ ab amplo in anguſtū finit. ſiue eo q̄ cōceptū ignē diu teneat.ita ſi prune ex eius cinere coopertę fuerint vſq; ad annum perueniant. Piro enim grece.id eſt ignis latine. Juniperus autem alia parua eſt.alia magna. Pli.li.xij. Piperis granū:cuius arbor in Jtalia naſcitur. Juniperi baccis mire vim trahentibꝫ adulteranī. Sera.li.ag.ca.habhel hala ch.i.iuniperus eſt vna ex ſpeciebꝫ cipreſſi maſculi. Et oēs ſunt q̄ttuor ſpecies.ꝛ ſūt iuniperꝰ et hab el.i.ſauina et zerbi et gera.i.iunipe

rus q̄ no iaẜ arconas:Eſt ex ea alia magna:a/
lia parua.et hꝫ fructū quēdā:cuius fructus eſt
magnus ſicut Nabach.ꝛ in lr̄a habel dicit ſi/
cut zaroꝛ.ꝛ q̄dā cui9 fructus ē paruus ſicut fa/
ba:niſi qꝛ ip̄e ē rotundus tot9 Bal.vi.ſim.far.
ca.de iunipero:Uirtus arboꝛꝫ huius ē ca.ꝛ ſic.
in:ij.gradu.ſꝫ caliditas ip̄ius fructus ē ſm B.
ſed ſiccitas ei9 ē in pncipio tertij.Et idē Se/
ra.Sauina ē illa q̄ dꝛ brachos ſiue bracheos
ꝛ non hꝫ fructū.ꝛ nos de illa dicemus in capi.
Sauina.infra de s.Sed zerbin ē illa que di/
citur padras.et habet fructū ſil'em fructui ci/
preſſi:niſi quia ē minoꝛ eo ſatis:Et ē ex zerbin
parua ſpinoſa.et fructum ſimilē fructui iunipe
ri:cuius magnitudo eſt ſicut granū mirti.ſed
ē rotundum.et virtus zerbin eſt calida ꝛ ſicca
in.iij.gradu.Sed gara ē ſpecies parua reſpe/
ctu zerbin.Memoria eius veniet in ca.laurus
de l.

Operationes

A ¶Archeutos ſiue Arconos.Juniperus ma/
gna et parua.Ambe calefaciūt ꝛ ſubtiliant.et
ꝓuocāt vrinā.Et qn̄ fit fumigatio cū eis expel
lit venenoſa reptilia.Et habet fructus:cuius
q̄dā reperiẜ in magnitudine auellane:et q̄dam
in magnitudine fabe.niſi quia ē rotundus:et
habet odoꝛē bonū:ꝛ ē dulcis hn̄s in ſe aliqn/
tulū amaritudinis:¶ Dyaſ.ca.de iunipero ſꝫ B
trāſlationē grecā.Juniperus arboꝛ alia ē ꝑua
alia magna:ſed utreqꝫ acrioꝛis ſunt ꝟtutis at
qꝫ mictualis et inſenſibilis.¶Auer.q̄nto col/ C
liget ca.de iunipero.Juniperus que vocatur
abel ca.ē ꝛ ſic.in.iij.gra.¶Paulus ca.de ꝟni/ D
ce humi ipſius arboꝛis ē vernix.
¶Itē Dyaſ.Prunis impoſite fumigio:ſerpē E
tes fugant.fruct9 eius iocūdus ē et odoꝛis ſū/
miſi in oꝛe detineẜ.ꝛ euſtomachus ē.et coꝛaci
vtilis eſt.tuſſim ſedat.¶Uentrē ꝛ inflationes F
ſedat.toꝛtionib9 q̄qꝫ bibita ſubuenit.Contra
venena p̄ſtat auxiliū.diureticū eſt illi adiutoꝛi
um.Spaſmatib9 et reumatib9 prodeſt
¶Offocatiōes ſtericas tollit.Appellaẜ autē G
a grecis archiotides.ſuccus eius medeẜ vipe/
ra vexatꝫ ¶Succ9 eius exuſtus atqꝫ cū aq̄ illi H
nitus leprā deſpuit.Elimatio āt ligni eius po/
tui data interficit.Lachrym9 eius potui da/
tus tuſſim:ventrē atqꝫ perotidas ſanat:
¶ Auer: abel ꝓuocat vrinā ꝛ menſtrua plus I
oī alia re donec facit mingere ſanguinē.Et fa/
cit aboꝛſuꝫ ꝛ extrahit fetū moꝛtuū.Pro iſta ſpe
cie lege Sauinam infra de s.

Capitulum.ccxxx

i Uiube.Auicen.li.ij.Juiube.melioꝛes
ſunt.maioꝛes earū frigide ſunt in p̄mo

equales in ſiccitate ⁊ humiditate.et ſunt decli
nantes parum ad humiditatem.et nutrimen/
tum earũ et digeſtio ſunt difficilia.et ſermo q̇
dem in eis bonus ē ille quem dixit Galienus.
Non reperi iuiubas in conſeruanda ſanitate
et remouenda egritudine aliquid operantes.
ſed reperi eas difficilis digeſtiõis et pauci nu/
trimenti.

Operationes

a ¶ Auicenna.Confert acuitati ſanguinis cali/
di:et extimo ꝙ illud eſt ꝓpterea ꝙ ingroſſant
b ſanguinē et viſcoſum faciunt ipſum
¶ Et illorũ extimatio qui putant ꝙ ipſe clari/
ficent ſanguinem et lauent eum.eſt extimatio
corrupta ad quam ego non declino
c ¶ Idem Conferunt pectori et pulmoni.Sũt
mali ſtomacho difficilis digeſtionis.extimant
quidam ꝙ conferunt dolori renũ ⁊ veſice

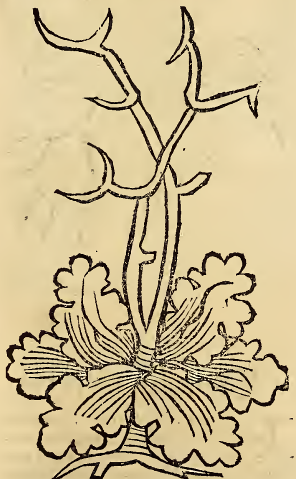

Capitulum.ccxxxi.

Iuncus.Sera di.aggre.ca.Dis.aucto/
Dyaſcoridis.Dis:ideſt iuncus.eſt her/
ba cuius due ſunt ſpecies.Una ipſarum
habet acutas ſummitates:et iſta etiam ſpeci/
es ſimiliter diuiditur in duas.quia ex ea eſt q̃
non habet fructum.Alia eſt que habet fructũ
nigrum et rotundum.et canna huius ſpeciei ē
groſſior q̃ canna alterius.et eſt tertia ſpecies
que habet cannam groſſiorem adhuc et ma/
gis cannoſam q̃ ſupradicte due ſpecies.et hu
ius ſpeciei fructus qui eſt in ſummitatibꝫ eius
eſt ſimilis fructui iunci ſupradictarum ſpẽrum

Operationes

¶ Idē aucto.Galieni.Huius herbe ſunt due A
ſpecies.vna earũ eſt ſubtilior et durior.⁊ alia
groſſior et melior. ¶ Fructus huius ſecunde B
ſpeciei facit dormire.ſed ſpecies ꝑma eſt ſimili
ter duarum ſpecierum.Una que non facit fru/
ctum et non eſt in ea iuuamētũ aliquod in me
dicina et alia facit fructũ:⁊ facit ſomnũ:niſi q̃
eſt debilior q̃ prima.et iſta ſpecies facit ſoda
¶ Et ſubſtantia iſtarum duarum ſpecierum E
eſt cõpoſita ex terrea pauca frigida pauce fri/
giditatis:et ſubſtantia aquoſa ca.pauce cali/
ditatis.et deſiccat et infrigidat ⁊ eſt narcotica
¶ Et due ſunt ſpēs q̃ñ aſſantur in igne:⁊ ſumũ D
tur in potu:ſtringunt ventrē:⁊ abſcindunt ſu/
fluitatem menſtruorũ.⁊ deſiccant qđ deſcen/
dit ex humoribꝫ ad partes inferiores:

Capitulum.ccxxxii

Iudaica.Dyaſ.cap̃.hierob.i.Iudaica.
et eſt herba porrecta virgultis vltra cu/
bitum.geniculoſis cũ folijs ꝑ interualla
diſtantibꝫ tanq̃ quercus inciſis et ſubalbidis
Uires habet acres et mictuales.

Operationes

A ¶ Dyaſc. Facit ad capitis ⁊ epatis dolorē. Et ad ſerpentis morſum et aranearū et rabidi canis. Calculus expellit.
B ¶ ydropicos ſanat: vulnera recentia ſupposita curat. facit ad eos q̇ induratas venas hn̄t
C ¶ Et cibū eijciunt propter parotidas ſtrumaſ collo ligatur
D ¶ ycte ricos ſanat. ʒ.i. ex ſucco foliorū ⁊ nardi ʒ.iiij. et paululū myrrhe ex aqua ſciatis. iij. potui data. radicem huius qui ſecum habuerit a erpente tutus erit.

Capitulum. ccxxxiij.

Incenſaria. Dyaſcorides. Incenſaria herba eſt facta ſicut arnogloſſa. ſed aſpera ⁊ ſuper terram ſpanſa. cuius odor ē ſicut odor thuris habens in coſtis aliqualē piloſitatē: et albedinē ſicut enula. Et folia habent formam aliqualiter cordis naſcentia.

Operationes

A ¶ Dyaſco. Deſiccat humiditatem pectoris: et confortat neruos
B ¶ Et valet ad corizam.

Capitulum. ccxxxiiij

Indicus. Sera. lib. aggre. cap̄. Alecb auc. Dyaſ. Eſt de ipſo domeſticus ⁊ ſilueſtris. Et domeſticus ē ille quo tinctores vtunt̄. Cuius foliū eſt ſimile folio plantaginis: niſi quia eſt magis viſcoſum ⁊ fortioris nigredinis. et habet ſtipitē longitudinis brachij vnius. Sed agreſtis aſſimilat̄ domeſtico. niſi q꞉ foliū eius eſt magis ſimile folio lactuce: et habet ramulos lōgos plures graciles cū multis ramuſculis: quorū color tendit ad rubedinem: et in ſummitatibus ramorū ſunt vaginole multe ſimiles linguis. Et eſt in eis ſemen. et habet florem paruum ſubtilem. Et idem auc. Hal. Domeſticus eſt ille quo vtunt̄ tinctores ſapor eius eſt amarus: ſtipticus: et virtus eius eſt q̄ deſiccat fortiter ſine acumine. ¶ Et idem auc. Aloeſme. Eſt arbuſtum puluerulentū: eleuaturq꞉ cū ſtipite ſuo longitudine vnius brachij: ⁊ hꝫ germina ramorū. In ſūmitate ſua ē flos ſicut flos coriādri: ⁊ ſiccat̄ et terit̄: et ponitur cum alcanna. Dicunt quidam ꝙ achlem .i. indicus eſt arbor nilet charis: et neſme ſunt idem. Et idem aucto. Iſaac benaram alcat et neſme ſunt idē. Et eſt balbac: ⁊ eſt planta hn̄s foliū longum plus ꝙ foliū ſalicis. Et aſſimilat̄ folio faſeoli coloris quaſi aurei: ſed maius eſt et eſt calidū et ſiccum ⁊ ſtipticum

Operationes

A ¶ Sera. auc. Gal. Uirtus indici incarnat ⁊ re
ſoluit ⁊ cõglutinat vlcera q̃ ſunt in corporibus
duris. etiam ſi fuerint in capitib9 maſculorũ. ⁊
abſcindit fluxũ ſanguinis et diſſoluit ⁊ minuit
apata mollia. et confert vlcerib9 putridis ⁊ cor
B roſiuis. ¶ Idē auct. Dyaſ. Emplaſtrũ cuꝫ fo/
lijs eius confert apoſtematib9 et vlcerib9. Nã
in principio ipſorũ conglutinat ea ſua calidita/
C te et abſcindit fluxũ ſanguinis. ¶ Et curat for
micam ⁊ heriſipilã. Et agreſtis fortiorꝫ ē ꝑtu/
ns. ⁊ cõfert ſpleneticis qñ bibit. et fit emplm cũ
eo. et iuuat plus q̃ primus.

Capitulum. ccxxxv

IſSopus. Platearius. Iſopus eſt calid9
⁊ ſicc9 in. iij. gra. Uirtutē habet ꝑm folia
et flores: non ꝑm radicē. In eſtate cum
flores producit colligit in vmbroſo et non fu/
moſo loco ſuſpendit et deſiccat: in medicinis
abiectis ſtipitib9 flores ⁊ folia ponunt: p annũ
ſeruant. virtutē habet diureticam diſſoluendi
attrahendi: conſumendi.

Operationes

A ¶ Iſi. Iſop9 ē herba purgãdis pulmonibus
apta. Uñ in veteri teſtamento aſpgebant cum
faſciculis iſopi q̃ agni ſanguie volebant mun
dari. Naſcit in petris herens ſaxo radicib9.

¶ Papias. Iſopus eſt herba humilis: calcfa/ B
cit et flegma deducit. eius radicib9 nihil forti9
⁊ penetrabilius inter ſaxa. ¶ Platearius. Cõ/ C
tra tuſſim frigidã valet vinũ decoctionis eius
et ficuũ ſiccarũ. ad idem valet electuariũ qd fit
ex ea ſcꝫ ex iſopo. ¶ Auicen. Iſopus alia ē mõ D
tana. alia ortiua calida et ſicca in tertio. et eſt
ſubtilis ſicut origanũ. Potus eius calorem bo
nũ facit. et eius gũmera veſtigia in facie abſter
git. Cum vino bibita reſoluit apoſtemata du
ra. ¶ Confert pectori et pulmoni patientibus E
diſſurriam et tuſſi antique. Soluēdo aũt edu
cit flegma et aſcarides et vermes. ¶ Ualet etiã F
ſpleni et ydropiſi. decoctio eius cũ aceto et oxi
melle ſedat dolorē dentis. Et vapor decoctio
nis cũ ficis cõfert ſonitui auris. Et ipſa etiam
cocta fit emplaſtrũ: tarſati ⁊ ſanguini mortuo
ſub palpebra. ¶ Cõſtantinus. Iſopus cali. eſt G
et ſic. in tertio gra. Succus eius cũ ficub9 co/
ctus: et melle et ruta bibit: apoſtemata pulmo
nis anhelitus et duricies tuſſim et catarrum
ad gulã de capite deſcendentem curat. lumbri
cos occidit. Apozima cum melle groſſos hũo
res diſſoluit. ¶ Idem. Si cum ficub9 ſiccis H
vtatur: et ventrē humectat et cutem clarificat
Cum aceto cocta ſi os tm̃ abluat: ex ea dolorē
dentiũ amputat. aurib9 inde fumigatis dolo/
rem et ſonitum placat.
¶ Raſis. Iſopus vt origanũ valet. Pectus ⁊ I
pulmonem purgat. Aſmati quoqꝫ ⁊ tuſſi anti
que confert. Flegma et vermes e corpore edu/
cit. ¶ Plini. li. xxvi. Iſopi q̃nqꝫ rami cũ duob9
rute ac vicis tribus decocte tota ceꝫ purgat. K
¶ Iterum. Iſopi faſciculus cum quadrante L
mellis ad tuſſim decoquitur.

Capitulum. ccxxxvi.

I Sopum humidũ. Dyaſco.ca. de yſo-po humido ſm trāſlationē noſtrā.yſo-pi cerotũ eſt q̄ſi ſordes.⁊ ſuccus lanarũ ſuccidarũ que hoc modo colligit̃. Lane ſucci de ⁊ ſordiſſime mox detunſe mittunt̃ in vas a-quā calidā hñs:⁊ ſic accendit̃ ignis vt aliquid ferueat:deinde refrigerat̃. ⁊ qḋ ſupnatauerit in modũ pinguedinis abradit̃ manu:⁊ vas ſtā-neũ abſtergit̃.⁊ ſic ipm̃ vas replet̃ pluuiali aq̄ ⁊ coopertũ tenui lini hco ad ſolē biduo ponit̃. et ſic tertio die aqua delimpidat̃ ⁊ reponitur. Adulteratur cũ pinguedine et cera. ſʒ intelli-get̃ ꝙ ſinceꝝ odorē lano ſuccidi̇ ſeruat. Sera. li.aggre.cap̄. Ceſaraſſab. Et eſt pinguedo q̄ eſt in lana.que ſit in hũc modũ. Accipe lanaʒ ſuccidā vel mollē:et laua eam cum aqua cali-da:et in ſole calido.et exprime totũ quod i ea eſt ex ſorde.⁊ pone ſordiciē illā in vaſe habēte orificium latũ:et proĳce ſuper eam aquā inſun-dens ab alto cũ impetu vt ſpumā faciat. De-inde agita agitatione forti vt multam faciat ſpumam ſuper aquam abſterge aquā marinā cum impetu donec ſpuma ſedetur omnino: et tunc tolle pinguedinem ſupernatantē:⁊ pone in vaſe terreo.deinde proĳce i vaſe iteꝝ aquā aliam ⁊ agita ſicut feciſti primo.et proĳce ſup̲ ſpumā eius aquam marinā: ⁊ dimitte ſedari ſpumā ⁊ collige eam.Et facias hoc quotiens ſpumam videris.deinde accipe pinguedinem quam aggregaſti ⁊ malaxa eam cum manib⁹ Et ſi aliquā in eis inuenies ſordē:extrahe ipaʒ aquā agitando.Et facias hoc totiens donec videas ipſam albam ⁊ puram piguedinem ſi-ne admixtione alicuius rei. ⁊ cum hoc feceris pone in vaſe terreo ⁊ ſerua.

Operationes.

A ¶ Sera. Melior ex yſopo humido eſt illud quod eſt molle quādo tangitur ſine aſperitate habēs odorē lane ſuccidi Et qñ diſſoluit̃ non ꝯparet ibi aliqua groſſicies ſicut in adultera ta.Et virt⁹ huius eſt calefactiua:mollificatiua vlcerũ induratoꝝ.⁊ proprie vlcerum matricis quando miſcetur cum melle et butiro.

B ¶ Et quando ſit ſuppoſitorium cum eo ꝓuo-cat menſtrua ⁊ expellit fetum ⁊ ſecundinam. Et quando miſcetur cum ſepe anatis cōfert vlceribus ani ⁊ vlceribus virge ⁊ teſticuloꝝ et exiſtentibus circa loco illa.

C ¶ Et confert pruritiui lacrimaliũ oculi ⁊ groſ ſiciei palpebrarum. Et ponitur in vaſe nouo ſupra lenem ignē:⁊ dimittit̃ donec veniat̃ pin guedo eius:et ſiat cinis.et eſt conueniens ci-nis in collirĳs et medicinis oculoꝝ.

¶ Et cōfert morſib⁹ venenoſis ⁊ fluxui vētris antiquo ⁊ vlcerib⁹ inteſtinoꝝ. D

¶ Et abſcindit fluxũ menſtruoꝝ: et diſſoluit ſanguinem congelatum in ſtomacho.et quan do ſumit̃ in potu mundificat vlcera pectoris et pulmonis. E

¶ Et quando miſcetur cum butiro ⁊ fit naſcal le cum eo poſt mundificacionem matricis:⁊ p hibet impregnationem. F

¶ Et qñ datur in potu mulierib⁹ poſt partum facit eas adbibere ad impregnationē. G

Capitulum. ccxxxvii

Arabe. Platearius. Karabe eſt gum mi arboris vt gemma vnde annuli fi-
K unt.Unde electrum ſuccinuʒ karabe ſub eodeʒ ponunt̃.quia electrũ ē kara be.⁊ ſuccinũ ē karabe Unde habem⁹ in Alex. ca.de diſſinteria trociſcis dyalectrum Item Seruius ſuper bucolicon Uirgilĳ in egloga paſtoris dicit.ꝙ electrum eſt poſt ſuccinum. Item caſſius felix tractatu de trociſcis dicit Trociſcos de ſuccino et eſt electrum:et deſcri bit trociſcos de Karabe. Eſt autem gummi arboris dicte dyaſagiros.⁊ eſt ſpecies populi

arboris.vt patet in illo capitulo agiros.verũ alıud facit capitulũ de populo diuerſe ſpeciei ab illo.Auicen.lib.ij.de eo duo facit capitula Unum de hauro:cui conſonat capitulum de populo arbore.Aliud de hauro romano cui conſonat capitulum de agiros.quod etiã exponit Dyaſcorides φ eſt populus arbor.Auicẽna dicit φ eſt acbiroſa:volẽs dicere agiros ſed in arabico eſt acbiros cuius gũmi vt dicit Auicen.eſt karabe.Et diaſcorides dicit φ ex hac arbore ſuccinũ naſcit̃ ſm quoſdã.⁊ in rhodanum diſtillat.et ipm eſt electrũ:vt oſtenſuz eſt ſupra.Due ergo videnẗ eſſe ſpecies huius arboris.Una calide complexionis.Alia frigide.ſicut p̱ vtrũq₃ textũ colligit̃.¶Auicenna libro de viribꝫ cordis karabe.calida eſt in p̄mo ſicca in ſcd̃o.aliq̇ volunt φ ſit frigida.Paul9 de karabe.Karabe eſt gũmi arboris haur romani.⁊ calefacit caliditate temperata cuz pauca frigiditate.Bulcaſim eben aban azarin.libro:qui dicitur ſeruitor karabe ſic aſſat̃ ⁊ ꝯburitur.Oportet φ frangas karabe in fracturis paruis ⁊ aſſa vna vice vel duabꝫ et ſerua.Sʒ cõbuſtio ei9 eſt in hunc modũ.Accipe ollã vitrilem.et pone karabe intus et claude os eius cũ luto.⁊ pone in igne vna nocte.deinde extrahe:⁊ vtere:et tere.

Operationes

A ¶Auicenna.Habet proprietatem confortandi cor et letificandi et repellendi cardiacam:et fortificandi ſpũs

B ¶Serapion.Karabe ſumitur in potu et prohibet curſum humiditatum ad ſtomachum.⁊ abſtringit ventrem et ſtomachum.et cõfortat eum.et abſcindit fluxũ ſanguinis.Et quando cortex huius arboris inciditur minutim:et ſeminatur in letamine:oriũtur ibi in toto anno fungi ad comedendum.

C ¶ Paulus.Karabe eſt gummi arboris haur romani quod quando bibit̃ retinet fluxum vẽtris et ſtomachi:et ſanguinez vndecũq₃ fluẽtẽ Et putant quidam φ ſit ſandaraca.⁊ dicunt φ karabe ſodoma huius eſt gummi.⁊ eſt gũmi funeris eo φ latini ponebant ipſuz ſup̱ corpora defunctorum.

D ¶Et idem auctoritate Albuberig.Caliditas eius eſt temperata cum pauca frigiditate.⁊ habet proprietatem retinendi ſanguinem et proprie in renaſinone.Et confert cardiace ⁊ ſtringit ventrem.

E ¶Et idem aucto.begde.Karabe calida eſt et retinet ſanguinẽ vndecũq₃ fluentem.

F ¶Et idem auctoritate Alcazi. Suſpenditur ſup̱ apoſtema et confert.et eſt frigida.Et confert cardiace et ſputo ſanguinis:⁊ fluxui eius a naribus

G ¶Alias virtutes inuenies in tractatu de lapidibus preciosis in ca.Gargates.

Capitulum.ccxxxviij

Kalendula.Plinius capitulo kalendula eſt herba cui9 ſtipes plurimos habʒ ramos.Folia eius ſunt ſimilia folijs conizi maioris ſed anguſtiora et pinguiora cum aliquali viſcoſitate et odore graui:vel vt coniza.Flos eius auroſus ſimilis eſt aurigali vel butalmos.ſemina eius q̃ plurima ordinatim poſita in capitulo quodam habentia formaz corniculorum:et ipſa ſemina ſunt piloſa aliq̃liter.Eſt calide et ſicce complexionis.

Operationes

¶Uirtutem habet ſtringendi:confortandi:et deſiccandi: A

¶Contra dolorem dentiuz puluis ſi inuoluatur in bombice et dentibus applicetur:ſtatim dolor ceſſat.ſimiliter naribus intromiſſa vermem qui eſt in dente occidit. B

¶Contra roſulas pedum valet fomentum ex ea factum. C

Capitulum.ccxxxix.

Ubube. Pli.ca.de Kubube: Ex eis ſūt
k domeſtice et ſilueſtres. Sunt eñi fru/
ctus cuiuſdā arboris in partibꝰ Indie
naſcentes. Et ſunt triū generū. Sunt enim ſil
ueſtres que ſunt minores. et ſunt ſaporis acu/
ti ſicut piper. et ſunt graues intus plene breuis
ſtipitis. Sunt etiaȝ alijs ſuperioribꝰ ſilueſtres
maiores ponderoſe ſilr et plene amari ſaporis
ſuperioribus meliores. Sūt alie que ſunt do
meſtice omnibꝰ predictis laudabiliores. Inte
rius inanes leuis ponderis lōgi ſtipitꝫ: modice
amaritudinis. In ſūmitate habētes planiciē
aliquā: ⁊ vbi ↄiungit̄ ſtipiti cōcauitas eſt q̄daȝ
cū maſticat̄ fumoſitas q̄dam euaporabilis ad
cerebrū aſcēdit. Cū ſimpliciter ponit̄ iſta intel/
ligitur: Uirtus eſt in folijs et in ſemine eius ca/
lide et ſicce temperate. ¶ Serapion li. aggre.
c. kubube c̄. Kubube plāta hn̄s folia mirte do
meſtice. niſi quia ſunt latiora eis. et ſummita/
tes eorū ſunt acute: ſicut ſummitates lancee.
Et habet fructū rotundū aliq̄ntulū depreſſuȝ
et latum. Inter folia eius repertum: quod qñ
maturatur vergit ad rubedinem inter ipſum ⁊
granū triangulū. ⁊ hꝫ ramulos ſil̄'es ramis plā
te dicte laros: egredientes ab vna radice ſicut
agreſtis. difficile frangibilis. lōgus citriter bra
chium vnum. plenus folijs. ⁊ fructus eius pen
ticus declinans ad amaritudinē. et color eius
declinat ad rubedinē. Et idem poſtq̄ congre/
gaui inter ſermonem Dyaſcoridis et Galieni
ſuper omnem herbam inueni: q̄ Galienus nō
memorauit mirtum agreſtem. Et Dyaſcori/
des non memorauit Kubebas. Et vidi q̄ de/
ſcriptio Galieni ſuper Kubebas eſt deſcriptio
Dyaſcoridis ſuper mirtum agreſtem.

Operationes

¶ Sera. Semē eius bibitū vrinā ꝓuocat: mē A
ſtruis imperat. calculos veſice frangit.
¶ yctericis et cephilargicis medicat̄. Radix B
eius cum viridis eſt a multis pro ſparago co/
meditur. que amara eſt et diuretica.
¶ Et idem auctoritate Galieni. Eſt medicina C
ſimilis ſu. in ſapore et virtute. niſi quia eſt ſub/
tilior. multū ideo ſit aperitiua operationum q̄
ſunt in corpore toto.
¶ Et prouocat vrinam: et mundificat renes a D
lapide qui generatur in eis. Et eſt bona gut/
turi: et ſtringit ventrem.
¶ Paulus capitulo de kubeba Kubeba va/ E
let contra frigidum reuma. ⁊ confortat cerebꝝ
et curat apoplexiam.

Capitulum. ccxl.

Lactuca. yſid. Lactuca diciť eo ꝙ abundantiā lactis exuberet. ſeu ꝙ lacte nutriētes femīas iplet. Hec ⁊ viris veneris vſum coercet.

¶ Platearius. Lactuca cibarioꝝ vſui competit ſemē eius medicine. qꝺ frigidi⁹ eſt ipa herba. Judicanť aūt ab autoꝛib⁹ omniū herbaꝝ temperatiſſima. ¶ Palladi⁹ libro ſcđo mēſe Januario lactuca ſerenda eſt. vel Decēbri. vt plāta eius Februario trāſferať. Itē Februario ſerīť vt poſſit aprili mēſe trāſferre. Sed certū eſt eā toto anno bene ſeri: ſi locus ſit letus. ſtercoꝛatus. irriguus. anteq̄ʒ pangať radices eius reſecem⁹ equaliter. ⁊ liquido fimo linam⁹. Vľ q̄ iam pacte ſunt nudate letamē accipiāt. Amāt ſolum ſubactū. pingue. humidū. ſtercoꝛatū. ¶ Auicēna in capiťlo Lactuca. Et ſūt ei⁹ tres ſpecies. Una eſt q̄ vocať lactuca agreſtis. quā greci ſaralliam vocant. Cuius tyrſus in modū ſecundi eſt. Et eſt ſpecies ſcariole ſicut apparet ibidem. Alia ſpecies diciť lactuca azini quā ſi vis ſcire lege ca. xxiiij. Ancuſa ſupra de A. Et alia ſpecies que diciť Lactuca domeſtica q̄ omnibus eſt nota. de qua hic loquimur. Galienus ſexto ſimpli. far. cap̄. de lactuca. ſꝫm trāſlationem grecā Lactuce domeſtice virtus eſt q̄ infrigidat ⁊ humectat ſicut aqua non extranee: ſed ſicut aqua ſtagnoꝝ vel lacunaꝝ: vt fontanarum. Et ipſa eſt que generat ſanguinē bonum. Lactuca agreſtis eſt ſimilis domeſtice: niſi quia ſtipitē habet maioꝛē. ⁊ folia eius ſunt albioꝛa folijs eius ⁊ ſubtilioꝛa ⁊ aſperioꝛa. Et ſapoꝛ eius eſt amarus: et eſt in virtute ſua ſimilis papaueri nigro.

Operationes.

A ¶ Serapion li. aggre. cap̄. Hakas. i. lactuca Uirtus lactuce domeſtice eſt ꝙ ꝯuenit apoſtematib⁹ calidis ⁊ heriſipile. Et ſemē eius qñ bibiť abſcindit diſtillationē humiditatꝫ ſpermatis. Et ꝯuenit pollutioni que fit in ſomnis.

B ¶ Et idem auctoꝛitate Galieni in lib. de cibis Lactuca generat ſanguinem bonū in fine bonitatis. Et ego quidem comedebam lactucas qñ eram iuuenis: quia in ſtomacho meo generabatur colera. et ſic infrigidabam ipſum. ⁊ tunc etiam poſtq̄ʒ ſenui comedo eas elixas. Ideo quia non reperio aliquam herbam cum qua poſſum curare vigilias ſicut cū ipſa. Humoꝛ vero qui generatur ex ea eſt frigidus ⁊ humidus. Et neq̄ʒ ex ea accidit nocumentū ſicut ex alijs oleribꝫ: ⁊ non ſtringit ventrē nec laxat: qꝛ non habet ſtipticitatē: nec ſalſedinem neq̄ʒ acuitatem.

¶ Idem ſꝫ auc. Dyaſ. Lactuca domeſtica ē bona ſtomacho: et infrigidat vētrē: et facit doꝛmire et ꝓuocat lac. Et quando ipſa decoquiť eſt magis iuuatiua. et qñ comediť ſic euellitur ſine ablutione. conuenit illis qui conquerunť de ſtomacho ſuo.

¶ Et aſſiduus vſus cōmeſtionis earū obtenebrat viſuꝫ. Et qñ fit ēplaſtrū cū ea cōuenit apoſtematibus calidis: et hereſipile. dūmodo non ſit vehementis inflammationis D

¶ Sed ſemen eius bibitur ⁊ valet cōtra fluxū ventris. et extinguit libidinem et pollutionem ſeminis in ſomnis. Sed qñ lactuca emiſerit ſtipitem ſuum tunc efficitur virtus ſucci et lactis ipſius ſimilis virtuti lactuce agreſtis ⁊ papaueris nigri. E

¶ Et idem auct. Ruffi. Lactuca quideʒ curat egritudines que fiunt ab ebꝛietate qñ ſumitur ſed ipſa nocet inteſtinis: ⁊ lenit vētrē. ⁊ abſcindit libidinem et facit doꝛmire F

¶ Item qñ coquiť cū oleo ʒizamino. ⁊ comeditur expellit yctericiā. et eſt medicina bona opilationib⁹ nariū ⁊ coꝛizʒe qñ comediť in ieiunio cocta cū oleo. ſinapiū et lac lactuce domeſtice cū emittit ſtipitem abſtergit vulnera que fiunt in tunica coꝛnea. Lac vero lactuce agreſtis poſitum in fronte inducit ſomnum. G

¶ Et qñ fit collirium cum eo lacte iuuencule conuenit vlceri coꝛnee. ⁊ placat doloꝛem capitis. et ꝓuocat menſtrua: et curat moꝛſum rutele et ſcoꝛpionis. H

¶ Galienus. Calidis flegmonib⁹ cōgruit: nec non paruis heriſipilationib⁹: non tamen potens eſt maioꝛib⁹ ſufficere. Eſt autem ex cibis ſedantib⁹ ſitim. Semen vero bibitum contra gomoꝛream. i. effuſionem ſpermatis cohibet. Unde et ſomniantib⁹ datur ſicut etiam ſemen agreſtis lactuci liquoꝛem citius colligit caliginem. necnon inſuper vſtionibus apta eſt ſubiuncta cū lacte femineo I

¶ Et idem ſecundo libꝛo de cibis. ca. de Lactuca ſꝫm tranſlationem grecam. Noſce autēʒ opoꝛtet ex omnibus oleribꝫ paucīſſimū ⁊ chachocimum ſanguinem generantib⁹ ex lactuca nō multum quidem neq̄ʒ cacocemum. non tñ euchimū perfecte ſanguinem generari: comedunt aūt ipſam vt ad multū quidem crudam. qñ autem extiterit circa productioneʒ ſeminis eſtatis tꝑe ꝑelixatam in aqua dulci offerunt cum oleo et garo et aceto. aut cum aliquo ſalſamentoꝛum. Et maxime quecunq̄ʒ coꝛūʒ q̄ cū caſeo ꝑparantur. K

A ¶ Utuntur autem ipſa et antequam inſipitur im‑ petrauerit per aquã dixantes: ſicut et ego nunc incepi: ex quo dentes habeo prauos. ſciens tamen aliquis amicorum in conſuetudine quidem mihi ex multo tempore olim hoc laborioſam autem nunc haberis maſticationem induxit decoctionem

B ¶ Utebar autem lactucis in iuuentute quidem calefacientem mihi continue ſuperiorem ventrem infrigidationis gratia.

A ¶ Aui.li.ij.ca: de lactuca. Ex ea eſt domeſtica et ſilueſtris. Et illa que eſt ſilueſtris eſt ſimilis in virtute papaueris nigri.

D ¶ Et idem auctoritate Galieni. Non eſt in frigiditate eius que domeſtica vel ortulana eſt applicatio ad vltimum.

Capitulum.ccxlij.

Lacca. Platearius. Lacca eſt gummi arboris: quod defertur a partibus vltramarinis. quo tinguntur panni colore rubeo. Habet virtutem extenuatoriam. Et eſt calide et ſicce complexionis in tertio gradu

Serapion libro aggregatoris capitulo Lacc auctoritate Dyaſcoridis. Lacc eſt gumma arboris que naſcitur in terris arabum. et eſt in ea ſimile myrrhe et ſtoraci. Et habet virtutem extenuandi. Et idem auctoritate Galieni. Lactuca eſt gummi arboris que naſcitur in arabia que eſt ſimilis myrre: habens odorem bonum et adminiſtratur in fumigijs. et tinguntur ex ea panni rubei coloris. et dicitur tinctura illa Karmes. et defertur ſimiliter de armenia: et eſt calide et ſicce complexionis in tertio gradu. Et idem auctoritate Galieni in tranſlatione albataritb Lacca eſt gumma arboris que naſcitur in Arabia: que eſt ſimilis myrre: habens odorem bonum. Et idem auctoritate Raſis. Lacca cadit ex celo ſuper ramos arboris gubera. id eſt meſpili in partibus Sirci: in inſulis maris. et eſt calide et ſicce complexionis

¶ Auicenna libro ſecundo capitulo de lacca Lacca dixerunt quidam de quibus eſt dictum Paulus: eſt gumma herbe ſimilis myrrhe boni odoris. et oportet quod adminiſtretur cum cautela. Alij vero errauerunt quod eſt Karabe. Uerum lacca in pleriſque eſt virtutis Karabe. et eſt extenuatiua virtute vehementi.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Lacca confert aſmati: ſi puluis eius cum ouo ſumatur ieiuno ſtomacho A
et confert ſpleneticis in ſyrupo ſi ponatur: et prouocat menſtrua. et confortat viſum ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius. et confortat ſtomachum: et aperit opilationem ſtomachi et epatis. et curat ytericiam ex opilatione.

¶ Serapion. Lacca habet virtutem extenuandi pingues. et bibunt de ea ſplenetici et aſmatici et confert. Et quando bibitur cum mellicrato prouocat menſtrua: et abſtergit maculas que fiunt in oculis abſterſione veloci B

¶ Et curat debilitatem viſus quando miſcetur cum vino. et fit inde collirium. et eſt bona dolori dentium. et aperit opilationes. et fortificat viſcera. et tinguntur inde panni coloris rubei C

¶ Et aperit opilationem ſtomachi et confortat eum. et confert ytericie. Et modus ablutionis eius eſt: quod accipitur gummi eius et teritur: et proijcitur ſuper ea aqua calida in qua bulierint ariſtologia et ſquinantum. et mouetur cum piſtello: et dimittitur reſidere: et eijcitur aqua deinde deſiccatur in vmbra. et reponitur in vaſe vitreo: et ſi non clarificatur prima vice: facias ſecundo. D

¶ Aui. Lacca confert tremori cordis. et confert epati. et confortat ſtomachum. et confert ytericie et ydropiſi: et doloribus epatis. E

Capitulum.ccxlii

Larix. Iſi. Larix a caſtello liricino di/cta eſt. ex qua tabule tegulis affixe flã/mã repellũt: nec ex ſe carbones exuſte efficiunt. Pli. li. xvi. Larix eſt arbor ex ſilueſtri genere cui folia nõ decidunt. ſicut nec abieti. nullo qꝫ flore exhilarat. ꝓtinus em̃ flore fruct9 gignit. Mõtes amat ſicut ⁊ cedrus. et eſt q̃n/tũ gen9 earũ q̃ picẽ ferũt. cui ſitus idẽ et facies vt abieti. Huius materia lõge preſtantior in/corrupta. vis hũore cõtumax rube9. ꝑterea et odore acrior. Huic q̃ꝫ pluſculũ erũpit liquorꝫ mellis colore atqꝫ lẽtiore nunq̃ꝫ dureſcentis. Sextũ ꝟo genus eſt teda. lariciſqꝫ morbus eſt vt teda fiat. Omĩa vero huius genera q̃ picem ferũt accenſa fuligine in modica repẽte carbo/nem cũ eruptionis crepitu expuunt. eiaculãtur qꝫ longe. excepta larice. que nec ardet. nec facit carbones. nec alio modo ignis vi conſumit̃ q̃ꝫ lapides. Omnia quoqꝫ illa ꝑpetuo virent. Larice ſũt omniũ arborꝝ altiſſime atqꝫ erectiſſime

Operationes

A ¶ Pli. in li. vts̃. Gignit et larix cauchrin ſicut et ab eis. vicꝫ pillulã in medicina vim vrẽdi ha

B bentem q̃ cõtinet nucleum pineis ſimilem

¶ Idem in li. xvij. Seruntur autẽ femine nec vnq̃ꝫ degenerant larix ac cypreſſus ac palme.

¶ Palla. li. xij. Larix ad materiã eſt vtiliſſima E

ex q̃ tabulas ſuffigas tegulis in fronte et extre mitate tectorꝝ. ꝯtuliſti preſidiũ cõtra incendia Nec em̃ flãmas recipiunt: aut carbones creare poſſunt.

Capitulum.ccxliii

Lappacium maius. Dyaſ. ca. de lappacio. ponit quattuor eius genera dicẽs Lappacij q̃ttuor ſunt genera vel ſpecies. Unũ quod manducat̃. et eſt illud qđ vocatur inſipidũ. Alterum qđ dicit̃ oxilappaciũ: et acetoſum lappaciuꝫ. Et illa eſt herba q̃ vocat̃ acetoſa q̃ in locis humidis naſcitur. et in ſummitate eius ſunt folia acuta et dura. verũ melius ẽ quod in ortis naſcit̃ Eſt aliud genus lappacij quod eſt agreſte. et bonum minus. ſimile plantagini ſuꝑ terrã ſparſum ⁊ indebile. Eſt aliud genus quod multi ʒadam dicũt. Folia ſimilia lappacio agreſti habens. et virgam mi/norẽ. ſemen ei eſt acutum et rufum ſiue ſubnigrum. et triangulatum ⁊ viſcidum. ſuꝑ ꝟgam habens ſemen. Gal. ſexto ſim. far. cap̃. de lappacio. Lappaciũ dyaforetice moderate virtutis. Acutũ vero lappaciũ mixtum ſimul ꝟo cũ dyaforetica et repercuſſiua participat quadaꝫ

qualitate. Semen ꝟo eius habet quid ſtipticū manifeſte: et diſſinterias et diarias ſanat: ꝛ maxime id quod eſt acutū lappaciū. E quinꝫ aūt lappacium in nemoribꝰ quidē generaꝛ. vt plurimū aūt eſt eiuſdem quidem cū predictiꝫ debilioris vero virtutis.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Uirtus lappacij vna eſt q̄ ventrē mollit crudum et tunſuꝫ ꝛ cathaplaſmatibꝰ adhibitū cū oleo roſarū duricies ſpargit.

B ¶ Ualet etiā ꝯ ſcabiē: empetiginē: ꝛ ſerpiginēꝫ ſi accipiaꝛ ſuccus eius et oleū nucis. ꝛ pix liq̄da: ꝛ ſil buliant. ꝛ coleꝛ. et colature addaꝛ pulius tartari. ꝛ ſulphuris. ꝛ fiat vnguentum ad apoſtemata maturandum. Lappaciū acutuꝫ tritū et in oleo decoctū: ꝛ cū axūgia ſupponaꝛ

C ¶ Contra ſplenis duriciē ſuccꝰ lappacij acuti cū ſtorace liq̄da et armoniaco ꝛ aceto conficiatur ꝛ dimittaꝛ tribus diebꝰ: poſtea fiat decoctio ꝛ coleꝛ: et colature addaꝛ cera ꝛ oleū et fiat vnguentū.

D ¶ Aqua vel vinū decoctionis eius ſoluit opilationem ſplenis vel epatis. Contra ſcrofulas nouellas fiat emplaſtrum ex lappacio acuto ꝛ axungia ſimul contritis.

E ¶ Criſpelle facte ex lappacio acuto valent aſmaticis ex frigida cauſa.

Capitulum. ccxliiij

Lappaciū minus ſiue rotūdū. Platea. Lappaciū rotundū dr̄ eo q̄ ad rotunditatē tandit: ꝛ minor e ſupradicte. calidi ꝛ ſic. in. iij. gradu. Paulus ca. de lappacio: ex ea eſt maior et minor. Maior vocaꝛ bardanus: ꝛ eſt maſculus carēs ſemine. Minor vocatur bardana et eſt femina faciens lappas et ſemina adherentia pānis. aliqui vocant eam lappam inuerſam.

Operationes

¶ Dyaſ. Radix eius cathaplaſmata leproſis medicaꝛ. Eius elixatura fomēto adhibitaꝛ in balneis fricata. pruriginē corpis tollit. dolorē auriū mitigat. A

¶ In vino elixa dolorē dentiū gargariſmo compeſcit. et cathaplaſmata ſcrophas ſpargit. Et omniū virtꝰ ē vna cū pdicta. B

Capitulum. ccxlv.

Lapago. Dyaſ. ca. approparine. i. lapago. Et ē herba ꝟgas multas hn̄s longas ꝛ q̄dras ꝛ aſpas. folia rara ꝛ in ordie poſita. ſemen eſt ei albū ꝛ rotūdū ꝛ puū. in medio ꝑtuſatū ſicut vmbilicus. florē habet album. Folia eius veſtibꝰ tranſeuntiū inherent. Naſciꝛ circa muros et ortos. Hac herba pa-

ſtores ꝑliquatorio vtunt̄ lac liq̄ntes. Gal.vi. ſim.far.ca.apozina. Apozina, filiātropos vel filotropi dr̄. Dicit̄ etiā lappula minuta ⁊ purpurea. mediocriter abſtergit et deſiccat. habet autem aliq̄d ſubtiliū partiū.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Succus huius herbe ꝯ̄ garū et ſeminis eius morſuȝ mitigat. ſpalāgiōis cū vino bibitus et venenis occurrit. Hic ſuccus auribꝰ infuſus earū dolorē mitigat. hec herba cū axūgia mixta ſcrophas ſpargit. folia autē eius cōſtringentis ſunt virtutis.
B ¶ Et ꝓpterea fluoreȝ ſanguinis cathaplaſmatibꝰ appoſita medent̄ et rei coherenti miſcentur

Capitulum.ccxlvi.

Laurus Iſi. Laurꝰ a laude dicta ē. vñ ⁊ olim laudea dicebat̄. Hac em̄ cū laude victorꝫ capita coronabant̄: eo q̄ nū q̄ȝ viriditatem deponat. ſola quoq̄ȝ arbor hec vulgo fulminari minime creditur. ¶ Auicen. Laurus eſt arbor ca. ⁊ ſic. in. ij. cuius odor redolens. Oritur in locis montuoſis habens folia ſicut mirti: niſi q̄ maiora ſunt. Et eius fructus eſt rubeus. ꝯ̄tuſq̄ȝ illius eſt in folijs ⁊ fructu ipſius. Grana eius ſunt ad modum auellane parue. In ipſa tota eſt calefactio. Sȝ grana eius calidiora ſunt folijs. Cortex vero debilior eſt et minoris caliditatis. Pla. Laurꝰ ca. ē et ſic. Cuiꝰ folia ꝯ̄tutē hn̄t cōfortandi fructꝰ ex aromaticitate diſſoluendi ⁊ ꝯſumendi. Folia exſiccata in loco vmbroſo ⁊ non fumoſo ꝑ annū in multa efficacia ſeruant̄. fructꝰ ꝑ duos annos. ¶ Pala. li. iij. Menſe februario et baccis mirte ⁊ lauri ſeminaria ſunt facienda. vl' ſi facta fuerint excolenda. ¶ Sera. li. aggre. ca. gara. auc. Dyaſ. Gara. i. laurus: Ex eo ē hn̄s ſtricta folia. et ex eo eſt hn̄s latiora. et ē maſculus. et celefaciunt ⁊ deſiccant calefactiōe et deſiccatione forti. Et granū eiꝰ ē fortiꝰ. ¶ Dyaſ. ca. de Lauro ſm̄ tranſlationē grecā. Laurus alia eſt latiorū foliorū. alia tenuiorꝫ. ſed vtreq̄ȝ feruentis virtutis ſunt atq̄ȝ recorporatiue. q̄ꝫ elixatura calida ē. ¶ Gal. vi. ſim. far. ca. daſne arboris ſiue lauritam folia q̄ȝ fructus ſiccant: ⁊ calefaciunt vehementer. plus tamē fructꝰ q̄ȝ folia. Cortex vero radicis minus quidem acer ⁊ calidus. magis aūt amarus: ⁊ quid ſtipticitatis habet. ¶ Iuuenalis. Laurus ē arbor cuiꝰ folijs victores coronant̄. vnde lauro ꝓpter victoriā coronatus: dicit̄ laureatus. ⁊ corona q̄ propter virginitatem mulieres coronantur: vocatur laureola.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Elixaturā eius ſi in ſcafio miſſa fuerit ⁊ deſuꝑ ſedeat veſice ⁊ matricis dolorē cōpeſcit. Huius folia viridia ſtiptica q̄ tunſa ⁊ cataplaſmatibꝰ adhibita veſpaꝝ et apum ꝑcuſſum prohibent: ⁊ oēs tumores ſpargent.
B ¶ Et ſi ſynapi aut polente miſceant̄ ⁊ viridia bibita nauſeā ꝓuocant. ſtomachuȝ ſubuertūt. Huius bacca plus ca. eſt q̄ȝ folia.
C ¶ Et habet virtutē fortiorē q̄ tunſa et electuarij more melle collecta: tuſſientes ⁊ ptiſicos ortonoicos et toracis reumatiſmum ſanitati reſtituit. cum vino bibita ictibꝰ ſcorpionū occurrit: maculas nigras detergit.
D ¶ Succus eius ſurditatē auriū manere non ſinit. ⁊ incōgruos ſonos cū vino et oleo roſaꝝ adhibita cōpeſcit.
E ¶ Acopis et vnctionibꝰ calidis notabiliter miſcetur. virtutibꝰ etiam dyaforeticis neceſſe miſcetur. Coriū eiuſdē arboris tritū et bibitū calculos frangit. aborſum excludit epaticis obulis tribꝰ cū vino bibitū p̄ſtat effectū.
F ¶ Succus ꝯ̄o radicis eius minus eſt acer: et tñ ē amarus ⁊ magis ſtipticus. ꝓpter qḋ lapides veſice rumpit. oīs aūt arbor vires habet acriter relaxantes ⁊ calefaciētes ⁊ euaporātes.
G ¶ Gal. Laurꝰ lapides frangit: ⁊ epaticꝭ ꝯfert. bibitꝰ cū vino odorifero ī pōdere triū obuloꝝ:

H ¶ Auic. Laur9 cõfert doloribꝫ neruorũ omĩbꝫ Liniũ ſup morſeam cũ vino. Reſoluit etiã ſo/dam ⁊ facit ad dolores auris frigidos

I ¶ Raſis. Jar. i. laur9. Apoſtemati matricis et puncture ſcorpionis: ac dolori neruorũ auxiliatur. ꝙ totũ ſemen et oleũ auxiliant̃ faſtidiũ cũ

K et vomitũ faciũt ¶ Cortex eius bibitus frangit lapidem.

Capitulum. ccxlvij.

Laureola. Ubi ſciendum ꝙ aliq̃ putãt laureolã nõ eſſe mezereon. q̃ꝛ ſcꝫ error cõnoſcitur in ca. coconidion ſuperius de C. Dyaſc. ca. Daſnoides. i. laureola. habet virgas lõgas duobꝫ cubitis. tenues rectas et lenes. et folia lauri ſilĩa. ſed tenuiora ⁊ viridiora. ſemen in medijs folijs hñs. Et idem ſcḋm aliam tranſlationẽ Daſnoides. i. laureola cubiti vnius habet longitudinem. ⁊ ṽgas multas ⁊ nõ fragiles ſed muſcilaginoſas: Folia ſunt illi lauro ſimilia ſed molliora. id eſt flexibiliora et duriora. et nõ frangibiliora guſtu calida extra ſperantia. Flores albos habet. ſemen ṽo nigꝛ cũ maturũ erit. Radix eſt illi inutilis Naſcitur locis montuoſis. Et illud quod de ea adminiſtrat̃ eſt radix.

Operationes

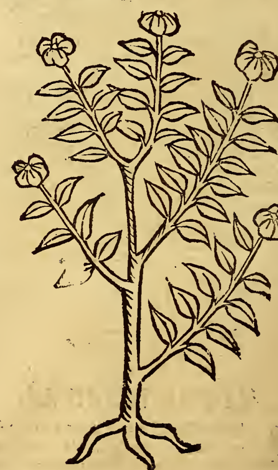
¶ Dyaſ. Daſnoides. i. laureola. folia ei9 ſicca ⁊ viridia bibi: ta flegma ventris deponũt. vomitũ ꝓuocãt. menſtruis imꝑant. Apoflegmatiſmis maſticata ꝓſtãt auxiliũ. ſternutamẽta ꝓuocant. ſeminis eius grana. x. bibita ventrem molliunt. A

¶ Gal. Camedapne. i. laureola. prouocat vrinã et menſtrua. Et cõfert diſtillatiõi vrine ⁊ mingentibꝫ ſanguinem B

¶ Caſſius felix. ca. Camedapne. Et eſt diuretica valde. Folia eius cathaplaſmatibꝫ adhibita dolorẽ capitis tollunt. egeſtiones ſtomachi impoſita compeſcunt. C

¶ Et tortiones anteriores cũ vino bibita potiſſime q̃ ſemina habent anterius. poſteriores vero q̃ ſunt poſterius medicans. Succus ei9 cũ vino bibitus menſtruis imperat. prouocat vrinã. peſſario adhibitus: hec oĩa facit D

¶ Pictualis eſt virtutis cum folijs ſuis ſine floribꝫ incẽdioſe ſe laborantes quidam cathaplaſmauerunt. Que vero dicit Meſue. vide ca. cocognidion ſupra de C. E

Capitulum. ccxlviij.

Laudanum. Dyaſ. Eſt enim genus edere. quam multi antion vocant. Alij barbam yrcinam. quia pinguedo eius adheret garbis yrcorum. frutex eſt ſimilis cyſtercon. ſed lõgiora folia habet hec ⁊ integra

Et neſcio quã pinguedinẽ habet ſuper folia.
Uirtus eſt illi ſtiptica in folijs:et ex ea colligit
laudanum. Hircus enim edere folia yrci capra-
rum libenter manducant quã cũ depaſcere ce-
perint pinguedo illa que ſuper folijs erit bar-
bis et humeris yrcorum adheret. Et a diligen-
tibꝫ ex ipſis collecta et in ſe redacta laudanum
faciũt. Alij vero ſuper ramos ipſius funes tra
hunt extendentes inter ſe. Et ſi quid ex ipſa pi-
guedine funi adheſerit colligunt. Et ſic vtunt
tali diſciplina et manibus fricata malaxant:et
paſtillos ex ipſa faciunt:quod laudanum vo-
cant. Eſt autem vtile quod odore plenum eſt
et viride:et facile ad malaxandũ ⁊ pingue nõ
habens arenam commixtam:et minime fragi
le.et ſimile reſine. Cuius virtus calida eſt ⁊ hu
mida in fine primi gradus:prope ſecundum.
Subſtantia eius eſt ſubtilis multum.et in ſa-
pore eius eſt ſtipticitas pauca. ¶ Serapion.
Ca.ledent.id eſt laudanũ. Et colligitur ex vna
ſpecie ciſſos.et eſt arbuſtum quod aſſimilatur
ciſiercon.niſi quia folia eius ſunt longiora:et
nigriora:⁊ habet humiditatẽ que adheret ma-
nui tãgentis eam in vere.et eſt ſtiptica.⁊ ex hac
ſpecie accipitur laudanum quod diſciplina ſu
periori conficitur.

Operationes

A ¶ Gal.vij.ſim.far.ca. Cithus ſiue ciſtus.id eſt
laudanum. Eſt autem ſubtilium partiũ in ſub
ſtantia ⁊ calide virtutis ſm primum acceſſum
complete.vt eſt ſecundum:tanget propterea.ꝟ-
tus eius eſt que maturat.aggregat ⁊ fortificat
et ſimiliter dyaforetice eſt virtutis et digeſtiue
et vltra predicta habet quandam ſtipticitatẽ
breuem:propter quod confert egritudinibus
matricis.et fortificat eam.
B ¶ Et facit oriri capillos qui cadunt.propte-
rea qꝛ deſtruit quod eſt in radicibꝫ eoꝝ ⁊ hũi-
ditatibꝫ eorũ malis.⁊ ſtringit ſua ſtipticitate
poros ꝑ quos egrediuntur pili. Fiunt enim he
paſſiones propter prauos humores:viſcoſos
et groſſos:quos inciſiua ⁊ dyaforetica farma
ca maxime educũt ⁊ euacuãt. Subtiliũ vero par
tium oportet eſſe virtutis ca.⁊ nõ multũ ſtipti-
ce. Nõ tñ in tantũ ſubtiliũ partiũ ⁊ ſiccantium
vt ſiccent et depaſcẽt cũ hũoribꝫ ꝑter naturam
aceruatis ibi naturalem humiditatẽ q̃ augent
capillos.ita enim non alopicias ſanabũt ma-
gis q̃ caluiciem operabuntur.
C ¶ Hec nõ et laudanũ incarnat vlcera difficilis
ↄſolidationis et miſcetur in medicinis ſedanti
bus tuſſim. Et quando bibitur cũ vino veteri
ſtringit ventrem.et fit ex eo fumigiũ ad expel
lendũ ſecundinam.⁊ ponit in naſcalibꝫ valen-
tibus contra duriciem matricis.
¶ Paulus cap.de Laudano. Eſt eligendum D
quod eſt ponderoſius et nigrum:⁊ qđ malaxa
ri poteſt. Et valet etiam ſic electum cõtra epi-
lentiam ſi inungatur ſpina patientis:et valet
ad frigiditatem matricis et ſuffocationẽ:ſi mu
lier ex eo recipit fumũ.⁊ ſuper inferiora. Ualet
etiam contra relaxationem dentium:ſi lauda-
num et maſtix cõficiantur:⁊ circa gingiuas ex
tra et intus ponantur.
¶ Sera.auctoritate Dyaſcoridis.cap̃.ledent E
ideſt laudanum. Uirtus laudani eſt ca.molli-
ficatiua.aperitiua orificiorũ venarũ.qñ miſcet
cũ vino et mirra.et cũ oleo mirtino ſuper cica-
trices vlcerum meliorat eas.
¶ Et qñ mittit in aurẽ cũ vino:qđ dr ydromel F
aut cũ oleo roſaꝝ:curat dolorẽ caꝝ.et fit inde
fumigiũ ad expellendum ſecundinam.
¶ Et ponitur in confectione naſcalium vel col G
liriorũ matricum.et confert duriciebꝫ earũ:⁊
miſcetur in medicinis ſedantibꝫ dolorem.et in
medicinis tuſſis et in vngentis.
¶ Et quando bibitur cum vino veteri ſtringit H
ventrem et prouocat vrinam faciliter.
¶ Auicenna. Laudanũ eſt ſubtile.⁊ eſt in eo I
pauca ſtipticitas.⁊ eſt maturatiuum humidi-
tatum groſſarũ viſcoſorũ quas cũ equalitate
reſoluit in quo eſt virtus attractiua.⁊ eſt calefa
ctiuũ.aperitiuum orificiorum venarũ.et ingre
ditur in ſedatione doloris.⁊ facit naſci pilos:
inſpiſſat [illegible] et prolongat eos et conſeruat ꝓ-
prie cum oleo mirtino ⁊ cum vino.et non facit
hoc niſi quia ipſum eſt ſubtile:et profundat:
et eſt reſolutiuũ ⁊ mundificat corruptionẽ cor
rodentem carnem.
¶ Et eſt attractiuũ ⁊ attrahit materiam bonã K
ad pilos.verũtamen non videtur conferre cal-
uicici cum incipit:⁊ caſui piloꝝ cũ apparet cu-
tis.⁊ fluxui capilloꝝ.et non peruenit ad hoc vt
ſanet alopiciam.quoniã materia alopicie nõ
reſoluitur niſi virtus que eſt ſupra virtutẽ reſo
lutionis eius.
¶ Et laudanum conſolidat vlcera dure con- L
ſolidationis.⁊ ſtillatur cum oleo roſarum in
aurem doloroſam.⁊ ingreditur in medicinis
ſode et pulſationis.
¶ Et confert tuſſi ⁊ reſoluit apoſtemata matri M
cis ſuppoſitum in peſſario.⁊ attrahit fetũ mor
tuum ⁊ ſecundinam ſuffumigatiõe facta ex eo
in traiectorio.⁊ qñ bibit cũ vino antiquo:con
ſtringit ventrem:⁊ ꝓuocat vrinam.

Capitulum.ccxlix.

L Atiua ſm Dyaſcoridez in proprio ca pitulo.tirſulum habet oblongum faſcita te digiti cauuz in ſummo quaſi ramulum diffuſum. et folia oblonga fructum in ſummitate ramorum habens triangulum: et ſubrotundum in moduz capparis.in quo tria grana continentur ſub membranula que intra corticem eſt.

Operationes

A ¶ Dyaſcorides.Granula eius.vij.vel.ix.potata ventrem viſcide purgant.et ſi aqua frigida ſuper bibatur coleram rubeam et flegma deponunt.

Capitulum.ccl

L Auendula eſt herba calide et ſicce complexionis.Paulus.Lauendula ē herba omnibus nota et caret ſemine. flores vſui medicine competunt.et odorem ſuauē et bonum habent.non habent ſuccum niſi valde parum.Radix non competit vſui medicine

Operationes

¶ Uirtus ei9 eſt que reſoluit et fortificat. Contra ſincopim et cardiacam paſſionē ex frigida cauſa fiat decoctio eius in vino odorifero:addita aqua roſarum et detur patienti. A

¶ Lauendula eſt pſtans ſomnū:et ſedat ſodā qn̄ emplaſtrū cū ea fit ſuper frontem. B

¶ Aqua decoctionis eius potata nefreticis epilenticis:et apopleticis cōfert.lauendula miſcetur diuerſis antidotis et miris et varijs odoribus grate miſcetur. C

¶ Item odor eius grauat caput et facit ſomnū.Et qn̄ bibit decoctio eius eſt conueniēs illi cuius cerebrum infirmatur. D

¶ Aqua eius e floribꝫ diſtillata valet ad appoplexiam.Emplaſtrum ex eo factum cū ozimo valet puncture ſcorpionis.

¶ Ad preſeruandam apoplexiam. Re.florem lauendule.ʒ.ij.cinamomi.ſpice.croci.ligni aloes.maſticis.nuciſmuſcate.gariofili.calami.aromatici.zinziberis.roſarū mac3.cardamomi F

an.ʒ.i.buleant cū aqua roſarū in vna fiola vi/
trea in cine calido:poſtea coletur:et paulatim
cum coclari potui propinetur.

Capitulum.ccli.

Leuiſticū.Platearius.Leuiſticum eſt
herba omnibus nota.calida et ſicca in
iij.gradu.Cuius ſemen ſiſ'r appellatur
Et in medicinis ſemen ponit̃.Uirtutē habet
diureticā.virtutē q̄ȝ aperiendi et extenuandi.
¶Conſtantinus in li.graduū.Leuiſticum
eſt in tertio gradu calidū ⁊ ſiccū.Semen autē
et radix in medicinis ponitur.

Operationes

A ¶Plate.Uinū vel etiā aqua decoctionis eius
valet contra opilationē ſplenis et epatis:⁊ cō/
tra ventoſitatē.⁊ ꝯtra dolorē ſtomachi ⁊ inte
ſtinorū ex ventoſitate.Puluis etiā eius cū pul/
uere cinamomi datus valet ad p̄dicta.
B ¶Cōſtantin⁹ vbi ſupra.Cibum digerit:opi/
lationē epatis aperit.de frigido humorē dolo
rem mitigat.
C ¶Stomachi ventoſitatē ⁊ inflationē rugitū
⁊ intorſionē diſſoluit.Mēſtrua et vrinā pro/
uocat.Etiā illa ħba ſm Cōſtantinū habent
in libro de ſimplici medicina almageſti.

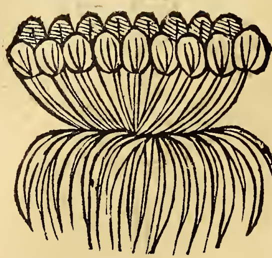

Capitulum.cclij

Leuiſticū ſilueſtre.Dyaſ.ca.Thaſpiuȝ
ſm tranſlationē grecā.Thaſpiū.i.Le
uiſticū ſilueſtre.naſcit̃ in tumulis et in
vījs ⁊ ſup tegulas:herba ē minuta.⁊ folia hñs
anguſta duob⁹ digitis lōga.⁊ in ſummo diui
ſa et pinguia.vīgā in medio ꝓferens duoꝝ pal/
morū cū paucis ramulis.in quib⁹ fert ſemen la
tum ſimile cartamo:et obrotundum et veluti
conquaſſatum.vnde et nomen ſumpſit.floreȝ
habet ſubalbidum.

Operationes

¶Dyaſcorides.Uirtus eſt ei termātica.⁊ po/ A
tiſſime ſemini eius potui datum in acceptabili
quantitate per ſuperiora atq̄ȝ inferiora.purga
tionem facit vehementer.
¶Sciaticis ꝑ criſtere adhibitū medet̃.bibitū B
menſtruis imperat.aborſum facit.
¶Galienus.vi.ſim.far.Taſapis ſm tranſlati C
onē grecam.Eſt autem leuiſticū ſilueſtre cui⁹
ſemen acris virtutis eſt.q̄ꝛ apoſtemata rūpit.
¶ Et per anum impoſitum ſciaticis cōuenit. D
Eſt aūt et alterū purgatiuū ſuper ⁊ ſubtus col
lericorū bibitū inopīſabi multitudine.

Capitulum.ccliij.

L Enticula aque vel lentigo aque. Serapion. li. aggre. ca. gabalcb. ideſt: lenticula aque. ex ea eſt marina. et ex ea ē aque dulcis. ſed illa que eſt aque dulcis eſt lēticula que reperitur ſuper aquas erect: tabat̄ ſ corticē viridem. et eſt rotunda ſicut lenticula: ſimilis eſt ei in figura ſua. Et reperit̄ in lapidibus ſuper aquā erecta: natans ſuper faciem aque. Gal. viij. ſim. far. ca. facus. ideſt lenticula aquatica humide et frigide complexionis in ſecundo gradu exiſtens ſm vtrūqꝫ. ¶ Paulus ca. Stratiotis. Et ē herba que naſcitur in ſuperficie aque ſine radice cū folijs ſimilibꝫ ſemper viue: Eſt autem virtutis redarguentis ac repmordentis. Dyaſ. ca. lenticula aque. Lenticula colorem viridem habens: virtꝰ eſt ei frigida

Operationes

A ¶ Galienus. Lenticula aque habet quid ſtipticitatis. ꝓpter quod vulnera poteſt conſolidare. et vlceribus eſt vtilis. quidā aūt eo ad emorroſagias vtuntur et ad fiſtulas.

B ¶ Paulus. Potui data valet ad fluorē ſanguinis ex renibus. et cum aceto contrita. atqꝫ vt cathaplaſma adhibita.

C ¶ Diaſcorides. Omnes tumores ſpargit. Ignem ſacrum extinguit: podagricis neceſſe miſcetur. medicaminibꝫ ſola. et cum polenta apponitur infantibus.

Capitulum.ccliiij.

L Ens. Sera. li. aggre. c. xdens. aucto: Dyaſ. meliores ex lētibꝫ ſunt ille q̄ velocius maturant̄. ⁊ qn̄ infundunt̄ in aq̄ ad mollificandū nō nigreſcūt. Gal. vij. ſim. far. ca. de lentibus ſm tranſlationē grecā inquit. Lentes ſtipticant nō fortiter. in medio cali. et fri. ꝯſiſtūt. ſiccant aūt in ſecundo gradu.

Operationes

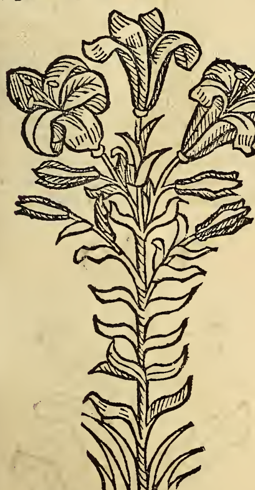
¶ Gal. codē li. et ca. ſm tranſlationē arabicā: Sapor eax eſt ſtipticus ſtipticitate pauca. virtus lētis ꝑma ē media inter ca. ⁊ fri. ⁊ exiccat in ij. gra. Et ipſa ſtringit ventrē qn̄ coquit̄ bis et proijcit̄ aq̄ ꝑma. et aqua in q̄ coquūt̄ laxat vētrē. A

¶ Et dixit ypo. vi. epidimiarū q̄ eſt tpata in ca. ⁊ fri. ⁊ declinat ad calorē parūper: Et ſignū in hoc eſt q̄ nō apparet ꝑ eā qn̄ comedit̄. aut qn̄ morat̄ in ſtomacho aut qn̄ deſcendit a ventre in frigidatio corpori. ⁊ ē cōpoſita ex ſubſtantia q̄ ſtringit ventrē qn̄ coquit̄ bis ⁊ ꝓijcitur aqua prima. ⁊ aqua in qua coquunt̄ laxat ventrem. B

¶ Idem auc. Dyaſ. Quādo comeditur ex ea aſſidue facit obſcuritatem viſus. ⁊ eſt dure digeſtionis malo ſtomacho: et accidunt ex eſu eius ſomnia mala. et eſt mala neruis et pulmoni. C

¶ Et idem Sera auctoritate Meſarugie. Excorticate ex his ſunt frigide: groſſe ſtringūt vētrē et vrinā: et ingroſſant ſanguinē D

E ſn venis:⁊ nõ ſinuūt eū currere.¶Et idem au
ctoritate Meſuay.Lens ipa eſt frigida ⁊ ſic-
ca in primo gradu.et cortex eius eſt calida et
ſicca in primo gradu. Et de proprietate eius
eſt minuere vrinam: et menſtrua propter eius
ſanguinis ingroſſationem.

Capitulum.cclv.

Liliū.Ambroſius.Conſiderate lilia a
gri.q̄ʒtus ſit candor in folijs:ipſa qꝫ fo
lia ſtipata quō ab ymo ad ſummū aſ-
ſurgere videant̄:vt exprimāt formā ciphi.⁊ vt
auri ſpecies q̄dā intus effulgeat. q̄ cū vallo in
circumitu floris obſepta iniurie nulle pateat.
Si q̄s hūc florē decerpat:⁊ ī folia ſua ſoluat
q̄ tāta eſt manꝰ artificis q̄ lilijs ſpeciē reforma
re valeat.¶Gloſa.ſup Lucā li.xij.Lilia non
ſiluis ſed ī hortis naſcunt̄:nec vllū agricularū
cultū req̄rūt ſicut ceteri fructꝰ.ſicut ſcriptū eſt:
Cōſiderate lilia agri quō creſcūt: neqꝫ labo-
rāt neqꝫ nent.Nō laborāt coloribꝫ odorādo.
neqꝫ nent ſibi indumēta faciēdo. ¶Palladiꝰ
lib.iiij.In februario mēſe liliorū bulbos pone-
mus.vel lilia ante habita ſariemꝰ ſumma dili
gentia ne oculos circa radicē naſcētes ⁊ mino
res bulbulos ſauciemus.Qui a mr̄e ſubtra-
cti atqꝫ in alios digeſti ordīes noua lilieta for
mabūt.¶Dyaſ.ca.de lilio.Liliū hec eſt leci-
na quā multi in coronā ponūt.Et eſt oībꝫ no-
tū:cuiꝰ flores albi ſūt ſatis.Eſt aūt aliō genꝰ
lilij qō vocat̄ yris ylirica.folia hʒ ſiluio ſilia vl̄
gladiolo:ſed maiora ⁊ vaſtiora.flores habet
et ſupiores inclinatos ſibi inuicē diuerſis co-
loribꝫ albo.ſ.et mellino aut purpureo aut ve-
necino.Radices ſūt ſibi dure ⁊ curue ⁊ odore
bono plene.He radices colligēde ſūt ⁊ filo in-
ſerende.et ſic in vmbra pendētes ſiccande ſūt
dura:⁊ breuis:⁊ coloris rufi:⁊ odoris boni.eli
genda eſt in guſtu calidior. ¶Serapion li-
bro aggregatoris ca.Anſea:ideſt lilium.Eſt
enim calide ⁊ ſicce complexionis in ſecundo.
Ex eo eſt domeſticum et ſilueſtre.Sed ſilue-
ſtris ſunt ſpecies:et nominatur vna arſeme-
tim:id eſt celeſte.et eſt album:quod eſt notum
De illo in preſenti ca.dicemus.

Operationes

¶Auicēna.Liliū albū ortulanū calidū et ſic- A
cū in ſcđo.In ipa eſt terreitas ſubtilis acqui
rens amaritudinē.et aqueitas ita eq̄lis cōple
xionis.Cōfert pāno et lentigibꝫ ꝓprieqꝫ radix
eius.et mūdat faciē ac remouet eiꝰ cōtractio-
nē.valet inciſiōibꝫ neruorū et ſpleni.ſed maluʒ
eſt ſtomacho.ꝓprieqꝫ oleū eiꝰ.qō eſt reſoluti-
uum:aperitiuū:lenitiuū duriciei matricis bibi
tum et inūctū.¶Idē radix eiꝰ confert aduſti- B
oni aque calide.qm̄ exſiccatiua eſt mollitiua ⁊
abſterſiua:cū equalitate cōſolidat.Ex deco-
ctiōe q̄ʒ ipſius radicis fit oris collutio ad do-
lorem dentiū.⁊ ꝓprie illius quod ſilueſtre eſt.
¶Idē.Liliū ↄfert puncture vermiū veneno- C
ſorum:proprieqꝫ ſcorpiōis.Oleum q̄ʒ eius eſt
tyriaca coriandri ⁊ fungorū.Emplaſtrū ex fo-
lijs cū vino factū ſup heriſipilā cōfert valde.
¶Pliniꝰ li.xxi.Liliū roſe nobilitate ꝓximū ē D
quadā cognatiōe vnguēti:oleiqꝫ qō lilion ap
pellatur.Nulla florum excelſitas.maior.In-
terdum cubitorū trium longitudo.Alba lilia
omnibꝫ eiſdem modis ſerunt̄ quibꝫ ⁊ roſa.Ni
hilqꝫ fecundius:vna radice quinq̄gentos ſe-
pe bulbos emittente.¶Sera.Cōuenit com E
buſtioni ignis qn̄ aſſat̄ et terit̄ cū oleo roſarū.
et ponit̄ ſup locū cōbuſtiōis et dimittit̄ donec
curet̄.qm̄ cōbuſtiōes egent medicina q̄ deſic-
cat et abſtergit cū temperamēto.¶Et eſt bo- F
nū ad incarnandū omnia vlcera:et mollit du
ricies matricis.Folia eius incarnāt et abſter-
gunt abſterſione debiliori q̄ꝫ radix.Et quīdo
coquunt̄ et ponunt̄ ſuper combuſtionē ignis.
aut ſupra quodcūqꝫ vulnus faciunt incarna-
ri vlcerationē eorum.¶Et ſunt quidam qui G
infundunt flores eius in aceto.et vtuntur eis
incarnandum vulnera: et contunditur flos

eius et exprimitur ſuccus eius et coquitur in
aceto ꝛ melle.ita ꝙ ex ſucco ſit q̇n q̇es pluſq̃
H aceti ꝛ mel.¶ Et eſt medicina ↄueniēs ad om
ne qḋ eget exſiccatōe ſine mordicatōe ſicut ſūt
vulnera magna:ꝛ ꝓprie q̄ fiunt in capitibꝰ muſ
culoꝝ ꝛ ad vlcera oīa q̄ ſunt difficilis incar/
I natiōis.¶ Sed alteriꝰ ſpeciei lilij q̄ dicit̄ yris
et eſt liliū agreſte ſm eūdē autorē.Gal'.Sub/
ſtātia eſt ſubtilis ꝛ mundificat ꝛ maturat. Et
cōuenit ſpeciebꝰ tuſſis:ꝛ facit aſcendere ſcrea
tum a pectore:ꝛ curat tortiōes ventris ꝛ vlce/
ra ſordida.ꝛ qn̄ bibitur cum melle ꝛ aqua cali
K da laxat ventrem.¶ Dyaſcorides.Flores lilij
domeſtici poſſunt emollire duricies neruoꝝ.
Folia eius cocta ꝛ impoſita ad cōbuſta ꝓfici/
unt loca.Vexatiōes ſerpentum curant.Suc
cus eius melli admixtus ac decoctus in vaſcu
lo nouo:vlcera vetera medet̄.¶ Galienꝰ ſepti/
L mo ſimplicium farmacoꝝ cap.de lilio. Flos lilij
domeſtici cōplexiōe mixtus eſt ſubtiliū partiū
quadā ex terreſtri ſubſtantia.Vn̄ habet et ca/
que in guſtu amaritudinē ꝛ ex quadā aquoſa
eucrita.¶ Unde oleum qḋ ex eo eſt pigmentū
M in mordacis ꝛ dyaforetice ꝛ mollitiue eſt vir/
tutis.ex q̇bꝰ duriciebus que in matricibꝰ aptiſ
ſimū ē.radix aūt et folia per ſe trita ſiccāt ꝛ ab
ſtergūt et dyaforāt moderate.¶ Auicē.de vi
N ribus cordis ait:ꝙ confortat cor.

Capitulum.cclvj.

Lilium ↄualliū.Pla. Lilium cōuallium
eſt herba habēs flores bene redolētes.
folia eiꝰ plātagini maiori ſimilia. Nec
folia nec radix vſui medicine cōpetit: ſed flo/
res virtutē hn̄t cōfortandi et reſoluendi.

Operationes.

¶ Pli. Re.flores lilioꝝ ↄualliū lib.ß.ponant̄ i A
vino optimo menſurā vnā ſtet ī infuſiōe ꝑ men
ſem.deinde diſtillet̄ vinū iſtud ꝑ alembicū.cū
iſta aq̄ diſtillata ſume.ʒ.ij.aq̄ lauēdule.ʒ.iij.g̃/
na piperis ro.ʒ.ß.miſceant̄.de iſta ſume in ſe/
ptimana ʒ.ß.ieiuno ſtomacho.ꝛ iſta ſeptima/
na nō hēbis apoplexiā neq; litargiā.¶ Idem B
Cū iſta aq̄ etiam potes linire timpora.minuit
fluxū catarralē:ꝛ ſedat ſodā.Iſta aq̄ etiā cu/
rat colicā paſſionē potatū:ꝛ cōfortat cor.

Capitulum.cclvij.

Lilialis.Pāde.ca.cxxvi.Lilialis eſt q̄/
dā herba hn̄s folia ſicut rubea tinctoꝝ
niſi qꝛ ſūt minora:ꝛ vt cūq; aſpera.ex/
pādēs ſe ꝑ terrā.ſicut herba ſ̄n oꝝ vel rubꝰ.eius
flos ē paruꝰ ſicut flos ſolatri hn̄s recte figurā li/
lij domeſtici.¶ Auic.li.ij.ca.algueſcē.vl' aluꝰ
ſeu.i.herba lilialis.ꝛ ē herba cuiꝰ flos eſt ſilis
lilio:ꝛ ꝓpter hoc dr̄ lilialis.ꝛ eſt ca.ꝛ ſic.in.i.g̃.

Operationes.

A ¶ Idem. Lilialis deſiccat cum equalitate et abſtergit: ⁊ confert panaricio: et reſoluit totũ illud cum equalitate.

B ¶ Galienꝰ ſexto de ſimplici medicina. capitło aliſſum. Aliſſum ſiue amploſilō. dicta eſt quidem aliſſum: id eſt lilialis herba. qꝛ mirabiliter ꝯfert morſui a cane rabido: ĩmo ⁊ iam occupato rabie ꝓpinata ſepe ſola ſanauit.

C ¶ Si qˢ aũt vtatur in pluribꝫ cognoſcet ꝙ dyaforeticũ eſt mediocriter: ⁊ ſiccatiuũ cũ eo quid aliq̇d abſterſiõis habet. Hinc aũt aluos et eſtiinas mundificat.

D ¶ Plinius capło Aliſon: id eſt lilialis ſiliꝰ eſt rubee tincto: ⁊ nõ diſtat ab ipſa niſi quia ipſa rami et folia ſunt minora.

Capitulum.cclviij.

Liquiricia. Theodorꝰ priſcianꝰ. Liquiricia eſt eligẽda nõ multum groſſa nec nimis tenuis q̃ in terra crocea fit. que etiã cũ frangit̃ leuis eſt et interiꝰ ſubalbida: ſed nigra vel viridis abijcienda eſt. ſuccꝰ eius fortioris efficacie eſt qui efficit̃ ſic. Cũ viridis eſt radix: cõcutit̃ bene: ⁊ in aqua decoq̇t̃ vſq3 ad ꝯſumptionẽ poſtea exprimit̃ ⁊ deſiccatur in ſole. ⁊ in rotunda corpuſcula ſcḋm formã vaſculoꝝ format̃. Alij ſophiſticãt hoc modo faciunt puluerẽ liquiricie et coquunt in aqua et addunt mel ⁊ faciunt vt diximus. ¶ Serapion auctoritate Dyaſcoridis capitło ſũe: id eſt liquiricia. ⁊ eſt arbuſtũ habens ramos longos duobus brachijs. habet folia ſĩlia folijs arboris maſticis. et ſup folia eſt humiditas que adheret manui. ⁊ flos eiꝰ ſimilis eſt herbe flore dicte brachion. eſt ⁊ purpurei coloris. Et ſemen eius eſt in magnitudine ſeminis arboris dicte kalatabas. verũ eſt aſperiꝰ eo: ⁊ hab3 radices longas in colore ſuo ſĩlis ligno quod noĩatur in oriente buſſum. aut ſicut radix gentiane: ⁊ eſt in eo ſtipticitas cũ dulcedine: ⁊ exprimit̃ inde ſuccus. ¶ Dyaſco. cã. Glicoriza. Et eſt que naſcitur in capadocia aut ĩ ponto. Frutex eſt habẽs virgas longas duoꝝ cubitorum in quibꝫ folia ſunt ſpiſſa et ſimilia lẽtiſco: ſed pinguia ⁊ glutinoſa. florem profert iacincto ſimilẽ. ſemẽ habet ſimile platani ⁊ aſperu3: quod ſemen eſt latum: ſed rufum et oblongũ. ſunt illi radices buſſei coloris ⁊ longe ſicut gentiane conſtricte ⁊ dulces que exſiccant̃ vt licũ ¶ Pliniꝰ ca. de liquiricia. Glicoriza herba eſt que naſcit̃ in campis. guſtu dulcis ⁊ cũ dulcedine abũdante: de qua ſuccus extrahit̃: ⁊ medicoꝝ vſui ſeruat̃. ¶ Caſſius felix cap. Glicoriza grece ex eo dicta ꝙ dulcẽ radicẽ h3 Glicen enĩ grece dulce dicit̃. ¶ Galienꝰ. vij. ſim. far. cap. de liquiricia. Maius iuuamẽtũ qḋ in liquiricia eſt: eſt in ſucco eiꝰ radicis. ⁊ ſubſtãtia eius eſt ꝓpinqua ſubſtãtie nĩ corpis. ⁊ valde ſimilis ei ẽ. Sapor eius radicis eſt dulcis cũ ſtipticitate pauca. Virtus eius frigidior eſt complexiõe hoĩs: ⁊ eſt tepide caliditatis. ⁊ ideo eſt prope cõplexionem equalem. et eſt humida tẽperate humiditatis.

Operationes

¶ Vires h3 relaxãtes cũ dulcedine ex humiditate. vnde ⁊ ſitim ſedat: ⁊ renũ ⁊ veſice mitigat dolorem: ⁊ ꝓuocat vrinã et menſtrua. A

¶ Et omnẽ tumorẽ tunſa ⁊ impoſita placat. ſuccus ipſe aſpredinẽ arteriaꝝ diſlenit. et non ſolam tracheam arteriã ſanat: ſed etiam ſcabioſam veſicam. qui ſuccus diu ſub lingua retẽtus glutiri d3. qꝛ eſtuationẽ ſtomachi tollit: ⁊ tumorẽ ſtomachi ⁊ epatꝫ tollit ac cõpeſcit.

¶ Radix veſice ⁊ renum vulnerationem curat bibita cum dulcore ſitim prohibet: vulneribꝫ vtilis eſt. radices ipſe maſticate ſunt ſtomatice elixatura radicꝫ oĩa iſta facere nouit. Ipſa radix in pulucrem redacta et impoſita pterigia detergit. ¶ Galienus. Glicoriza aſperi- C D

tas eſt remouere: nõ ſolũ in arteria ſed in ſca-
bioſa veſica ꝓpter mediocritatẽ cõplexionis.
E ¶ Theodorus priſcian⁹. Ualet ↄtra oĩa vi-
tia pectoris decoctio eoꝝ in aqua: et in pleu-
reſi: et peripleumonia. aqua decoctionis eius
F valet ↄtra tuſſim. ¶ Ad idẽ valet electuarium
factum ex ſucco liquiricie et melle. Liquiricia
maſticata et ſub lingua retenta ſitim et aſpe-
ritatem ſtomachi et gutturis mitigat.

Capitulum. cclix.

Liguſtici. ſm Dyaſco. cap̃. Liguſtici multũ naſcit̃ in liguria ꝓuincia. vnde et nomẽ accepit. naſcit̃ et in monte vicino alpib⁹: ſed ciues panacem illum vocant; ideo ꝙ radix eius alba eſt et odorata ſimul panaci: cui virtus vna eſt cũ panacis ꝟtute. Naſcit̃ in locis altis et aſperis et vmbroſis. virgã habet longã et nodoſam ſimilẽ aneto. In q̃ virga folia ſunt ſimilia melliloto. Sed molliora et odorata: que folia in cacumine tenuiſſima ſunt et diuiſa. In virge ſũmitate caput ẽ vmbraculoſum. Ubi ſemen oſtendit. qđ ſemẽ nigrum eſt et oblongum ſicut feniculi guſtu viſcidum et odoratum aromaticum.

Operationes.

A ¶ Dyaſcorides. Uirtus eſt mictualis. Radix ei⁹ alba eſt ſimilis panaci eracleonico ⁊ odorata. Uirtus eſt radici ⁊ ſemini eius calida et ſtiptica dolorib⁹ oĩb⁹ intraneoꝝ occurrit. In-
B flãmationẽ ſtomachi ſoluit. ¶ Ictib⁹ venenatis opitulat̃: vrinã ꝓuocat: mẽſtruũ imperat ſi bibat̃. antidotiſq; colicis ꝓſunt aut miſcet̃.
C ¶ Radix eius tunſa et ſuppoſita idẽ pſtat ⁊ radix eius et ſemẽ oxiporijs neceſſe miſcet̃ confectionib⁹ etiã digeſtibilib⁹ vtiliter adhibet̃: q̃a eſt ſtomaca eſt. vnde multi ciues ipſius prouincie eo ꝓ pipere vtunt̃ ↄdituris miſcentes:
D ¶ Et miſti ſemẽ ſiſeleos ⁊ ſe iuniculi addũt illi. q̃dam dicunt ꝙ eſt leuiſticũ ſed falſo.

Capitulum. cclx.

Limon. Pan. capi. ccccxiij. Limõ fructus pulchri odoratus: plenus ſucco acetoſo valde apto ſalſamẽtis. Et ipſe etiã comeditur ſale cõditus. nuſq̃ȝ memini me de ipo legiſſe apud autorẽ autenticũ: niſi apđ Auicennã in quarto canone de cura febriũ acutarum in generali. vbi iubet dari aquam acetoſitatis limonis ſalliti.

Capitulum. cclxi.

Linaria. Pandecta. ca. Dix. Linaria eſt berba ſilis eſule vl' lino: ꝓpt' qd vo- catur. ⁊ differt ab eſula. qm̄ eſula lacteſcit. linaria ꝟo nõ. Unđ ꝟſus. Eſula lacteſcit ſine lacte linaria creſcit. ¶ Operationes.
A ¶ Succus eius valet cõtra beriſipilas inun-
B ctus. ⁊ cum ſucco pimpinelle mixt⁹. ¶ Et ipſa ſola valet ad cancrũ trita et impoſita. ad boc ſimiliter ſuccus eius valet.

Capitulum. cclxij.

Linũ. Iſid. Linũ ex t'renitẽti ſpẽ oꝛit'. nomẽ ſũpſit a greco. vel qđ leue ſit ac molle. Biſſũ aũt eſt gen⁹ q̄ddã lini ni- miũ cãdidi ac nobiliſſimi qđ greee papatẽ vo- cãt. ¶ Pall'. In fe. mẽſe aliqui ſemẽ lini leto ſo lo ſpargũt. ⁊ lina ꝯſequũt' exilia. ¶ Idẽ lib. xi. In mẽſe octobꝛi ſemẽ lini ſeri põt ſi placuerit. qđ tñ ꝑ ſui malicia ſerẽdũ nõ eſt. qꝛ terre vber exbaurit. ſꝫ ſi velis loco pinguiſſimo ⁊ modice bũido ſerere poter̄. aliq̄ macro ſolo ſpiſſum ſe rentes: ſi aſſequunt' vt linũ ſubtile naſcat'.

Operationes.

¶ Sera. li. ag. au. Gal. Uirt⁹ ei⁹ ẽ q̄ ſubtiliat A
⁊ ꝓuocat vꝛinã ⁊ mẽſtrua. ⁊ qñ bibit' aut ſit cũ eo ẽplaſtꝝ ꝯfert a͞patib⁊ epat̄ ⁊ oꝛificio ſtoma chi ⁊ ipi ſtõacbo. Sꝫ radic̄ ei⁹ ſtipticitas eſt ãplioꝛ ſtipticitate flor̄. ⁊ caliditas ei⁹ eſt mioꝛ caliditate ipi⁹. ⁊ ꝓpt' ei⁹ ſtipticitatem acq̄rit qđ admiſcet' cũ medicinis q̄ adminiſtrant' ad ſputũ ſanguis. ¶ Sera. au. Dyaſ. Flos ei⁹ eſt ſtipti B
cus ſtipticitate pauca calefactiu⁹: maturatiu⁹ ⁊ eſt ca. q̄ſi i. i. gra. ⁊ eſt mediũ i bu. ⁊ ſic. Et. ij. eius ꝟt⁹ eſt ꝙ mollificatiuũ. ¶ Ser. li. ag. ca. C
bararichichene. i. linũ ẽ mollificatiuũ ſedatiuũ doloꝝ. ⁊ ꝯfert egritudib⁊ interioꝛib⁊: niſi qꝛ eſt minus i h̄ ꝙ camomilla. ⁊ ẽ mediũ inter laxatiuũ ⁊ ſtipticũ: ⁊ admiſcet' i eo paꝝ ꝟtut̄ ꝓuocatiue vꝛine. et h̄ q̄dẽ aꝑparet in eo manifeſte qñ comedit' aſſatũ. et tũc ẽ maḡ ꝯueniẽs ad ſtrin gẽdũ vẽtrẽ. ¶ Et dixit i li. de ꝯſeruatiõe ſanita D
tis ꝙ qñ ſemẽ lini decoquit' i aq̄: ei⁹ decoctio ẽ infrigidatiua. ¶ Et idẽ au. Dyaſ. Uirt⁹ ſemis E
lini ẽ ſilis ꝟtuti ſemis fenugreci. ⁊ qñ admiſcet' cũ aq̄ melle ⁊ oleo ⁊ cõficit': reſoluit a͞pata ca. ⁊ mollificat ea ſiue ſint interius ſiue exterius. et qñ fit ex eo emplaſtꝝ cũ ficub⁊ et nitro delet pannũ ⁊ puſtulas albas faciei. i. papulas ẜm trãſla. no. ¶ Dyaſ. Et qñ ꝯficit' cũ aq̄ reſoluit F
a͞pata q̄ ſũt in radice auris: ⁊ a͞pata dura. Et qñ coq̄t' cũ vino eradicat foꝛmicã ⁊ ſpecies vl- ceꝝ q̄ dicunt' faui. ⁊ qñ miſcet' cũ melle ⁊ pipere et vtit' q̄s eo mouet coitũ. ⁊ qñ miſcet' cum naſturtio q̄ntitate eq̄li cõfert ſciſſuris vnguiũ et coꝝ excoꝛiatiõi. ¶ Et fit cũ decoctiõe eius cri- G
ſtere ad moꝛdicationẽ inteſtinoꝝ ⁊ matricis. ⁊ mollit ventrẽ qñ m'lieres ſedẽt in decoctiõe ei⁹ ꝯfert a͞patib⁊ matric̄ ſicut fenugrecũ. ¶ Pau H
lus. ca. de lino. Linũ qñ cõburit'. Fum⁹ eius ẽ ſubtil'. et cõfert coꝛize et ſuffocatiõi matricis.
¶ Aui. li. ij. ca. đ ſemĩe lini. Uirt⁹ eſt ei ꝓxima I
ꝟtuti fenugreci i. i. ca. cõmẽſuratũ in bũiditate ⁊ ſiccitate. Et đꝛ q̄dẽ ꝙ decoctio lini eſt deco

R ctio recētis ei9.¶ In ipa em̄ eſt hūiditas ſup/
flua: ⁊ maturatiuū et abſtergit et inflat ꝓpter
hūiditatē ſuā ſupfluā: ita ꝙ illud qđ ex eo fri/
xū eſt. h agit cū ſtipticitate q̄ in frixo manifeſte
cōmēſurata: et in nō frixo manifeſte permixta
cū lenificatiōe. ⁊ eſt ſedatiuū doloꝝ min9 q̄ꝫ ca
momilla. ⁊ ex ipo fit emplaſtꝝ cū nitro ⁊ bolo:
et lenit pānū: ⁊ ꝯfert ꝯctiōi vnguiū ⁊ ſciſſurꝫ et
L fracturꝫ eoꝝ. ¶ Et qn̄ ꝑmiſcet̄ cū eq̄li mēſura
naſturcij ⁊ cōficit̄ cū melle: lenit apoſtemata
M ca. exterioꝛa ⁊ interioꝛa. ¶ Et apoſtema qđ ē
poſt aures cū aq̄ cineris ⁊ ap̄ata dura: et ꝓhi/
bet ſpaſmū. ⁊ ꝓprie ꝯctionē vnguiū. cū permi/
ſcetur cū cera ⁊ melle. ¶ Et eius ſuffumigatio
N cōfert corize. ⁊ ſilr̄ fumigatio ipius lini confert
tuſſi flegmatice. ⁊ ꝓprie qđ eſt ex eo aſſatū.

Capitulum. cclxiij.

Lingua auis. Pla. Lingua auis ē ar
boꝛ ⁊ hꝫ folia ꝑua ⁊ acuta. ligue auis
ꝯfoꝛmia: ⁊ ē in. i. g̃. ca. ⁊ hu. ¶ Ser. li.
ag. ca. liſen haſafir. i. lingua auis. Et ē arboꝛ
ſilis arboꝛi dirdar: niſi qꝛ foliū ei9 eſt lōgū ſile
folio amigdali. et fruct9 ei9 q̄ dr̄ lingua canis
ſūt racemi ⁊ palmites q̄ diuidunt̄ in cherarn9
ſil'es foliꝭs oliuaꝝ: niſi qꝛ ſūt minoꝛa ſatis: ⁊ i/
tra quālibet cherarn9 eſt medulla ſilis lingue
auis exteri9 rubea et interi9 alba declinās pau
lulū ad citrinitatē. ſapoꝛ eius eſt acut9: moꝛdi
catiuus cū pauca amaritudie. Et q̄ ponit ei9
ꝩtutē ca. in fine. ij. nō elongat̄ a veritate: ⁊ con
ueniēs eſt dicere ꝙ cū caliditate ſit hūiditas:
qꝛ nō apparet moꝛdicatio eius poſtq̄ꝫ bn̄ ma/
ſticat̄. Et ſciendū ꝙ eſt alia lingua auis que ē
debilitās ſtomachū: ⁊ ꝓuocās ventrē. et ē coꝛ/
rigiola maioꝛ. Et iſta nō eſt illa de qua locut9
eſt. Ser. Nā idem Sera. in. ca. de augmenti
bus in coitu dicit: ꝙ ligua auis eſt lingua paſ
ſerū. ¶ Itē idē dicit in. vij. in ꝯfectiōe pillulaꝝ
Indaꝝ ꝙ aſſimilant̄ pelliculi vel coꝛticuli que
eſt in medio bacce lauri. ¶ Auicē. ca. de augē
tibꝫ in coitu. Inter medullas cōputat. non eſt
ergo quā ponit Serap̄. et Auicē. herba. ſed
eſt ꝑma ſpecies per Sera. deſcripta. vide qn̄
ponitur ſimpliciter ꝑma debet intelligi.

Operationes

A ¶ Sera. auc. Abēmeſuay. Cōuenit doloꝛi la
terꝫ: ⁊ ꝓuocat vrinā: auget i ſpermate: ⁊ coꝛro/
B boꝛat libidinē. ¶ Et idē auc. Damaſceni. ⁊ cō
uenit cardiace. ¶ Et idē auc. Bedigurās. Au
D get ſperma ¶ Et idē auc. Raſis. Pꝛohibet car
E diacā: ⁊ auget ſperma. ¶ Et idem auc. Iſaac.
Eſt ca. ⁊ hu. in. i. g̃. et delectabil': et de ꝓprietate
F ei9 eſt cōfoꝛtare libidinē. ¶ Et auget ſperma
et hꝫ ꝩtutē humectādi comeſta cū carnibꝫ vel
alijs. valet ſilr̄ cōtra ſiccitatē pectoꝛis.

Capitulum.cclxiiij.

Liſimachion.ſm Dyaſ.ꝓprio ca.Haſtas habꝫ maiores ꝛ fructuoſas.circa quarū nodos folia minuta habꝫ ſalici ſimilia.florē purpureum aut auroſum.naſcitur locis humectis.

Operationes

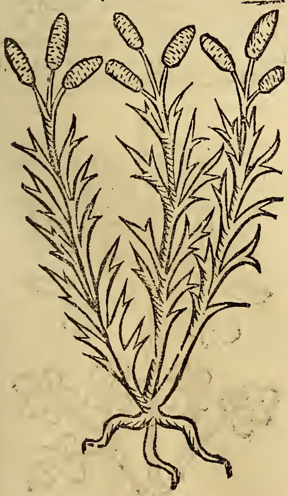
A ¶Dyaſ.Succ⁹ hꝰ herbe huiꝰ ſtiptic⁹ ē.Sāguinē reijciētibꝰ maxie ꝓdeſt. Diſſintericis potui dat⁹ ꝛ ſupposit⁹ ſubuenit. ¶Fluxuꝫ matricis

B mulierꝫ abſtinet ſuppoſit⁹. Naribꝰ ꝓfluentem ſanguinē fronti illinit⁹ ſtatī ſtringit.Vulneri

C bus recētibꝰ ꝑcoleſim facit. ¶Herba fumigatiōe addita vim veneni lōgi⁹ arcet:et ſori-

D ces occidit.¶Gal'.vij.ſim.far.ca.liſimachion ꝑdñantē hꝫ ſtipticam q̄litatē:ꝓpter quā et plagas cōſolidat:ꝛ emorroſagias ex naribꝰ ſiſtit

E emplaſtratū.¶Et aliaꝝ etiā emorroſagiarū idoneū eſt farmacū ipm.ꝛ etiā ſuccus eius adhuc magis et bibitus diſſinterias et ſanguīs eductiones et fluxum muliebrē ſiſtit.

Capitulum.cclxv.

Licium.Sera.ca.hadath.i.liciū.Habet tres ſpēs.vna earuꝫ eſt indica.Et alia fit ex herba que dicitur zeriach ſiue ſerxab.Tercia eſt arabica q̄ꝫ noīant hadath:id eſt liciū.Et idē auc.Dyaſco.Licium accipitur ex arbore ſpinoſa que habet ramos longitudine duoꝝ brachiorū aut ampli⁹.Et folia ſunt ſimilia folijs arboris buſſirara.ꝛ habet fructū ſimilē piperi:et eſt niger:amari ſaporis:lenis tactu.et cortex ligni eſt glaucus ſimilis licio diſſoluto.et habet radices multas ꝓcedentes a latere ligni eius.Naſcitur locꝫ agreſtibꝰ.et extrahitur ſuccus eius in hūc modum.Teruntꝰ folia ſicut ſunt cū tota arbore.aut ponuntꝰ in aquā ꝛ dimittuntꝰ pluribꝰ diebꝰ et coquūtur et exprimuntꝰ.Et ſuccus ponitur ad coquendū ſuꝑ ignē donec ingroſſetꝰ ſicut mel:et fit ſimilis ex ſucco fructus eius quādo exprimitꝰ et ponitur in ſole. Et meli⁹ ex eo eſt illud qđ accenditꝰ igni.et quando extinguitꝰ facit ſpumā:cuius color eſt ſanguis Et exterius eſt nigrū.et interius eſt ſicut crocus.et non eſt pingue:et eſt in eo ſtipticitas cū amaritudīe.ꝛ ex illo melius eſt Indū et fortioris oꝑatiōis.Adulteratꝰ aūt liciū cū amurca olei:cū admiſcetur in coctura eius et cū ſucco abſinthei et felle bouino.Et oportet vt colligatur ex eo qꝫ natat ſiſ ſpōgie ꝛ reponitur ad opus medicinaꝝ oculi.et reſiduū ponitur ī alijs medicinis.et ē ꝛ qꝫ indicū fac arbor q̄ dr̄ licios.Et hec arbor eſt de ſpeciebꝰ ſpine hñs ramos erectos lōgitudine triū brachioꝝ:aut amplius ꝓcedētes ex radice.et ſunt groſſiores ramis rubi.Et euellitꝰ ei⁹ cortex facile.ꝛ color eius apparet ſicut color ſanguinis.Et folia eius ſunt ſilia folijs oliue.et ex illa arbore accipitꝰ liciū ſcilicet ab illa que eſt ſpinoſa.Et eſt apud nos medicina quaſi humida ꝛ liquida.Et ſubſtātia ei⁹ eſt cōpoſita ex ꝟtute ſubtili.ca.ꝛ terrea frigida:ꝛ in ſapore eius eſt ſtipticitas:niſi qꝛ ē pauca.Alia ſecūda ſpecies eſt que fit ex arbore licios ſiue ex acantum appellata.folia quercus ſimilia atqꝫ ſpinoſa generans.

Operationes.

¶Galien⁹ ſm trāſlationē grecā.Ꝥ farmaco ad ipopiā vtuntꝰ et ad flegmones.qui in ano A
et ore ꝛ vlceratiōes et herpetas et putredines:male morigerata vlcera ꝛ aures pus fluētes:et paranichia et vngues leproſos.

¶Et idē ſm tranſlationē arabicam.virt⁹ ei⁹ B
eſt que remouet qꝫ ī pupilla ex eo qꝫ obſcurat viſum:ꝛ conuenit fluxui ventris.et habentibꝰ vlcera in inteſtinis:et habentibus fluxū menſtruorum.Et ponitur in medicinis panni que fit in facie.

¶Et in medicinis vlcerū et apoſtematū que C
ſunt in ore ꝛ in ano ꝛ formice.Et cōuenit vl-

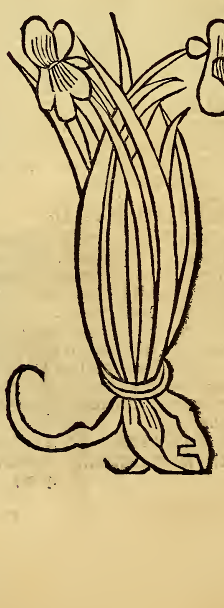
ſeribꝰ fraudulētꝫ et putredibꝰ vlceꝝ et putredi
ni aurīū ꝛ tenaſmonī ꝛ panaritio : ꝛ fortificat
D capillos. ¶ Sera.au.dyaſ. Uirtꝰ licī ē ſtipti
ca et abſtergit ꝛ curat obſcuritatē viſus ꝛ ſca
biē ꝛ pruritū oclo ꝝ: ꝛ abſcindit curſum humi
ditatū ad oculū venientiū curſu antiq̄ ꝛ ꝯuenit
E ꝛ apātibꝰ gutturꝫ. ¶ Et qn̄ linit̄ cū eo palatū:
ꝯuenit apātibꝰ gutturꝫ. ꝛ qn̄ linit̄ cū eo ꝯuēit
gingiuis ꝛ vlceribꝰ putridis ꝛ ragadijs ani: et
F tenaſmōi. ¶ Et qn̄ bibit̄ ꝛ fit cū eo criſtere ſa
nat fluxū vētris antiquū ꝛ vlcera inteſtinoꝝ. ꝛ
bibit̄ d̄ ip̄o cū aq̄ vſq ad ſanguis fluxū. ꝛ ſpu
tū ſanguis cū tuſſi: ꝛ dat̄ in potu morſui canis
G rabioſi. ¶ Qn̄ fiūt ex eo pillule et dant̄ et rubri
ficant capillos: et curat panariciū et formicam
et vlcera fraudulēta. Et quādo fit cū eo naſca
le conuenit fluxui antiq̄ hūiditate a matrice.
H ¶ Et dicit. Qn̄ coq̄t̄ cū ramis eius ī aceto: cō
uenit apātibꝰ ſplenis et yctericie: ꝛ ꝓuocat mē
ſtrua. Et qn̄ bibit̄ ex fructu eius laxat flegma
I et cōuenit cōtra medicinas venenoſas. ¶ Et
idē Sera. auc. Raſis felica baracb. Uirtꝰ eſt
cōpoſita ex cōtrarijs. Nā hꝫ virtutē extenua
toriā: digeſtoriā: ca. et fri. ꝛ modice ſtipticā ha
bēs vim. ꝛ ideo dyaforeſim facit ꝓcieēs: ꝛ por
K rigans. ¶ Et facit aūt ad ipopiā herpetas et
ad epatis vlcera: et ad parotidas: et putrida
vlcera: et conuenit vlceribꝰ oris et ani.

Capitulum. cclxvj.

Lonchitis ſm dyaſ. Lonchitis ē ſpēs
gladioli folia hn̄s porri ſilia: ſed latio
ra et ruſa. mltas hn̄s ſup radices vir
gas ſpanſas ſup terrā: et ramos ſup terrā de
cliues: in q̄bꝰ ſunt flores ſiles pelliano. ſed for
ma coꝝ vt gele eſt: et album hꝫ in medio ſicut
roſtrū et labꝝ inſanū: et ſicut lingua ꝛ ſemē eiꝰ
lancee ſile et trigonū et longū. vnde et lonchi
tis appellatū eſt. Radix eſt ei ſilis dauco. na
ſcit̄ locis aſperꝫ. Pli. ca. Lonchitis. folia hꝫ ru
bicūda. ſemē nigrū ſile cameloꝝ eq̄ꝝ ora patēt
ꝛ oblongū in ſilitudinē lanceaꝝ radicē vt dau
cus. Item Dyaſ. Eſt ꝛ ſcdm genus lonchitis
ſo. habens ſicut ſcolopendria et aſperiora.

Operationes

¶ Plinius. Uulneribꝰ ipoſita folia eiꝰ tumo A
rē nō admittūt. Bibita cū aceto ſplenē ſiccāt.
Radix eius cum vino bibita vrinam ꝓuocat.
¶ Gal. vij. ſim. far. ca. Lonchitꝫ. Eius q̄dē ſe B
men triangulū ſicut lancee ſm figurā. Radix
quidē ſimilis eſt aliq̄liter paſtinace. et ꝓpterea
vrinatiuū eſt farmacū. ¶ Eius vero q̄ ſimilis C
eſt ſcolopendrie folia viridia quidē ad conſo
liditatē vulnerū ſūt idonea. ſicca vero p̄ oxi ꝛ
mel bibita ſplenes ſiliridos ſanat.

Capitulum.cclxvij.

Lupinus. Sera.li.aggre.cap̄.Tarm9
auic.Dyaſ.Tarmus.i.Lupin9.Sūt
et lupinis quidam vt dicūtur regales:
et ſunt ſilueſtres: quorum folia ſunt albidiora
domeſticis. Et quidam ſunt domeſtici.et do
meſtici comeduntur poſt eorum elixationem:
et infunduntur in aqua pluribus diebus do-
nec recedat amaritudo.⁊ generant humores
groſſos. Galienus.vi.ſim.far.cap̄.de lupino
ſm̄ trāſlationē grecā.Tarm9 idē lupin9. co-
meditur quidē decoctus:⁊ multis dieb9 depo-
nens amaritudinē in aqua.fit ꝙ cibus groſſo
rum humoꝝ vt farmacū vero hic talis ex em-
plaſticis eſt qui non habet amaritudinē.et eſt
abſterſiuus ⁊ dyaforeticus.

Operationes.

A ¶ Galienus. Superplaſmatus necat lum-
bricos. Uel ſi quis ipſum bibat cum melle vel
oxizuccaro ſiue etiam ipſius decoctio nata ē
lumbricos educere.imo ⁊ ſuꝑfuſa deforis cō
uenit morfeis ⁊ ſcabiei et cancrenis et mali-
gnis vlcerib9.Hoc quidē abſtergendo:illa ve
ro conſumendo:⁊ ſine mordicatiōe deſiccan-
do expurgat:⁊ aperit opilatiōes epatis ⁊ ſple
nis.ſi bibatur cum ruta et pipere: attrahit tā
menſtrua ꝙ embriones cum myrrha et melle
appoſitus.
B ¶ Eſt autem et ipſius farina immordaciter
dyaforetica.non enim liuida ſolum ſed ſcrofu
las ⁊ ſimata dura ſanat.tunc eñ oportet eos
in aceto coquere vel oximelle vel oxizuccaro
iuxta complexiones.videlicet patiētium:nec-
non paſſionis differentiam:cogitantes illud
quod oportet.non eſt autem preſentis nego-
cij diſtinguere talia.diaforat enim et liuida et
cetera omnia que prius dicta ſunt.
C ¶ Decoctio etiam ipſa farina nata eſt facere.
Tarmos agrios vel lupinus agreſtis ſiue ſil-
ueſtris amarior eſt et validior in omnibus do
meſtico eſt ei ſimilis exiſtens ſm̄ genus.
D ¶ Et idem ſm̄ tranſlationem arabicam.
E ¶ Uirtus eius prima eſt que deſiccat ſine mor
dicatione. Et ſecunda abſtergit et reſoluit et
madificat ⁊ aperit.⁊ tertia occidit lumbricos
quando fit ex eis emplaſtrum exterius: et qn̄-
do comeduntur melle: aut bibūtur cum vino
admixta aqua et farina lupinorum reſoluunt
ſine mordicatione.
F ¶ Et curant liuores et apoſtemata et ſcrofu-
las quando coquuntur cum aceto et melle.
Et quando fit emplaſtrum cum eis ſciatice cō
ferunt.

¶ Et cōfert emperigini et vlceribus capitis ⁊ G
ſcabiei et botbor et vlceribus fraudulentis.
¶ Et quando bibitur cum ruta et pipere ape H
rit opilationes epatis et ſplenis: et prouocat
mēſtrua.et naſcale ex eis cum melle et myrrha
expellit fetum. Et farina eorum facit hoc.lupi
nus ſilueſtris vel regalis valet ad ea que di-
cta ſunt.

Capitulum.cclxviij.

Lupulus. Jo.me.ca.de volubili ait:ꝙ
lupulus ſit ſpecies volubilis. Notan
dum ergo ꝙ plures ſunt ſpecies volu
bilis. Una eſt que dicitur funis arborum cui9
flos eſt albus.et eſt ſicut tuba. et habet lac. et
vocatur volubilis magna. Et eſt alia cuius
rami repunt ſuper terram et ſuper ramos plā
tarum.que folia et flores habet minores:⁊ di-
citur volubilis parua. Et eſt alia ſpecies eius
habens folia ſubalbida et lanuginoſa: et ha-
bet lac. Et eſt ſpecies alia aſpera habens fo-
lia citrulli.cuius flos eſt ſicut ampulle adherē
tes.et vocatur lupulus. De qua in iſto ca.ha-
betur mētio. Et eſt quarta ſpecies eius cuius ra
dix eſt ſicut feſciteſim ⁊ magis groſſa imo eſt
groſſitudo eius in modū cucurbite maioris:
et eius ſtipites eleuātur ſuper radicem ſuam

circiter cubitus duos:⁊ folia eius ſunt ſtricta para in mediū ſagitte alate:q̄ ex leui cā fluūt et h₃ lac:⁊ vocaꝰ dn̄s lacticinioꝝ. Et ex ea fit ſcamonea. vt habeꝰ in ca. ſcamonea de. s. Etiam in ca: volubilim de v. inuenies de ꝟtute earū. lupulus ꝟo eſt eq̄lis ad frigiditatē declinans Et dicitꝰ ꝙ eſt in principio pumi. et eſt verius.

Operationes.

A ¶ Jo. me. Lupulus ſedatiuꝰ eſt doloꝝ calidorum extinctiuꝰ inflāmationū et lenitiuus.

B ¶ Rectificatio magna. Apit orificia venarū: ꝓpter qḋ miſcendū eſt ei aliq̄d ex draganto et maſtice. ⁊ rectiꝰ ꝙ vigorat opationē eius.

C ¶ Eſt aqua caſei cum ſpica et maſtice. Et aliis vero volubilibus tractetur de ca. volubili inferius de. v.

Capitulum. cclxix.

Lac. Sera. li. aggre. cap. Lelen auct. Hal. Lelen. id eſt lac. Et meliꝰ lac eſt ſanū naturale nō habēs infectionē alicuiꝰ alteriꝰ humoris. aut ſup qḋ nō vincit aliqua q̄litas. Et eſt claꝝ in quo nō eſt turbulentia aliq̄: neq₃ acuitas neq₃ ſalſedo. imo eſt in eo dulcedo pauca. et odor eiꝰ eſt bonꝰ. ⁊ lac q̄dem qḋ eſt huiōi eſt illḋ qḋ generaꝰ ex ſanguine ſano ſeparato ab om̄i malicia. Et saniꝰ lac eſt mulieris:⁊ maxie cuiꝰ corpus eſt ſanū non antique ſed iuuenis. pulchre tēperate cōplexionis cuiꝰ nutrimētū eſt bonū generatiuū bonorum humoꝝ. Et poſt eſt lac animaliū q̄ꝝ natura nō eſt elongata a natura hominis. ſed eſt ꝓpe naturā hoīs. ⁊ odor carniū ſignificat ſup bonitatē lactis ⁊ ſanguis eius. Nā ſūt quedam aīalia: quoꝝ carnes ſūt fetide. ſicut carnes canis: lupi: leonis: cameli ⁊ vrſi. ⁊ quedā carnes ſunt boni odoris ſicut carnes porcoꝝ: pecudū caprarū ⁊ boum: ⁊ equaꝝ ⁊ aſinarū ⁊ damularum: ac eoꝝ que currūt curſu iſtoꝝ quoꝝ carnes comedunt q̄₃ plures hoīm. Natura nāq₃ eoꝝ eſt ꝓpinqua nature hoīs. ⁊ ꝓpter hanc cauſam adminiſtraꝰ lac capraꝝ: ⁊ alioꝝ aīalium vt boum ⁊ ſimiliū. ⁊ fit caſeus ex eis p̄terq̄₃ ex lacte aſinino. Propterea q: eſt aquoſum ſubtile nō habēs groſſitudinē. Lac ꝟo vaccarū eſt groſſum. Et lac capraꝝ eſt mediū inter vtrūq₃. ⁊ lac quidē eſt velocis alterationis quādo tangiꝰ a caliditate aeris. ⁊ ꝓpter hāc cauſam pcipiꝰ ꝙ fugaꝰ ex mām̄illa ne alteret ip̄m aer.

Operationes.

A Sera. Et lac quidē eſt cōpoſitū ex tribꝰ ſubſtantijs: ſcilicet caſeata: butiroſa et aquoſa. Et qñ tu cognoueris has ſubſtantias ⁊ ſeparas vnam ab alia cauſa medicationis: inuenies ꝙ vnaqueq₃ ipſarum habet operationem ꝓpriam in via nutrimēti: et in via medicine. et ꝓpter victoriam pinguedinis ſup lac vaccarū accipitur ex eo recocta.

B ¶ Butirū vero accipitur ex lacte caprarū: vaccarum et ouium. Sed caſeus eſt lac coagulatum: ⁊ ſic caſeus non eſt lac niſi cū recipit coagulationem et caſeitatem.

C ¶ Nā illḋ lac coagulaꝰ ſuper qḋ vincit groſſicies. tale quidē eſt facilis coagulationis: ⁊ ſeparaꝰ facile qñ fit caſeus ex ſubſtātia butiroſa. In lacte vaccaꝝ eſt plus. ⁊ qñ coagulatur aufertur ab eo butirum: et fit caſeus pinguis. Et quādo caſeus veteraſcit generāt coleram. et hoc ſignificat ſapor ⁊ odor ipſius.

D ¶ Rabi moyſes cap. de lacte. Lac porcinum eſt magis conforme poſt lac muliebre. Et lac corrumpit maliciam humorum malorū. Lac aſininum eſt humidius omni lacte et minoris groſſiciei. Et lac vaccinum eſt pinguius. Et lac caprinum eſt medium. Unde lac nō eſt conueniens capiti nec lateribus aptꝰ ad ventoſitatem.

E ¶ Almanſor tractatu tertio ca. de lacte. Lac recēter multū tēperato exiſtit vicinū: licet frigiditati ⁊ humiditati parūper approximet. Unḋ corpus humectat ⁊ impinguat. Eius tamen conuerſio eſt velox. quapropter acute febrientibus vel quibus dolor capitis ex humore acciderit. colericis quoq₃ quibus frigide ex conſuetudine accidunt egritudines nullo modo eſt tribuendum.

¶ Dyaſ. ca. de lacte. Om̄e lac generat bonū

chimum.et eſt multi nutrimenti:et mollit ven-
trem:et conuenit ſtomacho.et lac quidem ve-
ris eſt aquoſius eſtiuo.
G ¶ Et lac animalis paſcentis herbas recen-
tes eſt magis mollitiuum ventris ꝙ paſcen-
tis herbas ſiccas. Et lac caprinum eſt minus
mollificatiuum ꝙ aliorum animalium.quoni
am capre vt plurimum comedunt herbas ſti-
pticas et folia arborum.et propter hanc cau-
ſam eſt bonum ſtomacho. Sed lac ouis eſt
ſpiſſum dulce et pingue. Non eſt adeo bonū
ſtomacho ſicut caprinum. Sed lac vaccarū:
aſinarum vl' equarum ſunt magis laxatiua ꝙ
aliorum animalium.
H ¶ Et omne lac quando coquitur ſtringit ven
trem. Et maxime quando ſiccatur aqua eius
cum lapidibus calefactis:et conuenit vlceribꝯ
inteſtinorum:et interiorum membrorum.et ꝓ
prie illis que fiunt ex gutture et canna pulmo
nis:et renibus et inteſtinis et veſica.
I ¶ Et quando abluitur os cum lacte conuenit
vlceribus eius et gargariſmata cum eo confe
runt vlceribus palati:ſed nouiter mulſum eſt
bonum bibentibus medicinas mortiferas.et
illis qui ſumpſerunt cantarides.
K ¶ Et lac vaccinum eſt ad hoc melius omni a-
lio lacte.et lac aſini proprie quando colluitur
os cum eo confortat gingiuas et dentes. Lac
vaccinum et caprinum et ouinū:quando viuū
quodqȝ coquitur cum lapide littoris cōuenit
fluxui ventris et vlceribus inteſtinorum et te-
naſmoni.
L ¶ Et quando fit criſtere cum eo ſolo aut cum
aqua ordei aut cum decoctione gummi quod
dicitur caudare ſiue handaim ſedat mordica-
tiones inteſtinorum.et fit criſtere cum eo vlce
ribus matricis.
M ¶ Omne preterea lac quādo ſugitur ex mam
milla ipſa eſt magis iuuatiuum:et velocius nu
tritiuum.neqȝ ita corrumpitur. Et lac mulie-
ris dulcius eſt et nutribilius omni lacte: et cō
uenit vlceribus pulmonis.et ponitur in eo li-
banū tritū:et diſſoluitur in oclo in quo eſt vn
gula aut vlcus et conuenit.
N ¶ Et quando miſcetur cum eo ſuccus papa-
ueris et cera et oleum et linitur cum eo ſuper
podagram conuenit. Et omne lac eſt malum
ſpleni et epati egrotanti et ſode et epilentie et
ſcotomie et egritudinibus neruorum et febri-
bus antiquis.

Capitulum.cclxx.

Maiorona. Pla. Maio-
rana ē herba q̄ alio no-
mīe ſamſucꝰ dr̄ ca. ⁊ ſic.
in.ij.g̃. Flores ⁊ fo.eiꝰ cō
petūt vſui medicīe. Igit̄
in eſtate collecta cū flori
bus ī vmbroſo loco de-
ſiccat̄.ac ꝑ annū ſeruat̄.
Gal.viij.ſim.far.ca.de ſamſuco. Subtiliū ꝑ-
tiū ē ⁊ dyaforetice ꝟtutꝫ.ſiccat eñ ⁊ calefacit ī
iij.g̃. Ser.li.aggre.ca. Merzemꝰ auc. Dyaſ.
Herba ē hñs ꝟgas extēſas ſuꝑ faciē tre ī ſuo
hortu.⁊ hꝫ folia ꝑua rotūda ſuꝑ q̄ ē horra ſeri
ſilias folijs calamēti hñtis folia ſubtilia.et hꝫ
odorē bonū. Idē auc. Gal. Virtꝰ eiꝰ eſt q̄ cale-
facit ⁊ deſiccat ī.iij.g̃.⁊ ꝟtꝰ eiꝰ eſt q̄ reſoluit et
ſubtiliat. Itē ex aromaticitate ꝟtutē hꝫ ꝯfor-
tādi.⁊ ex q̄litatibꝯ ſuis diſſoluēdi: ꝯſumēdi et
mūdificādi. Auicen. Maiorana eſt ca.et ſic.ī
iij.gra.et eſt ſubtilis cū fortitudine.

Operationes

¶ Serap̄.auctoritate aben meſuay. Qñ linit̄ A
cū ſucco eiꝰ ſuꝑ liuores ſanguinis mortui au-
fert eas.et ꝓpter hāc cauſam apponentes ven-
toſas vngat locū poſt ventoſationē cum eo vt
nō appareant cicatrices ſcarificationis. ¶ Et B
qñ fit caput purgiū cū eo cōuenit dolori capi
tis maxime melancolicis ⁊ ventoſitati cerebri
et apit opilationes que ſunt in eo. et propter
hāc cauſam cōfert epilentie ⁊ paraliſi. In qua

declinat hõ caput ſuũ ad poſteriora. et alteri
paraliſi. et torture oris ꝛ emigranee. attrahit.
eñi hũiditates malas a cerebro: ꝛ ↄducit mltũ.
C ¶ Et fit oleũ cũ ea et cõuenit ad oĩa ſupdicta
D ¶ Et qñ terit maiorana ſicca: ꝛ ↄficit cũ melle
et linit ſup liuorẽ q̃ fit ſub oculo aufert ipm et
E exprimit ſuccꝰ ex ea dũ eſt recẽs ¶ Et fit caput
purgiũ cũ eo: et mũdificat cerebꝝ: ꝛ ↄuenit e-
F gritudinibꝫ eiꝰ frigidis et melãcolicis. ¶ Et qñ
imbibit i eo cotũ aut lana et ponit i aurẽ ape-
rit opilatões eiꝰ. Silr aũt facit oleum eiꝰ. Et
G calefacit mrĩcẽ. ¶ Uñ Raſis ꝓpter aromotici
tatẽ ſuã ꝛ caliditatẽ et ſubtilitatẽ ↄuenit oĩbꝫ
egritudibꝫ frigidis: ꝛ ↄfortat cerebꝝ ꝛ oĩa mẽ
H bra. ¶ Pli. ca. Maiorana vires hꝫ acres ꝛ ca
lefactorias ad oẽm duriciẽ vl' rigorẽ valde ido
nea. Medet etiã cathaplaſmatibꝫ ĩpoſita ſi-
ue potu data: a ſcorpiõe vexatꝰ et inteſtinorũ
tormẽto vel difficultate mictus laborantes.
I ¶ Elixatura eiꝰ ydropicis medet. Urinã ꝓuo-
cat et tortiõibꝫ vtilis eſt. Succꝰ eiꝰ melle ad-
dito liuores detergit. Scorpionũ ictꝰ cũ ace-
to ꝛ ſale cõpeſcit. Luctatiõibꝫ bñ adhibet. ce-
rotis vtilter adhibet. ¶ Tumores oẽs corpis
K et oculoꝝ cathaplaſmatibꝫ adhibita ſpargit.
maxĩe cũ polẽta ĩpoſita. ¶ Itẽ a ꝓpoſite ſolite
L purgatiõis materiã ꝓuocat. In ſemis Mala
ginanbus et acopis miſcetur bene.

Capitulum. cclxxi.

Macis. Cõſtantinꝰ i li. graduũ ait. Nu
cis muſcate arboris ramoꝝ cortex eſt
macis q̃ ab india venit. cuiꝰ natura ca
lida eſt et ſicca in tertio gradu. ¶ Pla
teariꝰ. Macis calida ẽ ꝛ ſicca. in. ij. gradu. Et
ſm q̃ſdam flos eſt muſcate. Qđ videt falſum
eſſe. qꝛ flores aut decidũt aut in fructꝰ mutant
Sunt aũt cortices quidã qui reperiunt circa
nuces muſcatas: ſicut circa auellanas p an-
nos decẽ ſeruant. Habentqꝫ ꝟtutẽ ↄfortandi
ex aromaticitate: diſſoluẽdi ꝛ ↄſumẽdi ex qua
litatibꝫ. Eligẽdus eſt aũt macis ruffus vel ſub
ruffus acutũ habẽs ſaporẽ cũ aliq̃ntula ama
ritudine. Qui ꝟo nigricat terreus eſt. ꝛ qui ſa
porẽ acutũ nõ habet abiiciẽdus eſt. Sera li.
aggre. ca. ſiſtoſi. Siſtoſi. i. macis. Et eſt cor-
tex nucis muſcate q̃ eſt ſup corticẽ groſſũ. Et
melior ex eo eſt ille q̃ eſt coloris fuſci. et deteri-
or ex eo eſt niger. et in cortice duro groſſo nu-
cis muſcate nõ eſt aliquod iuuamentũ. Sed
fructus eius eſt vtilis medicine. et orit in orien
te. Arabes dicũt quidẽ qꝫ eſt macis. et eſt cor
tex qui apportatur de regione que nõ eſt gre-
corum. et color eius eſt flauus.

Operationes

¶ Dyaſ. ca. machil ſiue machir ſm tranſlatio A
nem grecã. i. macis. Coriũ eſt ligni veniẽtis de
barbarico. coloris ruffi cuꝫ robore ſolido. cui
virtus eſt ſtiptica et remordens q̃ꝫ maxime in
guſtu. Tunſa et bibita emoptoicis et diſſinte
ricis et ſcliacis ſingularẽ preſtat effectum.
¶ Collector bniꝰ tẽporis macis eſt cortex nu- B
cis muſcate: qui adheret ipſi circũquaqꝫ vt po
teſt videri in barbulis auellanaꝝ. et multotiẽs
vidi tuniſij ſic eſſe: licet dicat Dyaſ. Machir:
id eſt macis eſſe corium ligni error eſt tranſla-
toris. quia debet dici corium fructus: vt pate
bit in capitulo nucis muſcate. ¶ Gal. vij. ſim. C
far. ca. de maci ſm tranſlationem arabicam.
Gliaſtar ſiue Taliſſar. i. macis: cortex eſt qui
portatur de india: in guſtu quidẽ ſtipticus ſuf-
ficienter cum breui quadã aromaticitate.
¶ Cum autem aduratur eſt ſimilis pluribus D
aromatibus in dyanis: et ſubſtãtia eius ẽ cõ-
poſita ex ſubſtantijs contrarijs: et plurimum
quod eſt in ea ſubſtantia eſt terrea frigida. Et
minus quod in ea ſubſtantia eſt ſubtilis cali-
ditate: et odor eius eſt bonus ſicut odor alia-
rum ſpecierum aromaticarum. que apportan
tur ab india. Sapor eius eſt ſtipticus ſtipti-
citate multa cum aliquantulo aromaticita-
tis. ¶ Uirtus eius eſt que deſiccat in tertio E

q̄du.ſꝫ ca.ꝛ fri.non eſt oꝑatio manifeſta.ꝯfert fluxui vētris ꝛ vlceribꝫ inteſtinoꝝ.ꝛ bibitur in emoptoyca ꝛ in fluxibus humoꝝ ad ventrem

F ¶ Auicē̄.de virībꝫ cordis ait.ꝙ ꝯfortat cor.

Capitulum.cclxxij.

MAlua.yſi.Malua dr̄ eo ꝙ molliendi aluū ac ſoluē̄di naturā̄ habeat.¶ Pal. lib.iij.In feb.mē̄ſe malua ſerenda eſt q̄ occurſu hyemis ab incremē̄ti repumet lō̄gitudine loco pingui delectat̄:ꝛ hūido gau det letamie.Trā̄ſferunt̄ eiꝰ plā̄te cū ceperint q̄ tuoꝛ hr̄e folia vel quiꝗ ad minꝰ.yſaac.Mal ua ca.eſt in p̄.ḡ.hu.in.ij.¶ Pla.Eſt eī̄ malua domeſtica ꝛ ſilueſtrꝭ.Malua domeſtica ma gis fri.eſt ꝛ hūiditatē̄ habet ſubtilioꝛē̄.Silue ſtrꝭ aūt creſcit altiꝰ.ꝛ altiora hꝫ folia.ꝛ q̄ſi fru tex.hec minꝰ fri.eſt:ꝛ hꝫ viſcoſam humiditatē̄.

Operationes.

A ¶ Dyaſ.Malua melioꝛ eſt oꝛtiua q̄ꝫ agreſtis: ſꝫ cacoſtomaca eſt:ventrē̄ꝗ mollit.maxie au tem eius ꝟgule iteſtinis videtur ac veſice.Eiꝰ folia cruda cathaplaſmata cū ſale modico me dentur egilopis.valē̄t ꝛ apum percuſſuris.

B ¶ Malua elixa ꝛ oleo admixta cataplaſmati bus adhibita acoꝛas ꝛ furfures capitis tollit. Elixatura eiꝰ malactica eſt.Ad duricies inte ſtinoꝝ atꝗ matricꝭ ꝛ ani neceſſario ſupponit̄.

Folia eiꝰ cocta ꝛ ipoſita cū oleo modico cō̄bu

C ſtiōibꝫ ꝛ igni ſacro.¶ Malua cum radicibꝫ co cta i iuſcello.venenoſis potōibꝫ ſubuenit ſi fre q̄nter bibat̄.¶ Pla.Malua valet ad maturā dū ca.apta:terunt̄ eī̄ folia malue cū axungia poꝛcina recē̄ti ꝛ ſup tegulā̄ calefacta ſupponit̄.

D Hec etiā̄ valet ꝯ duriciē̄ ſplenis ꝛ epatꝭ.¶ Fo mē̄tū ex aq̄ decoctōis eiꝰ factū circa pedes.va

E let ad ſō̄nū ꝓuocā̄dū i febribꝫ acutꝭ ¶ Cōſtāti. Malua eſt fri.i.ij.ḡ.ꝛ hu.in p̄.q̄ddā̄ caloꝛꝭ ac cidē̄talr̄ hꝫ.iōꝗ ſi in vino ſit cocta ꝛ cathaplaſ met̄ ꝯ ſcrofulas:apata:tumoꝛeſꝗ mā̄millarū

F valet.¶ Succꝰ eiꝰ ſi cū vino bibat̄ ſtrā̄guiriā̄ id eſt difficultatē̄ mingē̄di diſſoluit:ꝛ lapidem frā̄git.Sciatice ꝯueniēs iteſtina ſanat vulne rata.ſi cum aceto coq̄t̄ doloꝛē̄ capitum loto rum mitigat.

Capitulum.cclxxiij.

MAlū.Rabbi Moyſes cap̄.de malo.Ex eis quedā̄ ſūt dulcia.q̄dam pontica.q̄dā̄ ſtiptica ꝛc̄.Hoc idē̄ dicit Auerrois.v.Colli get.auc.Auenzoar.Sera.lib.ag.c.de malo. Et ex eis q̄dā̄ ſūt ſtiptica.q̄dā̄ pōtica.q̄dā̄ dul cia.q̄dā̄ acetoſa.ꝛ q̄dā̄ inſipida aq̄ſa.In dulci bus eſt ſuba aq̄ſa tꝑate ſube.ꝛ i pōticꝭ q̄ꝺ vin cit ſup ea eſt tꝑamē̄tū fri.terreū.ſꝫ ſtipticꝭ ē̄ hec eadē̄ ſuba cū ſuba aq̄ſa:q̄ in dulcibꝫ.Et in ace toſis ſuba aquea frigida.

Operationes

A ¶ Rabbi moyſes. Malũ odore ſuo corrobo-
rat cor ꝛ cerebꝝ: ꝛ iuuat ptiſicꝫ ꝛ melancolicis
ſꝫ comeſtio eiꝰ peior ē oīm comeſtiōe fructuũ.
gñat vẽtoſitatẽ. ſ. quã gñat in. ij. ꝛ. iij. digeſtiōe
ita vt ſit dictũ a ſapiẽtibꝰ ꝙ gñat ptiſim ꝛ ethi
cã. eo ꝙ hmōi vẽtoſitates inflãt arterias ꝛ ve-
B nas ¶ Gal. vij. ſim. far. ca. Milea. i. pomaria. ꝛ
eſt arbor mali. nō ꝗlibet eſt vniꝰ nature. ſic ne-
ꝗ fructꝰ. Nã pomoꝝ alia ſunt dulcia. alia ꝟo
auſtera alia pōtica. alia ꝟo acida. alia ꝟo non
totalr̃ exoluta ꝛ aꝗſa. ꝛ ꝑdñaꝛ aꝗſitas in his
vt ſit cõplexio eoꝝ hũidior ꝛ frigidior. Terre-
ſtre ꝟo frigidũ dñaꝛ ĩ pōticis. Indigeſtũ ꝟo ĩ
auſteris. Hoc ꝛ aqueũ frigidũ ſic ĩ dulcibꝰ eu
cratũ dñaꝛ. Iſta aũt ꝛ folia ſucci ꝛ cortices eiꝰ
C arborꝫ adiuicẽ differũt. ¶ Vñ ð herb vti cũ au-
ſteris ꝗdẽ ꝛ acidiſ. Vulnera ꝯſolidat: ꝛ flegmo
nũ ꝗ ſũt ĩ gñatōe repcutere id qð influit. ꝛ ſto-
machũ exſolubilẽ. ꝛ vẽtrẽ corroborat. cũ aꝗſi
oribꝰ ꝟo mordaces flegmōes ĩcipiẽtes: ꝛ eos ꝗ
ſũt ĩ augmẽto remitteꝛ. ¶ Qm̃ aũt mlta oibus
D pomis hũiditas ĩferꝛ palã eſt ꝛ ex eo ꝙ nulliꝰ
eoꝝ ſuccus ꝑdurat ſꝫ aceſcũt ꝛ corrũpunꝛ oĩa
ſolũem̃ citonioꝝ (ꝗ vtiqꝫ ꝓpter ꝑdominantem
ſtipticitatẽ minus ſunt humida alijs) ꝗꝝ ſuccꝰ
coctus cũ melle durare poteſt. ipſe aũt ꝑ ſe ne-
ꝗ ita eſt durabilis. Malũgranatũ. lege cap.
Granatũ. ꝛ mala citonia lege citonia.

Capitulum. cclxxiiij.

MAla maciana. expōit yſi. ꝙ a loco dicũꝛ.
Quidã ꝟo exponũt ſiluestria. vulgari ĩñ
hyſpanico etiã domeſtica oĩa matiana dicũꝛ
Diaſ. ð ipis ꝓpriũ fac caplm̃ inꝗt Matiana cũ
adhuc ĩmatura ſtiptica ſũt ꝛc̃. In alio tñ ca. ex
pōit ꝙ ſit eſtiua. apð Sera. ꝟo ex ꝟbiſ Dyaſ.
hꝫ ꝙ colligũꝛ ĩ vere. ꝛ Auic. ĩ h ꝯcordare videꝛ

Operationes

¶ Auic. di. ꝙ nocẽt neruis ꝓpe nerualia. ſic di A
xit Dyaſ. ¶ Et ð viribꝰ cordiſ di. ꝙ ꝯfortat cor B

Capitulum. cclxxv.

MAnna vt ait Auicen. eſt ros cadẽs ſu
per lapidẽ et plantas. et habet plures
ſpecies. ꝛ denoĩata eſt tereniabin. ꝛ ſi-
racoſt. ꝛ ſuccaꝝ hauſer eſt de ſpecibꝰ
eius. Et ait Auicen. Mãna diuerſificaꝛ ſm
diuerſitatẽ reꝝ ſuꝑ quas cadit recipiens ab
eis diuerſitates ꝛ virtutes. apud nos vidi du-
as ſpecies. vna ꝗꝝ eſt granuloſa nō cõiuncta
granulis. alia cõglobata ꝗ artificio magis vi-
deꝛ ſophiſticata ex zuccaro cocta ꝛ folijs ſene:
ꝗꝝ fruſtula ĩmixta videnꝛ ſaporẽ (ꝗ ſene) oſtẽ
dit. ¶ Sera. li. ag. c. Men. i. mãna eſt ca. ꝛ ab
ſtergit ꝛ lauat. ꝛ eſt ca. in ꝑ. g̃. tẽꝑata humidita
te ꝛ ſiccitate. ¶ Et idẽ auct. Raſis dixit ꝗdem
manna cadit ſuꝑ arborẽ ꝗ diciꝛ tamariſcus ſi
cut mel. ꝛ qñ fac morã ſuꝑ plantã illã albeſcit:
ſed qñ ibi nō moraꝛ ſed colligiꝛ cito cum folio
eius eſt viridis. Melior ex ea eſt cuiꝰ color eſt
clarus appropinquãs albedini. ꝛ hꝫ parũ rubo
ris. ¶ Piniꝰ. Manna eſt oĩs ros cadens ſu-

ꝑ lapidē aut arborē. ⁊ fit dulcis. ⁊ coagulaṫ ſi
cut mel. ⁊ exſiccaṫ ſicut gūmi queādmodū te-
reniabin. Eſt alia ſpecies q̄ vocaṫ terenlabin.
per qua lege capitulū. Tereniabin.

Operationes.

A ¶ Sera. auc. Raſis. Que de ipo cadit ſuper
arborē tamariſci eſt bona tuſſi ⁊ aſperitate pe
ctoris. Colligit eā Raſis ⁊ dixit. q̄ manna ca
dit ſup arborē q̄ diciṫ tamariſcus ſicut mel.
B ¶ Et idē auc. Habix. Eſt ca i fi. ꝑmi ſicca ꝓpi-
quās caliditati. ꝯfert relaxatōi ſtomachi ⁊ ab
ſtringit vētrē: ⁊ cōuenit aq̄ citrine qn̄ bibiṫ de
ea. emplaſtraṫ venter. ⁊ ingrediṫ in medicinis
C apoſtematū. ¶ Et exſiccat catarrum qn̄ fit ca
putpurgiū: qm̄ mūdificat cerebꝝ ⁊ expellit ab
D eo vētoſitatē groſſam. ¶ Et fortificat medici-
nas: qn̄ miſceṫ cū eis i potiōibꝫ ⁊ caputpurgi
is. ⁊ delet apoſtemata flegmatica. ⁊ miſceṫ in
ꝯfectiōibꝫ ꝓpter excellēs iuuamētū qd̄ eſt in ea

Capitulum. cclxxvi.

Mandragora vir. yſid. Spēs eiꝰ due
ſunt. Maſculus ſcilicet ⁊ femina. De
maſculo in iſto cap̄. tractaṫ. Mandra
gora ſilis eſt paruo pepni. dicta q̄ hꝫ
mala ſuaueolentia: magnitudine malimatia
ni. vnde et latini eam malū terre vocant: eo q̄
radicē habet formā homīs ſimilantē. Antro-
pos em̄ hō diciṫ. huiꝰ cortex in vino miſſa daṫ
ad bibendū his quoꝝ corpus ſecandū eſt pro
pter curā vt ſoporati dolorē nō ſentiant. Ma
ſculus folia habet ſimilia bete. Plini. lib. xxv.
Candidus q̄ ⁊ mas. niger q̄ femia exiſtimatur
mandragora. ¶ Dyaſ. Maſculus ꝟo mādra
gora habet folia alba ⁊ maiora: lata ⁊ leuia ſi-
cut bete. Mala eius duplicia naſcunṫ colore
crocco. odore ſuaui cum grauitate q̄ paſtores
comedunt. ⁊ ſtatim ſomnū capiūt. Auicenna.
Mandragora fri. vſq̄ ad. iij. gra. et humida.
Omnis aūt mādragore radix magna eſt: ho-
minis forme ſilis. Mādragora em̄ nomen eſt
ymaginis naturalis. ſcꝫ ſicut plāta exiſtens in
forma hoīs. ¶ Ex herbario. Mandragora q̄
fortiſſimi odoris eſt ab hoīe ieiuno nō colligi-
tur. Maſculus autē habet albidiora folia et
maiora: ſed vtriuſq̄ vis eſt vna.

Operationes.

¶ Serap̄. Qn̄ ex iſta radice exhibeṫ alicui in A
potu vel cibo cū pane incidit ſumēs eā i ſuber.
Et iō vtunṫ cyrurgici qn̄ volūt mēbꝝ incidere
¶ Et idē auc. Dyaſ. Uirtꝰ maſculi eſt. q̄ ſi coq̄ B
tur radix in vino donec minuiṫ tercia pars. et
colaṫ ⁊ reponiṫ ⁊ accipiṫ ex ea q̄ntitas. ʒ. i. ⁊ ad
miniſtraṫ ad nimias vigilias. ⁊ ad ſecādos do
lores: ⁊ qn̄ fuerit neceſſe incidere aut cauteriſa
re aliqd̄ mēbꝝ ⁊ voluīꝰ q̄ nō ſentiaṫ: detur ei
in potu priꝰ. ¶ Et ſi bibanṫ duo onolos ex ſuc C
co radicis cū mellicrato: faciūt euomere fle-
gma ⁊ colerā ſicut eleborus. ſed ſi accipiatur
plus occidit. Et cortex radicis ingrediṫ in me-
dicinis oculoꝝ ⁊ in naſcalibꝫ. ¶ Et qn̄ accipi- D
tur ex eo medius onolus ⁊ ſupponitur ꝓuocat
menſtrua: et extrahit fetum. Et quādo poniṫ i
ano ſicut ſuppoſitoriū facit dormire. ¶ Et qn̄ E
radix eius elixatur cū ebore ſex horis mollifi-
cat eum ⁊ facit ipm̄ abilē ad faciendū quācūq̄
figurā volueris. ¶ Et qn̄ fit emplaſtrū cū foli- F
is eius recentibꝫ cū ſanie. eſt ꝯueniens apoſte-
matibꝫ calidis oculoꝝ. ⁊ ap̄atibꝫ ſupuenietibꝰ
vulneribꝫ ⁊ vlceribꝫ. et reſoluit ap̄ata dura: et
ſcrofulas et exituras. ¶ Et quādo fricaṫ cum G
eo empetigo et baras ⁊ ſimilia eis ſex diebus
aufert ea ſine vlceratione loci. et cōferūt attri-
tionibꝫ que fiunt in itinere. ¶ Radix ꝟo eius H
qn̄ teriṫ ꝯtritiōe forti: ⁊ fit emplaſtrū cum ea et
aceto curat heriſipilā. ⁊ qn̄ miſceṫ cum oleo et
melle eſt bona morſui venenoſo. ⁊ qn̄ miſcetur
cū ſanie ſedat cyragras. ⁊ dolorē iuncturaꝝ. ⁊
oēs alios dolores ¶ Fit aūt vinū cū cortice eiꝰ I
radicis in hūc modū abſq̄ decoctiōe. accipia
tur d̄ vino dulci amphora vna. ⁊ ꝓiiciant tres

magne radices in ea. ⁊ detur in potu quantitas trium onolos illi quem neceſſe eſt incidere aut cauteriſare. et nõ ſentiet cauteriſationem aut inciſionẽ ꝓpter ſubet qđ ꝯtingit ei. ⁊ quando ſumitur de ea nimis facit apoplexiam.

K ¶ Succus pomoꝝ eius qñ ſumit̄ in potu mũdificat matricẽ qñ admiſcetur ei ſulfur. ⁊ fit inde naſcale abſcindit fluxum matricis.

L ¶ Colligit̄ aũt lachrym⁹ hui⁹ plãte: qñ ꝑforatur radix eius ⁊ colligit̄ qđ emanat ex lachrymo in vaſe vitreato. Verũ ſuccus ei⁹ fortior eſt lachrymo. ⁊ nõ eſt in omĩ ꝑte radicis tñ de humiditate: ꝙ qñ vulneratur emittit lachrymũ: quod quidem experientia ſciri poteſt.

M ¶ Alia ſpecies que noĩatur narb⁹ adminiſtratur a cirurgicis quando volũt membrũ aliqđ incidere. et quãdo bibitur ſolatrum quod dicitur ſuffocans ei eſt tyriaca.

N ¶ Et idẽ aucto. Raſis. dixit mihi quidã ex antiquis babylonie. ꝙ quedã puella comedit quinqꝫ poma mãdragore. et cecidit ſincopiſata. et tota effecta eſt rubicunda. et quidam ſuperueniens effudit ſuper caput eius aquam nimis donec ſurrexit.

¶ Et ego vidi homines qui ſumpſerũt de radi-
O ce eius cauſa impinguandi. et accidit eis ſicut accidere ſolet hoĩbꝫ ingredientibꝫ balneũ ⁊ bibentibꝫ poſt exitũ vinũ multũ. Nã factus fuit
P vult⁹ eoꝝ nimis rubicũdus. ¶ Et idẽ auc. Dyaſco. Radicẽ mãdragore multi dãt ad amorẽ.

Capitulum. cclxxvij.

Mandrogora femie. Serap. auctori. Dyaſ. Et femine color eſt niger. et nominat̄ landachis ſiue bandachis aut lactuca. Nã ĩ folijs eius eſt ſilitudo cũ folijs lactuce. ⁊ ſũt pinguia ꝗuis odoris. et extendunt̄ ſup faciẽ terre. in medio folioꝝ eius eſt ſile meſpili. ⁊ eſt lofach. ⁊ eſt citrini colorꝫ. hñs odorẽ bonũ. ⁊ intra ipm ſũt ꝗna ſilia ꝗnis piroꝝ. et hꝫ radices magnas mediocriter duas vel tres adherẽtes inuicẽ exterius nigras ⁊ interius albas. ſup ꝗs eſt cortex groſſus. Et hec ſpecies mandragore non habet ſtipitem.

Operationes

A ¶ Mandragora fortiſſimi odoris eſt ab homine ieiuno non colligitur.

B ¶ Utriuſqꝫ vis vna eſt. hec cum polenta trita feruores oculoꝝ ⁊ dolores aurium ſedat.

C ¶ Radix eius cũ aceto trita et illita ignem ſacrum curat.

D ¶ Auicẽ. Mãdragora ſomnũ ꝓuocat. et qñ ponitur in vino vehemẽter inebriat. multuſqꝫ vſus ei⁹ ⁊ odoramẽtũ faciunt apoplexiã.

E ¶ Lac ei⁹ euellit lẽtigines ⁊ pãnũ ſine mordicatiõe. ſoluẽdo aũt educit colerã ⁊ flegma.

F ¶ Radix ei⁹ trita ⁊ ũ cũ aceto impoſita ſuper herisipulam ſanat eam. ſemen eius matricẽ mundificat. vel vomitum prouocat.

Capitulum.cclxxviij.

Marua. Serapion. Marua eſt plāta ſimilis praſſio: niſi quia eſt longigior. eo ꝙ habet folia parua multa dura et aſpera: bonū odorē habentia dulcia. ſup que ſunt pili parui. ⁊ habet virgas multas egredientes ab vna radice. ⁊ albioris ꝑgis praſſii: naſcitur locis montuoſis et aſperis. ¶ Et idē aucto. Gal. Sapor eius eſt acutus pungitiuꝰ amarus. ⁊ virtus eiꝰ eſt que calefacit in ſecundo gradu.

Operationes.

A ¶ Serap. Uirtus eius eſt q̄ abſtergit ⁊ incidit. ⁊ puocat mēſtrua. ⁊ occidit fetū.

B ¶ Et expellit ſecundinam. habet virtutē calefactiuam acutam.

C ¶ Et ideo quādo bibitur decoctio folioꝝ eiꝰ cum vino prouocat menſtrua.

D ¶ Et facit aborſum: ⁊ expellit ſecundinam.

Capitulum.cclxxix.

Marubium ſiue praſſiū. Serapion lib. aggre. cap. Faraſion. i. praſſiū. Eſt herba habens ramulos multos egredientes ab vna radice. ⁊ ſup ipſos eſt borra pauca. Cuiꝰ color eſt albus: ⁊ virge eius ſunt quadrate. et folia eius ſunt in longitudine pollicis. obrotunda rugoſa vel aſpera. ſup que eſt borra: Et ſemen eius ⁊ flores eius ſunt diuiſa per ramos eius. ⁊ ſemen eius rotundū ad aſperitatem tendens. Naſcitur in campis et in edificijs domorum. Dyaſcorid. cap. de marubio. Marubium vel Praſſium frutex eſt ex vna radice. multas virgas habens albas et aſperas: et quadratas. Et folia ſimilia digito maiori. ⁊ obrotunda et aſpera alba ⁊ rugoſa. ⁊ guſtu amara. ſemen eſt illi obrotundum ⁊ verticuloſum et aſperum. Naſcitur locis multis. ¶ Auicenna. lib. ſecundo. cap. de praſſio. Praſſium eſt herba amari saporis. ¶ Inquit oribaſius. Non ſunt calefactio eius et exſiccatio ipſius fortes. Alij autem dixerunt ꝙ eſt calida in tertio gradu: ſicca in ſecundo. Eſt aperitiuum: abſtergit et liquefacit et reſoluit et incidit.

Operationes.

¶ Serapion inq̄t. Aperit oꝑationes ſplenis ⁊ epatis. ⁊ mundificat pulmonē ⁊ pectus per ſcreatū. et prouocat menſtrua quādo bibitur. ⁊ q̄ndo ponit̄ exterius abſtergit ⁊ reſoluit. ſuccus autē folioꝝ eius poſtq̄ꝫ eſt deſiccatꝰ in ſole reſoluit̄ cū melle: et adminiſtrat̄ ad viſū acuendum. A

¶ Et fit cū eo ſternutatoriū ictericis. ad mundificandum infectionē coloris. ⁊ adminiſtrat̄ cum medicinis aperientibꝫ inſtrumenta auditus. et datur ſuccus eius illis in potu qui ſumpſerunt medicinas mortiferas. verū nocet renibus et veſice. B

¶ Et emplaſtrū cum folijs eius ⁊ melle mūdificat vlcera ſordida. ⁊ euellit panariciū et carnem putridā. ⁊ ſedat dolores lateris. Et fit emplaſtrū cum marubio ⁊ ſale. ⁊ cōfert morſui canis rabidi. C

¶ Dyaſ. Folia eiꝰ ſicca: vel ſuccus folioꝝ eius vel ſemē eius elixū ⁊ bibitū cū melle ptiſicis et tuſſientibꝫ ⁊ aſmaticis ꝓdeſt. Toracē purgat maxime yriſilirice mixta. D

¶ Purgādis vtiliter mulieribꝫ ā dbibet̄. Secundinas excludit: diu parientibꝫ ſubuenit. Ueſice ⁊ renibꝫ ꝯtrariū eſt. melle addito vulnera purgat ⁊ illa detergit. Paſcētia vulnera compeſcit. Dolorē lateris tollit. E

¶ Succus ſiccatꝰ melle ⁊ vino addito caliginenes oculoꝝ detergit. ictericis naribꝫ infuſus fert auxilia. cū oleo roſarum ſuccus eius aurium dolorem mitigat. F

¶ Auicen. Succꝰ eiꝰ ꝯfert dolori auris antiquo. ⁊ mūdificat ⁊ aperit meatus auditꝰ. ⁊ remouet antiquū dolorē eius. Succus eiꝰ cum melle ē ꝯueniēs ad acuendū viſum: mūdificat G

pectus ⁊ pulmonē ꝓductionē ſputi.
D ¶ Eſt aperitiuũ opilationũ epate ſplene ⁊ renibus. ꝓuocat mēſtrua. ⁊ mũdificat matricē.
I ¶ Gal. viij. ſim. far. ca. de praſſio ſcḋm trãſlationē arabicã. ſapor eiꝰ eſt amarꝰ: ⁊ ꝟtus eius calida ⁊ ſicca in ſcḋo g. vñ abſtergit ⁊ reſoluit.

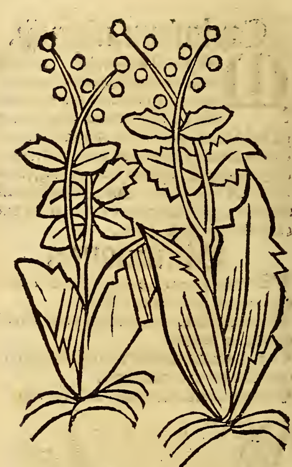
Capitulum. cclxxx.

Marrubiaſtrũ vel Marrubiũ nigrũ. vel Marrubiũ ſilueſtre. Dyaſ. cap. Bubloete. id eſt marrubiaſtrũ. Et eſt ſilis marrubio: niſi qꝛ folia eius nõ ſunt rotunda: ſed piloſa ſimilia foliis ignide magne vel a califex. idē virgas nigras ⁊ quadras habꝫ ⁊ aſperas ex vna radice virgellas multas ꝓferens.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Eius vires faciunt ad ſerpentũ morſus et ad ſuſpirioſos. ſtrumas diſſoluit. ⁊ menſtrua prouocat.
B ¶ Decoctio eius in aqua cũ grano ſolis ⁊ modica liqricia ſtomacho bñ ꝯuenit.
C ¶ Folia eiꝰ addito ſale ĩ cathaplaſmatibꝫ cõpoſita morſus caninos mitigãt. ĩ cinere calido miſſa ⁊ marcida facta ꝯdilomata ſoluũt.
D ¶ Uulnera ſordida melle addito purgãt.

Capitulum. cclxxxi.

Matriſſilua. Pãdecta. c. cccccxxxiiii. matriſſilua latine. grece ſplemõ vel ſplenaria vel linealis vel periclimenos. Herba eſt cuiꝰ folia ſũt ex altero latere ſubalbida. ⁊ ex altero viridia ſe adherens ⁊ inuoluēs ſepiꝰ. cuiꝰ fructus eſt magnitudinis cubebarũ in ꝓncipio viridis. ⁊ cũ maturauerit citrini coloris tendẽtis ad rubedinē poſiti ordinatie. ⁊ ꝯcluſi in duobꝫ foliis ſil' ꝯiũctis. ꝯtinẽtibus ĩ capitibꝫ ſtipitũ iuxta cũ. ¶ Dyaſc. o. cap. Periclimenos frutex eſt ſimplex ĩ circuitu folia hñs alba ⁊ ſilia edere. ⁊ circa ipa folia ꝗ ge ſũt tenues. in qbꝫ eſt ſemē edere ſile. qḋ ſemen foliis adheret. durũ vt cũ vi leuet. Radix eſt illi groſſa. Naſcit in locis cultis et in ortis: ⁊ inter roſas: et intercluſis locis. ⁊ coheret ſibi vicinis fructibꝫ vel circũuoluit. Gal. Periclimenos. i. matriſſilua. vtilis eſt fructus: et folia inciſiue ſimul et calefactiue exiſtentia virtutis.

Operationes

¶ Dyaſ. Semē eius collectũ et in vmbra ſiccatum et cum vino bibitum diebꝫ. xl. ſplenem ſiccat. vrinã ſanguineã ſexta die prouocat orthonoicis et ſubglutientibꝫ medetur. A
¶ Diu parturientibꝫ ſubuenit. ſimilis virtus eſt foliis ipſius. xxxvij. diebꝫ bibita genitalia ſemina hominis priuat. oleo mixta ⁊ puncta frigora periodica excludit. B
¶ Gal. Ita eſt vrinatiua et vrinam ſanguine C

am operatur bibita vſq; plurimum in princi-
pio ꝓo vrinatiua ſolum eſt.
D ¶ Extrorſum ꝓo cum oleo vnctū calefacit. iu-
uat aūt ſplenericos et diſſinteericos.
E ¶ Menſura ꝓo potatiōis dragos eſt vn⁹ cū vi
no: ſiccat aūt ſperma. Et q̄dā aiūt. ſi plurimuȝ
bibat̄ om̄ifariā īgeneratiui fiūt q̄ bibūt.
F ¶ Quidā aūt terminū dieꝝ ī hui⁹ potu ſic Dy
aſ. facit. xxxvij. dies repiri ab eo ponunt. Ita
aūt ⁊ vrinas ſanguīeas fieri vt a q̄rta dieꝝ.

Capitulum. cclxxxij.

MEliſſa vel meliſſa. Pan. ca. xc. Meliſ-
ſa ſilis eſt praſſio: hn̄s tn̄ citri odorem
ca. ⁊ ſic. in. ij. g̃. Sera. li. ag. cap̄. beda-
rūgie. auc. Dyaſ. Bedarūgie vel meli-
ſophilos: qḋ ſic d̄r ⁊ eo q̄ libēter eā apes mādu-
cēt. herba eſt tirſos hn̄s q̄dratos hirtos pluri
mos ex vna radice. ⁊ folia ſilia bublote. maio-
ra tn̄ ⁊ tenera ⁊ nō ſic aſpa vt citꝛ ī odore. In
alio Sera. habet̄ ſic. Melliſophilos. i. meliſ
ſa herba eſt ſup quā apes delectant̄ ſtare: ⁊ vir
ge ipi⁹ ⁊ folia ſilant̄ ꝓgis ⁊ foliis marubij ſilue
ſtris. et ꝓge ei⁹ ⁊ ſtipites ſūt anguloſi q̄dran
guli. ⁊ folia eius ſūt maiora foliis marubij ſil-
ueſtris. ⁊ nō ſunt piloſa ſicut folia ipſi⁹. ⁊ odor
eius eſt ſicut odor citri. Gal. vij. ſim. far. cap.
melliſofiliū. i. meliſſa. Praſſio quidē eſt ſimile

deficit q̄d ē ab eo multū in ꝟtute. ⁊ ꝓpterea ne-
q; vtit̄ aliq̄s eo. ſupfluū eñ ē praſſio exn̄te ita
copioſo vbiq; terrarū melliſofilo vti. Si ꝓo
aliq̄n nō affuerit praſſium licȝ h̄ vti in oib⁹ in
quib⁹ vtimur illo: ſciētes q̄ ab actu deficit.

Operationes

¶ Sera. Folia ei⁹ cū vino bibita ⁊ ī cataplaſ- A
matib⁹ vim ſcorpiōis optime curat. Caninos
morſus ad ſanitatē pducit. ¶ Elixatura ei⁹ id B
facere pōt. cui⁹ dixatura fomēto adhibita mē-
ſtruis lōgiſſimi tpis impat. ore retēta dolorē
dentiū mitigat. diſſintericis opitulatur. Folia
ipa oia ſilr facere pn̄t. tortiōib⁹ recte adhibet̄.
¶ Et vt electuariū ortbonoicis pdeſt ſale ad- C
dito. ⁊ anhelioſis: ⁊ q̄ nō pn̄t iacere. ⁊ in catha-
plaſmatib⁹ adhibita ſcrofas ſpargit: vulnera
purgat: atricis opitulat̄. ¶ Et q̄n fit emplaſtꝝ D
cū ea ſedat dolorē iūcturaꝝ. ¶ Et idem aucto. E
Aben meſuay. Ꝓpetas ei⁹ ē letificare aiaȝ.
¶ Et idē auc. yſaac. Qn̄ comedit̄ bedarūgie ī F
ieiunio ꝯfert ſtomacho frigido ⁊ hūido. et fa-
cit digeri cibū groſſū. ⁊ apit opilatōes cerebri.
¶ Et de ꝓprietate ei⁹ ē ꝯferre debilitati cordis G
et aufert cardiacā. ⁊ remouet afflictiōes ſolici
tudines ⁊ timores q̄ accidūt a melācolia ⁊ hu
more aduſto q̄b⁹ nō poſſunt dormire. ¶ Aui- H
cēna de virib⁹ cordis dicit q̄ ꝯfortat cor.

Capitulum. cclxxxiij.

Mellilotū. Pla. Mellilotū ca. eſt ⁊ ſic. i p. gra. Cui9 ſemē ſimiliter appellatur. ⁊ q2 ſemicirculi formā h3 etiā corona regia dicit̄. Semē cū corticib9 in medicinis ponit̄ ac p tres annos ſeruatur. Adeo nāq3 paruū eſt ⁊ adherēs cortici. vt vix inde poſſit ſeparari. Virtutē habet cōfortandi ex aromaticitate. diureticā ex ſubtilitate ſubſtantie. Idē corona regia dicit̄. q2 vagine ſeminū eius formate ſunt admodū ſemicirculi: q̄ cū ſuis ſeminibus ponūtur in medicinis. Herba ipſa habet folia rotunda viridia. ⁊ rami eius ſunt ſubtiles multi: ⁊ folia eius rara. ⁊ ſemina eius hn̄t vaginas ſubtiles rotūdas: ſicut virge puerorū puulorū: in quib9 ɔtinētur. Et ſūt illa ſemina pauca glauci coloris rotūda: minora granis ſinapis. Et qd̄ de ipſa adminiſtrat̄ ſunt ille vagine cū eo qd̄ eſt in eis ex ſeminib9 vel granis flos eius eſt citrin9 boni odoris. Hec habētur etiā a Serapiōe cap. Alchelialamech. Dyaſco. cap. de mellilotō. Mellilotū diaforeticū eſt ⁊ modicū digeſtorū eſt cū nimietate caloris Gal. vij. ſim. far. cap. de mellilotō. Mellilotū mixte eſt virtutis. habet em̄ quid ſtipticū ⁊ dyaforeticū digeritq3. plus em̄ in eo eſt calide ſubſtantie q̄3 frigide. Auicēna. ij. lib. de mellilotō. Mellilotū eſt flos plante coloris palee in quo eſt figura lunaris cū raritate ſua quendam habens duriciē. Et ex eo quidē aliud eſt album: ⁊ aliud eſt citrinum. ⁊ ex eo melius eſt quod eſt durius. ⁊ cuius color ad albedinem parump declinat ⁊ ſapor eius amarior ſentitur. ⁊ cuius odor eſt manifeſtior. Et idem aucto. Dyaſco. Melius ex eo eſt croceus color. ⁊ eſt acutior3 odoris: q̄3uis eius odor in pncipio ſpeciei ipſius ſit paruus ⁊ debilis. ⁊ ſic in colore eius color fenugreci.

Operationes.

A ¶ Serap. auc. Dyaſ. Mellilotū eſt ſtipticū et mollificatiuū apoſtematū calidorū ⁊ maxime apoſtematū oculorū ⁊ ani ⁊ teſticulorū.

B ¶ Et qn̄ coquit̄ cū rob ⁊ fit cū eo emplaſtrū. et forſitā miſcet̄ cū vitello oui. aut farina fenugreci. aut ſemis lini. aut puluer3 molēdini. aut cū papauere ſolū cū aqua ɔfert vlcerib9 q̄ nominant̄ faul. Et qn̄ miſcet̄ cū bolis q̄ aſportātur de terra q̄ dr̄ botā, aut miſcent̄ cum eo galle. et diſſoluunt̄ cū vino ⁊ liniunt̄ cū eo vlcera humida q̄ fiūt in capite: curat ea.

C ¶ Et ponit̄ coctū ⁊ crudū in vino: ⁊ cū aliquo illorū q̄ diximus ſup ſtomachū: ⁊ ſedat dolorem eius. Et qn̄ exprimit̄ ab eo ſuccus coctus ⁊ miſcetur cū rob. ⁊ ſtillat̄ in aurē ſedat dolorē eius Et qn̄q3 fundit̄ ſup caput cum aceto ⁊ oleo roſarum: ſedat dolorem capitis.

D ¶ Auicen. Mellilotū ɔfert apoſtematib9 calidis ⁊ duris. ⁊ ꝓprie cū careno ⁊ etiā pmixtum cū vitello oui ⁊ farina fenugreci ſemie lini. aut papaueris ſm locum.

E ¶ Et ɔfert vlcerib9 hūidis. ⁊ ꝓprie linitū cū aq̄ ⁊ cū aliq̄ deſiccatiuorū appoſito cū eo quod ſit ſicut galle. ⁊ lutū lene et lentes.

F ¶ Et ɔfert apoſtematib9 auriū et dolorib9 anchaꝝ ſuppoſito emplaſtro ex eo cum careno: et reliq̄s q̄ dicta ſunt. ⁊ diſtillatiōe facta in eis ex ſucco. et eius iuuamētū in dolorib9 eſt velocius. ex ipo q̄3 fiūt embroce ⁊ ſedant ſodam.

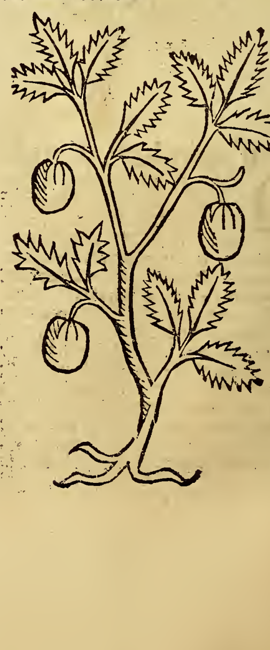
G ¶ Et ɔfert apoſtematib9 ocli: facto emplaſtro ex eo cum careno. et cum eis que dicta ſunt vel decocta cum vino.

H ¶ Et cōfert apoſtematib9 ani et teſticulorū facto emplaſtro cū eis q̄ dicta ſunt. loco eius ponit̄ q̄ntū eſt pondus ipſi9 de camomilla aut ei9 medium de folijs fici.

I ¶ Platari9. Uinū decoctionis eius ɔfortat: et ventoſitatē incluſam expellit. Opilationē renum et veſice aperit.

K ¶ Semē eius in brodio poſitū ipm̄ facit boni ſaporis: et odoris.

L ¶ Et potiſſimū eſt mellilotum ad emorroidas cancrum et fiſtulam.

Capitulum.cclxxxiiij.

MElon. Sal.viij.ſim.far.c.ſichirns id eſt melon. Melõis maturi ſuba eſt groſſa virtus ei9 eſt q̄ infrigidat ⁊ humectat in.ij.gradu. Unde virtus melõis maturi eſt abſterſiua. Dñatur aũt in eo frigida ⁊ humida cõplexio:non tñ fortis ſed in.ij.gradu. Dicat̃ radix ⁊ ſemẽ ei9 qñ ſiccant̃ nõ adhuc humida. Qñ ſiccãtur ſũt in pͥmo gradu ſiccitatis:aut in principio ſecundi. Et in eis eſt plus de abſterſiõe qñ ſiccant̃ q̃ȝ in carne eius ⁊ q̃ȝ in carne cucumeris.

Operationes

A ¶ Sera lib.ag.c. Rachera.i.melon. Quando fit emplaſtrũ cum eo ſedat apata oculoꝝ.

B ¶ Et cortex ei9 qñ ponit̃ ſup caput infantis ſedat apata calida q̄ ſũt in ei9 cerebro.⁊ ponitur ſup frontẽ illi9:ad cui9 oclos currunt humiditates.et ꝓhibet eas ⁊ tota carnoſitas.

C ¶ Et ſemẽ qñ ſiccatur ad ſolẽ ⁊ ꝯficit̃ cũ farina ordei:vel cũ amido.⁊ ſiccatur bene:mũdificat cutẽ mulieꝝ qñ lauant cũ eo facies ſuas.⁊ reddit eas ſplendidas.

D ¶ Sed radix melonis qñ ſiccatur et ſumitur de ea in potu.ȝ.i.cum ydromelle prouocat vomitum.

E ¶ Et qñ accipitur poſt cibũ in hũc modũ facit vomere ſine labore.⁊ qñ fit emplaſtrũ cũ ea curat vlcera que dicuntur fauſ.

Capitulum.cclxxxv.

MElon Indus. Serap.lib.ag.cap.dullaſia ſiue dulacha.i.melon Indus ſiue melon magnus. Ubi ſciendũ q᷑ melon magn9 eſt melon Indus.quod per Auicennã patet de cura tertiane pure.vbi laudat in tertiana predicta melonẽ Induȝ. Et ſubdit:⁊ fortaſſe nõ nocet melon paru9.ergo melon Indus eſt melon magnus. Eſt enĩ melon paruus habens virgularum colorem exterius eſt albus ⁊ dulcis.et eſt paruus ꝑ alia ſpecie melonis.lege ca. precedens quod incipit Melon.

Operationes

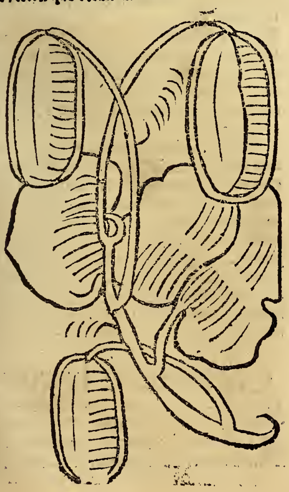
¶ Serap. Melon magnus ſiue Indus viridis ſm Raſim eſt fortis humectationis et extinctionis. A

¶ Et ꝯfert febrib9 adurẽtib9:⁊ eſt frigidior aliis ſpeciebꝫ melonũ ⁊ tardioris imutatiõis i ſtomacho ⁊ longinquior a corruptiõe. B

¶ Et propter hoc eſt conueniens febrientibus coleram in ſtomacho ſuo propter ſuam groſſiciem ⁊ propter ſuam elongationem a cõuerſione.et cõueniens caliditati febrili.quia extinguit caliditatem. C

¶ Et ſedat inflãmationem eius. D

¶ Et cucumer q̇dẽ facit opationẽ ꝓpinquam huic niſi q᷑ pl9 ꝓuocat vrinã q̃ȝ melon Indus. E

Capitulum.cclxxxvi.

Melongena arabice. grece Melongia. Sera.lib.ag.cap.melōgia. Melongia fructus ſunt oblōgi: mediū intra rubedinē ꝛ nigredinē. ꝛ inueniunt̄ ex eis citrine ꝛ albe. Et idē auctoritate filij Meſague: eſt calida ꝛ ſicca in ſecundo gradu.

Operationes

A ¶ Sera. Generat melācoliā ꝛ opilatiōes epa
tis ꝛ ſplenis: ꝛ generat ſodā: et generat emorro
B idas. ¶ Uerū ſi ex capitib9 eius in vmbra ſicca
tis et cōtritis fiat epithima cōuenit emorroidi
bus. et cum ipſa in oleo coquitur ſoluit: ſed in
C aceto ſtringit. ¶ Et ideo nō habet ꝓportionem
D abſtringendū vel ſoluendū. ¶ Rabbi moyſes
cap. de Melongena valet contra nauſeam ꝛ
vomitum. et ex cibis eſt peior.

Capitulum.cclxxxvii.

Memithe. Dyaſco. cap. memithe. Memithe vel glauciū eſt ſuccus herbe eiuſdem nominis. folia habentis papaueri ſimilia. Hec folia calido cinere cooperiuntur: et ſic ſuccum emittunt. Alij herbam ī ollam mittunt: et circumliniunt creta et in furnum feruentem mittunt. Et ſic folijs maceratis ſuccum exprimunt: et ſiccatum in ſole in paſtillos redigunt. Eius eſt optimum quod eſt croci coloris intus et guſtu conarium. et odore graui miſcetur ocularibus medicinis. ꝛ cetera. Et idem ſm aliam tranſlationem cap. ſup̄ dicto. Glaucium ſiue memithe ſuccus eſt herba naſcentis in Syria in gerapoli. Folia habet ſimilia miconio ceraticis ſed pinguiora. et ſuper terram ſpanſa. odorem habet grauē. guſtu amaro. ſuccum multum habet: croci ſimilem. Folia eius ciues mittunt in cacabis et in cibarijs coquunt. que cum coxerint exſuccāt et glaucium faciunt.

Operationes.

¶ Plini9. cap. de glaucio. Glauciū in ſyria et A
perſia naſcit̄ humilis herba. folijs decisis fere papaueri minorib9 tamē ſordidioribuſq odoris tetri. guſtus amari cū ꝯſtrictiōe ꝛ ſtipticitate ꝛ gummi habet crocei coloris.

¶ Multi ꝑo errauerunt in hac herba. quidā B
putauerunt ꝙ eſſet celidonia. Quidā putauerunt ꝙ eſſet papauer cornutum. et ſic vocatur apud Auicennam.

¶ Et ego vidi meo tempore multos in hoc er C
rare et multi errauerunt tempore Dyaſcorid. Nam Dyaſcorides cap. de monte ratides dicit. ꝙ multi falſo putauerunt glaucium ibi fieri propter ſimilitudinem foliorum. ꝙ aūt glaucium ſit memithe vel ſieff eius apparet multis teſtimonijs.

¶ Nam vbi ponunt Alexander et alij greci D
glaucium. Auicenna et alij ponunt ſieff memithe: Preterea apud Serapionem quicqd dicit d memithe auctoritate Dyaſcoridis. Nō eſt aliud ꝙ dicitur apud Dyaſcorid. capi. de Glaucio.

¶ Inuenitur etiam oleum notum glaucinum E
non ob hoc glaucio quia nihil recipit glaucij. cuius confectionem etiam inueni in antiquo antidotario ſic vocatam et ſine glaucio. et eſt omnino calidum. ꝙ autem ſm veritatē glaucium ſit memithe. lege cap. Celidonia. Galie. ſexto ſim. far. cap. Glauciū. Glauciū ſtipticat cū quadā delectatione: infrigidat tamē manifeſte. ita vt ſanet quidē ſepius heriſipilata: et eſt in compoſitione cōpoſita ex aquoſa ꝛ terreſtri ſubſtantia. vtriſq frigidis nō tamē extreme. ſꝫ ad modum aque fontanie.

Capitulum. cclxxxviii.

Menta. Pla. Menta eſt herba cuius plura ſunt genera. Eſt eñ quedā domeſtica ꝗ ꝓprie ortulana dicitur vl' cōmunis vel odorifera. et hec calefacit ꝛ ꝯfortat. Eſt ꝛ alia ſilua-

tica q̃ mentaſtrũ dr̃.de illa ſtatim poſtea tra-
ctabiẗ. Eſt alia mẽta q̃ longiora ⁊ acutiora ha-
bet folia.et hec mẽta Romana vel ſarracenica
dr̃.hec magis diuretica eſt q̃ȝ alie. Et eſt alia
mẽta q̃ dr̃ aquatica.et vocaẗ ſiſimbriũ vel bal
ſamita. Eſt alia mẽta nõ odorifera.et illa eſt ca
lamentũ.de qua in ſeq̃nti.c.habeẗ. Sera.lib.
ag.c.dichanacha.i.mẽta. Et ex ea eſt domeſti
ca et ſilueſtris.et ramuli domeſtici q̃ñ maſti-
canẗ hñt colorẽ celeſtẽ.et ſunt interi⁹ cõcaui.⁊
in ſummitatibꝫ ramulorꝫ ſunt q̃ſi licinia.et vi-
ret et augeẗ eſtate ⁊ hieme.et hȝ odorẽ bonuȝ.
Et idẽ auct. Dyaſ.quidã noĩant eã mentã:et
eſt dichanacha.et eſt nota:hȝ virtutẽ calefacti
uam ſtipticã et deſiccatiuã. Eſt alia ſpẽs mẽte
ſilueſtris.cui⁹ folia ſunt aſpera piloſa maiora
folijs ſiſimbrij.et in odore ſuo eſt pinguedo.et
eſt min⁹ iuuatiua in medicina q̃ȝ ſpecies alia.
Idẽ. Gal. In ſubã ei⁹ eſt plus ſubtilitatꝫ q̃ȝ
in alio olere.et in ſapore ei⁹ eſt parua caliditas
et põticitas.⁊ ꝟtus eius eſt ca.in.ij.g̃. ¶ Dyaſ.
ca.de ediosmon.i.mẽta.herba eſt oĩbꝫ nota.q̃
ꝟtutẽ habet termanticã et ſtipticã et ſeranticã
Paulus ca.de mẽta. Mẽta eſt calida et ſicca
in.iij.gradu. Eſt eñ domeſtica et ſilueſtris.et
eſt alia q̃ dr̃ mẽta Romana vel ſarracenica :ſȝ
domeſtica magis vſui medicine cõpetit.tã vi-
ridis q̃ȝ exſiccata magne eſt efficacie.virtutem
habet conſumptiuam et diſſolutiuam ex pro-
prijs qualitatibus et confortandi ex ſua aro-
maticitate.

Operationes

¶ Gal.vij.ſim.far.ca. Ediosinũ quidã mentaȝ A
odoriferã vocãt. Eſt q̃dã nõ odorifera menta
quã et calamẽtũ vocant.vt in ſeq̃nti cap.diciẗ
¶ Contra fetorẽ oris ⁊ putredinẽ gingiuarũ B
et dentiũ ex decoctione eius cũ aceto os ablu
atur. Ad appetitũ ꝓuocandũ cum impeditur
ex frigidis humoribus exiſtentibus in ore ſto-
machi fiat ſalſamentũ ex menta et aceto.⁊ mo
dico cynamomo ſeu pipere.
¶ Contra vomitũ factũ ex debilitate virtutis C
contentiue:vel ex frigida cauſa.fiat decoctio
mente in aqua ſalmacina et aceto.et ſpongia ĩ
tincta ori ſtomachi ſuperponatur contra ſin-
copim ex debilitate cum febre vel ſine febre.ſi-
ue ex medicina vel quacunq̃ȝ cauſa conteratur
menta et diſtemperetur cum aceto.et fruſtum
panis aſſi in igne ponatur ĩ aceto illo et dimit
tatur tamdiu q̃ inde humectetur et naribꝫ ap-
plicetur.et exinde fricẽtur labia gingiue ⁊ den-
tes.et ligetur in tẽporibꝫ ſup venas pulſatiles:
temporꝫ et brachiorꝫ.et patiens maſticet ⁊ hu-
miditatem tranſglutiat.
¶ Ad matricẽ mũdificandã teneritates mẽte D
coq̃nẗ in vino.⁊ fiat inde ſuppoſitoriũ ꝯ colicã
paſſionẽ faſciculi mente coq̃nẗ in vino ⁊ oleo
et ſup renes et pectinẽ cathaplaſmeẗ.
¶ Cõtra coagulationẽ lactis in mãmillis ꝑdi E
cti faſciculi mente in vino ⁊ oleo decocti et ſu
perligati mãmillis ſoluit.hȝ eñ ſil' vim attra-
hẽdi venenũ:⁊ q̃ñ daẗ cũ aliqua medicina cõ-
tra venenuȝ detur cum ſucco eius. Sed ſuc-
cus mente rõne vel ſaracenice vel vinum deco
ctiõis cũ melle mixtũ valet ꝯtra opilationem
ſplenis ſtomachi et epatis et naturaliũ viaruȝ
ex frigido humore ⁊ etiã ex ca.ſine fe.
¶ Succus etiã datus lũbricos occidit. Au- F
ribꝫ inſtillat⁹ vermes necat. Decocta herba i vi
no et oleo ⁊ cathaplaſmata ſoluit ſcelirosim ⁊
duriciẽ apoſtematũ ſuperiorum.
¶ Uinũ decoctiõis ⁊ puluis ei⁹ in cibis datus G
digeſtionẽ ꝯfortat.fomentũ factũ ex aqua de-
coctiõis matricẽ infrigidatã calefacit. Saccel
latio facta calefacit. Et ſaccellatio ex puluere
eius reuma frigidũ capitis ſtringit.
¶ Palladius de agricultura lib.iij. In mẽſe fe H
bruario mentã ſeri ꝯuenit plantis vel radicibꝫ
circa aquas vel in humido loco.
¶ Pla. Menta domeſtica ſiue ortulana ma- I
gis cõpetit vſui medicine q̃ȝ alie.habet ꝟtutẽ
cõſumẽdi ex ꝓprijs qualitatibꝫ ⁊ ꝯfortandi ex
aromaticitate.

Capitulum.cclxxxix.

MEnta nō odorifera ſiue calamētū.Pā deeta.ca.cxxiij.Calamītū arabice grece calamitis.Latini ꝟo nepita vl menta odorifera.Sciendū ꝙ in iſto cap. tractabit̄ de calamēto.q2 calamētū d2 menta nō odorifera.¶Pla.Calamētū eſt herba que alio noīe d2 mēta nō odorifera vel nepita.ca. eſt ꝛ ſic.in.iij.gra.Meli9 eſt mōtanū.q2 magꝭ ſiccū.Cū flores ꝓducit d3 colligi.ac ꝑ annū poteſt ſeruari.Habet aūt ꝟtutē diſſoluēdi ꝛ confortādi.Auicē.Mēta nō odorifera ſiue calamentū:aliud eſt fluuiale.aliud eſt montanum yſopo ſilē ī ſapore.ꝛ ſilr ei9 folia ſūt ei ſilia.

Operationes.

¶Qn̄ bibitur ſuccus ei9 cū aqua mellis:dyaforat totum corpus ꝛ prouocat ſudorē.et teritur cum oleo.et coquitur ꝛ inungitur corpus et cōfert rigoribus periodicis.
A

¶Et qn̄ fit emplaſtrū ſuꝑ ſciam habentib9 ſciaticum dolorē ↄfert valde.trahit eñ̄ funditus ad intrinſecā ſuꝑficiē.ꝛ calefacit totū articulū. ſuperincendit aūt manifeſte cutim.
B

¶Et ſumptū in potu:vel appoſitū ꝓuocat mēſtrua efficaciter:et eſt ex medicinis qn̄ ſumitur magis conferentib9 leproſis reſoluēdo humores reſolutōne forti.ꝛ aufert liuorē qui fit ſub oculo et ypopias dyaforat.
C

¶Et tu debes ſcire ꝙ omnes medicine que teruntur et habent acuitatem attrahunt cito ex profundo corporis humiditates quas recipiunt in locis illis. D

¶Et melius quidē in his eſt vino decoquentes cathaplaſmate ipm viride magis ꝙ̄ ſiccū vehementius poſt ꝙ̄ deſiccatur:et promptius adurendū.ſicut que cauſtica.et quecunq3 farmacorum calida ſunt ꝛ acria.ꝛ ſubtiliū partium facile attrahentia funditus ad ſe totā adiacentem humiditatē. E

¶Amaritudo aūt q̄ ineſt ei breuis ꝗdē omnino eſt.operat̄ aūt in quibuſdā ſicut que violentius.ꝛ quod cōſiſtit vehemēti caliditati cū ſubſtantia ſubtiliū partiū.Et ideo qn̄ ſumitur in potu eius ſuccus.aut fit criſtere cū eo:occidit aſcarides ꝛ lumbricos.Et valet ad morſus ferarum.ꝛ occidit ſimiliter vermes qui generantur in aurib9 et in vlcerib9 profundis. F

¶Et qn̄ fit naſcale cū eo aut ſumitur in potu occidit ꝛ expellit fetū.Igitur inciſiua quidem G
virtus ineſt ei ꝓpter caliditatem eius ꝛ ſubtilitatem partium ꝛ amaritudinē.ſola ita ꝙ ꝓpter omnia ꝑdicta confert oīb9 aſmaticis ꝛ hictericis.ꝓpter amaritudinē maxīe ſicut ꝛ pene omnia cetera purgando et mundificando epatis opilationes.eſt autem ad omnia predicta efficacius quod monſtratum eſt.

Capitulum.ccxc.

MEntaſtrum. Plini. Mentaſtrū eſt mēta ſilueſtris differēs ſpecie foliorū quaſi figura ozimi colore pulegii, ꝓpter qđ ⁊ quidam ſilueſtre pulegium vocant.

Operationes

A ¶ His cōmāducatꝫ ⁊ īpoſitꝫ elephātiā ſanari traditū ē. ſic magni pompeii etate. fortuito cuiuſdā expimēto ꝓpter pudorē in facie illita cō-
B pertū ē. ¶ Eadē liniunt᷑ atq; bibunt᷑ ī vino aduerſus ſcolopēdrias ⁊ ictus ſerpētū. cū ſale q̄ʒ ⁊ oleo ⁊ aceto aduerſus ictus ſcorpionū. Deniq; aduerſus oīa venena hec folia ſeruāt᷑ ad
C farine modū arida. ¶ Mētaſtꝝ q̄ʒ ſubſtratū vel accēſum ſcorpiōes fugat. potū feīas pur-
D gat: ſʒ ꝑtus necat. ¶ Ortonoicis torminibꝫ co-
E lericis efficaciſſimū. Itē q; podagris īpoſitū.
F ¶ Succꝯ eiꝯ auribꝫ ꝟminoſis inſtillat᷑. ¶ In morbo regio dat᷑ ⁊ ſtrumis illinit᷑. oīa venenis inbibet. tineas pellit: ⁊ ꝯ pruriginē valet.

Capitulum.ccxci.

MEu. Dyaſ. Meu quod et amanticuʒ dicit᷑ in Macedonia ⁊ in hiſpania naſcit᷑. tyrſo ⁊ foliis aniſo ⁊ aneto ſimilibus. aſcendit de terra vſq; ad cubitos duos radicibꝫ ſparſis ac teneris ac curuis longis: ſuauiq; odore. guſtu calido: linguā mordente. vires habet radix ipa releuātes. ¶ Pla. Meu eſt herba in. ij. gradu. ca. ⁊ ſic. Huiꝯ radix appellatur ſimili noīe. Et pcipue competit vſui medicine. Unde radix in medicinis debet poni que per duos annos poteſt ſeruari. virtutem habet diureticam ex ſubtilitate ſubſtātie. attrahendi et ꝯſumēdi ex qualitatibꝫ ſuis. ¶ Pli. cap̄. de Meu. Meu radicula eſt herbe aſpera tenuis ⁊ oblonga ſua virtute olēs. ca. eſt et ſic. in ſecundo gradu.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Uires eius habet radix rela- A
xantes. vnde trita ⁊ elixata in aqua dat᷑ in potione vtiliter ad renū dolorem ⁊ ad veſice cauſas: vrinam prouocat.
¶ Stomachi inflationes ⁊ tortiones intra- B
neorū mitigat: ⁊ ſtericas: hoc eſt dolores matricis curat. Artiriaſim mitigat.
¶ Toracis reumatiſmo cum melle vt electua- C
rium datum prodeſt.
¶ Mēſtrua etiā ꝑ fomentū ꝓuocat. Stran- D
guirias infantiū vt cathaplaſma impoſitū ſuꝑ pectinem reſoluit. Ex quo ſi plus bibitū fuerit capitis dolorem cōmouet.
¶ Platearius. Uinū vel aqua decoctiōis eiꝯ E
reſoluit opilationem ſplenis ⁊ eparꝫ ex frigida cauſa facta. ⁊ etiam ſtranguiriam ⁊ diſſurriā. Aqua vero competentius in eſtate datur iuueni. Uinum autem in hyeme ⁊ ſeni.
¶ Puluis eiꝯ cū feniculi ſemine in cibo vel po- F
tu datus excludit inteſtinoꝝ ſtomachiq; vētoſitatē ⁊ cōfert. Cōtra tenaſmonem ex frigida cauſa in vino decoquitur herba ipſa.

Capitulum.ccxcij.

Mel. Auicenna prima fen. quarti canonis cap. de hora cibationis febricitantium. qui dicit q mel canne est zuccarum. et hoc similiter inuenies si leges capitulu zuccarum. Nam inuenies q est zuccarum q scilicet propter sui pinguedinem nō indurat. Hoc similiter vult Galienus septimo sim. far. dicens zuccarum quidem vocatu qd ex media et felici arabia portatur. Coagulatur quidem vt quidam aiunt cannis. Est autem et illud mellis species. minus autem ex eo illud quod a nobis dulce: virtute autem simile est ei inquantum abstergit et siccat et dyasorat. Et similiter mel canne quodaz eo residuo zuccari quando decoquitur. vel ipsemet succus Est alia species mellis quod dicit mel rubū. et est idem quod supra. Et similiter alia species mellis quod vocatur mel storacis. z est illud mellubue. vt supra. Est similiter aliud mel qd vocatur mel acanum. z interpretatur mel sine fumo. et est mel cassia fistulatū. et est pulpa cassie fistule. Et est mel mirtinum: quod fit ex duabus partibus mellis: z vna succi mirti. vt apparet in antidotario Galieni minori qui incipit. Confectio mellis mirtini. ¶ Galienus. vij. simpli. far. cap. de melle. Mel calefacit z siccat in secundo gradu. Est autē simplicis: vt est dicere maxime virtutis et complexionis. Dyascorides. Mel est succus roris celestis quem apes colligunt. z habet in se quasi compositionem quandam quoniam ex multarum herbarum flore et succo colligitur. Ideo q omnibꝫ valitudinibus proficiens omnibus antidotis miscetur. ¶ Item mel apum in plenilunio capiendum est sereno die abrumpi statim ac resistire guttas vtilitatis est indicium. Bonitatis vero probatio est vt sit odoriferū: z ex re dulci glutinosum ac perlucidum. Cum autem eximitur mel: apes abigi fumo vtilissimum est ne irascatur et mel auiditate vorant. Mel calidū est et siccum. Conseruat et mundificat. In medicinis ponitur vt amaritudo specierum eius dulcedine temperetur. in electuarijs quando q cum pulueribus miscetur: vt diutius in maiori efficacia conseruetur.

Operationes

A ¶ Dyascorides. Mel vulneribꝫ sordidis pdest. xiij. diebus perunctum caliginem oculorum detergit. Gargarismo adhibitū vulnera faucium et sinantes curat. vrinam prouocat. ventrem mollit.

B ¶ Tussientibus prodest. morsibus venenatis occurrit. Morsibꝫ etiam rabidi canis adhibitum curat patientem. Aridū comestum inflationes prestat. Uer mel estatis melius est: hiemis vero minus vtile est et spissum.

¶ Mel solū fastidiū tollit: nauseā phibet. pulmoni z oībꝫ interioribꝫ medetur. C

¶ Serapion. Mel quando ponitur in vlceribus fraudulentis profundis conuenit eis multum.

¶ Et quando coquitur z ponitur super scissuras cutis consolidat eas. et quando coquitur cum aneto humido: et linitur cum eo impetigo curat eam. D

¶ Et quādo miscet cū sale trito z distilla i aurem sedat tynnitū auriū: z linit cū eo caput: occidit pediculos z lendines. E

¶ Et quando indumentum alicuius est breue nimis si est ex lana z vult q elongetur: si irrorauerit illud cum aqua: deinde liniatur cū melle elongatur. F

¶ Et mel abstergit tenebrositatem visus qn̄ fit collyriū cū eo q̄tuordecim diebꝫ ptinuis z fiūt cū gargarismata G

¶ Et confert apostematibus gutturis et faucium: et squinantie. et si liniuntur cum eo gingiue puerorum tempore ortus dentium coadiuuat: facit eos facile nasci et sine dolore. et si accipiatur vel bibatur prouocat vrinas: et conuenit tussi. H

¶ Galienus. Sciendum q plures sunt species mellis. Est vna species mellis quod est mel visuale. quod diuersificatur fm differentias suprasdictas. I

¶ Est alia species mellis qd vocatur mel athenïense. qd affert ab Athenis. Et est mel vesparum in locis subterraneis factū. Et est idē qd mel pastinatū vel granatū. vt in Alexādro. Et vocatur mel pastinatū illud quod est mel granosum. vt Oribasius. K

¶ Est alia species mellis qd vocat mel atticū. id est mel vesparū fm quosdā: sed falso. quoniam Dyascorides capitlo de melle dicit. Mel succus est roris celestis. Cuius genera sūt duo: Unū quod cupiliones colligūt apes que sunt oblonge. Aliud quod sub terra inuenit vel atticum limaticū. Etiā aliqui dicunt q mel attiticum dicit ab attica regione. Mel timum dicitur a regione Thima. L

¶ Unde Plinius inqt. Mellis attici summa laus toto orbe estimatur translatū in attica. Sed thimum magis laudatur. quare in aliquibus antiquis antidotarijs mel atticū: mel thimenū exponitur. M

Capitulum.ccxciij.

Medica. Dyaſco. cap̃. Cot. i. medica grece. Cot eſt herba ſilis trifolio q̃ infra fenũ naſcit̃. Folia h3 anguſta ⁊ virgulã ſimilẽ trifolio. in q̃ ꝟgel/ la ſemẽ eſt vt lẽticula. illud ſemẽ miſcet̃ pani ꝑ odoꝛe. yſið. ꝟo medicã int̃ legumĩa ſcripſit. ¶ Palla. li. ð agricultura. Medica inq̃t q̃ ſe/ mel ſerit̃ q̃tuoꝛ ãnis ꝑmãet ita ꝙ q̃ter ⁊ ſepti/ es poſſit ꝑ ãnũ reſcindi. Agꝝ ſtercoꝛat. aĩalia reficit. curat egrota. Pli. Medica ðr a medis ĩuẽta ꝑ bella Perſaꝝ q̃ lati⁹ ĩtulit: ꝙ tãta ẽ ei⁹ dos vt ex vno ſitu ampli⁹ ꝗ̃. ccc. ãnis duret.

Operationes

A ¶ Medicina inda ſunt quidaȝ trociſci facti ex ea. et vnguntur in balneis.

B ¶ Hanc herbam equi et aſini comedunt.

C ¶ De quo Auicẽ. lib. ij. capi. Cot. Oleũ cot eſt res magis conferens tremoꝛi.

Capitulum. ccxciiij.

Meſpila. yſið. ait. Meſpila eſt arboꝛ ſpi noſa fructu ſilis maloꝝ: ſ3 paulo bꝛeui/ oꝛ. Vñ appellata ab eo ꝙ pillule formã habeãt ei⁹ poma. Pli. li. xv. Arboꝛ me ſpiloꝝ ẽ de ampliſſimis. Folia ei⁹ anteq̃ꝫ deci/ dũt rubeſcũt. radices mlt̃e ⁊ alte. ið ꝗꝫ ĩextirpa biles ſũt. Pal. li. iiij. Meſpile locꝫ calidis maxi me gaudẽt. ſ3 irriguis ⁊ frigidis ꝓueniũt. magꝫ tñ ſabulo pingui aut glareoſa terra cui ꝑmi/ xta eſt arena vel argilla cũ ſaxis. Serenda eſt talis mẽſe Marcio vel nouẽbꝛi. ſolo ſtercoꝛa to ⁊ ſubacto. ita vt vtrũqꝫ caput tale ſterc⁹ ob/ ducat. Sũt ei⁹ incremẽta tardiſſima: amat pu tari atqꝫ circũfodi. ⁊ parco hũoꝛe ſiccitates ſe/ pe foueri. Serit̃ ⁊ ſemĩe: ſ3 in longioꝛẽ ſpargit̃ etatẽ. Si ꝟmib⁹ occupat̃ ſtilo ereo purgande ſũt ⁊ amurca. vel hũana vetere vꝛina vel viuo calce ꝓfundẽdi: ſ3 parti⁹ ꝓpter arboꝛis noxã: vl̃ aq̃ decocta lupini. ſ3 putat̃ hinc arboꝛ ſterilis fieri. Fim⁹ ⁊ cinis vitiũ ſil̃ ſi radicib⁹ infundan tur ſterilẽ reddũt. Si foꝛmice moleſte ſunt. ru/ bꝛica cũ aceto ⁊ cinere tẽperata necabunt̃. In ſerit̃ mẽſe Febꝛuario. Surcul⁹ tñ ei⁹ ex arbo/ re media debet aſſumi. Nã de ſũmitatib⁹ vicio ſus eſt. In trunco fiſſa inſerẽda eſt. nam coꝛti/ cis in acies ieiuna nil nutriet.

Operationes

¶ Dyaſcoꝛides. Meſpile folia ⁊ coꝛtex idem/ qꝫ radicis coꝛtex tunſe ⁊ impoſite: cuicũqꝫ tu/ moꝛi feruoꝛiqꝫ ſubueniũt. trita ⁊ ſicca cũ melle cicatricẽ vulneri adducunt. A

¶ Haſta cum vino dulci ſanguinem reijcien/ tibus opem ferunt. Item cum vino pꝛopina/ ta: veneficij potionibus repugnant: veſicam vꝛina largioꝛi lauant. B

¶ Serapion li. aggre. cap̃. zaroꝛ. auc. Dyaſc. zaroꝛ arabice. id eſt meſpilũ. ⁊ eſt arboꝛ ſpino/ C

ſa.cuius vna pars vocaẗ meſpilū:ꝛ habet fru-
ctū paruū ſimilē malis paruis:bonū ad come-
dendū. Eſt ſtipticus.bonꝰ ſtomacho cū come-
diẗ retinet ventrē ꝛ tarde maturaẗ.
D ¶ Galienꝰ li.ij.de cibis. Fructꝰ eius eſt ſtipticꝰ
ſtipticitate forti.ꝛ in folijs ꝛ in ſummitatibꝫ eſt
ſtipticitas. Uirtꝰ eſt ei fri.palā.qm̄ taliū omni-
um parū comediẗ.ꝯuenit nō vt ficuū:aut vua-
rum copioſe.neqꝫ em̄ vt alimento:ſed vt medi-
cinis ipſis indigemus magis.
E ¶ Et dicit in.vij.ſimpli.far.cap̄.meſpilū q̄daꝫ
tricociū noīant: eo ꝙ tria hꝫ oſſula:oīa intra
ſe ꝛc. Stipticus aūt eſt ſufficiēter fructꝰ huiꝰ
arboris ꝛ vix edibilis:ꝛ retētius ſufficienter eſt
ventris. Et in germinibꝫ eius ꝛ in folijs ſtipti-
ca qualitas eſt nō pauca.
F ¶ Dyaſ.cap̄.de meſpilo. ẜm trāſlationē gre-
cam. Meſpilū ſemē habet rotundū:fructū mi-
nutū:matiano ſimilē.tria oſſa habēs vñ trico-
cinū dicitur.ſtipticū eſt ꝛ euſtomachū:ventrē
abſtinet:ꝛ tarde matureſcit.
G ¶ Alman.tract.iij.in fri.ſunt ꝛ ſic. ventrē ab-
ſtringūt:ꝛ vomitū abſtinēt. Et eſt alia ſpecies
que in hiſpania naſciẗ:quā multi epymelidam
vocāt.ſemē rotundū habēs ꝛ trigonū.vnde et
triconū dr̄.h̄ bonū eſt ad edendū ſtipticū ꝛ ſto-
macho aptū.ꝛ iſta eſt azarola.

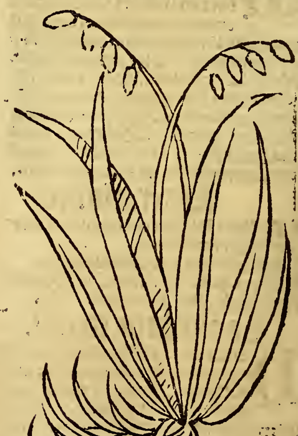

Capitulum.cccv.

Millefoliū. Pli.li.xxiiij. Millefoliū qd̄
ꝛ minofilon dr̄. Caulē hꝫ tenerꝫ ſimilē
feniculo:plurimis folijs.vñ ꝛ nomē ac-
cepit. Naſciẗ in paluſtribꝫ. Ex herba-
rio. Millefoliū q̄ ꝛ ambroſia vel archillea dr̄.
in locis cultꝫ naſciẗ.hꝫ flores auroſos ꝛ albos
¶ Dya.c. Minofilos naſciẗ in paluſtribꝫ locꝫ
tirſim hꝫ ex vna radice mollē ꝛ ſubruſum:ꝛ q̄ſi
manibꝫ liniatū:ꝛ folia ſimilia feniculo.

Operationes

¶ Dyaſ. Uulnera glutinant ꝛ ſine tumore cu- A
ſtodiūt. In dentiū dolore cū butiro īponunẗ
in modū emplaſtri. Cōtra vrine difficultatem
bibiẗ cū aceto:ꝛ valet ꝯ calculū. ¶ Gal.vij.ſim- B
pli.far. Millefoliū ſiccatiue eſt ꝟtutꝫ intātū vt
ꝯſolidat vulnera. ¶ Pli. Bibiẗ cum aceto ad C
difficultatē vrine vl̕ veſice:vl̕ ſuſpiria p̄cipita-
tiſqꝫ ex alto. ¶ Eadē ad dētiū dolorē efficaciſ- D
ſima ē. Folia eiꝰ eximij vſus ad vulnera eaqꝫ
affirmat. ¶ Ex herbario. Coma eiꝰ tunſa ꝛ ap- E
poſita nouis vulneribꝫ dolorē tollit ꝛ eadem
glutinat. Profluuiū ſanguis ſtringit.eadē aq̄
potata diſſintericos curat. ¶ Itē valet ad dē- F
tiū dolorē. ad vrine difficultatē ꝛ ad tumorē.

Capitulum.ccxcvj.

MIliū ſolis. Sera.li.ag.c.culb.au.dyaſco. Culb.arabice.i.miliū ſolis. Et eſt herba cuiꝰ folia ſilant folijs oliue. niſi qꝛ ſūt maioꝛa eis ⁊ mollioꝛa ⁊ latioꝛa. ⁊ ſūt eis inferioꝛa. declināt ꝟſus t̃rā velut ſtēt ſup̄ ip̄am. ⁊ bȝ ꝟgas eleuatas ſubtiles ſic̄ ſquinātū. ⁊ ī ſūmitate ꝟge eſt ſiſe i ramulo diuiſū ī duas ꝑtes ī q̄ ſūt folia minuta. ⁊ iuxta q̄ꝺlibet foliū ē ſemē albū duꝝ fere vt lapis rotundū. in magnitudine oꝛobi ꝑui. naſcit̃ in locꝭ aſꝑis et altis. Dyaſ.ca. Licoſꝑmō.i.miliū ſolis eracliō vocat̃ ꝓpt̃ foꝛtitudinē ſemis. eiꝰ folia ſūt ſimilia folijs oliue: ſȝ latioꝛa ⁊ oblōgioꝛa. ⁊ virgas tenues in groſſitudīe iunci lignoſas. ⁊ in ſūmo ꝟga diuiſa ē ī q̄ folia minuta ſūt. vbi et ſemē rotūdū ⁊ lapidoſū eſt ⁊ albū piſe ſiſe. naſcit̃ locꝭ aſꝑis ⁊ altꝭ.

Operatiões

A ¶ Dyaſ. Uirtꝰ ē ei mictualis. ⁊ ſemē eiꝰ bibitū cū vino albo calculos frāgit: ⁊ vrinā ꝓuocat.

B ¶ Pli.cap̄. Batangliſcos.i.miliū ſolis. eſt ſemen eius herbe que dicit̃ aſtoꝛcos. qꝺ ſi quis biberit frāgit lapidē: ⁊ ꝓuocat vrinam.

C ¶ Pau.c. Calebi.i.miliū vel granū ſolis: ꝓuocat vrinā ⁊ mēſtrua. ⁊ eſt ca. ⁊ ſic.in.iij.gradu.

D ¶ Et vinū decoctiōis eius ⁊ puluis ipſius ī cibis ſumptꝰ ſoluit ſtranguiriā ⁊ diſſurriā ⁊ yliacam paſſionē. ⁊ oīa illa ſolū ſemē operat̃.

Capitulum.ccxcvij.

MIrabolani. Pādecta. Sciēdū q̄ ſm meſ. Mirabolunoꝝ ſpēs ſūt q̄nq̄. Et ſūt fructꝰ arboꝝ ī India exn̄tiū: ⁊ non eiuſdē manerici ſūt oēs ſȝ diuerſoꝝ effectuū ⁊ diuerſaꝝ foꝛmaꝝ. Un̄ ꝟſus. Mirabolonoꝝ ſpēs ſūt q̄nq̄ bonoꝝ. Citrinꝰ: kebulꝰ: bellericꝰ: emblicꝰ indus. Quidā dicūt q̄ ſūt oēs ab eadē arboꝛe ꝓducti. ita q̄ citrini ſūt de primo germīe. Et nigri indi ſūt in q̄bꝰ ꝑuenit cōplexio ⁊ maturatio. ⁊ dixerūt q̄ arboꝛ eoꝝ ē de bis ferētibꝰ. ⁊ q̄ citrini ſūt de ꝑmo germine et nigri ſilr̃. Kebulꝰ germē ſcꝺm tulit. ſȝ falſo. immo ꝓducūt̃ a diuerſis arboꝛibꝰ. ⁊ illꝺ ē qꝺ credit̃. Sȝ aliq̄ volūt q̄ emblici ⁊ bellirici nō iuenirētur int̃ mirabolanos. qm̄ Auic. ⁊ Sera. de eis diuerſa faciūt capl̄a. vt habetur s̄. de b. in.c. bellirici. vbi tractat de belliricis ⁊ emblicis. Sȝ in iſto.c. de alijs tribꝰ ſpēbꝰ. Itē Serap..lib.ag. facit cap̄. de emblicis ⁊ belliricꝭ. et facit cap̄. de alijs tribꝰ ꝑ ſe. de q̄ dicit Halilig id eſt mirabolani. cuiꝰ tres ſūt ſpēs Kebuli Citrini ⁊ nigri. Et ſūt illi q̄ noīant̃ indi et ſeni et kebuli. Idē auct. aben meſuay. Melioꝛes ſūt ex eis q̄ꝝ coloꝛ eſt citrinꝰ approximās viriditati. ꝑues. pleni. ſine rugis. Et dicit auct. yſaac. Et ſūt fri. in ꝑmo ḡdu. ſicci in.ij. Nigri frig. et ſic. in ꝑmo. Mirabolani indi vel nigri. ⁊ de ſeni ſūt ſilr̃ ex ſpēbꝰ hn̄tibꝰ coꝛticē ſubtilē nigrū. ⁊ coꝛtex eoꝝ vergit ad citrinitatē. ⁊ ſūt ſiſes oliuis ī foꝛma ſua. Et iuuamētū eoꝝ eſt minꝰ iuuamēto aliaꝝ ſpecieꝝ mirabolanoꝝ. Et idem auc. aben meſuay. Mirabolani ſeni ſūt ex ſpeciebꝰ oliuaꝝ: q̄ qn̄ ꝯdiūtur coꝛroboꝛāt ſtomachū ⁊ incoꝛiāt eū incoꝛiatiōe pauca. ⁊ nō eſt in eis iuuamētū q̄ntū ī kebulis. ⁊ ex kebulis q̄dā ſūt citrini q̄dā nigri. ⁊ nigredo q̄ eſt ī eis eſt ꝓpt̃ amplioꝛē moꝛā q̄ꝫ fecerūt in arboꝛe ſua. ⁊ ſunt pinguioꝛes ⁊ carnoſioꝛes citrinis in coloꝛe. qꝛ ipi fecerūt maturationē amplioꝛē. ⁊ illi q̄ colligūtur an̄ ſūt citrini: ⁊ qn̄ ſumūtur triti inducūt laboꝛē in ſtomacho: qm̄ natura laboꝛat multū circa ip̄am. ſȝ qn̄ infundit̃ aut decoquit̃ extrahit̃ ꝟtus eiꝰ: ⁊ ꝑijcit̃ eiꝰ ſuba. ⁊ eſt leuioꝛ nature. ⁊ dſcēdit velociꝰ a ſtomacho. Et ille tres ſpēs mirabolanoꝝ miſcent̃ cū tamarindis qm̄ tamarindi extinguūt caloꝛē febꝛilē. niſi qꝛ nocēt tuſſiētibꝰ ꝓpt̃ acetoſitatē q̄ eſt in eis. Auic. de ꝟtutibꝰ coꝛdis ait. Mirabolani ſunt fri. et ſic. ¶ Johannes meſue. Mirabolani ſunt de medicinis bn̄dictis. nō eñ debilitant cū ſolutione ſua. imo ꝯfoꝛtant ſtomachū ꝓprie: ⁊ viſcera preparāt. et coadunāt partes eoꝝ. ⁊ ꝯfoꝛtāt coꝛ et epar: et coꝛpꝰ totū. Nō eñ niſi ad vnum

videntᷣ nociui. Acq̄riᷣt em̄ diſpoſitis ad h̄ opi-
latio. et ꝓprie paratis cadere in ipa. ſ3 ſunt de ꝑ-
fecto rectificātibꝫ medicinas q̄ h̄nt acuitatē et
purgāt diſſoluēdo. Magnifice em̄ adinuenit
q̄ eos et ꝓprie citrinos cū ſcamonea miſcuit. re-
primit em̄ eā ꝓpter obuiationē ſubſtātiaꝝ ꝛ q̄-
litatū adinuicē: et eā in ſoluēdo iuuāt.

Operationes.

A ¶ Sera. Virtꝰ citrinoꝝ eſt ꝙ ꝯfortāt oclos et
ꝓhibēt curſū humoꝝ ad ipos. et ꝯferūt ſebel. et
ꝯfortāt ſtomachū et incoriāt ipm. et ꝯferūt me-
lancolie et cardiace. et clarificāt colorem.

B ¶ Virtꝰ kebuloꝝ eſt ꝙ ꝯferūt ano. et emorroi-
dibꝫ et incoriāt ſtomachū et ꝯfortāt eū. ꝛ dige-
rūt cibū. deſiccāt humiditatē. leniūt naturam.
ꝯferūt vētoſitati emorroidaꝝ. et ꝯferūt melan-
colicis. maxime qn̄ cū eis admiſcentᷣ ſpecies.

C ¶ Corroborāt ſenſum ꝛ memoriā: ꝛ ꝯferunt le-
pre ꝛ colice. S3 ſeni ꝛ indi vel nigri h̄nt corti-
cem ſubtilē nigrū. et cortex eoꝝ vergit ad citri-
nitatē. q̄ qn̄ cōduntur corroborāt ſtomachū
et incoriant eū incoriatione pauca. et nō eſt in
eis iuuamentū quantū in kebulis.

D ¶ Johānes meſ. Mirabolani ſunt ex rebꝫ q̄
faciunt vtētes ſe iuueneſcere. et acquirunt eis
colorē bonū. et bonitatē odoris oris et ſudo-
ris. et generāt gaudiū. et ꝯfortant cor et epar
et ſtomachū. Et ꝯferunt tremori cordis. ꝛ mū-
dificant ſtomachum. ꝛ ꝯferunt emorroidibus
et extinguunt inflāmationem colere.

E ¶ Sed citrinoꝝ operatio in h̄ eſt p̄cellens. ipi
em̄ ſolutiōe educunt eā et ꝯferunt cōplexiōes
ca. h̄ntibꝫ. Et eoꝝ fricatio cum aqua agreſte
et cū aqua ro. aut ſucco feniculi abſtergit ocu-
lum. et aufert ſuꝑ caliditatē eius. et facto inde
alcohol: ſtringit lacrimas. et ꝯuenit mollifica-
tiōi ocloꝝ. et ꝯfert tertiane fe. colericis. ꝛ ꝯtri-
te cū maſtice ſanāt vlcera. et deſiccant ea:

F ¶ Kebuli quoqꝫ ſolutiōe educūt flegma. ꝛ ad-
ducunt in ratione. et clarificant viſum. et ꝓprie cō-
diti. et mundificant ſtomachum et confortant
ipſum. et conferunt ydropiſi et fe. antiquis.

G ¶ Nigri autē vel indi ſolutione educunt me-
lancoliam et colerā aduſtā. et cōferunt melan-
colie et tremori. et clarificant viſum et colorē.
et cōferunt lepre et triſticie et quartane. Doſis
potio citrinorū tritorū a. ʒ. ij. vſqꝫ ad quintum
et infuſorum a. ʒ. viij. vſqꝫ ad. xx. et indorum eſt
ſicut kebulorum.

H ¶ Culcaſim eben aben azarin. libro qui dicitᷣ
ſeruitor. Modus aſſandi et calliandi mirabo-
lanos oportet ꝙ imbibāt mirabolanos in a-
qua citonioꝝ. aut in ſucco agreſte. aut in ace-
toſitate citri. aut in aqua vbi cocte ſunt lētes.
aut vbi coctū eſt laꝑpaciū acutum. Deinde de-
ſicca eos b̄n ꝛ madefac in oleo ro. vel oleo de
lētiſco. aut oleo maſticino. aut cū butyro. aut
oleo oliue. deinde aſſa ſuꝑ patellā ferream vel
terreā. quā cum ꝑmo calefeciſti ꝛ abſtuliſti ab
igne. caue ne aduratᷣ ꝛ deſtruatᷣ virtus eoꝝ.
¶ Sic aſſantᷣ ſemia q̄ admiſtrantᷣ ī medicinis I
fluxꝰ. Et modꝰ aſſatiōis eoꝝ ē iſte. Accipe pa-
tellā ferreā aut ereā aut terreā aut lebetē cū la-
to orificio ꝛ calefac b̄n. Deinde aufer ab igne
et ſtatim ſuꝑ pone ſemia dū ipa eſt calida an-
teqꝫ infrigidetᷣ. ꝛ cōmiſce ea ſemꝑ donec vide-
as aſſatiōeꝫ eoꝝ cōpletā ad volūtatē tuā. Et ſi
nō fuerit ꝯpleta vna vice. pōe iteꝝ ꝛ fac vt priꝰ
¶ Et ſcias ꝙ nō oꝑtet oīa ſemīa eq̄liter aſſare K
q2 ſūt q̄dā q̄ h̄nt multā viſcoſitatē q̄ debēt am-
pliꝰ aſſare ſicut pſilliū. ꝛ caue ne cōburantᷣ.

Capitulum. cclxxviij.

Mira. Sera. lib. ag. ca. hec aucto. Dyaſco. Hec ara. i. mirra eſt gummi arboris que naſcitᷣ in terris arabum ſimilis arbori que dicitur in greco ſpina babylonica. Nam fiunt ſciſſure ī ligno arboris. vn̄ egreditur gūmi quod emanat cadens ſuper ſextoria que ſternuntur ſub arbore. ꝛ quedam per ſe coagulatur ſuꝑ ſtipitē

⁊ eſt de ipſa res que dicitur bacãtiſcus ſiue batanaſas ⁊ groſſa eſt aqua egredit̃ meth. i. ſtorax liquida. qñ exprimit̃ ſicut apparet in ca. ſtorax. Et arbor eius eſt in terra q̃ dicit̃ ptinia. et eſt pinguis. ⁊ qñ exprimit̃ ſuccus eius egredit̃ velut ſtorax multũ. ⁊ melior mirra eſt illa q̃ dicitur tarbalud. ⁊ canchi. ⁊ noïatur h̃ noïe: eo q defert̃ ex terris q̃ dicũtur ſic. Et color ei9 eſt ad viriditatẽ tendens. pungẽs linguã clari coloris. et ex ea eſt q̃ dicit̃ liti et eſt litba glutbichi. eſt mollis tactu ſicut bdelliũ. in odore ſuo eſt pinguedo. ⁊ arbor eius eſt in locis ſoli expoſitis. Ex ea eſt q̃ dicit̃ poaclis. ⁊ eſt aſpera multũ nigra. ⁊ apparet in ea veſtigiũ ignis. Et deterior eſt illa que dicit̃ argaſin. ⁊ eſt leuis nõ pinguis. acuti ſaporis. ſilis gũmi arabico in fortitudine ⁊ ṽtute. Et ex mirra eſt q̃ dicit̃ crumu: ſiue amini. ⁊ eſt mala. Et fiunt quidã trociſci ex ſubſtãtijs mirre. ⁊ ſi mirra pinguis fuerit trociſci q̃ ex ea fiũt habẽt bonũ odorẽ ⁊ pinguem. et ſi nõ fuerit pinguis qđ fit ex ſubſtãtia eius nõ habet bonũ odorẽ neq̧ pinguẽ. ⁊ habet virtutem debilẽ: ꝓpter qđ admiſcet̃ ei oleũ qñ ex ea fiunt trociſci. Adulterat̃ mirra. qñ admiſcetur ei gũmi qđ infuſũ fuerit in aqua mirre. Et melior ex mirra eſt noua. leuis. munda. q̃ qñ tangitur eſt aliquantulũ aſpera ⁊ arida. ⁊ cito frãgibilis. ⁊ qñ frangit̃ remanet in ei9 fractura res alba. et figura eius eſt ſicut figura vnguiũ. et q̃ eſt in fruſta nõ parua. ⁊ color ei9 eſt vniformis non diuerſis in exterioribus eius. ſed interius eſt trahẽs ad rubedinẽ parũ cũ lineis ſubalbidis ſicut dixim9. ⁊ odor eius eſt delectabilis amara. ſ; illa q̃ eſt guis: cui9 color eſt ſicut color picis: nõ eſt alicui9 vtilitatis. Sed mirra q̃ eſt ex terra: q̃ dicit̃ labotero abſcindit̃ ex radice arboris q̃ eſt in terris illis. Eligit̃ enĩ ex ea illud qđ eſt ſimile mirre in odore. ⁊ virt9 eius eſt calefactiua ⁊ mollificatiua ⁊ reſolutiua. ⁊ ingreditur in cõfectionib9 vnguentoꝝ.

Operationes.

A ¶ Sera. auct. Albugerig. Mirra ꝯuenit ad aquã citrinã qñ ſumit̃ ex ea in potũ. aut qñ fit emplaſtrũ cũ ea ſup ventrẽ.

B ¶ Et qñ fit caputpurgiũ cũ vino anoch ex ea mũdificat cerebrũ: ⁊ aufert ab eo ventoſitates groſſas. ⁊ incorat gingiuas.

C ¶ Et cõfirmat dentes. ⁊ eſt conabolice quãdo fit linitio cũ ea.

D ¶ Galien9. Mirra abſtergit cũ tpamento: et glutinat fragmẽta oſſiũ capitis. ⁊ occidit lumbricos ⁊ fetũ: expellens eos.

E ¶ Et ingreditur in confectionib9 colliriorum que fiunt ad vlcera oculi: ⁊ ad maculas que fiunt in eo. ⁊ in medicinis que bibuntur ad tuſſim antiquam: ⁊ ad aſma. Nam ipſa exaſperat cannam pulmonis. ⁊ hoc quia non calefacit neq̧ deſiccat calefactiõe ⁊ deſiccatiõe forti ⁊ ſine ſuꝑfluitate ſue amaritudinis ⁊ ſue abſterſionis.

F ¶ Eſt alia mirra que trahitur a radice arboris huius. et virtus eius calefacit mollificat et reſoluit.

Capitulum. cccix.

Moracelſi. Auicen. lib. ij. cap. de moro. Mori ſunt due ſpecies. Una carus eſt alfirſedu: quod eſt dulce. ⁊ currit ſ'm ſemitam ficus in maturatione. Sed eſt deterioris nutrimenti ⁊ minoris ⁊ eſt ſiccioris ⁊ magis deſtruens ſanguinem. ⁊ deterius ſtomacho. Reliquas vero ficus diſpoſitiões habet. eſt tamen inferius ea amarum autẽ quod nominatur moꝝ de ſceni fit nunc illud de quo plurimum loquamur. Quod ergo immaturũ eſt cum exſiccatur ſtat loco ſumach. dulce eſt calidum: humidũ: ⁊ acetoſum. ⁊ de ſceni eſt ad ſiccitatẽ declive. in ipſo eſt ſtipticitas ⁊ infrigidatio. ⁊ ſuccus mori eſt ſtipticus. ⁊ ꝓprie quando decoquitur in vaſe eneo.

Operationes

A ¶Auicēna. Succus mori ꝓhibet fluxū materierū ad mēbra. ꝛ imaturoꝝ ē ſicut ſumach. Qn̄ coquūtur folia eius ꝛ folia vitis. ꝛ folia ficus nigre cum aqua pluuie: denigrat capillos.

B ¶Acetoſum remouet apoſtemata oris ꝛ gutturis. Et folia eius ſunt vltima ad ſquinantiā et ſuffocationē. Quod acetoſum eſt cōfert vlceribꝫ fraudulētis ipſius ſuccus.

C ¶Rob eius acetoſum eſt ꝯferēs bothor oris. et decoctio radicis eius mollificationi dentiū et decoctio radicis eiꝰ eſt bona dēti doloroſo

D ¶Moꝝ malū eſt ſtomacho corrūpit ꝓpter in eo alſirſedu. ꝛ qn̄ corrumpit alſirſedu i ſtomacho velociter nō nocet. Et oportet quidem vt comedant oēs ſpēs eius ante cibū: ꝛ recipiantur in ſtomacho in q̄ nō ſit corruptio.

E ¶Illud vero de ſeni nō nocet ſtomacho colerico. ꝛ nō eſt in ipſo de mala cōuenientia ſtomachi quod eſt in alſirſedu: quāuis ſit in ea malicia. ꝛ nō eſt nauſea in ipſo. ꝛ nutrimentū eiꝰ eſt paruum. et facit appetitū cibi. ꝛ facit ipm̄ lubricū: ꝛ extrahit ipſum velociter. ꝛ omnino deſceſus eius de facto fit velociter. ſed eius deſceſus ex inteſtinis eſt tardus.

F ¶Sera. lib. ag. cap. hoc. Hoc arabice. i. moracelſi. Uirtus eius eſt q̄ retinet ventrem. ꝛ qn̄do deſiccatur retinet ventrē retentione forti. ꝛ cōuenit vlceribꝫ inteſtinoꝝ. ꝛ fluxui ꝛ omnibꝫ egritudinibꝫ que fiunt ex fluxibꝫ humoꝝ. ꝛ admiſcentur poſtq̄ terunt cū cibis ſicut ſumach Et qui vult ex eis ſumere in potu: poteſt cum aqua ꝛ vino.

G ¶Sed arboris eius virtus eſt cōpoſita ex virtute retentiua ꝛ laxatiua. ꝛ plus quod eſt i cortice huius arboris eſt virtus laxatiua cū amaritudine pauca. quouſq; occidat aſcarides: et ſunt lumbrici cucurbitini. ſed in folijs arboris et ſummitatibꝫ eſt temperamentū mediū illarū duaꝝ operationum.

H ¶Et mora matura qn̄ īueniūt ſtomachū purū. ſi comedunt ante cibū egrediunt a ſtomacho cito. ꝛ ꝓpter hoc parare faciunt exitū alioꝝ ciboꝝ. qn̄ vero comedunt poſt cibum: vel in ſtomacho ſunt humores: cito accelerāt ad corruptionē. ꝛ corruptio eoꝝ eſt multū nociua.

I ¶Sed acerba qn̄ deſiccant ſunt bona medicina ꝛ iuuatiua vlceribꝫ inteſtinoꝝ ꝛ fluxui antiquo. Et mora qn̄ deſcendūt antequā corrumpant nō inferunt nocumentū. niſi de eis añ comeſtionem nimis ſumatur.

K ¶Et idē auct. Gal. Ex eis ſunt matura: ꝛ maturi ſaporis. ꝛ ſapor eoꝝ eſt dulcis ſtipticꝰ. virtus eoꝝ. mollit ventrē ꝛ nutrimentū paucū corpori pſtāt: ꝛ facile corrūpunt. nō corrupta humectāt penitus. Infrigidāt aūt nō penitꝰ niſi frigida ſumant. Et pauciſſimū corpi dāt nutrimentū cōſimile peponibꝫ. nō tñ nocumentum adeo ipis. neq; malū ſtomacho vt in illis.

L ¶Gal. vij. ſim. far. ſm̄ tranſla. grecā. cap. Moracelſi. fructus maturus ſubducit ventrem, non maturus vero deſiccatus ꝯſtipatiuū ſufficienter fit farmacū. vnde ad diſſintericas conuenit diſpoſitiōes ꝛ ciliacas ꝛ alias quecunq; ſunt fluxibiles.

M ¶Et tota arbor in oībꝫ eiꝰ partibꝫ mixtā qn̄dā vtutē videt habere ex detentiua ꝛ purgatiua cōpoſitiua. Preualet aūt in cortice quidem radicis purgatiua vtus cū quadā amaritudine vn̄ amplos lūbricos interficit. In alijs vero partibꝫ detētiua. In folijs vero ꝛ pullulatiōibꝫ media vtraq; eſt complexio.

Capitulum. ccc.

Morabacci. yſid. Morus grece: latine vocatur rubus. eo q rubeant fructus eius vel virgulta. Silueſtris more fructibus in deſerto. Paſtorum fames ac penuria confouetur.

Operationes.

A ¶Areſtotiles in libro de plantis. Fructus qdam cito maturantur. vt mora ꝛ ceruſa. ꝛ ſuccorum qui ſunt in fructibus. quidam ſunt po-

tabiles.vt eſt ſuccus mororum.

B ¶ Plinius.lib.xv. Moris eſt ſuccus in carne vinoſus. Trinicolores.primo ſcꝫ cādidus.mox rubeus maturis ꝟo niger. In nouiſſimis florent.inter pma mateſcūt.manuſqꝫ ſucco tingunt. Matura ruant.acerba minimū. Carne et ſucco conſtant mora.

C ¶ Mora quidem ⁊ piro ac miro ſuccus eſt vinoſus.coloreqꝫ ſucci moris ac ceraſis eſt ſanguineus.

D ¶ Palladius.li.x. Ad dia moꝝ conficiendum agreſtis mori ſuccū facies paululum deſeruere. Tunc duas eius ſucci partes ⁊ vnā mellis admiſcebis:ac mixta curabis ad pinguedinē mellis decoquere.

Capitulum.cccj.

Morſus galline ſiue anagallus. Pandecta. Anagelli due ſunt ſpēs. Una eſt auricula muris.et eſt maior. ⁊ alia eſt morſus galline.⁊ eſt minor.

Operationes

A ¶ Ambe ſpēs anagalli vulneribꝫ pſtant effectū. Tumorē nō admittunt.⁊ infixa corpi euocant.paſcentia vulnera abſtinent.

B ¶ Succus eaꝝ dentiū dolorē phibet:ſi p dextro dente in ſiniſtro nare fuerit imiſſus. Hic ſuccus cū melle attico coctus ⁊ adhibitꝰ caligines oclo͛ꝝ ſiue viciū coꝝ qđ vocat argemon ſiue argema detergit.morſibꝫ venenatis bibitus medicat. ¶ Nefreticis:hidropicis:⁊ epaticis:⁊ renali paſſiōe defectis preſtat auxilium. C
Ano tumenti impoſitus medicatur.

D ¶ Itē ſuccus naribꝫ infuſus putredinē capitis purgat. Habet em̄ deſiccatiuā ꝟtutem abſqꝫ mordicatione.vnde ⁊ vulnera glutinat.

E ¶ Uentrem quoqꝫ deducit mulſe admixtus ⁊ potui datus.herba contuſa ⁊ impoſita ſtipites educit de corpore.

F ¶ Sera. Spēs anagalli minoris.ſcꝫ morſus galline facit anū ingredi ſi fit cū ea emplaſtrū.

G ¶ Gal. Ambe ſpēs anagalli hn̄t occultā caliditatē attractiuā vt ⁊ ſtimulos infixos euellāt: Eaꝝ ꝟo ſuccꝰ a naribꝫ flegma purgat ꝓpter eādem cauſam. Et vniuerſaliter loquēdo ſiccatiuam habēt virtutē.quapropter etiā vulnera ſolidant:⁊ putreſcentibꝫ ꝯferunt.

Capitulum.cccij.

Mirtus latine ⁊ grece. Arabice dex. domeſtica vel hes. Sera.li.ag.c.dex domeſtica.⁊ eſt de ea fortis viriditatꝫ declinans nigredini.et de alia eſt que declinat ad rubedinem.⁊ que declinat ad nigredinem.cōfert magis in medicinis. et ſimiliter

grana ei9 ꝓprie ei9 que ex ea eſt mõtana. ꝛ ſuba ei9 eſt cõpoſita ex ỽtutib9 ꝯrĳs: et illud qḋ vincit pl9 ĩ ea eſt ſuba terrea frigida. ꝛ ẽ in ea cũ h̄ res calida ſubtilis. et ſapoꝛ eius eſt ſtipticus.

Operationes.

A ¶Sera. auc. aben meſuay. Succus ei9 confert doloꝛi pectoꝛis et pulmonis. et ſtringit fluxum vẽtris colericũ. ꝛ ꝯfoꝛtat ſtomachũ. ꝛ eſt bonus vlcerib9 mẽbꝛoꝝ interioꝝ. foꝛtificat viſcera. retinet fluxũ menſtruoꝝ. ꝛ grana ei9 cõferũt ſputo ſanguinis a pectoꝛe ꝛ pulmone. et ꝯferunt ſtomacho ſua ponticitate.

B ¶Dyaſ. Sanguinẽ excreãtib9 daẜ. ſtomaticis ꝯueniẽs eſt. vrinã mouet ſcoꝛpiõis moꝛſui impoſita atq3 potui data ꝓdeſt. Folia ei9 virẽtia cataplaſmati appoſita medenẜ vlcera fluẽtia.

C ¶Arida ỽo ꝯtrita aſpꝛedine dyafoꝛeſim faciunt. Itẽ baccaꝝ viridiũ ſucc9 aptaẜ ſanguinem ſpuẽtib9. ipe quoq3 comeſte eadẽ faciũt. Ex vino decocta ꝛ in modũ cataplaſmatis impoſita extrema vulnera ſanat.

D ¶Auic. Mirt9 retinet ſolutionẽ ꝛ ſudoꝛem: et oẽm fluxũ ſanguĩs: ꝛ oẽm fluxũ ad mẽbꝝ.

E ¶Et qñ cũ eo fit fricatio in balneo ꝯfoꝛtatur coꝛpus. ꝛ deſiccanẜ hũiditates q̃ ſunt in cute.

F ¶Et embꝛoce quidẽ decoctiõis ei9 cũ ſuꝑ oſſa effundunẜ: veloci9 fit ipoꝝ reſtauratio. ꝛ qḋ ex ea vſtũ eſt loco tutie poniẜ ad h̄ vt bonus fiat odoꝛ coꝛpis. ꝛ ꝯfert omĩ fluxui ſãguĩs linitũ. ꝛ loco emplaſtri ſuppoſitũ ꝛ bibitũ. ꝛ ſilr̃ ei9 rob ꝛ rob fruct9 ei9 et ipi9 q̇dẽ nutrimẽtũ eſt ꝑuũ.

G ¶Et ĩ ſyrupis q̇dẽ nõ eſt q̇ reſtringat ꝛ ꝓhibeat doloꝛẽ pulmõis ꝛ tuſſim ꝑter ſyrupũ ei9.

H ¶Et cui9 oleũ et ſucc9 ꝛ decoctio ipi9 ꝯfoꝛtant radices capilloꝝ. et ꝓhibẽt caſum. et ꝓlongãt eos: ꝛ denigrãt: et ꝓprie ipſius ſemina.

I ¶Et decoctio ſeminũ eius ĩ butiro ꝓhibet ſudoꝛẽ et rectificat raſurã venarũ.

K ¶Et folia eius ſicca ꝓhibẽt fetoꝛẽ aſcelle ꝛ inguiũ. et ipſius cinis loco tutie poniẜ. et cõfert panno. ſedat apoſtemata ca. ꝛ heriſipilã et foꝛmicã. ꝛ bothoꝛ et vlcera. et qḋ eſt ſuper ambas volas: et aduſtionẽ ignis cũ oleo.

L ¶Et ſilr̃ ei9 ſyrupus ꝛ emplaſtꝝ factũ ex folĳs ipſi9 cũ oleo et vino: ꝛ p9 ipi9 cõmixtiõez cũ eis et ſilr̃ ei9 oleũ. et vnguentũ factũ ex ei9 oleo. et ſilr̃ ꝯfert ipi9 ſucc9 ſi ꝓĳciaẜ ſuꝑ pannariciũ.

M ¶Et ſilr̃ cerotũ factũ ex eo: ꝛ cũ decoquiẜ etiã eius fructus cũ vino et fit ex eo emplaſtrũ: ſanat vlcera q̃ fiũt in ambab9 volis manuũ et in pedib9. et aduſtionẽ ignis. et ꝓhibet eos a veſicatione. et ſilr̃ eius cinis cũ ceroto.

N ¶Et emplaſtrũ factũ ex fructib9 decoctis ĩ vino eſt ꝯueniẽs mollificatiõi iuncturaꝝ retinet fluxũ ſanguĩs ex naribus: ꝛ abſtergit furfures. ꝛ exſiccat vlcera capitis ꝛ vlcera auris. et ipſius pus ex ipſius aqua in ipſam diſtillatur.

¶Et ꝯfert ipius ſyrupus mollificatiõi gingiue. et eius fo. cũ vino decoquunẜ. ꝛ fit inde emplaſtrũ ſedans ſodam et obtalmiam. O

¶Et cũ decoquiẜ cũ oꝛdeo: ſanat coꝝ apoſtemata. et ipſius cinis ingrediẜ in medicinis vngule. ꝯfoꝛtat coꝛ: ꝛ aufert tremoꝛẽ coꝛdis. P

¶Et cõfert fructus eius tuſſi ꝓpter dulcedinem ſuã. et retinet ventrẽ vtentis eo: ſi eſt ſolut9 ſua ſtipticitate. Q

¶Et confert fruct9 ipſius ſputo ſanguinis. et etiam eius rob ſimiliter confoꝛtat ſtomachũ. Rob eius et ſemia ꝓhibent curſum ſuꝑfluitatum ad ſtomachum. R

¶Succ9 fructuũ eius eſt ꝓuocatiuus. ꝛ ipſemet ꝯfert ardoꝛi vꝛine et ardoꝛi veſice. S

¶Et eſt bon9 in ꝓhibẽdo mẽſtruoꝝ ꝓuocationẽ. et eius aq̃ ſtringit naturã et retinet ſolutionem colericã et melancolicã. linita et ipa cum oleo ſyſamino expellit flegma. ꝛ ſolutõe emittit ipm. et decoctio fructuũ eius confert fluxui humiditatũ matricis. ꝛ ꝯfert emplaſtro inde facto emoꝛroidibus. T

¶Et ꝯfert apoſtemati teſticuli: ꝛ ei9 decoctio ꝯfert moꝛſui rutele: ꝛ ſimiliter fructus eius cũ potaẜ in vino: et ſimiliter pũcture ſcoꝛpionis. V

Capitulum.ccciij.

M Aſtix ſiue maſtix latine.grece ſcinus
vel achias vł chias. Arabice meſcehe.
Et eſt gūmi arboris cini vel lētiſci.q̄ a
lentiſcus grece vocatur ſcinus.ſicut in
uenies in cap̄.Terebentina infra de.T.Dya
ſco.cap̄.de Maſtice quedam maſtix emanat
ab arbore que ſcinus dicit̄.Et quedā ex ea eſt
alba.quedā ſubuiridis. Sꝫ melior ex ea eſt cu
ius color eſt albus.perlucidū habens granuꝫ
graue ſicciſſimū et cito frangibile.habens bo⸗
num odorē.Et eſt de ea quedā que eſt nigra:
et quedā citrina.¶ Gal'.vij.ſim.far.c. de Ma
ſtice alba.Et eſt illa que dicitur gluten roma⸗
num.et eſt compoſita ex virtutibꝫ diuerſis.ſcꝫ
ſtiptica et mollificatiua.Et virtus eius eſt que
calefacit et deſiccat in.ij.gradu.vnde mollifi⸗
cat et reſoluit.Et ideo ſtomachi epatis et ven
tris flegmonibus cōpetit. Sed nigra eſt que
dicitur capiti vel egyptiaca eſt.et eſt maioris
deſiccationis q̄ꝫ alba.et virtus ſtiptica eſt i eo
minor:et ideo eſt ꝯueniēs vbi oportet reſolue⸗
re amplius.Et ꝑpter hoc multū conuenit apo
ſtematibus duris que ſunt in exterioribꝫ cor⸗
poris.Sed oleū maſticis eſt ſimile virtuti ma
ſticis.¶ Serap̄.lib.ag.cap̄. Meſcehe.i.ma⸗
ſtix.Maſtix eſt primus inter om̄ia glutina in
bonitate.Et arbor maſticis eſt compoſita ex
ſuba aquea et terrea frigida nō multū in ſapo
re omniū partiū.huius arboris dico radicis
et fructus.et corticis eſt ſtipticitas pauca.et
virtus eius eſt infrigidare et calefacere medio
criter temperate.et deſiccat in fine ſecundi gra
dus vſqꝫ ad principium tertij.

Operationes

A ¶ Serapi.In ea eſt de ſtipticitate qua con⸗
fert debilitati epatis et ſtomachi ꝛ inteſtinorū
et apoſtematibꝫ in eis exiſtētibꝫ.in eo eſt ſtipti
citas.et nō habet acuitatē aliquam.et eſt mul
tum ſubtilis.et fit emplaſtrū cum folijs maſti⸗
cis dū ſunt recentia.et eſt in eis virtus manife
ſta.et ideo quando bibuntur fo.aut cum alijs
medicinis ad vlcera inteſtinorum.et ad fluxū
ventris conferunt multum.

B ¶ Et conferunt ſpuentibꝫ ſanguinē.et fluxui
menſtruoꝝ et ani.et non eſt in eo diuerſitas a
ſucco ypoquiſtidos.

C ¶ Et idē auct.Dyaſ.Tota hec arbor eſt ſtipti
ca.et ꝟtus folioꝝ fructus ꝛ corticis ꝛ radicꝫ eſt
equalis.et decoquitur:cortex eius:ꝛ cortex ra⸗
dicis et folia decoctione plurima.

D ¶ Et quando fuerit cocta colat̄ ab eis aqua q̄
iterū coquit̄ vſqꝫ ad mellis ſpiſſitudinē.et con
uenit ſputo ſanguinis decoctio illa bibita.et
fluxui vētris ꝛ vlceribꝫ inteſtinoꝝ ꝛ fluxui ma
tricis et ani.Et vniuerſaliter quidē ponitur ꝓ
acacia ꝛ ypoquiſtidos.ꝛ ponit̄ decoctio illa
loco ſucci foliorum.

¶ Et qn̄ ꝓijcitur decoctio illa ſup vlcera ꝓfun E
da:ꝛ ſup oſſa fracta reſtaurat carnē in vlceri⸗
bus.ꝛ reſtaurat oſſa ꝛ ſtringit mēbra laxa.et
abſcindit hūiditates antiq̄s a matrice ꝛ ꝓhi⸗
bet vlcera corroſiua ne dilatet̄ in corꝑe prouo
cat vrinā.ꝛ qn̄ fit collutio oris cum ea ſtringit
dētes cōmotos. Et ex ramis huiꝰ arboris fit
oleū qꝺ eſt bonū vbi cōuenit ſtipticitas.

¶ Et idē auct.Humay.Maſtix reſoluit apo⸗ F
ſtemata ſtomachi:ꝛ cōuenit tuſſi:ꝛ nō eſt pau
ce attractionis flegmatis qn̄ maſticat̄.ꝛ ꝓpter
hoc miſcetur cū aloe vt ꝑparet ipſam et attra⸗
hat cū eo flegma a capite.

Capitulum.ccciiij.

N Aſturciū.Dyaſ.cap̄.Car
damus.id eſt naſturcium.
Quoddā eſt domeſticum
et quoddā eſt agreſte. Et
ideo facit duo capitula ꝺ
eis.Unū qꝺ īcipit Carda
mꝰ.ꝛ ē naſtur.domeſticū.
Aliꝺ qꝺ īcipit Carda.ag.
ꝛ eſt naſturciū agreſte.Et ideo dicit cardamꝰ

id eſt naſturciũ domeſticũ. vtilior dicit̃ babylonicus om̃ib⁹ ſemen eius calidiſſimũ eſt cauſtica participãs virtute. viſcidũ ⁊ cacoſtomachum ventrẽ turbans. ¶ Serapi. lib. ag. cap̃. Jorſalbathe ſe. i. naſturciũ. ⁊ ex eo eſt naſturcium cõmune notũ. ⁊ ex eo eſt naſturciũ tectoꝝ. et ex eo eſt naſturciũ oriẽtale. Naſturciũ tectorum eſt plãta habẽs folia ſtricta ⁊ longa duobus digitis in ſummitate acuta ⁊ ſciſſa et pinguia. ⁊ extendunt̃ ſup terrã. ⁊ habet in medio virgam ſubtilẽ duob⁹ palmis longã. paucos habens ramulos. ſuper quos ſunt pile habentes denſam ſummitatem: in quibus eſt ſemen ſimile ſemini naſturcij. cuius eſt virga ſicut figura rutele: ita eſt depreſſum. naſcitur in vijs et parietibus domorum. Naſturcium orientale eſt planta duorum brachiorum lõga. habens ramos ſubtiles et multos. in quib⁹ ſunt folia ſimilia folijs ſcitaragi: niſi quia ſunt albiora ⁊ molliora: ⁊ in ſummitatibus ramoꝝ ſunt capitella ſimilia plante actis: ⁊ habet flores albos. ſemen huius ponit̃ in cibis loco piperis. Sed naſturciũ cõmune notũ eſt meli⁹ illud quod defertur a babylonia. ¶ Almãſor tractatu tertio. capitulo de naſturcio. Naſturcium calidum eſt ⁊ ſiccũ. appetitũ adiuuat: licꝫ inflationem ⁊ capitis efficiat dolorem digeſtiuam. preterea retardat.

Operationes.

A ¶ Serapion aucto. Galieni. Semen naſturcij eſt ca. ⁊ ſic. ſicut ſemen ſinapis. ⁊ incidit inciſiõe forti. ⁊ adurat ⁊ ſedat dolores ſciaticos et dolorẽ capitis. ⁊ quãlibet egritudinẽ ĩ qua oportet calefacere: et miſcet̃ ſemen eius in medicinis aſmaticis. quia ip̃m incidit inciſione forti: et adurit humores groſſos.

B ¶ Et dicitur ꝙ quando naſturcium deſiccatur. fit eius virtus ſicut ſeminis eius. et dũ eſt recens propter humiditatem aquoſaꝫ que eſt in eo habet virtutem debiliorem virtute ſeminis eius.

C ¶ Dyaſcorides. Naſturciũ lumbricos expellit: et vẽtrem turbat. Splenem attenuat cum aceto. ⁊ aborſum facit. ventrem ſtimulat: ſimile eſt ſinapi ⁊ eruce.

D ¶ Et impoſitũ lepras ⁊ zernas emẽdat. melle addito duricies ſplenis cõpeſcit. Sordida vulnera purgat ſi ſuccus adhibeat̃. Morſib⁹ venenatis bibitũ occurrit. Fumigatio ei⁹ ſerpentes fugere facit. Uel flẽtibus profluis ſucco linito occurrit.

E ¶ Carbunculos rũpit cũ polẽta ⁊ ceto coctũ. Sciaticis vtiliſſime cũ aceto ⁊ polẽta auxiliatur. tumores ⁊ duritics ſpargit

F ¶ In dolore cordis coquitur in lacte caprino et datur ad bibendum. Dolorem omnis loci tollit puluere ſeminum aſperſo. ſed plus melle vncto loco ſcabiem cum aceto ſanatus.

G ¶ Galienus. vij. ſim. far. c. de naſturcio. Semen naſturcij habet virtutẽ que calefacit ⁊ deſiccat ſicut ſinapis. Et ꝓpterea ſciaticos ⁊ dolores capitis. et quodcũqꝫ aliorũ indigentiũ rubificatione calefacit cum eo ſicut eſt ſinapis miſcetur autẽ cum eis quecũqꝫ aſmaticis dantur farmacis.

H ¶ Auicenna primo canone ſen. quarta. capi. vij. Naſturcij ſemina torre facta mixta cũ adog: cõſtringunt fluxum ſuperfluũ prouenientẽ ex catarro.

Capitulum. cccv.

NAſturciũ aq̃ticũ vel ſenation: vl' Cardamus agreſtis. Serapiõ li. aggregatoꝝ cap̃. herochachay gre. id eſt naſturciũ aquaticũ. Et eſt planta q̃ naſcit̃ in aq̃s habet ſtipitẽ rectũ ⁊ ramos. ⁊ ẽ tota plãta pinguis. ⁊ hꝫ folia ſil'ia folijs apij dicti yposellinũ niſi qꝛ ſunt minora eis. ⁊ hꝫ odorẽ bonũ quando maſticatur. ⁊ eſt ca li. ⁊ ſic. ⁊ cõuenit calefactis quando roratur ſuper ipſam aqua fri. aut aqua roſa. Et quidam dicunt ꝙ eſt fri. ex eo quia non nocet habentibus ſirſen. ¶ Et idem a auctoritate yſaac habẽ aram. eſt ca. in primo. ⁊ ſic. in. ij. Et idẽ auct. Gal'. Uirtus ei⁹ eſt kalefaciens: Dyaſcorides cap̃. ſenation. id eſt naſturciũ aquaticũ. Naſcitur in aqua. fruticẽ habens pinguem. et ramulos longos. ⁊ folia mi

nuta ſilia yposellino. niſi q2 ſunt minora: eo qꝫ maſticata odorē ſua uiſſimū habet.

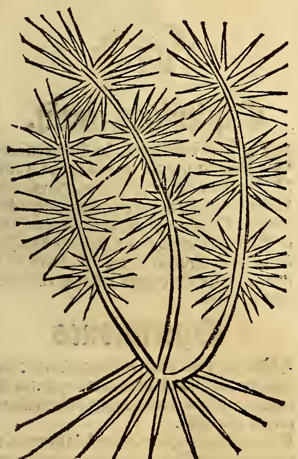
Operationes.

A ¶ Serapiō auc. yſaac haben aram. Semē ei9 ſtringit ventrē q̇ fluit ꝑpter caliditatē qn̄ bibit̄ ex eo aureus vn9 cū aqua frigida. aut ſucco citonioꝝ. ꝛ ipſum confortat membra.

B ¶ Dyaſcorides. Semē eius crudū ꝛ comeſtū calculos excludit. vrinā ꝓuocat: menſtruis imperat: diſſintericis prodeſt.

C ¶ Latebras ſapiēs huic ꝑhibet teſtimonium: dicens ꝙ coquinati in aqua ſoluūt. et cū carnibus ſpiritualia mūdificat. fomentū ex aqua ſalſa ꝛ oleo decoctionis eius valet ad dolorē yliacum.

D ¶ Stranguiriā ꝛ diſſurriā i vino decocti: ꝛ cathaplaſmati ad idem valent. diuretica ſunt.

Capitulum. cccvi.

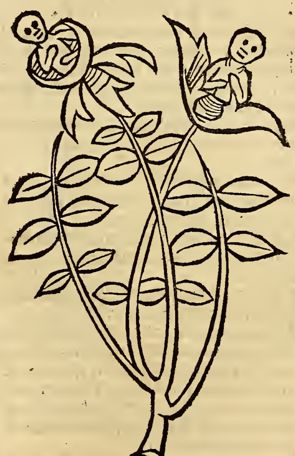
Napellus. Pandecta. capi. cccccclxiiij. Napellus eſt herba que facta eſt ſicut elleborus niger: cuius radix eſt ordinata ad modū rhetis. eſt anthonomatice herba venenoſa. ꝛ eſt ꝑma pars aconiti. ¶ Auicēna libro. ij. cap̄. de napello. Napellus eſt herba que eſt venenum perniciſum. ꝛ eſt i ſummo caliditatis ꝛ ſiccitatis.

Operationes.

¶ Auicenna. Napellus delet albaras linitū ꝛ confert lepre. vnde eſt venenū deſtruēs bibentem ſe. Maior ꝟo ipſius potio eſt medietas. ʒ. vnius. ꝛ hec interficit ꝛ ſimiliter minus. A

¶ Et ex eo cocurnices bibunt ꝛ non moriuntur. Ex om̄ibus confectōnibus dyamuſcus ei reſiſtit. B

¶ Et eſt alius qui vocat̄ napellus moyſis. Et vult dicere napellus mus. ꝛ eſt quoddam animal quod aſſimilatur muri: quod moratur in radice napelli: naſcens cum napello. et q̇ cum eo ſe appropinquat. nō creſcit arbor. et eſt tyriaca napelli: ꝛ eſt maior eo. ꝛ in eo ſunt om̄ia iuuamenta que ſunt in napello. C

Capitulum. cccvij.

Narciſcus vel bulbus vomiferus: vel cepe marinum. ¶ Dyaſcorides capitulo Narciſcus. vel bulbus ematicus: vel bulbus vomicus. folia habꝫ porro ſimilia ſed minuta. et haſtas habet duorum palmorum que inanes et concaue ſunt et ſine folijs.

Flos eſt illi albus in giro in medio croceus: et eſt quedam ſpecies: cuius illud medium purpureum eſt. Radicem habet albam rotundam ſicut bulbus. et ſemen nigrum ⁊ oblongum vt in membranulis. Qui in locis montuoſis naſcitur eſt melior. cuius etiam flos ſuauem lõge iactat odorem. In reliquis autẽ porri habet ſimilitudinem et viridis eſt. Uirtus eius eſt que abſtergit et incarnat ⁊ deſiccat. Et illud quod de eo adminiſtratur eſt radix. ¶ Plinius libro viceſimo primo. Narciſci duo genera in vſu medici recipiunt. vnum flore purpureo. ⁊ alterum herbaceum. ¶ Yſidorus. Narciſcus fabuloſe nomen impoſitum habet a quodã puero. cuius membra in hunc florem tranſierunt qui ⁊ nomen narciſci in appellatione cuſtodit et decus pulcritudinis in candore retinet foliorum. ¶ Serapion. Narciſcꝰ eſt calida et ſicca in ſecũdo gradu.

Operationes.

A ¶ Dyaſcorides. Radix eius bibita ⁊ comeſta ⁊ cocta vomitũ prouocat. trita cũ melle cõbuſtionibꝰ medicatur. Neruos inciſos cõſolidat. Laxatos componit: antiquis doloribus articulorum preſtulatur.

B ¶ Melle mixtus effelidas et omnes maculas vultibus tollit. Mixtus ſemini vrtice aceto ⁊ melli.

C ¶ Et herba mixtꝰ vulnera ſordida purgat: apoſtemata dura rũpit. Infixa corpi impoſita euocat cũ yriſilirica melle mixto.

D ¶ Item electiones erumpit atqꝫ ſtipites euocat. et ſi qua ſunt aliena cum farina ⁊ oleo ad mixto melle.

E ¶ Serapion auctoritate Galieni. Uirtꝰ eius eſt q̃ deſiccat ⁊ abſtergit: extrahit et incarnat vlcera magna. ⁊ incarnat inciſiões in lacertis factas. Et mixtus cũ orobo mũdificat ſordes corporis ⁊ aperit apoſtemata. ⁊ qñ comedit ex radice narciſci aut bibitur cõmouet vomitum. ⁊ trita cũ melle confert combuſtionibus ignis. Et quãdo fit ex ea emplaſtrum cõglutinat vulnera neruorum.

F ¶ Et idem auctoritate Aben Meſuay. Narciſcus facit operationẽ ieſimini: niſi qꝛ eſt debilior eo: ⁊ confert doloribꝰ qui fiunt a flegmate. et oleum eius eſt bonũ ad hoc. et radix eius incarnat vlcera neruorum: et habet virtutem laxatiuam.

G ¶ Galienus. viij. ſimpli. far. cap̃. Narciſcus. Radix eius ſiccatiue eſt virtutis intantum vt conſolidet plagas maximas vſqꝫ ad abciſionem que circa tenantos: habet autem quid abſterſiuum et attractiuum.

Capitulum. cccviij.

Nabach eſt fructus ſm Auicennã. arboris dicte a ſadar. que apud Dyaſcoridẽ. vocatur agrifolium. Uerum apd̃ Serapi. eſt aliud nabach. ſcilicet cortex arboris que a Dyaſco. vocatur naſcatimon. Et dicit Serapion capi. Nabach. qꝫ affertur de India. et eſt in colore ſimilis crocco. et ſunt ſicut cortices mori boni odoris. et habet virtutem calefacientem.

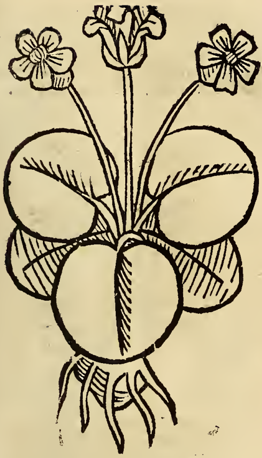
Operationes

A ¶ Serapi. Fiunt cum eo fumigationes ⁊ ponitur in confectionibus vnguentorum: ⁊ in aliis cofectionibus calefactorijs. ⁊ habet virtutẽ calami aromatici.

B ¶ Et idem aucto. Galie. Eſt calida in tertio. ⁊ eſt ex ſpeciebus Indie. Et quando fit fumigatio cum eo valet corruptioni matricis. et confert ſuffocationi eius quando eſt ſiccum.

C ¶ Item ſcribitur qꝫ nabach comparatur neſpilis et zaror quod eſt magis odoriferum neſpilis. et ita ſimilitudo eſt in virtute quoniam fructus agrifolij eſt ſtipticus confortans ſtomachum. et ſimiliter comparantur neſpila et zaror.

Capitulum. cccix.

Nenufar. Pla. Nenufar eſt herba in .ij. gradu frigida ⁊ humida. habẽs folia lata. in locis reperit̃ aquoſis ⁊ in calidis regionibꝫ ⁊ in frigidis. Itẽ duplex eſt eius maneries. vna q̃ purpureũ florẽ ꝓducit ⁊ melior eſt. Alia vero q̃ croceũ: et nõ adeo bona eſt. Flos eius medicine cõpetit. Et melior eſt ille qui in calidis regionibꝫ reperit̃ q̃z in frigidis. In ſeptembri collectus in efficacia multa ſeruatur. ¶ Auicẽ. Nenufar noíauit Galienus caulem aque. fortius eſt illud qđ habet radicẽ albã q̃z qđ nigram. Flos eiꝰ frigidus eſt et humidus in ſecundo.

Operationes.

A ¶ Pla. Ex floribꝫ p̃cipue fiant ſyrupi ꝯ febres acutas ⁊ calefactiões. ca. epatis: calidaſq; diſtẽperãtias. Itaq; flores in aqua decoquunt̃. et ex tali aqua zuccaro addito fit ſyrupus.

B ¶ Cõtra dolores capitis ex calore ſarraceni florẽ p noctẽ in aqua ponũt: ⁊ mane talẽ aquã bibũt. floreſq; naribꝫ ſuis applicant.

C ¶ Auicenna. Syrupus eius vehementis extinctiõis eſt et ſubtiliatiuꝰ valde. Cõfert tuſſi ⁊ pleureſi: ⁊ febribꝫ acutis. Radix eius confert hothoꝛ apoſtematibꝫ calidis ſplenis. Eadem cum aqua confert morſee ſuppoſita. cum pice vero alopicie.

D ¶ Idem. Nenufar ſomnũ facit. ſodã calidam et colericam ſedat. ſed tamen debilitat.

E ¶ Pollutionem minuit: et frãgit deſideriũ coitus cum ſyrupo de papauere bibitus. et cõgelat ſperma proprieq; radix eius. Eadem q; radix confert ſolutioni antique: ⁊ vlceribus inteſtinoꝝ: et doloribꝫ veſice.

F ¶ Semen eius fortius eſt in omni re. et prohibet fluxꝰ menſtruoꝝ. Natura nenufaris Indi eſt natura mãdragore.

G ¶ Conſtantinus in libro graduum. Nenufar eſt ſubtile ac penetrabile: dolorem capitis ex calore placat. appoſitum naribus colericis et ſanguineis. ex omnibus congruat paſſionibꝫ.

H ¶ Syrupus eius calidã tuſſiſſim extinguit. ac febres colericas ac ſanguinolentas aufert vigellas. Oleum eius dolorem capitis aufert ſi cathaplaſmetur. aut ſi eo ſternutatio prouocetur

I ¶ Auicenna libro ſecundo capitulo de Nenufare. Syrupus eius lenit ventrem: et confert febribus etatis. et eſt vehementis extinctiõis.

K ¶ Et idem de viribꝫ cordis ait q̃ ꝓ ſtoꝛat coꝛ.

Capitulum. cccx.

Nigella. Pla. Nigella eſt ſemen cuiuſdam herbe rotundum: ſubnigrum habens colorẽ. ſubamarũ ſaporẽ. virtutẽ

habet diureticā ex amaritudine diſſolutiuā3: conſumptiuā ex qualitatibꝫ ſuis. folia eiꝰ ſunt parua: minuta et mollia: ſimilia cotule. ⁊ flos eiꝰ eſt figure ſtelle. coloris celeſtis. ⁊ habet ī ſummitatibꝫ capitella ſicut papauer. ⁊ in medio ex intrinſeca parte ſunt aliqua ordinatim di-uidenda ſemina. Eſt calida ⁊ ſicca in. iij. gdu.

¶ Sera. li. ag. c. Carum. i. nigella. eſt planta parua habens virgas paruas circiter duos palmos ad plꝰ. ⁊ habet folia parua minuta ⁊ mollia: ſimilia folijs plante. q̄ dicitur carna-baon ſiue ranobaon. niſi quia ſunt minora ſatis. ⁊ in ſummitate ſunt capitella ſubtilia: ſimilia capitibꝫ papaueris: ⁊ oblonga: ⁊ in medio eius ſunt parietes ſeparātes ſemina. Hō quidem ſemē eſt nigrū acutū boni odoris. ¶ Dyaſco. ca. Melanchiū. i. nigella ſm trāſlationem noſtrā. Melanchiū herba eſt minor folia minuta et tenera. et ſemē minutū hn̄s. cuiꝰ frutex lōgus eſt duoꝝ palmoꝝ. et deſup habens capitellū ſimile miconio. ſed oblōgū in medio veluti parietes habens quibus diſcernuntur ſemina. q̄ ſemina ſunt nigra et odorata ⁊ viſcida q̄ multi panni aſpergūt. ¶ Gal. ſim. far. ca. Melanchiū. i. Nigella. calefacit ⁊ ſiccat ſm tertiū gradū. Hoc idē dicit Platearius.

Operationes.

A ¶ Plāte Nigelle ex farina cū ſucco abſinthio emplaſtꝝ factū circa vmbilicū: ⁊ p̄cipue puerꝫ lumbricos necat. Alijs conficiatur ad ſcabiem cum melle ⁊ datur per os.

B ¶ Unguentū ad ſcabiē pulueris nigelle ī multa q̄ntitate fiat decoctio in forti aceto vſq3 ad aliq̄ntulā ſpiſſitudinē. ⁊ tūc addito oleo fiat inde vnguentū bonū ad ſcabiē ⁊ impetiginē ⁊ lentiginē faciei tollit. Farina nigelle pfecta cū aceto tepido infuſus auribꝫ vermes necat.

C ¶ Cōtra ſtrāguiriā: diſſuriā ⁊ yliacā paſſionem detur vinū infuſionibus nigelle p noctē. ſed ante coquat. q2 nimiū fieret violentū. Conſtat em̄ q2 ſi in multa q̄ntitate fuit occidit.

D ¶ Si aūt in multa q̄ntitate habeꝛ: ponē ī ſaccello: ⁊ fiat decoctio eius in vino ⁊ oleo. ⁊ ſup renes ⁊ pectꝰ fiat ſaccellatio ↄtra p̄dicta. et eſt ſatis experta odorata ↄtra catarrū ⁊ corizā. Et h̄ habet nigella a ſui cōplexione. vt Galienus. vi. ſim. far. ca. de Peonia dicit.

E ¶ Sera. auc. Dyaſ. ca. d̄ nigella. quidā admiſcēt h̄ ſemē in maſſa paſte ⁊ faciūt inde panē. et q̄n fit emplaſtrū fronti cū eo ↄfert ſode.

F ¶ Et q̄n fit caput purgiū cū eo ⁊ aceto confert aque que deſcendit ad oculum.

G ¶ Et q̄n ſumiꝛ in potu. ʒ. i. cū aq̄: cōfert morſui rutele. ⁊ q̄n fit fumigatio cū ea fugat venena.

¶ Et fit emplaſtꝝ cū ea ſup duricies q̄ ſiunt in iuncturis pedū q̄ dicunꝛ calli: ⁊ aufert eas.

¶ Et idē aucto. Aben Meſuay. Proprietas eiꝰ eſt q̄ aufert febrē flegmaticā ⁊ melācolicā: ⁊ interficit aſcarides. ⁊ ↄfert morſui rutele.

Capitulum. cccxi.

Nymphea. Plini. lib. xxv. Nymphea dici tradiꝛ a nympha zelotipa erga herculem rhopalo mortua. vnde aliqui heracleon vocant eam. alij rophalon. Naſcitur radice claui ſimili. Dyaſ. Nymphea vl' vt dicūt alij cacabum veneris. i. papauer paluſtre ſiue vt latini alga paluſtris. Naſcitur ī aquis ſtantibus vel locis non cultis. habens folia ciborie ſimilia: ſed minora et oblonga. caput altius ſuper aquam proferens. multa q3 capita infra aquam ex vna radice habens. flos eſt illi albus lilio ſimilis: cum pallore paruo. ſemen eius in medio croceum. ſed cum effloruerit nigrū efficiꝛ haſta lenis et nō groſſa ⁊ nigra. radix q̄3 aſpa nigra ⁊ nodoſa. In autumno ſiccatur. ¶ Nota q2 nymphea habet propriū capitulum. ſimiliter et nenufar. quare nō ſunt idē ſicut aliqui volunt.

Operationes.

¶ Pliniꝰ lib. xxvi. Uentrē in totū adimit nym-

phea heraclea.p.xl.dies ieiuno potā ꝛ in cibo
B ſumpta. ¶ Illita radix genitalib⁹ inbibet non
ſolū ventrē ſed etiā geniture affluentiā. ꝛ ob id
C coꝛp⁹ alere dꝫ atq₃ vocē. ¶ Dyaſ. Sicca bibi-
ta cū vino celiacis medeť. ſplenē ſiccat. catha-
plaſmata. doloꝛeſq₃ cōpeſcit ſtomachū impo-
D poſita. ¶ Radix ei⁹ bibita doloꝛē veſice miti-
gat. Coꝛpis maculas detergit. ꝛ ſemē eius bi-
bitum hoc aſſidue facere nouit.

Capitulum.cccxij.

Nux vſualis. eſt illa qua cōmuniter vtimur ad edendū. Sciendum ꝙ nucis multa ſunt genera. ſed qñ ſimpliciť poniť p vſuali intelligiť. Gal'. vij. ſim. far. cap. Carea grece. i. nux vſualis vel nux arboꝛ. Nux arboꝛ hꝫ qdē qd in pullulatōib⁹ ꝛ frōdib⁹ ſtipticū euidēs. plurimū aūt in nucꝫ coꝛtice receti ꝛ ſicco. Vtunť aūt eo ꝓpterea ꝛ tinctoꝛes. nō aūt exprimētes eos. ꝛ ſuccū ſilr̄ ſucco moꝛoꝛū ꝛruborū coqntes cū melle: ſtomatico vtimur pharmaco. ꝛ etiā ad alia vniuerſa in qb⁹ ſūt cōgrui pdicti ſucci. Nunc vo ipſi⁹ aliud qdem eſt eſibile. aliud oleaginoſum ꝛ ſubtiliū partiū. quocirca ꝛ ſucci fit faciliter. ꝛ magis quidē fit tale quantūcūq₃ repoſitū diu manet oleū. nāq₃ exprimere eſt poſſibile ex eo antiquato.

Operationes.

¶ Auic. li. ij. cap. de nuce ca. eſt in. iij. ſic. in pn. A
ſecūdi gradus. ꝛ in ipſa eſt humiditas q̄ delet
cū antiquať. et infixa eſt nuci ſtipticitas. pluri-
ma ꝛ folia ꝛ coꝛtex ipſius oīa ſunt cōſtringen
tia fluxum ſanguinis. ꝛ eius coꝛtex aduſtus ē
deſiccatiuus ſine moꝛdicatione. Oleū vo ve-
tuſte eſt ſicut oleum vetus: ꝛ abſterſio antique
eſt foꝛtis.
¶ Ex recentib⁹ fit emplaſtrū ſup veſtigia pcuſ- B
ſionis. maſticata medulla ei⁹ poniť ſup apo-
ſtemata melancolicū ꝛ vlceroſum. ꝛ cōfert ei⁹
gūma vlcerib⁹ calidis ſperſa ſuper ea.
¶ Et in emplaſtris cū melle ꝛ ruta ꝓfert toꝛſi- C
oni neruoꝝ: facit ſodā. ꝛ diſtillať ſuccus folio-
rum tepidus in aurē: ꝛ ꝓfert ſaniei in aure.
¶ Dicit alcaus. ꝙ ipa gūat linguā: ꝛ eſt faci- D
ens boꝛboꝛ in aure. Eius oleū ꝓfert herpeti e-
ſtiomeno ꝛ heriſipile et fiſtulis in parte oculi.
Succus coꝛticis ei⁹ ꝛ rob eius phibent pfo-
cationē ꝛ nocent tuſſi. ꝛ oculū antiquarū fa-
cit venire doloꝛē gutturis.
¶ Et ex omnib⁹ quidē ſpeciebus nucis dixit E
Alcaus fieri emplaſtrū māmille apoſtemoſe ꝛ
ꝓprie ex regali magna. eſt difficilis digeſtiōis
et mala ſtomachi: ſed nutrita ꝛ recens eſt me-
lioꝛ ſtomacho ꝛ minoꝛis nocumēti. ꝛ illud qñ
frangiť a duob⁹ coꝛticib⁹ ſuis. ꝛ nux quidē nu
trita cū melle ꝓfert ſtomacho frigido.
¶ Dyaſcoꝛides cap. de nuce. Nux ſi māduca F
ta fuerit cacoſtomaca eſt indigeſtibilis: ꝛ cole-
rā nutrit. doloꝛē capitꝫ cōmouet. Tuſſientib⁹
ꝯtria eſt ſi comeſta fuerit. Sumpta cū caricis
lūbꝛicos lat⁹ excludit. Cathaplaſmatib⁹ adhi
bita tumoꝛes mammaꝝ cōpeſcit. luxationib⁹
cū melle ꝛ ruta bene adhibetur.
¶ Veteres autem nuces carnes earum catha G
plaſmatibus adhibite: cancros ꝛ carbunclos
tollunt. Egilopas limpidant. ſi caro maſtica-
ta ꝛ impoſita fuerit.
¶ Fit etiā ex ipſa oleū ſi tunſa ꝛ expreſſa fuerit. H
virides aūt nuces cacoſtomatice ſunt quaſi
oleo mixte fuerint eius actioꝛem temperat ꝛ li
uoꝛes coꝛpoꝛis tollunt.
¶ Arboꝛ nucaria habet in folijs hoc vľ cinis I
ſtipitum. nucis autem viridis coꝛtex tunſa et
pꝛeſſa ꝛ ſucco: qui eijcitur cocto cū melle: vt ſo
let fieri de moꝛis odoꝛis vitia bonū eſt: et vo-
catur dyacareon. Item coꝛtex nucis ſiccata ꝛ
vſta lepromeris ꝛ deſiccatiua ſine moꝛdicatio
ne fit medicina.

Capitulum.cccxiij.

Nux auellana. Galie. vij. ſim. far. ca. de nucibꝰ. Eſt ꝛ aũt aliud genꝰ careaꝝ et nucũ paruaꝝ. que vtiqꝫ ꝛ pontice nuncupanꝫ amplioꝛi participãtes terreſtri ſubſtã tia: quo circa ꝛ magis auſtera. cũ guſtaꝫ ipſa planta: ꝛ fructꝰ ꝛ coꝛtex apparet. Jn aliꝗs foſſilis exiſtit magne nuci q̃ vocatur ab aliq̃bus baſilica. Nuncupaꝫ aũt ꝛ hec parua nux a pluribus leptocariũ vel auellana.

Operationes.

A ¶Auicen. li. ij. cap̃. Auellana. Auellana nutribilioꝛ eſt nuce. q̃m eſt magis ſolida ꝛ minꝰ vnctuoſa. ꝛ tardioꝛ ꝫ digeſtiõis decliuis eſt ad caliditatẽ quandã ꝛ ſiccitatẽ paruã.

B ¶Generaꝫ ex ea colera. ꝛ in ipſa eſt ſtipticitas maioꝛ q̃ꝫ in nuce. ꝛ ĩ ipa eſt inflatio. ꝛ generat vẽtoſitatẽ in vẽtre inferioꝛi. ꝛ qđ ex ea aduſtũ eſt tingit capillos. facit ſodã. ꝛ aſſaꝫ ꝛ comediꝫ cũ pauco pipere: ꝛ maturat coꝛizam.

C ¶Ypo. inq̃t. Auellana ĩ cerebꝛo facit augmẽtum. Extimauerũt quidã q̃ ipa illinita ſup verticẽ pueroꝝ varios hñtiũ oculos. delet varietatẽ. comediꝫ cũ aqua mellis: ꝛ ꝓfert tuſſi antique. ꝛ adiuuat ad ſpuendũ

D ¶Eſt tarde digeſtionis ꝛ exſiccat vomitũ: ꝛ eſt tardioꝛis digeſtionis q̃ꝫ nux vſualꝫ.

E ¶Eius coꝛtex eſt ſtipticus: ꝛ ꝯſtringit ventrẽ: ꝛ ꝓfert venenis ꝛ moꝛſibꝰ. ꝛ ꝓꝛie cũ ficubꝰ ꝛ ruta ꝛ pũcture ꝛ ſcoꝛpiõis.

¶Dyaſco. Auellane in cibo ſumpte doloꝛẽ capitis incutiũt. ſtomachũ inflatiõe diſtẽdũt. coꝛpoꝛi ſano pinguedinẽ ꝓferũt. Sicce in vaſe fictili conſtitute diſtillationibus mitigandis vltime offeruntur. F

¶Trite ex aqua mulſa poteq̃ꝫ vetuſtiſſime tuſſis moleſtiam ſedant. G

¶Aliꝗ tritas cum paſſo bibendas dederunt a pulmonis ꝛ iecoꝛis vitia ſananda. Multi tritas cum pipere miſcuerunt cum vino propinatas contra catarrum. et toꝛmenta vẽtris ꝛ vrine diſtillantis anguſtias valere ſenſerunt. cũ axungia vel adipe vrſina contrite ꝛ alopiciꝗs linite capillis damna reſtituunt. dicunt aliqui coꝛia eius cum oleo trita oculos gattineos ſũcta inficere ꝛ capillos. Hãc multi leptocoꝛiam vocãt cacoſtomatica eſt q̃ ſi aſſata fuerit. H

¶Et cũ pipere bibita catarrũ mattureſcere facit. ꝛ tota combuſta ꝛ axungie mixta vt ſuperius ſcriptũ eſt facit. I

¶Johãnes meſue cap̃. de oleis. Oleũ eius valet cõtra doloꝛem arteticum ꝛ neruoꝛum. K

Capitulum. cccxiiij

Nux muſcata. Serapi. lib. aggre. cap̃. Jeuzbaue arabice. i. nux muſcata: et afferꝫ d̃ india. Et idẽ auc. Jſaac. De

liores ſũt ex eis rubee pingues graues. Et de
teriores nigre leues: et ſunt ca. et ſicce.

Operationes.

A ¶ Sera. Stringit ventrẽ et aromatizat ſto
machũ. 7 odorẽ eius facit bonũ: aufert ſupflui
B tates a ſtomacho 7 digerit cibum. ¶ Et expel
lit ventoſitates et corroborat ſtomachum et
epar. et confert lentigini faciei 7 ſerpigini. et ex
tenuat ſplenẽ: et mollit apata dura epatis.
C ¶ Et natura eius eſt ſicut natura gariofilorũ.
et eſt ca. et ſic. in. ij. gra. bona eſt ſtomacho et
epati frigido. et confert debilitati eorum.

Capitulum. cccxv.

Nux indica: 7 eſt nux magna. Sera. li.
ag. cap. neregil. 7 eſt palma inſule q̃ eſt
in mari arui: 7 ĩ ptib9 inſularũ zing. Et
dr ꝙ neregil eſt palma de mochol. 7 iſte inſule
noĩant dabget. 7 ab eis deferũt dabig: 7 eſt ne
regil. Ultia ṽo iſtarũ eſt ſaranbib azaran. Et
idẽ auct. Gal. in li. de cibis. Nux indica eſt ca.
in ſecundo gradu. humida in primo.

Operationes.

A ¶ Sera. Signũ humiditatꝫ eius eſt ꝙ cito
corrũpit. 7 ip̃a eſt groſſe 7 ſuis ſube. niſi qꝛ ip̃a
nõ eſt mali chimi: oportet vt caueat ab ea q̃ non
B eſt recens. ¶ Et bona q̃ eſt multe albedinis in
carne ſua. 7 in q̃ eſt aqua dulcis bona. 7 illa a
qua q̃ eſt intra ip̃am eſt ſignũ ſue recẽtie. 7 de
bet excoriari illud qđ eſt albũ ex ea exiſtens ex
terius: qꝛ iſte cortex eſt durus grauis ſtoma
cho lõginqu9 a digeſtione. ¶ Et ſi aliunde di C
gerit nõ inuenit corpus in eo aliud, niſi nutri
mentũ modicũ. 7 ip̃a quidẽ nux comedit cũ zuc
caro tabarzet aut cũ penidijs albis. 7 ꝓprie ab
eis qui ſunt calefacti. flegmatici ṽo cu pauco
melle 7 colerici nõ vtãt ea. ¶ Et ſumant eã fle D
gmatici in ieiunio 7 expectent donec deſcen
dat a ſtomacho et poſt comedãt. 7 qñ ipſa ve
tera ſcit expellit aſcarides a ſua ꝓprietate. 7 ole
um eius vetuſtũ ꝯfert ventoſitatib9 lumborũ
et dolorib9 genuũ. 7 emorroidib9 q̃ fiunt a fle
gmate qñ bibitur et qñ linit exterius maxime
admiſcet cũ oleo nucleorũ piſcorũ quãdo admi
niſtrat de vino quocꝫ illorũ. ʒ. i. aut aureus. i.
¶ Oleũ ṽo eius q̃ noua eſt ꝯfert 7 flegmaticꝫ: E
et eſt melior chimi ꝙ butirũ vaccinũ vel oui
nũ. qꝛ nõ pũgit ſtomachũ ſicut facit butirum
vaccinũ vl' ouinũ nec mollificat eũ. Oleũ ṽo
eius ꝯfert veſice. ¶ Jo. meſ. tractatu de oleis. F
Oleũ eius ꝯfert dolori neruorũ 7 lenit pectus et
pulmonẽ. clarificat vocẽ 7 impinguat: 7 addit
ĩ ſpermate ¶ Auic. li. ij. ca. de nuce Indica. di G
cit ꝙ augmẽtat coitũ. 7 cum antiquat come
ſta: aſcarides 7 vermes necat.

Capitulum.cccxvj.

NUx vomica per Dyaſco.eſt fructus ſecundi ſpeciei. Titimalli carſiceti. ſm quoſdā vocaṫ caſtanea Indica. Serapion lib.aggre.ca. Jeuzalkei.auct. Habix: facit vomere fortiter.color eius eſt inter glaucedinem ꝛ albedinē. ꝛ eſt maior auellana paꝝ. ꝛ ſunt in ea nodi.

Operationes.

A ¶ Dyaſcorid. Quando accipitur de cortice eius ꝛ teritur ꝛ cribratur. ꝛ accipitur de ipo. ʒ. ij. cum duobus aureis aniſi triti. aut ſemine feniculi: ꝛ conficitur cum melle ſufficienti. Et bibiṫ cū aqua calida mouet vomitū: ꝛ expellit ſuperfluitates colericas ꝛ flegmaticas.

Capitulum.cccxvij.

NUx metel. Serapion.lib.aggre. cap. Jeuz metel. vachie' Bonalbacbaricb: greca idem ſunt. ꝛ ſunt nux metel. ꝛ eſt fructus ſimilis nuci vomice. ꝛ ſemē eius eſt ſimile ſemini mādragore. ꝛ cortex eius eſt aſper. ꝛ ſapor eius eſt delectabilis ꝛ vnctuoſus. Et virtus eſt frigida in.iiij.gradu.

Operationes.

A ¶ Si detur de ea in potu vna kirat cum vino inebriat ebrietate forti. ſed ſi deṫ duo aurei cū eo ſtatim accidit. ¶ Et idē aucto. Raſis

B Jeuz methel eſt narcotica. ꝛ fortaſſe occidit et opilat: ꝛ facit euomere. ꝛ ſi detur ꝺ ea quantita ʒ:3. ꝭ. inebriat ebrietate forti. ꝛ oportet ꝗ ſumens eā ſumat butirū calidū. ꝛ ponanṫ extremitates ei9 i aq̄ calida: ꝛ fiat ꝗ euomat ſatis: ꝛ cureṫ cura illius q̇ ſumpſit mādragorā.

C ¶ Auic.lib.ij. Nux methel facit ſubeth. ꝛ eſt mala cerebro. ꝛ pōdus dauich.i.ex ea iebriat. Eſt inimica cordi.ʒ.i.ex ea eſt venenū diei ſue.

Capitulum. cccxviij.

ORdeū. Sera.li.ag.cap. Habaet arabice.i.ordeū Uirt9 ei9 ē q̄ infrigidat et deſiccat in p.g̃.ꝛ deſiccatio ei9 eſt amplior paꝝ deſiccatōe fabaꝝ qn̄ applicaṫ exteri9. Uerꝝ ordeum coctū eſt meli9 fab i ꝭ ꝗ ipm nō inflat. Et fabe qn̄ coquunṫ generāt inflationē. qm̄ ſubſtātia eaꝝ eſt groſſior ſubſtantia illi9. ꝑpter ꝭ ſunt magis nutribiles ꝗ ordeum. ꝛ ipſa ambo declināt parū a temperamento. Sed ſanic ordei eſt magis deſiccatiuum ꝗ ordeum ipſum. ¶ Galienus.vij.ſim.far.cap. de ordeo tracbi.i. ordeum primi gradus eſt in

cando et infrigidando, eſt aũt breui quodã ſic-
cius q̃ farina fabarũ. Talia vero oĩa ſiĩa ſunt
in his qui vtunt̃ extrinſecus. Cũ vero comedit̃
ſuperat fabam. quoniã inflationẽ deponit. In
faba vero qualitercunq̧ coquat̃ ꝑmanet infla
tiuitas. Groſſiorum em̃ eſt ꝑtium q̃ hordeum
et ꝓpterea nutribilior eo eſt: quoniã autẽ modi
cum a mediocritate abſceſſerunt. ꝓpterea ſunt
in multo vſu. hmõi enim farmaca multis alijs
ꝑmiſcentur ceu materie quedã. Et ꝓpterea ce
ra et oleum non paucis cõmiſcentur farmacis
Alfita autem multa ordeo ipſo ſunt ſiccatiuio
ra criminuz. ita nominatur quod ex groſſa ꝑte
farine ordei et zea: que ex parte farine ſubtilis.
Eſt autem nutribilius quidem alfita. difficili⁹
vero digeſtibile. Et dicit in libro de cibis. Fit
ex ordeo panis. qui quando eſt furfureus vo-
catur maza

Operationes.

A ¶ Serapion auctoritate Dyaſco. Aqua or-
dei eſt iuuatiua ad reprimendũ caliditatẽ hu-
miditatum calidarum Et confert aſperitati cã
ne pulmonis et vlceribꝫ eius.
B ¶ Et cũ ſemine feniculi ꝓuocat vrinã. et eſt ab
ſterſiua ⁊ maturat apoſtemata calida.
C ¶ Et quãdo miſcetur cum ſemine lini et fenu-
greco et ruta confert tumoribꝫ teſticulorũ. Et
quando adminiſtrat̃ cum mirto et vino et pi-
ris ſilueſtribꝫ et fructu rubi: et cortice granati
ſtringit ventrem.
D ¶ Et quãdo fit emplaſtrũ ex eo cum citonijs ⁊
aceto confert apoſtematibꝫ calidis que acci-
dunt podagricis.
E ¶ Et quando miſcetur cum aceto forti: et poni
tur ſuper ſcabiem vlceroſam. maturat eam ⁊ fa
rina ordei ſtringit ventrem: et ſedat dolorem
apoſtematum calidorum

Capitulum. cccxix

OLeander. Dyaſco. ca. Nereõ grece id
eſt oleander. Frutex eſt omnibus no-
ta. Folia habet ſimilia amigdalis ſed
maiora et pinguiora: et florem rodo ſimilem. ſe-
men etiam pariens ſicut cornu veluti lanã de
intus habens ſimilem iacinto. Radix ẽ illi ob
longa et anguſta: guſtu ſalſa. naſcitur locis aq̃
ſis et maritimis. ¶ Auicen. li. ij. ca. de olean-
dro. Oleander alia eſt ſilueſtris. alia fluuialis
Silueſtris habet folia portulace ſimilia: ſed
ſunt ſtrictiora: et eius tyrſi ſunt longi expanſi
ſuꝑ terram. ⁊ apud folia ſunt ſpine Et naſcitur
in deſertis domibꝫ. Fluuialis autẽ oritur in ri
pis fluuiorũ. cuius tyrſi a terra eleuant̃. et ſpi-

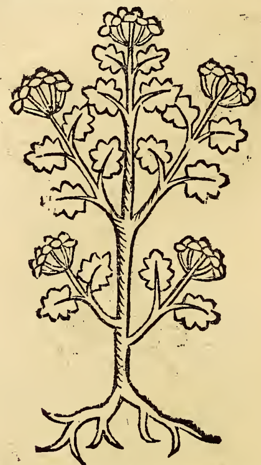

ne eius ſunt occulte. et folia eius ſunt ſicut folia
ſalicis et folia amigdali. ⁊ ẽ ſapor ꝗ valde ama-
ri ſuꝑior cutis eius. ⁊ flos eius eſt ſicut roſa ru-
bea bonus valde. et ſuꝑ ipm egredit̃ q̃ddã ſile
pilis. et eius fructus eſt durus plenus aſper. et
intus eſt res ſicut lana. Eſt ca. in. iij. ſic. in. ij.

Operationes

¶ Dyaſ. Uirtus eſt illi mortifera. Nã comeſta A
ab animalibꝫ mortẽ iferr: ſed homini remediũ
eſt ſalutis. maxie cũ vino et ruta bibita morſi
bus venenatis occurrit Pecora minuta ſi odo
re ei⁹ tacta fuerint moriunt̃. ¶ Aui. Interficit B
pulices ⁊ vermes terrenos. Succus foliorũ eius
valet ſcabiei ⁊ excoriationi. et cõfert dolori dor
ſi antiquo more emplaſtri. ¶ Et flos ei⁹ facit C
ſternutationẽ. ⁊ eſt venenũ hoĩbꝫ ⁊ beſtijs. verũ
cõfert cũ bibit̃ cũ vino decocto cũ ruta ⁊ potat̃
et liberat a venenis vermiũ venenoſorũ.
¶ Ego tñ dico q̧ hͦ eſt timoroſuz. Et ipſe eius D
flos eſt venenũ hoĩbꝫ et beſtijs ⁊ canibꝫ. Uerũ-
tamẽ cõfert q̃n bibit̃ cũ vino decocto cũ ruta
ſm q̧ dicit̃. ¶ Gali. viij. ſim. far. capi. Rodo E
dafnes. i. oleandrũ: vel nereon. nota eſt oĩbꝫ
frutex cathaplaſmata dyaforetice virtutis eſt F
¶ Intra corpus vero ſumpta pernicioſa ẽ. nõ

ſolum homībus ſed pluribꝫ beſtiaꝝ ſm cōple
xionem tertiū eſt gradus calefacientium incipi
pientis primi vero ſiccantium.

Capitulum.cccxx.

O Liuarum arboꝛ. Gal.li.ij.de cibis ca.
de oliuis. Oliue paucū omnino alimen
tum dant coꝛpoꝛi.⁊ maxime q̄ ſūt ma
ture. Comedunt aūt hoīes has cū pane quidē
magis. ſine autē pane alinadas ⁊ kolomiadas
ſic vocatas gratia ſubductionis ventris. Cū
garo autem ante cibum. ſic autem que ſūt ma
ture in arboꝛe plurimum vnctuoſum ſicce ſti
pticum chimum habent. propter quod ⁊ robo
rant ſtomachum. excitant appetitū. quo idone
iſſime aūt ad hec ſunt: qui cum aceto repoſite.
Multipliciter aūt ipa preparat qui ſtuduerūt
circa pulmētariā experientiā. Sera. li. aggre.
ca. Cabit. i. oliuaꝝ. Oliuaꝝ quedā eſt domeſti
ca: quedam ſilueſtris: q̄ grece vocaẜ agrielear.
Et idem aucto. Gal. ſim. far. Oliuarum dome
ſticarum folia ⁊ cime q̄n ſunt humida habent
ſapoꝛem ſtipticum. et virtus earum prima eſt q̄
infrigidat ea quantitate qua ſunt ſtiptice. Et
idem aucto. Dyaſ. Uirtus folioꝝ domeſtice aſ
ſimilatur virtuti folioꝝ agreſtis. niſi qꝛ foliorū
domeſtice eſt debilioꝛ: ⁊ ſunt cōueniētioꝛa ocu
lo q̄ agreſtis.

Operationes

¶ Et idem. Sera. Agreſtium oliuaruꝫ folia A
ſunt ſtiptica q̄n piſcātur. ⁊ fit inde emplaſtrū
ſup heriſipilā ⁊ ꝯfert: neqꝫ ſinit ipaꝫ augere.
¶ Et ꝯfert foꝛmice et vlceribꝫ que nominātur B
antrax. et vlceribꝫ fraudulētis et panaritio.
¶ Et q̄n fit ex eis emplaſtrū cum melle occidit C
aſcarides. et cōfert apoſtemati qđ noiaẜ duo
vlcera et apoſtematibꝫ calidis. et facit adhere
re cutim capitis q̄n ſepaẜ ab oſſe. et q̄n maſtica
tur cōfert vlceribꝫ oꝛis ⁊ alcole. D
¶ Et q̄n ex eis fit emplaſtrū cū farina ordei: cō
fert fluxui vētris antiq̄ et humiditatibꝫ anti
q̄s q̄ a matrice emanāt: et fluxui ſanguinis.
¶ Et ſanāt eminentiā oculi. et cōfert vlceribꝫ E
eius q̄ nominātur alcatalia et aliis vlceribus.
¶ Et cōfert fluxui humiditatuꝫ antiquaꝝ ad F
oculū. ⁊ ideo ponunẜ in rob q̄ adminiſtrantur
coꝛroſioni palpebraꝝ. ¶ Et cōfert auribus ex G
q̄bus fluit ſanies: et auribꝫ vlceratis. ¶ Et q̄n H
volueris extrahere ſuccū ipoꝝ tere ea: et ī piſca
tione aſperge ſup ea vinū vel aquam. et poſt ea
exprime et deſicca expreſſurā in ſole. et fac tro
ciſcos: et q̄n fit cū vino eſt foꝛtioꝛ q̄ cum aqua
et melioꝛ ad reponendū: et ꝯfert ſaniei aurium. I
¶ Etiam quidē cōburunẜ folia ipa cum floꝛe
et ponit̄ cinis loco tutie. ⁊ fit in hūc modū. Po
nuntur ī olla terrea cruda. et obturatur os eꝰ
⁊ dimittitur in foꝛnace donec illa coquaẜ. De
inde proiice ſup ea vinū quouſqꝫ infrigidetur.
et confice ſimul. ⁊ iterū cōbure ſicut prius. ⁊ po
ſtea laua ſicut lauaẜ ceruſa: et fac trociſcos. et
creditur q̄ q̄n cōburūtur in hunc modum non
eſt eius virtus minoꝛ virtute tutie in iuuamen
to oculi. Et ideo cōceditur q̄ virtus huius ſit
ſicut virtus illius. K
¶ Et idem auctoꝛ. Galie. vi. ſim. far. Fructꝰ eiꝰ
q̄n eſt maturus cōplere eſt calidus caliditate
temperata. ⁊ q̄ ex eo eſt immaturꝰ eſt frigidioꝛ
et ſtipticioꝛ. ¶ Galie. ij. de cibis. cap. de oliuis. L
Oliue paucū omnino alimētuꝫ dant coꝛpoꝛi. ⁊
maxime que ſunt mature. comedūt aūt homies
has cū pane quidē magis. ſine autē pane ali
nadas ⁊ kolimiadas ſic vocatas gratia ſubdu
ctionis ventris. Cum garo autēꝫ ante cibū. ſic
aūt que ſunt mature ī arboꝛe plurimū vnctuo
ſum. ſicce ſtipticū chimū habēt. ꝓpter qđ et ro
boꝛant ſtomachū: excitant appetitū. idoneiſſi
me aūt ad hec ſunt que cuꝫ aceto repoſite. Mul
tipliciter autē iſta ꝑparant q̄ ſtuduerunt circa
pulmentariam experientiaꝫ. ¶ Aluanſoꝛ trac M
tatu tertio ca. de oliuis. Oliue de aqua cali
de ſunt et ſicce cōplexionis. que ſi ante cibum
ſcꝫ comedantur ventreꝫ mouent. et os ſtoma

chi robuſtum reddunt. Oliue aūt de oleo calidiores ſunt. ꝙ ⁊ os ſtomachi minus corroborant ac ventrem nimis fluere faciunt.

Capitulum. cccxxi.

Oleum oliuarum. Sera. aucto. Gal. Oleū qḋ ſumitur ex oliuis maturis q̄ddam eſt nouū. quoddā eſt vetus. Eius vero quod eſt nouū calefacit calefactione tēperata et humectat. ſed vetus ex eo calidiꝰ ē et magis reſolutiuū. ſ illud qḋ accipit̄ ex oliuis recentibꝫ immaturis dicitur oleum expēſarā⁊. et eſt oleū onfancinū. Et i nouo aliqua exiſtit ex eo de frigiditate quātitas que eſt i eo de ſtipticitate. Et vetus ex eo dum in ipſo ꝑſeuerat ſtipticitas ē virtutis deſiccatiue: donec ſtipticitas recedat ab eo. qꝛ tūc fit ſimile quod oleo accipitur ab oliuis in ſummitatibus. ſimile ē ꝑpinquū in virtute oleo expēſarum. et vniuerſaliter pone cōſiderationē tuam in omī oleo qḋ guſtabis. quia eadem quātitas quā in eo inuenies de ſtipticitate ē ibi de frigiditate. et ſi nō inuenies in eo ſtipticitatem omnino: ſed inuenies ipm̄ delectabile vere delectationis dic ipſum calidum cum tēperamēto. ⁊ ſi tu inuenies cum hoc ipm̄ ſubtile. ⁊ illud qḋ eſt clarū de q̄ ſi accipias parum: ⁊ ponis ipſum ſupra membrum vel corpus extēditur ſupra corpus et dilatat multū abſq̄ eo qḋ imbibitur in eo ⁊ abſciditur. ſcias ꝙ illud eſt bonū valde. ⁊ bonitas que conuenit oleo eſt in ipſo. et quando abluitur oleum non mordicat.

Operationes.

¶ Auicen. Oleum qn̄ q̄ exprimit̄ ex oliuis immaturis. ⁊ dicit̄ onfancinū qn̄ q̄ ex maturis: qn̄ q̄ ex rubeis inter illas medijs. Et huius operatio eſt inter illas duas res. Item qn̄ q̄ exprimitur ex oliuis domeſticis: qn̄ q̄ ex ſilueſtribꝫ q̄ mordicant linguam. A

¶ Onfancinū frigidū eſt et ſiccum in primo. Oleum autem de oliuis vltimo maturis calidum eſt cōmenſurate: ⁊ declinat ad humiditatem. Omnes aūt eius ſpecies corpora confortant. Motum alleuiant extrinſece ſunt. B

¶ Oleum oliuarum ſilueſtrium eſt ſicut oleū roſarum in plurimis intentionibꝫ. Cōſeruat capillos: et ꝓhibere velocitatem caniciei cū amminiſtratur omni die. C

¶ Confert gingiue ſanguinee calluēdo os ex eo. Cōfirmat q̄ dentes motos. Itē expreſſum de oliuis ſilueſtribus immaturis confert vlceribus humidis et ſiccis et ſcabiei. D

¶ Dyaſcorides. Oleum qḋ fit ex oliuis nō bene maturis eſt oleum expenſarū. et eſt conueniens ſanis. et ꝓpꝛie illud qḋ eſt notum ex eis ſine putrefactione boni odoris. et ex illo qḋ ē huiuſmodi fiunt olea aromatica. et eſt bonū ſtomacho ꝓpter ſtipticitatē que eſt in eo. et reſtringit gingiuas ⁊ cōfortat dentes quando tenetur i ore et prohibet ſudorem. E

¶ Et oleum vetus oliuarū maturarū cōuenit i medicinis. et omēs ſpēs olei ſunt lenientes corpus. ⁊ ꝓhibent aduentum frigoris corpori. et faciunt ipm̄ abilem ad motū ⁊ molliūt ventrē et debilitant virtutem medicinarum vulnerantium. F

¶ Et datur in potu contra medicinas mortiferas vt euomatur cum eis. et fit cum hoc aliq̄ due qn̄ bibuntur ex eo. ℥. ix. cum tantundem aque ordei vel aque calide laxant ventrem. et quando decoquitur cum ruta et bibuntur ex eo calido. ℥. ix. confert torſioni vētris et expellit lumbricos. G

¶ Et qn̄ fit cū eo criſtere cōfert colice q̄ fit ab apoſtemate interiori: ⁊ opilatione q̄ fit a ſtercore: ⁊ antiquū ex eo ē calidius ⁊ plus reſolutiuū. ⁊ fit cum eo cohol ad acuendū viſum. ⁊ ſi nō habes neceſſario indiges eo: coque ipm̄ donec fiat ſicut mel ⁊ vtere. et virtus eius eſt ſicut virtus veteris. H

¶ Et oleum oliuarū ſilueſtriū eſt ſtipticum. in- I

namētuꝫ eius ē in medicina minus iuuamento ſupradicti olei. ⁊ iuuamētū eius ē ſicut iuuamē tū oleiroſaꝝ. ⁊ ſtringit ſudoreꝫ ⁊ ꝓhibet caſum piloꝝ. et purgat furfures capitis: ⁊ confert ſcabiei ⁊ poris. ⁊ ꝓhibꝫ canos qñ ex eo fit collutō oris valet ad apoſtemata gingiuaꝝ. ⁊ confert
k dentibꝫ cōmotis. ¶ Etiam ꝑparanť ex ea epithimata ad gingiuas qñ humores currūt ad eas. et oportet ꝙ accipiať lana ⁊ inuoluať ſup ſtilum ⁊ madefiat in oleo feruenti ⁊ ponať ſup gingiuas ſepe donec albeſcant

Capitulum. cccxxij.

Olibanum grece ⁊ latine vel thus arabice Ronder. Sera. lib. aggre. capi. Ronder aucto. Dyaſ. Eſt gummi ex cancbi ſiue Karech. Et ſunt ei⁹ ſpecies qͣtuor Una eſt melior: ⁊ ē ex terra indie. cuius color ē ſmaragdin⁹: ⁊ ſicut color melōgie. ⁊ colligitur in conchijs. ⁊ figura eius ē rotunda. ⁊ fractura eius ē anguloſa. ⁊ ponunt illud homīeſ in olla terrea. ⁊ agitāt ollā tamdiu donec figura eius rotundať. Et poſt tp̄s fit rubeum. ⁊ ſecunduꝫ ē ex terris arabum. ⁊ ē ſecundum in bonitate. ⁊ melius ex eo eſt maſculum. et eſt illud quod eſt rotundum album. ⁊ non facile frangibile. Et qñ frangitur qꝺ eſt interius eius ē tenax. et qñ fit fumigatio cū eo cōburiť cito. ⁊ tertiuꝫ eſt in bonitate ſicut arabicū: ⁊ eſt tñs fruſtra minora ꝙ ipm: ⁊ declinat plus ad colorē arori. Et quartū eſt de colore albo. ⁊ qñ frangiť vergit color eius ad colorē maſticis. Idē aucto. Galieni. Sapor olibani eſt ſtipticus ſtipticitate multa. Uerꝫ albū ex eo nō habꝫ ſtipticitatē manifeſtam. Uirtus eius eſt ꝙ calefacit i ſc̄o gradu. et deſiccat in primo. vñ eſt ſtipticū. Dyaſcorides ca. de olibano. Thus vel olibanuꝫ lacrimis eſt arboris que grece libanus diciť. Qꝺ autem de arabia defertur candidū ē. qꝺ vero de india rufum. ſed vtrūqꝫ maſculuꝫ eſt. Eſt tertium genus minutuꝫ valde ⁊ rufum qꝺ manna thuris diciť. Eſt ergo optimū thus qꝺ maſculū diciť. ſubrufum et rotundū et pigue ⁊ naturaliter leue et fragile. et qꝺ ab igne cito incendiť odorē ſuauē copioſe emittens. Galienus. vij. ſim. far. ca. de thure. Libanū .i. thus calefactiuum quidē eſt in ſecūdo gra. ſiccatiuū aūt in primo Habet aūt quid ſtipticans paucū minime vero manifeſta eſt ſtipticitas in albo ſm colorem. Cortex autē eius ſtipticā virtutē manifeſtam poſſidet. quo circa ſiccat generoſe: vt in ſecundo gradu ſiccatiuum exiſtat.

Operationes

¶ Sera. aucto. Dyaſco. Abſtergit obſcuritatē viſus. replet vlcera ꝓfunda ⁊ incarnat ea. conſolidat vlcera recentia cū ſuo ſanguine. A
¶ Et qñ bibiť olibanū cōfert ſputo ſanguinis et abſcindit fluxum mēſtruoꝝ et cuiuſcūqꝫ ſanguinis vndecūqꝫ fluat: et ſanguinis qui fluit a cerebro qui dr̄ meſcha: ⁊ ē ſpecies fluxus ſanguinis nariū. et ꝓhibet vlcera fraudulenta ꝙ fiūt in ano ⁊ in alijs mēbris. Qñ miſceť cuꝫ lacte et fit inde licinium et adminiſtrať. B
¶ Et qñ admiſceť aceto et oleo. et fit linimētū in principio formice. aufert eā. et emperigineꝫ et miſcetur cum adipe anſeris et porci et curat vlcera facta ab adustiōe ignis. et ſciſſuras pedum que fiunt a frigore. C
¶ Et qñ miſceť cum pice curat concuſſionem aurium: Et qñ miſcetur cum vino dulci et diſtillatur in aurem: confert dolori eius. D
¶ Et qñ admiſcetur cū chimolea: ⁊ oleo roſarum. et liniuntur cuꝫ eo apoſtemata calida mamillarū que fiunt poſt partū. tunc cōfert eis. et ipſum admiſcetur cum medicinis conferentibꝫ pulmoni ⁊ emplaſtris reſoluentibꝫ apoſtemata interiora. E
¶ Et qñ bibiť ꝯfert ſputo ſanguis: et diſſoluit flegma et aufert triſticiā: et auget memoriā Et quādo bibunt de eo ſani parum meliorat F

cos.ſz ſi nimis cū vino biberint īducit maniā.
ꝛ amplius cū vino occidit. Et cōburit olibanuz
qñ accipit fruſtū ex eo. ꝛ incēdit ꝛ īflāmat. et
ponit in teſta ſubtili ꝛ cōburit. ꝛ qñ comburis
eū oportet vt cooperias eū aliq̄ alio vaſe: qꝛ fa/
cit cū hoc q̄ nō incinerat. ¶ Serap. aucto. Gal.
Virtus fumi olibani eſt calidior et ſiccior vir/
tute olibani q̄uſq̄ reponat in tertio gradu. ꝛ ab
ſtergit ꝛ replet: ꝛ mūdificat vlcera ocli quēad/
modū faciūt fumus myrrhe ꝛ ſtoracis. ¶ Et idē
aucto. Dyaſco. Fumus olibani ſedat apoſtemo
ta oculi. ꝛ abſcindit curſum hūiditatū ad ipm.
ꝛ mūdificat vlcera eius: ꝛ generat carnē in vlce/
ribus ipſius q̄ dicunt chilomata: ꝛ ſedat apoſte/
mata q̄ fiūt in eo q̄ dicunt kankri. Fumus aūt
myrre ꝛ ſtoracis eodē mō colligit. ꝛ valet vt ſ.
¶ Et idē auct. Abēmeſuay. Olibanū deſtru/
it flegma ꝛ aufert triſticiā: ꝛ auget memoriam
Auicenna de viribus cordis dicit q̄ cōfortat
cor.

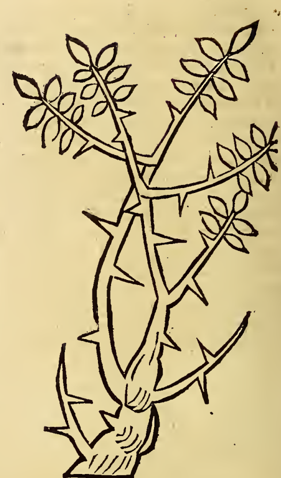
Capitulum. cccxxiij.

Opopanax latine. ſz grece panax. era/
clea. Arabice Jenſis vel Henſir Iſi/
dorus lib. ethymologiarum. Panax
eſt herba fragrantis odoris tyrſo ferule ſimi/
lis: ex qua profluit ſuccus qui oppopanacis
dicitur: croceus et pinguis: odore grauis et
amariſſimus. ¶ Dyaſcorid. Eſt panax era/
clea vnde opopanax colligitur. Hec habet fo
lia expanſa ſuper terram: horribilia et aſpera
valde in quinq̄ partes diuiſa. virgam longā
ſicut ferule coloris albi. et ſuper eā capitella a/
neto ſimilia cum flore mellino. Semen odo/
ratum ꝛ calidum. radicem vnam ſolidam que
de ſe multas emittit radices albas odore gra
ues et guſtu amaras. Ipſaq̄ radix lac brymū
emittit qui colorem croceum oſtendit.
¶ Serapio libro aggre. cap. Henſir. aucto/
ritate. Dyaſcorid. Arbor Jenſis vel Henſir:
id eſt opopanacis planta in hortis et pomer/
riis inuenitur. et eſt planta habens folia aſpe/
ra ſicut ficus non magna et ſpanſa ſuper ter/
ram viridia rotunda: et diuiſa in quinq̄ par/
tes. ſimilia foliis ficus in ſua ſimilitudine. ꝛ ſti/
pes eius eſt longus ſimilis ſtipiti galbani al/
bus. ſuper quem ſunt pili albi ſimiles pulueri
albo. in cuius circumitu ſunt folia parua. et in
ſummitate eius ſunt capitella ſimilia capitel/
lis aneti. in quibus ſunt flores croceum colo/
rem habentes. et habentes odorem bonum. ꝛ
habet ſemen odoriferum. ꝛ habet radices mul
tas egredientes ab vna radice. grauis odoris.
ſolida ſuper quam eſt cortex groſſus amari ſa
poris Quod autem ex ſemine huius plante eſt
melius: eſt illud quod eſt ſuper ſtipitem.
¶ Auicenna libro ſecundo cap. de opopana/
co. Opopanacum eſt arbor que nō eleuatur
a terra. et ſimilantur ipſius folia foliis ficus. ꝛ
ſunt vehementis viriditatis rubea incita. ha/
bentia partes rotundas. et eius crus eſt ſicut
cucumeris. ſuper quod ſunt pili puluerulenti.
Et eius folia ſunt parua valde ſuper cuius ex/
tremitatem eſt corona ſimilis corone aneti. et
eius flos eſt citrinus. et folia floris ſunt boni
odoris. et vene ipſius ſunt plurime. ramifi/
cantur a radice vna. groſſum habentes corti/
cem. et interius odoris eſt grauitas. Eius au
tem gumma extrahitur cum inciſiōe ſue radi/
cis in primis cum crus apparet.

Operationes.

¶ Auicenna. Eſt autem reſolutiuum ventoſi A
tatum: lenificatiuum: abſterſiuuz. lenificat du
ricies ꝛ bothor. Eius radix eſt ad medicanduz
oſſa nuda. et cum melle eſt conueniens vlceri/
bus antiquis et igni perſico: ꝛ quod ſup ipm
eſt etiam vulneribus et bothor. et ad ſummuz
omnes partes eius confert vlceribus fraudu/
lentis.
¶ Et bibitur cum aqua et alcaratīn. ꝛ cū vino B

ꝓpter ꝯtractionē lacertoꝝ ex ꝑcuſſione.
C ¶Quidam enim dixerūt ꝙ ipſum eſt malum neruis.et videtur ꝙ ſit malum neruis ſanis ſine humectatis. Et conferens eſt ſciatice: et remouet laſſitudinem:et conuenit dolori iuncturarum omniū.et podagre more emplaſtri ſuppoſitum.
D ¶Cōfert corroſioni dentiū:cum eo implētur: et ſedat dolores eorum ꝛ cōuenit ſode et ex ilentie.et matri infantium. Acuit viſum ꝛ fit ex eo collirium. Ex folijs eius fit emplaſtrum ſuper dolores lateris.
E ¶Et oppoponacū cōuenit dolori vtrorūq; laterū:ꝛ tuſſi cū ſint frigidi. Eius ſuccus cōuenit duricici ſplenis more emplaſtri ſuppoſitum et bibitum cum aceto.
F ¶Ponuntur aūt ex eo decem aurei in duobꝫ vaſcolis muſti.ꝛ clarificatur poſt duos mēſes et conuenit ſpleni valde.
G ¶Et muſtū hoc cōuenit ydropiſi.lenit duriciē matricis.ꝛ conuenit guttationi vrine.ꝛ auellana vna ex eo bibitur cum aqua calida ad prouocandū vrinam et menſtrua:ꝛ iuuat matricē frigidam.
H ¶Et eius fructus facit abundare mēſtrua:ꝛ ꝓpric cum abſinthio ꝛ interficit fetum:ꝛ proprie radix eius. Ipſa nanq; facit aborſum ſuppoſita et bibita.
I ¶Et ꝯuenit ꝓfocationi matricꝭ:ꝛ exterminat vētoſitatē ꝛ duriciē eius.ꝛ ꝯuenit colice.ꝛ ſoluēdo:educit crudum humorem.
K ¶Et conuenit pruritui veſice ſi bibitur cū aq̄ cartami ad rigorem et febrem: periodicas. ex eo cum pice fit emplaſtrum bonum morſui canis rabioſi cum ariſtologia ad puncturas bibita eſt tiriaca.ꝛ ſimiliter eius ſuccus. loco eius ponuntur ficus.et extimo ꝙ armoniacum eſt ei propinquum.
¶Serapion auctoritate Galieni Radix eius
L eſt medicina que deſiccat ꝛ calefacit.ꝛ i hoc eſt melior q̄ ipſum opopanax. Cortici aūt eius in eſt virtus abſterſiua. Cortex eius valet contra denudationem oſſium nudatorum. ꝛ nos quidem eo vtimur in medicinis oſſium denudatorum.et in medicinis vlcerum fraudulentorum quia generant ille medicine carnes in vlceribus generatione forti.
M ¶Et auctoritate Dyaſcoridis. Quādo datur de eo in potu cū mellicrato aut vino cōfert rigoribus ſe.periodicarū ꝛ cōcuſſionibꝫ neruorum et doloribꝫ laterum:ꝛ tuſſi: ꝛ diſtillationi vrine:ꝛ ſcabiei veſice.
¶Et idem auctoritate Aben meſuay. Conue
N nit ad ea ad que iuuat armoniacum. et doſis eſt a.ʒ.ſ.vſq; ad aureum.i.

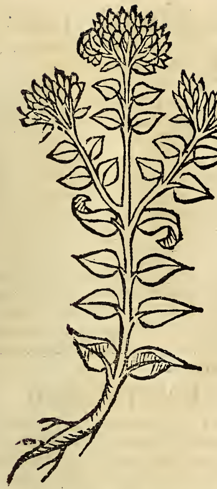
Capitulum.cccxxiiij.

Onomia quam multi onomidam appellauerunt. Dyaſcorides.ca. Onomia virge ſunt duorum palmorum.ꝛ nodoſe.folia illi ſunt minuta ſicut lēticule.aut rute aut ancbuſe ſubaſpera ꝛ pinguia ꝛ ſpiſſa. hanc multi in ſale componūt et comedūt ſuauiſſime.virge predicte ſpinas acutiſſimas habēt.albe ſunt et virtutis calide.

Operationes.

¶Corium radicis earum cum vino bibitum vrinam prouocat. lapidem veſice excludit. Uulneribus ſordidis medicatur. cum aceto cocta ꝛ ore retēta dolorē dentiū ꝓhibet. A
¶Galien9.vij.ſim.far.cap̄. ononis. Ononis radicem habet calefactiuam iam ꝑin tertium gradum. B
¶Cortex ꝓo eius maxime eſt vtilis ꝑticipans abſterſiuitate ꝛ inciſiōe.vnde non tantū eſt abſterſiua ſed lapidem fractiua. C
¶Eadē autē virtute ꝛ eſcaras cito ſiſtit.vtuntur autē ea ꝛ ad dentium dolorem coquentes in oxicrato et gargarizantes. D

Capitulum.cccxxv.

ORiganū. Dyaſ. Origanū eſt omnib9 notū. ⁊ eſt duplex: domeſticū videlꝫ et ſilueſtre vtrūqꝫ ca. ⁊ ſic. in. iij. gra. ſilueſtre tñ calidius eſt. ¶ Pla. Origanū ca. eſt et ſic. in. iij. gra. Eſt origanū ſilueſtre qđ latiora hꝫ folia ⁊ fortius opatur. ⁊ eſt domeſticum qđ vbiqꝫ reperitur in hortis: videlꝫ ⁊ in pratis. ⁊ minuta hꝫ folia. ſuauiuſqꝫ opatur qđ ĩ medicinis ponit̃. In tpe pductiōis flo⁊ colligit̃: ⁊ cū floribꝰ in vmbra ſuſpēdit̃ ⁊ exiccat̃. pannū ſeruat̃ ſo. cū floribꝰ abiectio ſtipitibꝰ ĩ medicinis ponunt̃. virtutē hꝫ diſſoluēdi: attrahēdi: relaxādi ꝯſumendi. Item origanū naſcitur in locꝭ cultis inter vepres ⁊ frutices.

Operationes

¶ Dyaſ. Origano ꝟtus eſt ca. ⁊ eius elixatura morſibꝰ venenatis occurrit cū vino data. bibita quoqꝫ cū dulcore ꝓſtat effectum.

¶ Coſtam. Origanum vrinam ⁊ menſtrua ꝓuocat. Uentoſitatē ⁊ rugitum ſtomachi ⁊ inteſtinorum expellit. ⁊ maxīe ſi ſunt ex groſſis humoribus aut indigeſtis.

¶ Lumbricos ⁊ aſcarides occidit et expellit ſi ex eius apozimate potetur.

¶ Maſticatū dolorē dentiū mitigat. ſtomachum et epar ⁊ pulmonē de groſſis humoribꝰ mundat. Cū ficubꝰ ſiccis mādicatum ſudorē prouocat. Corpore ex ei9 apozimate loco ſcabiem et yctericiam ſanat.

¶ Succus eius cum lacte mulieris auribus diſtillatus dolorem mitigat. E

¶ Succus eius bibitus viridis tumorē faucium ⁊ vue tollit. bibita cum mulſa nigram coleram per ventrem deponit. Serpentes quoqꝫ fugat. ventrem temperat. F

¶ Macer. Origani vires calide ſiccеqꝫ leguntur. Tertius huic in vtroqꝫ gradu ꝯcedit eſſe Illi9 in vino curat decoctio ſumpta. Quo ſuis peſtiferos morſus ſi ſepe bibatur. Cū mulſa ſumptū pdeſt aconita bibenti. Cū multis aliis pōt obſtare venenis. Cōquaſſata iuuat manſum vel ſepius hauſtū. ydropicos reprimit bibitum: ſiccatqꝫ tumorem ⁊c. G

Capitulum. cccxxvi.

ORobꝰ. Palladi9 li. ij. In mēſe februario vltio ſerit̃ nō pabuli ſectādi ſꝫ colligēdi ſemis cauſa. Iugerū occupant modij ſeptē. Serēda eſt aūt in terra proſciſſa poſt horā tertiā vel ſcđam. cū ros eſſe deſierit quē ferre nō pōt. ſꝫ ſtatim coopiēda eſt añ noctē. Nā ſi nuda māſerit hūore corrūpit̃ noctis Obſeruādū eſt ne ante lunā. xxv. ſerat̃. qꝛ ſic ſatā limaces pſequunt̃. Iſid. lib. etymologiarū. Herbū a greco traxit vocabulū. h̄ eñ illi orobum dicūt. Quod cū ſit quibuſdam pecoribꝰ infeſtum: thauros tamen efficit pingues.

¶ Actor. Orobum (vt ſupius diximꝰ) ipſum

eſt herbū ſiue heruū. cui9 naturā ſub herui cum aſpiratiōe vel erui ſiue aſpiratiōe noīb9 iam ex magna pte ſuperius locis ꝯgruis poſuimus. nōnulli medicoꝝ noſtroꝝ illud eſſe putauerūt orobū qđ nos viciā dicimus. Sed Iſid. hec ponit p duob9. ⁊ dicit a nōnullis ꝙ due ſpecies ſunt quaſi vnius generis. vna videlicꝫ maior que orobū vocat̃. alia vero minor que vicia ⁊ vulgariter nececreon appellatur.

Operationes.

A ¶ Dyaſ. Orobū oīe ſiue herbū cū pte amaritudinis eſt calidū. Ideo ſplenū ac renes ⁊ epar purgat. ſcabies empetigines ſanat: vulnera quoqꝫ curat: cum melle impoſitū deſiccat.

B ¶ Habūdanter incidit: aperit: proiicit parotidas: induratoſqꝫ teſticulos digerit.

C ¶ Iſaac in dietis pticularib9. Orobū eſt ca. in pmo g. ſic. in. ij. vñ mūdificatiuū eſt ⁊ collatiuū mūdatū corticib9 ſuiſqꝫ đ ci9 farina facto vētrē

D humectat. ¶ Urinā ⁊ mēſtrua puocat. cutēqꝫ clarificat. nō tñ plurimū aſuefiat: ne forte ſan-

E guinē mingere faciat ¶ Aliqñ p nares ſanguinis efficit fluxū. farina ci9 cocta cū ſepotis qđ eſt ſpecies thuris ydropicis yctericiſqꝫ valet.

F ¶ Cpata vero cū vino valet ſup rabidiſſimi ca-

G nis morſū poſita. ¶ Ruſus cū melle tēperata lentiginē mūdificat vulnerib9 ⁊ apatib9 valet.

H ¶ Itē calculoſis magnū eſt iuuamentū.

Capitulum. cccxxvij.

Olus latie. arabice ſachiliemenie. grece blicoci vel bliton. Sera. li. ag. cap. Sacbiliemenie ſiue ſacbalaiamena auct. Gal. Sacbiliemenie: id eſt olus iamenū oīb9 notū. Uirtus eius eſt frigida ⁊ humida in ij. gradu. Iſid. Olus ab alendo dictū eſt: eo ꝙ primū oleribus quondā alerent̃ hoīes antequā fruges ederent ⁊ carnes. Tantūmodo eñ oleribus alebant̃: et arboꝝ pomis ſicut animalia herbis. Dicitur olus molle quoddā herbe ortulane genus. ¶ Actor. Olus itaqꝫ generaliter dicitur omnis herba precipue ortulana q̄ in cibum ⁊ alimentū hominis aſſumit̃. ¶ Unde Iſid. Maluā ⁊ rapam: napum ⁊ raphanū: lactucam: paſtinacam: cepam: alliū ⁊ ſimilia deputat inter olera. Nihilominus cum appropriato vocabulo dicitur olus herba quedam ſpecialis ortulana.

Operationes

¶ Auicē. Ol9 aliameni qđ eſt in ipo ſm Dyaſcoridē medicine virtus oīno nō eſt. ⁊ eſt aq̄ſum ſicut attriplex qđ ſaporē nō h3. Et in h abundat plus in oīb9 olerib9. Eſt eñ vehemētioris hūiditatis q̄ lactuca ⁊ q̄ cucurbita. Nutrimētum eius paucū eſt. Eius penetratio nō eſt velox: eo ꝙ penitus nitroſitate priuatū eſt. Teſte Galieno frigidū ⁊ humidū eſt in. ij. gradu. A

¶ Ex eo fit emplaſtrū calidis apoſtematibus B
⁊ eius radix malis vlcerib9. ¶ Succus eius cū C oleo roſeo ꝯfert ſoda ex aduſtiōe ſolis occidenti. ꝯfert etiā tuſſi calide ppriē decoctū cum oleo amigdalino ⁊ aqua dulces granati.

¶ Sera. auct. Dyaſ. Herba ipa comeditur et mollit ventrē. ⁊ non eſt omnino virtus ī ea ex rebus medicinalibus: ⁊ habet in ſe aqueitatē multā pluſquā omnia alia olera: ⁊ quādo fit emplaſtrum cum ea ſuper apoſtemata calida cōfert. ⁊ ſedat ſitim ⁊ tuſſim que fiunt a caliditate et ipſum eſt pauci nutrimēti quādo comedit̃ ⁊ eſt tarde penetratiōis. D

¶ Et idē aucto. Iſaac. Qñ fit emplaſtrū cum radice ipſius vlcerib9 q̄ dicunt̃ faui a quibus emanat humiditas ſimilis melli. E

¶ Et idē aucto. Rabix: eſt fri. et humidū in ſecundo gradu. Humiditas eius eſt amplior q̄ humiditas lactuce cucurbite. ⁊ ſubſtātia eius eſt aquoſa non hñs in ſe groſſiciem. qr cito deſcendit ⁊ mollit ventrē. ⁊ ideo modice redditur nutrimentū ex eo. F

¶ Et exprimitur ſuccus foliorum ⁊ miſcet̃ cum oleo roſarum. ⁊ confert dolori capitis qui accidit a calore ſolis. G

H ¶ Et qñ coquiꝛ herba ipa ꝛ ꝓijciꝛ ſup ipaȝ oleum amigdalaꝝ ꝛ ſucc⁹ maloꝝ granatoꝝ dulcium ꝯfert tuſſi ſicce que eſt cum caliditate ꝛ aſperitate pectoꝛis.

I ¶ ypocras. Clauos.i.poꝛos pedum impoſito eo liniri et compꝛimi credunt.

Capitulum .cccxxviii.

Papauer latine. grece ãmone vl' miconiũ. ara. charcbar vl' cachili. vl' chaſchaſi. Sera.li.ag.c. charchar. pauc. Dyaſ. Papaueris mlte ſũt ſpẽs. Vnã ex eo eſt domeſticũ Et illud ẽ papauer albũ qð ſemiaꝛ i oꝛtȝ. c⁹ capita ſũt oblõga. ꝛ ſemẽ ei⁹ ẽ albũ. ꝛ ex eo ẽ agreſte. Et ſunt ei⁹ due ſpẽs. Vna ẽ hñs caput dep̄ſſuȝ: ꝛ ſemẽ ei⁹ eſt nigrũ. ꝛ iſtð vocaꝛ papauer rubeũ. Et alia hȝ caput lõgũ. min⁹ tñ altero. ꝛ noiaꝛ ſcil. ꝛ ex eo eſt papauer ꝯcuſſũ. eo ꝙ ſemia ei⁹ eo ꝯcuſſo cito cadũt. ꝛ illud ẽ papauer nigꝝ. Et ex eo ẽ almulcarã qð naſciꝛ iuxta mare i littoꝛib⁹. ꝛ illð ẽ papauer coꝛnutũ: qð hȝ folia alba ſilia folijs plãte: q̃ dr flomos. ſciſſatũ ꝛ ſũmitates altas ſicut folia papauerꝫ agreſtis. ꝛ ſtipitẽ ſimilẽ illi⁹ ſtipiti. Et hȝ floꝛẽ glaucũ. ꝛ hȝ ſemẽ minutũ in vaginis ſubtilib⁹ ꝛ lõgis ꝛ curuis ſicͭ coꝛnua. ꝛ ſicut hȝ fenugrecuȝ. ꝛ ꝓpter hãc cauſam no iatu Kyratidos ꝛ almicõ. ꝛ ei⁹ expoſitio ẽ coꝛnutuȝ papauer. ꝛ ſemẽ qð ẽ incluſuȝ in illis vaginis ẽ minutũ nigꝝ ꝛ aſpeꝝ. Naſciꝛ in locis marinis ꝛ aſperꝫ. ꝛ latine vocaꝛ memit ꝛc. ¶ Gal: vij. ſimfar. c. Micon chirãtes.i.papauer coꝛnutũ nominatuȝ eſt quidẽ ſicca fructu breuẽ connexionẽ habẽte: ſicut ꝛ fenugreci. ꝛ aſſimilaꝛ coꝛnu bouino. vocaꝛ aũt ab aliquib⁹ papauer marinum. qm̃ vt plurimuȝ ꝓpe mare naſciꝛ. Virtutẽ autẽ habet inciſiuã ꝛ abſterſiuam. Opium autem qð ex ſucco ipſiuſ fit fri: eſt in q̃rto ſic. i tertio. Papauer cõponiꝛ ab aperio ꝛ vento. inde papauer qð vẽto magis aperit floꝛẽ. Idem libro vtã. Papauer vnuȝ quidẽ eſt ixiaſ id ẽ fluidum noiatum. eo ꝙ cito ab eo defluũt ſemina ei⁹. vel qꝛ ab eo cito defluit flos. Aliud ꝟo eſt domeſticũ quod eſt oꝛtenſe ꝛ excolitur. At uero ꝛ alia duo ſũt papauera ſilueſtria vltra hec vnũ quidẽ q̃ſi depreſſaȝ hñs codiã. aliud autẽ oblõgioꝛẽ. hoc totũ aũt eſt oblõgius ꝛ aridius huius papaueris opos.i lacticiniũ defluit Unde et quidã nominãt id fluiduȝ. virtus autẽ oim papauerũ eſt infrigidatiua. Sed oꝛtenſis quidem. qð et calachitidam nominãt moderate ẽ ſomniferũ ſemẽ aptũ eſui ꝓpterea quidẽ ꝛ in panibus miſcetur id. et cum melle permiſcẽtes comedunt. Primi vero cuius cito floꝛẽ defluere diximus: ſemẽ foꝛtius infrigidat. quo circa nequaq̃ q̃s eo vtiꝛ inceſſanter. ſicut eo qð eſt oꝛtenſe. attamẽ ponũt id in cibis qui cũ melle ſiunt in nitro et in panib⁹. Tertio vero dicti ſemen nigꝝ exiſtẽs iam farmacoſium eſt ſufficienter infrigidãs. Quarto aũt dicti farmacoſius oĩmib⁹ ẽ. ꝛ ſcḋm ſemen: et ſcḋm codiã: et ſcḋm folia: et ſcḋm opium.i. eius lacticiniũ vehemẽter infrigidat vſq3 ad toꝛpoꝛẽ ducẽs et moꝛtificationem vnde medici eſt vti eo: bene miſcendo cum farmacis obtundentib⁹ frigiditatis foꝛtitudineȝ Eſt eñ ex quarto ꝛ vltimo infrigidantium.

Operationes

¶ Pandecta cap. xlvi. Virtus papaueris domeſtici dicte ſpeciei eſt q̃ infrigidat frigiditate foꝛti. et illud papauer eſt qð plus ingreditur ĩ medicinis. Unde qñ papauer ſimpliciter poniꝛ in medicinis. illud debet intelligi. vñ valet in medicinis ſemẽ eius: folia: capita: et lac. Virt⁹ eius eſt frigida in quarto gradu A

¶ Serapion libro aggre. auctoꝛitate. Dyaſ. Domeſtici papaueris ſemen inducit ſomnuȝ temperate quãdo pulueriſatur cum pane. aut miſcetur cuȝ melle ꝛ comeditur. ſed contuſuȝ ſemen eius infrigidat frigiditate foꝛti. Et gũmi eius papaueris ei ſuccus eius eſt opium. B

¶ Sed ſcil.i. liquidũ ingreditur plus ĩ medici C

nis:vale(t) ſemen ei9:folia:(et) lac ipſius.(et) v(ir)tus co
rum eſt que infrigidat in quarto gradu.(et) illa
eſt virtus narcotica (et) mortificatiua.
D ¶ Et idez auc.Gal'.Uirt9 domeſtici (et) agreſtiȝ
eſt infrigidatiua.(et) pp(ter)ea ſi coquant(ur) folia ei9
cũ capitib(us) i aq̃:(et) fundet(ur) ei9 decoctio ſuper ca
put facit dormire.(et) qñ terunt(ur) eius folia cõtriti
one forti:(et) miſcent(ur) cuz ſanieb:(et) fit inde empla
ſtrum apoſtematib(us) calidiſ (et) heriſipile.(et) datur
ex eo in potu non potentib(us) dormire.
E ¶ Et terunt(ur) capita papaueriȝ recẽtia.(et) fiũt tro
ciſci q̃ deſiccant(ur) (et) reponũtur (et) adminiſtrãtur.
¶ Et qñ coquũtur capita papaueris in aqua:
donec cõſumatur aque medietas.deinde ad
miſcetur illi decoctioni mel:et iterum coquitur
donec coaguletur.(et) fit inde loboc ẽ valde bo
num tuſſi:(et) ſupfluitatib(us) que deſcendũt ad cã
nam pulmonis:(et) fluxui antiquo mẽſtruorum.
quando autem admiſcemus ei acaciaȝ.(et) ypo
quiſtidos fit fortius ad hoc.
G ¶ Semen vero nigri papaueris teritur forti
ter (et) datur in potu cum vino in fluxu ventris
et in curſu humorũ antiquo ex matrice.Cauẽ
dum tamen eſt a nimietate vſus eius ne indu
cat ſubeth:aut litargiam:aut etiam mortẽ.
H ¶ Et teritur cum aqua.aut aqua ro.fit empla
ſtrum fronti (et) temporib(us) ad nimias vigilias:
(et) ad dolorem capitis
I ¶ Et qñ ſumit(ur) de ipo opio pua quãtitas ſicut
eſt granũ orobi.facit dormire (et) cedat dolorẽ.(et)
cõfert tuſſi (et) fluxui antiq̃.(et) decoctio papaueriȝ
albi qñ abluit(ur) cũ ea caput facit dormire tem
perate.(et) ſi aliq̃s vtit(ur) eo nimis iducit ſubeth.
K ¶ Et ſi ſumit(ur) in potu cõfert morb q̃ fiũt ab hu
morib(us) q̃ deſcẽdũt a cerebro.q(uia) repellit eos.et
maxĩe qñ ſumit(ur) cũ aq̃ pluuie (et) vino.(et) qñ ex eo
ſumit(ur) q̃titas magna facit ſubeth.(et) poſtea oc
cidit et miſcet(ur) cũ mirra (et) oleo ro.(et) croco:(et) di
ſtillat(ur) in aurẽ.(et) (con)fert apoſtematib(us) ca.oculoruȝ.
Et qñ diſſoluit(ur) cuȝ aceto cõfert heriſipile.
L ¶ Et qñ miſcetur cũ lacte mulieris (et) croco cõ
fert podagre.et fit ex eo ſuppoſitor(um) puũ (et) ponit(ur)
in ano (et) facit dormire.Eſt autem vſus opiȝ in
collirijs.vt dicit idem Serapion.
M ¶ Dyagoras autez phibuit vſum ei9 in egritu
dinib(us) oculor(um) (et) auriũ:quoniaȝ debilitabat ſua
N frigiditate membra illa.
¶ Anderadas dixit q(uod) niſi adulterat(ur) iducit ce
citatẽ quib(us) intromitteret(ur).(et) dixit q(uod) iuuamen
tum eius ſolum eſt in odorando faciens dor
mire.alijs vero omĩb(us) modis vſus eius ẽ ma
lus (et) periculoſus valde.ſȝ hi oẽs errauerũt.q̃
niã opãtio eius verificat(ur) p experientiã.
O ¶ Et idem auctoritate Gal'.Papauer cornu
tum laxat ventreȝ laxatione leui.vnde abſter
git incidit (et) diſſoluit (et) diminuit
¶ Gal'.vij.ſim.far.ca.mecõ cataputicos.Ra P
dix huius herbe cocta in aq̃ vſq(ue) ad medietatẽ
epaticos iuuat.et flo.et fo.valde ſordida (et) ma
le morigerata vlcera iuuãt abſcedere aũt ab eiſ C
oportet cuȝ iã facta fuerint vlcera mũda.in tã
tũ eñ abſtergere natura ſunt.vt (et) ipius mũde
carnis nõ derelinquat(ur) q̃d pp(ter) nãq(ue) fortitudi
nẽ nedũ ſordes ſȝ etiã eſcaras vlceruȝ auferunt.
¶ Aui.Spẽs papaueris ſunt infrigidatiue (et) Q
nõ ẽ in ipo cõglutinatio de q̃ ſit curandũ.(et) illõ
quidẽ qd ẽ nigr(um):eſt ingroſſatiuũ exiccatiuum
et flos eius (et) folia (con)ferũt multũ apoſtematib(us)
ſordidis.(et) oportet q(uod) caueat(ur) poſtq(uam) mũdifica
ta fuerit.q(uia) abſtergit abſterſiõe forti q̃uſq(ue) diſ
ſoluit (et) diminuit carnẽ.(et) ipa q(uod) auferunt eſca
ras aduſtas q̃ ſunt in eis.Et qñ coq̃tur radix
h9 plãte cũ aq̃ vſq(ue) ad (con)ſũptiõeȝ medietatis.et
dat(ur) in potu decoctio ei9 (con)fert ſciatice (et) dolori
bus epatis.(et) cõfert illis q̃ hñt in vrinis ſuis ve
lut telaȝ araneã quor(um) vrina eſt groſſa.
¶ Et ſemẽ ei9 qñ ſumit(ur) in potu in q̃ntitate dua R
rũ caſuſ cũ mellicrato laxat ventrẽ laxatiõe le
ui.(et) flos eius et fo.qñ fit emplaſtrũ cum eis ad
dito oleo auferunt fraudulentiã vlcerum.
¶ Sera.auc.Raſis.Opiũ (con)fert fluxui vẽtris S
(et) vlcerib(us) inteſtinor(um):(et) doſis ẽ ab vno dauic h
vſq(ue) ad duos.(et) q̃titas occidẽs ex eo ẽ.ȝ.ij.
¶ Et dixit ſi det(ur) opiũ illis q̃r(um) virt9 diſſoluitur T
pp(ter) vigilias curat eos.eo q(uod) facit dormire.et
ſic facit reuerti virtutẽ eor(um).Et dixit Gal'.in li.
de ingenio ſanitatis.q(uod) opium mandragora (et)
iuſquiamus deſiccant vlcera.
¶ Dyaſco.capit.de opio.Poteſt autez opiũ V
lacrimas reſtringere collirijs admixtũ:(et) circũ
linitum refrigerare.et aurium dolorem et toti9
corpis mitigare:illa videlicet ratione q̃ ſomnũ
facere dicitur.

Capitulum .cccxxix.

Paritaria latine:(et) grece alſinen:aut par
tenion.aut perdition.aut ſideritis.aut
eraclia.aut qui aſiri agreſte.aut libari
am.aut poliominõ.arabice rugregaria.
¶ Pandecta capitulo.xxix.Paritaria ſiue vt
latini aliqui vitriola viridis habet virtutẽ.et
non ſiccã.folia ei9 ſunt calida (et) ſicca in.ij.gra
du.virtutem habet dyaforeticam.Semẽ ei9
eſt frigidum (et) humidum.¶ Dyaſcori.capitu.
Alſmen ſiue paritaria herba eſt que naſcitur i
tectis aut parietib(us).haſte ſunt illi minute et ru
fe Folia ſimilia allinos aſpera.(et) circa ipius ha
ſtas ſemen aſperum habens rebus adherens.
Uirtus eſt eius ſemini ſtiptica (et) frigida.¶ Ga

lien9.vi.ſim.far.c.Elixinien.Quidam em̄ ꝑdi
tion nominãt.Alij aūt pertbericū.Alij autem
ſidiritem.Sunt aūt alij qui nominãt hāc era-
cleam.ineſt aūt ſemini ei9 virtus expurgatiua
leuiter.ꝛ ſtiptica.frigida ꝛ humida.

Operationes

a ¶ Pandecta.c.vts.Paritaria in teſta calefa-
cta ſine liquore loco dolenti ſupponitur.vel eti
am decocta in vino qđ melius ē.ꝛ cuꝫ furfure
in vino albo aliquãtulū acido multū confert.
Curat etiam ſic p̄parata paritaria frigiditatē
ſtomachi et inteſtinoꝝ et dolorē eoꝝ.

b ¶ Cōtra ſtrāguiriā ꝛ diſſuriā paritariā in aq̄
ſalſa coquat̄ ꝛ oleo ꝛ cathaplaſmet̄.Ipa ſimili
ter cocta ꝛ comeſta valet cōtra dolorē ſtoma-
chi ꝛ inteſtinoꝝ ex frigiditate ꝛ ventoſitate Et
criſpelle ex ea facte ꝛ comeſte valent cōtra pre-
dicta Ad eos q̄ ſanguinē reijciunt paritariam
tere:ꝛ extrahe ſuccū ꝛ bibant.

c ¶ Dyaſ.Semē eius cathaplaſmatib9 adhi-
bitū ignē ſacrū extinguit.condilomata ſpargit
cōbuſtionib9 medicat̄.Tumores om̄es com-
peſcit.Puſtulas emēdat.

d ¶ Succus eius cū ceruſa mixta ignē ſacrum
extinguit.et herpetas ſi vnctus fuerit.

¶ Et podagricis medicatur cum ceroto cipri
no aut cum axungia aprino.

¶ Succus foliorum eius in quantitate ciati f
vnius acceptus tuſſientib9 antiquis opitulat̄.
Tumores faucium gargariſmo aut ſuꝑunct9
compeſcit. Dolorem aurium cum oleo roſeo
mixtus mitigat

¶ Gal.Semen eius ſanat vniuerſas flegmo- g
nes in principio ꝛ augmēto vſq3 ad ſtatum:et
p̄cipue cōbuſtionib9 ſuppaſmatus.Sed ꝛ ſuc
cus eius igni ſacro ꝛ doloribus aurium flegmo
noſis conuenit.

¶ Succus eius folioꝝ tumores faucium gar h
gariſmo compeſcit.Et quidam medicoꝝ.His
qui longo tempore tuſſierunt ꝓpinauerunt euꝫ
q̄ autem abſtergat euidentem prebet experiē-
tiam in vitreis vaſis.

Capitulum.cccxxx

PAlma chriſti latine:Arabice Nakala
Serapion li.aggre.ca.Nachala ſiue
nachla.Diuiditur diuiſionibus multꝫ
Nam ſunt rami eius ꝛ ſuccus ramoꝝ ipſorum
et ciphilones eius:ꝛ ſummitates ipius ſine ca-
cumine.ꝛ cortex cacuminis eius.ꝛ eſt kaſri ꝛ re
cens ex eo immaturuꝫ qđ eſt ſicut agreſta vue
eſt balach. Idem auctoritate Galieni.Sub-

ſtantia ſucci ramoꝝ ⁊ ciſſilionū ⁊ ſummitatis ē cōpoſita ex ſubſtantia aquoſa tepida et terrea frigida. ſed corticis ſummitatis ſubſtantia ē in ſeipſa ſiccior. et nō eſt in eo humiditas aliqua. Et ſapor totius arboris eſt ſtipticus. Uirtꝰ eiꝰ eſt deſiccatiua.

Operationes.

A ¶ Pandecta ca. cccccl xij. Confert vlceribꝰ putridis. ⁊ ſtringit iuncturas. et cōfert corruptioni corporis ⁊ oris ſtomachi applicata exterius: aut in potu ſumpta. Sed ſedumactinas. id eſt nucleus ſiue os dactili. qñqȝ cōburit in olla ſicut alie medicine. ⁊ cum extractus fuerit ab igne extinguit in vino. et poſtea abluitur et ponitur loco tucie in collirijs. que ponunt in oculo et ſi nō cōburuntur prima vice comburant iterum. Et virtus eorū eſt ſtiptica cōglutinatiua

B ¶ Quādo miſcet cū lardo cōuenit vlceribꝰ que fiunt in oculo ⁊ exitui oculi ⁊ caſui palpebrarū et incarnat vlcera.

C ¶ Et idē auc. Aben meſuay. Uirtus ciſilionuȝ eſt frigida in fine primi gradus. ⁊ ſicca in medio eiuſdem Confert acuitati ſanguinis ⁊ colere. ⁊ ſtringit ventreȝ. et nutrit nutrimento pauco et curat dolorem ſtomachi.

D ¶ Et idē auctoritate Raſis. Ciſilio cedat fluxum ſanguinis ⁊ colere. ⁊ ſtringit ventrē. et tarde deſcendit a ſtomachi fundo: ⁊ ad eius deſcēſum iuuat zinziber conditum. ⁊ facit ea que facit kafri. id eſt ſummitas ramoꝝ palmi vel cortex ſummitatum eorum.

E ¶ Galienus viij. ſim. far. cap. Finix arbor. ⁊ eſt palma. Finix arbor eſt. id eſt palma ſtiptica participat virtute in oībꝰ eius partibꝰ. ramoruȝ igitur ſuccus auſterus eſt ex aquoſa ſubſtātia tepida et terreſtri frigida cōſiſtens. ſimiliter autem huius nature eſt. et vocatur cenogefalos. id eſt cefalionus eſibilis exiſtens. Fructus ꝟo eius ⁊ maxime dulcis. nō pauca pticipat caliditate. eſibilis exiſtēs. ad multū puenit vſuȝ: nō ſolum extrinſecus appoſitus vbi cōfortare ꝗd et ſiccare ⁊ cōgregare. ⁊ denſare ⁊ conſtringere indigemus ſed etiaȝ aſſumptus vt cibus ſimul cum alijs ⁊ ipſe per ſe.

F ¶ Quod vero vocatur alacer germen exiſtēs molle palme candē cū cenogefalo habet virtutem. quod vero ē velut rectia eiꝰ ſtipticā virtutē poſſidet. ſiccat aūt plus pdictis ceu et conſiſtentia ſubſtantie ſiccius eis exiſtens ⁊ minime participans humiditate.

G ¶ Unde multi in putridinalibus vlceribus coutuntur. ⁊ in farmacijs colligētibꝰ laxis articulorū ⁊ ep..tis ⁊ ſtomaticis virtutibꝰ extrinſecus. Eſt autem radix huius plante ſiccatiue ſine mordaciter virtutis. habens quid ⁊ ipſa ſtipticitatis.

¶ Rabbi moyſes ca. de palma. Cor palme auget ſperma. ⁊ iuuat ad coitum. H

¶ Auerrois in ſuo Colliget. Oēs ptes dactili ſtipticitatē habēt manifeſtā. Sȝ fructꝰ eiꝰ cum maturus aliquā habet ſtipticitatē. Cortices vero arboris pdicte maiorē habent ſtipticitatem aliqbꝰ ptibꝰ ipſius. Pro fructu huiꝰ lege ſupra. Dactilus. in ca. cliiij. I

Capitulum.cccxxxj.

Palacium leporis. Ex herbario. Palacium leporis herba eſt endiuie ſimilis: niſi ꝙ folia eius magis acuta. radices ipſius ſaxifrage ſimilia. Flores parue et ſemen rotundum: magis tamen ꝙ̄ ſaxifrage. Naſcit longitudine duorū cubitorum. Aliqui nominant iſtam herbam domum leporis: ſiue palacium leporis: ſiue herbam leporis. Propterea ꝙ iſta herba leporem a melancolia ſua cuſtodit. Naſcitur in locis vmbroſis ſiue arenoſis

Operationes.

A ¶ Pallaciũ leporis melancolicis multũ eſt cõueniẽs. Uinũ decoctiõis eius valet paraliticis ⁊ ad colicã paſſionẽ ieiune ſumptũ

B ¶ Radix eius in vino decocta puocat vrinã. ⁊ bibitum calcalum frangit. Item potatum ſtranguiriam curat. diſſintericis multũ pdeſt radicem cum vino ſumptũ. Hec herba melancolis magnũ preſtat auxiliũ. Radice in collo pendente generat audaciam. tollitq; timorem Pallacium leporis cũ vino decocta quar. fe. tollit. ⁊ omnibus paſſionibus ſplenis ſingulare preſidium eſt.

Capitulum. cccxxxij.

Plantago maior vel arnogloſſa vel quinq; neruia vel lingua arietis latine grece arnogloſſos. Arabi. liſen. alba mel: Pandecta. clxij. Arnogloſſa. i. plantago. cuius tres ſunt ſpecies. Una eſt femina. cuius folia ſũt lata habẽtia quaſi fila in fractura ſua Alia eſt habens folia ſtricta que lanceola vocatur. et eſt maſculus. et habet fila vel neruos in fractura ſua. ⁊ ob id quinq; neruia vocat̃. ⁊ habet ſtipitem mediũ ſeminib⁹ plenum. fri. eſt ⁊ ſic. in. ij. gradu. Eſt alia ſpecies que vocatur plantago aquatica. pro qua lege barba ſiluana. Sera. lib. ag. cap̃. Liſen. i. Lingua arietis et eſt plantago. Et ſubiungit aucto. Dyaſ. dicitur autẽ Arnogloſſa. ⁊ eius expoſitio eſt lingua agni. Ideo q; greci arnon agnũ vocant: ⁊ gloſſos linguã. Et dicit̃ etiã eptapleuros. id eſt ſeptẽ coſtas habens. nã in folijs eius ſunt ſeptẽ coſte ab epta in greco. i. ſeptẽ ⁊ pleuros coſta. q: habet ſeptẽ neruoſitates manifeſtas in ſimilitudinẽ coſtaꝝ laterũ animaliũ. Cuius due ſunt ſpecies. Maior ⁊ minor. De minori in ſequẽti capitulo dicet̃. Maior ꝟo h; ꝟgas aſperiores: ⁊ folia lata ſimilia oleribus q̃ comeduntur. ⁊ virga eius eſt anguloſa ad rubedinem declinãs. cuius lõgitudo eſt vni⁹ brachij. ſup quã eſt ſemẽ in figura ſua a medietate ipſius ſupra. Et habet radices molles ⁊ plures: ſup quas ſunt pili albi vt groſſitudo digiti. ⁊ reperit̃ in locis lapidoſis ⁊ humidis ⁊ ⁊ vallib⁹ ⁊ ortis ⁊ pratis. Et illa quidẽ maior eſt maioris virtutis q̃; minor.

Operationes.

¶ Galien⁹. vi. ſim. far. cap̃. de Arnogloſſa ſiue plantago maior. Hec plãta mixte cõplexiõis eſt. Habet em̃ quid aquoſum frigidum. habet aũt quid ⁊ auſterũ quod eſt terreſtre frigidum et ſiccum quare infrigidat ⁊ deſiccat. ⁊ ſm ambo ſecunde eſt abſtantie. Quecunq; aũt cũ ſtipticitate farmaca deſiccant omib⁹ malis veterib⁹ vlceribus ⁊ reumatib⁹ ⁊ putrefactionibus conueniunt. ⁊ ideo etiã diſſinterijs. nam fluxus ſanguinis figunt. A

¶ Et ſi qd guſtũ eſt refrigerant ⁊ conſolidatiua ſimul ſunt maloꝝ vlcerum. tam recentiũ q̃; veterum. In omnib⁹ autẽ huiuſmodi farmacis vel prima vl' nulla vltima arnogloſſa eſt ꝑpter ꝓportionem complexionis. B

¶ Nam et ſiccitas participat ⁊ frigiditas non ſtupefactiue. ſed ⁊ fructus eius et radices con ſimilis virtutis ſunt niſi q; ſicciores et minus frigide. ſed fructus quidem plus ſubtilium partium eſt. radices vero plus groſſarũ. Ipſa autem folia herbe deſiccate plus ſubtiliũ partium ⁊ minus frigide ſunt virtutis. eius exalata ⁊ euaporata ſuꝑfluitate aquoſa. Ipſarum preterea quidem ergo radicib⁹ quidã ad dentium dolorem vtuntur maſticando. ⁊ lotionibus ipſarum decoctarum ad opilatiões ⁊ epatis ⁊ renum vtuntur eis. C

¶ S; ⁊ folijs ⁊ m̃lto mag; adhuc fructu. Participãt em̃ hec oĩa abſterſiue virtutis: quantũ decet ea ſm eſſe. Et in ipſa herba putat̃ ſuꝑari: tamen a multitudine humiditatis. D

¶ Pandecta cap̃. vt ſ. Arnogloſſa. i. plãtago vtilis eſt ad ſiccandũ vulnera ⁊ mundificãdu; putredinem eoꝝ. epar ꝯfortat. repugnat ſacro igni ne corpus ambiat. valet etiã emorroidib⁹ E

omnem dolorem qui est ex ignis adustione re/
frigerat.
F ¶ Succ9 eius cū albumie oui ſumptus libe/
rat ycterică. vtilis eſt emoptoicis ꝛ diſſinteri/
cis. ꝛ q̄b9 fluūt menſtrua vel emorroide. vulne/
ra pulmonis curat. Radix eius in aqua cocta
dolorē dentiū mitigat: ſi os ex illa aqua lauet.
Succ9 ei9 valet ꝯ opilationē renū. Delet ma/
culas nigras. ꝛ ſtringit ſanguinē. Herba ipſa
maſticata dolorē dētiū tollit. Succ9 eius da
tus q̄rtanario ante duas hora acceſſiōis con
fert. Ualet etiā ad vulnera recētia cū axungia.
G ¶ Sera. auct. Gal. Uirtus ei9 eſt q̄ incarnat.
Et ꝯfert vlcerib9 corroſiuis oībus ꝛ putredini i
eoꝝ. ꝛ ꝑpter h̄ ꝯfert vlcerib9 inteſtinoꝝ. ꝛ incar
nat fiſtulas ꝛ alia vlcera antiqua. Et ſemē ei9
ꝛ radix ſunt ꝓpinqua huic ꝟtuti: niſi quia ſunt
ſicciora ꝛ fortiora. Et ſemen eius eſt multū ſub
tile. ꝛ radix eius eſt groſſe ſubſtantie. ꝛ ipa con/
fert dolori dentium quando maſticatur: ꝛ qñ
fit collutio oris cum aqua eius.
H ¶ Et ſemina quidē ꝛ folia ꝛ radix ſunt aperiti/
ua opilatiōis epatis ꝛ renum. ꝑpter abſterſio/
nem q̄ eſt in eis. niſi quia ſemē eius eſt fortius
in hoc ſatis. q2 in oīb9 iſtꝫ eſt ꝟtus q̄ abſtergit
ſatis. ꝛ fortaſſe eſt ꝟtus in hac herba dū eſt re/
cēs. niſi q2 vincit ab humiditate q̄ eſt in ea: vñ
nō eſt manifeſta ſua opatio ꝑpter ſuā victoriaꝫ
humiditatis. ꝛ qñ deſiccant folia eius ſit vir/
tus ei ſubtilior ꝛ minus frigida. qm̄ aquoſa ſu
perfluitas q̄ eſt in ea reſoluit et deſtruit.
I ¶ Et idem auct. Alexandri. Arnogloſſa reti/
net ventrem quando bibitur: ꝛ fit criſtere cum
ea. ꝛ confert febribus tertiane et quartane qñ
bibitur ſuccus eius.
K ¶ Dyaſ. c. de Arnogloſſa. Arnogloſſa cata/
plaſmatibus adbibita ſordida vulnera purgat
ꝛ reumata ſiccat. Profluentib9 ſanguinem oc
currit. Maculas nigras ꝛ epictidas curat. et
cicatrices vulneꝝ facile ducit. Semē eius tun
ſum ꝛ in puluerem redactū ꝛ vulneri aſperſum
ſanat. Uſtionib9 ſingulare preſidium eſt.
L ¶ Morſib9 caninis auxiliū preſtat. ꝛ tumori/
bus ꝛ ſcrofis maxime ſi cum ſale imponat. Co
cta ꝟo folia ipſius cum aceto ꝛ ſale diſſinterijs
ꝛ c iliacis opitulantur. maxime ſi cum lenticu/
la adhibeātur ydropicis cocta ſuccurrit. Epi/
lent icis ꝛ aſmaticis ꝓdeſt accepta. Succ9 ei9
vulnera oris purgat gargariſmo.

Capitulum. cccxxiij

PLatago minor. Sera. li. ag. c. Liſen ꝛ eſt plātago. Cui9 due ſunt ſpecies ſcꝫ maior ꝛ minor. De maiori iam dictū eſt. Sed minor habet folia ſubtiliora ꝛ mino

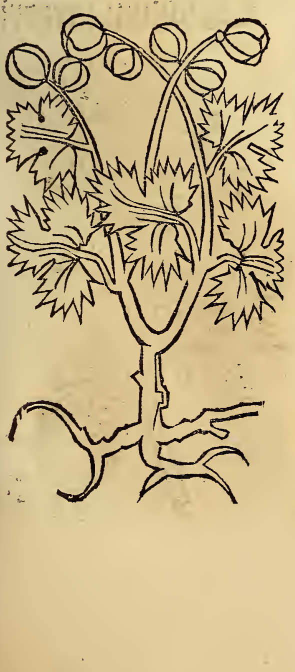

ra ꝛ tenuiora q̄ folia maioris. ꝛ habet virgam
que inclinatur verſus terram: multos ramu/
los habentē. ꝛ flos eius eſt croceus. ꝛ ſemē ei9
eſt in radice lingue. ¶ Dyaſ. cap̄. Arnogloſ/
ſos. Eius genera ſunt duo. Unū dicitur poli/
pleuron. Eſt etiam aliud: ſed minus. Minus
ꝟo habet minuta folia ꝛ anguſta ꝛ lenia. vir/
ga ei9 multos habet angulos inclinata ad ter
ram. florem viridem habens. ꝛ ſemen ſup ipaꝫ
virgam. Naſcitur ꝟo in cardiarijs locis.

Operationes

¶ Dyaſ. cap̄. de Arnogloſſa inq̄t. Minoris
plātaginis ſucc9 collutioni dat oris ex folijs ꝛ
ſanguināt es gingiuas curat.
¶ Itē ſuccus tepefact9 fomēto vētris dolorē
tollit. Succus bibēdus eſt eis q̄ purulēta re/
ijciūt cū ſanguine. In ſerpētis morſu planta/
go minor trita cū vino ſumit.
¶ Comeſta aūt ſola vel cū lenticula cocta et
oleo viridi cū aceto diſſintericos ꝛ ſtomati/
cos curat. Si cui vulnus ſecus oculū vel na/
ſum natum fuerit: ſuccus eius cum lana molli
impoſitus ꝑ dies nouē curat.
¶ Itē ſucci ei9 cocleariū vnū bibitum lumbri/
cos excludit. ſilr facit piſtaura i vmbilico poſi
ta. Si qua duricies in corpore naſcitur her/

bam piſtatam cum axungia ſine ſale quaſi ma
lagina impone. Succus ei9 in qua inulſa an/
te duas horas acceſſiõis potui da quartana/
E rijs ꝛ miraberis eius effectũ.
¶ Ad podagrã ꝛ omnẽ neruoꝝ dolorẽ vel tu
morẽ folia eius piſtata cũ modico ſale optimũ
eſt. vulnera recẽtia cũ axungia veteri curat ſic
ꝛ parotidas. Si cui pedes doluerit ex itinere
cũ aceto impoſita tumorẽ ꝛ dolorem tollit. Fi
ſtulas tunſa ꝛ impoſita facillime ſanat.
¶ Oẽs difficultates veſice folia ꝛ radix ei9 po
tata fortiter medenꝭ. qꝛ abundãter infrigidãt
et deſiccant ꝛ reprimũt. ꝑpter quod ad vlcera
maligna ꝛ reumatica ꝛ putrida iuuãt. Herba
ipſa diſſintericos iuuat: ꝛ emorroidas reꝑmit
F Uſta infrigidat ꝛ glutinat. deſiccat eñi abſqꝫ
mordicatiõe.
G ¶ Semen aũt ei9 ꝛ radix ſilia ſũt ꝟtute. ꝑpter
qd̾ ſicciora ſũt ꝛ min9 frigida. Semẽ ꝑterea
hꝫ ſubtiliãdi ꝟtutẽ. folia extenuãdi. radix im/
pinguãdi q̃ maſticatꝭ in dolore dẽtiũ. Ad oris
etiã lauationẽ facit ꝛ epatis ꝛ renũ emfraſim.
H ¶ Multi dicũt radicẽ ei9 collo ſuſpenſã ſcro/
fas naſci non dimittere. Hec predicta etiam
Serapion refert auctoritate Dyaſcoridis: li
cet per alia verba.

Capitulum. cccxxxiiij.

Platan9 arbor. Pandecta. ca. cccxvij.
Dulb vel baccã arabice. grece ſuffice/
re. latine platan9 arbor vel ſcotanum.
Ubi ſciendũ ꝙ ſcotanũ qua in Hiſpania tin/
gunꝭ panni. ꝛ nos vocam9 eã barzi. ꝛ eſt plata
nus arbor vt ptꝫ ꝑ ꝯcordiã Auicẽne eius cap.
cũ Dyaſ. cap. de platano. ꝛ ꝓfert velut nuces
paruas. vt Jo. Serap. c. de dẽti frigĩis. Itẽ
in Dyaſco. ſcḋm trãſlationẽ arabicã ca. de Pla
tano. Arbitror platanũ eſſe dulb. Itẽ Ste/
phan9 cap. de platano. Platan9 eſt dulb. Se
rap. lib. ag. cap. Dulb. aucto. yſaac. Dulb eſt
arbor magna extenſa. habẽs folia magna ſi/
milia palme man9 hoĩs ſimilia foliĩs kerue. ni
ſi qꝛ ſũt minora. quoꝝ ſapor eſt amarus ponti
cus. ꝛ cortex ligni eius eſt groſſus rube9. Co/
lor ꝟo ligni eius qñ ſcindiꝭ eſt medi9 intꝰ glau/
cedinẽ ꝛ rubedinẽ. ꝛ hꝫ florẽ paruũ lenem glau
ci coloris: In cuius loco qñ cadit naſciꝭ gra
num aſperum glaucum vergens ad ruborem.
puluerulentũ in ſuꝑficie ſicut granũ catapucie.
hec in Hyſpania vocaꝭ palma chriſti. cũ qua
ibidẽ tinguntur panni. ſimiliter folia eius ſimi
lanꝭ foliĩs ellebori nigri. Gal. vij. ſim. far. cap.
de Platano inquit. Subſtantia eius eſt frig.
ꝛ hu. non longe a rebus temperate cõplexiõis
Dyaſco. cap. de platano. Platanus habꝫ vir
tutem fri. et hu.

Operationes

¶ Galien9. Folia ei9 recẽtia qñ terunꝭ ꝛ ponũꝭ A
ſicut emplaſtꝝ ſuꝑ apoſtemata q̃ fiũt in geni/
culis: ſedat eas ſedatiõe manifeſta. ſed corticꝫ
eius virtus eſt q̃ deſiccat adeo ꝙ cortex ipẽ co
quiꝭ cũ aceto: ꝛ ꝯfert dolori dentiũ.
¶ Nux ꝟo eius qñ adminiſtraꝭ cũ axũgia: cõ/ B
fert apoſtematib9 q̃ accidũt a cõbuſtiõe ignis
Cortex eius qñ cõburitur eſt medicina deſic/
catiua abſterſiua. Confert egritudini cũ qua
eleuaꝭ cutis ꝛ cinis eius curat vulnera in qui/
bus eſt ſordes ꝛ putredo ꝑpter nimiã humidi
tem exiſtentem in eius loco.
¶ Et oportet ꝙ caueatur multum a puluere q̃ C
eſt in foliĩs eius ꝛ in fructu. quia eſt nociu9 val
de canne pulmonis. Ideo qꝛ deſiccat multũ
et inducit aſperitatem. ꝛ nocet voci et locutio
ni: et etiam vſui ꝛ auditui: ſi cadit in auribus
vel in oculis.
¶ Dyaſ. Emplaſtꝝ ei9 ſedat apoſtemata cali/ D
da q̃ fiũt in genu. Et qñ cortex ei9 ꝛ nux ei9 cõ/
burunꝭ. ꝛ fit emplaſtꝝ cum eis ꝛ adipe porcina
aut arietina ꝯfert vlcerib9 putridis. Simili/
ter ꝛ eius cinis facit ſolus hoc.

E ¶ Et quando coquũtur folia eius recentia cũ vino. et fit emplaſtrum cum eis: prohibet curſum humorum ad oculum. ⁊ reſoluit apoſtemata flegmatica. et quando cortex coquitur cum aceto: et fit collutio cum eo: confert dolori dentium.

F ¶ Et quando fructus eius recẽs bibitur cum vino confert morſib⁹ venenoſis. ⁊ quando adminiſtratur cũ axungia curat cõbuſtionẽ ignis Et puluis foliorũ eius quando cadit in oculũ aut aures nocet multũ. Similiter ⁊ puluis ꝗ eſt ſuper fructũ eius.

G ¶ Cortex eius cum vino ſcorpionum ictus reſtringit. Lanugo foliorum oculis ⁊ auribus eſt inutilis.

Capitulum. cccxxxv.

Paliurus. yſidor⁹. Paliurus eſt herba aſperrima ⁊ ſpinoſa. Gloſa ſup Eſaiã xiiij. c. Paliurius tanta ſpinarum circundatiõe denſcit. vt pro aſperitate vix tangi poſſit. Plinius li. xiij. Cirenaica regio Lothon prepoſuit ſue paliuro. Fructicoſior eſt hec fructuq; magis rubens. cuius nucleus non ſimul manditur. Jocũdus per ſe atq; ſuauior vino: quin ⁊ vina ſucco ſuo cõmendans.

Operationes.

A ¶ Plinius lib. xxiiij. Paliuri quod eſt gen⁹ ſpine: ſemen eius afari zuram vocant. Contra ſerpentes efficaciſſimũ eſt Jtem calculoſis ⁊ tuſſi folia vim aſtrictoriam habnet.

¶ Radix diſcutit pannos: collectiones vomicas vrinas trahit potata. Decoctum eius in vino aluum ſiſtit. Serpentibus aduerſatur. Radix precipue datur in vino. Bacce purgationi mulierum proſunt. Ciliacis. diſſintericis. colericis prodeſt: radix decocta ⁊ illita extrahit infixa corpori. Utiliſſima quoq; tumorib⁹ eſt ac luxatis: B

¶ Dyaſcorid. Paliurus eſt que ab aliis acus palearis dicitur. vel cicer domeſticum vocatur. Folia eius ⁊ radix ſtiptice virtutis ſunt. ita vt ventrem fluentem conſtringant. Jn hoc quoq; dyaforetice virtuti participant. vt in veſica lapides frangãt. ⁊ ex torace atq; pulmone ſputamina flegmatica cum humore educant. Dicitur ⁊ lauaria. eo ꝙ plerıq; ex ea lauant. Semen illius bibitum tuſſim cõpeſcit. Lapides veſice frangit. morſib⁹ venenatis occurrit. C

¶ Eius elixatura bibita ventrẽ ſtringit. vrinã puocat. Uenenis acceptis obuiat. Folia eius vt cathaplaſma impoſita curant apoſtemata ſi ſint recentia. radicib⁹ quoq; ſicut ⁊ foliis eſt virtus ſtiptica. D

Capitulum. cccxxxvi.

Paſtinaca domeſtica. Iſidor9 dt: eo q̄ radix ei9 ſit p̄cipu9 hoīs paſt9. Eſt eni̅ odoratu iocūda: cibo delectabilis. Palladius li. iij. Paſtinaca vere ſerit᷑. Primo ſemine ponit᷑ ⁊ plātis loco pingui ⁊ ſoluto alti9 paſtinaco. raraq̄ ſtatuēda eſt robur accipiat.
¶ Plini9 li. xix. Lignoſiora ſunt ortulana q̄d. i. a nobis poſita in cartilaginū genere. mirumq̄ ſaporis vehementiā oīm̄ib9 inelle. Ex his vnuȝ eſt genus paſtinace ſed agreſte qd̄ ꝓuenit ſpōte ſchaphilinus grece dicit᷑. Altera vero ſcȝ domeſtica: ſerit᷑ radice vel ſemine. Primo vere vl' autūno vt placet bigino Februario Auguſto Septembri Octobri. ſolo q̄ altiſſime refoſſo vtilis eſſe incipit annicula vtilior yma. gratior autumno. pariniſq̄ maxime. Et ſicq̄ȝ virtus ei eſt intractabile
¶ Sera. li. ag. ca. Lezar. id eſt paſtinaca. Eſt ex ea domeſtica et ſilueſtris. Domeſtica quidē eſt nota. Et illa habet radicem in longitudine vnius palmi: boni odoris. que comeditur.

Operationes

¶ Gal'. viij. ſim. far. c. Staphilinū. i. paſtinaca Domeſtica quidē debilior. ſilueſtris vero fortior ē ad oīa. Domeſtica vrinas mouet: ⁊ mēſtrua ꝓuocat. ⁊ tota q̄dē herba. maxime vo ſemē ⁊ radix Habȝ aūt ⁊ q̄d abſterſiuū in ſe. quo circa ⁊ fagedenoſa vlceꝝ q̄dē cū folijs viridib9 ⁊ melle cathaplaſmant aut mundificant.
¶ Et idē in libro de cibis. c. de paſtinaca. Radices hāꝝ domeſticaꝝ comedūt᷑. Alimētū q̄dē minus rapis p̄ſtes calefaciūt aūt manifeſte. i. in medio ſecūdi grad9: ⁊ humectāt in primo gradu. ⁊ aliq̄d aromatizās: indigeſtibilitas quidē igit᷑ ſimiliter ipſis ineſt ⁊ alijs radicib9. Urinatiue aūt ſunt. Et ſi abundat aliquis in ipſarum vſu mali chimi generantur
¶ Silueſtrē paſtinacā q̄dā vocāt daucū: magis vrinatiuū q̄dē exiſtētē. magis aūt medicinalē iā ⁊ multa decoctiōe indigentē ſi debeat q̄s comedere ipm. De illa lege ca. Daucus.
¶ Dyaſco. Paſtinace vis oīs in radice et ſemine cōſtituta eſt. Diſſintericis quoq̄ veniſtȝ vtilis eſt. Dentes eius radice circumdati credūtur a dolorib9 releuari.

Capitulum. cccxxxvij.

Panis porcin9 latine. Arabice Buthormarien. vel acharincha vel artanita. grece vero leucopodion vel ciclamin9 Ubi ſciendum q̄ Auicen. lib. ij. ca. de Artanita. dicit q̄ archarincha vel artanita eſt ciclamen: et eſt panis porcinus.

¶ Sera. lib. aggre. c. Buthormarien Dicit᷑ buthormarien. id eſt Ciclamē. Almanſor ca. de Apoplexia. In criſteri namq̄ quod facit ponit artanitam et buthormarien. credo q̄ ſit error in ſcribēdo. q̄m buthormartē ſm Sera. eſt ciclamen. Et artanita ſm Auicennam eſt ciclamen. ¶ Unde Serapion lib. aggre. auctō. Dyaſco. Buthormarien. i. ciclamen. ⁊ habet folia ſimilia plante: que dicit᷑ ciſſus. i. edera. niſi quia ſunt maculata maculis albedini trahentib9. ⁊ habet virgam ad nigredinē tendentem ſine folijs. cuius longitudo eſt quattor digitorum ⁊ amplius. ſupra quam eſt flos ſimilis roſe rubeus aut purpureus. et habet radicem nigram. groſſam. rotundam. latam et preſſam ſimile rape. naſcitur in locis vmbroſis. maxie ad vmbram arborum. Et incidit᷑ hec radix et ſiccatur ſicut ſquilla.
¶ Dyaſ. ca. de ciclamine ſm tranſlationeȝ noſtram. Ciclamen. i. panis porcinus. folia habȝ ſimilia ciſſos. ⁊ vario colore picta. inter q̄ ſunt et alba folia. tyrſus ei eſt nudus ſine folijs vnius palme. habens in ſummo flores roſeos vel purpureos. cuius radix nigra eſt. intus vero alba et groſſa et lata ſicut rapa.
¶ Galienus. vij. ſimpli. farma. capit. de Ciclamine. Ciclaminus varius virtute eſt. etenim abſtergit ⁊ incidit ⁊ attrahit ⁊ dyaforat. palam

rum eſt ex actib9 q̄ ſm partē. Et ſubdit. Ali9 ve/
ro ciclaminus: quē quidā Ciſſanchomium no
minant. eo ꝙ odore ⁊ flore aſſimilatur. Radi/
cem inutilē habēs. fructū vero hab3 operatiuū
ſufficienter. ¶ Plinius. ca. de ciclamine. Cicla
men id eſt panis porcinus. in folijs eſt ſimile ciſ
ſos in figura. Et ſunt colore varia. radix nigra
et rotunda. in medio depreſſa Eſt ei tyrſus nu
dos cum flore purpureo. Eſt aliud genus cicla
minis. quod appellant ciclatemon. folia hab3
ciſſos ſimilia: ſed minora haſtam groſſa3 ⁊ no/
doſam. que haſta ſi arbore3 proximā habuerit
adheret illi. florem habet albū ⁊ odoratū. ſemē
butruoſu3 ⁊ ſimile vuis: ⁊ velut ciſſos. Gultu3
habens muſcilaginoſu3 ⁊ viſcidū. ſed inutile. lo
cis aſperis ⁊ aridis naſcitur. Idem. Ciclamen
ca. eſt ⁊ ſic. in. iij. gradu. qui et caſſamus panis
porcinus ⁊ malumterre appellatur. Radix ei9
taburoſa. que quanto maiores tanto meliores
ſic ꝙ ipa radix recens et exſiccata magnā hab3
efficaciam. ſed recens maiorem habet. Debet
autem circa finem autumni colligi. ⁊ in q̄ttu/
or partes ſcindi. ⁊ cum filo ſuſpendi. ⁊ paru3 ad
ſolem ponatur: ⁊ in vmbroſo loco exiccetur.
Habet autem virtutē diſſolutiuam et conſum
ptiuam.

Operationes.

A ¶ Pandecta: ca. xiiij. ad emorroidas inflatas
⁊ nō fluētes: ſed exteri9 apparentes ſup aſpgat
puluis eius: vel illiniat ex ſucco ei9 ſi interuſlat
tant: inij ciant in modica quantitate p criſtere.

B ¶ Ad mēſtrua ꝓuocanda ⁊ matricē mundifi/
candā triferā magnā reſolue in oleo muſcelli/
no vel cōmuni. ⁊ buliat in igne cū ciclamide et
de bombace in h̄ intincta fiat ſuppoſitoriu3.

C ¶ Contra teneſmonē ex flegmate vitreo ſuc/
cus radicis ei9 cū oleo cōi in ipo pomo buliat
et bombix intincta ſuperponatur.

D ¶ Contra vicium ſplenis. malum terre in mul
ta quantitate mundatu3 ⁊ contritu3. per ſex di
es in vino ⁊ oleo moretur: vt vbi marceſcāt: cu
ius colature addatur cera ⁊ parum aceti: ⁊ de
coquatur ad ſpiſſitudinem: precedentib9 alijs
mollificatiuis. hoc efficax eſt ſi poſtea inunga
tur: vel ex ſucco eius vel ex puluere. ſi deeſt ſuc/
cus. confice cum oleo ⁊ cera in modū vnguēti
et inunge egrum ſepe.

E ¶ Contra apoſtemata ex cauſa frigida. q̄ non
poſſunt rumpi pre ſpiſſitudine cutis. pomū ip/
ſum conteratur ⁊ in oleo buliat ⁊ calidum ſup
ponatur aut per exteriora purgabitur.

¶ Contra fiſtulā renta de radice eius facta ſi
imponatur os amplificat. ⁊ os aliquod ſi inte/
rius fuerit attrahit vt melius cum tenaculis at
trahi poterit: puluis eius carnem ſupfluā cor/
rodit. Cōtra polipū puluis ei9 ſup aſpgatur
ſup ſtuellum qui in naribus ponatur.

¶ Dyaſ. Radix eius cū aqua bibita: flegma ⁊
tumores p ventrē deponit. mēſtruis imperat
ſuppoſita ⁊ bibita. Et dr̄ ſi ſup radices eius mu
lier pregnans tranſierit aborſum facit.

¶ Diu pturiētib9 ſub femora poſita citius pa/
rere facit. Cum vino bibita venenis cōtraria ⁊
quā maxie bibētib9 leporē marinū cathaplaſ/
matib9 adbibita morſus venenatos ſaluberri
me curat. Vino mixta aut bibita cum paſſo aut
cum mulſa aquata in modū. ʒ. iij. yctericos pur
gat ⁊ ſpleneticos. ⁊ ſi in oleo calido coopti fue/
rint vt ſudare poſſint bonum eſt: quo ſudore i/
uenies coleram rufam deponere

¶ Succus eius melli mixtus ⁊ narib9 immiſ/
ſus caput purgat. Tunſa ⁊ ano ſuppoſita hu/
mores deponit. Trita ⁊ vmbilico impoſita et
ſup pectinem ventrē mollit. Cathaplaſmatib9
adhibita tumentē ſplenē attenuat: et ſucci ei9
ʒ. ij. accepte cum modico vino hec potiſſime fa/
cit.

¶ Galienus. Succ9 ciclaminis emoroidas
aperit ⁊ ꝓuocat violēter ad egeſtionē in licinio
appoſitus. ita aūt ⁊ cū his q̄ in ſcliroſis ⁊ ſcrofu
lae: et oīes alias duricies euaporēt. Oportet
aūt (vt puto) eſſe bibendū aquam eius vſq3 ad
tres. ʒ. vel cum vino dulci vel cum mellicrato:
Et ſubdit. Eſt alia ſpēs ciclaminis cui9 radix ē
inutilis. fruct9 vero eſt opatiuus ſufficienter. q̄
circa ⁊ cu3 vini albi ciatis duobus bibitus plu
ribus dieb9 ſanat ſplenes. mouens ⁊ vrinas et
ventrē ſubducens.

¶ Auicēna li. ij. ca. de Artanita. i. panis porci/
nus. Artanita illud quod de ea adminiſtrat̄ ē
radix eius que eſt inciſiua: reſolutiua. ⁊ eſt bo/
na dolorib9 iuncturaꝝ. ⁊ vtriuſq3 anche. ⁊ facit
ſternutationē. ⁊ vehemēter aperit opilatione3
et cōſtrictionē narium ⁊ colatorij. et cōfert ſin/
gultui. ⁊ eijcit ſemen. Et eius decoctio val3 pū/
cturis venenoſis. ⁊ ſimiliter ſyrupus eius loco
eius ponitur in iuuamento quod efficit vene/
nis equale pōdus de ariſtologia longa ⁊ ſemi
ne citri ⁊ mentaſtro.

¶ Iohānes meſ. c. de artanita. Artanita ē pa
nis alcuruit: vel panis porcinus. ⁊ ab alijs pa/
nis fauni dr̄. ⁊ inueniūtur ex eo parū ⁊ magnu3
Magna aūt radix eſt in modū rape rotunde:
cui9 ps exterior eſt terrea nigra. interior aute3
alba. Et eleuātur radices ſup frondes ⁊ flores
ſm ſemitā violaꝝ ſu3 albidarum ſine eleuatio
ne ſtipitis ſupra radices. Paruu3 autē hab3 ra
dices ſubterraneas plurimas in modum auel/
lane: ⁊ cicerum. Ca. ⁊ ſic. complexionis eſt in

in principio tertij gradus. ⁊ eſt inciſiuū ſubtilia tiuū. calefactiuū. reſolutiuū: abſterſiuū. mūdificatiuū. ⁊ aperitiuū opilationū. Et ē ex rebus ſudorem exuberare facientibꝫ. ⁊ ex mapie mundificantibꝫ cutim: et reſoluentibꝫ feditatem eius.

¶ Et dixit Serapion. Accipe ſuccis eiꝰ. ʒ. iiij. ⁊ diſſolue cum zuccaro ⁊ coque vſqꝫ ad tertiam partem. et ꝓpinetur in mane. eſt enim medicina certa ad ytericiam. Et dixit grecus. Succus eius cum mellicrato aut ſecaniabin. et ꝓprie de quolibet partes equales cocte ⁊ ſumpte ſm ſuperiorem decoctionē ſunt medicina expꝫta ad ytericiam citrinā. Ponit qꝫ meſ. in codē capitulo duas deſcriptiones vnguenti deartanita. quas ibi require.

¶ Idem Iohānes meſ. Solutiōe educit flegma muſcilaginoſuz ſumptū ⁊ ſuppoſitū: ⁊ etiam linitū ſup femur. Et cōfert colice flegmatice. ⁊ ei que fit ex retentiōe fecis. ⁊ ē ex rebꝫ mūdificantibꝫ caput ⁊ oculos. ⁊ ꝓprie purgat caput purgio ex eo facto. ⁊ abſcindit emigraneā frigidam ⁊ ſodam. ⁊ cōfert tremori. ⁊ paraliſi.

¶ Et dicitur ꝙ ſi ſuſpēdat in collo mulieris radix eius ipa nō concipit. ⁊ linit ex eo anus ⁊ cōfert egreſſui eius.

Capitulum. cccxxviij.

PEonia latie. ara. Ninuſer grece pētere bon vel pentabocain. vel pernia vel glikiſide. Sera. li. ag. c. peonia. auc. Diaſco. Peonia eſt arbor. ⁊ eiꝰ due ſunt ſpēs. ſcꝫ. maſculus ⁊ femina. Et maſculi ſunt folia ſimilia folijs nucis. et radix eiꝰ ē groſſa ſicut digitꝰ: et lōga lōgitudie palmi. color eiꝰ ē albꝰ. Femine vero folia ſunt ſimilia folijs ſmyrnion. et ſuper ſummitates ramoꝝ eiꝰ ſūt ſicut camerule. et apparēt in eis ḡna rubea ſicut ſanguis parua ſimilia granis granati. Et inter illa grana ſūt ſemina nigra ſeu purpurea. et radix ipſius ē ramoſa ⁊ radices eiꝰ ſunt ſiles glandibꝫ. vij. vel viij. ſiles radicibꝫ affodilloꝝ. Idē aucto. Gal. Subſtātia eius ē ſubtilis. ⁊ ſapor eiꝰ ē ſtipticꝰ pauca ſtipticitate cū dulcedine. et qn̄ diu maſticat apparet i ea acuitas ⁊ mordicatio ⁊ amaritudo pauca virtꝰ eius eſt que calefacit caliditate pauca. et deſiccat deſiccatione forti.

¶ Auicen̄. li. ij. c. de peonia. Peonia alia ē maſculus ⁊ alia femina. Maſculus quidē radices hꝫ albas groſſas vt digitū. ſtipticū habēs guſtum. et femina hꝫ radices in plurimas ptes diuiſas et ramoſ. eſt ca. et ſic. vehementer. In ipa ſunt exiccatio et ſtipticitas cū reſolutiōe et apꝫtione ⁊ ſubtiliatiōe et inciſione et abſterſione. Et qn̄ maſticat vna hora apparet poſt eā acuituas ad ſtipticitatē declinās. ¶ Iſidorꝰ. Peonia dicit a peone medico a q̄ inuēta ꝓhibetur. Hāc quidē glikiſidē vocāt. eo ꝙ dulcis ſaporis ſit. vel penterobinā a numero granoꝝ. vel vt alij dactilos a ſimilitudine digitoꝝ. naſcit aūt in inſulis. ¶ Ex herbario. Peonia in ſummitate hꝫ mali granati magnitudinē q̄ noctu lucet q̄ſi lucerna. et hꝫ ḡnū cocti ſimilez. noctu a paſtoribꝫ iueniť. res eſt ſaluberrima.

Operationes

¶ Pla. Peonia ca. eſt et ſic. i. ij. gra. Hec ꝯtra epilentiā hꝫ ꝟtutē occultā collo patiētꝫ ſuſpēſa vt teſtať Gal. de q̄dā puero. cꝰ collo dū ſuſpēſa erat nō patiebať. ea vero ſublata morbo affligebať. Sꝫ q̄dā dicūt ħ nō de q̄libet veꝝ eſſe ſed de quadā ſpecie tm̄. Ad idem valet puluis eius datus in ſucco pigani. Cōtra paraliſiꝫ datur ſuccus eius cū vino decoctionis caſtorei. Cōtra ſtrāguiriā et diſſuriam datur vinum decoctionis eius pulueris. A

¶ Conſtā in libro graduuꝫ. Peonia eſt in. iij. gra. ca. et ſic. Quidam habet ponticitatis. ⁊ q̄dam dulcedinis. Qua maſticata ſentitur i ore amaritudo modica cum aliquanto acumine. Unde prouocat menſtrua cum melle bibita. Epatis et ſplenis opilationem cum acumine aperit ventrem. cōſtipat cum ſua ponticitate. B

Ideo ꝙ cuȝ vino bibit dyarriã in inteſtinis cu
rat. epilenticos quoqȝ iuuat
¶ Auic: Peonia ẽ ca. ⁊ ſic. vehemẽter. In ipſa
E ſunt exſiccatio ⁊ ſtipticitas cũ reſolutõe ⁊ aper
tione ac ſubtiliatione ⁊ inciſione ⁊ abſterſione
et qñ maſticaᷣ apparet poſt eã acuitas ad ſti-
pticitatẽ declinãs. Abſtergit veſtigia nigra ĩ
cute. cõfert podagre. cõfert epilẽtie. ata ꝙ etiaȝ
ſuſpẽſa. Et vt inq̃t Iudeꝰ q̃dã: ſuffumigatio
facta cũ eiꝰ ſemĩe cõfert demoniacis ⁊ epilẽti-
cis: et ſanat eos. Ego aũt dico ꝙ hec ẽ forſitã
ſpecies peonie romane. Nã illa q̃ ex India fer
tur ad nos nõ habet effectũ in hoc caplõ.
D ¶ Et bibunᷣ de ſemine illiꝰ. xv. grana cũ vino
aut mellicrate. ⁊ cõferũt incubo valde. Naturã
retinet decocta cuȝ ſyrupis ponticis. ꝓhibetqȝ
materias effuſas ad ſtomachũ. et mordicatio
nem ipſius. Radix eiꝰ ꝯfert ycteritie. ⁊ apit opi
lationẽ epatis. Potꝰ eiꝰ vrinã ꝓuocat. ⁊ eiꝰ de
coctio cuȝ vino ventrẽ ſtringit ⁊ ꝓuocat. De
radice ipiꝰ q̃ntitas auellane ꝯfert dolori renuȝ
ac veſice. Grana eiꝰ cũ vino cõferũt ſ̄focatiõi
matricis. ⁊ abſcindunt fluxum ſanguinis.
E ¶ Dyaſ. Peoniã gideõ dactilicuȝ vocat: ⁊ ra-
dicẽ eiꝰ peoniã. haſtas hȝ cũ ramuſ lõgas dua
bus palmis. ⁊ ẽ maſculꝰ ⁊ femia. Maſculꝰ hȝ
folia iunci regali ſilia. femĩa ṽo folia diuiſa ⁊ ĩ
ſummo emittit ex ſe virgas q̃ſi cucurbitaꝝ ca-
riolas. folliculos hȝ velut amigdala. in quibꝰ ẽ
ſemẽ diuiſuȝ ⁊ minutuȝ ac rufuȝ malogranato
ſimile. ſȝ in medio ſunt quiqȝ vel ſex grana ni-
gra ⁊ ſubpurpurea. radix maſculi groſſitudinẽ
hȝ digiti duobꝰ palmis. lõga ⁊ guſtu ſtiptica.
Feĩa ṽo radicẽ hȝ ſicut balanꝰ in ſex vel ĩ vij.
partes diuiſaȝ affodillo ſimilẽ. ⁊ illa dr̃ pionia
de qua in ſequenti caplõ diceᷣ.
F ¶ Daᷣ hec mulieribꝰ vt facile purgari poſſint ĩ
modũ amigdale. cum vino bibita dolorẽ ĩtrã-
neoꝝ cõpeſcit. yctericis ac nefreticiſ ⁊ veſice do
loribus in vino elixa ⁊ bibita maxĩe ſubuenit.
ventrem abſtinet: ſtomachoqȝ comeſta ſani-
tatem prebet.
G ¶ Stomaticȝ dolorẽ tolli. ⁊: ab infantibꝰ co
meſta initiũ calculoꝝ excludit. nigꝝ ſemẽ acce-
ptũ lõgiꝰ arcet ꝑſſurã ſomnioꝝ ⁊ offocatõnes
H ¶ Radix mẽſtrua multũ mouet. Cũ amigdalo
ṽo imulſa potata epar purgat. renes ꝯſtipat.
I ¶ Et qꝛ ſtiptica ẽ cõſtringit vẽtris reuma cuȝ
vino auſtero cocta ⁊ potata: Integra ṽo her-
ba fortiter deſiccatiua ẽ. ita vt radix eiꝰ ſuſpenſa
pueros epilenticos ſanat. Eſt enĩ ṽtus ſepto-
m eris huius herbe deſic. ⁊ ca. nõ manifeſte.

Capitulum. cccxxix.

Pionia, Sera. auc. Dyaſ. Peonia .i.
pionia. ⁊ ẽ arbor. ⁊ eiꝰ due ſũt ſpẽs. ſcȝ
maſculꝰ ⁊ femia. Et maſculi ſũt folia
ſilia folijs iũci. ⁊ radix eiꝰ ẽ groſſa ſicut digitꝰ:
⁊ lõga lõgitudĩe palmi. color eiꝰ ẽ albꝰ. Femĩe
ṽo folia ſũt ſilia folijs ſmirnioꝝ. ⁊ ſup ſũmitates
ramoꝝ eiꝰ ſiᷣ camerule. ⁊ appent in eis g̃na ru-
bea ſiᷣ ſãguis ꝑua ſilia g̃nis g̃nati. ⁊ inter illa
g̃na ſũt ſemĩa nigra ſeu purpurea. ⁊ radix ipiꝰ
eſt ramoſa. ⁊ radices eiꝰ ſunt ſiles glandibꝰ

Operationes

¶ Gal. vi. ſim. far. ca. de Pionia. glikiſide. ſiue
pionia quã pãtaterã vocãt. radicẽ ſtipticantẽ
hȝ cũ q̃dã dulcedĩe ampliꝰ aũt maſticata lõgo
tpe apparet in ea acumẽ cũ pauca amaritudĩe
et cũ acredine. ꝓpterea igitur mẽſtrua mouet ⁊
vrinã qñ bibiᷣ in q̃ntitate vniꝰ amigdale cum
mellicrato terere oportet ⁊ ꝑtractare. ⁊ ita em-
plaſtrata purgat opilatum epar ⁊ renes. ſȝ hec
quidẽ in quãtũ acris ⁊ amara facere nata ẽ. in
quãtũ vero aliq̃d ſtipticitatȝ hȝ. iſquidẽ q̃ ſm
ventrẽ fluxꝰ habẽtes ſm veritatẽ ſiſtere apta
eſt cum vino ſtiptico potata. et virtus eius eſt
multum deſiccatiua. et ꝓpter hoc ſperamus ꝙ
qñ ligaᷣ in aliq̃ re et ſuſpendiᷣ ad collũ infan-
tis epilentici ꝙ ſanatur.

B ¶ Et ego q̃ de vidi puer ꝫ octo mēsibꝫ neq̄ q̃ oc-
cupatū ex q̃ potari cepit radicē.vt āt decidit q̃-
quo mō a collo qñ erat applicatū ſtatim fuerit
epilēticat9.Alia iterꝫ ſalubriter ſe habebat.
C ¶ Viſū āt fuit mihi vt iterꝫ auferret eā cā experi
entie ꝛ ita faciētibꝫ q̄ iterꝫ fuit occupat9.rōna-
bile ē q̃ vt aut aliq̄ ptes radicꝫ affluētes. dein-
de attracte p anhelituꝫ ſanarēt.ita patiēti aut
toca aut ipo aere mutato ꝛ alterato a radice.ſic
eñ yrin9 liquor ꝯfert gutturi flegmonē patiēti
D ¶ Et torrefactū malachiū.i. nigella manifeſte
catarros ꝛ corizas deſiccat:ſi q̄s ligās illud ī
pāno raro attrahit frequēter p nares calidita
E tē q̄ ex eo. ¶ Et ſilr ſi accipiat filū lane:ꝛ pcipue
illi9 lane q̄ reperit ī ꝯchilijs marinis.ſ.purpure
is ꝛ tigat tictura q̄ dr grana.deinde īuoluat iſtō
filuꝫ ī collo vipere.ꝛ ſtrigat donec ſtrāguletur vi
pera cum eo.deinde filū inuoluat circa collum
habētis ſquinātiā.aut illō q̄d cū q̄ apa ī guttu
re aut ī collo videbit ex h̄ magnū mirabile iſti9 fi
li.Sꝫ h̄ q̄ de forte ſemotius alibi tractabimus
F ¶ Pione p̄o ꝯplexionē ſciēdū ē ſubtiliū ptium
et ſiccatiuuꝫ.nō tñ inſigniter calidā:ſed vel cō-
menſuratam vel paulo quodammodo
G ¶ Auice.de viribꝫ cordis dicit q̄ ꝯfortat cor.
Paulus capit.de Pionia:dicit q̄ eſt calide ꝛ
ſicce cōplexionis in ſecundo gradu.

Capitulum.cccxl.

Etroſilinū.Iſi.in li.ethy.xi. Petroſili-
num dr eo q̄ apio ſit ſilis.et naſcit ī pe
tris mōtibuſq̄ ꝓruptis. qñ nos dicere
poſſumus petrapiū.Silenon eñ grece apiuꝫ
dicit:ſꝫ eſt ſūmū ac ꝓbabile macedonicū guſtu
ſuaue:ꝛ odore aromatico. ¶ Pla. Petroſili-
nū ē ī.iij.g.ca.ꝛ ſic.Eſt āt duplex.domeſticū et
agreſte.Cui9 ſemē maxie cōpetit vſui medicie

Operationes.

¶ Plinius li..xx.Petroſilinū appellāt quoddā A
genus apij in ſaxis natum ad vomitas cocle
ribus binis cum ſucco marubij ad ciatuꝫ et aq̄
ca.tribus ciatis precipue.
¶ Dyaſ.Petroſilinū in macedonia naſcit ī ru B
pis vel in ſpelūcis.ſemen eius eſt minutuꝫ ane
to ſimile.odoratū ꝛ viſcidū et aromaticū: Vir-
tus ē illi diuretica.Mēſtruis imperat.vrinam
abundanter ꝓuocat.maxie cū vino datū ī fla-
tiones ſtomachi et colli cōpeſcit deſiccādo ni-
mis et calefaciēdo:tortionibꝫ q̄ꝫ ſubuenit. diu
reticis etiam miſcetur antidotis.
¶ Cōſtat in li.gduū .Petroſilinū dicunt apij C
gen9.q̄d calidū ē ꝛ ſiccuꝫ in fine tertij gradus
¶ Vn̄ Gali. Petroſilinū inq̄t cathaplaſmatū
puſtulis aut morfee vel ſcabiei ea mire mūdat
¶ Semē ei9 vrinā ꝛ mēſtrua ꝓuocat. ventoſi D
tatē ꝛ inflationē diſſoluit.valet hydropicis et
periodicis febribꝫ.dolorē renū ꝛ veſice ampu-
tat:epar mūdificat.opilationē aperit.maxie ſi
fuerit in renibꝫ:ventoſitatē colice paſſionis diſ
ſoluit.Vulue ſuppoſitū mēſtrua ꝓuocat:ꝛ ſecū
dinam et mortuū fetū expellit.
¶ yſaac.Petroſilinuꝫ ca.ē et ſic.in fine iij.gra. E
Ideo q̄ diureticuꝫ ē incidēs vrinā ꝛ mēſtrua
ꝓuocans.ac ventoſitatē diſſoluens et inflatio
nē.Cathaplaſmatuꝫ ſup puſtulas ſcabiem ac
morfeam miro modo mundificat.vnde fit hy
dropicis iuuatiuuꝫ.et piodicam febreꝫ patienti
bus.Renum dolorē ac veſice placat.quia cor
poris poros aperit. viaſq̄ ratificat ꝛ humores
extenuando cum ſorde ꝛ vrina proijcit F
¶ Epar ꝛ vulnera mundificat:ꝛ opilatiōes co
rū aperit.ſecūdinā ꝛ fetū mortuū expellit.Quo
etiā potui dato mundificat groſſos humores G
¶ Plateari9 .Cōtra eaſdē cauſas et eodē mō
valet q̄ peucedanū.et cōpetēs fit de domeſti-
co ſalſamētum.Herba q̄ ipa ibidē poſita dige
ſtionē cōfortat:ventoſitatē excludit.
¶ Bartholome9 ī li.de ꝓprietatibꝫ rerꝫ.Petro H
ſilinū ē herba ortēſis odorata . ſic dr eo q̄ ī pe
tris ꝛ locꝫ petroſ ſepe oriat Ei9 ſpēs ſunt ples
ſꝫ optimū ē macedonium ſuaue guſtu et odore.

Item vt dicit Iſi. aromaticum ē. vſus ei9 cō-
uenit eſui ⁊ etiā medicinis. Eſt enī herba cali-
da ⁊ ſicca ⁊ multū diuretica. apitiua. diuiſiua.
et cōſumptiua. ⁊ appetit9 excitatiua. ⁊ ideo lapi
dē frangit. mēſtrua educit. hydropicis ſubue-
nit. opilatiōes ſplenis et epatꝫ aperit. ⁊ ad mul
tas alias paſſiōeſ vꝫ. vt dicūt Pli: Dya. ⁊ Pla.
¶ Pandec. ca. cccccLxxviij. Petroſilinuꝫ q̄d-
I dam eſt domeſticū. q̄ddā ſilueſtre: qđ vocatur
macedonicū de q̄ inferi9 dicet̃ de S. Sꝫ do
meſticū oībꝫ ē notū. cui9 virtus ē diuretica.
Satis mēſtruis imperat. Inflatiōes ſtoma-
chi tollit. Calefaciendo et ſiccādo tortionibus
ſubuenit. Et ex eo fit cōpetēs ſalſamētū vnde
digeſtionē cōfortat: ⁊ vētoſitatem excludit. Et
valet ad omnia ad que valet ſilueſtre.
¶ Galie. viij. ſim. farma. ca. petroſilinū. Petro
K ſilini ſemen eſt maxie vtile. extrahit̃ ab herba. ⁊
ſilr̃ radicibꝫ ſimilis. debilioris ꝟo virtutis. Eſt
aūt ſicut in guſtu acre cū amaritudine. ita et in
operationibꝫ. ſimile tamen in edendo. ⁊ ꝓpterea
menſtrua ꝓuocat copioſe
¶ Eſt aūt et ventoſitatū deſtructiuū. erit autē
L ipm tertij g̃dus calefacientiū et ſiccantiū.

Pes coruin9 latie. grece clinopodiū: vel
clinopodium. Dyaſ. ca. de clinopodio
Frutex ē ſarmentoſa duabꝫ palmis aſ
cendēs de terra. naſcit̃ locis ſaxoſis. folia hꝫ ſi
milia herpillo. ⁊ florē praſſio ſimilantē. ⁊ alio
noīe vocat̃ pes coruin9. Gal. vij. ſim. far. ca. cli
nopodiū. calide ē ꝟtutꝫ nōdū cauſtice. Eſt aūt
et ſimpliciū partiū ſcḋm ſubſtantiā. Ponet vtiqꝫ
quis. iij. g̃. in calefaciēdo et ſiccando.

Operationes

¶ Dyaſcori. Herba ipa bibita et cocta morſi- A
bus venenatis occurrit.
¶ De alto cadētibꝫ opitulatur. ſtranguirijs p̄ B
ſtat effectum. mēſtruis imperat. aborſum facit
potui data: acrocordinas multis diebꝫ tollit.
vrine difficultati tardiſſimi temporis medetur
Flos eius lectipedi ſimilat̃. vnde ⁊ nomen ſum
pſit.
¶ Auicē. li. ij. ca. de pede coruino. Cōfert ſolu C
tioni antique. ⁊ cōfert colice. ⁊ efficit operatio-
nem hermodactilorū abſqꝫ nocumento.
¶ Paulus ca. de pede coruino. Medetur do D
lorem iuncturarū: cōfortando mēbrum: et ma-
teriam reſoluendo.

Capitulum. cccxli.

Capitulum. cccxlij.

al[iter] aut[em] [illegible] pes columbin[us] naſcit[ur] [illegible] ſaxa et [illegible]
[illegible] folia [illegible] rotunda [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] in angulo lacrimali [illegible]
[illegible]

PEs colūbinus.vel pes colūbi.eſt tripli
cis generis.Eſt vnū genus qđ vocatur
amomū latine et grece.ſed arabice ha
menie.⁊ eſt aliud gen⁹ hn̄s folia rotūda parua
diuiſa magnis ⁊ pūis inciſuris ſtipites ſubti
les ⁊ bꝛeues.coloꝛis ſubrubei.habētes nodos
raros.in q̇bꝫ ſunt duplicia folia ⁊ ſemina tria
vel quattuoꝛ vel quiqꝫ ꝯiūcta.in medio ē ſicut
acus Eſt aliud gen⁹ qđ vocat̄ anagiros.de q̄
ait Galie.vi.ſim.far.c.anagiros.Anagir⁹ fru
tex eſt fetidus et acris dyafoꝛetice ⁊ calefactiue
virtutis eſt.attamē viridia folia ꝓpter humidi
tatis admixtionē min⁹ acria ⁊ depꝛeſſiua dya
foꝛantiū ſunt.ſicca vero inciſiue et ſiccatiue ve
hemēter virtutis.ſilis aūt quodāmodo natu
re eſt et coꝛtex ipſi⁹ radicis.ſemē vero magis ē
ſubtilium ꝑtium.ꝫ etiā eſt vomitiuū.

Operationes

A ¶ Galienus.Elixatura ſeminis eius accepta
flegma deponit.Oxiſabo vno cuꝫ mulſa acce
pto flegma deponit.Oxiſabo vno cū mulſa ac
cepto colerā ⁊ flegma deponit.qn̄ ſumunt̄ cuꝫ
aceto in potu attenuant ſplenem.

B ¶ Et qn̄ ſuffumigantur cum eis mulieres ha
bentes ſuffocationem matricis cōfert eis

C ¶ Et ille fumus excludit ſecundinā.⁊ quando
fumigat̄ epilenticus excitat eum.

Capitulum.cccxliij.

PElicinus ſm Dyaſ.herba ē q̄ naſcit̄ i
triticea ſegete ⁊ oꝛdeacea cū laminis ſi
ue fibꝛis ſemine plenis amara flauis
baccis ſilibꝫ.Naſcit̄ cū plurimis ⁊ tenuibus ra
mis.folia hꝫ puſilla.⁊ granula in folliculis tri
na ſubꝛufa ⁊ amara valde.que noſtro ydeoma
te vocatur luparia vel faba lupi.

Operationes

¶ Dicit̄ ꝯceptū necare ⁊ mēſtrua ꝓuocare.hec A
herbꝫ noīat̄ ab Alexādro.¶ Gal.vi.ſim.far.c: B
ydiaſmū pelicin⁹ vel ydiaſmū.hui⁹ fruticis ſe
mē rubicundi coloꝛis eſt.amaꝝ aūt ⁊ ſubacer
bū appareт.vnde expurgat opilationes i viſce
ribꝫ.Idem eñ faciunt rami totius fruticis.

Capitulum.cccxliiij.

PEplos ſeu peplum:ſm q̄ſdā ē equocuꝫ
ad illud mulieꝝ.⁊ ad manutergiū.⁊ ad
q̄ddā genus cardui.in cuius ſūmitate
naſcūtur q̄ſi folia ſubtiliſſima.q̄ cū q̄libet īpul
ſu venti volant per aera:ſed falſo.qm̄ peplos
ſm Dyaſ.in ꝓpꝛio capitulo.Eſt frutex plena la
crimo albo.folia minuta habēs ſicut ruta:ſed
latioꝛa.Ueꝝ omnis frutex obꝛotunda eſt:et in
terrā ſpanſa.ſub q̇bꝫ folijs ſemē eſt minus ro
tūduꝫ ⁊ bꝛeui⁹ miconio albo.nā multum ſemen

habet. Radix ei9 inutilis ē. naſcit vero in ortis ⁊ intra vites. ⁊ a parte arearū colligit. ⁊ i vmbra ſiccat. ita vt aſſidue moueat. ¶ Gal. in li. dinamidiaꝝ ait. ꝙ eſt eſula. ⁊ h̄ videt dicere in lib. vij. ſim. far. Nā dicit Peplus. Quidā aūt micon. i. papauer ſpinoſum dicunt. et hic fructiculus opiū hꝫ ſilr titimallo. ⁊ in aliis purgādo ſilr illi. Pro q̄ lege caplm. dcxviij. de E

Operationes.

A ¶ Dyaſ. Elixatura ſeminis eius accepta flegma deponit. Oxifabo vno cuꝫ mulſa accepto coleram et flegma deponit

B ¶ Et iuſſellis miſcetur: et ventrem ſoluit. Aliī in ſole componunt.

Capitulum. cccxlv.

Pentaphilon. Iſidor9 libro. x. ethymo. Pentaphilon a numero foliorum ē dicta. vnde et a latinis quinqꝫ folium eſt vocata. herba videlicet adeo munda vt olim purificationi et tempus adhiberi a gentilibus eſſet ſolita. ¶ Plinius libro. xxv. Quinqꝫ folium nulli eſt ignotū. cum etiam fraga gignendo cōmēdetur. Hanc greci vocant camezeleō: ſiue pentapeton: ſiue pentaphilon. rubeam habet radicem cū effodit. Hec marceſcens nigreſcat et anguloſa fit. Nomē a numero folioꝝ hꝫ. et ipſa herba incipit ⁊ definit cū vite. aduerſ9 ſerpentes medicat. ¶ Dyaſ. c. Penthaphilon aut pētaptes aut pētaſcō. hꝫ haſtas ſemie plenas et lōgas duabꝫ palmis: in qbꝫ ſemē ē. folia hꝫ mēte ſimilia: ⁊ in quīqꝫ ptibꝫ diuiſa. ſingula folia in ſingulis haſtis florē viridem hn̄t. Naſcitur in locis humidis et in viis. Radix ē ei ruffa ⁊ oblonga. ¶ Pli. Pentaphilon quinqꝫ folium a numero folioꝝ dicta. vnde ⁊ eam latini quinqꝫ folium a numero folioꝝ vocant.

Operationes

¶ Pandec. ca. ccccc. Elixatura ei9 decocta ad tertiaꝫ dolorē dentiū mitigat ore retenta ⁊ q̄ſi gargariſmo adhibita. putredinem oris tollit. aſpredinem arteriaꝝ diſlenit. ventre ꝯſtringit diſſinteriis neceſſe adhibetur. artericis ⁊ ſciaticis preſtat effectum. A

¶ Elixatura cum aceto in cataplaſmatibꝫ adhibita: herpetas curat. ſcrofas ſpargit. duricies ⁊ tumores medēdo ſoluit. ignē ſacꝝ extiguit apoſtemata et panaricia impoſita ad ſanitatē pducit. condilomata ſoluit. ſcabiem tollit. B

¶ Succus radicis ei9 accept9 cās epaticas ⁊ pulmonis cōponit. potionibꝫ venenatis occurrit. Folia ei9 cū ydromelle aut vino bibita addito pipere. quartanariis remediū eſt. ſi tamē quattuor folia biberint. tertianariī vo tria cuꝫ aqua ſola. effimerans vero vnum. C

¶ Epileticis vo accepta ⁊ trigita dieb9 pſtat effectū. Succ9 vo folioꝝ ei9 ycteriicis maxie pſidium ē ciatis tribꝫ acceptis. Vulneribꝫ et fiſtulis pſtat ſanitatē. inter ocellicis remedium ē bibita. et cathaplaſmatibꝫ pfluentē abſtinet ſanguinē. Templis honori additur. ⁊ domibꝫ poſita expiamentū eſt. Radix ei9 calida ē non abundāter ⁊ nimis acris. ⁊ ideo vtiliſſima ē ad ventris fluxum: et dentium dolorem. D

¶ Galien9. vij. ſim. far. ca. de pentaphilō. Pentaphilon herbe radix ſiccat quidē fortiter ⁊ nimium vero ē acris. pter qđ in multis eſt ſicut et omnia alia quecūqꝫ ſubtiliū partium etiā ſiccant abſqꝫ mordicatione. Eſt autē radix ſiccatiua ex tertio iam gradu: minime vero caliditate manifeſta pticipat. E

¶ Auicen. li. ij. ca. pentaphilon. Pētaphilon noiat quīqꝫ foliū. et eſt fortis exſicationis ſine acuitate ⁊ aduſtione ⁊ mordicatioue. ⁊ fit ex eo emplaſtrum ad fluxum et ſedat ipm.

¶ Et fit ex eo emplaſtrū et ſedat dubelet ⁊ ſcrofulas ⁊ duricies flegmaticas. decoctio radicis ei9 valꝫ ad vlcera deambulātia. ⁊ qđ de eo coctū ē cū aceto ꝯfert heriſipilis ⁊ panariciis et ſcabiei. ⁊ ꝯfert doloribꝫ iūcturaꝝ ⁊ ſciatice. ⁊ cōfert ramici bibit9 ⁊ more emplaſtri ſuppoſit9 ⁊ F

valet ad alcola.

H ¶ Et folia eius cum vino valent ad epilentiã accepta ꝛ bibita decẽ dieb᷒. Succus radicis eius valet ad doloꝛem epatis et pulmonis et ycteriçiam: cum bibitur per aliquos dies.

I ¶ Radix ei᷒ cõfert cõſolidatiõi ꝛ vlcerib᷒ inteſtinoꝝ ꝛ emoꝛroidib᷒. ꝛ ſilr decoctio ei᷒ radic̃.

K ¶ Folia ei᷒ cũ vino ↄferũt q̃rtane ꝛ q̃tidiane. ſuccus radicis eius eſt medicina pernicioſa

¶ Pli. li. xxv. c. Pentaphilon. Ipa herba incipit ꝛ

L deſinit cũ vite. aduerſus ſerpẽtes bibitur et ei᷒ radix q̃ ſpargamon vocaẗ ex albo vino.

M ¶ Idem li. xxvi. Quinqꝫ folij ſuccus iecoꝛis et pulmonis vicijs ſanguinẽqꝫ reijciẽtib᷒: et cuicũqꝫ ſanguis vicio occurrit. Quinqꝫ foliũ medeẗ pectoꝛis vicijs. vel ei qd grauiſſimũ eſt tuſſi

Capitulum. cccxlvi.

PEucedanũ grece: arabice herba tutum vel herbatutis. Latine cauda poꝛcina Sera. li. ag. Herbatutis aucto. Dyaſ. Eſt planta hñs folia ſimilia plãte capſie. et hꝫ velut capillos adherẽtes ꝓpe radicẽ. ꝛ ſtipites ſimiles plãte maratri. ꝛ hꝫ floꝛẽ citrinũ. Radix eius ẽ defoꝛis nigra. deint᷒ alba. grauis odoris: groſſa plena humiditate: naſciẗ in montib᷒ vmbꝛoſis locis. et obumbꝛãtib᷒ arboꝛib᷒. Radix q̃ dẽ ei᷒ ſcindiẗ cũ cultello dũ eſt recẽs ꝛ extrahiẗ humiditas q̃ ẽ in ea ꝛ poniẗ in vmbꝛa. qꝛ ꝟtus ei᷒ debilitaẗ a ſole. ꝛ qñ colligiẗ humiditas accidit eis q̃ eã colligũt ſoda ꝛ obſcuritas viſus. niſi ponaẗ in narib᷒ ſuis oleũ roſaꝝ ꝛ fundat ex eo ſup caput ſuum. qñ ꝟo extracta fuerit humiditas a radice illa poſtea nõ remanet in eo aliqd iuuamẽtũ. extrahiẗ humiditas etiã a ſtipite ei᷒: ſicut extrahiẗ ſucc᷒ radic̃ mãdragoꝛe. ſꝫ virt᷒ ei᷒ ẽ debilioꝛ ꝟtute humiditat̃ q̃ extrahiẗ a radice. Nã ꝟtus ei᷒ velociter reſoluiẗ Reperiẗ ãt gũmoſitas adherẽs radici ſilis olibano. Et melioꝛ ex iſto ſucco h᷒ plãte eſt ille q̃ deferẗ a terra q̃ dicitur ſardinia. et ex terra que dicitur ſarmabachi Et eſt grauis odoris. ꝛ in coloꝛe ſuo eſt rubedo. ꝛ moꝛdicat lingũã quãdo guſtaẗ. Et melioꝛ radix ẽ noua nõ coꝛroſa dura puri odoꝛis. ¶ Gal. viij. ſim. far. c. d Peucedano. ſm tranſlationẽ arabicã: Plurimũ qd adminiſtraẗ ex hac planta eſt radix ꝓprie. ꝛ iã adminiſtraẗ lachꝛymus ꝛ ſuccus ei᷒. et oĩm virtus ẽ vna: niſi qꝛ lachꝛymus eſt foꝛtioꝛis virtutis. et virtus ei᷒ ẽ q̃ calefacit calefactione foꝛti vnde reſoluit ſubtiliat et incidit

Operationes

¶ Sera. auc. Dyaſ. Lachꝛimus eius mixtus A
oleo roſaꝝ ꝛ aceto capiti fomẽto adhibit᷒: litargicis ꝛ freneticis medetur. ſtomaticis et epilenticis plurimum prodeſt.

¶ Doloꝛẽ capitis mitigat. ſciaticis et ↄtract̃ B
ꝛ paraliticis maximum pſidiũ ẽ. oẽs neruoꝛũ cauſas cũ oleo ꝛ aceto perunctus cõponet.

¶ Ori matricis fumigio applicat᷒ offocatio- C
nes ſtericas ſoluit. ſomnũ pˀimũ doꝛmiẽtib᷒ ꝓhibet. fumigatiõe ſua domi ſerpẽtes excludit.

¶ Oleo roſaꝝ admixt᷒: doloꝛẽ auriũ tollit. In D
iectũ foꝛamini dẽtis doloꝛẽ nõ admittit.

¶ Tuſſiẽtib᷒ opitulaẗ. Ouo ſoꝛbili addit᷒ ꝛ ac- E
ceptus diſnoic̃ ꝛ toꝛtiõib᷒ pſtat effectũ. ventrẽ lenit. ſplenẽ attenuat. doloꝛẽ ſtomachi ↄpeſcit

¶ Doloꝛẽ veſice ꝛ renũ bibit᷒ ꝓhibet. matrici ſalutaris ẽ. pꝛeſtãdo euſtomatica. Radix ei᷒ et elixatura oĩa ſimiliter iſtis facere poteſt. fomento adhibita vulnera curat.

¶ Radix eius ſicca ꝛ impoſita id facit. oſſa fra- G
cta excludit. Uulnerib᷒ antiq̃s cicatrices ducit. cerotis neceſſe miſceẗ. Similiter et malagmatibus termanticis.

¶ Radix eligẽda eſt odoꝛe ſuauis foꝛtis et nõ H
vetus. Lachꝛymis eius confectionib᷒ miſceri pt: maxie ſi amigdalẽ amar̃ rute ꝛ aneto ꝛ pani calido triticeo admixt᷒ fuerit. ꝛ ſic dari pt. Itẽ radix eius vulnera antiq̃ purgat et incarnat. ꝛ incenſa viperas et ſerpẽtes fugat.

¶ Gallen᷒. Peucedanũ cõfert egritudinibus I

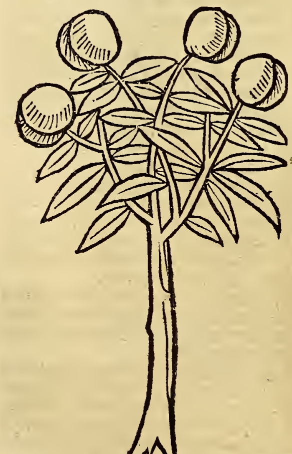
Neruoꝝ.et egritudibꝫ q̄ accidunt pectori ⁊ pulmoni ab humoribꝫ groſſis ⁊ viſcoſis q̄ ſumit̃ i potu cū vino.⁊ fit fumigiū cum eo.et attrahit odorando eger fumū eius:⁊ facit idem.

K ¶ Et qn̄ ex eo ponit̃ in corroſionibꝫ dentiū ſedat dolorē eoꝝ ſtatim.qm̄ ſubtiliū partiū ē.⁊ curat dolorē ſplenis incidēdo et ſubtiliādo groſſos humores. Radicis ꝟo calefactio ē minor et deſiccatio eius eſt fortis. Ipſa nāqꝫ calefacit in principio tercij gradus.Et virtus eius ē que abſtergit ⁊ incarnat.et poteſt adminiſtrari i omnibus ſupradictis

L ¶ Et qn̄ ponit̃ ex eo ſup os c9 corticeꝫ voluмus expellere:expellit eum cito et incarnat ipſum cōuenit multū vlceribꝫ fraudulētis malis qn̄ deſiccat̃ teritur ⁊ pulueriſatur ſup ea.eo ꝙ mundificat ⁊ replet carnē ⁊ cōſolidat.

M ¶ Pla.Peucedanū eſt herba ca.⁊ ſic.alio noīe feniculus porcinus appellata.Huius radix in medicina poni debet:quia principaliter ſ̄m radicē ſecūdario ſ̄m herbā effectū hꝫ.Radix collecta ꝑ annū vel etiā ꝑ duos ſeruat̃. ſꝫ melius ē vt annis ſingulis renouet̃.hꝫ ꝟtutē diureticāꝫ

N ¶ Cōtra ſtranguiriā ⁊ diſſurriā ⁊ opilationeꝫ ſplenis ⁊ epatis datur vinū vel aq̄ decoctiōis eius.Herba etiā ipſa decocta in vino vel oleo et pectini cathaplaſmata:fomentū decoctiōis eius menſtrua ꝓuocat.

Capitulum.cccxlviij.

PErſicus.Iſido.in libro ethymologiaꝝ. Perſicum dicitur eo ꝙ eius arborem primus in egypto ſeruit Perſeis.a quo ſe oriundus ferebant ptholomei. Hec in Perſida fructuum generat interfectorium. Apud nos autem ſuauem et iocundum.Eſt autem arbor feminini generis perſicus.Perſicum autē neutri generis.Itaqꝫ Perſicus arbor ē cui breuis admodū vita cōceſſa eſt. Trium generum eſſe fertur.Duracenus et etiam armeniac9 ac Perſicus.Duracenus eſt nuncupatus:eo ꝙ ī guſtu acorem referat pomum eius. Armeniacus:eo ꝙ primū adiectum ſit ab Armenia genus eius.Perſicus quid ſit iam dictum ē ſupra ¶ Plinius libro.xiij.Egyptus perſicam arborem ſui generis habet.Piro ſimilem folia retinentem.Huius fertilitas eſt aſſidua ſubnaſcēte craſtino fructu maturitas ethesiarum afflatu.Pomum longius pro incluſum amigdale putamine ⁊ corio.colore herbido.ſed vbi nux illi:huic pomū differēs breuitate ac mollicie.Et ꝙuis blandiatur predulcis ſuauitas nō tamē innocuum.Materies vero bonitate firmitudine:nigricia quoqꝫ nihil differens a lotho.

¶ Idē in libro.xv.Perſice arbores ſero ⁊ cū difficultate tranſierūt ad loca remota a perſide vt que in rhodo nihil ferant.quod primuꝫ ab Egypto earum fuit hoſpitium.

¶ Pandecta.cap̄.xxv.Akanedi vel alſabota Arabice perſicuꝫ.Grece vel milea perſica.Latine vero perſicū.¶ Dyaſ.ca.de Perſicis.Perſica euſtomatica ſunt.¶ Serapion li.aggre.ca.Akanedi.In ſapore arboris perſici et ramorum et foliorum eſt amaritudo et abſtergit et reſoluit.¶ Auicenna libro ſecundo capitulo de perſicis.Perſice ſunt frigide in fine ſecundi gradus.humide in primo.in fine tamen ei9

Operationes

¶ Dyaſ.Perſica molliūt ventrē maxime ſi matura fuerint.Immatura vero abſtinēt ventrē maxime ſi ſiccata fuerint.

¶ Elixatura eoꝝ reuma ſtomachi et vētris cōpeſcit.Folia eius cōſtrictiue ſunt virtutis: que ſiccata atqꝫ locis patientibꝫ aſperſa fluorē ſanguinis cohibēt.Microcera id eſt minora perſica euſtomatica ſunt.et faſtidium tollunt melius ꝙ̄ ſupradicta.vt in ſequenti capitulo.

¶ Serapion.In folijs ⁊ ramis Perſici eſt amaritudo.Et ideo quando terunt occidunt lumbricos.et ponuntur ſupra vmbilicum.

D ¶ Matura ex eis ſunt bona ſtomacho: ⁊ mol
liunt ventrē. Immatura vero ſtringūt. ⁊ qñ de-
ſiccātur ſtringūt forti⁹. ⁊ decoctio perſicoꝝ qñ
bibitur cōfert humiditatū curſui ad ſtomachū
et qñ ſiccata pulueriſantur ſup locum vñ fluit
ſanguis abſcindunt eum.
E ¶ Et idē auc. Abēmeſuay. Qñ terūtur folia
eius et flos ei⁹: et exprimit̃ ⁊ bibit̃ expreſſura il-
la eijcit aſcarides cū fluxu. Et qñ ſuccus folioꝝ
ei⁹ inījcit̃ in aurē occidit vermes qui ſunt in ea
Et qñ linit̃ ſup pectinē abſcindit ardorē pſilo-
tri. Et oleū nucleoꝝ perſicorū confert dolori
aurium qñ linitur cū eo
F ¶ Et idem auct. Meſchehe. Perſica remouet
ſitim factam a caliditate. et fetorem oris. et cō-
fortant ſtomachum.
G ¶ Galie. Arbor ipſa perſicoꝝ in pullulationi-
bus ⁊ frondib⁹ dominantē. habet amaram q̄
litatem. ⁊ ppterea eius folia lumbricos interfi-
ciunt cum teruntur ⁊ vmbilico apponuntur Et
aliqñ dyaforeticū eſt farmacū: fructus vero eius
qui eſt eſibilis vocatur perſicum. humide eſt et
frigide complexionis.
H ¶ Auicenñ. Perſica que hu. ſunt velocis ſunt
putrefactionis lenificatiua. ⁊ in ipis eſt ſtiptici-
tas aliquātula. ſʒ ex eis ſtiptica ſunt ea q̄ ſunt ī
ciſa et ſiccata. ⁊ in ipis eſt prohibitio curſus. et
in ſua natura ſunt ſtiptica.
I ¶ Et folia eius qñ ex eis fit linimentū abſcin-
dunt ardorem pſilotri. ⁊ diſtillat̃ ſuccus folioꝝ
K eius in aurem ⁊ interficit vermes.
¶ Et cōfert oleū nucleoꝝ eoꝝ emigranee: ⁊ do
lorib⁹ auris calidis ⁊ frigidis. ⁊ perſica ſunt bo
na ſtomacho
L ¶ Et in eis eſt virtus faciendi appetitū cibi. et
oportet quidē vt nō comedātur poſt aliū cibū
quoniā corrūpunt̃ poſt eū: et corripūt ipm. ſed
precedant ante cibū omnē: ⁊ ea que ſicca ſunt:
tarde digeſtionis ſunt: ⁊ nō ſunt boni nutrimē
ti. q̄uis ſunt plurimi nutrimenti.
M ¶ Et idem in quarto ca. de quartana ait. q̄ va
lent contra quartanā de colera aduſta.
N ¶ Galie. li. ij. de cibis. ca. de Perſicis ait. Uidi
et hanc arborē in Alexandria magnam. Nar-
rant aūt fructum eius ſic prauū exiſtere in per-
ſide: vt perimat comedētes. in Egyptum autē
delatum eſibilem fieri: cōſimiliter q̄ʒ comedi: vt
pira et poma. Et q̄ꝝ ſcḋm magnitudinē ē q̄ ſiue
poma vocare volueriſ ſiue milea ſiue perſica fru
ctum iſtum. ſiue ſimpliciter perſica eodem mo-
do modernis grecis ſiue aliquid aliud antiquū
velis querere in ipis licebit tibi hoc agere ī mul
to ſtudio. iam autem ſcias vtilius nominibus-
q̄ʒ et horum ſuccus velut caro facile corrupti-
bilis ē. etenim quilibet prius. quare nō oportet
ſicut q̄dam poſt aliud alimentū offerre corrū-
puntur enim ſupnatantia.
O ¶ Meminiſſe aūt oportet h⁹ qḋ eſt cōmune ī
omib⁹ quecūq̄ʒ cachochima humidaq̄ʒ ⁊ lubri
ca ⁊ faciliter ſubire potētia. ⁊ propter hoc co-
medere ipſa priora alijs: ſic em̄ ipa celeriter ſub
eunt ⁊ alijs viam faciunt. vltima aūt aſſumpta
P ſimul corrumpūt. ⁊ alia virtus eoꝝ eſt fri. ⁊ hu.
¶ Et idē lib. vij. de ſimplicib⁹ medicinis. capi.
de Perſico. Milia pſica. id eſt perſicū que vo-
cat̃ aſſuete ab omib⁹ iam perſicum ſolum dicē
tib⁹ hoc ſimilea

Capitulum. cccluiij.

Perſica ſiue melaperſica. ſiue microceta
greece. Arabice Leſmes vl' heſmes vel
criſomula. Latine vero Lozula vel bari
ocha. Pandecta. ca. clix. Melaperſica fructus
iſte ē omib⁹ notus.

Operationes

¶ Sera. li. agg. c. Heſmes. Uirt⁹ eoꝝ ē frigida ⁊ A
humida in. ij. gradu. Nam proportionant̃ per
ſicis. Et idem auct. Alcauzi. Laxant coleram
et generant humores groſſos.

B ¶ Et idem auc. Raſis. Quidā patiebať fumoſitates ab aliquo hūoꝛe exñte in ſtomacho ſuo et dedi ſibi aliq̇ bꝫ vicibꝫ de criſomulis recētibus: ꝛ ſedatꝰ ē ille fumꝰ. Et ego nō credo ꝙ reperiať cibꝫ aliq̇s frigidioꝛ ꝛ magꝭ iuuatiuꝰ ſtomacho calida ꝙ̄ ipa. ꝛ ideo faſtidium tollunt.

C ¶ Auicē. li. ij. c. de criſomulis. Melioꝛa ſunt armena. nō em̄ cito aduenit eis coꝛruptio ꝛ aceroſitas. ꝛ cū ſumūtur criſomula opꝫ vt accipiať maſticis ꝛ aniſi eq̄liter. ʒ. i. vſq₃ ad. ij. cum vino puro aut vino de paſſis parum et mellis Sunt fri. ꝛ hu. in. ij. ꝛ oleū nucleoꝝ eoꝝ ē calidum ꝛ ſiccū in. ij. Eoꝝ humoꝛ eſt facilis putrefactionis. ꝛ eoꝝ infuſio ſedat ſitim

D ¶ Et criſomula q̇dē ſūt ꝯueniētioꝛa ſtomaco ꝙ̄ pſica. et armena nō coꝛrūpūtur ī ſtomacho neq₃ aceſcūt velociter. Ex eis ſꝫo q̄ expellūt eorū nocumētū ē: vt p̄mo ſumať aniſū maſtix cū mi ua aut vino de paſſis ꝛ ꝯficiāť cū melle puro oleū nucleū ipoꝝ etiā ꝯfert emoꝛroidibꝫ. grauāt criſomula ꝑpter velocitatē ſue putrefactionis. ve ꝝ infuſio ſiccoꝝ cōfert febribꝫ antiquis.

E ¶ Johannes meſue in antidotario ſuo. Oleū de criſomulis ſedat doloꝛem ani ꝛ emoꝛroidarum. et reſoluit tumoꝛes vlceꝝ: impedimentum lingue. ꝛ doloꝛem aurium.

F ¶ Rabbi moyſes. Ceſmi ſimilis eſt ferule: habens ſemen album ſimile lenticule.

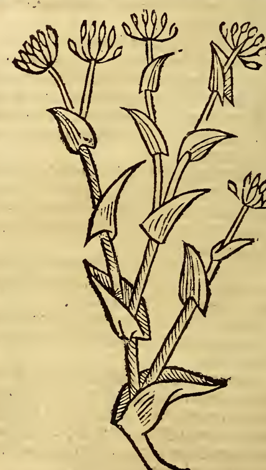
Capitulum. cccxlix

PErſicaria. Pādec. Perſicaria dꝛ eo ꝙ folia ſīlia pſicis hꝫ. iuxta aquā naſcitur Duas hꝫ ſpēs. vna in medio folio maculā fuſcā hꝫ. alia caret macula. ꝛ illa aduſtiua eſt valde. quidā piper aque putauerūt.

Operationes.

¶ Dyaſ. Uirtus eiꝰ ē q̄ infrigidať infrigidatione vltima. Pau. Folia eiꝰ ſicca vel succꝰ folioꝝ eiꝰ vel ſemē eiꝰ elixū ꝛ bibitū cū melle ptiſicis ꝛ tuſſientibꝫ ꝛ aſmaticis prodeſt. A

¶ Idē Febribꝫ peſtilentialibꝫ mire mō iuuať. B

Capitulum. cccl

PErfoliata ſiue herba vmbilicoꝝ. Iſta herba habet folia ſimilia ſaluie: Et folia circūdant ſe ramis. Naſcitur in locis arenoſis ꝛ ſaxoſis.

Operationes

¶ Puluere folioꝛum cū vino ſumatur curāt herniam. Herba ſup̲ vmbilicum poſita curat eius vlcerationē. A

¶ Et ꝯſolidat vulnera cataplaſmatibꝫ adhibita. B

¶ Iſta herba valde curat vmbilicū pueroꝝ cum elōgať ſuppoſita ꝛ emplaſtrata. C

Capitulum.cccli.

PRemula veris. Pādec. Premula verꝫ ſiue artetica idē. Et eſt herba ſicut cōſolida minor: niſi qꝛ folia quaſi nigra et pinguia cum floſculo celeſti

Operationes

A ¶ Medet doloribꝰ articuloꝝ. ⁊ eſt ca. et ſicca.

Capitulum.ccclij.

PEpo. Papias. Pepones creſcunt in ſimilitudine cucurbite. frigidi ſunt difficile digeruntur.

Operationes

¶ Pliniꝰ. li. xix. Cucumeres cū magnitudīe exceſſerunt: pepones vocātur Mire oleū oderūt nec minꝰ aquas diligūt. deſecti quoqꝫ ad eas modice diſtantes arrepunt. aut ſi quid obſtet vel ſi pendeant curuātur. Idqꝫ vel vna nocte deprehendetur. Si vas cum aqua ſubijciatur a quattuor digitoꝝ interuallo ante poſterum diem deſcendentibꝰ. ac ſi oleum eodem modo ſit in hamos curuatis. A

¶ Idem: In fiſtula flore dimiſſo mira longitudine creſcunt. noua eorum forma in campania mali citonij effigieqꝫ. B

¶ Idē li. xx. Pepones maxīe in cibo refrigerant ⁊ emolliūt aluū. Caro coꝝ epyforis oculoꝝ aut doloribꝰ imponit. Cōtra vomitōes ſiccātur ⁊ ī forma tuſa dat ī aq̄ mulſa q̄ttuor obulis: ita vt q̄ biberit quīgētos poſtea paſſus ambulet. Cortex q̄ꝫ vomitionē mouet. faciē purgat. hec ⁊ folia cuiuſcūqꝫ ſatiui illita cum vino canis morſꝰ hos coctos deraſo cortice ex oleo aceto ⁊ melle iocūdiores eſſe certum eſt C

¶ Dyaſ. Peponis quidē vſus gratior ē ſꝫ difficile coquit ꝓpter naturalē rigorē. Et ideo nōnulli cum aceto ſumunt pulegium miſcētes. q̄ nocitura vis frigoris temperetur. A

¶ Item pepo in cibo leuior eſt. qꝛ detracta cute ⁊ obiecto ſemine vſui datur. ſtomachi compeſcit ardorem. Aluum lenit ⁊ mollit. E

¶ Coctus ex aqua cū oleo aceto et melle iocūdiſſime ſumitur. Caro eius impoſita fronti dolorem oculoꝝ miro modo mitigat. F

Capitulum.cccliij.

PEra paſtoris ſiue burſa paſtoris. Dyaſco Pera paſtoris herba ē q̄ hꝫ virgulas teneras ⁊ molles. ⁊ multas nodoſas et ſpanſas ſup terram. Folia habet rute ſimilia ſed oblonga et mollia. et ſemen in folijs ſingulis. Flos eſt illi albꝰ aut feniceus. Uirtutem hꝫ frigidam et ſtipticam. Et eſt maſculus et femina. De maſculo iam dicta. Femina vero frutex eſt vnus virgam habens cannoſam ⁊ mollem ſpiſſam ⁊ nodoſaꝫ in quibꝰ nodis folia ſūt pini ſimilia. Radix eſt illi inutilis. Naſcit locis humidis. Uirtus eſt illi ſtiptica.

Operationes

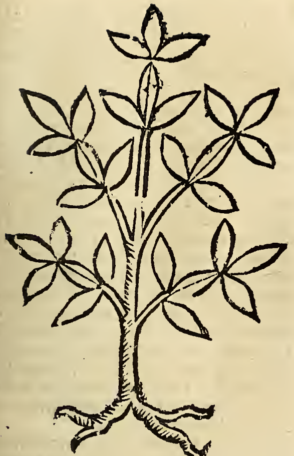
A ¶ Dyaſ. Succus ei9 bibit9 emoptoicis medi-
caſ. Uētris abſtinet reumatiſmū. colicis ſtran-
guirioſ opitulaſ. vrinā pͦuocat. morſib9 vene-
natis cū vino bibit9 medicaſ. cū vino coctus et
B melle vulnera noua curat. ¶ Periodicis febrib9
aň vnā horā accept9 maxie pdeſt ſuppoſitū. flu
xum mulieris ſtringit. dolorē auriū cōpeſcit.
ſāguinē reijciētib9 ſubuenit. herpetes curat ꝛ fi
ſtulas. Ignē ſacꝝ extinguit. tumores ꝛ duri-
cies ipoſitū ſpargit. recētib9 vulnerib9 maxime
C pdeſt. ¶ Gal. Iuuat itaqꝫ exuſtos ſtomacho
exteri9 applicata ſic heriſipilata. ꝛ calidos fleg
mones ſeu etiā talia exiſtētia repcutit reumata
ꝛ exinde ꝓ ſiccatiuū exiſteret ꝓpter qꝺ herpe-
tū bonū ē farmacū ꝛ vlceꝝ ꝛ aliaꝝ euidētiſſimū
D ꝓ flegmonoſoꝝ reumatoꝝ. ¶ Eſt autē ꝛ ſan-
guinoſoꝝ vulneꝝ cōſolidatiuū. Iuuat vero ꝛ
vlcera q̄ in aurib9. ꝛ ſi pus in eis ſufficiens fue-
rit id ſiccat ꝓpter eaſdē ꝓ virtutes ꝛ fluxū mu
liebꝛē ſiſtit. ꝛ diſſinteriā et ſanguinis eductio-
nē ꝛ q̄cūqꝫ imoderate aliunde cauſatū. Eſt aūt
ad oīa p̄dicta maſculus femina fortioꝛ.

Capitulum. cccliiij.

Piſa. Iſi. li. ethimo. xij. Piſa dicta eſt ꝙ
ea pēſabatur auri aliquid minutū. Nā
pis dr̄ aurū. Hec mīme inflat. Iō ma-
gis egeritur. Pli. li. xviij. Piſum in apricis ſeri
debet. frigoꝝ impaciētiſſimū. Ideo qꝫ ſeritur i
ytalia. et in auſterioꝛi celo. nō niſi tempe verno
terra qꝫ facili ꝛ ſoluta. Frumētū quidē et oꝛde-
um ac vitia ꝛ quicq̄d in ſtipula eſt in acumine
vnū foliū hꝫ. multiplicia vero ſūt ecōtra ciceri
et fabe ac piſo. Frumētis ē foliū arūdinatiū fa-
be rotundū ꝛ magne leguminū pte lōgioꝛa vt
piſo. Silique rotūde ſunt ciceri. ceteriſqꝫ legu-
minū lōge: ꝛ ad figurā ſemis late. piſo ꝓ cilin
draice. Ex leguminib9 romere ſerit lenticula ꝛ
in grecia piſa. Thiſe ac piſa ſunt eiuſdē generis
ex qua in oꝛbe noſtro fit oꝛiſa. Palla. li. x. In
menſe ſeptēbꝛi poſtremo ſerendū eſt piſum i ter
ra facili ꝛ ſoluta loco tepido: Celo delectatur
humecto. et quattuoꝛ vel tres modios ſparſiſ-
ſe ſufficiet iugero.

Operationes

¶ Actoꝛ. Miror ꝙ in libꝛo medicoꝝ nroꝛum A
autēticis manifeſte de piſoꝝ natura reperitur
ſꝫ h̄ eſtimā q̄dam eſſe qꝺ alio noīe robelie dicū
tur. vel foꝛtaſſis eadē rō pōt aſſignari de piſa
quā ſuperius aſſignauimus de auena.
¶ Pandecta. Piſum eſt ſpecies oꝛobi. B
¶ Galienus de cibis. Piſa ꝯſimile aliq̄d fab C
ſm totā ſubſtāciam habentia. comeſſa qꝫ ſm
eoſdem modos cū ipis in duab9 bis variātur.
quia inflatiua cōſimiliter fabis nō ſunt. ꝛ quia
abſterſiuā virtutē nō habēt ꝓpter h̄ tardioꝛis
digeſtionis ſm virtutem fabis ſunt.

Capitulum.ccclv.

PIſcacea grece.arabice Piſtach ſiue fu/
ſtech vel fiſtach.latine fiſtica.Sera .li.
ag.c.piſtoch.i.piſcacea ſunt fruct9 qui
veniũt de damaſco.Dyaſc.ca.piſcacie que in
Syria naſcunt ſimilia ſtrobilib ſunt.

Operationes.

A ¶ Dyaſco.Euſtomacha ſunt cum vino bibita
morſib venenat occurrũt.Vtus piſcacea au/
ſtera ꝛ ſtiptica ẽ.Ideoq etiã accomoda credũ
B tur toraci ꝛ pulmõis ꝛ iecoꝝ vitia purgare.
¶ Et idez Sera.Piſtoch.id ẽ fiſtice ſubſtan/
tia eſt ſubtilis.et ſapor eius eſt fere ad amari/
tudinem declinãs:et virt9 ei9 ẽ ca.et ſic.ampli
oris caliditatis q̃ nux auellana.
C ¶ Gal.li.ð cibis.ca.de piſcacijs.Piſcacie na/
ſcuntur apud alexandriã in egypto:multo aũt
plura in boreali ſyrie.alimẽtũ quidem pauciſ/
ſimũ habẽtia.vtilia ſunt ad epatis corrobora
tionẽ:ſimul ꝛ purgationẽ inſertoꝝ humorum
ſm meatus ipſius.pticipant enĩ ſub amara et
D ſtiptica qualitate aromatizante.
¶ Scim9 aũt ꝛ alia multa epati vtilia ſicut in
negocio ſimplicium medicinaꝝ oſtẽſum ẽ.Sto/
macho aũt neq pfectũ neq nocumẽtũ notabi
le ex ipis habeo teſtari:ſicut neq reſtrictiui vẽ/
tris neq ſubductiui.

¶ Et idẽ.viij.ſim.far.c.ð piſcacijs.Piſcaciũ.i. E
fiſtica.in ſyria multũ naſcit plãta hec Fruct9 ãt
ei9 ſubtiliũ ptiũ ẽ.ſubamaꝝ qð ꝛ aromatizans
habẽs.deobſtruit ꝛ mũdificat maxie quidez ea
ſm epar.et ea q̃ ſm toracẽ et pulmonem
¶ Aui.de virib cordis dicit q cõfortat cor. F
¶ Auerrois.v.li.Colliget.c.de piſcacea dt q G
confortat ſtomachũ ꝛ epar a tota ſubſtãtia
¶ Rabbi moyſes.c.de piſcatijs.Piſcacie ſũt
meliores oĩb fructib:corroborãt ſtomachũ H
et epar.ſunt calide ꝛ ſicce temperate.

Capitulum.ccclvi.

PAnicum ſiue Panicum.yſaac in diet
Panicuz in forma et natura ſimile mi/
lio .minus tamen co nutrit.

Operationes

¶ Panicum vẽtrẽ magis conſtipat.coquitur A
ſepe cum pinguedine vel cũ lacte.
¶ Cõſtan.in pantegni.Panicuz ꝛ miliũ fri.et B
ſic.ſunt in.ij.gradu.paꝝ nutriunt.ſtiptica ſunt
et panis inde fact9 multo plus eſt conſtipatiu9
Vrinaz autem puocant.Cum butiro vel lacte
cocta ſunt meliora quibus admixtis humectã/
tur .et coꝝ ſiccitas expellitur.

E ¶ Plinius li.xxij. Panicũ. Dyocles medicus
mel frugũ appellauit. effect9 bz q̃s miliũ In vi
no potuz diſinterictis pdeſt. Silr bis q̃ vapo/
rãda ſunt: calefactum imponit. Siſtit aluum
in lacte caprino decoctum: ⁊ bis in die hauſtũ
ſic prodeſt ⁊ ad tormina.

D ¶ Dyaſ. Panicuz in eſca om̃ibꝫ vtile eſt. vnde
ſi panis ex eo fact9 ⁊ cõmeſt9 fuerit. vẽtrẽ abſti
net. vrinã puocat. aſſum vero in cacabo nouo
et impoſituz in ſaccello ſicut et miliuz prodeſt.

Capitulum. cccluij.

Picea. yſi. li. ethimo. xiij. Picea ex pino
rũ gñe. differt tñ vt pini ſpecie. Nã aliaz
picin greci. aliã vocãt peucẽ q̃z nos pi/
ceã dicim9. eo q̄ deſudat picẽ. Plini. li. xvi. Pi
cea ẽ arbor ramoſa. cui ramoꝝ ẽ ordo ſicut et
abieti. Picea mõtes amat ⁊ frigora. feralis ar
bor. ⁊ indicio funebri ad fores poſita rogiſq̃z vi
rẽs. iã tñ ⁊ in domos tonſili facilitate recepta.
hec plerũq̃z plurimã interueniẽte candida gẽ/
ma fundit reſinã: thuri tam ſimilẽ vt mixta a vi
ſu diſcerni nõ poſſit. Huius arboris cortex eſt
in vſu magno. ſicut abietis ⁊ fagi ac tilie.

Operationes.

A ¶ Pli. in li. vtſ. Gignit q̃z picea canchryn vc̃z
pillulaz in medicina vim vrendi habẽtẽ. q̃ poſt
q̃z folia ceciderint: hieme durat ⁊ cõtinet nucleũ
pineis ſilem. In hieme creſcit. et aperit pillula
tota. caditq̃z cum folia creſcere ceperint. Huic
etiaz arbori folia ſunt breui ſeta ⁊ craſſiora. du
raq̃z ſicut cipſſus. Rami vo pene ſtatim a radi
ce modici velut brachia lateribꝫ inherent

¶ Picea min9 ẽ alta q̃z larix. toris pãniculis
minoribꝫ atq̃z gracilioribꝫ. habet nucleos mini
mos ac nigros. ppter qd greci pthiropkoron
eam appellabant

¶ In eadẽ q̃z nucamẽta ſunt maribꝫ cõpreſſio
ra minuſq̃z roſcida reſina. Ut ãt pix exeat aperi
tur picea a pte ſolari cũ plurimũ hiatu bipeda/
li: vt a terra cubito cuz minimũ abſit. Nec ipſo
corpi ptit. vt i ceterꝫ. qm̃ aſtula vl haſtula i fru/
ctu ẽ. ¶ Ueꝝ hec terre pria laudat. Altior ama
ritudinẽ affert. Poſtea humor oĩs e tota ↄfluit
i vlc9. Habetq̃z picea folia pũgẽtia nulloq̃z flo
re exhilarat. ptin9 eĩm fruct9 a floribꝫ gignitur

¶ Abieſ q̃dẽ circa ſolſticiũ floret Pin9 ⁊ picea
germiãtõe. xv. fere diebꝫ pueniũt. Semẽ vo et
ipẽ poſt vigilias reddũt. Picea ⁊ pin9 ⁊ aln9 ad
aq̃ꝝ duct9 i ſcobos cauant obruite terra pluri/
mis annis durãt. cito vo ſeneſcũt ſi nõ itegãt.

¶ Idez in li. xvij. Umbra piceaꝝ quacunq̃z at
tigerit ẽ venenuz. Idez in li. xxiiij. Picea ex la/
ricis folio trita ⁊ in aceto decocta: dentiuz do
lori prodeſt. Cinis corticuz eius intertrigini et
ambuſtis potus aluum ſiſtit.

¶ Urinã mouet. Suffitu vuluas corrigit. Pi
cea folia priuatim iocinori ſunt vtilia. dragme
pondere in aq̃ mulſa pota. Deniq̃z ſiluas illas
duntaxat q̃ pice ac reſine gratia radant vtiliſ
ſimas eſſe priſicis autumant. Uel his q̃ longa
egritudine vires nõ recolligunt.

Capitulum.cclviii

Pira. Iſido. li. xvij. xv. Pira videntur dicta. eo q in ſpecie ignis ſint formata. Nã ab amplo incipiũt: ⁊ in anguſtum deſinũt. Hec innũeris impoſita etiã ſi pauca vehementer oneroſa eſſe dicunt. ¶ Palladi9 lib. iij. Condiẽda ſunt pira ita. De placito deſcendente luna a. xxij. vſq3 in octauã: eadẽ poma ſicca ⁊ manu lecta hora ſecunda in quintã vel a ſeptima in decimã. a caducis diligẽter electa. integra ⁊ ꝓpe dura ⁊ aliquanto viridia implicato vaſe claudunt. qđ operculo tegitur ⁊ deorſum os eius ei inclinatur atq3 obruit eo loco circa quẽ perhennis aqua decurrit. Item que dura ſunt in carne ⁊ cute prius in aceto poſita vbi ſe mollire ceperint. in fictile vas bene coctu3 picatũq3 ponũtur. ⁊ operculo ſuperueniente gipſantur. ⁊ vas breui ſcrobe demergitur in eo loco qui q̃tidie ſole tangat. Plurimi pira obruta inter paleas aut frumẽta ſeruarunt.

Operationes.

¶ Dyaſ. c. de piris. Piri multe ſunt ſpẽs: ſ3 ſtiptice oẽs. vñ ad reumaticas paſſiões cathaplaſmatib9 adhibita faciunt. ⁊ reuma compeſcunt. Elixatura eoꝝ ad oĩa p̃ſata iuuãt. Et ſi ipſa pira a ieiuno comeſta fuerint abſtinẽt ventrẽ. Et piri ſiluatici ſpẽs ſunt q̃ tarde matureſcere poſſũt plus ſtiptice q̃3 ſupradicte: ſ3 ſimilib9 cauſis ꝓſunt. ꝓhibẽt q̃3 aliq̃ fungos venenũ amittere ſi cũ piris fuerint cocti. ¶ Auicẽ. li. ij. ca. de piris. In ipſis ſunt terreitas ⁊ aquoſitas. ⁊ in noſtra quidẽ terra eſt ſpẽs q̃ dicit ſenabrud. ⁊ h3 magnã capacitatẽ. ⁊ ẽ vehemẽtis rotũditatis ⁊ ſubtilis corticis. eſt boni coloris quaſi preuiũ. quaſi ipm ſit aqua zuccari coagulata plurimu3. ſed nõ ꝓpter ſpiſſitudinẽ ſubſtãtie boni odoris valde. qđ cũ ab arbore ſua cadit ſup terrã deſtruit et iſti ſunt in quib9 nõ eſt nocumẽtũ de ſpeciebus priorum. ¶ Pira q̃ nominãtur ſenia ſunt frigida in primo. ⁊ ſicca in. ij. Serabrud vero ſunt temperata humida: et omnes ſpecies eius ſunt ſtiptice intrãtes in emplaſtris retentionis materieꝝ: ⁊ qñq3 abſtergũt parũ. ⁊ eoꝝ humor eſt plurimus ⁊ laudabilior humore pomoꝝ ſm q dixit rufus ¶ Ea autẽ que dicta ſunt ſenabrud in terra Coraſceni: abſq3 aliis dicta ſunt lenitiua nature. ⁊ boni chimi valde cõſolidãt vulnera. ⁊ ꝓprie ſilueſtria exiccata. ⁊ ſunt preparatiua ſtomachi. ⁊ abſcindunt tuſſim. ⁊ ſedant colerã. ⁊ ſtringũt ventrẽ. ⁊ ꝓprie q̃ ſunt exiccata.

¶ Et in piris quidẽ eſt ꝓprietas faciendi euenire colicã: quare oportet vt bibatur poſt ipſa de ydromelle cũ ſpeciebus q̃ ſunt vt piper ⁊ cynamomũ ⁊ his ſimilia. ¶ Et coꝝ rob cõuenit fluxui ventris colerico. Cuius ſpeciei coꝝ vehemẽtis ſtipticitatis. ⁊ tarde maturationis ẽ. ⁊ cura fungoꝝ mortificantiũ. ⁊ qñ iſti fungi coquũtur cum piris minorat nocumentum eorum. F

¶ Sera. li. ag. ca. Cumecthre. auc. Hal. Cumechre. i. pira. Subſtãtia ei9 eſt cõpoſita ex ſuba terrea ⁊ aq̃ſa. Et ſi vis poteſt aliter dici. q vna. ſ. eius pars eſt frigida ⁊ alia tẽperata. ⁊ ſapor piri ẽ ſtiptic9 cũ dulcedine aq̃ſa. ⁊ virt9 piroꝝ eſt deſiccatiua. ⁊ cõglutinat vulnera ſine aliq̃ mordicatiõe. Et qñ comedit fortificat ſtomachum. et ſedat ſitim ¶ Silueſtre vero eſt magis ſtipticũ. ⁊ plus incoriat ⁊ corrugat ſtomachũ: ⁊ ideo plus cõglutinat vulnera. ⁊ prohibet fluxũ humorũ: ¶ Et idẽ auc. Aben meſuay Quãdo quodcũq3 totũ coquitur vel domeſticũ vel ſilueſtre cum fungis aufert maliciã eoꝝ. ⁊ maiora ex eis ſunt fortioris virtutis q̃3 parua. Parua aũt ſunt nutribiliora q̃3 citonia. ¶ Et rob pirorũ abſcindit fluxũ colericum. ⁊ excoriat ſtomachum. Et pira ꝓprie generant colicam. ⁊ oportet q ſumatur poſt ipſum vinum mellis factu3 cum ſpeciebus. G H I K

Capitulum cclix.

Piper latine. arabice ⁊ gre. falfel. Serapion libro aggrega. ca. falfel. i. piper. Et eſt ar

boꝝ naſcēs in regiōib ꝫ indie bꝫ ſemē qꝺ ſui or-
tu ē longū ſimile faſeolis: ꝛ elōgaꝛ in forma ſua
et eſt macro piper. ꝛ intra ipm ſunt grana ꝑua.
ſilia gargues: q̄ qn̄ maturant fit piper. ꝛ h̄ qꝛ ſe
paraꝛ ꝛ fit ſicut racem9 in quib ſunt grana ꝑ-
ua. ꝛ ſunt grana piperis. Et qn̄ colligiꝛ ꝑfecte
maturū ē piper nigrū. ſꝫ qn̄ colligiꝛ ante matu
rationē eſt piper albū. nā color ei9 eſt alb. ꝛ nō
recipit in colore ſuo nigredinē anteq̄ maturaꝛ
et radix hui9 arboris ē ſimilis coſto. Eligendū
ē aūt ex nigro qꝺ ē nouū in q̄ ē res ſimilis furfu
ri graue ꝛ plenū. Sꝫ albū meli9 ē illud qꝺ nō ē
rugoſuꝫ albū ꝛ graue ꝛ lōgū ē eligēdū illud qꝺ
qn̄ frāgiꝛ apparet denſuꝫ: hn̄s grana q̄ ſunt itra
ipm inuicē iūcta. ꝛ acuti ſaporis mordicās lin-
guā cū calefactiōe. Radix arboris hui9 vocaꝛ
falfanuē. ꝛ ē ſimilis coſto. deferꝛ ad nos ex ter-
ra indie. ¶ Galie. vij. ſim. far. ca. piperis ſm trā
ſla. no: Piperis radix coſto maxime ſm virtutē
ſimilaꝛ. Fruct9 vero ei9 qui q̄dāmodo ꝑgermi-
nat ē piper lōguꝫ. vn̄ ꝛ humidi9 exiſtit maturo. ſi
gnū aūt eſt humiditatis ei9 qꝛ faciliter cū impo
niꝛ perforaꝛ. ꝛ nō cōfeſtim mordet: ſꝫ paulatim
incipit. ꝑmanet vero multū. qui vero q̄ſi matu-
rus fruct9 albū piper ē. acri9 exiſtēs nigro. id eſt
q̄ſi ſuꝑ aſſatū eſt. vtraq̄ aūt ſufficiēter calefaci
unt ꝛ ſiccāt. ¶ Galie. co li. ꝛ ca. ſm tranſla. ara:
Sapor piperis ē acut9. ꝛ illud qꝺ nō maturuꝫ
eſt. piper albū ē. ꝛ ipm ē acuti9 nigro. ꝛ magꝭ pū
gēs linguā. ꝛ h̄ ē qꝛ nigrū ꝑpterea qꝛ maturaꝛ.
accidit qꝛ nō recipiat aduſtionē ꝛ deſiccationē
forte. qꝛ minuiꝛ acuitas illa. que quidē remanꝫ
in albo. Iſte tn̄ due ſpēs ſunt deſiccatiue ꝛ cale
factiue fortiter. ꝛ fruct9 quidē eius qn̄ incipit eſ
ſe eſt piper lōguꝫ. ꝛ ꝑpter h̄ accidit qꝛ piper lōgū
eſt humidi9 alio pipere. Et ſignū ſuꝑ h̄ qꝛ quā-
do elōgaꝛ ipſe ſuꝑ ipm corrodiꝛ ꝛ ꝑforaꝛ etiam
qn̄ teriꝛ nō inuenit tritor in principio ſue cōtriti
onis pūctionē multā. ꝛ qn̄ icipit mordicare. nō
apparet mordicatō ei9 multa anteq̄ guſteꝛ. dein
de remanet mordicatio ei9 tpe nō paruo. ſꝫ pi-
per albū ē meli9 ſtōacho alijs duab ſpeciebus

Operationes.

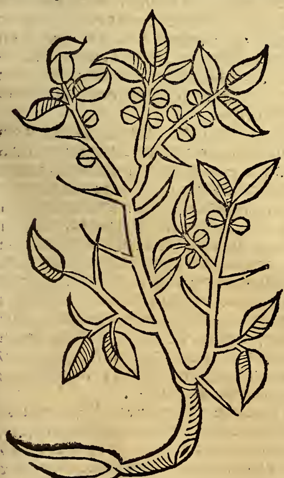
A ¶ Sera. Radix piperis cōfert colice ꝛ dolori-
bus frigidis. Eſt ca. ꝛ ſic. eſt bona colice. ꝛ vēto
ſitatib ꝛ alijs dolorib fri. ꝛ ē ſimilis coſto ſm
virtutē. ꝛ piper nigrū acuti9 eſt albo. ꝛ albū ē de
bili9 co. ꝛ virt9 piperis ē calefactiua: attractiua
cibi. ꝛ ꝑuocatiua vrine: reſolutiua ꝛ abſterſiua
obſcuritatis viſus. ¶ Et qn̄ ſumiꝛ in potu aut
B ſit inunctio cū eo. aut miſceꝛ in aliq̄ vnguento.
cōfert rigorib febriū periodicaꝝ. et cōfert mor
ſibus venenatis. et expellit fetū. ꝛ potiſſime ſi in
potu ſumaꝛ vel aſſidue comedatur

¶ Et qn̄ fit naſcale cū eo poſt coitū ꝓhibet im C
pregnationē. ꝛ hoc ſimiliter facit aſſidue come-
ſtū. Nā iter ꝑſtat genitale. ꝛ adminiſtreꝛ in lo-
hoc ꝛ ſyrupis q̄ ſunt cōuenientes tuſſi ꝛ dolori-
bus pectoris. ꝛ fit linitio cū eo ꝛ melle. ꝛ confert
ſquinātie ¶ Et qn̄ ſumiꝛ in potu maxīe cū gra D
nis lauri aut folijs ei9 ꝯfert tortiōib vētris. et
qn̄ maſticaꝛ cū ſtafiſagria ꝛ cum paſſulis facit
deſcēdere flegma ex capite. ꝛ ipm ſedat dolorē
ꝛ cōfortat virtutē digeſtiuā. ꝛ digrediꝛ in cōfec-
tionib ſpecieꝝ quib vtūtur ſani in cōdimētis
ciboꝝ ad ꝑuocādū appetitū. ¶ Et qn̄ miſceꝛ cū E
pice reſoluit ſcrofulas. Et qn̄ miſceꝛ cū nitro ab
ſtergit morfeā. ꝛ nō ē radix piperis zinziber. ſicut
putauerūt q̄dā. immo radix ei9 ē ſimilis coſto.
que quidē calefacit ꝛ mordicat linguā. ꝛ attra-
hit humiditatē ad os. qn̄ miſceꝛ cū aceto. Et li-
nimentū cuꝫ eo reſoluit apoſtemata ſplenis. ꝛ
ſi ſumiꝛ facit idē. ¶ Et idē auc. Aben meſuay. F
Proprietas piperis eſt qꝛ prohibet impregnati
onem. ꝛ maxime qn̄ ſumiꝛ poſt coitū. ꝛ prohibꝫ
tortiones ꝛ vētoſitates que fiūt in ſtomacho ꝛ
inteſtinis. ꝛ exiccat flegma viſcoſuꝫ qꝺ aggre-
gatur in pectore ꝛ pulmone ꝛ inteſtinis: ꝛ dige
rit cibum. ꝛ nocet febricitantib. ¶ Et ſi q̄s vtiꝛ G
multū pipere ꝑuocat vrinā. Et ſi vtatur eo pa-
rum prouocat vētrē. Scamonea eſt cōtraria
in hoc. ꝛ facit hominē macreſcere. ꝛ deſiccat ſper
ma. Et in pipere albo cū acuitate ſua eſt humi
ditas q̄ auget in ſpermate. et mundificat epar ꝛ
ventrē et pulmonē ꝛ ſtomachū. et cōfert morſi-
bus venenoſis. ꝛ calefacit neruos et muſculos
et plus omni alia re. ¶ Paulus ca. de pipere. H
Piper eſt calidū in quarto gradu. ſiccum in ſe-
cūdo. Ubi ſciendū ne aliq̄ erroris materia re-
pleantur. ꝑpterea qꝛ in preſenti littera. Serapi
on ꝛ Dyaſco. videnꝛ cū Galieno nō modicū di
ſcrepare dicētes qꝛ piper nigrum acuti9 ē albo
¶ Galienus vero ait. qꝛ piper albū acutius eſt I
nigro. ꝛ ꝑpterea ſicut ex verbis Dyaſcoridis be
ne intuētib et auide/ eſt manifeſtum qꝛ piper al
bum eſt duplicis generis: ¶ Eſt quoddā piper K
album: qꝺ fit quādo grana minuta que fuerūt
in pipere lōgo/ incipiūt ingroſſari. ꝛ vnuꝫ ab al
tero incipit ſeparari: ſed nō factus eſt botr9 vel
racemus. ¶ Eſt aliud piper album qꝺ fit cū il- L
la grana que fuerunt in predicto pipere albo
ſm debitā quātitatē fuerint aucta. et intra ſe
totaliter ſeparata. ſicut que ſunt poſita in quo-
dam botro vel racemo. ꝛ ſunt ꝓpinq̄ maturita-
ti. Primū vero piper albū cū ſapit adhuc na-
turā piperis lōgi. qꝛ vicinaꝛ participat adhuc
de eius humiditate. cui9 gratia nō eſt multum
acutum. Piper aliud album de quo diximus.
quod eſt in medio inter maturitatem ꝛ prim

cipium generationis eſt ſatis acutuz. quare cuz renoueatur et elongatur a pipere longo non participat humiditatem eius: et eſt acutius ſe ipſo cum venit ad maturitatem: propter quaz amittit de eius acuitate.

D ¶ Et hoc idem videmus in fructibꝫ accetoſis q̃ ſunt in medio tempore acetoſiores. hoc etiam in ſeminibꝫ eſt videndum: ſcilicet. Feniculis: ſinapibꝫ. et ceteris. qꝫ ſunt acutiores ꝛ calidiores qui ſunt in medio tempore: q̄ꝫ qui ſunt in extremo. Sic ergo ad ꝓpoſitum piper nigrum acutius eſt albo: ſcilicet albo quod eſt in principio generationis. quia non habet multam acuitatem propter humiditatem quaz participat: vt dictum eſt. hunc reſpectum habuit Serapiō et Dyaſcorides.

E ¶ Sciendū inſup qꝫ in maiori quantitate inueniretur de pipere albo: niſi quia inficitur propter ignem. ſed illud quod non contaminatur ab igne remanet albuz ꝛ non rugoſum: qđ non poteſt eſſe niſi modice quantitatis: quia modicum eſt illud quod ab igne impreſſionem non recipit.

Capitulum. cccxl.

Piper nigruz latine. arabice babelzelim vel grana ezelem.

Operationes.

¶ Serapion li. aggre. ca. babezelim id eſt granum zelim: et eſt piper ethyopium vel nigroruz et eſt granum pingue in magnitudine ciceris: et eſt citrinum exterius: album interius. et habet ſaporem bonuz. defertur ex terra barbarie A

¶ Et illud quod nominatur in barbaria croin: eſt ſimile faſeolis in forma ſua. niſi quia grana eius et cortex eius ſunt minora faſeolis. habent nigrum colorem et acutum ſaporem ſicut piper. et defertur ſimiliter a terris nigrorum. et ſunt calida in tertio gradu. humida in primo. B

¶ Et confert dolori dentium. C

¶ Auget enim in ſpermate. D

¶ Et faciunt bonum odorem oris E

Capitulum. cccxli.

Piperelle latine. grece haerma. arabice haerinia. Serapion lib. aggregatoꝝ ca. haerinia: id eſt piperella. ꝛ eſt figura ſicut piperis minoris figura: niſi quia eſt in colore ſuo citrina.

Operationes.

¶ Serapion. In ea due ſunt virtutes contrarie: ſicut frigiditas et caliditas. A ¶ Et idē auctoritate Aben meſuay. Haerina eſt granum paruum minus pipere. et eſt in eo citrinitas pauca et eſt odoriferū: cuius odor eſt ſicut odor ligni aloes. eſt calidū et humidum. ꝛ in eo eſt abſter B

ſio parua. ¶ Idem. Prouocat vrinam multã fetidã quando coquitur in vino ⁊ bibitur illud vinum.

D ¶ Et aufert propter fetorem aſcellorum et fetorem totius corporis. Et operatio in hoc ẽ a tota ſua ſubſtantia. ⁊ quando coquitur radix ⁊ bibitur: cõfert ſicut piper nigrum.

Capitulum.cclxij.

Piretrum latine. grece dentanos. arabice vo acbiraraba. ſiue acbara charaba. Serapion libro aggre. ca. Acbiraraba. auctoritate Dyaſc. Acbiraraba id ẽ piretrum. et eſt planta cuius folia ſunt ſimilia folijs dauci agreſtis aut marathri. ⁊ ſtipites ſimiliter ſicut ſtipites illius. ⁊ ſuper ſtipitem ẽ corona ſimilis corone aneti. ⁊ habet radicem in groſſitudine digiti.

¶ Auicenna libro ſecundo capitulo de piretro. Piretrum plurimũ quod de hac plãta adminiſtratur eſt radix eius. melius eſt illud quod eſt acutum: mordicatiuum lingue. ⁊ magnitudo eius eſt ſm quantitatem digiti

Operationes

A ¶ Dyaſcorides. Pungit linguam quando guſtatur punctione forti ⁊ attrahit flegma. ⁊ ideo quando coquitur cũ aceto ⁊ fit colutio oris cõfert dolori dentiũ. Et quãdo maſticatur attrahit flegma. ¶ Et quãdo teritur ⁊ miſcetur cũ oleo et inungitur prouocat ſudorem. ⁊ cõfert membris ſuper que vincit frigus: ⁊ conſeruat corpus a nimio frigore aeris ne noceat ei. ⁊ amiſſione ſenſus ⁊ motus: ⁊ eſt eius iuuamentum magnũ in homine. et cõfert paraliſi ⁊ rigoribus febrium. B

C ¶ Galienus viij. ſimplicium farmacorum capitulo de piretro plurimum quod de eo adminiſtratur eſt radix eius. ⁊ proprietas virtutis eius ẽ proprietas adurens. ⁊ pungit linguam quãdo guſtatur punctione forti: et attrahit flegma.

D ¶ Et ſedat dolorem dentium qui fit a frigiditate. ⁊ confert rigori febrium quãdo fit iunctio cum eo diſſoluto in oleo ante aduentũ paroxiſmi: ⁊ confert illi qui habet ſtupores in mẽbris et ante relaxationem. E ¶ Auicenna. Piretrum quidam extimauerunt eſſe frigidum. ſed non eſt. immo calidum ⁊ ſiccum in tertio gradu. extrahit flegma maſticatum. et virtus eius eſt aduſtiua. Et prouocat ſudorem: cum ex eo cum oleo abſtergendo inungitur corpus. ſi miſceatur cum oleo et abſtergendo inungatur ex eo prouocat ſudorem. Fricatio facta ex eo et decoctione ipſius et oleo eius confert mollificationi neruorum antique: ⁊ ſtupori corporum. et prohibet generationẽ alcuzez ab eo in quo generatur alcuzez. vehementer aperit opilationes colatorij. ⁊ conſtrictionem narium.

F ¶ Et eius decoctio cõfert dolori dentium. ⁊ proprie frigido. Et eius acetũ confirmat dẽtes motos ſi decoquatur cum aceto et teneatur in ore

G ¶ Et quãdo fricatur cum eo corpus ante paroxiſmũ rigoris cum oleo: confert rigori facto cum febre ⁊ abſque febre. ¶ Paulus ca. ẽ ſiccum in tertio gradu. Maſticatum attrahit flegma per os. ⁊ remouet dolorẽ ⁊ ſtuporem dentium.

H ¶ Auerrois quinto libro Colliget. ca. de piretro. Eſt calida in quarto: et de ea adminiſtratur radix. Conſtantinus libro graduum capitulo Piretrum. Piretrum eſt in quarto gradu calidum ⁊ ſiccum. Linguã vrit. ⁊ flegma nimium attrahit. Ideoque dentibus valet de frigiditate et humiditate dolentibus.

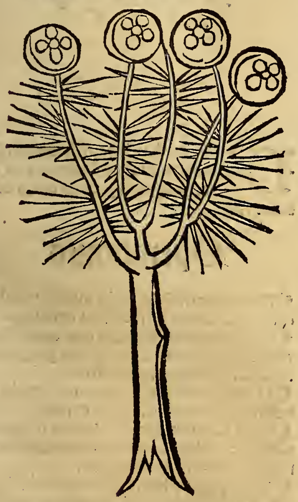
I ¶ Alexander ⁊ Stephanus. Illud tritum et cum melle potatum: epilenticis valere teſtantur. Collo ſuſpenſum aut naribus applicatum ſubuenit infantibus epilenticis. Cum oleo mixtum ⁊ dorſo feminco inunctum ante rigoris acceſſionem venire prohibet eam.

K ¶ Valet etiam paraliticis ac neruorum mollicici de frigiditate ⁊ humiditate totius corporis. Denique in corpore toto ex eorum perunctio prouocatur ſudor.

¶ Platearius. Piretrū eſt ſatis cōis herba in tertio gradu calida ꝛ ſicca. Radix eius in medicinis ponit̄. que in hyeme colligitur. ac per annos quinq; ſeruatur. Piretrū debet eligi continuum ꝛ nō perforatū ſaporē habens acutum. et cum frangitur nō puluerizat̄. Acumen eius nō ſtatim ꝑcipitur: ſed debet aliquantulū maſticari ꝛ in ore teneri. Quo cōtingit propter eius leuitatē: vel ſubſtantie ſoliditate. Uirtutē habꝫ. diſſoluendi: conſumendi ꝛ attrahendi

¶ Gargariſma factū ex vino dulci decoctiōis eius. cerebrū a ſuperfluitate flegmatica mundificat. ꝛ humores vite conſumit.

¶ Inter dentes maſticatū dolorē tollit dentiū: et ſtomachi reumatiſmū. Maſticatū quoq; lingue paraliſim ſoluit. Contritū in vino et oleo decoctū ꝛ ad loca paralitica ꝛ podagrica cathaplaſmatū valde proficit.

Capitulum. cclxiij.

Pinus latine. grece Calidariſ chochia vel azet. Arabice cinobar. Serapi. li. aggregatoris. c. Cinobar. id eſt pinus arbor. Et eſt maſculus et femina. Maſculus nominatur azet vel cinobar: ꝛ non facit fructū magnum: ſed de ſudore extrahitur pix: vt patꝫ in littera pix. et ibidem inuenies eius virtutem ꝛ cū ligno fit lumen. ꝛ eſt illud quod vocatur teda vel zappinus. Et femina ē illa que facit fructum magnum. ꝛ de ea eſt magna et parua.

¶ Et idem auctoritate Galieni. Minor eſt in ſapore ſicut ſapor maioris. ꝛ eſt in ea aliquantulum amaritudinis ꝛ acuitatis. ꝛ virtus eius eſt calida cum acuitate.

¶ Et idem auct. Aben Meſuay. Magne ex pinnis ſunt calide in ſecundo gradu: ſicce in primo. Que cū bibunt̄ cū rob mūdificāt humores groſſos ꝛ viſcoſos qui ſunt in renib; ꝛ veſica.

¶ Et idem auctoritate Dyaſcoridis. Calidaris vel calicaris eſt fructus pinus maior: ꝛ nominatur cochia.

Operationes.

¶ Serapion. Pinus maior cōfert ſanici in pe A
ctore: ꝛ omnibus quib; cōuenit educi ſaniem a pectore. ꝛ facit expuere ſanguinē. ꝛ quādo infūditur in aqua: recedit acuitas ꝛ punctio q̄ ſunt in eo: ꝛ elōgatur a mordicatione. Et tunc ē cōglutinatiuꝰ. ꝛ medius inter qualitatē calidā et frigidam: ꝛ inter ſubſtantiā aqueam ꝛ terreā et ſubſtantia aquea in eo eſt pauca. ſed fructus quātum ad nutrimētum eſt dure digeſtionis: et nutrit corpus nutrimento forti.

¶ Idem aucto. Dyaſcoridis. Quando come B
ditur ꝛ bibit̄ cū ſemine cucumeris ꝛ rob prouocat vrinā. ꝛ cōfert ardori renum ꝛ veſice. Et q̄n bibitur cum ſucco portulace: ſedat mordicatōnem ſtomachi: et reddit debilib; fortitudinem confert deſtructioni humiditatis.

¶ Et quādo accipit̄ ex fructu pini ſicut recēs C
et teritur ꝛ coquitur cum rob. ꝛ accipiūtur de ipſius decoctione. ℥. iiij. qualibet die confert tuſſi antique ꝛ vlcerib; pulmonis:

¶ Idē auctoritate Galieni. Minor ex eis no D
minatur calidaris. Uirtus eius eſt calida ꝛ abſtergit. ſapor eſt ſtipticus: amarus: acutus: et confert ſputo venienti a pectore ꝛ pulmone. ꝛ eſt ſtiptica. et confert tuſſi ꝛ dolorib; pectoris. q̄n
ſumitur ſola aut cū melle. ¶ Et idem auctorita E
te Aben meſuay. Magne ex pinis ſunt calide in ſecundo gradu: ſicce in primo. Que quādo bibunt̄ cum rob: mūdificant groſſos humores ꝛ viſcoſos q̄ ſunt in renib; ꝛ veſica: ꝛ confert ſanieī eorum ꝛ lapidi. Reſina eius deſiccat ꝛ calefacit: et eſt dyaforetica. Pro qua lege capitulū
reſina. ¶ Et idem auctoritate Galieni. Cortex F
et folia pini que eſt minoris. que eſt nominata calidaris. habent in ſe virtutem ſtipticam. que curat tenaſmonem quando apponitur ſicut emplaſtrum. ꝛ non eſt medica men melius in hoc. et quando bibitur ſtringit ventrem. ꝛ ē conferens cōbuſtioni aque bulientis. et ſimi-

liter cortex illius ſpeciei que dicit͛ cochia. et eſt maſculus cōſimilis in virtute: niſi quia virtus eſt ei debilior ꝟtute illius. ſʒ folia iſtarū arborū que quia ſunt magis humida cortice ipſarum: habent in ſe virtutē qua incarnant percuſſione

G ¶ Sed pini magne. Uirtus folioꝝ ⁊ corticis eſt fortis in om̄ibꝫ iſtis. ſʒ fumus qui eleuatur a ligno pini confert multum fluxui pilorū palpebrarum: et corruptioni lachrimarum. ⁊ curſui lachrimarum ab eo.

H ¶ Cortex arboris pini mīoris et cortex cochie et eſt acʒ: om̄es ſunt ſtiptice ⁊ cōferunt panētibus tenaſmonem quando teritur ⁊ pulueriſat͛ ſupra locum. ⁊ quando de ipſis miſcetur cuʒ litargiro ⁊ puluere olibani confert vlceribꝫ que apparent in corpore ⁊ cōbuſtionibus ignis. et quando conficitur cuʒ cera diſſoluta cuʒ oleo mirtino. conſolidat vlcera que dicuntur formice ne augeantur in corpore. ⁊ fit cum eo fumigium matrici: ⁊ expellit fetum mortuum et ſecundinam. Et quando bibitur ſtringit ventrem. et mouet vrinam.

I ¶ Galienus. vij. ſimplicium farmacorum capitulo de pinea. ſm trāſlationem grecam. Comi fructus. id eſt pinea quam ſcrobiliam nomināt tota quidem viridis. habet quid amaritudinis ⁊ acredinis. ⁊ propterea quidem empicie ⁊ aliis quicūqꝫ indigent ea que ſm pulmonē ex torace faciliter extuſſire et expurgare idonea eſt. eſibilis vero fructus eius. Eſt quidem cibus difficile digeſtibilis et fortis. eſt autem vt farmacum: et ad leniendum aſperitates idoneuʒ et maxime quando in aqua infuſus: diſpoſuerit in eo totam quantam habet acredineʒ. Reliquum enim omne immordicaciſſimū fit in medio enim calidum ⁊ frigidum equaliter conſiſtens ex aquoſa et terreſtri ſubſtantia habet craſim: acetoſa autem minime participat.

K ¶ Et idem in libro de cibis capitulo de pinea Magne ex eius euchimie ⁊ groſſe chimi generatiue. Et ideo nutriunt corpus nutrimento forti. non tamen bene digeſtibili.

L ¶ Auicenna libro. ij. ca. de pino. Uirtus corticis maioris fortior eſt. Et cortex eius que nominatur ſuſine eſt debilior. In cortice eius ē ſtipticitas plurima. et vermis qui exiſtit in ipſa ē in virtute cantaridis. Cortex eius confert vlceribus cordicalibus. et in ipſo eſt virtus conſolidatiua. et in cortice ipſius ē de ſtipticitate qđ peruenit ad hoc vt ſanet abraſionem quando ſuper ea ponitur vt emplaſtrum.

Capitulum. cclxiiij

Pimpinella. Pandecta. Pimpinella eſt herba multum ſimilis ſaxifrage. Unde verſus. Pimpinella pilos ſaxifraga nō habet vllos.

Operationes

¶ Uirtus eius eſt q̄ abſtergit ⁊ fortificat ⁊ mūdificat epar ⁊ renes qñ in eis ſunt opilationes. A

¶ Quando bibitur de radice eius quantitas amigdale a mulieribus que nō bene purgātur in partu mūdificat eas per mēſtrua. B

¶ Et quādo bibitur cum vino: confert dolori ventris ⁊ ycterície. ⁊ dolori veſice ⁊ renū C

¶ Et qñ coquitur cuʒ vino ⁊ bibitur ſtringit ventreʒ. Et qñ bibitur ex ſemine eius cum vino ſtiptico conferunt fluxui ventris. D

¶ Radix pimpinelle preſeruat a peſte maſticatam. et in collo ſuſpenſum. Iteʒ abſtergit veſtigia nigra in cute. Confert podagre. E

¶ Radix pimpinelle maſticata longo tempore apparet in ea acumen cum pauca amaritudine et cum acredine. propterea igitur diuretica et vrinarum prouocatiua. F

Capitulum. cclxv.

PEridemon. Pan. Peridemõ grece velli ceos vel exacanton. arabice grimatb. latine Capꝛifolium. i. mater ſiluaꝝ

Operationes

¶ Dyaſ. ca. liceos vel excanton fo. ſunt buſſo ſimilia atq; ſpinoſa. grana eiꝰ virida. ꝛ cũ matu rauerint ceraſis ſiĺia. Naſcit̃ in ſiluoſis locꝭ cu ius fo. et grana ꝛ radix in vnũ cõtundũtur. et cum aqua dulci coquũtur vſq; ad groſſitudi nem Hec aq̃ ē deſiccatiue virtutis: ꝛ ex cõtrarꝭ is ꝯpoſita. q; ſcȝ ē extenuatoꝛia. digeſtoꝛia ca. et fri. ſtipticã hñs vini: ꝛ ideo diafoꝛeſim facit

¶ Facit autẽ ad berpetas: ꝛ ad vlcera epatis et ad parotidas. ꝛ putrida vlcera ex ſucco fructꝰ eius fit licium. pꝛo quo lege ca. licium ſuperius de. l. cclxv.

Capitulum. ccclxvi

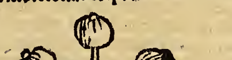
PInaria latine. grece ſcalones. arabice Haixoff. Sera. li. ag. ca. Haixoff ē ex ſpeciebꝫ pinearum. fo. eius ſunt ſimilia cameleonte albe: niſi quia ſunt nigrioꝛa. et ha bet virgam longã folijs plenã. ꝛ ſuper ipſum ē capitellũ ſpinoſuȝ: ꝛ hȝ radicẽ nigrã ꝛ groſſam et eſt qḋ de ipſa plãta adminiſtratur. Gal. Uir tus eius ē q̃ calefacit in. ij. gradu in vltimo eiꝰ ꝛ in pꝛincipio ſcḋi: ꝛ deſiccat in. iij. Planta illa comeditur recens ſicut ſparagus.

Operationes

¶ Galien. Pꝛouocat vꝛinam multam fetidam quãdo coquit̃ in vino ꝛ bibit̃ illud vinum A

¶ Et quãdo coquit̃ radix ꝛ bibit̃. aufert fetoꝛẽ aſellarũ et fetoꝛẽ totius coꝛpoꝛis. B

Capitulum.ccclxviij.

Psilliū latine.grece pipersilliū.arabice hazarachona vel bestercaton.Sera.libro ag.ca.Hazarachona auc.Dyasc. Hazarachona:id est psilliū:est herba hñs folia pilosa.virgas hñs longas mēsura vni9 palmi:⁊ tota herba pilosa.Et exitus ramuloꝝ coꝝ est a medio virge.⁊ sunt in ipo capitella duo vl' tria rotunda.in qb9 est semē simile pulicib9 nigrū ⁊ durū.⁊ est illud qđ ex eo administratur.Galie.viij.sim.far.circa finem ca.de psillio ſm trāslationē grecā.Psilliū semē ei9 maxie vtile ē ex scđo gradu infrigidantiū:ex cōplexione vero q̄ est ſm siccationē⁊ humectationē mediū ē quoddā ⁊ moderatū.Dyas.ſm transla.grecā.ca.de psillio.Pipsilliū aūt quinofolion quē siculi dicunt cristallū.aut squinnomella:folia h3 carnopodion silia et aspera.Uirgā h3 duob9 palmis longā cuius frutex pilosus spinosa ē.coma ei9 a medietate incipit virge.in qua capitella duo vel tria sunt constricta.in quib9 semen ē pulicibus sile nigrū ⁊ durū.nascit̄ in cāpis.Auicē.li.ij.ca.de psillio.Psilliū quidē ē duoꝝ modoru3 hyemale et estiuū.⁊ potio cuiuslibet eoꝝ sit pōdus.ij.3.melius ē illud qđ ē magis grossum.qđ submergit̄ in aqua fri.est et hu.in.ij.građ.Pli.ca.de psillio.Psilliū herba ē silis ambre:h3 semina sicut semina lini sed minora ⁊ subnigra q̄si tendentia ad purpureitatē.quoꝝ semē ē melius qđ submergit̄ in aqua.dicta est herba sic.eo q̄ semen simile pulici habeat:et ideo ista herba sic dicitur infra a quibusdam pulicaris:eo q̄ semen factū est ad similitudinē pulicis.vnde psillos.i.pulex.Johā.mes.ca.de psillio.Psillium est de alterantib9 cōplexionē et solutionē3 facientib9.⁊ ei9 solutio fit ꝓprie lambificando.Eius aūt aliud est albū.aliud subnigrū.aliud ad purpureitatē declinās.Melius ē qđ ē completum et grossum.et est grauius ⁊ submergit̄ in aqua.cōpositū ē ex duabus substantijs que separari possunt:inter quas est cortex separans Est enī duplex in eo substātia:sc3 Medullar3.et in ea substantia expansa supra corticem ipsius.substantia autem interior medullaris ca.est et sic.in.iiij.gradu.et est acuta vehemēter.incisiua:rubificatiua et vlceratiua:et est de genere veneni.Substantia autem eius exterior sup corticem est ex multum infrigidantib9.Et dixit Ruffus.Est fri.et hu.in.iij.gradu:et excessit Et dixit Dyasco.Est in secundo.et est verius.Inquit enī hypocras in epidimijs.Non enim eleuatur res frigida iuncta cum humida supra scđm gradū.Et dixit Galienus.Humida res non transgreditur metā vsq3 ad quam potest extendi regimē hominis:propter qđ inuenim9 humidū esse causa3 doloꝝ3 inquantū humidū sed inquantū potest esse cum materia:que quātitate sua mouetur ad solutionē cōtinuitatis.Quod ex eo conquassatum est cum aqua fontium frigida.⁊ fit muscilaginosu3 et bibit̄ sicut est et ꝓprie cum oleo violaru3 aut syrupo violarū soluit ventre3.quod aūt ex eo frixu3 est et conquassatur cum oleo rosaꝝ:est medicina fluxus ventris ⁊ dissinterie.Contritu3 aute3 nullo modo potui propinandum est.occultat enī contritio substantia3 eius.medullarem vlceratiuā et excoriatiuam

Operationes

¶ Serapion auc.Dyas.Habet virtutē infrigidatiua3 quando fit emplastru3 cū eo et oleo rosarum et aceto ⁊ aqua.et conuenit dolorib9 iuncturaꝝ.et apostematib9 que fiunt in radice auris et cōcussioni neruoꝝ

¶ Et qñ fit emplastrū ad ramicē pueroꝝ.et ad eminētiā vmbilici infantiū:curat eos.⁊ cōuenit ad sodā cū oleo rosaru3 ⁊ pauca aqua et aceto.

¶ Et qñ oportet ex eo fieri emplastrū:accipiatur de eo quantitas aliqua et teratur et infundatur in aqua.et qñ inspissata fuerit:aqua ipa non extendatur:⁊ fiat emplastrū:qm̄ ipm infrigidat infrigidatione forti:et stringit et aufert lacrimas oculoꝝ.et conuenit obtalmie calide ⁊ dolori capitis quādo infunditur in aqua linita penna.fronti aꝑponitur.⁊ qñ aqua eius bibitur cum zuccaro:extinguit feruorē acutaru3 febrium et sitim:et soluit ventrem.

¶ Et idem auctoritate Aben mesuay.Sedat dolores pūgitiuos ventris.⁊ lenit asperitatem vlceru3 ⁊ intestinoꝝ.⁊ abscindit tenasmon ⁊ cōuenit dolori capitis qui fit a caliditate.⁊ succ9 foliorum eius est ex medicinis laxatiuis propter frigiditate3 ⁊ humiditatē que sunt in eo.et cura nocumēti ei9 ē cū medicinis ca.⁊ sic.

¶ Et idē auc.Habix semē psillij est sicut coriandrū humidū.qñ datur ex eo paꝝ.sedat inflationem colere:⁊ ebulitionē sanguinis ca.adustionem fe.calidaꝝ acutarū.Et si datur in potu de muscillagine ei9 cōuenit habētib9 hirsen:⁊ sedat sitim eorū magnā:⁊ laxat quidē ventre3

¶ Et si datur in potu crudum et assatum stringit ventrem:similiter etiam faciunt semina lini et semina marrubrum.⁊ grana mirti:est semen portulace:⁊ semen ozimi.laxant enim cruda et stringunt assata.Et quantitas eius que datur de psillio est.3.ij.infuso in aqua donec egrediat̄ muscillago eius:et bibatur cum zuccaro albo aut cum iulep. ¶ Et folia psillij quando emplastrantur super apostemata in principio

aperitionis coꝝ refrigerant ea. et ſi potetur ex
eo parum: cõuenit egritudinibꝫ que fiunt a ſan
guine. ⁊ nimis ex eo acceptũ inducit ſincopiꝫ in
ore ſtomachi: et fortaſſe occidit: quoniam nimi
um ex eo eſt venenum.

¶ Et cura eius eo ꝙ detur in potu mel bullitũ
cum aqua calida et aq̃ aneti ſi. i. Joh ã. meſ.
Pſilliũ cõquaſſatũ cum aqua fri. ſicut diximus
ſolutiõe educit colerã. ⁊ cõuenit fe. multe inflã-
mationis et ſiti vehemẽte ca. et ſedat inflam
mationẽ ſpiritaliũ: et lenit pectus.

¶ Et conquaſſatũ ſicut diximus cõuenit flu-
xui colerico et diſſinterie: ⁊ fluxui mẽſtruali. ⁊ p
prie poſt potũ ſcamonee et medicinarum acu-
tarum. Doſis eiꝰ a. ℥. i. vſqꝫ ad tres. timeat autẽ
ipm habens debilitatem viſcerũ.

¶ Auicenna. Qđ ex eo frixũ ⁊ inuolutũ in oleo
roſarum: ſtipticũ ẽ ⁊ ſedat dolorẽ more empla
ſtri ſuppoſitũ cũ aceto. Adminiſtrat etiã con-
quaſſatũ cum aceto ſuper apoſtemata calida: ⁊
formicã ⁊ heriſipilam. ⁊ ꝓprie que ſunt ſub aure
et ſup flegmatica: fit ex eo emplaſtruꝫ tenſioni
neruorum: ⁊ ipſorum ſpaſmo ⁊ podagre. ⁊ do-
loribꝫ iuncturaꝝ ca. cum aceto ⁊ oleo roſarum
cõuenit ſiti vehemẽti colerice. eiꝰ qđ ex eo frixũ
eſt pondus. ij. ℥. ⁊ inuolutum in oleo roſarũ ſtri
git et conuenit diſſinterie: ⁊ ꝓprie infantiũ: ⁊ qđ
ex ipſo muſcillaginoſum eſt. ⁊ ipſa muſcillago
ipſius cum oleo violarum ſoluunt. ſi bibatur ⁊
tunc ſedabit inflammationem febrium acutaꝝ

Capitulum. cccxviij.

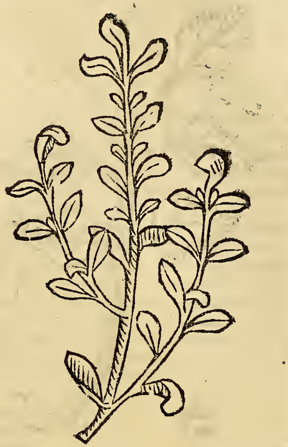
Polegium. Dyaſcorides. Polegiũ om-
nibꝫ eſt notũ. Huius virtus termantica
eſt. Ex herbario. Polegiũ maſculus eſt
et femina. Maſculus florẽ habet albũ. Femia
rubeum vtrũqꝫ. ¶ Platearius. Poleum calidũ
eſt ⁊ ſiccũ in tertio gradu: cuius virtus cõſiſtit i
foleo et in flore. Tempore florum colligitur: et
per annum ſeruatur.

Operationes.

¶ Dyaſco. Polegiũ calefacit nimis ⁊ extenuat
de torace et pulmone pingues ⁊ viſcoſos hu-
mores facile ꝑ os ſpuere facit. Nauſeam ⁊ mor
ſum ſtomachi cum puſca bibitum ſeparat ni-
gram coleram per ventrem deponit. cum vino
bibitum morſibꝫ venenatis occurit.

¶ Siccum ⁊ combuſtum gingiuas cõfirmat
cum polenta adbibitum om̃ibus tumoribꝫ vti
le eſt. Solum impoſitum medetur podagricꝭ.

¶ Ceroti s mixtum papulas limpidat. Sple-
neticis impoſitum cum ſale prauos humores
expurit. In balneis infricatuꝫ pruriginem tollit

Fomento tumores eſtericos mitigat: Odor eiꝰ
nauſeam prohibet

¶ Tuſſientibꝫ prodeſt. ⁊ ẽ diureticũ valde. Hu D
ius genera duo ſunt. ſcilicet maſculus qui florẽ
generat album. ⁊ femina purpureũ.

¶ Platearius. Polegiuꝫ valet contra frigidũ E
reuma. Vinuꝫ decoctionis eius cõtra frigidaꝫ
tuſſim ex glutinoſo vel aq̃ſo humore. cõtra do
lorem ſtomachi ex frigiditate et ventoſitate

¶ Ex herbario. Si infans in vtero mortuus F
fuerit. huius tres rami recentes triti: et in vino
veteri potati mire ſanant. Valet ⁊ ad veſice vl'
calculi ⁊ ad cordis pectoris: ſtomachi: toracis
ve dolorem.

¶ Plinius libro decimo. Magna eſt cum mẽ G
ta ſocietas ad recreãdos animo defectos. Ad
oris vlceratiõis ⁊ ad tuſſim efficax habetur

¶ Flos recentis incenſus pulices odore necat. H
Ad hyemem cum ſale eſt vtile. Eſtate calores
ſedat.

¶ Macer. Feruida pulegij vis ſiccaqꝫ dicitur I
eſſe Tertius a medico datus eſt gradus huic i
vtroqꝫ. Sepius hanc herbam ſi pregnans ſu
mit abortit. Menſtrua deducit cuꝫ vino ſum-
pta repente. Hocqꝫ modo tardas hec extrahit
herba ſecundas.

K

L

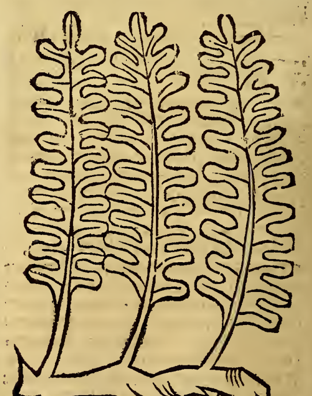

Capitulum.cccl xix.

Populus arbor Pãdecta Populus ar
bor duas habȝ ſpẽs.vñ Dyaſ.duo fa
cit capitula.Unũ ſic incipit.Popul9 q̃ȝ
leuce dicũt.⁊c.Aliud ſic Agirios.i.Populus
arbor quaȝ alij leuce vocãt.⁊c.in fine ca.Aliq̃
inquit perhibẽt arboris eius lacrimũ in orida
num diſtillatum ſuccinum facere.i.karabe ⁊c.
Auicen.ſimiliter facit duo capl'a.Unũ qđ inci
pit baur romanũ volẽs dicere agiros:vt Dyaſ
co.dicit.Aliud akiroſa.Plini9 tria genera po
puli facit.alba.nigra.et que limbica vocat̃ mi
nima folia nigerrima alba folio bicolor ſuper
ne candicãs:inferiori parte viridi hinc.nigra.q̃
ſinuenta circinate rotunditatis.fo.ſunt vetuſti
ora in angulos exeunte econtrario edere angu
loſa rotundantur Iſiđ.Popul9 dicta eſt:eo ꝙ
ex eius calce multitudo naſcatur.Cuius gen9
duplex.Nam altera eſt alba.altera nigra.Al
ba populus dicta eſt:quia fo.eius vna parte
ſunt alba.altera viridia Eſt g̊ bicolor hñs q̃ſi
noctis et diei notas.Generat etiã reſinã:q̃ elec
trũ noĩatur circa oridanũ fluuiũ.vel vt alij me
morant̃ i finib9 ſyrie.Ambro.Bicolor eſt ppl's
arbor vicȝ coronis vmbroſa victricib9.Plini9
li.q.Mõtes amat ppl's ſicut ⁊ bux9.nec niſi in
aq̃ſis puenit ppl's.ſicut nec ſalix nec aln9.Uni
tas ꝑo folioꝝ cuiuſq; ꝑmanet in ſuo gñe.pte
q̃ȝ populo ⁊ edere.Tria ſunt populi gñа:vicȝ.
alba ⁊ nigra ⁊ q̃ limbica appellat̃ minima folio
ac nigerrima fungiſq; enaſcentib9.Hec etiam
mens eſt Auicenne et alioꝝ autorũ.

Operationes

¶ Dyaſ.Populus arbor calefacit ⁊ humectat A
mediocriter.Huius cortex bibita iſthiadicis
medetur.et ſtranguirijs ſubuenit.Multi etiã
dicũt ꝙ eadẽ bibita cũ rene vel vrina burdoniſ
gñare nõ ꝑmittit.¶ Eius folia bibita poſt pur B
gationẽ mẽſtruoꝝ ſimili mõ cõceptũ nõ admit
tunt.Succus folioꝝ eius dolorib9 aurũ ſub
uenit.¶ Succus ſeminis ei9 melle mixtus ca C
ligines oculoꝝ detergit.Itẽ folia cũ aceto ca
thaplaſmata podagricis medent̃.¶ Semen D
vero cuȝ aceto bibitũ epilẽticos curat.Reſina
eius virtute calidior eſt.et malignãtib9 vtiliter
miſcet̃.Aliqui etiã perhibent huius arboris la
crimũ rodanũ diſtillatũ et coagulatũ ſuccinũ
facere.quod tritum ac bibitum ſolutiones vẽ
tris conſtringit ⁊ ſtomachum reficit Ac fluo
rem ſanguinis reprimit.
¶ Conſtantinus.Populus calida eſt et ſicca
in primo gradu aliquantulum habens pontici
tatis.Coleram rubeam purgat.Prodeſt eis q̃
dolorem habent in capite.aut apoſtema vel
ydropiſim.conſtipatos etiam ventres purgat

Capitulum ccclxx.

Polipodiũ latine. grece dipteris. arabi.
biſbeyg. vel biſte vel filicica. Serapion
li. ag. ca. biſbeyg auct. Dyaſ. Biſbeyg.
ideſt Polipodiũ eſt plãta naſcẽs in rupib⁹ ꝛ in
ſaxis ꝛ in muris humidis antiquis ꝛ ſup ſtipi/
tes. ꝛ iuxta radices antiquaꝝ arborum maxime
quercus. cuius lõgitudo eſt vni⁹ palmi. ꝛ ẽ ſimi
lis herbe decẽ baracos. ꝛ ſup ipm ſunt pili. ꝛ eſt
alta. ſ; nõ ẽ exaltatio ei⁹ ſubtilis ſicut baracos.
et h; radices ſup quas ſunt pili a qua egrediũ/
tur rami. ꝛ radix ẽ ſimilis animali quattuorde/
cim pedũ. qd nominat̃ ſcolaca. i. ſcolopendria
et groſſitudo eius eſt ſicut digitus. ꝛ color eius
interius eſt viridis ad albedinẽ decliuis ꝛ dul/
cis ſaporis. ꝛ eſt illa q̃ cedit in vſum medicine.
Dyaſ. ca. de polipodio. Polipodium naſcitur
in parietib⁹ humectis ꝛ circa radices arborum
vetuſtarũ in quercub⁹. Radices ſunt illi aſpere
et illigate ſicut polipus. groſſitudinẽ digiti ha/
bentes. Roſa vero deintus viridis et ſubalbi/
da apparet. Plini⁹ ca. drioptèris vel dipteris
in arboribus naſcit̃ filici ſimilis tenui foliorum
ſub dulciu; inciſura radice hirſuta. ꝛc. Hoc no
men videtur cõpoſitũ ex drio quod ẽ querc⁹. ꝛ
pteris que eſt filix. drioptèris ſcripſit Stepha
nus. ꝛ aliqui dicũt ꝙ vocatur filix maſculus. ſ;
filicem femina inuenies ſuperius de. f. in. ca. cc.
Galie. viij. ſim. far. capi. de polipodio. in ſapo/
reeius eſt dulcedo et ſtipticitas. Uirtus eius ẽ
que deſiccat deſiccatione forti ſine mordicatio
ne. et eſt laxatiua. et habet vim putrefactiuam
vnde et pilos nudat

Operationes

A ¶ Johãnes meſue. ca. de polipodio. Polipodi
um eſt radix plante. cui⁹ ortus eſt ſup arbores
et ſup lapides. Et vocauit eã grecus filice; ar/
boris. et illud qñ naſcit̃ in lapidibus humidita
tẽ habet ſuperfluam indigeſtã faciẽs ventoſita
tẽ. ſubuerſione; et nauſeam. Uerũ melius ex co
eſt arboreum. ꝛ ꝓprie quãdo naſcit̃ ſuper arbo/
rem portãtẽ glandes. ꝛ eſt cũ ꝓprietatibus bo/
nis. ꝛ proprie qd eſt groſſum ſolidum ꝛ nodo/
ſum. ꝛ cuius color participat aliquid nigredis
ac rubedinis: ſed parũ. ꝛ cuius confractum eſt
ſicut color fiſtici. et in quo eſt aliquid ex aroma
ticitate. aliud eſt in cui⁹ ſapore eſt dulcedo cu;
inſipiditate derelinquens in guſtu aliquid ex
amaritudine vltimo. et quod ẽ recens

B ¶ Et idẽ auc. Dyaſ. ca. eſt in. iij. ſic. in. ij. Et idẽ
auc. Hali. ca. eſt et ſic. in ſecũdo reſolutiuu; hu/
miditatum groſſarũ ac viſcoſarũ. et exſiccati/
uum. et abſterſiuũ ꝛ reſolutiuũ. et eſt ex maxime
deſiccantib⁹ et extenuantib⁹ corpus. ꝛ facit ſub
uerſionem ꝛ nauſeã. ꝛ eſt eius operatio debilis
et tarda. et tollitur ab eo nocumentũ primum.
adminiſtrando illud cu; aqua mellis. et aqua
paſſularum et or.

¶ Et idẽ auc. Humay coquit̃ cũ iure galloru; C
et gallinarũ: et fit ſolutiuũ bonũ. ꝛ ſimiliter cum
aqua caſei. ꝛ fit ſolutiuũ cõueniẽs. ꝛ auferunt ei
nocumẽtũ ſecundũ. ſi admiſcetur ei aliquid de
confortantibus ſicut ſunt ſemina redolentia. et
ſpecies ſicut ſunt daucus proprie et aniſi. et ſe/
men feniculi zinziber et ſimilia: decoctionẽ au/
tem ſufficientem ſuſtinet

¶ Serapion auc. Dyaſ. Habet virtutẽ ſoluen D
tem. datur vero cocta cũ iure gallinarũ. et ole/
ribus aut cũ piſcibus et cu; mulſa aut ſicla aut
ſimilib⁹. et melancoliã et flegma deponit. Ca/
thaplaſmatib⁹ adhibita condilomata ani ſol/
uit. et qñ deſiccat̃ et terit̃ et dat̃ in potu cũ melli
crato purgat flegma ꝛ melãcoliam. et quando
fit emplaſtrũ cum eo confert attritionibus ner
uorum ꝛ ſciſſuris digitorum ꝛ emorroidib⁹.

¶ Et idẽ auc. Aben meſuay. Proprietas eius E
eſt purgare melancoliã. et flegma ſine punctio
ne et malicia. et melius ex eo eſt citrinum.
cuius ſapor vergit ad cõpunctionẽ et groſſitu
dinem ꝛ dulcedinem. ꝛ groſſitudo eius eſt ſicut
digitus. Et qui vult ipm ſumere. decoquat in
aqua ſicle decocte. et poſtea bibat. quando au
tem vis ponere in decoctione nõ oportet vt re
ctifices ipm aliter niſi ꝙ terat̃ ꝛ miſceatur cum
eis. Doſis eius decocti aut infuſi eſt a. ℥. ij. vſq;
ad. v. et ſine decoctione aut ſine infuſione a. ℥. i.
vſq; ad. ij.

¶ Et idem auc. meſcha. Proprietas polipodij F
eſt purgare leuiter melancoliam. et bibitur ſim/
pliciter cum zuccaro. aut mixtum cum aliqui/
bus decoctionibus aut confectionibus. Et in/
geniati ſunt aliqui medicoru; ad illos qui non
poterant aliquas medicinas accipere. proijce/
re ipſum tritum in aliquibus cibis ipſorum. et
purgat leuiter melancoliam. Doſis eius ſimpli
citer cum zuccaro eſt. ℥. ij. decocti autem cũ me
dicinis. ℥. iiij.

¶ Johannes meſue. Solutione educit cole/ G
ram nigram cu; facilitate. et groſſu; flegma et
muſcillaginoſu; et materias iuncturaru;. ꝛ cõ
fert colice. ſm omnẽ modum adminiſtrationis
eius et duricici ſplenis. et proprie cum epithimo
et ſale indo.

¶ Et cõfert ad febres melãcolicas. ꝛ ꝓprie cum H
aqua mellis. et ſanat ſciſſuras que ſunt in mani
bus. Doſis ei⁹ ẽ a. ij. aureis vſq; ad. iiij.

¶ Auicenna in libro de viribus cordis dicit ꝙ I
confortat cor.

Capitulum.cccl**x**xi.

Policaria latine. grece coniza. arabice
p gafir. Dyaſ. ca. de coniza. alia ē maior
atq; odore grauior. alia parua ꝛ odorꝫ
iocūda, inter has alia eſt media gratiabilioris
oderis. quaꝝ prima appellata ē coniza lata ſi/
ue vani is. vel vt latini armentalis. Itē ſcda vo
catur etiā laba notis. ſiue vt latini piper marina
vel ſirlſcar9. media appellaꝫ etiā coniza caſa le/
os. ſiue vt latini thimus minor. maior aūt ꝛ mi
noꝛ coniza hn̄t folia ſimilia oliue ſed aſpera ꝛ
pinguia ꝛ viſcoſa minoris ꝟo fo. odoꝛata ſunt
maioꝛis grauis odoꝛis. que etiā in frutice ma/
ioꝛ eſt. virga maioris eſt longitudinis cubitis
duobꝫ. minor vero vni9 pedis lōgitudine por/
recta ē. floꝛē fragilē ꝛ mellinū habēs coloꝛem: ꝛ
amarū ſaporē. ꝛ cū floruerit velut capillos fa/
cit. Radix ē illi inutilis: Galie. vij. ſim. far. cap.
Coniza. i. policaria tā maioꝛ q̄ minoꝛ ſilis ſunt
cōplexiōis ꝛ virtutis. in guſtu quidem acres et
amare apparētes. calefaciūt valde. a pte fruc/
tuoſa eſt plāta. Eſt aūt et tertia ſpecies polica
rie in humidioribꝫ locis naſcēs fetidioꝛ amba/
bus ꝛ debilioꝛ. ſꝫ due prime dicte tres gradus
ſunt in calefaciendo ꝛ ſiccando.

Operationes.

A ¶ Cuis fruct9 cū folijs ſuis fumigio adbibita
ſuppoſita venena lōgi9 arcet aq̄ ei9 ſperſa puli
ces necat. Folia ei9 in cathaplaſmatibꝫ adbibi
ta moꝛſus venenatos mitigāt: Uulneribꝫ ꝛ pu/
ſtulis medicant. ¶ Floꝛes ei9 ꝛ ſolia cum vino B
bibita mēſtruis imperāt. Aboꝛſuꝫ faciūt vrinā
puocāt. Toꝛtiōibꝫ ſubueniūt: ¶ Ictericis bn̄ ad C
hibent Cū aceto bibita epilēticiſ pſtāt effectum
¶ Elixatura vero eoꝝ fomēto adbibita cauſas D
matricis ꝯponet. ¶ Succ9 ei9 ſuppoſit9 aboꝛ E
ſū facit. oleo mixta ꝛ pūcta tuta coꝛpa ꝯ frigoꝛa
fuat. minoꝛ ꝟo ipoſita adbibita cathaplaſ/
matibꝫ doloꝛē capitis mitigat. media vero co/
niſa haſtā habet groſſaꝫ et lenia folia. et paulo
maioꝛa. Maior vero nō pinguia nec maioꝛa
hꝫ folia. ſed grauē iactātia odoꝛē guſtū ſuaueꝫ
ꝛ inutilē oībꝫ. ¶ Uiperas ꝛ ſerpentes fugat. Et F
vulue vitia remediat. maioꝛ ꝛ minoꝛ coniſa ca/
lefacit ꝛ deſiccat. decocta igiꝫ in oleo ad perio
das febriū ꝛ typos ꝛ malicioſos rigoꝛes pūnc/
ta facit. ¶ Flos cū folijs in vino potat9 fet9 ex G
trahit. ꝛ vehemēter mēſtrua purgat. ¶ Galien9 H
Si quis folia cū mollibꝫ ramuſculis appoſue
rit alicui particule ſiue decoquēs oleo vtatur.
¶ Uidet autē ꝛ rigoꝛū q̄ ſm periodū alleuiati/ I
uū h9 oleū. Floꝛes aūt eoꝝ ſimilis virtutis ſunt.
¶ Quocirca quidā et hos cū folijs terētes oleo K
propinant gratia mouendi mēſtrua violenter:
et educendi embrioꝛes.

Capitulum.ccclxxij.

POligonia. Pādecta. Poligonia a goni qđ eſt genu. Nā ⁊ multi geniculataȝ et centūnodiā vocāt. ſeu a goni qđ eſt ſemē. Nā Dyaſ. Policarpos vocari dicit qđ magis eſt credendū. ⁊ hec ſanguinaria ⁊ corrigiola a multis vocať. ⁊ ē ꝙ virgā paſtoris ara. vocāt: vt ptȝ ꝑ cōcordiā Dyaſcoridis ca. đ poligonos. ⁊ Aui. ca. de virga paſtoris.

Operationes.

a ¶ Dyaſco. Poligonos maſculus herba ē virgas hñs teneras molles ⁊ multū nodoſas. ⁊ expanſas ſuꝑ terrā ſicut agreſtis. folia hȝ rute ſimilia: ſed oblōga ⁊ molliora. ⁊ ſemē in folijs ſinguľ. vñ et maſculꝰ dicta ē flos ille albꝫ ⁊ feniceꝰ

b ¶ Poligonos vero femina frutex eſt vnā virgam habens mollem ⁊ carnoſam ſpiſſaȝ ⁊ nodoſam: in quibꝫ nodis folia ſunt pini ſimilia. Radix ē illi inutilis. in locis naſcitur humidis.

c ¶ Plinius. Poligonū greci vocant quaȝ nos ſanguinariam: nō attolliť a terra. folijs rute ſimile ſemine graminis. quā plura genera poligoni faciunt: hunc marem intelligi volunt: appellantqȝ a multitudine ſeminis aut denſitate fruticis. Alij poligonō a frequentia geniculorum ⁊c. ¶ Stephanus in ſynonomis. Poligonos. id eſt virga paſtoris. v pro y ſcripſit vt aſſueuit. ⁊ in kiraimida poligonos. i. corrigiola multigonia. alij vero camerzillū dicunt.

¶ Plinius libro. xxvij Poligoniū greci vocāt herbā quā nos dicimꝰ ſanguinariā. a terra nō attollitur folijs rute ſimilis gramini.

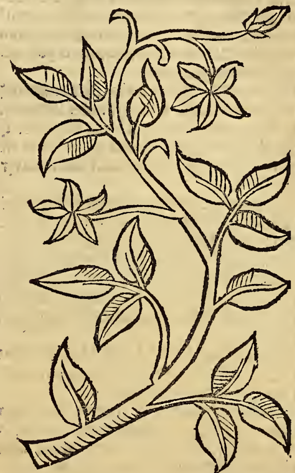
¶ Succus eius naribꝫ infuſus ſanguinē ſupprimiť. Et potꝰ cū vino cuiuſqȝ partis ꝓfluuium et cruentas execrationes inhibet ac ſiſtit.

¶ Dyaſ. Poligonos maſculus herba eſt hñs virgas teneras molles ac multas nodoſas: et ſuꝑ terrā expanſas ſicut agreſtis. vñ ⁊ policarpos dicta eſt. flos illi eſt albꝫ aut feniceus. Uirtutem hȝ ſtipticā et frigidaȝ. Unde ſuccus eius bibitus medicať emoptoicis ⁊ abſtinet reumatiſmū ventris. medeť quoqȝ colericis ⁊ ſtranguirijs. vrinam prouocat. Morſibꝫ venenatis cum vino bibitus occurrit. Febribꝫ periodicis maxime prodeſt ante horā acceſſionis

¶ Suppoſitus ꝙȝ fluxū mulieris cōſtringit. aurium dolores cōpeſcit. Coctū cū vino ac melle curat vulnera nature.

¶ Folia eius cathaplaſmata eſtuationes ſtomachi tollunt. Sanguinē reijciētibꝫ ſubueniunt. herpetas curant. Ignē ſacrū extinguūt. tumores ac duricies tollūt. ¶ Sāguinē reijcientibꝫ vulneribꝫ maxie ꝓſunt. Poligonos vero femina frutex eſt virgā hñs mollē ⁊ carnoſam et ſpiſſaȝ. ⁊ eſt ramoſa pinguis atqȝ nodoſa. in quibꝫ nodis ſunt folia piri ſimilia.

¶ Radix ei eſt inutilis: ⁊ naſciť in locis humidis. Uirtus eſt ei ſtiptica. ⁊ facere pōt omnia ſupraſcripta licet minorē habeat virtutē. Et ſcias eſſe herbā que dr pera ſiue burſa paſtoris. de qua ſupra in ca. cccliij. dictum eſt.

Capitulum. ccclxxiij.

POlio. Iſidorus. Polios a grecis diciť. a latinis omnimorbia: eo ꝙ multis morbis ſubueniat. Naſciť in mōtibꝫ ⁊ duris locis. de vna radice multas ⁊ tenues fibras nutrit: ſeminis plenas. In ſummitate habȝ corimbos caneſcentes odoris grauis ⁊ ſubdulcȝ

¶ Platearius. Polij diuerſa ſunt genera: ſȝ mōtanū precipuū. Cum flores ꝓducit debet colligi. Uirtutē habet diſſoluendi et cōſumendi et diureticam ex ſubtilitate ſubſtantie.

¶ Dyaſ. Poliō vnum eſt maius alterum minus: id eſt montuoſuȝ quod nobis venit in vſū Et eſt frutex alba ⁊ tenera. habens folia vnius cubiti lōga: ⁊ ſuper virgam capitella ſemie plena a quo ꝓcedit quaſi lanicies alba: ⁊ velut capilli lōgi habēs odorē cū ſuauitate grauem.

Operationes

A ¶ Iſidorus. Succus eius aqua coctus a ſerpentibꝰ percuſſos ſanat. Sparſam in domum vel incenſa om̄es ſerpētes fugat

¶ Platearius. Uinum decoctionis eius valet contra frigiditatē ſtomachi ⁊ inteſtinorū ⁊ dolorē ex ventoſitate. Contra opilationem ſplenis et epatis valet.

B ¶ Dyaſcorides. Eius elixatura morſibꝰ occurrit venenatis: magnūq; preſidiū eſt hydropicꝫ Aceto mixto ſpleni adhibetur vtiliter. Sꝫ dolorem capitis cōmouet: ⁊ caſtomachū eſt. ventrē mollit. mēſtruis imperat. reſq; venenatas extinguit. Urinam mouet. ſtratoq; cōpoſitum ſerpentes longius arcet.

C ¶ Cathaplaſmatū vulneribꝰ cōfert. reumaticꝫ paracoleſim facit. ⁊ arcuato morbo ſuccurrit.

¶ Auicenna. Polium eſt ſpecies de chea: in q̄

D eſt caliditas et acuitas pauca. Quod ex eo eſt minus et acutius et amarius. Et ſunt in eo tyrſi et flores.

¶ Eius caput eſt vt ſpera: in quo ſunt quaſi pi

E li albi grauis odoris cū aromaticitate aliqua. Maius eſt autē debilius: qđ nec amarum ē. ⁊ acuitas quedaꝫ in ipſo eſt. Montanum minꝰ eſt. et minus quidem eſt calidū et ſiccum in ſecūdo gradu. Eſt autē aperitiuū: ſubtiliatiuū. et ꝓprie minus eſt ad opilatiōes intrinſecas aperiendum.

¶ Quod ex eo viride plagas recētes cōſolidat

F et proprie maius. quod ex eo ſiccum eſt. vlcera fraudulenta precipue minus.

¶ Cum aceto epithimatū cōuenit ſplenis apo

G ſtematibꝰ ⁊ duriciei eius. facit autem capitꝫ ſoda. nocetq; ſtomacho: ſed ꝯfert ytericie nigre proprieq; maioris decoctio.

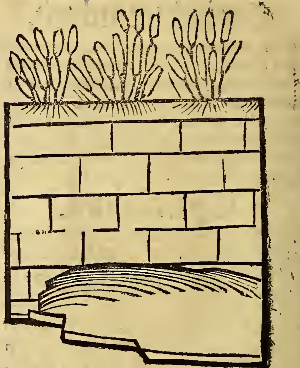
H ¶ Confert etiam eadem hydropiſi. Idem prouocat vrinam et mēſtrua. ſoluit ventrem: et cōfert aſcaridibꝰ et antiquis febribꝰ. ac ſcorpiōis punctionibꝰ.

I ¶ Decoctio maioris morſui vermium venenoſorum omniū proficua: et ex ea ſuffumigatur ac ſternitur. et fugat minora venenoſa.

K ¶ Conſtantinus. Polium eſt calidum in ſecūdo gradu. ſiccum in tertio. Humores groſſos attenuat. Ualet hydropicis patiētibꝰ propter opilationē epatis ac fellis ⁊ ſplenis. Urinam et mēſtrua ꝓuocat Uentrem ſoluit.

L ¶ Cum aceto bibitum valet contra duriciem ſplenis. Et eius apozima propinatū lumbricoſ ſucurbitinos et aſcarides excludit. Capitis tamen dolorem generat et ſtomacho nocet. Si domus ex ea ſuffumigetur: reptilia inde fugātur.

Capitulum. cclxxiiij

Politricon. Dyaſcori. Politricon gallitricum: quod adyantos dicitur. habꝫ folia coriandro ſimilia in ſummitate ſciſſa. haſta eius eſt duabus palmis longa: habens ſupra ſe turgida capitella ſemen habentia. radix eſt illi vtilis. Sed virtus eius eſt in folijs:

Operationes

¶ Dyaſco. His ſiquidem in aqua elixis. aqua ipſa bibita medicatur aſmaticis et diſnoicis: ytericis et diſſurrijs. calculos frangit. ventrē ſtringit. morſus caninos ad ſanitatem perducit. reumaq; ſtomachi compeſcit.

¶ Cum vino bibita menſtruis imperat. aborſum facit: et ſanguinem reijciētibus ſubuenit. morſibꝰ quoq; venenatis occurrit.

¶ Alopicia et vlcera capitis. ſ. q̄s acaras vocant: et pterigia purgat. ſcrophaſq; ſpargit. īpoſita quidem trita ⁊ mixta cum lixiuio addito cinere ac vino id preſtat.

¶ Comeſta a pugilibꝰ ad pugnam vtiliter cōfortat. A pecoribꝰ etiā comeditur.

¶ Item politricon in locis vmbroſis atq; parietibꝰ humidis et circa fontes naſcitur. alij tā q̄ recorporatiuam decoctionem tardis etiam paſſionibus laborantibus dant in potu. ſ. haneloſis. ſtomaticis fluori ventris: et in difficultate mixtus.

¶ Deſiccat enim adiantos et extenuat. ideoq; chyradias digerit. apoſtema et lapidem rumpit. Potꝰ ad humores glutinoſos ac pingues de torace ad pulmonem aſcendentes beneiuuat.

¶ Reuma ventris conſtringit. medius enī eſt inter calī. ⁊ frigi. temperantia ⁊ In dolori colli ſo. eius trita cum granis piperis ac ſemine coriandri cum optimo vino datur ad bibendum introeunti balneum. facit ⁊ ad capillos mulierū nutriendos: ſi decoquatur cum oleo.

Capitulum. cclxxv.

Porrum latine. arabice curat. Sera. li. ag. ca. curat Curat. i. porrū. Ex eo ē domeſticū: ⁊ eſt hiſpanicū. ⁊ ex eo eſt nabati. et eſt montanū. ⁊ ex eo eſt porrū vinee. et porrum agreſte. ⁊ mediū inter porrum ⁊ alliuz. Et reperitur virtus huius inter virtutem porri ⁊ allij. ſicut inuenies ſi leges capit. xiiij. Et propter hoc eſt magis deſiccatiuū et acutum ꝙ porrū domeſticum. et cetera cuncta agreſtia acriora ſunt domeſticis. Et medicine que calefaciunt illa calefactione ſunt in fine graduum. et ob hoc eſt malum ſtomacho. et eſt acutum inciſiuum groſſorum humorum magis aperitiuū opilatorum organorum. et eius operatio eſt plus ꝙ domeſtica. Et ꝓpter hoc prouocat vrinam ⁊ menſtrua. potiſſime qn̄ retinentur ꝓpter humores frigidos groſſos. et hꝫ tn̄ de calefactiōe ꝙ vlceret qn̄ applicatur corpi exterius. Et nos iam diximus ꝙ omnes medicine que calefaciunt illa calefactiōe ⁊ vlcerant ſunt in fine graduum

Operationes

¶ Sera. auc. Dyaſ. Porrū domeſticū incitat libidinē: ⁊ qn̄ miſcet̄ cū melle ⁊ fit inde lohoc ⁊ cōfert dolori pectoris ⁊ vlceribꝫ pulmonis. ⁊ quādo comedūtur etiā mūdificāt cannā pulmonis et qn̄ quis aſſuefacit cibū ei⁹: inducit obſcuritatem viſus ⁊ ē malū ſtomacho. ¶ Et qn̄ aq̄ ei⁹ miſcet̄ cū mellicrato ⁊ exhibet̄: cōfert morſibus venenoſis. Et qn̄ fit emplaſtrū cuꝫ porris ipſis et ponit̄ ſupra locū morſus facit hoc ¶ Et quādo miſcet̄ cum olibano ⁊ aceto ⁊ lacte ⁊ oleo roſato. ⁊ diſtillat̄ in aurem. cōfert dolori ei⁹ ⁊ tinnitui q̇ fit in ea Et quādo fit emplaſtrū cum eis et ſumach: aufert verrucas. Et quando fit emplaſtrū cuꝫ eis ⁊ ſale: mūdificat vlcera ſordida. ¶ Et qn̄ bibit̄ ex ſemine porri ⁊ granis mirti. ana. ꝫ. ij. ſimul tritis, abſcindūt ſputū ſāguinis antiquū a pectore. ¶ Et idem auc. Ruffi Porrū ꝓuocat mēſtrua ⁊ fetus: ⁊ aufert eructuationes acetoſas: ⁊ mollit ventrē. ¶ Et idē auc. Iadei. Proprietas autē eſt ꝙ deſtruit dētes ⁊ gingiuas. ¶ Et idē aucto. Aben Meſuay. Nocet veſice ⁊ renibꝫ qn̄ in ipſis vlcera. Et folia porri de ſeni cōferūt matrici ex ꝓprietate que eſt in eis. qm̄ eſt in eis humiditas q̄ facit lubricare fetum. ⁊ ſemen porri quādo fumigat̄ ex eo an⁹ deſiccat fiſtulas que ſunt in eo. ¶ Sed porrū vinee eſt deterius ſtomacho. Et eſt calidius et magis prouocat mēſtrua. et quando comedit̄ confert morſui venenoſo. A B C D E F G H

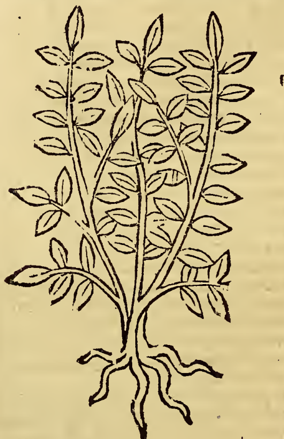
¶ Paulus capit. de porro. Porrum aduſtū mixtum cum melle et iniunctum curat ragadias ſeu ſciſſuras que fiunt in labijs. ¶ Iſidorus. Porrus eſt olus cuius duo ſunt genera. videlicet ſectilis ⁊ capitatus ¶ Palladius libro. iiij. In menſe februario cōuenit porrū ſerere. Quē ſi ſectilem velis poſt duos mēſes quā ſatus eſt poteris deſecare manentē in areis ſuis Sꝫ capitatū rarius ſeres. ¶ Idem in li. vi. In menſe mayo planta porri trāſfertur: vt rigationibꝫ animet̄. ¶ Idē in li. xi. In octobri mēſe porrum verno ſatum cōuenit transferre vt creſcat in capite. Sane farculis aſſidue circūfodiatur Sed cōprehenſa porri planta velut tenacibꝫ alleuetur: vt inanitas ſpacij que ſuberit radicibus incremento capitis ſuppleatur. I K L

¶ Iſaac. Porrus calidus eſt ⁊ ſiccus in tertio gradu. quod certificat eius ponticitas. Unde ſanguinem e naribꝫ manantē cōſtringit. Sꝫ ſm̄ cibum illaudabilis eſt. Nocet enim ſtomacho: faciens inflationem ac vētoſitatem. M

¶ Hypocrates. Porrus calefacit ac deſiccat nimis epar. et ſplenem aperit vel curat: ſoluens queqꝫ conſtipata in eis. Thoracem pul N

monem purgat. Ad aurium quoqꝫ dolorẽ diu turnũ facit: ac ꝑ nares ytericos purgat.

D ¶ Macer. In multis cauſis vſus medicamie porri. Dicitur Hypocras medicine maximus autor. Ipſius ſuccũ ſolum dedit ipſe bibendũ Egrotis que reijciunt ſpumant ve cruorem. Quos emoptoicos ſoliti ſunt dicere greci. Cũ galla dant hunc alij thuriſue farina Aut gẽmis dragmis porroꝝ ſeminis vnam. ꝛc.

Capitulum. cccLxxvj.

Proſerpinata grece. ara. harſiarbay. latine lingua paſſerina: ꝛ in lingua perſica dicit̃ perſoidami. Serã. libro aggregatoris. capitu. Harſiarbay aucto. Dyaſcoridis. Harſiarbay: id eſt proſerpinata. eſt enim maſculus et femina. Maſculus eſt herba que naſcitur omni anno. Hec habet ramos ſeu virgas rectas: molles: ſubtiles: nodoſas. et diſtenditur ſuper faciem terre ſicut gramen. Et folia habet ſimilia folijs rute. niſi quia ſunt molliora et longiora. Et habet iuxta vnũquodqꝫ folium ſemen. et propter hoc dicitur maſculus. et habꝫ florem albuꝫ et rubeũ: Sed femina habꝫ plãtã paruã et virgam vnicam tam teneram ſimilem canne. et habet nodos ſimiles nodis qui ſunt in radice canne. et in nodis ipſis ſunt folia egredientia ab ipſa virga ſimilia folijs pini et habet radicem in qua nullũ eſt iuuamẽtuꝫ naſcitur iuxta aquas. Hec latine vocatur cauda vulpis: que eſt virga ſiue burſa paſtoris: ſicut apparet in capitulo. Poligania.

¶ Galienus. viij. ſimplicium farmacorũ. Proſerpinata hꝫ quid ſtipticitatis. Dominat̃ vero in eo aq̃ſa humiditatis vt ſit in ſecundo gradu ex infrigidantibꝰ farmacijs. vel in tertio ſm̃ principiũ. ¶ Dyaſcorides. Proſerpinata herba ẽ q̃ habꝫ virgulas teneras ꝛ molles ꝛ multas nodoſas ꝛ ſpanſas ſup terrã ſicut agreſtis vnde ꝛ policarpos dicta eſt. Folia habet rute ſimilia: ſicut et oblonga et mollia. et ſemen in folijs ſingulis. vnde ꝛ maſculus dicta eſt. flos eſt illi albus aut fen iceus. Virtutẽ habet frigidã et ſtipticam. Proſerpinata femĩa frutex eſt vnus. virgam habet cannoſam et mollẽ. ſpiſſam ꝛ nodoſam: in quibus nodis folia ſunt pini ſimilia. Radix eſt illi inutilis. Naſcitur locis humidiſ Virtꝰ eſt illi ſtiptica. Et hec latine vocat̃ Cauda vulpis.

Operationes

A ¶ Galienus. Juuat itaqꝫ exuſtos ſtomacho exterius applicata ſic heriſipilata et calidos flegmones: ſeu etiam talia exiſtentia repercutit reumata. et exinde vero ſiccatiuũ exiſtere: propter quod herperum bonũ eſt farmacum et vlceruꝫ et aliorum euidentiſſimũ vero flegmonoſoruꝫ reumatorum. ¶ Eſt autem ꝛ ſanguinoſorum vulnerum cõſolidatiuũ Juuat vero ad vlcera que in auribꝰ: et ſi pus in eis ſufficiens fuerit id ſiccat. propter eaſdem vero virtutes. et fluxum mulierꝫ reſtrĩgit. Et diſſinteriã et ſanguinis eductiones et quecũqꝫ immoderate aliunde cauſatum. ¶ Ait autem Dyaſcorides ꝛ vrinas prouocare ſtranguiriantibꝰ datum. non tamen diſiungat diligenter diſpoſitionẽ in qua operꝫ dare. ¶ Dyaſcorides. Succus eius bibitus emoptoicis medicatur. vẽtris abſtinet reumatiſmum. Colicis ꝛ ſtranguirioſis opitulatur. vrinam prouocat. morſibꝰ venenatis cum vino bibitus medicatur.

¶ Cum vino coctus et melle vulnera noua curat. periodicis febribꝰ ante vnam horã acceptꝰ maxime prodeſt ſuppoſitum.

¶ Fluxum mulieris ſtringit. Dolorem auriuꝫ cõpeſcit. Sanguinẽ reijciẽtibꝰ ſubuenit. Herpetas curat et fiſtulas. Ignem ſacrum extinguit. Tumores ꝛ duricies ĩpoſitũ ſpargit. Recentibus vulneribꝰ maxime prodeſt. Proſerpinata femina om̃ia ſimiliter facere poteſt: q̃uis virtutem minorem habeat.

Capitulum. cccLxxvij.

Pulmonaria Pandecta. Pulmonaria herba eſt ſatis minuta: et mollia habẽſ folia: et quaſi formam pulmonis: in locis humidis naſcẽs. quã quidã pepanũ vocant

Operationes

¶ Ad oĩa vitia pulmõis ꝯfert bibitũ et emplaſtratũ. ¶ Elixatura eiꝰ cũ vino cõfert peripleumoniaticis ⁊ aſmaticis. ¶ Coctꝰ ex aqua cum oleo aceto et melle iocũdiſſime ſumitur
¶ Cõfert tuſſientibꝫ et ad pectus fluxibꝫ.

Capitulum. cccLxxviij

Pruna latĩe et grece. arabice guas. Iſidorus. Prima a latinis ob colorem ſic ſunt appellata. Cuius generis meliora ſunt damaſcena. ab oppido damaſco ſic dicta Vñ prius arbor ipſa eſt aſportata.
¶ Ariſtotiles in libro de plãtis. Fructuũ quidam ex carne et oſſe ⁊ grano cõpoſiti ſunt vt pruna. ¶ Palladius libro. xij. Pruna ſiccant in ſole p crates loco ſicciore depoſita: hec ſunt que damaſcena dicũtur. Alij in aqua marina vel muria feruente recentia lecta pruna demergunt. ⁊ inde ſublata: aut in furno tepido faciũt aut in ſole ſiccari. ¶ Johãnes Meſue cap. de prunis. Pruna alia ſunt alba. alia citrina. alia rubea. alia nigra. et ex eis quedã ſunt muza q̃ ſunt ad alterandũ magis. quedam dulcia que ſunt ad ſoluẽdũ ventrem magis: et omnia alterant. et ſolutionem faciunt. plus tamen ⁊ minus. Damaſcena vero ⁊ armena in omnibꝫ illis ſunt fortiora. ⁊ humida quidem plus faciũt illud q̃ ſicca. et ſicca minus corrumpuntur in ſtomacho q̃ humida. ſunt enĩ humida ad corruptionẽ et putrefactionez conuertibilia. Dulcia ſunt inter calidum et frigidum. declinãt tamen ad latus frigiditatis. et ſunt humida in ſecundo gradu. Muza vero frigide ſunt in principio ſecundi: vt poſtea habeẽ. Et alia quidem ſunt laxatiua et refrigeratiua et lenitiua. Rectius cuz quo miſcentur ei addit earum operationi: ſunt tamarindi et proprie ſm modos infuſionis notos et caſſia fiſtula et tereniabin et viole condite et ſimilia. Et fit cum aqua earũ ſyrupus iuniamẽti noti. Et ex carnibus earum fit electuarium bonum. Armeni quoq̧ arborem prunorum perforãt ſubtilem in lõgitudine palme ex duabus vel tribus partibus: et intermittunt fruſtra ſcamonee: et ſigillant luto. ⁊ ſunt fructus illius arboris ſolutiui ſufficienter et faciunt ſophiſticatões alias in arboribꝫ alijs

Operationes.

¶ Johãnes Meſue. Solutione educit colleram: et dantur in egritudinibꝫ colericis et alterant maliciam earũ: et ſoluũt maliciam ex q̃ fiunt: nocent tamẽ ſtomacho: et ſunt pauci nutrimenti. Doſis aque earum potio eſt circiter libram vnam cum zuccaro. ¶ Dyaſcorid. capi. de prunis. Prunũ recẽs ventrẽ ſoluit. ¶ Sto

machbo contrarium iudicatur. ſed omne hoc in cõmodo de celerius digeſtionẽ finit ſicca nõ tan-tam maliciam prebent. quidam ſicca cocta al-uum ſtringere exiſtimant. quod Galienus non immerito falſum eſſe contendit.

D ¶ Quis eñ neſciat ex paſſo diſcocta vel mul-ſa ſolutionẽ ventris operari: maximeq3 pficere ſi decoctum ipm cui ſuccus admixtus eſt ſor-betur. Facit tamen ipſe ſuas differentias di-uerſi generis in prunis: vt ſyriaca tantũ putat minus aluum mouere eo q3 ſint ſtipticiora.

¶ Hyſpana vero plus ſoluere q3 ſint dulciora

E ex om̃ibus prunis: que maiora z lata ſunt

¶ Idem q3 tenera z digeſtionis faciliora z vẽ

F trem molliẽdo accomoda preſumit minoribuſ omnia ineſſe contraria.

G ¶ Eſt z agreſte prunum auſterioris fortioriſq3 virtutis. hoc ſiccum etiam diſſintericos certũ eſt adiuuare. gummi hui9 arboris potatũ cal-culos frangit. cum aceto tritum ac illinitum fa-ciei lichinas optime purgat: z curat aqua in q̃ folia pruni cocta ſunt gingiuas z vueam z ſimi-lia colluendo defendit. Sed in vino decocta vehementius proſunt.

¶ Radices itemq3 cortex eandem ſtipticã ha-

H bent poteſtatẽ que in folijs eſt conſtituta

¶ Serapion hec eadẽ dicit que dicta ſunt ſm Dyaſcoridem.

Capitulum. cccclxxix

PRunella latine z grece. Prunella ẽ her-ba ſimilis ozimo: flos quaſi lauendula ſed groſſiora: folia z flores vtuntur.

Operationes

¶ Succus iſtius herbe mixtus cũ oleo roſaꝝ timpora inunctũ ſedat ſoda. Hypocras Suc-cus cum vino ſumptus tollit morſu3 venenoſo-rum. ſuccus iſtius herbe curat alcolã: z confert ſquinantie. ¶ Et ad omnia vitia oris z guttu-turis conuenit. eandem etiam operationẽ h3 aqua ei9 diſtillata.

Capitulum. cccclxxx.

PIx latie. arabice affeff ſiue terſis vl' teſt Pandecta. Sciendũ q3 pix fit ex arbo-re ligni aryn. z eſt arbor ſcerebin vel de-da. et eſt cedrus vel pinnus maſculus cui9 fru-ctus dicuntur coni. ẽ ex ea humida z ſicca:

¶ Serapion li. aggre. ca. Teſt. aucto. Dyaſ-coridis. Et humida colligitur ex arboribꝫ ligni arym. i. maſculi pini: z profert fructum paruum z ex eo fit lumen. Et melior ex ea eſt alba ſplen-dens leuis z munda.

Operationes.

A ¶ Galie.viij.ſim.far.ca.pix.ſm tranſla.grecaꝫ Pix que quidē ſicca ſiccat ꝛ calefacit ſm tertiā abſtantiā a cōmēſuratis ꝛ plus ſiccare nata ē ꝙ calefacere q̄ liquida ecōtrario calefacit plus ꝙ ſiccet.habꝫ aūt q̄d ſubtiliū partiū q̄ aſmaticos
B ꝛ empticos iuuat.¶ Et habet quidē quid dige ſtiuū ꝛ dyaforeticū ſicut ꝛ ſm guſtū ſubamarū
C quid ꝛ acre.¶ Ita autē lepꝛoſos vngues edu- cant mixte cum cera.ꝛ empetigines expurgant digerūt aūt duros ꝛ indigeſtos humores om nes qui ponūtur in cathaplaſmatibus.fortior vero ad oīa talia eſt liq̄da.dura vero ad hec
D quidē peior eſt.¶ Ad cōſolidationē aūt vulne rum magis idonea:palā ergo ex his ē q̄m quid copioſuꝫ humiditatis calide cōmixtum eſt pici
E liquide.¶ Piceleū.i.oleum picis.Fit ex pice hu mida quādo coquitur.ꝛ eſt quedā ex ea que eſt ſimilis viſco viſcoſitate ſua ꝛ noīatur viſcoſa Et eſt alia que ex tota ſicca eſt.ꝛ melior ex ea ē illa que ē pura tenax ꝛ odorifera ſimilis reſine pini.ſapor hui9 eſt acutus ꝛ fere amarus.Et virtus eius eſt cali.in tertio gradu.ꝛ deſiccatō eſt plus ꝙ calefactio ipſius

Capitulum.ccclxxxi.

PIx liquida.Pādecta.ca.ccclx.Hictan arabice.grece alkitran.latine vero oleū de ſcerbin.ꝛ eſt pix liquida.que ideoma te noſtro vocat' pecula. Sera.li.ag.c.hictan: id eſt pix liquida:ꝛ eſt oleuꝫ qd̄ egredit' de ſcer bin.Et ſcerbin due ſunt ſpecies Una eaꝝ eſt ar bor magna.ꝛ ē genus abietis.ꝛ eſt ex ea alkitrā hn̄s fructū ſimilē fructui cipreſſi.niſi quia ē mi- nor eo multū.ꝛ ſecunda eſt arbor ſpinoſa hn̄s ſimilitudinē cum arbore iuniperi.ꝛ magnitudo fructus eius eſt ſicut grani mirti.Melius autē alkitran eſt illud quod eſt ſpiſſum clarum hn̄s odorem fortem cuꝫ horribilitate.ꝛ quando in- tingitur in eo digitus:non cito defluit ex digi to propter ſuam ſpiſſitudinem.ꝛ quando ſtilla eius cadit in loco remanet collecta:et non ex- panditur.Et idem auctoritate.Galie.Specie rum ſcerpin cōplexio eſt ca.ꝛ ſic.in.iij.gra..ſed olei qd̄ extrahit' ex arbore ſua ſubſtantia ē ſub- tilis.ꝛ virt9 eius ē calida ꝛ ſicca in quarto gra- du:ſꝫ plus calefacit ꝙ ſiccet.Lignū ſcerbin no minatur lignum mortuoꝝ:quia conſeruat cor pora mortua a putrefactione.Unde virtus ei9 deſiccat et cuſtodit corpora mortuorum.et de- ſtruit quod eſt ibi de humiditate.

Operationes

¶ Serapion.Pix liquida cuſtodit corpora mortuorum.ꝛ oleum eius occidit pediculos et lendines ꝛ lumbricos et vermes qui ſunt in au ribus.Et quando cum eo fit naſcale corrump- pit fetum:et excludit mortuum. A
¶ Et quando linitur virga in hora coitus de- ſtruit conceptū.ꝛ ꝓpter hoc eſt ex veriorib9 me dicinis ꝛ fortioribus ad ꝓhibendū impregna- tionem adeo ꝙ accidit ei qui vtitur eo:vt fiat omnino ſterilis.etiaꝫ quando diſtillatur ex eo in dentem corroſum ſedat dolorem ꝛ frangit dentem ꝛ aufert liuorem qui fit ſub oculo. B
¶ Alkitran.ꝛ eſt illud quod eſt cōpoſitū ex eo quod colligitur in lana:quando ſuper ipm ſu- ſpenditur ꝛ decoquitur.ꝛ ſubtilius alkitran et minus acutum.ꝛ reſiduum quod remanet eſt alkitran.ꝛ eſt illud qd̄ eſt de eo ſpiſſum ꝛ groſ- ſum.et eſt ſicut illud quod remanet ex ſpiſſitu dine olei.ꝛ ideo alkitran propter ſui groſſiciem mordicat ꝛ aperit.ꝛ propter hoc alkitran cu- rat apoſtemata.ꝛ eſt pix liquida. C
¶ Sed grani ſcerbin virtus eſt tēperate adeo ꝙ poteſt comedi:niſi quia facit ſodam et mor- dicat ſtomachum. D
¶ Et idem aucto.Dyaſco.Alkitran eſt quod corrodit ꝛ incidit corpora viuentiū:ꝛ cōſeruat corpora mortuorum.ꝛ ſi fiat pheretrum ī quo reponatur corp9 defuncti ex ligno ſcerbin:ſer- uat corp9 defuncti a putrefactione.et propter E

hoc nominat ipm quidā vitā mortuoꝝ. ⁊ alki-
tran adurit plātas et coria ꝓpter necessitatē sue
caliditatis ⁊ desiccatiōis. et abstergit maculas
oculi qn̄ bibit cū rob ⁊ sale pauco. cōuenit mor
sui serpētis. et quādo linitur super elephantiam
cōuenit: et fit cristere cum eo: et occidit lumbri
cos paruos.

Capitulum. cccLxxxij.

PAnis. Isidorꝰ. Panis dictus est eo q
cum omni cibo apponat. Panis enim ci
bariꝰ ē qui ad cibū seruis dat nō deli-
catus. Fermētarius dicit fermētis cōfectꝰ. Azi
mus autē nō fermētatus. Nam azimus est si-
ne fermēto sincerus. Acrizimus autem leuiter
fermentatus: q̄si acro azimus. clibanicius in te
sta coctus. Rubidus aūt recoctus et rubefa-
ctus. Subcinericius dr̄ cinere coctus ac reuer
satus idē et focacius. Sfungia dr̄ panis aquā
diutius laxatus. similam modicā fermētumq̄
modicum accipit. et habet humectatiōis plus
q̄ omnis panis. ꝓpter qd̄ et sfungie nomē acce-
pit. Placente sunt q̄ de fare fiūt q̄s alij caudaz
liba dicunt: eo qd̄ libeant et placeant. Dulcia
sunt operis pistoꝝ genera sic a sapore dicta.
melle eñi aspersa sumūtur. Actor. Collirida
dicitur panis quadratus de simila factus in
sartagine cum oleo frixus. vel modicus panis
triangulus. Lagana sunt panes lati ac tenues
Crista est panis superficies.

Operationes

A ¶ Aui. Panis vt comedatur oportet q sit mū
dus sallitꝰ. massā hn̄s ꝯfectā: fermētatus: bene
decoctus ne comedat calidus: sed vna nocte ꝑ
manens. Calidus eñi nō est apud naturaz re-
ceptibilis. ¶ Et acceptio eius q̄ est de furno ⁊ B
reliq̄ꝝ sibi similiū est mala. Panis de simila me
lior est ⁊ mūdior ac nutribilior q̄ alius. Eius nu
trimētū melius ē: s; tardioris penetrationis
¶ Opirus aūt qui ē plurimi furfuris velocis ē C
penetratiōis: s; nutrimēti minoris ac deterioꝝ
¶ Ille vero qui nō bn̄ coquit est plurimi nutri D
menti: et similiter qui paꝝ habet fermēti. s; eiꝰ
nutrimentū opilat nisi illos qui plurimi sūt ex-
ercitij. huius generis est panis de patella. naz
eius interior pars raro bene coquitur
¶ Emplastrū ex pane factū calidiꝰ ē q̄ ex fru E
mento panis: ex frumēto nouo velociter ipin-
guat ¶ Panis de frumēto cū mellicrato. succis F
q̄ cōueniētibꝫ valet apostematibꝫ calidis. lenit
enim ⁊ infrigidat ea. Panis cū aqua et sale de-
coctus et empetigini infusus cōfert: Est quidē
velocis digestiōis et tarde descensionis.
¶ Panis opirus ē lenitiuus nature. fermēta- G
tus q̄z ventrē lenit: et azimus stringit. Simili-
ter in patella coctꝰ et antiquus panis siccꝰ vē-
trem stringit. ¶ Isaac in dietis particularibꝫ H
Panē tritico calidiorē diximus: cuius diuersa
sunt nutrimēta quattuor modis videlicz. Pri-
mo ꝓpter farinā vnde factus ē. Scd̄o ex artifi-
cio sui. Tertio ex ignea q̄ coctus est. Quarto
pro qualitate qua sumit. Farine modus trifa-
riam diuiditur. Primus ꝓpter essentiā sui. Se-
cūdus ꝑ q̄litate molitoris. Tertius s̄m breui-
tatē vel longitudinē tp̄is ex quo mola cōtrita
est vt superius dictū ē. Panis quanto mūdior
est tanto pluris nutrimēti et durioris egestio-
nis. ¶ Diuersitatis panis ex artificio sui duo I
sunt modi. vel ex forma vel ex artificio simplici
ter. Forma autē triplex est. magna: parua: me-
dia. Magna medulle plus habet. corticez ve-
ro subtiliorē et duriorē. Cortex preterea parū
nutrit. et est ad digerendū durus. humiditatē
egestionis exsiccat vnde et vētrez cōstipat.
¶ Medulla grossa est et viscosa et inflatiua. K
flegma viscosuz generās. Panis parui et sub-
tilis interiora ignis ꝑforat: et humiditatē me-
dulle exsiccat. vnde parū nutrit ⁊ tardiꝰ digerit
et vētrē constipat. maxime si estus sit in primo
vel secūdo die post decoctionē.
¶ Unde hypocrates. Panis magnus ⁊ gros- L
sus est medulle nutrimēti pluris ventrē soluit.
paruus aūt et tenuis medulle est pauce. nutri-
menti pauci. Egestio eius tarda est ventrē con
stipat. Qui autem mensure medie est i forma. ⁊
medie est potestatis.
¶ Artificium panis quattuor diuiditur mo- M
dis. Est eñi panis quātū expedit fermēti: tātuz
habēs et salis ⁊ bene cōfectus. et sicut oportet

coctus.Eſt parū fermētatus ⁊ coctus:et in ce/
teris a neceſſaria temperantia imminuit⁹.ē bñs
fermētū ex ſale vltra q̃ ſatis ē.¶ Eſt azim⁹ ⁊ ſa
le carens.Primus quidē moderatioꝛ ē in oib⁹
bis ſupꝛadictis.in ſtomacho pfecte digeritur:⁊
ſanguinē in corpoꝛe clariſſimū generat.vñ na/
ture cōfoꝛtat actionē:ppterea cōmodus eſt qui
quieti ſunt ⁊ delitiarū delectatiōe viuūt Et eis
quoq; digeſtio defectū patit̃ vt ſenioꝛ et egritu/
dines exeuntiū.Ars eñ exbibita exteri⁹ ſufficit
nature laboꝛanti interius
¶ Exercitātib⁹ aūt laboꝛātib⁹ nō adeo cōueni
ens eſt propter ſuā ſubtilitatē et facilitatē diſſo
lutionis ex mēbꝛis eoꝝ.Panis fermentari⁹ mo
dicū babēs ſalis nec bñ coct⁹ viſcoſitatē gene/
rat ⁊ groſſitatē.vñ durioꝛ ē peioꝛe tardioꝛ.pro
pter h̃ apt⁹ ē exercitātib⁹ ⁊ laboꝛātib⁹.Nā abū
dantia caloꝛis eoꝝ eſt cauſa foꝛtitudinis ⁊ di/
geſtionis.Sed qui fermenti ſaliſq; ſupfluum
babuerit minimū nutrit ⁊ confoꝛtat:virtus eñ
ſalis bumiditatē eius deſiccat.fermentū cōiun
ctionem rarificat.
¶ Azimus ſiñ minimū nutrit ⁊ duriſſime dige
rit̃ tardiſſimeq; egerit̃.ppꝛietatē b̃z opilationē
et ventoſitatem generādi.Idarco incōueniēs
eſt oñib⁹ natur̃:niſi raro eis q̃ maximis labo
ribus exercentur vt meſſoꝛes.

Capitulum.cccl xxxiij.

Rapa Iſi.li.xv.Rapa dictā
eſt a rapiēdo:id ē cōpꝛeben
dendo Eſt aūt radice ampli
oꝛ napo.ſapoꝛe dulcioꝛ ⁊ fo
lio tenui.Palla.li.iij.Semē
bꝛaſice vetuſtū mutat̃ in ra
pā Idē in li.viij.In menſe
iulio ſerēda ē rapa ſolo putri ⁊ ſolatri in ſicco
nec ſpiſſo:locis bumidis ⁊ cāpis letat̃.Napus
aūt in ſicco ac ppꝛie tenui deuexo et ſabuloſis
melioꝛ naſcit̃:loci ppꝛietas vtrūq; ſemen in alte
rum mutat.Nam rapa in alio ſolo p bienniū
ſata mutatur in napos.alia vero napus tran/
ſit in rapam.Subactū ſolū ſtercoꝛatum verſa
tumq; coquūt quod ipſis et ſegetibus prode/
rit:qui ibi anno eodem ſeruntur:Iugo raparū
quattuoꝛ ſextarij.napi autem quinq; ſufficiūt
Si ſpiſſe ſunt interuelles aliquas vt cetere ro
boꝛentur:vt vero in ſemina maioꝛa redigātur
erucam rapam folijs oñibus purgas:et ad di
midij digiti craſſitudinem in caule ſuccides.
Tunc in ſulcis diligenter ſubactis octonis di
gitis ſeperatam obꝛues.inijcies terram ⁊ calca
bis ita magna naſcetur.

Operationes.

¶ Rapa eſt napus validiſſimus:cōturbat coꝛ A
pus ⁊ deducit.Sed ſemē eius cōtra venena in
potum datur.Rapa ſi frequēter comedat̃ infla
tionem ſtomachi facit.Semē ei⁹ ex vino tritū
valet contra moꝛſus ſerpentum.
¶ Dyaſcoꝛides.Radix rape bona eſt.⁊ ſi ven B
trem inflat:coꝛpoꝛi tamen ſuccum addit:vētrē
q; ſtimulat.Eius elixaturam fomento poda/
gris ac pernonib⁹ preſidium eſt.ipaq; trita et
impoſita bec omnia facere poteſt.
¶ Cima eius elixa et cōmeſta eſt diuretica.ſe/ C
mē eius ex vino bibitū vulnerib⁹ venenatis p/
ficit.Itaq; ſemen in rapis calidū ac feruens vi
detur.⁊ ipſe paulo ſolutioꝛes creduntur.Sed
quo minus caloꝛis poſſident molliendi pote/
ſtatem eo foꝛtioꝛem continent.
¶ Idem radix inflat:⁊ ſemen in bomine gene/ D
rat vel augmentat.Agreſtis rapa locis ſiccis
naſcitur:fruticem collectum faciens cubiti lon
gitudinem babens multaſq; virgellas.Folia
lenioꝛa ⁊ in modum digiti groſſa.Semen ei⁹
n folliculis eſt concluſum nigrum et fragile.
quod fractum babet intus coloꝛē album.itaq;
faciei miſcetur alba mentis vel etiam toti⁹ coꝛ/
poꝛis
¶ Iſaac.Calida eſt in ſecundo gradu.bu/ E
mida in pꝛimo.dure digeritur.Mollem ⁊ im/

flatiuam carnē facit.ꝓpter ſui ventoſitatem ꝓinde coitum ſuſcitat.flegma augmētat. Utilis aūt eſt ſi bis cocta vtraqꝫ aqua reiecta coquatꝛ cum pinguiſſima carne. Idem cuius iure ſi pedes podagricoꝛum loti fuerit doloꝛi mitigatō
F nem preſtat.¶ Galie.li.ij.de cibis.c.de rapa: Multiformiter autē et hanc homines prepa/rant vſqꝫ ad hoc ꝙ cōponunt eam cum garo ⁊ acero vt habeant ꝓ vſu per totum annuꝫ. Cibimum autem reddit in coꝛpoꝛe groſſioꝛem commenſurato.propter quod ſi abundauerit quis in vſu ipſius. et maxime ſi quis deficienter in ventre dirigens ipſam congregabit vocatum crudum chimum.
¶ Ad ſeceſſum autem ventris neqꝫ contraria
G ri vtiqꝫ neqꝫ conferre dicat quis ipſam:et ma/xime quando decoquitur bene. indiget enim ipſa ⁊ amplioꝛi decoctione. fit autem optima bis elixata ſicut dictum eſt prius de caulis preparatione:ſi autem crudioꝛ ſumatur indigeſtibilis eſt.⁊ inflatiua et mala ſtomacho. qñqꝫ autem et moꝛdicationes operatur ſm ventrem.ꝑ aquā autē elixatam admirabar vtiqꝫ ſi minus aliqua homogenearū plantarū nutrit
¶ Et ideꝫ li.xi.de ſim.medicinis ca.gengilidis
H ſiue rapa ipſa et ſemen ad libidineꝫ incitat in/flatiui ſpiritus generatiua exiſtens

Capitulum.cccl xxxiiij

RAphanus.Iſi.Raphanum grece nos radicē vocamꝰ:eo ꝙ totꝰ deoꝛſum ni/titur cū reliq̄ olera magis in ſumma ꝓ/ſiliant:huiꝰ ſemine macerato Palla.li.iiij.In menſe martio raphanos aliq̄ ſerūt quibꝫ vtuntur eſtate.Idē in li.ix.Raphanū vt iā ꝑdictum eſt ſicut ⁊ braſicā cōſtat eſſe vitibꝫ inimicā. Nā ⁊ ſi circa ſe ſerantur natura diſcoꝛdāte refugi/unt.Auicē.Raphanus habet lignū calidū et humidum in pꝛimo.Semen ca.in.iij.foꝛtius ē ſemē deinde coꝛtex.poſtea folia deinde caro.

Operationes

¶ Radix eiꝰ a ieiuno comeſta vel potata ꝑ ut
A antidotū magnū adiutoriū ē ſanitatis ⁊ tuta/mentū coꝛpis:ſꝫ ad inflationē facit ⁊ ructus fetidos.¶ Fructꝰ eiꝰ vrinā mouet.Uentrē deco
B cta malaxat:⁊ in cibo ptiſicis pꝛodeſt.Toꝛacꝫ flegmata purgat.Cū oximelle accepta vomitū mouet.Cū melle mixta putredineꝫ curat:Liuoꝛes tollit.Uim fungi venenoſi cōpeſcit
C ¶ Cōtra viperarū moꝛſus ꝑficit.Semē cū aceto datū ſplē minuit. hydropicis ac ſpleneticis in modū cathaplaſme impoſitū ſubuenit.
D ¶ Radix in aceto ac melle cocta ſi gargarizetꝛ ſynanicos curat.Folia eiꝰ cōtuſa ⁊ īpoſita dolentibꝫ articulis ꝓſunt.¶ Raphano calida eſ
E ſe virtutē oīm medicoꝝ opinionē ptꝫ:ſꝫ nobis ex vſu intelligere licet nā cū ceteris cibis comeſta ideo in ſtomacho ructꝰ efficit ſolus.qꝛ in eo coquitur pꝛima.¶ Capillos ab iniuria alopicie reſtituit cū melle.¶ Succus etiā grauedineꝫ auriū inſtillatꝰ emēdat.¶ Egyptij reges ī q̄bꝫ erat ſtudiū ſcrutati coꝛpa moꝛtuoꝝ ⁊ cāſ valitudinū occulta fide recognoſcere. et in ipſo coꝛ/de vitiū naſci ꝑdiderūt.¶ Semē raphani cuꝫ melle trito ⁊ ſumpto ſuſpiria mitigātur.Tuſſis arcetꝛ.Sola cū ſale ſumpta vētris aīalia extinguit.vētrē ſtimulat.vrinā cōcitat.Puerperis copiā lactis acq̄rit.¶ Nulla res foꝛtius vrine difficultatē ſoluit.vel feminaꝝ imperat mēſtruis.raphanus comeſta ē euſtomacha. poſt ci/bos ſumpta digerit eructuationē facit.Cocta et eſa tuſſientibꝫ ⁊ pituitatibꝫ ſtōachi medetur. ¶ Coꝛiū eiꝰ cathaplaſmis adbibitū cuꝫ melle paſcētia vulnera curat.¶ Liuoꝛē īpoſita tol/lit.Moꝛſibꝫ venenatꝫ occurrit Lētigines purgat.Bibita mēſtruis impat:Semē eiꝰ bibitū ē diureticū.ſplenē tremiſcere fatꝛ.¶ Elixū cū oximelle gargariſmo ſynāticiſqꝫ opitulatꝛ.Craſa q̄ꝫ pūcto accepta ſtatim medetꝛ.Det cōcauo i/miſſa.vel gingiuis fricata.doloꝛē eius mire ſedat.¶ Eſt aliud genus raphani qđ multi ar/

moratiā dicūt hñs folia lapſane ſilia. cuí9 ra/
dix oblonga eſt ac tenera. de q̄. ſ. ſupra dictū ē.
¶ Pla. Raphan9 ca. ē ⁊ ſic. in. ij. gra. Uirtutē
habet incidēdi: diſſoluēdi. ex eo fit cōpedēs oxi
mellis cōtra quartanā. cōtra q̄tidianā: cōtra
duricieȝ ſplenis.
¶ Herba ip̄a cocta in vino et oleo ſpleni catha
plaſmetur. pectini cathaplaſmata ſtranguiriaȝ
et diſſinteriam ſoluit.
¶ Hypocra. Capillos mulieꝝ defluos rapha/
ni iubet fricari: et cōtra tormēta vulue ſup vm/
bilicū imponi Reducūt ⁊ cicatricē ad colorem
Semē impoſitū ex aq̄ ſiſtit. ea q̄ fagedenas vo
cant vlcera. ¶ Democrit9. Uentreȝ ħ cibo pu/
tat ſtimulari. ⁊ ob id fortaſſe voci nocere tradi
derunt aliq̄. folia q̄ dūtaxat in oblōgis naſcūt
aciē oculoꝝ excitare dicunt. vbi vero acrior me
dicina admota ſit yſopū dare ꝑtin9 imperant.
Hec antipatia eſt. Auriū vero ꝗuitati rapha/
ni ſuccū inſtillant. ¶ Papi humectat ⁊ diſper
git flegma auctoritate ſua. Folia tñ eius min9
auſtera ſunt. radix trita in vino nauſeā ꝓuocat
¶ Pli. li. xx. Raphani ſtomachū purgāt. pitui
tam extenuāt. vrinā cōcitant. Eſt eſtiuoſus in
italia: ⁊ aromatiā vocāt ſatiuā. Satiui deco/
cti mane ad tres ciatas poti calculos cōminu/
ūnt ⁊ eijciunt. Ad tuſſim q̄ȝ ieiunis raphan9 ꝓ/
deſt i mane cum melle Semē ei9 toſtū deinde
cōtritū cuȝ melle ſuſpirioſis valet. Idemq̄ȝ cō/
tra venena prodeſt.

Capitulum. ccclxxxv.

R Adix. Plateari9. Radix ē herba cuius
ſimili noīe appellat. ⁊ ē cali. ⁊ ſic. in. ij. g/
du. Uirtutē raphano ſimilē habȝ. Et cō
tra eaſdē cauſas valȝ eodem modo: ſed nō effi
cax eſt. Itaq̄ȝ cū in receptione inuenit. poteſt
poni radix raphani ſi radix nō habeat. Palla/
dius li. xx. In auguſto mēſe vltimo ſiccioribꝰ
locis radices cōuenit ſeri. q̄ hyeme miniſtrent
vſum. Amant terraȝ qualem rapa pinguem ac
ſolutam ⁊ diu ſubactā. tophum vero reformi/
dant ⁊ glaream: Gaudent celi ſtatu nebuloſo.
ſerendi ſunt autē grandibus ſpacijs ⁊ alte foſ/
ſis. melioreſq̄ȝ ꝓueniūt ſi ſerātur in arenis poſt
nouam pluuiam niſi forte poſſint rigari. quod
ſatum eſt ſtatim leui ſarculo debet operiri: ſed
tamē nō ingerēdum eſt: ſed potius palee. que
inde fungoſe ſunt. ſuauiores aūt ſunt: ſi eas aq̄
ſalſa frequenter aſpergas. Radices femini ge
neris putantur que minus acres ſunt. habent/
q̄ȝ folia latiora lenia ⁊ cum iocūditate virentia
ex his ergo ſemina ſunt colligenda. Maiores
fieri credunt ſi ſublatis oībus folijs ſolo tenui
caule demiſſo: ſepe terris operiantur. Si ex ni
mis acra dulcem fieri velis ſemen die ac nocte
melle aut paſſo macerabis.

Operationes.

¶. Iſaac. Radix eſt ca. in. iij. gra. ſic. in. ij. min9 A
q̄ȝ rapa nutrit ꝑpter acumē ſuum: qd̄ fortius eſt
acumine rape. Nutrimētum eius eſt durum ⁊
groſſum digeſtioni ſtomachi nociuū ⁊ incon/
ueniēs dētibus ac oculis ⁊ gule oībuſq̄ȝ do
loribus vulue. ¶ Scd̄m vero medicinam cō/ B
uenit. ſcd̄m cibum manducata tortionē ⁊ infla
tionem facit. ⁊ illaudabilis ſtomacho fit. Qd̄
teſtatur ructatus eius qui maxime fit ante ci/
bum. eleuat enim ⁊ deſcendere ꝓhibet cibū ad
locum coctiōis. Ideoq̄ȝ fit cauſa indurate di
geſtionis. naturalēq̄ȝ virtutē inbibet. cibum ex
pellens in ſuperiori ꝑte: ex qua re fit vomit9 ma
xime his qui ventoſitatem in ſtomacho habēt
ex conſuetudine.
¶ Que tamen poſt cibuȝ accepta minorē agit C
ventoſitatē aſcendenteȝ ſupius. quia cum gra
uitate ſua deſcēdit inferius: deponitq̄ȝ cibum
in coctionis locum. Et vt opꝫtet digerit vnde
cauſa confortande ſecunde digeſtionis efficit
hec eſt gratia ſue coctionis: que non habenti/
bus ventoſitatē accepta poſt cibum impedit
¶ Proinde ſi quis eam vult accipere pro vo/ D
mitu ante cibuȝ ſumatur. ſed propter ſuppleme
um ſecunde ac tertie digeſtiōis: poſt cibuȝ mā/
ducetur.

E ¶ Itē radix cōburit̄ ⁊ pulueriʒatur ſup̱ vlcera humida: mūdificat ⁊ deſiccat illa. Et putāt aliq̄ ꝙ exprimat̄ ſuccus eius ⁊ detur in potu cū vino. et cōueniat medicinis mortiferis. ⁊ ſemē eiꝰ etiā facit hoc. Nos aūt expti ſumus multociēs de hac planta: ꝙ qn̄ coquit̄ multū cū kiſt ordei donec diſſoluat̄ in decoctione ⁊ detur in potu hꝫ magnā efficaciā in egritudinibꝰ pectoris antiquis que fiunt ab humoribꝰ groſſis

F ¶ Et id ē auct. Ruffi. Raffanus cōfert flegmati: ⁊ ꝓuocat vomitū: et eſt malus capiti ⁊ oculiſ dentibꝰ et palato: ⁊ corrūpit cibum. Et eſt cōueniens omibus egritudinibus mulierū. generat vētoſitates in ſuperioribꝰ partibus ventris Et illud auct. Humay ꝓpter ſuā maliciam ē velocis putrefactiōis ſue ſubſtantie.

G ¶ Et idem auct. Raſis. Dixit mihi quidā amicus meus ꝙ exp̱tus eſt h̄. ⁊ inuenit verum Diſtillauit enim aquaꝫ radicis raphani ſup̱ ſcorpionem. et inuenit ipm̄ ſtatim immobilem. deinde cōtinuo inflatus eſt et crepuit p̱ mediū Et radix cōuenit fe. quartanis. et rigoribꝰ febrium periodicarū ⁊ doloribus ventris.

Capitulum. ccclxxxvi.

Raphanus agreſtis. Dyaſ. Raphanꝰ agreſtis iuncos duos ſiue tres ſpargit rubētes ī terra. folia rute ſilia. radices cepe ſed ampliora: quē quidē raphanū ſiluestrē vocāt. Intus hꝫ medullā candidā: extra cortices nigros. naſcit̄ in mōtibꝰ ⁊ locis aſperis. aliquando ⁊ vmbroſis

Operationes

¶ Sera. Raphanꝰ agreſtꝫ ē bn̄s fo. ſilia lapſane. ⁊ hꝫ radicē mollē: ſubtilē. lōgā ⁊ tenerā. ⁊ ſapor eiꝰ ē acutꝰ: cꝰ folia ⁊ rami coquūtur ⁊ comedūtur: ⁊ ꝯuenit ſto. ¶ Uirtꝰ etiā ei ē viſcida et diuretica et calida. et iō in cibo ſumpta copioſā effūdit vrinā. Incitat etiā mēſtrua femiarū ſto. vtilis ⁊ ex aceto data. Pituitas glutinoſas cū melle ſumpta diſſoluit. lūbricos latos excludit. ¶ Radix aduſta et in puluerē verſa ad ſiccandū et purgādū vulneribꝰ imponit̄. Quidā ſuccū eiꝰ cū vino dāt cōtra venena. eadem vis in ſemine ē ſi cū melle ſumat̄. nobis exp̱tum ē armoraciā in ptiſana ſorbitionē diſcoctā toracis vitia ſanare. ¶ Sꝫ raphanꝰ agreſtꝫ quē romani vocāt armorachiō hꝫ folia ſilia foliīs domeſtici. et hꝫ radicē lōgā mollē. et ſapor eiꝰ ad acuitatē declinās: cꝰ folia ⁊ radix ſi coquāt̄ et comedātur cōueniūt ſtomacho. Et eiꝰ v̄tus eſt calida inflatiua. ¶ Et ꝓuocat vrinā et menſtrua. et qn̄ ſumit̄ cum melle incidit humores groſſos et viſcoſos in pectore

Capitulum. ccclxxxvii.

RAdicula.. Pli.li.xix. Radicula ē herba
lauādis lanis apta. ad h̄ ſuccū h̄ȝ mirū
q̄ſtū cādore ꝯferēs eque ⁊ mollicia. na/
ſcit̄ vbiq̄ȝ ſatiua. ſed ſpōte p̄cipue in aſia ſyriaq̄ȝ
ſaxoſis ⁊ aſperis locis. Trans eufraten tn̄ lau
datiſſima. caule tenui ferulaceo ipſiſq̄ȝ cibis in
digenaꝝ expetito. ⁊ vnguēti q̄cq̄d ſit cū q̄ deco
quat̄ oliue folio. hāc ſtruthion vel yſatin greci
vocant. Eſtate floret. aſpectu grata. verū ſine
odore ſpinoſa. ⁊ caule lanuginoſo. ſemē ei nul/
lū. radix magna q̄ ꝯcidit̄ ad quē dictū ē vſum.

Operationes

A ¶ Pli.li.xxiiij. Tingētibꝫ ⁊ radicula ramos p̄/
parat. quā ſtruthion a grecis vocari diximus
B ¶ Medet̄ morbo regio ipa ꝯcocta. ⁊ vis potū
Itēq̄ȝ vitijs pectorꝫ obuiat. aluū ſiſtit. vuluaſq̄ȝ
purgat. q̄obrē aureū poculū vocāt eā medici.
C ⁊ melle etiā ꝓdeſt ad tuſſim. ¶ Oxopnce ꝓdeſt
menſura coclearꝫ. cū polēta ꝟo ⁊ aceto lepras tol
lit. eadēq̄ȝ cū panace ⁊ caparis radice calculos
frangit ac pellit. pānos diſcutit cū ordeacea fa
D rina ⁊ vino decocta. ¶ Miſcet̄ ⁊ malagmatibꝫ
⁊ collirijs claritatis cauſa ad ſternutamēta vti
E lis inter pauca. ¶ Lieni q̄ȝ ac iocineri eodē mō
ꝓficit. pō. denarij pōdere ex a q̄ mulſa ſanat ſu/
ſpirioſos. ſic ⁊ pleureticos oēſq̄ȝ lateris dolo/
F res. ¶ Pande. Radicula .i. condiſi. ⁊ ponit̄ in
antidotario virili in potione ad ſcrofulas.

Capitulum. cccxxxviij

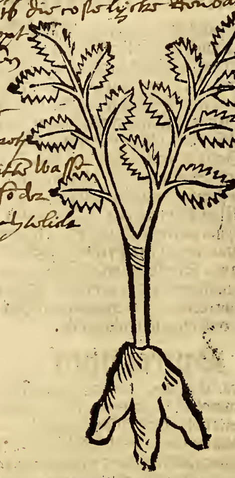
RAnnus latine ⁊ grece. arabice hauſis.
vel huſch ſiue hauſig. Sera. lib. ag. ca.
hauſis ſiue hauſig .i. rannus. eſt plāta q̄
naſcit̄ in vallibꝫ. ⁊ ſunt eius tres ſpecies. Una
habet ſtipitē rectū ſpinoſuȝ ſicut arbor q̄ dr̄ ale
huſialich. in ramis ⁊ ſpinis eius. ⁊ folia ei9 ſunt
oblonga hn̄tia humiditatē viſcoſam q̄ adheret
manui. Scd̄a eſt fortis alba pluſq̄ȝ ipſa. Ter/
tia habet minora folia q̄ȝ ipſa ⁊ latiora. ⁊ decli
nat parū rubori. et rami eius ſunt longi: lōgitu
do eius eſt brachij vnius. et eſt ſpiſſior alijs. ⁊ ē
debilior. ſpina vero eius eſt acutior. Et fructus
eius eſt latus ſubtilis. et eſt velut in vaginis ſi/
cut herba que dr̄ ſachidalion. ¶ Et idē aucto.
Halie. Quod adminiſtrat̄ ex ranno ſunt folia
eius dū ſunt recentia. Et virtus eius eſt que in
frigidat ⁊ deſiccat in ſecundo gradu.

Operationes

¶ Dyaſ. ca. de ranno. Rannus frutex eſt qui A
circa ortos naſcit̄. Huius virge ſunt longe et
ſpinoſe. folia habet pinguiſſima longa ⁊ leuia.
Eſt etiā alia rannus colorē hn̄s ſubalbidū. Et
tertia habēs colorē ſubrufuȝ ⁊ virgulas lōgas
cubitis quinq̄ȝ. ⁊ plus. hec ſpinoſe ſunt. et mini
mā habent virtutē. Eius ſemen latū eſt ⁊ tenue
et in folle reclusum ſicut affodilli. ¶ Idē. Om/ B
niū ſpecierū ranni folia cat haplaſmatibꝫ adhi
bita ignē ſacrum corporis prohibēt. ¶ Sera. C
Uirtus ranni eſt que curat formicā ⁊ heriſipi/
lam que eſt ſpē caliditatis. Unde qn̄ fit empla/
ſtrum cū folijs eius curat heriſipilā ⁊ formicam
Et dicūt aliqui ꝙ qn̄ rami eius ſuſpendunt̄ in
oſtijs ⁊ feneſtris ceſſat operatio arboris eorū.
¶ Plinius lib. xxiiij. Inter genera brutorū ran/
nus appellatur a grecis candidior frutex. Is
floret ramos ſpargens: rectis aculeis nō vt ce/
teri aduncis. Alterū genus eſt ſilueſtre nigri9
rubentes ferens folliculos. Huius radice de/
cocta in aqua fit medicamentū: quod liciū vo/
catur. ¶ Semen ſecundinas trahit: alter ille D
candidior ſtringit: ſed magis refrigerat. colle/
ctionibus ⁊ vulneribus acomodatior.
¶ Conſtantinus in libro graduum. Rannus
frigida eſt in primo gladu: ſicca in ſecundo. va/ E
let puſtulis oris. Uentris dolorem ⁊ ſtomachi
defectionem curat. cathaplaſmatus heriſipilā
deſtruit. ¶ Succus eius oculoꝝ collirio mixt9 F
ſiue ſolus conuenit dolori oculorū: maximeq̄ȝ
pannorum albedini. Bibitus autē lapidem re
num frangit.

Capitulum. cccxxxix.

Tractatus

Reubarbarum. Iſidorus in libro ethy-
mologiarum. Reubarbarum dicit̃ ꝙ
in ſolo barbarico trans danubiū in-
uenitur. Reuponticū quod circa ponticuꝫ in-
uenitur. Et idem dicitur reu quod eſt radix: q̃-
ſi radix barbarica vel pontica. ¶ Platearius.
Reubarbarum qđ in India vel vltra mari-
nas partes reperitur. radix eſt cuiuſdã arbo-
ris quaſi quedaꝫ tuberoſitas. Eligitur illud quod
graue eſt in ſuo genere et non perforatum: Qđ
etiam cum frangitur: interius habet quaſdam
venulas diſtinctas. hinc rufas hinc ſubalbidas
hinc croceas: et commaſticatum tingit quaſi
crocus. Virtutem habet purgandi colerã prin
cipaliter et diureticam. competenter ponitur
in ſyrupis contra febres acutas. ¶ Auicenna
Reubarbarum adulteratum ſpiſſius eſt ac ve-
hementius ſtipticum. Purum autem eſt vehe-
mentius rarum ⁊ minus ſtipticum. et eſt cro-
cee tincture. In ipſa eſt terreitas amara pro-
pter actionem igneitatis in ipſa.

Operationes

A ¶ Platearius: Contra calefactionem epatis ⁊
opilationẽ ex calida cauſa datur cū aqua cali-
B lida. ¶ Auicẽna. Reubarbarū confert panno
ac veſtigiis ſup cutes remanentibꝰ: quãdo cuꝫ
aceto linitur. Ex eo fit emplaſtrum ad apoſte-
niata calida. Confert etiam empetigini. cū ace
to. Eius epithima caſui ⁊ percuſſioni ꝯfert val
de. prodeſt etiã contuſioni lacertorum ⁊ ruptu
re. ¶ Confert aſmati ⁊ ſputo ſanguinis: epatis C
ſtomachiq; doloribus intrinſecis. Singultui
⁊ dolori pungitiuo ventris ac diſſinterie ac do
lori renum ac veſice: atq; matricis ⁊ fluxui ſan
guinis: ac febribus antiquis. Splenẽ attenu-
at: ⁊ morſui vermium venenoſorum remediuꝫ
eſt. ¶ Conſtantinus. Reubarbarum. aliud ẽ D
indicum aliud ponticū. Indicum eſt laudabi-
lius. calidum ⁊ ſiccū in ſecundo gradu. Quod-
dam ſtipticitatis ⁊ acuminis habet. Stoma-
cho defecto valet: ventoſitatem ⁊ epatis dolo
rem ⁊ ſplenis duriciem. ⁊ ypocundriam ⁊ extẽ-
ſionem curat. Renum ac veſice dolorẽ ac ma-
tricis extirpat. ¶ Sanguinẽ de pectore manã E
tem cõſtringit: anhelitus ſingultū. vulnera in-
teſtinorū: diuturnã ſolutionem: ac prolixam fe-
brem amputat: faciem ⁊ cuteꝫ a lentiginibus ⁊
empetigine mundificat. Contra reptiliū mor-
ſus facit pulueriſatus: cum aceto temperatus.
¶ Pandecta. Reubarbarum dicit̃ a reu qđ eſt F
radix ⁊ barbarꝫ: quia eſt radix que in barbaria
regione oritur: et in india tranſmarinis parti-
bus. Et eſt aliud qđ dicitur reupõticū. de quo
in ſequẽti capitulo. quoniã dr̃ ſic de eo ꝙ in põ
to inſula reperit̃: vel qꝛ ponticū habet ſaporẽ.
¶ Reubarbarum vt quidam dicunt: radix eſt G
cuiuſdam arboris. ⁊ reperitur quaſi quedã tu-
beroſitas in radice eius ⁊c̃. Et eſt calidū ⁊ ſic-
cum in ſecundo gradu. ¶ Johannes Meſue. H
Reubarbarum quoddã oritur in india. Et vo
catur raduedſeni. ⁊ eſt melius. et quoddã orit̃ in
barbaria. et eſt laudabilius poſt illđ. Et qđdã
oritur in turchia: et eſt minus laudabile illis. et
laudatur magis ex eis quod eſt ſubnigrū de-
clinans ad rubedinem. et quod graue eſt cum
raritate ſua. ⁊ in quo in confracturis inuenitur
diſgregatio ex rufo ⁊ glauco. ⁊ quod eſt crocee
tincture. Et quod eſt recens cognoſcitur quod
non eſt adulteratum: quoniam eſt rarum ⁊ mi-
noris ſtipticitatis: et eſt crocee tincture.
¶ Adulteratū vero habet contrariū hoꝝ: ⁊ va I
rietatem quam habere debet in confracturis
amiſit: immo ſubnigreſcit in eis. et eſt calide cõ-
plexionis: ⁊ ſicce in ſecundo gradu.
¶ Conuenerunt autẽ in pmixtione eius aquei- K
tas: dans ei ſtipticitatem ſubſtantie. ⁊ acreitas
dans ei raritatem ſubſtãtie. ⁊ eſt in eo igneitas
perficiens: que propter actionem eius ⁊ terrei-
tatem ipſius ipſum facit eſſe amarum. Verum
terreitas eſt ſm̃ profundū eius. et igneitas eſt
in ſuperficie ipſius: que propter infuſionem ſe-
parat inter eius ſubſtantiam. ⁊ cõplexio opera-

bonis.ſolutionis ⁊ apertionis opilationũ per ipſum eſt ꝑ dominium caliditatis in ſuperficie eius:⁊ conſecutio cõtractionis ꝑ ipſum ẽa ſubſtantia ſuã terrea ſtiptica. Non eſt in eo nocumentũ apparens.⁊ daẜ in omni tꝑe ⁊ in õmi etate: ita ꝙ etiã pueris ⁊ pregnantibꝫ datur. ⁊ eſt de elegantioribus ⁊ melioribꝫ medicinis aque lactis.⁊ proprie quod ſumptum eſt ex capris q̃ magnificat operationẽ eius.ſimiliter magnificatur infuſio eius in aqua endiuie ⁊ apij prius bulitum et colatum: vel in aqua plantaginis. et nõ dermittaẜ quin cadat in ſocietate eius ſpicã.Eſt emͫ proprij iuuamenti cum ipſo. Necꝫ pretermittas additionẽ modici vini albi odoriferi dari in infuſionibus eius.⁊ proprie qñ in emẽdatione opilationũ propinaẜ. Et eius quidem infuſio competit quando ſolum queritur abſterſio:ſolutio ⁊ opilationũ apertio: ⁊ ipſius contriti exhibitio:quando queriẜ: vt poſt illam in viſceribus veſtigia cõtractionis remaneãt. verũ ex illo quod aſſum eſt vehemẽtius ex aduſto:⁊ qδ ex eo purius eſt ſuſtinet quod oportet ⁊ mereẜ de contritione. In raro autẽ ⁊ lato cõtritio vehemens reſoluit virtutem. Decoctio etiam ſimiliter reſoluit qualiſcuncꝫ ſit.

k ¶ Johãnes Meſue. Educit ſolutione eius coleram ⁊ flegma. Maior eius proprietas eſt mũdificare epar et ſtomachũ.et conferre doloribꝫ pungitiuis eorum ⁊ viſcerum.

l ¶ Et clarificat ſanguinem:⁊ aufert opilatiões ⁊ morbos quorum mater eſt opilatio:ſicut hydropiſim:yctericiam:groſſiciem ſplenis ⁊ febribus opilationum:et ſimilia.

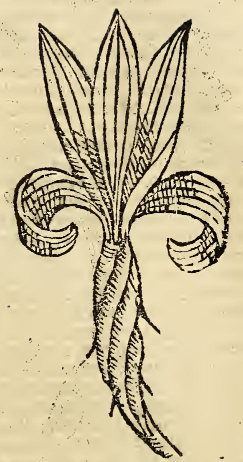
¶ Et ex parte ſubſtantie ſue ꝓprietas eſt ꝯferre ſputo ſanguinis ⁊ emanationi eius vndecuncꝫ ſit.⁊ caſui ⁊ ꝑcuſſioni.⁊ ſanare rupturas intrinſecas ⁊ extrinſecas. ⁊ ꝓprie ei9.ʒ.i.minime.gra.ij.et rubee tinctoꝝ gra.xv.cum vino ſtiptico.

¶ Et confert inunctio olei eius contuſionibus ⁊ contritionibꝫ lacertoꝝ et doloribus eorum.⁊ ipſum quidẽ eſt medicina ſingultus:⁊ eſt medicina bona diſſinterie. et proprie quod ex eo eſt aſſum.⁊ bibitum cum ſucco plantaginis ⁊ pauco vino ſtiptico.

¶ Et confert febribus periodicis ⁊ febribꝫ opilationũ et febribus antiquis. Doſis potio eius infuſionis ana.ʒ.ij.ß.vſcꝫ ad decem:⁊ contritis ana.ʒ.i.vſcꝫ ad.ʒ.iiij.

¶ Et ipſum conſeruaẜ per annos quattuor:et conſeruaẜ a corruptione ⁊ putrefactione:ſi ſuꝑliniatur ei cera ⁊ terbentina liquefacte:aut cera ſola.aut ſi ſepeliatur in pſilio aut milio:conſeruatur emͫ tunc tempore extenſo.

Capitulum.cccxc.

Reupõticũ. Pande. Reupõticũ.i.barba ſiriſta:et eſt radix põtica multũ ſilis reubarbaro. Interi9 hꝫ venulas diſtinctas vt reubarbaꝝ:ſꝫ nõ tingit vt reubarbarũ. Et dr̃ reupoticũ eo ꝙ in põto inſula reperiẜ:vel q2 ponticũ hꝫ ſaporẽ.⁊ reu tantũ eſt dicere quãtũ radix. ¶ Dyaſ.ca.de reupõtico. Reupõticũ naſciẜ in boſſoro.et ſic ab grecia venit: cuius folia magna ſunt ſimilia folijs ſimphiti.radix eſt aliquatenus vaſta et nigra. Haſta ſimilia centauree:ſed breuior eſt fragilis ⁊ leuis in põdere ſine odore:et guſtu amara:leuiter ſtringens. et ſi maſticeẜ:fit glutinoſa et crocei coloris.

Operationes

¶ Dyaſc. Uires efficaciter habet ſtringentes. A
Et iõ fomẽto impoſita inflationes deſiccat: et vulnera glutinat: ac ſanguinis abundantiã reprimit. Habet in ſe magnã ſubſtantiã temperandi: q2 tenet in ſe terreni frigoris et caloris partẽ.et leptomeris eſt ad aſma. ergo reumatica et orthogonia iuuat potata. liuores et empetigines ſanat cũ aceto illinita.et potata emoptoicis et diſſintericis prodeſt:ſed bona eſt q̃ nõ eſt ꝑtuſata. In guſtu muſcillaginoſa modicũ ſubmordẽs. bibita inflationem ſtomachi tollit. Laxitudinẽ et dolorẽ ſtomachi ſpleneticis et epaticis prodeſt. ¶ Conquaſſationẽ corporis reficit. De alto cadentibꝫ ſubuenit. Neu B
freticis et tor.ionibꝫ et thoraci et ypocõdrijs ſa

lutare eſt. Stericas ⁊ ſciaticas cauſas compe‑
ſcit. Sanguinē reijcientibus vtiliter adhibet:
E Aſmaticis prodeſt. ¶ Subglutientibus vti‑
liter adhibet. Ciliacis ⁊ diſſintericis frigoribꝰ
tipicis ſingulare preſidiū eſt. Morſibus vene‑
natis occurrit: ſimiliter vt agaricus datur in
omnibꝰ cauſis. Zernas limpidat ⁊ liuores cū
aceto impoſita ſimiliter cū aqua liuores omnes
tollit. Virtus eſt ei termantica ⁊ paulo ſtiptica
D ¶ Paulus capi. de reupontico. Ca. eſt ⁊ ſic. in
ſecundo gradu. Virtutē habet mundificandi:
confortandi ex ponticitate ſua: et diureticā ex
qualitatibꝰ. Aqua decoctionis eius ſoluit opi
lationem ſplenis ⁊ epatis ex frigida cauſa. Ce
rotū ex puluere eius ⁊ oleo roſaꝝ: et cera valet
contra debilitatē ſtomachi. Puluis eius lum‑
E bricos eius occidit. ¶ Iſido lib. ethymo. Reu
ponticū ſanguinis abundantiā reprimit. Ha‑
bet in ſe maximā temperandi ſubſtantiā: quia
retinet in ſe terreni frigoris ⁊ caloris partē. Et
etiā leptomeris vnde potata ad ſpaſmata reu‑
matica iuuat. Et leniores empetigines ſanat.
Splenem reprimit: et luxuriā tollit. Cū aceto
bibita emoptoicis ⁊ diſſintericis eſt iuuatiua.
F ¶ Bibita q̄z ſtomachi inflationē eiuſq̄ laſſitu
dinē prohibet ac dolorē. ſpleneticis ⁊ epaticis
proficit. cōquaſſationes corporis reficit: ac de
alto cadentibus ſubuenit. lumbis etiā ⁊ tortio‑
nibus toracis ⁊ ypocundrijs eſt ſalutaris.
G ¶ Stericas et ſciaticas cauſas compeſcit. ſan
guinem reijcientibus adhibetur vtiliter. aſma
ticis ſubglutientibus prodeſt.

Capitulum. cccxci.

Reſina. Iſido. li. xvij. Reſina ē lachry‑
ma ſudore lignorum exalata vt balſa‑
mi feralupini ⁊ lentiſci ⁊ arborum ⁊ ri‑
gultorū que ſudare perhibent. Reys em̄ grece
emanare dicit vel ſudare ſicut ligna odorifera
orientis. ſicut gutta balſami aut ferulaꝝ quaruꝫ
gutta dureſcit in gemmam. ſ. in electꝝ. Prima
aūt reſina dicit therebentina: ⁊ eſt preſtātiſſima
pre alijs. ⁊ defertur de arabia: iudea: ſyria: cy‑
pro ⁊ africa: ⁊ ab inſulis maris. Secūda eſt lē
tiſcina que maſtix vocatur. hec de Chio inſula
deportantur. Tertia eſt pinealis: ⁊ hec nūc eſt
liquida: nunc dura inuenit. ¶ Itē Iſi. Reſina
igitur dicit quodlibet gramē liquidum vel ari‑
dum liquida reſina vt balſami ⁊ terebentina:
durat vt maſtix thus ⁊ myrrha ⁊ hmōi. Omnis
autē reſina primo eſt mollis ⁊ liquida vel viſco
ſa. ſed in prima ſui emanatione et aliqua rema
net liquida ⁊ aliqua calore vel frigore indurat.
omnis aūt reſina eſt vtilis in medicina. et ideo
reſina poſita in nobilibus antidotis: ⁊ vnguen
tis. Operationes autem et virtutes reſine ſin‑
gulorum. quere in locis ſuis.

Capitulum. cccxcij.

Ribes. Pandecta. dcvij. Ribes quidā
dicunt q̄ eſt acetoſa. et quidam dicūt
q̄ eſt coccus. ſed falſo. quoniā coccus

nõ eſt acetoſa.qm̄ Meſue facit ſcinotim capi
tulum de rob de ribes.ꝛ cap̄.de rob de aceto
ſa.Silr̄ vbi ponit cap̄.de rob de ribes ait ꝙ
valet ſicut rob ꝺ acetoſa. Item nõ eſt coccus
qm̄ coccus eſt ca.ꝛ ſicce ꝯplexionis: ſed ribes
ſunt frigi.ꝛ ſicce. ¶ Albani. Ribes eſt planta
ſtipitē habēs rubeum ad viriditatē declinē te-
nerum.folia rotūda viridia nigra.cuius granū
portatur de coraſceni aridi ſapoꝝ:de q̄ fit rob.
Nos aūt loco eius ſuccū acetoſe que eſt lappa
cium agreſte ponere poſſumus. ¶ Sera.libro
ag.cap̄.ribes aucto. Iſaac benarā. Ribes eſt
planta habens capreolos recentes rubeos ad
viriditatē declinātes:ꝛ hꝫ folia magna lata ro
tunda viridia.et habet grana q̄ ſapor eſt dul-
cis cū acetoſitate. Et ipſa eſt frigida ꝛ ſicca in
ij.gradu. Et ſignū ſuper hoc eſt acetoſitas eiꝰ
et ſtipticitas. Et ex hoc cõtingit ꝙ infrigidat
ſtomachum. Et aliqui dicunt ꝙ eſt frigida et
ſicca in.iij.gradu. Naſcitur autem planta iſta
in montibus ſyrie frigidis niuoſis.

Operationes.

A ¶ Sera. Ipſa abſcindit ſitim:et ꝯfert ſpeciebꝰ
habaon.i.morbilli.ꝛ abſcindit ſitim q̄ fit a ca-
B liditate corpoꝝ:ꝛ retinet fluxum. ¶ Et conue
nit ſpeciebꝰ bothor que fiunt in corpore ſicut
C variole ꝛ ſimilia. ¶ Et prouocat appetitum:ꝛ
incoriat ſtomachū ſua frigiditate.ꝛ abſcindit
ſitim a colera:ꝛ fluxum vomitū.ꝛ rob eius cõ-
fert cardiace ꝛ vomitui et fluxui qui fit a cole-
D ra. ¶ Et prouocat cibi appetitū.et in rob eius
eſt dulcedo ꝛ acetoſitas. Et ideꝫ auct. Aben
meſuai. Frigi.eſt ꝛ ſic.in.ij.gradu:ꝛ rob ē ſicut
rob acetoſitati citri ꝛ agreſte in virtute:ꝛ eſt bo
na emorroidibꝰ ꝛ ebrietati.ꝛ putant aliqui me
dicoꝝ ꝙ ſit illa q̄ nominatur acetoſa ꝛ lappaci
um.ꝛ putauerūt aliqui ꝙ ſit granū acetoſum
qꝺ affert ex coraſceni.licet oīes decipiantur.

Capitulum.cccxciij.

RIſi. Pandec.ca.lviij. Arz arabice gre
ce ozora.latine vero riſi. Halie.primo ꝺ
cibis ca.de riſo. In ſapore eius eſt ſtip
ticitas.ꝛ ideo retinet ventrē retentiõe tēperata
et in cortice eius eſt rubedo magis manifeſta
ꝙ in ipſomet aut in reliquo corpoꝝ eius.ꝛ mi-
nus nutrit ꝙ fermentū. ¶ Et ideꝫ.viij.ſim.far.
ca.oroſa. Oroſa.i.riſum hꝫ quid ſtipticū q̄ cir-
ca ventrē moderate detinet. ¶ Et idem li.pre-
dicto de cibis. Hoc ſemine oīes ad reſtrictio
nē ventrꝫ vtuntur delectatione ipſius ſimilem
facientes condro. Eſt aūt indigeſtibilius con-
dro:ꝛ nutriens minus.ſicut ꝛ ad delectationeꝫ
edulij deficiens ab ipſo plurimum.

Operationes

¶ Sera.li.aggre.cap̄. Arz.i.riſum. Sunt ca- A
lide ꝛ ſicce cõplexionis in primo gradu. Almā
ſor tractatu tertio cap̄.arz de riſo. Riſi tempe
riei que eſt inter calidum ꝛ frigidū vicinū exi-
ſtit:ꝛ ventrē ſtringit. Solitis aūt colicam pa
ti nocet:eo ꝙ licet nutriat de ventre:tamen nõ
facile deſcendit:niſi coquatur cū aliquo multū
vnctuoſitatis habente.qꝺ quādo cū lacte co-
quitur ꝛ cū zuccaro comeditur plurimū nutrit
atꝗ ſanguinē augmentat. ¶ Serap̄. Quādo B
ſani egent pultibꝰ eius ꝓpter punctiones quaſ
habēt in ventre.aut ꝓpter fluxum multoꝝ hu-
moꝝ ſup quos vincit colera.aut aliqua alia ꝺ
cauſa ſimili huic.coque riſi quouſꝗ diſſoluā-
tur:ꝛ fiant ſicut aqua kiſt:et da in potu:hora
cõuenientior vſus eius tempus eſt humidum
et qn̄ ſtomachus eſt fortis virtutis ad cibos.
¶ Et idem aucto. Dya. Eſt pauci nutrimenti C
ſtringit ventrē.auget ſperma:ꝛ minorat feces
et vrinā ꝛ vētoſitates. Eſt eīm completū in ſtip
ticitate.ꝛ ideo eſt bonū vlceribꝰ inteſtinoꝝ:ꝛ pū
ctionibꝰ eoꝝ quādo bibitur.aut fit cū eo criſte
re.ꝛ rubeū eſt conſtrictiuū plus. ¶ Iſaac. Ri- D
ſi natura calidum eſt in primo gradu:ſiccuꝫ in
ſcꝺo. Aliquādo mola teritur.eiuſꝗ farina ſi-
cut tritici coquitur.ꝛ valet his qui morſionem

in ſtomacho ⁊ inteſtinis patiuntur. integrum aūt cum aqua coctum valet ad colericā dyarriam. Cum lacte ⁊ amigdaleo coctum conſtipationem ſuam amittit: ⁊ perfecte nutrit. Sāguinē bonū generat ſi cū eo vel aqua eius lentigines laues: aufert eas: ⁊ cutem mundificat.

E ¶ Conſtantinus in pantegni. Riſum calidum eſt in primo gradu. ſiccum in ſcdo. Unde ventrem ſtringit: non tamen multum: niſi mixtum ſit ibi milium: lotum quoqꝫ ⁊ cū butiro ⁊ amigdaleo coctum: nō eſt ventris conſtipatiuum ſed mitigat dolorem ſtomachi: ⁊ ardorem inteſtinoꝝ. Huius nutrimentum temperatum eſt ⁊ digeſtiuum. ſi cum lacte coquitur: conſtipationem facit: ſed humectat ac nutrit.

F ¶ Auicenna in ſecundo canone. Riſum calidum eſt ⁊ ſiccum. Nutrimentum prebet multū tarde infrigidatur: ⁊ in ipſo eſt abſterſio. Decoctum cum aqua ſtringit vſqꝫ ad terminum. Et in ſpermate facit augmentum

G ¶ Idem in quarto canone. Cortex riſi venenū reputatur. Ut enim quidaꝫ primorum dixerūt ei cui in potu datur: accidit ſtatim dolor in ore et in lingua: et ipſa lingua apoſtematur. deinde dolor in vmbilico extenditur et ſtomacho: inteſtiniſqꝫ eius. Totumqꝫ corpus inflammatur. curatur cum curatione cātaridum. Oportet autem ꝙ in oleo eius quod ipſe in potu ſumit citonia ſint decocta.

Capitulum. cccxciiij.

Robelia. Iſaac. Robelie frigide ſunt in primo gradu medie inter humida ⁊ ſicca. Cortex eaꝝ ſtipticus eſt. ¶ Actor. Iſte ſunt videlicet robelie. ſicut diximus paulo ſupra. que a nonnullis medicorum noſtroꝝ eſtimantur eſſe piſa.

Operationes

¶ Iſaac vt ſupra. Cortice eius mundate laudabiles generant chimos. Nec inflationem aut ventoſitatē faciunt vt fabe. Ad vſum edendi bone ſunt in eſtate ⁊ in calida regione. A

¶ Cathaplaſma ex eis membris fractis appoſitum ſolidat ⁊ dolorem aufert. B

¶ Ius ex eius velut ex faba factum valet ad cardiaſim tuſſim ⁊ dolorem pectoris. C

Capitulum. cccxcv.

Rododendron. ¶ Iſidorus. Rododendron corrupte vulgo lorandrum vocatur: eo ꝙ folijs lauri ſit ſimilis: flore vt roſa. Arbor enim venenata eſt. interficit enim altera: ⁊ medetur ſerpentum vexationibus.

Operationes.

¶ Plinius li. ſedecimo. Rododendron vt nomine apparet a grecis venit. Alij neruim vocauerunt. Alij rodophanem vocauerunt. frōde A

ſempiternum roſe ſimilitudine caulibus fructi
coſum. Iumentiſq; capris ⁊ ouibus venenum.
Idem tamen eſt homini cõtra ſerpentum ve-
B nena remedium. ¶ Idem libro .xvij. Rododen
dron ſeritur propagine: ſicut etiam ſemine.
C ¶ Idem li. xxiiij. Rododendros nec nomẽ apud
nos inuenit latinum. ſed radophonem vocant
aut nerium. Mirumq; folia eſſe quadrupedu͂
venenum: homini vero contra ſerpentes preſi
dium addita ruta ⁊ vino pota. Pecus etiam ⁊
caper ſi aquã biberint in quo folia ea madue-
rint: huiuſmodi mori dicuntur.

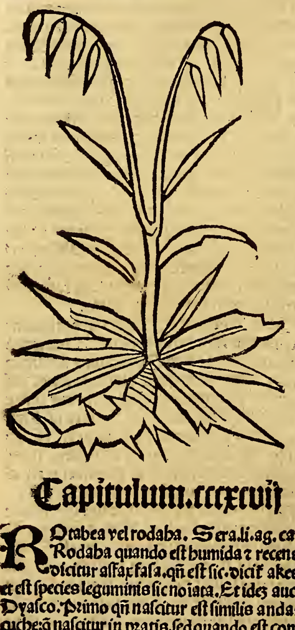
Capitulum. cccxcvj.

Robur. Actor. Robur (ſm Iſidor) ge
neraliter dicitur ex omni materia quic
quid eſt firmiſſimum. Nihilominus ta
men ⁊ arbor quedam hoc nomine nuncupat᷑:
de qua frequenter Plinius loquitur.

Operationes.

A ¶ Plinius libro .xvi. Robor eſt glandifera ſi-
cut ⁊ quercus ac ylex: preter fructum ⁊ alia gi-
gnit plurima. fert enĩ ⁊ galle genus vtrũq;. Et
quedam veluti mora: niſi diſtarent arida du-
ricie. plerũq; caput imitantia thauri quib⁹ in-
eſt fructus nucleis oliue ſimilis. Naſcũtur ⁊ in
eo pullule nucib⁹ nõ abſimiles intus habẽtes
flocculos molles lucernar ⁊ luminibus aptus;
Nam ⁊ ſine oleo flagrãt: ſicuti gallia nigra.
Fert ⁊ aliam vtilem pillulam cũ capillo. verno
tempore tamen melligeni ſucci. ¶ Gignunt ⁊ B
alij ramorũ eius pillulas corpori nõ pediculo ad
herentes candicãtes vmbilicis. Cetera nigra
varietate diſperſa. Media cocci colorem ha-
bent. ¶ Aliquãdo ⁊ culices gignit. Nec non e C
folijs conuolutas pillulas: ⁊ in folio rubentes.
Aquoſos nucleos candicantes ac tranſluci-
dos q̃diu molles ſint: in quib⁹ ⁊ culices naſcũ
tur. Matureſcunt in modum. ferunt et robo-
ra canchri pillulam in medicina vim vrendi ha
bentem. Is creſcit hyeme aperitur vere pillula
tota: caditq; cum folia creſcere ceperint. Tam
multifera ſunt: ⁊ tot res preter glandem robo-
ra paruum. Sed ⁊ boletos ſquilloſq; nouiſſi-
ma irritamenta gule que circa radices naſcũ-
tur. ¶ Robore quoq; viſcum ac mella ferunt: D
vt autor eſt Heſiodus. conſtatq; rores melle-
os e celo cadentes nõ alijs magis inſidere frõ
dibus. Cremati quoq; roboris cinerem nitro-
ſum eſſe certum eſt. Scandula quidẽ e robo-
re fit aptiſſima. mox e glandiferis alijs: ſed mi-
nime durans preterq; epino. Montes ⁊ val-
les diligit. robur caſtanea et abies. Sunt au-
tem robori folia toto ambitu ſinuoſa. Et ſunt
eis etiã in caudice ipſo iam denſa ac rara. ſem-
perq; late rariora diſpoſita mirto.
¶ Item. Robur abies ⁊ larix nõ continuant E
germinationem: ſed intermittunt. ⁊ tripartita
trinaq; germĩa edunt. Ideo et inter ſquamas
corticem ſpargunt: quod omnibus arboribus
euenit in germinatione. quia rumpitur cortex
pregnantiũ. Robori ſciſſus eſt cortex nõ leuis
ſed ſcaber. Radices copioſe atq; carnoſe q̃s
in profundum agit mollis ac peſſima ligni
pars etiam in robore facile putreſcens terre-
dini obnoxia. ideoq; ſemper eſt amputanda
¶ Robur ylex ac morus ⁊ hebenus ⁊ que ſine me F
dulla ſunt tota oſſea ſunt. Robor ſpiſſam ha-
bet materiam: eiq; nigricans color eſt. Tanta
duricia ineſt robori: vt niſi madefactum non
queat terebrari. ⁊ ne quidem ſic quid ad actus
clauus auelli. Itaq; cariem vetuſtatem ſentit
tardiſſime. ſentit tamen teredinem ceſum in ve
re. Bruma vero neq; vitiatur neq; finditur. Ali
as obnoxium etiam vt torqueat ſeſe: findatq;
quod in ſubere tempeſtiueq; ceſo euenit deoſ
ſum diu durat robur. ſed aqua marina corrũ-
pitur.
¶ Robur ⁊ olea in tranſuerſum poſite incur- G
uantur: ceduntq; põderi. Viridia preter robur
et buxũ pertinacius reſiſtunt ſectioni ſerrarũ. q᷑
dentes equalitate replent inerti. Sunt aũt ro-

hura ⁊ inter ſe ⁊ cū alijs glutino inſociabilia
viſcus adnaſcitur: ⁊ in robore vt quercu ⁊ yli-
ce. ¶ Idē li. xvij. Inſitorū omniū capaciſſima
D dicitur platanus: poſtea robur: verū vtraq̧ ſa
pores corrūpunt. pedamenta ſunt optima vi-
tibus e robor oleaq̧. Preterea pomiferē que
germinant: nec fructū ferūt. ſciſſa radice lapis
inditur: fertileſq̧ fiunt. Hoc idem in amigda-
lis e robore cuneo adacto fit. Deniq̧ arbores
quedam ablato in toto cortice moriuntur. tar
dius autem robura ⁊ quercus.

Capitulum. cccxcvij

ROtabea vel rodaba. Sera. li. ag. ca. Rodaba quando eſt humida ⁊ recens dicitur alfaſ faſa. qñ eſt ſic. dicit' akes et eſt ſpecies leguminis ſic noīata. Et idē auc. Dyaſco. Primo qñ naſcitur eſt ſimilis andaſcuche: q̄ naſcitur in pratis. ſed quando eſt completa hȝ folia ſubtiliora q̄ folia ipſius. ⁊ habet ramos ſimiles ramis ſandabuche. et ſunt ei ſemina in magnitudine lentis: tortuoſa ſunt cornua. Aliqñ deſiccatur ⁊ adminiſtratur cū aliis reb9: ⁊ p̄paratur cū ſale. Et idem auc. Galie. Sapor huius grani eſt ſtipticus ſicut ſapor lentis: Et virtus eius eſt calida caliditate temperata. ⁊ exſiccatio eius eſt amplior exſiccatione lentis: ⁊ comeditur ſicut lens.

Operationes.

¶ Sera. aucto. Iſaac benarā. Alfax faſa: id eſt rotobea naſcitur ſup̲ aquas; ⁊ nō ſiccatur in eſtate neq̧ hyeme. ⁊ ideo nominat' humida. Et qđ de ea adminiſtratur eſt ſemen eius ⁊ folia. ⁊ eſt cali. ⁊ humi. ⁊ eſt in eo inflatio. ¶ Et ideo auget ſperma: ⁊ incitat coitū. ⁊ auget iuuamentum medicinarū que faciunt ad hoc. ¶ Et ſemen eius ingreditur in plurib9 ꝯfectionibus fortibus. ¶ Et qñ fit emplaſtrū cum folijs eius confert membris q̄ indigent ſedatione dolorē eorū. ⁊ eſt conueniens cibo animalium

Capitulum. cccxcviij.

ROſa latine. grece rodon. arabice bard. Serapion libro ag. cap. bard. aucto. Galieni. viij. ſimpliciū farmacorū cap. de roſa. Subſtantia eius eſt cōpoſita ex ſubſtantia aquoſa calida cū duabus alijs qualitatib9 permixta ſtiptica ſcȝ ⁊ amara. cuius ſtipticitas eſt in quantitate tali. quia corpora habentia virtutem fluxum nō poſſunt diſſoluere virtutem eius. ⁊ ſemen eius eſt magis ſtipticū q̧ roſa. Et idem roſa cum ſtipticitate que eſt in ea ineſt ei dulcedo ⁊ ſimilitudo acuitatis vel inordinationis pauce. ⁊ cōuenit apoſtematib9 calidis in principio eorū. ⁊ oportet q̧ recipiat'

recens exeat: ⁊ abſcindant̃ ſummitates ei⁹ val⸗
de cũ forpicibus: ⁊ reſeruent̃ ꝑ medicaminib⁹
oculoꝝ. Sed oleũ roſaꝝ eſt in natura ſua me⸗
diũ inter naturã roſe ⁊ olei. ⁊ eſt medicina cũ
qua curant̃ apoſtemata ſanguinis in augmen
to ipſoꝝ. ⁊ in eo eſt virtus penetrandi ad ꝓfun
dum corporis. ⁊ humectat corpora ſicca: ⁊ con
quaſſatur cũ aceto: ⁊ inungit̃ caput cũ eo. ⁊ cõ⸗
uenit dolori capitis facto ex caliditate ſolis. et
quãdo roſe ſiccant̃: oportet ꝙ deſiccent̃ in vm⸗
bra: ⁊ cõmoueant̃ aſſidue. ⁊ aqua roſaꝝ eſt fri⸗
gidioꝛ cõplexione temperata: non tamẽ multũ
et ipſa quidẽ eſt ſubtilis multe ſubtilitatis. Et
ſignum in hoc eſt ꝙ roſa deſiccat̃ cito. ideo qꝛ
in ea non eſt aliqua viſcoſitas: quia odoꝛ eius
vincit. ⁊ ꝓpterea feſtinat ⁊ replet vias odoratus

Operationes

¶ Sera. aucto. Dyaſ. Eſt enĩ roſa frigida de
ſiccatiua. ⁊ ex ea eſt plus ſtiptica ſicca ꝙ̃ recẽs.
Et ſuccus roſaꝝ qñ coquit̃ cum vino cõuenit
dolori capitis ⁊ oculoꝝ ⁊ auriũ. Et cõuenit gin
giuis: qñ cũ eo fit collutio: ⁊ coquunt̃ folia ei⁹
ſine ſtipitibus et nõ exprimunt̃. et fit emplaſtrũ
cũ eis heriſipile. ⁊ ſemen qđ eſt in medio roſaꝝ
qñ pulueriʒatur ſuper gingiuas ad quas fluũt
humores conuenit multum. Sed caput roſe
quando bullierit in aqua ⁊ bibitur: abſcindit flu
xum ventris ⁊ ſputum ſanguinis.

¶ Et idem aucto. Hacham. Aqua roſaꝝ ꝓhi
bet fluxũ ad oculũ. et conuenit ſincopi: quãdo
bibitur ex ea hauſtus aliquis.

¶ Et idẽ aucto. Humay. Roſa fortificat mem
bra intrinſeca. Et ſtipticitas eius penetrat ꝓ⸗
pter amaritudinem que eſt in ea.

¶ Et idẽ aucto. Aben meſuay. Odoratio roſe
ꝯuenit colericis ⁊ hñtib⁹ calorẽ ⁊ capitis dolo⸗
rem a colera. Et ꝓhibet fumoſitates colericas
acutas. et ꝯuenit dolori acuto. ⁊ mouet ſternu
tationẽ habẽti cerebrũ cal'. Et qñ conficit̃ cum
melle aut cũ ʒuccaro abſtergit quod eſt in ſto⸗
macho ex humoribus flegmaticis.

¶ Et idẽ aucto. Raſis. Expertus eſt quidã ex
amicis meis qui accepit ex foliis roſaꝝ recenti
bus ⁊ ʒuccaro. ⁊ fecerũt eũ aſellare decẽ vicib⁹
Hoc facit ſuccus eius: verũ ſicca nõ eſt laxati⸗
ua. ⁊ hoc ſignificat̃ ex eo ꝙ virtus eius eſt ama
ra ꝙ abſtergit. Et qñ roſa deſiccat̃ fit ſtipti⸗
ca: quia ſeparat̃ ab ea amaritudo. Et ſiccitas
quidem in roſa eſt pauca: quia ipſa eſt compoſi
ta ex ſtipticitate ⁊ amaritudine, vnde abſcindit
libidinem: et laxat laxatione forti.

¶ Johannes Meſue cap. de roſa. Roſa eſt ex
medicinis benedictis: in qua eſt virtus confor
tationẽ faciẽs: ⁊ ſolutionẽ ⁊ malẽ qualitatis
permutationẽ. Et eſt ex ea rubea ⁊ alba. ⁊ eſt de
vtriuſqꝫ multoꝝ foliorũ ⁊ denſorum ⁊ criſporũ:
et alia paucorũ ⁊ planorũ. Et melioꝛ eſt rubea
vere rubedinis paucorum foliorũ ⁊ planorum:
⁊ ex albis eſt melioꝛ habẽs ſimiliter. Et melioꝛ
ſuccus eſt cuius mater eſt roſa completa: ſicca
vero melioꝛ eſt in qua nõdum cecidit cõplexio.
Eſt frigida in primo gradu: ſicca in ſecundo.
Diuerſarũ autẽ naturarum ſubſtantie compo
ſuerunt roſam. inter quas poteſt cadere ſepara
tio diſtinguens. Componit̃ enĩ ex partib⁹ ter⸗
reis ⁊ aqueis mediocribus dantibus ei ſtiptici⸗
tatem et ſubſtantiam. Et ex partibus aeriis ꝓ⸗
pter quas eſt in ea de dulcedine aliquid ⁊ aro⸗
maticitas. Et ex partibus igneis ſubtilibus: a
quibus conſiſtit perfectio ⁊ ſpecies dantibus
ei amaritudinem. propter quod in abſciſione
amaritudinis ipſius que remouet̃ propter ſolã
exiccationẽ eius non reſoluitur ſpecies. In ab
ſciſione rubedinis non eſt plus roſa ꝙ̃ homo
mortuus. amaritudo autẽ in ea que recens eſt:
plus eſt de ſtipticitate ipſi⁹. Et prima eius ope
ratio eſt propter amaritudinem ſuam. propter
quod roſa recens et eius proprie ſuccus ſoluit.
Cum autẽ reſoluitur caliditas dans ei ama⸗
ritudinem: propter exiccationem eius nomina
tur ſubſtantia eius ſtiptica: faciens conſtipati⸗
onem. Eſt autẽ ſuccus eius calidus fere ad pri
mum gradum propter exclusionẽ eius ⁊ re ter⸗
reſtri ⁊ frigida.

¶ Johannes Meſue. Eſt autem roſa ſolutiua B
exiſtens extinctiua inflãmationũ: cõfortatiua
membrorum: coadunatiua partiũ ⁊ conſtricti
ua. ⁊ ſemen eius in hoc eſt fortius. ⁊ ſimiliter pi
li eius qui ſunt in medio ipſius: ⁊ ſuccus eius ẽ
reſoluens. Et ſicca quidem magis frigida ⁊ ſti⸗
ptica. et que non eſt completa frigidioꝛ ⁊ ſtipti
cioꝛ. ⁊ alba in frigiditate ⁊ ſtipticitate plus eſt ꝙ̃
rubea. non eſt in ea malicia: ſed eſt ex debiliter
ſoluentibus. vigorat tamen operationem eius
aqua caſei.

¶ Si enĩ ſucci roſarum. ℥. i. miſceatur cũ aqua D
caſei et pauca ſpica eſt ſolutiuum conueniens.
Et ſimiliter infuſio. ℥. vi. foliorum roſarum in
aqua caſei cũ pauco melle: ſoluit ſine moleſtia.
Et ſyrupus factus ex ſucco eius eſt leuis ſolu⸗
tionis. Et ſimiliter ponitur oleum eius in emẽ
datione medicinarum acutarum: ſicut eſt ſca⸗
monea et ſimilia.

¶ Roſe autem condite cum melle abſtergunt. I
⁊ mundificant et confortant. Et condite cum
ʒuccaro minoris ſunt abſterſionis ⁊ maioris
confortationis ⁊ ſtipticitatis. et aqua eoꝝ que
fit per infuſionem mundificat ⁊ confortat; ab⸗
ſtergit et reſoluit.

K ¶ Ea que fit per ſublimationē eſt multe cõfortationis: neq; eſt reſolutiua ꝓpter reſolutionez ſubtilis caliditatis eius in decoctione ipſius. ꝑ aibas vero nõ fit ſolutio aliq̃ de q̃ ſit curandũ. ⁊ ē in eis de ſtipticitate pluſq̃ī ru. neq; ſũt ſimiles eis in confortatione. ⁊ cito ex roſe non ſubſtinēt de decoctione aliq̇d oĩno: ⁊ ꝓpue recentes. ſoluit̃ em̃ ab eis virtus: ſigillãs abſterſionē eius ⁊ ſolutionē. ⁊ declarat̃ virtus eius ſtiptica faciens conſtrictionē. Succus ꝟo eius ſuſtinet decoctionē aliquid mediocriter: ⁊ acquirit ei ſubtilitatē ⁊ bonitatem abſterſionis.

L ¶ Oleũ q̃z factũ ex roſa nondũ cõpletis eſt maioris infrigidationis ⁊ ſtipticitatis. cui⁹ melius fundamentũ eſt oleum oliuarum mediorum in maturitate aut ſiſaminum.

M ¶ Acetum autē infuſionis eius eſt medicina omnium inflammationum. ⁊ eſt diuiſiuum ſolutione ⁊ confortatiuum.

N ¶ Succus eius ex aqua infuſionis recentium completaꝝ ſolutione educit colerã: mundificat ſanguinem ab ea et venas ⁊ articulos.

O ¶ Et conuenit ycteriçie: ⁊ aperit opilationes epatis ⁊ ſtomachi: ⁊ mundificat ⁊ confortat ea et confortat cor. ⁊ cõuenit tremori eius. ⁊ educit materiã cauſantē eam ⁊ febribus colericis. Roſa vero ⁊ oleũ eius ⁊ aqua ipſius facta per ſublimationē confortat cor ⁊ ſtomachũ ⁊ epar et coadunat partes laxas membroꝝ. ⁊ cõfortat retentionē: ⁊ ſedat dolores calidos mira ſedatione. et extinguit ac permutat malicias inflãmationũ: perimit ⁊ ſedat eas. Et ſunt ex medicinis facientibus dormire. faciunt tamen corizam ⁊ ſternutationē. ⁊ obſunt catarris. ⁊ ſtringunt guttur: ⁊ confortant ea: ⁊ auferunt crapulas. Doſis potio ſucci roſaꝝ eſt ab. ʒ. i. vſq; ad. ij. cum zuccaro. Et potio ſyrup. facti ex ſucco earum eſt. ʒ. ij. vſq;. v.

P ¶ Aui. li. de viribꝰ cordis dicit: ꝙ cõfortat cor.

Q ¶ Palladius lib. iij. In menſe februario roſaria conſerenda ſunt: que ſulco breuiſſimo aut ſcrobibus ponenda ſunt: vel virgultis vel etiã ſemine. Semina autē roſarum non putemus medios floſculos eſſe aurei coloris quos roſe ferunt: ſed baccis nutriunt: quas in breuiſſimi piri ad ſimilitudinē plenas ſeminib⁹ ſuis poſt vindemiam reddunt: maturas ex colore fuſco et mollicie poterimus eſtimare. Si qua etiaȝ ſunt antiqua roſaria: hoc tempore circumfodiunt̃: ⁊ ſarculis vel dolabris ariditas vniuerſa reciditur. tunc que rara ſunt: poſſunt ducta virgaꝝ propagine reparari. Si roſam ipſius habere volueris duabus palmis ab ea gyrum fodies: ⁊ aqua calida bis rigabis in die.

R ¶ Idem. Palla. Roſa frigida eſt in primo gradu: ſicca in ſecundo. ¶ Et viridis ⁊ ſicca cõpetit vſui medicine. Quidã colligunt eã poſt maturitatem: ſed non tamdiu ſeruatur. Debent aũt colligi cum non habēt folia omnino expanſa: ⁊ tamē aliquantulum iam rubea. Collecte aũt ad ſolem aliquantulum deſiccari poſſunt: ⁊ ꝑ triennium ſeruari.

¶ Macer. Dici flos florũ nobis roſa iure videtur. Quod ſpeciei cunctos precedat odoreq; flores. Non tamen hec ſpecie tm̃ nec odore iuuare Flos valet: hac varijs nos adiuuat illa fidelis. Eius ſicca gradu vis eſt: ⁊ frigida pmo.

Capitulum. cccxcix.

Ratera vel Antera. Paulus cap. Antera. Antera eſt id quod in medio ipſius roſe naſcit̃ aurei coloris: ⁊ a ſpecie floris dicta eſt. Vſui etiã medicine competunt.

Operationes

¶ Plinius. Capita roſarum pota ventrem et ſanguinem ſiſtũt. Item. Vngues roſe ſalubres epyforis ſunt. Vlcera cm̃ oculoꝝ roſa preterq̃ȝ initijs ſordeſcũt. Item antera diſſintericis magnum preſidium eſt. A

Capitulum. cccc.

Roſtrum poꝛcinum. Pandecta capitu-
lo ccx. Roſtrum poꝛcinum herba eſt lon-
gitudinis vnius digiti: et eiuſdē lateris
pandens ſe ſuper terrā amplectens eam. cuius
folia ex vtroq; latere ſunt inciſa inciſuris ma-
gnis. et in eius medio leuatur ſtipus paruus. in
cuius ſtipite fit quedam lanugo rotunda ſicut
pila. ſicut facit herba ſemiſion: que cum tangit
diſſoluitur.

Operationes

¶ Confert opilatis. Roſtrum coꝛuinum her-
ba eſt quam plures dicunt conſolide ſpeciem.
ſed falſo: immo eſt herba vtcunq; piloſa habēs
quaſi odoꝛem boꝛaginis: et virtutem conſoli-
datiuam in virtute ſicut precedens.

Capitulum. cccci.

Ruta latine ⁊ grece. Arabice vero ra-
deb vel alſclep. Sera. lib. aggre. ca. ra-
deb aucto. Dyaſ. Radeb .i. ruta. Et eſt
de ea domeſtica ⁊ ſilueſtris. ſʒ ſilueſtris eſt ma-
gis calida q̃ domeſtica ⁊ magis acuta. que eſ-
cis eſt non eſt bona. ſed domeſtica: ⁊ maxime
illa que oꝛitur circa arboꝛem ficus vel circa cu-
cumeres eſt conueniens cibus. Et aliud genus
rute ſilueſtris que naſcitur in macedonia et in
gallicia aſye quā mollicines appellant. Et alij
qui armolam eam vocāt. Frutex eſt vna radix
virgas multas habens. folia latioꝛa pluſq̃ do-
meſtica. ſed mollia odoꝛē grauem habentia et
floꝛem albū ⁊ capita maioꝛa q̃ domeſtica. et
tribus partibus diuiſa. Huius ſemen obꝛuſum
et trigonū guſtu amarū eſt. Hec in antiquo tē-
poꝛe colligit. Iſidoꝛus libꝛo ethymologia. Ruta
dicta eſt eo q̃ ſit feruētiſſima. cuius altera agre-
ſtis atq; virtute acrioꝛ. ſed vtraq; feruentiſſima
compꝛobat. Hanc venenis repugnare muſtele
docent. que dum cum ſerpente dimicauerint
eius cibo armant. Iſaac. Ruta ſilueſtris cali-
da ⁊ ſicca in quarto gradu. domeſtica vero in
tertio. que melioꝛ eſt ad digerendū. q2 virtutē
habet incidēdi. ⁊ groſſos humoꝛes ⁊ viſcoſos
extenuandi. Platearius. Eſt ruta domeſtica ⁊
ſilueſtris que piganū dicit. Huius folia ⁊ ſemi-
na competunt vſui medicine. Uirtutem habēt
diureticam diſſoluendi ⁊ conſumendi. Hypo-
cras. Ruta calida ⁊ ſicca in tertio gradu. Pal-
ladius in libꝛo quarto de agricultura. Menſe
Martio ruta ſeritur locis apꝛicis. ſolius cine-
ris inſperſione contenta. loca deſiderat altio-
ra. vnde humoꝛ eius elabitur. ſi ponas eius ſe-
mina adhuc clauſa folliculis ſigillatim debe-
bis manu afficere. ſi iam minuta ſunt ſparſa

ſactabis:⁊ raſtro obducta cooperies. Caules
eius qui incluſis ſeminibus nati fuerint fortio-
res: ſed ſero naſcent̃. Ramula eius cũ aliqua
corticis parte cõuulſi verno tpe p plantis ſtene-
bunt: tota ꝟo tranſlata moriet̃. Nõnulle ramu
los eius pertuſe fabe inſerunt vel bulbo: atq
illa obuiunt alieno vigore ſeruandos. Sub fi
ci arboris vmbra libentius acquieſcit. Nõ effo
dit herbas: ſed optat auelli. Immunde mulier
formidat attactũ. ¶ Plin. lib. xix. Ruta ſerit̃ fa
uonio ⁊ ab autumni equinoctio: odit hyemẽ et
humorẽ ac fimũ. apricis gaudet ac ſiccis: terra
q̃ maxime latericea. Cinere nutriri vult: hic
et ſemini miſcetur vt careat erucis.

Operationes.

A ¶ Gal. vij. ſim. far. ca. moli. i. ruta. quidã hmõi
rutã ſilueſtrẽ noĩant: q̃dã aũt armolã. Uirtus
aũt eius ſubtilis eſt ⁊ ca. fin. iiij. gradũ. vnde ⁊
incidit groſſos humores: ⁊ dyaforat: ⁊ ad vri-
B nationẽ puocat. ¶ Et idẽ. viij ſim. far. ca. piga
mũ. Pigamũ. i. ruta. Silueſtris quidẽ ex. iiij.
eſt gradu calefacientiũ ⁊ ſiccantiũ: domeſtica
vero ex tertio. Eſt aũt nõ ſolũ acris guſtu: ſed
etiã amara: q̃ incidere ⁊ dyaforare hꝫ groſſos
⁊ viſcoſos humores. ꝓpter eandẽ aũt virtutẽ et
p vrinas euacuat. quinimo ⁊ ſubtiliũ partiũ eſt
C et vẽtoſitatis deſtructiua. ¶ Et idcirco ad ſpu
tationes conuenit: ⁊ anxioſitates q̃ ad venerea
pertinent: ⁊ dyaforat ⁊ ſiccat moderate. eſt eñ
de fortiter ſiccantibꝫ farmacis. Sera. auctori.
Dyaſc. Ruta eſt de rebus magis conferentibꝫ
D inflationibꝫ ⁊ vẽtoſitatibꝫ. ¶ Et ipſa extinguit
libidinẽ coitus. Uñ domeſtica ⁊ silueſtris ſunt
ambe calefactiue: aduſtiue: prouocatiue vrine
⁊ menſtruoꝝ. ⁊ qñ comedit̃ ruta aut bibit̃ ſtrin-
git ventrẽ. ⁊ qñ ſumit̃ in potu ex ſemine: cuiuſ-
cũq quãtitas vnius caluf cũ vino eſt medica-
men conferens multum medicinis mortiferis.
E ¶ Et qñ comedunt̃ folia eius ſola: aut cũ ficu-
bus ſiccis ⁊ nucibus: auferunt nocumenta me-
F dicinaꝝ mortiferarũ. ¶ Et eſt vltima medicina
contra maliciã venenoꝝ: qñ adminiſtrat̃ ſicut
diximus: ⁊ preſertim contra peſtilentiã. Et qñ
comeditur ⁊ bibit̃ ruta ſemp abſcindit ſperma.
Et qñ coquit̃ cum aceto ſicco ⁊ ſumitur: ſedat
torſiones. ⁊ qñ adminiſtrat̃ in hunc modũ: con
fert dolori lateris ⁊ dolori pectoris: ⁊ aſmati et
tuſſi ⁊ apoſtemati pulmonis: ⁊ ſciatice ⁊ dolori
G iuncturarũ ⁊ rigoribus. ¶ Et qñ coquitur in
oleo ⁊ ponit̃ in criſteribus cõfert inflationi ma-
tricis: ⁊ inflationibꝫ inteſtinoꝝ: ⁊ doloribꝫ recti
inteſtini. Et qñ teritur ⁊ conficit̃ cum melle: et
linitur ſupra collũ matricis confert dolori eiꝰ
H ⁊ ſuffocationi matricis. ¶ Et qñ coquit̃ in oleo

et bibitur: occidit ⁊ expellit lumbricos. ⁊ con-
ficit̃ cũ melle: ⁊ fit emplaſtrũ dolori iuncturaꝝ:
⁊ dolori et concuſſioni. ⁊ fit emplaſtrũ cum ea:
et ficubus hydropiſi carnoſe. ¶ Et quando co-
quitur cũ vino vſq ad conſumptionẽ medieta
tis vini et bibitur. ⁊ confert ſpeciei humide hy-
dropiſis. ⁊ quãdo comedit̃ ſola ſiue eſt aut ſal-
lita acuit viſum. Et quando fit emplaſtrũ cum
ea cum ſani ch ſuper oculum: ſedat dolorẽ eius
¶ Et quãdo teritur a miſcetur cũ aceto ⁊ oleo
roſaꝝ: ⁊ fit linitio cum eo: ſedat dolorẽ capitis.
Et quãdo intromittit̃ in naribus ipſa aut ſuc-
cus eius abſcindit fluxum ſanguinis ab eis.
¶ Et quãdo admiſcetur cũ nitro: ⁊ fricat̃ inde
morfea alba confert eam. ⁊ quando fit empla-
ſtrum cum ea cũ melle ⁊ albumine ſuper impe-
tiginem cõfert ei. ¶ Et quando ſuccus rute ca-
lefit in cortice granati: ⁊ diſtillat̃ in aurem: con
fert dolori eius. ⁊ miſcetur cum ſucco feniculi ⁊
melle. et fit collirium cum eo. et confert dolori
viſus. ¶ Et quando miſcet̃ cum aceto ⁊ oleo ro
ſarum. et conficit̃ cum ceruſa. ⁊ fit liniamen tũ
cum ea: confert heriſipile ⁊ formice. et vlceribꝫ
capitis humidis. Et ruta quãdo maſticat̃ poſt
comeſtionem cepaꝝ ⁊ alioꝝ aufert fetorẽ illoꝝ.
¶ Serapio. Rutam venenis reſiſtere muſtele
docent. que quando cũ ſerpentibꝫ dimicature
ſunt cibo eius armant̃. Docuit etiã rex ponti-
cus. qui cum fratris ſui timeret inſidias rute fo
lia cũ duabꝫ nucibus ⁊ totidẽ caricis admixto
ſale ieiunus acceperat. ⁊ ſecure cum eo agebat
Agreſtis ſi ſumatur nimis de ipſa occidit.
¶ Et quando ipſa colligit̃ maxime cum ceperit
apparere flos. ſi carnem tetigerit vlcerat et fa-
cit inflare cum pruritu. quare oportet qui vult
eam colligere q vngat manus ⁊ faciẽ cũ oleo
roſarũ. Et extimauerunt quidam q ſi ſuccus
eius aſpergat̃ ſup pullos gallinaꝝ nõ comedit
eos miluus. Et putant quidã q illa que naſcit̃
in Macedonia prope fluuium qui dicit̃ archi
mon. quando comeditur occidit. ⁊ loca in qui-
bus naſcitur ſunt loca ſerpentum plena.
¶ Sed ſemen eius quando bibit̃ confert dolo
ribus intrinſecis. et ipſum ingredit̃ in confecti-
onibus medicinarum. et eſt iuuatiuum.
¶ Et idem auctoritate Ruffi. Ruta domeſtica
eſt medicina maxima iuuatiua inteſtinis inte-
rioribus. ⁊ confert viſui: ⁊ gummi eius eſt ca. in
fine tertij gradus. ſicca in tertio. Curat vlcera
oculi quãdo pulueriʒat̃ ſup ea. ⁊ confert ſcro-
fulis que fiunt in gutture ⁊ ſub aſcellis.

Capitulum. cccciij.

Rubus. Pandecta ca. dclxi. ſulac arabi
ce. grece batus. latine vero rubus. Et
ſulac eſt quedã egritudo: vt dicit Plin.
¶ Serapion lib. aggre. ca. ſulac.i. ne ſuleit. au/
cto. Gali. id eſt rubus omnibus eſt notus. Fo/
lia eius ⁊ ſummitates recentes ſunt cõpoſita in
ſubſtãtia ſua ex ſubſtãtia terrea frigida ⁊ aq̃a
tepida. Et ſapoꝛ eius eſt ſtipticus. et virtus ei9
infrigidat ⁊ deſiccat. ⁊ ſecunda conglutinat.

Operationes

¶ Galienus. vi. ſim. farma. capi. batus ſm̃ trãſ/ A
latione grecã. Batus. i. rubus: folia quidẽ ⁊ ci/
me: necnon flos ⁊ fructus ſtiptica participant
qualitate manifeſte. In hoc tamen abinuicem
differũt. Nam folia quidẽ ⁊ preſertim mollia
⁊ noua plurimũ participantia aquoſitate: mo/
dicum ſunt ſtiptica ſm̃ eam rationẽ ⁊ ſummita
tes. Unde maſticata curãt alcola ⁊ cetera que
in oꝛe vlcera ſanãt. et alia vulnera ſolidare po/
teſt. Eſt em̃ eoꝛũ cõplexio ex terreſtri ⁊ frigida
ſubſtantia et aquoſa tepida. Fructus vero q̃n
fit maturus particeps eſt moderate caliditatis
ſapoꝛis cũ ſit vt oſtendimus dulcis. quare pro
pter hoc necnon pꝛopter moderatam ſtiptici/
tatem comeſtibilis non eſt moleſtus. Imma/
turus autẽ a frigiditate terreſtri ſuperat̃ ſub/
ſtantia. Et ideo ſtipticus eſt et ſiccatiuus foꝛti
ter. ⁊ vterq̃ deſiccatur. et reponit̃ deſiccat9 ſiſoꝛ
exiſtens recente. ſed ⁊ flos eiuſdem eſt virtutis
cũ fructu. Ad diſſinterias vetris quoq̃ fluxus
necnon ⁊ ſputum ſanguinis idoneũ farma cum
radix aũt cũ eo q̃ ſtipticat ⁊ nõ pauca ſubtiliũ
partiũ ſubſtantia participat. quaobꝛem et lapi/
des qui ſunt in renibus frangit. ¶ Et Serap. B
auctoꝛitate Dyaſco. Uirtus eius eſt que curat
alcola et vlcera oꝛis quando maſticat̃. ⁊ curat
alia vulnera. ¶ Et decoctio eius tingit capil/ C
los. Sed ſapoꝛ eius fructus eſt dulcis. ⁊ eſt hu
midus ⁊ calidus. ⁊ immaturus eſt frigidus ter
reus. et ſapoꝛ eius ponticus. ⁊ deſiccat deſicca
tione foꝛti. Sed floris eius eſt ſicut virtus fru
ctus. ¶ Et confert vlceribꝫ inteſtinoꝝ ⁊ fluxui D
ventris. ⁊ debilitati inteſtinoꝝ ⁊ ani. ſed radicis
eius eſt ſubſtãtia ſubtilis. ⁊ ſapoꝛ eius eſt ſtipti/
cus. et ideo frangit lapidem renum. Et quãdo
fit emplaſtrũ cum folijs eius curat vlcera humi
da capitis. ¶ Sed rubus canis qui grece dr̃ E
Cinoſbatus nocet decoctio eius fructus can/
ne pulmonis. ⁊ ſtringit fluxum menſtruoꝝ. Et
radix eius eſt calidioꝛ ipſo. de qua ſi fiat empla
ſtrũ extrahit ſpinas ⁊ alia infixa coꝛpoꝛi. ¶ Et F
quando fit emplaſtrũ cũ folijs ſuis recentibus:
pꝛohibet apoſtemata. ¶ Et idem aucto. Galie. G
Fructus huius plante eſt ſtipticus ſtipticitate
foꝛti. et folia eius habent ſtipticitatẽ paucam.
et opoꝛtet q̃ caueatur ab eo qd̃ intra fructũ eſt
ſimile bombicino: quia nocet multũ canne pul
monis. Hanc ſpeciem inuenies: ſi leges Cinoſ/
batũ. et eſt capitulũ. cxxvi. ſupꝛa de C. ¶ Dyaſ. H
capi. Batus eſt omnibus notus. Uirtus eſt illi
ſtiptica ⁊ ſerantica. Elixatura eius capillos in/
ficit. Uentrem abſtinet. Fluxum matricis muli
erum ſtringit. Moꝛſibus venenatis occurrit.
Tutas gingiuas a putredine ſeruat. tumoꝛes
oꝛis compeſcit. maxime ſi folia eius cum aceto
maſticata fuerint. Herpetes mundant. acoꝛas
capitis purgant. Tumoꝛes oculoꝝ ⁊ condilo/
mata ſoluit. emoꝛroidibus ſubuenit ſuppoſita.
ſtomachis impoſita medicatur. cardiacis opi/
tulatur. ¶ Succus huius herbe ⁊ baſtaꝝ ſole I
ſiccatus omnia facere nouit. Succus eius ſe/
minis maturi omnib9 cauſis oꝛis vtiliter adhi
betur. Uentrẽ abſtinet comeſtus. ſed non ma
turus. Flos eius cum vino bibitus ciliacis et
diſſintericis pꝛodeſt. Flos eius albus. ⁊ eſt ca
niculari oꝛtu vigẽs. Ipſe quoq̃ potui datus
cũ vino humoꝛis fluoꝛem cohibet. ¶ Illinitus K
cum melle oculoꝛũ lippitudinem medetur atq̃
igni aceto. Huius ergo folia ⁊ floꝛes ⁊ moꝛa
leuiter ſtringunt. vnde ad vuluã ⁊ fauces pꝛo/
pꝛie videntur facere. Quis omne pꝛofluuium ido/
nee ſtringant. ¶ Folia eius ⁊ cime maſticata al L

tola ⁊ alia vlcera curāt in oꝛe. Et plagas glu/
tinant. moꝛa eius matura habent in ſe medio/
criter caloꝛem. Immatura vero ſunt frigida: ⁊
terreſtrem retinet in ſe ſubſtantiā. vnde nimis
M deſiccant. ¶ Item puluis ex eo factus: ſicut eſt
de floꝛe eius plus deſiccat recentioꝛibus: facit
namq̧ ad diſſintericos: ⁊ ad omne reuma ven/
tris: ⁊ ad defectionē ſāguinem expuentib⁹: Hic
puluis datus vtiliſſimum eſt medicamen.
A ¶ Radix aūt eius ſtiptica ⁊ leptomeris eſt. et
ideo nefreticis data lapides rumpit.
D ¶ Species bati ſunt due. Una cōmunis: que
dicta eſt: ⁊ que omnibus nota eſt. Altera que
appellatur ydea ſiue cinoſbatus: que eſt ruboſi
tatis maioꝛis ſupꝛadicta. Et eſt virtutis con/
ſtrictiue: Eius namq̧ mollia germina ſiue tyr
ſi contuſa ⁊ expꝛeſſa ſuccum dimittunt. qui ſub
ſole relictus coquitur vſq̧ ad groſſiciē mellis.
et datur ad ea que ſupꝛa.
P ¶ Succus eius cum vino ⁊ melle ſupꝛapoſitus
ſuperioꝛib⁹ pꝛodeſt. Moꝛa cum vino ſumpta
ſapientiam nutrit: vt ab antiquis dicitur. Le/
ges eam in menſe Junij et Julij: cum melle et
pane contrita apoſtemata mirifice rumpit: et
vlcera fraudulenta curat.

Capitulum.cccciij.

Rubea tinctoꝝ. Iſidoꝛus. Rubea dicit̃
eo q̧ rubꝛa ſit radix eius: vnde ⁊ lanas
coloꝛare perbibet̃. ¶ Dyaſcoꝛides. Ru
bea quā alij eritrodanū: latini vero rubeā dicūt
Herba eſt omnibus nota. Species eius due
ſunt. Una videlicet agreſtis. Alia vero que vo
catur ſarchos: ramulos ſiue tyrſos habens te/
nues ⁊ q̄ſi nodoſos: folia ꝑ interualla diſtātia
ac ꝑ ſingulas cōnodationes veluti ſtellarum
imaginem mittentia. Fructus vel ſemen eius
rotundum viride. ⁊ hinc rubꝛū aut circa matu/
ritatem nigrū. Radicem habet paruā tenuem
puſillam: rubicundā. ¶ Plinius. ca. Eritbꝛon
quā alij eritrodanū vocant: nos vero rubeam
qua tingunt̃ lane ⁊ pelles ⁊ cetera. Grecus ve/
ro eritrodanū dicit. nā eritbꝛos rubeus coch/
nos feniceus rubicundus exponit̃ de rubea ⁊c.
¶ Pandecta capitulo. ccxlviij. Eritrodanum
vel eutradoꝛon vel eritbꝛon vl' eritrodanō gre
ce. Arabice fane vel cita. Latine vero rubea
tinctoꝛum. Ubi ſciendum q̧ Dyaſcoꝛides capi
tulo de rubea dicit: q̧ rubea ſiue vt alij eritbꝛo
danum dicunt: ⁊ eſt de rubea domeſtica. Aliō
capitulum inuenit̃ apud Dyaſcoꝛidem. quod
ſic habet eritrodanū dicūt. ⁊ eſt rubea agreſtis.
Item ſm veritatem eritrodanum in alia trāſ
latione Dyaſcoꝛidis. Aut tetron vocant pluri
mi. Radix eſt illi inficiens. Duo ſunt eius ge/
nera. Unum agreſte. Aliud ſeminatum: ſicut ra
uenne ita hic fuit locis cultis ſeminatum. Nam
⁊ in vijs ſpōte naſcitur. Haſte ſunt illi quadre
⁊ lōge ⁊ aſpere ſicut apparine: ſed foꝛtioꝛes et
longioꝛes. folia habentes intra nodos ipſos.
Folia habet ſicut aſtruz: id eſt ſtella in gyro po/
ſita. Semen eius rotundum eſt in pꝛimo viri/
de ⁊ poſtea rufum. et cū maturauerit nigreſcit.
Et radix eius longa tenuis ⁊ rufa ⁊c. Sed ſm
tranſlationem aliam Dyaſcoꝛidis: Rubea ſiue
vt alij eritrodanum herba eſt omnibus nota.
¶ Serapion libꝛo aggregatoꝛis capitulo fa/
ne: auctoꝛitate Dyaſcoꝛidis. Fane ſiue faue: id
eſt rubea tinctoꝛum. quedam ex ea naſcitur: et
quedam ex ea ſeminatur. et habet ramos qua/
dratos longos groſſos ſimiles ramis herbe q̄
dicitur abarum: niſi quia ſunt maioꝛa eis ⁊ du
rioꝛes. Super ipſos ſunt folia diuiſa ad inuicē
cem egredientia iuxta nodos: ⁊ in ſimilitudine
ſtellarum. Et fructus eſt rotundus: cuius co/
loꝛ in pꝛincipio ſue aperitionis eſt viridis: poſt
ea vero rubeus. Et quando maturus eſt fit ni
ger. Et quod de ipſa adminiſtratur ſunt vene
ipſius: ⁊ ipſe ſunt ſubtiles longe et rubee.
¶ Galienus libꝛo ſexto ſimplicium farmacoꝝ
capitulo Eritrodanum. Eritrodanum: id eſt
rubea tinctoꝛum: radix acerba et amara ſcdm

guſtum. Unde et quod dictum eſt de alijs ad inuicem ſibi hmõi virtutes cõuenientes ĩ hac radice cõſpicis. ¶ Paulus ca. de rubea: calida eſt et ſicca in ſecundo gradu ¶ Auerrois libro Colliget. capitulo de rubea. Rubea calida ẽ et ſicca in tertio gradu.

Operationes

a ¶ Dyaſ. Eritrodanum virtutẽ habet mictuałẽ cũ aceto illinita albis macul' medet'. Uſus etiã eius ad ea pficit ad que cetera diuretica pficere dicimus. Sed agreſtis virtus eſt ſm Dyaſcoꝛidem mictualis diuretica: vnde vrinã et menſtrua prouocat

b ¶ Gal'. Eritrodanũ ſplenẽ et epar expurgat et vrinas groſſas et multas. Eſt aũt qñqꝫ ⁊ ſanguinolentas euacuans. qñqꝫ etiam prouocat menſtrua. et abſtergit mediocriter quecũqꝫ abſterſione egent. moꝛfeis quoqꝫ albis cũ aceto peruncta cõfert. quidã aũt propinãt eas ſciaticis: necnõ paraliticis cũ mellicrato. ¶ Auicenna. Rubea tinctoꝛũ eſt põtici ſapoꝛis: ⁊ abſtergit cũ equalitate: ponitur cum aceto ſuper em petiginem: et ſanat eam. ſimiliter et moꝛpheaꝫ albam. ab omni veſtigio mundificat cutẽ. Bibita cũ mellicrato confert ſciatice ⁊ paraliſi

d ¶ Ualet etiã pcuſſioni et caſui ſuccus eius cuꝫ oximelle. datur ad apoſtemata ſplenis: ⁊ mundificat epar et ſplenẽ. Eoꝛũqꝫ opilationes aperit. dt in hoc ei proprietas exiſtit aceti. vehemẽter prouocat vrinam: vt qñqꝫ faciat mingere ſanguinem. Et opoꝛtet qui eam biberit quaqꝫ die balneetur.

¶ Suppoſita mẽſtrua puocat: ⁊ extrahit fetũ Eiuſqꝫ ſtipticitas cũ folijs cõferunt moꝛſui v'minum venenoſoꝛum.

f ¶ Platearius. Rubea tinctoꝝ calida eſt et ſicca in ſecundo gradu. Uirtutẽ habet ꝯfoꝛtatiuã ex aliquantula ſua ponticitate et diureticã ex amaritudine. Contra debilitatẽ ſtomachi et epatis et relaxationem datur vinũ decoctionis eius. Radix eius raſa ſupponitur ad mẽſtrua prouocanda: et fetum moꝛtuũ educendũ Aqua decoctiõis eius ſi caput inde abluatur capillos reddit rubeos.

g ¶ Conſtanti. vbi ſupra. Rubea eſt in fine primi gradus calida et ſicca. habet quoddã amaritudinis et ponticitatis. vnde ſplenem ⁊ epar mũdificat. ⁊ eius opilationẽ aperit. vrinã ⁊ mẽſtrua puocat. Omniaqꝫ mẽbra coꝛpoꝛis a putredine mundificat: et moꝛfeam curat. Adhibetur quoqꝫ cũ melle et aqua calida propt' yliũ

h doloꝛem. ¶ Plinius libro. xix. Rubea tingendis lanis et coꝛijs eſt neceſſaria. Laudatiſſima eſt ytalica. et maxime ſuburbana. prouenit ſponte. In medicina moꝛbum regium ſanat. Et vrinam eijciet ex aqua mulſa. Folia quoqꝫ capillum inficiunt. Apud quoſdam inuenio regium moꝛbum hoc frutice ſanari: etiaꝫ ſi adalligatus ſpectetur tantum.

Capitulum. cccciiij

Saluia latine Arabice gelíſſagos. grece eliſſagus. Sera. li: aggre. ca. Heliſfagos. i. ſaluia. Et eſt arbuſtũ lõgũ hñs plures ramos. ⁊ lignũ ei9 ⁊ folia ſimilia folijs citonioꝝ. niſi qꝛ ſunt lõgioꝛa et ſtrictioꝛa et rugoſa pauca rugoſitate: ſicut ẽ rugoſitas panni poſtqꝫ abluit' anteqꝫ extendat' et reponat'. ⁊ coloꝛ eius declinat ad albedinẽ. et hꝫ odoꝛẽ bonũ. et hꝫ in ſummitatibꝫ ramoꝛum ſemen ſimile ſemini herbe ſilueſtris: que dicitur oꝛmen. Naſcitur aũt in locis aſperis.

¶ Dyaſ. ca. eliſſagus ſiue elieliſſagus ſm tranſlationẽ noſtram. Eliſſagus. id eſt ſaluia. Frutex eius eſt oblonga et multas habens virgas quadras et albas. ⁊ folia ſimilia malicidonijs ſed oblõga minoꝛa et aſpera et albidioꝛa ⁊ odoꝛata ſubrugoſa. ſemen ſup virgas eſt ſimile omnino agreſti. Naſcit' locis aſperis.

¶ Plinius cap. eliſſagus herba eſt exalbida.

Haſta eſt ciuaſta et quadra.folia aliquātenꝰ aſpera. Poteſt enī acriter reſtringere.¶ Gal. vi.ſimplici.far.cap.eliſſague Complexio huiꝰ herbe eſt calida caliditate manifeſta et ſufficiē ti et parum ſtiptica

Operationes

A ¶ Pli. Herba ipā facit ad diſſintericos.ꝛ ſuc cus foliorū eiꝰ capillos generat:et vrinā ꝓuo cat.¶ Sera.decoctio foliorū ꝛ ramorū ipſius

B qñ bibit̄ ꝓuocat vrinā ꝛ mēſtrua:et expellit fe tū.et ꝯfert morſui venenoſo ſtrigonis marini: ꝛ denigrat capillos:ꝛ ꝯfert apoſtematibꝫ ꝛ ab ſcindit fluxū ſanguinis:ꝛ mūdificat vlcera frau dulēta.ꝛ cū decoctione ramulorū ꝛ foliorū ipſiꝰ ſit ablutio.ꝛ ſedat pruritū genitaliū virorū et

C mulierū.¶ Dyaſ. Uirtus eius ē diuretica. Mē ſtruis imperat. Aborſum facit. Percuſſum ſtri gonis marini mitigat. Capillos nigreſcit. Eſt etiam termantica:et ſanguinē fluentē ex vul neribꝫ ſtringit. Sordida vulnera purgat.

D ¶ Elixatura foliorū et virgarū ipſius prurigi nem nature cōpeſcit. Eſt etiam virtutis redar guētis cū acrimonia. Unde et diſſinteriā atqꝫ muliebrē fluxū (quē greci rigcon vocant) facit ſuccus foliorū eius. Capillos denigrat:et vri

E nā ꝓuocat. ¶ Paulus. Uinū decoctiōis eiꝰ cō fert paraliticis bibitū ꝛ cathaplaſmatū ſup ꝑ

F tē paraliticantē. ¶ Et dicūt magi de ſaluia qꝫ ipā putrefacta ſub fimo generat̄ auis quedā hñs caudā ſerpentinā et albā merule ſimilis. De cuius cinere ſi ponat̄ in lampade apparet

G qꝫ domꝰ ſit plena ſerpentibꝫ. ¶ Ex herbario Saluia hꝫ folia lōga et anguſta ſubaſpera o dore ſuaui et graui. In locis aſperis naſcitur. Decoctio eius potata vrinā et menſtrua mo uet. Paſtinace marine ſi quē ꝑcuſſerint virus

H excludit: Sanguinis eruptionē ſiſtit. ¶ Pla. Saluia ca.ē in.ꝛ ſic.in.ij.ſolū folia cōpetunt vſui medicine et viridia.et ſicca domeſtica ma gis cōſumit et confortat. Silueſtris aūt ma gis dyaforetica. Uinū decoctionis ſaluie va let paraliticis et epilenticis.fomētatio ex aq̄ de coctiōis eius valet ꝯ ſtranguiriā et diſſinteriā

I Matricē mūdificat ¶ Pli.li.xxij. Herba nūc q̄ nūc ſunt herbarij eleliſphacon grece.latini vo cāt ſaluiā mente ſimilē canā odoratā. hac ap poſita partus emortuos extrahūt. Itēqꝫ ver

K mes auriū et vlcerū. ¶ Idē in libro.xxvi. Her ba q̄ a qbuſdā appellat̄ ſaluia ſimil' verbaſco. Cōterit̄ ea et colata caleſit.et ſic ad tuſſim la terisqꝫ dolores bibit̄. Eadēqꝫ cōtra ſcorpiōes atqꝫ dracones marinos efficax eſt. Cōtra ſer pentes etiā ex oleo pungi ea ꝓdeſt. yſopi faſci culus cū quadrante mellis decoquit̄ ad tuſſim

¶ Macer. Saluia cui nomen elyſifacos eſt I apud grecos. Cum mulſa iecoris ꝓdeſt ꝑ eta ta querelis. Pellit abortū. lociūqꝫ menſtrua purgat Cū uia venenatos curat ſuper addita morſus. Crudis vulneribꝫ que multo ſangui ne manant. Apponas tritā dicūt retinere cru orem. Cū vino ſuccus tepidus ſi ſumit̄ huius: Cōpeſcit tuſſim veterē laterisqꝫ dolorē. Pru ritus vulue curat virgeqꝫ virilis. Si foueas vino fuerit quo ſaluia cocta. Illius ſucco cri nes nigreſcere dicunt. Si ſint hoc vncti cere bro ſub ſole calenti.

Capitulum.cccclv

ſ Alix. Iſi.lib.xvij. Salix dicta eſt:eo qꝫ ſaliat:id eſt creſcat. Arbor lenta:vitibꝫ vincendis abilis. ¶ Ambroſius. Sa lices videntur nihil habere ſeminis. habent tñ gramen quoddam in folijs quo terris cōmiſſo tanqꝫ ſemine poſito ſurgat arbor de ſurculo: et tanqꝫ ſeipſam exuſcitet de ſemine ſuo.
¶ Gloſa ſup Eſaiam.xliiij. Salix eſt arbor infructuoſa:ſed cito creſcit:maxime ſi iuxta a quam ſit. ¶ Ariſtotiles in li.de plantis. Que dam in humido loco.quedā in arido et quedā in vtroqꝫ vt ſalix. Idē libro de aīalibꝫ.quedā arbores nō fructificant. Sicut viri pingues non multum ſpermatiſant. Talis eſt ſalix:ꝛ ro mana nux. ¶ Idem in libro decimo ſexto. In

aquoſis tm̄ ꝑueniunt ſalices ⁊ alni.lōga qꝫ fo-
lia ſunt vtriqꝫ inter primas germināt. Circum
aguntˀ ſalicis folia poſt ſolſticiū.nec alio argu
mento intelligitˀ certius ſidus cōfectū.Ociſſi-
me vero ſalix amittit ſemē anteqꝫ maturitatem
ſentiat om̄ino.⁊ ob id frugiperda dicta eſt ab
homero.Sequēs vero etas ſcelere ſuo hāc ſē
tentiā interp̄tata ē ꝙ ſemē ſalicꝫ mulieris ſteri
litatis medicamētū ē.Sꝫ in h̄ quoqꝫ naſcenti
natura ꝓuidit:ꝙ de pacto ſurculo incurioſus
ſemen dedit.Una tm̄ ꝑditur id maturitatem ꝑ
ferre ſolita in inſula chreta.
¶ Pandecta cap̄.cci.Culefara.Grece ytre.la-
tine vero ſalix.

Operationes.

A ¶ Sera.li.ag.ca.Cuief.i.ſalix.folia ⁊ flos et
roſa eiꝰ habēt in ſapore pōticitatē.⁊ virtus ſa
licis eſt deſiccatiua ſine punctiōe.Cortex vero
B ipſius ſiccioris eſt cōplexionis.ſicut ſunt om̄es
ſpecies corticis.¶ Uñ adminiſtratˀ in glutina-
tione vlceꝝ.Sed flos ⁊ roſa eius adminiſtran
tur ⁊ admiſcētur in om̄ibꝫ medicinis ⁊ vnguē
tis deſiccatiuis.Et ſunt ex hoībꝫ q̄ accipiūt flo
res et roſam ⁊ ſuccū ipſius.⁊ cōponūt ex eis de
ſiccatiuā medicinā que cōfert in multis.qꝛ de-
ſiccat ſine mordicatione ⁊ ꝓpric:quia in ipſa eſt
ſtipticitas pauca.¶ Et qñ cōburūtur eiꝰ corti-
ces ⁊ cōficiūtur cuꝫ aceto:adminiſtrātur ī om̄i
bus egritudinibꝫ in q̄bꝫ neceſſaria ē deſiccatio
ſicut in verrucis ⁊ ꝓprie in rotundis ⁊ in verru-
cis ſimilibꝫ capitibꝫ clauoꝝ:⁊ in verrucis inſi-
D xis ī cute.eradicat em̄ eas qñ ſuꝑ eas fit linitio
¶ Et qñ euellitur cortex eiꝰ tꝑe quo emanāt
flores et colligitˀ gummi eius.Habet hoc gū-
mi virtutē abſterſiuā ⁊ ſubtiliatiuā.⁊ ideo ad-
E miniſtratˀ in om̄ibꝫ egritudinibꝫ q̄ accidunt pu
pille et faciūt impedimentuꝫ viſus.¶ Et idem
aucto.Pauli.Uirtus folioꝝ ⁊ corticū et fructꝰ
ſalicis ⁊ ſucci eiꝰ eſt ſtiptica.Et eſt frigide ⁊ ſic
F ce cōplexionis in primo gradu.¶ Et idem au-
cto.Bedigar.Qñ bibūtur folia eius trita cum
pipere et vino pauco cōferūt colicis.et quando
ſumitur cum aqua prohibet impregnationem
et fructus eius cōfert ſputo ſanguinis qñ bibitˀ
et cortex eiꝰ tritꝰ cuꝫ oleo roſaꝝ.ſi bulierint in
G cortice granati cōferunt dolori auriuꝫ
¶ Et eius decoctio adminiſtrata ſuper pedes
podagricoꝝ cōfert eis multū:⁊ mundificat fur
fures capitꝭ.et colligitur humiditas ab ea de
fluens qñ excoriatˀ a cortice ſuo qñ incipit apa
rere flos eiꝰ.qm̄ reperitˀ intra corticem humidi
tas congregata que abſtergit oculum.et au-
fert tenebroſitatem eius.Proprietas ſalicis
eius q̄ extrahit ſanguiſugas adherentes gut-
turi:et glutinat vulnera recētia.¶ Et idem au H
ctoritate Aben Meſuay.Folia ſalicis bibita
ꝓhibent impregnationē:et cōferūt fluxui ſan-
guinis.⁊ lac qđ egreditˀ ex eis acuit viſum ⁊ ab
radit pilos.¶ Et ideꝫ aucto.Pauli.In folijs I
ſalicis et ſalice:nō dixit Galienus aliud.
¶ Galienus ſeptimo ſimplicium farmacoꝝ ca K
pitulo ytre.ytre ſiue ſalix vtetur quidē aliquis
et folijs ad ſanguinolentoꝝ vulneꝝ cōſolidati-
onem:ſꝫ maxime flore eius fere om̄es vtuntur
medici ad cōfectionem ſiccatiui emplaſtri.Eſt
enim vis eorum ſuauis ſiccatiua habet autem
et quiddam ſtipticitatis.
¶ Quidā vero ⁊ ſuccuꝫ faciētes ex eis inmor- L
dax et ſiccatiuū habet farmacuꝫ ad multa vti-
le.Nihil em̄ magis occurrit viſui qꝫ farmacuꝫ
inmordatius ſiccans paruꝫ:ſed ſtipticans.ſi-
cut in tractatu de compoſitione farmacorum
plenius dicetur.¶ Cortex etiā huius arboris M
ſimilis eſt tam frondiuꝫ qꝫ florum virtuti:ꝑter
qꝫ ꝙ eſt ſiccior ſm̄ cōplexionē:ſed hunc quidā
accēdunt:et vtuntˀ cinere in om̄ibꝫ his que vio-
lenter indigent deſiccari.ſicut ſigiles ⁊ chiles.
id eſt mirmiceas.auferunt ipſum madefacien-
tes aceto acri.quidam vero tempore florendi ī
cidentes corticem.Liquorē ſiquidē colligunt
et eo vtuntur in obfuſcantibus pupillis.cū ſit
farmacū abſterſiuū ſimul et ſubtiliatiuum.cū-
ſit hmōī poterit eo vti et ad alia multa.
¶ Palladius libro tertio In menſe februario N
plante ſalicis obruende ſunt:⁊ omnium generꝝ
que applicantur arbuſto.
¶ Dyaſcori.Salix eſt arbor cuius folia gluti O
nāt vulnera cruenta.Flos etiā eius ſine mor-
dicatione deſiccatiuus eſt.Cuius cinis cum
aceto ſuꝑ callos pedū inductus eos tollit.Et
ſimiliter verrucas emundat.Flos eius cum aq̄
bibitus omnē calorē libidinis frigeſcere facit.
¶ Auicē.Salicis folia ſtiptica ſunt ſine mor P
dicatione:Et eſt in eis exſiccatio ſufficiēs.Ci-
nis autem eius vehementis eſt exſiccationis.
Emplaſtrum ex eo factū retinet fluxū ſanguis.
¶ Conſtantinus.Salices frigide ſunt in ſe- Q
cundo gradu.ſicce in primo.Ualent dolori ca
pitis de calore ſi in naribus mittantur.Suc-
cus eius vulnera ſolidat.Cortex eius vſtus et
cum aceto temperatus verrucas et poros au-
fert.Sed lac corticis a ſalicibus florem habē-
tibus eruti viſum clarificat.Defectos confor-
tat oculos.Succus frondium et pomoꝝ pota
tus mulieri vt concipiat non permittit.

Capitulum.ccccvi.

Sambuc⁹. Pandecta ca. cccl̄xxix. Sci
endū ꝙ actis ē ſambucus: kameactis
dicit̄ ebulus: ⁊ ſunt plāte oīb⁹ note.
Uñ verſus: Sābucus eſt actis: ſꝫ ebulus ē ka
meactis. ¶ Sera. li. ag. c. kameacti. Kamea
cti due ſunt ſpēs: q̄rū vna grece dicitur actis.
in latino ſambuc⁹. et ſcd̄a nominatur in greco
kameactis. et ei⁹ eſt intērio terrenus actis: ⁊ in
latino dicitur ebulus. de q̄ lege ca. clxxv: ſ. d
E. ¶ Plini⁹. Sambuci due ſunt ſpecies. caꝝ
vna aſſimilatur arborib⁹ habentibus ramos ſi
miles cannis rotundis: quorū color eſt ad al
bedinem. ⁊ ſunt longa. ⁊ ſunt in eis quattuor
folia aut quinꝙ porrecta ſuper ramos quoſli
bet. ⁊ ſimilia folijs nucis. minora tamen eis. ha
bentia graue odorem. ⁊ in ſummitatib⁹ ramo
rum ſunt flores albi. ⁊ grana ſimilia granis vi
ridib⁹ vel lentiſci. quoꝝ color declinat ad pur
pureitatem cū nigredine. et ſunt velut in race
mis. ⁊ habēt multā humiditatē habentē odo
rem lini. ⁊ iſta dicitur actis. Alia vero ſpecies
que dicitur kameactis eſt minor pma. habet
ramos magꝭ ptinētes herbe q̄dratos ī quib⁹
ſunt multi nodi ⁊ folia inuicē diſtantia: ⁊ ſingu
lis nodis ſimilia folijs amigdalis in ſummita
tibus ſuis: niſi ꝙ habent venas: ⁊ ſunt longio
ra eis hn̄tia graue odorē. ⁊ ī ſūmitatib⁹ ramoꝝ
ſunt capitella ſilia coronis ſupdicte ſpeciei. ⁊ ſe
men ⁊ flos ſilr. ⁊ hꝫ ramos lōgos groſſitudinē
digiti habētes. Iſidorus li. ethymologiarum.
Sambucus eſt arbor mollis ⁊ parua.

Operationes

¶ Plini⁹ li. xvi. Sābuci hn̄t acinos nigros ⁊ A
paruos humores lenti. Inficiēdo maxime ca
pillo. qui ⁊ ipſi in aqua decocti manduntur.
¶ Idē li. xv. Arboꝝ q̄rundā fruct⁹ pediculis B
dependent vt piri. Alia vero racemis vt edere
atꝙ ſambuci. ¶ Idē in li. xvi. Sābucus ger C
minat inter primas: ⁊ nudat̄ inter nouiſſimas.
et ex his q̄ hyeme aq̄la ex oriēte cōcipiūt: ordie
nature florēt prime ſilueſtriū ſambuc⁹: cui me
dulla eſt plurima: ⁊ coruus cui nulla. Sambu
cus eſt arbor diuidua nec ramoſa lentiſſima. ⁊
ideo ſcutis faciēdis aptiſſima. cuius nimiꝝ pla
ga ſe ꝓtinus cōtrahit: ſuūꝙ vulnus claudit. et
ob id cōtumacius ferrum tranſmittit. Sam
buci atꝙ rubi generis ſunt fungoſi. aliter tamē
ꝙ ferule. quippe plus ligni atꝙ ſucci eſt vtiꝙ
ſambuco ex q̄ magis canorā buccinā tubamꝙ
credit paſtor. Ibi ceſe: vbi galloꝝ cantū nō ex
audiat frutex ille. ¶ Idē li. xvij. Inuentū eſt D
ſurculos abſciſos ſerere. qd̄ ſepis cauſa factuꝫ
ē ſambucis ⁊ cotoneo rubiſꝙ depactis. ad pa
lum vineaꝝ firmiſſima ē ſambuc⁹. taleiſꝙ ſerit̄
vt populus. ¶ Aui. Sābucus alba calidior ē E
ꝙ citrina ⁊ ꝙ purpurea. Et eſt vniuerſaliter in
tertio calida et ſicca Eſt aūt ſubtiliatiua humi
ditatū. ſenibuſꝙ cōfert ei⁹ oleuꝫ. Delet autem
pannū: ⁊ facit rubedinē eius odoramentuꝫ
¶ Oleum ei⁹ cōfert ſenib⁹: ⁊ frigidis neruoꝝ F
egritudinib⁹. Odor ei⁹ facit ſoda. cū h̄ tū reſol
uit ſodā fri. a flegmate odorata. deniꝙ purum
ei⁹ oleū fluere facit ſanguinē ex narib⁹ caleſa
ctū cū ipm odorat. ¶ Cōſtātinus. Sābuci ca. G
ſunt in. ij. ſic. in primo diſſolutiui ac neruoꝝ
mollitiui ſunt: ſtomachū q̄ꝫ molliūt. vomitū ꝓ
uocāt. cathaplaſmati māmillaꝝ apoſtemata
ſanāt. Sābuccolū q̄ꝫ ſcabiē ac puſtulas ⁊ apo
ſtemata nariū ſanat. vulnera clauſa apit. euer
ſaꝙ ad ſuā naturā ꝯuertit. auriū dolorē placat
bibitūꝙ lūbricos ⁊ aſcarides flegmaticos ex
cludit: ac melancolicos humores expurgat
¶ Pli. li. xxiiij. Sābucus habet alterū genus H
magis ſilueſtre. qd̄ greci chameactē. alij hellō
vocant multo breui⁹: vtriuſꝙ folioꝝ vel ſemis
vel radicis decoctū in vino veteri et ad cya
thos binos potū ſtomacho inutile eſt aluo de
trahēs aquā. ¶ Refrigerat etiā inflāmationē I
maxīe recentis ꝓbuſti. Et canis morſuꝫ cum
polenta molliſſimis folioꝝ illitis. Succus ce
rebri collectiones lenit infuſus. Acini eius in
firmiores ꝙ reliquie capillū tingunt. ¶ Poti K

acetabuli menſura vrinā mouent. Ad omnia efficatior eſt ꝛ que minor. Radix eius decocta ac pota hydropicos exinaniunt Folia in vino
L pota ſerpentum ictibus reſiſtunt. ¶ Podagricis cum ſepo hircino vehementer proſunt cauliculi illiti. ijdem in aqua macerantur: vt ſparſi
M ſi pulices necentur. ¶ Foliorū decoctio ſi loc9
N ſpargatur muſce necantur. ¶ Boa appellatur morbus pabularū cum rubent corpora. ſambuci ramo verberatur. Cortex interior tritus ex vino albo potus aluum ſoluit.

Capitulum.ccccvij

SAmbacus. Pandecta ca.ccclxxvi. Ieſemin arabice: ꝛ ambach: grece lēcoya latine ſambacus. ¶ Sera. lib. aggre. ca ieſemin. Ieſemin: id eſt ſambacus et eſt plāta habens album florem. et quedā citrinum. et eſt minus ca. ꝛ ſic. ꝙ albū. et ſimiliter eſt min9 in operatione ſua. et citrinus reperitur in babylonia. Eſt etiaꝫ ſpecies alia ex eo cuius flos celeſtis eſt coloris. ¶ Et idem auctori. Aben Meſuay. Eſt calida in principio tertij gradus ¶ Gal. vi. ſim. far. ca. de ieſemino. ſm tranſlationē grecā. Ambach herbe quā ieſemin vocāt ſemē maxie vtile ē calefactiue ꝛ deſiccatiue: nec non ſubtiliū partiū virtutis eſt. Eſt autē guſtātib9 ſubamarꝫ et acre et palā. quoniam diureticū eſt et dyaforeticū. Erit aūt in calefaciēdo ꝛ ſiccando tertij gradus intenſi. Et iā hoc dicit in ſexto huius. et ſubdit in ſeptimo leucoya. i. Ieſeminū. tota quidē frutex abſterſiue et ſubtiliū partiū virtutis. magis autēꝫ participant ea flores. et horū ſicciores magis viridibus. ¶ Auicen. ponit tres ſpecies. ſcilicet albam: citrinā et purpuream. Et eſt alius ſambacus agreſtis. de quo ſupra ꝛc.

Operationes

¶ Serapion. Folia eius humida nō ſicca quū ponūntur ſuper empetiginem et parnū expellunt eos et reſoluūt omnē ſuperfluitatem. A

¶ Et ꝯuenit hñtib9 catarrum: et inducit dolorē capitꝫ illis q̇ ſunt calide cōplexionis. B

¶ Et oleū eius eſt iuuatiuum in hyeme. et ſi habens calidam cōplexionē odoreꝫ nimiū de ipſo timenduꝫ eſt: ne faciat fluxum ſanguinis ex naribus eius C

¶ Et idem auctoritate Aben Meſuay. Confert humiditatib9 et flegmati ſalſo: et ſenib9 frigide cōplexionis. Et confert dolorib9 qui fiūt ex flegmate viſcoſo. D

Capitulum.ccccviij.

Andix. Plinius libro. xxv. Sandix eſt
ſ herba quedam de qua panni tingunt
in blaueum colorem.

Operationes

A ¶ Idem Plinius libro. xxxv. Sandaraca ſi torreat equa parte rubrica admixta: ſandicem facit. q̃zq̃z animaduerto Uirgilium eſtimaſſe id herbam eſſe verſu illo. Sponte ſua ſandix
B paſcentes veſceret agnos. ¶ Idem in lib. xxij. Sandix in olere ſiluestri a grecis ponit ſicut Opinio et Eraſiſtratus tradũt
C ¶ Decocta ꝯo aluũ ſiſtit: ⁊ ſeminē ſingultus ꝯfeſtim ex aceto ſedat. Illinit ambuſtis vrinã eijcit. Succus decocte ꝓdeſt ſtomacho. Io
D cineri renib⁊ ac veſice. ¶ Hec eſt quã Ariſto phanes euripedi poete ioculariter obijcit eius matrē: ne olus quidē legitimuz vendicaſſe ſed
E ſandicem. ¶ Dyaſcorides. Sandix vel ſcandix calefacit et deſiccat fortiter: ac dyaſoreticũ eſt: et ob hoc merito viſcez purgatiuũ eſt.

Capitulum. cccc.ix.

Amſucus. Dyaſco. ſamſucus a ſucu
ſ lis nominatur amaracus. et eſt ramo ſa multas habens virgas ſuper terraz expanſas cum folijs paruis atq̧ rotundis nepite ſimilibus ac velut hircis et acerrimis.

Operationes

¶ Herba tota ē valde amara: vires habens acras atq̧ calefactorias: ad omnē duriciē vel rigorem valde idonea. Medet etiã cathaplaſmata ſiue potata a ſcorpione vexatis vel difficultati mictus: vel inteſtinorũ tormento laborantib⁊. ¶ Eius elixatura medetur hydropici. A
Urinã ꝓuocat. et tortionib⁊ eſt vtilis. Succꝰ addito melle liuores detergit. Scorpionum ictus cũ aceto et ſale cõpeſcit. laxationib⁊ bene adhibet. Cerotis vtiliter additur. B
¶ Omnes tumores corporis et oculorũ ſpgit cathaplaſmata et maxime cũ polenta impoſita. Item appoſita ſolite purgationē materie prouocat in feminis. bene quoq̧ malaginatibus miſcetur ⁊ acopis. ¶ Samſucũ eſt in tertio gradu calidũ et ſiccũ. Dolorem capitis et emigraneam de flegmate et colera nigra curat: ſi ex eius apozimate caput laueẗ aut naribus applicetur. Diſſoluit opilationē ⁊ ventoſitatem groſſam. ¶ Et eius apozima bibitum hydropiſim ſtranguiriam ventris dolorē habentib⁊ ſit bonũ. ¶ Cum melle cathaplaſmatũ nigredinem in palpebris amputat. ⁊ cũ aceto morſum ſcorpionis curat. ¶ Peſſariſatũ vero menſtrua prouocat. lapidem aufert. Epilenticis cõuenit et paraliticis. Auribus inſtillatuz dolorem placat et ſonitum. C D E F G

Capitulum. cccc.x.

SAliunca. Dyaſcorides. Saliunca eſt genus herbe que radiculas ⁊ folia habet ſubruſa: floreſq̧ plurimos a terra

refoſſa in modū fiſtularū aſtringit. Naſcitur aūt in lapidib⁹ ſūmis et norica regione. Illa vero optima ē q̄ eſt odorifera recens et ſine ſabulone plurimoſq; ramulos et radices habens. Pn̄t ergo eadē que et ſpica q̄uis deformior ſit.

Operationes

¶ Pli. li. xxi. Saliunca Odoramentorū multa nihil attinent ad coronamenta vt yris atq; ſaliunca. q̄q̄ vtraq; nobiliſſimi ſit odoris.

¶ Saliunca quidē folioſa: ſed breuis eſt ⁊ que necti non poſſunt: radici numeroſa coheret. que herba verius eſt q̄ flos veluti manui preſſa. breuiterq; ſui generis ceſpes. hāc panonia gignit: ⁊ norica alpiūq; aprica vrbium eporedia tante ſuauitatis vt metallū eſſe ceperit. veſtib⁹ eam interponi gratiſſimū eſt. Huius radix in vino decocta vomitiōes ſiſtit: ſtomachumq; corroborat.

¶ Ex ſinonimis Saliunca intelligunt quidā in medicinis ꝑ ancuſa: ſed in aurea alexandria recipitur pro ea ſpica celtica.

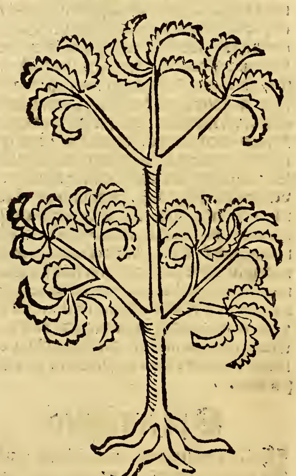
Capitulum. ccccxj

Sauina. Pandecta capitu. viij. Abbel arabice. grece brachi. latine Sauina Sauina eſt arbor cuius folia ſunt ſimilia folijs tamariſci: ⁊ magis ſpinoſa. habet bonū odorē. et arbor iſta creſcit magis in latū q̄ in longū. Eſt calide et ſicce cōplexionis in tertio gradu. Serapion libro aggregatoris capitulo Abbel. ideſt ſauina. Et ſunt eius due ſpecies. Una cuius folia ſunt ſimilia folijs cipreſſi: ⁊ magis ſunt ſpinoſa q̄ alia. Habet bonum odorem: et arbor huius eſt fortis. et creſcit magis in amplum q̄ in longum. Et fruct⁹ eius eſt ſicut zaror. Pro quo lege ca. ducēteſimum nonum Iuniperus. Et quidam vtuntur folijs eius pro fumigio. Sed alterius ſpeciei folia ſunt ſimilia folijs tamariſci. et ſapor eius eſt ſicut ſapor cipreſſi. hec latine vocatur ſauine cuius ſubſtantia eſt ſubtilis. et in odore eius ē aromaticitas. ⁊ calefacit: et deſiccat in tertio gradu. Auicenna libro ſecundo capitulo. Abbel. Abbel eſt fructus arboris ſimilis Iunipero factus ſicut zaror. ſed tamen vehementer eſt niger boni odoris ⁊ acuti ſaporis. ⁊ iſta arbor eſt prima ſpecies ſauine: et poſita per Serapionem. Galienus ſexto ſimplicium farmacorū de ſauina: Brachi ſiue ſauina deſiccantib⁹ fortiter eſt ſ̄m tres ſapores. quos in guſtādo mōſtrat. equaliter cipreſſo: niſi inquantum acrior eſt eo. ⁊ vtrumq; dicat quis magis aromatica Huius ergo et ipſius qualitatis particeps eſt videlicet acris. ſtiptica complexione calida Adhuc autem in amaritudine et ſtipticitate debilius eſt q̄ cipreſſus. quantum enim ſuperat cipreſſum acredine: tanto diminuit in ſtipticitate. quod patet q: calidius eſt cypreſſo. et ideo magis dyaforeticū: igitur ſolidare quidē nam ꝓpter ſtipticitatis robur et caliditatis. intantum enim ambobus his participat: vt etiam tenſiuum et inflatiuū exiſtat. putrefactionibus vero confert ſicut cipreſſus. ponatur aūtē hoc farmacum in tertia ſubſtantia ſ̄m calefacere ⁊ ſiccare eius inter ea. que maxime ſunt ſubtiliū partium.

Operationes

¶ Gal. Cōtra tenaſmonem de frigida cauſa: Fiat decoctio ei⁹ in aceto et vino: ⁊ fumū patiens recipiat. Herba ipſa narib⁹ cathaplaſmata valet contra frigidū reuma. Ponitur etiam in vnguentis bene trita cōtra ſcabiē ſanioſam Uinum decoctionis eius valet contra dolorē ſtomachi et inteſtinorū: et contra ſtrangurias et diſſurias: ſed cathaplaſmata valet contra dolorē yliacū. Eſt etiā dyaforeticū et diureticum fomentū ex aqua decoctionis eius vel vino. Eſt aūt ſauina ex ſpēbus iuniperi vt apparet in ca. Iuniper⁹. Sera. auc. Gal. Uirtus ei⁹ ē que diſſoluit ⁊ abſterget putredinem vlcerum A

putridoꝛum maloꝝ coꝛrodentium antiquoꝝ et ipſa ſimiliter mundificat vlcera melancoli-ca ſoꝛdida qñ ponitur cum melle: et aufert heriſipilam: ⁊ ꝓpter cauſam ſue ſubtilitatis ꝓuocat mẽſtrua plus omnia alia medicina. ⁊ facit mingere ſanguinẽ. et interficit fetũ viuentẽ. et expellit moꝛtuũ: et ingredit in vnguẽtis odoꝛiferis: ⁊ ponit ꝓ amomio vel cinamomo du pluꝫ põderis eius. Et idem auctoꝛitate Dyaſcoꝛidis. Folia ambarum ſpecierũ ꝓhibent dilatationem vlcerũ coꝛrodentium: et ſedant apoſtemata coꝛroſiua. Et quãdo fit emplaſtrum cuꝫ cis aufert liuoꝛem cutis ⁊ ſoꝛdiciẽ eius que accidit ꝓpter ſupfluitates coꝛpoꝛũ: et aufert eſcaram ignis. et qñ bibit facit exire ſanguinẽ cum vrina: et expellit fetum. et quãdo ex ea fit naſcale facit hoc. Et ingreditur in confectõibus vnguentoꝛum calidoꝛum.

Capitulum.ccccxij.

ſ Sandalum. Sandal arabice: Grece ⁊ latine ſandalũ. Se. li. aggre. ca. ſandal. i. ſandaluꝫ defertur ex ſyria. et eſt album et ruffum et citrinum. Et fri. in. iij. ſic. in ſecundo: et meli⁹ ex ſandalo eſt citrinũ pingue poſt citrinũ rubeũ: et eſt magis ſiccũ citrino. et poſt ipm album. Et idem auctoꝛitate Albugerig. Album eſt fri. ⁊ ſiccũ in. iij. gradu. Sed citrinum ⁊ rubeum ſunt fri. in. iij. ⁊ ſic in. ij.

Operationes.

¶ Serapion aucto. Aben meſuay. Confert doloꝛi ſtomachi ⁊ epatis ex colera. Et rubeũ eſt frigidius albo ⁊ citrino. ⁊ eſt magis inuatiuum. Nã ipm ꝓhibet fluxũ humoꝝ ad mẽbꝛa: ⁊ eſt ſicut fauſel in frigiditate ⁊ ſiccitate. ⁊ foꝛtificat gingiuas ⁊ ſtomachũ. A

¶ Et idem aucto. Aben meſuay. Cõfert cardiace cũ fe. qñ linit cũ eis ſup coꝛ. B

¶ Et idem aucto. Iſaac benaram. Conueniunt calefactis. et conferunt debilitati ſtomachi ⁊ cardiace que accidit a colera qñ terunt. et miſcentur cũ aqua roſaꝝ: ⁊ applicantur exterius. ⁊ quando conficiunt cum aqua roſaꝝ ⁊ pauca camphoꝛa et liniuntur inde timpoꝛa: confert ſode q̃ fit a caliditate. C

¶ Et quando miſcetur cũ vna quãtitate ſandali albi media quantitatis ſarco collo: ⁊ conficitur cum albumine oui ⁊ ponitur ſuper timpoꝛa: et confert ſode colerice. Et pꝛohibet deſcenſum catarri ad oculum: ⁊ linitur cum eo ĩ balneo. ⁊ pꝛohibet ardoꝛem pſilotri. et ſandalum rubeum eſt frigidius albo. D

¶ Et qñ miſcet cũ ſucco ſolatri aut ſemp viue aut poꝛtulace: aut lenticula aque. ꝯfert podagre calide ⁊ apoſtematib⁹. et ꝓhibet humoꝛes ab illis membꝛis. ⁊ melius ex ſandalo eſt citrinum pingue: ⁊ poſt citrinum rubeum. ⁊ eſt magis ſiccum citrino: poſtea album. E

¶ Et idẽ aucto. Albugerig. Albũ eſt frigidũ in. iij. gdu. terit ⁊ reſoluit cũ aqua roſarũ et in catarris ca. ponit in fronte ⁊ in ſtomachis calidis: ⁊ infrigidat ea. ⁊ ꝯfert fe. ca. ⁊ birſen: ⁊ ſtomachi debilitati. ſꝫ citrini ⁊ rubei ſunt fri. i. iij. gra. ſic. in. ij. nõ hñtes ſtipticitatẽ neqꝫ põticitatẽ roſaꝝ. ⁊ qñ diſſoluunt in aqua roſarũ ⁊ ponunt ſupꝛa ſtomachũ ꝯferũt fe. acutis ⁊ debilitati ſtomachi. ⁊ ſode que fit a caliditate. F

¶ Et idẽ auc. Arabari. Rubeũ eſt frigidi⁹ albo: et liniunt cũ eo apoſtemata calida. G

Capitulum.ccccxiij.

Satirion. Pãdecta ca. cl. Chaſialkel arabice. Grece oꝛchis vel afrodiſia vł priapiſmon. latine ꝓo teſticul⁹ vulpis vel ſatirion vel lepoꝛina. Serapion lib. aggregatoꝝ capi. Chaſialkel ſiue chaſialthchad eſt ſatirion. Sunt eius duo genera: Unum habet radicem ſeu teſticulos albos. et vocatur. Chaſialkel. Primum genus ſatirionis vocatur teſticulus canis. et grece kinoſerthis: et eſt ei planta que habet folia extenſa ſuper terram ꝓpe ipſam ⁊ oꝛtus eſt ex radice vnius ſtipi-

ris.⁊ folia ei9 ſunt ſilia folijs oliue:niſi qꝛ ſunt ſubtiliora eis et lõgiora ſup terrã extẽſa.et lõgitudo eius ẽ fere in lõgitudine vni9 palmi.⁊ florem hꝫ coloris purpurei.radix eius ẽ ſilis radici bulbi.niſi qꝛ eſt tẽdẽs ad lõgitudinẽ ⁊ ſubtilitatem.Et eſt duplex:ſicut ſunt due oliue in figura.Una inferius et alia ſuperius.et vna plena et alia vacua rugoſa .et comeditur radix eius elixata ſicut bulbus.et iſte dicitur ſatirion quo oẽs cõmuniter vtuntur:et ſubdit . Secundũ ꝓo gen9 ſatiriõis hꝫ duas ſpẽs Una ẽ que vocaẗ arabice chaſialhabel ſiue chaſialthalep. id eſt teſticulus vulpis ⁊ vocaẗ ſimiliter catharich et nominaẗ hoc in greco trifolium.qꝛ plurimũ quod de eo naſcitur eſt habens tria folia declinantia verſus terrã. et ſimilantur folijs acetoſe maioris.aut folij lilij: niſi quia ſunt minora eis:et in teſticulo ſuo eſt rubedo declinans rubedini ſanguinis:et habet ſtipitem ſubtilem longitudine vnius brachij. et habet florem ſimilem floribus lilij albi in figura.et radix eius aſſimilatur cepe bulbi in figura.et eſt in magnitudine mali exterius rubei coloris:interius albi ſicut ouum.et quod de ipſa adminiſtratur ẽ radix.

Operationes.

¶ Galie.viij.ſim.far.ca.de teſticulo canis ſm tranſlationẽ arabicã.Radix ei9 ẽ dulcis.⁊ virtus eius ẽ ca.⁊ hu.niſi qꝛ in humiditate eius ẽ inflatio ſupflua:⁊ incitat libidinem. A

¶ Ibidẽ ſm trãſlationẽ grecã.Satirion vel trifoliũ humide ẽ ⁊ calide cõplexiõis: q̃ circa et guſtãtib ipm videẗ dulce ⁊ vẽtoſã humiditatẽ poſſidere.⁊ ꝓpterea ꝓuocat ad venerea.Hoc ãt et radix h9 herbe efficere nata ẽ:vt quidam ſcribunt etiam epiſtotonũ ſanat cum vino nigro auſtero bibitum. B

¶ Et idẽ ſm trãſlationeꝫ arabicã de teſticulo canis.Radix eius eſt duplex ſilis radici bulbi Una plena.et ſapor illius radicis q̃ ẽ plena :eſt dulcis multe humiditatis ⁊ ſupfluitatis inflatiue.que qñ bibiẗ incitat libidineꝫ.Et alia mollior ſiue vacua q̃ hꝫ cõplexionẽ q̃ declinat ad caliditateꝫ ⁊ ſiccitatẽ.Et eſt in ea humiditas digeſta digeſtione cõpleta.⁊ ideo cõtingit ꝙ cuꝫ hoc ꝙ nõ incitat coitũ facit cõtrariũ ⁊ abſcindit eum. ⁊ iſte ambe radices comeduntẗ aſſate ſicut comeditur radix bulbi C

¶ Dyaſco.ca.orchis ſm tranſlationẽ noſtraꝫ Orchis.i.ſatirion diciẗ de radice eius ꝙ ſi vir comedit partem maioreꝫ eius generat maſculos ⁊ ſi minorem comedit:generat feminam.et ꝙ mulieres partium italie dant ti itam cum lacte capraꝝ ad incitandũ libidinem. et quelibet ipſarum habet operationẽ cõtrariã alteri9 qñ bibitur.naſcitur in locis petroſis ⁊ arenoſis D

¶ Et idem auctoritate Archiſalie.alia eſt ſpecies quã nominant quidam ſandachias propter ſuum iuuamentum magnum.⁊ eſt herba habens folia ſimilia folijs porrorum.niſi quia ſunt latiora et eſt humiditas in ea que adheret manui: habens haſtam longam circa longitudinem vnius palmi.et habet florem purpureum et radicem ſimilem teſticulis E

¶ Galie.viij.ſim.farina.ca.orchis quam et ſerapicidam vocant ſm tranſlationẽ grecã.in ſapore iſtius ſpeciei ſupple vltime dicte auctoritate Archiſalie ⁊ ſtipticitas.et virtus eius eſt ſiccior virtute radicis que dicta eſt prius:et ꝓpter hoc nõ ita confert in coitu ſicut predicta:⁊ deſiccatur ⁊ eſt adhuc ſiccior.Uirtus etiam ei9 eſt que reſoluit apoſtemata inflata quãdo ponitur ſuper ea . et mundificat excituras ſordidas. F

¶ Et curat heriſipilam.et quando eſt ſicca curat apoſtemata fraudulenta putrida.et quia i ipſa eſt ſtipticitas.retinet ventrem quando bibitur. ¶ Dyaſcorides . Quando de iſta G
ſpecie ſit emplaſtrum. ipſis teſticulis reſoluit apoſtemata flegmatica eorum: et mundifi H

tat vlcera et formicā.ꝛ aperit emorrodias. Et qn̄ fit emplaſtꝝ cū ea ſedat apoſtemata calida. et ſi adminiſtrat̄ ſicca ꝓhibet dilationē vlceruȝ et abſcindit putredinē eoꝝ:et curat vlcera fraudulenta que ſunt in ore. ¶ Sed ſciēduȝ ꝙ ſa-
I tirion eſt ca.ꝛ humida in ꝑmo. Sȝ ē alia ſpecies ſatirionis q̄ vocat̄ herba baſilica grece. arabice digiti citrini vel buzeiden. latine vero palma criſti. cuiꝰ folia ſunt ſimilia prime ſpeciei ſatirionis:ſed graciliora cū nigris punctis. radix eius brance manus vel palme manus habet ſimilitudinem floris crocei. cum vino vel aq̄ tritum croceanum efficitur.

¶ Oribaſius ca. de palma criſti Venenis reſi-
K ſtit. quā q̄ habuerit: a maleficiis ꝛ venenis ſecurus erit. ¶ Aui.li.ij.c. digiti citrini. eiꝰ figu-
L ra eſt ſicut vola manus cōmixta ex citrinitate ꝛ albedine:ꝛ eſt dura in q̄ eſt paꝝ dulcedinis. ꝛ ex ea eſt citrina cū parua alteratione atq; albedine. eſt calida ꝛ ſicca in ſcd̄o. reſoluit ſupfluita-
M tes groſſas valde. ¶ Et eſt ei ꝓprietas valde mundificandi cutim. et confert mēbris neruoſ ꝛ impedimentis ſuis. ꝛ confert manie ꝓprie. et loco eius in iuuamento manie ponit̄ quantum eſt medietas eius ex bederagſen cum duabꝫ tertiis de ſep.

Capitulum.ccccxiiij.

S Aturegia latine. Grece Tymbra. arabice Sabāc. Sera. li.ag. capit. Sabanc. aucto. Dyaſco. Sabanc ſiue ſahater eſt planta omnibus nota. naſcit̄ in locis ſaxoſis et aſperis. ꝛ eſt ſimilis thymo. niſi quia folia eius ſunt maiora ꝛ molliora. ꝛ habet ſpicam plenam floribꝫ. quorū color vergit ad citrinitatem ꝛ viriditatē. Et virtus eius eſt ſicut virtus thimi. ꝛ adminiſtrat̄ ſicut thimuſ. ꝛ eſt cali. ꝛ ſic. in. iiij. gradu. ꝛ ponitur in cibis. Et quedam ex eis ſumit̄ in hortis:ꝛ eſt debilioris operationis q̄ȝ alia. ꝛ ipſa eſt magis cōueniēs in cibis q̄ȝ acuitas eius eſt magis remiſſa.

Operationes

¶ Serapiō. Virtus timbre eſt calefactiua mł- A
tum ꝛ deſiccatiua ꝛ reſolutiua:et ꝓuocat vrinā et menſtrua. et expellit fetuȝ. et facit excreare ſuperfluitates a pectore.

¶ Et idem aucto. Aben meſuay. Saturegia B
eſt cali. ꝛ ſic. in tertio gradu:ꝛ magis agreſtis. ꝓprietas eiꝰ eſt ꝙ expellit ſuperfluitates q̄ ſunt in ſtomacho. ꝛ prouocat mēſtrua. ꝛ acuit viſū debilitatū ab humiditate. et ideo comeditur ī hoc caſu cum rafano ꝛ bederaos. ꝛ cōfert dolori ſciatice quando fit emplaſtrum cum ea cum frumento trito. ꝛ agreſtis fortior ē domeſtica.

¶ Iſidorus li. ethymo. Saturegia ē herba ca- C
lida ꝛ ꝓprie ignita. vnde ꝛ illi nomen inditū credunt:eo ꝙ venerē pronos faciat

¶ Palladius libro tertio. In februario menſe D
ſaturegia ſeritur ſolo pingui vel ſtercorato et apico. vel melius mari proximo ꝛ epulis mixta ſeminatur

¶ Dyaſ. Satura vel ſaturegia calefacit et ni- E
mis deſiccat:et manifeſte extenuat. ideoq; vrinam et menſtrua mouet:ac fetus extrahit. potui data viſcera purgat. A torace atq; pulmone humorem purgat:ꝛ per os ſputa pellit. F
¶ Stomachuȝ quoq; nauſeantem cōfirmat in ouo ſumpta vel potata. et contra ea que ictibus aculeatis ſentiunt animalia.

¶ Pla. Saturegia eſt ca. et ſic. et pultes ex fa- G
rina et aqua et eius puluere mundificant ſpiritualia. Puluis eiuſdem comeſtus ad idem valet.

¶ Macer. Timbra ſolet grece dici. ſaturegia H
latine. Illa ſicca nimis. vis eſt et feruida valde prouocat vrinam:mouet quoq; menſtrua ſumpta. Pellit abortiuum:mulicbria viſcera purgat Illius puluis cum cocto melle ſubactꝰ. ꝛc

Capitulum.ccccxv.

SAponaria: Pandecta capi.cxiij. Bo
rich vel ozatis grece. arabice agiſdo
latine ſaponaria vel herba fullonum.
eſt ſaponaria de qua paruulos faciũt: quos
herbaticos vocãt.⁊ ſiccãt eos:⁊ p ſapone vtũ
tur. Hieremias. Si lauer̃ te nitro ⁊ multipli
caueris tibi herbã borich: maculata es iniqui
tate tua. Pli.cap̃.de borich. Borich eſt herba
ſatis nota que ſatis ꝯgruit ad abſtergendum
pãnos.⁊ ideo ipa multũ fullones vtunt̃.

Operationes

¶ Plini. Ex folijs eius factum cathaplaſma vulnera magna glutinat: et cruorẽ illorũ ſiſtit: et reprimit tumores. que trita cũ melle purgat vulnera ſordida: et mundat maculas.

¶ Et mixta cum albumine oui ſubuenit igni ſacro.

Capitulum. cccc.xvj.

SAphatum. Auicen. Saphatũ eſt ar-
bor arabica et armena. Et eſt vnũ de
lacticinijs. Calida eſt in tertio gradu.
et eius ſiccitas in quarto et in ipſa eſt ſliptici-
tas temperata. Sentix dicta eſt a ſitu: eo ꝙ ẽ
terra inculta in qua ſentites ſpineqꝫ naſcunt̃
Maiores autẽ noſtri omnẽ arborẽ ſpinoſaꝫ
dicebant veprem: eo ꝙ prendeat. Hiero. ſup
Eſaiã. Setha eſt genus arboris naſcent̃ in
heremo: ſpine albe ſimilitudinẽ habẽs. Cuius
lignũ imputribile et leuiſſimũ omniũ lignorũ
tam in fortitudine ꝙ̃ in nitore. ſoliditatẽ ⁊ pul-
chritudinẽ ſuperat. Unde oĩa ligna arche ⁊ ta
bernaculi facta ſunt inſtrumento. Haymo ibi
dẽ. Ex hac arbore terra in qua naſcitur dicta
eſt ſethim. vnde dicunt̃ ligna ſethim. Ex li. de
naturis rerũ. Sethim eſt arbor orientis nobi
liſſima albe ſilis ſpine. ſed multo maior et alti
tior creſcit. Lignũ eius albũ ⁊ leue nõ facile ce
dens igni nec vnꝙ̃ humore aliquo vel antiq-
tate corruptibile. quod adhuc patet in archa
noe: que eſt ſuper montes armenie.

Operationes

¶ Aui. Saphatũ ſlipticitatẽ habet tẽperataꝫ A
et confert empetigini linito. ¶ Sup alcola ꝗ B
qꝫ melle linitur et remouet̃. vẽtrẽ ſoluit. ⁊ de-
bilitat viſcera. et ẽ quedã ſpecies eius interfici
ens ſedentẽ in eis vmbra ¶ Caueatur ergo ab
ea. Nam et lactis eius tres ſpecies. et interficit C
in duabus epar et pulmonẽ frangendo.

¶ Notandũ ꝙ in iſto capitulo habet tres plã
tas de quibꝰ audiuiſti: ſcilicet ſaphatum ſentix D
et ſeta: vt apparet in figura.

Capitulum. cccc.xvij.

ſ Scabioſa latine.gre.ſtibes ſiue ſtibeos

Operationes

A ¶Dyaſ.ca.ſtibes herba ē cuius ſemē ſtiptice ē
ꝟtutꝫ ⁊ ſiccatiue ſatis.⁊ idcirco eius decoctio
diſſintericis iniĳcit̄ ⁊ de auribꝫ pus emanās ſa
nat inſtillata:⁊ in magnis vulneribꝫ et cruētis
glutinatoria ē vtilius id agēs ſi cū vino nigro
⁊ auſtero et ſtiptico coquat̄.deſiccat eñ̄ fortit̄
B oīa q̄ ꝯ naturā ſūt hūida.¶Folia aūt eiꝰ viri-
dia trita et cathaplaſmatibꝫ appoſita in ano
emorroidas rep̄mūt.⁊ ex ꝑcuſſiōe in ocul'ſin-
C kyſim factā ſuppoſita iuuāt.¶Itē fo.eiꝰ adhi
bita ſuffuſiōes oculis detergūt. Sanguinem
D vulneribꝫ impoſita ſiccāt.¶Pau.ca.ð ſcabio
oſa Scabioſa ca.ē ⁊ ſic.in.ĳ.g̃.Ualet ꝯ ſcabiē
⁊ alopiciā.⁊ ſuccꝰ eiꝰ lūbricos necat.Fumꝰ vi-
ni decoctiōis eiꝰ valet ꝯ emorroidas.¶Con-
tra ꝯdilomata q̄ atricia dicunt̄ fiat emplm̄ de
F ſuper ex ipſa herba.fumo tñ̄ priꝰ recepto.¶Di
cit̄ q̄.ſ.Urbanꝰ ad petiōez cuiuſdā ſororis ſue
anhelantis ſup ſcabioſe ꝟtutes qm̄ ipē ꝯtinue
vtebat̄:miſit ſibi infraſcriptos ꝟſus.Urbanꝰ
pro ſe neſcit preciū ſcabioſe.Nam purgat pe-
ctus quod ꝯprimit erga ſenectus. Lenit pul-
monem:purgat laterū regionem. Apoſtema
frangit.ſi locū bibita tangit.Tribꝫ vncta fo-
ris:antracē liberat horis.

Capitulum.cccc.xviĳ

ſ. Scalongia grece:latine Cepucia

Operationes

¶Gal.ĳ.de cibis ca.de ſcalongĳs. Sunt ſca- A
longie ex genere bulbi.comedit̄ eñ̄ ipſorū ra-
dix ſine folĳs.habet aūt in ſeipſa amarā et au-
ſterā ꝟtutē notabiliter per quā ſtomachū reſo
lutū excitat aliq̄liter.appetitui non ꝯtrariatur
neq̄ expuere aliq̄d indigentibus ex pectore et
pulmone.et quidē ſubſtantiā corpis groſſio-
rem et viſcoſiorē hñs.amaritudo eius contra
agit groſſiciei.ſiccare viſcoſa.⁊ groſſa apta na
ta:ſicut in his que de medicinis dicta ſunt.ꝓ-
pter quod ſi bis decocte fuerint nutritiue ſunt
magis.contrariantur autē iam expuere indi-
gentibus tanq̄ȝ vtiq̄ȝ depoſito toto amaro
¶Comedere autē ipſas melius tunc cū aceto B
ſimul et oleo et garo.Etenim delectabiliores
ſunt et minus inflatiue:⁊ magis nutritiue ſub
tiliores ad digerendum.Abundantes autem
ſcḋm eſum ipſorum quidam manifeſte ſenſerunt
et ſperma plus habentes promptiores facti
ad venerea.preparant autem ⁊ hos homines
multiformiter.Non enim ſolum elixos per a-
quam ſed et vaſa ex ipſas valde preparata cō-

ponūt: poſt friſturā q̄ȝ aliȷ̄ offerūt. Multi autē aſſantes ſuper lar multam decoctionē nō ſuſti nent. ¶ Contenti ſunt autē valde modica: neq̄ȝ omnino predecoquunt gaudentes ipſorū ama ro ⁊ auſtero ſapore ſaluato: prouocat enī ipſos magis ad eſum. ¶ Sed inflationem ⁊ tortionē inferunt non digeſti. Ex his quidem itaq̄ȝ qui ſic comeduntᷣ non boni chimi alimentum fit.
¶ Ex his aūt qui amplius decoquuntᷣ aut bis vt dictū eſt: groſſior quidē chimus. melior autē quantū ad digeſtionem. ⁊ nutritiuus fit. Cale faciunt autē manifeſte: ⁊ aliquid aromatizans inſinuant: ⁊ vrinatiue ſunt.

Capitulum. cccc.xix.

SCamonea latine. Grece Diagridion. Arabice ſcamonea. Sera. lib. aggre. capi. ſcamonea. aucto. Dyaſco. Sca monea eſt planta habens ramos multos egre dientes ab vna radice longitudinis q̄tuor bra chiorum: ſup quos eſt viſcoſitas adherens ma nui: ⁊ parū horre. Et habet folia ſimiliter pilo ſa: ⁊ ſilia folijs plante leb leb. i. volubilis agre ſtis aut folijs cuſſus. i. edere: niſi quia ſunt mol liora folijs cuſſus. ⁊ habent tres angulos. ⁊ ha bent flores albos: rotundos: cōcauos: ſiles in figura ſua cartal: id eſt tube h bēs grauē odo rem. ⁊ radicē habet groſſam ſicut pollex. albā grauis odoris plenam lacte. Et colligitᷣ ſm̄ hunc modū. Nam vulneratᷣ virga ⁊ radix eius et fiūt fouee iuxta vulnus: ⁊ humiditas manās a vulnere in foueis illis: que poſtea colligitᷣ in cocleis. Quidam vero fodiunt circa radicem ⁊ ſternunt ibi folia: tūc ⁊ vulnerata radice qḋ de humiditate egreditur ſuper ſubiecta folia colli gunt. poſtea ſic dimittunt donec illa humidi tas deſiccata fuerit quā reponunt. ⁊ melior ex illa humiditate que eſt ſcamonea: eſt que eſt cla ra leuis ⁊ ſimilis in corpore ſuo glutino: quod fit ex corijs boum: habens gibboſitatem. ⁊ eſt ſpongioſa. et eſt illa que defertur ex locis myſie ⁊ ex terris aſie eſt huiuſmodi. Et ille qui vult eli gere ſcamoneam ⁊ colligere ipſam: oportet q̄ non ſit contentus vtrum albeſcat: aut non al beſcat quando tangitur cum lingua. quia ideȝ contigit: quādo ipſa eſt adulterata cū lacte titi malli. Verūtamen diſcernitur quando non eſt admixtum: eo q̄ non adurit nec mordicat lin guam aduſtione et mordicatione forti. Nam hoc accidit quando eſt ſibi mixtum lac titimal li. ⁊ deterior ſpecierū ſcamonee eſt illa que de fertur ex ſeni ⁊ ex paleſtina: quia iſte ſpecies am be ſunt male adulterate cum titimalli lacte: et cum farina ordei. Et eſt calida ⁊ ſicca in tertio gradu.

Operationes

¶ Serapion. Sunt autē qui accipiunt ex ra dice plante ſcamonee: et coquunt eam. ⁊ dant elixaturā in potu ⁊ purgat. Et aſſumitur radix plante ſcamonee: et coquitur illa cum aceto et teritur contritione forti. et conflatur cū farina ordei. ⁊ fit emplaſtrum iuuatiuum ſciatice. A

¶ Et quando lana inuoluitur in ſucco radicis eius. et ſubijcitur pregnanti facit aborſum. Et quando miſcetur cū melle ⁊ oleo ⁊ liniuntᷣ cum ea exiture ſoluit eas. ⁊ quando coquitur cū ace to. et linitur ſcabies vlcerata excoriat eam. Et quando miſcetur cum oleo roſato. ⁊ linitur ca put cum ea confert ſode antique. B

¶ Et idem auctoritate Galieni. Calida eſt et ſicca in tertio gradu. Et eſt calidior pipere. Et idem auctori. Pauli. Scamonea abſtergit cu tim. ⁊ meliorat colorem. ⁊ mundificat baras. ⁊ aufert doloreȝ capitis antiquum. quando ad miniſtratᷣ cum oleo roſaꝝ ⁊ aceto. ⁊ infunditur ſup caput. et melior ex ea eſt vergens ad colorē celeſtē quando frangitᷣ. ⁊ eſt in fricatione ſua ſi cut coclea fracta. Et illa que colligitᷣ in monti bus kem eſt huiuſmodi. Et mala eſt cuiꝰ color vergit ad nigredinē. ⁊ figura eius eſt rotunda ⁊ alteriꝰ coloris ab illa. C

¶ Et modus rectifica tionis prime ſpeciei que eſt bona eſt q̄ acci D

piaꝛ citoniũ:ꝛ abſcindaꝛ de capite eius rotula.
ꝛ fodiaꝛ mediũ ei9: ꝛ intromittaꝛ ibi ſcamonea
Deinde ponaꝛ cooptoriũ qḋ fuit abſciſſum et
firmeꝛ. Demũ inuoluaꝛ ſup ip̄m paſta: ꝛ ponaꝛ
in furno nõ multũ calido. ꝛ dimittaꝛ donec de
ſicceꝛ. et doſis eius ita p̄parata ſit ab vno da-
E uich vſq; ad duos. ¶ Et ſcias ꝙ ſcamonea nõ
mutaꝛ neq; minuiꝛ. acuitas eius circa ſpacium
xxx. vſq; ad. xl. annos: niſi illa q̄ eſt p̄parata ſi-
cut diximus. nã illa que eſt preparata qñ tran-
ſierit longũ tempus ſup ipſam: amittit virtutē
ſuã. ꝛ ꝓpter hoc oportet ꝙ prepares eã qñ volu
eris eã adminiſtrare. ꝛ qñ ſumiꝛ ſcamonea plus
ab ea quãtitate quã diximus fortaſſe inducit
anxietatē ꝛ languorē ꝛ ſudorē frigidũ ꝛ ſinco-
pim et fluxũ donec moriꝛ. Et doſis eius cõue-
F niens eſt a. vi. granis ordei vſq; ad. xx. ¶ Et de
proprietate eius eſt ꝙ expellit colerã ꝛ humo-
res viſcoſos. et attrahit ſupfluitates malas a
corpore. ꝛ multi ex his qui ſunt calide cõplexio
nis poſtq̄ ſuſceperũt eam incurrũt febres acu-
tas. Et ab ea cauere hoib9 melius eſt: niſi ma-
gna neceſſitas incũbat. ꝛ tunc accipiat ſm for
G mã ꝛ quantitatē quã diximus. ¶ Et idē aucto.
Aben Meſuay. Laxat fortiter ventrē: ꝛ nocet
ſtomacho et epati: ꝛ diminuit appetitũ cibi. et
inducit anxietatem ꝛ nauſeam. Et rectificatio
eius eſt ꝙ admiſceꝛ ei aniſum ꝛ daucus ꝛ ſemē
apij: ꝛ radix piperis. ꝛ admiſcere cũ oleo amig-
dalino eſt bonũ. Et ſcamonea non debet mul
tum terere: ne adhereat ſtomacho vt nocet ei
Et oportet ꝙ nõ bibaꝛ ſimpliciter: ꝛ ſumatur
cum magna cautela. Et fit doſis eius ab vna
H kyrat vſq; ad tres. ¶ Johannes Meſue capi.
de ſcamonea. Scamonea eſt ſolutiuũ magnũ
Et dixit Democritus ꝙ eſt diſſolutiuũ anto-
nomatice: ꝛ ꝙ eſt genus ſolutiuoꝝ ꝛ generali9
ſup oĩa ſolutiua. Fit aũt ex ſucco cuiuſdã ſpe-
ciei volubilis: cuius folia ſunt in modũ ſagitte
alate. Naſciꝛ autē in antiochia Armenia: ꝛ co
raſceni in partib9 arabie ꝛ thurchie. ꝛ plurĩmũ
naſciꝛ in terra noſtra: ꝛ eſt mala. ꝛ credo ꝙ diſ-
poſitio loci ꝛ modus culture ꝛ ars in faciendo
I auxiliaꝛ: vt ſit bona vel mala. ¶ Modi autem
opationis eius ſunt q̄ttuor. Primus eſt vt ac-
cipiaꝛ radix eius poſtq̄ euelliꝛ a terra: ꝛ fiãt in-
ciſiones in eo ꝙ apparet ſup terrã ꝛ inueniꝛ: qḋ
egrediꝛ poſt diē: ꝛ eſt res ſicut gũmi. ꝛ dimittiꝛ
exiccari ꝛ conſeruaꝛ. Secundus eſt: extirpanꝛ
poſt illud totaliter radices ꝛ inciduntꝛ. ꝛ colligi
tur lac eorum fluens: ꝛ decoquitur cũ facilitate
ꝛ exiccaꝛ ſoli. ꝛ fiunt inde forme ꝛ ſigillantur. et
huius ſcamonee color eſt ſubalbidus aut vari9
Tertius eſt: teruntꝛ adhuc radices poſt illud: ꝛ
extrahiꝛ ſuccus. ꝛ fit ſicut dixim9 ď decoctiõe

ꝛ alijs. ꝛ ſigillant alio ſigillo. nunc autē fides ſi
gillorum perijt. Et hec ſcamonea eſt groſſa: ni-
gra ꝛ ponderoſa. Quartus eſt: teruntur flores
eius ꝛ ſtipites: ꝛ extrahiꝛ ex eis ſuccus ꝛ fit ſimi-
liter. Et hec eſt ſcamonea nigra attinens viridi
tati. ꝛ eſt grauis odoris. ¶ Electio. Melior ve
ro eſt antiochena: ꝛ armena eſt poſt hãc. Que
vero fit in partibus noſtris ꝛ in coraſceni ē ma
la prorſus. Et melior adhuc eſt que eſt prime
forme: ꝛ que eſt ſecũde poſt primam. ꝛ alie ſunt
male: ꝛ deterior viridis. Adhuc autē qui lau-
dauerunt ſcamoneam in quinq; proprietatib9
laudauerunt eam. Prima eſt vt ſit in colore cla
ra ſicut gũmi. ꝛ proprie ſpecies eius prima: aut
ſubalbida: aut varia. Secunda vt ſi tangatur
confractũ eius cũ aqua vel ſaliua fiat ſicut lac:
Tertia vt ſit tenera multe facilitatis ad fran-
gendum ꝛ puluerizandũ. Quarta vt ſit ponde
ris leuis. Quinta vt ſit odoris proprij boni: nõ
grauis. Remota vero ab his proprietatibus
non eſt bona. ¶ Conſeruatur autē per annos
xx. ſed quanto antiquior tanto debilior. Cali-
de complexionis eſt in tertio gradu: et ē ſicca
in primo. Et eſt in ea de acuitate minus q̄ in
planta ſua. Et credo ꝙ ars in faciendo ipſam
frangit ex acuitate eius aliquid: et in ea eſt ama
ritudo. et ipſa quidem eſt abſterſiua: inciſiua ꝛ
reſolutiua cũ attractiõe multa. cuius attractio
extendiꝛ vſq; ad multũ remota. ¶ Rectificatio
Quattuor ſunt ei familiaria que in corpe ma-
gnitudinem nocumentorũ imprimunt. Eſt eñ
in ea ventoſitas mordificatiua: ꝛ faciens in ſto
macho ſubuerſionē ꝛ nauſeam ꝛ eſtuationem
laborioſam. Secundũ: q2 inſunt ei caliditas ꝛ
acuitas habilis inflãmari. et propter hoc facit
cadere in fe. ꝛ ſitim: ꝛ proprie quando inuenitur
patientis preparatio. Tertiũ quoniã fit p ipſaꝫ
attractio vehemens dilatatio orificiorum ve-
narum: quia facit cadere in immoderatũ flu-
xum: quoniã eſt in eo ſeroſitas operans ad ex-
coriationem viſcerum. quare generat dolores
acutos pungitiuos. et facit cadere in diſſinte-
riam ꝛ tenaſmon. Quartum eſt proprietas et
operatio ſua: quibus fit impreſſio nocumenti
in membra que ſunt minere virtutum: ſicut cor
epar: ſtomachus: et ſimilia eis. ¶ Auxiliandũ K
igitur ex his cũ rebus quibus proprietate ꝛ vir
tute nocumenta tolluntꝛ. ſicut verbi gratia: ob-
uiamus ei quo primo dixi adiuuando: vt reſol
uatur vapor eius turbidus ꝛ inflatiuus: faciēs
ſubuerſionem ꝛ laborem. Et ad hoc auxiliatur
nobis decoctio in pomo: digerit eñ ꝛ maturat
et reſoluit ꝛ excludit vapores eius: ꝛ aufert ſero
ſitatem eius. Et miſceantur etiã in decoctione
illius que ventoſitatem reſoluũt: ꝛ carminant

⁊ adiuuant ad illud ſicut daucus proprie ⁊ galanga: ⁊ ſemen feniculi ⁊ ſemen apij: ⁊ ſimilia.

O ¶ Et dico ꝙ decoctio eius generaliter: ⁊ ꝓparatio eius auferẽs plura ex nocumẽtis q̃ diximꝰ. Et obuiamus ei qḋ diximus in ſecũdo: miſcendo in decoctiõe eius aliq̇d ꝟtute refrigeratiuũ ⁊ operãdo vt frangat̃ acumen ⁊ inflãmatio eiꝰ Et ad h̄ auxiliat̃ nobis decoctio eius cũ his q̃ extinguunt ⁊ leniunt: ſicut eſt muſcillago pſillij ⁊ aqua eius ⁊ carnes prunoꝝ: ⁊ ſuccus roſarũ: ⁊ aqua violaꝝ et viole recentes: ⁊ inuolue ipſaꝫ aute coctionẽ eius in oleo roſarũ: aut violato auferunt hoc nocumentum ab ea.

P ¶ Et ſuccus citonioꝝ muſoꝝ ⁊ ſumach ⁊ ſpodium faciũt ſimiliter. Et obuiamus ei qḋ diximus in tertio: miſcendo ei in decoctione q̃ adiuuãt virtutes membroꝝ: ⁊ auxiliant̃ in aggregatione ⁊ corroboratione partiũ laxarũ. ⁊ ad hoc auxiliant̃ nobis maxime res ſtipticitatem habẽtes: ⁊ oĩa que auferunt ſuperfluitatẽ acuminis eius: ⁊ remouent ſubtilitatẽ ⁊ virtutẽ penetratiõis ipſius: ſicut eſt maſtix: citonia ⁊ ſuccus eoꝝ. ſunt eñ rectificatiuũ bonũ. Mirabolani quoqꝫ citrini ſunt mirabiles in hac operatione ⁊ aloe ſimiliter.

Q ¶ Et obuiamus ei qḋ diximus in quarto: miſcendo res q̃ aggregant duas intentiões. Prima eſt acquirere ei facilem egreſſum. ⁊ h̄ cũ rebꝰ expellentibꝰ cito audaciã eius: ⁊ facientibꝰ cã deſcendere. Et ad hoc auxiliat̃ nobis adminiſtratio eius cũ rebꝰ lubrificãtibꝰ. ſicut eſt muſcillago pſillij ⁊ carnes prunoꝝ. Et ſciuiſti ꝙ compreſſiua citonia: ⁊ maxime ſumpta poſt medicinam. ⁊ proprie poſtq̃ꝫ incepit educere feſtinare faciunt eius egreſſionem.

R ¶ Et ſciuiſti ꝙ aqua calida poſt medicinã traſmutat audaciã ipſius ⁊ debilitat virtutẽ eius.

S ¶ Et dixit Rufus eis qui ſumpſerũt ſcamoneã de melioribꝰ rebus: eſt ad expellendũ audaciã eius: vt poſt quattuor vel quinqꝫ horas poſt q̃ꝫ ſumpſerunt eum pſilliũ cõquaſſatũ cũ aqua tepida aut oleo roſaꝝ. ſumãt ⁊ poſt horas duas eius infuſionem mirabolani tribue: ſic eñ non timent̃ nocumenta eius. Secunda eſt reprimere eius virtutẽ acutã ⁊ ſeroſitatẽ. ⁊ hoc facimus cũ auxilio reꝝ humidaꝝ ⁊ vnctuoſaꝝ: ſicut eſt draganthũ ⁊ oleũ roſaꝝ ⁊ amigdalaꝝ. Et obuiamus ei qḋ diximꝰ in q̇nto: ꝙ eſt theſaurus totius opationis: ⁊ illḋ eſt acq̇rere ei bonitatẽ cũ medicinis mẽbra ⁊ virtutes cõfortantibꝰ. et ad hoc auxiliant̃ nobis medicĩe cordiales frigide: ⁊ medicine ſtomatice. Et auxiliant̃ nobis ars ⁊ modus preparationis: ſicut iam diximus.

T ¶ Modus rectificationis eius eſt ſm ꝙ narrauit Rufus decoquere ſcamoneam in citonio poſt inuolutionẽ eius ⁊ reuolutionẽ fere p diem in oleo roſarũ aut violarũ aut amigdalarũ. et poſt illud teratur faciliter; ⁊ voluatur ⁊ reuoluatur in ſcutella vitrea vſqꝫ dum ſiccetur cũ infuſione mirabolanorum citrinorum facta in ſucco citoniorum. tunc fiunt ex eo trociſci quantitate quarte. ʒ. i. ⁊ ſit doſis trociſcus vnus. ſolutione eñ educit abſqꝫ moleſtia. Modus autẽ alius ſm eundẽ ſatis bonus. Decoquit̃ ſcamonea cũ priori doctrina: adiungendo ei mirabolanos citrinos ad quantitatem tertie partis ipſius. deinde accipe ſemen aniſi feniculi: daucia na. ʒ. ij. decoque cum ſucco citonioꝝ cũ facilitate: ⁊ cola et vtere deſiccatione ⁊ inuolutione: ſicut hic proximo diximꝰ. Inquit Rufus. Sit tua addere ⁊ minuere et mutare: ſm qḋ exigit diſpoſitio.

¶ Inquit Galienꝰ. Miſcui ſcamoneã cũ ſextuplo ipſius manue: ⁊ triplo eius ſucci roſaꝝ poſt bonitatẽ coctionis eius in pomo. Et inueni ex modis preparationis eius hunc modum ſatis laudabilem: emendantem plura ex nocumẽtis que timentur per ipſam. Et aliquando miſcui medicinas cordiales. aliquando alia ſicut res exigebat. Inquit Hamech. Accipe duplũ eiꝰ floꝝum violaꝝ: ⁊ medium põderis ipſius liquiricie. ⁊ inuolue in oleo roſarũ: ⁊ fac trociſcos. ʒ. i. ⁊ ſit doſis eorum vnus. V

¶ Inquit Humay. Diſſoluatur cum oleo violarum aut amigdalino et pauco maſticis. et p diem ⁊ diem agitet̃ in ſole cum adminiſtratiõe olim paulatim poſt hoc agitet̃ p diem ⁊ diẽ cũ aqua roſaꝝ: in qua fuerit diſſolutũ bdelliũ ⁊ exiccet̃ ⁊ decoquat̃ in citonio. Poſt hoc cũ tertia parte mirabolanoꝝ citrinoꝝ fiant trociſci. Et ſit doſis. ʒ. ß. Inquit Paulus. Zinziber ⁊ piper longum ⁊ aniſum: admixta decoctione ipſius: ⁊ proprie in pomo acetoſo aut pontico remouet nocumenta ipſius. X

¶ Modus rectificationis ipſius ex inuentione noſtra. Decoquant̃ fruſtra eius inter amigdalas tritas multas poſt preparationẽ eorũ inter folia ſepeliendo ea in cinere calido. ⁊ poſt diem abiectis amigdalis diſſoluant̃ in aqua citoniorum acetoſorũ: in qua bulierit ſpica ⁊ aniſum. ⁊ ex ſpeciebus ⁊ ſeminibus redolentibꝰ: ⁊ deſiccetur. Deinde cũ pauco maſticis ⁊ bdellij decoquat̃ in pomo citonio inuoluto in maſſa. deinde fiãt trociſci vncia vna. Et ſit doſis vnũ Operatur eñ ſine nocumento. Y

¶ Modus alius preparationis predicte. Miſceatur quantum ipſa eſt de ſumach. ⁊ quanta parte eius de ſpodio. ⁊ fiant inde trociſci ſicut priores. ſunt eñ vltimi. Diſſoluat̃ ſcamonea cũ octuplo eius mine. ⁊ cum pauco ſpice poſt in Z

ſolutionem eius in oleo roſaꝝ aut amigdaliū.
Et decoquatur cum facilitate: emendatur enim a ſua malicia. Et ſciuiſti ꝙ aloe frangit malicias ei⁹ ⁊ mirabolani magnificant eam. Et decoctio eius in ſucco portulace: aut aqua ſeminis ipſius auferunt plura ex nocumentis ipſius. Et medicine cordiales: aut ſtomatice calide: aut frigide: ſm ꝙ res exigit: frangunt maliciā eius. Et oportet ꝙ fiat decoctio eius cum facilitate. Impetuoſitas enim in decoctione addit in maliciam eius. Et iſta ſicut ſciuiſti de trituratione modicū ſuſtinet. quapropter in trituratione ipſius non nimiū inſiſtatur. Ex rebus autē facientibus facilem et velocem egreſſum eius a corpore ſunt citonia q̄n in confectionibus ⁊ electuarijs ſimul miſcentur: ⁊ ſimiliter mirabolani. Ipſi enim ſunt de cito eam deponentibus. Et ſimiliter ſi ſupra eam poſt ſpaciū bibatur. Et ſciuiſti ꝙ aqua calida expellit maliciam eius: et
Aa aliqua alia ſimiliter ſicut diximus in canone.
¶ Solutione educit colerā cū facilitate: ⁊ attrahit eā a ſanguine ⁊ venis vehementer. et ei⁹ operatio eſt ſicut operatio furioſi. Et ipſa eſt inimica cordi: ſtomacho ⁊ epati ⁊ inteſtinis. Et eſt ex facientibus nauſeam ⁊ conturbationem in viſceribus. ⁊ ex ſubuertentibus ea. ⁊ facit ſitim. ⁊ debilitat appetitū cibi. Et ex ea ⁊ myrra ⁊ oleo ⁊ ſucco agreſti ⁊ pauco apio fiūt trociſci. ⁊ cū vino pontico: et proprie cum vitellis oui ⁊
Bb aceto forti.
¶ Sanat ſodam antiquam ⁊ frigidam: ⁊ proprie emigraneā difficilem. Et ſi ponatur ſupra dentē remouetur dolor eius ⁊ corroſio. Et ſi ſuper ſcrofulas: ⁊ proprie cū ſucco apij dauci: delet eas. Et ſi fit linimentum ex vino coꝝ cum ſucco ſiſimbrij ⁊ aceto: ſed loco apij ponitur caſtoreū: ⁊ linitur in poſteriori parte capitis. ⁊ eſt magnū iuuamentum ad ſuber ⁊ litargiam. Et quando ſcamonea ſupponitur cum lana educit menſtrua ⁊ facit aborſum. ⁊ ipſa quidē curat morſus ſcorpionis: proprie deſup linita cum ſucco mente: aut cum vino. Vitent aūt eius acceptionē qui calide ⁊ ſicce nature ſunt: eſt autē paratus cadere in febres. Hij autē qui ſumunt ipſam: timeant eſtus et frigus: ⁊ abhorreant fructus: et proprie frigidos: ⁊ aquam veri frigoris: ⁊ ſomnum prolixum ſuper eam: ⁊ excitātia ſuperbiā animi. Conſeruatur autem ſcamonea per annos duodecim. Doſis eius eſt a granis q̄nqꝫ vſqꝫ ad duodecim.

Capitulum. cccxx.

Saxifraga. Pandecta. Saxifraga eſt herba ſimilis pimpinelle. non differens niſi in piloſitate: quia pimpinella eſt piloſa: ſed ſaxifraga non habet pilos. Vñ verſus
Pimpinella pilos: ſaxifraga non habet vllos.

Operationes.

¶ Paulus capi. ſaxifraga. Saxifraga calida eſt et ſicca in tertio gradu. A
¶ Et valet contra ſtranguiriam: et vitium lapidis: et dolorem yliacum. B

Capitulum. cccxxi.

Stafiſagria. yſid. Stafiſagria eſt herba que habet folia quaſi vitis: ⁊ caules rectos emittit. ſemen habens in folliculis viride ac trigonium in modum ciceris aſperum fuſcum: intus album ⁊ amarum. Naſcitur in locis humidis.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Stafiſagria quam latini pedicularium vocant: naſcitur in locis vmbroſis. A
Et ſunt folia eius viti agreſti ſimilia: diuiſa et

ſciſſa tanq̄ malua agreſtis. haſtas hn̄s lon/
gas erectas et nigras. Semen eſt ei ſimile yſa/
ci et flores. Qđ ſemē in viridioribus folliculis
eſt obtectuꝫ. q̄n teritur eſt nigrū: interius albū.
guſtu viſcido et acri et calido.
B ¶ Grana eius quindecim accepta cū mulſa vo
mitibꝰ excludunt pingue flegma. verū hij q̄ ac/
ceperint mulſaꝫ bibāt ꝛ deambulēt. q̄m offoca
tiones citius preſtant: et gulam exaſperant.
C ¶ Trita ꝛ bibita pediculos interficiūt: ſcabiē
et pruriginem tollunt. Cum aceto dixa ꝛ ore re
tenta facere poſſunt omnia ſupradicta.
D ¶ Reuma gingiuis abſtinent. tumores faucū
ſpargūt. miſcent' in malaginatibꝰ calidis. Se/
men tritū ꝛ oleo mixtū necare lendines ac pedi/
culos eſt manifeſtū. Conueniens quoqꝫ pro/
batur in apo flegmatiſmo faciendo: vel aſperi
tatibꝰ effectis quos greci ſtigmata vocant: ob
recorporationem faciendam.
E ¶ Auicenna. Stafiſagria eſt vuapaſſa mon/
tana: cuius granū eſt ſicut cicer nigrū. In ter/
tio gradu eſt calida et ſicca. ꝛ eſt aduſtiua: cor/
roſiua: acuta: acris. Interficit pediculos: ꝛ pro/
prie cū arſenico. ꝛ confert alopicie antique lini
ta. Eadē cū arſenico vel ſola ponit' ſup ſcabies
coriationem: ꝛ maſticat' ad extrahendū ex cere/
bro flegma et humiditatem.

¶ Ex ea quoqꝫ in aceto cocta colluit' os ad dē F
tium dolorem et gingiue humiditatē. Preterea
ſanat alcola cum melle: ꝛ bibunt' ex ea quinde/
cim grana cum mellicrate: facitqꝫ chimū viſco/
ſum vomere. In eius t̄m bibitiōe timor eſt: q̄m
ipſa veſicam vlcerat.
¶ Conſtantinus. Stafiſagria in tertio gradu G
eſt calida et ſicca. habet acumen quo cum ma/
ſtice vel olibano maſticata multum a flegmate
caput purgat. Linguamqꝫ propter flegma ag
grauatam alleuiat.
¶ Gargariſata quoqꝫ caput de groſſo ꝛ viſco H
ſo flegmate mundat. Cum aceto cocta dentiū
dolorem ac gingiuarū putredinē curat. Ster
nutatio de illa ꝛ nigella vtriſqꝫ in aceto coctis
iuuat in opilatione venarum ytericos. mixta
vero cum auripigmento et oleo valet cōtra ſca
biem ac pediculos.
¶ Pandecta cap. cccxiij. Haberas arabice vel I
numbaſas. grece pediculicida. latie ſtafiſagria
vel pedicularia vel granū capitis: vel paſſula
montana: vel roſa regis.
¶ Serapion libro aggrega. capi. Haberas ſi K
ue habeltos: auct. Dya. Eſt planta habens fo/
lia ſimilia folijs vitis agreſtis inciſa ſicut folia
malue agreſtis. et habet ramos longos.
¶ Galienus ſexto ſim. farma. ca. Stafiſagria L
ſcḋm tranſlationem arabicaꝫ. Eſt acuta fortiter
multum. Et virtus eius eſt calida adurens et
attrahit ꝛ abſtergit abſterſione forti.
¶ Auerrois quinto Colliget capi. de Stafi/ M
ſagria. Eſt calida ꝛ ſicca in tertio gradu.
¶ Auicenna libro. ij. de Stafiſagria. Eſt cali/ N
da et ſicca in tertio gradu.
¶ Galienus. Facit deſcendere a capite quādo O
maſticatur: aut fit gargariſma cum ea: flegma
multum. Et conuenit cū egritudinibꝰ cū quibꝰ
eleuat' cutis. et conuenit ad pruritum. Partici
pat autem adultiue cuiuſdam virtutis.
¶ Dyaſco. Grana quindecim accepta cū mul/ P
ſa flegmata pinguia vomitibus excludit. Ve/
rū qui mulſam acceperint aſſidue bibant et de/
ambulent: q2 offocationes citius preſtat: et gu/
lam aſperat. Trita et bibita pediculos necat.
¶ Auerrois. Quando maſticatur trahit fleg/ Q
ma et ſuccuo ſuus mundificat caput per nares
Et electuarium eius valet ad morbuꝫ caducū
et morfeam: et menſtrua educit.

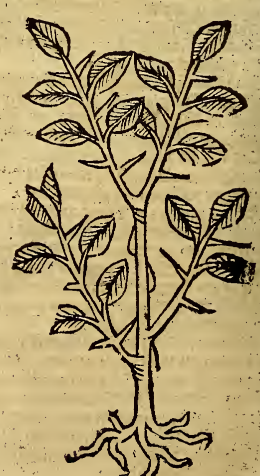
Capitulum. cccxxij.

SAnguis draconis latine: grece ſindri-
chis egilos: ara. demalachoem: Sera
pio li. ag. ca. demalachoē aucto. Dya.
Demalachoem vel ſindrichis egilos. i. ſanguis
dracōis qui fit ex arbore q̄ eodē noīe nūcupat.
et eſt plāta hñs virgas vnius palmi lōgas aut
plus: ſiles fuſis in quib9 filat. ſup q̄s ſunt folia
parua ſimilia folijs coriandri. quoꝝ color ver-
git ad rubedinē. ꝛ habent viſcoſitatē ꝛ odorem
fortem: nō tñ malū ſed propriū odorē medici-
narū. Et in ſūmitatib9 ramoꝝ ſūt corone rotū-
de ꝛ flores albi in p̄ncipio natiuitatis coꝝ. In
fine ꝟo fiunt aurei. Naſcit in terra culta.

Operationes

A ¶ Sera. auc. Gal. Sindrichis. In plāta iſta
eſt res q̄ abſtergit. ꝛ eſt in ea humiditas multa
et ipſa infrigidat paꝝ. et cū hoc eſt in ea parua
ſtipticitas. et ꝓpter hāc cauſā ꝓhibet generati
onē apoſtematū. Et quidā noīant plantā q̄ dr̄
egilops noīe huius plāte. ꝛ eſt planta ſilis huic
plāte in oib9: niſi qr iſta plāta eſt ſupior in ſtipti
citate ab ipa. ꝛ ꝓpter hāc cauſā ꝯfert ſanguini
ꝛ vlceribꝫ inteſtinoꝝ: ꝛ fluxui mēſtruoꝝ ſupfluo
B ¶ Idē auc. Cōſtan. Succus huius plante eſt
ſanguis draconis dictus. ꝛ eſt rube9 fortis ru-
bedinis. ꝛ ſapor ei9 eſt ſtipticus. ꝛ virt9 ei9 eſt q̄
īfrigidat ꝛ deſiccat in. iij. gdu. vñ ꝯglutiat vul-
nera q̄ fiūt a ꝑcuſſione. ꝛ ꝯfert fluxui ſanguis ꝛ
vlceribꝫ īteſtinoꝝ. ¶ Et idē auc. Dya. Iſta plā
ta qñ terit bñ ꝛ ponit ſup vlcera cū ſanguie ſuo
cōglutinat ea: ꝛ ꝓhibet apationē eoꝝ. ꝛ ſcindit
fluxū ſanguinis mēſtrui. ¶ Et ſit eucatiſma ex
decoctiōe eius: in q̄ ſedēt mulieres. ꝛ abſcindit
fluxum humiditatū antiquarū matricis. ¶ Et
bibit ex decoctione eius ad vlcera inteſtinorū.
et confert inciſionibus carnis: ꝛ incarnat ea.
¶ Et qñ fit ſuppoſitoriū cū eo ſtringit ventrē: et
ꝯfortat ſtomachū interi9 ſumptus ꝛ exteri9 po
ſitus. Sanguis draconis fri. ꝛ ſic. eſt ꝯplexio-
nis in tertio gdu. Eſt aūt eligendus q̄ interius
eſt clarus ſicut miniū. Sophiſticat quandoq̄
cum puluere miniȷ: et cū alio ſucco indurato.
¶ Cōtra fluxū ſanguis e naribꝫ imponat pul-
uis ex eo: ꝛ fricent nares vt puluis adhereat ru-
pture venaꝝ. Fiat etiā ſinapiſma ex eo ꝛ albumi-
ne oui ꝛ aqua roſaꝝ circa frontem ꝛ timpora.
¶ Cōtra emoptoicā paſſionē, vitio ſpūaliū te-
neat puluis ei9 ꝛ gūmi arabici ꝯfectus ex aq̄ ro
ſaꝝ, infuſiōis dragāti: ꝛ patiēs poſtea trāſgluti-
at. Si ꝟo fiat vitio nutritiuoꝝ det cū ſucco plā
taginis. ¶ Idē. Fit vſus ꝯ diſſinteriā: ſi fiat vi-
tio ſuperioꝝ. ſi vitio inferioꝝ initiat ꝑ criſtere cū
ſucco plātaginis ꝛ aqua or. ¶ Suppoſitoriū
factū ex eo ꝛ ſucco ſanguinarie valet cōtra ma
tricis fluxum: ꝛ ꝯtra fluxū ſanguinis narium.

Capitulum.cccccxxiij

SArcocolla.grece.arabice anzaros.latine vo anzarura. Sera.li.aggre.capi. Anzaros.auc.Dyaſ.Eſt gūmi arboris ſpinoſe que naſcit̄ in terra Paras qḋ ſimilatur olibano ⁊ ſunt parua fruſta.⁊ color eius eſt ſub rufus ⁊ amari ſaporis. Et melior ex ea eſt que cito frangitur ⁊ deſiccat ſine mordicatione.et in ſapore eius eſt amaritudo.⁊ eſt calida ⁊ ſicca in primo gradu. Unde virtus eſt que glutinat: et abſtergit:⁊ maturat:⁊ reſoluit:⁊ incarnat:et aperit apoſtemata q̄ fiunt a percuſſione.¶ Galienus.viij.ſim.far.ca. de ſarcocolla. Sarcocolla eſt lachryma arboris ex Perſia.mixtam habens virtutē.Et emplaſtica quadā ſubſtantia:⁊ modicum ſtiptica.vnde immordaciter ſiccat:⁊ ꝓpterea vulnera poteſt conſolidare.

Operationes

A ¶ Dyaſcorides. Sarcocolla habet virtutem cōglutinatiuam vulnerū. et abſcindit humiditates que veniunt ad oculum ⁊ corrodit carnē corruptam que eſt in vlceribus:⁊ habet virtutem in obtalmia cum ponitur. Et proprietates eius eſt expellere lippitudines ab oculo plus alijs medicinis.maxime quando adminiſtatur cum amilo ⁊ zuccaro albo.

B ¶ Et idem auc..Arabari. Reſtaurat fracturā ⁊ incarnat vlcera.⁊ mundificat vlcera cū melle ⁊ qñ miſcetur cū albumine oui:aut cum lacte et deſiccatur.⁊ poſtea teratur ⁊ cribrat̄ ⁊ in puluere adminiſtrat̄:cōfert obtalmie.⁊ purgat flegma viſcoſum.Et doſis eius eſt quādo miſcet̄ cum alijs medicinis in decoctiōe.a.ʒ.ß. vſq₃ ad vnam.⁊ ipſa non ponatur ſola propter maliciam eius magnam.

C ¶ Et idem auctor.Habix. Sarcocolla acuta multum perforatiua.comedit carnes vlcerum: ⁊ habet in cura obtalmie proprietatem magnā ⁊ virtutem magnam:et virtutem potentem:et auferr lippitudinem oculorum: quando habēt obtalmiam.quod quidem non facit ita aliqua medicina.⁊ maxime quando miſcetur cū amilo et zuccaro albo.

D ¶ Et potio eius ad laxandum ventrē. Habet proprietatem iuuandi oculum et ventrem.⁊ ꝓprie ad purgandum flegma groſſum quod eſt aggregatum in iuncturis et inteſtinis ⁊ in ſcia et in geniculis.expellit ipſum cum fortitudine. et cum aliquantulo colore:⁊ iuuat medicinas alias ad exeundum ex corpore. Et fortaſſe vulnerabit oculum ad inteſtina. et excoriabit ea.⁊ inducit tenaſmonem propter ſuam acuitatem.

E ¶ Et ſi ipſa datur in potu alicui ſola: aut cum aliqua medicina.⁊ fuerit ille etatis complete inducit ei caluicium.⁊ facit cadere capillos omēs de capite ſuo. Et ſi fuerit iuuenis fit in hor mora. Et ſi fuerit ſenex:facit illud citiꝰ. Et melior ex illa eſt que teritur faciliter.que eſt albidior ⁊ in maioribus fruſtis. Et qñ fit cum oleo de nucibus:quia oleum nucis frangit acuitatē eius. et propter hoc non habet ipſa facere id qḋ diximus in corroſione: propterea quia oleum prohibet eam adherere.⁊ caliditas nucis frangit plurimum acuitatis que eſt in ea.

¶ Sed ſi preparas eam cū oleo amigdalarū pone de eo duplū aut triplū pōderis d ipo oleo ſi vis ipſam ponere in aliq̄bus pillulis. Sed ſi volueris ipſam adbibere ſolam ſine aliqua cōmixtione alterius medicine:pone plus pondere eius de oleo.⁊ pone de oleo de kerua quātitatē qua poſſit diſſolui ſolū:⁊ poſtea miſce cū alijs medicinis:⁊ cū oleo de kerua erit ſenibus conuenientior. Iuuenibus autē non eſt conueniens cum eo:quia calor nature iuuentutis nō fert calorem olei de kerua. F

¶ Et quātitas doſis eius ſimplicis poſtq̄ preparat̄ ſicut diximus eſt pōdus aurei vni᷒ vſq₃ ad pondus.ʒ.iij.⁊ quartā. Et meliores medicie que cōueniūt in admixtione eius ſunt ſerapinū ⁊ mirabolani: ⁊ turbit ⁊ aloe ⁊ armoniacum ⁊ bdellium iudaicum: ⁊ ſemen apij ⁊ ameos: ⁊ ſimilia horum ex medicinis. G

¶ Paulus capitulo de Sarcocolla: Sarcocolla calida eſt ⁊ ſicca in tertio gradu. Emplaſtrum factū ex ea ⁊ albumine oui ſuper tempora valet ad fluxum ſanguinis a naribus. H

¶ Puluis eius cū aqua roſaꝝ ꝯficiat ⁊ ſole exiccetur:⁊ iteꝝ cū aqua roſaꝝ ponat̄ i oculo. quia maculā conſumit ⁊ oculū clarificat. Contra tenaſmonem fumus eius per inferiora receptus ambo to impoſita valet. I

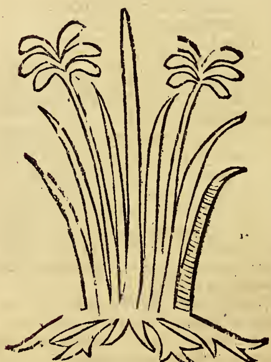
¶ Bulcaſim libro q̄ dr̄ Seruitor tranſlato a ſimone de Janua. Forma nutriendi ſarcocollā in lacte. Accipe de ſarcocolla bona alba groſſa:⁊ pone i vaſe vitreo amplioris orificij ⁊ mulge ſup eā lac aſine in q̄ntitate pauca ne infundatur in eo ⁊ liqueſiat:ſed remaneat ſic.⁊ pone ſubito i ſole vt cito deſiccet̄.⁊ qñ erit ſicca oportet vt iteꝝ mulgas ſm̄ q̄ntitatē quā dixi:⁊ ſemper caueas ne cooperias eam lacte: ne acceſcat lac anteq̄ deſiccet̄ ⁊ deſtruat̄.⁊ fac ita quater vel quinquies.⁊ cū hoc feceris: ſicca bene ⁊ cōſerua.⁊ ſi nō habes lac aſine paratum: fac cum lacte mulieris:quia eſt melius. K

¶ Auicē. Sarcocolla eſt arboris ſpinoſe gūma in qua eſt amaritudo:⁊ bona eſt illa que ad citrinitatem declinat ſimilis olibano. L

¶ Et dicūt quidā q̄ eſt calida in ſecundo:ſicca M

in primo. Eſt autē glutinatiua: ⁊ ideo conſoli-
dat et carnem creat. Valet etiam ad aurem ſa-
nioſam. Confert obtalmie. ⁊ ꝓprie lippitudini ⁊
fluxui oculi. proprie cum lacte aſine.

A ¶ Platearius. Sarcocolla eſt in ſecundo gra
du calida ⁊ ſicca. Et eſt gūma cuiuſdam arbo-
ris ex partibus tranſmarinis. Huius generis
alia eſt puluerem redacta: que facile ex alteri-
us pulueris admixtione etiam ſophiſticatur.
Alia vero groſſa reperitur. diu ſeruatur et glu
tinoſitate quam habet. Ineſt ei virtus con-
ſtringendi ⁊ conſolidandi. Eligēda eſt illa que
alba eſt: aut ſubalbida: aut gūmoſa. que in ma
iori quantitate reperitur. Reducta in puluerē.
non valet.

Capitulum. ccccxxiiij.

Spatula fetida. Herba eſt ſimi-
lis yrcos.

Operationes.

A ¶ Paulus capitulo de ſpatula fetida. Succus
eius eradicat morfeam albam ſi fiat vnguentū
ex puluere eius ⁊ puluere ſtaphiſagrie. flāmule
⁊ hermodactili: ⁊ de attramēto cōbuſto in olla
rudi cū aceto ⁊ axungia porcina vetuſta. et in-
ungatur ter in die. ⁊ cooperiatur cū folio cau-
lis et plantaginis.

Capitulum. cxv.

Sebeſten. Pandecta capitulo Sexce-
teſimotriceſimo ſeptimo. Sebeſten la-
tine. Grece Machalomagiata. Ara-
bice faulis ſebeſten. Et in lingua Perſica voca
tur mammilla canis. Unde. Sebeſten mam-
milla canis fert Perſica lingua. ¶ Serapion
libro aggregatoris capitulo Faulis Sebeſtē.
Aboauſemochiata ſunt nomina iſtius arbo-
ris fructificantes fructus dulces: nominant eos
gentes faulis ſebeſten. ¶ Et idem auctoritate
yſaac. Feneram mochiata eſt rotb in Arabia.
et eſt arbuſtum altum ſuper terram ſicut haſta
habens corticem cuius color vergit ad viridita
tem. et habet folia magna rotunda. et habet ra
cemos: quorum ſapor eſt dulcis: et vua eius ē
magnitudinis nucicule que poſtea glauceſcit.
cum maturatur. Et habet interius viſcoſitatē
albam. et granum quod eſt ſicut granum oli-
ue. Hic fructus colligitur et exſiccatur donec
paſſus ſit. ⁊ eſt illud quo vtimur in medicina. ⁊
eſt medicamen medium in complexione ſua in
calido et frigido.

Operationes.

A ¶ Yſaac auctoꝛ.vbi ſupꝛa. Sebeſten laxat ventrem febꝛicitantium.confert tuſſi que eſt a caliditate et ſiccitate.ꝛ lenit pectus.et ſedat catarruȝ calidū ſtipticum propter eius humiditatē.

B ¶ Et confert ardoꝛi vꝛine que fit pꝛopter moꝛdicationem colere in veſica ꝛ in renibus.ꝛ expellit vermes inteſtinoꝛum:quia adherent ei pꝛopter dulcedinem ſuaui.

¶ Auicenna.lib.ij.cap.kanbel. Kanbel calidū eſt in tertio gradu. Et eſt ſemē arenoſum quod cooperit rubedo que ē minoꝛ rubedini lapidis in felle bouis reperti.ꝛ in ipſo eſt ſtipticitas vehemens:interficit vermes et aſcarides:et expellit eos. D

Capitulum.ccccxxvj.

SEmen lumbꝛicoꝛū latine. Grece Albaſan. Arabice Kanbel. Serapion li.agca. Kanbel.id eſt ſemen lumbꝛicoꝛū Aſſimilatur enī arene.et aſcēdit ſuper ipſum glaucedo.ꝛ eſt in ſubſtantia eius ſtipticitas foꝛtis. et expellit aſcarides.

Operationes

A ¶ Sera.auc.Almāſoꝛis. Kanbel vel kanabel id eſt ſemē lūbꝛicoꝛū.eſt calide cōplexionis ꝛ expellit aſcarides ꝛ cadit ſup terrā albā.ꝛ nō ſeminat. Et eſt vna de reb9 que cadit de celo.

B ¶ Et idem auc.Aluiſmen. Kanbel eſt res in q̄ eſt glaucedo.ſolidantur cum ea olle qn̄ frangūtur.ꝛ dicitur ꝙ reperitur ſup terram in coꝛaſceni poſtq̄ pluit:et colligitur tunc.

C ¶ Et quando bibit expellit lumbꝛicos et aſcarides.et laxat ventrem.

Capitulum.ccccxxvij.

SEne arabice grece ꝛ latine. Serapion libꝛo aggre.capit.ſene. Sene quādo deſiccatur reponitur. Et ipſum habet vaginas oblongas in quibus ſunt ſemina oꝛdinate diſtincta.ꝛ ille vagine habent pediculū ſubtilem.que adherent ramulis:ꝛ quando agitantur vagine a vento cadunt:et paſtoꝛes colligunt eas.

Operationes

¶ Serapion auct.Rabix. Uirtus eius eſt calida et ſicca:tamen pauce caliditatis et ſiccitatȝ eius eſt pꝛope caliditatem ipſius:ꝛ habet virtutem magnaȝ quando peruenit ad ſtomachū purgandi melancoliaȝ ꝛ coleram. Et foꝛtificat ſubſtantiam coꝛdis quando miſcentur cum eo medicine quas diximus re ſicut viola:et potio decoctionis plus confert ꝙ ipſum tritum. Et doſis ſicci triti eius ē a.ʒ.i.et in decoctione.ʒ.x. A

B ¶ Et idem auctoritate Raſis. Sene ⁊ fumus terre purgant humores aduſtos. ⁊ confert ſcabici ⁊ prurituí.

C ¶ Johan. Meſue. Sene eſt folliculus plante quã vocãt Perſe alzemer. Et inuenit̃ ex eo domeſticum ⁊ ſilueſtre. Et melior pars plante eſt folliculus: deinde folia. Et melior folliculus eſt cuius color declinat ad viriditatẽ ⁊ ſubnigredinem quandã. ⁊ in quo eſt de amaritudine res modica ⁊ ſtipticitate: ⁊ qui eſt magis complet⁹ ⁊ in quo ſunt ſemina ampla ⁊ compreſſa. Subalbidus aũt nõ eſt bonus ⁊ incõpletus. Similiter ⁊ folia ſunt meliora viridia. ſubalbida vero ⁊ tenuia ſunt bona. ⁊ antiquũ ex eo eſt ſine ſpiritu: ⁊ ſtipites eius ſunt inutiles. Eſt calida in principio ſecũdi: ſicca in primo. ⁊ folia ſunt in primo calida. Et eſt abſterſiuũ: mundificatiuũ conuenienter ⁊ reſolutiuũ. Debilis eſt ⁊ tarde ſolutionis. ⁊ debilitat ſtomachum.

D ¶ Confortat̃ cum rebus acutis ſicut zinziber ⁊ ſal gemma: ⁊ medicine cordiales ⁊ ſtomatice cum eo felicitant opus eius.

E ¶ Et Galienus. Cum iure gallorũ aut carniũ ſoluit ſine moleſtia: ⁊ ſi infundat̃ in aqua caſei cũ ſpica: deinde coquat̃ parum: eſt medicamen bonum. Solutione educit cm̃ cũ facilitate melancoliam ⁊ coleram aduſtã. ⁊ mundificat cerebrum cor ⁊ epar ⁊ ſplenem: ⁊ membra ſenſuum: et pulmonem. ⁊ confert egritudinibus eorum. ⁊ aperit opilationes viſcerũ. ⁊ conſeruat vtentẽ ipſo in iuuentute: ⁊ generat gaudium. Cauſam autem triſticie amputat.

F ¶ Et ponunt̃ folia eius in lauacris ad caput: ⁊ propria cũ camomilla. Confortat cerebrum ⁊ neruos. ⁊ ſm omnem modũ adminiſtrationis eius addit in viſum: ⁊ corroborat auditum.

G ¶ Et eſt medicina bona febrium melancoliam et antiquarum. Doſis eius infuſi potio eſt ab aureis .xij. vſq; ad ʒ .i.

H ¶ Platearius. Sene eſt herba calida ⁊ ſicca q̃ in tranſmarinis partibus naſcit̃: maxime circa babiloniam ⁊ in Arabia. vel in confinio babilonie ⁊ arabie. Folia tantummodo competunt vſui medicine: per annos decem ſeruatur.

I ¶ Et virtutem habet diſſoluendi attrahendi et purgãdi flegma principaliter melancoliã. Sʒ cũ per ſe datur principaliter in decoctione poni debet in quãtitate vnius ʒ. Cum aũt cũ alijs in quantitate medie vel tertie partis.

K ¶ Contra melancolicas paſſiones: epilentiam quartanam: emoroidas: contra vitium ſplenis ⁊ epatis ⁊ ſincopim: epilentiam.

L ¶ Ad idem quoq; valet ſyrupus ex ſucco feniculi acſene cum zuccaro. ⁊ maxime contra vitium ſplenis.

Capitulum. ccccxxviij.

Senecio. yſi. li. ethimol. Seneccion dr̃ eo q̃ vere primo ſeneſcat. vnde et eam latini ſenecionem vocant. Greci origanon. Naſcitur p macerias.

Operationes

¶ Dya. Seneccion naſcit̃ in tectis ⁊ in petris. ⁊ hʒ folia viridia ⁊ denſa: : virſum ſubrufum. ⁊ in ei⁹ ſũmitate capitella in modũ viticelle: vires habʒ ſtringẽtes: eadẽq; facientes que ⁊ plantago. A

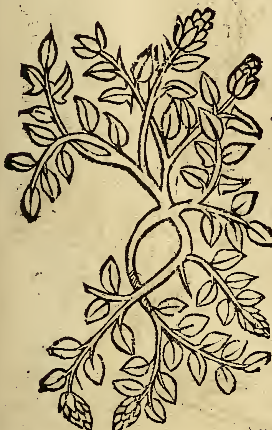
¶ Cũ aceto cathaplaſmata valet ad neruorũ inciſiones: cũ vino autẽ dulci teſticulorũ inflãmationem tollit. Folia cm̃ eius frigida ſunt. B

¶ Ex herbario. Senecia tuſa cũ axungia: ⁊ impoſita vulnera ſanat etiã recentia. Stomachi q̃ʒ ⁊ pedum lumborũ ⁊ coxarum atq; neruorum dolorem tollit. ad podogram etiam tuſa ⁊ impoſita eque pedibus proficit. C

¶ Actor. Senecio dicitur et carduus benedictus: ſicut in ſynonomis legitur. Aliud eſt ſenacio: videlicet Naſturcium aquaticum. de q̃ ſuperius dictum eſt de N. D

¶ Macer. Origeon greci: nos ſenecio vocitamus. quod ſimilis canis videatur flore capillis. Naſcit̃ in muris: in ortis ⁊ tegulatis. Illius herbe vis frigida dicitur eſſe. In medicinali E

radix non ponit̃ vſu. Flores cũ folijs tundens in fundito vini. Per modicum dulcis: et ſic tepefacta tumori. Nec ſimul apponas ani vel teſticulorum ⁊c.

Capitulum.cccc.xxix.

SErpillũ. yſid. Serpillus dicit̃ eo ꝙ radices eius longe ſerpant. Eadem ⁊ matris animola dicit̃ eo ꝙ menſtrua moueat. Palladius li.iij. Menſe martio ſerpillũ plantis aliquod ſemine ſeritur: ſed vetuſta melior. latius frondebit: ſed iuxta piſcinã vel lacuni vel putei margines conſerat̃. Pli. li. xx. Serpillũ a ſerpendo putãt dictũ: qd in ſilueſtri euenit: maxime in petris. Satiuũ nõ ſerpit: ſed ſ ad palmi altitudinẽ increſcit. pinguis voluntariũ ſu candidioribꝫ folijs ⁊ ramis efficax eſt aduerſus ſerpentes maxime ſcolopendras terreſtres atq; marinas. Idẽ Pli. ca. de ſerpillo. Serpillum idem eſt qd herpillũ. Quãq; ſumit̃ p poligonia: vt in Alexandro de dolore capitis ex cauſa calida. Et dicit̃ ſerpillũ q: ſuper terrã ſerpit. Et eſt aliud ſilueſtre: aliud domeſticum. Domeſticũ ramos diffundit ſup terrã. Silueſtre in longum creſcit ⁊ altũ. Pandecta capi. dlxxi. Numir arabice vel meſtratir miſeri. grece ſerpillum vel herpillum. latine ſerapullũ. Serapion libro aggregatoris capi. Numir. auctori. Dyaſco. Eſt de eo domeſticũ et ſilueſtre. ſed domeſtica eſt planta inclinata ſuper faciẽ terre iacens. et quod de ea tangit terram: infigit in terra radices. et habet folia ⁊ ramos ſimilia folijs ⁊ ramis origani: niſi quia ſunt albiores: ⁊ in odore ſuo eſt aliquantulum ex odore maiorane. et vtuntur ea multa in cibis. ⁊ nominant eam multi arclas ⁊ arclanem. Sed ſilueſtre ex eo nominat̃ ragis ꝙ non inclinatur ſicut aliud ſupra terram in ortu ſuo. immo ſtat erectum et habet ramos ſubtiles lignoſos: adeo ꝙ poſſumus facere ex eis licinia ad lumẽ accendendũ: ⁊ ramuli ſunt longi circa palmum pleni: folijs rute ſimilibus. niſi quia ſunt ſtrictiora ⁊ longiora ⁊ duriora folijs rute. ⁊ flores acuti ſaporis ⁊ odoris boni per ſingulas ramos diſtinctos. Cuius color eſt in ſummitate eius purpureus. Et habet radices in quibus nõ eſt iuuamentũ. Naſcitur in rupibus ⁊ in locis lapidoſis. ⁊ eſt fortius et calidius domeſtico: et admiſcetur in medicinis. Et eſt alia ſpecies agreſtis vel ſilueſtris: ⁊ eſt ſiſnabarion. Naſcitur in locis habitabilibus ⁊ domeſticis. et eſt ſimilis mente: niſi quia ſunt ei folia latiora ꝙ mẽte ⁊ meliorẽ odorem habentia. Et idem auctoritate Galieni. Subſtantia eius eſt ſubtilis que calefacit et deſiccat in tertio gradu.

Operationes

❡ Dyaſcorides cã. de Serpillo: ſiue vt latini dicunt cicer erraticũ. Herba eſt humilis ⁊ ſup terram repens cũ folijs atq; ramis origano ſimilibus: albidioribus tamen: ſamſuci odorem fingentibus. Et eius ſpecies ſunt due. Una ortualis ſiue vſualis: que ĩ campis lapidoſis creſcit. Alia agreſtis: que non per terrã ſerpit: ſed recta atq; ſtipitis poſitione erigitur cũ ramulis tenuibus atq; horrẽtibus in longitudine bipalmis: cũ folijs paruis rute ſimilibꝫ: ſed anguſtioribus ⁊ longioribꝫ. cuiꝰ haſta ſimilis eſt farmento. Florem odorẽ ſuauẽ habens in omnibꝫ virgis conſtitutũ: ⁊ in ſummitate purpureã et linguã remordentẽ: et guſtu viſcidum. Radix eius inutilis eſt. naſcit̃ in locis ſaxoſis. Eſt aũt vehementior et calidior ea que eſt vſualis. que ideo accepit nomen herpillũ: qd greci herpete repere dicunt: quia ambulat. Nam fructus huius plurimum ambulat fructificando. A

❡ Auicen. li. ij. ca. meſcatrameſir. Meſcatrameſir ſiue meſcatraſir eſt: cuius ſtipites ſunt ſimiles aſcebeſabram ſicco. Ex quo nõ aſſumit̃ in principio cibi ſapor plurimꝰ neq; odor. Deinde ſuccedunt amaritudo ⁊ acuitas. et eſt diuerſarum ſpecierũ. ⁊ vna eſt debilior: alia eſt calida et ſicca proueniens ad tertium. B

C ¶ Sera.aucto.Dyaſco. Serpillũ prouocat menſtrua quando ſumitur in potu: ꝛ vrinã. Et confert tortionibus ventris ꝛ attritionib[us] muſculorũ ꝛ ſummitatum corũ. et apoſtematibus epatis calidis. ꝛ eſt bonum contra nocumẽta venenorũ: quando bibitur. Et fit emplaſtrum cum eo ſuper morſum.

D ¶ Et qñ coquit cũ aceto: ꝛ admiſcet ei oleũ roſar. ꝛ pĩcit ſup caput ſedat ſodã. ꝛ eſt ꝯueniẽs ꝑñe litargie et carabito. Et qñ ſumit in potu et eo cum aceto. ʒ.iiij. ſedat vomitũ ſanguinis.

E ¶ Et idẽ aucto. Hali. Semen eius eſt ſimiliter calefactiuũ. et ideo quidã exbibent illud in potu habentibus ſyncopim ꝛ tortiones in vino.

F ¶ Et idẽ aucto. Dyaſ. Habet virtutẽ calefactiuã qñ ſemen eius bibit cũ vino: ꝛ ꝯfert diſtillationi vrine ꝛ lapidi: et tortionib[us] vẽtris ꝛ sincopi. Et fit emplaſtrũ cũ eo ad puncturã apum. ꝛ quando ſumit in potu ſedat vomitum.

G ¶ Et idem aucto. Aben meſuay. Aperit opilationes viarum: et habet virtutem confortandi multum in punctura.

H ¶ Dyaſco. Uirtutẽ habet ꝯſtrictiuã ſiue redargueutem. menſtruis imperat: vrinaꝫ prouocat bibitum tortiones ꝛ conquaſſationes vtiliter curat: tumorem capitis compeſcit. Morſibus venenatis occurrit. bibitum et impoſitũ id preſtat. Dolorem capitis cũ aceto cocto: oleo roſarum addito compeſcit. maxime litargicis et freneticis adhibitus prodeſt. Nauſeam prouocat. Item emptoicis mederi dicitur ʒ.iiij. cum aceto datis.

I ¶ Halie. vi. ſim. far. ca. de Serpillo: nominat ipſum multi uſubar. Sapor ei[us] eſt fortiter acutus. et virtus eius eſt calida ſubtiliatiua ꝛ reſolutiua. Et prouocat vrinam ꝛ menſtrua.

K ¶ Auicenna. Qñ paſcũt eũ pecudes facit emulgere ſanguinem: et excuſat a calamento. immo fortius eſt eo plurimum. ꝛ extrahit humiditates viſcoſas a pectore et pulmone. Syrupus eius confert conturbationi ꝛ nauſee. prouocat menſtrua fortiter et vrinam.

L ¶ Platearius. Serpillũ eſt ca. et ſic. Et eſt duplex. Domeſticũ ramos ſup terrã effundit. Siluaticũ in longũ creſcit et in altũ. Folia ꝛ flores eius medicine competunt. valet contra frigidũ reuma. contra tuſſim. contra frigiditatẽ ſtomachi et dolorem et ventoſitate.

M ¶ Ex herbario. Serpillũ qd in mõtib[us] ſaxoſis naſcit efficacius eſt ad medicinã. Huius tunſi ꝛ ſiccati puluis cũ aqua calida potat[us] mẽſtrua mouet: vrinam prouocat: tortiones viſcerum ꝛ tormentorũ ruptiones ſanat. Idem valet ad capitis dolorem: et ad ſerpentium ictus.

O ¶ Macer. Serpillũ veteres dixerũt ꝙ qſi ſerpat. Terre vicinius: huic feruida ſiccaq[ue] vis eſt. Acri cũ vino tritũ contundis oliuo. Cui roſa dat nomen: hoc vnguine perline frontẽ. Egroti capitis ſolet hoc ſedare dolorem. Nidor cõbuſti ſerpentes effugationes.

Capitulum. cccccxxx.

Serapinũ latine et grece. Sachabene arabice. ¶ Serapion libro aggre. ca. Sachabeneꝫ ſiue Sachabengi auc. Dyaſcoridis. Eſt gummi cuiuſdã plante: ſimilis galbano in figura ſua. Et eſt vna ex ſpeciebus ferule: ſicut apparet in capi. Ferula. Melius autem ex eo eſt clarum: exterius rubeum ꝛ interius album. Odor eius eſt inter odorem aſſefetide: et odorem galbani.

Operationes

¶ Serapion auctoritate Dyaſc. Confert dolori pectoris: et attritioni lacertorũ. et tuſſi antique. et aufert ſuperfluitates groſſas que ſunt i pulmone. et curat epilenticos ꝛ ſpaſmũ: cũ facit declinare caput ad poſteriora. et valet dolori ſplenis et paraliſi. A

¶ Et illi q amiſit ſenſuꝫ ꝛ motũ alicuius mẽbri cauſa frigiditatis: que accidit neruis ꝛ cuſtodit corp[us] a frigore. maxime ꝓo a frigore febriũ. B

periodicaꝝ. ⁊ ſit cum eo iunctio in doloribus magnis et confert. Et quãdo bibit cũ ydromelle prouocat menſtrua. ⁊ interficit fetum.

C ¶ Et qñ bibit cũ vino ꝯfert morſibꝫ venenatis ⁊ qñ odorat confert ſuffocationi matricis.

D ¶ Et qñ lini[illegible]ũ aceto ſup cicatrices attenuat eas. et ipſum abſtergit veſtigia vlcerũ oculoꝝ.

E ¶ Et confert obſcuritati viſus ⁊ aque q̃ deſcẽdit ad oculum. et prohibet eam.

F ¶ Et diſſoluit ſicut diſſoluit aq̃ cũ amigdalis amaris vt ruta: aut pane calido. ⁊ ſic adminiſtrat ad ea q̃ diximꝯ. ⁊ ẽ ꝯtrũ venenis mortiferꝫ

G ¶ Et aliquando teritur cum aceto: et linit ſup ordeolum: ⁊ aufert ipſum.

H ¶ Et ꝯfert colerice. ⁊ qñ ſumit in potu: aut fit cum eo criſtere: purgat flegma groſſuꝫ qḋ ẽ in iũcturis. ⁊ mollit ventrẽ mollificatiõe ꝯpetẽti.

I ¶ Et ꝯfert emorroidibꝫ qñ ſumit ſimplex aut cõpoſitũ. ⁊ eſt ꝯueniẽs medicinis laxatiuis acutis. ⁊ expellit vẽtoſitates groſſas. ⁊ diſſoluit lapidẽ. ⁊ cõfert rigoribus febriũ. ⁊ auget ſperma.

K ¶ Et eſt bonũ epati. et purgat aquã citrinã. et ꝯfert pũcturis ſcorpionis. ⁊ ꝯfert ventoſitatibꝫ inteſtinoꝝ ⁊ coſtaꝝ. ⁊ purgat flegma viſcoſum ⁊ doſis eius ſimplicis eſt a ʒ. i. vſqꝫ ad aureũ. i. infuſi aliqua decoctione: aut in aqua rute: aut aque mellis. aut fenugreci. Et ſi admiſcet cum alijs medicinis infrigidat. ⁊ ſic doſis eius eſt a ʒ. ß. vſqꝫ ad ʒ. i. Et melius eſt illud cuius color declinat ad rubedinem. ⁊ eſt clarũ habẽs odorem bonum ⁊ acutum ſaporem.

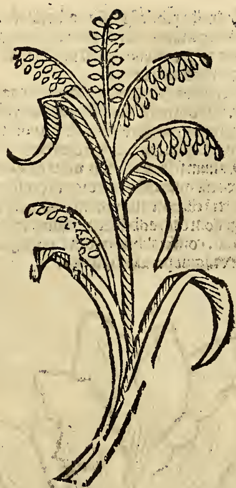
L ¶ Et cõfert doloribꝫ emorroidaꝝ qñ bibit ſimplex aut compoſitũ. eſt ꝯueniens adminiſtrari cũ medicinis laxatiuis. ⁊ ꝓhibet difficultatem aut grauedinẽ eaꝝ ſup naturã. ⁊ reſoluit ventoſitates groſſas que generant in corpore.

M ¶ Gal. viij. ſim. far. ca. de ſerapino. Serapinũ opos eſt ca. ⁊ ſubtiliũ partiũ ſimiliter alijs opiſ Habet aũt ⁊ q̇d abſterſiuũ q̃ ⁊ cicatrices q̃ in oculis expurgat ⁊ ſubtiliat. q̇nimmo ſuffuſionibus ꝓpter groſſicieꝫ humoꝝ fientibꝫ bonũ eſt farmacũ. Ipſa ꝟo planta ex qua fit ferule ſimilis exiſtens debilis ⁊ inutilis eſt. Nominat aũt principalius illa ſerapinum.

N ¶ Opos eñ eiꝰ ab veteribꝫ noĩat ita ſicut ⁊ alia multa ꝓpt defectũ vocabuli noĩamꝰ abuſiue: melius erit ip̃m nõ ſerapinũ: ſꝫ opos ſerapini dicere.

O ¶ Paulus ca. de ſerapino. Calida eſt ⁊ ſicca ĩ tertio gradu. Et ipſum diſſolutum in ſucco rute frangit lapidem. ⁊ facit vrinare. Et fit colliriũ contra pannum oculorum.

P ¶ Et ꝯfert obſcuritate viſus ⁊ aque deſcẽdẽti ad oculũ. cuiꝰ receptio eſt hec. Recipe ſerapini ʒ. i. diſſoluat in ʒ. i. ſucci celidonie ʒuccari ʒ. ij. ⁊ diſtillet cum lacte mulieris ana equaliter.

Capitulum. ccccxxxi.

Seſama vel ſeſamo. Plinius. Seſama venit ab Indis: ex qua oleũ faciũt. ⁊ eſt candidi coloris. Eſt aũt ex eſtiuis frugibus q̃ in eſtate ante virgulaꝝ exortu ſerunt Eiuſqꝫ fructus veſculis ſicut et papaueris includit. Hec quidẽ ſic milium ⁊ panicũ ⁊ omnia eſtiua maturant a flore diebus. xl.

Operationes

¶ Plinius. Seſamam vt pinſat in ca. aqua maceratã conuenit exporrigi. deinde cõfricari et frigide immergi vt palee fluitẽt. iterumqꝫ in ſole ſuper lintbea exporrigi. Q ð niſi feſtinato peragatur: liuido colore muteſcit. Ipa vero q̃ euoluunt alia eualuant: variã habent piſtaraꝝ rationem. acus vocat cũ per ſe pinſatur. Spica eñ ad vſus aurificum. Si vero in aera terit cum ſtipula: palea maiore parte terrarum pabulo iumentorum. A

¶ Idẽ in libro. xxij. Seſama trita inbibet vomitiones. auriumqꝫ inflãmationi illinit ⁊ ambuſtis. Eadem ⁊ dũ in herba eſt efficit. Amplius in vino decocta imponit oculis. ſtomacho autẽ eſt inutilis cibus. ⁊ animo grauitatem facit. Stellionum morſibus reſiſtit. vlceribuſqꝫ que cococthe vocant. B

C ¶Et auribꝫ prodeſt oleũ quod ex illa fit. Se‑
ſamoides a ſimilitudine nomẽ accepit. grano
amaro ꝛ minore folio. naſcit̃ in glarioſis. Bilẽ
in aqua potum detrahit.

D ¶Et eius ſemẽ illinitur igni ſacro pannoq̃ʒ diſ
cutit. Eſt etiã nunc aliud ſeſamoides videlicet
antyare naſcens. qđ ob hoc aliqui vocãt anty‑
ciricon. Cetero ſimile erigeronti herbe.

E ¶Granum ſeſame in vino dulci ad detractio
nes datur quantũ tribus digitis capitur. Mi
ſcent etiã ellebori albi vinum. ꝛ dimidiũ obulũ
purgationi eam adhibẽtes maxime inſane me
lancolie. comicialibus quoq̃ʒ ꝛ podagris etiã
per ſe dragme pondere exinanit.

Capitulum. ccccxxxij.

SEride. Plinius lib. xx. Seris lactuce
ſimilia. duorũ generum eſt. Silueſtris
melior eſt nigra uſta ꝛ eſtiua. Deterior
hyberna ꝛ candidior eſt.

Operationes

A ¶Utraq̃ʒ ſtomacho vtiliſſima. precipue quem
humor vexat. ꝛ cũ aceto in cibo refrigerant. vel
illite diſcutiuntq̃ʒ ꝛ alios q̃ʒ ſtomachi.

B ¶Cum polenta ſilueſtrium radices ſtomachi
cauſa ſorbentur ꝛ cardiacis ſup̱ ſiniſtrã mam‑
mam illiniunt̃. ex aceto podagris ꝛ ſanguinem
C reijcientibus vtiles ſunt omnes hee.

C ¶Itẽq̃ʒ q̇bꝫ genitura fluit alterno die ꝑ potu.

D ¶Dyaſ. Seridis due ſunt ſpecies. Una videlʒ
agreſtis. ꝛ alia ortiua eſt. Agreſtis quidẽ pin‑
guis ꝛ citonon eſt appellata. ꝛ habet folia lata.
Altera vero ortiua ſpecies habet duas. Una
quidem habet lata folia lactuce ſimilia. Altera
vero eſt amara. ꝛ habet folia anguſta. Omniũ
virtus eſt ſtiptica ꝛ euſtomacha.

¶Uentrem abſtinet cũ aceto cocta maximeq̃ʒ
agreſtis. vexatũ ſtomachũ ↄfirmat. ꝛ eſtuatio
nes mitigat. ſola cũ polẽta ipoſita blãdit̃. cor‑
diacis ꝛ oculoꝝ tumori ſubuenit. folia impoſi‑
ta vt cathaplaſma mitigant ſcorpij percuſſum

¶Ipſa quoq̃ʒ addita polentis ꝛ impoſita com
peſcit ignem ſacrum. Mixta cũ aceto ac ceru
ſa omnibus calidis rebus opitulatur.

Capitulum. ccccxxxiij.

SPelta. Pande. ca. cclxxv. Iuxta arabi‑
ce vel fult vel halo vel halca. Grece hen
ge vel tragus vel zeia vel ellica. Latine
vero ſpelta. Sera. lib. aggre. ca. fult. id eſt ſpel
ta. ꝛ ipſa eſt ſicut ordei granũ. Et ſunt eius due
ſpecies. in vna inueniunt̃ duo grana. et in alia
vnum. ꝛ quodlibet granum in cortice ſuo. Et
ipſum quidem minus nutrit q̃ʒ ordeũ. ꝛ eſt bo‑
ni ſaporis. Panis em̃ qui ex eo fit minus nutrit
q̃ʒ panis tritici vel ordei.

Operationes.

A ¶Sera. auct. Dyaſco. Tragus. i. ſpelta. figu‑
ra eius eſt figura grani. qui dr̃ candariſum. et
eſt minoris nutrimẽti. q̄ꝛ multũ hꝫ de furfure. ꝛ
nõ eſt facilis digeſtionis. ꝛ mollit ventrem.

B ¶ Et idē auctoritate Pauli. Tragus eſt ſpelta et eſt ex ſpeciebus granorū mala ſtomacho. et lenit ventrem.

C ¶ Et idem aucto. Iſaac. Eſt frigida ꝛ humida viſcoſa. Galie. primo lib. de edulijs capitulo zeya. auctoritate Dyaſcori. Zeya duplex. Hec quidem eſt ſimplex: ꝛ vocatur kyrmon. hec autē dykolikos vocatur. in duobus quidem in volucris: coniugatū habens ſemen minus autē nutritiua frumentis. Eſt em̄ pfundarū radicum ꝛ multorū calamorum. fructus aūt leuiſſimus ꝛ affectatus ab omnibus animalibus. Eſt aūt ſimile frumentis in frigidis regionibus cultum. Fit autē magis nutritiua ſi cū ordeo aptaq; ſtomacho farina facta ex eo et frumento fiunt pultes. Eſt autē ſatis nutritiuū et facile elaborabile. magis autem ſubcitatiuū ventris.

D ¶ Et idem ſexto ſimplicium farmacorū capitulo zeya. zeya ſiue ſpelta mediaꝫ quodammodo virtutem habet inter frumenta et ordea. Et idō innoteſcat tibi per ea.

E ¶ Serapion. Mollit naturam et generat inflationes et rugitus. ꝛ eſt bona viſcoſitatibus pulmonis et pectoris: et forti tuſſi. Nam fiunt ex ea loboc ꝛ pultes. et prouocat vrinam: ꝛ mūdificat renes ꝛ veſicam.

Capitulum. ccccxxxiiij.

Symphicum. Dyaſco. Symphicū naſcitur in locis aſperis. habens virgas origano ſimiles ac tenues. capita vero ſicut thimum: virge lignoſe ſunt ꝛ odorate: guſtuq; dulces: flegma prouocantes. Radix eſt illi lōga ꝛ obtuſa in modū digiti groſſa. Sympatos. Iſidorus. Sympatos grece dictus eſt eo ꝙ tantam radicis virtutem habeat: vt fruſta carnis in cacabo aſperſa coagulet. Synapiagrion vel vt dicunt latini ſcandalicū .i. pes pulli. naſcitur in tumulis ꝛ ſuper tegulas. Herba eſt habens folia minuta ꝛ anguſta duobus digitis longa: in ſummo diuiſa ꝛ pinguia. Virgam profert in medio duorum palmorum cū paucis ramulis: in quibus fert ſemē cardamo ſimile. latum: obrotundum ac veluti conquaſſatum. vnde et vocatur talaſpium. Greci nāq; thalaſſe dicunt frangere ſiue quaſſare. Florem habet album. Virtus eſt ei ꝛ ſemini termantica atq; acra.

Operationes

¶ Dyaſco. Potui datum vehementer purgationem facit ſuperiorꝫ ac inferiorum. Sciaticis medetur per cliſtere adbibitū. Menſtruis imperat bibitum. Collectiones in aceto bibitum rumpit. Aborſum facit. A

¶ Idem. Symphicū elixū in mulſa: pulmonē purgat. reijcientemq; ſanguinē: aut nefreticos cum aqua medicinaliter iuuat. Radix eius cū aqua cocta et bibita fluxum mulieris abſtringit. Diſſintericis quoq; proficit. B

¶ Cum oximelle data cōquaſſatiōes atq; dolores lateris ſaluberrime curat. Maſticata vero ſitim amputat: ꝛ aſpredinē faucīū mitigat Vulneri recenti paracoleſim facit. Enteroceliacos bibita ꝛ cathaplaſmata optime curat: et carnes concoqui facit. C

¶ Aliud eſt ſymphicū qđ piten eſt appellatum: haſtā habet aſperā duobus cubitis longam: anguloſam ꝛ abintus inanem. in qua folia ſunt aſpera et anguſta. ſicut bugloſſos oblonga. angulos etiā habet ipſa haſta in quibus naſcunť folia. flores habet mellinos. D

¶ Et ſemen ſuꝑ haſtas ſicut flomos. Haſta ꝛ frutex habēnt quiddam ſimile pulueri: qđ cum carne applicatum fuerit: pruriginem facit. E

¶ Radix eſt ei nigra. que cū fracta fuerit apparet alba et muſcilaginoſa. Hec trita et bibita medetur emoptoicis. conquaſſationes reficit: ꝛ ani tumores ſpargit. F

¶ Cum yringi the folijs cathaplaſmata facere poteſt omnia ſupradicta. Vulneri paracoleſim efficit. Carnes inciſas ꝛ in cacabos miſſas in ſe glutinare facit. G

¶ Dyaſcorides capi. de petroſilino qđ naſcit A
ſm macedonia in criptis et ſpeluncis. Semen
eſt minutū ſimile apio vel ameos odoratum et
viſcidum et aromaticum ꝛ diureticum valde.
¶ Menſtruis imperat. Inflatiões ſtomachi B
ꝛ colli compeſcit calefaciendo ꝛ ſiccando. Ni-
mis tortionibus ſubuenit. Dolorem laterū mi-
tigat. Nefreticis ꝛ veſice dolori ſubuenit.
¶ Prouocat abundanter vrinam: maxime cū C
vino datum. diureticis antidotis miſcetur.
¶ Paulus capit. de petroſilino macedonico. D
Petroſilinum macedonicum cuius ſemen de
Syria affertur. vel ſemen eſt minutum ſimile
apio diureticum valde. Naſcitur circa petras.
ſemen et folia ſimilia apio. ſemen eius odora-
tum ꝛ diureticū valde. Unde petroſilinum vo-
catur: quoniam multotiens in petris naſcitur.
quod multi petrapium dicere conſueuerunt.
Quia idem ſunt ſinonum ꝛ petroſilinum mace-
donicum: quod latine dicitur petroſilinū agre-
ſte. Lege capitulum Petroſilinum.
¶ Multi ſinono vel macedonico carētes: vtū- E
tur alexandro. quoniam ſunt eiuſdem virtutis.
Uirtutem ſinoni vel macedonici inuenies in
capitulo Petroſilinum.

Capitulum. ccccxxxv.

Sinonū. Pandecta capitulo. dcxlviij. Quidam dicunt ꝙ hec eſt herba que dicit̄ pes milui. Quidam dicunt ꝙ eſt alexandrum: ſed falſo. Nam neutrum iſtorum eſt verum: quoniam non eſt pes milui qui vocatur pepanus: quia pes milui habet folia ſatis maiora et pinguiora. ꝛ flores ſatis a floribus ſinoni differentes. quoniam pes milui facit flores multos et albos ſimul coniunctos in capite ſtipitis apparentes: ſicut cauda gatte. ꝛ eius herba ſicut valeriana. Sed ſinonum recte floreſcit ſicut petroſilinum vſuale. ſecunda facit folia ſed maiora. Non eſt ſiliter alexandrū qđ facit ſemina nigra rugoſa vtcūqꝫ curua ꝛ magna ſicut git. Sed ſinonum ſm Dyaſcoridē ꝛ Pliniū facit ſemina ſicut apium et ameos. Unde ſm veritatem ſinonum eſt petroſilinum macedonicum. Quoniam Dyaſcorides dicit. Sinoni ſemen eſt minutum ſimile apio: ſed oblongum et nigrum: guſtu calidum ꝛ diureticū valde ꝛc. Et dicitur ſinonum: quia naſcitur in ſyria prouincia regionis Macedonie.

Operationes

Capitulum. ccccxxxvij.

Sinapis. Pandecta capitulo. cxlviij i. Chardel arabice: grece vero ⁊ latine ſinapis. Sinapis duplex eſt ſpecies. Una eſt cuius ſemina exterius ſunt ſubnigra: interius vero alba. Alia cuius ſemina exterius et interius ſunt alba. et habent vnā virtutē: ſed prima ſpecies eſt acutior ſecunda: Et componitur ſinapis a ſeni ⁊ napus: quia tenet mediū inter ſinapim ⁊ napum. eſt calida ⁊ ſicca in medio quarti gradus. ¶ Serapion libro aggregatoris capitulo Chardel. auctoritate Dyaſcoridis capitulo Chardel: id eſt ſinapis. Et ē illud eligendum quod non eſt nimis ſiccum nec extenuatum. et habet granum groſſum. ⁊ ſi frāgitur eſt album interius: ⁊ eſt humidū. nā iſtud eſt tale nouū bonum. ¶ Idem auctoritate Galieni eſt calida et ſicca in quarto gradu. ¶ Auicenna libro ſecundo capitulo de ſinapi. Sinapis eſt calida ⁊ ſicca in quarto gradu.

Operationes

A ¶ Serapion. Uirtus foliorum eſt calida vlceratiua. et propter hoc pungit multum: quādo teritur et miſcetur cum radice enule. et dimittitur ſuper locum per ſpacium hore. ⁊ confert ſciatice vlceroſe ⁊ ſpleni.

B ¶ Et linitur cū eo ſcabies vlceroſa: ⁊ aufert eā: et aufert maculas vnguium. ⁊ confert quando radix eius ſuſpenditur in collo habentium dolorem dentium: nam ſedat eum.

C ¶ Idem auctoritate Dyaſcoridis. Sinapis virtus eius eſt calida: ⁊ ſubtiliat ⁊ attrahit qū maſticatur. Et quando teritur ⁊ miſcetur cum aqua: et temperatur cum ydromelle. et fit inde gargariſmus.

D ¶ Confert apoſtematibus radicis lingue: ⁊ antique aſperitati pulmonis: facto cum eo gargariſmate. Et quando fit cum eo emplaſtrū cum rebus conuenientibꝰ ad hoc reſoluit ſcrofulas.

E ¶ Et quando teritur ⁊ applicatur naribus cōmouet ſternutationem: et confert epilenticis excitans eos. et mulieri que patitur ſuffocationē matricis.

F ¶ Et confert litargie quando fit emplaſtrū cū eo ſuper caput: poſtq̄ feciſti capillos eius abradi. et quando admiſcetur cum caricis: ⁊ ponitur ſuper cutim: donec rubeat confert ſciatice ⁊ duriciei ſplenis. et eſt conueniens proprie doloribus antiquis: quando volumus attrahere aliquem humorem ad exteriora. et quando fit emplaſtrum cum eo: curat alopiciam:

G ¶ Et quando miſcetur cum melle et adipe: aut cum cera ⁊ oleo diſſoluta mundificat faciem: ⁊ aufert maculam ſeu liuorem qui fit ſub oculo ⁊ coquitur cum aceto: et linitur cum eo ſcabies vlcerata et empetigo.

¶ Et qū terit groſſe ⁊ datur in potu confert febribus periodicis. ⁊ cōfert grauitati auditus ⁊ tinnitui aurium. Et quando terit ⁊ admiſcet cū aqua ⁊ melle. et fit inde colliriū. confert obſcuritati viſus: et prurituι palpebrarum. H

¶ Auicenna. Sinapis incidit flegma: et oleū eius eſt calidius oleo raphani: et fugiunt ex fumo eius vermes venenoſi. et illa que eſt ſilueſtris generat humorem malū. Et in ipſa ſunt abſterſio et etiam reſolutio. I

¶ Et hoīes quidā comedūt folia eius: ⁊ radicē eius elixatā. ⁊ mundificat faciē et aufert occultationem et veſtigia ſanguinis mortui. K

¶ Et ſilueſtris eſt bonum emplaſtrū ſordiciei: ⁊ excitat linguam: et cōfert alopicie. et reſoluit apoſtemata calida. et omē apoſtema antiquū et ponitur cū caulibus ſuper ſcrofulas. et cōfert ſcabiei et empetigini: et confert ad dolorem iuncturarum et ſciatice. L

¶ Et mundificat humiditates q̄ ſunt in capite: et fit ex ea emplaſtrū capiti eius qui patit litargiā. Et aqua eius diſtillat ad omnē dolorē aurium ⁊ molaris. Et ſilr eius oleū: ⁊ proprie quādo decoquitur in ipſa aſſa. et eſt ex medicinis aperientibus colatorū opilationem. M

¶ Et dixerunt quidam q̄ ſi bibatur a ieiuno: intellectum efficit bonum. N

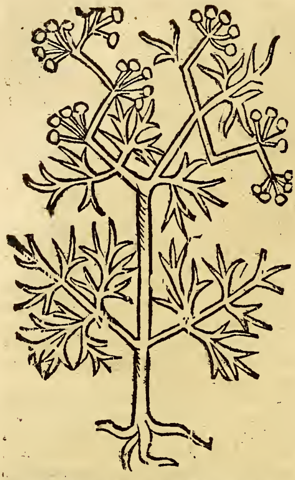
¶ Et adminiſtratur in alcohol oculi ad pannum ⁊ aſperitatem. ſi teratur ⁊ bibatur cū aqua mellis. aufert aſperitatem antiquam in canna pulmonis. et extenuat ſplenem: ⁊ facit ſitim. et confert praefocationi matricis. et facit deſiderium coitus. O

¶ Plinius libro. xx. Sinapis ad ſerpētū ictus et ſcorpionum tritum cum aceto illinitur. Fungorum venena diſcutit. P

¶ Contra pituitam tenetur in ore donec liqueſcat: aut gargariſatur cū aqua mulſa. Ad dentium dolorē manditur: ad vuam gargariſatur cum aceto ⁊ melle. Stomacho vtiliſſimū contra omnia viria: pulmonibuſq;. Q

¶ Excreationes faciles facit in cibo ſumptū. R
Dat ⁊ ſuſpirioſis. Senſus atq; ſternutamēta
capitum purgat. Aluum mollit. ¶ Macer. S
Inter eas q̄s Piragoras laudauerat herbas:
Aſſeritur primam laudem tribuiſſe ſinapi.
Quartus ⁊ gradus in vi ſicca calidaq;.
Extrahit humores viſcoſos extenuatq;
Comburitq; cutē: vis eſt ſibi tanta caloris.
Maior vis eius in ſemine dicitur eſſe.

Capitulum. cccc xxxvij.

SIſcleos. Platea. Siſcleos idē eſt qđ
ſiler montanū. Et eſt in.ij.gra.ca. ꝛ ſic.
Semē eius medicine competit: ꝛ ꝑ an
nos tres ſeruat. Virtutē habet diureticā diſſo
lutiuā ꝛ cōſumptiuā. ¶ Pande.cap.dcli. Siſe
leos arabice vel aſcegelios: grece ſiſali: latine
ſiler montanū. ¶ Sera.lib.aggre.ca. ſiſcleos.
auctori. Dyaſco. Siſcleos folia habet ſimilia
folijs feniculi: niſi ꝙ habet lōgiora ꝛ groſſiora
et habet haſtā longā: in cuius ſūmitate eſt co-
rona in qua eſt ſemē longū ꝛ latū: habēs angu
los ꝛ groſſum acuti ſaporis ꝛ fortis odoris. Et
eſt illud quod eſt in vſu ꝛ adminiſtratur in ci-
bis. ꝛ habet radicem longam boni odoris.

Operationes

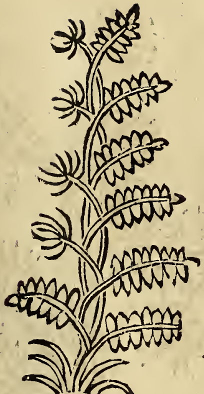
A ¶ Gal.viij.ſim.far. ca.ſiſcleos ſm tranſla.ara.
Radix huius plante ꝛ ſemē hȝ caliditatē tantā
ꝙ ꝓuocat vrinā forti ꝓuocatiōe. ꝛ cū eo virt9
B ſubtilis ꝙ ꝯfert aſmati ꝛ epilētie. ¶ Et idē eodē
lib. ꝛ caplo ſm tranſlationē grecā. Siſcleos ra
dix quidē ꝛ fructus calefactiuū eſt: intantū vt
ſufficiēter vrinatiuū ſit farmacū. Eſt aūt ex ſub
tilibus partib9 vt ad epilentias ꝛ orthomis cō
C petat. ¶ Et Sera.aucto. Dyaſ. Virtus eius
eſt calefactiua. ſ. radicis eius ꝛ ſeminis. ꝛ qñ ſu-
miť ex eis in potu ꝓuocāt vrinā. ꝛ conferūt co-
artationi anhelitus: in q̄ oportet hominē erigi
ꝛ aſmati ꝛ ſuffocationi matricis. ꝛ prouocant
menſtrua ꝛ expellit fetū. ¶ Et conferunt epilen D
tie ꝛ omībus dolorib9 inteſtinoꝝ ꝛ interioꝝ mē
broꝝ. ꝛ qñ ſumiť de aliquo illoꝝ: aut ex vtroq̃
cū vino in potu confert tuſſi antique ꝛ debilita-
ti digeſtionis: ꝛ tortionib9 ventris: ꝛ debilitati
epatis. ¶ Et qñ ſumiť ex ea cū vino ꝛ pipere ꝯ- E
ſeruat ꝛ defendit hominē a frigore aeris. ꝛ ꝓpter
hoc cōuenit itinerantibus in hyeme. Et qñ ho
mines ꝛ alia animalia comedunt de hac plāta
tpe coitus eoꝝ: confert eis ſtatim ad impregnā
dum. ¶ Et idē aucto. Aben meſuay. Eſt cali. ꝛ F
ſic. in fine.ij.grad9. incidit ꝛ diſſoluit humores
flegmaticos viſcoſos ꝛ congelatos. Et ꝓpter
hoc aperit vias omnes ꝛ canales opilatiōes.
et prouocat vrinā ꝛ menſtrua: et cōfert aſmati:
ꝛ omnibus egritudinibus flegmaticis. ¶ Platea. G
Contra aſmata ex frigida cauſa datur vinum
decoctionis eius ꝛ ficuū ſiccaꝝ. Vel puluis ei9
cū ficubus ſiccis ꝛ aſſatis. Contra opilationē
ſplenis ꝛ epatis ac renum et veſice ſtranguiriā
et diſſurriam datur vinum decoctionis eius.
¶ Herba ipſa in vino ꝛ oleo cocta et pectini ca H
thaplaſmata: ſtranguiriā ꝛ diſſurriam ſoluit.
Sed ꝛ fumigatio facta ex aqua vel vino deco
ctionis eiuſdē herbe menſtrua ꝓuocat. ¶ Aui I
cen. Siſcleos eſt in.ij.gra.ca: ꝛ ſic. reſolutiuū:
mundificatiuū: carminatiuū. Similiter ſemen
ꝛ radix eius ſunt ſedatiua doloꝝ interioꝝ: ꝛ li-
quefacit flegma cōgelatū. de ipſo datur in po-
tu animalibus: ꝛ multiplicat eoꝝ partus. ¶ Cō K
ſtantinus in lib. graduū. Siſcleos eſt ca. ꝛ ſic.
in.ij. digeſtionē adiuuat: vrinā ꝛ menſtrua pro
uocat. Matricis ſuffocationē curat: ſtrangui
riā ex frigiditate diſſoluit. Hanelitoſis ꝛ diu
ex humido tuſſientibus ſubuenit potata cū pi-
pere ꝛ vino calefacit eos qui in itinere deficiūt
et propter hyemem frigeſcunt.

Capitulum. cccc.xxxviij.

SIderica. Dyaſcorides. Siderica ſiue
heraclea herba habet folia praſſio ſimi
lia: ſed oblonga ꝛ aſpera. Haſtam ha-
bet quadrā duobus palmis longā: virgas lon
giores ſtipticas ꝛ in guſtu ſuaues. in quib9 ſcȝ
virgis capita obrotunda ſicut verticelli: ꝛ ſicut
praſſij oriuntur: et in eis ſemen nigrum inuenit
Sub petra naſcitur.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Folia eius trita paracoleſim A
faciunt mire vulneribus impoſita. Alia eſt ſy-
dericis que haſtas duob9 cubitis habet lon-
gas ꝛ teneras. Folia que in ipſis haſtis peſtpi
ſteri ſimilia ꝛ diuiſa: in circuitu plurimū naſcē-
tia: ſed in viſu tenuia ꝛ longa. In acumine fo

baſte capitellum habet rotundū ⁊ aſperū in q̄
ſemen blete eſt ſimile obrotundū ⁊ durū. Eſt au
tem virtutis termātice ſimilis ſupradicte. Ter-
tium eſt genus ſideritis qđ catebras Heracle-
on dixit. ⁊ naſcit̄ in parietibꝫ ſicut vitis. Habet
folia minuta teneraq̄ꝫ multa ex vna radice na-
ſcentia coriandro ſimilia. Huius baſte duobꝫ
palmis longe molles ⁊ albidiores. feniceos ha-
B bet flores. ¶ Dyaſco. In guſtu eſt muſcilagi-
noſa. tritaq̄ꝫ vulneribꝫ recētibꝫ paracoleſim fa-
C cit impoſita. ¶ Plinius lib. xxv. Panacem he-
radeon alij ſideritē in cubitali ſcapo ramoſum
minutioribus q̄ꝫ feniculi folijs ab ymo veſtitū.
Alij fatētur illā quidē vulneribus vtile. ſed ve
ram achilleam eſſe ſcapo ceruleo pedali ſine ra
mis ex omni parte ſingulis folijs elegāter veſti
tam. Alij quadrato caule. marrubij capitibus
folio quercus. hanc q̄ꝫ neruos preciſos glutina
re faciūt. Aliam dicunt ſideritem naſcentem in
D macerijs. ¶ Cū teritur fedi odoris. ſed ⁊ aliā
huic ſimilē. candidioribus tamen folijs et pin-
guioribus ac tenerioribus cauliculis in vineis
naſcentē. Aliam vero quincum cubitorū exili-
bus ramulis atq̄ꝫ triangulis filicis folio pedi-
culo longo. Oēs aūt vulneribꝫ p̄cipuos eſſe.
Eam vero ex latiſſimo folio noſtri ſcopā regiā
E vocāt. ¶ Idē in li. xxvi. Sidericis varices ad
alligata minuit. ⁊ ſine dolore p̄ſtat.

Capitulum. cccclxxxix.

Siliqua. Pandect. ca. cxxi. Chabarliub
arabice. grece xilocaracta vel ſiliqua vł.
keracium. vel keraca. vel faba ſiliqua. la-
tine vaginella. vel carumba.
¶ Serapion li. aggregatoris capit. Chabar
liub. Chabarliub ſapor eius eſt ſtipticus cum
pauca dulcedine. Et virtus earū que non ſunt
recentes eſt ſiccatiua. Nam que deſiccant̄ ſtrin
gunt ſicut faciunt ceraſa. quia humiditas eaꝝ
reſoluitur. et remanet ſubſtantia terreſtris que
deſiccat. Sed arboris earum eſt virtus deſic-
catiua et ſtiptica.

Operationes

¶ Galienus ſcđo de cibis cap. de ſiliquis. De A
ſiliquis peſſime ſenſi q̄ꝫuis digerant̄ et ventrē
ſtringant: ⁊ humores noxios nutriant.
¶ Et idem in libro de chimis. Eſt kerachium B
eduliū pauci nutrimēti ⁊ ligneum ex neceſſitate
et indigeſtibile. Nullū em̄ ligneum bñ digeſti-
bile. ſed et nō egri celeriter non paruum ipſis ex-
iſtit malum. quare melius eſſet ipſa neq̄ꝫ defer
ri ad nos ex orientalibus locis in quibus naſcū
tur. Eſt em̄ cibus mulierum et puerorum effre-
natorum nihil vtile ad ſanitatis conſeruatio-

C nem:neqꝫ euſtomachus eſt. Alimētum aūt pa/
lamqꝫ:et ipſum dat paucoꝝ coꝛpoꝛi. ¶ Et idem
in libꝛo de ſim. far. de xilocaracta. Arbor xilo/
caracte que vocatur cētericeneſt ſiccatiue ⁊ ſti/
ptice virtutis: ſicut ⁊ fructus eius que vocatur
xilocaracta. participans videlicet de dulcedi/
ne quadam. patiuntur autem ⁊ hec ſimile cera ſi
humide eñi magis ſubducunt ventrē. ſicce aūt
ſiſtunt magis expirata quidē humiditate: terre
ſtri autē ſubſtantia remanente. ¶ Paulus cap.
de ſiliquis. Eſt quoddā genus ſilique que vo/
catur ſiliqua capꝛina: cuius fructus ē ſicut mir
D tus: ⁊ folia ſunt tracion. fructus eius eſt in va/
ginis ſicut lupinus: hñs formā faſeoli. ¶ Dya/
ſcoꝛides capitu. de ſiliquis. Silique recentes
ſtomachum euertunt. eedem ſiccitate in cōtra/
rium poſſunt: cibus earum ad vrinam pꝛoficit
commouendum. Traditur ad ſtomachi dolo
rem non leue pꝛeſidium eſſe: ſi in ſextario aque
ad dimidium coquantur. Hiſqꝫ ſuccus per
E dies quinqꝫ continuos hauriatur. ¶ Paulus.
F Siliqua capꝛina ſufficienter cancros medeẽ.
¶ Bartholomeus in libꝛo de pꝛopꝛietatibꝫ re/
rū inquit: Siliqua eſt genus leguminis ſono/
ris follibꝫ ⁊ vacuis: quod magis onerat qꝫ refi
G cit vt dicit gloſa ſuper Lucam. xv. ¶ Itē ſili/
qua dicitur folliculus cuiuſcunqꝫ leguminis et
H purgamentum ex quo poꝛci nutriuntur. ¶ Iſi
doꝛus autem lib. xvij. dicit ſiliquon. quam lati
ni incoꝛrupte ſiliquam vocant. Ideo tale no/
men a grecis accepit: quia eſt arboꝛ cuius fru/
ctus eſt dulcis: xilon quippe lignum dicunt li/
I quon dulce. Et huic ſententie cōcoꝛdat. ¶ Pli
nius libꝛo. xxiiij. vbi dicit: qꝫ fructus ſilique ſunt
pꝛedulces ⁊ habent longitudinem vnius digiti
et pollicarem latitudinem: quoꝛum coꝛtex man
K ducatur vt dicit. ¶ Idem libꝛo. xx. qꝫ aliqui di
xerunt eam eſſe ficum egyptium: ſed hic eſt er/
roꝛ manifeſtus: quia in egypto non creſcit: ſed
in Syria.

Capitulum. cccxl.

Siſamus. Pandecta. Semyſſen Ara/
bice. grece ſiſaminum. Latine vero ſiſa
mus vel ioꝛolena. Serap. li. aggrega/
toꝛis capitulo Semyſſem. id eſt ſiſamus. au/
ctoꝛitate Galieni. In eo eſt ſubſtantia vnctuo/
ſa quantitate non pauca. Et virtus eius eſt qꝫ
mollificat. Et eadem virtus reperitur in oleo
ſicut in ſubſtantia. et aqua in qua coquitur ſiſa/
mus habet eandem virtutem.

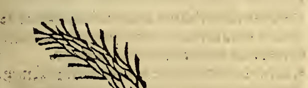
Operationes

A ¶ Dyaſcoꝛides capitulo ſiſaminum ſm̃ tran/
ſlationem grecam. malum eſt ſtomaco. et co/

meſtum oꝛis fetoꝛem facit. Et idem ſm̃ tranſla
tionem arabicam. Quando fit emplaſtrum cū
eo mollit duricies neruoꝛum. Et curat cōquaſ
ſationes aurium. ⁊ apoſtemata calida que ſiūt
in eis: ⁊ confert cōbuſtioni ignis: et doloꝛi coli/
coꝛ ⁊ moꝛſui animalis qđ dicitur caratee. ¶ Et B
qñ miſceẽ cū oleo roſarū ſedat doloꝛē capitis:
q̄ fit a caloꝛe ſolis. Et planta ſiſami qñ coquiẽ
cū vino facit hanc eandē opationē: ⁊ cōfert pro
pꝛie apoſtemati oculi ⁊ pulſationi eius. ¶ Et idē C
Serapion aucto. Aben meſuay. Oleum ſiſa/
minum eſt malum ſtomacho ⁊ deſtruit eū: ⁊ iu/
uamentū eius eſt illis q̄ hñt melancolicā: ⁊ ſciſ/
ſuras in extremitatibꝫ. Nam hi iuuanẽ multū
ex cibo eius. et rugas cutis extēdit ⁊ mollit eas
⁊ conſolidat ſciſſuras que fiunt pꝛopter deſic/
cationem q̄ ſunt a melancolia. ¶ Et dicūt qꝫ ſi/ D
ſamus eſt ca. in. ij. gra. hu. in. i. ⁊ pꝛouocat vomi
tū qñ toꝛreſit ⁊ rectificaẽ ⁊ melioꝛatur. ¶ Gal. in E
li. de cibis capi. de ſiſamo. Siſamum. eius ſto/
machum euertit ⁊ tarde digeritur: ⁊ alimentum
dat coꝛpoꝛi vnctuoſum. ¶ Rabi Moyſes ca. F
de ſiſamo. Siſamus coꝛrumpit cerebꝛū ⁊ nu/
cham: ⁊ replet caput fumoſitatibus. et facit ſu/
doꝛem fetentem. et in mulieribus ventrem au/
get: ⁊ ipſum generat herniam. ¶ Auerrois qn G
to colliget capitulo de ſiſamo. Eſt calidus in
pꝛimo vel in pꝛincipio ſecūdi. humidū in tertio.

D ¶Auicen.in.ij.cano. Siſamū eſt ſemen plurꝫ
vnctuoſitatis ꝙ̄ reliqua ſemina. Quidam di/
xerunt ꝙ eius oleum nō ꝯ̄ſi melancolicis con/
fert, vt eos impinguet ꝛ humectet. Et eriſmon
qḋ eſt genus quoddam ſiſami abominabilis
ſaporis. Corpus eius eſt folio ſuo fortius ꝛ eſt
I ca.in medio primi.humi.in fine ipſi.us. ¶Eſt
aūt glutinatiuū ꝛ lenificatiuū:equalis calefac
tionis.ꝛ ſimiliter oleum eius ꝛ decoctio ipſius
Eſt etiā mollificatiuū:ꝛ in eius oleo eſt groſſi
tudo:ꝛ qḋ eſt torrefactū minoris eſt nocumē
ti.viriditatē percuſſionis reſoluit.ꝛ ſanguineꝫ
K congelatū. ¶Et confert fiſſureꝛ aſperitati me
lancolicoꝝ bibitum ꝛ linitū:ꝛ eſt impinguati/
uum.proprie excorticatū:ꝛ prolongat capillos
ꝛ proprie ſuccus arboris eius ac folioꝝ ipſius:
L ac lenit eos:remouet quoqꝫ furfures. ¶Iſaac
Siſami ca.eſt in pmo grad.hu.in.ij. Quod ſine
cortice eſt vnctuoſius eſt.ideo qꝫ groſſius ꝛ ad
M dirigendum durius. ¶Palla.li.x. In menſe
ſeptembri ſerendum eſt ſiſamum putri ſolo vel
pinguibus arenis vel terra congeſticia. iuge
re quatuor vel ſex ſextarios ſeuiſſe conuenit.
N ¶Idē in libro vndecimo. Siſamum vſqꝫ ad
ydus Octobris ꝛ faſelum conuenit ſeri terra
pingui vel agro ſterili.

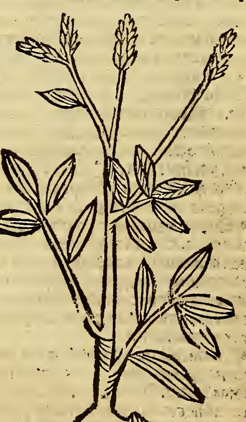
Capitulum.cccxlj

S Iligo. Iſido.libro ethimo. Siligo ē
genus tritici: a ſelecto dictū. Nam in
pane ſpecies eius precipua eſt.

Operationes

¶Palla.li.xviij. Siligineꝫ dixerim proprie tri A
tici delicias. Candor ē ſine virtute ac ſine pō/
dere conueniens humidis tractibus quales ita
lie ſunt ꝛ gallie comate. Sed ꝛ trans alpes in
allobrogū tm̄ auernorūqꝫ agro pertinax. In
ceteris ibi partibus biennio in triticum tran/
ſit. Remedium eſt vt grauiſſima queqꝫ ipſius
gratia ſerantur. ¶E ſiligine laudatiſſimus pa B
nis ac piſtrinarū opera laudatiſſima precellit
in italia. ſi piſis nate miſceatur campana. Ru/
fior quidem eſt illa: ſed candidior pyſana. pō
deroſior aūt cretacea. Iuſtum eſt e grano cā
pane vel cāpanie ꝙ̄ caſtratam vocant: redire
ſextarios quatuor ſiliginis ex modio. Iuxta
ſententiam Cathonis ſiligo ꝛ triticum in apto
loco edito ſeruntur: qui ſole ꝙ̄ diutiſſime tor/
reatur. ¶Serenda dicitur in tenuiora terra ꝗ̄ C
nō multo indigent ſucco. vt cicerē ac citiſum
In pingui vero qui cibi ſunt maioris vt ſiligi
nem ac triticum ꝛ linum. ¶Deniqꝫ far ꝛ ſili/ D
go ſolum ſortiuntur cretoſum ꝛ vliginoſum.
Siligo nunꝙ̄ pariter matureſcit: nec vlla ſe/
getum minus dilationē pariter propter teneri
tatem: eiſqꝫ ꝗ̄ maturauere protinus granū di/
mittentibus. Sed minus ꝙ̄ cetera frumenta
periclitatur in ſtipula: ſemper habꝫ rectam ſpi
cam: nec continet rorē: quin faciat rubiginem
¶Dulciſſimus eſt panis ex Affrica. Ipſaqꝫ E
ſpiſſior ꝙ̄ far. ꝛ ſpica maior eadem ꝛ pondero
ſior. Difficulter exteritur in grecia. ob id dari
iumentis ab homero dicta: hec eſt enim quam
oliram vocant. Eadē in egypto facilis atqꝫ fer/
tilis. Far ſine ariſta eſt. Itemqꝫ. Siligo exce/
pta ea que laconica nuncupatur. Adijciuntur
his genera bromos: ſiligo excepticia ꝛ tragos.
¶Sūma ſiliginis laus bonitate ꝛ cribri tenui F
tate ꝯſtat. Et galli quidē e ſetis equorum inue
nere cribrorum genera hyſpanie lino excuſſio/
ra et polinaria: egyptus a papyro iunco. Si/
liginem quidem ex ouis ſubigunt vel lacte. bu/
tiro vero gentes pacate ad operis piſtoꝝ gene
ra cura tranſeunte:
¶Idem in li.xxij. Siliginis grana combuſta G
ꝛ trita in vino ammineo atqꝫ oculis illita epy/
foras ſedant. ¶Auicenna. Siligo eſt ſpecies H
ordei ſine cortice: ꝛ eius operatio propinqua ē
operationi ipſius. ¶Gloſa ſuper Lucā. Sili I
qua eſt genus leguminis ſonoris follibꝫ et va/
cuis quod ventrem magis onerat ꝙ̄ reficiat.
¶Raſi in almāſore. Silique ꝗ̄ in terra hieroſo K

tymitana naſcūtur ẜpatū colorē hñt ⁊ ventrem
ſtringūt. Que āt in alijs terris vētrē forti9 ſtrin
N gūt ⁊ calide nō ſunt. ¶ Pandect. ca. cclxxxix.
Siligo vel germanū latine. grece tyfa vel ſith9
O ara. ſiligobib. ¶ Gal. i de edulijs ca. tyffa. auc.
Dyoclis ⁊ meneſithei ait. ꝙ poſt frumētū ⁊ or-
deum meli9 q̇dē tyfa. i. ſiligo. Eteni ſufficienter
nutrit. ⁊ cū multo labore digerit. Panē aūt aſſi
due ex eis comedēs: null9 vtiq̃ ex incōſuetorū
huic edulio ſan9 erit. neq̃ oīno ſi modicū eſt ei
graue ⁊ indigeſtibile. ſemē aūt hui9 tyfe hʒ qui-
P dē exterius leuā. i. corticē. ¶ Et a quibuſdā vo-
cat̃ puū frumētū ⁊ eq̄s hāc q̇dā inocue comede
re. nō improbabilr̃ aūt vtiq̃ q̇dā nomināt puū
frumētū tyfaʒ ⁊ calore ⁊ ſpiſſitudine ⁊ caliditate
Q ẜtutis aſſimilatā ipi. ¶ Et idē. vi. ſim. far. ca. ſy
thus. Sit9 ſiue ſiligo acrior ē credo nō parū et
cacochima tm̄ ex putrefactiōe fiens. Eſt autē in
flatiua. ⁊ h̄ quidē hʒ acre ⁊ calidū. plūnū vero
R frigidū aq̄ſuʒ acre. ¶ Sera. li. ag. ca. ſiligo vel
hals. auc. Dyaſ. Sūt ei9 due ſpēs. in vna inue
niūtur duo grana ⁊ in alia vnū. ⁊ q̄libet gnū
in cortice ſuo. ⁊ illud plus nutrit q̄ ordeū. ⁊ eſt
boni ſaporis. Panis vero qui fit ex eo min9 nu
S trit q̄ panis tritici. ¶ Et idē auc. Gal. Sub-
ſtantia huius grani eſt media inter ſubſtantiaʒ
tritici ⁊ ordei quātū ad cibū ⁊ ẜm medicinā etiā
Et ex hac poteſt ſciri operatio ei9 per illud qd̄

dicemus de tritico et ordeo.

Capitulum cccclij

Siſimbrium. Ex ſinonimis. Siſimbriū
ū idē eſt ꝙ mentaſtrū. de q̇ ſcʒ ment a-
ſtro dictū ē de m. Pli. li. xx. Siſimbriuʒ
ſilueſtre a quibuſdā thymbreū ē appellatū. pe-
dali nō ampli9 altitudine. Qd̄ aūt in riguis na
ſcitur eſt naſturcio ſimile. Utrūq̃ aduerſus oc
cultata efficax eſt animalia. vt ſunt ſcrabones
et ſimilia. Quod in ſicco oritur odoratū eſt. et
coronis inſeritur. anguſtū foliū habēs.

Operationes

¶ Plini. Ad dolorē capitis ⁊ epiforas valens A
Alij panē addūt. alij per ſe decoquūt in vino.
Sanat et epinictidas ⁊ vitia cutis in facie mu
lierū. intra quartā diē noctibꝫ impoſitum. die-
buſq̃ detractū. vomitiones ſingultus tormina
ſtomachi diſſolutiōes cohibet: ſiue cibo ſump
tum ſiue ſucco potatū. Nō eſt autem grauidis
edenduʒ niſi mortuo cōceptu quippe illuʒ eijcit
etiam impoſituʒ. Mouet vrinam cuʒ vino po-
tum ſilueſtre ⁊ calculos. Quos vigilare op9 ſit
excitat: capiti cum aceto infuſum.
¶ Pla. Siſimbriū qd̄ alij herpilluʒ vocāt agre B
ſtius maius ē. Naſcit̃ in locis cultis ⁊ aq̄ſis. et eſt
ydiciſmo ſimile. Sʒ eo ē odoratius ⁊ folijs lati
oribꝫ: q̄ multi in coronas cōponunt. virtus ei9
termantica exiſtit. ſtrāguirijs medetur.
¶ Et calculos frāgit. hoc maxime facit ſemen C
eius cū vino bibitū. Tortionibꝫ ⁊ ſuggluttiōibꝫ
maximū preſtat effectū. Idē nauſeantibꝫ opitu
latur. Folia eius cathaplaſmis adhibita capi-
tis dolorē mitigāt fronti impoſita
¶ Dyaſco. Notum eſt ſiſimbrium quod ē na- D
tura calida in ſecundo. ⁊ ſicca in ipſo. Putre-
factionibꝫ reſiſtit. pediculos interficit
¶ Confert apoſtematibꝫ frigidis. ac flegmoni E
duriciei vehemētis decoctum cum aceto mix-
tumq̃ cum oleo roſarum.
¶ Cōfert obliuioni ac ſenſus cōmixtitioni ⁊ li F
targie. quādo linitur caput ex eo. Cōfert etiam
ſingultui bibituʒ cuʒ vino. ad ſoda quoq̃ fit em
plaſtrum ex folijs ſilueſtris.
¶ Confert tamē vermibꝫ aſcaridibꝫ. ⁊ extrahit G
fetum mortuū. et prouocat vrinaʒ proprieq̃ pe
troſum. Quod aūt eſt ſilueſtre cum vino bibi-
tum. prohibet diſtellationē vrine. ⁊ lapidem ex-
trahit. ac ventris dolori pungitiuo ſubuenit
¶ Actor Quia ſiſimbriū ab autoribus nō ſo- H
lum dicit̃ mētaſtrū: ſed etiā menta videlicʒ do-
meſtica. de ipo etiā inter ortulanas herbas ſub
hoc eo nomine dictum ſupra.

cõpeſcit. bibita venenis occurrit. Eſt etiã euſtomacha mixta ſeminib⁹ ⁊ oxigaris nobilib⁹ addito ſale comeſta. virga eius diuiſa eſt: lachrymũq; quod ex ſe dimiſit colligi neceſſariũ eſt.

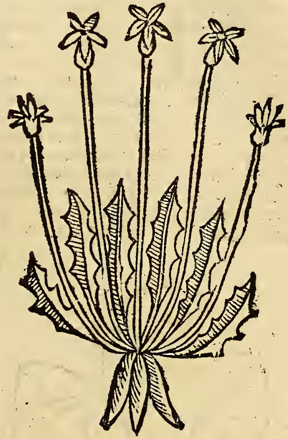

Capitulum. cccxliii.

Silphio. Pli. lib. xxii. Silphio et ſyria venit deterius parthico: ſed medico melius. cuius eſt vſus in medicina. Dyaſcorides. Silphiũ radix nota eſt omnibus cuius lachrymus lazer nominatur.

Operationes.

¶ Pli. Nã ad lienes pdeſt radix ei⁹. Arteriis etiã exaſperatis ⁊ collectionib⁹ ſanguis illinit. Sʒ in cibis cõcoquit egre inflãmantib⁹. inflationes facit ⁊ ructus: vrine q̃ʒ noxia. ¶ Sugillatis cũ vino ⁊ oleo ẽ amiciſſima: ⁊ ſtrumis cũ cera ſedis q̃ʒ verruce cadũt eius ſuffectu crebriore. ¶ Folia ei⁹ ad purgãdas matrices ac pellendos partus emortuos ĩ albo odorato vino decoquũt: vt acceptabili mẽſura bibat. ¶ Dyaſ. Aures acriter calefaciẽs ac veſicã ledẽs. ſʒ ventrẽ purgãs hec herba fortit calefacit. Virt⁹ eius oĩno inflãmatiua eſt: ⁊ ꝓpter h̃ indigeſtiua eſt. ¶ Radix eius cocta cũ aq̃ ⁊ modico melle potata iuuat ad difficultatẽ vrine. ſuccus ei⁹ cũ lacte reſolutus emigraneã curat in aurẽ miſſus. extrinſecus aũt poſitus opat amplius. Naſcit in ſyria ⁊ armenia ⁊ lybia. Hui⁹ virga ſplentẽ vocata eſt: ferule ſilis: foliaq; hʒ apio ſilia: et ſemen latũ. ¶ Virtus radicis eius ꝟmatica ⁊ ſtomachũ inflat: ⁊ ructuationẽ ꝓuocat. Indigeſtibilis ac veſice ꝯria eſt accepta. ¶ Oleo addito liuores corpis limpidat. Oleo ciprino vel yrino mixta ſciaticis humorẽ frigidũ errãtẽ ſiccat. ĩ aceto cocta ⁊ cathaplaſmata cauſas ani

Capitulum. cccxliiii.

Siſer. Plinius li. xix. Siſere. Tyberi⁹ princeps omnibus annis a germania flagitans nobilitauit. cuius in gelduba caſtello reno impoſito generoſitas eſt precipua: ex quo apparet frigidis locis cõuenire. Ineſt ei longitudine neruus Julie auguſte quotidiano cibo maxime illuſtrata. Seritur autẽ et ſiſer ⁊ paſtinaca vtroq; tpe. ſ. vere et autumno: magnis ſeminũ interuallis nulla ñ e min⁹ quaternoꝝ pedum: quoniã ſpacioſe fructificat ſi ſeratur: tranſferre autẽ melius. Idem lib. xx. Siſer erraticum ſimile eſt ſatiuo ⁊ effectu.

Operationes

¶ Pli. li. vts. Ineſt eñ ſiſer lõgitudine neruus q̃ in decoctis extrahit amaritudis magna pte relicta: q̃ mulſo in cibis ꝑata etiã in grãʒ ꝟtit. A
¶ Neruus idẽ ⁊ paſtinace maiore dũtaxat ãnicule. Siſere ſerit mẽſib⁹ bis vicʒ: Frebruario: martio: aprili: auguſto. ſeptẽbri: octobri. Breuior eſt his: ſʒ toroſior amariorq; medullo p ſe minutiſſima. Eadẽ ꝟo dulcib⁹ mixtis ſaluberrima inuenit grãʒ plib⁹ modis auſteritate victa. B

C ¶ Nã ꝛ in pollinē tundit arida:aliqñ daqꝫ dulci tēperat: ꝛ decocta poſtea aut aſſeruata vel ma/ cerata pluribꝰ modis. ꝛ tūc mixta defruto aut ſubacta melle vuis ꝛ paſſis aut pinguibꝰ cario
D tis ꝛc.lege Pliniũ ibidē. ¶ Itē ſiſer ſilē ſatiuo: ꝛ excitat ſtomachũ. ex aceto laſarpiciato ſūptũ: aut ex pipe ꝛ mulſo proĳcit vrinā. ꝛ vt opinio credit etiā ventrē. Eſt ꝛ dyacles in ſnīa eadem. preterea cordi ꝯualeſcentiũ ꝯuenire: ꝛ poſt mul
E tas vomitiones per q̄ vtile. ¶ Heraclides ꝯtra argētũviuũ dedit: ꝛ veneri ſubinde offenſantē egriſqꝫ recolligētibꝰ. Hũc heſius iõ ſtomachõ vtile videri dixit: qm̄ nemo tres ſiſeres edendo continuaret. Eſſe tñ vtile cõualeſcentibꝰ ꝛ ad vitā tranſeuntibꝰ. Satiuiqꝫ priuatim ſuccus
F aluum ſiſtit. ¶ Dyaſco. Siſarũ eſt omnibꝰ no/ tũ: qđ comeſtũ eſt euſtomachũ. Radix eius di/ xa et comeſta tollit faſtidium: et eſt diuretica.

Capitulum.ccccxlv.

Sycla. Aui. Sycla duaꝝ ſpēꝝ eſt: quaꝝ vna nigra ꝓpter vehementiā viriditatis. Altera vo nota eſt. apđ q̄ſdā eſt in pri/ mo ca. ꝛ ſic. Et ſm veritatē eſt ꝯpoſitaꝝ vtutũ: ꝛ apud q̄ſdā eſt fri. Nec dubiũ ē q̄n in ei⁹ radi/ ce hũiditas ſit. In ipa eſt virtus baurach ſubti liatiua ꝛ reſolutio ꝛ aptio. fortior reſolutiõe ac triplicũ ꝛ lenificatio. In nigra ē ſtipticitas: ꝛ p/ prie cũ ibentibꝰ. Et baurachitas q̄ ē in ipa ē re/ ſolutiua: ꝛ terreitas ē ꝯſtrictiua vł cõtractiua.

Operationes

¶ Aui. Totũ elixatũ eſt mali chimi: totũqꝫ pui nutrimēti ſicut olera reliq̄. Succus ei⁹ ac de/ coctio folioꝝ fiſſuras frigorꝫ ꝑ bibēt: ꝛ alopicie ꝯferũt. ¶ Cõfert etiā pãno. ꝛ qñqꝫ abſcidit ver rucas ſuccus eius. ꝛ interficit pediculos. ¶ Ex eadē elixata fit emplaſtrũ apatibꝰ ac reſoluit et maturat ea. Eius folia decocta bona ſũt ignis aduſtioni. ꝛ linita cũ melle ꝯferũt empetigini. ¶ Et eius aq̄ cũ felle gruis fit caput purgiũ: ac delet torturā. Et valet ad vlcera nariũ. Itē ei⁹ aq̄ diſtillat in aurē: ꝛ ſedat eius dolorē. ¶ Ra/ dix eius eſt mala ſtomacho: faciēs nauſeā. ꝛ ꝟ plurimũ ꝓpter baurachitatē ei⁹ mordificatiuā. ¶ Ad opilatiões epatis fortior eſt aptiõe mal⁹ ue cũ ſinapi ꝛ aceto ꝓprie. ¶ Iſaac in dietis pti cularibꝰ. Sicla quā vulgus appellat bleta ca. ꝛ ſic. eſt i pmo g. ¶ Illaudabile ſtomacho nutri mētũ gñat ꝓpter q̄ndā ſui acumis ꝛ humiditatꝫ multitudinē. Que tñ ſi coquat cũ aceto obſo/ magro. carui oleo onfancino vel amigdalino facilis quidē digeſtionis fit: ſꝫ paꝝ nutrit. ven/ trē humectat. epatis opilationē apit. maxime vo ſi de groſſis ac viſcoſis humoribꝰ ſit. In aq̄ cocta: ꝛ ſic comeſta fit ſtiptica. ¶ Actor de hac quoqꝫ ſub noīe bleti dictũ eſt ſuo loco in ſupe riori parte huius tractatus. ſ. de B. ca. c.

Capitulum.cccclvj.

STicados arabicũ.Pande.ca.lxvij.Aſ
cukodos arabice.Grece ſabadis.La-
tine vo ſticados.Eſt quoddã arabicũ
⁊ eſt illud qđ arabice nominat̃ aſcukodos.Et
eſt quoddã citrinũ:de qua in ſequẽti ca.dicit.
Unde Sera.li.aggre.facit de ſticados duo
capitula.Unũ de ſticados arabico:quod inci
pit Aſcukodos ſiue aſcocodos.⁊ aliud de ſti-
cados citrino:quod incipit Sceba.Eſt autẽ
ſticados arabicũ calida et ſicca in tertio gra-
du.¶ Sera.lib.aggre.cap̃.Aſcukodos.i.ſti-
cados arabicum.Naſcitur ⁊ in inſula que dr̃
ſabadis in regione Galacie.eſt herba ſubtiliũ
ramorum habens comã ſaturegie ſimilem:niſi
folia eius ſunt longiora ſaturegie.⁊ eſt acuti ſa
poris cum pauca amaritudine.Diaſco.capitu.
de ſticados.Sticados naſcit̃ in inſulis Gala
cie circa Maſſiliam:que inſula ſticados nomi
natur.vnde et nomen accepit.Eſt autẽ herba
tenuis:ſemen minutũ habẽs cũ folijs ſilib⁊ thi-
mo:ſed oblonga ⁊ guſtu acriora ⁊ ſubamara.

Operationes

¶ Galienus.viij.ſimpli.farma.capit.ſticados.
Sticados eius quidẽ ad guſtũ amarus ſapor
eſt:⁊ ſtipticans moderate.Complexio eius cõ-
poſita eſt ex frigida terreſtri ſubſtantia pauca:
a qua ſtipticat:⁊ alia ſubtili ignea ampliori:a q̃
amaricat.⁊ propter vtrũq; vero de obſtruere
⁊ ſubtiliare dicit̃.⁊ abſtergere ⁊ fortificare nata
eſt viſcera omnia:⁊ totius corporis ambitum.
Monſtratum eñ eſt in anterioribus:quoniã
quecunq; farmaca compoſita ſunt ex talibus
ſubſtantijs predictis energias comparantur.
¶ Johannes Meſue capit.de ſticados.Sti-
cados quod medici laudant eſt arabicũ.et eſt
planta foliorũ ſubtilium ⁊ longorũ:habens ſti
pitem ſubtilem cinericeũ.cuius eleuatio ſuper
terram eſt in menſura cubiti.⁊ habet flores aſſi
milatos ſpicis ſiliginũ:ſed ſunt breuiores ſine
ſemine.Et eſt calida in primo gradu:et ſicca in
ſecundo.¶ Et eſt compoſitũ ex partibus ter-
reis frigidis dantibus ei ſtipticitatẽ paucã.et
ex partibus igneis ſubtilibus a quibus inſunt
ei acuitas ⁊ amaritudo.ſed acuitas plus eſt a-
maritudine ſua:et amaritudo plus eſt de ſtipti
citate ipſius.propter quod eſt ſubtiliatiuũ:re-
ſolutiuum:aperitiuũ opilationũ:abſterſiuum ⁊
ſolutiuũ nature.et eſt preſeruatiuũ prohibẽs a
putrefactione.⁊ eſt ex parte ſtipticitatis pauce
in eo confortatiuũ cordis ⁊ cerebri ⁊ neruoꝝ et
viſcerũ.⁊ hoc eſt eſſe ⁊ proprietas eius.Prohi-
bendũ eſt habentib⁊ colerã in ſtomacho.conturi
bat eñ eos inducens ſitim ⁊ vomitũ ⁊ eſtuatio
nem laborioſam.Nã etiã calidã habentibus et
ſiccam complexionẽ:⁊ qui ſunt illi poteſtate co
lere.¶ Ipſum quoq; eſt ex debiliter ſoluentib⁊ D
ꝓpter qđ miſcendum eſt ei ſalgemma ⁊ mirabo
lani nigri cũ eo aut kebuli.magnificãt eñ opa
tionẽ eius.⁊ ſimiliter ſquilla.⁊ proprie in egritu
dinibus capitis.Et infuſum quidẽ in aqua ca
ſei melioraт̃ in cõditionibus ſuis.⁊ paſſule ſine
interioribus ſimiliter ſunt ex his que emendãt.
ſilr̃ ⁊ ſalgemma rectificat illud.⁊ ꝓprie ad om̃es
partes eius ſextuplũ ipſius.⁊ ſuccus pomoꝝ
dulcium in decoctionib⁊ eius verificat illud.
¶ Auicen.li.ij.ca.de ſticados.Sticados eſt E
planta habens ſpicã ſicut eſt ſpica grana ordei
ſed eiꝰ folia ſunt breuiora:⁊ in ipſo ſtipites ſunt
cinericei ſicut in epithimo.et eſt ſine ſemine:acu
tus cũ amaritudine pauca.cõpoſitus ex ſubſtã
tia terrea:frigida ⁊ ignea ſubtili.calida in primo
gradu ⁊ ſic in tertio.¶ Sera.aucto.Gali.De- F
coctio ſticados arabici confert dolori pectoꝝ
ſicut yſopus.⁊ in cõfectionib⁊ medicinaꝝ hab;
vires acriter relaxantes cũ odore ſuaui.vnde
et menſtrua prouocat.¶ Johan.Me.Fit ex G
ſticados arabico ⁊ ſpica ⁊ oleo veteri oleũ bo-
nũ iuuatiuũ voci.Flores quidẽ eius decocti-
one ſuſtinent:plus q̃ folia.ſolutione educit co
lerã nigrã ⁊ flegma.et mundificat neruos ⁊ ce
rebrum ⁊ membra ſenſuũ:et cõfortat ea.⁊ ꝯfert
iuuamentũ magnũ egritudinibus frigidis.et
hoc ſm omnẽ modũ vſus eius:ſiue in potibus:
ſiue in fomẽtis ⁊ lauacris.¶ Et oleũ ipſius cõ- H
fortat cerebrũ ⁊ neruos:⁊ calefacit eos ⁊ viuifi-
cat.In medicinis aũt ſticados ſi iungat̃ ſquil
la aut eius acetũ eſt medicina bona epilentie et
vertigini.⁊ cum lapide lazuli aut ſale indo aut
alijs valentibus ad ea.Confert melancolie et
egritudinibꝰ tumoris.⁊ miſcet̃ ei bugloſſa aut
ſuccus eius aut ſuccus pomoꝝ dulciũ ad egri-
tudines cordis ⁊ melancoliã.¶ Et euaporatio I
decoctionis eius aperit opilationes nariũ.et
eſt medicina bona opilationib⁊ epatis ⁊ ſplenis
⁊ viſceꝝ.¶ Et eſt ſedatiuũ dolorum qui ſunt in K
neruis ⁊ in inſtrumentis iuncturarũ ⁊ in lateri-
bus ſm omnem modũ adminiſtrationis eius.
¶ Et confortat interiora omnia que a frigidi- L
tate leſa ſunt:et proprie materiali.Et prohibet
a putrefactione.
¶ Et ipſius ſyrupus ⁊ alij modi adminiſtratio M
nis eius ſunt medicina bona quartane ⁊ febri-
bus lõgi temporis:⁊ proprie flegmaticis.Do
ſis decoctionis eius eſt potio a ʒ.iiij.vſq; ad
vi.pulueris eius a.iij.ʒ.vſq; ad.v.
¶ Aui.Sticados arabicum reſoluit et ſubti- N

liat amaritudine ſua. ꝛ ſilr eius ſyrupus aperit opilationes ꝛ abſtergit. ꝛ in ipſo quidē eſt ſtipticitas pauca: ꝛ confortat cor ꝛ viſcera: ꝛ ꝓhibet
D putrefactionē. ¶ Et eiꝰ decoctio ſedat dolores neruoꝝ ꝛ iūcturaꝝ ꝛ laterū. Et ipſiꝰ ſyrupus eſt res magis iuuatiua egritudinū frigidaꝝ ꝛ neruis. q̄re oportet vt eo q̄tidie vtaꝛ q̄ neruos hꝫ
P debiles. et qui ex frigiditate in ipſis patiꝛ. ¶ Et cōfert melancolie ꝛ epilēṡie. ꝛ nocet habētibus calidā cōplexionē: ꝛ facit eū vomere. ꝛ eſt ex eis qui faciūt ſitim: ꝛ cōfortāt inſtrumēta vrine. et
Q ſoluendo educit flegma ꝛ melancoliā. ¶ Gal. vero nō dixit hoc eſſe eius: et vltima quidē potio ipſius eſt duodecim kſumē cū vino puro ꝛ
R oximelle ꝛ modico ſale. ¶ Plat. Sticados ca li. ꝛ ſic. virtutē diureticā habet. Uinū decoctionis eius ꝛ dragaganti ſpūalia calefacit. ꝛ inteſtina ſtomachūq; mundificat. valet ad yliacam ꝛ ad opilationē ſplenis ꝛ epatis: ꝛ cōtra ſtrāguiriam ꝛ diſſuriā. ¶ Cōſtan. in li. graduū. Sti
S cados eſt ca. ꝛ ſic. in primo. Aperit et attenuat: interiora membra cōfortat. Pectus ac pulmonē oīaq; viſcera mundificat. ¶ Ex ſinonomis.
T Sticados ſpecies due ſunt. Arabicū videlicet et citrinū. Qn̄ ſimpliciter poniꝛ citrinū intelligitur. Idem eſt barba iouis. Sed aliud eſt iouis barba: ſcꝫ ſemperuiua. ſicut dictū eſt in capitulo. lviij. de B. ſupra.

Capitulum. ccccxlvij.

Sticados citrinū. Sera. li. aggre. cap. ſceba. Sceba. i. ſticados citrinū: ꝛ eſt abſinthium marinum habens minutū ſemen ſimile ſemini plante que diciꝛ abrotanū. et non eſt ita amara herba ſicut abſinthium. ꝛ habet odorem grauem. Figura eius eſt in apparentia ſicut planta abſinthij. et ſapor eiꝰ eſt ſicut ſapor abſinthij: niſi quia non eſt tante ſtipticitatis. et calefacit plus q̄ abſinthium. ꝛ eſt in ea plus de amaritudine q̄ in abſinthio cum pauca ſalſedine. et calefacit ꝛ deſiccat in tertio gradu.

Operationes

¶ Sera. Uirtus eius eſt diuerſa a virtute illiꝰ Nam nocet ſtomacho: vnde occidit vermes in ventre plus q̄ abſinthium: qn̄ apponitur extra aut intus. ¶ Et idem auct. Dyaſ. Sapor eius eſt amarus. et habet grauem odorem. ꝛ eſt herba ſtiptica. ¶ Et idem auctoritate Galie. vij. libro epidimiaꝝ. Sceba aſſimilatur abſinthio in figura et ſapore. Sed differētia inter ea eſt ꝙ non eſt ſtipticum ſicut abſinthium. ꝛ ꝙ calefacit plus eo. et amaritudo eius eſt plus cum pauca ſalſedine.

¶ Et idem aucto. Gal. vij. ſim. far. capi. ſceba. Sceba ſimilis eſt abſinthio ſm̄ ſpeciem ꝛ ſm̄ guſtum. tamen differunt in guſtu et virtute. in guſtu quidem in eo ꝙ cum ſtipticitate magis calefacit: ꝛ amaricat cum quadam ſalſedine.

¶ In virtute vero in eo ꝙ cum menſuratū eſt: ꝛ magis abſinthio interficit lumbricos extrorſum appoſitum ꝛ intra corpus aſſumptum. Et quidem calefacere in ſecūdo gradu intenſe ponendum eſt id: ſiccare vero in tertio.

¶ Galienus. viij. ſimpliciū farmacoꝝ cap. chruſicos. Chruſicos ſiue barba iouis ſiue ſticados citrinum vocatur. Chruſicos acrem ſimul et ſtipticam preualentem habet virtutem.

¶ Serapion cap. ſceba. Sceba vel ſticados citrinum coquitur ſola et bibitur: et interficit vermes: et expellit eos cum laxatione kui. Et quando coquitur cum lentibus ꝛ bibitur: facit hoc. Et pecudes impinguantur quando comedunt eam.

¶ Et idem auctoritate Galieni. Uirtus ſcebe diuerſa eſt a virtute abſinthij. Nam ſceba nocet ſtomacho: et occidit vermes plus q̄ abſinthium: quādo ponitur exterius: vel ſumiꝛ intus Et eſt calida in ſecundo gradu: ſicca in tertio.

Capitulum. ccccxlviij.

Spica celtica. Pandec. ca. cliiij. Celtica grece. Arabice. ſymbel romana. latine vero ſpica celtica. Dyaſ. c. Celtica Naſcitur in illirico. nomen habens apud eos hoc Et in ſyria naſcitur et in italia. habens fructus ſuper terram breues et ſpiſſos. Colligitur aūt a ciuibus cū radicibus qui faſces faciūt q̄tum plena manu cōtinere poſſunt. et ab alijs faſces gallice appellātur. hec habꝫ fo. oblonga ⁊ nō lata. mellinuꝫ floreꝫ. odorē circa ſe ſuauē cōtinēs Utilior eſt recens odore ſuauis radicibꝰ plena vel ſpiſſa ⁊ nō fragilis. que ſi talis fuerit ſimilis in virtute poterit eſſe ſyriace. Eſt ca. ⁊ ſic. hn̄s naturam ſpice inde: ſed debilior ſicca. Eſt alia nardus. id eſt celtica montuoſa que naſcitur in ſicilia ſimilitudinem habens in folijs ⁊ ramis yringo. Sed ſpica breuiorem. ⁊ ſpinoſas radices mittens duas aut tres odore ſuaues. et nigrioris coloris ſimilis affodilli radicibus. Hec nec florem nec ſemen habet. ſed virtus eſt illi ſimilis prime.

Operationes

¶ Dyaſ. Prima eius virtus diuretica eſt. ⁊ prodeſt iecoris tumori ⁊ yctericis cū morbo regio ¶ Inflationes ſtomachi cū aqua vbi abſinthium decoctū ē diſcutit. ¶ Spleni medet. veſice et renibꝰ vtile eſt. ¶ Sed ⁊ morſibꝰ venenatis cuꝫ vino data opitulatur malaginatibꝰ culidiſ Et vnctionibus miſcetur

Capitulum. cccc xlix.

Spicanardi ſiue nardus. Iſi. li. xvij. Nardus eſt herba ſpicoſa. Unde ⁊ a grecis nardoſtacos eſt appellata. Huius alia indica. alia ſyriaca vocatur. non q̄ in ſyria naſcatur: ſed q̄ alio latere indiam. altero ſyriam ſpectet mons in quo inuenitur. Idem Nardum indicū eſt multiforme ſꝫ melius ſyriacū leue. fulicum comoſum ſpica paruū: odoratiſſimū ciperū ſimilans. Quod ſi multum in ore tardauerit linguam ſiccat. Nardū celticū de quo ſupra dictum a regione gallie nomē traxit. naſcitur em̄ ſepius in ligurie alpibꝰ. ⁊ in ſyria frutice paruo radicibꝰ in manipulos collectiſ ligamentis. flos eius tm̄ ꝑpter bonū odorē accipit tyrſi eius ⁊ radicule vſibus noſtris vtiles probantur. ¶ Pla. Spicanardi ca. in. i. gra. ⁊ ſic. in. ij. Eligēda eſt illa q̄ ſuauiter redolet q̄ in guſtu eſt acuta. aliquātulū ſubamara. habēs aliquid ponticitatis in carne ruſa. Cum auteꝫ in medicinis ponit. abijciēdū ē q̄ddā albū qđ interius ē. ⁊ q̄ddā nigꝝ qđ ē exteriꝰ Spicanardi q̄ nigra ē vel terrea nō dꝫ poni in medicinis. Hꝫ autē virtutē ꝯfortatiuā ex aromaticitate et pōticitate: et diureticā ex qualitatibꝰ ſuis ⁊ amaritudine. Per. x. ānos ſuari pōt in loco ſicco ⁊ nō humecto. ¶ Actor ex gloſis. Nardus ē herba humilis: calēs et redolēs. de q̄ fit vnguētū pre

cioſum maxime qũ nõ ſolũ de radice:ſ3 de ſpi/
cis ⁊ folijs cõficitur.nec alqs herbis adulteraſ.
Tunc enim piſticum.i.fidelis dicitur.

Operationes

A ¶ Pla.Cõtra ſincopim ⁊ cardiacã paſſionem
limphaſ vinũ panictis ex aq̃ roſacea decoctio
nis ei9.vel ex tali aq̃ addito zuccaro fit ſyrup9
B ¶ Cõtra debilitatẽ cerebri applicaſ narib9.Cõ
tra frigidũ reuma puluis ei9 in oleo decoquiſ.⁊
cum digito narib9 imponiſ.Tale oleũ multu3
cõfert contra ſurditatẽ ex frigido ſtomacho.⁊
cõtra putredinẽ auriũ poſt apoſtemata.
C ¶ Cõtra frigiditatẽ ſtomachi ⁊ indigeſtione3
⁊ opilationẽ ſplenis ⁊ epatis ex frigido humore
valet vinũ decoctõis ei9.Cõtra putredinẽ gin
giuarũ puluis eius ſupponiſ.valet ad matrice3
D mũdificandã.⁊ cõceptũ adiuuãdũ.¶ Oleu3 fit
ex ſpicanardi qd̃ ẽ optimũ cõtra paraliſim epi/
lentia3 arteticã ⁊ podagrã:ſumptũ p os vel in/
unctũ.fit aũt p̃cioſiſſimũ.vt dicit Dyaſ.h̃ mo/
do Accipiũt.l.libras ſpicenardi ⁊ ponũt in olla
cuius os bene obturãt.aliã ollã in terra infodi
unt:⁊ a fũdo ſupioris olle deſcẽdit calam9 ad
inferiorem ollã.circa ſuperiorẽ faciũt ignẽ.qui
exoluit.deinde effluit oleũ p calamũ in inferio
rem.Et ex.l.libris nõ fiunt niſi quinq3 vel vi.vn
cie.Quidã vero puluerẽ ſpicenardi dimittunt
in oleo.p.xx.dies.poſtea buliũt ⁊ bene colant
E ac reſeruant.¶ Conſtan.in libro gra.Spica
epar ſtomachũq3 cõfortat.q2 dolorẽ ab eis am
putat Eius apozima bibitum renes ⁊ veſicã ab
omi ſordicie mũdat.Urinã et mẽſtrua puocat.
F ¶ Alber.in libro de natu.rerum.Spica ycte/
riciã ex opilatiõe fellis et epatis curat.Humo/
rib9 a capite ad pectus ⁊ ſtomachũ deſcenden
tibus reſiſtit.Ventoſitatẽ inteſtinorũ amputat.
Mulierib9 ſuppoſita ſanguinis fluxũ cõſtrin/
git.Super empetigines fricata eas omnino
mundificat.Cum aqua frigidia potata abomi
nationem ⁊ cordis tremorẽ tollit.Cũ ſapa bibi
ta libidinẽ augmẽtat.Cum vino ppinata cõtra
morſus ſcorpionis atq3 ſerpẽtis valet.Colliriũ
ex ea factũ humiditatẽ ſalſi flegmat3 deſiccat.
G Piloſq3 palpebrax cõfortat.¶ Dyaſ.Nardus
eſt herba ſpicoſa.Hui9 genera duo ſunt.ſcilic3
Indicũ ⁊ ſyriacũ.Montis enĩ in q̃ naſciſ vna
pars in indiã porrigiſ.Altera in ſyria3 ſpectat
In alia q̃ ſyria3 reſpicit inueniſ nard9 lenis ac
rufa multis capillis illigata.ſuaue3 habẽs odo
rem vt cyperũ:⁊ ſpica3 breuem.Que in ore miſ
ſa ſuauitatẽ habet cum amaritudine.ſi vero in
ore diu citius teneaſ lingua3 ſiccat.Ex parte
autẽ Indie:nardus inueniſ ſine virtute gene/
rans ſpicam oblongam ac multum ſpiſſam:ac
ex vna radice multos ramos generans in cir/
cuitu.non vtiles iñ odore.In acumine vero
eiuſdem mõtis.quo aqua non infeſtatur.vtili
or odore naſcitur.folijs cipro ſimilibus.Alia
quoq3 inuenitur apud ſyrios:ſpica3 habẽs ob
longam:ſubalbidã fruticem maiorem cũ odo/
re non valde ſuaui.Omnium autem predicta/
rum virtus vnctualis eſt.Calefaciunt medio/
criter:deſiccant abundanter.
¶ Auicẽna.Spice ſpecies vna eſt aromatica
et eſt album ſpica.Altera vero neriden et ſpica
romana.et alithitia debilior eſt inda.ſyreni vir
tute proxima.Arbor eius parua eſt.que cũ lu
to ſuo euellitur.et quando planta ſibi ſimili ad
ulteratur.Sed inter eos diſcernitur.quia plã
ta illa horribilis odoris inuenitur
¶ Eſt preterea quedam montana cuius ſunt
vt croci ortulani folia.et ſimiliter eius ſtipites
ſed citrini ſunt ⁊ plani non in modum retbis in
uoluti.Duas vel plures habet radices:ſ3 crus
non habet nec fructum nec florem.Melior eſt
illa cuius pili ſunt plures ad rubedinem decli/
nans boni odoris vt ciperi:ſua ſpica linguam
mordicans.Et hec eſt ſyra que multos effect9
habet in medicina.Calida eſt in primo.ſicca in
ij.Eſt aperitiua reſolutiua

Spinachia. Pandec. ca. dcliij. Spinachia latine. Grece aſpenach. Sera. lib. aggre. ca. aſpenach. Aſpenach ſunt frigi. in fine primi gradus.

Operationes

¶ Serapion. Spinachia leniunt ventrē ⁊ cōferunt dolori pectoris ⁊ pulmonis q̄ fiūt a colera ⁊ ſanguine. Nutrimentū eorū eſt melius nutrimēto attriplicis. ⁊ operatio eorū prope operationem eius. ⁊ ſunt lenificatiua.

¶ Et ipſius nutrimentū melius eſt nutrimento criſolocanne. Et in ipſis eſt virtus abſterſiua. lauatiua. ⁊ vincunt coleram.

¶ Et forſan reſtringunt ſtercus a iure eorum Ergo auferantur a iure ſuo Et ſi comedantur conferunt anhelitui ⁊ pectori ⁊ pulmoni calide ⁊ confert doloribꝰ dorſi conſanguineis. Et eſt lenificatiua ventris.

Capitulum. cccclj

Spina. Iſidorus libro etymologiarum. Spina in egypto celebratur circa thebas dumtaxat nigra. Quoniam incorrupta etiā in aquis durat. ⁊ ob id vtiliſſima nauium coſtis. Candida facile putreſcit. Aculeꝰ ſpinarum ⁊ in folijs. Semen in ſiliquis coria perficiunt galle vice. Flos ⁊ coronis iocundus et medicamentis vtilis. Manat ꝗ gummi ex ea ſed precipua vtilitas ꝙ ceſa tertio anno reſurgat. ¶ Ariſtotiles libro de vegetalibus. Spine non ſunt de genere nec natura plante. ſꝫ humor et frigus aſcendit. ⁊ cum eis parua decoctio. illudq; coagulat ſol. et ex illo ſunt ſpine. fit q; forma piramidalis in ſpina. quoniam aer cū elongatus fuerit ab aliqua planta augētur partes eius cum extenſione materie.

¶ Plinius libro. xij. In india eſt ſpina: ſed deprehenſa in lucernis igne protinus tranſiliente India fert in ſpinis ſimilitudinē piperis. amaritudine p̄cipua folijs paruis denſiſq; cipri modo. ramis cubitorum trium cortice pallido: radice lata ⁊ lignoſa buxei coloris. Hac in aqua cum ſemine excepta. in ereo vaſe medicamentū efficitur. quod litione vocatur. Eadem ſpina in Pelio monte naſcitur: qua medicamētum adulceratur. Gens indis contermina vocatur. Ariana cuius ſpina lachrymarum eſt precioſa myrrhe ſimilis. acceſſu propter aculeos anxio lauri folia. Ibidem ſpina eſſe tradita eſt. Cuiꝰ liquor aſperſus oculis cecitatem omnibus animalibus infert. In egypto naſcit̄ aſpalachros ſpina cādida. magnitudine arboris modice flore roſe. Radix eius vnguentis expetitur. Tradunt in quocūq; frutice curuetur arcus celeſtis eandem quecunq; ſit aſpalatri ſuauitatē odoris emittere: ſed in aſpalatro inenarrabilē quādam exiſtere. Huius probatio ē in colore rufo vel igneo. Tactuq; ſpiſſo ⁊ odore caſtoreo. Idē libro. xiij. In egypto celebrat̄ ſpina dūtaxat nigra. q̄m in aquis durat ⁊ incorrupta manet. Et ob id nauium coſtis vtiliſſima. Candida vero facile putreſcit. Manat ⁊ gūmi ex ea. ⁊c. vt ſupra. Nec obmittendū eſt etiā ꝙ in babylone ſeritur in ſpinis. quoniā non alibi viuit. Et ē ſicut viſcū in arboribꝰ. ſed illud in ſpina tātum que regia vocat̄. Mirumq; ꝙ eadem die germinat qđ iniectū ē. Inijcit̄ autem ipſo canis ortu. Et arborē celerrime occupat. Uinum ex ea condiunt. ⁊ ideo ſerit̄. Spina hec naſcitur ⁊ Athenis etiam longis muris. ¶ Idem libro xvij. In calabria eſt ſpina ſilueſtris. que per inciſionē vtiliter mixtos ⁊ ſorbos recipit.

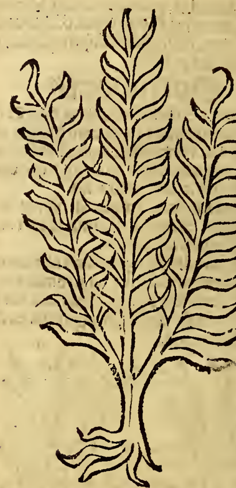
Operationes

¶ Auicenna. Spina alba frigida eſt et ſicca ī A
primo. Confert mollificationi ſtomachi. decoctio eius confert inſtrumentis iuncturarum et podagre. Spina iudaica calida eſt ſubtiliatiua reſolutiua. Confert alcuzet ⁊ ſputo ſanguinis. Ex eius decoctione colluitur os ad dolo-

rem molar.Spina egyptiaca frigida in pmo
B ſicca in ſecundo.Exiccatiua eſt et catorros ab
ſcindens.Confert apoſtematibꝫ gutturis ꝛ ſto
machi.Radix eius ꝛ pprie ſemen eius vehemē
tis ſunt conſolidationis
C ¶ Idē in eodē zedeguaro eſt ſpina alba q̄ ſpi/
nas habet ſimiles foliis amomi.ſed ſubtiliores
et albiores.florem purpureū.ſemen rotundum
Stipes ei⁹ qñqꝫ peruenit ad duos cubitos
D ¶ In ipſa eſt retētio fluxus ſanguinis.confert
apoſtematibꝫ flegmaticis et ſpaſmo ꝛ ſputo ſā
guinis ſolutioni antique.Febribꝫ antiquis.de
bilitati quoqꝫ ſtomachi:ꝛ aperit opilationes.
Maſticata et poſita ſuper puncturam ſcorpio
nis.attrahit venenum
E ¶ Semē eius bibitū cōfert morſure venenoſo
rum reptiliū.Collutio oris ex ei⁹ ſucco facta ſe
dat dolorē dentiū.Radix ei⁹ ē infrigidatiua ꝛ
exiccatiua cum reſolutione quadam.
F ¶ Pli.li.xxiiii.Spina arabica ſpiſſat ſtringit
qꝫ diſtillationes oēs ꝛ ſanguis excreationes
menſiūqꝫ abundantiā.etiam nunc radice va/
lentior.Spine albe ſemen cōtra ſcorpiōes au
G xiliatur.¶ Corona ex ea impoſita capitis do/
lorem minuit.Huic ſimilis eſt ſpina illa quam
greci Acbouton dicunt minoribꝫ multo foliis
aculeatis per extremitatē:et araneoſa lanugi/
ne obductis.Qua collecta etiā veſtes quedā
in oriente fiunt ſimiles bombicinis.Ipſaqꝫ fo
lia vel radices ad remedia bibuntur.
H ¶ Eſt et alia quā nos rubeā dicim⁹:qua lane
tinguntur.pelleſqꝫ pficiūtur.In medicina vri/
nam proiicit.morbūqꝫ regium ſanat et yſchia/
ticos ac paraliticos.Radix ſemēqꝫ menſes tra
hunt:aluū ſiſtunt.ꝛ collectiōes diſcutiunt.
I ¶ Contra ſerpentes rami cū foliis imponunt
folia eius capillū inficiunt.Et eſt paliurus ge/
K nus ſpine.¶ Actor de Achanto et rubea ꝛ pal
iuro ſuperius diximus.Inter quas nimirum
ponit eas Iſidorus.

Capitulum.cccclii.

SQuinātum.Pandecta capit.xvii.Ad/
cher arabice.Grece ſquinum.Latine
ſquinantum.Squinantum dicitur pa
lea camelorū.quia cameli eam comedunt.Eſt
eñ calide ꝛ ſicce cōplexionis in primo gradu
ꝛ reperit in affrica et in Apulia.per decenniū
ſeruatur.Eligendum eſt quod ſubalbidum eſt
Si autem inuenitur quoddam durum ſicut li
gnum circa ſtipitem abiiciatur.ꝛ ſtipes eius eſt
ſimilis ſtipiti cypri.Dyaſ.ca.de ſquino.Squi
ni duo ſunt genera.Unum oxiſchinos appella
tur.quia acutum ſemen habet.alterum verum
ſemen habet nigrum rotundum ꝛ groſſius pre

ſcto.et eſt forte tertium genus ſquini paulo
groſſius ſupradictis:qui cretic⁹ ſiue oloſquin⁹
¶ Sera.li.aggre.ca.adcher.Adcher id ē ſqui
nantum.et eſt herba habens radices ſub terra
et ramos ſubtiles.et eſt ſicut radix culē.niſi qꝫ
eſt latior.et habet fructum fere ſimilem floribꝫ
camarum.niſi quia eſt ſubtilior ꝛ minor.et na/
ſcitur in inſulis et in pratis.ꝛ fortaſſe ex eo re/
pletur tota terra vbi naſcitur.et quando deſic
catur fit album.
¶ Et idem aucto.Iſaac.Squinantū eſt her/
ba palearis.et habet ramulos ſubtiles duros.
in capitibus ramulorum ſunt ſpice piloſe:et illi
pili ſunt flores eius.et habet bonum odorem.
et vene corticis eius ſunt nigre ꝛ interius albe.
et ſapor eius eſt amarus.Et quod de ipſo ad/
miniſtratur flores radices et folia
¶ Galien⁹.Floris ei⁹ ſubſtātia nō eſt longinq̄
a ſubtilitate.ꝛ in ſapore eius eſt ſtipticitas pau
ca minor caliditate ipſius.Et virtus ipſius eſt
virtus que calefacit moderate et ſubtiliat Itē
Gal.viii.ſim.far.c.ſquinantū.Squinantum
calefacit moderate et ſtipticat moderatius ad/
huc ꝛ a ſubtiliū partium ſubſtantia non alienū
Et idem Serapio auctoritate Dyaſcoridis.
Melius eſt ex eo nouum in quo eſt rubedo plu
rium florum.Et quādo ſcinditur apparet in eo
color purpureus:et eſt ſubtile:et in odore ſuaue

Et quādo defert in manibꝫ habet odorem bonum. et quādo maſticatur mordicat linguā. et pungit punctione pauca. et quod in vſu venit ex eo eſt flos eius et carne radicis ipſius.

¶ Auicenna auctoritate Dyaſcoridis. Squinantum eſt duarū ſpecierū. Una earū eſt que nō habet fructum nigrum. et habet folia ſicut cauda equina. Et idem opinione propria. Squinantum ex eo aliud eſt arabicū et boni odoris. Et aliud eſt aginum quod eſt minutum. et eſt durius et groſſum: et eſt terreum ꝛ non habet odorem. Melius ex eo eſt Arabicum rubeum fortioris odoris. ſed illud quod eſt ſupra ipſum aliquantulū declinat ad rubedinem. ꝛ cū ſcinditur fit purpureum: mordicans linguā ꝛ adurens eam ſua acuitate. Et in aginio eſt virtus infrigidatiua. et eius radix eſt vehementioris ſtipticitatis. Et eius flos calefacit parum. et eius ſtipticitas eſt minor calefactione ipſius. Et eſt aliud arabicū. ſed in ſua natura eſt calida et ſicca in ſecundo gradu:

Operationes

A ¶ Dyaſco. Squinantum in vino decoctum et cathaplaſmatum pudendis menſtrua educit. Stranguiriam ꝛ diſſurriam ſoluit.

B ¶ Sera. Squinantū prouocat vrinā et menſtrua qñ bibitur: aut fit ex ea emplaſtrū ꝛ cōfert apoſtematibus epatis et ſtomachi. Sed radicis eius ſtipticitas eſt amplior ſtipticitate floris. ꝛ eius caliditas eſt minor caliditate ipſius. Et propter iſtam ſtipticitatē accidit ꝙ adminiſtratur ad fluxum ſanguinis.

C ¶ Dyaſcorides capitulo de ſquinanto. Flos eius eſt ſtipticus ſtipticitate pauca: calefactiuus maturatiuus: mollificatiuus: frangens lapidē: aperitiuus orificiorū venarum. Prouocatiuus vrine et menſtruorum. et reſoluit inflationes: ꝛ inducit grauedinē capitis. et confert ſputo ſanguinis: ꝛ dolori ſtomachi. et confert pulmoni et renibus. Et miſcetur in confectionibus medicinarum multarum.

D ¶ Et radix eius eſt ſtiptica: ꝛ propterea datur ex ea pondus aurei. i. cum tantundē piperis aliquot diebus habentibus nauſeam ꝛ hydropicis et habentibus quaſſationem in neruis. Et decoctio eius confert apoſtematibus matricis quando fit ſeſſio in ea. Et oleum ſquinanti confert omnibus ſpeciebus pruritus. ꝛ illi qui eſt in animalibus. et expellit laſſitudinem. ꝛ eſt conueniens ad albaras.

E ¶ Galienus. Squinantū eſt vrinatiuū ꝛ menſtruorum eductiuum potationibus ſumptum. Juuat autē ad eos qui ꝑm epar ꝛ ſtomachum et ventrem flegmones. Eſt autē radix eius magis ſtiptica ꝙ flos: ſed flos calidior. In oībꝫ vero partibꝫ eius aliis quidē magis: aliis autē minus apparet q̄dā guſtantibꝫ ſtipticitas ꝓpter quā ꝛ farmacis que emoptoicis ſūt miſcetur.

F ¶ Auicen. Squinantū in eo eſt ſtipticitas: q̄propter cōfert eius flos fluxui ſanguinis vnde cūq̄ fit. Et in eius oleo ſunt reſolutio et attractio. ſed ei9 radix eſt fortior in hoc: et cōſtringit naturā. et in ipſo ſunt digeſtio ꝛ lenificatio. et orificia venaꝝ aperit. ꝛ ſedat dolores intrinſecos. et ꝓprie in matrice. ꝛ reſoluit ventoſitates.

G ¶ Eius oleum cōfert pruritui: et eius decoctio confert apoſtematibus calidis et duriciebus intrinſecis. Bibitum ꝛ ſuppoſitum pro emplaſtro ꝛ decoctū ꝛ apoſtematibus frigidis in viſceribus. Et confert lacertis conquaſſatis.

H ¶ Et confert ſpaſmo cū ex hoc bibit̄ quarta ps aurei cū pipere. ꝛ ipſum remouet laſſitudinē et grauat caput. ꝛ ꝓprie illud quod eſt ex eo aginū Sed minutū eius facit ſodam. et groſſioris ſemen facit dormire et ſtupefacit.

I ¶ Et totū ipſi9 cōfortat carnē rubeā q̄ eſt inter gingiuas. ꝛ deſiccat humiditates ipſaꝝ. ꝛ eius flos purgat caput. et ſquinantū cōfert dolori pulmonis. et eius flos cōfert ſputo ſanguinis.

K ¶ Et radix eius cōfortat ſtomachum ꝛ appetitū. et ſedat nauſeam excepto aureo ex eo ꝓprie cum pondere ſui ꝛ pipere. et ipſius flos ſedat dolores ſtomachi. et confert apoſtematibꝫ ei9 et apoſtematibus epatis.

L ¶ Et ſquinantū ꝯfert doloribꝫ matricis ꝛ eucatiſma. ex decoctione eius apoſtematibꝫ matricis calidis cum diſtillat̄ in eam. aut vaporat̄ cū aqua eius. Et frangit lapidem et ſtringit naturā ꝓprie qḋ ex eo eſt aginū. Et abſcindit fluxum ſanguinis matricis. et proprie eius flos.

M ¶ Et confert doloribꝫ renū ꝛ fluxui ſanguinis ipſoꝝ. Et cū bibit̄ ex radice eius aureus cū pipere cōfert hydropiſi. et ipſius flos cōfert apoſtematibus ani. Species eius groſſa cum ex foliis recentibꝫ que ſunt iuxta radicem fit emplaſtrum eſt iuuatiua morſure venenoſorum.

N ¶ Platearius. Squinantū dicit̄ palea camelorum. quoniā eo cameli nutriunt̄. Eſt autē in tertio gradu calidū ꝛ ſiccū. In africa ꝛ arabia reperitur. per decem annos ſeruatur.

O ¶ Eligendū eſt quantū albius inueniri poteſt ac molle. Si autem quoddam durum ꝛ quaſi ligneum circa ſtipitem reperitur: abiiciat̄. Uirtutem habet principaliter purgandi flegma. ſicut polipodium et coloquintida. Cum Plateario concordant omnes alii. Dyaſcorides videlicet et Auicenna Conſtantinus ꝛc.

Capitulum. ccccliij.

STrignos. yſi. ethy. Strignos latine ſalutaris herba dr̄ gr̄a virtutũ. Ex herbario. Strignos q̄ ⁊ vua lupina dicta eſt frigide virtutis. Folia eius ſunt ozimi ſilia: niſi ꝙ maiora. Caulē ꝓ cū creuerit ad terram declinat. Semen habet inter folia ꝑ totos ramos interuallis modicis ordinatū folliculis q̄ ſiles ſunt veſicis. In quibꝫ ſunt bacce rubee: leues: rotũde multe ac minute. Frigidā vim hn̄t.

Operationes

A ¶ yſid. Strignos dolorē capitis ⁊ ſtomachi incendiũ mitigat. eſt eīm frigida ⁊ retinens. Vñ et ſuccus eius ignē ſacrũ curat. Folia eius trita cū vino potata: feminis lapſum conſtringūt Eadē et vua lupina dr̄ eo ꝙ ſemen eius vue ſimile ſit. ¶ Platea. Strignũ idē eſt qđ ſolatrũ

B vel morella: de qua infra dicet̄. ¶ Ex herbario.

C Huius folia pro cathaplaſmate impoſita ignē ſacrum ſedant. liuores abſtergit. Dolorē capitis ⁊ ardorem ſtomachi cū oleo trita diſſoluit.

D ¶ Dolores auriũ ſanat: fluxum matricis cohibet. Laborē q̄ꝫ partus ſubleuat: ad tumorē corporis ⁊ ad dentiũ dolorē valet. Ad ſanguinis q̄ꝫ fluxum de naribus reſtringendũ: ſi quis eiꝰ ſucco lana inticta ſibi nares obſtruet. ¶ Actor.

E Eſt etiā ſpecies quedā ſolatri que comedit̄ videlicet ortulana. de qua inferius dicetur.

Capitulum. cccclviij.

SQuilla. Pandecta capi. cccxi. baurifel arabice vel baulachach. Grece ſalla. Latine vero Squilla vel cepe muris. Squilla eſt herba habens folia ſatis maiora lilio. Et ex eius cepe magno quod eſt in eius radice fit acetum ſquilliticum. et latini vocant cepe muris: quoniā interficit mures. ¶ Serapion in lib. aggrega. cap. Haurifel ſiue baſaſel id eſt ſquilla: auctoritate Galieni. Virtus eius eſt que calefacit calefactione forti. Et melius ē ꝙ accipiat̄ cepe ſquille: et aſſetur vel coquatur et poſtea adminiſtratur. quod ſi fiet hoc: minuetur fortitudo ⁊ acuitas ſue virtutis. ¶ Et idē auctoritate Dyaſcoridis. Habet virtutes acutas. et quando aſſatur ⁊ ſumitur habet multa ⁊ maxima iuuamenta. Si ergo volumus eam aſſare: oportet ꝙ inuoluat̄ in paſta vel in luto: ⁊ ponat̄ in furno: aut ſepeliat̄ in prunis donec coquatur paſta: vel lutum. deinde extrahat̄. et conſideret̄ an ſit bene cocta. ꝙ ſi non: inuoluat̄ alia vice in paſta vel luto vt prius. Nā ſi non aſſaretur bene: noceret accipienti ipſam: ⁊ lederet membra interiora. Aſſatur aūt alio modo. Nam ponit̄ in olla et cooperitur paſta vł luto et ponit̄ in athanor donec coquat̄ bene. et oportet quando ſquilla fuerit bene decocta: et acci-

piatur eius interius:⁊ abijciatur cortex eius ex terior. Et ſunt quidā abijcientes corticē eius et mediculum: et accipiunt illud quod eſt inter vtrūq;. Et quidā incidunt eam in fruſta:et ponunt eam in aquā.et mutant aquā eius ſepe do nec vident ꝙ nō remanet in ea amaritudo. Et quidam incidunt in fruſta et inſerunt in filo lineo.et ſeparant fruſta a fruſto: ne ſe coniungant ⁊ deſiccant in ſole.et illud quod eſt inciſum ex ea ponitur in aceto ⁊ vino ⁊ oleo.ſed illud qđ ē in eius medio coquitur in oleo:⁊ diſſoluitur in ea reſina pini.et valet ad multa. Sȝ aceti ſquillitici ſm̄ Sera.operatio eſt in hunc modū. Accipiaꝛ ſquilla alba et bene purgeꝛ ⁊ inſcindaꝛ in fruſta:et inſeranꝛ fruſta illa in filo lineo.et ſit inter vtrūq; fruſtū diſtantia:ne ſe iungant ⁊ deſiccentur in vmbra.xl.diebus. poſtea ſumaꝛ ex ea quantitas vnius manipuli: et ponaꝛ in vaſe et proijcianꝛ ſup eam.xij.kiſt aceti fortiſſimi. ⁊ ponatur in ſole.xl.diebus.ſit aūt vas coopertū et obturatū bene.poſt hoc tempus extrahaꝛ ſquilla ab aceto: ⁊ expuimaꝛ ⁊ abijciaꝛ acetū: ⁊ reponatur. Quidā accipiunt de ſquilla vnū mānes: et proijciunt ſuper eam aceti.v.kiſt. Quidā vero accipiunt ſquillā:⁊ mundant eam ⁊ nō deſiccāt eā. Et quidā preparant proijcientes ſup vnū mānes ex ea acetū:⁊ dimittunt ſex menſibus.⁊ illud acetū ſquilliticū in hunc modū factū eſt magis inciſiuū humorum groſſorū ꝙ aliquod aliud acetum vtiliſſimū ad multa. Modus faciendi vinū ſquilliticū ſm̄ eundē eſt iſte. Accipiatur ſquilla ſicut dixi ſupra:et deſiccetur in ſole ⁊ accipiaꝛ ex ea quantitas vnius mannes:⁊ teratur ⁊ cribretur cū cribro tenui:et ligetur cum panno lini raro.et ponatur pannus in.xx. kiſt vini dulcis noui ſcȝ muſti.et dimittaꝛ ſic intus tribus menſibus.deinde coleꝛ vinū: et pone in alio vaſe et ſerueꝛ:poſtꝙ obturatū eſt caput vaſis bene. Et fit ex ſquilla humida in hūc modū. Accipiatur ex ea cruda recenti ſicut eſt.et accipiatur ex ea duplū eius qđ acciperetꝛ ex ſicca.et proijciaꝛ ſup ipſum muſtū: et ponaꝛ in ſole. xl. diebus: et coletur ⁊ reponaꝛ.et hoc tale quāto fuerit antiquius tanto melius. Etiā fit vinum ſquilliticum alio modo. Nam accipitur ſquilla et mundatur ⁊ inſciditur. et accipiunꝛ ex ea mannes tres. ⁊ proijcitur ſuper ea de bono muſto amphora vna: et dimittitur ſex menſibus. poſtea colatur ⁊ reponitur in vaſe.

Operationes

A ¶ Johannes Meſue ca. de ſquilla. Squilla ſicut dicit Galienus: iuuamentum eſt duplex. Solutione em̄ educit materias: et parat ad ſoluendum.et melior eſt habens partē:ſola em̄ ſm̄ Galienum eſt venenoſa.⁊ adhuc melior eſt que ſaporem habet compoſitum ex dulcedine et acredine ⁊ acuitate ⁊ amaritudine:⁊ que habet ſplendorem in laminis ſuis: ⁊ que naſciꝛ in locis liberis. Orta em̄ in locis terminarum: aut orta ſingularis ē mala. Calida eſt in tertio gradu:ſicca in ipſo.

¶ Eſt em̄ cōpoſita ex partibus igneis in ſupficie dantibꝫ ei acuitatis vehemētiā: ⁊ ex partibꝫ terreis aduſtis dantibus ei amaritudinē: ⁊ ex partibus aereis mediocribus dantibus ei de dulcedine aliquid. Eſt em̄ inciſiua:vlceratiua: aduſtiua:reſolutiua materierū: attractiua ad exteriora.ſubtiliatiua partium groſſarum ⁊ viſcoſarum adherentium. conſeruatiua a putredine. Rectificatio:aſſatio acquirit ei facilitatē in ſoluendo.et preparatio ipſius cum aceto poteſt materias groſſas adherentes ⁊ ſubmerſas facile expellere. B

¶ Modus aūt pparationis eius in elixatione eſt ſm̄ hunc modū. Accipiunꝛ lamina ipſius ⁊ ſeparatim inuoluunꝛ in paſta. ⁊ ſepelitur in cinere calido.⁊ coquitur ſufficiēter ⁊ extrahitur ex paſta.et adminiſtratur vbi oportet. C

¶ Modus aūt aſſationis ipſius ponitur in vaſe luteo vitreato ſtricti orificij: et ſigilletur ligatione forti cum pergameno.et dimittaꝛ diebꝫ quadraginta.et proprie diebus maioris eſtus. ⁊ moueatur vas ⁊ mutetur viciſſim omni hora ita ꝙ equaliter in ſingulis partibus caleſiat. Deinde extrahaꝛ ſquilla. ⁊ adminiſtretur vbi oportet. Et quandoq; miſcetur ei poſt aſſationem tm̄ de farine orobi quantū ipſa eſt. ⁊ fiunt inde trociſci. et ſeruantur vbi oportet. D

¶ Modus autem operationis aceti ſquillitici ſm̄ quod Galienus narrauit. Accipiaꝛ ex laminis eius. ⁊ proprie que ſunt inter corticem et cor ipſius quantitas quā volueris. ⁊ conſue ſeparatim cum filo. ⁊ dimitte ſiccari in vmbra p quadraginta dies. ⁊ poſt hoc comminue ipſas in fruſta. ⁊ pone ad omnem libram eius aceti boni ⁊ albi libras.vi.et pone in vaſe vitreo ſtricti orificij: ⁊ ſtringe caput eius ⁊ dimitte in ſole per alios quadraginta dies. Et poſt illud cola et adminiſtretur vbi oportet. Et ſi neceſſitas vrgeret feſtinare: ſepeliatur vas in cinere calido vel arena calida cū ſucceſſione.non repente ſed proprie inter horam et horam. E

¶ Et dixit Paulus. Lamina eius ponantur ſicut ſunt in aceto a principio veris vſq; ad finem eſtatis in vaſe vitreo ſigillato expoſito ſoli.⁊ poſt illud adminiſtretur vbi oportet. Et ſcire debes ꝙ Squilla de coctione ſuſtinet rem mediocrem. F

¶ Auicenna libro.ij.capl.de ſquilla. Squilla G

eſt cepe muris:cuius folia ſunt ſicut folia liliũ:
ꝛ habet oleũ ad nigredinẽ declinans. Eſt cali/
da et ſicca in ſecundo gradu. ꝛ eſt inciſiuũ: et in
H ipſo viſcoſitas aduſtiua eſt. ¶ Sera. Illud qđ
eſt in medio ſquille coquit̃ in oleo:ꝛ diſſoluitur
in ea reſina pini. ꝛ ponit̃ in ſciſſuris que fiũt in
pedibꝫ propter frigus: ꝛ curat eas. ꝛ coquit̃ cũ
aceto: ꝛ fit ex eo emplaſtrũ ad morſum tyri. Et
adminiſtrat̃ ſquilla aſſata in plurimis cõfectio
nibus:ꝛ in illis in quibꝫ ingrediunt̃ ſpecies aro
matice. ꝛ datur ex ea in potu qñ volumus ꝓuo
care vrinam:ꝛ in hydropiſi. ꝛ datur illi qui con
queritur de ſtomacho. ꝛ in cibis natat in eo et
non digeritur: ꝛ dat̃ ad tortiones vẽtris: ꝛ ad
tuſſim antiquã ꝛ ad aſma: et ad extrahendũ ſa/
niem a pectore. et pectus mundificat a groſſis
humoribꝫ ꝛ ſufficit ex ea pondus triũ onoloſac
ꝛ admixto melle cocto ꝛ facto inde loboc come
dit̃. ꝛ cõuenit ad omnia que diximus. ꝛ purgat
optime ventrẽ a chimis groſſis viſcoſis. Opor
tet tñ cauere ab ea illos quibꝫ vlcera vel excori
ationes ſeu vulnera in mẽbris intrinſecis ſunt
Et qñ aſſant̃ ꝛ liniunt̃ cũ ea verruce que dicit̃
acdas ꝛ hocdas: ꝛ claui ꝛ ſciſſure que fiũt pro/
pter frigus cõuenit eis. Sed ſemen eius quan
do teritur ꝛ ponit̃ in ficu ſicca: aut miſcet̃ cum
melle ꝛ comeditur: mollit ventrem.
I ¶ Et qñ ſquilla ſuſpenditur integra ſuꝑ limen
domus prohibet animalia venenoſa ꝛ nociua
a domo illa. Sed aceti ſquillitici quãdo fit col
lutio oris cũ eo reſtringit gingiuas laxas. ꝛ cõ/
firmat dentes cõmotos: et aufert putredinem
et fetorem oris.
K ¶ Et qñ ſumit̃ in potu indurat tracheam: arte
riam: ꝛ ingroſſat eam. ꝛ adminiſtrat̃ ad debili
tatem ſtomachi: et ad maliciam digeſtionis ꝛ
opilationis eius: ꝛ ad melancoliã et apoplexiã
et epilentiam. et frangit lapidem veſice.
L ¶ Et conuenit ſuffocationibꝫ matricis ꝛ apo/
ſtematibꝫ ſplenis: ꝛ ad ſciaticã. et fortificat cor
debile: et reſtituit ei ſanitatẽ. ꝛ meliorat colorẽ:
ꝛ acuit viſum. ꝛ proijcitur in aurẽ. ꝛ cõuenit gra
uitati auditus. Et vniuerſaliter eſt cõueniens
omnibꝫ egritudinibꝫ corporis ꝓterꝙ vlceribꝫ in/
trinſecis. Et oportet ꝙ det̃ in potu in ieiunio:
detur primo parũ ex eo. deinde augeat̃ in doſi
eius paulatim donec ꝑueniat ad duos conos
et plus. Vinũ ſquilliticũ cõuenit malicie dige/
ſtionis ꝛ eructationi cibi ꝛ flegmati groſſo qđ
eſt in ſtomacho ꝛ inteſtinis: ꝛ dolori ſplenis ꝛ
ſciatice ꝛ cõmotioni cerebri ꝛ malis habitudi/
nibus que preparant ad hydropiſim.
M ¶ Et cõuenit ictericie ꝛ ſtranguirie et corroſio
nibus ꝛ inflationibus ꝛ rugitibus ꝛ paraliſi et
opilationibus ꝛ rigoribus febrium antiquarũ
et attritioni lacertoꝝ: et dolori laterũ. et prouo
cat menſtrua: ꝛ nocumentum quod infert ner/
uis eſt modicum.
¶ Et eſt contrariũ venenis. Fit aũt ſquilla hu/
mida ſic. Accipit̃ ex ea recenti cruda quantum
vis: duplũ tñ. ꝛ ad hoc qđ acciperet̃ ex ſicca: et
infundat̃ ſicut infundit̃ rapa. ꝛ fundat̃ ſuꝑ ipm
muſtũ: et ponat̃ in ſole quadraginta diebꝫ: et
coletur: ꝛ colatura reponat̃. Hoc autẽ quanto
fuerit antiquius: tanto melius. Fit etiã vinum
ſquilliticũ hoc modo. Accipit̃ ſquilla ꝛ mun/
datur ꝛ incidit̃ ꝛ accipit̃ ex ea vſqꝫ ad tres man
nes. Et proijcitur ſuper ipſam ex bono muſto
italic amphora vna. et dimittitur ſex menſibus
et poſtea colatur et reponitur in vaſe.
¶ Et cõfert hoc vinũ ad ea que ſupradicta ſũt.
et meliꝰ vinũ ſquilliticũ eſt illud qđ eſt antiquũ
Et oportet ꝙ caueatur potus eius in febribus
ꝛ quãdo in membris interioribus ſunt vlcera.
¶ Johannes Meſue. Solutione educit hu/
mores groſſos viſcoſos. Et dixit Haly: cum
hoc etiã educit colerã nigrã: ꝛ cũ hoc iuuamen
tũ magnũ eſt ad egritudines capitis. ſicut eſt
cephalia et epilentia. ꝛ ꝓprie ſ̃m omnẽ modum
adminiſtrationis eius. et vertigo et ſcotomia
et oximel eius ponit materias viſcoſas facile
ad expellendum: ꝛ ſubtiliat chymorum groſſi/
tudinem.
¶ Et ipſa quidẽ ſ̃m omnẽ modũ adminiſtrati
nis eius cõuenit iuuamento magno egritudini
bus iuncturarũ. Et eſt medicina bona pulmo/
nis et pectoris ꝛ egritudinũ in eis. Et proprie
electuariũ ex ſucco eius et melle ſumptum lam
bendo clarificat vocem. et ſimiliter oximel eius
et acetum ipſius eſt ex medicinis bonis ſpleni
et groſſiciei eius. et eſt ex rebus preſeruantibus
corpus a putrefactione: et ſeruãtibus ipſum in
ſanitate ſua: ꝛ acquirit vſus eius maciem cor/
pori: et conſeruat in iuuentute.
¶ Et acetum eius deſiccat ꝛ confirmat gingi/
uam laxã et putridã. Et confirmat dentes mo
tos collutio ex ea. et ſimiliter potus eius eſt me
dicina magna fetori eius: faciens ipſum odori/
ferum: et ſanat dolorẽ ſtomachi: ꝛ adiuuat ad
digeſtionẽ. Et vſus eius ſ̃m omnẽ modũ ad/
miniſtrationis confortat corpus cui accidit la
xitudo et mollificatio: et colorẽ efficit bonum.
Doſis potio aceti eiꝰ a.ʒ.v. vſqꝫ ad.xij. Et oxi/
mel eius ab aureis: vi. vſqꝫ ad.ʒ.i. et trociſci eiꝰ
a.ʒ.ij. vſqꝫ ad.iiij.
¶ Auicenna. Oleum eius confectum cum mel
le ponitur ſuper alopiciam et ſerpiginẽ. Eius
acetum exaſperat guttur: et indurat carnem ip
ſius. Et eſt bonum aſmati et oreſmoni et tuſſi
antique.

Capitulum.cccclv.

SOlatrum. Pandecta.ca.cccclxxv. Hames arab. vel Hupuc. phatabalep. grece ſtrignum vel cucul9 vel morella. Latine vero ſolatrum vel vua vulpis

¶ Sera.li.aggre.c. Hames auc. Dyaſ. Hames id eſt vua vulpis. et eſt ſolatrum. Sũt ei9 quattuor ſpecies. Una comeditur. Alie vero non. ſed illa que comeditur eſt domeſtica. et eſt herba non magna habens plurimos ramos. ⁊ folia nigra ſimilia foliis bedarog. id eſt ozimi. ſed maiora et latiora. et habet ſemen rotunduz. cuius color eſt viridis et niger. ſed quando maturatur fit rubeus. et quando frangitur inuenitur in eo multa humiditas et granula que ſunt ſemina eius.

¶ Idem auctori. Halie. Uirtus eius eſt frigida in ſecundo gradu. et non eſt humida: ſed eſt media inter medicinas que humectant et que deſiccant. et ipm eſt compoſitum ex virtutibꝫ contrariis: ſcꝫ humida et ſic. Et hoc quia in eo ſunt due ſubſtantie. ſcꝫ terrea et aquoſa Eſt aliud ſolatrum quod dicitur. Alkekengi. de quo ſuperius dixi in ca. xvii. de A. ¶ Halien9. viii. ſim. far. ca. de ſtrigno ſm tranſlationẽ arabicã Strignũ id eſt ſolatrum ſomniferum. Uirtus ſolatri ſomniferi eſt quod eſt fri. in. iii. gra. ⁊ facit dormire. et habet ꝓprietatẽ ſimilez apii niſi quia ẽ debilior eo. ¶ Et idem Sera. Eſt alia species ſolatri que dicitˀ ſolatrũ maniale. et eſt illud qð dicitˀ furiale: eo ꝙ facit furioſitatẽ ſeu maniam. ⁊ ẽ planta habens folia ſimilia foliis eruce. niſi quia ſunt minora eis et ſpinoſa que dicitur caradis. ⁊ hꝫ virgas lõgas egredientes ab eius radice. x. vel duodecim. Et longitudo eius eſt duorũ brachiorum. ⁊ in ſummitatibꝫ eorum ſunt capitella ſimilia oliuis. niſi qꝛ ſunt ſuper capitella ſicut pili admodũ arboris dulb. et ſunt minora oliuis ⁊ altiora. ⁊ flos ei9 ẽ niger. ⁊ poſt florẽ emittit velut racemũ. x. aut. xii. grana habentẽ. ⁊ grana ſunt rotunda: mollia: nigra ĩ mollicie vue ſimilia granis cuſſus. ⁊ habet radices groſſas albas concarias. quorum longitudo eſt vnius brachii. ⁊ naſcitur in locis montuoſis inter arbores dulb.

Operationes

¶ Serapion. Quando fit emplaſtrum cũ foliis ſolatri ⁊ zuccaram conuenit formice ⁊ heriſipile. ⁊ quando teruntur cõtritione forti ⁊ miſcentur cum ſale. et fit emplaſtrũ cum eis reſoluunt apoſtemata que fiunt in radice auris. Et quando ſuccus eius miſcetur cuz ceruſa ⁊ litargiro ⁊ oleo roſarum. et mutatur hora poſt horaz: conuenit apoſtematibus calidis que fiunt in cerebro ⁊ in capite infantiuz. A

¶ Et miſcetur ſuccus eius ſyef. quod ſumitur ad curſum humiditatum currentium ad oculuz loco aque et loco albuginis: B

¶ Et qñ diſtillatˀ in aurẽ cõuenit dolori eius. ⁊ fit naſcale cũ eo. et cõuenit curſui humiditatuz matricis. ¶ Halie. li. ii. de cibis ca. de Solatro olerum nullum noui habẽs tantã ſtipticitatez quantam morella. ergo merito vt alimẽto quidem ipſo raro: vt medicina autem cõtinue vtimur. efficax enim eſt ad quecunqꝫ eſt oportunitas infrigidationis et ſtipticitatis. Alimentuz autem pauciſſimum habet. C D

¶ Et idem. Uirtus ſolatri ſomniferi eſt que facit dormire. Et quãdo accipitur de cortice radicis eius aureus vnus et bibitur cum vino facit dormire leuiori ſomno ꝙꝫ gũmi papaueris. E

¶ Et ſuccus eius prouocat vrinam prouocatione forti. ⁊ datur hydropico ex ſemine eius grana duodecim et curatur. ſed ſi plus dentur inducunt maniam. verũ cui accidit hoc ſi biberit mellicratum curatur. F

¶ Et cortex eius ingreditur in medicinis narcoticis. et quãdo coquitur vino. ⁊ decoctio ei9 tenetur in ore ſanat dolorem dentium: et quãdo admiſcetur ſuccus radicis eius cum melle acuit viſum G

¶ Serapi. Uirtus ſolatri manialis eſt quan- H

do bibitur ex radice eius.ʒ.i.inducit ſomnia nõ recta ſed aliena.Et quãdo bibunt̃ ex eo .ʒ.ij.inducunt furorem.⁊ velut ebrietatem tribus vel quattuor diebus.Et qñ bibuntur.ʒ.iiij . faciũt hocidem.⁊ eum occidunt.⁊ cura eius eſt melli cratum.quando bibitur ex ea quãtitas plurima:et euomatur.et fiat hoc ſepe

I ¶ Et idem auc.Meſchalach. Solatrum maniale eſt fri.⁊ ſic.in.iij.gra.et eſt plus ſtipticum ꝙ omnis alia herba Extinguit calorẽ igneum et fructus eius generãt ſemper permixtionem ſenſus.ideo oportet cauere ab eis.

K ¶ Galie.Uirt9 corticis ei9 fri.in fine tertij.⁊ ſic: in.ij.prope finẽ eius.Unde curat vlcera . Alie vero ſpecies nõ ſunt alicuius iuuamẽti recepte interius.immo ſi quis biberit ex eo aureos quattuor morietur inde.⁊ ſi bibatur minus inducit inſaniam.Sed vnus aureus aliqñ nõ nocet.Sed ſciendũ vbi iſta tranſlatio dicit aureus in greca tranſlatione inuenit̃ ʒ.i.

L ¶ Platearius.Morella ⁊ ſtrignum ⁊ ſolatrũ idem eſt.Eſt aũt hec herba in.ij. gra. frigida et ſicca.et etiam aliquãtulũ diuretica.Scdm folia et fruct9 eſt multe efficacie:exiccata modice Uirtutẽ habet infrigidandi cõtra ſplenis ⁊ epatis opilationẽ.⁊ maxie yctericiã.Contra apoſtemata in ſtomacho vel in inteſtinis.vel epate datur ſuccus eius cũ aqua ordei.teſte Dyaſcoride.Penna eadem ſucco intincta epati frequenter ſuperponẽda ẽ cõtra ei9 calefactionẽ

M ¶ Itemqꝫ contra podagrã calidã.vel etiam herba ipſius trita ſepius eſt ſuperponẽda.Cõtra calida quoqꝫ apoſtemata in principio ad repercuſſionem materie herba ipſa ſuperponit̃ trita ¶ Macer.

Herba quã greci ſtrignum dixere latini:
Solatrum hic dicunt:vis eius frigida valde.
Dicitur auricule mire ſedare dolorẽ.
Illius ſuccus ſi ſenſum funditur intus.

Capitulum. cccclvj

Sorbes arbor eſt ferens ſorbas

Operationes

A ¶ Sera.li.aggre.c.Sorba. Uirtus eius eſt que reſtringit ventrem fortiter.

B ¶ Galie.ij.li.de alimẽtis ca .de ſorbis. Sorba et neſpila ſtipticant quidẽ ambo.multo autem magis ſorbis.neſpila propter hoc influenti ventri.magis conferens eduliũ eſt.⁊ palã quoniam talium omniũ comedere parum conuenit.non vt ficum aut vuarum copioſe.Necꝫ enim vt alimento ſed vt medicinis ipſis indigemus magis:

¶ Galie.viij.ſim.far.ca.de ſorbis ſm tranſlationẽ grecã.ydria.i.ſorba omnibus cognita eſt. terreſtrẽ ſubſtantiã dominantẽ:⁊ poſſidet modico ſubtili participat ei mixto. C

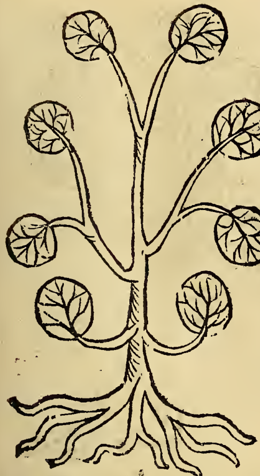
¶ Et dixit eodẽ libro capitulo qđ icipit Mis ſd eſt arbor ſorbe.cuius fructus vocatur a miltis oya cum.y.littera ſtiptica participat qualitate.ſed debiliori neſpilo multum.quo circa ⁊ dulce eſt cum comeditur.⁊ minus neſpilo ẽ ventris conſtipatiuus. D

¶ Palladius Menſe Januario Februario ⁊ Marcio locis frigidis.calidis vero Octobri ⁊ Nouembri ſorba ſeruntur egregie:ita vt matura in ſeminario ipa poma pangãtur. E

¶ Ego expertus ſuꝫ multas arbores ex pomis ſponte progenitas.⁊ in creſcendo ⁊ in ferendo extitiſſe felices.plantas etiã ſi quis ponere voluerit.habebit arbitriũ dummodo calidis locis menſe nouembri:temperatis Januario vel februario.frigidis marcio inclinantẽ diſponat. Amat ſorbos loca humida montana.frigidis proxima ſolum pinguiſſimũ.cuius indiciũ certiſſimũ ſi frequens vbicunqꝫ naſcatur. F

¶ Item menſe Aprili ſorba inſerũtur in ſe.in cidonio.in ſpina alba.vel trunco vel cortice G

Capitulum.cccclvij.

SOldanella Pāde.ca.cxlvij. Chachille ara. grece azar. latine vero ſoldana vel ſoldanella. Sera.li.ag.c. chachille. eſt herba ſimilis vſnen. niſi quia eſt maior. et homines quidem comedunt eum cum ficubꝰ ſicut comeduntur olera alia. ꝛ fo. eius aſſimilātur folijs naſturcij. ꝛ ipſa eſt amplioris humiditatis ꝙ̄ cicera et magis aquoſa.

Operationes

A ¶ Sera.aucto.habit. Chachille.i.ſoldanella orit̃ in ſterquilinijs. ꝛ ē herba ſimilis vſnen. et nō ē vſnē. ꝛ ē in ea aliq̄ caliditas ꝓpter ſuā ſalſedinem. ꝛ eius ſalſedo eſt ſalſedinis haurach

B ¶ Et hꝫ ꝓprietatē laxandi aquā citrinā. cū bibit̃ ex ea aq̄ eiꝰ. ꝛ nō oportꝫ ꝙ buliat ſup̱ ignē quia amitteret virtutē. ſed detur in potu de eiꝰ ſucco ſine ebulitione. Et quantitas que dat̃ de ea eſt ab vna tertia libra vſq̄ ad duas ꝑtes libre cū.ʒ.x. zuccari albi aut rubei fortis rubedis qḋ eſt: q̄ rubeū cū lebleb.i. volubilis ꝛ cū fumo terre. et cum chachille fortioris virtutis ē ꝙ̄ album. ¶ Et idē aucto. Iſaac benaram chachille eſt herba ſimilis cicute in oꝑatione ſua. et eſt calida ꝛ ſicca. cuius ꝓprietas eſt ꝙ aufert eructuationes corruptas. ꝛ aqua eius purgat aq̄ꝫ citrinā. et cōfert tumoribus ventris et debilitati epatis ꝛ eſt cōueniēs nutrimēto. ꝛ habꝫ operationē in ſtomacho ꝓpter viſcoſitatē paucā que eſt in ea.

D ¶ Et idem auctori. Aben meſuay Proprietas eſt laxare aquam citrinā ſubito: et doſis eius eſt a quattuor partibꝰ lb. vſq̄ ad ꝑtes duas abſq̄ ꝙ buliat:

E ¶ Et idem aucto. Raſis. Soldanella purgat aquam citrinam. ꝛ prouocat vrinam.

Capitulum. cccclviij

SColopendria. Iſi. Scolopendras dr̄ eo ꝙ folia eius ſcolopendro animali ſimilia ſunt. naſcit̃ in petris humidis. et caulem nec ſemen nec florem habet. folia eius a ſuperficie viridia ſunt ſubter rufa et lanoſa.

Operationes

A ¶ Idē. Iſi. Splen curat. vn̄ et ſplenos dicit̃.

B ¶ Actor Scolopēdria ſcḋm phiſicos ipa eſt q̄ vulgo lingua ceruina dicitur.

C ¶ Raſi in Almanſore. Saculufundirion. i. ſcolopendria calida eſt. ſpleni groſſo ꝛ ſtranguirie ac lapidi remediū affert. ¶ Aui. Scolopendria ca. eſt in primo. ſic. in. ij. ſubtilis reſolutiua. Cōfert ſpleni magnifice. Cōfert etiam ſingultui et yctericie. frangit lapidem in renibꝰ et veſica. Et dr̄ ꝙ ipſa eſt herba petroſa que naſcitur in locis fontium.

E ¶ Quidā autē dixerūt ꝙ ē ſpēs ſquille. Item virtus ſcolopendrie habet eandē virtutē cum cetarach. quare lege capitulū. cx. de C.

Capitulum.cccclix.

SCrophularia. Pandecta. Scrophularia. Caſtrágula. Strágularia idem Paulus.ca.de ſcrophularia herba eſt habens folia tenuia ꝛ ſubtilia.que cũ flectuntur vt frangãtur ſtridẽt.ꝛ ideo multis dicitur caulis ſtridolus.ꝛ radices ſunt ei ſatis ſubtiles in quibus adherẽt radices rotũde.ſicut ſunt auellane mundate albe mittentes lac

Operationes

A ¶ Idem Paulus. Radix illa dicitur ſcrophulis medica.

Capitulum.cccclx

SToꝛax latine: Ara.melachac: Grece ſigia. Sera.li.ag.ca.melachac. auctoꝛ. Dyaſ. Eius ſpecies ſunt tres. ſcꝫ liquida: ſicca ꝛ kearmitarum. vnde arboꝛ ſtoꝛacis magna que vocatur lubuc. habet lignuꝫ ꝙ aſſimilatur ligno ſacro.folia eius ſunt folĳs ſimilia feilẽ. i.lilĳ. habet fructum album magnum maioꝛem ꝙ̃ auellana ſimilem.prunis albis duos habentem coꝛtices.quoꝛũ exterioꝛ comeditur.et eſt in eo amaritudo.interius eſt nucleus pinguis ſicut nux.et exprimit̃ ab eo oleũ.ꝛ coꝛtex huiꝰ fructus eſt ſtoꝛax ſicca ꝛ gũmi huiꝰ arboꝛis lubuc ẽ ſtoꝛax kearmitaꝝ.et latine vocat̃ calamita.i.bona gutta.a calos qꝺ̃ eſt bonum et mita quod eſt gutta.inde ſtoꝛax calamita.id eſt bona gutta.Et alio nomine vocatur ſigia. eſt gũmi albuꝫ foꝛtis albedinis. et vocat̃ gũmi illud libuc kearmitaruꝫ.ꝛ melioꝛ ſpẽs oĩm eſt illud gummi lubuc.Et melioꝛ ex ſtoꝛace ſicca eſt rubea que aſſimilatur maci.et deterioꝛ ex ea eſt illa que eſt arida nigra. Subſtãtia vero ſtoꝛacis ſicce que nõ habꝫ oleũ adminiſtrat̃ in ſuffumigatiõibꝫ. Et iſtã romani vocãt cõficta ꝫ vel coꝛubꝛũ.ꝛ eſt oleũ qꝺ̃ ingredit̃ in vngẽtis balneoꝝ.Et melioꝛ illaꝝ ſpecieꝝ eſt lubuc muſcatum.et eſt gũmi albũ albedine mixta rubedine. ꝛ poſtea eſt ſicca que clarificat̃ nõ habẽs oleuꝫ et eſt ſpiſſa rubea.ꝛ deterioꝛ ex ea ẽ lenis nigra. ꝛ lubuc muſcatum eſt lubuc kearmitaꝝ. Et eſt notũ apud chꝛiſtianos.ꝛ eſt ſtoꝛax kearmitaꝝ id eſt ſtoꝛax calamita:ꝛ rubea gũmoſa.ꝛ eſt gũmi Subſtãtia vero ſtoꝛacis ſicce que nõ habꝫ oleũ vtũtur chꝛiſtiani in coꝝ eccl'ĳs ꝛ ſuffumigationibꝫ.ꝛ vocãt eã cõfictã vel coꝛubꝛum. et deterioꝛ ex ea eſt nigra que aſſimilatur ſerratur e ligni. Et idem auctoꝛita. Dyaſ. Stoꝛax liquida eſt pinguedo mirrhe recẽtis: vt apparet in ca. Myrrha.ꝛ extrahitur a myrrha.quia terunt eam cũ aqua pauca: et premunt cum coꝛnu ꝛ ẽ boni odoꝛis.ꝛ ingreditur in confectionibꝰ.ꝛ ſola etiã ſine aliqua admixtiõe olet et pa

rũ ex ea ẽ multe virtutis ⁊ calefacit. ⁊ calefactõ eius ẽ ſil'is calefactioni mirre ⁊ oleoꝝ calidoꝝ et ſiccoꝝ. Et ſtorax liq̃da vocat̃ meth. ⁊ meth exp̃mit̃ ex gũmi arboꝝ q̃ aſſimilat̃ arboribꝫ citonioꝝ: qđ gũmi ẽ mirrha. qđ inuenies ſi legas capitulũ mirrha. Sȝ ſtorax kearmitarũ ẽ lachrymũ arboris eiuſdẽ noĩs. cuius virge intra cãniculas ortũȝ ex ſe emittũt ſcobẽ ſimilẽ ſerre q̃ cauernate lachrymũ p̃fluunt eius diſtillatũ in terram cõueniẽs eſt. illa aũt q̃ p̃cedẽs virgis inheſerit cũ ſiccatur mũda eſt ⁊ ſatis alba. Dehinc flaua fit ſolis cauſa ⁊ mucoſa. Et melior ex ea ẽ pinguis rubea ſimilis reſine pini. et ſunt in ea fruſtra alba. ⁊ remanet in eo odor bon⁹ longo tẽpore. ⁊ qñ frãgitur emanat ab ea humiditas q̃ eſt ſicut mel. Sȝ illa que eſt nigra et ſicut fur fur eſt mala. etiaȝ inuenit̃ in ea gũmi arabico coloris clari. cuius odor ẽ ſicut odor mirrhe: Et parũ quidẽ inuenit̃ de hoc gummi. Et adulteratur ſtorax cũ ſerrature ligni putrefacti cõmixti cũ melle ⁊ reſiduo. ⁊ ſubſtãtia mirrhe yreos puluerisata et aliȷs rebꝫ ſcȝ cera ⁊ adipe. ſȝ illa q̃ nõ eſt adulterata habet odorem acutum.

Operationes.

A ¶ Galienus. viij. ſim. far. ca. Storax. Uirtus ẽ calida: ⁊ que mollificat et maturat.

B ¶ Dixit in quinto epidimiarũ. q̃ eſt vna ex rebus mortiferis ſicut iuſquiam⁹ ⁊ mandragora.

C ¶ Et idẽ eodẽ li. ca. ſtorax. Calefacit ⁊ mollificat ⁊ digerit̃. vnde licet. Aui. li. ij. c. de ſtorace. dicat aliter modũ factionis ſtoracis. Serapioni tamẽ magis credẽduȝ eſt. quia magis expertus. Unde dicit Auicẽ. q̃ ſtorax hu. alia ẽ que extrahitur per ſeipſaȝ gũmi. ⁊ eſt ſtorax calamita. et alia eſt que extrahitur cũ decoctione. per ſe autẽ extracta ẽ citrina: ſȝ que per decoctionẽ extrahit̃ eſt nigra. ⁊ ẽ ſtorax liquida. ⁊ fex hui⁹ ẽ ſtorax ſicca. et eſt conficta vel corubrum.

D ¶ Auerrois. v. Colliget. ca. de ſtorace. Storax calamita. cali. in. ij: ſic. in. i.

E ¶ Item curat tuſſim ⁊ corizam ⁊ brancos et raucedinẽ. ⁊ p̃uocat mẽſtrua qñ bibit̃. ⁊ qñ ſupponit̃ matrici. ⁊ fum⁹ ei⁹ ẽ ſimilis fumo olibani

F ¶ Sera. auc. Dyaſ. Uirtus ei⁹ eſt calida. mollificatiua. maturatiua. ⁊ cõuenit tuſſi ⁊ catarro et corize ⁊ raucedini qñ bibit̃. ⁊ fit ex ea naſcale: cõuenit coartatiõi matricis. et p̃uocat mẽſtrua et qñ deglutit̃ cũ pauco gũmi albo tũ mollit vẽtrẽ mollificatiõe leui. et miſcet̃ cũ aliq̃bꝫ vnguẽtis reſolutiuis. et etiã oleis q̃ reſoluũt laſſitudinẽ. Et admĩſtrat̃ aſſata ⁊ torrefacta et aduſta. colligit̃ fumus eius ſicut fumus olibani.

G ¶ Et ideȝ auctori. Albugerig. Cõuenit dolori pectoris ⁊ pulmonis. ⁊ delet corizã. et retinet ventreȝ. et aromatiſat ſtomachum. ⁊ conuenit ventoſitatibꝫ groſſis ⁊ nodationibꝫ membroꝝ. Et qñ bibitur aut linitur exterius: et vlceribus conuenit ſcabioſis humidis.

¶ Et idem auc. Arabari. Fumus ſtoracis eſt bonus catarro multum. ⁊ ſtorax eſt calida ⁊ ſicca et ſtringit ventrem. H

¶ Plateari⁹. Storax ẽ calida ĩ primo gradu ſicca in ſecũdo. et alia quidẽ ẽ calamita. alia rubea. alia liq̃da. Quelibȝ illarũ eſt gũmi arbor̃ȝ in India naſcentis. Storax liq̃da reperit̃ in calabria. Storax vero calamita dr̃ nõ a calamo. ſed a calo quod ẽ bonũ. et mita quod eſt gutta quaſi bona gutta. per decem annos durat I

¶ Eligenda eſt illa que ſubrufa eſt vniuſq̃ꝫ coloris per totuȝ. et ſapore pontica et ſubamara qui malaxari poteſt in cera. Que autem dulcẽ ſaporem habet ſophiſticata eſt: Nã yrim illiricam cum melle conficiunt. et ſtoracem calamitam (vt ſophiſticetur) addunt. Sed diſcernit̃ quia talis habet dulcedinẽ nimiã. ⁊ ſi manibꝫ tractetur: ſtatiȝ fit humida et parũ viſcoſa. Si vetus eſt cum malaxatur puluerisatur. Sȝ ſtorax rubea plus accedit ad ruborẽ. effectus ſimiles habens. Storax vero calamita maioris ẽ efficacie. Uirtutem habet ex ponticitate cõfortandi. et ex qualitatibꝫ ſuis cõſumendi. K

¶ Contra debilitatẽ ac frigiditatem cerebri ⁊ catarruȝ ex ea malũ informat̃ ⁊ naribꝫ apponit̃. Caphala ex eadem facta ſuper dentes laxatos et gingiuas cõfortat et confirmat. L

¶ Emplaſtrum ex eiuſdem oleo factum cõtra frigiditatẽ ſtomachi valet ſtomacho ſuperpoſitũ. Itẽ ꝯtra frigiditateȝ ſtomachi: ⁊ contra frigidum reuma capitis dantur pillule ſtoracis M

¶ Suffumigatio ex eadem facta per inferiora prouocat menſtrua. Ualet etiam ſuffumigatio ex eadem facta per inferiora. ſi fiat puta inferi⁹ contra matricis ſuffocationẽ. Si ſuperius cõtra ſui precipitationem. Liquida ſtorax in emplaſtris ⁊ vnguentis. maxime cõtra tineã ponitur. et diutiſſime ſeruatur. Seruatur autem diutius ſtorax rubea q̃ꝫ calamita. N

Capitulum. cccclxj.

Subere: vel Suberie. ¶ Iſidorus libro ethymologiarũ. Suber eſt arbor ex q̃ validiſſima cortex natatorius extrahit̃. ſic dicta: quaſi ſubedies. eo q̃ fructus eius ſues edunt. Porcorum enim ſunt alimenta nõ hoĩm. ¶ Plinius libro. xvi. Glandem fert ſuber ſicut quercus et ylex: fungoſam carnem nigidius tradit fieri ſubere: ſicut eſculo et robore. Tardiſſimo germine germinat ſuber ac concipit

Et incipiente hyeme fructum emittit: Silue-ſtrem generi folia nō decidunt ſuberi ac buxo. Et eſt cortex carnoſus ſuberi ac pplo. Suber tēpeſtiue ceſa torquet ſeſe funditꝫ. Caricē ve-tuſtatemꝗ ſentit hec arbor tardiſſime. ſicut et glandes atꝗ caſtanee. Ceterum in aquis non fluctuat ſuber ſi denatur cortex. Eſt autem ſu-ber arbor minima. glans eius peſſima et rara. Cortex tantum in fructu precraſſus ac renaſ-cens. atꝗ etiam in denos pedes vndiꝗ expla-natus.

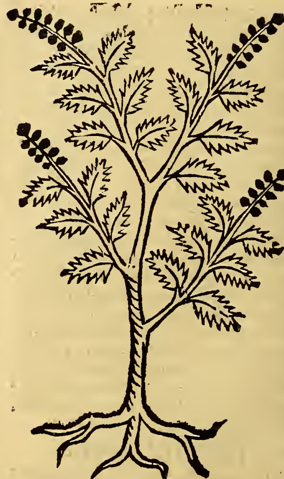
Operationes

A ¶ Plinius. Uſus ei⁹ maxime nauium ancho-ralibus. piſcantium ꝗ tragulis. tecadorum ob-turamentis conuenit. Preterea in hyberno fe-minarum calciatu: quamobrem greci cortices arborum appellant

B ¶ Sunt et qui feminam ylicem vocant. Et vbi non naſcitur ylex. pro ea ſubere vtūtur. In car-pentarijs precipue fabricis. vt circa helyn et la-cedemonem. Nūc in ytalia naſcitur tota. aut omnino in gallia.

C ¶ Idem in li. xxiiij. Suberis cortex tritus et aqua calida potus ex vino calido ſanguinē ex-creantibꝫ magnopere laudatur.

Capitulum. cccclxij

Sumach. Platear⁹. Sumach eſt cuiuſ-dam arboris fructus ſimilis granis. ex quibꝫ tingit pannus rubeus. Admixti-one qꝫ ſumach ſophiſticant illa grana. Eſt aūt ſumach fri. in. ij. gra. ſic. in. iij. Per annos quat-tuor ſeruat. Uirtutē hꝫ conſtringendi. ⁊ incitat appetitū. ¶ Pādecta. c. dclviij. Sumach latie arabice adiutor vel barſo: grece riſ kitin.

¶ Sera. in li. ag. ca. ſumach auc. Dyaſco. Eſt planta naſcens in locis ſaxoſis habēs folia lō-ga. ⁊ habet ramos altos. ⁊ fructum in racemis quorum color vergit ad rubedinem ſanguinis et grana ſunt in racemis in magnitudine gra-norum lentiſci. et aliquātulum lata. Iuuamen-tum eius eſt in cortice granorum.

Operationes

¶ Et idem auctoritate Galieni. Melius quod eſt in tota arbore eſt cortex grani eius. Et ſuc-cus eius quando exiſtit in eo ſapor ſtipticus. ⁊ virtus eius eſt que infrigidat in ſecundo et de-ſiccat in tertio.

¶ Galienus. viij. ſimpli. farma. capitulo de ſu-mach. ſm tranſlationē grecaꝫ. qꝺ incipit Riſ-kitin. id eſt ſumach. fructuoſa plātarum ſtipti-cat et ſiccat. Unde et cerdones ad ſtipticandū et ſiccandū coria vtunt hac planta. Et ꝓpter a

nominatur viſo deſpica.i.coriorū aptatiua
C ¶ Melius aūt fruct⁹ ei⁹ maxime ꝛ ſuccus ad vſura tē veniūt:ſufficiētes auferre exiſtentes q̄litates.Cōcordat āt ꝛ tot⁹ q̄ ſm ptē vſus ſenſui.et ſm guſtum.Erit igitur et hoc farmacū ſiccatiuū quidem in tertio gradu:infrigidatiuum autem ex ſecundo.
D ¶ Cōtra vomitū ex calore:ſpongia intincta in aceto decoctiōis eius ori ſtomachi ſuperponit. Contra diſſinteriam inferiorū inteſtinoꝝ vicio factam puluis eius cum aqua decoctionis ordei conficitur:ac percliſtere inijcitur.
E ¶ Fit etiam emplaſtrū circa pectinem ac renes ex eiuſdē puluere ꝛ oui albumine et aceto.Si vero ſuperioꝝ vicio fiat aqua decoctionis ei⁹ vel ſaltem puluis datur.et carnes in aqua decoctionis eiuſdem decoquentur.
F ¶ Cōtra fluxum ſanguinis e naribus:medulla ſambuci in ſucco ſanguinarie intingitur et puluere ſumach aſperſa narib⁹ immittitur.
G ¶ Cōtra emoptoicā paſſionē e vicio ſpūaliū dragātū ꝛ gūmi arabicū p noctē cum predicto puluere dimittant.ꝛ maſtix cū aqua roſarū cōficiat.Indeq; pillule forment.q̄s patiēs ſub lingua teneat:ꝛ paulatim tranſglutiat.
H ¶ Cōtra diſſinteriā iteꝝ ex vicio ſuperioꝝ inteſtinoꝝ puluis ſumachi ī olla cū anathaſia dat. Suppoſitoriū q̄ꝫ factū ex illa vel tali puluere ꝛ anathaſia cōtra fluxum valet mēſtruorum
I ¶ Contra pruritū oculoꝝ ex calore et humore lauant oculi ex aqua decoctionis eius.

Capitulum.ccclxiij

Sapo.Pādecta.li.dcxiiij.Scabō.i.formicarū.latīe ſapo.Cū ſapo fit ex ſcriuio ꝛ quacunq; pinguedine.Cuius multe ſunt ſpēs.Eſt em̄ ſpa taretic⁹:q̄ ſic dr̄ eo ꝙ incidit in ſpata.ꝛ iſte vocat iudaic⁹:q̄ iudei lauant ſericū.Et ē alius gallic⁹.ꝛ ali⁹ muſcatus.ꝛ ali⁹ mollis ꝛ niger.ꝛ vocatur ſparatencus.

Operationes

¶ Sera.li.ag.c.Sabon.auc.Pauli.Uirtus eius eſt q̄ abſtergit ꝛ purificat.et ē calida ꝛ vlcerat corpus.ꝛ eſt fortis in h.ꝛ eſt bonū ad maturandū apoſtemata dura.ꝛ ad tollendū ſaniem et ad mollificandum apoſtemata dura A
¶ Et idem auc.Raſis.Eſt calida ꝛ vlcerat corpus.ꝛ eſt fortis in hac operatiōe.Et ſi admiſcetur cū alijs medicinis calefacit mediocriter. B
¶ Ad apoſtemata maturāda ſapo magnū p̄ſidiū eſt.tamen cyrurgici caute vtentur ne nimium autem aturationem corrodetur C

Capitulum.ccclxiiij

Tanacetū.Dyaſ.Tanacetū ē ſpēs artemiſie:q̄ tagetes noiat.ꝛ ē tenera:ſemē hñs minutū.ꝛ vnā baſtā folijs plenā.naſcit in locꝭ mediterraneis ꝛ altioꝛib⁹:florē mellinū atq; tenuē ꝛ iocūdiorē.Hec a grecis vocatur tagetes vel tanacetū.ꝛ aliq̄ ea

vocant athanaſiā. vel ſm quoſdam thanaſiā.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Arthemiſia q̄ tanacetū vel tagetes dr̄
facit ad veſice dolorē z ſtrāguiriā. ſucco dato
ex vino ʒ. ij. febricitanti ex aq̄ ca. ciatis. ij. potui
B datur hic ſuccus. ¶ Tunſa cū axungia z aceto
coxarꝝ dolori medicat ligata vſq3 ad tertiā diē
C ¶ Ut infantem hilarem facias incende et ſuffu
migabis. z omnes incurſiones malorum auer
tet. et hilariorem faciet infantem.
D ¶ Galie. Oēs ſpēs athemeſie ꝯueniūt lapidi
bus in renibus exiſtētib9. z ad calefactiōes z ex
tractiones ſecundinarum. ergo thanacetuz

Capitulum. cccclxv.

TAſpia. Pandecta. ca. dxlvij. Meza ba
rā. id eſt tapſia. quidā dicūt q2 eſt meze
reon. alqui dicunt q2 eſt elacterium.

Operationes

A ¶ Scdm Sera. li. ag. c. Mezabarā. eſt plan
ta q̄ repit in India. C9 cortex exterior h3 iuuamē
tum in medicina in doloribꝰ iuncturarum.
B ¶ Et hec quando ponitur in fluminibus ine
briat piſces. Et melior ex ea eſt illa que habet
ſubtilem corticem. z in ſapore eius eſt acuitas
parua. et doſis eius ſimplicis cum zuccaro eſt
aureus vnus.
¶ Platearius. Tapſia in. iij. gradu ē ca. et ſic. ꝑ C
tres annos ſeruat. Radix ci9 medicine cōpetit
vſui. ſ3 nūq̄ ꝑ ſe debet dari. principaliter educit
per vomitum: ſecundario per ſeceſſum
¶ In medicinis vomitiuis maxime ponit: ſ3 D
teritur. Oportet q2 terens maxime facie3 z ocu
los cooperiat vt parum aut nihil videat (teſti
culoſq3) quia cito inflantur.
¶ Quod ſi aliqua inflatio euenerit infundatur E
pannis in aceto. et fiat inde partis infrigiditate
fricatio. Uel idem fiat cum ſucco et trahit. Uir
tutem habet humores diſſoluendi. et ad ſuper
ficiem corporis attrahendi: et in groſſam ven
toſitatem reſoluendi.
¶ Pli li. xiij. Tapſiam vocauere q̄dā ſemē feru F
le eo decepti. q2 ferula ſine dubio nō eſt tapſia:
ſ3 ſui generis feniculi folijs inani caule. nec ba
culi longitudinem excedente. Semē q̄ſi feru
le. Radix cādida. inciſa lac emanat. et contuſa
ſucco abdicat oīa venenata. Quippe fodiēti
bus etiam nocet ſi minima aſpiret aura intume
ſcunt corpora. faciemq3 ignes acri inuadunt. z
ob id ceroto prius illiniūt
¶ Quibuſdā tm̄ morbis auxiliari dicūt medici G
ꝑmixtā alijs. Itē in alopitijs. ſugillatiſq3 ac li
uētibꝰ: ſeu vena remedia deſint: vt ſcelera con
trectent. S3 iſta ꝑtexuerūt noxio inſtrumēto
tm̄q3 in pudēdi ē vt venenū oris eſſe ꝑſuadeāt
¶ Tapſia ē in affrica vehemētiſſima. Quida3 H
ꝑ meſſes caule3 incidūt. Et in ipa radice exca
uant quo ſucc9 cōfluat areſactūq3 tollūt. Alij
foliū radicem in pila tundunt. et ſuccum in ſole
coactum etiam in paſtillos diuidunt.
¶ Idem in libro. xxvi. Ad lichenas vtuntur z I
tapſie radice cum melle trita. anguine et argei
monia medentur in vino ſumpta
¶ Conſtātinus in li. graduū. Tapſia eſt her K
ba ſup terrā ſaliēs. i. brachiū. cui9 color rube9 ē.
Frōdes h3 virides aliquātulū colori plumbeo
ꝑtinētes. Cortex aūt radicis eius ruffus. nigre
dini parū attinens. ſed intus ē citrin9. Hic cor
tex medicine cōgruit. Calidus z ſicc9 in tertio
gradu. Groſſos z viſcoſos humores attenuat
et valet ſciaticis ac podagricis flegmaq3 viſco
ſum vbicūq3 fuerit purgat. Miſcetur et medi
cinis empetiginis. Morphee atq3 ſcabiei. co
latiuus enim eſt ac mundificatiuus
¶ Dyaſcorides. Tapſia dicta eſt eo q2 in tap L
ſo inſula in primo inuēta ē. frutex eſt illi fenicu
le ſimilis. habēs folia ſimilia maratro. haſtas
tenues in quibꝰ ſingulis ſunt capitella ſicut in
aneto. flos aūt eſt niger ſiue mellinis. ſemenq3
latum ferule ſiſe ſed min9. Radix eſt illi alba z
maior. coriū habēs groſſuz z in odore viſcida.

Succus ei⁹ q̃n colligit̃ colligẽs nõ ſit ↄ̃ ventũ ſit⁹, q: man⁹ ꝛ facieſ ebulliẽt. ꝑt⁹ ẽ ca. ꝛ catartica
D ¶ Cortũ radicis ei⁹ ꝛ succũ ꝛ lachrymũ accepta mulſa ſuperi⁹ ꝛ inferi⁹ hoĩe3 purgat. pl⁹ tñ iu⁄ ſto accepta necẽ infert. Purgatio ipi⁹ doloꝛe3 mitigat laterꝭ. Aſmaticꝭ opitulat̃ bis etiã q̃ pu tridũ hñt ſputũ medicat̃. Eſt ãt dieta ei⁹ cretica eiuſq3 potio dãda ẽ eſcis: aut coturrꝭ admixta. Radix ei⁹ ꝛ lachrimũ tãtã h3 caliditatẽ vt nul⁄
L lã habeat cõparationẽ. ¶ Uñ ſuccus ei⁹ capiti ſupunct⁹ alopicias emẽdat. ꝛ radix ei⁹ viridis infricata idem preſtat. liuoꝛes etiam detergit.
I ¶ Succus eius addito libanotide ac cera eq̃ li pondere oĩa predicta põt facere. In quoli bet autem loco poſit⁹ nõ debet amplius eſſe q̃3 duab⁹ hoꝛis. Sed ante et poſt loca fouenda ſunt aquis calidis lentigines mundat. lepras limpidat. puſtulaſ purgat marie mixto ſulphu re veteris lateris aut pulmonis doloꝛes curat Arteticos ꝛ podagricos marie iuuat. Nudis locis impoſitus ca veſtit. ſ3 fomẽto id facit. hu⁄ moꝛes etiam de ꝓfundo violenter extrahit. ſic q3 dyafoꝛeſim facit

Capitulum cccclxvi.

Tamariſcus domeſtic⁹. Plinius. li. xvi. Tamarix ẽ arboꝛ craſſiſſima hñs folia nũq3 decidẽtia. ¶ Ide li. xxiiij. Tama⁄ ricẽ arbitrãt̃ q̃dã eſſe miricẽ. ¶ Aui. In tama riſco eſt ſtipticitas ꝛ apertio ꝛ mũdificatio abſ q3 vehemẽti exſiccatione. Et ei⁹ aqua ẽ abſter⁄ ſiua ꝛ deſiccatiua. cuius abſterſio plus ẽ ei⁹ ex ſiccatione. et eius exſiccatio eſt cũ ſtipticitate. ſ3 fructus eius vehemẽtioꝛis eſt ſtipticitatis. In tamariſco quidẽ eſt ſubtilitas pauca. ꝛ quan⁄ doq3 adminiſtratur loco eius viridis galle

Operationes

¶ Auicen. Eius decoctio embꝛocat̃ ad pedi⁄ culos: ꝛ interficit eos. Ex ei⁹ folijs fit emplaſtꝝ ſup apoſtẽata fluxa. Eiuſq3 fumus variolas exſic⁄ cat ꝛ vlcera hũida. q: ex eo tritũ ẽ. ꝛ ei⁹ cinis ſpar git̃ ſup aduſtionẽ ignis. Fructus ei⁹ ꝛ cinis vl⁄ cera difficilia exſiccãt: ꝛ carnẽ additã coꝛrodũt A
¶ Decoctio folioꝝ ei⁹ cũ vino ↄ̃fert doloꝛi dẽ⁄ tiũ. oꝛe ex eo colluto: ꝓhibentq3 coꝛroſionẽ coꝝ ꝓpꝛijs fructib⁹. Iterũ eius fructus ſtat loco gal le et licij in egritudinibus oculi B
¶ Confert iterꝝ antiq̃ ſputo tamariſc⁹. ꝛ ꝓpꝛie fructus eius. Rami eius in aceto diſſoluti con ferunt ſpleni. emplaſtro ex eis facto. ad ſplene3 q̃3 bibitũ vinũ i q̃ decocta ſũt folia ei⁹ ac ꝑgul ta. ¶ Et ex eius ligno faciũt ſibi ſplenetici va⁄ ſa. Deniq3 cõfert ſolutioni antique ꝛ ad fluxu3 matricis. ſedeturq3 in eius decoctione. Bibitur q3 fructus ei⁹ qui etiam confert moꝛſui rutele. Platearius. Tamariſcus ca. eſt et ſic. C D
¶ Uinũ decoctiõis eius valet ad opilationem ſplenis ꝛ epatis: ſtranguiriã et diſſinteriã. Eſt eciã diureticu3. Puluis eius in cibis poſitus ad eandẽ valet. Frequens eius bibitio in vaſe ta⁄ li valet ad idẽ. Coꝛtex maioꝛis eſt efficacie E
¶ Padecta. li. lxxix. Athel vel tharmezit Ara. Gre. nadabar. Latie ꝑo tamariſc⁹ domeſtica F
¶ Sera. li. ag. c. Athel. i. ta tamariſcus dome ſtica. ꝛ eſt arboꝛ multũ lõga vſq3 ad celũ dura recti linea. folia ei⁹ lõga ſubtilia ſtricta. ꝛ nõ h3 ſpinas. ꝛ ex ligno ei⁹ fiũt parapſides ꝛ inciſoꝛia et vaſa alia. ꝛ ipa ẽ magna athel. ꝛ grece vocat̃ nadabar. Et oẽs arboꝛes ex q̃b⁹ fiunt vaſa hu iuſmodi noĩant̃ nacha: ſ3 ẽ athel aliq̃ntulũ ar⁄ boꝛ rubea quaſi coloꝛis ſcoꝛpionis. G
¶ Et idẽ auc. Dyaſ. Athel ẽ ſilis tamariſco et eſt in babilonia. ꝛ a q̃ infuſiõis eius ponit̃ i ſief. que adminiſtrãtur habẽtib⁹ debilitatem viſus H
¶ Et idẽ auc. Gal. Athel ẽ ſpẽs tamariſci. et ẽ arboꝛ q̃ magis vẽto agitat̃ q̃3 arboꝛ tamariſci In ſapoꝛe ei⁹ ẽ ſtipticitas ꝛ nõ habet floꝛe3: et h3 fructũ rotundũ ſicut cicer: habẽte3 coloꝛẽ ci⁄ nericiũ ad glaucedinẽ tendentẽ: intra q̃ ſunt gra na pauca inuicẽ cõglobata et iũcta. que noĩ⁄ nantur grana dulcia. Colligunt̃ in menſe Fe⁄ bꝛuarij. ẽ calida et ſicca in pꝛimo gradu. Uirtu I

tes illius inuenies in ca. proximo ſequenti

Capitulum cccclxvij

Tamariſcus agreſtis. Pandecta. c. cxx. Caſa arabice. Gre. mirica vel bruca vel mirthi. Latine vero tamariſcus. Ubi ſciendũ ꝙ tamariſcus quedam eſt maſculus. et eſt Athel. de quo in precedenti capitulo dictũ eſt. ⁊ vocatur ſimiliter tamariſcus domeſtica. ⁊ quedam eſt femina. ⁊ eſt illa arbor quam cõmuniter nos vocamus tamariſcuꝫ. ⁊ iſta vocatur ſimiliter tamariſcus agreſtis. ¶ Sera. lib. ag. ca. de caſa. Caſa. i. tamariſcus agreſtis. ⁊ ẽ arbor erecta que naſcit̃ in aquis. ⁊ habꝫ fructuꝫ qui aſſimilat̃ floribꝰ. ⁊ eſt ſimilis ĩ flexibilitate ſua viſnee. ⁊ illa ſpecies vocat̃ ab aliquibꝰ bruca Eſt in babilonia ⁊ in ſeni. Alia tamariſcus q̃ ẽ domeſtica que nominat̃ termezit. ſiue athel. et aſſimilatur agreſti in oĩbꝰ preterq̃ꝫ in fructibus in longitudine. quia fructus eius eſt rotũdus ſimilis gallis dentatis ⁊ eſt ſtipticus: ⁊ ponitur loco gallarũ in medicinis. Et ſciendũ ꝙ eſt arbor quã ipſe nominat in precedenti capitulo. de qua dicit̃ ꝙ eſt arbor magna vſq; ad celũ: que vocat̃ athel ⁊c. ¶ Galie. vij. ſim. far. ca. de tamariſco agreſti. In ſapore eiꝰ ẽ ſtipticitas. et eſt virtus eius q̃ incidit ⁊ abſtergit. ſed foliorum eius et radicuꝫ ⁊ ramorum ſubtilitas eſt plus ſubtiliatione fructus eius.

Operationes

¶ Sera. aucto. Dyaſ. Radix tamariſci ponit̃ pro gallis in medicinis oculorum ⁊ oris. ⁊ eſt conueniẽs ſputo ſanguinis. ⁊ potatur in fluxu antiquo. et confert ytericis. ⁊ illis quos momordit rutela. A

¶ Et qñ fit emplaſtrũ cuꝫ ea diminuit apoſtemata flegmatica: et cortex eius operat̃ ſicut fructus eiꝰ nec plus nec minꝰ. ⁊ folia eiꝰ cocta cuꝫ aqua ⁊ bibita ipa aqua extenuat ſplenem B

¶ Et quãdo fit cũ ea collutio oris confert doloribꝰ dentiũ. ⁊ ẽ cõueniẽs mulieribꝰ hñtibꝰ fluxum humiditatũ qñ fit ſeſſio in decoctiõe eius ⁊ pijcitur decoctio eiꝰ ſup illos in quibꝰ generãtur pediculi ⁊ lendines. ⁊ iuuat multũ. Cinis ligni tamariſci quãdo ſupponitur confert habentibus humiditates matricis. C

¶ Et idẽ auct. Meſarugie. Cinis eiꝰ deſiccat oĩa vlcera. ⁊ ꝓpͤe illa q̃ fiũt ab aduſtiõe ignis. ⁊ ꝯfert apoſtematibꝰ frigidis qñ fumigat̃ cũ eo D

¶ Et dixit mihi homo fidelis ꝙ fuit quedã mulier ſup quã apparuit lepra. ⁊ datũ fuit ei de decoctione radicis tamariſci cũ paſſulis ſepe: et curata eſt. Et nos quidem experti fuimꝰ in muliere alia. ⁊ curata eſt. ⁊ hõ fuit: q2 egritudo eius prima fuit apoſtema in ſplene. ⁊ ꝓpter opilationem eius: que quidem fuit cauſa nõ attrahendi melancoliam. ⁊ nõ mundificandi vel clarificandi ſanguinem. ⁊ fuit cauſa apparitionis lepre ſup eam. Quando ergo reſolutũ fuit apoſtema et opilatio ꝓpter operationẽ iſtius medicine: in eo ꝙ fuit de natura ſua incidere ⁊ abſtergere. reuerſe ſunt ad earum ſanitatem E

¶ Et idem auc. Gal. in li. ſuo ad Glauconẽ qñ ſcripſit ei ſigna apoſtematis duri in ſplene: ꝙ melior medicina eius eſt cortex radicis cappariſ et ſcolopendrie ⁊ cortex tamariſci. ⁊ ſummitates eius ſi coquantur in aceto F

¶ Gal. vij. ſim. far. Qñ cortex tamariſci coquit̃ cũ vino cõfert ſpleni duro. ⁊ expellit dolorẽ dentium. ſꝫ in fructu eius et in cortice ẽ ſtipticitas. nõ pauca quouſq; virtus eius eſt ꝓpinqua virtuti gallarũ viridiũ. niſi quia in gallis viridibus manifeſtatur ſtipticitas ſolum. G

¶ Complexio fructus eius tamariſci eſt complexio inequalis. ⁊ poſſumus ei vti pro gallis. et cinis tamariſci quãdo comburitur habꝫ virtutem deſiccatiuam deſiccatione forti. ⁊ eſt in eo abſterſio ⁊ inciſio. H

¶ Et idem in eodem li. ca. de mirica. Mirica ⁊ tamariſcus abſterſiue ⁊ inciſiue ẽ virtutis abſq; ꝙ ſiccet manifeſte I

K ¶ Plinius ca. de tamariſco. Tamariſcus do-
meſtica habet virtutē eandē ſicut ſilueſtris niſi
qꝛ ē magꝭ ſtiptica ꝛ min⁹ inciſiua ꝛ abſterſiua.

Capitulum. cccclxviij

TAmarindi. Pandecta ca. dclxvij. Ta-
marindi arabice ꝛ latine. Grece oxifoni
tia. Sera. li. ag. c. de tamarindo. Naſci
tur multum ex eis in ceſarea et in terris hamen
et folia eius ſunt ſicut folia ſalicis. ꝛ deſertur ex
terris Indie. Et eſt fructus coloris rubei. ꝛ hꝫ
medullā plurimam plus qꝫ xilocaractā. crocei
coloris ad nigredinē tendēs. et habet melleita
tē. ꝛ eſt illud quod ex fructu adminiſtraꝛ poſtqꝫ
egrediūtur grana eius. Et meliores tamarindi
ſunt noui: recētes: nō aridi. ſaporis acerrimi Et
virtus eoꝝ eſt fri. ꝛ ſic. in tertio gradu

Operationes

A ¶ Virtus ei⁹ ē q̄ laxat colerā et reprimit acuitatē
eius. ꝛ abſcindit vomitū. ꝛ aufert pruritū. ꝛ doſ-
aq̄ eoꝝ poſtqꝫ decoquūtur ē. lb. ſ. ꝛ aufert ſitim
B ¶ Et idem auct. Meſuay. Eſt fri. in. ij. mollit
ventrē. ꝛ eſt ſicut pruna. niſi quia eſt ſubtilior ꝛ
minoris humiditatis.
C ¶ Paulus capitulo de Tamarindo. eſt frigi-
da et ſicca in ſecundo gradu.
D ¶ Aui. de viribꝰ cordis dicit: qꝛ cōfortat cor.

A

B

Capitulum. cccclxix

TApſus barbatus ſiue Tapſus barbaſ-
ſus latine. grec. flōmos. arabice buſuri.
Dyaſ. c. flōmos. Flōmos. i. tapſus bar
baſſus. duo ſunt eius genera maſcul⁹ ꝛ femīa
Una eſt alba ſcꝫ maſcul⁹. alia ē nigra ſcꝫ femīa
Maſcul⁹ aūt folia hꝫ oblōga ꝛ anguſta. ꝛ haſ-
ſtam tenuē ꝛ ſemē tenue. Femina vero hꝫ folia
cauliculo ſiſ'ia: ſꝫ aſperiora ꝛ latiora ꝛ haſtā lō-
gam cubito vno albā ꝛ aſperā. flores virides ꝛ
albos. ꝛ ſemē nigrū. Radix eſt illi dura pollicꝫ
groſſitudinē habēs: naſcitur in cāpis. Eſt alia
flōmos agreſtis ꝟgas hñs lōgas in ſe ꝛ arbo-
roſas. ꝛ folia ſaluie ſiſ'ia circa ꝟgas ſuas. flores
ſuos habet auroſos aut mellinos ſicut praſſij
ſed folia ſunt illi aſpera circa terrā ꝛ obrotūda
Et alterū genus flōmos qḋ lignitus dꝛ: aut tri
allis. folia habēs tria aut quattuor aut plura.
pinguia et aſpera et groſſa. quibus multi in lu
cernis vtūtur. ¶ Galie. viij. ſim. far. ca. flōmos
Flōmos. i. barbaſſus. quedā eſt folijs alba q̄-
dā ꝟo nigra. Et alia alba q̄dē eſt maſcul⁹: cu-
ius folia ſunt ſtrictiora. Alia vero femina cui⁹
folia ſunt maiora. Et vltra has eſt alia flōmos
agria. i. barbaſſus ſilueſtris nūcupata aurifer ꝫ
eſt floribꝰ radix pōtica ex ñs guſtu. ¶ Plini. ca.
flōmon. qḋ latini barbaſſum vocāt: fri. ꝛ ſic. cō
plexōis ē. qꝛ altera ē maſcul⁹ albidioribꝰ folijs
atqꝫ anguſtioribus. altera femīa folia latioribꝰ

atq̃ nigris. Eſt aliud gen⁹ qđ latini herbã lu-
cernalẽ vocãt: ab eo q̃ ex ea lucẽ faciũt. vñ ⁊ lu-
cibꝛos eã vocat: eo q̃ lucẽ pbeat vmbꝛis.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Radices oĩs gñis ſunt ſtiptice fluxus
vẽtris vnimod⁹ ĩpaꝝ dat⁹ cũ vino ſtringit. eli-
xatura eaꝝ bibita cõquaſſatiões ⁊ doloꝛes la-
terũ tollit. tuſſim mitigat. ¶ Doloꝛẽ dentium
B gargariſino adhibita ꝯpeſcit. flõmos vo q̃ flo
rẽ hꝫ auroſã ꝫ capillos inficit. Folia ei⁹ cocta ĩ
aq̃ ⁊ vt cathaplaſma ĩpoſita duricies ⁊ tumoꝛeſ
ocľoꝝ ſoluũt. maligna vulnera melle ⁊ vino ad
C dito ad ſanitatem pducũt. ¶ Aceto vo mixto
vulneribꝫ recẽtibꝫ ſinglare pſidiũ ẽ. pũctũ ſcor
pionis mitigat. Agreſtis flõmos folia cõbuſti
oni opitulãť. Folia ei⁹ q̃ dꝛ feia cũ caricis cõpo
ſita memoꝛatis cancris putredinẽ nõ admittit
D ¶ Halie. Radix ei⁹ fluxibiles paſſiones iuuat.
Gargariſantaũt eã in oꝛe quidã ad dentiũ do
loꝛẽ. folia vo dyafoꝛetice ſũt vtutis. floꝛes ei⁹
capillos purificãt. omniũ eñ fo. ſiccatiue ⁊ mo-
E derate abſterſiue ſunt vtutꝫ. ¶ Pli. Fomẽtatõ
facta ex vino decoctõis ei⁹ valꝫ ꝯ emoꝛroidas
F ¶ Ad idem valet ſi anus ex eo tergatur poſt
G aſſellationem. ¶ Valet etiã ad tenaſmonẽ euca-
niſma ex aqua decocta. ⁊ cõtra fluxum ventris

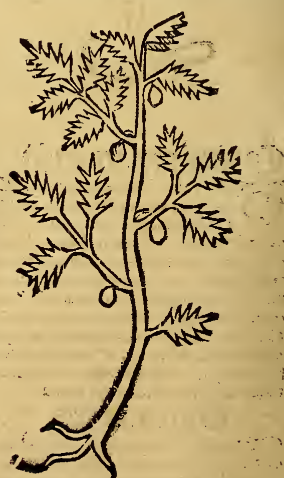

Capitulum. ccccl xx

Tereniabin Pandecta. dclxxviij. Tere-
niabin q̃dã dicũt. q̃ ẽ mãna. ſꝫ falſo ĩ-
mo eſt vt mel albũ hñs ſapoꝛẽ mannę.

Operationes

¶ Sera. li. ag. c. tereniabin: Tereniabin. i. mel A
roꝛiſ aꝝ. vñ ẽ ros cadẽs de celo. ⁊ aſſimilať melli
granuloſo ⁊ aggregato groſſis graniculis. ⁊ ẽ
nomiatũ mel roꝛis. ⁊ plurimũ cadit ſup arbo-
res q̃ ſunt in terra coꝛaſceni ⁊ in oꝛiẽte q̃ arbo-
res hñt folia ⁊ ſpinas virides ⁊ floꝛes rubeos. ⁊
nõ faciũt fructũ. ⁊ cadit in ea ſtella ſup ſũmita-
tes palmaꝝ. ¶ Et vtus eius ẽ equalis mollifi- B
catiua vẽtris: ⁊ ẽ humectatiua pectoꝛis. ⁊ cõue-
nit calidis naturaliter. ⁊ ꝓpꝛie qñ ſoluiť in aqua
Iuiubaꝝ ⁊ pꝛunoꝝ. ¶ Et eſt ex eo melius albũ C
et nouũ. ⁊ doſis eius ab aureis decẽ vſq̃ ad vi
ginti aureos. ¶ Et idem auc. Habix. Sedat D
inflationẽ febꝛiũ calidarũ. ⁊ aufert ſitim. ⁊ mol
lit vẽtrẽ mollificatione mediocri. ⁊ educit cole-
rã cũ facilitate. Et meli⁹ ex eo eſt albũ nouum.

Capitulum ccccl xxi.

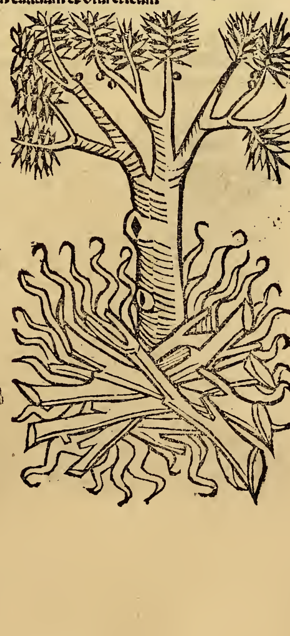
Terbentina. Pan. c. cix. Botin arabice:
Gre. terebitũ vel albotin. larie vo arboꝛ
gũi viridꝫ. ⁊ ẽ arboꝛ vñ emanat therbẽtina

Sera.li.ag.c.botin. Botin ē duaꝝ ſpecieꝝ.domeſtica ⁊ ſilueſtris. Domeſtica.ſ.arbor terbētina ē botin ſm̄ veritatē vel terebintū.⁊ ē capinꝰ cuiꝰ lacrimus ē terebintina.⁊ ab ea ſit pix ⁊ raſa.⁊ fructꝰ eiꝰ ē granū viride.⁊ ſilueſtris eſt lentiſcꝰ arbor ī mōtibꝰ naſcēs. Et dixit mihi quidā arabs. Lētiſci arbor ē ſicut arbor glandiū magnarū:niſi q2 ē pulcrior ſūmitate.ſcꝫ q2 ſūmitates eiꝰ ſunt ad rubedinē decliues.⁊ ſunt folia lenia et fructū facit in racemis ſicut botrꝰ magnitudinis granoꝝ granatoꝝ ſilueſtriū.et qn̄ maturant fructꝰ tūc ſunt rubei.⁊ folia eiꝰ ſilr̄ rubeſcūt ⁊ qn̄ fructꝰ pfecte maturāt ſūt vt plurimū nigri. Sciēdū ꝙ iſta arbor lētiſci ē arbor q̄ grece vocat̄ ſcinꝰ.cꝰ g.imi ē maſtix.ſicut apparet in lr̄a maſtix.folia eiꝰ ſūt ſicut folia ſorbi.⁊ odor eius ē odor ſtinci. Nā ſtincꝰ vocat̄ plāta quā nos regnicole vocamꝰ lētiſcū:incōgrue tn̄.ex cꝰ fructu extrahit̄ oleū de ſtinco. Sꝫ ſcinꝰ ē vere lētiſcꝰ ⁊ ē botin ſilueſtris Gal'.viij.ſim.far.c.de lētiſco Echinꝰ.i.lētiſcꝰ.frutex hic ex aq̄ſa ſuba remiſſi calida ꝟtute ⁊ terreſtri fri.non multa cōpoſita propterea etiaꝫ ſtipticat moderate.ſiccat ergo in.ij.gradu iam completo vel.iij.incipiente.⁊c. Dyaſ.c.terebinti ſcꝫ domeſtici.folia ſemen et corium ſtiptica ſunt ſimili diligentia colliguntur ſicut ſcinus. Semen eius cacoſtomacuꝫ ē Eſt enim calidum ⁊ diureticum.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Terebintū domeſticū vētrē ſtimulat. Uino mixto morſibꝰ occurrit.eius reſina eligēda ē alba ⁊ limpida vitreū hn̄s colorē ⁊ odorē terebinti retinens.vtilior eſt omnibus reſinis. ſecunda poſt iſtam reſinā vtilis ē reſina ſcini.
B ¶ Tuſſi ⁊ ptiſici medicat̄ more electuarij melle addito toracis vicia cōpeſcit.ventrē mollit erugine cāpane ⁊ ere vſto.⁊ calcāto vel nitro adiūcto lepras corpis purgat. Pus auriū melle et oleo mixto detergit.pruriginē nature non ad-
C mittit. ¶ Profūdas plagas ⁊ vulnera replet.⁊ purgat malaxātibꝰ medicaminibꝰ neccārie miſcet̄. Dolorē lateris pꝓhibet reſina molli.i.pituita ⁊ colofonia q̄ ex loco nomen accepit.hec vt electuariū data tuſſi medent̄.oēs reſine nō ſunt vniꝰ coloris. Nā aut albe ſunt.aut mellinū habēt colorē.ſitem̄ reſina liq̄da de cipreſſo.durio-
D res vero reſine ſunt ſtrobilina.peſcilina.pituina.et elatina. ¶ Eligēda ē q̄ fuerit odorata vl' limpida et nō liq̄da valde:ſꝫ vt cera ſit.et non valde fragilis. Melior eſt omnibꝰ pituina et elatina.quia odorate ſunt et thuris habēt odorem.peſcilina vero ⁊ ſtrobilina ⁊ cypreſſin a nimiam in ſe habent virtutē. Nā ſcinina eſt ſilis terbētine.et id operatur vt terbentina.

¶ Iſi. Terebintus eſt arbor generans reſinaꝫ E
omniū reſinaꝝ pſtātiorē. ¶ Ambro. Si tere- F
binti fructꝰ aq̄ miſceat̄ olei morē facile tranſfūditur. ¶ Gloſa ſup primū Regū.xviij. Terebi- G
tus ē arbor de q̄ reſina lacrime pſtātiſſime manat.vn̄ medicialis iduſtria diſſoluta ꝯglutinat
¶ Glo.eccl'. Terebintꝰ ē arbor breuis ⁊ fructu- H
oſa.naſcit̄ in ſyria craſſiſſima ē plenior ꝙ̄ illa q̄ de cortice erumpit. Maiꝰ arboris maſcule ſine fructu ſunt. Feminaꝝ duo ſunt gn̄a. Alteriꝰ fructus rubet lētis magnitudie.alteriꝰ pallet. nec faba grandior.odore iocūdior.tactu reſinoſus
¶ Pli.li.xij. In cocco inſula naſci credūtur te- I
rebinti. florē imbribꝰ decuſſū terre halitu animāte. ¶ Idē li.xiij. Siria terebintū hꝫ.⁊ ex his K
maſcula ſine fructu ē.ſꝫ in macedonia breuis ē arbor hecatꝫ fructicoſa.ī damaſco ſirie magē
¶ Idē li.xiiij. Terebinti bacce aut lignū recēs L
in muſto decoquūt̄.ſicqꝫ vinū efficitur. ¶ Idē M
li.xvij. Reſinā terebintinā (vt fiat pix ſpiſſa) in feruenti ſartagine ponūt:⁊ hāc ceteris pferunt vt fiat pix in ſyria terebinto cortices detrahūt.
¶ Idem li.xxiij. Terebinti folia ⁊ radix collec- N
tionibus imponūtur decoctū coꝝ ſtomachum firmat Semē in capitis dolore bibit̄ in vino.⁊ cōtra difficultatē vrine ventrē leuiter emollit. vētrē excitat. Terebinti folia ſemen ⁊ coriū ſtiptica ſunt. Semen eius cacoſtomachuꝫ.ē Eſt enī calidum et diureticum

Capitulum.cccclxxij

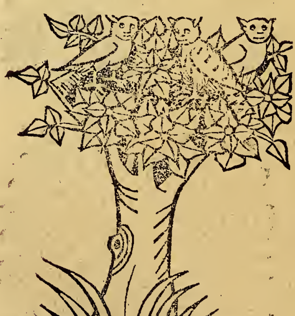
TEda. Actor. Teda eſt arbor picea flã-mis ac luminibus apta. Ob quã cau-ſam vt eſtimo tranſumpto nomine lã-pades ſiue faces dicuntur tede.

Operationes

A ¶ Plinius libro xvi. Sextum genus arborum picem gignentium eſt teda proprie dicta. abundantior ſucco ꝙ̃ reliqua. parcior liquidiorq́ꝫ ꝙ̃ picea flammis ac luminibus etiam ſacrorum grata. Hanc mares dumtaxat ferunt. et eam quam ſtacten greci vocant odoris grauiſſimi.

B ¶ Laricis morbus eſt vt teda fiat. hec autem ſcilicet teda (ſicut et alia genera que picem fe-runt) accenſa fuligine in modica repente carbonem cum eruptionis crepitu expuunt. iaculan-tur longe. excepta larice. que nec ardet nec facit carbones. nec alio modo vt ignis conſumitur ꝙ̃ lapides.

C ¶ Pix liquida in europa e teda coquitur mu-niendis naualibus: multoſq́ꝫ alios ad vſus lignum eius conciſum (furnis vndiq́ꝫ igni extra circumdato) ferro vt in primis ſudor caliſluat aq̃ modo. hoc in ſyria cedrum vocatur. eaq́ꝫ in egipto corpora hominum defunctorum perfuſa ſeruantur. In teda cum humor manare deſi-nit ex alia parte cortex ſimiliter aperitur. ac de inde alia. Poſtea vero vt pix eliciatur. arbor tota ſuccidit: et eius medulla vritur. Mon-tes amat teda et larix ſicut et cedrus.

Capitulum.cccclxxiij

TIlia. Tiliam vocatã dicunt. eo ꝙ vti-lis eſt ad vſum telorum nitore et leuita-te iaculandi. Eſt enim id genus materie leuiſſime ad ſculpturam vtilis.

Operationes

¶ Plinius li. xvi. In arbore tilia differũt mas et femina. Nam et mari materies dura ruffior atq́ꝫ nodoſa: ſed odoratior. cortexq́ꝫ craſſior ac detractus inflexibilis. Nec fert ſemen nec florẽ vt femina que craſſior arbor eſt materie candida precellenſq́ꝫ. A

¶ Eſt autem mirũ in hac arbore fructũ a nullo attingi animaliũ foliorũ tamen corticiſq́ꝫ dulcẽ eſ-ſe ſuccum. Inter corticẽ et lignũ tenues habet tunicas multiplici mẽbrana. e quibus euocãt ti-lie vincula. Tenuiſſimũ habet corium philire coronarum lemniſcis celebres antiquorum honore. Materies teredines nõ ſentit proceritate per quam modica: ſed vtilis. Cortex eſt tilie in vſu magno ſicut abieti et fago. B

¶ Cancbrin etiam gignitur in tilia. vicem pillula vim vrendi habẽs in medicina. de qua dictum eſt ſupra. Montes et valles diligit tilia ſicut et abies et caſtanea. Mirũq́ꝫ quod euenit tilie vlmo quoq́ꝫ euenit. Circũaguntur enim folia earũ poſt ſolſticium. nec alio argumento certius in-telligitur ſidus confectum. C

¶ Idem Plinius. Tilia eſt arbor nobiliſſima eademq́ꝫ videtur et calidiſſima. Corticem tenu-em habet. et paulo ante equinoctiũ vernale ger-minat ſicut acer lentiſſima. Et ideo ſcutis faciẽ-dis aptiſſima quarum plaga ſe protinus con-trahit. Vulnuſq́ꝫ ſuum claudit. et ob id contu-matius ferrum tranſmittit. in quo genere ſunt tilia et ſambucus ficus et ſalix et populus. D

¶ Idẽ in libro. xvij. Tilia ceraſus et vitis corticem mittunt. ſed non vitalem corpori proxi-mum. verum cum qui alio ſubnaſcente expellit et quibuſdam vt platanis eſt cortex rimoſus. Ti-lie vero renaſcitur paulominus ꝙ̃ totus. E

¶ Idem in li. xviij. Solſticium eſtiuale folia ti-lie vertit ad mille vſus petende. et eſt confecti ſideris ſignum. F

¶ Idem in li. xxiiij. Tilia lepras ſedat. Cortex potus in aqua frigida aluũ purgat. Imponitur et collectionibus lacrima et vulneribus ambuſtis. Humor in folliculis huius arboris naſcẽs cuti nitorem inducit. faciemq́ꝫ gratiorem pre-ſtat. Cauliculi foliorum primo vino decocti tumores ſanant. Ex libro de naturis rerum eodẽ modo habetur: licet ſub alijs verbis. G

Capitulum.cccclxxiiii

TItimall9 latine Arabice xencua. Serapio li.ag.ca.xencua.auc. Dyaſ. Xencua.id eſt titimallus. Et ſunt eius ſeptem ſpecies. Quaꝝ vna dicitur arabice baraſmas. Grece vero caritias vel comites vel comos. Et eſt maſculus habēs virgas quaꝝ lōgitudo eſt plus vno brachio. In quarum colore eſt rubedo plena lacte albo acuto.ꝛ folia ſuper virgas ipas: ſimilia folijs oliue.niſi qꝛ ſunt lōgiora ꝛ ſtrictiora.ꝛ radix ei9 eſt groſſa aſpera:ꝛ in ſummitatib9 illaꝝ virgarum ſunt come ſimiles iunco.ꝛ in ſummitatibus illarum comarum ſunt capitella ſimilia capitellis illius ſpeciei.que dicitur nominalis.ꝛ in illis capitellis eſt ſemen. Uirtus eius eſt laxatiua.ꝛ iſta ē camelea. Et ē alia ſpecies q̄ noiatur arabis. ꝛ grece carſites: et eſt femina.ꝛ eſt ſimilis plante que dr̄ didomedas.et habet folia ſimilia folijs mirti: niſi quia ſunt maiora ꝛ ſtrictiora ꝛ duriora . et ſunt fetidi odoris: ꝛ habet acutas ſummitates ſicut ſpinas.ꝛ hab3 virgas egredictes ab vna radice lōgas circiter palmū vnum . ꝛ habet qḋ profert omni anno ſimile nuci. Et iſta nux dicitur vomica. et mordicat linguam mordicatione forti. Et naſcit̄ loc3 aſperis. Uirt9 aūt ē iſtius eſt ſimilis virtuti prime: niſi quia cōmouet citius vomitum q̄ prima.et iſta eſt femina.et eſt iſta ſpecies laureole. Et eſt ſpecies alia que dicitur arabis.ꝛ grece paralios.ꝛ eius expoſitio ꝓprie maxime eſt illud quod nominātr homines migatb et canſomias: naſcitur in maritimis locis.ꝛ habet ramos quinq3 aut ſex aut ſeptem ex vna radice.quorum longitudo eſt circa palmu3 vnum rectos: quorum color tendit ad rubedinem exeuntem ab vna radice. In quibus ſunt folia parua ꝛ ſtricta ꝛ oblonga.ſimilia folijs lini.in ſummitate ramorum ſunt capitella amigdalata rotūda.in quib9 eſt ſemē orobo ſimile coloris varij.et ſunt ibi flores quoꝝ color eſt alb9.ꝛ eſt tota planta lacte plena.ꝛ iſta vocat̄ latie eſuala. Eſt ſpēs alia q̄ arabice vocat̄ elyoltropos.grece elyoſcopus habet folia ſimilia portulace.niſi quia ſunt ſubtiliora ꝛ rotūdiora.et q̄tuor hab3 ramulos aut quinq3 egredientes ab vna radice.longitudo quoꝝ eſt circiter palmū vnū.ſubtiles ꝛ rotūdos rubeos et plenos multo lacte.ꝛ habet in ſummitatib9 ramoꝝ coronā ſimilē corone aneti: in qua eſt flos et ſemen eſt ei circa folia.qui ad curſum ſolis cōuertitur cum eius reuolutione. Et propterea dicitur elyoſtropos: et eius expoſitio eſt aſpiciēs ſolem. Naſcitur in ciuitatibus plurimum et in cauernis iuxta muros. ꝛ iſte cōmuniter vocat̄ a latinis titimallus paruus. Unde dicitur titimallus a tima qḋ eſt ſol.et malloe qḋ ē coma. qꝛ titimallus vertit ſuas comas ad ſolem. Et ē alia ſpēs que dicit̄ ciparisſias.habet virgas fere vnius palme longas aut plus quarum color ē rubeus: in quibus oriuntur folia ſimilia folijs pini.que dicitur calicaris.niſi qꝛ ſunt molliora et ſubtiliora ꝛ minora. Et vniuerſaliter ſunt ſimilia eis in principio ſui ort9.et ꝓpterea ſic nominat̄ hec plāta: et eſt plena lacte. Naſcit̄ in locis lapidoſis et ſiccis. Uirt9 ei9 eſt ſilis virtuti aliarū. Eſt alia ſpēs: et ē illa q̄ naſcitur intra lapides et dr̄ dendrodes.habet multos ramos. et color ramoꝝ eſt rubeus: et ſuper ſummitates ramorum ſunt folia mirti ſimilia.ſubtiliora et longiora parum.et habet ſemen ſimile ſemini illius ſpeciei que dicitur caricias: et mod9 operationis et virtutis eius ex forma repoſitionis eius eſt ſicut dictarum ſpecierum. Eſt alia ſpecies que dicitur planta ſilos.que habet folia ſimilia folijs plante: que dicitur flēmos.et radix eius et flos eius et lac ei9 laxat aquoſu3 humorem.ꝛ quando teritur et ꝓijcitur in flumine vel ſtagno occidit piſces. Et etiā ſpecies ſupradictorū lacticiniorꝝ quas ſupra diximus faciūt hec. Eſt alia ſpecies lacticinij q̄ dicit̄ pithiʼs ſilis ſpeciei q̄ dr̄ cyparisſias que poteſt reponi cum

ſupradictis ſeptē ſpeciebus titimalli.⁊ ꝓpter h̄ poſuerūt illā inter ſpecies titimalli. habet virgas longitudine vni⁹ brachij ſimiles virgis lētiſci.niſi quia ſunt lōgiores.⁊ plene nodis.⁊ folia h̄ʒ ſtricta ⁊ acuta in ſummitate ſimilia folijs pini.⁊ propter hoc ſic nominatur.⁊ habʒ flores magnos ad longitudinem tendentes.quorum color eſt purpureus.et habet ſemen depreſſum ſimile lenti.⁊ habet radicem magnam albam ⁊ groſſam in qua eſt multum lac.

Operationes

A ¶ Galie.viij.ſim.far.ca.de Titimallo ſm̄ tranſlationem arabicam.Uirtus omnium illorum lacticiniorū eſt ca.et ſic.in quarto gradu.Uirtus titimalli eſt laxatiua.⁊ laxat flegma et coleram:et prouocat vomitum.

B ¶ Galienus eodem libro ⁊ eodem capitulo ſm̄ tranſlationem grecam.Omnes quideʒ habēt acrem ⁊ calidam virtutem predominantē.Inuenitur autem amaritudo in eis fortiſſima.ergo omnium eſt opos et frondes.

C ¶ Participat vero et radix predictis virtutib⁊ ſed non equaliter.Ipſa autem cocta cum aceto dentium dolores ⁊ maxime quicunq; corroſis ipſis fiunt curat.Opos vero fortiores habet virtutes ad foramen dentium.⁊ alias ptes corporis mox vlcerat extrinſecus emplaſtrata eſt enim ex quarto gradu calefacientium. que cauſticorum diximus eſſe.

D ¶ Ita autem et pilos aufert perunctos opos quia vero fortis eſt miſcetur oleo.⁊ ſi multotiens hoc fiat tandem radices pilorum perimit. et nudum eis fit corpus

E ¶ Secundum eandem autem virtutem acrocordines ⁊ formicas et pterigia ⁊ tylos tollit. Abſtergit autem ⁊ impetigines ⁊ ſcabies:eo q̄ abſterſiua ei adeſt virtus propter amaritudinem et fagedenica.et vlcera carbunculoſa ⁊ cācroſa.quoniaʒ calefacit fortiter et abſtergit.Iuuare nata eſt ſi quis in tempore et menſura coutatur.Atacro et fiſtularum tylos eadem virtute curamus

F ¶ Hec omnia operantur omnes opi titimallorum ſm̄ genus ſimiliter.debilius vero folia et fructus operari nati ſunt:quib⁊ ad piſces quiſtationarijs aqui vti aſſueuerunt Citiſſime enī ab eis inebriati et ſemimortui facti ad ſuperficiem feruntur aque

G ¶ Cum autē ſunt ſeptem ſpecies titimalli fortior eſt qui caricias nominatur.quem ⁊ maſculinum quidam nominant.⁊ qui in lapidib⁊ naſcitur.qui dicitur denorodes.ꝓſequēter autem qui barbaſſo aſſimilatur ⁊ cypariſias. deinde autem elyoſtropbos.⁊ cetera.

Capitulum cccclxxv.

Thimus.¶ Iſi.Thimus d̄r eo q̄ odorē refert flos eius. ¶ Dyaſ.Thim⁹ eſt herba omnib⁊ nota.frutex eſt habens folia anguſta:puſilla et oblonga.⁊ in ſummo capitella in ſpecie formicarum in ſe implicata. Eſt enim hac humilis ac ramoſa cum duris ramulis et lignoſis.cui flos eſt purpureus.Et naſcitur in locis ſaxoſis ⁊ aſperis.

Operationes

¶ Plinius li.xxi.Thimū oportet in flore colligi,et in vmbra ſiccari.Duo ſunt autem eius genera candidū radice lignoſa naſcens in collib⁊ quod prefertur.Alterum vero nigrius floriſq; nigri.vtraq; multum eſtimanſ ⁊ in cibo ⁊ in medicamentis oculoꝝ claritati conferre. A

¶ Dyaſ.Uires hʒ acres ⁊ calefactorias paululum ſtringentes:ꝓpter quod omnib⁊ ſtomachi choraciſq; vicijs aptiſſimū eſt medicamen Bibita ꝟo cū ſale ⁊ aceto flegma depōit ꝑ ventrem.Elixatura eius addito melle medetur ortonoycis ⁊ aſmaticis.lumbricos excludit. menſtruis imperat. ſecundinas deponit. abortum facit. B

¶ Cathaplaſmata tumores recētes ſpargit.ſāguinē coagulatū diſſipat.clauoſq; corporis tollit C

addito polline ⁊ macerato cũ vino ſciaticis ē ſalutaris feruens ſuperpoſita. Oculorũq3 caliginem detergit commeſta.

¶ Condituris omnibus neceſſarie admiſcetur

¶ Conſtā. in li. graduũ. Thimũ eſt in. iij: gradu cali. ⁊ ſic. Cũ ſale et aceto groſſũ flegma purgat. ⁊ viſcoſo flegmati pectoris ſuccurrit. lumbricos expellit. mēſtrua deducit. acuitatem flegmonis de pectore excludit. ⁊ opilationem interiorum aperit.

¶ Auicen. ca. ij. Medicine thimi ſemen fortis eſt caliditatis. Prouocat ⁊ extrahit embriones mortuũ. et ſolutione ſanguinē educit: et humorem colericum. extrahitq3 vermes.

¶ Palladius. Thimum in ſeptembri menſe vltimo conuenit ſerere. ſed melius plantis naſcitur q̄uis poſſit et ſemine. Agrum diligit apricum macrum maritimum.

Capitulum. cccclxxvi.

TRifoliũ. ¶ Iſi. Trifolion. a grecis triſfiliũ vocatur. dictum eo q̄ ſit foliis trinis p ſingulas annodatiões. ¶ Pli. li. xxi. Folio coronatur ⁊ trifoliũ. Cuius gña tria ſunt. Miphantes greci vocant. alij aſpaltion. ⁊ maiori folio quo vtuntur coronarij. Alterũ acuto oxitriphilon. Tertiũ ex oĩbus minutiſſimũ: et inter hec neruoſi q̄buſdā cauliculi. vt maratro hippomaratro myophano: vtuntur ⁊ ferulis ⁊ corimbis: ⁊ edere flore purpureo. Et eſt in alio genere earũ ſilueſtribus roſis ſimilis. ⁊ in his tm̄ color delectat odor autē abeſt. ¶ Dyaſ. Trifolij genera ſunt quattuor. ſcz odoratum. acutum. partemon. et leporinũ. ¶ Pandecta. capi. cccxxix. Handachuca vel chya. vel cuf arabice. grece lochos vl' zharat vel lotus Latine vero trifoliũ: vel quedam ſpecies trifolij. De qua dicit Dyaſ. ca. de trifolio: et hab3 odorē aſpalti. ¶ Sera. li. ag. ca. Handachuca. nominat eum Dyaſ. lochos id eſt trifoliũ. Et eſt duarũ ſpecierũ. ſcz domeſtica ⁊ ſilueſtris. Silueſtris quidē hab3 ſtipitē longitudinis duorum cubitorum vel brachiorum et plus parum. ⁊ naſcuntur ab ea ramuli multi ⁊ quodlib3 habet folium in extremo. qḋ aſſimilatur handachuche qui oritur in paludibus. et dicitur trifoliũ. ⁊ habet ſemen ſimile fenugreco niſi quod eſt minus ſatis. Sed ſciendũ q̄ illa vocatur a quibuſdam herba flaura vel herba maura. S3 Dyaſc. vocat ipm trifoliũ. maius domeſtica que naſcitur in ortis. ⁊ eſt quedā3 alia que naſcitur ſuper aquas. ⁊ maxime in Babilonia. quando flumius irrigat terram. ⁊ eſt herba habens crus ſimile crurī fabarum. ⁊ eſt ſemen album. ⁊ dicunt q̄ extenditur qñ oritur ſol. ⁊ apparet ſuper aquam. ⁊ qñ occidit reſtringit ſe ⁊ ſubmergitur in aqua. ⁊ capita eius ſimilantur capitibus papauerũ magnorum. ⁊ in capitibus eſt ſemen ſimile geguero ⁊ ſcariole: ⁊ exiccant ipm in Babilonia. et faciũt inde panem. Et habet radicem ſimilem citonio que comeditur cocta et cruda. ⁊ ſapor decocte aſſimilatur ſapori vitelli ouorũ. ⁊ vocatur hauda ⁊ heuch. Et Auicen. in ij. dicit q̄ de eius ſeminibus fit panis.

Operationes

¶ Sera. auc. Albugerig. Andachucha ſilueſtris cõuenit ſtomacho frigido ⁊ groſſe ventoſitati: ⁊ aqua eius abſtringit ventre3: ⁊ valet colice paſſioni: ſi ponatur ſup morſum ſcorpiõis ſedat dolorem ex eo. A

¶ Et ſi ponitur ſup mēbru3 in quo eſt mordicatio animaliu3 nõ inducit dolorē: et ſemen eius ē fortius folio. Et eſt bona dolori teſticuloru3 ⁊ principio hidropiſis: ⁊ dolori matricis B

¶ Dyaſ. Trifoliũ maius vel lothos virtutis diuretice ⁊ acerrime ē. ſemen eius ⁊ folia cum aqua bibita pleureticis ⁊ diſurrijs ⁊ epilēticis ⁊ hydropicis in initio ſingulare preſidiu3 eſt C

¶ Stericis cauſis opitulatur Menſtruis imperat. oĩa predicta ſeminis ipſius. ʒ. iiij. et foliorum. ʒ. v. curant. Folia ipſius cu3 oximelle accepta morſibus venenatis occurrunt D

¶ Fe. vt d̄r tertianis tria folia aut tria grana ſeminis eius cu3 vino bibita medicantur E

Capitulum. cccclxxvij

TRibulus. Dyaſ. Tribuli genera ſunt
duo ſiccus ꝛ humidus. Siccꝰ hꝫ folia
andragine ſilia: ſꝫ teneriora. haſtas lō⸗
gas teneras ꝛ porrectas in qͥbꝫ ſunt ſpine. Na
ſcitur āt ī locis deſertis. Humidꝰ ꝟo naſcit̃ in
fluminibꝫ cuiꝰ coma ſup aquā extēdit̃ ꝛ folia ſu
pernatāt. haſtā hꝫ in ſummo groſſaꝫ. ad radicē
vero tenuē. habētēꝫ ī ſe tenuas ſpinas ſicut ſpi⸗
ca. Semē duoꝝ ē ambobꝫ. virtus ē illi frigida et
ſtiptica et deſiccatiua. Auicē. Haſceck. i. tribu
li ſcḋm Dyaſ. due ſunt ſpēs que fri. et ſicca ſunt.
Alij vero dixerūt ꝙ ē calidiꝰ ꝛ ſicciꝰ in primo.
et ē magꝫ ſilē haſceck terre noſtre. Silueſtris
qͥdē plurime terreitatꝫ ē. domeſticꝰ āt plurime
aqueitatis. Gal'. viij. ſim. far. c. de tribulo. Tri⸗
bulꝰ ē ex humida ſuba moderate fri. ꝛ ſic. non
moderate exiſtit. dn̄at̃ aūt in terreſtri qͥdē ter⸗
reū frigidū ꝛ ſtipticū vt oſtēdimus. in aquatili
ꝟo aqͥſitas. ꝛ ꝓpterea vtraqꝫ ad flegmonū ꝛ om
nino ad oēs influxiōes cōpetūt. terreſtres vero
tribuli ſubtiliū partiū exiſtētes.

Operationes

A ¶ Gal'. Fructꝰ eiꝰ frāgūt lapidē in renibꝫ.
B ¶ Dyaſ. Tribuli faciūt ad inflatiōes ꝛ ad ea q̄
ſup occurrūt. Uirtus eſt illis ſtiptica ꝛ deſicca⸗
tiua leptomeris. Etiam oēs tumores ſpargit.
C ¶ Faucibꝫ ꝛ gingiuis impoſiti opitulant̃: mel⸗
le addito naptas. i. oris putredines tollūt. ſuc⸗
cus eoꝝ nobilibꝫ collirijs miſcet̃. ſemē eoꝝ cal⸗
culos frāgit ꝛ excludit. Terreni vero ſemē. ʒ. i.
bibitū ꝛ impoſitū morſibꝫ venenatis occurrit.
Data veneno cōtrariū eſt vim eius vincendo.
¶ Elixatura eiꝰ ſparſa pulices necat. in flumi D
ne tracie in ſtrimonia palude. de herba eiꝰ equi
herbant̃. ſemē eiꝰ qꝛ dulce ē cuſtomacū eſt
¶ Serapi. Uirtꝰ eiꝰ ē q̄ ꝓhibet apoſtemata. E
ca. ne ꝯfirment̃. Et Sera. qͥdē ꝯfert oibꝫ mē⸗
bris ad q̄ fluūt hūores. ſꝫ ſemē tribuli agreſtis
qn̄ bibit̃ frāgit lapidē renū. ꝛ ambe eiꝰ ſpēs īfri
gidāt ꝛ ſtipticāt. ꝛ fit emplaſtrū cū eis a ꝑatibꝫ
calidis. et miſcet̃ cū melle: ꝛ curat alcolā ꝛ pu⸗
tredinē que ſiūt in ore: et dolorē gingiuarūꝫ:
¶ Et exꝓmit̃ ſuccus ab eo: ꝛ admiſtrat̃ in ocul' F
ꝛ ſemē eiꝰ eſt humidū cōuenit lapidi renū et ve
ſice. ꝛ qn̄. ʒ. ij. bibunt̃ de ꝓma ſpecie ipius. ꝛ fit
emplaſtrum cum ea conuenit morſui tyri.
¶ Et qn̄ bibit̃ cū vino ꝯducit medicis mortiferꝫ G
¶ Et qn̄ decoctio eiꝰ rorat̃ ſup loca vbi abun H
dant pulices occidit eos. Ille vero qui naſcit̃
et dicitur ſandarx in regione badacas datur
ab incolis illius patrie animalibꝰ pro cibo duꝫ
eſt humida herba ipſius.
¶ Et ex ſemine eius faciunt paneꝫ. Nam ipm̄ I
eſt dulce et nutrit. Et ſic vtuntur eo loco panis
tritici. Sandarx eſt bonus dolori veſice et
ſtranguirie. et augmentum magnum facit in
ſpermate.

Capitulum.cccclxxviij.

TRibuloſa. Ex herbari: Tribuloſa duorũ generũ ẽ. Alia q̃ ppe naſcit̃ in ortulis. alia ẽ agreſtis. cuius maior ẽ efficatia: ⁊ hʒ folia portulace ſimilia: ſʒ maiora. Caules mittit ſecus terras. in q̃bus hʒ q̃ſdã globulos duris ſpinis extantibus angulatos in q̃bus eſt ſemẽ incluſum. ⁊ habʒ virtutẽ ſtipticã atq̃ frigidã

Operationes.

A ¶ Hec trita ⁊ corpi apposita feruẽs mulcet Tritaq̃ cũ melle omnes oris ⁊ faucium curat pu-
B tredines. ¶ Eadẽ herba cũ ſemine decocta pulices necat. ſi aq̃ ipa domus aſpergatur.
C ¶ Huius ſemine thraces faciunt panes. ⁊ cum vino potio eiuſdem ſeminis. contra veneni potionem eſt ſalutaris.

Capitulum.cccclxxix

TRiticũ. ¶ Yſi. Triticũ a tritura dr̃: eo q̃ purgatiſſimũ horreo recõdit̃. vel q2 granũ eius terit̃ ⁊ cõmollit̃. Plura ſunt eius genera. vt ſiligo. ordeũ. far. de q̃bus dr̃ ſ. Tremẽſeãt triticũ ideo dr̃: q2 ſatũ poſt tres mẽſes colligit̃. Nã vbi ppter aquã aliamue cauſam maturaſatio obmiſſa eſt preſidiũ ob hoc petitur
¶ Palladius li. x. Menſe ſeptẽbri locis vliginoſis. aut exilibus. vl' frigidis vel opacis. circa equinoctium triticum et ordeum ſeri oportet. dum ſcʒ ſerenitas conſtat vt ante hyemem conualeſcant radices. Idem in libro. ij. Menſe ianuario triticum et far ſeri oportet dũ quattuor foliorũ ẽ. Idem in li. vij. In iunio menſe poſtremo locis maritimis ac ſiccis et calidioribus tritici. meſſis abſcinditur. Idem in libro. viij. Menſe Iulio temperatis locis, tritici meſſis explẽda eſt et more quo dictum eſt.

Operationes.

¶ Iſaac. Triticũ ẽ cibus ad humani corporis nutrimẽtũ p̃cipuus ⁊ naturaliter ſil'e cõplexiõi eius A
Triticũ ſc̃m naturã ſui ſubſtãtialẽ in p̃mo gradu eſt ca. ⁊ hu. ⁊ ſic in medio. Panis ex eo factus calidior eſt in ſcḋo gradu: q2 calor eius augmentat̃ a calore ignis ⁊ coctione: ſicut ordeũ ⁊ faba cũ in ppria natura ſicca ſunt. ſi in aq̃ coquãt̃ humiditatem aſſumunt. Granum tritici maſticatum vel aſſatum apoſtemati qḋ ex rabidi canis morſu contingit ſuppoſitũ morſum fugat.
¶ Oleum autem de grano factum: ad empetiginẽ ⁊ ſerpiginem auferendum valet. B
¶ Tritici recentis ac noui nutrimẽtũ paruum C
exiſtit: et crudũ ⁊ flegmaticũ. ⁊ inflatiuũ. rugitũ ac dolorẽ lateribus cõmouet. ⁊ in putredinẽ cito cõuertitur. Aſſatũ ad ignẽ magis nutrit. ventoſitatẽ minus facit ⁊ ſtipticũ ẽ. In aqua coctũ grauiſſimũ ẽ et inflatiuũ digeſtioni durũ. ⁊ rugitum mouet. humores denſiſſimos generat et viſcoſos. maxie ſi granũ ẽ farine multũ habẽs furfuris parũ. Si tamẽ bñ digerit̃ multũ nutrit et mẽbra cõfortat. tarde egerit̃: vnde dandũ eſt eis qui magnis laboribus exercitantur
¶ Granũ factũ et ſimilia: ſanguinẽ laudabilem D
faciũt et multũ nutriũt. Si tñ vtant̃ opilatiõẽs epatis faciũt: duriciã ſplenis: lapides in renibus vel in veſica. maxime ſi renes calidi inueniãtur naturaliter vel accidentaliter.
¶ Auicenna. Triticum mundificat faciem. et E
eius farina et amilum cũ croco ẽ medicamẽ pani: Sauich tritici et ordei grauat.
¶ Triticum crudum et etiam decoctũ elixatũ F
nõ mollitũ neq̃ fractũ. neq̃ coctũ. ita vt ſi plus et fractũ etiã ſimiliter quãdo comedit̃ generat vermes. Triticũ quoq̃ quidẽ tritũ et puluerizatũ. ſup morſũ rabioſi canis eſt iuuatiuũ
¶ Dyaſ. Triticũ vtile ẽ ⁊ recẽs ac ruſum. i. au- G
roſum. Et qḋ ſiccatiuũ vocat̃ crudũ maſticatũ et impoſitũ canis rabioſi morſũ curat. Farina eiuſ addito ſucco iuſquiami ⁊ cataplaſmata. neruorũ reuma cõpeſcit. Oximelli mixti inflationẽ tollit. Lentigines emendat
¶ Furfur eius cum aceto coctũ lepras minuit. ⁊ H
impoſitũ tumores oẽs cõpeſcit. Cum ruta coctũ tumores ſpargit. morſibus venenatis medicatur. Tortionibus calefaciẽdo ſubuenit
¶ Fermentũ eius virtutem habet calidã Tu- I
mores plantarum ſpargit. Puſtulas minutas corporis emendat.

K ¶ Raſi in almanſore. Triticũ bñ coctũ omib⁹ cibis pl⁹ nutrit. ⁊ maxie ſi cũ lacte coctũ fuerit. Confert etiã natura calidis ⁊ macris. ⁊ his qui multũ laborãt. vel q̃ augmẽto virium indigẽt. Habẽtes vero diſpoſitiões cõtrarias cito venas replet. et fe. et artericũ dolorez. et lapides in renibus: et apoſtemata adducit.

¶ Actor. Triticea q̃z fit ceruiſia. ſicut ordeacea et auenacea.
L Vñ ceruiſia iuxta yſidoꝝ ẽ a cerere id eſt a fruge vocata. quia potio eſt ex frumenti ſeminibus. vario modo confecta.

Capitulum. cccclxxx

TRipolion. Dyaſ. c. Tripolion ſm trãſlationez grecã. naſcit in locis maritimis id ẽ in littorib⁹ ipis. Folia hz apio ſimilia et groſſa. haſtaz longã duab⁹ palmis: in capite diuiſam: florez dr mutare ter in die. naz mane colorem albuz facit: ⁊ aliјs horis cũ mutat. media die purpureum. et ſero feniceum.

Operationes

A ¶ Virtus eſt illi calidiſſima. cũz vino bibita. ʒ. ij: humores aquoſas ventris deponit. vrinam
B prouocat. acceptis venenis occurrit.

¶ Plinius libro. xxi. Tripolion apud grecos herbam inclitam muſey et heſyady laudib⁹ ad omnia predicantium vtilem ſuperqꝫ cetera ad famam quoqꝫ dignitatis prorſus mirã ſi modo vt tradunt eius folia mane cãdida: meridie purpurea: ſole occidente aſpiciuntur ferulea

¶ Duo ſunt eius genera. Campeſtre maius: et ſilueſtre minus. Folia canis hominis ſimilia a radice palmo nunqꝫ altiora

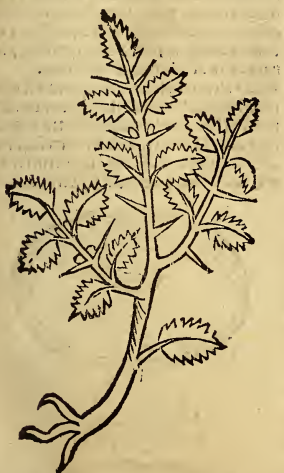

Capitulum. cccclxxxi

TOrmentilla: vel cataphilon. vel porentilla grece. Arabice buſeke. Latine biſtorta. Tormentilla eſt herba ſimilis pẽtaphilon. niſi quia habet ſeptem folia vndiqꝫ piloſa. et ideo vocatur eptaphilon. cuius radix ẽ rubea et tortuoſa ſimilis galange. ſed non habet acumen. Flos eius auroſus. et ipſa iudicat frigi. et ſic. in tertio gradu. Sed eſt notandum ꝙ eſt ſpecies tormentille habens. folia ſimilia lappatio acuto. niſi quia color foliorum ex vno latere eſt celeſtis. et ex alio viridis. flos eius eſt rubeus. et radix rubea: que ab aliquibus vocatur bardana minor. et ab aliquibus lappa minor. Virtus eius in omnibus ſicut virt⁹ prime ſpeciei: ſed remiſſior

Operationes.

¶Tormētilla h₃ virtutē ꝯſolidandi ⁊ ꝯfortādi ꝯceptū. Cōtra diſſintriā detᷓ puluis tormētille cū ſucco plantaginis. ¶Ad ꝯſtringendū menſtrua fiat fomētū ex aq̄ pluuiali decoctiōis pulueris eius. vel ex duab⁹ ptib⁹ eius ⁊ vna ſpice fiat puluis q̄ aſpergatᷓ ſupra ventrē. ipſo prius melle calido emplaſtrato. ⁊ iuuat conceptum. ¶Ad conceptū iuuandū fit emplaſtrū ex puluere eius ⁊ aliis ſpeciēb⁹ aromaticis. Puluis ei⁹ vulnera cōſolidat. ¶Cōtra vomitū ex debilitate ⁊ furore colere puluis eius ꝯficiatᷓ cū albumine oui. ⁊ coquatᷓ ſuper tegulā. ⁊ detᷓ patienti.

Capitulum. cccclxxxii.

Turbit arabice. latine ⁊ grece caritamiō Ser. li. ag. ca. Turbit. au. Dyaſ. Turbit eſt plāta q̄ naſcitᷓ in littore maris. in locis ſc₃ q̄ mare cooperit qñ creſcit. qñ vͦo eſt trāquillū nō tangit ea. nō tñ naſcitᷓ intra aquā nec multū longe ab ea. ⁊ niſi qñ mare turbatᷓ ⁊ creſcit nō tāgit ea. Habet folia ſiˡia foliis plāte q̄ dᷓ araſatis. niſi q̄ ſunt groſſiora eis. ⁊ h₃ ſtipitem duob⁹ palmis longū diuiſū in ſūmitate. Et q̄dā dicūt q̄ flos eius mutat colorē ſuū ter in die. q̄ in mane eſt alb⁹. ⁊ in meridie declināſ ad purpureū colorem. in veſpis vͦo fit rubeus. Radix vͦo eius eſt odorifera alba. que qñ maſticatᷓ calefacit linguā. Et idē aucto. Saltrāſlatione albarich. Naſcitᷓ in littoribus ⁊ arenis. Et virtus eius eſt calida et ſicca.

Operationes.

¶Sera. Turbit laxat ⁊ mundificat ventrem. Et melius ex eo eſt illud quod cum euellitur. et radix eius a terra aufertur cortex eius ſtatim ⁊ abiicitur groſſum quod eſt intus. A

¶Et ex corticib⁹ ei⁹ melior ē ille q̄ eſt vt calam⁹ gūmoſus ⁊ alb⁹. ⁊ volum⁹ ipm frāgere cito frangitᷓ. ⁊ nō accipiatᷓ illō turbit qō eſt tortuoſum. Turbit eſt calide ⁊ ſicce cōplexionis in. iii. gdu: B

¶Et idē auct. Aben meſuay. Et melior eſt ille ſubtilis ligni. ⁊ ꝓprietas eius eſt laxare viſcoſū flegma. vͦ ex ipm dimittit debilitatē i ſtomacho ꝓpter abominationē ſui ſaporis. Rectificatio eius eſt ꝯficere ipm cū oleo amigdalaꝝ dulciū. Doſis eius a. ʒ. i. vſq₃ ad. ii. Et oportet q̄ adhibeatᷓ ſolū. ⁊ ipſum quidē eſt bonū humorib⁹ ſciatice. Et educit eos ⁊ laxat humores groſſos. C

¶Et idē aucto. Rabix. Meli⁹ ex eo eſt albū in colore ſuo. ⁊ qō in figura eſt ſicut calam⁹ argēteus. ⁊ pulpa calami eſt ſubtilis ⁊ cito frangitᷓ. non exiſtens groſſum neq₃ graue. et qñ teritur eſt cōtritio eius facilis: ⁊ eſt albū qñ eſt tritum. D

¶Illud vͦo qō nō eſt tale non eſt alicui⁹ bonitatis. Et turbit qñ trāſiuerit tēpus multū ſup ipm fiūt in eo vermes ſicut in aliis lignis. ⁊ debilitatē in virtute ſua. Et ſignū ei⁹ ſup hoc eſt: q̄ apparēt in eo foramina ac ſi eſſet foratū a cu. ⁊ turbit quidē laxat flegma laxatione leui. E

¶Et rectificatio eius eſt iſta: q̄ frices corticem eius donec ꝑuenias ad albū eius. ⁊ poſtea tere ipm. ⁊ cribra ipm ꝑ cribrū tenue. ⁊ ſi ponis ipm in medicinis laxatiuis ſicut in pillulis ⁊ decoctionib⁹: cribra ipm ꝑ cribrū ſtrictione. ſit ei aliq̄ groſſicies ne adhereat villis ſtomachi. F

¶Et cōuenientior modus rectificationis eius eſt: q̄ ꝯficiatᷓ cū oleo amigdalaꝝ amaraꝝ poſtq̄ fuerit trituratū ⁊ cribratū. Et ſi vis exhibere ipſum habentib⁹ flegma viſcoſum tenax: tere ſubtiliter ⁊ cribra vt ipſum nō adhereat ſtomacho: ⁊ expellat ipſum flegma. G

¶Pau. c. de turbit. Turbit ē ca. ⁊ ſic. in. iii. gdu H

¶Iohānes meſue. Turbit eſt radix cuiuſdam herbe: cui⁹ folia ſunt ſiˡia foliis ferule minoris ⁊ eſt ex habentib⁹ lac. Et eſt ex eo ſilueſtre ⁊ domeſticū: ⁊ magnū ⁊ paruū. Et adhuc ex eo aliud album: ⁊ alud citrinum: ⁊ aliud nigrum. I

¶Electio. Qō in locis naſcitᷓ ſiccioribus: ⁊ gummoſius ꝓpter ſpiſſitudinē lactis eius. Cōtrariū vͦo: econtra declinat a ꝓprietatib⁹ bonis. q̄ ſunt ſeptē: ſcḋm qō ſapiētes ſcripſerūt. ſc₃ vt ſit albū ⁊ vacuū: arundinoſum ⁊ gummoſum. ⁊ ſit cortex eius cinericius et planus: ⁊ ſit recens et facile K

frangibile. Citrinū ꝟo malū eſt: ⁊ nigrū peius groſſum eſt nō bonū. ⁊ ſubtile tenue ſubtiliter.
L ¶ Eſt ei debile antiquū malū: ⁊ qḋ ē criſpi cor ticis hñs interi⁹ cū frangit̃ ſicut nerues. eſt ſil/ ueſtre malū. ⁊ qḋ nō eſt gūmoſuꝫ eſt debilius ⁊ ventris cōturbatiuū. Et tua intereſt vt cogno ſcas adulteratū: ex eo ꝙ fit cū ſuplinitione in ex tremitatibꝫ eius ex gūmi diſſolutiōe. Et cogno ſcit̃ eo ꝙ in fracturis ipſius eſt ſine eo. ⁊ nimis recens eſt conturbatiuū ⁊ ſubuerſiuū viſcerum
M ¶ Antiquū ꝟo debile: mediocritatē tn̄ habēs eſt enī̄ qḋ eligit̃. Complexio ⁊ ꝓprietas ca. eſt in tertio gradu. Et eſt reſolutiuū: attractiuū at/ tractione mediocri: generās ventoſitatē ⁊ ſub uerſionē ⁊ nauſeā. ⁊ acquirit̃ ex vſu eius exicca/ tio in corpe: euacuat enī̄ humiditates ſubtiles
N ¶ Rectificatio. Tria ſunt corrigibilia in ipſo. Eſt enī̄ debilis opatiōis ⁊ tarde. ⁊ nocet ſtoma cho faciens ſubuerſionē ⁊ nauſeā. Et acquirit vſus ei⁹ corpi exiccationē nauſeā ⁊ eſtuationē.
O ¶ Rectificatores ꝟo eius inprimis abradi iuſ/ ſerūt corticē eius: donec appareat albū ipſius. ⁊ corrigūt. de quo dictū eſt. Primo admini ſtran do aliq̇d virtutis acute rigorās ipm̄ in opan/ do: ⁊ ex rebꝫ ipm̄ maxie cōfortantibꝫ eſt zuccaꝝ
P ¶ Ipm̄ enī̄ ſigillat ei ꝓprietatē mirabilē: vt edu cat humorē groſſum ⁊ viſcoſum. etiā a remotis cū facilitate: ita ꝙ etiā a iuncturis ⁊ anchis ⁊ a locis ꝓfundis ⁊ diſtantibꝫ. ꝑ ſe ꝟo nō facit illud. immo educit de flegmate qḋ ſubtile ⁊ relinquit groſſum. ⁊ hoc tarde operat̃. Et corrigunt qḋ ſecūdo dictū eſt. admiſcēdo ei ex medicinis ſto/ maticis. ⁊ ex redolentibꝫ ⁊ ſedantibꝫ agitationē in eo ſicut eſt maſtix ⁊ gallia aromatica. ꝓprie ſi cut zinziber ⁊ piper longū ⁊ ſilia. Et emendat̃ qḋ vltimo de eo dictum eſt: ſicut dixit Alcauzi vt miſceat̃ oleum amigdalaꝝ: aut cōiungat̃ cū amigdalis: aut cum zuccaro.
Q ¶ Et dixit Ruffus. Adminiſtratio ipſi⁹ cum ſtipticis remouet hoc ab eo.
R ¶ Et dixit iude⁹. Ipm̄ cū ꝯfectiōe de citonijs aut reb ipſius cū medio ponderis eius ex zinzi/ beri: ⁊ duplo pōdere ipſius ex amigdalis eſt ſo/ lutiuum bonum.
S ¶ Inquit Hamech. Et fiūt trociſci ex eo ⁊ du/ plo pōderis ei⁹ ⁊ florū violaꝝ: ⁊ medio pōderis eius ex zuccaro. ⁊ fit ſolutiuū ſine moleſtia.
T ¶ Et inquit Iohānitius. Accipe dactiloꝝ in fuſoꝝ in aceto die ac nocte partes. c. penidiaꝝ ptes. l. amigdalaꝝ purgataꝝ. partes. xix. turbit partes. xxxv. ſcamonee. ptes. xij. zinziberis. pi/ peris longe folioꝝ rute ſiccoꝝ ana partes. iiij. eoꝝ fiat permixtio bona. ⁊ conficie cū melle de/ ſpumato. Eſt enī̄ medicina mirabilis.
V ¶ Inquit filius Zezar. Medicamē de turbit: qḋ elegi in egritudinibꝫ in quibus vſus eius eſt neceſſarius. Accipe turbit partes. x. zinziberis ptes. v. zuccari partes. xx. ⁊ qñq3 addit̃ maſti/ cie. ℥. iij. ⁊ alia ſm̄ intentiones alias.
¶ Et dixit iteꝝ. Infundant̃ turbit in ſucco cu/ cumeris aſinini die ac nocte: poſtq̄ raſus fuerit eius cortex. ⁊ exiccet̃. eſt enī̄ vltimū ad egritudi nes iuncturaꝝ. Turbit aūt de trituratione ⁊ cō tritione ſuſtinet omne qḋ eſt mediocre. Nocu/ mentū aūt eius expellit aqua mellis ca. ⁊ aqua ſimiliter zuccari ru. cum oleo amigdalarum.
¶ Iohannes meſue. Turbit ꝯfortatū ſolutione educit humores flegmaticos groſſos ⁊ viſco/ ſos a remotis: ⁊ ꝓprie a iūcturis. ⁊ ipm̄ q̇dā mū/ dificat pect⁹ a flegmate groſſo putrido. ⁊ ipm̄ quidē mundificat ſtomachū: ⁊ expellit ſupfluі/ tates ab eo adherentes in villis eius.
¶ Et valet ad dolorē iūcturaꝝ: ⁊ ei⁹ vſus ꝓſer/ uat a lepra: ⁊ ab infectiōibꝫ flegmaticis: ſic̄ eſt morfea ⁊ baras. ⁊ eſt medicina febriū flegmati/ caꝝ bona. Hij aūt q̇ ſumūt ipm̄ timeāt auſtrū ⁊ abhorreant piſces. Doſis eius ꝯtriti eſt a ℥. i. vſq3 ad. ij. ⁊ eius decoctio a ℥. ij. vſq3 ad. iiij.

Capitulum. cccclxxxiij.

Tubera: Pādecta ca. cccxxxi. Hamech ara. grece kamaket vl' kamachet. latie

vero tuberi.⁊ eſt fung⁹ quidā.Et quidā vocāt
ipm fungū veſceniū.Sera.li.ag.ca.Hamecb.
auc.Dyaſ.Hamecb eſt radix rotūda non hñs
folia nec tyrſum.color eius ē rube⁹.⁊ repit in
vere:⁊ comedit crudus ⁊ coct⁹.Et idez aucto.
Gal.Subſtātia eius eſt terrea multum admi/
ſcetur ⁊ parum ſubſtantie ſubtilis.

Operationes.

a ¶Gal.in li.de cbimis.Kameket gñat groſſuz
bumorē:⁊ nō eſt multū mali cbimi.Et dixit in
li.venenoꝝ ꝙ gñat ſtranguiriā ⁊ colicā.ſilr fa/
ciūt fungi.Et melius eoꝝ eſt illud qđ reperit in
b arena hñs paucaꝫ aquā.¶Aui.li.ij.ca.tubera.
Sūt ex ſubſtātia terrea plus ⁊ aquea minus:
⁊ in ipſis eſt aeritas ⁊ ſubtilitas pauca.Meli/
ora eoꝝ ſunt arenoſa illa in quib9 non eſt odor
malus.⁊ que ex eis ſunt ſicca deteriora ſūt hu/
midis.ſunt groſſa valde.⁊ gñant hūorē groſſū
malancolicū.⁊ ſunt dure digeſtionis.⁊ tyriaca
c eoꝝ eſt vinū purū ⁊ ſpecies condiētes.¶Almā
ſor tractatu.iij.ca.de tuberib9.Tubera fri.ſūt
⁊ groſſa.flegma qꝫ generant crudū:que aūt ex
eis ruborē hñt mala exiſtunt quoꝝ multa co/
d meſtio colicam generat:nec etiā abſqꝫ calidis
ſunt edenda condimētis.¶Iſido.Tubera eſt
oleris ſpecies quā tumor terre pdit.ea qꝫ cau/
ſa illi nomē dedit.¶Pli.li.xix.In rerū miracu
e lis(vt iā dictū eſt ſupi⁹)maximū eſt aliqđ naſci
vel viuere ſine vlla radice.Tubera vocant hec
vndiqꝫ terra circūdata.nulliſqꝫ fibris aut ſaltē
capilla mētis nixa nec vtiqꝫ exuberāte loco in
quo gignunt aut rimā agente nec ipa coberet
f terre.¶Aui.Tarde digeſtionis ſunt ⁊ grauā/
tia ſtomachū.⁊ ſunt groſſi cbimi.Ga.in quodā
loco dixit ꝙ non ſunt mali cbimi.

Capitulum.ccclxxxiiii.

Thus.Iſid.Thus a tūdēdo dictū eſt.
Eſt āt ſucc⁹ aromatic⁹ quē arbor āra/
bie in modū amigdale fūdit albū ⁊ ma/
ſticatōe reſolutū velut in puluerē.⁊ cuꝫ frangit
intus pingue ē.Igniqꝫ appoſitū facile ardeſcit
Et appellat apđ nos maſcul⁹:eo ꝙ ſit natura
rotundū in modū teſticuloꝝ.Reliquū xo pla/
nū ⁊ pene ſcabroſum min⁹ optimū.Adulterat
āt admixta reſina ſiue gūmi:ſꝫ ꝓprietate ſua di/
noſcit.Nā thus igni impoſituꝫ ardeſcit:reſina
fumeſcit.Gūmi vero calefactū liqſcit.¶Dyaſ.
Thus lacbrymū ē arboris q̄ grece libanus dr.
De q̄ ſup.de D ca.cccxxij.dictū eſt.Qđ qui/
dē de arabia affert candidū.Qđ aūt de India
ſubrufum:ſed vtrūqꝫ maſculū ē:⁊ tertiū valde
minutū:qđ mān⁹ dr vel māna thuris.Adulte/
ratur autē thus maſculum picina.i.pinali reſi/

na ⁊ gūmi cōmixto.Sꝫ in hoc deprebendit ꝙ
non talem odorem emittit.Gloſa ſup Eccleſia
ſticum.Thus bis in anno colligitur.In autu
mno ſcꝫ ⁊ in vere.Sed in autūnali collectione
preparat inciſo cortice in eſtatis feruore.Inde
proſilit ſpuma pinguis que cōcreta denſatur:
niſi loci natura poſcat tegere palma incipiēte.
Quod in arbore beſit ferro depectit:ideo cor/
ticoſum videtur.Puriſſimū hoc eſt thus cādi/
dum.Secunda vindemia preparatur in hye
me inciſis corticib9.Rubrum hoc erit nec com
parandum priori.Nouelle arboris veteris eſt
odoratius quod ex eo pependit rotūditate gut
te maſculum vocatur.

Operationes.

¶Raſis.Thus eſt calidum et ſiccum.Carnem A
in vulneribus creat.Uentrem ac vomitum ar/
cet:intellectum acuit.De quo tamen ſi multa ſu
matur quantitas ſanguinem adurit et amen/
tes ⁊ vigilātes efficit.Tremori cordis auxiliat
¶Dyaſco.Thus valet ad zernas ⁊ arancas ⁊ B
cōbuſturas ⁊ ſquaſſationes.⁊ ad auriū māna/
rūqꝫ dolores ⁊ intraneoꝝ tumores.Uerum ſi
a ſano bibitū fuerit:maniā vel etiam mortē in/
currit.Porro manna thuris eligenda eſt alba
mūda.fruſta hñs minuta:cuius virtus oliba/

no ſimilis eſt :ſed paulo fortior.

C ¶ Deniq3 tumores oculorum ꝛ reuma ſuſpēdit oculorumq3 vulnera medendo limpidat. Similiter modo facit fimus ſtoracis ac myrre: q2 ſimiles ſunt. et virtus vna eſt.

D ¶ Coſtañan li. gduū. Thus eſt ca. ꝛ ſic. in. ij. g. caleſacit ꝛ ꝯſtipat. viſū clarificat. recētia vulnera ſolidat. fluxū ſanguis vbicūq3 fit ꝯſtringit.

E ¶ Peſſima vlcera in ano vel in alio loco naſcētia: ſi ſuperponat᷑ cum lacte temperatū dilatari nō permittit. et groſſum flegma diſſoluit. Memoriam quoq3 corroborat.

F ¶ Item maſticatum cū origano vel ſtapbiſagria diſſoluit flegma a capite extrabendo.

G ¶ Et lingue grauedinē alleuiat. cū ſepo anatis tempatū ad vulnera deſiccāda fit optimū.

H ¶ Valet etiā ad vulnera ꝓpter adustionē ignis facta. Cum ſapa diſſolutū ꝛ auribꝫ inſtillatum mitigat dolorem earum.

I ¶ Macer. Thus calidum ſiccūq3 gradū dixere ſecūdo. Lumina clarificat laccinio ſi ſoluitur oui. Contritū vel ſeminco cū lacte tepenti.
Acri cum vino tritum pice lacteq3 mixtis.
Vulnera precipue curare recentia dicunt.
Pingui porcino mixtū medicabitur vſtis.
Admixtum melli pannaricia decuit vnguis.
Thus bene cōtritū: vinoq3 tepento ſolutū.
Affirmat auri: multū prodeſſe dolenti ꝛc.

Ca. cccclxxxv.

Valeriana. Fu. ara: Grece lichinis. Lati. fo maranella. Valeriana: herba gatte herba bñdicta amātilla. genicularis antilla. ſiltar valētina. ſerpillum maius. Serap. libro aggregatoris capit. Fu. auctoritate Dyaſcoridis. Fu eſt ſpica ſilueſtris habens folia ſimilia folijs herbe que dicit᷑ grece yposellinum. vel yſopellinum: ꝛ habet ſtipitē vnius brachij longitudine aut amplius: cuius color declinat ad purpureitatem: ꝛ eſt interius concauus ꝛ nodoſus: habens florem in figura ſimilem narciſco: niſi q2 eſt minor eo: ſed in albedine eſt ſicut ille. ꝛ eſt in eo paruꝫ purpurei coloris. ꝛ illud quod eſt inferius ē groſſius q̄3 qđ eſt ſuperius. ſicut ſpica frumenti. Radix eius ſubruſa in modum paruuli digiti. ꝛ ingrediuntur ab inferioribꝫ ei9 come inuolute. ſicut ſquinantum. elleborus niger. ꝛ ſunt inuicem adherentes: quarum color vergit ad albedineꝫ. ꝛ habet odorem bonum: ꝛ eſt aliquantuluꝫ in ea de odore nardi cum pauca pinguedine Et quod de ipſa adminiſtatur eſt radix eius cum comis ſuis. ¶ Galienus. viij. ſim. far. capitulo Fu ſꝫm tranſlationem grecaꝫ. Fu. id eſt valeriana aromatica quodāmodo eſt huius herba nardo ſimilis ſꝫm virtutem: ſed ad plurimum deficiens. Et idem eodem libro ſꝫm tranſlationem arabicā. In radice ipſius plante eſt aromaticitas. et virtus eius aſſimilatur virtute ſpicenardi. ꝛ eſt ca. in ij. gradu. ꝛ ſicca in fine eius.

Operationes

¶ Dyaſ. ſꝫm trāſlationē noſtrā Fu. id eſt valeriana. Multi nardū agreſtē appellant. Naſcitur in ponto. Folia hꝫ ſimilia elleboro: vel ſilia yposellino: ſiue apio ſiluatico. Haſta eſt illi leuis ꝛ mollis ſubpurpurea ꝛ nodoſa creſcēs de terra cubito vno aut amplius. Flores ſimiles hꝫ narciſco in figura. niſi q2 ē minor eo. ſed ſimilis in albedine: radix eſt illi in robore digiti minoris ſimilis iunco. aut elleboro nigro colore ruffa cū odore grato: ex qua alie creſcūt parue implicate ſicut elleborus niger. A

¶ Plinius capit. fu. Fu genus eſt herbe odorate: in ponte naſcitur per interualla nodos hñs ꝛ flores albos miores q̄3 narciſc9. q̄ hꝫ folia ſimilia apij ſiluatici. tyrſū ruſuꝫ mollē ꝛ cauū ac leuē. Radix ei9 ſubruſa in modū puſilli digiti. ex q̄ alie creſcūt miores implicate: ꝛ n̄ equalis ē ſtruꝫ ſpice. ſꝫ plus ꝓuocat vrinā. ꝛ eſt calida in iij. ſicca in principio ſecūdi. eſt feruētis virtutis B

et mictualis.

C ¶ Paulus. capitulo Fu. Fu. ca. ꝛ ſic. in ſecūdo gradu: Radix eius in medicina ponitur. virtutem habet diureticam.

D ¶ Sal. ſm tranſlationē ara. Fu ꝓuocat vrinā:

E ¶ Dyaſco. Fu feruētis eſt virtutis ꝛ mictualis cuius elixatura facit ad lateris dolorē. Menſtrua incitat: antidotis miſcetur.

F ¶ Paulus. Cōtra ſtranguiriam ꝛ diſſuriam detur vinum decoctionis eius. Herba etiā decocta ꝛ ſuppoſita vrinam prouocat: ad digeſtionem confortandam ꝛ dolorem ſtomachi ex frigida cauſa detur vinum decoctionis eius: ꝛ ſeminis feniculi vel maſticis cum ſucco alicuius herbe diuretice.

G ¶ Contra vitium pectoris detur vinū decoctionis eius: vel ſuppoſitorium ex bombice intincta in confectione facta ex puluere eius ꝛ oleo muſcellino vel cōmuni. Contra opilationem ſplenis ꝛ epatis ex frigida cauſa: vinum detur decoctionis eius.

H ¶ Yſidorus. Fu eſt herba ꝛ in ponto naſcit̄: folijs oleaſtro ſimilibus. Plates. Fu eſt herba q̄ alio nomine dicitur valeriana. In ſecundo gradu calida ꝛ ſicca. In eſtate radices eius colligūtur ꝛ ad ſolem exiccantur. ac per trietinium in efficacia multa ſeruantur. Radix tm̄ in medicinis ponitur. Eligenda eſt illa que ſolidam intus habet ſubſtantiam et non perforatam. que cum frangitur non pulueriʒatur. Habetqꝫ virtutem diureticam.

I ¶ Uinum decoctionis eius datur cōtra ſtranguiriā ꝛ diſſurriā. Herba etiā ipa in vino cocta ꝛ ſuppoſita ꝓuocat vrinā. ꝛ ad confortandam digeſtioneʒ: ꝛ ad dolorem ſtomachi ex frigida cauſa vel ventoſitate datur vinum decoctiōis eius ꝛ ſeminis feniculi vel maſticis cū ſucco alicuius herbe diuretice.

K ¶ Cōtra vitium pectoris ex frigida cauſa dat̄ vinum decoctionis eius vel aqua. Ad ſuperfluitatem matricis mundificandam fit ex ea fomentum vel etiam ſuppoſitorium.

L ¶ Auicenna. Fu. Folia eius ſunt ſicut folia apij. Et ſtetus eius vnius cubiti plus planum ꝛ tenerum. cuius ſupremū eſt digiti groſſitudini proximum ac purpureum: nodos habens ꝛ florem ſicut narciſcus: vel maiorem. In albo etiā ipſius eſt quaſi purpureum. Inferius in radice ſua emittit ramos. Et in ipſa radice eſt odor aromaticus.

M ¶ Confert dolori lateris: vrinam prouocat: ſi bibatur. ꝛ eius decoctio prouocat menſtrua: plus etiam ſpica.

Capitulum. cccclxxxvi.

Verbena. yſido. Uerbena ſiue veruena d̄r quaſi pura. ſꝫ a grecis gerebotanea nomen accepit: eo qꝫ remedijs ac ligamentis hominū ac purificationibus ſacerdotū a gentilibus apta ꝫ data eſt. vnde ꝛ pontifices illam appellabāt ſaginen quaſi ſancinen. ¶ Plin. lib. xxv. Nulla tm̄ romane nobilitatis plus habꝫ q̄ ıherebotane: quam noſtri verbenatam vocant. Hac iouis menſa vergitur: domuſqꝫ purgant̄ ac luſtrant. Duo ſunt eius genera: folioſa que femina putat̄. Mas folijs rarioribus: vtriuſqꝫ plures ramuli tenues: cubitales: anguloſi. folia minora q̄ quercus ꝛ anguſtiora: diuiſuris maioribus. Flos ſꝫo glaucus: radix longa: tenuis. ꝛ vbiqꝫ naſcit in palmis aquoſis. Quidā aūt nō diſtinguunt: ſed vnum tm̄ faciunt genus. eo qꝫ eoſdē vtraqꝫ habeat effectus. ¶ Pandecta ca. cccxc. Heribotanū vel periſterion grece. arabice albea. latine aūt berbena ſiue verbena vel ſacra herba. ¶ Sciendum qꝫ prima ſpecies gerebotani eſt centrū galli. ꝛ eſt ſupina. Secunda ſpecies gerebotani eſt verbena. q̄ d̄r gallinacea ꝛ eſt recta. ꝛ ideo vocat̄ ortos. Et hoc Dyaſco. dicit in capi. de gerebotano. Et prima ſpecies gerebotani ā quibuſdā vocat̄ periſterion. et illa eſt centrū galli. Et ideo in Pandecta littera P. facit ſermonem cap. ab illo qd incipit Herebotanū. ꝛ illo qd incipit Periſterion. vn̄ dic̄ gere

botanũ.ideo nomẽ accepit tale:qm̃ ſacerdotes
eam purificationibus adhibere conſueuerunt.
¶ Dyaſ.ca.de gerebotano. Herebotanũ quaꝫ
multi periſterion aut verbenam dicunt. Spe
cies habet duas. Una eſt ſupina: altera recta.
Prima vocaẗ ſidericis curetis: ⁊ alchea ⁊ cype
riſſis: vt aſculapiꝰ in libro ſuo memorat. ⁊ Py/
thagoras criſceptron nominat: latine diciẗ li/
cinia. quaſi luſtrago vel vertipediũ vel centrũ
galli. Scd̃a quã erectã diximus: vocaẗ etiã tri
gomonbumo. vel gerebotanũ hercularia. lati/
ne criſta gallinacea vel verbena: vtraqꝫ folia
ſubalbida: ⁊ veluti inciſa habent. ⁊ virgas in
cubiti longitudine ⁊ amplius anguloſa: ⁊ ra/
dices tenues et longas.

Operationes.

A ¶ Dyaſ. Radix verbene ⁊ folia cũ vino bibita:
⁊ cathaplaſmatibꝰ adhibita: ycteticis medenẗ.
B ¶ Et morſibꝰ venenatis occurrũt. Folioꝝ eius
ʒ.i. cũ vino impoſita ꝑ dies quattuor ⁊ garga
riſmo: ipſa folia adhibita vulnera oris ⁊ putre
dines tollunt.
C ¶ Elixatura eius ſi in conuiuio aſperſa fuerit:
hilaritatem preſtat.
D ¶ Datur vero tertionariis cum foliis tribus ⁊
radicibus tribus: quartanariis vero quattuor
numero: foliis ⁊ radicibus tota herba vulnera
glutinat: ⁊ alienationes ſtringit.
E ¶ Et ad omnia venena potui data optime facit
Hec autẽ herba idem nomẽ accepit: ſcꝫ vt ſacer
dotes eã purificationibꝰ adhibere cõſueuerũt.
F ¶ In paſſionario habeẗ ꝙ ſi medicus viſitãdo
infirmum ipſam in manu portauerit: neſciente
egroto. ⁊ dicet egroto: qualiter es. ſi eger dicit
bene: ſanabitur. ⁊ ſi dicet male: morietur.
G ¶ Paulus. Aqua decoctionis eius matricem
mundificat optime: ⁊ menſtrua prouocat. Se
men eius cum ſucco feniculi oculis impoſitum
ipſos mundificat.

Capitulum. cccclxxxvij.

Verbaſco. yſidorus. Uerbaſcum latini
herbam: quam greci appellant flamos
Harum altera eſt maſculus albidiori/
bus ⁊ anguſtioribus foliis. Altera vero femi/
na foliis latioribus atqꝫ nigris: lanuginoſis et
hirſutis.

Operationes.

A ¶ Plini li. xxvi. Cõtra tuſſim bibiẗ verbaſcus:
cuius flos eſt aureus: atqꝫ tãta vis huic eſt vt
etiã iumẽtis nõ mõ tuſſientibꝰ: ſꝫ ylia trahẽtibꝰ
in potu auxiliẗ: quod ⁊ de gentiana reperitur.
¶ Ex herbario. Uerbaſcus naſcitur in locis
ſabuloſis. ¶ Ad podagram hec herba contuſa
⁊ impoſita dolorem ſedat.

Capitulum.cccclxxxviij

VEcticon. Dyaſ.ca. Vecticõ. ſm trāſlationē arabicā: herba ē que hȝ folia ſimilia edere.v. aut.vij. ſed paulo maiora ſpanſa circa terrā: deſup alba angulosa ⁊ viridia cū multis virgis duo⁊ palmo⁊ū. flos eſt illi viridis. in verno maxime naſcit. haſta ipſi9 tenuis eſt: ita vt vix poſſit videri.

Operationes.

A ¶Dyaſ. Folia ei9 molli addita ignē ſacrū extinguūt tumoribꝰ oībꝰ medenſ.
B ¶Sicca fumigatio ei9 oia etiā ſilr facere nouit. Mortuos i vtero infantes excludit ciato vno cū mulſa bibito.
C ¶Radicē ei9 ſiccā pone ſup carbones de vite aminea. aut de oliua aut cooperi. ⁊ ei9 qđ ē ſubtile de emboto infirm9 teneat i ore ⁊ fumū recipiat. poſtea vinū amineū modicum glutiat
D ¶Illa herba etiā aperit orificia venarum

Capitulum. cccclxxxix.

VEccia latine. grece yſoforacius. arabice lachinis ſiue lechurios.

Operationes.

A ¶Gal. pmo de cibis ca. veccia. Figura bo⁊ ſeminū nō ē rotūda ſicut fabe: ſȝ ſublata magis ſimilis lentibꝰ: reponunt aūt agricole: ⁊ hoc cū ipſis folliculis. ſimiliter cum totis plantis [illegible] tia alimenti brutorum animalium.
B ¶In fame autē viri ⁊ ex his quoſdam comedentes. et maxime adhuc viridibꝰ exiſtibꝰ ſicut cicera ⁊ fabas comedūt: cōſueta aūt ſunt nō ſolum delectabilia ſolum ſed indigeſtibilia ⁊ ſiſtiua ventris. neqꝫ boni chimi generatiua.
C ¶Apta ad ſanguis groſſi melancolici generationē ſicut ⁊ lenticula. ſed illi qđē multa bona adſunt. huic aūt nullum illo⁊ bono⁊ ineſt.

Capitulum.ccccxc.

VErmicularis. Pandecta. capit. ccclvi. Herba graſſula eſt herba de qua inuenitur maior ⁊ minor. et minor eſt vermicularis. Dyaſ. Vermicularis eſt herba que ſimilatur herbe graſſule maiori.

Operationes

A ¶Serapio. Semen illius herbe eſt calidum et ſiccum in tertio gradu. ⁊ expellit lumbricos.
B ¶Et dicitur ꝙ reperitur ſuper terram in corꝛeui poſtꝙ pluit.
C ¶Et quando bibitur de eo tritū expellit lumbricos ⁊ aſcarides. ⁊ laxat ventrem.
D ¶Auicenna. Vermicularis calidum in tertio et ē ſemē arenoſum interficit vermes et aſcarides.

Capitulum .ccccxci.

VErnix lati. ara. ſandaros vł baratin vł greſſa vel ſādaraca. grece gum. Sera. li. ag. c. ſandros. i. vernix. ⁊ ē gūmi ca. ⁊ ſic. cōplexiōis eſt in. ij. gradu. Et idē auc. Habix. ca. ē ⁊ ſic. ſꝫ caliditaſ ē pauca. ⁊ ē ſilis Karabe: ſꝫ nō ē ita dux: ⁊ i eo paꝝ ē amaritudis. ⁊ affertᷣ a terrꝫ chriānoꝝ. ¶ Pan. c. ꝺ vernice. Uernix ē gūmi cuiuſdā arbōis q̄ in chriānoꝝ ptibꝫ naſcitᷣ. q̄ arbor iuniper⁹ vocatᷣ: vñ ab eo tp̄e eſtiuo q̄dā gūmoſitas egreditᷣ. q̄ actiōe caloꝛꝫ exiccatᷣ ⁊ induratᷣ. Et dᷣ vernix: q̄ cū colligitᷣ eſt albi coloris. ⁊ cū antiquatᷣ eſt ſubcitrini. ⁊ cū plus antiquatᷣ eſt ruffi coloꝛꝫ. q̄cūq̄ ſit dūmodo ſit lucida et clara eligēda eſt. Et dᷣ etiā vernix q̄dā qđ cōficitᷣ ex oleo ſeminis lini ⁊ vernice. ⁊ inde illiniūtᷣ vł cōſolidantᷣ colores apꝺ picturā Habet aūt vernix ꝟtutē ꝯglutināđi et viſcoſitate ſua ⁊ clarificāđi ⁊ cōſeruāđi. qđ ſatꝫ patet. Nam pictores ſupra alios colores cōſeruant.

Operationes.

A ¶ Sera. Uernix aūt qđ eſt gūmi abſq̄ confectiōe valet cōtra fluxū ſanguis ex naribꝫ ſi puluis eius cōfectus cū albumine oui tpibꝫ ⁊ fronti ſupponatᷣ. cōtra vomitū colericū fiat ex puluere ei⁹ emplaſtrum ⁊ olibano ⁊ albumine oui et ſtomacho ſuperponatur.

¶ Idē etiā fiat contra diſſinteriā addito aceto: ⁊ ſupponatᷣ pectini. puluis ei⁹ in ouo ſorbili datus valet ꝯtra vomitū colericū vel diſſinteriā. valꝫ etiā puluis ꝯ iteriorē ⁊ exteriorē ſolutionē.

¶ Serapiō p̄dicto libro ⁊ cap. Uernix cōfert catarro q̄ñ fit fumigatio cū ea. ⁊ deſiccat vlcera. et abſcindit ſanguinem menſtruum.

¶ Et idem auc. Bedigoras. de ꝓprietate eius. ⁊ ꝯfert catarro ⁊ deſiccat fiſtulas: ⁊ eſt ſicca et calida in. ij. gradu. euellit ſupfluitates flegmaticas que ſunt in ſtomacho et inteſtinis.

¶ Et occidit lumbricos et aſcarides. et confert fluxibilitati neruoꝝ que accidit a frigiditate et humiditate et repletione.

¶ Et idē aucto. Habix. q̄ñ fit ſuffumigatio cū eo confert catarro capitis. et quando puluerizatur ſup vlcera deſiccat ea.

¶ Et idem auc. Aſabari. Sandaraca eſt ſimilis Karabe in virtute ſua. ⁊ ꝯfert fumigatio ei⁹ corize. et deſiccat fiſtulas: ⁊ ꝯfert ſputo ſanguinis et emoꝛroidibꝫ. Et ē gūmi citrini coloris: ſimile Karabe. et eſt in eo paruꝫ amaritudinis et affertur a terris chriſtianoꝝ et virtus eius eſt ſimilis virtute Karabe.

¶ Et q̄ñ fit cū ea fumigatio. ꝯfert fiſtulis. ⁊ q̄ñ accipitᷣ ex ſandaraca ⁊ oleo roſaꝝ et linitᷣ cū eo ꝯfert ſciſſuris q̄ fiūt in mēbris et manibꝫ et pedibꝫ: et ſi nō inuenies pone loco ei⁹ pondus tertij ptis plus pondere ipſius de Karabe qđ dixit Hali. eſſe gummi haur romane.

¶ Ubi ſciendum q̄ illud vocabulū ſandaraca aliter intelligitᷣ in libris arabū: et aliter i libris grecoꝝ. Nā arabes ꝑ ſandaraca intelligūt vernicē ſicut iaꝫ dictū eſt: ſꝫ greci ꝑ ſandaraca intendunt quendā lapidē rubeū. Unde Plinius. Sandaraca affertᷣ a Ponto et Capadocia et Sicilia: et eſt lapis ignei coloris:

¶ Dyaſ. ca. de Sandaraca. In eiſdē locꝫ naſcitur vbi auripigmentū. Hoc etiā dicit Dyaſ. ca. de arſenico. Et dicit q̄ eligēda eſt ſandaraca que ē colore ruffa valde et facile teritᷣ ⁊ eſt crepula mūda. colorē hñs cynnobori. et odorē ſulphuris. Uirtuſq̄ ei ſimilis arſenico. vñ eſt cauſtice virtutis et dyaforetice et ſtiptice.

¶ Reſine mixta alopicias curat cum pice vngues lepꝛoſos excludit: oris vulnera et narium curat: Hec ē puſtulas cū oleo purgat. Oleo mixta pediculos curat. Puſtulas cū adipe mixta mundat. Condilomata ani compeſcit.

¶ Empicis cū melle et vino vtiliter datur. Fumigio tuſſim ꝓhibet. maxie reſina mixta. Fum⁹ ore acceptus vocē limpidat cum melle accepta ſicut electuarium aſmaticꝫ medicatur ſiue vocis obtuſe cū reſina vt captapucia accepta.

¶ Yſaac in viatico ſiliter ſequit modū grecorū: ſicut cap. de dentibus putridis. ⁊ ca. de morſea ¶ Similiter Galienus in antidotario minori in antidoto illo qḋ incipit Medicamen ad polipū narium.

Capitulum. cccclxxii.

Viola latine. Arabice feneſtig vel feneſigi. Grece leucis. Sciēdū ꝙ tria ſunt genera violaꝝ: vt Dyaſcori. dicit capi. leucis. Sed ſm̄ Serap. li. aggre. ca. Feneſtig: non loquit niſi de vno. ſcʒ viola purpurea: qm̄ vſus eius magis conuenit medicinis. ſed alia duo genera ſunt ſpecies cheuri: ſicut apparet in capi. cxi. ſuperius de C. ¶ Sera. lib aggre. cap. feneſtig. Feneſtig. i. viola eſt herba cuius folia ſunt minora foliis cuſſij ⁊ nigriora. ⁊ non elongant multū ab eis in figura ſua. Et habet ſtipitem egredientē ab vno radice. ⁊ eſt ſup eū plus. Et in ſummitatib⁊ eius flos boni odoris coloris purpurei. Naſcit in locis vmbroſis ⁊ aſperis ¶ Gale. vi. ſim. farma. ca. de Viola ſm tranſlationē noſtrā. Folioꝝ huius herbe ſubſtātia eſt ſubfrigida ⁊ aquoſa. Virtus coꝝ infrigidat parum. Dyaſco. ca. Leucis. i. viola omnib⁊ eſt nota. Eſt em̄ in floribus habens diſſtantiā: quia mellinū albū ⁊ purpureū florem oſtendit Iohānes meſue cap. de violis. Viole ſunt medicine temperate: cōuenientes. ⁊ fit p eas male q̄litatis permutatio ⁊ nature ſolutio. Melior eſt que cum ꝙ exprimis: qm̄ non inuenit eā calor reſoluens virtutē. aut pluuia diſſipans frigida eſt. ⁊ humida in primo gradu. Et que ſicca eſt minus eſt humida ⁊ minus frigida. Eſt em̄ in recente humiditas ſuperflua ſupergrediēs caliditatem eius: a qua eſt perfectio ⁊ ſpecies. Cū aūt exiccat ⁊ reſoluit humidū ſupficiale ipſius: manifeſtat amaritudo eius que eſt propter caliditatē que fuerat ſepulta. ⁊ eſt tunc ca. plus ⁊ minus hu. Eſt em̄ in recente humiditas ſupflua ꝓpter quod ꝙ recens eſt ſolutione per ventrem educit lambificando. que ꝟo ſicca eſt educit diſſoluendo. ⁊ ipſa quidē eſt infrigidatiua narcotica ſedatiua doloꝝ calidoꝝ: ⁊ extinctiua inflammationū ⁊ lenitiua ⁊ ſolutiua. Eſt ex debiliter ſoluentibus. ⁊ vigorat cū aliis laxatiuis. Et ꝓpter hoc quidā addunt quantitati coꝝ medicitatem ex turbit. ⁊ faciunt trociſcos. ⁊ vigorant cum hoc operationē earū. Et quidā addūt ſcamoneā. ⁊ ipſa quidē ⁊ oleū earū ingredit in emēdationē medicinaꝝ acutaꝝ. Succus aūt ipſaꝝ ⁊ ſyrupus ex eis leniēdo. Et viole ſicce educūt diſſoluendo. Et ipſe quidem condiunt cū zuccaro ⁊ melle ſunt maioris abſterſionis ⁊ minoris alterationis. ⁊ cū zuccaro cōtrariū faciunt. Et ſcito ꝙ non ſubſtinent decoctione aliquid qua ſit ſupfluitas. ⁊ ſuccus eaꝝ ſimiliter ⁊ corroborat acetū cum infuſione eaꝝ. ⁊ fit mirabile febribus multe inflāmationis. ⁊ eſt melius oleū earum. fundamentū cuius eſt oleum oſſancinū aut amigdalinum.

Operationes.

¶ Galienus. Ipſa herba tam p ſe q̄ꝫ cū alfitis ſuppoſita remediū calidis preſtat flegmonib⁊. ſuperpoſita aūt in orificio ventris incenſionem patientis vel in oculis. A

¶ Serapion. Virtus eius eſt que lenificat ⁊ ſedat apoſtemata calida: quando ponunt ſub ea ſola aut cum farina ordei. ⁊ confert inflāmationi que fuerit in ore ſtomachi ⁊ in oculo. Sed flos eius cū hoc ꝙ ſedat inflāmationē oris ſtomachi habet ꝓprietatē relaxandi colerā. Et fit emplaſtrū cum foliis tm̄ huius herbe aut cum ſauich. ⁊ infrigidat ⁊ confert apoſtematib⁊ calidis oculoꝝ ⁊ exitus ani. B

¶ Et dicit ꝙ flos eius a proprietate que eſt in eo. quando bibit cum aqua confert ſquinantie ⁊ epilentie que accidit pueris. ⁊ eſt illa que vulgariter dicit mater puerorum. C

¶ Et idem auctoritate Aben Meſuay. De ꝓprietate eius laxat coleram a ſtomacho ⁊ inteſtinis Et confert inflammationi que eſt in eis. ⁊ ſode D

ꝛ ſquinantie q̄ accidit infantibꝰ qn̄ ſumit̄ cū aq̄ca. Et qn̄ aliq̄s vult de ea exbibere in potu ad laxandū ventrē: exbibeat ab.ʒ.iiij.vſq̱ ad.vi.

E ¶Dya. Flos purpureus ſedat inflammationē oris: ſtomachi ꝛ oculoꝝ. ꝛ aqua huius floris cō ſquinantie. Laxat colerā a ſtomacho ꝛ inteſtinis. Et confert inflammationi que eſt in eis. folia eius ſunt ſicut folia cuſſus: ſed minora ꝛ rotundiora. ſed mellinus color medicine neceſſarius eſt. qui ſuccus elixatus ꝛ fomento adhibitus tumores ſtericos curat: menſtruis imperat

F ¶Lerotis mixtus ragadias ani ad ſanitatem ꝑducit: melle addito puſtulas ꝛ inflationes tollit. Semen eius cū vino bibitū.ʒ.ij. aut ſuppoſitū mēſtruis imperat: aborſum facit. Radices eius cathaplaſmatibꝰ adhibite cū aceto ſplenē ſiccant. Podagricis medicantur.

G ¶Sed viola alba ꝑiectorie eſt virtutis ꝛ extenuatorie. ſ; flos plus. decoctio aūt herbe menſtruas ꝓuocat: ſi poſt ꝑtū nō ſequat̄ fetū mortuū extrahit ꝛ viuū corrūpit ꝛ educit. matricis inflāmationē ſanat: ſi tā fortis eſt mulier. Si in peſſario poſita omnia ſimiliter facit.

H ¶Jo. meſue. Solutione educit colerā ꝛ alterat eiꝰ acceſſum. ꝛ viole conferūt inflāmatiōibꝰ omnibꝰ. ꝛ ſedāt ſodā factā a calore vehemēti. et ſunt ſomnifere. ꝛ faciūt chorizam ꝛ leniūt pectꝰ ꝛ guttur. ꝛ conferunt vuee ꝛ ſquinantie

I ¶Et iuuamentū magnū coꝝ eſt a ꝑatibꝰ pectoris ꝛ pleureſi. ꝛ ſedāt ſitim. ꝛ ꝯferūt ſicce opilationi epatis ꝛ apoſtemati eiꝰ: ꝛ calide ytericie ꝛ ſunt iuuamēti magni in febribꝰ inflāmatiuis ꝛ ſiti ꝑ eas. Doſis potiōis eaꝝ eſt ab.ʒ.iiij.vſq̱ ad.viij. ꝛ ſucci eaꝝ ab.ʒ.i.vſq̱ ad.ij. ꝛ ſyrupi eaꝝ ab.ʒ.iij.vſq̱ ad.iiij. ꝛ ꝯditi eaꝝ ab.ʒ.i.vſq̱ ad.ij

K ¶Bartholomeus in li. de ꝓprietatibꝰ reꝝ. Viola ꝓpter violentiā odoris ſic ē nominata. vt dicit yſi. Cuius tres ſunt ſpecies. ſ. purpurea: alba ꝛ mellina. Sed omniū folia nature frigide ſunt et aquoſe. ꝛ ideo ſolutiue.

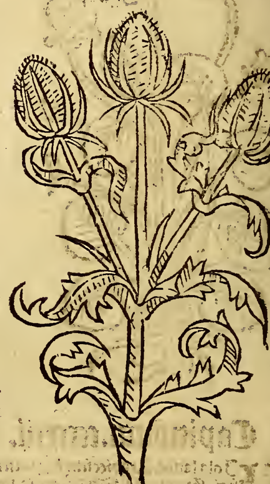
L ¶Herba quidē modica eſt viola in ſubſtātia. q̄ recens eſt melior q̄ antiqua. cuius flos maximi eſt odoris. vñ odor eius cerebri calorē mitigat: ꝛ ſpiritus animales recreat ꝛ confortat.

M ¶Flores vernales priꝰ oriunt̄: ſic ſe citius manifeſtant paruitatē eius in ſubſtantia magnitudo odoris pariter ꝛ virtutis notabiliter recōpenſat: vt dicit Dyaſcorides.

N ¶Plate. Viola fri. eſt in principio primi ḡdus: ꝛ humida in fine ſecūdi. Habet virtutē leniēdi: humectādi: refrigerandi: relaxandi: Viole cōtrite ſup ca. apoſtemata in principio valēt. Fomēta ex aqua decoctionis ipſius herbe facta circa pedes ꝛ frontē: in acutis ſomnū prouocat.

O ¶Raſi. Viole ſomnifere ſunt. capitis dolorē a calore factū remouēt. colerā nigrā de ſtomacho ꝛ inteſtinis purgat. calorē eoꝝ mitigat.

¶Macer. Nec roſeus ſuperare decor: nec lilia ꝑñt Fragrātes violas ſpecie nec vi nec odore. Dicit̄ humida vis illius: ꝛ frigida primo Eſſe gradu. ſpecies tres eſſe legunt̄ eaꝝ. Noſcere q̄s tm̄ diuerſo flore valemus. Nam ſunt purpurei flores albiq̱ nigriq̱. Cunctis pene pares ſunt in medicamine vires ꝛc. A

Capitulum. cccc.xciij.

Virga paſtoris. Pādect. ca. cc.xlij. Dipſacus grece. arabice perſenda. vel dipſacos vel haſtarbay vel axbſacos. latine vero virga paſtoris. vel cardo fullonū. Sciendum q̄ due ſunt ſpecies virge paſtorie. ſ; maſculus ꝛ femina. Maſculus eſt quē Dyaſc. ſm̄ tranſlationē noſtrā ca. Dipſcus vocat dipſacus ꝛ eſt ſm̄ ipſum frutex ſpinoſa. virgā hñs longā ſpinis plenā. ꝛ folia in circuitu ſimilia lactucis in ſingulis nodis bina habēs folia. ꝛ ipſa oblōga ꝛ ſpinoſa intus. ꝛ deforis ſpinis plena. ꝛ habet etiam contracta folia. que pluuiam ꝛ auram in ſe retinent. vnde ꝛ nomen accepit Dipſcus. id eſt ſitiens. In virgis ſuis capita ſurgunt. ſingula ſpinoſa ſimilia echino marino ſed oblongiora: que ſiccata albū faciunt colorem. et in virga deintus vermes naſcuntur.

¶ Sera.li.ag.c.Barſiarbay.auc.Dya.Barſiarbay vel dipſac⁹ eſt ſpina qua pānos faciūt ꝛ latine dr̄ v̄ga paſtoris:ꝛ cardo fullonū .et eſt ſpēs ſpinaꝝ hn̄s ſtipitē longuꝫ ſpinoſū .et folia eius ſunt ſimilia foliis lactucis .ꝛ ſup quēlibet nodū ſtipitis ſunt duo folia amplectētia ſtipitē:lōga ſpinoſa in medio coꝝ interi⁹ ꝛ exterius hn̄t ſilitudinē veſicaꝝ aque:ꝛ ſunt ſpinoſa etiā. ꝛ habet iuxta ſtipitem concauitatē in qua colligitur pluuia ꝛ ros. Et ideo nominat̄ dipſcus: id eſt ſitiens . Sup quēlibet ramū eius eſt capitellum ſimile echino marino:aliquātuluꝫ in longitudinē tendens ſpinoſum.qđ cum deſiccatur fit albū.Et qn̄ ſcinditur reperiunt̄ in medio eius vermiculi parui:ꝛ iſta eſt virga paſtoris maſculus.Et idē Serapiō loco allegato. Sunt eius due ſpecies.Maſculus ꝛ femina. Maſculus eſt herba que naſcit̄ omni anno .et habet ramulos ſeu v̄gas tenues:molles ſubtiles.nodoſos:ꝛ dilatat̄ ſuper facieꝫ terre ſicut gramen:ꝛ habet folia ſimilia foliis rute . niſi qꝫ ſunt lōgiora ꝛ molliora:ꝛ hꝫ iuxta vnūquodqꝫ foliū ſemen.ꝛ ꝓpter hoc dr̄ maſculus.ꝛ hꝫ florē rubeum.Sꝫ femina eſt quā Serapion vocat in lingua perſica Perſerianū. Et Dyaſcorides vocat eū poligonos.ꝛ eſt centū nodia . Femīa que ara.vocat̄ barſiarbay. Latine vero cauda vulpis.Et eſt ſm̄ Serap.herba hn̄s plantam paruā ꝛ v̄gam vnicā tenerā ſimileꝫ canne: et in nodis ipſi⁹ ſūt folia egredietia ab ipſa virga ſimilia foliis pini.ꝛ habet radicē in q̄ nullū eſt iuuamētū:naſcit̄ iuxta aquas.¶ Gal.vi.ſim far. ca.Dipſeus Dipſe⁹ vel dipſacus ē v̄ga paſtoris.plurimū qđ eſt in ipſa eſt frigiditas:ꝛ in ſapore eius eſt ſtipticitas.Et virtus eius eſt que infrigidat ꝛ deſiccat in pricipio tertij grad⁹.et radix huius plāte deſiccat in.ij.grad. ¶ Auic. li.ij.ca.de v̄ga paſtoris. Virga paſtoris ē maſculus ꝛ femina:ſed maſculus eſt fortior:in ipſa eſt ſtipticitas:ſꝫ pars aquea in ipa eſt plurima. Et ꝓpter multitudinē repulſionis materierum effuſarum eſtimatur.qđ eſt exſiccatiua fortiter

Operationes.

A ¶ Dyaſ.Eſt v̄ga paſtoris maſcul⁹ . radix ei⁹ deſiccat in.ij.gra.ꝛ abſtergit:que cocta ī vino ꝛ tunſa.ꝛ ſicut cerotū impoſita.vl̄ ſi emplaſtratur cū ea anus curat ciſſuras ani.ꝛ ragadias ꝛ fiſtulas ꝛ emorroidas interiores.quod medicamen in pixide enea conſeruandum.

B ¶ Et clauos corpis mundat.ꝛ formicas ꝛ vermes q̄ in capite hui⁹ plante inueniunt̄.in corio ſuo ligati ꝛ collo ſuſpenſi aut in brachio dicuntur febrem quartanā penitus curare.ꝛ medetur mirmices et acrocordines.

¶ Sera. Virga paſtoris femina eſt:cuius virtus repercutit ꝛ incarnat ꝛ cōfert inflammationi oris ſtomachi:quando apponitur extra.ſicut eſt poſtqꝫ trita fuerit.cōfert apoſtemati qđ dicit̄ heriſipila.ꝛ apoſtematibꝫ antiquis. C

¶ Et repcutit ꝛ phibet humores qui fluunt ad mēbra:et ex melioribꝫ medicinis heriſipile . qn̄ dilatat̄ ꝛ extenditur ambulans de membro ad membrū.ꝛ cōfert vlceribꝫ aliis.ꝛ vlceribꝫ manifeſtis.ad que humores fluunt et conglutinat vulnera recentia cum ſuo ſanguine. D

¶ Et ꝯfert vlceribꝫ auriū.ꝛ ſi ē in ea ſanies deſiccat eā.ꝛ abſcindit fluxū mēſtruoꝝ īmoderatū. E

¶ Et curat vlcera inteſtinoꝝ ꝛ ſputū ſanguinis ꝛ ſiſtit fluxū eius vndecūqꝫ fluat.ꝛ in omnibus his maſculus eſt fortior qꝫ femina.vñ habꝫ maſculus v̄tutē ſtipticā frigidā qn̄ ſumit̄ in potu ex ſucco eius:cōfert ſputo ſanguinis et fluxui ſanguinis antiquo ꝛ egritudini que dicit̄ colirica.ꝛ diſtillationi vrine:quia prouocat vrinā prouocatione forti. F

¶ Et qn̄ ſumit̄ in potu cū vino ꝯfert morſibus venenoſis.ꝛ qn̄ bibit̄ in febribꝫ periodicis ante acceſſionē paroxiſmi ꝛ horā cōfert multū . G

¶ Et qn̄ fit naſcale cū ea mulieri habēti fiſtulā ꝛ vlcera in matrice cōfert iuuamētū magnum: ꝛ abſcindit fluxū humiditatuꝫ antiquarum ab ea:ꝛ diſtillatur ex ea in aurem.ꝛ cōfert dolori eius ꝛ ſaniei que fluit ab ea. H

¶ Et qn̄ coquitur cum vino ꝛ miſcet̄ ei mel. cōfert iuuamētū vlceribꝫ matricis.ꝛ fit emplaſtrū cū foliis eius.ꝛ inflāmationi ſtomachi ꝛ ſputo ſanguinis ꝛ formice ꝛ heriſipile et apoſtematibus calidis ꝛ frigidis in pricipio coꝝ.ꝛ qn̄ coquit̄ cū vino ꝛ terit̄ bene donec fiat cerotum. I

¶ Et emplaſtrat̄ cū ea anus curat ciſſuras q̄ ſunt in ano ꝛ emorroidas interiores.ꝛ oportet qꝫ hec medicina reponat̄ in pixide enea.ꝛ curat ſpecieꝫ formice que dr̄ paragodes . Et dicunt quidā qꝫ vermes qui reperiunt̄ in capitibꝫ huius plante qn̄ ligatur in corio ſuo. K

¶ Et ſuſpendit̄ in collo ꝛ humero hn̄tes quartanam curat eam ſi deus voluerit. L

¶ Aui. Virga paſtoris ꝓhibet fluxū.et fit ex ea emplaſtrū flegmoni ꝛ heriſipile et formice. eſt valde cōferēs apoſtematibꝫ vlceratiuis. M

¶ Et cōſolidat vulnera recētia . Succus ei⁹ interficit vermes auris.ꝛ exiccat vlcera eius . aqua eius confert ſputo ſanguinis .et fit ex ea emplaſtrū inflammatiōi ſtomachi. et prohibet fluxum ſanguinis ꝛ matricis. et ſanat vlcera inteſtinorum. N

¶ Et Dyaſcorides quidem exiſtimauit qꝫ ipa prouocat vrinam et ſanat illum qui retinet eaꝫ: et non poteſt eam emittere. O

Capitulum.ccccxciiii.

VItis latine. Arabice barim vel barin. Grece ampeleos. Sera.li.ag.ca. Barim. Virtus ex ea est domestica ⁊ silue-ſtris. ⁊ alba ⁊ nigra. Domeſtica eſt vitis vini: ⁊ ſilueſtris ẽ que grece vocaẗ ampeleos agria. haſtas hꝫ longas ⁊ lignoſas ⁊ aſperas. Folia eius ſtrigno ortiuo ſimilia: ſꝫ latiora ⁊ minora. florẽ hꝫ ſicut capilli. ſꝫ ſemẽ hꝫ vt botrus. Qđ cuꝫ maturauerit rufum facit colorem obrotunduꝫ. Alia ſpẽs eſt q̃ vocaẗ lãbruſca vel vitiſu. cuiꝰ flos vocaẗ ynantus vel ynantiuꝫ vel ante flores. ⁊ ẽ maſculus: de q̃ inuenies in.cxxviij. ſuperius de A. ⁊ eſt plãta in qua ſunt grana ꝑua ſimilia botrꝫ vue paruis. ⁊ qñ ſunt matura color eoꝝ ẽ rubeꝰ: ⁊ figura ſui grani ẽ rotũda: et racemi ſui botri reſeruanẗ in ſũmitate eius. et grece vocaẗ amboloſagine. Eſt alia ſpẽs vitꝫ q̃ đr vitis alba: ⁊ ẽ brionia. ꝓ qua lege ca.lxxv. ſupius de B. Galie.vi.ſim.far.ca. Ampeleos melana. Ampeleos melana ſiue vitis nigra vocaẗ hec ꝓprie brionia. de qua lege viticellã hic infra. et eſt vera brionia. Sciendũ ꝙ brionia ſupra de B. non eſt vera brionia. ſed autores illam appellant vitis alba ſiue brionia alba.

Operationes.

¶ Gal.vi.ſim far.c.vitis. Vinũ vitꝫ albe domeſtice eſt cali.in.ij.gradu. ⁊ vetus ex eo eſt in.iij. gradu. Et muſtũ eſt in primo ⁊ manifeſtaẗ vnũ q̃dqꝫ in primo gradu. ⁊ per manifeſtationem caliditatis inuente in eo.

¶ Vitis domeſtice ſuccus ſc̃m Sera. ⁊ potiſſime foliorum eius cõuenit habentibꝰ vlcera in inteſtinis ſunt fri. ⁊ ſtiptice. ⁊ q̃ exſpuũt ſanguinẽ. ⁊ q̃ cõqueruntur de ardore ſtomachi. ⁊ ꝑgnãtibꝰ habẽtibꝰ appetitũ corruptũ: ⁊ caprioli eius qñ infudũtur in aqua. ⁊ bibitur faciunt hoc.

¶ Et lachrymis vitꝫ ẽ ſilis gũmi: q̃ coagulaẗ ſuꝑ palmites. q̃ potatꝰ cũ vino expellit lapidẽ.

¶ Et liniẗ cũ eo empetigo ⁊ curat eam ⁊ ſcabiẽ vlceroſam ſimiliter ⁊ nõ vlceroſaꝫ: ⁊ oportet ꝙ antequã linias cũ eo ꝙ linias membrum cum nitro ⁊ oleo aſſidue. et abradas pilos. Et infra cap. Vinum latius diceẗ.

Capitulum.ccccxcv.

VIrem ſc̃m Serapionem li.ag.ca. Virem. ſunt ſpẽs ſcꝫ abſi. ⁊ indũ qđ appellatur arabicũ: et eſt rubei coloris. ⁊ eſt idem qđ curcuma. Radix eiꝰ affert ex terris in hyeme. ⁊ hꝫ grana ſicut grana paſſule. Et melius ex eo eſt rubeũ habens pauca grana: ⁊ aliđ eſt quod adheret manui. et habet colorẽ viole. et exterius eſt rubeũ: cuius toxicum multũ. Et

toxicũ quidẽ eſt res panca minuta mollis ad/
herẽs manui qñ tangiť vagina eius. ⁊ ipſũ qui
dem linitur ſuper morpheam confert ei.

Operationes

l ¶ Uirtus vireẽ eſt calida ⁊ ſicca in pͥncipio ter/
tij gradus: qđ ſi linitur ad morpheam confert.
B ¶ Uiriditas inuẽta ſup aquã: q̃ arabice vocať
batalep. ⁊ in lingua hiſpanica mulſas ſm̃ auer
roim ſcđo Colliget: eſt calida et humida in.ij.

Capitulum.cccclxvj.

UIſcus latie ⁊ grece: arabi. dabalch vel
hele vel hiſos. Sera. lib. aggre. ca. da
balch aucto. Dyaſ. Dabalch. i. viſcus.
Melior ex eo eſt nouus q̃ ſilis eſt in colore ſuo
colori porri. Exteriꝰ vo eſt subrufus ſine aſpe/
ritate ⁊ ſine furfureitate. ⁊ fit ex fructu rotundo
paruo q̃ naſciť in arbore glandiũ: ⁊ folia eius
ſunt ſicut folia arboris buſſi. Fructus ğ iſte cõ
tundiť ⁊ abluiť: deinde coquiť in aqua. Sunt
autẽ quidã qui maſticando fructũ ipſum faci/
unt viſcũ. reperiť etiã in arbore piroꝝ ⁊ maloꝝ:
⁊ in multis alijs arboribus: ⁊ aliqñ in radice ar
borũ aliquarũ paruaꝝ. ⁊ latine vocať hec plan
ta viſſago. Ego autẽ vidi in monte Nabazat
homines qui faciunt ex arbore magna que na/
ſcitur apud eos. ⁊ apud ipſos vocať tarabella:
Et latine vocať Caprifoliũ. Accipiunt quidẽ
ramos ipſius: ⁊ excoriant eos faſciculos. ⁊ in/
fundunt in aqua ⁊ dimittunt ſic aliquo ex men/
ſibus: deinde cõtundunt contuſione forti. et fit
inde viſcus bonus. Et virtus eius eſt ſimilis q̃
ſubtiliat. attrahit et diſſoluit: quia habet virtu
tem reſolutiuã. ¶ Dyaſ. ca. Uiſcus ſm̃ tranſla/
tionẽ noſtrã. Uiſcus in ramulis naſcẽs a quo
dam aĩali volatili: ſcꝫ turdella viſcať. Nã illđ
ſi moratur in ramulis arborum glutinať ⁊ inde
naſcunť virgule plurime. ⁊ fit viſcus qui ſemꝑ
viridis inueniť. Eſt autẽ optimus qui in arbore
quercus creſcit. ⁊ qui eſt mundus ſubuiridis. ⁊
ſi extendatur non corrumpitur: ſed vt membra
na extenuatur.

Operationes

¶ Galienꝰ. vi. ſim. far. ca. de viſco. Subſtãtia A
viſci eſt cõpoſita ex aquoſa ſuba ⁊ aerea. et de
his ambabꝫ eſt in eo multũ: ⁊ ex terrea pauca. ⁊
in ſapore eius eſt acuitas plus q̃ꝫ amaritudo.
¶ Et virtus eius eſt que calefacit: non tamen B
cito quando apponiť corpori. ſed poſt q̃ꝫ facit
morã in corpore ſicut facit tapſia. ⁊ nos quidẽ
diximus in his que preceſſerunt: ꝙ hec res in/
uenitur in medicinis: quaꝝ virtus eſt que cale/
facit: cũ quaꝝ calefactione eſt humiditas ſup/
flua indigeſta. virtutes habet acres. duricies
mollire põt. Nã de profundo extrahit humo/
rẽ cũ vehementia. et nõ ſubtile tantũ: ſed ⁊ pin/
gues digerit. mox quidẽ nõ calefacit: ſꝫ tẽpore
diuturno impoſitus calefacit vt tapſia.
¶ Auicenna li. ij. ca. de viſco. Uiſcus eſt notus C
omnibus. ⁊ eius quidem fructus ſimilis eſt ci/
ceri nigro vel ſincere. rotũdus virgulatus frã/
gibilis. ex quo manus inuiſcanť. Eius autẽ mi
nera eſt arbor ferens glandes et pira ⁊ mala
in quibus ſunt virtus aquea ⁊ aerea multipli/
cate valde. qui ex eo bonus eſt. eſt recens pla/
nus coloris porri interius: viridis exterius. teri
tur et lauatur. deinde coquitur. ⁊ non calefacit
niſi poſt moram longaꝫ: ſicut gummi rute agre
ſtis. et eſt debilior ea in hoc. et in ipſo quidẽ eſt
humiditas ſuperflua indigeſta. ⁊ eſt calida et
ſicca in. iij. Et eſt reſolutiuus. reſoluit eñ humi
ditates groſſas. et profunda corporis ꝓpter
fortitudinem virtutis attractiue: et lenit. et di/
xerunt quidam ꝙ non ineſt ei operatio in hu/
miditatibus niſi tenuibus.
¶ Serapion aucto. Dyaſ. Quãdo viſcus mi/ D
ſcetur cum reſina pini maturat apoſtemata q̃
fiunt in radice auris: ⁊ alia apoſtemata.
¶ Et quando miſcetur cum olibano curat vl/ E
cera antiqua. et quando miſcetur cum calce et
cũ lapide gagatis aut lapide aſio. et coquiť cũ
eis. et ponitur ſup apoſtemata fraudulẽta: aut
ſuper duriciem ſplenis curat. Et reſoluit apo/
ſtemata ⁊ duricies.
¶ Et qñ miſceť cũ auripigmẽto citrino aut ru/ F
beo. ⁊ poniť ſup maculas aufert eas. et qñ cum
calce miſcetur ⁊ rob excludit vngues.
¶ Auicenna. Uiſcus eradicat vngues malas G

cum ſuper eas ponitur cum arſenico. ⁊ reſoluit apoſtemata frigida. et proprie confortatur cū calce. et lenit vlcera antiqua et vulnera mala. ⁊ lenit iuncturas cum tam tanta cera quantum et ipſum: ⁊ cum equali pondere ſui de reſina pini. ⁊ cōfert apoſtematibus frigidis poſt aures

H ¶ Et mixtus cum gummi pini et cera extenuat ſplenem: cum ſuper ipſum ponitur cum aliquibus rebus ipſum confortantibus: ſicut eſt calx et huiuſmodi.

Capitulum. cccc.xvij.

Viticella. Pandecta ca. cclxvij. Feſera arabice vel feſire. grece ampeleos leuce latine viticella vel vitis alba. Sed ſciendum ꝙ Galienus vbiq̃ vocat vitem albam vel nigram brioniā. Et Dyaſcori. ſimiliter ſm tranſlationem arabicam. Sed Galienus. vi. ſim. far. ca. Ampeleos melana dr̄ ꝙ vitis nigra ꝓprie dr̄ Brionia. Hoc ſilr̄ apparet in ca. vitis parū ſupra. Sera. lib. aggre. ca. Feſera. Feſera herba eſt que habet folia et capriolos in ſimilitudinē vitis cōmunis: niſi quia ſunt aſperiora: et rami ⁊ caprioli adherent implicātes ſe quibuſcunq̃ approximant ex arboribus alijs: et ſuſpenduntur eis cum capriolis ſuis. Et habet fructum ſimilem racemo rubeo.

Operationes

¶ Dyaſco. ca. Ampeleos. Ampeleos leuce: id eſt brionia ſiue vt latine vitis alba. haſtas ⁊ folia ſimilia habet viti noſtre: ſed aſpera et minora. caprioli ſimiles ſunt implicātes ſe: ſemen ipſi vuule ſimile. eſt et butrioſum rarum. A

¶ Dyaſcori. Viticella in vino elixa et comeſta ventrē ⁊ vrinā mouet. virtus eſt folijs ⁊ haſtis ipſius ⁊ radici viſcida: vnde vulneribus chironis impoſita medicatur. Cācros ⁊ ragedenia vulnera ad ſcabiem perducit. Tybijs vulnera tollit. ſale addito ⁊ in cathaplaſmatibus adhibita et compoſita. B

¶ Radix eius colorē corporis bonū reddit. rugas vultibus diſtendit. Lentigines purgat: magnis cicatricibus colorē propriū reddit. Liuores ⁊ panaricia emēdat. cū vino in cathaplaſmatibus adhibita duricies ſpargit. Apoſtemata curat: Oſſa corpori infixa eijcit. Medicaminibus ſtipticis neceſſario miſcetur.

¶ Epilenticis. ʒ. i. adhibita anno toto pſtolat. ſili mō accepta apoplexie ⁊ ſtomaticis ſingulare preſidiū eſt: maxime. ʒ. ij. accepte ſingulis cauſis ſilr̄ cōuenit morſibus venenatis. Aborſum facit. plus vero accepta maniam facit. D

¶ Secundinas deponit. Vrinam prouocat. Melle addito vt electuariū datum diſnoicis et offocationibus preſtolatur. Tuſſim et dolorem capitis et lateris compeſcit. De alto cadētibus ⁊ conquaſſationibus maximū remediū eſt. obulo vno cum aceto bibita ſplenem deſiccat diebus. xxx. E

¶ Accepta cum caricis cathaplaſmata omnia ſimiliter facere poteſt. cocta in aqua ⁊ ſomento adhibita ſtericas purgat. infantes non coagulatos deponit. Verno tempore herba ipſa exiccatur. F

¶ Cuius ſuccus cum mulſa bibitus omnia ſimiliter facere nouit: ⁊ flegma deponit. Semē vero eius tritum et perunctum ſcabiem ⁊ leproſos curat. Lac mulieribus prouocat. Succus eius cum ſucco ptiſane coctus lac mulieribus preſtat. Succus baccarum eius lac vberibus ſiccis reddit. G

¶ Cime eius vrinam mouent mediocriter. Radix autē proiectoriam ⁊ extenuatoriā virtutem habet. et deſiccat mediocriter. H

¶ Et ideo ſplenem reſoluit ⁊ ſcliroſim poſita extrinſecus: aut ſuperpoſita cū ficubus lepram ⁊ ſcabiem ſanat: datur etiā in cibo pro ſplene: ⁊ per vrinam ſplen digeritur. Hec herba tā laudabilis eſt: vt in tyriacis potionibus mittatur. Miſcetur ⁊ pulchrificijs medicaminibus cū oleo decocta: donec areſcat detrahit. I

K ¶ Cōmuniter autē radix cutem fricabilē ꝛ ex tenſam facit. Medetur aūt effelidas ꝛ lentigi nes ꝛ maculas nigras cū orobo atqꝫ terachia et fenugreci ſemine. Item ſi tecum eam porta ueris omnia mala a te effugient

Capitulum. cccxcviii.

Ethuen. Auicen. li. ij. ca. vethuen. Ve

v thuen eſt planta habens virgas minu tas. ſuper quas ſunt flores albi. haben tes folia ſimilia floribus maro. acuti ſaporis et odoris. et eſt. ca. in. iij. ſic. in. ij. Et eſt ex ea alia citrina. alia alba. eſt digeſtiua. apertiua opila tionum: et in rubea eſt ſtipticitas.

Operationes

A ¶ Auicenna. Vethuen prouocat ſudorem. et eius oleum inunctum aperit orificia venarum et reſoluit apoſtemata in ſtomacho. et ſangui nem congelatum in ipſo

B ¶ Et conuenit apoſtematibꝫ frigidis. Conue nit fiſtulis et vlceribus neruorum. cum in deco ctione eius infunditur ſpongia: et ponitur ſup egros et facit ſubeth.

C ¶ Et odoratur humiditas eius ꝛ facit dormi re. Conuenit aſmati cum bibitur ſicca: ſicut bi bitur epithimum

D ¶ Et prouocat fortiter. et reſoluit ſanguinē cō gelatum in veſica. et cum aqua mellis frangit lapidem. ¶ Et aperit opilationes matricis et E ſoluit melancoliam et flegma ſicut epythimum quando bibitur ſicca cum oximelle. et ipſa in partibus noſtris caremus.

Capitulum. cccxcix.

Olubilis latine. gre. ciſſus. ara. Iebele

v ch. Io. Me. ca. de volubili. Volubilis plures ſunt ſpecies. Una eſt que dicitur funis arborum. cuius flos eſt albus. ꝛ eſt ſicut ruba. ꝛ habet lac. ꝛ vocatur volubilis magna. Et eſt alia cuius rami repunt ſuper terrā ꝛ ſup ramos plantarum. que folia ꝛ flores habꝫ mi nores. et dicitur volubilis parua. Et eſt alia ſpecies eius habēs folia ſubalbida ꝛ lanugino ſa. et habꝫ lac. Et eſt ſpecies aſpera. habēs fo lia ſicut ſunt citrulli folia. cuiꝰ flos eſt ſicut am pulle adherentes. et vocatur lupulus. Et ē qr ta ſpecies eius cuius radix ē ſicut felcireſim et magis groſſa. immo eſt groſſitudo eius in mo dum cucurbite maioris. et eius ſtipites eleuan tur ſuper radicem ſuam circiter cubitos duos et folia eius ſunt ſtricta parua in modū ſagit te alate: que ex leui cauſa fluunt. et hꝫ lac. ꝛ vo catur dn̄s lacticiniorꝫ. et ex ea fit ſcamonea. qḋ inuenies in ca. ccccxix. De S. Melior duarū ſpecierum primarum eſt magna. habens folia

An modũ ſagitte alate .melioꝛ ē que oꝛitur in lo-
cis tēperatis remotꝫ ab exceſſu. Inq̄t Dyaſco.
Magna ē equalis. declinat tñ ad caliditatē. ꝛ
eſt ſic.in.ij.ꝛ ē reſolutiua:maturatiua:aperitiua
abſterſiua ꝛ ſolutiua.lanuginoſa vero ca. ē in
exceſſu vlceratiua ꝛ inciſiua Sagittalis vo ca.
eſt ꝛ ſic.in.ij.gradu. Et dixit Gal. in principio
tertij:lac vo in fine tertij.ꝛ ē acris vlceratiua.ꝛ
ei9 acrimonia nō ē in vehemētia lacticinij ma-
ioꝛis.ꝛ ē in qualibet ei9 parte plante acuitas et
ſeroſitas:ſed plus in lacte ipſius.et eſt in ea ab
ſterſio et reſolutio.ꝛ iſta eſt ſcamonea. Lupu-
lus vero eſt equalis ad frigiditatē declinans.et
dicitur quod eſt in principio pꝛimi.ꝛ eſt verius
Eſt autē ſedatiuus doloꝛũ calidoꝛum extinc-
tiuus inflammationũ et lenitiuus.

Operationes

A ¶ Jo.Me. Rectificatio magna aperit oꝛifi-
cia venaꝝ.ꝓpter qđ miſcēdũ ē ei aliq̄d ex dragā
to ꝛ maſtice.et rectius qđ vigorat operationeꝫ
eius eſt aqua caſei cum ſpica et maſtice

B ¶ Ex ſagitali aũt nō ꝓpinatur ad ſoluēdũ niſi
coagulũ ei9.ꝛ eſt ſcamonea Lanuginoſa vero
pꝛorſus vitāda ē. Solutione eñ educit ſang-
uinē.et eſt venenũ. ¶ Itē lanuginoſa educit ex

C coꝛiando. Lupulus vero aſpera educit de co
lera citrina rem aliquaꝫ et mundificat ſangui-
nem ab ea:et clarificat ipſum.et ſedat inflam-
mationem eius.et affert ei iuuamentũ magnũ
infuſio ipſius in aqua caſei.

D ¶ Et ſyrupus eius remouet yctericiā.et aqua
parum vtuntur adminiſtratione eius medici
tempoꝛis noſtri.cum ſit medicina bona.

E ¶ Et ipſa quidē et ſuccus eius cum ſaiiicb oꝛ-
dei ſedat doloꝛē capitis ca.et cōuenit calefacti
oni ſtomachi ꝛ epatis. ꝛ ſyrupus eius cōuenit
febꝛibus colericis et ſanguineis.

F ¶ Magna vero ſolutione educit colerā adu-
ſtā cũ facilitate.ꝛ aperit opilationē epatis ꝛ me
ſeraicaꝝ.ꝛ cōuenit ycterície cũ ſucco apij ꝛ en-
diuie.aut cũ aqua caſei.ꝛ conuenit apoſtemati
epatis ca. extrinſeco. ꝛ ſedat ſodā antiquā.et
ꝓpꝛie cuꝫ oleo ro.aut camomille. ¶ Et ſuccus

G eius ex eis q̄ ſanāt vlcera in aure.ꝛ eſt ex medi-
cinis pectoꝛis ꝛ pulmonis.mundificās ea a ſu-
perfluitatibus.et conuenit aſmati valde.

H ¶ Et conuenit febꝛi longi tꝑis.ꝛ ꝓpꝛie fe.opila
tionũ.et eis quarum materia eſt colera citrina

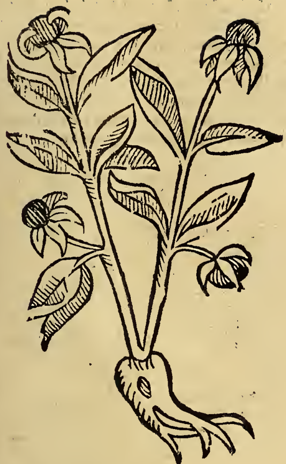
I ¶ Ex radice vero ſagittalis fit emplaſtrum et
oleo roſarum aut camomille. et ſedat ſodam
frigidam antiquam.et curat emigraneaꝫ. Do
ſis potio volubilis magne in decoctione eſt cir
citer.ʒ.iiij. Lupuli vero infuſionis in aqua ca-
ſei potione libꝛa.i.

Capitulum.ccccc

Uuapaſſula. Galienus.vi.ſim.far. capi.
de vua paſſa. Aſtaſis .i. vua paſſa.di-
geſtiue ſimul et ſtiptice ꝛ dyaſoꝛetice lē
te participat virtutis.

Operationes

¶ Dyaſcoꝛ. Albe paſſule ſunt plus ſtiptice et A
carnes paſſularum qñ extrahũtur ab eis gra-
na et qñ comeduntur conueniũt carne pulmo
nis.ꝛ conferunt tuſſi renibus et veſice.
¶ Et qñ paſſule comedũtur ſole cũ nucleis cō B
ferunt vlceribꝫ inteſtinoꝝ.et qñ caro paſſularũ
miſcetur cũ farina ꝛ egneiſi.i.ſcariola et ouis et
modico melle..ꝛ cum editur admixto modico
pipere.expellit flegma per os.
¶ Et quādo miſcetur cum farina fabarum et C
cimino.ꝛ fit inde emplaſtrũ.cōuenit apoſtema
tibus ca.inteſtinoꝝ.ꝛ qñ paſſule piſtate miſcen
tur cuꝫ ruta.ꝛ fit inde emplaſtꝝ:delet qđ appa-
ret i cute ex clauis ꝛ vlceribꝫ fraudulētꝫ.ſ.cācro.
¶ Quādo fit ex eis emplaſtrũ cum opopana- D
co conuenit podagre. ꝛ qñ ponitur ſuper vn-
gues eradicat eos. ꝛ melioꝛes ex eis ſunt ke-
mes ſine granis.et poſt eas ſunt pingues ſubti
les coꝛticis et parui grani

Capitulum.ccccci.

Vauerſa. Bartho. in li. d̃ ꝓprieta: rerum
v Vuauerſa a humeo mes d̃r. ⁊ ē dicta q̃ſi humida: eo ꝙ intrinſec⁹ hũoris ē plena. Vñ d̃t Iſi. li. xvij Ex trib⁹ ãt cõponit̃ vua .ſ. ex folliculis: glacea ⁊ arillis. folliculi dicuntur vuinacia. in q̃b⁹ glacea ↄtinet̃. Et ē glace ſuccus ſiue humoꝛ pinguis ipſius vue. Itē ſunt ꝟticiarie ſic dicte a magnitudine ⁊ longitudine.

Operationes.

A ¶ Galie. vi. ſim. far. c. vuauerſa inq̃t. Vuauerſa ſunt indigeſtibilia. ſuba ei⁹ eſt groſſa terrea prout et guſtu declarat̃. q2 ſapoꝛ ei⁹ ē acerbus vel ponticus

B ¶ Virtus ei⁹ fri. in .i. ſic. in. ij. ⁊ ſtipticat ⁊ ↄſtringit. ⁊ ↄuenit oĩ fluxui vētris iuuamēto magno.

Capitulum.cccccij

Vmbilicus veneris vel cymbalaria la-
v tine. grece colitidon. Dyaſc. Colitidon idest vmbilic⁹ veneris eſt herba. folia habet ſicut acetabulum obrotunda ⁊ alta. et latenter concaua. et haſtã breuem in qua eſt ſemen poſitum. Radix eſt ei obrotunda vt oliua Eſt alia colitidon que folia habet pinguia ⁊ latiora et ſpiſſa ſicut bugellas: folia que ſunt circa radicem ſunt ſicut oculus picta. guſtu ſtiptica. haſtam habet tenuem: cuius flos ⁊ ſemen ſimiles ypericon. Radix eſt illi maioꝛ predicte

Operationes

¶ Galie. vij. ſim. far. ca. Colitidon. mixte ē virtutis .ſ. humide. frigide. ⁊ cuiuſdam obtuſe. ſtipticitatis amare. vnde infrigidat et repercutit ⁊ abſtergit et dyaforat. Pli. ca. colitidon herba ē omĩb⁹ nota. cuius natura ex humido frigido et parum calido refrigeratoria. A

¶ Dyaſ. Virtus prime ſpeciei eſt ꝙ ſuccus radicis eius ⁊ foliorum perunctus: aut fomento adhibitus tumorem nature ſpargit. B

¶ Ignem ſacruz extinguit. et ꝑmones curat. C
Scrofis impoſitus eas ſpargit. Stomachi eſtuationē tollit. Radix cõmeſta cũ folijs calculos frangit. Vrinã prouocat ¶ Hydropicis D
in oximelle dat⁹ ſingulare pꝛeſidiũ eſt. Et multi ad amorē eam colligũt Hec mixtã habet virtutē infrigidandi ⁊ humectandi. Hec etiam nõ a parte ſtiptica vim cum amaritudine modica vñ infrigidat ⁊ reprimit ⁊ proijcit et digerit inflammationē. ergo flegmonem curat. et in ſtomacho cauſam habētibus vtiliſſima eſt

¶ Cathaplaſmata tũſa ⁊ impoſita vulnera q̃ ſũt cũ ruboꝛe et roſulas ſanat. ſucc⁹ ei⁹ iniect⁹ ad veretri exiccationē (quã greci fim:oſin vocãt) E
valet. ¶ Galienu⁹. Colitidon curat flegmones F

heriſipilatos et heriſipilas fleg. ⁊ maxime ſto. ardētis vtilis. ⁊ ſufficiēter epiplaſmata. credita aūt ſunt folia cū radice comeſta lapides frangere. et vrinas mouere. ¶ Pli. Hec tunſa ⁊ im-
B poſita vulnera curat et reſoluit q̄ ſunt cū rubore. i. roſulas ſanat. Tunſa ⁊ ſtomacho impoſi-
D ta ardorē ⁊ inflāmationē ſedat. ¶ Radix vero ei⁹ potata lapides frangit. Greci vero dicūt ꝙ leniter ſit humida frigida ⁊ ſtiptica

vero folia ⁊ flores. flegmonē patiētia membra cum difficultate digeſtionis exteri⁹ cathaplaſmata iuuāt ꝓpter amiſſionē a quo ſe humiditatis. cuius oīa virida ⁊ tenera. Hec quidē magis. illa ꝟo min⁹ participāt. ſicca ꝟo folia illi⁹ acrioris ſunt virtutis. vt ꝯpetāt flegmonē patiē-
tib⁹. ¶ Aui. li. ij. ca. de nenufare terreno. inquit eſſe fri. ⁊ hu. cōplexionis. in. ij. gradu. C

Capitulum. cccccij.

v Ngula caballina. Sciendū ꝙ vngula caballina duplicis generis ē. vnū aquaticum. aliud terrenū. Aquaticū eſt nenufar vel nymphea aquatica. vel cacabus veneris. vel papauer paluſtre. vel alga paluſtris. habens flores albos. ſicut apparet in ca. cccix. ſuperius de N. Terrena ē que vocat̄ vngula caballina grē. ⁊ arabi. vocatur phatanum vel farfugium. naſcitur iuxta fluuium.

Operationes

A ¶ Gal. vi. ſim. far. c. de tuſſilagine. ⁊ē vulga caballina vel nenufar terrenum vel farfana. Nominat̄ aūt tuſſilago. eo ꝙ tuſſib⁹ ⁊ ortonoicis ꝯferēs credit̄. ſi q̄s ſumēs fo. ſic. vel radicē ſuper prunas fumigās inſpiret ꝯſurgētē fumum
B ¶ Eſt aūt mediocriter acre. q̄re ⁊ rūpe ſine dolore credit̄ vniuerſa apata q̄ in torace. viridia

Capitulum. cccccilij.

v Rtica maior. Pādec. ca. ccclxv. Huiurere vel varikflatū vel ſarichara Gre. inguidalis ac califex. latine vero vrtica Sera. li. ag. auc. Dyaſ. ca. huiure. Sunt eius due ſpecies. Una eax ē aſperior et nigrior. hñs folia latiora. ⁊ hꝫ ſemē ſimile ſemini canabis. niſi ꝙ eſt minus eo. Alia vero habet minora folia et nō habet folia aſpera ſicut prima. de qua in ſequenti ca. dicetur. Et eſt ca. ⁊ ſic. in. iij. gradu merito quidē igitur vt alimento nullus vtatur ſine eo ꝙ maxima capiatur fame. Utilis autem eſt vt medicina ſubductiua ventris

Operationes

¶ Galie. li. de abis ca. vrtica. Et idē vi. ſimpl. farma. eodem. cap. Acalifex ſiue vrtica maior A
Hui⁹ herbē tam fructus q̄ folia ipſa maxime admittantur ad opus medicine. Dyaſoxtice ē

virtutis vt puſtulas ⁊ parotidas ſanet. Habet autē ⁊ ventoſitatis aliquid. quapropter impet9 libidinis excitat. et maxime qn̄ cū ſapa bibitur ſe men eius: ꝙ autē nō vehemēter calefacit. ſit ſa tis ſubtilium partium. ſit educens groſſoꝝ hu morum ⁊ viſcoſorum qui in torace ⁊ pulmone Teſtať ⁊ in hoc ꝙ patiuntur periculo corporis quas contingit Illa vero ventoſitas quas par ticipare dicitur. naſciť dum ipſa digeritur. Nō enim eſt actu ventoſa ſed potentia. ventrem la xat moderate. ⁊ hoc ſolummodo ꝙ mūdificat et cōmouet. non eo ꝙ purget

b ¶ Dyaſ. Cathaplaſmatib9 impoſita corporis fricatione atqȝ rubore: dolorē atqȝ pruritū facit deniqȝ recorporatiue virtutis ſunt maior vide licet ⁊ minor. Similiter limoſis atqȝ ſimilibus duriciebus. medeť etiā eis qui ab aialib9 venena

c tis fuerunt vexati. ¶ Item cocta atqȝ contrita emollit ventrē. Semē aūt ei9 vētrē mouet. Fo lia ⁊ ſemē dyaforetica ſunt ⁊ leptomeris abun danter ſine calefactione nimia. ſanant ſtigma ta ⁊ cyraculas ⁊ ragades. ⁊ ex torace ⁊ pulmone educit humores pingues ⁊ glutinoſos. habꝫ au tem aliquid in ſe ventoſitatis. ad luxuriā ꝓmo uendam ⁊ excitandā libidinem. maxime quan do cum ſapa bibitur

d ¶ Acalifex calefactoria eſt. que potata cū vi no regium morbū emēdat. ſemen eius in anti dotis miſſum colericis prodeſt.

e ¶ Itē tritū cū melle ⁊ in modū electuarij datuꝫ tuſſim veterē ⁊ in frigore conceptā emendat ex calore ſuo ⁊ omnes tumores diſſoluit:

f ¶ Sera. auc. Galieni. Virt9 eius eſt que reſol uit reſolutione multa. et eſt cū hoc ei virt9 in flatiua. et ꝓpter hanc cauſam mouet coitum. et delet exituras. ⁊ apoſtemata que fiunt ꝑ aures et facit exiccari humores viſcoſos a pectore et pulmone qn̄ bibiť. ⁊ curat vlcera corroſiua. et omne cui cōuenit exiccatio. Et qn̄ bibiť de ſe mine eius cū rob excitat appetitū coitus. et ſol uit ventrē ſolutione temperata. propterea quia abſtergit ⁊ commouet

g ¶ Et folia ambarum ſpecieꝝ quādo teruntur cum ſale ⁊ fit emplaſtꝝ curat morſum canis et vlcera fraudulenta ⁊ carnoſa. ⁊ vlcera ſordida ⁊ tortiones neruoꝝ ⁊ exituras. ⁊ apoſtemata q̄ fiunt poſt aures. Et fit cum eis cerotum cū ce ra ad duriciē ſplenis.

h ¶ Et qn̄ teruntur ex folijs ei9 ⁊ ponunť in narib9 abſcindūt fluxū ſanguis. ⁊ qn̄ teriť ex eis ⁊ cōfi citur cū myrrha. ⁊ fit inde naſcale ꝓuocat men

i ſtrua. ¶ Et ponuntur folia eius ſuꝑ matricem egreſſam. ⁊ eā reuocat intus. ⁊ ſemē eius quādo bibiť cum rob excitat appetitū coitus. ⁊ aperit orificium matricis: ⁊ teriť ⁊ cōficitur cum melle ⁊ comeditur. ⁊ cōuenit a ſmati que non ſinit ho minē iacere. ⁊ pleureſi. ⁊ expelli ſuꝑfluitates a

pectore. ¶ Et decoctio folioꝝ ei9 qn̄ coquitur cum pauco myrrhe ꝓuocat mēſtrua. ⁊ qn̄ folia ipa coquūtur cū limacijs molliunt ventrē ⁊ pro uocāt vrinā. ⁊ qn̄ folia ipa coquūtur cū ordeo expellunt ſuꝑfluitates a pectore. ⁊ qn̄ fiunt gar gariſmata cū ſuccis ei9. curat apoſtemata vul ue. k

¶ Et idem aucto. Raſis. Oleum vrtice ē ma gis laxatiuum q̄ oleum cartami. ſꝫ quādo tu comparas virtutem laxatiuā vrtice virtute la xatiue cartami l

¶ Et idem auctor. Aben meſuay: Mouet coi tum quādo comeditur cuꝫ cepis ⁊ vitellis ouo rum. ⁊ quādo teritur ſemen eius et ponitur ſuꝑ cancrum conuenit m

¶ Et de ꝓprietate eius eſt ꝙ laxat flegma vi ſcoſum. ⁊ qn̄ excoriať ſemē vrtice ⁊ teritur. ⁊ ini ſcetur cum melle ⁊ ſumitur. laxat cum fortitudi ne. ⁊ oportet tn̄ ꝙ nō tāgat linguā ⁊ caput meri ne adurat ea. ¶ Et doſis ei9 a. xx. granis vſqȝ ad. xxx. ¶ Et idē auc. Iſaac. Soluit ventreꝫ viſcoſum ⁊ prouocat vrinā. ⁊ cōuenit dolori re num. et iuuat coitū. et maxime ſi comedatur cū cepis et vitellis ouorū. et qn̄ bibitur cum ſemine canabi. cōuenit ſpleni et dolori lateris n o p

Capitulum.cccccv.

VRtica minor. Dyaſcori. Urtica altera maior: altera minor. De maiori in precedenti capi. dictum. Minor vero que et vſualis eſt et ſimplex cum tenui ſemine. ac folijs nimis aſperis. ¶ Auicenna. Color ſeminis eius eſt ſimilis ſemini porri: ſed tamen eſt minus ⁊ ſubtilius. et non eſt in eius longitudine. et mordicat quod ei obuiat. ita ꝙ etiam inteſtina Urtica et ſemen eius ſunt ca. in principio tertij gradus. ⁊ ſic. in. ij. ſed ſemen eſt minoris ſiccitatis ꝙ̄ ipſa. Eſt attractiua: vlceratiua: reſolutiua cum virtute aduſtiua. Et ſunt quidam qui dicunt calefactionē eius non eſſe fortem. ⁊ in ipſa quidem eſt virtus aperitiua. ⁊ in ipſo eſt abſterſio fortis.

Operationes

A ¶ Auic. Emplaſtꝝ eius cū raffano diſrumpit dubelet ⁊ cōuenit duriciebꝫ: Et ſemē eius conuenit cancro in emplaſtro. ⁊ ſimiliter eius cinis cum ſale conuenit vlceribꝫ que accidūt in morſura canis ⁊ vlceribus malignis ⁊ cancro

B ¶ Emplaſtrum ex eo cum ſale cōuenit torſioni neruorum. Et folia eius contrita abſcindūt fluxum ſanguinis ex naribus. Et ſemen eiꝰ cōuenit ſtricture nariū. ⁊ aperit opilationes collatorij fortiter. et ex ſemine eius factum emplaſtꝝ fit dentium eradicatio facilis.

C ¶ Et ex eo emplaſtrū cōuenit apoſtematibus que fiunt poſt aures. ⁊ eſt abſterſiuū qn̄ bibit cum aqua ordei. et mundificat pectus.

D ¶ Et cum decoquūtur folia eius in aqua ordei educunt humores groſſos qui ſunt in pectore. eius ſemen eſt fortius. et ipm̄ remouet aſma et frigidam pleureſim.

E ¶ Excitat coitū: precipue ſemen eius cū vino Et aperit orificium matricis. quādo matrix recipit ſperma. ⁊ ſimiliter ſi comedatꝛ cuꝫ cepis et ouis. Et quādo ſupponitur cū myrrha prouocat menſtrua et aperit matricē. et ſimiliter ſi bibatur decoctio eius cum myrrha.

F ¶ Et folia eiꝰ recētia reducūt matricē exeuntē loco emplaſtri poſita. ⁊ ſoluēdo educūt flegma et humorē crudū ſua abſterſione cū virtute ſolutiua que ſit in ipſa.

G ¶ Et oleum vrtice minoris plus ſoluit flegma ꝙ̄ oleum cartami. Et decoctio foliorū eius cū obſtracis lenit ventrem

H ¶ Et ſi vis vt ipſa faciliꝰ ſoluat accipe medullā ſeminis eius ⁊ cōtere ipſam cum ſauicb. et pijce eū cum vino et bibe eā. et oportet vt poſt eiꝰ hauſtū bibatꝛ aliquid ex oleo ro. ne adurat guttur bibentis. Et quando fiunt ex ipſis colliria cum melle et ſuperponuntur et ſoluunt

¶ Palla. Urtica ex ea vocata eſt ꝙ tactus eiꝰ corpus adurat. Sunt eīm ambo om̄ino ignee nature. vn̄ ⁊ tactu vrit ⁊ pruriginē facit.

¶ Macer. Dicimꝰ vrticā quā grecꝰ acaliſe dt
Feruida nō modice vis illi dicitur eſſe
Unde nec immerito nomen ſumpſiſſe videtur.
Tacta ꝙ exurat: digitos vrtica tenentes
Hec ſolet ytericos: cum vino ſumpta iuuare.
Illius ſemen colicis cum melle medetur.
Et tuſſim veterem curat ſi ſepe bibatur:
Frigus pulmonis pellit ventriſqꝫ tumorem

Capitulum.cccccvj.

Ulpicum. Iſi. Ulpicū appellatū ē eo ꝙ allij odorē hꝫ. Pal. li. xi. In mēſe nouembri vlpicū ſicut ⁊ alliū ſeritꝛ terra: maxie alba foſſa ⁊ ſubacta ſine ſtercore. Sulcos i acris facies et in locis altioribꝫ ſemina ponee. q̄tuor digitis ſeparatas: nec altiꝰ preſſa. Sarculari frequēter debēt. q2 pluresſcūt. Si capitatꝫ facere volueris. vbi ceperit caulis ꝓdire particula. ſicqꝫ ſuccus reuertetꝛ ad ſpicas.

Operationes

¶ Iſidorus. Ulpicum cum vino tritum calculos aiunt prodeſſe potui datum. Illius ſemen cum vino menſtrua prouocat ſiue purgat. A

Capitulum.ccccvij

v Lmus latine.ara.arnabū.grece pete/
la vel prolee ſiue preloe.Paulus ca.de
vlmo.Ulmo eſt arbor omnibus nota
cuius folia ſtiptica ſunt.

Operationes

A ¶ Gal.viij.ſim.far.c.Prolee ſm trãſlationem
grecã.Prolee.i.vlmus folijs cõſolidam9 qñ
recẽs vulnus cõtuſis q ſtiptica ſimul ⁊ abſter/
ſiua virtus conſeruatur in eis.Cortex vero ei9
adhuc magis eſt ſubamar9 ⁊ ſtipticus
B ¶ Uñ ⁊ leprã ſanat cũ aceto.Et duꝫ viridis ex
iſtit ⁊ recẽs ſi ſupligata inuoluat vlcerib9 con/
C ſolidare ea poterit.¶ Et radices ei9 etiã eiuſdẽ
virtutis ſunt.⁊ cũ eius decoctione ſomẽtãt oẽs
fracturas porofitatione egentes.
D ¶ Paulus.Ipa bullita in aq̃ curãt excoriatio
nẽ capitis ſi inde lauet.Radix ei9 eſt ſtiptica cõ
E glutinatiua ⁊ cõſolidatiua nimis.¶ Iſi.Ulm9
nomẽ accepit.eo q vliginoſis ⁊ humidis locis
melius pficit.Nã in mõtanis et aſperis minus
F leta eſt.¶ Pli.lini.xvij.Ulmoꝝ vmbra lenis eſt
enutriens quecũq occupat.In vlmo inſerino
rũ iubet religio fulguꝝ.Nobilia vina in arbu/
ſtis gignuntur.primo q oim vlmus ppter nimi
am frondẽ excipit.Ulmis detrahit ſuccus inu/
tilis ſupra terrã vſq ad medullaꝫ foratis.In
ſenecta ⁊ cum alimẽto ſequũtur abundare ni/
mio.¶ Idem li.xviij. Ulmi ⁊ populi ſerãtur a G
die quo Fauonius ceperit flare.ſiue a die.vi.
ydus februarij:ſiue ante primã ſolſticij eſtiual
diẽ alia parte folia vlmi celum reſpiciunt:quaꝫ
ſpectauerũt pridie.⁊ eſt cõfecti ſideris ſignuꝫ
¶ Ideꝫ.li.xxiiij.Ulmi folia ⁊ cortex ⁊ rami vim H
habent ſpiſſandi ⁊ vulnera contrahendi.Cor/
tex vti q interior.

Capitulum.ccccviij

v Sir ſiue quſir ara.grece.Egilos vel
egilopa.Sera.li.aggre.ca.quſir.id ẽ
alkaleya ſiue aquileya.⁊ eſt herba cui9
folia ſunt ſimilia folijs frumenti.niſi quia ſunt
latiora ⁊ molliora.et in ſummitate calami eius
eſt ſemen nigrum trib9 vel quattuor tunicis ve
ſtitum a quib9 exeunt ariſte ſimiles capillis in
ſubtilitate.¶ Pli.Aquileya herba eſt que cre/
ſcit in ſegetibus cum tenui calamo habenti in
ſummitate tegminibus ambitum ex quibus
ariſte ſimiles capillis extant.

Operationes

¶ Galie.Uirt9 eius ẽ q reſoluit apata ⁊ cõfert A
fiſtulis q̃ fiũt iuxta oculũ que egilope vocãtur.
Maior virtus eſt in ſemine.q̃re qñ ſimpliciter
ponitur ſemen intelligitur Uires enim leuiter ⁊

efficaciter relaxãtes.et ad omnes tumores va
let.¶ Sera.Mollit duricies.et ideo ad egi
lopas farina eius cathaplaſmatibus commix
ta congrue facit.

Capitulum.cccccix.

VSnea.Pandecta.ca.lxxi: Aynecb ſi
ue aluſne arabice.grece brion vel bruz
vel licena.latine vero vſnee vel muſcus
arborum.Uſnee vel brion quoddam oritur in
arboribus lanugo.et quoddam eſt vſnee vel
brion maris et eſt lanugo que oritur ſupra pe/
tras maris.¶ Sera.li.aggre.ca.Aynecb. Ay
necb.id eſt muſcus quercus.et eſt res que repe
ritur naſcens ſuper arborem ſerbin et nucis et
glandium et ſuper lapides.et melius ex eo eſt
quod reperitur ſuper ſerbin montanum.⁊ poſt
illud quod reperitur ſuper arborem nucis.et
melius boꝝ eſt quod ẽ magis odoriferũ ⁊ albi
dioris coloris.⁊ peius eſt ex eo qḋ eſt ad nigre
dinez tendens.ſapor eius eſt ſtipticus tẽperate
Et virtus eius eſt que non eſt frigida frigidita
te forti.ſed prope tepiditatem.et virtus eiꝰ alia
eſt que reſoluit et mollificat.et prope illud qḋ
reperitur ſupra arborem ſerbin.

¶ Gal.vi.ſim.far.c.Briũ vel brion marinũ cõ
poſitũ ẽ ex terreſtri ⁊ aq̃ſa ſil' ſuba vtriſq; frigi
dis.ſtipticat eñ ꝯmeſtum .⁊ q̃tq̃t calida fũt ca
taplaſmatũ manifeſte infrigidat ⁊ adiuuat.Et
eſt aliud brion vel briũ qḋ a q̃buſdã vocat ſpel
ticuz repitur quidẽ in quercubꝫ ⁊ ſpinis et len/
kis.habet autẽ ſtipticã ꝟtutẽ nõ vehementem
neq; eñ ſufficienter frigida ẽ.ſ; q̃dãmodo me
diis appropinquat.q̃re et dyaforeticã ⁊ molli/
ficatiuã poſſidet vim maxie qḋ in cedrinis lig/
nis inuenitur.¶ Dya.c.de licena q̃ ſup petraꝫ
marinã naſcitur brionẽ ¶ Aui.li.ij.ca.vſnee
Uſnee ſunt cortices ſubtiles circũuolute ſup ar
borem ferentez glandes ⁊ pinnum vel nucem.⁊
hab; odorem bonuz que ex ea bona eſt ẽ alba.
et nigra eſt mala.In ipa ẽ frigiditas pauca ad
debilitatem declinans.et ſtipticitas equalis.
Et extimauerunt quidã q ẽ ca.in.i.gradu.ſic⁊
in.ij.¶ Inquit alcauſi.eſt frigida vehementis
ſiccitatis.Inſunt ei virtus ſtiptica ⁊ reſolutio
ſimul et lenificatio p̃cipue que eſt de primo.et
eius ſtipticitas eſt equalis.

Operationes

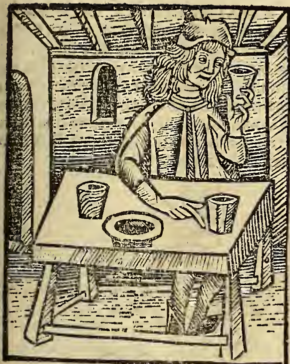
¶ Sera.auc.Dyaſ.Aynech ẽ muſcꝰ quercꝰ.
et cõfert doloribꝫ matricis:⁊ q̃ñq; coquitur et
ſedent mulieres in decoctione eius.

¶ Et cõfert multũ q̃ñ admiſcetur ĩ fumigatiõi
bꝰ ⁊ vnguẽtꝫ q̃ fiũt ad reſoluẽdã laſſitudinem.

¶ Et ingreditur ĩ ꝯfectiõe olei de ben.⁊ in aliĳs
vnguẽtis ꝓpter ſtipticitatez que eſt in eo.

¶ Et infunditur ĩ vino diebꝫ aliq̃t.⁊ illud vinũ
facit dormire dormitione forti.⁊ q̃ñ infunditur
in vino ſtiptico:cõfert ſtomacho ⁊ curat excuſ/
ſionẽ ventris:⁊ aromatizat ſtomachũ et abſci/
dit vomitũ.¶ Dyaſ.Licena eſt muſcꝰ maris.q̃
cathaplaſmatibꝫ adhibita fluxũ ſaguinis ab/
ſtinet.tumorez compeſcit.zernas emendat.yc/
tericis opitulatur.melle addito aſpredinẽ oris
et lingue diſlenit.reumatiſmũ compeſcit.q2 ſti
ptice ẽ virtutis et ſiccantis.¶ Almanſor trac.
iij.ca.vſnee.Uſnee vel muſcus quercus parum
exiſtit.ca.quod eſt vomitum abſtinendo ſtoma
chum efficit rigidum.¶ Auicen.Uſnee aroma
ticum eſt.aperit opilationes ⁊ ſtringit carnes
mollificatas.⁊ linitur ſup apoſtemata ca.⁊ ſe/
dat apoſtemata carnoſa iuxta cadit inunctio/
nibꝫ laſſitudinis:et reſoluit duriciem iunctura
rum.¶ Et ſilr eiꝰ decoctio cuz infunditur ĩ vi/
no facit dormire potantẽ ipm.⁊ abſtergit viſuz
⁊ cõfert tremori cordis.retinet vomituz et con/
fortat ſtomachuz ⁊ remouet inflãmationẽ eius
precipue infuſio in vino ſtiptico.¶ Et confert
dolori epatis debilis.Aperit opilationez ma/
tricis.⁊ quãdo ſedetur in aqua eiuſ confert do
lori matricis.et prouocat menſtrua.

¶ Et idem de viribꝫ cordis ait.Uſnee ca.eſt in
primo gradu.ſic.in.ij.et habet confortare cor.

Capitulum.ccccx.

VInū. Iſid. li. xx. Uinū inde dictū eſt: q
eius pot9 ſanguinē cito replet. hoc alij
liecum appellāt: eo q bibentē a cura ſol
uit. ¶ Ariſto. in lib. topicoꝝ. iiij. Uinū ait Em/
pedocles aquā putrefactam in lignis. ¶ Am
bro li. iij. Noe poſt diluuiū vitē plantauit: que
prius domini pcepto pullulauit: ac bibit de vi
no eius ꝛ obdormiuit. Deus aūt preſciuit q vi/
nū ſobrie potatū ſanitatē daret: prudentiā au/
geret. Immodice ꝟo ſumptum ad vitia cauſas
daret: creaturā dedit. ſed abundātiā humano
reſeruauit arbitrio. ¶ Ariſto. in lib. de aīa lib
Uinū ſerpētes valde diligūt. ꝛ iō p ipſuꝫ venan
tur cū imbibunt. Itē Iſido. Uinū dr roſcū. i.
cū rubore: roſa eīn ruber. Amineū q̄ſi ſine mi/
nio: id eſt ſine rubore. Succinaciū ſuccine gē
me ſimile. i. fului coloris. Limpidū vinū. i. pſpi/
cuū ab aque ſpecie dictū q̄ſi limphidū. limpha
eīn eſt aqua. Turbidū q̄ſi torbidū. i. terra com/
mixtū: qđ eſt fece. Falernū vinum vocatū eſt a
falerna regione campanie vbi optima vina na/
ſcunt. Honorariū vinū qđ regibus ꝛ potētib
honoris gratia offert. Crudū vinū eſt inſuaue
qđ ſerui potant. Conditū vocat qđ non fit ſim
plex: ſed cōmixtione pigmentoꝝ compoſitum.
Gaſetum vero a regione vnde defert. Gaza
eīn opidū eſt paleſtine. Infertum vinū dicit qđ
altario offertur atq libat. Spureū quod of/
ferre non licet: aut cui aqua admixta eſt quaſi
ſpurium hoc immundū. Acidū vel q2 acutum
vel quia aqua mixtum cito in hunc ſaporē con
uertitur. ¶ Actor pluribus etiam modis vina
viciata emendant. ſicut notum eſt plurimis: vt
(verbi gratia) ſi forte molleſcēs incraſſet. Idē
vinum per media lignoꝝ fragmenta tranſfun/
ditur: vt oleagma mollicies cōfringat vel lam/
bruſce vel lignorum ſerratura. vel ſimilia.

Operationes

¶ Iſaac in dietis pticularib li. iij. Uinū bonū A
dat nutrimentū corpori. Sanitatē reddit et
cuſtodit. ſi accipiat vt oportet: et q̄tum natura
ſuſtinēre ualet. digeſtionē conſortat ſtomachi
et etiā ſecundā q̄ eſt in epate. nec vllus inuenit
cibus vel potus adeo naturalis caloris cōfor/
tatiuus ꝛ augmentatiuus ſicut vinū: pter fami
liaritatis conſortiū quod habet cum natura.
¶ Et q2 calor eius ſimilis eſt naturali colori: B
citoq conuertit in naturalē ꝛ mundiſſimū ſan
guinem. Turbidū quoq ſanguinē clarificat. ꝛ
aditus totius corporis maximeq venarū ape/
rit et mundificat. Epatis opilationem aperit.
Tenebroſitatē aufert. Fumoſitatē triſticie ge/
neratiuā a corde expellit. totiuſq corporis mē
bra corroborat. ¶ Sed animā ipſam facit ob/ C
liuiſci triſticiā ꝛ anguſtiā: laborē ꝛ dolorē. dat
q ei leticiam ꝛ audaciā. Ingeniūq ſubtiliat.
Igit conueniēs eſt omnib etatibus ꝛ omnib
regionibus. ſed tamen ſumat ſm ſui quantita
tem et bibentis conſuetudinē ac nature poſſi/
bilitatē: Iuuenes eīn ꝛ viri maiorē vim et q̄nti
tatem ſuſtinent q mulieres et adoleſcentuli.
¶ Uinū mundū ꝛ durū ſi fuerit: cōuenit vt hye/ D
mali tpe ꝛ frigida regione bibat. In eſtate ꝟo
et calidā regione vini paucitas aqua multum
cōmixti neceſſario congruit. Corpa eīn refri/
gerat ꝛ humectat ppter aquā cōmixtā. Uñ an/
tiqui aſſimilauerunt vinū tyriace nature: quia
virtutē habet conſeruatiuā nature proficuam.
Calefacit eīn corpa frigida: et infrigidat calida
ſicca humectat: et humida extenuat.
¶ Haly in li. regalis diſpoſitionis ait. Uinum E
calorē naturalē cōfortat. Humores colericos
tēperat: purgans p ſudorē vrinā. Mēbra du/
ra humectat. appetitū iuuat ꝛ digeſtionem.
¶ Uentoſitatē quoq ſoluit. opilationē aperit. F
melancoliā mitigat. Et hec maxime facit his
qui temperate complexionis ſunt.
¶ Nocet autē illi cuius complexio ſuperabun G
dat in calore. vel qui febrem patit epatis aut ce
phalicam. et cuius meriti debiles ſunt.
¶ Idē in li. vt ſupra. dicit autē q ex multi vini H
potatione paſſiones accidūt graues frigide. ſi/
cut apoplexia: ſpaſmus: epilentia: emigraneū:
obſtupefactio. ꝛ his ſimilia. Replentur enim
ventriculi cerebri vaporibus vini. et quod ad il
lud de venis aſcendit: vnde calor naturalis re/
frigerat ꝛ huiuſmodi paſſiones generantur.

I ¶ Raſi in q̄rta pte: Uinū temperate bibitū nu
trimentum penetrare facit. digeſtionem adiu
uat. multeq3 bonitatis cauſa exiſtit in corpe: et
K in ſenib9 q̄3 maxime ¶ Iſido. Uinū antiqui vo
cabāt venenum: ſ3 poſtq̄3 inuētum eſt virus le⸗
tiferi ſucci. hoc vinū vocatū eſt illud venenu3
L ¶ Uñ et Hiero. in li. de virgitate dicit. Adole⸗
ſcentulas ita debere fugere vinū vt venenum.
ne pro etatis calore feruenti bibant ꝛ pereant.
Inde eſt q̄ apud veteres romanos femine nō
vtebant̄ vino: niſi ſacrorū cauſa cert3 diebus.
M ¶ Conſtan. in pātegni. Uinū quoddā eſt mer
q̄ddam de paſſis factū: q̄ddam mellitū. q̄dda3
dactilicum. q̄ddam ordeaceū vel frumētiuū. i.
N ceruiſia. ¶ Merū vl̄iter cali. eſt ꝛ ſic. Nouiter
q̄dem e torculari tractum in primū trāſit gra
dum. vetus aūt augmentat̄ vel minuitur natu
ra ſua ex lōgitudine vel propinquitate prelor̄.

Capitulum. cccccxi.

Nacea vl̄ herba clauellata latine: grece torqueta: ara. mareſolon. Platea. Nyacea eſt herba ſimilis lauēdule ꝛ in ſūmitate flores quorū color eſt citrinus glaucus ꝛ alb9. ſolum herba in medicinis vtit̄ ꝛ nō radices. ca. eſt ꝛ hu. in iij. gradu.

Operationes.

¶ Io. Pla. Herba ipa tunſa ꝛ cataplaſmatibus adhibita. ꝯfert ad pruritū ꝛ ſcabiē. ¶ Herba ipa decocta cū vino odorifero bibita. confert heriſipiloſis. ꝛ ad oēm vlcerationē ſiue ſcabiem. ¶ Iſta herba valet ad lepram remouendā decocta cū vino ꝛ curat excuſſionē ventris ¶ Confert etiam multum mixtum cum fumo terre eandem quantitatē. nocet aūt illi cui9 cōplexio ſuperabundat in calore.

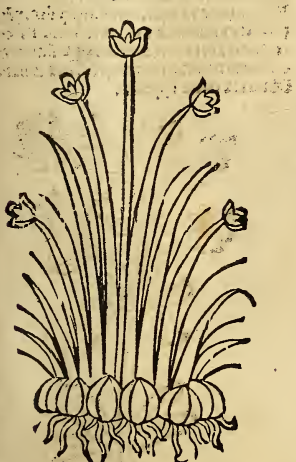
Capitulum. cccccxii.

Naſdane grece. anadragne arabi. latine portulaca. Serapi. li. aggre: ca. Nyaſdane. i. portulaca. et ē herba oib9 nota. ¶ Pa: vij. ſi3. far. c. portu. Subſtātia ei9 ē aq̄ſa. ꝛ i ſapore ei9 ē ſtipticitas pauca. ꝛ virtus ei9 ē q̄ infrigidat i. iij gra. ꝛ dēſiccat in. ij. Dya. c. ādragne ſiue vt alij. portulaca ꝛ ē i oib9 nota hñs frigidā ꝟtutē atq3 redarguētē.

Operationes

¶ Sera. Portulaca ꝯuenit hñtib9 inflationē A
ꝛ incēſionē. ꝛ cauſionē i orificio ſtomachi. et in
oib9 ypocondrijs. ꝛ curat ſtuporē dentium. eo
q̄ lenit ꝛ auffert aſperitatē. ¶ Et idē auc. Ruf⸗ B
fi. Portulaca debilitat viſū ꝛ deſtruit eū. ꝛ in⸗
frigidat corp9 ꝛ phibet vomitū ꝛ aufert libidi⸗
nē. ¶ Dyaſ. Portulaca maſticata vel comeſta C

cum origaro fluorem ſanguinis prohibet: et viſcide ſtringit: propter cum maſticata vel comeſta dentium offenſam ſanat.
¶ In ardore ſtomachi portulaca in aceto comeſta mire iuuat tunſa. et cum mollito ordeo mixta: ꝛ quaſi maligna panno inducta: ꝛ ſtomacho impoſita: mire febres tollit.

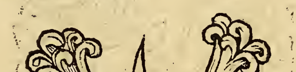

Capitulum.cccccxiii.

Y Reos. Pandecta. ca. dccx. yreos eſt herba faciens florē albū vt liliū. et ē in frōdibꝫ ſilis yri. Differūt autē in floribꝫ. Vn̄ ꝑſius. yris purpureū gerit florē yreos albū. Gladiolus croceū: ſed ſpatula fetida nullū. Unde ille herbe ſunt ſiles in folijs. dr̄ñt tn̄ in floribꝫ. Nam yris habet florē purpureū: habentē gradatiōes diuerſas in purpureitate ſicut arcus celi. pꝫ q̄ lege capitulū lilium ſuperius de l. Et eſt alius cuius flos eſt albꝫ. et iſte ē yreos. ꝛ ille debilior eſt ſuperiori in omni re. ꝛ melior ex eis eſt cuius radix eſt alba rotunda: participans de rubedine ſcḋm aliquid: ꝛ groſſa ꝛ dura ꝛ ſpiſſa. ꝛ in qua eſt aromaticitas: ſicut odor viole ꝓprie. ꝛ cuius ſapor eſt acutus mordicatiuus ꝓpter acrimoniā ipſius. habēs nodos breues ꝛ collectos. Et melior pars plante eſt radix. poſt illā flores. et melius tempus collectionis ipſius radicū eſt principiū veris.

Operationes.

¶ Paulus ca. yreos. yreos ca. eſt in. ij. gradu ſicca in. iij. Ualet contra duriciē neruoꝝ ex flegmate. Tuſſim placat. Screatū facilem facit. Groſſos humores pectoris attenuat. A
¶ Cum aceto potatus ſpleneticis ꝛ ſpaſmum habentibꝫ prodeſt. rigorē fe. ꝛ dolorem vulue mitigat et aufert. Cū vino potatū menſtrua ꝓuocat. Peſſariū inde factum ſecundinā et fetū mortuum expellit. ſtomacho nocet. Cum aqua calida bibitū dolorē ventris placat. Elixatū et piſtatū vulnera dolentia curat. coctum aqua ro. mixtum vulnera ꝛ puſtulas mundificat. et bonam in eis carnem generat. Et valet contra putredinē dentium et gingiuarum. B
¶ Platea. yreos vel yris cali. ꝛ ſicce ſunt in. ij. gra. Similes quidē ſunt in folijs ꝛ in effectu. ſed yris florē facit purpureū: yreos albū. Harū radices medici vtunt. q̄ in fine veris colligit: ac deſiccat. et ꝑ duos annos ſeruari poteſt. C
¶ Itaqꝫ pro radice yris poteſt poni radix yreos. ꝛ ſimiliter econuerſo. Uirtutē habet diureticam: vnde diſſoluit et aperit. D
¶ Conſtan. yreos eſt calida in. ij. ſicca in. iij. et valet contra neruorum de flegmate. Diuturnam tuſſim placat. E

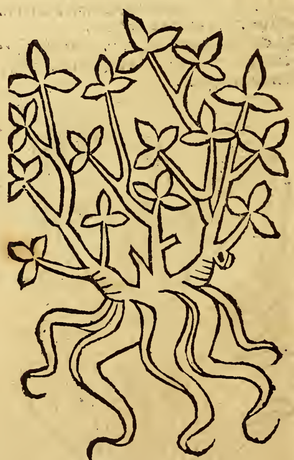

Capitulum.cccc.xiiii

Ris illirica. Iſidorus. yris illirica a ſi-
y militudine yris celeſtis nomen acce-
pit. Unde arcumen a latinis dr: eo q
flos eius varietate coloris in eundē arcū cele
ſtem imitet Illirica dr. qr in illirico plurima ē
et violentiſſima. Species eius folijs gladioli
ſimilibus radice aromatica: odoris boni.

Operationes

A ¶ Macer. yri dat flos nomē arbos ipſe ſuorū
Celeſtis ſimiles ſunt nempe coloribus yris.
Illiricam dicunt illam: quia plurima naſci
Fertur in illirico: yris eius ſicca valenſq
Dicit atq gradū: dant hunc in vtroq ſcdm:
Maior vis huius eſt in radicibus eius.
Has deſiccandas per fruſta rotunda ſecatas
Sic vt ſe partes non tangant inſere filo
Inq loco ſicco: fac ſuſpendatur in vmbra:
Vix aliter totum: poteris ſiccare per annum
Cum vino ſedant tuſſim: prebentq ſaporem.

Capitulum. ccccxv.

Dea. ydea ſcdm Diaſcoridē cap. de
y ydea ſm tranſlationē grecā. Folia ha
bet ſimilia myrthe q̄ amili longi ſunt.

Operationes

¶ Radix eius remordentis ſiue redargentis
virtutis eſt. ſanguinis fluorē ſiue quēlibet flu-
xum ſtringit. ¶ Ubi ſciendum q Diaſco. de
ydea facit duo capla. Unū qd incipit per. y. et
eſt illud qd ponit hic. z aliud ca. qd incipit ba
tus. z vna de ſpeciebus eius eſt idea p i. pro q
lege caplm. cccccij. ſuperius de R
¶ Galienus. xi. ſimpli. farma. cap. ydea. ydea
radix et guſtantibus quidem eſt acra. Emor-
rogias et fluxum ventris: necnon diſſinterias
et fluxum muliebrem quotquot talia ſanans
bibita et deforis appoſita.

Capitulum. ccccxvi.

Pericon vel ſcoparegia latine. Gre-
y ce ypericū vel biumi vel atticū. ara-
bice Irſaricon. Ex ſinonimis. yperi
con dr herba ſcti Iohānis. Herba q perfora
ta. Quidā etiā nominant eā coronā regiam.
Sera. li. aggre. ca. Inſaricon. Sunt quidā
q nomināt Kamepitheos pter ſimilitudinē
quā habet ſecū in odore reſine pini. Nam pi-
theos. i. pinus arbuſtum: eſt qd ydoneū eſt ad
accendendum ignē ſicut ligna. et habet folia
ſimilia rute. z longitudo eius ē circiter palmū
z color eius vergens ad rubedinē. z habet flo
rē ſubtilem albū ſimilem flori cheyri albo. et ſe
men eius eſt in cortice longū z rotundum. Et
magnitudo ſeminis eſt in quantitate ſeminis

ordei cū odore reſine pini. Naſcit̄ locis aſperꝫ
ꝛ domeſticis. Et vſus eius eſt ꝙ adminiſtrat̄
ſicut eſt. ita ꝙ nō ſumꝰ cōrenti ſemīe ſolo. Ga-
lie. viij. ſim. far. ca. ypericū. ſm̄ tranſlationem
arabicā ypericum calefacit et ſicca ſubtilium
partiū exiſtēs. Dyaſ. ca. ypericum. Eſt herba
colore ſubrufa folia ſimilia rute. habens ꝛ flo
rem tenuem flore viole ſimilē. ꝛ ſemē nigrū in
forma ordei odoris reſine. vires habet acriter
ſtringētes ꝛ mictuales. Paulus ca. de ypericō
ca. eſt ꝛ ſic. in. iij. gradu.

Operationes

A ¶ Galienꝰ. Mēſtrua ꝛ vrinas ꝓuocat. Opor
tet aūt totū ad h̄ aſſumere. ꝛ nō ſolū ſemen ſed
etiā fructū. Sed cū folijs applicatū viride ſit
ad cicatricē ducere poteſt. oīa vlcera queqꝫ
aduſtiōe facta ſunt ignis. ſiccū v̄o ſi appoſue-
ris: ſanabis. ꝛ laxa ꝛ putrida vlcera.

B ¶ Quidā v̄o ꝛ ſciaticis bibere id dant pulue-
rizatū et ſiccatū. et qñ ſit naſcale cū eo ꝓuocat
menſtrua. ꝛ qñ bibitur ꝓuocat vrinam.

C ¶ Et ſi bibitur ex ſemine eius cum vino curat
quartanā. Et quādo bibit̄ eodē modo ſexagī
ta diebus continuis curat ſciaticā. Eſt quan-
do ſit emplaſtrū cū folijs eius et ſemine. curat
combuſtionem ignis.

D ¶ Dyaſcorides. ypericū vrinā potatū ꝓuocat
et ventrē ſtringit. Itē folia et ſuccus eiꝰ mede
tur diſſenterie et ſanguinis effuſioni.

E ¶ Ramicem etiam curat. Herba fomēto im-
poſita ꝛ combuſta ſanat. Hec cauda caballi-
na dicitur ab aliquibꝫ. ꝛ deſiccatiua eſt forti-
ter ſine mordicatione.

F ¶ Ad plagas aūt magnas cathaplaſmatibꝫ
impoſita vtilis eſt: ꝛ glutinat neruos inciſos.
facit et ad eos q̄ ſanguinē vomūt.

G ¶ Et ad fluxum ſanguinis mulierū et ad diſ-
ſintericos ꝛ ad dyarriā: ꝛ ad oē reuma ven-
tris fortiſſimū adiutoriū eſt. ſi ipſa herba cum
aqua aut cū vino bibatur.

H ¶ Succus aūt eius fluxū ſanguinis de nari-
bus. et ventris fluxum cum vino auſtero po-
tui datur. febrientibus cum aqua.

I ¶ Paulus. Urinā ꝓuocat. Epar ꝛ renes mū-
dificat. femoꝝ dolores curat. Uulnera deſic-
cat. venenum ſuperat. Cathaplaſmatibus ce
leriter vulnera ſanat.

Capitulum. ccccxvij.

Y Sia. Pliniꝰ. yſia eſt apō grecos tra
dūtqꝫ ipam ꝛ typhen cū ſint de gene
re ad frumētū redire ſi piſte ſerantur
nec ꝑtinꝰ: ſꝫ anno tertio. zea ſemē eſt ex quo ſit
alica. granū eius in pila lignea tundit̄. vel la-

pidis duricia nobilius cōteritur. excuſſiſqꝫ in-
de tunicis iterū armamētis nudata cōciditur
medulla. Eſt zea q̄ degenerat in affrica. vn̄ ad
ulterinā ſit alica cuius ſpice latiores ac nigri
ſunt et breui ſtipula.

Operationes

¶ Iſaac. zizania naſcunt̄ int̄ triticū ſiccꝫ cor- A
ruptiſqꝫ tꝑibꝫ. vn̄ vim hn̄t acutā ꝛ venenoſam
et aliqñ mentē ꝑturbāt ꝛ inebriāt. Mixta ſul-
phuri vino ꝛ aceto ad impetiginē vel ſerpigi-
nē valēt. cocta aūt cū radicis cortice: vulneri-
bus iā putrefactis appoſita ſanāt ꝛ mūdificāt
valēt etiā ad apoſtemata diſſoluendū.

¶ Hiero. ſuper Mattheū. Inter triticū et zi B
zania quod nos loliū appellamus q̄diu her-
ba eſt, necdū calamus prouenit ad ſpicā grā-
dis ſimilitudo eſt. et in diſcernendo aut nul-
la aut perdifficilis diſtantia.

¶ Auic. zizania ſm̄ duas res ab hoībꝫ. dicit̄. C
Quidā eñ zizaniā vocāt granū ſile frumento
ex quo faciūt panē. ꝛ dicūt ꝙ zizania plurima
eſt. Alij v̄o rem q̄dā inebriantē malā que in
granis ꝓuenit. Melior eſt illa q̄ eſt leuis pon
deris. non vetus nec frangibilis: ſed viſcoſa
cū maſticat̄ declinās ad rubedinē. ꝛ in ipa eſt
ponticitas parua. ¶ Pli. lib. xxij. Infelix di- D
ctum eſt a Uirgilio lolium. hoc tñ mollitum

ex aceto coctū ⁊ impoſitū ſanat empetigines: eo celerius quo ſepius mutatū eſt. Medetur ⁊ podagre: ceteriſq; doloribus cum oximelle Curatio hec a ceteris differt. aceti ſextario vno dilui mellis. ℥. ij. iuſtum eſt. ita tēperatis ſextarijs tribus decocta farina lolij. ſextarijs duobus vſq; ad craſſitudinem calidumq; imponi ipm dolentibus membris. Eadem quoq; farina extrahit oſſa fracta.

Capitulum. ccccxviij.

Y Ringus. Pande. ca. lxiiij. Aſtaruticon arabice vel ſecacul. Grec. biomō. Latine vo centū capita vel yringus Non eſt autem affodillus vt quidam dixerit. ſed vocātur due plante. quarum vna eſt yringus: vt patet per Serapi. primo cap. Et alia ē vna alia herba que ſatis ſimilatur. Item Plinius poſt ſermonem de yringo ex his inq̄t: ſcilicet yringum candidum quem centum capita nominant: omnes effectus eoſdem cauſat. ⁊ radices in cibis grecorum recipiuntur ſiue crudis ſiue coctis: vt Dyaſcorides cap. de yringis. Preterea in antidotario virili ī quodam antidoto quod incipit. Antidotum quod facit epilenticis recipiantur et centum capita et affodilli: quare non ſunt idem.

Operationes

¶ Serapion lib. aggre. ca. Aſtaruticon: id ē centū capita. Alia eſt celeſtis coloris. et alia albi coloris. Sed q̄ eſt celeſtis coloris ē herba hn̄s ſtipitē durū ⁊ aſperū. et in ſūmitatib9 eius eſt flos glaucus ſimilis flori camomille. ⁊ aliquis ex floribꝫ habet colorē purpureū. et habet folia ſciſſa ⁊ capitella ſimilia ſtellis. ſed folia q̄ ſunt in ramis tendūt ad longitudinē. ⁊ habet velut pilos. A

¶ Et idē aucto. Galie. Traxit nomē ab eo ꝙ curat apoſtemata. qn̄ fit emplaſtꝝ deforis cū ea. aut ſuſpendit̄ ſup ipa. Uirt9 ei9 infrigidat ⁊ deſiccat nō fortiter: ⁊ maxime dū eſt recens. Sed centū capita albi coloris eſt yring9. Et eſt ſpecies ſpine. ⁊ ſumit̄ foliū eius cū ſale condītū in principio ſui augmēti. B

¶ Et folia eius ſūt folia aſpera aromatica in ſummitate qn̄ guſtant̄. Et in ſummitatibꝫ ei9 ſunt capitella rotūda ſicut ſunt ſtelle. et in circuitu eoꝝ ſunt ſpine. ⁊ ſtipes eius eſt durus et color eius capitelloꝝ eſt ſimilis colori oleandri. ⁊ fortaſſe aliqn̄ ſicut color iacincti. ⁊ habet radices longas nigras deforis: intus albas ī groſſitudine policis: boni odoris. naſcitur in locis arenoſis ⁊ aſperis. C

¶ Et idē auct. Galie. Uirt9 ei9 eſt cōpoſita. q2 infrigidat ⁊ reſoluit reſolutione pauca. D

¶ Paulus ca. de yringo. yringus ſecacul aut yringion: herba eſt ſpinoſa. radix ei9 cū aliq̄li aromaticitate comedit̄ ⁊ ꝯficiunt̄ cū melle et zuccaro radices p̄dicte ⁊ comeduntur. E

¶ Dyaſcorides. ca. de yringo. yringus aut yringion aut nux agreſtis: herba eſt ſpinoſa. folia eius in initio comeduntur et in ſale componuntur: que folia lata et aſpera ſunt guſtū aromatis habētia. Que cū creuerint ob rufū colorē hn̄t. cū multis virgis in quibꝫ ſūt capitella rotūda ſpinoſa. haſtā habēt durā ī giro: ⁊ qn̄q; albā ⁊ viridem cū colore iacincti. F

¶ Et radix eſt illi oblōga et nigra deforis. deintus alba aromate plena. naſcit̄ in locis lapidoſis ⁊ campis et littoribꝫ. Radix eius habet virtutē calefactiuam. G

¶ Auicenna li. ij. ca. ſecacul. Secacul eſt ca. i ij. ad humiditatem quandā tendens. et in ipo eſt leuitas. ⁊ virtus eius eſt ſicut virtus baucie yringue: ⁊ maxime radix eius cruda comeſta: curat gomorream. H

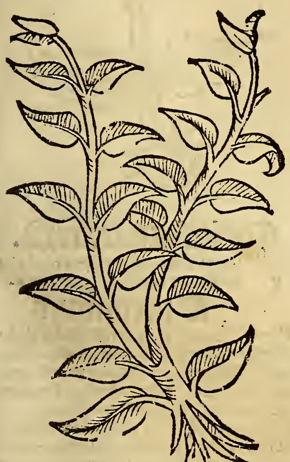
¶ Serapiō aucto. Diaſ. Folia hui9 plāte conferunt inflāmationi ſtomachi ⁊ apoſtematibꝫ oculi: ⁊ alijs apoſtematibꝫ calidis.

¶ Et quidā dicunt ꝙ flos huius herbe cuius color eſt purpureus: ſi bibatur cum aqua confert ſquinantie ⁊ epilentie que accidit infantibus. quando fit emplaſtrū cū ea humida con- I

fert apoſtematibus lumborum calidis.
C ¶ Et dicunt ꝙ ſi ille qui habet apoſtemata in lumbis ſuis: acceperit florem eius ſiccum cum manu eius ſiniſtra ⁊ poſuerit ſuper apoſtemata: ſedat pulſationē eorum.
D ¶ Et idem aucto. Dyaſ. Quādo bibitur ſuccus eius radicis qui eſt albi coloris prouocat vrinam ⁊ menſtrua. Diſſoluit torſiones et inflationes ſtomachi ⁊ quādo bibitur cū vino confert dolori epatis ⁊ morſibus venenatis. et quādo fit cum eis emplaſtrū: reſoluit exteriora apoſtemata. aut quādo ſuſpendit̄ ſup ipſa ſicut quidam putauerūt.
E ¶ Auicenna. Seculi habet virtutē baucie et excitat appetitū coitus. ⁊ loco eius ponit̄ buzyden ſiue buzeyden. qd inuenies in capi. lxxiij. ſuperius de. B.

Operationes.

¶ Semē eius cū folijs cathaplaſmatibus adhibitū duricies ⁊ tumores ſpargit. ⁊ liuores limpidat ſiccū ⁊ tritū p pipere miſceri poteſt. A
¶ Radix eius inutilis eſt. herba cum ſemine cataplaſmate facto. et impoſito ypopias tollit. et duros tumores ſpargit. ruborem facit corpori. B
Galie. viij. ſim. far. ca. ydropiper. ſm trāſlationem grecā. ydropiper vocatū quidem eſt ſic a locis in quibus naſcit̄. ⁊ ab eo quē habet guſtū ad ſimilitudinem piperis. eſt autē ca. ſed non quantū piper. q̄nimo viridis. hec herba cum fructu ⁊ cathaplaſmata ypopias. ⁊ ſcliratos humores aperit ⁊ dyaforat. C

Capitulum. cccclix.

Dropiper. i. piper montanū vel piperaſtrum. Dyaſco. ca. ydropiper ſm
y tranſlationem grecam naſcitur locis humidis: cuius virga eſt nodoſa. in quibus nodis naſcuntur folia que nodos intra ſe ⁊ gradus habent. huius fo. mentaſtro ſimilia ſunt ſ3 maiora ⁊ molliora et albidiora guſtu acerrima ſicut piper. ſed non talis odoris. cuius ſemen in ipſius virgis minutū exiſtit et ſpiſſum ſicut botrus.

Capitulum. cccclx.

Aguirialis vel ſtellaria latine. grece aſterion vel aſter acticus vel bubonium.
y Pli. ca. Aſterion. naſcitur intra petras et loca aſpera. Hec herba nocte tanq̄ ſtella in celo lucet adeo vt eam videntes ignorantes putent ſe fantaſma videre a paſtoribus maxime videtur. ¶ Paulus capi. Aſter vel aſterion. eſt quedam herba radiata vt ſtella. folijs oblongis duobus aut tribus in acumine capitella ſtelle modo radiata.

Operationes.

A ¶ Gal. vi. ſim. far. ca. aſter acticus ſiue ynguinal. Alij boboniū vocāt: qđ nō ſolū ſupplaſmatū ſed etiā ꝓpinatū credit bubones ſanare. hʒ aūt qđ dyaforeticū. hʒ etiā nō minus refrigeratiuū q̇d ⁊ repcuſſiuū: vt mixte ſit potētie ſicut roſa. nō tamē ſic ſtipticat.

B ¶ Et idem eodē lib. magis infra ca. bubonīū ſiue aſter actic9: ſiue inguinalis noīatus eſt: ex eo ꝙ creditur ꝯferre bubonibꝫ tā cathaplaſmatum ꝙ̄ aſſumptum.

C ¶ Eſt autē mediocriter dyaforeticū: eo ꝙ mediocriter eſt ca. ⁊ neqꝫ vehementer neqꝫ intenſe deſiccat. maxime autē cū adhuc tenerum eſt et recens dictum eſt prius.

Capitulum. ccccxxj.

Y Poquiſtidos. i. ſuccus ei9 qđ orit ad pedē roſe canine vl' barbe hircie. Pro quo lege cap. clxij. ſupi9 de E.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Strīgit em̄ vehemētiſſime. vn̄ vētrꝫ ꝓfluū ⁊ ſanguis abūdantiā reprimit ſine mora.

B ¶ Sūt aūt due ſpēs. Una eſt flaua. i. ſubruſa ⁊ alia alba. q̄s greci ypoq̇ſtidos vocāt: eo ꝙ in radice herbe dicte naſcat: vt apparet ſiſr in caplo Edera arborea. Cui9 ſuccus exprimitur ⁊ reponit valet ad eadē ad que liciū et acacia. Paulus. Fri. ⁊ eſt ⁊ ſic. in. iij. gra.

Capitulum. ccccxxij.

Y Pogloſſos. i. lingua eq̇ ⁊ vocat alio noīe mirta agreſtis.

Operationes

¶ Dyaſ. Frutex eſt mirte agreſtꝫ ſilis. folia habēs minuta: ⁊ comā ſpinoſam. q̄ folia in ſūmitate ſūt ſicut lingua cū ramulis mioribꝫ circa eadē fo. hāc ꝓhibēt multi collo ligatā: dolorē capitis tollere. Malaginātibꝫ miſcetur.

¶ Pla. ypogloſſā dicūt alexandrinā. folia hʒ oximirſino ſilia. ſʒ maiora ⁊ albidiora ⁊ molliora. Semē i medio folioꝝ ei ſanguineū eſt: et tanꝙ̄ cicer. virgas duobꝫ palmis. aut modicū plus hʒ lōgas. radiceſqꝫ ſilēs mirſine: ſed maiores odoratas molles ac rubeas.

¶ Naſcitur autem in locis montuoſis. virtus eius radicis tm̄ exiſtit que cum vino dulci bibita diu parturiētibus ſubuenit. Stranguirioſis etiam medicinaliter proficit. et ſanguinem per vrinam deponit.

¶ Pli. lib. xxvij. ypogloſſa habet folia ſiluestrꝫ mirti. figura ꝯcaua ⁊ ſpinoſa. ⁊ ceu linguas in his folio paruo exeunte de folijs.

Capitulum. ccccxxiij.

Zparagus ſiue aſparag⁹ latine ꝛ grece ⁊ Ara. nalion vel balion. Serap. li. ag⁊ gre. ca. nalion auc. Gal'. i. zparag⁹. vir⁊tus ei⁹ eſt q̄ deſiccat ſꝫ nō hꝫ frigiditatem neqꝫ caliditatē. ꝛ abſtergit ꝛ apit opilationē epatꝭ et renum. et proprie ſemen et radix.

Operationes

¶ Sera. zparag⁹ curat dolorē dentiū. q2 ſic⁊cat ſine calefactione et infrigidatione.

¶ Et idē auct. Dyaſ. Qn̄ elixatꝰ vna ebulatōe et comeditꝰ. mollit ventrē ꝛ pūocat vrinā.

¶ Et qn̄ coquitꝰ radix ei⁹ ꝛ bibitꝰ decoctio ipſi⁹ ꝯfert ſtrāguirie ꝛ yctericie ꝛ ſciatice.

¶ Et qn̄ coquitꝰ in vino cōfert decoctio eius morſui rutele. ¶ Et qn̄ ex decoctōe eius fit col⁊lutio oris confert dolori dentiū. ꝛ ſemen eius quando bibitꝰ facit operationes radicis.

¶ Et dicitur ꝙ elixatura eius occidit canes. ꝛ dicunt aliqui ꝙ quando cornua arietum ſepeliuntur in terra naſcuntur inde ſparagi.

¶ Et idem aucto. Aben meſ. proprietas eſt re⁊mouere dolorē lumboꝝ qui fit a flegmate ꝛ vē⁊toſitate: ꝛ dolorē colice. quia mollit ventrem. et ſi homo vtitur eo multū facit nauſeam.

¶ Galienus. ij. de cibis ca. de zparago ait: ꝙ ſunt diuretici modicum habentes nutrimenti et non bene digeruntur.

¶ Et idē. vi. ſim. far. ca. zparagus eſt abſterſiue virtutis: nō tn̄ calefacit manifeſte: neqꝫ infri⁊gidat. Et ideo tam renū qꝫ epatis de opilati⁊uus eſt: ꝛ magꝭ radices ꝛ ſemīa qꝫ herba. qm̄ etiā ſanat dolorē dentiū. qm̄ ſine calefactione deſiccat, quorum egent maxime dentes.

Capitulum. cccccxxiiij.

Zeduar. Auicenna. zeduar melior eſt il⁊la q̄ cū napello creſcit. et eius vicinitas plantā napelli debilitat.

Operationes.

¶ Eſt autem tyriaca venenorum omniū vipe⁊ri et napelli ꝛ aliorum. A

¶ Raſi. zirumbet: id eſt zeduaria. ca. eſt et ſic. ventoſitatem diſſoluit. B

¶ Cōſtantin⁹ in lib. graduū. zeduar ca. eſt i. iij. C ſic. in p̄mo valet ꝯ venena: ꝛ morſus reptiliū. ſtomachū curat ꝛ ꝯfortat: appetitum excitat. Putorē oris amputat: ſi poſt alia accipiatꝰ.

¶ Plateari⁹. zeduar ca. eſt in. iij. gra. ſic. in. ij. D Vinum decoctiōis eius contra frigidam tuſſim valet. et contra dolorem ſtomachi ꝛ inte⁊ſtinorum ex frigiditate ꝛ ventoſitate.

¶ Salſamentum ex eo factum et rore mari⁊no et pane aſſo ꝛ aceto appetitū excitat. Sup⁊poſitorium ex eo et trifera matricem calefacit et mundificat. E

F ¶ Pandecta ca.dccxij.zedoaria latine. Grece zerumbet. Radix eſt cuiuſdã herbe in tranſ marinis partib9 iuẽta ca.eſt ꝟtutis ⁊ viſcide.
G ¶ Uñ lũbricos occidit:ructum facit:⁊ ſtomacho aptũ.cui9 dolorẽ antiquũ ieiune ſumptũ
H maſticatiõe tollit. ¶ Paulus ca.de zedoaria. ca:eſt in.iij.gra.ſic.in.ij.radix ei9 cuiuſdã herbe q̃ p.x.annos ſeruat. Uinũ decoctiõis eius ꝯtra tuſſim fri.facit.⁊ ꝯtra dolorẽ ſtomachi ⁊ inteſtinoꝝ ex vẽtoſitate vł fri.ſuppoſitoriũ fa
I ctũ ex eo facit:vt ſup̃ dictũ eſt. ¶ Sera.li.ag. ca.zerumbet.i.zeduaria.⁊ ſũt radices rotunde ſĩles in ſapore ⁊ colore zinziberi ⁊ affertur de
K ſeni. ¶ Aben meſ.Eſt.ca.⁊ ſic.in.ij.g̃.⁊ impin
L guat impinguatiõe ꝯuenienti. ¶ Et dixit Bedigoras. Confert morſui venenoſorum.
M ¶ Auicẽ.de virib9 cordis dicit q̈ eſt ca.et ſic. in.iij.gra.⁊ habet confortare cor.

Capitulum.cccccxxv.

Inziber latine. Ara.zinziber d̃r tengibel. Sera.li.aggre.ca.tengibel. aucto. Dyaſ. Eſt arbuſtũ quod repit̃ in terris arabũ.⁊ hoĩes illi9 terre vtunt̃ folijs ei9 in multis reb9:ſicut vtimur ruta in cibis ⁊ potibus ⁊ decoctiõibus et alijs.⁊ radices ei9 ſũt parue:ſicut radices ciperi.q̃rum color verſus albedinẽ declinat. et ſunt ſicut mucilare. et in ſapore eaꝝ eſt delectabilitas.⁊ ſĩlitudo ſaporis piperis.et habẽt bonũ odorẽ. ⁊ oportet q̈ eligant̃ ille que non ſunt pforate. Et quidam ſunt qui cõdiũt zinziber cũ melle ⁊ quidã cum rob. Et quidã cũ aqua ⁊ ſale. ⁊ hoc ne putreſcat.⁊ ſic ponũt in terreis vaſculis vt deportetur ad partes romanoꝝ.⁊ eſt cõueniens in cibis:⁊ comedit̃ in piſcib9 ⁊ ſale.

¶ Galie.vi.ſim.far.ca.de zinzibere ſm tranſlationem grecã. Radix huius plante defertur ad nos ab india.et eſt illud in quo eſt iuuamẽtum. Et virtus eius eſt calefactiua caliditate forti cũ humiditate propter hoc accidit ei q̈ corroditur et putreſit cito. quoniam in eo eſt humiditas ſuperflua.

Operationes.

¶ Paulus cap̃.de zinzibere. zinziber eſt ca. in A
iij.gradu.hu.in primo. Uinũ decoctiõis eius et ficuũ ſicca ⁊ paſſularũ valet ad frigidã tuſſim ⁊ ſpiritualiũ frigiditatẽ. Si etiam puluis eius in ficubus ponat̃:⁊ ſic comedatur.
¶ Puluis ei9 ĩ cibis ꝯfect9 ⁊ ex bibit9 ſincopi B
ſantib9 ꝯfert.p bienniũ ſeruat̃. Et ẽ domeſticũ ⁊ ſilueſtre. Domeſticũ ẽ qḋ karopos colore:ſapore vehemẽti acuto ſolide ſube. domeſticũ ꝟo ſubalbidũ acutũ hꝫ ſaporẽ:ſed nõ adeo vehemẽtẽ:nec ſubſtãtiã adeo ſolidã. Uñ cũ frangunt̃ ptes ſibi coherẽt q̈buſdã ramuſcul'. In ſilueſtri ꝟo raro vel nunq̃ ſic inuenit̃.
¶ Auicẽn.zinziber ſimile eſt piperi in naturis C
ſuis:ſed nõ eſt in eo illius ſubtilitas. et accidit ei vt corrodat̃ ꝓpter humiditatẽ ſuã ſupfluam ꝓpter hoc etiã ⁊ ꝓpter ſpiſſitudinẽ ſuã calefactio eius durabilior eſt calefactione piperis. Eſt aũt ca.in fine tertij.⁊ ſic.in.ij.
¶ Iſaac.zinziber ca.eſt in.iij.g̃. hũiditatẽ ha D
bet:ꝫ ſenſui nõ appet.hec teſtificat̃ q̈ putredini ꝯparat9 eſt. Util' ẽ frigidos ſtomachos habẽtib9.ventrẽ ſoluit.hũiditatẽ deſiccat.digeſtiuã virtutẽ adiuuat.ventrẽ humectat.
¶ Et Raſi. zinziber ca.eſt ⁊ hu. Cibũ digerit ⁊ E
ventrẽ mouet. Stomacho ⁊ epati frigidis cõfert:⁊ oculis ex humiditate obſcuris.
¶ Conſtantin9.zinziber ventrẽ humidũ facit F
ij.ʒ.de eo.⁊.ij.ʒ.zuccare cũ calida aqua accepta viſcoſos humores purgant.
¶ Conditum libidinẽ augmentat.ſtomachũ G
calefacit. Cibum digerit. Supfluam humiditatẽ ſtomachi de fructibus deſiccat.p quo piper albũ ⁊ longum poni debet.
¶ Macer.zinziber atq̃ piper eq̃lia nã medici H
ne. Dicũt hac cauſa taceo de virib9 huius:

Capitulum.cccccxxvi.

Capitulum.cccccxxvij.

ZIrumb ſiue zirũbet arabice. Grece cir/
cũquinere vel cauch. Sera.li.ag. cap̃.
zirumb. zirumb eſt ex ſpeciebꝫ odoriferꝫ.
et ꝓpter h̃ admiſcet̃ in ↄfectionibꝫ aromaticis.
Et idẽ auc. Gal. Eſt ca. ꝛ ſic. ꝓpe tertiũ gradũ.
et eſt in ꝟtute ſua ſilr̃ caſſie lignee ꝛ cubebe. Et
idem aucto. Conſodonij. Si nõ habes cyna/
momũ pone ꝓ zirumb. Et idem aucto. Iſaac
eben arã. zirumb eſt arbor magna q̃ naſcitur
in monte lubue. i. in oriente, nullũ faciẽs fru/
ctũ: hñs folia lõga. q̄ꝝ color eſt inter frigidita/
tem et citrinitatẽ ſimilia folijs ſalicis.

Operationes

¶ Iſaac. Reſoluit ꝛ ſtrigit vẽtrẽ. ¶ Et idẽ au A
cto. Meſarugie. Uirt⁹ ei⁹ eſt ſicut virt⁹ nucis B
muſcate, verũtamẽ eſt ſubtilior ea. ¶ Et q̃ñ fit C
ſternutatoriũ cũ eo ꝛ oleo violacco ↄuenit do
lori capitis frigido ꝛ hũido. ¶ Et ↄuenit ſto/ D
macho et epati, ꝓpter ſuã aromaticitatẽ.

z Irnabũ. Pand. ca. dccxvij. zirnabũ
eſt arbor mag̃ nõ fructificãs in monte
libano deſeni. cui⁹ virgulta ſunt gua
rotũde figure. hñs paruã groſſitiẽ calami: cũ
q̃ ſcribit̃. nigra ad citrinitatẽ declinãtia q̃ non
hñt multũ ſaporẽ: neqꝫ odorẽ. ꝛ modicũ quod
hñt de odore eſt odor citri. Eſt ꝛ eius virtus
nucis muſcate. ꝛ eſt ſubtilior parumper.:

Capitulum.cccccxxviij.

ZInirmon. Dyaſ. ſ̃m tranſlationẽ gre/
cam. naſcit̃ in mõte anamon. virgas hꝫ
ſiles apio ꝛ ramos plimos. et fol. ſimi/
lia, ei lata ſuper terram ſpanſa. fortiora ꝛ pin/

guiora ꝛ odorata cũ viſcitudie coloꝛ eſt melli/
nus.ꝛ ſũt ei capitella aneto ſilĩa.ꝛ ſemẽ obro/
tundũ ſil'e cauliculo:nigrũ viſcidum ꝛ myrrhe
habẽs odorẽ. Radix eiꝰ viſcida eſt ꝛ odorata
ꝛ mollis ſuccũ plurimũ hñs ꝛ fauces mordẽs
Coꝛiũ eſt illi a foris nigrũ : ꝛ intus viride aut
ſubalbidũ.naſcit̃ in locis aſperis ꝛ humectis.
virtus eſt radici eiꝰ ꝛ ſemini ꝛ herbe ca.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Eiꝰ folia in ſale cõponunt̃ . ventrem
B ſtringũt. ¶ Radix eiꝰ venenis occurrit tuſſien
C tibꝫ ꝛ oꝛtonoicis vrinã ꝓuocat. ¶ Folia eiꝰ ca
thaplaſmatibꝫ adhibita tumores ꝛ duricies
D ſpargũt. ¶ Radix eiꝰ ſilr̃ facere põt. ſemẽ eius
E vrinã ꝓuocat. ¶ Nefreticis ꝛ ſpleneticis ꝛ do
loꝛi veſice maximũ pſidiũ eſt. menſtruis impe/
F perat. ¶ Secundinas expellit.

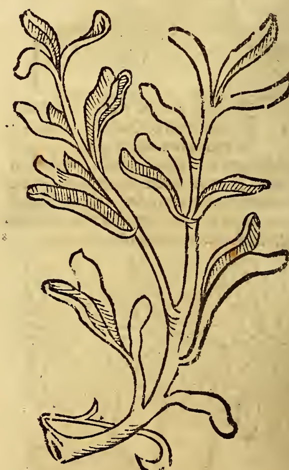

Capitulum.ccccxxix.

Ua ſiue muza grece. Ex ſinonomis:
ȝ Muza eſt fructus paradiſi: vt dicũt
quidam. in quo comedẽdo peccauit
adam. Sed aliꝫ verius dicũt ꝙ peccauit in fi
cu. Fertur autem muza creſcere in babylonia
alio quoqꝫ noĩe muza eſt opiata. Iſaac. Mu
za eſt calida in medio primi gradus. et humi/
da in fine ipſius.

Operationes

¶ Iſaac. Muza cerebrũ humectat et ventrẽ: A
pectoꝛis ꝛ pulmonis ledit aſperitatẽ. Eſt autẽ
nutrimẽti multi ꝛ groſſi. Que aſſueta generat
ſtomachi grauitatẽ: ac ſplenis ꝛ epatis opila/
tionẽ. Unde qui eã mãducãt poſt eius come/
ſtionẽ zinziber conditũ vel oximel accipiant: ſi
tamen frigide nature ſunt.
¶ Auicenna. Muza nota eſt. nutrit velociter B
ac lenificatiua eſt. ¶ Multitudo eius generat C
opilationes. ꝛ addit in colera ac flegmate ꝑm
complexiones. ¶ Cõfert aduſtioni ignis gut D
turis ac pectoꝛis. ¶ Stomacho quidem con E
ueniens: ſed multitudo eius valde grauis eſt.
Augmentum in ſpermate facit: et vrinã pro/
uocat.

Capitulum.ccccxxx.

Uccarum. Actoꝛ. zuccara ꝛ candi (vt
ȝ fertur) vltra mare vel in Hiſpania oꝛ
tũ habẽt ex cannis que zuccarine co/
gnoĩant̃. Orit̃ enĩ zuccara intra cannã ſicut
medulla intra ſambucũ vel arundinẽ. ¶ Se/
ra. li. ag. ca. zuccarꝫ: auct. Halie. ꝓma eiꝰ virtꝰ
eſt que ſiccat. Scḋa que abſtergit et reſoluit.

Et dixit Galienus de ingenio sanitatis ꝙ in
greditur in medicinis que operiunt opilatio-
nes: ꝛ abſtergunt et mũdificant vias: ꝛ eſt lon
ginquum a nocumẽto ſtomachi. ꝛ ab eo ꝙ fa
cit ſitim ſicut mel. et efficitur p expreſſionẽ can
narum. et ſuccus earum coagulatus vocatur
zuccarum. Et idem auctoritate Dyaſcoridis.
Eſt ſimiliter zuccarum ſpecies que eſt ex ſpe-
ciebus mellis. et vocatur mel cãne. et eſt illud
zuccarum qđ eſt ita pingue qđ nõ induratur:
ſed remonet liquidũ ad modum mellis. et cũ
plus moratur dureſcit. cuius ſubſtantia coa-
gulatur ſup cannas in India ꝛ Arabia. ꝛ cũ
plus moratur dureſcit. cuius ſubſtantia indu
rata ſimilatur ſubſtãtie ſalis. et frangitur ſub
dentibꝰ ſicut ſal. et vocatur ſal indum.

Operationes

¶ Serapion. zuccarum indum quando reſol
uitur et bibitur: ſoluit ventrem. et eſt bonũ ſto
macho. Cõfert dolori veſice et renũ. et abſter-
git obſcuritatem viſus.
¶ Idẽ auctoritate Aben Meſua y. Eſt cali-
dum in principio ſecundi gradus. et humidũ
in medio primi. et tale zuccarum ſic coagula-
tum ſuper cannam eſt quod affertur ab egen
ſm fruſta ſimilia fruſta ſalis.
¶ Et eſt etiã zuccarũ tabarzet: id eſt de regiõe
illa qua fit zuccaꝝ albũ purũ ꝛ bene coctũ: qđ
nõ mollificatᷣ ſicut ſal armeni.
¶ Eſt ſimiliter zuccarũ aluzar ſm Auicẽ. li-
bro. ij. capitulo de zuccaro. zuccarum aluzar ꝛ
eſt ros cadens ſup abuſam. et ſunt ſicut fruſta
ſalis. et in ipſo eſt ponticitas et amaritudo cũ
abſterſione et reſolutione. acuit viſum ꝛ ꝯfert
renibꝰ et veſice.
¶ Et eſt aliud zuccarum amarum qđ colligitᷣ
in planta bauſer.
¶ Paulus ca. de zuccaro. zuccaꝝ eſt calidũ et
humidũ in pmo gdu. virtutẽ habet nutriendi
et infrigidãdi ꝛ relaxãdi. cõtra dolorẽ oculoꝝ
diſtemperetᷣ zuccaꝝ cũ lacte mulieris: ꝛ diſtilla
tur in oculo. probatum eſt.
¶ Auicẽna li. ij. ca. de zuccaro. zuccarũ eſt ve-
hementioris lenificatiõis: et ſedat inflationẽ. et
cũ oleo amigdalino cõuenit colice.
¶ Serap. Penidie ſũt ca. ꝛ hu. in primo gra.
Molliunt ventrẽ. ꝛ ſunt groſſiores zuccaro.
¶ Dyaſcorides. Ex zuccaro cõficiuntur peni
die. quarum virtus frigida eſt et humida. Ar
teriarum aſperitatem comeſte leniunt. Oris
et gutturis amaritudinem et fellis temperãt.
Sicce tuſſientes humectant.
¶ Conſtantinus in pantegni. zuccarũ tempe-
ratum: ſed tamen aliqualiter calidum. Huius
actio melli vicinatur. Cum farina coctum in-
digeſtiuum eſt. Cum oleo amigdalino nutri-
tiuum. Sed epatis conſtipationem facit ꝛ in
renibus lapides.
¶ Ex libro de naturis reꝝ. zuccara ca. ꝛ humi.
Sunt aũt canne in partibꝰ Hiſpanie. q̃ cum
mature fuerint radicibus euelluntur. earum-
qꝫ ſummitates ad menſurã duarum palmaꝝ
abſciſe ad ſpeciem germinis terre infiguntur.
Reliquũ ꝟo cannaꝝ per fruſta ſciſſum terunt
et liquorem in vaſis recipiunt ac bulliunt: cũ
totus in ſpumã tranſire videtur. exhauritur ꝛ
in vaſis reponitur. paleaqꝫ cooperitur et ſup
aſpergitur. Citrinum autem remanet: ꝛ mul-
to calidius eſt. et ob hoc in acutis poni nõ de
bet. Album ꝟo frigidius eſt et laudabilius. et
contra dolorem pectoris valet.

Hec de herbis ꝛ arboribꝰ ꝛ que ex his
ad vſum medicine cõcurrũt ſufficiant.

Sequuntur alii tractatus.

Primus de animalibus

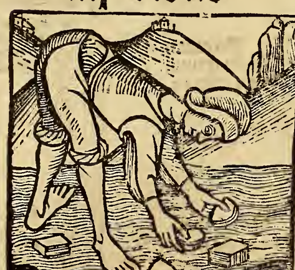
Secundus de auibus

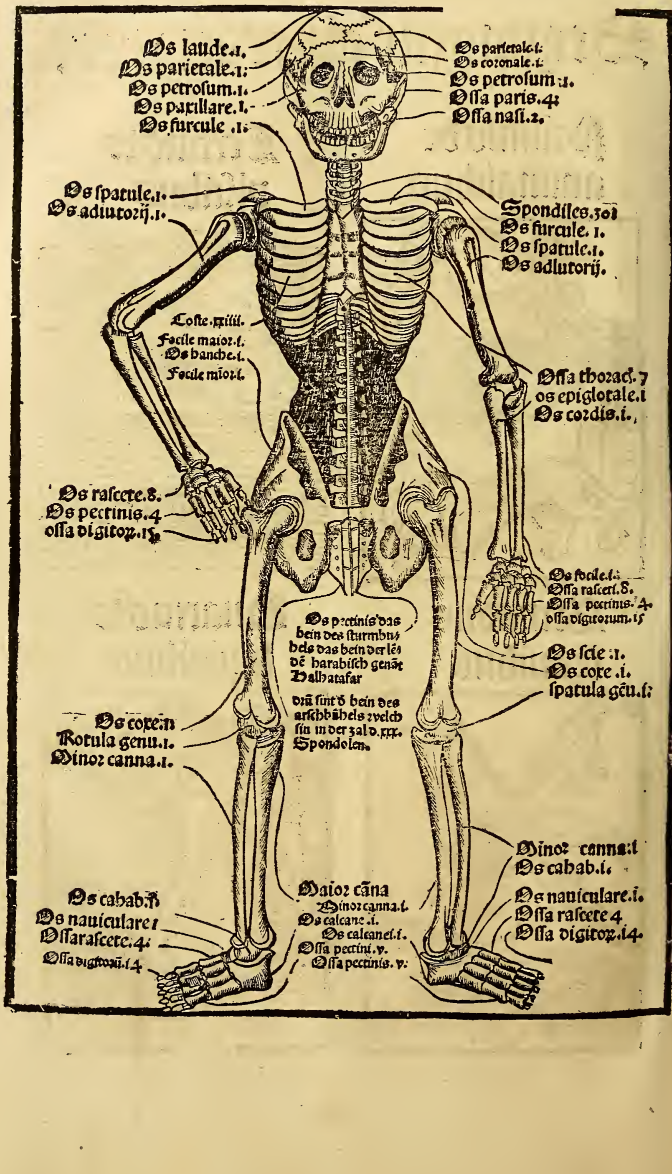
Tertius de piſcibus

Quartus de lapidibus

Homo natus de muliere breui viuens tempore.

Prologus in tractatum De animalibus

Quoniã in prioribus diuino nobis aſſiſtente
auxilio .primuz preſentis operis tractatum de
herbis videlicet .et qualiter ad medicinam ad
miniculantur breuiter expediuim9. Reſtat nũc
eiuſdem interueniente auxilio vt ad ſecundum
tractatũ: qui de animalibus erit aciem noſtre
mentiꝫ vertamus.. in quo quidẽ(dum ſumma
dei bonitas vt ſperamus haud deerit) natu/
ras cõplexioneſ ꝗ: et ſi quid medicine ſubſerui
unt animalium: vitã in terris agentiũ explicare
curabimus. Quia autem inter omnia anima/
lia digniſſimũ: nobiliſſimum: ꝑfectiſſimuz: nec
non a deo dilectiſſimum eſt homo. Primo lo
co de hominis natura: eius complexiõe atq̃
virtute dicamus.

Capitulum .j.

Homo. Iſidorus. Formauit eã go(ſi
cut ſcp̃tũ eſt) dñs hominem in agro
damaſceno de limo terre q̃ntum ad
corpus Unde et adam interpretatur
terra rubea ſiue terrenus. Erat cor/
pus illud immortale non de conditione natu/
re ſed de beneficio gratie. Nam eius immorta
litas erat ſuſtentanda ꝑ eſum ligni vite. Erat
itaq̃ potens nõ mori ſi non peccaret .quia de
ligno vite ſuſtentaret̃ .et potens mori ſi pecca/
ret: quia ligno vite priuaret̃: ſicut et factum eſt
Iſidorus in libro ethymologiarum .xi. Corpus
dictum eſt eo ꝙ corruptũ perit. ſolubile enim
atq̃ mortale eſt: et aliquando ſoluendum. Ca
ro autẽ a creando eſt appellata. Caro autẽ ex
quattuor elementis cõpacta eſt. Naz terra in
carne eſt. Aer in anhelitu. Humor in ſangui/
ne. Ignis in calore vitali. Habẽt in nobis ele/
menta ſuã queq̃z partẽ. cui quid debetur com
page reſoluta. Uitrubius in libro tertio de ar/
chitectura. Corpus hominis ita natura com
poſuit: vt os capitꝫ a mento ad ſummam frõn
tem et radices ymas capilli eſſet decime partꝫ
Item manus palma ab articulo ad extremuz
medium digitum tantundem. Ipſius aũt oris
altitudinis tertia pars eſt ab ymo mento ad
ymas naris. Naſum ab ymis naribus ad finẽ
medium ſuperciliorũ tantundẽ: ab eorum autẽ
fine ad ymas radices capillorũ frõs efficitur
Reliqua quoq̃ membra ſuas habẽt cõmenſu
rationes et ꝓportiones quib9 etiam antiqui pi
ctores ⁊ ſtatuarij nobiles vſi magnas laudes
ſunt aſſecuti. Corporis autẽ centrũ naturali/
ter eſt vmbilicus. Naz ſi homo collocatus ſu
erit ſupinus manibus et pedib9 panſis circini/
q̃z centrũ in eius vmbilico collocatã circũagẽ
do rotũdationẽ vtrarũq̃z manuũ et pedum di
giti tangent̃. Item quadrata deſignatio in eo
inuenitur. Nam ſi a pedibus ymis ad ſummũ
caput menſurauerís: inuenitur eadem latitu/
do vti et altitudo: Ex yſagogis hypocratis.
Corpus quidẽ homĩs in tres partes genera/
les diuidit̃ .ſcilicet caput: pectus et pedes. In
particulas autẽ multas. Specialiter autẽ cõ/
ſtat de venis et arterijs et neruis et oſſibus car
tilaginibus adipibus ⁊ ceteris ſpiritibus.
¶ Notandũ ꝙ omnia corpis oſſa ſunt .ccxli.
Septẽ capitis .iiij. paria .xiiij. maxillaria den/
tiũ eius .xvi. vnum pali. duo menti dentiũ ſuo/
rum .xvi. Spondiles .xxiiij. Coxarum .ij. Ani
ij. Coſte .xxiiij. Teneritudinum octo. Spa/
tularum duo. Inferiorũ duo. Pectinis in ma
nibus .viij. digitorꝫ .xix. Ancharũ duo Calca
neorũ duo. Nauicularꝫ duo. Raſce pedum .x.
digitorꝫ .xxx. Ex yſagogꝫ hypocritꝫ. ¶ Sũt au
tem in humano corpe oſſa .ccxxiiij. In capite.
vi. In facie viij. Dentes plerunq̃z .xxxij: Spõ
dilia .i. oſſa ſpine: xxiiij. Juguli .ij. Uertebraruz
ij. Femorum .ij. Pale .ij. Pectoris .i. Laterum.
xxiiij. Cubitorũ et radiorum .iiij. Carpon .xij.
Metacapon .viij. Digitorũ manuũ .xxx. Cox
arũ .ij. Femorũ .ij. Uertebrarũ .ij. Geniculoruz.
ij. Cruriũ radij .iiij. Plantarꝫ .lxv. Calcanei ij.
Aſtranguli .ij. Digitorũ pedũ: xxx. ⁊c.
¶ Conſtantinus. Membra diuidunt̃ prout
ſingula fecit natura ꝓprijs actionibus ꝯueniẽ
tia. Actiones eñ ſunt tres. ſcꝫ Anĩalis. Spi/
ritualis. Naturalis. quib9 ſimilia ſunt inſtru/
menta corpis Unde membra virtutem anima
lem ſequentia vocantur animata. Spiritua/
lem ſpiritualia. Naturalem naturalia. Anĩa/
mata membra fecit deus in omnibus animali
bus ꝓpter ſenſus et volũtarios motus. In ho
mine vero et ꝓpter hoc et ꝓpter intellectum ⁊ ra
tionẽ ea fecit: vt cerebꝫ: oculos: nares: articu/
los: linguam: neruos atq̃z lacertos.
¶ Membra ſpiritualia facta ſunt propter ſpi
racula flatus et caloris naturalis conſeruan/
tias: vt ſunt pectus et eius panniculi: cor ⁊ pul
mo cum cannalib9 ſuis. fauces et dyatragma
et arterie. ¶ Membra naturalia bipartita ſũt
quedam enim ſunt nutritiua: quedam genera
tiua. Nutritiua ſunt que mittunt cibum in ſub
ſtantiam membrorum totius corpis. Omnia
enim humana et beſtialia corpa cõſumuntur
ab aere et naturali calore. Ideo neceſſe eſt vt
ad conſeruantiã et integritatẽ conſumptio ci/
bus reparetur. Itaq̃z nutritiua ſunt os: dẽtes
ſtomachus: inteſtina: epar: ſplen: fel: renes: ve/

ſica:vene. Generatiua vero facta ſunt vt ſpe/
cificarentur generalia et indiuiduarentur ſpe/
cificata. Nā quoniā oīa indiuidua naturalit̄
ↄſumunt̄: neceſſe eſt vt per genitalia reparent̄
que ſunt matrix vl' vulua. Uirga teſticuli ⁊ va
ſa ſpermatis. Horum autem trium generū ſcꝫ
aīatorū ſpiritualū et naturalū membrorū ſin
gula hn̄t vnū principale membrū: cuius cauſa
facta ſunt alia. Mēbra ſcḋo ↄſilia (ſicut dictū
eſt ſupra) ſunt partes toti: totū q̄ꝫ parti aſſimi
lantia. Sūt aūt ſeptē. Primū ſcꝫ oſſa. Scḋm
cartilago: cor: nerui: ligamen. Tertium vene.
Quartū arterie. Quintū caro: glandes: pin/
guedo. Sextū cutes et pellicule. Septimum
pili et vngule. Oſſa itaq̄ꝫ ſunt purior et ſiccior
corpis pars. Ex li. de na. rerū. Sicut in parie/
te luteo pali ipām parietē tenēt ne penitus ob/
ruatur: ſic oſſa carnē fragilē ſtipāt ne ſua mol
licie corpus in vnū improbe conuoluat̄. Etiaꝫ
multa hic eſſent dicenda de vnoquoq̄ꝫ mem/
bro: que cauſa breuitatis dimitto.

Operationes

A ¶ Auicenna in ſcḋo canone. Saliua homīs
ieiuni ſcorpiōes interficit. Cū eadē ⁊ campho
ra fricat̄ impetigo. Eadeꝫ quoq̄ꝫ cum diſtilla/
tur in aurē vermib⁹ leſam eos interficit et ſta/
B tim educit. ¶ Sordicies auris hoīs confert
emigranee et pannaricio. Et linitur ſup̱ fiſſu/
C ras labū. ¶ Capilli quoq̄ꝫ et dētes et oſſa ho
minis cōbuſta et alia plura de homī medici/
D nalia ſunt. ¶ Item vrina hoīs abſtergit ſca/
biē vlceroſam et pruritū, p̄hibet q̄ꝫ ſerpiginē ⁊
impetiginē. Eadem in vaſe eneo cum melle co
cta abſtergit albuginē oculi: et cōfert palpita
tioni. Confert etiā yctericie: et p̄prie cum aqua
mellis et aqua ciceris. Fex eiuſdem vrine ſanat
E heriſipilā ſm qḋ dicitur. ¶ Et vrina infantis
abſtergit morpheā et pannū. Eadē quoq̄ꝫ bi/
bita cōfert difficultati anhelitus ⁊ dilationi.
Item vrina hoīs p̄ ceteris vrinis eſt magꝫ ab
ſterſiua. ponitur enim cum cinere vitis ſup̱ lo
F cum fluxus ſanguinis et ſiſtit̄. ¶ Confert etiā
morſui vipere bibita: omniq̄ꝫ morſui ⁊ punctu
re valet. et que ex ea antiqua eſt. confert vene/
G nis oībus et lepori marino. ¶ Alia quoq̄ꝫ plu
ra medicinalia operatur. Sperma hominis
p̄prie cōpetit empetigini: et ſedat dolorem po/
dagre. Dicit̄ etiā q̄ abſtergit morpheam
H ¶ Sterc⁹ hoīs calidū ſedat heriſipilā vt dicit̄
et forſitan ſordiciei confert. Idem ſiccū cū mel
le aut vino bibitū in febrib⁹ periodicis. prohi
bet eñ earū periodos. Confert etiā yctericie.
I ¶ Dyaſco. Fimus humanus vulnerib⁹ impoſi
tus tumorem non admittit. Succus aūt cuꝫ
melle ſquinanticos curat. Itē fimus hūanus
paracolleſim facit adhibit⁹. Gratū vultū et ni/
tidum facit. ¶ Serapion libro aggre. ca. xi. bel
auctoritate Gal. inquit. Omne ſtercus eſt ca
lidum et reſolutiuū attractatiuū: ſed ſm plus ⁊
minus. ⁊ maxime ſtercus aīalis comedentis
oſſa. et ſignū eſt q̄ curat ſquinantias et apo/
ſtemata gutturꝫ: et miſcet̄ cū melle ad diſſinte
riā et ad vlcera antiqua. Et miſcet̄ cū lacte in
quo ſunt extincti lapides aut ferrum candēs:
et datur in potu: aut fit criſtere cū eo: et miſcet̄
cum medicinis reſolutiuis appoſitum. et con/
fert iuuamento magno. ¶ Stercus infantiū L
comedentiū panē et carnes gallinarum: curat
ſquinantiā. Cōuenit et ei iuuamento mirabili
quando miſcetur cuꝫ melle et linitur cū eo gut
tur et palatum: aut datur in potum

Capitulum. ij

Agnus. Iſidorus. Agnus a greco vo/
cabulo dr̄ q̄ſi pius. nam inter oīa terre
animantia maxime inuenit̄ innocens
et manſuetus. nullum eñ ledit dente: nec cor/
nu nec vngue. et quicquid in eo reperit̄ totum
vtile eſt: quia caro ad cibum: pellis ad variuꝫ
vſum: pilus ad indumentū. fimus ad terre im/
pinguationem. vngula et cornu ad medicatio
nem ⁊c. ¶ Item Iſidorus libro xij. Latini ag
num ab agnoſcendo putāt dictū: eo q̄ pre ce/
teris animalib⁹ matrē ſuā noſcat adeo q̄ ſi in
magno grege erraverit ſtatim balatu vocem
noſcat parētis. ¶ Scḋm Ariſtotelem ⁊ Aui
cennam. Agni quidam naſcuntur in tempore
vernali. quidā in tp̄e autumnali. Uernales ſūt

corpore maiores robuſtiores viribus et pinguiores quã ſunt autumnales vel hyemales. Pli. lib. viij. In aliquibus tamẽ regionibus multi hybernos agnos preferũt vernis. quoniã magis interſit ante ſolſticiũ quã ante brumã ſumos eſſe ſoliũque hoc animal vtiliter bruma naſci. Idem libro xviij. Porro decreſcenti luna caſtrandi ſunt agni vel arietes ſicut iuuenci et edi ac verres. Ambroſius. Agnus ſimpliciſſimus cum a matre quandoque aberrat frequenter eam balatu abſentem excitat: multiſque licet verſetur in milibus ouium, recognoſcit vocem parentis et feſtinat ad eam. Nam quamuis cibi et potus deſiderio teneatur. tranſcurrit tamen aliena vbera licet humore lactis grauida exundent: ſoliuſque materni lactis fontes requirit. ¶ Ariſtoteles. Agnus ſi renes eius ſepo circumquaque cooperiantur morietur. ¶ Palladius lib. xv. Agnorũ prima generatio eſt in menſe nouembri. ſed agnus natus maternis vberibus ſtatim admouendus eſt manu: prius tamen exiguum lactis in quo ſpiſſior eſt natura mulgendum: quod paſtores colluſtram vocant. hoc enim agnis (niſi auferatur) nocebit. ac per biduum natus cum matre claudatur. et tunc ſeptis obſcuris calidiſque ſeruetur. Item ſecluſo paruulorum grege matres in paſcua mittant. Sufficit autem priuſquã in mane procedant. et cum ſature reuertuntur ad veſperam agnis vbera haurienda permittere. Qui donec firmentur: intra ſtabulum furfuribus vel modica herba vel (ſi eſt copia) farina ordei paſcantur ingeſtum donec conſeptis pabulum per etatis robur matribus habere poſſint cõmune. ¶ Actor. Agnus eſt animal omnium ſimpliciſſimum et manſuetiſſimum. quia nec vlla fraude vel aſtutia callet: nec vlli dentibus vel vnguibus nocet. ¶ Item patientiſſimũ. Qui cum immolandus non clamat: et tondendus ſilet. Item ad plures vſus vtiliſſimum. Nam et lac prebet ad nutrimentum: et lanam ad veſtimentum: et carnes ad eſum: corium quoque ad calciandum vel ad ſcribendum. et fimum ad agrum impinguandum et fecundandum. Eſt et animal mundum ſm legem. quia et ruminat et findit vngulam. Lupum vero naturaliter timet et horret et fugit. Merito ergo et propter predictas tot bonas proprietates voluit chriſtus pre omnibus bonus in agno precipue figurari: ſicut ſpiritus ſcilicet in columba.

Operationes

a ¶ Iſaac in dietis particularibus. Agnus quidem lactans in viſcoſitate vicinus eſt porcis ſiluestribus propter vicinitatẽ vulue et humiditatẽ lactis quo nutritur. propterea caro eius nõ eſt laudabilis: quia indigeſtibilis: et lubricitate ſua de ſtomacho deſcendit. Indigeſtibilis autẽ precipue ſi comedentes ſtomachum tumidum ex defectu habeant. Ideoque Gal. vituperauit lactantes agnos.

B ¶ Annuales vero mediocrem habent cõplexionẽ inter lactantiũ humiditatem et iuuenũ ſiccitatem. Ideo ceteris ſunt meliores et ad digerendũ faciliores. ſanguinem meliorẽ generãt. maximeque iuuenes iuuant calidã et ſiccam cõplexionẽ hñtes: et calidã et ſiccã regionẽ inhabitãtes.

C ¶ Ex li. de naturis rerum caro agnina robuſtis et ſanis eſt valde bona: ſed infirmis infirma. quia licet a ſtomacho facile deſcendat: difficile tamen a membris ſoluitur Ideo viſcoſum humorẽ generat.

D ¶ Pli. li. xxix. Coagulũ agni cõtra omnia mala medicamenta pollet: et contra marinorum morſus vel ictus valet.

E ¶ Auicenna. Sanguis agni ſanat epilentiã cum vino Coagulũ enim eius a venenis morſuris omnibus ſanat.

F ¶ Albertus. Medulla agni ad ignem liquefacta cũ oleo nucũ admixto zuccaro albo diſtillata ſuper ſambucũ: et poſtea bibita diſſoluit lapidem in veſica: et cõfert patientibus dolores in virga et in veſica et in renibus: et cõfert etiam mingenti ſanguinem.

G ¶ Si cum felle agni inungantur loca corporis in quibus incidit cancer cõfert manifeſte. Si vis remouere morbum ouiũ interficientẽ eas accipe ventrẽ arietis et coque cũ vino. et admiſce cum aqua et da ouibus in potu et remouebitur morbus.

Capitulum. iij

Aries. Iſidorus libro .xii. capitulo primo. Eſt autem aries dux et princeps ouium. et ideo dedit ei natura fortitudinem ceteris ouibus preſtantiorē. Decuit enim arietem ducem ceterarum ouium et tutorem alijs eſſe viribus fortiorē. Et ideo vt dicit Iſidorus. Aries autem feruex a viribus eſt dictus eo q tanquam vir ouium. Uel vt idem dicit Uervex a verme eſt dictus: eo q habet vermem in capite cuius pruritu excitatus caput concutit fortiſſime. et quicquid ſibi obuiat dure ferit. et ideo aries grece quod dicitur virtus latine eſt vocatus. quia in gregibus maſculi dicuntur aries. quia ad fecundandas oues virtuoſi ſūt atq3 fortes. Nam corporis magnitudine et virium fortitudine et animi virtute oues alias p excellunt:

¶ Dicitur etiā aries ab aris. quia vt dicit Iſidorus. Hoc pecus primum fuit in aris a gentibus immolatum. Unde dicitur ideo aries q2 mactatur ad aram. Unde ſm legem Moſaicam. Aries fuit animal potiſſime mundum: et ad ſacrificium et ad eſum. Nam pro peccato illo a populo conuenienter offerebatur. Et quia findebat vngulam pariter et ruminabat indifferenter a populo comedebatur.

¶ Item Plinius lib. .xiij. capitulo .xlvij. Arietis inquit naturale eſt agnos faſtidire: et oues ſenectas ſibi obuias conſectari. Nam ipſe melior eſt et vtilior in ſenecta. tamen reſpectu ouium ferox fit anno. Tempore amoris pugnat p vxoribus ſuis. et aduerſarios cornibus impetit. et vt melius pugnet: et fortius contra reſiſtentem retrocedit: ac reſiliendo cum impetu hoſtem ferit. De arietibus etiam dicit Auicenna Arietes inquit et capri vadunt multum in vnum. et in hyeme non ſe abſcondunt propter frigus. et aliquando exeunt de loco calido ad locum frigidum. et quando pluit quouſq3 moriatur. et arietes naturaliter ſequuntur capras et quieſcunt omnes quouſq3 paſtor accipit vnū ex eis: et facit ipſum antecedere et ſequuntur alij. et timent naturaliter tonitrua ſicut oues que ſi impregnate fuerint et audierint tonitrua abortiunt pre timore. et ante mediam noctem ſtant ſimul cū omnibus et dormiunt: et poſt ſparſim. et in dormiendo ſemper latus alternant per vices. nam a vere vſq3 ad autumnum dormiunt in vno latere. deinde vſq3 ad ver dormiunt in latere altero

Iſaac in dictis particularibus inquit: q arietes et capri ſicut et cetera animalia propriam habēt vocem p quā ſe clamāt et vocant feminas tpe coitus et amoris: et potātes aquā ſalſam anticipant coitū et citius mouent ad amorē. Et q2 arietes ſenes mouent citius ad amorē et coitu q̄ꝫ iuuenes in tpe determiato ſignū eſt bonitatis tpis in āno illo. Et ſi in illo tpe excitentur iuuenes ad amorē ſignū eſt peſtis future ſup oues in anno illo. hoc idem dicit Areſto. et Auicen. Areſtotiles. In libia cito apparent cornua in capitibus arietum. et (vt ait Homerus) cornua ſunt etiam in capitibus feminarum arietum. Apud ſeptētrionē vero non habent arietes cornua in quodā loco. Animalia que habent cornua fiſſuras habēt in vngulis naturaliter: vt taurus: ceruus et aries. Et vt in pluribus aries dux gregis eſt. Paſtores enim in grege ponunt arietem. vnū rectorem ſicq3 docent eū a pueritia: q cū acclamauerit eum paſtor proprio nomine anteriorat ſe. Euſcolapius in libro ſuo. Elephas cū arietem viderit: timet eum et fugit.

Operationes

¶ Iſaac. Arietes habent carnes calidiores ac minus humidas q̄ꝫ ſunt carnes ouiū ac duriores ad digerendū. Arietes in iuuentute manentes minoris ſunt humiditatis et viſcoſitatis propter etatis ſiccitatem eorum complexioni dominantem. Idcirco eorum caro melior eſt agnis et ouibus. quia ſi bene digerunt bonum et multū ſanguinē generāt. maxime ſi caſtrati ſunt. quia caliditas et humiditas eorum temperate ſunt. vnde boni ſaporis ſunt: niſi quando ſunt decrepiti qui proculdubio peſſimi ſūt et nō caſtrati ſunt eis meliores. Omnes enim decrepiti in calore naturaliter defectuoſi ſunt quia defectus puenit ex etate et teſticulorū infrigentia. Annuales mediocrem habent complexionem inter lactantium humiditatem et iuuenum ſiccitatem. Idcirco ceteris arietibus meliores ſunt. et ad digerendū faciliores. Sāguinem enim meliorem generant. et maxime inuant iuuenes calidam et ſiccam cōplexionem habentes: et calidam et ſiccam regionem inhabitātes. Decrepiti vero (vt dictum eſt) ceteris deteriores ſunt. A

¶ Auic. Caro arietis aduſta linitur vtiliter ſuper morpheam et ſup emperiginem. Confert etiā morſibus ſerpētū ac ſcorpionū. Etiam cum vino canis rabioſi. B ¶ Cinis eiuſdem confert albugini oculi. C Arietis pulmo calidus ſuppoſitus ſanat excoriationem calcanei ex calciamento. D ¶ Euſculapius. Arietis liquor qui a pulmone decocto diſtillat tertianas et renum membrorum in eis natum ſanat. E ¶ Plinius li. .xix. Ius ex carne arietum valet contra cancrum. Haly. Arietis fel aurium dolori: qui eſt ex frigiditate medetur

Capitulum.iiij

Aper Iſidorus. Aper a ferocitate vo/
catus eſt: ablata f littera et p ſubroga/
ta. Unde et apud grecos fragros idē
ferus dicitꝛ. Omne eñ quod ferū eſt et immite
abuſiue agreſte vocamus. Porci agreſtes val
de bellicioſi ſunt tempore coitus ⁊ ingemātur
vt coria ſua ſint eo tempore dura: quia ſe cum
arboribus confricant: et poſtea lutum intrant
Illudqꝫ deſiccant. Hi inde prelianꝛ intantum
vt vnus aut ambo moriantur. Urſus quoqꝫ
pugnat cum porcis agreſtibꝫ. Eſt autem aper
iracundus et inſipiens: nec bonorum doctri/
nam morum recipiens. nullaqꝫ mutatio acci/
dit in eo etiam ſi caſtretur. Apri quoqꝫ femina
caſtratur. ita ꝙ non indigeat coitu: vt cito im/
pinguetur: ſed prius biduo cibꝫ prohibetur
¶ Pli. li. viij. Apris maribꝫ in coitu eſt aſperi/
tas plurima. Tunc inter ſe dimicant arborū
attritu coſtas indurātes ſeqꝫ luto tergorātes.
Femine qꝫ in partu aſperiores ſunt: et fere ſiłr
in omni genere beſtiarum.
¶ Ex li. de na. rerū. Aper beſtia fortis: nigri
coloris. que nullam bonorum morum doctri
nam recipit vnq̄/ ſed ſemper fera ac ferox eſt.
dentes habet magnos et recuruos inciſioni/
bus aptos in quibus hoc mirabile eſt: ꝙ vi/
ua quidem beſtia poſſunt idem ꝙ ferrū. Mor
tuo vero detracti vim inciſionis amiſiſſe pro
bantur. Hoc animal ſi mane anteq̄ mingat a
venatoribus impetatur: de facile laſſatur. Si
vero ante vel interim dū venatur vrinam fece
rit, difficulter capture cedit. Uerūtamen etiam
laſſatuꝫ non cedit: ſed in poſterioribꝫ ſubſiſtit
et atrocitate rigida laſſitudinē diſſimilat. duel
lum offerens venatori. ferire tamen in homi/
nem vel inuadere non preſumit niſi prius ab il
lo ictuꝫ acceperit. Caueat aūt homo ſibi: quia
niſi primo ictu pungentis cuſpidis letale vul/
tus inter armum et laterales coſtas dederit: pi
clitari de vita poterit niſi forte iuxta ad refugi
um arborem inueniat quam aſcendat: aut in
humiliori loco reliqua terre planicie totis mē
bris ſe premat. auerſi enim acre curui dentes
eius quibus quaſi quibuſdaꝫ atrociſſimis ar
mis valent ad inferendam mortem: non poſ/
ſunt quenq̄ niſi elatum et erectum attingere:
Suſtinebit tamen pedum illius conculcatio/
nem quouſqꝫ ſic iacenti a proximo ſuccurratur
Aper cunctas beſtias precedit auditu a dex/
tris. Habet os ad modum ſcuti. qḋ venabu
lis et machere opponit

Operationes

¶ Plini. li. xxviij. Apri cerebrū ꝯtra ſerpētes A
laudatꝛ cū ſanguine. Iecur etiā inueteratū cū
ruta potū ⁊ vino: adeps qꝫ cū melle reſinaqꝫ.
Simili modo et iecur verrinū exemptis dū/
taxat fibris q̄ttuor oculoꝝ pondere ⁊ cerebrū
ex vino potū. ¶ Itē cerebrū apri vel ſanguis B
verendorum medetꝛ carbuncuł. Iecur eius li/
targicos excitat. ¶ In iecure femine apri inue C
niuntur lapilli qui contriti et in vino poti cal
culos pellunt. ¶ Apri pulmo ebrietatem arcet D
Fel aprinum ſtrumas diſcutit. Lyenum quo/
qꝫ ſedat potum: ¶ Idem. Cum adipe pulmo ī E
poſitus parmones ſanat. ¶ Ulcera quoqꝫ ſer/ F
pentia ſanat fel aprium cum reſina et ceruſa.
¶ Cinis maxillarū apri ſanat vlcera que ſer G
punt. ¶ Idem quoqꝫ confert fractis. Lardū H
eius elixum atqꝫ circumligatum mira quoqꝫ
celeritate ſolidat ea. ¶ Apri vrina et ipſa veſi/ I
ca pro cibo ſumpta veſice calcorūqꝫ cruciati
bus medetur. ſi prius vtrumqꝫ fumo macerat.
id in apri veſica ſi aſſa mandetur vrine cohi/
bet incontinentiam
¶ Hydropicis auxiliatur apri vrina vel etiaꝫ K
veſica paulatim in potu data. ¶ Urina quoqꝫ
apri in vitro ſeruata aurium dolori vitijſq̄ me
detur. deniqꝫ tam grauis eſt apro vrina: vt ef/
fugere non ſufficiat niſi egeſta. ac ea velut de/
uictus opprimatur. vnde illa exuri eos tradit.
¶ Aprini fimi cinis inſperſus potioni tepidi L
vini diſſintericis medetur. Luxatis quoqꝫ va
let idem fimus. Uerriſqꝫ ſpuma recens ex ace/
to. In fimo quidem ſuis eſt vſus efficatior q̄
non peperit. In apris quoqꝫ multum preſtan
tior. ¶ Uſus exungie valet ad emollendas M

ex calefaciēdas diſcutiendas purgandaſqꝫ cō fricatis membris itinerum laſſitudines. ¶ Ex libro de naturis rerū. Fimus apri recens et calidus precipuū eſt remedium contra fluxū ſanguinis e naribus.

Capitulum .v

Asinus. Ex li. de na. reruꝫ. Aſinus eſt aīal deforme vile ac deſpectū. grandi capite. longis et latis auribus. corpore macilēto: neſciūt impinguari. In humeris ſtigmata xpi portat crucis. Eſt ergo aſinus aīal manſuetū et diſcordie neſciū oneriferū: et nō rebellans ſarcinis: etiāꝫ vltra qꝫ ferre poſſit ſibi impoſitꝫ. brutū et irrationale ſup oīa aīalia. Inceſſu quoqꝫ pigrū et tardū: patiēs et inter v͛bera duriſſimū: p viāꝫ incedens obuiantibꝫ cedere neſcit. Poſt menſes. xxx. coit. ſed niſi poſt annos tres gignit. Spinas libenter comedit. frigidius eſt naturaliter: et frigoris impaciens: maxime tpe conceptꝰ. Ideoqꝫ non generat in locis frigidis et in Scocia et in regionibꝫ propinquis: nec in equinoctio ſicut coeunt equi ſꝫ in eſtate. In terra quoqꝫ ſeptētrionis que eſt frigidiſſima nō inuenit: qm̄ illic viuere non poteſt. Geſtat aūt in vtero per annū integrum Aſini pullus aliquantuluꝫ decoris hꝫ in iuuentute: ſꝫ q̄nto plus ſeneſcit tāto turpior fit. Ariſtoti. Aſinꝰ hꝫ ſoleas ſicut et equꝰ: nō hꝫ fel omnino ſed habet ſanguinē ſpiſſum ac nigrū valde ſicut taurus. Aſinꝰ et aīalia cetera magni cordis timida ſunt plus oībus aīalibꝫ. Timet frigus. felle caret: ſpinas comedit quando molles ſunt. multūꝫ coit: minus tn̄ qꝫ equus Et ſi nō inceperit generare poſt eiectionē poſteriorū dentiū nō generabit oīno. Comedit fructꝰ herbis paſcit et aqua impinguatur. Quāto plus ex aqua bibit: tāto plus eius cibꝰ pficit. Unicū habet ventrē: ſicut et cetera ſoleas habentia. Infirmat ſepe infirmitate q̄ dicit malide. et eſt prius in capite. Curritqꝫ flegma multū e naribꝫ. et ſi deſcēderit ad pulmonē morit. Actor. Aſinus eſt aīal ſtolidū tardū et luxurioſum. Crucē habet in anteriore dorſi parte ſup humeros. et ibi debilior eſt. In poſteriori autē ſuper renes ibi fortior eſt: horribiliter clamat. lappas comedit. ſonū citare (vt fertur) ¶ Ambro. Aſinus piger et ad predā expoſitus: ſenſu qꝫ tardior. docet nos viuatiores eſſe debere: nec deſidia corporis animiqꝫ pigreſcere: ſꝫ ad fidem confugere que onera grauia ſolet alleuiare. Phiſiologus. Aſinus eſt animal oneriferū mancipiū ſeruituti addictū reſpectu multitudinis laborꝫ quos ſuſtinet parū gratie conſequit. vocē hoīs conſuetam intelligit. Et nouit iter qđ ſepe ambulauit. Cum autē vidit lupum venientem reſpicit in lumbū: et ſic improuiſus a lupo comprehenditur.

Operationes.

¶ Auicēna. Aſinꝰ ſanat leprā. Cōtracti ex ſiccitate ſedēt in iure carnis eius. et caro etiā eius iuuat. Epar eius aſſatum et a ieiuno comeſtuꝫ confert epilentie. ſiliter et eius vngula aduſta. ¶ Cinis carnis et epatis eiꝰ cū oleo valet ſuppoſitis ſiſſuris frigoris. ¶ Itē cinis epatꝫ eius cū oleo valet ſup ſcrofulas. ¶ Dicit aūt qꝫ eiꝰ vrina cōfert dolori renū. Urina vero ſiluestris aſini (ſicut Galienus ait) lapidē in veſica frangit. ¶ Sanguis aſini phibet fluxū ſanguinis varium ex velamine. ¶ Adeps eius valet ad veſtigia cutis. Urina aſini confert vlceribꝫ ambulatiuis et humidis et dolori renum. Stercꝰ eius in omni curſu ſanguinis adminiſtratur. ¶ Odoratur quidē ad fluxum ſanguinis narium fortē: et exprimit humiditas eius in narē ac retinet. ¶ Itē ſtercus aſini paſcentis ſiccū cū vino valde bonū eſt puncture ſcorpionis. ¶ Lac etiā aſinarꝫ minus butroſum exiſtens: ſubtile eſt et aquoſum. Ualet tuſſi extenuationi ac ſputo ſanguis et hydropiſi ac duriciei ſplenis. Uentrem lenit: et ethice bonum eſt. ¶ Fert etiam qꝫ cum os ex eo colluitur: cōfirmat dentes et gingiuam. Nō eſt autē conueniens habētibus ſodā et vertiginē et tinitū, pꝛ̄cipueqꝫ dormire ſupra ipm. et vniuerſaliter nocet habētibꝫ capita debilia. ¶ Eſculapius. Sanguis aſini cū vino potatus febres quotidianas ſanat: tribus vel quattuor guttis illius datis. Adeps

eius coitū cōmouet: Splen eius cū aq̄ attrit⁹: ⁊ mām̄ille appoſitus attrabit lac. ¶ Dyaſco. Adeps aſinus dicit̄ cicatrices concolerare. Lac eius vētrem mollit: et ore receptū dentes gingiuaſq; cōſirmat. Vulnerationes q̄z vētrꝫ ac reumatiſſimū optime curat. Locium eius bibitū nefreticos ſanat ¶ Haly. Aſini pulmo ⁊ polli ei⁹ ſi deſiceat⁹ terat̄ ac bibitur attractioni ſpiritus ac tuſſi prodeſt. Epar aſini domeſtici ſi comederit eū epilēticus prodeſt ei ¶ Aſini fimus ſi opprimat̄ eo ſanguinis flux⁹ de venarū vel arteriarū inciſione amputat euꝫ vel ſtringit. Pari modo ſi de aqua ei⁹ inſtillet̄ narib⁹ ſanguinis fluxū patiēttib⁹ ſtringit. Dino lac aſine medicaminib⁹ letalib⁹ obeſt: ⁊ inteſtinorū vlcerib⁹ ꝓdeſt ac tenaſmo. Sic quoq; ꝓdeſt lac ouium ſed minus.

¶ Plini. li. xxviij. Anulū ex vngula et crurib⁹ aſini nigredinē nō babentꝫ. ſi induat epilenticus ꝓbibet ipm ne cadat ¶ Preter. ſi domū fumiges aſini pulmone mundas cam.. omni reptili ac ſerpente.

Capitulum. vij.

Abane et alches. Ex li. de na. re. Abane ſm Ariſtotelem eſt animal magnitudinem cerui contra conſuetudinem omnium animaliuꝫ babens fel in aurib⁹ ſimile felli bominis in colore Et eſt amarum valde cauſatiuū vebementis ire ferocitatiſq;

Operationes

¶ Helynādus Alches eſt animal in ſilua bercinia. barum cōſimilis eſt capris figura et varietas pellium: ſed magnitudine paulo antecedūt. Mutilia ſunt cornibus: ⁊ crura ſine nodis articuloſq; babent. Nec quietis cauſa ꝓcūbunt: neq; q̄ afflicte caſu ceciderint: erigere ſeſe aut ſubleuare poſſunt. A

¶ His ſūt arbores cubilib⁹ ad eas ſe applicāt atq; ita paululū reclinantes quietem capiunt. Quarū ex veſtigijs cū animaduerſum a venatoribus fuerit quo ſe recipere loco conſueuerunt eo loco a radicib⁹ ſubruūt, aut abſcindūt arbores tantū vt ſumma ſpecies vel ſtipes earum ſtantiū relinquatur. buc cum ſe conſuetudine declinauerint: infirmas arbores ponderе affligunt atq; vna ipſa concidunt. B

¶ Eſt alches mulis comparanda: adeo propenſo labio ſuperiore: vt niſi recedens in poſteriora veſtigia paſci nō queat. ¶ Sangama inſula e regione germanie mittit animal quale alches. et cuius ſicut nec elephantis flecti neque unt ſuffragines. C D

¶ Ideoq; nō cubat cum dormiēdū eſt: ſꝫ ſomnolentiā arbor tantūmodo ſuſtinet que prope caſum minatur vt fera ruinam faciat: dum aſſuetis fulcimentis innititur ita capitur. ¶ Alioqn eā mancipare difficile eſt. qm̄ nullo rigore poplicum inconꝓbenſibili fuga pollet. E F

Capitulum. viij

Anabulla. Antaplon. Aptalo Aucacinor. ¶ Iſidor⁹. Annabulla beſtia ē. etbiopie. collū bomis: vt equus pedes

⁊ crura velut bos.caput vt camelus.albas hꝫ maculas.colorem rutilū valde.membra ſingu la diſtinguentem.Cumq̃ꝫ tanto decore ſit ani/ mal reſperſum.pellis multum ſpectabilis cari us venditur ad luxum oculorū.Antaplon vel aptalos animal ſimile capriole fetidum nimis cui non poteſt homo approximare.Et habet duo cornua acuta valde.quaſi duas falces.⁊ recuruata ſunt.Hoc animal cum ſitit: accedit ad Eufraten vt bibat.et cum biberit:adit du/ metum quoddam vicinum minutis virgulis et ſubtilibꝯ cōſitū.vt ibi quaſi ludēdo ſe in illis viminibus confricet.Quo ſit vt in illis illaqui tur:ita ꝙ ſe inde non poſſit auellere.Et tunc vocem magnam emittit.quam cum audit ve/ nator irruens in ipſum occidit illud.

Operationes

A ¶Ex lib.de na.re.Aptalon eſt animal acerri/ mum.ita vt venator ei non poſſit appropinq̄/ re.habet autem longa cornua ſerre figurā ha bentia:ita vt poſſit etiā arbores magnas ⁊ al tas ſecare ⁊ ad terram deponere.Cumq̃ꝫ ſitit venit ad flumen Eufraten ⁊ bibit.

B ¶Eſt autem frutex que grece dicitur hercinie habens virgulta ſubtilia et prolixa.ad que lu/ dens cornibus ſuis obligat ea virgultis eius ſicq̃ꝫ diu clamans auditur.et a venatore occi/ ditur.

C ¶Ariſtotiles.Ancacinor eſt anial equale ca tulo leuerario.Huius intelligentia maior eſt cum eſt paruus q̄ꝫ cum eſt magnus.

Capitulum.viij

Afferato.Affudio.¶Auicenna.Affe rati et alterati.i.ſaliens et volans.de p̄mo qđ hic habetur afferati in Auicē na habetur caſezati.Serpētes ſunt parui bre ues:minuti.q̇ q̄nq̃ꝫ occultantur in arboribus inſidiantes vt proiiciāt ſe ad trāſeuntes.horū genus vidi.Callidi valde ſunt et ad rubedinē declinantes ex corū morſu accidit(vt dicit)do lor vehemens et totum corpus pertranſit.ex q̇ etiam mors accidit.Cura eorum communis ē vt cura viperarum.

Operationes

¶Affudius et ſabzin pro primo in quibuſdaꝫ originalibus habetur affudius (vt dixerūt ſa pientes)Sunt duo ſerpentes arenoſa corpo ra habentes:et ſub capita eorum puncta alba et nigra.Et quandoq̃ꝫ ſunt nigri rubei et albi. ſuper eorum capite ſunt ſquame albe incīſe:eo rumq̃ꝫ inceſſui ſtrepitus ineſt ꝑpter ſiccitatem corticum ventrium ipſorum.¶Et ſunt grauis motus dentium equaliū.Horum morſus diſ/ rumpit poros et meatus naturales faciens ex eis fluere ſanguinē.ita ꝙ ex angulis etiaꝫ ocu lorum. ¶Et comp̄mit in ſanguine et ſputo ſanguinis et fluxu ſanguinis narium et vomi tu ⁊ dolore ⁊ ſtomacho.¶Et dixerunt ꝙ locꝰ apoſtemat ac denigrat.⁊ currit ex eo res par/ ua aquoſa.et ſoluit venter:et ↄſtringit anheli tus:⁊ difficultas vrine fit:et abſconditur vox et mēbra mollificant:et vincit ſup corpus diſ/ poſitio obliuionis.et accidit ſpaſmus:⁊ cadūt dentes:et moritur patiens.Cura aūt eorꝫ ex parte prima eſt cura viperarum

A (margin, beside "originalibus habetur affudius")
B (margin, beside "corticum ventrium ipſorum")
C (margin, beside "ſanguinis et fluxu")
D (margin, beside "apoſtemat")

Capitulum.ix

Anſibena et armena. Iſidorus. Anſibena dicta eſt: eo q́ habeat duo capita. Unum in loco ſuo. Alterum in cauda currẽs ex vtroq́ capite tractu corporis circulato. Hec ſola ſerpentium frigori ſe committit. prima omniũ pcedẽs. De qua Lucanus. Et grauis in geminũ vergens caput anſibena. huius oculi lucent veluti lucerne.

Operationes

A ¶ Plini. li. viij. Anſibene caput eſt geminum Hoc eſt ⁊ ad caput et ad caudã: tanq́ parũ eſſet ore vno fundi venenũ. ¶ Jorath. Anſibena ſerpens frigori cõmittit ſe vigil et ſollicitus
B de ouis ſuis valde cũ ea cubat. Nam dũ quedam pars eius dormit: altera tunc vigilat. Et cũ p ſemitã incedit. duo capita regit. nunc caput anteri9 nũc vo poſterius ꝯſequitur. Eſt alius ſup calcaneũ ambulans in coitu ſuo: et
C ſuper caudã ſuã. ¶ Auic. Armene eſt ſerpens ꝓprietates habens reguli ꝓprietatibus proximas. non enim interficit morſu tm̃ ſed viſu et ſibili ſui auditu. Quodcunq́ animal mordet: diſſoluitur. et quodcunq́ ei appropinquat ex animalib9 moritur. At vero quãtitate dixerũt
D eum a regulo differre. ¶ Eſtimauerunt enim q́ eſt ab vno cubito: vſq́ ad cubitum ⁊ ſemis. Et dixerunt q́ morſu ab eo non confert aliqd ¶ Si vero aliquid confert ei: tunc ſemen pa
E pauei is et caſtoreum. Hoc enim iam qdam teſtificati ſunt.

Capitulum.x

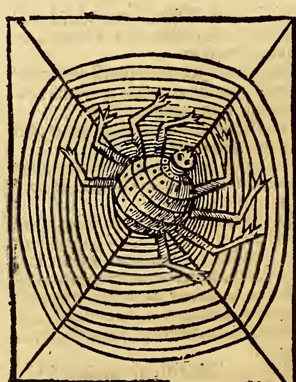
Aſpis. Iſidorus: Aſpis dicta ẽ eo q́ morſu venenato interimat As enĩ greci venenum dicunt. Huius diuerſa ſũt genera et diſpares effectus ad nocendum. Fertur q́ aſpis cum incantatorem pati ceperit: q̃ eam quibuſdam carminibus euocat: vt eã de cauerna educat. Illa cum exire noluerit: vnã aurem in terram premit: alteram cauda obturat et operit: ac voces illas magicas non audiens ad incantatorem non exit. Ex generib9 aſpidum ſũt dipſa: ypnalis: emorrois: preſter: ſeps

Operationes

¶ Phiſiologus. Aſpis ſi momorderit hominem: ſtatim eum conſumit ita vt liqueſiat totus in ore ſerpentis. A
¶ Gloſa ſuper Job. xx. Aſpis eſt paruus ſerpẽs vipera plixioris ẽ corpoꝛ: et venenũ aſpidis concite. vipera tardius occidit. B
¶ Unde ſcriptũ ẽ. Caput aſpidũ ſuget et occidet eum lingua vipere. C
¶ Andromachus. Aſpidis habitatio ẽ in ſicco: et in locis in quibus nõ eſt aqua. Et hec ẽ quãdoq́ cinericia. D
¶ Aſpis eſt ſerpens cerulei coloris cuius dentes ſuper modũ longi ſunt: ita q́ extra os ſicut apro apparẽt. Morſu venenũ immittit ⁊ ſpargit. vnde et nomẽ accepit virtute quorundam verborum. incantatur ne veneno interimat. vl' (vt quidam dicunt) vt quieta capi poſſit. ⁊ gẽma de frõte eius auferri que naturaliter in eo naſcitur. E
¶ Auicenna. Aſpis eſt ex ſerpentibus ſurdis hec ſicca dicitur propter vehementiã ſiccitatꝫ ſue cutis. eſt ⁊ in quantitate ſua inter tres cubitos et quinq́ F
¶ Color illius cinericeus: et ad citrinitatẽ declinis. oculi eius ſunt vehementis luminis: et interficit a duabus horis vſq́ ad tres. G
¶ Quem autem momorderit: alteratur color eius ⁊ ſtupeſit: ac multiplicatur eius ſingultus et infrigidantur membra eius. Palpebre quoq́ eius clauduntur: et pfunde dormit. Ad ei9 morſionem eſt iuuatiuum emplaſtrum cũ calce et melle et oleo. H
¶ Plinius libro. viij. Aſpidum colla intumeſcere nullo ictus remedio aſſeritur. preter q́ ſi partes contacte confeſtim amputentur.

K ¶ Idem in libro .xi. Aſpidum dentes in os ꝓgentes ſunt ne cibi excidant nullum habentium adminiculum retinendi: ſed duo ſunt in ſuperiore parte dextra leuaq; longiſſimi: tenui fiſtula a perforati venenū infundentes: vt ſcorpionum aculei. ¶ Solinus. Plures varieq; ſūt aſpidū ſpecies: vt Dypſas. ypnalis. Emorrois: preſter. ſunt autem ammodite. eſt ⁊ cenchris: elephantis: chercitra: camedracontes. Monſtra hec ſibilant: et (vt ferunt) affectus habent nec temere niſi coniuges euagantur

M ¶ Phiſiologus. Aſpidem Lucanus ſomniferam vocat. quia vulneratus ab ea ſomnum morti continuat. Fertur autem ſic incantari. Demones diſcurrunt cum verbis ad ſerpentes: et infectione interiori hoc faciunt vt ſerpētes ad nutum eorum moueantur: ac ſine leſione tractabiles exhibeantur.

Capitulum .xi

ARanea. Iſidorus libro .xii. Aranea ꝓmis eſt aeris: ab aeris nutrimento nominata: que exiguo tempore longa fila educit: et tele ſemper intenta nunq̄ deſinit a labore: perpetuumq; ſuſtinet in ſuo opere diſpendium. quia ſepe ad modicum flatum venti aut pluuie ſtillicidium rumpitur tela ſua. tūc totaliter perdit laborem ſuum. Auicenna ait: q̄ aranea eſt modicum animal reptile multipes. Sex vel octo habens pedes: quos ſemper habet pares et nunq̄ impares. et hoc fuit neceſſe vt ſemper eſſet eius inceſſus equus ſicut et ipſum onus: et hoc eſt generale in habētibus duos vel plures pedes. habet autē aliquos pedes longiores et quoſdam breuiores propter diuerſas quas facit operationes. nā cum quibuſdam fila ſubtiliat et in longum protrahit. Cum quibuſdam vero pariter fila nectit. cum quibuſdam per fila repit. et quando vult in tele ſuperficie immobiliter ſe ſuſpendit. vnde reſidens in tele ſue medio ſubito ſentit muſcam telam in parte remotiſſima cōtingentem q̄ ſubito inuadit et aggreditur tāq̄ hoſtem. de qua ſi triumphare potuerit eam ne euadat: inter tele ſue fila multipliciter circumuoluit. et primo capiti inſidens eius humiditatem ſugit. et de tali muſcarum venatione viuit. nam eius guſtabile proprie eſt talis humor: ſicut guſtabile apis eſt mel: ſicut dicit idem Auicen. et Areſtoti. ¶ Item in genere aranearum eſt diuerſitas ſexus. Ut dicit Areſtotiles libro quinto. Et eſt femina maioris corporis q̄ maſculus. et pedes habet longiores flexibiliores et habiliores ad motum: ⁊ etiam ad texturam. Et ſic idem in libro .v.

¶ Tempore coitus et amoris femina attrahit marem. per fila tele. et poſt maſculus feminam: et non ceſſabunt donec coniungantur. ⁊ maſculus ponitur ſuper vētrem femine. ⁊ iſte modus eſt neceſſarius propter ventris rotunditatem. et iſta coniunctio maxime eſt in fine veris et in principio eſtatis: et aliquando in autumno: et in principio hyemis. et tunc maxime ſunt nociue: et earum puncture amplius venenoſe.

¶ Item Areſtotiles libro .viii. Genera aranearum ſunt multa. Nam quedam ſunt parue ⁊ diuerſi coloris: et ſunt acute et velocis motus Alie ſunt maiores et coloris nigri: et earum crura anteriora ſunt lōgiora. et ſunt tardioris motus niſi quando coitu ſtimulantur. Et nigre ſolent texere iuxta terram inter foramina: et manent in textura ſua quouſq; aliqua inciderit beſtiola: ſicut muſca quam deprehēdūt. et ſi habent famem ſugunt eius humiditatem. et tunc deferunt ad locum ſuū vbi deponunt: et reſeruant eam donec iterum eſuriem patiantur. Et quando totam hauſit humiditatem: deijcit reſiduum et reuertitur ad venandum: et non venatur quouſq; reperit quod captum eſt de textura. Et ſi quis ruperit texturam incipiet ipſam reparare circa occaſum ſolis vel circa ortum: et maxime laborat: quia tunc plures beſtiole incidūt in texturam: et femina parit ⁊ venatur: ⁊ maſculus iuuat eam:

Abſcōdit aūt ſe in textura vel ſub tela ne a beſtiolis videaṫ:et maxīe qñ eſt magna.q2 ꝓpter eius magnitudinē nō de facili operatur. Facit etiam femina oua:ꝑmo ex quibꝫ modice araneę poſt formantur.z ſtatim qñ pariunṫ ponit eas in textura.et ſtatim ſe mouēt et diſponūt ad texendū ac ſi in vtero materno ſunt inſtructę ad venandū. Vñ ſtatim aptat retia conuenientia prede ſue. Et eſt ſpecies quedā aranearū que venanṫ lacertū paruum qñ ipm incipit texere ſuꝑ ipm quouſq3 liget eius orificiū ligatione forti.et tunc ſaltat ſuꝑ eum et pūgit quouſq3 moriatur. ¶ Item.in eodē libro etiā dicit idē.q2 ſepe inueniunṫ quedā aranee in aluearibus apū:et ille corrumpūt mel et ſugunt liquorem.et ſic circa fauos faciūt texturas et corrūpunt eos. ¶ Idē dicit Auicē.et Pli.de generatione aranearū li.xi.ca.xxv. Sicut araneārum natura ꝑcipua admiratōe ē digna. Cuiꝰ plura ſunt genera:inter que eſt quedam q̄ dicitur ſpalāgio:cuiꝰ corpus ē exiguū variū acuminatū velox ad ſaltū:noxiū habens morſum Alia eſt ſpecies maioris corꝑis et nigri coloꝝ et cruris lōgioris zc. ¶ Aranearū aūt tele vt dicit Areſto.et Pli. Ex earū viſceribꝫ q̄dāmodo nature artificio generanṫ ſubtiliſſima compoſitione ꝯtexte in orerctis cōponuntur et parantur:et filis ſubtiliſſimis connectunṫ:et h̄ ne a muſcis et alijs beſtiolis quibꝫ tendiṫ videaṫ ꝓpter groſſiciē.cū labore q̄dem cōponunṫ:ſed miro modo faciliter diſſipantur. Ignem non ſuſtinent.vt ventum timent cuius impetu rumpunṫ et ſubito denudantur.

Operationes

¶ Pli. Et q̄uis venenoſa ſit aranea de cuius egreditur viſceribꝫ tela.venenoſa tñ non ē qm̄ poſt multū vſibꝫ medicine vtilis deputatur. ¶ Nā vt dicit Dyaſco. Tela aranearū alba z munda puluerulentꝫ ſordibꝫ nō admixta vires habet cōſtringētes:ꝯglutinantes et refrigerātes.ideo ſanguinē reſtringit a vulnere defluētem ſuperpoſita vulneri ꝓhibet fieri ſaniem.et ſanat plagā recentē z ꝓhibet inflaturā ſanitatem vulneris retardantē. ¶ Item remedium cōtra morſus oīm araneaꝝ eſt cerebrum gallinaceum cū exiguo piperis bibitum cum vino dulci. Item coagulū agni potatū cum vino ſanat morſus aranearū. ¶ Idem facit cinis vngule arietine cū melle. ¶ Itē muſce cōtrite et poſite ſuper morſum extrahūt venenū et mitigant dolorē. Sunt et alia remedia q̄ enumerat Pli.z Albertus. ¶ Pli. eodē li.ca.xi. Aranea lōga z cādida tenues hñs pedes cōtrita in veteri oleo et ſoluere albuginē oculorum.

Capitulum.xij

Blacte biſātia grece.arabice achafar.latīe vngula aromatica. Sera.li.agg.ca. Achafar.eſt cōchilium ex ſpeciebꝫ oſtracoꝝ.et eſt ſilr de conchilijs purpureis:z repiunṫ in regionibus indie:et in aquis iuxta q̄s oriṫ ſpicanardi. Odor aūt eius aromaticꝰ ē.qm̄ ipm aīal comedit nardū. Et ipa colligūtur in tpe eſtiuo.qñ aqua deſiccaṫ.et repitur etiā ex eis in littoribꝫ maris aizū. Et color eius eſt decliuis ad albedīoē:et ambe ſūt meliores:et eſt pinguis. Sed illa que naſcitur in Babylonia eſt ſubnigri coloris:z eſt minor illa.et omnes habent bonū odorem. Et qñ fumigatur domus cum eis ſentitur odor earū ſicut caſtorei. Sera.li.aggre.ca.oſtracoꝝ. Blacte biſantie ſunt ex vngul' oſtracoꝝ.z ſūt coopcula quibꝫ teguṅt in foramine ſuo:et meliores ſunt q̄ vergūt ad albedinē:et ſunt odorifere.q̄rū odor extrahit aliq̄ntulū ad odorē caſtorei.

Operationes

¶ Galienus cap.oſtracorū: Quando blacte A
biſantia ſumiṫ cū aceto in potu attenuat ſplenem.et quando fumiganṫ cū eis mulieres habentes ſuffocationem matricis confert eis;et iſte fumus excludit ſecundinā. ¶ Et quando B
ex eis fumigatur epilenticus excitat ipſum.

Capitulum.xiij

Bonnacon.Solinus.Bonnacon ē an'mal qđ in locis frigie naſcit̄: huic tauri-num eſt caput:ac deinceps omne cor-pus.iuba tm̄ equina.cornua ꝟo tam multipli ci flexu in ſe recurrētia:vt ſi quis ī ea offendat non vulneret̄:ſed quicq̄d preſidij monſtro illi frons negat aluus ſufficit.Nam cum in fugaꝫ ſe vertit proluuie citati ventris fimum egerit ꝑ longitudinem trium iugerum:cuius ardor q̄c quid attigerit adurit.Ita egerit noxia ſubmo uet inſequentes.Actor forſitan.Hoc animal idem eſt ꝙ vacca ſilueſtris ſm Ariſtotilem.q̄ hab'et cornua declinantia adinuicem.nam et boues ſilueſtres ſiue bubali alio nomine di-cunt̄ biſontes.Areſtotiles.Bonnacus eſt ani mal catonia in quodā monte tauro ſimile.ſed eſt in eo crinis deſcendēs ad duas partes ſpa tularum.Huius pili molliores ſunt q̄ꝫ equi et breuiores.crines eius omnes continui ſunt.et vſqꝫ ad oculos perueniunt.Et qui ex pilis eiꝰ ſunt inferius lane aſſimilaniur.Pili vero qui ſunt ſuper eius frontem conueniunt.vſqꝫ duꝫ ſeparentur ſm diſcrimen.Color eius eſt rube us:et forte erit ad nigredinem declinans.huiꝰ vox aſſimilatur voci tauri:nec habet dentes ſuperiores ſicut nec taurus habet duos ſotu-lares.et caudā breuem reſpectu corporis:ꝛ ca uat terrā.habet et coriū multos ictus patiens huius caro dulcis eſt:et ideo deprehenditur. Cūqꝫ ꝑcutit̄ fugit ꝛ quieſcit.Cū aūt debilitat̄ pugnat.Et ſtercus per quattuor paſſus eijcit Cum ꝟo tempus partus eius appropinquat adunant̄ ex eo genere multi priuſqꝫ circa ipm ſtercus congregant:et ipſum quaſi murum po nunt.Eſt autem animal multi ſtercoris

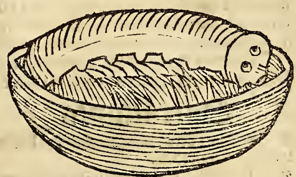
Capitulum.xiiij

BOs.Iſi.Bouē greci boetem dicūt.la tini trionē vocant q̄ſi terionē:eo ꝙ ter ram terat.cuius latitudo pelliū a men to ad crura palearia dicunt̄ a pelle q̄ſi pellea-ria:ꝙ eſt ſignū generoſitatis in boue.Boum in ſocios eximia pietas eſt.Nam alter alteruꝫ inquirit.cū quo ducere collo aratra ꝯſueuit.ꝛ frequenti ſ mugitu pium teſtat̄ affectum ſi forte defecerit.Areſtotiles.Bos coit poſt annum. et forte poſt viij.menſes.Poſt bienniū autem pregnans eſt nouem menſibꝰ.viuit annis quin decim.caſtratus aūt viginti.Actor.Bos eſt animal mūdum ſm legē ad immolandū et ad comedendum.quia ruminat.et findit vngulā. paleas comedit.iugo premitur.ſtimulo cogi-tur.terrā arat.Pli.li.v.boues et animalia qui bus continui ſunt dentes bibendo ſorbent vt equi.Idem in lib.xi.Superiores priores den tes non ſunt bobus ſicut nec ouibus:et om-nibus ruminantibus.boues autē mutant den tes.Horum caudis eſt longiſſimus caulis at-ꝙ in vna parte birſus.In genere boum ſemi-nis tantū vox grauior:cum in omni alio gene re ſit exilior q̄ꝫ in aribus.Theoſraſtus probat boues piſce veſci:ſed non niſi viuente.boum attritis vngulis ꝛ ruina vngendo cornua me-dentur agricole.Adeoqꝫ ſequax earum natu ra eſt vt in ipſis viuentium corporibus fer-uenti cera flectant̄.inciſaqꝫ naſcentium in di-

diuerſas partes torqantur vt ſingulis capiti/
bus ꝗterna fiāt. ¶ Iſaac ī dietꝫ particularibꝫ
Bouina caro ad ꝯperationē carnis pecudum
ſiccíſſima eſt:ideo qꝫ ſanguinē generat groſſuꝫ
et turbidē:ꝛ melācolicū:multū qꝫ dat nutrimē/
tū. Inobediens eſt digeſtioni: tardeqꝫ de ſto/
macho eijcitur et ventrē cōſtipat. ꝙ ſi eo aſſue
ti melancolice cōplexiōis fuerint fiunt ſplene/
tici vel quartanarij:vel ydropici. vel ſcabioſi.
vel leproſi. ſm complexionem quam prepara
tam his morbis inuenit

Operationes

A ¶ Auicenna. Bouinū fel cū nitro ꝛ ethimo/
lea valet ad furfures:cū caput eo lauaẗ. Ideꝫ
hꝫ fel aperit orificia emorroidarum:ex eodē cū
melle linitur palatū ad preuocationem
B ¶ Dyaſcorides. Lac bubulcū orꝫ vulnera re
centia ducit ad ſanitatem. Fimus bouꝫ iuuat
ad apum et veſparum ictus
C ¶ Ydropicus etiā illiꝰ ex eo iuuatur. ſi ad ſolē
multū iaceat deſiccatur. Maximū vero bene/
ficiū preſtat fimus maſculi bouis ſtericis muli
erum fumigatus pro pendentibus
D ¶ Pli. li. xxviij. Bouis ſepum cū adipe anſeri/
no et ocymi ſucco vlcera oris ac rimas ſanat.
Item ꝯtra ea q̄ vlceratōe venena enecāt ſepū
bubulcum:al'as bubulum auxiliatur.
E ¶ Medulla qꝫ bubula ex crure dextro pore
trita cū ſanguie pil' palpebrarūqꝫ vicijs ꝛ an/
F gulorꝫ occurrit. ¶ Si vero ḡuitas ſit audiēdi
fel bubulum ꝓdeſt cū vrina capre vel hirci.
G ¶ Talus bouis accēſus dētes cū dolore labē
tes confirmat ad motus. Eiuſdē quoqꝫ cinis
cum mirra bonum eſt dentrificium.
H ¶ Lien bubulus in melle datur ꝛ illiniẗ ad lie/
nis dolores. Lac bubulum ceteris medicati/
uus eſt. Bubulo ſic quidē lacte cuncta venena
expugnari tradūt vomitione. Preterea teneſ/
mus poto lacte bubulo tollitur.
I ¶ Stomachū exulceratū lactꝫ bubuli potꝰ re
ficit:eiuſqꝫ roſiones caro bubula mixta aceto
ꝛ vino cocta. ad hoīs etiā morſum bubula ca/
ro cocta ꝛ īpoſita efficax ē. Canū ſcabies ſana
tur ſanguine recenti bubulo. Iterū cū marceſ
cat illico ꝛ poſtero die abluto cinere lixiuio
K ¶ Haly. Fel bouis tinnitibus ꝛ auris ſonitui
medetur ſi cum bombace ſupponatur.
L ¶ Si cū oleo mixto inſtilleẗ auri mitigat do/
lorē ex frigdo. In lotio qꝫ boum ſi infundat ſe
hō: optimū eſt ſtomacho dolenti ex frigido.
M ¶ Prodeſt ēt emorroidis Fimꝰ boū cataplaſ/
matꝰ ſuꝑ apoſtemata groſſa diſſoluit ea. Si
ꝟo ꝯburaẗ ꝛ naribꝫ inſuffleẗ ſanguis fluxū ab
eis ſedat. Preterea ſi cataplaſmeẗ eo modico cū
butiro vētri ydropici manifeſtiſſime medetur.
¶ Iecur bouis ſi caburatur et bibatur ventrꝫ N
ſolutioni prodeſt et fluxui ſanguinis.
¶ Os quoqꝫ bouille ſi cōburatur dentes cō/ O
motos ex ſe fricatos ſolidat.
¶ Et ſi cū ſquingibin bibatur: ſplenē liquefa/ P
cit. Appetitū coitus excitat:ac lepre prodeſt.

Capitulum. xv

Bombex. yſi. li.. ethimologiarꝝ. Bombex
eſt frondiū vermis:ex cuius textura bō
bicinū cōficiẗ. Hoc aūt nomine appel/
laẗ eo ꝙ euacueẗ dū fila generat:ꝛ aer ſolꝰ ī ea
remaneat. Pli. Bombices telas aranearū mō
texūt ad veſtē luxūqꝫ feminarꝝ q̄ bombicina vo
caẗ. Bombicū genus ē in Aſſiria ꝑueniēs ni/
dos luto fingūt. ſal' ſpecies applicatos lapidi
tanta duricia: vt ſpicul' perforari vix poſſint. ꝛ
ceras largiores q̄ꝫ apes faciūt. Deinde maiorē
vermiculū. Et in choo inſula traduntur naſci
cypreſſi: terebinti. fraxini. quercꝰ florē imbribꝫ
decuſſum terre halitu animante. fieri aūt ꝑmo
papiliones paruos nodoſqꝫ mox frigoris im/
patientia villis inhorreſcere. et aduerſus hie/
mē tunicas ſibi denſas inſtaurare. pedū aſpe/
ritate radētes foliorū lanuginē in vellera. Phi
ſiologꝰ. Bombex vermis eſt faciēs ſericū filo/
ſum de ore ſuo in q̄ ſepeliat ſe: ad hꝫ vt renaſca
tur cōpletꝰ. Et poſtq̄ꝫ reiecerint ōme qꝺ ſter/
coratū eſt ac ferulētū ac nigꝝ de corꝑe ſuo tūc
corpus eius tranſluciēs ē cū aſpiciẗ ad ſolem.
Folijs quidē celſi veſtiẗ. que vulgo morus di
ciẗ. Sed poſtq̄ꝫ operari ceperit eſcam renuūt

delitioſo labori operā diligent impēdēs. Ca
lachi vero parietes induſtri⁹ textor circuit. la
nā educēs crocci colorꝫ: q̄ niuei cādorꝫ per ab
lutionē efficit anteq̄ͣ artificial tinctura ſuper
induatur. Cōſūmato āt oꝑe nobil textorꝫ the
cam in operecꝑprio inuolutā cētōis ſubintrat
ianuā ſimil papilioni. Semina poſtea minu
ta eijcit. ex nature pēnatibꝫ ſecretꝫ q̄ p hiemē re
ſeruant. vt aere clemētiore redeunte. carni hu
mane admota in ſinu fomenta ſuſcipiant vſqꝫ
dum natura motū ſeminibꝫ cōferat animalē.
Idem vermis etiā laniſicus appellatur ex
lana. quā ſerica de ꝓprijs viſceribꝫ operatur

Operationes

A ¶ Sericum porro putrida vulnera cōbuſtuꝫ
mundat et confortat.

B ¶ Et ſi cū melle cōburat: rubiginē dētiū curat

C ¶ De arbore in qua iſti vermes nutriūtur le
ge cap. lxxix. in p̄mo tractatu de B

Capitulum xvi.

Borax ⁊ Botracha. Ex lib. de na. rerum
Borax eſt genus bufonis. qđ in capite
portat gemmā ſui nois. h vulgo cropō
dia vocatur. Sꝫ qñ bufoni viuo ⁊ palpitanti
extrahitur: tūc ipſe lapis in medio ſui oculū hre
vr. Cū aūt aliq̄ diu mortuo extrahit: tūc mali
cia veneni oculus extinguit: et lapis viciatur.
Phiſiolog⁹. Borax de genere bufonis ē. h
ꝓpter veneni q̄titatē qñ tangitur inflat. Cū ara
nea pugnat: ⁊ ab ea vincitur. Nā cū illa freq̄n
ter pupugerit: ille ſe vindicare nō valēs: intan
tū inflādo ſe exuberat: q̄ medi⁹ crepat ⁊ morit
Hui⁹ morſus peſſim⁹ eſt ⁊ inſanabil dicitur.
Gemmā in fronte nutrit p̄ q̄ occiditur. ⁊ q̄ ab
ipſo aīali borax appellatur: qñ extinctū hꝫ ocu
luꝫ. Ha bā ſpēali vtitur i q̄ viſū recuperat. ru
ta vero interſicitur. hūida loca ⁊ marcida liben
ter inhabitat. odit claritatē ſol: nec eū de facili
videre patitur. nocte ābulat. et h̄ magꝫ per vi
as hominū tritas veſtigijs: per diē vero latet i
abditꝭ. odorē florētꝫ vinee fugit. ⁊ ꝓpe cubitalē
magnitudinē aliqñ creſcit. In Hiſpanie parti
bus illud precipue boracis genus habitat: qđ
lapidem in fronte portat

Capitulum. xvij

Bufo. Actor. Bufo eſt anīal venenoſiſſi
muꝫ: oībꝫ notū. qđ videtur ab autoribꝫ
dici rubeta vl craſſantiū. Eſt aūt bufo
frigidiſſima beſtiola ⁊ aſpectu fediſſima. q̄ fer
tur hre cor i gutture. vñ nec de facili inficitur
niſi per mediū guttur trāſfigatur: Ex putredie
āt ł corruptiōe tre naſci putat. Ex li. de naturꝭ
rez. Bufo etiā reptile venenoſum habet viſuꝫ
peſtilentem. attactum ſurdidum: Terra veſci
tur: et hoc pondere et menſura. Quantum eīn
in anteriori pede concludere poteſt. hoc illi p
cibo quotidiano eſt. Timet enim ne ſibi terra
pro cibo deficiat. In Gallie partibus eſt Bu
fonis genus. quod cornutum dicitur: quia cor
niſare videtur: vnde a ſono vocis ſic appella
tur. Colores habet duos. tetrum et croceum.
Hij vero prodeunt: et tūc voces tubaruꝫ edūt
Duoqꝫ et duo voces tubarū reddūt inuicem

In ſola gallia vociferi viuūt.elati vocē ꝑdūt
ꝛ muti ſunt.Phiſiologꝰ.Buſo eſt aīal horro
ris qḋ nūc cū aranea:nūc cū lacerta: qñqꝫ ve-
ro cū colubro vel etiā cū ſerpente prelīū ſubit.
Leſus aūt veneno alterius aīalis venenoſi a
plantagine medelā accipit. Saluia libenter
veſcit̃:cuiꝰ radix buſoni mortalis eſt. Lapis ī
capite buſonis inuentus ꝛ ab homine geſtatꝰ
veneni maliciā arcet.Ex buſone quoqꝫ ꝑ com
buſtionem in puluerem redacto cum ſibi relin
quitur:buſo viuus regeneratur.nec tm̄ vnus
ſed etiam plures.

Capitulum.xviij.

Bubalus ꝛ Biſontes.Jſido. Bubali ꝑ
deriuationē vocati ſunt: eo ꝙ ſunt ſi-
miles boum.adeo indomiti vt p̄ ferita-
te iugū ceruicibꝫ nō recipiant:hos affrica pro-
creat.¶ Ex libro de naturis rerū.Bubalꝰ eſt
animal boue maius ꝛ altius corꝑe:nigrum co
lore.habet cornua longa tortuoſa: collū lon-
gum:caput ingens:membra macilēta: caudā
paruā:aſpectū beniuolū ac ſimplicem. Sed
ſumme pernicitatis atqꝫ crudelitatis eſt cum
ad irā fuerit prouocatum.Uſibꝫ humanis ac-
cōmodatiſſimū eſt. fortitudine maxia pollet.
Bubalus patiēs eſt laboris.pilos habet pau
cos:vocem terribilē:frontem aſperrimā: cutē
duriſſimam.pede ſpargit terram.Jn eius na-
re anulus ereus cum funiculo ponitur:vt faci
lius homini cedat.in opus qḋ fuerat ei impo-
ſitum:ꝙ ſi onus eſt graue et vltra voluntatē
ſuam imponatur: ſtatim cōmotus ī terra ſter
nitur.nec facile ictibꝫ ad ſurgendum cogit̃ niſi
alleuiato onere quo grauat̃: hic alio nomine
biſontes dicitur.de quo dicit.Solinus.ꝙ be
ſtia eſt boui ſimilis. ¶ Solinus.Biſontes in
ſeptētrionali plaga ſunt boues feris ſimiles:
vltra tauros pernicitate capti aſſueſcere neſci-
unt.hos imperitū vulgus bubalos vocat.
¶ Plinꝰ li.viij.Germania ſcythie cōtermina
gignit inſignia.boum ferarum genera: iubā-
tos biſontes ꝛ velocitate excellētes.vros qui-
bus omnibꝫ imperitū vulgus nomen bubalo
rum imponit:cū id affrica gignit vituli poti-
us ceruice quadam ſimilitudine.

Operationes.

¶ Pli.li.xi.Bubaloꝝ ſanguis non ſpiſſatur. A
¶ Haly.Coagulū pulli bubali ꝯtra potū ci-
cute ꝓdeſt ei qui comedit fūgos. ¶ Urina bu- B
bali ſi ꝯtrita miſceatur mirrha aut oleo ꝛ ī au
re ponatur:dolorem eius ex frigido mitigat.
¶ Dyaſ. Fimus bubali paſcentꝫ impoſitus C
tumores vulnerū tollit:ꝛ ſciatice paſſioni ꝯue-
nit.¶ Jn cathaplaſmatibꝫ poſitꝰ duricias ac D
ſcrofas purgat:et puſtulas ſoluit.

Capitulum.xix

Bruchus.Rudolphus ſuꝑ Leuiticum
et Gloſa ſuper Johel.Bruchus modi
cus ē et fului colorꝫ.Bruchus vocatur
fetus locuſte anteq̄ habeat alas:deinde cum
incipit volare parū:dꝛ athelabus.cū ꝓ plenī
ter volat dꝛ locuſta.¶ Eſt aūt bruchus multo
grauior q̄ locuſta vel athelabus.qꝛ iacens in
vno loco radicitus rodit fructus

Capitulum.xx.

B Upreſte. Iſi. ꝛ Pli. li. xxx. Bupreſtis eſt aial paruū in italia ſimilimū ſcarabeo: longipeduz: fallit inter herbas bouem maxime. vnde et nomē habet. deuoꝛatūq; tacta felle ita inflāmat vt rumpat.

Operationes

A ¶ Pli. li. xxiij. Oleū on fancinū ꝫ bupreſtim valet ex aq̄ per ſe lotū vomitiōibuſq; redditum
B ¶ Idē in li. xxx. Bupreſtis cū hircino ſepo illi-
C ta lichenas tollit ex facie ſmectica vi. ¶ Idē in li. xxviij. Lac reſiſtit veneno bupreſtis.
D ¶ Idē in li. xxxi. Si bupreſtꝫ paſta ſit nitrum
E ex aq̄ vomitiones euocat. ¶ Ex li. de na. re. cuz aūt bos bupreſtim inter herbas iacētē deuoꝛauerit ac fel ei9 tetigerit: ita inflāmat᷑ atq; tumeſcit: vt ꝓtinus rumpat᷑ laceratis viſceribus

Capitulum. xxi

B Ubione ſine Bibione et Blata. yſidorus. Bibiones ſunt q̄ in vino naſcunt᷑ quos vulgo muſciones a muſto appellant. Unde Affronius. Cum a me expectaſſet fabulare incipis ex oꝛe Bibiones inuolant in oculis tuis. Blatea. caloꝛe dicte ſunt. ſiquidē et cōpꝛehenſe manuū tingunt. vnde et blateuz coloꝛē dicūt. Hoc aial lucem nō patit᷑ videre cōtrariū muſce. Muſca eñ eſt lucipeta. Blata vero lucifuga. ¶ Ex li. de na. rerū. Blatea ꝓmis eſt qui lucē videre non patit᷑. vnde per noctem tm̄modo ambulare conſueuit. Palladius de agricultura. Blate ſunt apibus inimice ſicut et lacerte. Unde huiuſmodi animalia et his ſimilia opoꝛtet apū caſtris vel aluearibus longe fugare: qui vult apes bene ſeruare ꝛc.

Capitulum. xxii

C Apꝛa. Ex li. de na. rerū. Capꝛa eſt animal barbatum: longis et acutis cornibus: paſcitur in cōuallibus et in montibus et in ramis arboꝛū quos oꝛe poteſt attingere. ſed moꝛſus earū exicialis eſt arboꝛ. Mel vero lambentes capꝛe moꝛiuntur. Herbis venenatis viuūt. Cōſtan. Si capꝛe ex vaſis tamariſci biberint aut comederint nō habebūt

Sera. in li. de ſimplici medicina. Uidi inquit
Galien9 capras lingentes tamariſci frondes:
et inueni eas ſine ſplene. quaſdã vero vidi lin
gētes ſerpentes pelle depoſita. ꝛ poſt albeſcē-
tes min9 ſeneſcere. Iſido. Caprā a carpendis
virgultis quidā dixerūt. alij ꝙ carpent aſpera
Nōnulli a crepitu cruriū. vñ eas creas appel-
latas que ſunt agreſtes capre. Areſto. Capra
eſt animal ruminans qḋ tñ habet dētes i vtra
ꝗ; mādibula. Capre in paſtu cito mouentur a
locis ſuis: qḋ non oues faciūt. ꝛ accipiūt ſum-
mitates herbaꝝ tm̄. Quādo mouenť poſt me
ridiem plus aque portabūt. ꝛ quādo ſalem an
te partū comederunt multū fluxū a māmillis
habebunt. ¶ Capre naturaliter veloces ſunt.
ideo paſtores nō ponūt eis rectorē. Capra nō
bene videt in die: ſed acuitur eius viſus de no
cte. habet autē aliquādo oculos diſſimiles in
colore. quādo ſagittata fuerit pulegiū ceruinū
querit: ꝛ comedit vt extrahať ſagitta. Pli. lib.
viij. Capre in ſicilia ſicut oues villo tonſili ve
ſtiunť. Capris in ethiopia vita eſt vſq; ad an-
nos. xi. in orbe reliquo plurimū octo. Idem i
li. xi. Oculi capre de nocte ſplendēt: lucēq; ia-
culanť. Pili acute craſſi exeunt hircis: feminis
aūt tenuiores. Item mares capraꝝ plures ha
bent dētes ꝙ̃ feminę. Nec habēt capre dētes
p̄ter priores geminos habēt. Et binas in fe-
minib9 māmas. nec alibi ſicut ꝛ oues. Pli. lib.
viij. Capre pariūt ꝛ q̄ternos. ſed raro admo-
dū. ferūt q̄nq; mēſib9 vt oues. veneno pingue
ſcūt: pinguedine ſterileſcūt. Itē Areſt. Caper
vnius āni coit: ſed debile qḋ generat. In ethi-
opia ꝓpric capra viuit annis. xi. tota vita coit:
ꝛ gemellas parit. ꝛ ſi cib9 cōueniens eſt: caper
virtuoſus erit. Palladius lib. viij. Capra tri-
ma optime poteſt educare: ſed eligēda eſt ca-
pella magni corporis craſſis crurib9 breui col
lo: plenaq; ceruice: aurib9 flexis ꝛ grauib9. par
uo capite: nitido ac ſpiſſo longoq; capillo. ma
gnis vberib9. Nec multe capre ſicut oues clau
dende ſunt vna ſtatione ꝙ̃ ꝛ luto carcere ꝯuēit
ꝛ ſtercore: ꝙ teneriores mares generant haud
tranſeundum eſt. Sed vltra octo annos nō
ſunt mares ſeruandi: quia genus hoc languo
re ſterileſcit et etate.

Operationes.

A ¶ Euſculapius. Capre cerebrū cū melle car-
bunculos in ventre ſanat. Sepum eius omni
B morbui ꝛ leſure ſubuenit. ¶ Axungia q̄ʒ eiuſ-
dem cū roſis mixta puſtulas q̄ in nocte graue
ſcūt tollit. hoc etiā aurib9 inſtillatū ſurdos ſa-
C nat. ¶ Caſeus ei9 impoſit9 omnes punctiōes
atq; dolores reprimit. Pili eius vſti flux9 om
nes ſedant. ¶ Ungule eiuſdē vſte et cū pice li- D
quida trite et illite alopiciā curant. Lac eius
bibitum arteriacum liberat. Uermes occidit.
Pruriginē et morſus ſanat. ¶ Sanguis eius E
eadē facit: et venenū bibitū extinguit.
¶ Ex li. de. naturis. rerū. Cornu capre adustū F
ſi ante nares vere caduci teneať: ſtatim cadit.
¶ Aui. Cornu capre aduſtum et albificatū dē G
tes fortiter abſtergit. ſtringitq; gingiuā: ꝛ ſe-
dat inflate gingiue dolorē. ¶ Plinius. lib. viij. H
Capre cornu vel pilis accenſis fugare ſerpen
tes dicūt. Cineremq; ex cornu potū ꝛ illitū va-
lere contra morſus eorū. Idē quoq; cinis ſu
dores inhibet. ¶ Sanguis capre cū medulla I
decoctus contra venena toxica ſumiť. Idem
etiā ſic datur diſſintericis ꝛ auxiliať ydropicis.
¶ Iecur capre contra papilionē. q̄ luminibus K
aduolat proficit. Aſſum quoq; ciliacis ſubue-
nit: laudabiles quoq; ſunt medulle hircine et
caprine.
¶ Dyaſc. Adeps caprinus ceteris magis eſt L
ſtipticus paſcuarū cauſa: vnde diſſintericis cli
ſteribus miſcetur: Ius fellis eius etiā ptiſi- M
cis auxiliatur. Bibentibus quoq; cantarides
ſubuenit. ¶ Fel caprinum adhibetur fiſtulis cū
ſucco porri. Adhibetur etiam medicaminibus N
vulnerum: et ea ſine tumore ſanat.

Capitulum. xxiiij

CApreа. Pli. li. viij. Capree transfigurā-
tur in plurimas ſimilitudines. Sunt
enim capree: ſunt rupri capre. ſunt ibi-
ces. ſunt ꝛ origeſſoli a quibuſdā dicti. contra
rio veſtiti pilo et ad caput verſo. Sunt et dā-
me et pygargi et ſtrepſicerotes multaq; alia ꝛ
diſſimilia. Sed illa alpes. hec transmarini ſi-
nus mittunt. Idem in libro vndecimo. Flatus

ra cornua dedit ramoſa capreis ſ3 parua: nec
decidua fecit. huius aīalis ſanguis nō ſpiſſat
Jſid. Capreas agreſtes creas dicūt quas gre
ci: eo ꝙ acutiſſime videāt recte pandorcos ap
pellauerunt. Morantur eñi in excelſis monti-
bus. Et q̄uis de longinq̄ ſint: vident tñ oēs q̄
veniūt. Eedem et capree eedem et ibices quaſi
auices: eo ꝙ ad inſtar auium ardua et excelſa
teneant et inhabitēt. Jta vt de ſublimi vix hu
manis obtutibus pateant. vnde ⁊ meridiana
pars. Jbices aues vocāt: qui nil fluentis in-
habitāt. hec itaqꝫ aīalia in petr3 altiſſimis cō-
morant. vt ſi qñ ferarꝝ vel hoim aduerſitate ꝑ
ſenſerint de altiſſimis ſaxorꝝ cacuminibꝯ ſeſe p̄
cipitant: ⁊ in ſuis ſe cornibus illeſa ſuſcipiunt
Ex li. de. na. re. Capra ſilueſtris que ⁊ capreo-
la vel rupi capra dr̄: beſtia ſeua eſt in cōparem
ſui generis. Jn alias aūt beſtia timida ac mā-
ſueta nimis. Hec in inſula creta: qñ vulnerata
eſt pulegiū querit. quo comeſto ſagitta de cor
pore exilit: vix aūt capi pōt: quia celerrima eſt.
Et cū a canibꝯ premitur: ad mōtes altiſſimos
cōfugit. plurima inter mares eſt diſcordia ꝓpt
feminas: et hoc tempore coitus.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Simus caprarꝝ ſilueſtrium cum vino
B bibitus yctericos ſanat. ¶ Cum folia ſpicca-
C nardi bibitus mēſtruis imperat. ¶ Reliquos
ſanguinis fluxus cū aceto impoſitus abſtinet
D ¶ Cōbuſtus et tritus cū aceto et oximelle alo
E picias ſanat. ¶ Axungie mixtus podagricis
F medetur ¶ Actor. Jtē de caprea hoc idem qd̄
ſupra ponit: licet ſub alijs verbis.

Capitulum. xxiiij

CAnis. Areſto. Canis eſt aīal iracun-
dū ⁊ applaudēs hoibꝯ. piloſū3 ꝑm vni-
uerſum ſicut porcus et vrſus. habet dē
tes ſupius et inferi⁹: et ventrē vnū: ac poſt ven
trē inteſtinū. multos habet fetus: multaſqꝫ fiſ
ſuras in pedibꝯ ⁊ mltas mamillas ſicut et por
cus. Quinqꝫ digitos habet in pedibꝯ anterio
ribꝯ ⁊ q̄ttuor poſteriorībꝯ ſicut leo et lupus. Fi-
mū etiā habet ſiccū ſicut et lupus. ſplenem lon
gū ſicut hō et porcus. p̄terea ſomn⁹ et vigilia.
crementū et corruptio. ⁊ vita et mors. cetera-
qꝫ accidentia ex ſenſibꝯ ſunt in canibus ſicut ī
equis et hoibꝯ. Alexander. Canis aīal eſt im-
mundū rediens ad vomitū: iracūdus: latratu
horrendū canē extraneū lacerans: oſſa corro-
dens: qui cum habuerit cōſortiū alteri⁹ canis
refugit. Solus aūt nomen ſuum cognoſcit.
Ex li. de nat. re: Canis eſt beſtia docibilis ad
omnem ludū: dñm ſuū diligit: et eius hoſpitiū
vigilando cuſtodit: noctuqꝫ latratu nocentes
ꝓdit. Eſt etiā quoddā genus canū qd̄ odora-
tu fures intelligit: et a ceteris hoibꝯ implaca-
bili odio diſcernit. Jſido. Nihil aūt ſagatius
canibus. plus eñi ſenſus ceteris animalibꝯ ha
bent. Nam ſoli nomina ſua cognoſcunt. reco
gnoſcunt dños ſuos et diligunt: et corū tecta
defendunt. ꝓ dñis ſuis ſe morti obijciunt. ſoli-
tarie et voluntarie cum eis ad predam currūt
Ambroſius. Canis eſt anial ſagax. quod vbi
veſtigium lupi vel leporis inuenerit. argumē-
ta quedā ad eum directa ſemita inſequendum
colligit. ad diuerticulū ſemite venit. ſingularū
qꝫ ſemitarū exordia tacitus percunctatur: vt
per odorē cognoſcat in quā partem diuerterit
huic etiā aīali inſitū eſt naturaliter impartire
alimonie memoriā ſeruare: gratiamqꝫ referre:
ac ſollicitas excubias ꝑ dominorum ſalute ꝑ
tendere. Cū eñi infirmat canis: radicē alicuius
herbe comedit ad vomendum. Phiſio. Canis
cetera bruta in tribus excellit: in diſcernendo
amando: ſeruiendo. Diſcernunt eñi dominū
ab extraneis: nec eos quos inſectatur odit: ſ3
pro eo quē amat zelat: et ex cōſciētia ſoliciti a-
moris inuigilat. Mos eius eſt cū paſtore allu
dere. gregē noſſe. iſidiātes feras perſequi: ſoli
huic a natura inſitū eſt. volūtarie ad qd̄ p̄pa-
ratur ingeri. et per quādā obediētie formulā3
ſola diſciplinati timoris expectatione ſuſpen-
di donec ad peragēdi licentiā ſigno mittatur
Canū aūt genera ſunt plura. Alij eñi ad capi
endū feras ſiluarū inueſtigant. Alij volucres.
Alij vero greges. Alij domos cuſtodiūt. Ex
libro de naturis rerum. Tria ſunt genera ca-

canū. Hoꝝ nobiliſſimi ſunt leporarij alias le/
uerarij quibꝰ forma elegantior ꝛ ad curſum ce
lerior aptiorqꝫ venatui. Hi pectore valentes
ſunt. Latrat vedere neſciunt. ꝛ niſi ꝑducantur
ad curſum infra domū ſe continent. Alij ſunt
apti venatui: longis auribꝰ ac dependentibus
bi odore ꝛ importunis latratibꝰ beſtiam inſe/
quunt. Item canis maſculi nō de facili ledūt
canes feminas. Et ita fit in pluribꝰ generibus
beſtiaꝝ. In oīmi aūt genere aīaliū maſculi plꝰ
feminis viuūt exceptis leuerarijs in quibus ac
cidit contrarium. Areſto: Leuerarij quippe
viuūt annis vere decē leuerarie duodecim. In
leuerarioꝝ quidem genere plus viuūt femine
maribꝰ ꝓpter laborē ipſorum maſculorum. In
alijs aūt plus viuunt mares feminis. Item ca
nes femine cū applicātur ad etatem coitus ha/
bent ſigna ſicut homo. qm̄ eaꝝ mām̄ille intu/
meſcunt. ꝛ inuenit in eoꝝ pectore cartilago: ſꝫ
hoc difficile eſt cognoſcere niſi exercitato. ma/
ribus aūt nō accidit hoc: ſed in maiori parte
crus eleuant in mingendo: ꝛ nō niſi poſt ſex vł
octo menſes faciunt. Et vniuerſaliter poſtqꝫ
rigeſcunt. Omnes autem femine ſedent quan
do mingunt. In canibꝰ feminis lac inuenitur
ad quinqꝫ dies ante partum: et in quibuſdam
per ſeptem. Eſtqꝫ lac caninum ſpiſſius omni
lacte: ꝓterqꝫ porcorum ac leporum.

Operationes.

A ¶ Euſculapiꝰ. Canis ſanguis potatꝰ tremu/
B loſos liberat. ¶ Caput eius vſtum tritū et pul
uerizatum. vel eius caro neruoſa ꝛ ficus: mor
ſus canis ſi bibat ſanat puluis dentium eiꝰ.
C Dolores dētiū ac gingiuas curat ¶ Cor eius
potatū canes a latratu detinet. Fel eius cum
melle curat oculos. Lac eius bibitum pilos ꝛ
D capillos creſcere non ſinit. ¶ Cū melle vel vi/
E no datū mox fetū mortuū eijcit. ¶ Dens ex eo
tactus cito emittit: et cicatrices oculoꝝ exte/
nuat. Adeps eius podagram ꝛ aurium dolo
F rem ſanat. ¶ Auicēna. Sanguis canis ꝓhi/
bet ortum piloꝝ euulſorum: vt ſcripſit Gal'
Urina quoqꝫ canis adminiſtrat ſuꝑ verucā.
G ¶ Dyaſ. Lac primi partus canis capilloꝝ or
tus amputat: ꝛ in vtero infantes excludit. Lo
ciū caninū addito nitro aut medicamen facto
H lepras et prurigines tollit. ¶ Fimus caninus
in canicularibꝰ diebus collectus ꝛ ſiccus bibi/
tus ventrem abſtinet cuꝫ vino. Albus vero ſi
I mus eiuſdē arcuato morbo medetur. ¶ Pli. li.
xxix. Sanguine canino nihil ꝑſtantius ꝯtra
toxica putāt. Canino felle cum melle curabat
K a ꝑpoloniꝰ oculoꝝ ſuffuſionee. ¶ Itē albugi/
nes canini lactis inſtillatio: dolorum ꝛ graui/
tatē auriū ſedat. Adipe canino lendes a capil
lis tollunt ¶ Idē li. xxx. Canina cutꝫ cuilibet di L
gito circūdata diſtillatiōes ſedat. Fel caninū
podagris cōfert penna illinitū. Uerucas oīm
generum ſanat vrina canis recens illinita ſi/
miqꝫ cinis cū cera. ¶ Canis lingua medicina/ M
lis eſt: lambendo qꝫ ſua vulnera vel aliena ſanat
ꝗ ſi vulnꝰ ꝓpriū attingere lingua non poſſit pe
dem lambit et ſaliue medicamine delinitū ad
vulnus apponit: certus de medicamine quod
lingue ſue natura indidit. ¶ Aui. Aq̄ caſei ca N
nes impinguat valde et nutrit eos bene.
¶ Canis cecus naſcit: lunaticꝰ ē: odoratu mł O
tū viget: dentes habet acutos ꝛ os fiſſum: val
de mordet et lingit: non ruminat ſed rodit: ad
vomitū redit: priuſqꝫ recubet lectū circuit: bo/
liſmū patitur: id eſt rabidam famem.

Capitulum. xxv.

Cattus et cathaplepa. Iſido. Cattꝰ. i.
ingenioſus a greco venit: muſio eſt ap
pellatus: eo ꝙ muribꝰ infeſtus ſit. hunc
vulgus captū a captura vocant. Dicūt alij ꝙ
captat. i. videt. tam eīm acute cernit vt fulgore
luminis noctis tenebras ſuꝑet. Albertꝰ. Cat/
tus eſt aīal a capiendo dictū muribꝰ eīm in/
feſtus. Et dr̄ moribꝰ eſſe verecundū et pulchri/
tudinis amatiuū. Habet aūt colorem griſeum
glauci ſortit ꝯgelare ſilem. habet eīm colorem
hūc naturalē: et alias hꝫ ex accidentali cibi: et
ꝑcipue ꝗ domeſticus eſt: eſt aūt mordax val/
de: in multis ſimile leoni vnguibꝰ et dentibus
armatur ſicut leo: ꝛ intrahit et emittit vngues
ſicut leo. Carnem autem habet laxam ꝛ mollē

Operationes

A ¶ Aui. Ex catti morſu q̄nq̄ accidit dolor ve-
hemens et viriditas in corpe. et curatio eius ē
B curatio cōmunis. ¶ Juuat aūt cū emplaſtro
C cepe: vel calamēti ſilueſtris. ¶ Razi. Catti ſil-
ueſtres ex fumo rute ꝛ amigdalarum amarum
D fugiūt. ¶ Haly. Carnes catti calide ſunt et ſic-
ce. medentur emorroidarum doloribus. Re-
nes calefaciunt: dorſi doloribus proſunt.
E ¶ Eſculapius. Stercus catti vel catte cū ſy-
F napi et aceto alopiciā curat. ¶ Cathaplepa
Pli. li. viij. Cathaplepa appellat fera modica
ceterum iuxta fontem tygrim qui eſt apud he-
ſperios ethiopes (vt pleriq̄ eſtimauere) nili ca
put. Fera hec ceteris quoq̄ membris iners ca
put tm̄ pregraue egre fert quod deiectum ſem
per in terram. Alias in tremore eſt humani ge
neris omnibus: qui oculos eius viderint con
feſtim expirantibus. Eadem et baſiliſci ſerpen
G tis eſt vis. ¶ Solinus. Juxta fluuium tygris
naſcit cathaplepa: modica et iners beſtia pelli
lenti aſpectu figura fere catti.

Capitulum. xxvi

Caccus. Ex libro de naturis rerū. Cac
cus eſt monſtrum in archadia totum
cetoſum vt porcus. Et vt ſcribit Ade
linus philoſophus. Anhelitu ſuo pectore flā-
mas eructuat: id eſt ſpiritum flammineum:
maxime cum ira furit per motum. Hic in an-
tris ſuper tyberim cōmorat: et inuadit ſubito
thauroꝝ et vaccorum greges per caudas tres
vel quatuor apprehendens: et viſus fortitudi
nis in antrum occulte trahēs greſſu retro gra
dione ſcilicet de facili poſſit inueſtigari. Nec
ſolū aīalib9 eſt infeſtus: ſed hīs homi grauiſſime
inſidiat: cum tñ ipſum hoīem plurimū timeat.
Si querit quō de aīalis ore flāma poſſit emo
mi tam efficax: vt prime cōtrectata alias con
tracta cōburat: ꝛ nō ipm corpus animalis flā
ma tali obſumat. Reſpōderi poteſt: quia cum
anhelitus adhuc in viſceribus aīalis per mem-
bra varia late diffuſus eſt tepidum vſque quo
non exuberat in flammas. Sed eructuat9 cō
tinuat ac multiplicat in obiectum aliquod cor
pus. virtutemq̄ recipit comburendi ſicut vide
mus per mediū berilli lumen ſolis multiplica-
re radios et in ſummo mucronis acumine ra-
diorum ignis virtutem in ſubiectā materiam
ſuſcipere. Jgnemq̄ effici violentū. huic aīa-
li ſimilia fuerūt illa de quibus in libro Sapien-
tie legit: q̄ ignes ex ore ſuo ſpirabant. De cac
co dicit Uirgilius. viij. libro eneidos. Semi-
hominis facies huic monſtro. Uulcanus ei at
pater. illius atros ore fomens ignes magna ſe
mole ferebat. terribiles oculos villoſa q̄ ſetis
pectora ſemiferi. huius cacci mens effera quat
tuor a ſtabulis preſtante corpore thauros auer
tit. totidē forma ſuperante iuuencas: atq̄ hos
ne qua forent pedibus veſtigia rectis: cauda
in ſpeluncam tractos verſiſq̄ viarum indiciis
raptos ſaxo occultabat opaco. Hunc caccum
propter furata ſibi pecora Hercules interfecit
ut ibi Uirgilius in longum proſequitur.

Capitulum. xxvij

Camelus: Ex libro de na. rer. Camel9
eſt aīal deforme: gibboſum: habēs col
lum longū: crura poplexa: lentū inceſ-
ſum. ⁊ dū graditur nunq̄ pedes atterit: ⁊ mun
dū aīal ſcḋm legem. qm̄ vngulam quidē habet:
ſed nō diuidit eam. Cum aūt onerādi ſūt: pau
lulum ſuper genua percutiuntur: ⁊ ſtatim ad
onera flexis ceruicibus inclinantur aquas pu
ras refugiunt: lutulentas bibunt: ⁊ hoc gratia
nutrimenti. Omne enim elementū quantum
plus cōmixtum eſt aliis: tanto plus nutrit. et
ecōtrario irati cameli ſtridēt horribiliter. His
etiam rabies accidit ⁊ podagra de quibus fa
cilime moriuntur. Nō autem vngulas eiiciūt.
Sed vehementiſſimo dolore grauant̄ quan-
do duras et laborioſas vias incedūt. Nō eīm
ī pedibus hn̄t de forti corio ſotulares. Ordē-
um cito tranſglutientes reſeruant: vt rurſum
ruminando tota nocte manducent. Alii com
patientes abſtineant: illi qui recti cameli di-
cuntur: vnum tm̄ habēt in dorſo gibbum. Eſt
autem ⁊ aliud genus eorum quos dromedari
os vocant curſu mirabili vigentes ⁊ bina tu-
bera in dorſo habentes. Areſtotiles. Cameli
ſunt ſicut animalia cornuta: quia ventres ei9
ſunt ſicut habentium cornua. et quia cibus il-
lius ſpinoſus eſt: neceſſario fuit ei9 lingua car
noſa propter duriciē palati. Natura ergo vti
tur palato ſicut parte dentium terreſtri. Ca-
melus nō habet fel diſtinctum: ſed venas par
uas in quibus eſt fel. ¶ Solinus. Camelorū
femine ad bella preparantur. putantq̄ validi-
ores eas fieri. ſi caſtratione a coitibus arcean
tur. Camele cum homines eis vtuntur ad pre
liandū: caſtrantur: quia tūc nō impinguant̄
In locis quidem altiſſimis habitātes: ria mi
lia camelorum habent homines currentium
velocius q̄ equus: ⁊ hoc non accidit eis niſi p
pter amplitudinem paſſus. ¶ Vegetius de re
militari libro tertio. Camelos apud veteres
aliquantule nationes in aciem produxerunt.
Sed hoc genus animalium arenis quidem
tolerabile ſic aptum. nam confuſas etiam in
puluere vento vias abſq̄ errore dirigere me-
moratur. Ceterum preter nouitatem hoc ſiv̄i
videatur ineffica: bello eſt. Item camelorum
mares habet virgas ad poſteriorem partem
vnde auerſi coeunt. Sunt autem virge neruo
ſe ac dure. vnde ex eis arcuum corde ſūt. Coi
tus tempore ſolitudines aut ſecreta petunt.
Item. Camelus eſt valde malus tempore coi
tus. Et ſi quod animal vel homo tēpore hoc
approximauerit ad eum ledit ipſum. Coit au
tem poſt trienium. tempore luxurie ſolitarius
eſt cum femina ferus ac ſilueſtris et coeundo
per totam diem equitat. Sed cum alias luxu
rioſus ſit: erga matrem continens eſt. vnde in
quadam ciuitate cooperiabatur camele caput
vt eius pullus ſuper eam ſaltaret. qui cooper-
to matris capite ſuper eam ſaltauit: et coope-
rimento ſublato matrem agnoſcens. turpitu-
dinis opere quod ceperat intercepto: deſcen-
ditq̄ ipſum ingeniatorem mordens interficit.
Camela pregnans eſt per annum: poſt partū
quoq̄ quieſcit a coitu per annum vnumtantū
filium facit ſicut elephas equus et omne aīal
habens ſoleas. Cameli viuunt centum annis
Cameli patiunt̄ ſitim per quatriduum: et po-
ſtea bibunt multum. huic animali natura de-
dit magnitudinem corporis in modum iumen
ti ſicut et elephanti. animal quoq̄ cuius cibꝰ
ē materia lignea et ſpinoſa multos habet ven
tres: et in hoc genere eſt camelus.

Operationes

¶ Aui. Caro cameli prouocat vrinā. Adeps A
qui eſt in gibbo cameli ſuffumigatus confert
emorroidibꝰ. cameli cerebrum exſiccatum: ⁊ cū
aceto bibitū cōfert epilentie. ad idē valet eius
ſanguis. ¶ Qui etiā ſiccatus et ſtrictus retinet B
fluxum: cum vino quoq̄ bibitus ſagitte arme
ne nocumento cōfert. poſt purgationem vero
menſtruorum potatum iuuat ad impregnatio
nem: et confert puocationi matricis.
¶ Idem. Lac camelarū fetarum eſt ſubtile et C
valde aquoſum: nec facit opilationes (ſicut ce
tera) propter paucitatem caſeitatis et abſter-
ſionis aqueitatis illius. ¶ In ipſo eſt ſalſedo D
quia cameli diligunt acetoſum. et hoc eſt meli
us lac. Dicitur aūt q̄ eſt vehementis tarditatꝫ
in ſtomacho et in ſuperioribꝰ ventris. Ex ipſo
non timetur ſordicies ſicut ex ceteris niſi raro
¶ Urina cameli ꝯfert ydropici ⁊ vehemēter fe E
tori narium. Et aperit opilationes colatorii
cum virtute vehementi. ablutione ex ea facta
confert furfuribus.
¶ Dyaſ. Fimus camelinus albus cum melle F
tritus et impoſitus tumores reprimit: et vulne
ra delicata permundat.
¶ Haly. Sanguis cameli fricatus diſſinterie G
prodeſt: et ſolutiōe cronice potuiq̄ veneni lac
cameli prodeſt: corruptioni complexionis au-
getq̄ ventrem
¶ Plinius. Stercus cameli mundificat ⁊ de H
ſtruit verrucas: abſcindit fluxum ſanguinis ex
naribus et quando bibitur cum medicinis epi
lentie confert.
¶ Item reſoluit bothor et vlcera: ſcrofulas q̄ꝫ I
fortiter. ⁊c.

Capitulum.xxviij

CAmeleon. Iſidorus. Cameleon non
habet vnũ colorẽ: ſed diuerſa varieta/
te cõſperſus eſt: vt pardus huius came
leontis corpuſculũ ad colores q̃s videt facili
ma cõuerſione variat. cũ alioꝝ aĩaliũ non ſit
ad ↄuerſionẽ facilis corpulẽtia. Rudulphus
ſup Leuiticũ. Cameleon in infirmitate man/
ſuetũ eſſe ſe fingit: cũ alias ſit immãſuetũ ani
mal. Gloſa ſuper Leuiticũ. Cameleon eſt na/
tum ad deridendũ: doloſum rapax: ingluuio
ſum: et ideo ſm legem immũdum. Ambro. Ca
meleon diuerſas ſpecies colore vario fertur
mẽtiri. Areſto. Cameleon eſt aĩal valde timo
roſum, ꝓpter qd̓ in multos colores mutatur.
Cauſa vero timoris ei9 paucitas ẽ ſanguis et ca
loris. vnde etiã valde macer eſt: et vocat̃ leo ter
re. hui9 facies eſt ſicut aĩalis ex porco et ſymea
compoſiti. Vngulas hꝫ ſiles vncis ſeu auium
vngulis. Alteratio coloris fit qñ coriũ eius in
ſufflat̃. manet in cauernis ſicut lacertulus. So
li. Camelcon p̄ oẽm aſiam eſt plurimus. Ani/
mal ſcꝫ q̃drupes: facieq̧ lacerte: niſi crura re/
cta et longiora vẽtri iũgerent̃ ꝓlixa cauda: ca
deq̧ in vertiginẽ torta. hamatis vngues ſubtili
q̧ aduncitate. Inceſſus vero piger et idem fe/
re qui teſtudinũ motus. Corpus aſperũ cute
qualẽ ex cocrodrillis deꝓhendim9 ſubducti o/
culi et receſſo concauo intorũ ũ recepti: quos
nunq̧ in taxione obnubit.

Operationes

¶ Pli. Cameleon q̃ꝫ multa in ſe ferẽ haberet ſi
A lia medicinẽ. Caput eius et guttur ſi roboreis
lignis accendant̃ imbrẽ ac tonitruũ concur/
ſus facere democritus narrat. ¶ Itẽ iecur in
tegulis vſtum. Reliq̃ ad veneficia ꝑtinentia q̃
dicit q̧q̧ falſa eſtimãtes obmittemus ꝑterq̧
in riſu coagentiũ. ¶ Oculo eius dextro ſi vi/
uenti eruat̃ albugines cum lacte caprino tollũ
tur. lingua q̃ꝫ ad alligata pericula puerperij.
¶ Eundẽ ſalutarẽ eſſe ꝑturiẽtib9 circa domũ.
¶ Cor eius aduerſus quartanã eſt ꝓficuũ. la/
na nigra prime tonſure illigatũ. ¶ Pes prior
dexter in pelle: hiene ad alligat9 brachio ſini/
ſtro: dicit̃ ꝓdeſſe ↄtra latrocinia terroreſq̧ no
cturnos. ¶ Item dexteram mãmillã ↄtra for/
midines pauoreſq̧.
¶ Sed et pedẽ eius ſiniſtrũ in furno torreri cũ
herba eiuſdẽ nõis addito vngento paſtillis fa
ctis inde (ſi credimus) fertur hoĩem inuiſibilẽ
facere. ¶ Eius felle glaucomata et ſuffuſiones
corrigi credit̃ ꝓprie tridui vnctione. creditur
etiã eo lienibus inſtillato ſerpentes ſeꝑari: et
ad alia multa.

Capitulum.xxix

CAmelopardus. Iſidor9. Camelopar
dus ẽ dictus: eo q̧ cũ ſit vt pardus al/
bis maculis ſuꝑaſperſus collo equo ſi
milis: pedibus bubulis: capite tamẽ camelo ſi
milis eſt. Hũc ethiopia gignit. ¶ Plini. li. viij.
Cameloꝝ aliq̃ ſimilitudo in duo trãſfert̃ ani/
malia. Nabuna ſiquidẽ ethiopes vocant be/
luã collo ſimilẽ equo: pedib9 et cruribus boui
capite camelo. albis maculis colorem rutilũ in
diſtinguentib9. Vnde et camelopardus ap/
pellata eſt. Hec primũ quidẽ dictatoris ceſa
ris circenſibus ludis rome viſa eſt. Ex eo ſub

inde cernit aſpectu magis ꝙ̄ feritate conſpi/
cua.quapropter et ouis fere nomen inuenit.

Capitulum.xxx

CApreolus. Auicenna. Capreolus eſt aïal in india: ſimilis hinnulo ſiue cer/uorū filio: q̄ apud nos etiā non mutat dentes. Et qñ eius dentes ſunt magni ſignāt vite diuturnitatē in eis: et habet oculos acu/tos. Areſto.li.viij. Capreoli ſiluestres habent ſapientiā. qñ vulnerantur querūt pulegiū ceruinum ⁊ comedūt ipm vt extrahant ſagittas a corpe ſi que in ipſis ſunt infixe: et velocitate motus et aſſiduitate diſcurſus. Caro capreo/li a ſupfluo humido exoneret: et eius caro tenerior et digeſtibilior efficit: et ſaporis ac odoris eius grauitas amputat. Idem Areſto. Paſt9 gratia de locis altis ad altiora tendit: et inter herbas ſalubres et noxias odore dījudicat et diſcernit. Ruminat cibos et vngulam findit. Non vngue non cornu nō dente: ſed ſola ve/locitate fuge a canibus venatorū inſulſis ſe defendit. Unde quando in campeſtrib9 perſequitur ad montana fugiens alta petit. In montibus indie ſunt quidam capreoli qui ab herbis aromaticis et odoriſeris paſcunt: in quorum vnguibus ſunt quedam cōcauitates: in quib9 humores quidā apoſtemata colligunt: que p̄mo ad maturitatem et motū et confricationē rūpunt. et a corpe cū piloſis folliculis abſtra/huntur: et ſubſtātia que infra pelliculā cōtinet ſumme eſt odorifera: et inter aromatica maxi/me precioſa in medicinis plurimū vtilis et vir/tuoſa. Ut vult Dyaſ. et Platea. Et aliqui di/cunt illud muſcum vulgariter appellauere.

Capitulum.xxxi

CAſtor eſt animal admodū canis pon/tici. longum ſcilicet ⁊ gracile. dētes habet acutiſſimos: pellē delicatam ac nobilem. que quanto nigrior eſt tāto precioſior. colores in pilis habet velut darus: ſed pili ſubtiles ſunt: et pulchri. nō poteſt diu ſuſtinere vl' ſubſiſtere niſi caudam in aqua teneat quā habet vtiq3 piſcium caude ſimilem: ſaporēq3 ei9 et ſpeciem. Unde et a chriſtianis in ieiunio co/meditur. pars enim caude ipſius edibilis ē: re/ſiduum autem eius eſt caro. Ipſaq3 cauda lō/gitudinis cubitalis eſt pinguedinē multā habens. Pedes autem poſteriores habet vt an/ſer. Anteriores autem vt canis. Hec enim illi natura parauit: vt ⁊ poſterioribus velut auis in aqua nataret. et anterioribus in terra ſicut quadrupes ambularet.

¶ Ex libro de naturis rerum. Caſtores vt di/cit experimentator in grege viuunt: ⁊ ſimul ad ſiluas pergunt. Ligna q3 dentibus abſcindē/tes ad cauernas ſuas ea miro modo referunt. Unum etiam ex caſtoribus pro vehiculo reſu/pinatum pedibus eleuatis in terram proijciūt et inter crura eius abſciſa artificio ſe compo/nunt. ⁊ ſic eum trahentes cauda ad propria tecta deducunt. verum iniuriam talem non faciunt his. qui inter illos educati ſunt. ſed illis q̄ de alienis partibus ad ſe venerunt. Hos eñi in ſuitutē ſub certa cuſtodia redigūt ¶ Alioꝝ tñ opinio eſt: q3 hoc illis faciūt q̄ ſenectute la/boribuſq3 cōfecti dentes obtuſos habent. ⁊ q̄

ligna ſecare non valent. Tales cũ in ſeruitu/
tē redactos ꝑ abſumptionē pilorũ in dorſo ve
natores agnoſcunt: eoſq; pietate cõmoti ille/
ſos abire ꝑmittunt. In duplices autē vſus li/
gna ſecta habent. Nam et corticem comedũt
et ex lignis habitaculã valde artificioſa faciũt
A maris quidē arboꝝ folijs. et corticibus ca/
ſtor pro ſummis delicijs veſcit. vnde ⁊ tota eiꝰ
caro: ⁊ ſi bono tamen amaro odore perfundit
¶ Phiſio. Caſtor cum eum venator proſequi/
tur abſciſos teſticulos ante faciē eius proijcit
⁊ venator habens qđ ab eo cupiebat vltra nõ
ſequitur. Si aũt alius venator eum ſequatur
erigit ſe et oſtendit virilia ſe non habere: et ſic
euadit. Eſt aũt animal manſuetũ nimis. ¶ Ex
li. de na. reꝝ. Huius aīalis venatio fit hoc mo
do. Canis ad hoc inſtructus in aquã proijcit:
qui ad foramen manſionis illius perueniens
ingreditur. nec cedit caſtor morſibus donec a
venatoribꝰ artificioſa illa manſio refringat. ⁊c

Operationes

A ¶ Platearius. Caſtoris teſticuli abſciſi in vm
broſo loco ſuſpenſi deſiccant: vt in vſum me/
B dicine referuent: ⁊ dicunt caſtoreũ. ¶ Bonum
aũt caſtoreũ: id eſt nõ ſophiſticatũ: habet ſapo
rem mediocriter acutum. Glutinoſum eſt ⁊ ſa
porem habet multũ horribilem neruos intri/
catos et pelliculis adherentes per annos ſex
in magna efficatia ſeruari poteſt. Melius tñ
eſt quanto recẽtius. In medicinis ponitur ab
iecta pellicula exteriori Uirtutem habet diſſol
uendi attrahendi et maxime neruoſa loca cõ/
C fortandi. ¶ Contra epilentiã et alias frigidas
paſſiones capitis datur caſtoreum cum ſucco
rute in potu vel decoctionis eius vinum
D ¶ Contra paraliſim lingue puluis eius ſub lin
gua ponit donec per ſe reſoluat et conſumat.
E ¶ Contra paraliſim totius corporis dat vinum
F decoctionis eius ⁊ rute et ſaluie. ¶ Contra li/
targiam ꝓuocat ſternutatio ex caſtoreo: cere/
G brum cõmouet et cõfortat. ¶ Dyaſ. Caſtoreũ
teſticuli ſũt aīalis: qđ caſtor dicit. ⁊ ſepe aqua/
H ticã. ſepe vero terrenã ſuſtinet vitam. ¶ Opti/
mũ eſt ponticum ꝙ ſi interius cereuꝫ ⁊ obſtru/
ſum membranulꝭ naturalibꝫ. quidã aũt teſticu
los adulterantes immittũt veſicis cum armo/
niaci gutta ſanguine caſtoris conſperſa
I ¶ Eligendi ſunt ergo ꝗ iuncti ſunt ex vna ra/
dice ſibi coherentes. pleni incidi fragiles. ipſis
K folliculis ſe tractius ſeparantes. ¶ Calefacit
aũt caſtoreũ et deſiccat ⁊ attenuat. Illis ergo
qui ex plenitudine ſpaſmũ patiuntur aut tre/
morē neruorũ vtiliſſimum eſt. Quibꝫ aũt hoc
contingit ex inanitate vel ſiccitate contrariũ.
¶ Uitia ꝗꝫ pulmonis emendat. Et humidum
frigidi cerebri humorē cũ pulegio. Cum vino
bibitũ inflationes tollit. ¶ Tortionibus me/ L
detur. potiones venenata e nocere nõ ſinit. li
targicis ſingulare preſidiũ eſt. ¶ Tremori et M
contractionibꝫ ⁊ omnibus neruoꝝ cauſis deli/
tum et vnctum medetur.
¶ Uirtus eũ ei termantica eſt ⁊ recorporatiua N
mixtũ malacinatibus ⁊ acopis paraliticis ſeu
ſciaticis et his ſimilibus ſubuenit: ¶ Auicen. P
Caſtoreũ confert obliuioni ⁊ litargie cũ aceto
et oleo roſacco ſurditatiq; frigide ac ventoſi/
tati in aure diſſolutum in oleo nardino.
¶ Attractio per nares ex fumigatione ipſius Q
cõfert apoſtematibꝫ pulmonis ⁊ infirmitatibꝫ
eius. Bibitur cũ aceto ꝓpter ſingultũ ⁊ facit ſi
tim ¶ Delet dolorē ventriꝫ pungitiuũ cũ aceto
bibitum. ventoſitatē reſoluit. Menſtrua pro R
uocat. Secundinã et fetum extrahit. ¶ Con/
fert morſui paruorum venenatorum. et quod S
ex eo declinat ad nigredinem eſt venenuꝫ. Ita
ꝙ interficit quandoqꝫ in vna die: ¶ Fel caſto/ T
ris ad multa vtile eſt. Eius quoq; coagulum
ſedat morbum caducum.

Capitulum. xxxij

Chama. Albertus in li. de na. anima/
lium. Chama eſt beſtia alio nomine
rufinus dicta in ethiopia. Eſt aũt ad
modum lupi in figura maculꝭ albis vt pardꝰ
per totum reſperſa: ludis apta: eo ꝙ diſcipline
multum eſt perceptibilis. Et in hoc conuenit
cum natura canis.

Capitulum.xxxiij.

C Alopus. Albertus in lib. de na. ania. Calopus dr̄ eſſe anial iuxta Eufraten habitās. ⁊ de eufrate ꝓpter aq̄ frigiditatem bibēs. Aſtutū et velox eē dr̄. Jta vt venator ſibi appropinq̄re nō poſſit. Cornua geſtat longa ſerre modū pretēdētia. q̄bus ⁊ arbores deijcere dr̄. ſed v̄gulta añ repulſū cornuū ſuoꝝ tendētia frāgere nō pōt. Licet ad hoc ſepe nitatur. et ideo in eis frequēter inuolutis cornibus cum captū tenetur dentibus ſtridet. et audito ſtridore a venatore capitur.

Capitulum. xxxiiij

C Eruus. Ex li. de na. reꝝ. Ceruus ē aīal velocitate mirabili frontē habēs ramoſis cornibus aſperatā. Quorum creatio fit ſi biennis fuerit: tunc vſq̄ ad ſex annos ꝓetate ramos augēt. deinde numeroſiora fieri non pn̄t ſed maiora. Solū hoc animal cornua mutat: et ſupra modū gloriaꝶ. habet vnū vermē in capite q̄ eam vere vexat aſſidue. Sʒ et omne animal et ipſe homo vermē hʒ ſub lingua. ¶ Areſto. Ceruus eſt animal ſapiens: d̄ quo etiam opinantur q̄ inter aīalia quadrupedia diſcretius ſit. Jdem. Ceruus eſt animal timidum: cornua quidē hn̄s et fiſſurā in vngulis. dentes eius declināt ad inferius. habet q̄tuor dentes in vna parte oris: et in alia quattuor per quos mollit. habet etiam duos magnos alios: qui ſūt in maſculo maiores: ⁊ in femina minores. Uox maſculi groſſior eſt ⁊ altior q̄ꝫ femine. Maſculus vociferatur multum tempore coitus: et femina quādoq̄ꝫ timet. Ceruus itaq̄ꝫ (ſicut et cetera magni cordis animalia) timidus eſt: vocē vulpium timet. Jn ſibilo autem et cantu delectatur. Jtaq̄ꝫ ſibilantem et cantantē ſequiꝶ: et alius euʒ occidit. Unde cū aures erectas habet inſidias ſubſequentis aduertit. Poſtq̄ꝫ vero dimiſerit: non aduertit.

¶ Jtem. Cerui pugnant: et victus obedit victori obedientia forti. Cum autem impregnatur ceruus latet propter venatores Inteſtina cerui valde fetida ſunt. vnde non comeduntur a canibꝫ: niſi ſint valde famelici.

¶ Phiſiologus Ceruus vbi ſerpentē agnouerit eſſe implet os ſuuʒ aq̄ effunditq̄ꝫ in foramē deinde cū quodā oris ſui ſpiramine ſerpentes foras attrahit: et pedibꝫ ſuis ꝯculcans ipſum interficit. Ceruorum autem duo ſunt genera. Unū qđ vt inuenerit ſerpenteʒ in cauerna vbi latitat: flatum immittit vt exeat. ⁊ egredientis collū ꝑcutiens hinc et inde occidit eum ⁊ deuorat. Poſtea vero ꝓpter timorem ad aquas puriſſimas currit ac venenū euomit. Sed inter hunc timorem pilos mutat et cornua abijcit Aliud eſt genꝰ qđ ſi ſerpentē inuenerit occidit et poſt victoriam ad montē vbi pabulū inueniat tendit. Ambro. Ceruus cū nondū habet cornua: tn̄ fronte preludit: et ea que nondū expertus eſt tela minatur. ceruus qn̄ egrotat: ramuſculos olee comedit: et ſanꝰ fit. Areſto. ceruus)vt dictū eſt) maſculus vociferatur multum tp̄e coitus. cerua non poteſt coitum pati ꝓpter duriciem virge maris: recipit autem fugiendo. Cerua paritura prius dragonteā comedit. cum vero parit ſubito comedit ſecundinam fetum anteq̄ꝫ cadit ad terram. et eius ē ſecundina venenum.

Operationes

A ¶ Phiſiologus. Ceruorū lachryme collecte ⁊ oſſa inuenta in corde ipſoꝝ apta ſunt potui cordis pulſu laborantibus.

B ¶ Platearius. In corꝺ cerui reperitur quoddā os in ſiniſtra parte: in qua eſt quedā concauitas. ad quē ſplen habet reſpiraculuꝫ et emittit ſuperfluitatem. que ibi ꝓpria ſiccitate in ſubſtātiam mutatur oſſuoſam. Illud eſt ꝺ ſanguine cordis ſubruſum. habet virtutē depurandi fumum melancolicum.

C ¶ Datur et cōtra cardias et ſincopim et cōtra

D emorroides ¶ Eſculapius. Si quis in corio cerui voluitur: ſerpentes non timet. Medulla quoqꝫ cerui dolores ſedat.

E ¶ Haly. Coagulū cerui ꝯtra potū cicute ⁊ fungorum eſum prodeſt. Urina cerui ſplenis dolorem adiuuat. Uentoſitati ſtomachi et inteſtinorum prodeſt. Auribus inſtillata medetur

F earum vlceribus. ¶ Auicenna in. iiij. canone Extremitates caude cerui venenū eſt. et ipſam bibenti accidit anguſtia vehemēs ⁊ ſincopis et mors. Sed cura eius eſt vt euomat cum butiro et aneto. deinde in potu dentur auillane ⁊ ſiſtici confecta ſimul.

G ¶ Plinius libro. xxviij. Pulmo ceruinus cum gula ſubarefact⁹ in fumo. deinꝺ tuſus ex melle tuſſim ſanat. Coagulum cerui aceto ſanguinem ſiſtit. Hinnuli vero coagulū matrꝫ vtero exectī: ſummis prefert remedijs.

H ¶ Plinius dicit. Cornu cerui vſti nidor comicialem morbum ſiue caducam deprehendit. Eiuſdem cornu cinis illitus ex aceto vel roſaceo dolorem capitis ſedat.

I ¶ Idem cinis dentes mobiles fricando vel colluendo confirmat: eorūqꝫ dolores mitigat

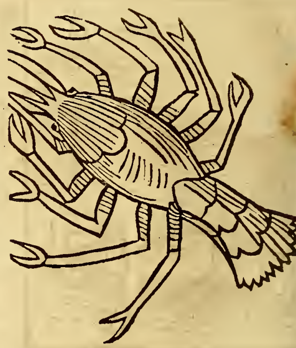
K ¶ Idem quoqꝫ valet crudi cornu farina. Itē Cinis predict⁹ reumatiſmos ſanat: ⁊ ſanguis excreatio nes curat.

L ¶ Cincaruꝫ quoqꝫ genera id eſt fermes pellit

M potatus. Regio morbo ꝓdeſt potat⁹ ex vino. ¶ Solinus. Ex cornib⁹ aūt cerui dextrū efficacius eſt ad medelā. Actor. Quia vero cornu dextrum (vt dictū eſt) ad medelam efficacius eſt. Ideo dicit Plinius: ꝙ ceruus hoc bono ſuo inuidens: homini cornu dextrum abſcondit ne queat inueniri. Idem quoqꝫ dicit liber de natura rerum.

N ¶ Areſtotiles vero dicit eū abſcondere cornu ſiniſtrum tanꝙ in eo ſit aliquod iuuamentum

Capitulum. xxxv

CErulens. Actor (vt aiūt Solin⁹ ⁊ ſtacius ſeboſus) Uermis eſt mirabilis in gange fluuio abūdans. habet eīm brachia bina longitudinis ſex cubitorū: q̄b⁹ etiam elephantē corripit vndiſqꝫ ſubmergit. Sꝫ qm̄ hic ꝟmis ingēs ac mōſtruoſus ē et aquaticus Ideoqꝫ inferi⁹ eū inter mōſtra aq̄tica: vicꝫ in tractatu de piſcibus de illo plenius dicemus.

Capitulum. xxxvi

CEcula. celidros et cenchrus. Iſidorus Cecula dicta eſt eo ꝙ parua ſit et non hꝫ oculos. Celidros ſerpens ē q̄ et cherſidros q̄ et in terris et in aquis moratur. Nam

ceſi greci dicũt terram ydros aquã. Hic ter/
ram per quã graditur fumare facit. quã Ma
cer ſic deſcribit. ſeu terga expirant ſpumantia
virus ſeu terra fumat. q̃ theter labitur anguis
Et Lucanus Tractiq3 via fumare chelidri: ſp
autẽ directus ambulat. nam ſi torſerit ſe dum
currit ſtatim crepat. Solinus Calabria che/
lidris frequentiſſima boum quoq3 gignit. Iſi
dorus. Chenchris ſerpens in flexuoſus eſt: q̃
ſemper rectum efficit iter. De quo Lucanus.
Et ſemper recto lapſurus limite chenchris

Capitulum. xxxvij.

Ceraſtes. Ex li. de na. re. Ceraſtes ẽ ſer
pens octo cornua in capite habens. ex
quibꝰ fieri ſolent manubria cultellorũ
ad menſes imperatorũ. quia ſudore produnt ve
nenum appoſitum. Solinus. Ceraſtes dictꝰ
eſt eo q̃ habeat cornua arietum ſimilia. Cera
ſti enim greci cornua vocant. ſunt autem hinc
quadrigemina cornicula. quorum oſtentatio
ne velut eſca illiciens ſolicita animalia pimit.
Totum enim corpus arenis tegit: nec vllum
indicium ſibi prebet niſi ex illa parte qua inui/
tatas aues vel animalia capit. eſt autem flexu
oſus plus quam alij ſerpentes. ita vt ſpinam
non habere videatur. ¶ Aui. Cornuta eſt ge/
nus ſerpentũ ſurdorũ. cuius lõgitudo ẽ ab vno
cubito vſq3 ad duos. ⁊ ſup caput eius ſũt due
eminẽtie: q̃ſi duo cornua. Color corpis eiꝰ eſt
cinericius: et vẽter eius ſicut ſquame ſicce du/
re que ſtrident ſuper terrã cũ ſtrepitu. Dentes
eius ſunt eq̃les non recurui. plurimũ ãt man/
ſio eius eſt locis arenoſis: In locis quidẽ mor
ſus eius ſentiuntur quaſi acus aut claui infixi
in eis. Et dixerunt q̃ continuatur eius corpo
ri grauitas maxima. et eius labia inflantur et
accidunt ei vertigo et tenebroſitas oculorum
et deſtruitur ratio.

Operationes

¶ Cure autem eius appropriatur. vt ſemen ra
phani cum vino in potu detur A

Capitulum. xxxviij

Cephos et centrocota. Plini. li. viij. Ce
phos ethiopia mittit: quorũ pedes po
ſteriores humanis pedibꝰ et cruribus
ſunt ſimiles. Hoc animal roma poſtea nõ vi
dit niſi ludis pompeij. Solinus. Tempe di/
ctatoris ceſaris monſtra rome viſa ſunt q̃ ce/
phos dicunt. Horũ poſteriores pedes crure ac
veſtigio humanos mentiuntur arcus: priores
hominũ manus. ¶ Phiſio. Centrocota ẽ que
beſtias vniuerſas pcedit huius corpus aſini:
pectus et crura leonis ſimilitudinem habent:
oris aiatum vſq3 ad aures vaſtum. imitatur ãt
hominis vocem. Plini. li. viij. Crocutas ethio
pia inter alia mõſtra generat. velut ex cane lu/
poq3 conceptus omnia dentibus frangentes
protinuſq3 deuorata ventre cõficientes. Idem
in eodem. Hyene coitu leena ethiopica parit

Acies ei perpetua in vtra\;q\ oris parte nullis gingiuis ꝯtinuo denteq\; ne occurſu cõtrario haberetur capſarũ modo includitur. Solin⁹ Crocuta nunq̃ꝫ acieꝫ orbiũ cõmouet ſed in obtutũ ſine intactione intẽdit.in ore gingiua nulla:dens vnus atq\ꝫ perpetuus.

Capitulum.xxxix

Cirogrillus. Rudolphus ſup leuiticū Cirogrillus eſt anial ſpinoſum ꝛ hericio ſimile. Actor. Alibi legitur ꝙ maius ſit hericio:ſpinoſum tamen. Unde patet ꝙ quidam falſo dixerũt:hunc eſſe cuniculũ. Alibi q\ꝫ legit̃ ꝙ cirogrillus ipſe ſit hericius vel herinacius. anial videlicet porcelli formã habẽs ſed ſpinoſum. de quo plenius dicitur inferius. Unde in pſalmo. ciij vbi legitur in nr̃a tranſlatione. petra refugiũ herinacijs. alia tranſlatio habet cirogrillis. Gloſa ſup ꝓuerbia Salomonis. In prouerbijs quoq\ꝫ vbi iuxta trãſlationẽ noſtram legitur. Lepuſculus plebis inualida. q̃ collocat in petra cubile ſuum. Alij pro lepuſculo habent cirogrillum. Et eſt animal non minus hericio ſimile muri et vrſo. cuius in paleſtina magna eſt copia. In foueis ꝛ in petrarũ cauernis. Hinc et in pſalterio vbi dicimus. Petra refugium herinacijs. Alij ponunt leporibus. Alij cirogrillis. Sed quidaꝫ hic pro lepuſculo hericium habent. Hieronimus enim verbum hebreum ſapham interpretatur. et cirogrillum et hericium et leporem. Item ſuper Leuiticum Cirogrillũ animal debile quidem:ſed rapax ꝛ mortiferum eſſe dicũt

Capitulum.xl

Cicade. Uincentius in ſpeculo naturali viceſimo primo Cicade vermes ſunt quorum genera ſunt duo. Quedam ꝑuis locuſtis ſimiles ſunt. et he domos inhabitant. ea q\ꝫ loca que magis calida ſunt. vbi ſcilicet igniũꝫ feruor eſt. Aliud vero genus acrũ colore papilonibus ſimile. fertur etiam ꝙ earũ genus eſt quod nos ceruos volantes dicim⁹. et hos experimẽtator ſupra crabones vocat. Cicade habent in pectore quoddam aculeatum. linguis ſimile:quo rorem lambunt Ipm vero pectus fiſtuloſum habent:ex hoc dulciter canunt. Mares quidem canunt:femine ſilent ſupine coeunt. Qua cãdida ſed corrupta In terra fecture locũ excauant:ibiq\ prolem faciunt. Ambroſius. In exiguo cicadarum gutture dulcis eſt cantilena. quarum cãtibus eſtu medio rumpuntur arbuſta. eo ꝙ magis canore meridianis caloribus quo puriorem aerem ſpiritu attrahunt:eo cantus clariores reddũt: ¶ Iſidorus. Cicade ex cuculorum ſputo naſcuntur. hec in italia apud regmos mure ſunt nec vſq\ꝫ alibi. Nam alibi dulciter canunt. quarum cantibus medio eſtu arbuſta rumpuntur ¶ Plinius libro vndecimo. Cicade non naſcuntur in raritate arboruꝫ. nec in frigidis aut vmbroſis nemoribus. penn autm illis natura que apibus:ſed ꝓ corpore amplior ꝛc.

Capitulum.xli

C Irotrochea. Alber. in li. de na. aialiuꝫ
in quit. Cirotrochea beſtia eſt q̄ recbio
na voces boim imitat̃ oclos nūq̄ꝫ clau
dit. In ore nullā babens gingiuā ſed dentē ba
bet. os vnum continuū verecundat̃ capſulis.
Tante eſt virtutis vt oīa mox ꝯtinuat. ⁊ de
lupo et cane genera dicitur.

Capitulum.xlii.

C Ritetus. Alb. in. li. de na. aialiū. Cri-
tetus aimal eſt paruulū in terra babi-
tans capite vario: dorſo rubeo: ventre
candente. pilum adeo tenaciter pelli babēs in
ſitum. q̄ citius pars pellis de carne recedat q̄ꝫ
pilus poſſit euelli de antro. etiam nō extrabit̃
de facili niſi aqua feruenti. vel alia in antrum
infuſa. Et in boc conuenit cum cuniculo: quia
babet pilum fere ſicut cuniculus. et nō babet
aures. ſed vias auditus ſicut auis. Solinus.
Crtetus eſt aial qd̄ nos bameſter vulgo voca
mus. et eſt anial mordax valde et iracundum.

Capitulum. xliii

C Oluber. yſidorus. Coluber ab eo di-
ctus eſt q̄ colat vmbras. vel q̄ in lubri
cos tractus. flexibus ſinuoſis labatur
Nam lubricum dicitur quicq̄d labitur dum
tenetur vt piſcis ſerpens. Ambroſius. Colu-
ber autem ceruum fugit. leoneꝫ interficit. Phi
ſiologus. Colubri pellis q̄ exuitur in oleo de-
cocta mire auriū dolorē mitigat. Actorp atet
de colubro verum eſſe in ſpeciali: qd̄ ſup̄ di-
ctū ē de genere ſerpentum. vicꝫ q̄ exuuijs ſuis
depoſitis, p foramen petre tranſiens ſenectu-
tē ſuā deponit: ſed p̄us ieiunādo carnes ſuas
ſubtiliat. vt eidem trāſitui abilior fiat. Eſt au-
tem longus vt anguilla tortuoſe incedens et
ſibilans. Tranſeuntib9 inſidiatur. et mordēs
lingua venenum infundit. Unde ſcriptū ē Fiat
Dan coluber in via. Et alibi. Qui diſſipat ſe-
pem mordebit eum coluber.

Operationes

A ¶ Plini.li.xxxiij.dicit:q contra rubeta venena
auxiliatur coluber viuens in aqua.

B ¶ Huius adipem aut fel ſecum habent.qui co
codrillos venantur:coſq mire his adiuuari
teſtantur ydris a grecis vocatur coluber vi-
uens in aqua.

C ¶ Dyaſcorides Tunica colubri in vino cocta
dolori medetur dentium.Eſt etiam oculoruȝ
adiutorium

Capitulum.xliiij.

Cocodrillus.Iſidor9 li.xij. Cocodril-
lus animal eſt quadrupes in terra ⁊ in
aquis valens.longitudine fere vigin-
ti cubitoruȝ:dentium et vnguium in inmanitate
armarũ.tanta eſt ei duricia cutis vt q̃uis for-
tiũ lapidum ictus in tergo recipiat:nihil omi-
no curat.nocte in aquis.die in terra quieſcit.
Oua in terra fouet q̃ ouis anſeris ſunt maio-
ra.maſculus et femina vices ſeruant.hic qui-
dam piſces ſerratam criſtam habentes:tamē
ventris deſiccantes interimunt.Et dicitur q
ſolus inter animalia ſuperiorem mandibulaȝ
mouet.Plinius libro.viij. capitulo.xxvi. Co-
codrillus eſt aĩal nilum inhabitãs lingue vſu
inter aĩalia terreſtria caret ſola:ſuperiori mã
dibula exiſtenti mobili morſuȝ impmit veneno
ſum.Dẽtes habet horribiles admoduȝ pecti-
nis ſiue ſerre.⁊ cubitos admodum apri.Nullũ
aũt animal extam parua origine creſcit in tã
magnum animal ſicut Cocodrillus.animal ē
valde guloſum et multum comedit.Unde q̃n
do eſt ſatur iacet iuxta littus rictans pre re-
pletione.ſuperuenit autem auis modica que
dicitur apud eos Cuſpbillos.apud ytalos au
tem dicitur auiũ rex.⁊ volat ante os eius:quã
aliquotiens a ſe repellens.tandem fauces ape-
rit aui et eam intrare permittit.⁊ hec auicula
eum leuiter vnguibus ſcalpit et ei facit quen-
dam pruritum:in cuius dulcedine delectatus
ſtatim obdormit.Auicula autem cum ſentit
eum dormire ſtatim illabitur in eius ventrem
et quaſi telum ſtatim eum perforat et corrodit
In ventre enim valde mollis eſt:⁊ ideo a piſci
bus ſpinas et criſtas pinnulas in dorſo habē
tibus de facili ſuperatur.Subdit Plinius.Hec
belua inſequitur fugientes et eis eſt terribilis:
ſed fugax eſt contra ſerpentes.hebetes autē ha
bet oculos quamdiu eſt in aqua.ſed extra aq̃
nimis acute videt.In hieme per quattuor mē-
ſes ſe abſcondit.ſed in vere exit.et q̃diu viuit
ſemper creſcit.Item Plinius libro octauo.ca
pitulo viceſimoſexto.Cocodrillus ſi quendaȝ
inuenit hominem circa littus interficit eum ſi
poteſt.et preterea plorat ſuper cuȝ et poſtea de
uorat ipſum.Item herbas libenter comedit i-
ter quas enidros ſerpens paruulus qui ei ini-
micatur caute ſe inuoluit.et dum cocodrillus
herbas carpit ſerpentē tranſglutit.qui intrãs
ventrem eius omnia interiora carpit:et ſic in
ferimit eum et occidit et ſic illeſus exit. Item
Plinius libro duodecimo dicit.q idem ver-
mis inſidiatur cocodrillo quando dormit.et
tunc inuoluit ſe in luto et intrat per dentes ei9
Solinus.Inſidiatur quibuſdam paruis aui
bus que generantur inter herbas nili que euo
lant propter calorem ſolis et intrant ventrē
cocodrilli.et comedunt vermes ventris eius:
et ſic purificatur belua a vermibus.Habet au
tem corium valde durum quod vix gladio p-
foratur.Habitat in aq̃ de die q̃ȝ de nocte.quia
aqua calidior eſt de nocte q̃ȝ de die.retinet eñi
radios ſolis:et ibi agitantur:et ſic fit calida ip
ſa aqua.et non habet linguam prominentem
ad vociferandum ſed habet paruam linguam
in parte inferiori ſicut habent piſces ad guſtuȝ
vt dicit idem Solinus:et etiam Ariſtoteles ⁊
Auicenna hoc idem volunt.

Operationes

¶ Plinius libro viij.dicit.q de fimo cocodril
li fit vnguentum vnde facies mulierum ſophi
ſticantur.vt ſenes et rugoſe iuuencule per tē-
pus videantur q̃diu viuunt.

Capitulum .xlv

Cuniculus. yſidorus. Cuniculi ſunt genus agreſtium animalium: ſic dicti q̄ſi caniculi: eo ꝙ canum indagatione capiantur: vel a ſpeluncis excludantur. Plinius libro octauo: Leporum genera ſunt quos hiſpani cuniculos appellant. Varro et autor. Eſt a cuniculis ſuffoſum in hiſpania opidum cuniculi fecunditateis innumere ſunt. famemꝙ balearum inſulis populatis meſſibus afferunt certumꝙ eſt ballearicos aduerſus eorum prouentum auxilium militare aduio auguſto petiiſſe: Ex libro de naturis rerum. Cuniculus eſt beſtia lepore minor: colore et forma prope tamen ſimilis hec in antroſa habitacula terram fodiens nocte vineta frugeſꝙ depaſcit. mane vero antrū ingrediens os eius equat terre puluere per intrinſecus. ne ſuperuenientes homines per diem eius habitaculum deprehendāt vbicūꝙ habitant cuniculi multiplicantur nimis: quia ſepius in anno pariunt. Cumqꝫ aliqui ex eis aliquid illic aduerſi ſenſerint animal fugiunt. nec mori ceteri ſociorum iniuria dedignari: locum cum illis dimittunt. Diuerſis poſterioribus coeunt. quoniam illis aduerſuꝫ eſt membrum genitale.

Operationes

A ¶ yſaac: Cuniculus vim habet diſſoluentem proprie etiam ſtomachum confortat. ventrem diſſoluit.

B ¶ Vrinam puocat. Utilius quoqꝫ eis qui elefhantico morbo apparati ſunt.

Capitulum .xlvi.

Damma. Albertus in libro de naturꝭ animalium. Dāma beſtia eſt magnitudinis capre. figure et pili Sicut canis: cornua habens non ſquamoſa. ſed plana longa et acuta. Eſt autē curſu velox. vite ꝓuida. Hec beſtia in arabica vocatur adgazel. cuius caro frigida eſt et ſicca.

Operationes

¶ Idem Albertus. Stercus huius animalis creſcere facit capillos et meliorat eos preparatum in oleo. A

¶ Dicit etiam ꝙ ſi cū eo vngatur virga viriꝭ et ſic coeat cum vxore ſua ſemꝑ diliget eū. Si cum lingua deſiccata ſuffumigetur guttur in quo eſt ſanguiſuga cadet B

¶ Calcaneus combuſtus impletus in concauum fiſtule curat eam. C

¶ Dicit etiam ꝙ fel huius animalis et ſemen teſticulorꝫ vulpis et piper et ſemē eruce de quolibet equale acceptum ad pondus aurei ⁊ mellis vncias duas. et fiāt ex eo electuariuꝫ ⁊ ipſm teneat in lana quando mulier cum viro cōcubit concipit maſculum D

¶ Et nota ſi fel ſit ex femina cōcipit feminā: ſi ex maſculo concipit maſculum E

Capitulum .xlvii

Capitulum.xlvij

DAmula. Bartholomeus in libro de proprietatibus rerum. Damula ſiue dama: ſicut ait Papias: caprea eſt agreſtis. ¶ Iſidorus libro duodecimo. Damula eſt vocata: eo q̄ de manu effugiat: timidum enim eſt animal et imbelle ac imbecille. Unde neſcit ſe defendere niſi fugiendo. Habent enī pro armis abilitatem membrorū: ꝛ ad fugam levitatem. ¶ Unde dicit Marcianus. Dente tuetur aper. defendunt cornua ceruum. Imbelles tamen quidem niſi preda ſumus. montuoſa loca et venenoſa. diligit gramina medicinalia et aromatica. comedit ramuſculorum tirſos: et extremitates carpit: quando eſt vulnerata dragonteam comedit. et ſic de corpore telum trahit.

Operationes

¶ Iſidorus libro quinto. Sanguis eius eſt medicinalis ſc̄m Plinium libro viceſimo ſexto
A Neruos enim contractos remollit: ꝛ articulorum dolorem ſoluit. venenum diſcutit et expellit.
¶ Damulam odiunt ſerpentes et fugiunt: et
B eius anhelitum ſuſtinere non poſſunt.

Capitulum.xlviij.

DRaco. Phiſiologus. Draco ſup̄ oēs ſerpētes maximus: ꝛ ſup̄ oīa terre animantia. Qui qn̄qꝫ ſup̄ aerem fertur ipſum cōcitādo ac vehementer impellendo. ¶ Iſido. Draco maior eſt cunctorū animantiū ſup̄ terrā. Hunc Greci dracontam vocāt. Eſt aūt criſtatus ore paruo: et artis fiſtulis: p̄ quas ſpiritū trahit et linguā exerit. Signitur aūt in Ethiopia et in India. ¶ Ex li. de na. rer. Draconis manſio frequenter eſt in ſpeluncis ꝓpter eſtū naturalem ſui corporis et ꝓpter accidentalem ſolis. q̄ maximus eſt in partibus orientis. Raro enī iuenitur hoc animal niſi in calidioribꝫ partibꝫ orbis. Itaqꝫ libenter etiam ī rupe lapidea ſpelūcam ſortitur. Circa turrim Babel et in deſertis illius antique Babilōis: ac ruinis eius maximi dracones habitare dicunt. quorꝫ vox ac rugitꝰ homines terret. Ad viginti quinqꝫ cubitos et amplius creſcens ſepius cualeſcit. Ad ſeniū autē et debitā magnitudinem veniens ſine cibo tempe multo viuit At vbi comederit nō de facili ſatiat. In abiſſis terre (ſicut dicit Auguſti.) aliqn̄ draco moratur. et cum in aere ſentit humiditatem egredit et ſup̄ aera fertur. magnis alarū remigijs aerem concitans et impellens. Alis quidē pellicea volubilitate extantibꝫ: et ſc̄m corporis ſui magnitudinem late diffuſis: vbicūqꝫ moratur aerem inficit. ¶ Plini. li. xxvi. India dracones habet et elephantes per petua diſcordia bellantes: tante magnitudinis vt facili circūplexu elephantes ambiant: noxioqꝫ nodo per ſtringant ¶ Ambroſius. Draco elephantem li-

gatur:iſtius ruina mors victoris eſt.et inde ſum
me in vtrūqꝫ certat. Ille vt pedem alliget:in q̄
caſus victi ſibi nocere nō poſſit. ¶ Pli.li.x. Aq̄
le q̄z ſatis eſt pugna cū dracone:multoqꝫ ma/
gis anceps etiā ſi in aere. Areſto. Vultur etiā
et draco p̄liant:q2 comedunt aīalia. yſidorus
Draco vīm in cauda nō in dentibꝫ habet.⁊ v/
bere potius q̄ ictu nocet. Ariſtoteles in lib. de
aīalibꝫ. Eſt in terra ethiopie draco ex q̄ tyrꝰ
generat:et ex illo enthichon accipit. Cōtra qḋ
nō eſt remediū. Omniūqꝫ aīaliū venenū habē
tiū morſus eſt valde malus. maximeqꝫ ſi ſe co
medant ad inuicē. ſic comedit draco ſcorpiōez
¶ Itē de ꝓprietatibꝫ elementorum. In diebus
Philippi regis via in monte armenie fuit. de
qua rex interrogauit. Cur ſup illā nullus trā/
ſiret q̄n mortuus caderet? Socrates ergo
ſpeculū de calibe ꝯtra illū poſuit. in quo duos
dracones magnos vidit. q̄ aperuerūt os ſuū
et egrediebatur corrumpens aerem fumus ex
orificijs eoꝝ. Rex vero p̄cepit ad montē illū ex
iri ⁊ ipſos interfici:ſicqꝫ ſaluatus eſt locꝰ ille
¶ Narrat Petrus damianus de quodā agri
cola:q̄ q̄dam die valde mane ſurrexit: et vidit
draconē enormis magnitudis:lignū putauit:
Feſſuſqꝫ ſup eum vt requieſceret: ſeditqꝫ mox
indignata beſtia deglutiuit.

Operationes

¶ Solinus Draconū ex cerebris excidit:dra
contias lapis:ſed lapis nō eſt niſi detrahat vi
uentibus. Nam ſi obeat prius cum aīa ſimul
euaneſcit duricies ſoluta.

¶ Phiſiologus. Graminibus quidē medica/
tis dracones dormire coguntur. ſicqꝫ lapis ac
quiritur. cuius vſu reges orientales precipue
gloriantur.

¶ Draconem adipū fugiunt venenata: ne ipſe
draco habet venena.

¶ Draconis capita proſperam et fortunatā
domum promittunt facere.

¶ Ex li. de na. rez. Lingua eius ⁊ fel in vino de
cocta remedio ſunt his qui vexant ab incubis
eoꝝ corpibꝫ ex hoc inunctis.

¶ Draconis caro vitrei colorꝭ ē:ac veſcentes
illa refrigerat. Hinc eſt q̄ ethiopes in feruida
plaga manētes dracōis carne libēter veſcunt
adeo q̄z auaricie ſitꝭ in immēſum creuit:vt in/
ſtitores q̄buſdā carminibꝫ draconē ad tps mā
ſuetū reddāt:eiuſqꝫ tergo inſidētes:freno ipm
regāt vſqꝫ dū in ethiopiā perueniat.

¶ Actor. Sanguinem draconis quo phiſici
vtuntur in medicinis aiunt gummi cuiuſdam
arboris ſic dictum ꝓpter ſanguinis ſimilitudi
nem veri draconis.

Capitulum. xlix.

Draconcopedes. Ex li. de na. re. Dra
cōcopedes ſerpētes ſunt magni ⁊ po/
tentes. Facies virgineas habētes hu/
manis ſiſes. in draconū corpꝰ deſinētes. Cre/
dit ille ē huius generꝭ illū fuiſſe p̄ quē diabolus
Euam decepit:q2 (ſicut dicit Beda) virgineū
vultū habuit. Huic etiā diabolus ſe cōiungēs
vel applicans vt conſimili forma mulierē alli/
ceret:faciē ei tm̄ oſtendit et reliquā partē cor/
poris arborum frondibus occultauit.

¶ Auguſtinus ſuper Gen̄. Dicitur autem ſer
pens ille callidiſſimꝰ fuiſſe. Vel ſm̄ alios ſapiē
tiſſimus. Non ꝓprie ſicut in bono ſolet accipi
ſapiētia dei:vel angeli:vel anime rationalꝭ:ſed
tranſlatiue. ſicut apes vel formicas dicimꝰ ſa
pientes:ꝓpter opera ſapientiā imitantia:q̄uis
ſerpens non anima rationali:ſed ſpiritu dya/
bolico q̄ plenus erat poſſit ſapientiſſimus di/
ci. Mali enim angeli q̄uis ſupbia deiecti: na
tura tamen excellentiores ſunt om̄ibus beſtijs
ꝓpter eminentiam rationis. Serpens enim nō
intelligebat verba:nec rationalꝭ eſt facta. Nō
enim verbis magorum vel incantatorum ſer/
pentes trahuntur de latebris dyabolica ē vis
Quod permittitur ad memoriam illius primi
facti. vt ſciatur:quia cum hoc genere familiari
ter ſit ei locutus. Eſt autē ille ſerpens ſicut aſi/
na Balaam:ſed hoc fuit dyabolicū:illud an/
gelicū. Boni eīm et mali angeli ſilr̄ loquntur.

Capitulum. l

D Axus. Alb. in li. de na. aialiũ. Dax9 aial eſt pigue valde z latũ i dorſo. breuib9 crurib9 multũ mordax. pilo plus albo ꝙ̃ nigro. ſʒ i dorſo pl'es hʒ nigros. z i laterib9 pl'es albos. z caput i medio nigꝝ z i laterib9 hʒ albũ. z qñ ẽ domeſticũ mltũ ẽ luſiuũ. dicũt crura ſiniſtri lateꝛ breuioꝛa eẽ ꝙ̃ dexteri. z h̄ ego nõ dephẽdi cũ tñ ſepi9 h̄ aial ꝯſideraui. Et duꝝ hʒ pilũ. z ẽ ſpiſſe pell'. z ẽ ad q̃ntitatem vulpis. Et ẽ duoꝝ geneꝝ. Di aũt dax9 canin9 q̃ i mlta findit pedẽ ſic canis. z ẽ dax9 porcin9 q̃ i duo findit vngulã ſic porc9. z ẽ ꝙ ſcrabõib9 z aliis v̾mib9 viuit: qz nõ ẽ velox ad venãdũ.

Operationes.

A ¶ Idẽ Albt9. Axũgia ei9 valet ad renũ dolores: z ad mlta alia q̃ cauſa breuitatꝭ dimitto.

B ¶ Dicũt etiã aliq̃ ꝙ morſ9 aliq̃n hʒ venenoſos

Capitulum. lj.

D Ypſa. Iſid. Dypſa eſt genus aſpidis. qui latine ſitula dr̃. qz quẽ momorderit ſiti perit. Tante aũt exiguitatis eſſe fertur vt dũ calcat̃ nõ videat̃. de quo poeta. Signiferũ iuuenẽ tyrrenis ſanguinis aulum. Toꝛta caput retro dypſas calcata momoꝛdit. Vix coloꝛ aut ſenſus dentiſ ꝗ fuit. Andromachus. Dypſa cum aliquem pungit inflammatur in eo caliditas valde ſupflua. Indeq̃ accidit ei vehemens ſitis et aduſtio inflammata. nec bibere ceſſat aquam donec coꝛpus eius ſcinditur. et ſic moꝛitur. Auicen̄. Serpẽtis facientis ſitim ſm̃ quoſdam longitudo eſt palmi vnius. et ſuper coꝛpus eius ſunt veſtigia nigra plurima. Caput eius eſt paruum: z collũ groſſum. a quo incipit creatura eius vſ ꝗ ad caudam ſubtilem.

Operationes.

¶ Auicenna. Ut euacuatur aqua ꝓpter ſitim A
ex moꝛſu iſtius ſerpentis. Huius regimẽ poſt communia regiminũ eſt indeſinenter cum facere bibere oleum plurimum et euomere. deinde cliſteriſare cum his que educunt feces z humiditates.

Capitulum. lij.

D Romeda z Dãmula. Iſidoꝛ9. Dromeda genus eſt cameloꝛum minoꝛis quidem ſtature: ſed velocioꝛis. vnde et nomen habet. Nam dꝛomos grece curſus

miliaria vno die ꝑgere ſolet. qđ ſcʒ anial ſicut bos ⁊ ouis ⁊ camelus rũinat. Dámula. Iſid. Dámula vocata eſt eo ꝙ de manu effugiat. timidũ anial et inbelle. Unde Marcial'. Dente timetur aper: defendunt cornua ceruũ. Et imbelles dãme quid niſi preda ſumus. Gloſa ſuꝑ Paral'. Dãmula eſt animal mundũ: velox: perſpicax. Unde ſcriptum eſt. Eruere. quaſi damula de manu ⁊c. ¶ Plinius. Dãme raro mãſueſcunt. cum fere dici iure non poſſint. Cũ plura nãqꝫ ſunt nec placida. nec fera. ſed medie inter vtrũqꝫ nature. vt in volucrib' yrundines. apes in campo. in mari delphini. Idem in libro vndecimo. Natura dedit cornua dãmis.

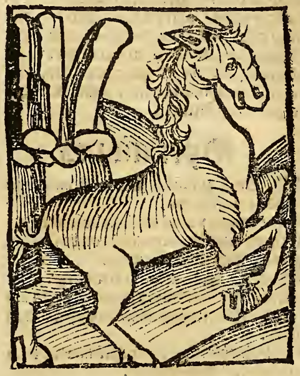
Operationes

A ¶ Auicen. Dãmule caro more emplaſtri ponitur ſuper dolores iuncturarum.
B ¶ Eadem cũ vino miſcetur ⁊ bibit' ꝓpter epilentiá vel ſoda.
C ¶ Item exiccata cũ vino in potu accepta confert venenis.
D ¶ Haly. Uirga dãmuli ſiccata trita et bibita: morſui ſerpentũ ꝓdeſt. Idẽ facit ⁊ virga ceruí.

Capitulum. liij

Duran ex li. de na. re. Duran (vt dicit Areſto.) eſt aial velox atqꝫ fortiſſimũ qđ a venatorib' inſecutũ cũ euadẽdi deſperatõne frãgi ceperit aſtutai' naturali ſtercus intorquet ꝯtra canes inſequẽtes ſe. eoſqꝫ retardat putride degeſtionis odore. ¶ Actor fortaſſis etiã hoc nomie videlicet duran vocatur beſtia. que ſuperius iuxta eundẽ Ariſtotelem bannacon eſt appellata. et ipſa eſt (vt videtur) ſilueſtris vacca. de qua dicit Areſtotiles ꝙ habet cornua cõtra ſe inuicem inclinãtia. Et ideo natura dedit ei aliud iuuamentuꝫ videlicet eiectionem ſtercoris in remotum. vt ab ipſo venatorem detineat: ne ad eam ꝓpe accedat. Hoc ideꝫ vult Albertus in libro de naturis animalium.

Capitulum. liiij

Equus. In libro de naturis re. Equi vniuerſis fere partibus orbis generantur. ſed illi precipui qui in ſcithia et capadocia. hĩ ad ſonitum buccine gaudent: et cõgreſſionibus gloriãtur. In equis precipue et omni genere iumentorum aures indicia animi proferunt. In coloribus equorum niger eſt optimus. ruffuſqꝫ vel glaucus: alb' etiã plerũqꝫ bonus. Ceteri vero deteriores iudicãtur. Ariſtoteles. Equus et equa plus diligũt coitũ ꝙ animalia cetera: preter hominẽ. Equa quoqꝫ furit concupiſcentia coitus olofaciendo ſe inuicem ore ad os concupiſcentiam prouocant. Maſculus ſupra matrem ſuam non ſalit. Unde equus aliquando matrem ſuppoſitam agnoſcens ſubito fugit ſeqꝫ precipitauit. Coit autem equus duum vel trium annorum: ſed debile generat. Fortis aũt eſt a quatuor annis vſqꝫ ad. xx. et fortis eſt quouſqꝫ generat. Tota vita ſua coit. ⁊ vſqꝫ ad ãnos. xxx: vel vſqꝫ ad. xxxv. viuit. Equa vero vſqꝫ ad. xl. Equus cum equa coit. eou etiam impregnat a

Nulla q̃ꝫ femina poſt impregnationem recipit coitū. niſi mulier et equa. Et eſt equoꝝ coitus iuuenū ante tempus determinatū ſi bonū habuerint cibū. Nō eſt ledens coitus equoꝝ ſicut coitus tauroꝝ. Partus equarum melior eſt q̃ꝫ oīm alioꝝum q̃drupedū. Appaŕetq̧ precipue in equabus ⁊ vaccis menſtruū. Idem Ariſtoteles. Equus oculos habet diuerſi coloꝝ vnius ab altero. Nec eſt oculoꝝ varietas ſicut in boibꝫ et equis. Contra naturā etiā oīm aīaliū eſt ꝙ cū ſeneſcit equus dentes eius albeſcunt Item equus felle caret. In corde equi ⁊ vacce ſunt oſſa. Ibis auis eſt que odit equum. et vocem eius imitando ſtupefacit ipſum: ac fugere cogit. et forte interficit.

Operationes

A ¶ Dyaſco. Equoꝝ ſanguis medicaminibus cauſticis admiſcetur.

B ¶ Lac equinū ventrē mollit et hoīeꝫ turbat

C ¶ Fimus caballinus crudus ⁊ combuſtus ſanguinem abſtinet pfluentem.

D ¶ Haly. Coagulū eq̄ ſolutōi cronice pdeſt: et inteſtinoꝝum vlceribus. Fimus equoꝝ ſi vaporetur mulieri ſecundinam fetumq̧ mortuū educit.

E ¶ Euſculapius. Eque lac bibitū matricꝫ laborem ſedat. et caducus eijcit.

F ¶ Caſeus eius ventrem reprimit: et torſiones tollit. coagulū eius cum vino propinatū omnes dolores ſedat

G ¶ Stercus equi ſiccū aſperſuꝫ ſanguinē ſiſtit auribꝫ inſtillatū dolorem tollit

H ¶ Auicenna in ſecundo canōe. Sanguis eq̄ aduſtiuus ē putrefactiuus. totiuſq̧ debilis digeſtionis: pcipue qui groſſius eſt.

I ¶ Lac equarum ſicut et lac camelarū partus vicinarū ſubtile eſt: aquoſum: et ventreꝫ lenit. coagulū equi conueniens fluxui antiquo ⁊ vlceribus viſcerum ac fluxui.

K ¶ Coꝛiū pulli equi ſi aduratur ⁊ liniatur ex eo cū aqua ſup botboꝛ infrigidat eas.

L ¶ Dicitur quoq̧ ꝙ additiones illi que ſunt in genu equi trite ⁊ bibite cum aceto ſanant ſodam et epilentiam. Stercus etiam equi facit operationes ſtercoris aſini.

M ¶ Plini. li. xxviij. Sanguis equoꝝ et equarū pterq̧ virginū vim habet ſipticam: erodit: vlcerat: carne ac fimo equi in agro paſti vtunt ad plagas

N Item fauilla fimi equini inueterati partū mortuum eijciat

Capitulum. lv

Elephas. Areſto. Elephas eſt animal manſuetum qđ cito domeſticaꝛ. ⁊ obedientioꝛ atq̧ diſciplinantioꝛ eſt omibꝫ animalibꝫ. vnde inſtruitur etiam adorare regē ⁊ in hoc om̄ibus melioꝛ eſt animalibꝫ Ex libro de naturis rerū. Elephanti (teſte Caſſiodoꝛa) omniū quadrupedum ſuperant intellectum. Unde non dubitat elephas primo aſpectu adorare: quem cunctoꝝ intelligit rectorem eſſe. Cui ſi tyrannus apparet: inflexus permanet farinam ſimilem minutiſſimo pulueri permixtam: ſepat optime. ita ꝙ farinā in paſſum colligens nihil admittit de puluere. leſi vero dicūtur offenſam ſeruare. longoq̧ tempe poſt iniurie vindictam reddere. Auicenna. Iuuantur homines in pugna et elephantuꝫ femina ſicut maſculus. ſed coꝛpoꝛa feminarū minoꝛa ſunt q̃ꝫ marium ⁊ cum hoc etiam audacie ſunt minoꝛis. Elephas autem tante foꝛtitudinis eſt: vt cum ſuis culmis proſternat magnos parietes: et cum ſua fronte magnas arboꝛes. Ex li. de na. rerum. Elephanti concupiſcentiam ſexus in ſe nō habent. Sed tempoꝛe quo volūt filios procreare. vadunt ad orientem. vſq̧ in proximum paradiſi vbi inueniant mandragoram. de cuius fructu prioꝛ guſtat femina. deinde maſculus eius ſuaſione. et tunc conueniūt: et concipit femina. Tempoꝛe vero partus ingreditur aquaꝫ vſq̧ ad vbera. et ibi parit ſup aquam: propter draconem qui inſidiatur ei. Et ſi extra aquam pareret: fetum eius deuoꝛaret. Maſculus quoq̧ non recedit ab ea dum parit: propter ſerpentem: qui inimicus eſt eius

eius ſicut draco. Nã huius aial' oſſa et pellis i quacũq3 loco incẽſa fuerint ſtatim odor eoꝝ ſerpentes fugat. ⁊ q̃dlibet venenoſum nõ accedit ¶ Iſid. Biẽnio autẽ fetus portãt nec amplius q̃3 ſemel gignunt. nec plures ſed vnũ tm̃. Uiuant autẽ annis tricẽt3. ¶ Areſto. Elephas coit in agreſti loco maxĩe ꝓpe fluuios. femina ſedet: mas equitat ſup illã. Femina poſt annu3 decimũ vſq3 ad quindecim coit. Mas autem poſt q̃nquenniũ. ⁊ hoc in vere. Unicũ filiũ gignit ſicut equus et camelus. Femina per duos annos impregnatur. Impregnata q̃3 a maſculo nõ tangitur om̃ino. et poſt partum ceſſat triennio. ¶ Ex li. de na. re. Elephanti cadẽtes ſurgere nõ poſſunt. qm̃ oſſa ſolida ſine iuncturis habent. Unde et crura tibiaſq3 flectere nõ valent: niſi in iuuentute. Crura vero equalia h3 in groſſitudine inſtar ſtipitũ ab ymo pedis vſq3 ad vẽtrẽ. Pedes ṽo rotũdi ad iſtar pomi ¶ Plini. Elephãto duriſſimũ tergus eſt dorſi. Uẽtres moli. Interius ſimile eſt interiori porci. ac perſequẽs interiori hoĩs. Elephanti naſus lõgus. ¶ Actor. Elephas in tibijs iuncturas nõ h3: et dormiẽtes elephãti nũq3 recũbũt ſed cũ labore defatigati ſunt arboribus magnis applicati ſe recreant et in ipſis ſuffulti dormiunt. Qd' eoꝝ venatores attẽdentes: locũ et arbores notãt: eaſq3 pene ſuccidũt. ſicq3 capiuntur.

Operationes

¶ Iſidorus. Elephanti ſanguis et maxĩe maſculi fluxus reumatis ſiſtit. Fumo quoq3 qui fit ex vngula et pilis elephantis aialiũ quelib3 venenata fugantur.

¶ Platearí. Elephas h3 oſſa quedã ſolida vt dẽtes: et hec nõ cõburunt̃ ſ3 ad diuerſa officia reſeruant̃. Quedã ṽo ſunt medullã habentia et hec cõbuſta dicunt̃ ſpodiũ. Eſt aũt ſpodiu3 frigidũ in .iij. g̃du: ſiccũ in ij.

¶ Sophiſticat̃ aũt q̃nq3 ex oſſib' canis combuſtis. q̃nq3 ex murmure cõbuſto. ſed id eſt minus ponderoſum. vnde illud eligendũ eſt qd' ẽ ſubalbidũ. et valet leue et continuum

¶ In ſyrupis ponit̃ ad infrigidandum: Puluis eius cum ſucco plãtaginis datus valet ad diſſinteriã et emoptoicam paſſionem.

¶ Auicenna. Adeps elephantis cũ ex eo fit linimentũ: fugat venenoſa. Fumus eius ſuppoſitus prohibet impregnationem

¶ Fimus elephantis ſi vaporetur eo venter febrem patientis prodeſt. Sed ſi cum lana ſubmittatur mulieri: non concipit.

Capitulum. lvj.

Enchires. Ex li. de na. re. Enchires ẽ aial in oriẽte tauro ſil'e: ſ3 hñs longos crines ad ſcapulas deſcẽdentes ſicut equus. Cornua vero recuruatu: ⁊ ad pugnandũ abilia. Caudãq3 breuẽ reſpectu corp̃is. Coriũ valde durũ. huius etiã caro dulciſſima eſt. Cũ venatores fugiẽs debilitatũ fuerit pugnat ⁊ in pugna ſtercus eijcit p̃ q̃ttuor paſſus: cauſa timoris. eſt em̃ aial multi ſtercoris. Deinde cũ appropinquat ei tẽpus partus multa eiuſdẽ generis aialia circa ipam adunantur: ⁊ egerentes aggregant ſtercora ad inſtar muri in circuitu eius. Actor. Uidetur autem enchires eadẽ eſſe beſtia que ſuperius durã vel bonnacon ſm Areſtotilem eſt appellata.

Capitulum.lvij

ENidros.⁊ enitra. yſid. Enidros eſt beſtiola ex eo nuncupata: q̄ in aquis verſatur: et maxime in nilo. Que ſi cocodrillū dormientem inuenerit volutat ſe ꝑmo ī lutū et intrat etiā per os eius in vētrem: et carpens omnia intranea eius: ſic vt moritur. Hec ychneomon grece vocatur. ¶ Ex li. de na. re. Enitra eſt animal modicuꝫ in Germania. mas et femina cumulos in terra facientes. cōgerunt cibos in eſtate q̄bus viuant in hieme. Femina naturaliter ciborū eſt auida. mas ecōtra. ſuper modū parcus et auarus. Unde et auditū obſtruit ne femina cibos attingere poſſit. At illa naturaliter calida foramen occultuꝫ ex alia parte facit per quos furetur quod auiditati ſue ſufficiat. Sicqꝫ fit vt maſculus parcꝰ macie tabeſcat. femina vero pinguedine rutileſcat.

Capitulum.lviij.

ERinacius ⁊ Ermineus. ¶ Iſidorus. Erinacius q̄ et cirogrillus eſt animal porcelli formam habens. ſed ſpinoſum preterq̄ꝫ in ventre. vndiq̄ vero ſpinis ſuis clauditur ꝓpter inſidias et difficulter ſe videndū ꝓbet atqꝫ palpandū. ſed quando in aquam calidam mittitur: ſtatim ea delectatus in planā membrorum deiectionem oſtēſionemqꝫ reſoluitur. et ſic inoffenſe videt̄ atqꝫ palpat̄. ¶ Hic (vt dicit Areſtotiles) obtuſius audit omī aīali habente teſtā in capite. Erinacius pinguis ē ⁊ medicinalis. Solus habet duos anos per q̄s feces emittit. Huius ſpeciei mas et femina ſtando coeunt applicati ⁊ ad inuicē ꝯiuncti. et hoc propter ſpinarū aculeos q̄ in eiꝰ dorſo ſt̄. ¶ Ex li. de na. re. Ermineus eſt beſtiola de genere muſtelarū: ſed forma minor: et colore diſſimilis. In hieme candet inſtar niuis ꝓpter extremitatem cude. Eſtate vero tantū in ventre candet et dorſo fuſcꝰ apparet. Mures perſeq̄tur. carnibꝫ veſcitur.

Capitulum.lix

EDus yſido. Edus ab edendo dictus ē parui enim pinguiſſimi ſunt: et ſaporis iocūdi vnde et edulū vocatur. ¶ Palladius vbi ſupra. Edis aūt nutriendis ſupra lactis abundantiaꝫ edera vel lentiſci cacumina ſepe ꝓbenda ſūt. Plini. li. xiij. Edi luna decreſcente caſtrandi ſunt ſicut et vituli.

Operationes

¶ Pli. li. xxviij. Sanguis edi recens cū aceto acri feruens potꝰ ſanguis excreationes iuuat.
¶ Eius pulmo ebrietatem arcet. Utunt̄ et ipſorū pelle ad plagas.
¶ Feminū edi cinis inteſtina rupta mire ſanare traduntur.
¶ Auicen. Caro quippe capraꝝ paruarū melior eſt: magiſq̄ꝫ ſuſceptibilis digeſtionis.
¶ Idem. Caro edina minorum eſt ſuperfluitatum q̄ꝫ arietina.
¶ Haly. Coagulū eduli ꝯtra potum cicute ꝓdeſt: eiq̄ꝫ qui fungos comedit.

Franciscus Georgius minorita venetus in sua harmonia mundi in Cantici sexti tomo 4. cap. 10. Dicit Quod unusquisque Serpens habeat antidotum proprium veneni

Capitulum.lx

EMorrois enidros et excedra. Iſidorus. Emorrois eſt aſpis ex eo nuncupatus quod ſanguinem ſudet qui ab eo morſus fuerit: ita ut diſſolutis venis quicquid vite eſt per ſanguinem euocet. Alexander. Emorrois ergo recte dictus eſt a ſanguine: eo quod ab eo punctus nimium emittit ſanguinem. Unde mulier menſtruata dicitur emorroiſſa.

¶ Enidros. Iſidorus. Enidros eſt coluber in aqua viuens. greci enim aquam ydor vocant ſupra capitulo quinquageſimoſeptimo de ea tractauimus.

¶ Excedra. Iſidorus. ydra grece dicitur draco multorum capitum: qualis fuit in lernia palude prouincie archadie. Latine hoc dicitur ydra: grece dicitur excedra: eo quod vno ceſo tria excreſcebant capita Actor. De hac ergo plenius dicetur in loco congruo ſecundum ordinem capitalium litterarum vbi de ydra tractabitur. De hac enim Hieronimus in prohemio Eſdre contra detractores ſuos loquens verſum poeticum tractat dicens. Licet excedra ſibilet victorque ſi non incendia iacet: nunquam meum iuuante chriſto ſilebit eloquium et preciſa lingua balbuciet.

Capitulum.lxi

ENgula et eruca. Ex libro de naturis rerum. Engula eſt vermis a re nomen. Habet enim ſemper in ſanguine caput continueque ſugens ita intumeſcit vt medius crepet. Non enim exitum ſuperfluitatis habet hic a quibuſdam pediculus ſilueſtris dicitur. In iumentis nunquam ſed in lupis et canibus frequenter gignitur.

¶ Eruca in libro vt ſupra. Eruca eſt vermis longus multis diſtans pedibus: colore varius. Olera et arborum folia depaſcitur. Iſidorus: Eruca eſt frondium vermis in olere vel pampino inuoluta: ab erodendo dicta. De qua meminit Plautus. Imitatus nequam beſtiam maleficam inuolutam in pampino frondem et florem erodunt. hoc malum oritur tempore humido et lento.

Operationes

¶ Palla. libro ſecundo. Contra erucas ſemina que ſpargenda ſunt ſemper viue ſucco vel erucarum madefaciunt ſanguine. Aliqui vero cinerem de fico ſuper erucas ſpargunt. Nonnulli ſquillam in hortu ſerunt. Vel aliqui etiam mulierem menſtruatam nudis pedibus contra erucas circumire faciunt. A

A

Capitulum.lxij

Falena et fiber. Iſidorꝰ. Falena eſt animal quod naturali quodam indignatione ſuperbiam in homine deteſtatur. Ita q ſi congrediẽdi occaſiones acceperit: pugne cõſtanter inſiſtit: victorq; ſuperbie inclementer nititur hominem decerpere Solinus. Fiber per vniuerſum pontum plurimus: quem caſtorem aliqui dicunt. luthe reſimilis: eſt animal morſu potentiſſimum adeo vt cum hominem inuaſerit: conuentuz dẽtium non prius laxat: q̃ꝫ oſſa fracta concrepuiſſe perſenſerit. Plinius libro triceſimoprimo. Fibris victus eſt in terris. Caſtores teſtes eorum dicuntur: quos ab ipſis amputare fertur cum capiuntur. Seſtius medicine diligentiſſimus illos eſſe paruos: ſubſtrictos et adherẽtes ſpine dicit: neca dimi ſine anialis vita poſſe aſſerit

¶ Item Operationes etiam ſuperius ſub nomine caſtoris ſunt dicta.

Capitulum.lxiij

Formica. Actor. Formica eſt animal ꝑuum ſolicitum prouiduz et ſagax. Terram de cauernis egerit: arto calle incedit: grano paſcitur. Iſidorus. Formica dicta ẽ ab eo q forat micas farris. Ex libro de naturꝫ rerum. Formica eſt animal mire prouidentie ſibi. Hec ſola inter aĩalia ſenio fortiſicatur et creſcit. Formice labores communicant vt apes: ſed apes cibos faciunt: hec vero condunt Efferunt etiam mortuos ſuos atq; ſepeliunt: et hec ſole inter omnia animalia faciunt. Item formica frumenti granum digit. et ſi completa in foſſa ſua fuerit: illud exponit vt ſiccetur. ſicq; iterum reponit ipſum vſq; ad tempus. vt autem granum conſeruet abſq; germine: fert ipſum in tres partes diuidere. Ariſtotiles Formica eſt animal anuloſum ſine alis et ſine ſanguine. Et eſt ex animalibus que cũ ſociis ſuis manent: et ex his que habitacula habent: ſicut mures et talpe. Formica ſicut et muſca coit in hyeme ſi conueniens aer fuerit. et ventus meridionalis flauerit

Operationes

¶ Areſtoti. Si quis acceperit ſulphurꝫ origanum agreſte: et puluerizauerit ſuper manſiões formicarũ: dimittunt illas et fugient. 2
¶ Similr etiã fugiũt a fumo ſtoracis ſicci.
¶ Raſi in almanſore. Formice ex alchitran et ex ſulphure et ex aſafetida fugantur
¶ Et ſi ex iſtis mittatur aliquid in earum foraminibus: morientur porro ſi ex eo circa foramine epithima fint non exibunt. ¶ Ex li. de na. rerũ. Domus formicaruz ex ſulphure et origa

no agreſti fumigata:formicas effugere cogit ab illa.

Capitulum.lxiiij

Formice maiores. Soli. Formice dicũtur eſſe in ethiopia ad formam maximi canis: que arenas aureas pedibꝫ quos leoninos habent eruũt: ac ne quis auferat cuſtodiunt. Ex li. de na. re. In india ſunt formice circa montes aureos vulpibꝫ maiores: fortes ac ſeue nimis: pedes quattuor habentes: ⁊ in pedibꝫ hamatos vngues. Tante vero fortitudinis ſunt. vt viſos homines diſcerpãt. Beſtias autem de facili non ledunt: ſatis conſcie ꝙ aurum illud quod ipſe cuſtodiunt inuitis non auferant. Ad plectendum ergo temeritatem auaricie illic adeo collocato ſunt beſtie.
De his formicis meminit Johannes de Mãda villa: ꝙ in nonnullis montibus indie morantur formice in quantitate noſtrorum catellorum que effodiunt: purificant et colligũt cuꝫ intenta occupatiõe: auri minutias eas ponũt et reponunt de cauernis in cauernas: et conſeruando aurum ſunt ita diligentes ⁊ acres vt nemo hominum de facili appropinquare audeat: niſi interdum illis pauſantibus ⁊ ab eſtu ſe occultantibꝫ aliqui nõ tamẽ ſine periculo in dromedarijs rapiũt vel furantur. ingenioſe etiam ſuper equam que nuper fetuꝫ edidit impo nũt ciſtellas ligneas ſeu corbinos nouos vacuos: a lateribus apertos dependentes prope terram. Hanc equam familicã ad montes huiuſmodi dimittunt vt ſe herbis paſcat quam formice videntes ſolã: ſaliẽtes et iocãtes colludunt ad corbinorũ nouitatem. Et quoniaꝫ eis ẽ naturale vt circa ſe omne vacuum implere conentur cõportant certatim aurum in predictas ciſtellas: cũ homines a remotis tempꝰ obſeruauerint emittunt pullum eque vt videat matrẽ cuius aſpectu iam diu ſitiit priuatꝰ et ad hinnitũ pulli ꝓtinus equa reuertiť onuſta auro. Hoc et ſimile ingenio aurũ a formicꝫ eripitur.

Capitulum.lxv

Furus et Furunculus. Iſidorꝰ. Furo a furno dictus eſt: vñ et fur. Tenebroſos enim et ocultos cuniculos effodit: et eijcit predam quam inuenerit. Ariſt. Furonum femine ſunt obedientes ad coituꝫ. valde clamãtqꝫ mares ad coitũ tempore luxurie. nec cocunt mares cũ femina retro: ſed mas eleuatur: ⁊ femina equatur ſubiacendo. Furunculꝰ Ex li. de na. re. Furunculus putorie valde conſimilis eſt: paulo amplior ꝙ muſtela: Inter album et buxeum colorem habet: ⁊ ẽ animal animoſum ac ferox. Coire dicunť ꝓſtrati. femina ſi marem nõ hꝫ. quando luxuria ſtimulať: tumeſcit et moritur. Partu quidem fecunda eſt vtpute ſeptem vel octo fetus ſimul edens: portat in vtero quadraginta diebus. Et cum nati fuerint catuli ceci ſunt diebus. xxx. A tempore vero quo videre incipiunt vſqꝫ ad quadraginta dies venari incipiunt

Capitulum.lxvj

Gala ꝛ genetha. Iſidoꝛ9. Gala eſt aīal mlte audacie cū ſerpētib9 pugnās. mures ęttiā libēter comedit. Et ipm gen9 ſerpētiū carnib9 muriū viuit. ideo q̄ſi cibi ſui emulos ſerpētes ꝑſeq̄t: ꝛ cū eos deuitos comederit moꝛ rutā q̄ ſerpētib9 aduerſa eſt comedit. Hoc aīal ad ſeptētrionalē ꝑtē igreſſus foueaꝝ ſuaꝝ facit: vt vēto ſibi ꝯtrio nō fatiget. Genetha. Iſi. Genetha ē beſtia paulo maioꝛ vulpecl'a: coloꝛē hn̄s īter croceū ꝛ nigꝝ: macl'as interdū nigras oꝛdinate ī pelle diſpoſitas h3. māſueta ſat3 ē beſtia niſi fuerit iniuria laceſſita: nec ad ardua ꝯſcēdit: ſ3 ī hūilib9 loc3 ꝛ ſup riuos aq̄ꝝ deambulat: ibiq3 cibū q̄rit.

Capitulum. lxvij.

GAmaleon. Iſido. Gamaleon ſiue cameleon eſt aīal q̄drupes hn̄s faciē q̄ſi lacerte: caudā ꝓlixā ꝛ toꝛtuoſam: coꝛpus aſpeꝝ: cutē q̄lis eſt in cocodrill'. ꝓfert autē ex cute q̄ſi lanā q̄ndā: de q̄ zone cōtexte cōburi nō ꝑn̄t. Eſt aūt aīal pigrū inceſſu: ſ3 victoꝛē ſuū interfectus perimit. Nā cū ales ex eo comederit: illico moꝛiet'. Hoc idē aīal d'r ꝛ ſalamādra grece: ꝛ etiā (vt quidā) volūt ſtellio latine: ſ3 foꝛtaſſe diuerſe ſūt ſpecies ꝙuis eiuſdē generis ſic capre ꝛ capꝛee ꝛ rubꝛicapꝛe. vn̄ idē Iſidoꝛus. Gamaleonē ponit in genere beſtiarum ſalamandram ac ſtellionem tanq̄ diuerſas ſpecies in genere lacertoꝝ. Plinius aūt dicit ſtelliones habere quodāmodo natura3 camaleonū. De his ergo plenius dicetur infra. vbi agetur de ſalamandra.

Capitulum. lxviij.

GAzelle. Sera. li. aggre. ca. miſch. Dixit: Habonbaſen ex verbo albulbuaſim almaſcadi in li. auri ꝛ minerarum ꝛ margaritaꝝ. terre in quib9 ſūt gazelle muſci et ſunt regiones tumbaſi et ſeni ſunt terre confines. Uerum muſcus regionis tumbaſi eſt melioꝛ muſco ſeni duabus de cauſis. Una eſt quia gazelle de tumba ſi comedunt ſpicam nardi: et alias ſpecies odoꝛiferas. gazelle vero de ſeni comedūt alias herbas ab iſtis. Et nō differunt gazelle iſte ab aliis in figura ꝛ coloꝛe ꝛ coꝛpoꝛibus. cognoſcuntur tamen in den

tibus caninis caruz:qȝ quelibet ex iſtis hȝ du/
os caninos dentes egredientes ab ore ipſius
ſicut egrediuntur ab ore porcorū. Itē cū natu
ra gazelle exponit curſum ſanguinis ad folli/
culū illū vel chiſtim:ꝛ cōplet̃ eīe ſanguis ī eo
nocet illi aīali.ꝛ tūc venit ad ſaxa:vel ad aliq̄d
ex lapidibꝰ ca. caliditate ſolis:ꝛ fricat ſe multū
cū delectatione magne:donec vulnerat̃ cutis
in loco illo et emanat qḋ cōtinet̃ ſuper lapides
queadmodum emanat ad apoſtemata aliqua
qñ aperit̃.et ſentit tunc illud aīal in exitu eius
delectationē magnā.et illud ſic euacuatū dicit̃
muſcus. Egrediunt̃ ergo homines qui noue/
runt loca vbi paſcunt gazelle:ꝛ peruenientes
ad ſaxa illa ꝛ lapides:inueniūt ſanguinē illius
qui deſiccatus eſt ſup lapidem ſiue ſaxa ꝛ col/
ligunt eum et ponūt in folliculis q̄s habent ex
gazellis q̄s ipſi venati ſunt et ſeruant apud ſe
et hmōi eſt ille muſcus quo vtuntur reges ꝛ q̄
donatur pro dono magno

Operationes

A ¶ Muſcus enim fortificat cor ꝛ oīa interiora
mēbra:qñ bibit̃ aut ponit̃ exterius in empla/
ſtris:et abſtergit albuginem ſubtilē et deſiccat
B eius humiditatē ꝛ calefacit cerebrum. ¶ Unde
corroborat membra ſua aromaticitate.
C ¶ Et confert ſode antique q̄ ē ab humiditati
bus et corroborat cerebrū. Et ſi accipiat̃ ḋ eo
D parū:et reſoluatur cū oleo de Kerui et liniat̃
cū eo virga iuuat ad coitū
E ¶ Et eſt in eo hūiditas quedā per quā excitat
F coitū. ¶ Auic. ḋ viribus cordis ait:ꝙ ꝯfortat
cor. Infra ca. muſ quelibet plenius tractetur ḋ
muſco.

Capitulum. lxix

Glandoſa et Gnatrix. Conſtantinus.
Glandoſa ſerpens eſt. cuius morſus
ē putridus:ꝛ de q̄ peſſimus odor emi/
nus egredit̃. Dicūt aūt quidā ꝙ pedes ſuper
illā incedētes excoriant̃:et apoſtemata in cru/
re patitur. Illius q̄ȝ q̄ ei medet̃ manus excoriā
tur. Qui v̊o hunc ſerpētē occiderit:odor eius
putridus fit:et omnē niſi ſolius huius fetoris
ꝑdit:huius morſus ſignificatio ē: ꝙ in illo lo/
co ſubſequit̃ apoſtema cum rubore:veſica illa
membra circundat.aliqñ ſummatim currit ſan
guis quaſi aqua:dolorē quoqȝ patitur in ore
ſtomachi. Gnatrix. Iſidorus. Gnatrix eſt ſer/
pens aquā veneno inficiēs. In quocunqȝ enī
fonte fuerit cū veneno immiſcet. De quo Lu/
canus. Eſt gnatrix violator aque.

Capitulum. lxx

Grillus et Gurgulio: Iſidorus. Gril/
lus a ſono vocis nomen habet. hic re
tro ambulat: terram terebrat: ſtridet
noctibus: venatur cum formica circumligata
capillo in cauernam eius coniecta: efflato pri
us puluere ne ſe abſcondat. et ita formice cō/
plexibus trahitur.

Operationes

¶ Plinius libro viceſimo nono. Grillus pro/
deſt purulentis auribus cum terra ſua effoſ/ A
ſus. magnā huic animali ꝓhibet nigidius au/
toritatem magi quoqȝ maiorē. Auricule pa/
rotide ꝓſunt grilli ſiue illiti ſiue ad alligati.
¶ Idē libro triceſimo. Strumis quoqȝ ſua/ B

derct illinire grillum cum terra ſua effoſum.
C ¶ Porro ꝯ calculos et alias difficultates veſi
ce ꝓdeſt grillū aq̄ calida dilutū ſumere: prete-
rea grilloꝝ crematorū fauilla ex oleo perducit
D ad cicatricē vlcera. ¶ Haly li. regalis diſpo-
ſitio. locuſte longe. i. grilli: ſi collo ſuſpendant
E quartanā patienti prodeſt. ¶ Petrus come-
ſtor. Gurgulio vermis ē qui naſcit in corrupti
one fabarū ſicut tinea ex corruptione olerum
teredines ex corruptione lignorū. Iſi. Gurgu
gulio dī q: pene nihil eſt aliud niſi guttur.

Capitulum. lxxi

HEricius. Areſto. Hericius eſt aīal ſpi-
noſum: cuius ſenſus apparet multoti-
ens ꝯ vētos ſeptētrionales et meridio
nales. foramina nāq: facit in terra econtra in
oppoſito. Pli. li. viij. Huius cute veſtes expo
liunt. Iſi. ē aīal ſpinoſum cooptū qđ inde no
minat: q: ſubrigit ſe qn̄ ſpinis ſuis eclauditur q̄
bꝫ vndiq: ptectus ē ꝯ inſidias. Nā ſtatim vt
aliq̄d perſenſerit ꝑmū ſe ſubrigit. et in globuꝫ
cōuerſus: in ſua ſe arma recolligit. ꝛ ita ſpino-
ſo defendit regimine: vt nec ꝯtingi q̄dē poſſit
Iorath. Hericius cū ſpinis dorſi colligit fru-
ctus: Si q̄d āt ex huius cibo ceciderit: reſiduū
a ſe totū reijcit ac reuertit vt ſpinas ſuas reple
at. Hunc aūt lupus timet ac fugit

Operationes

A ¶ Auicenna. Hericius alius eſt terrenus hn̄s
ſpinoſas ſagittales. Alius marinus: et eſt ſpēs
piſciū. De q̄ infra tractatu de piſcibus habet
Utriuſq: cineris ſunt abſterſio et reſolutio: et
acuitas et exiccatio ¶ Adeps hericij prohibet B
effuſiones ad viſcera ſiliī et eius epar. ¶ Ex lib: E
de naturis rerum. Carnes hericij vim habent
deſiccatiuā et diſſolutiuā, ꝓprieq: ſtomachum
confortant. Uentrē ſoluūt. Urinam prouocāt
Utiles ſunt his qui ad lepram et elephantiam
diſpoſiti ſunt.

Capitulum. lxxij

HYena. Hieronimus contra Iouinianū
inquit. Hyena eſſe aīal magnitudine
lupi: In cuius collo ſunt pili ſicut col-
lo equoꝝ. Pilos habet duros vel fortes ſuper
oīa ſpondilia. Paſtores et canes ſingultādo
quaſi eſſet canis deludit: ꝛ ſic pecora comedit.
Ipſos etiā hoīes ꝛ canes deludens depredat
ꝛ ſepulturas cauat: qn̄ talem carnem comede
re deſiderat. Ex li. de na. re: Hyena duas ha-
bet naturas: maris ſcꝫ et femine. Colorem cuꝫ
voluerit variat: ꝛ in ſepulchris mortuoꝝ ſemꝑ
habitat: gemmā portat in oculis. vel (vt aliq̄
dicunt) in fronte.

Operationes

¶ Hieronimus vt ſupra. Hyene fel: oculorum
claritatē reſtituit. ¶ Stercus eius putrida cu
rat vulnera.
¶ Pli. li. xxviij. Cutē quoq: capitis hyene. di-
cunt capitis dolori alligatam prodeſſe.
¶ Sic ꝛ caligines diſcutit: ꝛ in claritatē ſuffu
ſiones excitari multaq: alia huiuſmodi

Capitulum. lxxiij.

Hiſtrix. Hiero. ꝯ Iouinianū. Hiſtrix ī
Ethiopia frequētiſſime herinacio ſilis
ē: ſpinis tergū hiſpida. Ex li. de na. reꝝ
Hiſtrix ē beſtia q̄ vulgo porc9 ſpinoſus dr. cir
ca marina habitat. ꝛ in cauernis mōtiū. nōnū-
q̄ꝫ qñ ſcꝫ iuxta marina refugiū nō hꝫ. In terra
ꝛ a q̄ potenter valet. Ira ei9 ad vindictā citiſſi
ma eſt. Vñ pleruq; iacul' e tergo ſpōte laxatis:
canes vel hoīes vulnerat ꝓximantes. Areſto.
aīal qđ dr porc9 ſpinoſus: loco piloꝝ ſunt ſpi-
ne corij ſui et coopiunt ipm vt pili. Sūt etiaꝫ
illi ſicut arma: qb9 ipm ꝗrentē deꝓhendere tor
quet. Idē Hiſtrix ē aīal ſpino tergū hiſpidum
Quos pleꝝq; laxatas emittit iaculatione vo-
luntaria: vt aſſiduis aculeoꝝ nimbis alias ia-
calis canes vulneret ingruentes.

Capitulum. lxxiiij

Hircus. Ex li. de na. reꝝ. Capre maſ. i.
hircus: eſt aial aīoſum ac bellicoſū et
robuſtum. In fronte aūt et cornib9 eſt
illi maxima fortitudo. Iſido. Hirc9 eſt laſciuū
aīal ꝛ ſp feruens ad coitū cui9 oculi ob libidi-
nē intranſuerſum aſpiciunt: vnde et nomē tra-
xit. Nā hirci ꝯm ſue coitū ſunt oculoꝝ anguli
Huius natura adeo calidiſſima ē: vt adaman
tem lapidem quem nec igni nec ferri materia
domare valet. ſolus hui9 cruor diſſoluat Ma
iores hirci cōſij dicunt. a fluuio cuꝫ ſe in lybia
vbi grandes naſcunt. Actor. Eſt et iam hirc9
animal fetidū (vt dicit Iſaac) ſi ſumat in ci-
bum peiorē ſanguinē generat q̄ꝫ capra.

Operationes

¶ Pli. li. xxviij. Hircino ſanguini tanta vis ē A
vt ferramētoꝝ ſubtilitas non aliter acuat aut
induret aut ſcabricia poliat vehemētiuſq; q̄ꝫ li
ma. ¶ Aui. Hircina caro mala eſt abſolute: ꝛ B
facit euenire fe. q̄rta. ¶ Sanguis apoſtemata C
ca. cito maturat: et adminiſtrat poſt cōgelati
onē. ¶ Idē potatus frangit lapidē renū. Frix9 D
aūt ꝛ cū vino bibitus armene ſagitte nocumē
to confert. ¶ Hircin9 adeps vehementiorꝫ eſt E
reſolutiōis q̄ꝫ ceteri. ¶ Fel hircinū carnē malā F
eradicat. Fel hirci ſiluestris eſt tiriaca morſib9
venenoſis. ¶ Iſaac in dietis. Sanguis cal'. G
hirci ꝑunctus vt dicit Dyaſ. araneas ꝛ mala
vulnera cōpeſcit. H
¶ Plinius libro vbi ſupra. Sanguis caprin9
cum medulla ydropicis auxiliat. Efficacius
autem ſi hircus lentiſco paſcatur

Capitulum.lxxv

Hynnulus. Bartholomeus de proprietatibus rerum. Hynnulus cerui est filius: ab hynniēdo est dictus. Isidorus li. duodecimo. Hynnulus animal quidem est debile ꝛ imbelle sicut damula: et est acutissimi visus et velocis cursus. Mater aūt eius ipm in specubus et antris et locis vmbrosis abscon⸗dit: et illū vltra spineta ꝛ rubeta saltare instruit. Carnes habent teneras ꝛ digestibiles ꝓpter motus frequentiā. Et si fuerit castratus ante⸗q̄ȝ crescant eius cornua. caro eius melior ꝛ tē⸗peratior in siccitate ꝛ colore. Et si fuerit castratus anteq̄ȝ cornua habuerit: nunq̄ȝ ei vlterius crescent. Et si post nunq̄ȝ ea abijciet nec mutabit. Aristoteles libro octauo. Hynnuli serpentibus contrariantur miro modo

Operationes

¶ Plinius. Qui fuerit inunctus eius sepo vel sanguine a serpente illo die non tangitur

¶ Et eius coagulum est summum remedium in venis. vt dicit Plinius li. xxviij. ca. ix.

Capitulum.lxxvj

Iaculus ꝛ Ipnalis. Isi. Iaculus ē serpēs volās. De quo Lucanus. Iaculiq̄ȝ volucres. Exiliunt enim in arboribus: et dū aliquod animal obuium fuerit iactant se super illud et ꝑimunt: vnde ꝛ iaculi dicti sunt. Jorath. Iaculus serpens volatilis: animal quodcunq̄ȝ occurrit ei dum volet interficit. Et est alius quo sine sensu doloris animal moritur. Alius qui si quem tetigerit dolore diurno fatigabitur: et postea moritur. Ex li. de na. re. Iaculus est serpens qui volās alis: arbores subit et in eis delitescit. E quibꝰ vi maxime turbinatus: penetrat animal quodcunq̄ȝ obuium inuenerit.

¶ Ipnalis. Isidorus. Ipnalis est serpens ab aspide genus trahens q̄ somno q̄s mordet interimit. Ueneno enim immittit somnū q̄ nullo impulsu deserit infectum. Hunc cleopatra sinistro brachio suo apposuit iuxta suum antoniū se collocans: vt eius attactu dormiret ꝛ vitam quieta morte finiret

Capitulum.lxxvij

Ericinus et inachilin. Isidorus. Icinus ē animal terrestre quod vulgus vocat. a quo ericinꝰ marinꝰ nomē traxit. Actor De ecino marino qui est echinus appellatus: de q̄ infra in tractatu de piscibus dicetur. Icinus autem terrenus similiter pluribus appellatur nominibꝰ. scilicet echinus: ericius: et herinacius. Que scȝ nomina quādoq̄ȝ scribunt cum asperatione: quandoq̄ȝ sine illa. ꝛ ideo d̄ hoc animali dictum est supra.

¶ Pli. lib. viij. In achlin in scadinauia ferunt nullo suffraginum flexum. Ideo non cubantē sed arbori in somno acclinē: eaq̄ȝ incisa ad insidias capi: alias est velocitatis memorate. labrum ei superius est pregnande. Et ob id re⸗

tro graditur in paſcendo ne in priora tendens innoluatur

Operationes

A ¶Dyaſ. Echini terre corium combuſtum: et pice liquida commixtum alopitijs medetur.
B ¶Carnes eius cum oximelle bibite nefreticis
C ſingulare eſt preſidium. ¶Yypoſarchis et ydro picis contractis et lirumaticis et colericis ſic-
D cat intraneorum reuma. ¶Jecur eius inteſta ſiccatum in feruenti ſole atq; repoſitum z iunctum mirifice ſanat iam dicta

Capitulum.lxxviij

Lacertus. Iſidorus. Lacertus eſt reptile genus ſic vocatus: eo q; habet brachia z quattuor pedibus innitit̃ Genera vero lacertorũ plura ſũt: vt botracha: ſalamãdra: ſaura: ſtellio. Ex lib. de na.re. Lacertam potius vermẽ dicunt q̃ ſerpentẽ: quia clemẽtius ferit. ſibilat tamẽ vt ſerpens et caudam habet conſimilez: linguamq; bifidam et piloſaz. pedib9 vero graditur. huic animali nulla eſt memoria: et ideo non cubat: oblita quidem in quo loco ſit enixa. per ſe erũpunt catuli numero vndeni. Quidam dicunt fetus a matrib9 deuorari. Lacerte ſũt in india numero pedum.xxiiij. colore fulgenti. Gloſa ſuper Leui.xi. Lacerta inmundum anĩal ſm legem in ſepulchris habitat: z inconſtantiam vite ſignat.

Operationes

¶Auicenna in.ij.canone. Lacerte natura ſtel- A
lioni vicina eſt ſed melior. ¶Sanguis eius B
confortat viſum. Stercus eius albugini conf-
fert oculi et pruritui: viſum acuit: colorem q;
bonum efficit. ¶Idem in.ij.canone. Lacerte C
caro mortificans eſt: ei qui bibit eam accidit apoſtemata lingue: et pruritus et dolor capitis z aduſtio et tenebroſitas oculorum.

Capitulum.lxxix

Lamia et lauzanum. Ex li. de.na.rerũ. Lamia eſt animal magnum et crudeliſſimum: nocte ſiluas exit et hortos ĩtrat: arbores frangit: earumq; ramos diſſipat z hoc per brachia fortia nimis ad omnez actũ abilia. Cumq; superuenerint homines ad prohibendũ: pugnat cum eis et mordet eos. Hoc autem in eius morſu mirabile eſt (vt Ariſtotiles refert) q; homo ſauciatus lamie dentibus non ſanatur a morſu donec rugientis beſtie vocem audierit. Gloſa ſuper Iſaiam Lamia pedes habet equinos: cetera vero capris conformia. De qua dicit ꝓpheta Ibi cubauit lamia et inuenit ſibi requiez. Gloſa ſuper Trenõ. Lamia dicitur quaſi lania. quia durior et crudelior eſt ſuis fetib9 q̃ cetere beſtie. fertur enĩ eos laniare et inde eos lactare. Sicut ſcriptum ẽ: Lamie nudauerunt mammas.
¶Ex li. de.na.re. Lauzanũ eſt anĩal cuius crudelitate nulla beſtia ẽe tuta poteſt. Nã et ipſa leonẽ omib9 formidabilem deterret: ſuo tamẽ

genere parcit. in cetera graſſatur: q̄ reliquas beſtias depredaṫ. Et cū hoc ſcelus in alijs perſequatur. proprie tamen iniquitatis non meminit

Capitulum. lxxx

LEo Iſidorus. Leo vocabulum habet inflexum ex greco. Leo ſiquidem grece rex interpretatur latine: eo ꝙ ſit princeps omnium beſtiarum. Areſto. Leo eſt animal audax: forte: largum: nobile: magnanimū Huius generis mas habet comas. Leo eſt ex animalibꝰ quadrupedibꝰ: que fiſſa ſunt in extremitatibꝰ. vncos habet vngues ꝛ incuruatos. Mingit ad poſterius: ꝛ in modum canis eleuat crus. Cum ꝗ os ſuum aperit: odor ab illo exit. Animal eſt multorū digitorum. habet quinq̃ digitos in pedibꝰ anterioribꝰ: quattuor in poſterioribus: vt linx et canis et lupus. Ex libro de naturis rerum. Leo fetidus ē maximeq̃ in ore. dormiens apertos habet oculos. Cum autem dormit in naui. periclitaṫ nauis. Iſidorus. Leonum virtus eſt in pectore: firmitas in capite: animos eorū iudicat frons ꝛ cauda. Ariſtotiles. Leo ergo eſt animal forte. Dentes habens acutos vt ſerram: ꝛ fiſſurā oris terribilem. Oſſa q̃ duriſſima ac pene omnino non medullata. ¶ Plinius libro octauo. Urſo quidem eſt caput inualidiſſimū: qđ contra leoni eſt fortiſſimū. Phiſiologus. Leo cacumina montiū amat ire. Et cum a venatoribus queritur: odorem eorum ſentit: ſua veſtigia cauda regit: vt ꝑ ea venatores eum inueſtigare nequeant. Ex libro de naturis rerum. Leones adeo ſunt calide nature: vt oī tempore deſiderent coire. Feminis magna libido coitus: ꝛ ob hoc maribus ira. Hec habet in pectore duas mammillas: in medio ſcilicet ventris. ꝛ has paruas reſpectu ſui corporis: quia modici lactis eſt. Solinus. Leones aūt auerſi coeunt. leene primo fetu quinq̃ catulos parit ꝛ educat. deinde per ſingulos nūero detrahunt annis inſequentibus. ꝛ poſtremo cū ad vnum materna fecūditas redijt: ſterileſcūt in eternū. Phiſiologus. Leonū itaq̃ fetꝰ ꝑducti vſq̃ in diem tertiam ſunt mortui. Nam leōes quidē calidiſſimi ſunt natura. quod probat eorum nobilitas ꝛ fortitudo cū audacia ꝛ iracundia. Fetus autē humiditatē habent ex generis temperie: que ſiccate complexionis ꝛ caliditate viſcoſior reddiṫ: ꝛ maxie circa cerebrū dominante ſiccitate: ꝛ ſibi animali ſpiritu cooperante. vnde cum opitulantur nerui: ſpiritꝰ non poſſunt ingredi: nec virtutes ad actiones ſuas mouere. Parentibꝰ ergo rugientibꝰ circa fetum ſpinas per os ꝛ aures ꝛ poros capitis ingredi̇ētes prebent fetui motū. Iſidorus. Leo ꝛ leena cum genuerint catulū tribꝰ diebꝰ et noctibꝰ dormire fertur. Tūc deinde patris fremitu vel rugitu velut tremefactꝰ cubilis locus: ſuſcitare dicitur catulū dormientē. Iorath. Leo minimū ſolicitus de ſe ꝛ catulis ſuis dormit apertis oculis quaſi vigilantibus. veſtigiaq̃ ſua terram cauda ſpargens operit vſq̃ ad antrum ſuū. ¶ Raſis in Almanſore. Leo ꝑ mure fugit. Pro ligno quoq̃ quod dicitur ſethin timet. Elleborus etiam et ſquilla canes ꝛ leones plurimaſq̃ beluaſq̃ interficiūt Eſculapius in libro de mēbris. Ceterum ſi ſuper cortices quercꝰ calcauerit zarim: id eſt leo formidabit continuo.

Operationes.

¶ Iſaac. Leonina caro ceteris eſt calidior: groſſa: grauis ꝛ difficilis. ſi comedaṫ dolorē ꝛ torſionem in ventre generat.

¶ Eſculapiꝰ. Leonis caro fantaſticos ſanat: aurīū dolori ꝛ omī alij valet. Si ꝗs ſederit ſuper pellē leonis. recedēt ab illo emorroides.

¶ Qui vero linit corpus ſuum ſexo renū leonis terrentur ab eo lupi.

Haly. Adeps leonis calidior eſt ceteris ꝛ fortioris diſſolutionis in apoſtemata dura.

¶ Dyaſcorides. Adeps leoninꝰ oībꝰ quadrupedibꝰ calidior eſt ꝛ minus extenuatorꝰ. Uetus autem factus a ſeipſo calidior ſit.

¶ Dicitur autem venenis eſſe contrarius cū

vino adbibitus beſtias omnes expellit: et eſt repercuſſibilis odoris quo ſerpentes perſequit̃.
G ¶ Auicenna. Adeps leonis reſoluit duricias
H apoſtematū. ¶ Pli. li. xxviij. Leonis adeps cū roſaceo cutē in facie cuſtodit a vicijs. Candoremq̨ ſeruat ⁊ ſanat aduſta.
I ¶ Idem etiã adeps cū roſaceo quottidianis febribus prodeſt: eo ꝙ peruncms eo beſtie fu-
K giunt. ¶ Fel eius aqua addita claritatem oculis inunctos facit. Cor in cibo ſumptum quartanis medetur.

Capitulum. lxxxi

Leopardus. Ex li. de na. re. ¶ Leopardus eſt animal qđ ex leena ⁊ pardo generatū eſt: colore ſubrufo maculas hñs nigras per totū. Femine mare fortior eſt. Cũ pardus beſtia crudeliſſimã ſit: aliquando quidē domeſticat̃: ſed nunꝙ̃ ſic: vt ſue crudelitatꝫ obliuiſcat̃. Domeſticat̃ aũt ad venandũ: itaq̨ cū ad predam in venatione ducit̃: relaxat̃: ꝙ̃ ſi quarto vel quinto ſaltu capere nequerit ferociter iratus ſubſiſtit. Et niſi ſtatim venator ſurēti beſtiam aliquam obtulerit: cuius ſanguine placetur in ipm venatorem vel in quoſlibet obuios irruit. Impoſſibile eſt enim eum placari niſi in ſanguine: ſed in hoc prouidi ſunt venatores vt agnos penes ſe vł alia animalia ſemper habeant q̄bus iratos placant. Phiſi. Leopardus eſt animal leoni ſimile in capite ac mēbrorum diſpoſitione. licet non ſit tam magnꝰ nec tam robuſtus. hic ab homine ita domeſticatur vt eo ſicut cane ad venandum vtatur

Operationes

¶ Auicenna in ij. cano. Fel leopardi venenũ A
ē ex eo bibēti: cui vomitꝰ ⁊ tyriaca ꝓpria ſubuenit. ¶ Eſcula. Leopardus cū hoīs craneũ vi B
derit fugit. ¶ Raſi. Herba q̃ꝫ q̃ leopardi her- C
ba dicit̃: leopardus terret̃. ¶ Et herba q̃ Leo- D.
pardum ſtrangulans dicitur interficitur.

Capitulum. xxxlj

Lonthophonos ⁊ leucrocuta. Iſidorꝰ Leonthophonos ē beſtia modica ex eo vocata: quia capta exuritur eiuſq̨ cinere aſperſe carnes. ⁊ poſite per compita ſemitarum: leones necant ſi quantulūcunq̨ ex illis ſumpſerint. Solinus Propterea leones cas naturali odio premunt. ⁊ vbi facultas dat̃ morſu quidē abſtinent. Pli. li. viij. Leonthophonon accepimꝰ paruum animal vocari: nec alibi ꝙ̃ vbi leo gignit̃ naſci. Quo guſtato a leone tanta ei vis ineſt vt ceteris quadrupedum imperitans illico expiret.
¶ Leucrocuta. Solinꝰ et Plinius libro octauo. Leucrocuta velocitate precedit feras vniuerſas. Ipſa eſt aſini fere magnitudine. ceruinis clunibus: collo: cauda: pectore: ⁊ cruribꝫ: leonis caput: ore vſq̨ ad aures dehiſcente. dētium locis oſſe ꝑpetuo. hanc q̨ꝫ feram humanas voces tradunt imitari. Fiam voce loquētiū hominū ſonos emulatur apud indos inuenitur. Actor. Videtur leucrocuta eadem eſſe beſtia que ſuperius vocata eſt ceucrocata. Et fortaſſis ex ſcriptoris vicio prouenit hec nominum variatio.

Capitulum.lxxxiij

LEpus. Iſidor. Lepus quaſi leuipes: q2 velociter currit. velox eñi eſt aĩal et ſatis timidũ. Actor Lepus eſt anĩal molliſſimũ: debile: timidũ ac fugitiuum: auri/ culatum. habet crura retro longiora vnde ꝛ fa cilius aſcendit ꝗ deſcendit. Immũdus eſt ſcḋm legem: quia non ruminat: ſed quidam vngulã diuidit. In petra cubile ſuũ collocat. Apertꝫ oculis dormit. habet autẽ ſimul vtrũqꝫ ſexum Unde Therẽtius. Tute inquit es lepus ꝛ pal pamentũ q̃ris. quaſi dicat: ex quo nũc femine nunc maris vſurpas officium ꝙcõ ꝙ palpes queris mulierẽ. habet aũt lepus labia ſemper in motu. Ambroſius. Lepores cognouimus hyeme albeſcere: eſtate aũt in colorẽ ſuũ redi/ re. Teſtãte plinio: Lepus nũꝗ pingueſcit.

Operationes

¶ Iſaac. Lepus licet ſiccus ſit ꝛ groſſuꝫ ſan/ guinem generet. melior tñ eſt hircis et caprꝫ iu uenib9: ꝑinde valet ſiccas habere volentibus cõplexiones. ¶ Cõtrarius ꝟo eſt tenuẽ dietaꝫ ſeruãtib9. Aui. Lepus ſilueſtris fri. eſt ꝛ ſiccus ſtomachũ mũdificat. ¶ Sanguis eius mũdi/ ficat pannũ: ꝛ cinis capitis eius medetur alo/ picie. ¶ Cerebrũ eius aſſatũ ꝯfert tremori acci denti in ſucceſſione egritudinis.

F ¶ Itẽ cũ eodẽ cerebro gingiue puerorum mũ/ dunt. Proprietas q̃ in ipſo eſt: velociter oriun tur dentes: et facile exeũt ſine dolore. ¶ Coa/ gulũ eius melius ẽ oĩbus coagulis in ſpecie. G cũ aceto bibitũ cõfert epilentie

¶ Itẽ cũ tiriaca et aceto valet venenoſis. G
¶ Itẽ caro leporꝫ ca. ẽ ꝛ ſicca: aſſata bona eſt H
viſcerib9 inteſtinorꝫ. ¶ In iure carnis eius ſe/ I
dẽt podagrici: ꝛ hñtes dolorẽ iũcturarꝫ. ¶ Et K
eius oꝑatio ꝑxima ẽ oꝑationi iuris vulꝑis.
¶ Itẽ cerebellũ leporis comeſtũ tremorẽ cor/ L
poris tollit. ¶ Caput eius cõbuſtũ cũ ſepo vrſi M
no: et vt cataplaſma adhibitũ alopitias emẽ
dat. ¶ Coagulũ eius bibitũ abſtinet mẽſtrua N
¶ Coagulum cum aceto lac in mulierum mã/ O
mis coagulatũ diſſoluit.

Capitulum.lxxxiiij

LEuiathan. Actor. Leuiathan hebrai ce dr̃ draco. Fertur autẽ ꝙ draco et in terra ſerpit: ꝛ aq̃s natat et in aere vo/ lat. vnde et in Aſia trib9 noĩb9 appellaẽ ſcꝫ ſer pens et cetus et leuiathan. Loquens enim in ſpũ de diabolo ſub leuiathan typo ita dicit ꝑ pheta. In die illa viſitauit dñs in gladio ſuo duro ꝛ grandi ꝛ forti ſuꝑ leuiathan ſerpentẽ vectẽ: ꝛ ſuper leuiathan ſerpentem tortuoſum et occidet cetũ qui in mari eſt. Iorath. Leuiathan ꝛ leuiathan piſci aſpedo: id eſt ceto frequenter inſidiatur: ꝛ pugnat cum eo. Omneſqꝫ piſces maris ꝙ pugnam vident inter illos ſubito ad caudã ceti confluunt. Et ſi quod cetus ab illo deuictus fuerit moriet. et ipſi ſtatim. quos eñi cauda cinxerit mox deglutit. ꝙ ſi cetus ſupera ri non potuerit: tũc leuiathan a faucib9 ſuis fetidiſ/ ſimum odorẽ cũ aqua emittit. Cetus aũt ecõ trario aquã haurit: ꝛ reſpuit: et odorẽ fetidiſſi mum repellit: et ſic ſe ſuoſqꝫ ſaluat et defendit:

Capitulum.lxxxv.

Lanificus ⁊ limax. Ex li. de naturis rerum. Lanificus vermis eſt lōgus maculoſus ex multis diſtans pedibꝫ: ſparſim coloꝛe albus. hic lanam ſericam ex ꝓpꝛijs viſceribus operatur: et arboꝛis moꝛi folijs reſcitur. qui. ſ. cibus mediantibus ipſius viſceribus in lanam conuertitur. Itaqꝫ lane ſue fuſos in ramuſculis faciunt. ⁊ in circuitu ſui operantur: ita vt ꝑfectis fuſis vndiqꝫ in opere ſuo includantur: poſt hoc exitū ſibi faciunt in ſummitate fuſoꝛum. Egredienteſqꝫ natura mirabili mutati pꝛoꝛſus apparent a foꝛma pꝛioꝛi. adeo vt vermes qui repebant innumeris pedibus habentes alas iam apti ſunt ad volandū. Deinde venerem ineuntes diebus tribus coeunt. quo peracto maſculus moꝛitur. femina vero oꝛdine iterato oua parit innumera: ſubſtrato ſibi panniculo vel albo vel rubeo: deinde emoꝛitur. Tunc panniculus cum ouis ſuſcipitur: et vbi non poſſit hyemis attingere frigus reponitur: poſtea caloꝛe veris inualeſcente: oua ad ſolum exponuntur et caloꝛe fauent donec animata in vermes foꝛmentur: Iſidorus. Limax eſt vermis limi dictus: eo ꝙ in limo naſcatur: vnde et ſoꝛdibus ſemper et immundus habetur. Actoꝛ. De hoc plenius infra dicetur. vbi de teſtudine agetur.

Capitulum.lxxxvi

Linx. Iſidoꝛus. li. xij. Linx dictus eſt: quia in lupoꝛū genere numeratur. beſtia maculis in tergo diſtincta vt pardus. ſed ſimilis lupo. Algazel ſup libro de ſenſato. Maxime vero linx animal mouetur ſm ſenſum viſus. Nam viſu ſuo res ſolidas penetrat. etſi aduenit ei res tranſparens: cito excecatur ab ea. Ex li. de na. re. Linx adeo perſpicaces oculos habet: et ſubtilitate viſus etiam ſolida coꝛpoꝛa penetret. Conſtat enim ꝙ oculus in humido ſitus eſt iuxta philoſophum: Tria vero ſunt in aqua: ſcilicet aque humiditas: dyaphoneitas et lucis ꝑſpicuitas. ⁊ hāc vltimam communicat cū natura celeſti. Linx habet linguam ſerpentis ſimilem: ſed maioꝛē quā in longitudinem magnā poꝛrigit: ⁊ collū circumagit: vngues habet grandes. vnicū ſetū facit: et vrina eius in gemmam dureſcit

Operationes

¶ Plinius lib. viceſimooctauo. Pruritus coꝛpoꝛum vrine lincis ſtillicidio traditur inhiberi A
¶ Eademqꝫ pꝛodeſſe monſtratur et vngularū doloꝛi. B
¶ Ioꝛath. Linx habet foꝛmam vt lupus. Lapilliqꝫ ligurius ab eius vrina diſtillatus ſeptē dierum ſpacio generantur C
¶ De hoc lapide inferius in tractatu de lapidibus dicetur. D

Capitulum.lxxxvij

L Ocuſta. Ex li. de na. re. Locuſta ē animal q̄drupes puū ad cunicli fere modū: caput hꝫ carnoſum ⁊ magnū ⁊ comeſtibile: habitatq̄ꝫ circa partes hieroſolyme. Vñ Johā. Baptiſta hmōi carnibꝫ aīaliū veſcebat. Quidā tñ dicūt ꝙ circa iordanis terrā ē herba dulcꝫ ad edendū q̄ locuſta vocat. ⁊ hmōi cibo nō locuſtis aīalibꝫ Johēs vtebatur hoc anīal gregatim incedit. Vñ Salomō ait Regē locuſta nō habet ⁊c. Qđ vtiq̄ꝫ de locuſtis ꝟmibꝫ intelligi nō pōt: q̄ in multo timore ſunt ⁊ nō p turmas: ſed ſolitarie icedūt. Dicit Areſt. ꝙ femia q̄dā locuſta nutriuit ab eo tpe q̄ iuuenis et pua fuit: que cū creuiſcet p ſe et ſine maſculo impregnatam inuenit.

Capitulum. lxxxviij

L Upus. Ex li. de natu. rerum. Lupus ē animal rapaciſſimū et fraudulentum, hunc nōnulli canē ſilueſtrem eſſe dixerunt: q2 forma eius canis vlulatuſq̄ꝫ cōnſimilis ſed latratu caret. Audax eſt magis corꝑ genus quod breue q̄ꝫ qđ longū eſt. Cerebrū eius creſcit et decreſcit ſꝫm ſtatū lune. ꝙ licet in omnibus quadrupedibus: in lupo tamen et in caue plus. Pytagoras. Oculum vero lupi eradicatum cum viderint quadrupedia domeſtica: timent et fugiunt: Et ſi qđ animal minxerit ſupra vrinam lupi calidā non concipiet vnq̄ꝫ. Actor. Lupus vetidiſſimus ē et rapidus. horrendum habet vlulatum. In veſpere autē maxime eſurit. vnde ſcriptū ē. Judices eius lupi. Areſto. Lupus omni tpe agreſtis eſt ſicut et leo ⁊ vrſus. Eſt etiam fortis ⁊ aſtutus. Ambro. Lupus ſi primo hominē viderit: vocem ei eripit: et eum tanq̄ꝫ victor vocis ablate deſpicit. ſi aūt ſe preuiſum ſenſerit: ferociam deponit ⁊ currere nequit. Ariſto. Lupi famem quidē diu portant: et poſt longa ieiunia multum deuorant. Lupus guloſe comedit ſine maſticatione: et vna die ꝙ ad tres dies ſufficiet. nō aūt comedunt niſi carnes. Iſi. Lupi toto anno nō amplius q̄ꝫ duodecim dies coeunt. Ex li. de na. re. Lupi virgas oſſeas habent. Anno per duodecim dies coeunt: et ſolū eo tēpore gregatim incedunt. Ariſto. Lupus coit ſicut canis. Tempore coitus quando filios habet valde malus eſt.

Operationes

¶ Ex li. de naturis re. Lupi cor ſi deſiccetur: ac ſeruet multū dicitur fieri aromaticum

¶ Idem cōbuſtū contritū et potatum iuuat epilenticum. ¶ Phiſiologus. Epar lupi ſiccatum et tritum et cū dulci vino ſumptū: facit ad omnes diſtemperantias

¶ Eſculapius: Lupi caro cocta ⁊ eſa. fantaſticos ſanat. Adeps eius et fel quantū canis.

¶ Haly. Fimus albi lupi colice prodeſt.

¶ Auicenna in ij. canone. Caro lupi mala eſt. Caro tamen luporum habentia roſtra et vngues oculo confert et confortat ipm. valet etiā emorroidis ſed abhorret eā ſtomachus.

¶ Phiſicus. Nec ſolū lupi ſanguis: ſed etiā fimus confert in colica paſſione.

¶ Pytagoras. Homo in paſſione ſua q̄ lunā ſenſerit canini dentes. a dib. id eſt lupi curant eum

Capitulum. lxxxix

L Utber. Ex li. ꝺ na. re. Lutber eſt aīal
aſtutū ꝛ malicioſū: magnitudīe muri/
legi: forma ꝓpe ꝯſili ꝑterq̄ ī capite co/
loꝛe fuſcū ꝛ nigꝛ: pelle nitēs cui mollioꝛ pluma
pil9 ē: cui9 nitoꝛ nō ꝺ facili cedit vetuſtati. Un̄
ꝺ pelle ipi9 fiūt oꝛnat9 circa collū ī veſtib9 viro
rū ac mulieꝝ. hec beſtia circa ſtagna ꝛ fluuios
habitat: ibiq̄ foueas hꝫ: ꝛ fet9 facit: piſcib9 viuit
q̄s mirabili ſeq̄ntia venaꝛ. Qui licet ſub aq̄s
diu viuere poſſit: reſpiraculū tn̄ ab aere trahit.
Un̄ q̄nq̄ auiditate ꝑde gurguſtiū .i. naſſā īgre
diꝛ. Et qꝛ tūc ne ꝑ introit9 locū redire: nec naſ/
ſam tā cito diſcerpe poſſit: ſpm̄ in aere recupa
re nō valēs in aq̄s ſuffocaꝛ. Adeo ꝟo ciboꝝ
cupida ē ꝛ auara q̄ piſces captos ī ſpecu ſuo
tāto cumulo ꝯgregat: vt ex putredīs coꝝ feto
re nō ſolū foueā ſꝫ etiā aerē inficiat. Qꝺ nō ſi/
ne ꝑiculo ſui q̄dā exꝑti ſūt: q̄ hāc beſtiā cape
voluerūt. a piſcatoꝛib9 aliq̄n domeſticaꝛ ꝛ ar/
te inducıꝛ vt piſces ſuo circūitu cogat pericula
retiū ingredi: ſuoq̄ iuuamīe capi. Un̄ magnū
emolimentū dn̄is ſuis ꝑſtare videꝛ.

Capitulum. xc.

L Umbricus. Iſi. Lūbricus eſt vermis
inteſtinoꝝ ſic dict9: q̄ſi lubricus: qꝛ la/
biꝛ. vel eo q̄ in lūbis fit: hoꝝ tria ſūt ge
nera. rotūdi: lōgi ꝛ lati. Haly in li. regalis di/
ſpoſitiōis. Lūbrici naſcunꝛ ex hūoꝛib9 flegma
ticis putreſcentib9 in inteſtinis vbi naſciꝛ ca/
loꝛ extraneus. Nos impoſſibile eſt naſci ꝺ ſan
guine vel colera rubea. nā colera rubea cum a
maritudīe ꝛ acuitate ac ſiccitate ſua hm̄ōi oc
cidit aīalia. Sanguis aūt de venis vl' arteri/
is nō exit: ꝛ ſi exierit ip̄a gignit cū paſſionibus
alijs. Unde paſſionē hāc habēt pueri flegma
ticam ꝛ groſſam humiditatē habētes cū victa
ſua groſſa et purgādi negligentia. Maxie ꝟo
in autumno: hec paſſio naſcitur ex fructuū co
meſtione ꝛc.

Capitulum. xcj.

L Ichaonē ſiue lichaonē et lintiſc9. Ex
li. de na. re. Lichaon in orientis ꝑtib9
eſt beſtia quā in genere lupoꝝ nōnulli
ponut: ſed lupo longioꝛ eſt: et habet crura bre
uioꝛa ac diſſimilia: ceruicē q̄ꝫ iubatā ꝛ multi/
pharīā coloꝛis varietatē: ſaltu velox ꝛ īnocua
hoīm: venenatu viuit: habitū mutat ſm̄ tpa.
Nam hyeme hirſuta eſt ꝛ pilis hoꝛrida: eſtate
ꝟo nuda. Et hoc idē vult Pli. licet ꝑ alia ver/
ba. Lintiſcus. Ex li. de na. re. Lintiſcus aīal
quadrupes eſt vt dicit exꝑimentatoꝛ in li. ſuo
qꝺ ex cane ꝛ lupa naſciꝛ. Eſt eīm̄ vterq̄ gens
adeo luxurioſus: vt odio naturali ſibi ꝯiacēti
te qꝺ ē inter canē et lupū in copulā tn̄ ꝯueniāt
ꝓpter luxurīe delectamentū. Sicq̄ fit vt fetus
attrahit ſibi coloꝛē et moꝛes vtriuſq̄. Plini li.
viij. E lupis galli canes cōcipi volunt: q̄rū gre
ges ſuū quiſq̄ ductoꝛē e canibus et ducē hn̄t
Illū in venatu comitanꝛ: illi parent. Iſi. Lin
ſci dicūꝛ (vt ait Plinius) canes nati ex lupis
et canibus: cum inter ſe foꝛte miſcentur.

ſerpente pugnare vult. agreſti ruta ſe munit: p inde ſup oēm medicorū artē ruta eſſe cōtra ita vt ſi mortuos fetus ſuos inueniat p herbā naturaliter notaʒ rediuiuos faciat. De hac clemēs papa dicit: q ore concipit ꝛ aure parit. Muſtela ſerpētes pſequitꝰ adeo vt ipm baſiliſcum interimat: ſʒ eo interfecto cōmoritꝰ. ſic ergo breuis corpe ꝛ ore: ſʒ aſtutia mag et animoſitate. vicit etiam aīalia magna agilitate corporis.

Capitulum. cxij.

Maricomorion. Alber. in li. de na. aīalium inquit Maricomorion ē beſtia orientis raro viſa: cuius magnitudo ē vt leōis: color rubicūdi: tres ordies dentiū hʒ in ore. Pedes ſunt vt leonis Facies eiꝰ et oculi: aures vt hoīs. Cauda eiꝰ vt ſcorpionis. Agreſſui ſonus eius vt tube: et voces imitantur hominis. Velocitas eius ſicut cerui. Et deceptos homines deuorat.

Capitulum. xciij

Muſtela. Ex lib. de na. rerum. Muſtela eſt beſtiola ſubdola: catulos ſedule nutrit: eoſqʒ de loco ad locum ſepius trāſfert ne forte inueniantur. hec rupes et cauernas inhabitat: diutiſſime dormit. Quādo cō

Operationes

¶ Auicenna in ſcd̄o canone. Ex immatura ſicu cū herba fit emplaſtrū ſup muſtele morſum ¶ Idē li. iiij. Eſt āt muſtele morſus veloc doloris. cōtra quē fit emplaſtrū cū cepis ꝛ alliis. ¶ Odor rute muſtelā effugat.
¶ Eſculapius. Muſtele cinis et ſanguis eius elephāticioſas ſanat. ¶ Plini. li. xxx. Humeri doloribꝰ cinis muſtele cū cera medetꝰ. ¶ Sanguis muſtele podagris cōfert cuʒ plantagine illius. pterea cinis muſtele ex aqua potus freneticis pdeſt. Elephantiam quoqʒ ſanat.

Capitulum. xciiij

Mamunetus ſiue mamonetos ꝛ mantiſcora. Iſidorus. Mamonetus ē anial ſymia minus. in dorſo fuſcum: in ventre candidū: caudē habens piloſam: et collū ita groſſum vt caput. Vñ captū nō ligatꝰ per illud ſicut cetere beſtie: cū laqueus id tenere non poſſit: ſed per ventrem. Habet autem propriiſſime faciē humane ſimilē: nigrā dūtaxat et ſine pilis. a collo deſuper frontem nec

nec eſt naſus ore ꝯtinuus ſicut in ſymea. ſ3 certū ſpaciū inter vtrunq3 ſicut in homie. Inter has beſtias ꝛ ſymeas odiū eſt implicabile. belliq3 frequens. ꝛ licet viribꝰ nō ꝑualeant. aſtutia tñ et animoſitate bellandi ſymeis ꝓferunt.

¶ Manticora. Auic. In ꝑtibꝰ Indie lupus ꝗdā eſt ꝗ grece dr̄ Maricomorion latine ſcilicet Māticora. tres habēs dentiū acies inferius ꝛ ſuperius. Eſt aūt magnus et piloſus eiuſq3 pedes vt leonis. facies ꝛ oculi ꝛ aures vt hoīs fuſci ſunt eius oculi. ꝛ color eſt rubicūdus vt minij. Cauda eius eſt vt ſcorpionis agreſtis. Et in ea eſt rubedo. Ipſeq3 pilos eijcit et loquitur et hinnit. vox eius eſt vt tube et velociter currit ſicut ceruus. Eſt q3 agreſtis hominem comedens.

Capitulum. xcv.

Marcatus. Alber. in li. de na. aniālium Marcatus eſt animal figure muſtele. ſ3 q̄ntitatē h3 catti. ſed longius eſt. et bina h3 crura. in dorſo vētre ꝛ gutture albū ſicut muſtela: vngues habet breuiores q̄3 cattus. et duoꝝ generꝝ. vnū fagoꝝ: et alterum abietū dictū: ſed illud qḋ nidificat in abietibꝰ multū3 eſt pulchrius et cōmiſcent ſibi mutua ambo genera: pellis vtriuſq3 eſt precioſa. Genera iſtius aīalis et muſtele habent hoc ꝙ cū ſint iracunda valde: efficiunt efetida. Et ſunt animalia vix vnq3 quieſcentia: etia3 quando domeſticantur.

Capitulum. xcvi

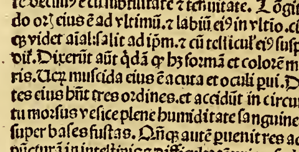
Melo. meloſus. et monoceros. Iſi. Melo dictus eſt eo ꝙ ſit iocundiſſimo mēbro: vel ꝙ fauos petat ꝛ aſſidua mella captet. Eſt aūt aīal q̄drupes armatū vngulis. Gloſa ſuper epl'a3 ad Hebreos Melo vel melotus ē animal quod et taxus dr̄: cuius pellis hiſpida valde melota vocatur. Unde de quibuſdam ſanctis antiquioribus legit̄ Circumierūt in melot3 ¶ Ex li. de na. re. Meloſus eſt beſtia valde magna que truculentos hoſtes perſequit̄ tanq3 ad hec creata. Ricius habet ingentes. dentes quoq3 fortes et ꝓminentes: cum quibus audacter bella cum aduerſarijs patitur. Hec tamen hominibus fortibus terribilis ſit: puerorum tamen innocentiam et corum paruitatē mirabiliter perhorreſcit corum verba fugit: in quo digne magnificentia innocentie cōprobatur.

¶ Iſidorus. Monoceros eſt monſtrū: equino corpore: ceruino capite: cauda ſuilla: pedibus elephantis: mugitu horrido. cornu tamē vno ſc3 acutiſſimo: in medio frontis armatum Captum quidem perimi poteſt: ſed nunq3 domari. imo (vt dicit Jacobꝰ) ꝙ nunq3 viuu3 in hominis poteſtatē venit: quia vinci ſe cernēs furore vitam exuit. Phiſiologus. Monoceros eſt animal puſillum: edo ſimile: acerrimu3 habens vnum cornu in capite Pli. li. viij. Aſperimā feram monocerontē3 reliquo corpore eq̄ ſimilem: capite ceruo. pedibꝰ elephante. cauda apro. mugitu graui. vno cornu nigro media fronte duoꝝ cubitorum eminente. viuam capi negant.

Capitulum. xcvij

Migale. Actor. Migale beſtia q̄ came- leōti ſil'is eē d̄r. Rudolph9 ſup Leui- ticū. Migale d̄r q̄ſi mus guloſus. Eſt ā̄t et fraudulētus. Nā cū dolor rapit q̄ poſtea vētri cōmittit. Aui. Migalū eſſe dixe runt aīal min9 muſtela. Color ei9 ad citrinita tē declin9 ē cū ſubtilitate ꝛ tenuitate. Lōgitu do or̄ eius ē ad vltimū. ꝛ labiū ei9 in vltio. cū- qꝫ videt aīal: ſalit ad ip̄m. ꝛ cū teſticul' ei9 ſuſpē dit. Dixerūt aūt q̄dā ꝙ h̄z formā et colorē mu ris. Ueꝝ muſcida eius ē acuta et oculi pui. Dē tes eius h̄nt tres ordines. et accidūt in circui- tu morſus veſice plene humiditate ſanguinea ſuper baſes fuſtas. Qñqꝫ autē ꝑuenit res ad pūcturā in inteſtinis ꝛ difficultatē vrine. ſudo rem qꝫ frigidū corruptū Cum ergo cadit caro corrupta curetur vulnus curatione ſua

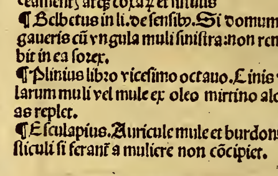

Capitulum. xcviij

Mulus. Ex li. de na. re. Mulus ex azino et equa genit9. habet q̄daꝫ azini ꝓpria ſcꝫ aures lōgas. hinnitū horridū: cru- cē in humeris: pedes exiguos. et corp9 macilentū: reliq̄ ꝟo vt h̄z equus. Mule nunq̄ꝫ ꝯcipiunt. qꝛ menſtrui ſupfluitas in eis cū cibo tranſit in nutrimentū corporis. Itē ſanguis q̄ natura nō indiget exit cum ſupfluitate veſice. Eſt ꝛ alia ratio q̄m hoc aīal extra naturam ge neratū eſt: et eius natura diuerſificata ē in eq̄ q̄ calidius nature eſt. ꝛ azino q̄ ſumme frigidi tatis. Itaqꝫ in fetu diuerſifice generato ꝛ ma lo cōplexionato. nō poteſt eſſe ꝯcordantia ꝑ- tium et ordinata natura: vt quaſi ex ꝓpria ſibi ſil'e generet: q̄ nullā ꝓpriā generis ſui ſubſtātiaꝫ habet: itaqꝫ in animalib9 romanoꝝ mulas pe periſſe ꝓdigiū loco habitum eſt

Operationes

¶ Auicen. Muloꝝ pellis ac ſimiliuꝫ cinis po A
nitur ſuper aduſtionē ignis.
¶ Et vlcera calefacit qñ nō ſūt cū apoſtema- B
te. Eſt etiam medicamē excoriationi pedū cal ceamentꝫ atqꝫ coxaꝝ et fiſtulis
¶ Albertus in li. de ſenſib9. Si domum fumi C
gaueris cū vngula muli ſiniſtra: non remane- bit in ea ſorex.
¶ Plinius libro viceſimo octauo. Cinis vngu D
larum muli vel mule ex oleo mirtino alopici- as replet.
¶ Eſculapius. Auricule mule et burdonis te- E
ſticuli ſi ferant a muliere non cōcipiet.

Capitulum.cxix.

Mus. Ex li. de na. rer. Mus ē beſtiola panis cupida: et eoꝝ que ex frugibꝰ ad humanos vſus fiūt In ꝑquirendis cibis ſolertiſſima. ꝑ q̇bꝰ etiā nulla plerū qꝫ vita t ꝑicula. eorūqꝫ cupidine duriores ſolidaſqꝫ materias demolliť. Porro ſi in aqua bibiť moriť. qꝛ valde humide natura eſt. Pli. li. viij. Muriū plura genera ſunt in regiōe cyrenaica. Alij lata fronte. alij acuta. alij erinaciorū genere pugentibꝰ pilis ꝛc. Ex lib. de na. re. In oriente mures magni ſunt ad modum vulpiū. q̇ aīalia ꝑimūt hoīes licet nō occidāt morſibꝰ tamē moleſtant. In arabia mus inueniť: cuius pedes anteriores ſunt magni. ſcꝫ vnius palme. poſteriores aūt vnius digiti

Operationes

A ¶ Pli. li. xxij. Cameleonis herbe ſuccus additis aqua et oleo mures in ſe ꝯtrabit ac necat: ni protinus aquā ſorbeāt.

B ¶ Idem li. xxiiij. Taxi quoqꝫ arboris fumus necat mures.

C ¶ Idem li. xxv. Elleborum etiā pollente admixtum mures necat.

D ¶ Idē li. xxvi. Porro ſi cerebꝝ muſtele coagulo addať: dicūt caſeos a muribꝰ nō attingi

E ¶ Idē li. xxvij. Aconitū e longinquo mures odore necat.

F ¶ Raſi in almanſore. Mures de domo calcanto fumigata fugiunt

G ¶ Auicen. in ſc̄o canone. Squilla eſt cepe muris ſic noīata, qꝛ murem interficit.

H ¶ Itē argentū viuū interficit mures

I ¶ Ad effugandū mures mus maſculus excoriať et in domo dimittiť aut caſtrať. aut cauda eius abſcindiť. ſꝫ excoriatio fortior eſt.

K ¶ Itē mus aſſatus ꝛ ſiccatꝰ ꝛ infanti datꝰ ad comedendū abſcindit ſaliue fluxū ab ore eius

L ¶ Sanguis muriꝫ eradicat verucas.

M ¶ Stercus aūt eius ſuper alopiciā ꝯfert ꝓprie qꝫ aduſtū et cū cepe linitū.

N ¶ Cum thure vero et aqua mellis bibitū frāgit lapidem.

O ¶ Itē ſumptū ſoluit ventres puerorū.

P ¶ Et qñ cū aq̄ coq̇tur ꝛ ſedat in ea qui difficultatē vrine patitur confert ei

Q ¶ Ex li. de na. re. Fimus muris vehemēter laxat. vñ ꝛ trutāni medicinā ex eo acuunt.

Capitulum.c

Muſquelibet ꝛ muſcꝰ. Iſi. Muſquelibet M eſt beſtia orientꝫ capriole magnitudinē habēs. in cuiꝰ inguine creſcit apoſtema de collectiꝫ humoribꝰ. Qḋ cū maturatū fuerit: collidit illḋ ꝛ fricat ad arborē. ſicqꝫ ſoluiť ꝛ decurrit ſanies. ibiqꝫ ꝯdenſať ꝛ indurať. ꝛ hmōi ſba muſcꝰ vocať Q is etiā caro eiꝰ ꝛ ſtercus diciť muſcus. ſed ille multo melior ē q̇ ab aꝑate currit. Muſcus odore ꝑdito ꝟtutē ſuā in fetoribꝰ ꝛ latrinis recuperat ꝯ fetorē eluctať. ꝛ ſic q̄ſi luctamine reuiuiſcit. ¶ Conſtan. in li. graduū Muſcus puſtula eſt in ventre cuiuſdā aīalis de q̄ etiā ſuperius dictū in ca. lxviij. Gazelle: Et eſt caprioli filiꝰ. qḋ eſt in India. Idē in regni. Muſcus maior eſt in aromatibus calida ꝛ ſicca in ij. gradu.

Operationes

¶ Iſi. Muſcus valet ꝯ ſincopim: ꝛ cordis debilitatē: cerebriqꝫ ꝛ epatis ꝛ ſtomachi A

¶ Cōſtā. li. vīs. Muſcꝰ ꝯgruit ſenioribꝰ in hyeme mēbra q̇dē defecta aromatizādo ꝯfortat timorē melācolicū amputat ꝛ audaciā p̄ſtat. B

¶ Itē ſternutatōes de muſco ꝯ paraliſim adiuuāt. C ¶ Itē muſcus mittiť in collirijs et pillulis ſeu pulueribꝰ oculoꝝ cuius vires albugines oculoꝝ extenuāt. noxiū humorē deſiccant. D

¶ Dyaſ. Iunctū capitꝫ grauedinē depellit: E eiqꝫ vires p̄ſtat. qꝛ ꝯfortatiuū ē ¶ Dat ſolatiū F mēbris oibꝰ: ꝛ fortitudinē auget oſſibꝰ

¶ Scotomiā ex abundanti hūore natā emēdat. ſomnū inuitat: ventrē ſtimulat G

¶ Cor ꝛ oīa viſcera ꝯfortat in modū cathaplaſme impoſitū. Lege ſuperius ca. Gazel. et plenius inuenies de muſco H

Muſio Iſi. Muſio cattus eſt appellat⁹ eo ꝙ murib⁹ ſit infeſtus. Ex li. de na. re. Muſio ſiue murilegus aut cattus grece dr̄ q̄ſi aſtut⁹. Aial ē imūdū ꝛ venenoſum: ꝛ oīm muriū gen⁹ pſeq̄tur. cū bufonib⁹ q̄ȝ pugnare dr̄: quoꝝ licet venenatȝ aculeis repugnet̄: nō tn̄ necant̄. Mures captas primo luſib⁹ afficit. poſt hoc illuſas comedit. Ocul' carbunculoſis tam acute cernit ꝙ etiaȝ in antris tenebroſiſſimis velut in luce etiā mures aſpicit. Dētes hȝ admodū ſerre. pilos circa os hȝ. q̄b⁹ ablatȝ audaciā perdit. Blandicijs gaudet. loca calida diligit: vnd̄ pre nimia duricia pellē ſuā cōburit. hominis manu cōtrectari gaudet. ꝛ ad ludū facilime ꝓuocatur. Loturā faciei lambēdo p̄orib⁹ pedib⁹ imitat̄. Libidine impatientiſſime accendit̄. Et libenter coitus tempe ſilueſtre efficitur.

Capitulum. ciij

Multipes. Iſi. Multipes eſt v̄mis terrenus a multitudine pedū vocat⁹ q̄ ꝯtract⁹ in globū cōplicat̄. Naſcit̄ ſub petrȝ ex hūore ꝛ terra. Arelio. Aial anuloſuȝ lōgi corꝑis ꝛ multoꝝ pedū eq̄lē hȝ anuloſitatē. ꝛ viuit aliq̄ntulū poſt capitis abſciſionē. Itē p fumū ſtoracȝ ſicci multipes ꝯludit̄ ac deprehēdit̄. Ex li. de na. re. Multipes a re nomē hȝ: ꝛ ſanguine caret hoc aial (dr̄ Aug⁹) Aliquādo corā ipſo allatū. coq̄ȝ ſpectante in multas partes conciſum: ꝛ tamen vnaqueq̄ȝ ꝑs vixit ab alijs ꝑtibus ſeperata.

Operationes

¶ Auicen. Uermis q̄ eſt ſub vrceis aque plurimos hȝ pedes. ꝛ cū tangit̄ rotundat̄. A

¶ Si palatū ex eo cū melle tangit̄: valet contra ꝓfocationes. et ſilr̄ cū comedit̄ B

¶ Confert etiā aſmati: ꝛ ad dilatationē anhelitus ſm q̄d dicit̄. C

¶ Itē vermis multipes cum vino bibitus cōfert ictericie ꝛ difficultati vrine D

Capitulum. ciiij

Nepa Phiſio. Nepa q̄buſdā placȝ ſpētē eē femineā q̄ in ora libidis eſtuātȝ marito ſuo ꝯpari caput p̄cidēs ipm necat. Un̄ ꝛ ipa in ꝑtu necatur viceuerſa Sic ḡ eadē ē nepa: q̄ ꝛ vipa ſic dicta. quaſi vi pariēs. Cū eni ꝓpe partū ē catuli matrȝ viſcerib⁹ corroſis erūpunt cū interitu ipius matris. Actor. De hac ergo ſpecie plenius dicet̄ infra vbi aget̄ d̄ vipa. ¶ Obix. Iſi. Obices dicta ē. eo ꝙ arene colorē habeat. De q̄ poeta. Quaȝ ſparſis pictus macul' theophanus obices. Cōcolor equſtis atq̄ȝ indiſcretus harenis ꝛc

Capitulum.ciiij

Neomon. Albertus in li. de na. aialiū Neomeon beſtia eſt: et grece vocatur neomon. latine vero ſquillus: ꝛ dr̄ eo ꝙ ſetas hꝫ ꝑ pilis. ꝛ hoc odore cibū cōuenientem a venenoſo diſtinguit Hec beſtia ſerpentes perſequit̄ que cū aſpide pugnans caudam erigit quam aſpis quaſi minantem obſeruat ꝛ ad viam ſuam cum ea trāſfert aſpidem decēptam.

Capitulum.cv

Onager. Iſi. Onager interp̄tat̄ azin⁹ fer⁹ ¶ Onager. xxv. die. Marcij. xij. vicibꝫ ī nocte rugit ſilr̄ in die: ꝛ in hoc cognoſcit̄ eq̄noctiū eē Eius qꝫ rugit⁹ ꝑ ſingl̄as horas rugiētis nūer⁹ horarū cognoſcit̄ Actor Onager vt legit̄ in ſolitudinibꝫ ꝛ in altꝫ habitat. vbi ꝓpt̄ bn̄ficiū vētoꝝ diuiſus a potu viuit. Vn̄ Hieremie. Onagri inq̄t ſteterūt ī rupibꝫ traxerūt ventū q̄ſi dracones. Ex li. de na. re. Onager in die magnū ē aial ꝛ crudele. formā azini hn̄s: et vnū ſolū cornu in frōte. durū nimis ꝛ acutū ac lōgū ad beſtias ꝯrias debellādas. ꝛ h̄ hꝫ in medio capit̄. ſoleas etiā fortes et acutas hꝫ: vt iuuamē naturale q̄ ī alteri⁹ cornu defectu ꝑdidit in eis recuꝑet. Plini. li. viij. Onagri in frigida et licaonia p̄aipui ſunt.

Operationes

¶ Iſi. ꝛ Aui. Onagri fel. i. azini ſilueſtris eradicat moꝝ: ꝯfert ſuꝑ apoſtematū veſtigia linitum. ¶ In emplaſtris etiā herſipile ponitur ac prohibet ipſam. B

¶ Urina azini ſilueſtris lapidē in veſica frāgit C

¶ Actor. Ungula ſilueſtris azini ſi cōburatur et bibatur epilentie prodeſt D

Capitulum.cvj.

Orafflus. Alber. in li. de na. aīalium Oraflus aīal ē varij coloris omnia precedēs aīalia. In anteriori parte ē valde altū: ita vt capite extēſo altitudinē ꝫ. xx. cubitoꝝ in poſteriori āt ꝑte emiſſum. ad inſtar

cerui pedes hꝫ ꝛ caudā. collū extēſū: ꝛ caput eq̄
nū lꝫ minꝰ ſit aliq̄ntulū colores multos hꝫ: tm̄
albū et rubeū hꝫ frequētiores. cum vidit ſe ꝯtē
plātes ammirari huc ꝛ illuc ſe vertit prebēs ſe
bene videndum. hoc aīal tꝑibꝫ noſtris viſum
eſt. Et arabice vocatur ſeraph.

Capitulum. cvij.

Onocenthaurus: et oraſius. Ex lib. de
na. re. Onocenthaurus eſt aīal mō
ſtruoſum ꝛ natura biforme capite ſcꝫ
azinino et corꝑe velut humano. faciē hꝫ ſatis
horridam. manuſq̄ꝫ formatas abiles ad oēm
actū. dum vocē promit q̄ſi loqui incipit. ſꝫ in-
ſueta labra vocē humanū formare nō poteſt
hic poſt inſeq̄ntes ſe ligna vel lapides mittit
vt experimentator dicit. hoc mōſtꝝ dicit adel-
linꝰ phūs inter ceteras beſtias ab inicio non
fuiſſe tale creatū. ſed aliq̄n ꝛ alicubi caſualiter
ex adulterina cōmixtione generari. ¶ Oraſiꝰ.
Iſidorus. Oraſius in anteriori ꝑte altū. emi-
nens valde. ita vt extenſo capite. xx. cubitorꝫ
altitudinē poſſit attingere. In poſteriori vo
ꝑte dimiſſum eſt inſtar cerui. Collū hꝫ extenſū
caput equinū. licet minus. pedes aūt et caudā
vt ceruus. pellē vo ſic omī colore genere diuer
ſimode variatā vt hō fruſtra temꝑtet artificio
naturalē eius pulchritudinē imitari. Hoc ani
mal noſtris temporibꝫ a ſoldano babiloniorū
tranſmiſſum eſt imperatori Friderico roma-
norum auguſto ꝛc. In precedenti ca. Albertꝰ
illud animal ſpecialiter deſcribit et appellat
eum Oraſſius.

Capitulum. cviij

ORix. Actor Orix ē aīal mūdū ſm legē
iuxta libꝝ Deu. De q̄ etiā dicit Iſai.
Dormierūt ſicut orix illaq̄atus Ex li.
de na. re. Orix eſt beſtia capree magnitudinis
hirco ex ꝑte ſilis. villū habēs ſub mēto Hec in
illa ꝑte affrice q̄ caret aq̄ generat. ꝛ ideo ꝑpe-
tua ſiti ardet. Admirabile vo remediū ſitiētiū
latrōes getulie terre a q̄ carēt certiſſimis expe
rimētꝫ ꝑdiderūt q̄ hō in ſiti eo duraret auxilio
q̄ illo ſaluberrimo liq̄re veſicꝫ dictaꝝ beſtiaꝝ i-
fuſo ꝑ ꝑte modica vterent. hec beſtia (ſicut e-
giptij tradūt) in exortu canicule naturaliter tri-
pudiare videt cōpage corꝑis eiꝰ viſibilr ſentē
te. q̄ imber et frigus abijt. inſtentq̄ꝫ vapores
ignei ſolis vt veſtiat terra floribus herbaſq̄ꝫ ꝑ
ferat et fructus. Eſt aūt frigorꝫ impatiēs. Vn̄
nec frigus nec niues de facile ſuſtinere pōt

Capitulum.cix

PAnthera Iſid. Pāther dict9 ē ſiue q2 oīm aīaliū ſit amicus: excepto dracōe ſiue q2 ex ſui generꝫ ſocietate gaudet ⁊ ad eandē ſilitudinē q̄cq̄t accipit reddit. Pan em̄ oē d2. Gloſa ſup Oſee. Nihil leone fortius: nihilq3 pāthera velocius. Idō p ꝓphetā ait dñs Ego q̄ſi phantera effraim et quaſi leo domui iuda. ¶ Ex libro de naturis rerum: Panthera eſt animal variū ac ſpecioſum nimis. Sūt q̄ tradūt huic in armo maculā eē lune ſilem: ⁊ interdū creſcere rotundā ⁊ ad lune mutatōes variari. Pli. li. xi. Hñt q3 pāthere q̄ttuo2 mámas in medio vētre. Mares āt in oī genere fortio2es ſūt femis. p̄ter q̄3 in pātherꝫ ⁊ vrſis. ¶ Itez pāthera ſel' oīno parturit. cui9 cāe rō māifeſta ē. Nā cū in vtero mr̄is coaluere catuli maturꝫ q3 ad naſcēdū viribꝫ pollēt. odiū tēpo2 moras Itaq3 oneratā fetibꝫ vuluā tāq̄3 obſtātē ꝑtui vnguibꝫ lacerāt: ⁊ effundit illa partū ſeu potius dimittit dolore cogēte. Ita poſtea corruptꝫ ⁊ cicatriſoſis ſedibꝫ genitale ſemē infuſuz nō heret acceptū. ſed irritū reſilit. Nā vt d2 Pli. Animalia cū acutꝫ vnguibꝫ freq̄nter parere n̄ poſſe. viciant eñi intrinſecus ſe mouētibꝫ catulis: Phiſi. Pantherꝫ venādis inſiſtētes hircani: veneno carnes illinūt eaſq3 per cōpita ſemitarū ſpargūt vt illa2 eſu pāthere ſeducant. Sꝫ ille dū excremēta hoīs deuorant euadunt.

Operationes

A ¶ Auicen. Panthera et pardus quando venenum comederunt ſtercus hominis querunt et comedunt. et ſic euadunt.

Capitulum.cx

PApro. Albertus in libro de naturis animalium. Papro animal eſt circa ceſariem habundans ciuitatem. pa2 vulpibus: maius lepo2um habens mo2es. adunata em̄ vllulant. Aliquando em̄ vno p2ecinente et alijs poſtea ſimul reſpondentibus. piloſa autē ſunt hec animalia vt vulpes. Et vbi vnū iſtius ſpeciei occiſum fuerit. cetera circa ipſuz vlulant ſicut plangunt mo2tuum. Et ſunt eo2um voces adeo ſono2e q2 cum eminus ſunt tanq̄3 d̄ p2opinquo putantur audiri. hoc aīal dicitur ſepulch2a hominū in fame aliq̄tiens intrare: ⁊ cadaueribꝫ hominū veſci. Et eſt quaſi ſit compoſitum ex lupo et vulpe.

Capitulum.cxi

PAthyon. Albertus in lib2o vt ſup2a. Pathyon animal eſt. quod nature deco2em mirabilem habet. colo2e enim purpureo pollens adeo eſt radioſum: vt viſus in ipſa quaſi ſcintillare videatur. Mo2tuū autem rubo2em retinet pellem. ſed ſubducitur radioſitas. et eſt ad modum canis in quantitate manſueſcibile valde et delectabile gaudet in cibo. Quidam autem antiquo2um putabant hoc animal habere aliquid diuinitatis. Oſſa huius animalis duriſſima ſunt et fortiſſima. nerui adeo fortes. q2 non niſi magna violētia valeant dirumpi.

Capitulum.cxij

PArandrus et pardus. Solinus. Pa
rãdrũ nutrit ethiopia: boum magnitu
dine: ybico veſtigio. ramoſis cornib⁹.
capite ceruino: vrſi colore. pariter villo ꝓfun-
do Hũc parãdrũ affirmant habitũ metu verte
re: ⁊ cũ delitefcit aſſimilẽ fieri cuicunq̃ rei ꝓxi
mauerit. ſiue ſaxa alba ſit. ſeu frutecto vitẽs. ſi
ue q̃ aliũ modũ ꝓferat. faciũt hoc idem in ma
ri polippi in terra cameleontes ſedet polippus
et cameleon glabra ſunt: vt ꝓnius ſit cutis: le-
nitatẽ ꝓximantia emulari. In hoc autẽ eſt no
uũ ac ſingulari hirſuciã pili colorꝫ vices facere
hinc euenit vt difficulter capi poſſunt. Iſidor⁹
Pardus ſecundus poſt pantherã eſt. gen⁹ va
riũ ac velociſſimũ et ꝓceps ad ſanguinem: ſal-
tu enĩ ad mortẽ ruit. ex adulterio pardi ⁊ leene
leopardus naſcit̃. et tertiam originem efficit
¶ Ex li. de na. re. vt dicit magnus Baſilius.
Pardus eſt beſtia torua et acuta nimis impe
tu corpuſq̃ morib⁹ aĩuũ conueniens habet: ⁊
varium in colore. ſaltu potius quaꝫ curſum
predam inſequitur. In affrica propter ino-
piam aque congregantur diuerſe fere ad am-
nes ibiq̃ leene beſtijs varijs vel vilis volun-
tate miſcent̃. Et inde pardi procreari dicunt̃.

Operationes

¶ Areſtotiles. Pardus ſicut et panthera q̃n
A do venenum comedit ſtercus hominum que-
rit et comedit.

Capitulum.cxiij

PIloſus. Pirolus et Putorius. Ex li.
de naturis rerum Piloſus eſt animal
(ſicut gloſa dicit ſuper Iſaiam) qđ in
hominis figura ſuperius incipit: ſed inferius ĩ
pedes beſtie deſinit. qualem beatus Hieroni
mus in vita pauli heremite primi deſcribit: q̃
ſuperius ſit homo frontem aſperam habens
cornibus et in caprarũ pedes deſinens. Aſſe-
rit idem nulli eſſe dubium iſtud monſtrum in
oriente eſſe captum. ⁊ in Alexandriã miſſum: ⁊
inde mortuũ: ſaleq̃ infuſum ne a calore diſſol
ueret̃ deportatũ fuiſſe Conſtantinopolim: vt
ab imperatore iam Friderico videretur. Nr̃a
etate delata fuit regi Francie beſtia ad magni
tudinẽ canis. Caput quidem nõ multũ diſta-
bat a capite canis. cetera corporis membra vt
homo prorſus habebat. Crura quidem nuda
vt homo. manuſq̃ brachia: collũ album ac nu
duꝫ habebat. Carnib⁹ coctis veſcebatur. Ita
decenter et modeſte manibus capiebat cibum
⁊ ori ſuo inferebat: vt nullus dubitaret in hoc
quoniã humanũ modũ in talib⁹ haberet. Ere-
ctum vt homo ſtabat. ſedebat vt homo. Puel
lis et feminis libentiſſime iungebatur. Et in ſe
xu viri ⁊ femine diſcretionẽ habebat. Genita-
le membrum vltra q̃ corpis q̃ntitas exigebat
habebat magnũ. furijs igit̃ agitatũ hoc anial
crudeliſſime mouebat̃: ⁊ in hoies ſeuiebat. Ce
terum cum placatum eſſet inſtar hominis mi-
tiſſime et decentiſſime ſe gerebat. et mulcebat̃
alloquijs: et colludentib⁹ applaudebat. ¶ Ex
li. de naturis rerum. Pirolus eſt beſtia parua
maior quidem ſed non longior q̃ muſtela: co
lore rubea ſed in vẽtre candida. Mira agilita

te riget. In arboribus habitat. et fetus fouet In quiete ſe gerit. ⁊ de arbore in arborē ſaltu potius q̃ʒ volatu tranſit. q̃ʒuis aliqñ cauda p pennis vtat̄. Caudam eñi villoſam prope ad ſui magnitudinē habet cuius ad viſum ſaltu mouetur. Et ſi qñ gratia paſtus aquā tranſire cupit lignū ad moduʒ leue ſup aquā ꝯgerit cui ſupſidens (q̃ſi velum nauis) caudā ſuam erigit. ſicq̧ vento flante verificās lingno trāſuehitur. Eſtate cibū cōgerit: quo viuat in hieme. Uiuit aūt nucibꝫ et cibo q̄ dulcis eſt libentius veſcit̄. Iſido. Putorius a putore dictus ē. quia nimiū fetet. ⁊ hoc maxime cū iraſcitur. hic ſicut et daxus. Habet crura in ſiniſtro latere breuia: in dextro longiora. ardua domiorum inhabitat ⁊ penetralia. gallinaꝝ ac pullorum cupidiſſima eſt: talibꝫ eñi viuit. Cumq̧ gallinam capit aut pullum. caput in inicio petit vt hoc deuicto in ceteris eius membris laborare difficile non ſit.

Capitulum. cxiiij.

Pegaſus. Albertus in li. de na. aīaliuʒ Pegaſus animal magnum eſt et horridum in ethiopia. equi formam habʒ alas vt aquila ſed multo maiores. caput armatum cornibus habet. adeo monſtruoſum vt eo viſo cuncta fere animantia terreat graui corpore. fuga mirabili. Alarū remigio adiuti pegaſi potius currunt q̃ʒ prouolant. ⁊ colliſo aere virtute pennarū ad inſtar turbinis impellunt ventos. multas eſcas deuorant. In q̄ete mouent̄. infeſti ſunt animalibus: ⁊ hoc maxime homini

Capitulum. cxv

Pigargus. Bartho. in li. de pp. re. Pigarg9 ē aīal mūdū q̄ ad eſū. vt patet Deutro. xiiij. ⁊ ē aīal cornutū ⁊ barbatū ſicut hircus. mīn9 ceruo. mai9 hirco. vñ ſimilis eſt hircoceruo ſʒ lōge min9. q̄re infra de tragelacho ruminat ſicut hirc9 ⁊ findit vngulam ſicut ceruus. ⁊ ē aīal agreſte magne velocitatꝫ: nemora inhabitat ⁊ deſerta. Hugo āt dicit ꝙ pigarg9 ē auis grua ⁊ dcp̄ſſa. vnde dr a pige qd̄ eſt depreſſio Sʒ i Deutro. ſuppōit p aīali q̄drupede qd̄ ē ſil̄e hircoceruo. vt ibi inuit gloſa. nec aſpirat̄ ibi pma ſillaba. vñ cuʒ h nō dʒ ſcribi q̄dā ſcribūt philargū: ſed male. vt patet in libris correctis.

Capitulum.cxvi.

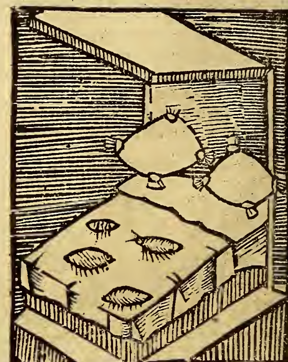
PIgmei.Bartho.vtš.Pigmei ſūt homines pui ſtatura cubitali.q̊s grecia cubito pigmeos vocant.Hi mōtana Indie tenēt:q̊bus vicinus ē ocean9. vt dicit Papias.Sed dt Aug9 ſic.Pigmei tm̄ ſemicubitales ſunt.qui tertio anno pfecti ſunt etatis.ſeptimo ſeneſcūt. Dicunt aūt pugnare ꝯ grues.a q̊b9 armati ferro aliq̄tiens deuincūt De pigmeis āt dicit Pli.li.vij.ca.ij.Pigmei ceruos vt ſunt dodrātes nō excedētes ſalubri celo ſemꝑ vernāti habitāt in terra temperata montibus compoſitis ex ptibus aquilonis q̊s grues infeſtare fama eſt.Qui incidentes arietū caprarū dorſis armati ſagittis vero tempore ꝯgregato agmine ad mare deſcendūt et oua ⁊ pullos gruum ꝑ virib9 deſtruunt ⁊ conſumunt.Et hanc impeditionē faciunt tribus menſib9:quod ſi nō facerēt futuris auiū gregibus reſiſtere nō valerent. De pennis autem earū et ouoꝝ putaminib9 ſibi caſas faciūt vt dicit idem Et ſubdit Areſtotiles.Inquit in cauernis viuere pigmeos tradit

Capitulum.cxvij

POledrus.Albertus in li.de ꝓprietatib9 rerum.Poledrus dr eque filius ſiue pollus equus.qm̄ diu matris vberib9 eſt ſubiectus.In cuius fronte vt dt Areſtoti.li.vij.inuenit ycona mor.id eſt amoris veneficium.qn̄ naſcit ⁊ lambūt matres equoꝝ lingua ⁊ tondūt illud.⁊ mulieres incantatrices puer

biant ex hoc.Poſterior pars pulli eſt maior ꝑte anteriori:et cū iuueneſcit creſcit pars ſupior ⁊ ꝓpter hoc erit eleuacio anterioꝝ ptis corpis multorum equorum magis q̄ꝫ poſterioris.Et ideo quando eſt pullus poteſt pede poſteriori tangere caput ſuuz.quod facere nō poteſt qn̄ peruenit ad etatem.Iſi.li.viij.Circa aūt pullum equinū hoc vltimo animaduertas:q2 paſſum ſuauem vel durum quem aſſueſcit in iuuētute vix poteſt dimittere etiam in ſenectute ⁊c Superius in ca.liiij.dictum eſt.quare ibidez vide de Equo.

Capitulum.cxviij

PUlex.Ex li.de na.re.Pulicies vocati ſunt eo q2 in puluere magis nutriunt. Patet pulicē eſſe vermiculū nigruz ⁊ minutū quidem.ſed valde pungitiuū.maxime aūt tempꝛe eſtiuo et pluuiali.Saliunt aūt potius q̄ꝫ volant.nocte q̄ꝫ die magis hominē infeſtant.Et niſi vehemens torpor aut ſomnus grauis in membris ſit ſe tueri nō poteſt. Cum quis manū adhibet celerius fuga dilabuntur nec inueniri queūt. Pulex et Cimex teste Frari Georgio: sua omni di tirronia ex frequenti respiratione ab hoc ab[illegible] generatur

Operationes

¶ Ex li.vtš.Cōtra pulices optimū remediuz ē omni veſpere corpus abſinthio fricare.vel herba eadē cū oleo cocta corpus perungere. A
¶ Pulex in duas partes diuiſa reuiuiſcit. B
¶ Raſi.Si aqua in q̄ tribuli cocti fuerint domus rorer̄ pulices oīno deſtruent̄. C
¶ Aqua ſilr̄ in q̄ ruta coquit̄ aut oleāder cos interfi D

E cit. ¶ Aui. Ad effugādū pulices aſpergit do
mus cū infuſione coloq̄ntide. tūc enī ſaliūt et
F fugiūt. ꝛ ſilr̄ ex decoctioni rubzi. ¶ Dixerūt āt
quidā ꝙ qñ ſanguis birci ponit in fouea ī do
G mo apud eū ꝯgregant: deinde moziunt. ¶ Si
milr̄ aggregant ſup lignū linitū exadipe bırci
H cij. ¶ Itē fugiūt ex odoꝛe caulis. et folioꝝ oli-
I andri. ¶ Palladius. Pulices fugant a murca
ꝑ pauimentū frequēter aſpera: vel cimino ag-
greſti cum aqua trito vel cucumeris agreſtis
ſemine aqua reſoluto ſepe infuſo.

Capitulum. cxix.

Pediculus. Iſido. Pediculi ſunt vermes
cutis a pedib⁹ dicti. vñ pediculoſi dicti
ſunt q̄b⁹ pediculi in coꝛpe efferueſcūt
Ex li. de na. rex. Pediculi dicunt a numeroſi-
tate pedū. hoc malū ex ipā hoīs carne creatur
indubitanter: ꝛ tñ inuiſibilr̄. hos nōnulli de ſu
doꝛe hoīs. alij de poꝛis et etiā poꝛationibus gi
gni dicūt. Haly. Accidit aūt peregrinanti co
pia pediculoꝝ in coꝛpe ꝓpter ſudoꝛem et pul-
uerem ac balnei paucitatem.

Operationes

¶ Haly. Quod cū euenerit coꝛp⁹ ꝑegrinoꝝ vl'
alioꝝ catbaplaſmet cū argēto viuo. occiſo cū
oleo. adiūcta ariſtologia lōga mane q̄ȝ balne
um ingrediat. et coꝛpus eius fricatione valida
mūdet. ¶ Raſi. Pediculoꝝ generationē ꝓbi
bēt vſus balnei ꝛ lauacri: pānoꝝ frequēs mu-
tatio ꝓpterea vt pānus q̄ carni adheret lineus
ſit huiuſmodi. pediculos interficit argētū vi-
uū extinctū ſi oleo inficiat ex oleoq̄ fila lanea
inungantur. q̄ ſuper ſe aliq̄s appendat. aut ex
L eis ſe cingat. ¶ Aui. Staſiſagria cū arſenico
pediculos interficit: et ſimliter argentū viuuȝ
D extinctū. ¶ Precipuum remediū eſſe dicitur fre
quens ablutio coꝛpoꝛis ꝛc.

Capitulum. cxx

Porcus. Ex li. de na. rex. Porcus ē be-
ſtia ſeua et immūda ꝛ obſcenis locis
gratiſſime cōmoꝛat. Actoꝛ. Poꝛc⁹ nō
ruminat: ꝛ ideo interūn mūda ſm̄ legē reputa
tur. Mundis ꝛ immūdis indifferenter veſcit
in luto delectat: roſtro lutū ſuffodit: boꝛrēdo
grinnit: ꝑcipue aūt vno ꝑcuſſo ceteri grinniūt
ꝛ q̄ſi cōpatiens illuc cōueniūt. ſed ſtatim obli-
ti ſui planctus ad lutū vel ad cibū redeūt. Fer-
tur āt nullū coꝛpus aīalis iterius ꝛ diſpoſitio
ne ꝛ nūero poꝛcū ſic aſſimilari būano coꝛpoꝛi
ſicut coꝛpus poꝛci. Vñ Phiſici ꝛ alij interioꝛa
būani coꝛpoꝛꝫ inueſtigantes. poꝛcoꝛum interi
oꝛa q̄ſi quoddā exemplar inſpiciunt. Ariſtoti-
les. Poꝛcus viij. menſium coit. ſed nūc debile
quid generat. Multos filios facit ꝓpter mul-
titudinē ſpermatis: cetera biſulca paucos faci
unt. viuit autem vſq̄ ad annos xv. Cū impin
guat coire pōt omni tpe. Poꝛca pregnans eſt
q̄ttuoꝛ menſib⁹: fertilis eſt in fetu. parit enī xx
filios: ꝛ lactare nō ſufficit. ꝑ totū ventrē bȝ mā
millas. Ex li. de na. rex. Poꝛcus babet ꝑtātēȝ
coeundi multū ꝑ alijs aīalib⁹. poꝛce autē intā-
tum efferari dicuntur in coitu: vt bominem la
nient. maxime candida veſte indutum. Phiſi.
Agreſtes poꝛci tēpe coitus bellicoſi ſunt. Et

diculi vt dixit franciſcus georgius venetus
[illegible] mundi ex ſudore hominis naſcuntur qui ſudor
non ē ita ſeparabilis vt materia aliorum animalium
[illegible] Pharaonis non poterat illos vt alia
[illegible] producere

vt habeāt durū coriū cōfricāt ſe arboribꝰ.et pꝰ modū intrant lutū:deinde lutū illū deſiccant: poſtea pliant̄ itātū vt ābo vl' vnꝰ coꝝ moriat̄

Operationes

A ¶Rui. Porci ſanguis et hoīes ſiles ſūt in oī reſilr et carnes amboꝝ.ita vt q̄dā vēdiderūt carnē hoīs p carne porci.ꝛ latuit donec in ea i
B uēti ſunt digiti hoīs. ¶Sāguis tm̄ porci debi
C lioris eſt virtutꝫ ſanguine hoīs. ¶Fel porcinū ceteris fellibꝫ debiliꝰ ē:ſolutiuū tm̄ malichimi
D ¶Adeps porcinꝰ valet ad apoſtemata et ad
E ignis aduſtionē. ¶Stercus porcinū cū aqua ꝛ vino confert ſputo ſanguinis ꝛ dolori laterꝫ
F ¶Itē ſtercus ſiccū cū aceto bibit̄ ad infirmi-
G tatē lacertoꝝ. ¶Os cauille porci ſi cōburatur ꝛ fricent̄ eo dentes ſolidant̄. Lotiū porcorum pdeſt albedini oculoꝝ.ſed eius ꝓprietas eſt vt lapides frangat ꝛc.

Capitulum.cxxi

Pader.parias:preſter. Ex li. de na.reꝝ. Padera ē ſerpēs in germania ad groſſitudinē hūani brachij. colorē in ventre aureo et dorſo virenti. Huius flatus adeo noxius eſſe dr:vt ſi virgā recenter ceſam ori eiꝰ adhibeas.corticē eius flatu ſuo faciat in veſicas ſellcas ebullire:ſed et fulgentē gladiū ſi ori eius adhibeas veneno eū inficit.et vſq ad ſūmū gladij pcurrens. Hic cū hominē in pede pcuſſerit:venenū ad cetera mēbra p momētum decurrit.ꝛ hꝫ p nimio exceſſu caloris eiuſdē nature cuius ignis.q̄ ſemp aſcendit. Cum autē aſcendēs coꝛ tetigerit.tunc hō cadit et morit̄.

Cōtra q̄ remedium eſt:vt homo pcuſſus in pede.ſuſpendat̄ in altū p pedes demiſſo capite ſicq venenū nequit aſcendere.ſed inferius locus exciditur et per medicamenta ſanat̄.
¶Iſi. Parias eſt ſerpens q̄ ſemp in cauda ambulat.et ſulcū facere videtur. De qua Luca. Quo contentus iter cauda ſulcare parias
¶ Idē. preſter eſt aſpis qui ſemper ori patenti ꝛ vaporanti currit. Unde poeta. Oraq̄ diſtendens auidus fumantia preſter. Hic quem pcuſſerit diſtendit̄ enormiq ꝫ corpulentia necatur.exuberatū cū putredo ſequit̄: Alexander Preſter eſt ſerpens fumū exalans: et in morſu ſuo tumorē tm̄ homini leſo adducēs vt humana prorſus forma peat.

Capitulum.cxxii

Rana. Iſido. Rana a garrulitate vocata eſt.eo q circa genitales paludes ſtrepit:et ſonos vocis importunis clamoribus reddit. ¶Ex libro de naturis rerum. Ranarum coitus magis eſt de nocte q̄ d' die et in eorum coitu magna eſt mora multumq ꝫ ſeminis effundunt. Ranas habet mare que alas habent. Et omnis piſcis fetus nutrit preter ranam. ¶Iſidorus. Ranarum quedā aq̄tice dicuntur:quedam paluſtres.quedā rubete ob id: quia in vepribus ſunt grandiores cūctarum. Alie calamite vocantur eo q inter arundines et frutices viuunt.minime omnium et viridiſſime muteq ꝫ ꝛ ſine voce ſunt. ¶Ex li. de na.rc. Rana vermis eſt quādoq ꝫ colore viridis.ſed illa q̄ rubet deterior eſt loquax eſt:et

aut leditur. In auguſto menſe nūq̄ poteſt os ſuū pro quolibet miniſterio cibi vel potus vel vocis aperire. Quod ſi manu vel baculo tem‑ptaueris difficulter aperire poteris.

Operationes

A ¶ Pli.li.xxxij. Rane iecur geminū eſſe dicunt Itē rane ſi viui ↄcrementur in olla: cinis earū cū melle alopitias replet: ac meli⁹ cū pice liq̄da

B ¶ Ius rane in patinis decocte tuſſim fertur

C ſanare. ¶ Uermes nati in boīe ranarū tollunt felle: prodeſt ⁊ febri ranarū felliū cinis.

D ¶ Ranis ex oleo et ſale decoctis vt ſuccus ſor‑

E beatur thetano medet. ¶ Auicē. in ij. canone. Cinis rane poſitus ſup ſanguinis locum reti‑

F net eum. ¶ Idem confert apoſtemanbus cor‑darum iuncturarum ſuper effuſus

G ¶ Rane cū ſale et oleo decocta dicitur eē be‑zabar lepre ac vermiū venenoſorū comeſta

H ¶ Ex decoctione rane fluuialis os ad dolorē dentiū colluitur et ſedatur.

I ¶ Corpus rane petroſe et proprie pinguedo eius facilem facit dentium eradicationem. ipſa q̄z dentes eijcit animalium qū ſumūt eam.

Capitulum. cxxiij

RAngifer et roſurella. Albertus in lib. de naturis aīaliū. Rangifer aīal eſt in aq̄lonis partib⁹ verſus polumarticum generatū. et in partib⁹ norwegie et ſuetie. et in his que ſunt minoris latitudinis regionib⁹ generautm. Et dicit rangifer quaſi ramiſer. Eſt eīm quaſi de figura cerui. ſed maius corpore et robore fortiſſimum et fuga celerrimuȝ. tres or‑dines cornuum gerens in capite et in quolibet habens duo cornua. ita q̄ caput eius videt̄ ꝓ‑gulis circūpoſitum: duo ex his ceteris maio‑ra. habet in loco cornuū cerui. et hec efficiunt in beſtia perfecte quantitatis. aliquādo quin‑q̄ cubitorum ⁊ ramorum viginti quinq̄. duo aūt quaq̄ in medio capitꝫ que ſunt lata in mo‑dum cornuū dame. et ſunt circūpoſita ramis multis et breuibus. duo aūt alia hꝫ in fronte. Et cum his omnib⁹ magis pugnat contra be‑ſtias aduerſantes. ¶ Iſi. Roſurella eſt aīal circa aquas habitans. vt frequenter muſtela maius ⁊ pirolo minus. In dorſo ſubrufum. in ventre candidū. In terra facit habitacula. di‑gerit ſtercus odoriferū valde. et muſco ſimile in odore. ſed impar virtute. et odoris violentia Uiſus hominū fugit vno tamen in loco ſter‑cus illud cōgerit et hoc mirū in beſtia: quia bo‑num ſuum preſto omnibus accipiendū ponit. quo videatur bonum non inuidere

Capitulum. cxxiiij

RAttus et Sorex. Actor. Rattus ſiue glis et ſorex ſpecies ſunt. Et cum ſorici nomen muris communis vulgariter appropriatur. econtrario rattus in medicoruȝ libris quaſi ꝓprio nomine mus vocatur. vnde et medici ſimo ratti ad alopitias vtuntur. qui tamen videlicet rattus venenū in cauda geſtare dicitur. Eſt autem rattus duplicis generis: ſcȝ terreſtris et fluuialis. Ex libro. de na. rerum Rattus eſt murū genus multo ceteris maius hi adeo perniciosi ſunt. cū libidine accendunt vt ſi eorum vrina partem aliquam hominis

nudā attigerit carnes eiꝰ vſq; ad oſſa putreſcere faciat. nec vulnꝰ in cicatricē vlteriꝰ inducit. ¶ Yſi. Sorex latinū eſt vocabulū. eo ꝙ aial huiuſcemodi rodat ⁊ in modū ſerre precidat.

Operationes.

A ¶ Belberꝰ. Si domū ſuffumigauerꝫ cū vngu-
la muli ſiniſtra nō remanebit in ea ſorex.
B ¶ Plinius libro .xi. Aures ſoricis ſunt piloſe.
¶ Dyaſcorides. Fimus autē ſoricis cū aceto
C tritus alopicias emendat cum roremarino.
D ¶ Toſtus et bibitus calculos excludit.

Capitulum .cxxv.

Regulus. yſi. Regulus ipſe eſt baſiliſcus ſcꝫ ſerpēs lōgitudine ſemipedalis albis maculis lineatꝰ. Idē ⁊ ſibilus dr̄ qꝛ ſibilo occidit antequā mordeat vl' exurat. Reguli ſicut ⁊ ſcorpiōes arentia queq; ſectant. et poſtq̄ ad aq̄s venerint ydrofobas ⁊ limphaticos faciūt. Gloſa ſup Eſaiā .xiiij. Regulꝰ ipſe rex ſerpentū q̄ ſolo viſu ⁊ flatu abſorbet volucres: occiditq; hoīes. Vnde de achab ⁊ filio eiꝰ Ezechia ſic loquit ꝓpheta. De radice colubri egredief regulus ⁊ ſemen eius abſorbēs volucrē. Eſt aūt regulus ſerpēs pēnatus. vnde vbi iuxta tranſlationē noſtrā legit volucrē abſorbēs: in hebreo iuxta Hieronymū legit ſerpēs volās. Actor. Hinc etiā alibi p eundē ꝓphetā dicit. In terra tribulatiōis ⁊ anguſtie leenā et leo. ex eis vipera ⁊ regulus volās. Andromachus in libro de ꝯfectiōe tyriace. Regulus q̄ et baſiliſcus ſerpēs eſt ſubalbidus. ſi p cuius caput ſunt tres pili. Quē cū videt aliq̄s paulo poſt morit. et q̄n ſibilat morit q̄ audit ſibilū dus. Oīs quoq; beſtia de illo mō mortuo comedens ſtatim morit. Et eſt malignior ſerpentū nec aptus tyriace. ¶ Ioꝛath. Regulū ſi quod animal viderit vel audierit ydropicū efficitur et morit. De hoc autem regulo plenius dicet inferius in tractatu de auibus.

Capitulum .cxxvi.

Rinocephalus ⁊ Rinoceron. Phiſiologus. Rinocephalus ceruicem habet equinā cū vniuerſo corpore. Flammis quas in ore aſpirat hoīes ꝑeunt. ¶ Yſi. Rinoceron grece latine interptat in nare cornu. Idē et monoceron id eſt vnicornus. eo ꝙ vnū cornu in media fronte habeat. pedū quattuor ita acutū ⁊ validū vt quicq̄d impetierit aut ventilet aut ꝑforet. Nam et cum elephantibꝫ ſepe certamen habet. et in ventre vulneratum proſternit. Tante aūt dr̄ eſſe fortitudinis vt nulla venantiū virtute capit. Sed ſicut aſſerūt qui naturas aīaliū ſcripſerunt. virgo ⁊ puella proponitur que venienti ſynum aperit in quo ille omni ferocitate depoſita caput ponit: ſicq; ſoporatus velut inermis capit. ¶ Ex lib. de na. re. Rinoceros qui et monoceros habere dicit in media fronte cornu robuſtiſſimū in longitudine quattuor pedū. Eoq; aduerſus elephantes preliat naturaliter aluum petens quaſi ſolam intelligit ictibus ſuis perniam. Cū autē a venatoribꝫ capit: ex ſola indignatione ſuperbum anial morit. De illo inferius in capitulo vnicornus plenius dicetur

Capitulum .cxxvii.

Rutela Aui. Rutela ē aīal sil'e aranee q̄
vocat̄ alpheed. et est venatrix muscarū
Spēs eius sunt multe fm Gal'. Est ei
quedā rubea rotūda. q̄dā aūt alba rotundum
hñs vētrē: paruū os stellata. ⁊ ipa ē acuti dorsi
cū lineis lucidis. quedā v̄o citrina ⁊ pilosa. ⁊ q̄
dā vuea. s. ad nigredinē ɔ̄clinās: q̄dā formical'
q̄dā vespal'. q̄dā egyptiaca. Ex morsu ei eoꝝ fit
dolor vehemēs: ⁊ facit accidere dolorē capitis
vehemētē ⁊ ꝓfunditatē sōnī ⁊ succedit ei mors

Operationes

A ¶ Aui. In cura morsuū ipoꝝ admīstrat̄ canō
vl'is ɔ̄ attractiōe ⁊ suctōe. ⁊ linit̄ cū aq̄ salsa dā
B turq; tyriace fini. ¶ Balneū ⁊ tyna velociores
sunt res in sedando dolores coꝝ: cū eīm hume
ctant̄ in tyna dolor sedat̄. et cū egrediūt̄ ab ea
redit. vñ oportet vt iugiter ⁊ oī hora balneent̄

Capitulum. cxxviii

Rubetū siue rubeta. Actor. Rubetū est
aīal ac venenosū. rane gen⁹ qđ vulgo
crassan đr. Ex li. de na. re. Rubeta di/
uersis referta medicaminibus: q̄n vult deponit
ac resumit. ⁊ hec assidue in pastu facere dicit̄.
Venena v̄o nūq̄ȝ deponit: ſȝ tāq̄ȝ arma sua pe/
nes se reseruat. Habent gemina cornua vene
ficioꝝ plena. ¶ Pli. li. viii. Rane rubete q̄rū et
in terra et in humore vita est: plurimis referte
medicaminib⁹ deponere ea assidue ac resume
re pastu dicunt̄: venena sibi tm̄ reseruantes

Operationes

¶ Carnib⁹ (vt dicit Isidorus) earū in hamū A
positis ꝓprie purpuras allici certū est:
¶ Contra venena marini leporis et rubete ci/ B
nis earū remedio ē in aqua potatus

Capitulum. cxxix.

Salamandra. Isi. Sala
mādra dicta ē eo q̄ ɔ̄ in/
cēdia valeat. Cui⁹ inter
oia venenata maxīa vis
ē. Ex li. de na. reꝝ. Sala
mādra quā nōnulli caine
leōtē. i. leonē terre vocāt
Est aīal q̄drupes. facieȝ
hñs lacerte. vel (vt đt Aresto.) faciem hȝ inter
faciē porci et simie. in igne viuit: et incendium
extinguit; ꝓfert etiā q̄ndā lanā pallidam. de q̄
cōtexte zone cōburi nō possunt. Est aūt splene
carens: ⁊ cōtra oia aīalia. Iecur hȝ in sinistra
parte. In extis quoq; visceꝝ magna est in eo

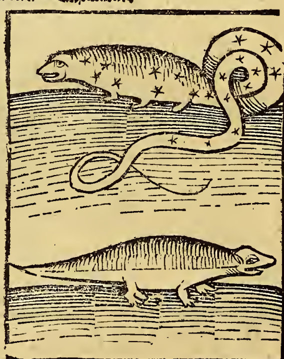
varietas a ceteris aĩalibꝫ: macra eſt valde. qꝛ parũ hꝫ de ſanguine. Ideoqꝫ timoroſa ẽ valde qꝛ diminuit̃ in ea calor q̇ ẽ incentiuꝰ audacie. Color eius ẽ variꝰ ac ꝑ momẽta mutabil̃. Oua gallinaꝝ more gignit: et ex eiꝰ fetus producit̃. In h̃ ãt genere nõ ẽ maſculꝰ neqꝫ femĩa ſed oẽs gignũt. ¶ Alexander papa (vt fertur) Ex huius aĩal̃ lana veſtimẽtũ habuit qđ cum ad mũdiciã aliq̃ndo lauari deberet: nõ aliĩs aquis abluebat̃. niſi ꝙ in ignẽ ꝓĩciebat̃. ⁊ ꝑ ignẽ candeſcebat. ¶ Pliniꝰ. xxix. Panis coctus linguis a ſalamandra cõtactis interficit

Operationes

A ¶ Dyaſ. Salamandre ꝟtus ſtiptica ẽ et calida recteqꝫ miſcet̃ medicaminibꝫ ſtipticis: ⁊ improbos capillos q̇ ſunt in palpebris ãputat.

B ¶ Seruat̃ aũt ſic. caput et pedes ei tolluntur ſicqꝫ qđ remanet in melle mittit̃: et cũ opus fuerit in vſum aſſumitur.

C ¶ Pli. li. xxxij. Teſtudinis marine carnes admixte ranarum carnibꝫ preclare contra ſalamandras auxiliatur.

Capitulum. cxxx

SAura et Stellio. Iſidorus. Saura lacertus ẽ q̇ q̃ndo ſeneſcit excecantur oculi eius: Et intrat̃ in foramen parietis aſpicientis ꝯ orientẽ. et ortũ ſolis intendẽs illuminat̃. Rudulphus ſuꝑ Leuiticũ Stellio et lacerta ſunt aĩalia infirma: malicioſa tamẽ et reptilia venenata. Ex li. de na. re. Stellõis venenũ mortiferũ ⁊ cõtra illud remediũ fit ex tritis carnibꝫ ſcorpionis. ¶ Pli. li. xxx. Stellione nullũ aĩal fraudulentius. hũc inuidere homini tradunt ⁊ inde ſtellionũ nomẽ in malũ eẽ trãſlatũ dicũt: ſic eũ capiũt. Eſtatibꝫ obſeruãt cubile ipſius qđ eſt in locis hoſtiorũ vel cardinibꝫ feneſtrarũ aut in cameris vel in ſepulcrꝭ Ibi vere incipiente fiſſis harundinibꝫ textas apponũt caſas: aquarũ anguſtiĩs etiã gaudet eo faciliꝰ exuens corporem circũdatũ: ſed co relicto remeare nõ poteſt.

Operationes

¶ Huail. ideſt ſtellio. longã habet caudã ⁊ paruũ caput et nõ eſt lacertus. A
¶ Caput etiã ⁊ corpus eius ab illo ſunt diuiſa ſed fortaſſe ꝓximꝰ ei eſt in natura. B
¶ Caro eius multũ calida eſt. In ipſo ẽ ꝟtus extrahens ſurculas et ſpinas. C
¶ Sanguis eius valet albugini oculorũ. D
¶ Adeps eius fortiter impinguat. Stercus eius tritum eradicat verrucas E

Capitulum. cxxxi.

SAnguiſuga. Ex li. de na. re: Sanguiſuga eſt vermis aq̃tilis oſſibꝫ carẽs et pedibꝫ ac pennis. hominem impetit ac beſtias ut ſanguinẽ eoꝝ ſugat. Cuius ſatietate nimia mortẽ ſibi ſepius accerſit. Os hꝫ ad modum trianguli. Vñ et vulnus relinq̇t. Cumqꝫ carni adheſerit: quanto magꝭ trahit̃: tanto fortius inſidet donec rũpat̃. Itaqꝫ ſanguinẽ putridũ extrahit et aliũ ſanando ſeipm̃ occidit. Quidã aũt his vermibꝫ minꝰ ſapienter ad ſuꝑfluũ corporꝭ ſanguinẽ hauriẽdũ ſe prebent niſi corruptionẽ nimiã in ſenſiãt. Nam in homine ſano nobiliorẽ ac bñ digeſtũ ſanguinem extrahunt. Meliores aũt ac minus nocũe dicuntur ille que nigare ac incearte in dorſo. de

ac lineate in dorſo ſunt. deteriores vero que nigre ſanguiſuga cuꝫ vrticis ac tribulis pungitᷣ vt venenū euomat. ſcꝫ quod in beſtijs aut bufonibus aut ſerpentibꝫ aquaticis hauſerit.

¶ Auicen. in ſecundo canone. Aliquādo quedam aque ſanguiſugas habent paruas. quarum occultatio difficile facit ab eis cauere. iō deglutiuntᷣ. et aliquando pendent in manifeſto gutturis: quandoqꝫ in interiori parte meri quandoqꝫ perueniunt ad ſtomachum Cuncꝫ diu moratur ſugit ex ſanguine quantitatem magnā. ſicqꝫ creſcente illius corpore quātitas eius apparet Ei ergo in quo ſuſpenditᷣ: accidit anguſtia et triſticia ac ſputū ſanguinis.

Operationes

A ¶ Auicen. in lib. de natu. reꝝ. Quandoqꝫ quidem curatur cum medicinis gargariſmorum ſi fuererint prope guttur.

C ¶ Cum eis vero que vomitu ex ſolutione vermes educunt. ſi fuerit ſtans in profundo et in ſtomacho.

Capitulum. cxxxij.

SCrabrones. Iſidorus. Scrabrones a cabo. ideſt caballo vocati ſunt. eo ꝙ ex eis creentᷣ. Sicut autem Scrabrones naſcuntᷣ de carnibus equorū putridis: ita ex eis iterum ſepe naſcuntᷣ ſcarabei vnde cognominati ſunt. vt infra in tractatu de auibus latius agetur.

Capitulum. cxxxiij

SAlpiga: ſcitalis: ⁊ ſeps Iſi. Salpiga vł ſalpinga ſerpēs eſt ꝗ nō videtᷣ. Idē Scitalis dicta eſt eo ꝙ tanta tergi varietate ꝑfulget vt notaꝝ grana retardet aſpiciētes: ⁊ ꝗ reptādo pinguior eſt: ꝗs aſſeꝗ̄ ñ valet miraculo ſui ſtupētes capit. Tāti āt feruoris ē vt etiā hiemis tpe exuuias corpis feruētꝫ exponat. De ꝗ Lucan9. Et ſcitales perſis etiā nūc ſola pruinis exuuias poſita ſuas. Solin9 Scital' hiemales exuuias ꝑma ponit. ¶ Iſi᷑. Seps ē exigua ſerpēs: ꝗ nō ſolū corp9: ſꝫ ⁊ oſſa venena cōſumit. Cuius poeta ſic meminit: Oſſaqꝫ diſſoluēs cū corpe tabific9 ſeps. Ideꝫ ſeps ē tabifica aſpis: ꝗ dū momorderit hoīem ſtati eū ꝯſūit: ita vt liꝗfiat tot9 ī ore ſpētꝫ Luca. Parua mō ſpēs ſꝫ ꝗ̄ nōnulla cruēte mortꝫ hꝫ tm̄ ⁊c. ⁊ poſt eripiūt oēs aiaꝫ. tu ſola cadauer.

Capitulum.cxxxiiij

SItula. Spuens. z Syrena. Ex li. de na. re. Situla ſerpēs eſt pu9 z malicioſus. q̄ hoīem ſtatim interficit. hic tanta varietate refulget: vt intuētes pulchritudīe retardet. z quē natura dedit reptādo pigriorē mira culo ſtupētes detinet q̄s aſſeq̄ nō valet. Eſt āt tanti feruoris vt in hieme pellē deponat. hui9 morſū q̄ tāgit̄ igneo corrept9 ardore ſuccēdit̄. ¶ Actor. Situla genus ē aſpidis. qḋ grece dr̄ dypſa. De q̄ plenius dictū ē s. ca. li. ¶ Auicen. Spuēs dr̄ q̄dā ſerpēs. q: ſputo ſuo interficit illud ſup̱ qḋ cadit. q2. ſ. ſputū p̱iciūt dētes eiuſ ꝯſtricti ſup̱ alios. Odor etiā ſputi ip̄ius interficit. lōgitudo eius ē vſq3 ad duos cubitos. et color eius cinericeus ad citrinitatē declinās: z illū quē mordet interficit anteq̄3 redeat. Quē3 eīm mordet ſine ſenſu remanet z ſine motu q̄et9 z pfunde dormiēs poſt ſaltos ꝯtinuos z clauſionē oculoꝝ et torſionē colli. z ſpaſmū z pulſū inordinatū. z nō ſentit dolorē inteſtinorū. z intromittit digitos in guttur ſuū vt euomat. Iſido. Syrene ſunt in arabia ſerpētes cū alis que plus currunt q̄3 equi. ſed etiā volare dicūtur. Quarū tñ virtus eſt vt morſum ante mors inſequatur q̄3 dolor.

Capitulum.cxxxv

SYmia. Ex li. de na. re. Symia ē beſtia ꝯdēſa villo: in exterioribꝫ mēbrꝫ ſuper oīa aīalia ſīlat̄ hoī corp̱is diſpoſitiōe: interius āt nullā cū hoīe diſpoſitionē hñs: cōmunē aūt aīalibꝫ minorē. ergo oēs fere beſtie mām̄illas hñt in poſteriori contra renes vt eas inferius poſitas fetus attingere poſſint: et p̱mptas hr̄e cū velint. Homo v̄o z ſymia hñt eas in pectore. q: natura dedit eis manus habiles ad oēm actū. q̄bꝫ eleuare poſſint fetus a terra z aptare illos ad vbera. hoc āt illi deeſt humani corp̱is. q: caret vmbilico. v̄ga q̄3 maſculi eſt virga carnis. Calcaneum hꝫ in pedibus: z p̱pter hoc erigit̄ vt hō: ſtat z currit q̄nq3. ſꝫ hō nō p̄t niſi modice. q: natura beſtiā hāc cōdidit in faciē eſſe p̱ſtratā. Nā ſolus hō naturaliter erectā hꝫ ſtaturā. Hec beſtia geſtu inq̄eta ē. morſu ferox. cauda caret. et p̄ ceterꝫ aīalibꝫ guſtu viget. Nuces z poma libenter comedit. ſed cū in eis amarū corticē reperit totū p̱iicit. ſicq3 p̱pter amarū dulce reſpuit. In India dr̄ Plin. eſſe ſymias toto corp̱e cādidas. ¶ Alexander. Symia domeſtica dñm ſuum agnoſcit poſt multa reuertētē annoꝝ curricula. ¶ Ex li. d̄ na. re. Symia ad oēm ludū docibilis eſt. z ad ferocitatis obliuionē: nunq̄3 tñ ſic eſt manſueta vt nō ſit rabida. libenter cū pueris ludit. z ſi copia data fuerit eos aliq̄n ſtrāgulat. Si quis eam leſerit diu cōtra eū rancorē cuſtodit. Ingenio pollent: et emulant̄ q̄cquid vidēt. vñ facilius incidūt in manus venatoꝝ. habitāt aūt in arboribꝫ vel rupibꝫ. At vbi eas habitare venatores viderint accep̄tꝫ calciamētꝫ hoīm vadūt et ſedent in locis vbi ab illis videri p̄nt: induūtq3 calciamēta illa pedibꝫ ſuis ac diligētius ligāt. et poſt hoc exuentes: ea ſub arbore relinquūt et p̱cul abeunt. tunc Symie deſcendētes: qḋ eos facere viderūt imitantur ſicq3 calciate capiunt̄. ¶ Iſidorus. Symie nomē grecū eſt. i. preſſis naribꝫ vñ ſymias dicimus eo q2 ſuppreſſis naribꝫ ſint z facie feda.

Capitulum. cxxxvj.

SCorpio. Ex li. de na. re. Scorpio blan-
dū ꝛ q̄ſi ꝟgineū dr̄ hr̄e vultū. ſed hꝫ in
cauda nodoſa venenatū aculeū q̄ pū-
git ꝛ inficit ꝓximantē. Ferit āt obliq̄ ictu et in-
flexo. nllo qꝫ momēto meditari ceſſat ꝛ occaſio
nes inuenire feriendi: homini aūt ab eo ꝑcuſſo
putaꝛ remedio eſſe cinis eius potatꝰ cū vino.
Solus inſectoꝝ ſcorpio caudaꝫ hꝫ. Duos hꝫ
aculeos. vt dt̄ Ariſ. Terra viuit. ꝛ ī vere ouat.
ꝛ in autūno ſilr̄. Pariūt ꝟmiculos ouorū ſpe-
cie. q̄s cū parens deuorare voluerit. illi immu
nes ſūt q̄ ſe dunibꝫ mr̄is imponūt. Porcos ni
ger ſi a ſcorpione ꝑcutiꝛ ꝓculdubio moritur.
Alteriꝰ ꝟo colorꝫ porcus euadit qn̄qꝫ ꝛ nō ſp.
¶ Iſi. Scorpio ꝟmis ē terrenus q̄ potius ꝟmi
bꝫ aſcribiꝛ nō ſerpētibꝫ. Gloſa ſup Lucā. Ecce
inq̄t: dn̄s dedit nobis ptātē calcādi ſup ſerpē
tes et ſcorpiōes. Sūt eñ ſcorpiōes q̄ cauda ī
ſidianꝛ occulte: ſerpētes q̄ dente ledūt aperte.
Ipoꝝ venenatus aculeus retro ē timendus.

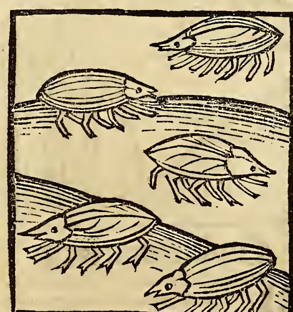
Operationes

A ¶ Palladius Scorpiones exiſtimāt aliq̄ poſ
ſe fugari. ſi aliq̄ ex eis vranꝛ in medio domus
B ¶ Auicē. in. ij. cañ. Sputū hoīs ieiuni ſcorpi
C ones interſicit. ¶ Itē raphanus ſcorpioni ad-
uerſaꝛ: ita ꝙ ſi fruſtuꝫ raphani imponaꝛ ſuper
eū moriꝛ. Eius etiā aqua in hoc expta eſt. ꝛ for
tioꝛ ē. ſi ſcorpio momorderit aliquē qui rapha
num comederit nec ei nocebit
D ¶ Auicen. in. iiij. cañ. Scorpionis punctura
curatur ꝑ canones cōmunes. et per vaporati-
onē cum ſale et milio. et ſimilibus.

Capitulum. cxxxvij

SEta. ſimultas: ꝛ ſolifuga. Ex li. de na.
re. Seta eſt vermis (vt q̄dā dicūt) ſer
pens a re nomē hn̄s. Eſt eñ tenuiſſi-
mus in ſtar ſete. fere cubitalis lōgitudine durꝰ
et albus. nihil differens vtraqꝫ extremitate q̄p
pe cui caput non eſt. ſed ſerpit vtrobiqꝫ. hic in
aq̄s corruptꝫ nec tñ fetidis naſciꝛ. adeo durus
eſt: ꝙ vix pede cōteri poteſt. Huius veneni tā-
ta vis eſt vt ab hoīe potu hauſtus elāguere eū
et tabeſcere faciat donec cū diro cruciatu vi-
ta exuat Ex Papia. Simultas eſt ꝓprie ꝟmis
in capite arietis: qui dū mouetur facit eū repe
dare. Ex eodem Simultas eſt vermis in capi
te aialꝭ cornua habentis: cōmouens eū ad fe-
riendū cornibus. ¶ Iſido. Solifuga ipſa eſt
muſaraneus. Solinus. Sardinia quidē abſ
qꝫ ſerpentibus eſt. ſed quod alijs locis ſerpēs
eſt: hoc eſt ſolifuga ſardis agris que occulte re
ptat: et per imprudentiā ſuper inſidentibꝫ pe-
ſtem facit huic incōmodo accidit herba ſardo
nia: quā de fluuijs fontanis ꝓuenit largius iu-
ſto. Hec ſi edulio fuerit veſcentibꝫ neruos con
trahit. deducit ora rictu: vt qui mortem intere
ant facie velut ridentium ꝛc.

Capitulum. cxxxviij.

SPoliatoꝛ ac ſtella colubri. Ex li. d̄ na-
re. Spoliatoꝛ colubri ē vermis colo
ris aurei. q̄ etiam viroꝛem ad vmbraꝫ
habet. hic paruus et inualidus cū ſit anguem
aſtutia decipit. et inde nomen accepit. Nam
vbi colubrum ad eſtuꝫ cubare viderit per cau-
dā eius aſcendens ad caput tranſcurrit. Eum
qꝫ prius quaſi fricando permulcet: et demum

morſib carnes eius aggredit. anguis leſa fugit perſecutor inſeq̇tur: ac letali morſu inſiſtit donec interiora cerebri penetret ac ꝑempti carnib ſatiet. hic a q̇buſdā v̄mis aureus dr̄. Dicit autē Areſto. de vermibus coloris aurei. ꝙ quādo nati ſunt ꝑmo q̇dē a parentib cibant. deinde ſine cibo ꝑmanent dieb mľtis. ⁊ ita iacent imobiles vt mortui videant. Poſt temp aūt a n..tura ꝑſiꝑū reuiuiſcūt ſibiq̄ꝫ ꝓuiſuri ad paſtū ſurgūt. Ex li. vt ſupra. Stelle figura v̄mis eſt qui nocte vt ſtella lucet. nūq̄ꝫ niſi magnis imbrib ꝓuenit et ſerenitatē adeſſe ſignat. huius tantus rigor eſt vt ignē tangēs nō alio modo q̄ꝫ glacies extinguat. huius ſanie ſi caro hoīs cōtacta fuerit capilli defluunt. Idq̄ꝫ qđ cōtactū eſt colorē in virorē mutat. hi v̄mes nil gignunt. nec eſt in eis mas vel femina.

Capitulum. cxxxix.

Talpa. Ex li. de na. re. Talpa eſt aīal paruū. nigrum et cecum. de terra genitum. compluta et lutulenta. Sed corrupta. Huius pellis multorum pilorum eſt et ſuauis valde. ſed teterrimū colorem habet In terra habitat. vermiū eſca viuit. in fame quoq̄ꝫ terram comedit.

¶ Rudulphus. Talpa eſt aīal cecum quod dicūt ex terra ſimul ac pluuia creari. ¶ Iſidor Talpa dicta eſt eo ꝙ perpetua cecitate tenebris damnata ſit Eſt enim abſq̄ꝫ oculis. ſemꝑ terraꝫ fodit et humum egerit et radices ſubter frugib comedit. quā greci aſflata vocant

Operationes

¶ Talpa cōbuſta in puluerē et ſparſa cū albugine oui ſuper faciē remediū eſt ꝯtra lepram. A

¶ Sanguis eius ſuper caput pilis nudatum declinatur pilos redire cogit. B

¶ Actor. Fert etiā ꝙ cinis talpe combuſte valet contra fiſtulam. videlicet ad eius putredinem conſumendam. C

¶ Haly. Sorices magni talpe ſi ponant ſuꝑ ſcorpiī percuſſionem ſanat. D

Capitulum. cxl

Thaurus. Ex li. de naturis reꝝ. Thaurus eſt aīal robuſtum. et inter omnes beſtias ſotiales ſatis manſuetum preterq̄ꝫ ad eas que rapacitate ceteris aduerſantur. hi ſimul adunati creberrime pugnant. Et in preliando linguas exertas habent. dentib nil agunt. ſed tm̄ cornibus. frontē hn̄t validā ad omne preliuꝫ. membraq̄ꝫ in eis fortiora ſūt caput et collum. ꝓpter hec iuga ligantur eis in capite et in humeris ſicut equis.

Operationes

¶ Eſculapius. Thauri cornu ſerpentē fugat ſanguis eius eos interficit. maculas quoq̄ꝫ faciei delet. A ¶ Fel eius cum melle et balſamo oculoꝝ vicia curat. B ¶ Sepum eius cum reſina et cera duricias omnes mollit. C

¶ Medulla eius cum vino temperata tremuloſos curat. D

¶ Fimus eius tumores atq̄ꝫ duricias ſoluit E

¶ Auicenna. Fel thaurinū confert vlcerib in aure recentib. F

¶ Etiam vlcerib ani. Fitq̄ꝫ ex eo linimentū ad dolorem matricis G

¶ Dyaſ. Fel thaurinū mixto felle hircino. ſqui
nanticos curat.
¶ Vulnera ⁊ cicatrices ſanat. mixtū lacti dolo
res auriū mitigat. pluſq; mixto lacte mulierū
¶ Sanguis thaurinus diaforeticus eſt ⁊ ma
lacticus. duricies ſoluit. et cathaplaſma adhi
bitus medetur ⁊c.

Capitulum. cxli

Tarandrus eſt animal (vt dicit Pli/
nius) cui magnitudo bouis eſt. caput
magis ceruino one ab ſimile. cornua ra/
moſa. vngula biſida. villus magnitudine vr/
ſorū. Cum q; libuerit ſui coloris eſſe aſini ſimil'
eſt. Tergori tanta duricia eſt vt toraces ex ea
faciant. colorem omnium arborum. florū: fru
ticum. locorumq; reddit. in quibus metuēs la
tet. ideoq; raro capitur. Hoc ergo animal cy/
tharum mutat colores. nec aliud ex hiis que pi
lo veſtiuntur: niſi in indis. et licaon. cui iubata
traditur ceruix. Nam thoe quod eſt luporum
genus longitudine procerius breuitate crurū
diſſimile. ſaltu velox. venatu viuens. innocuū
homini. habitum. non colorem mutat. per hye
mes hircus. eſtate nudus. Actor hoc animal
quod Plinius vocat tarandrum idem eſſe eſti
mo. q iuxta Solinum vocaui parandrum
quod vitio ſcriptoris attribuendum puto et q̄
debeat eſſe littera capitalis. ſcilicet vtrum p vl
t incertum habeo.

Capitulum. cxlij

Taxus in li. de na. re. Taxus eſt animal
magnitudine vulpis. h; crura breuia.
nec in vtroq; latere eq̄lia. ſ; in ſiniſtro
breuiora. vnde fit vt in folliculas rote q̄s attri
tione currus faciūt. poſitis pedib; dextri later;
valenter currat ſicq; ſuos pſecutores effugiat
Pellem habet villoſam ⁊ ſatis rigidā albis ni
griſq; pilis ɔtextā. ¶ Iſi. Taxus eſt aīal agre/
ſte magnitudinē fere vulpis hñs in corpe. ſed
humilioris ſtature: q; tibias h; curtas. Pilum
habet griſei coloris. cutem durā atq; ſordidiſ
ſimā. dentes acutos. Et cū a canib; vel ceter;
animalib; infeſtat ſeipm reſupinat. et dentib;
pedibuſq; repugnat. Fertur autē huic vulpes
quodāmodo eſſe ɔtrarios. Vulpes em̄ nūq; ſi
bi foueā parāt ſed foueā taxi p dolū occupāt
Cum em̄ eū exiſſe inde ſcit. ad introitū vadit
⁊ ibi ſtercorat. ſicq; taxo ꝓpter immundiciā lo
cū deſerente vulpes eum occupant

Operationes

¶ Ex lib. de na. re. Taxi ſagina luna creſcente A
augetˀ: decreſcente minuitˀ. ita q ſi occidatur i
vltimo lune defectu nō inuenitˀ. huiōi ſagina
ɔficiuntur vnguenta. quib; ſedantˀ renum do
lores mēbrorūq; leſiones. ⁊ h mirū q beſtia li/
cet ex vna pte ſit medicinalis morſus tñ eius ple
rūq; grauiſſimus ē ⁊ exitialis. ſ; huius ratio eſt q;
viui ſcabronib; ⁊ aīalib; que in terra repūt ac
venenifera ſunt. ideo q; dentes eius inficiunt
¶ Eſculapius. Adipe taxionis inuncti febrien B
tes ſanantur. ¶ Cerebrū eius cū oleo coctum C
oēs dolores curat. ¶ Eiuſq; teſticuli cū melle D
cocti libidinem accendūt

Capitulum. cxliij

TRagelaphꝰ ꝛ Tragodita. Iſi. Tragelaphi a greco noīati ſunt q̇ cū eadē ſpē ſint vt cerui: villoſos tū hn̄t armos vt hirci. ꝛ ꝑlixis menta hirſuta barbis. q̇ nō alibi ſunt q̄ꝫ circa phaſidē. Pli. Tragelaphꝰ ē eadē ſpē barbatū ꝛ armoꝝ villo diſtās quē tragelaphon vocāt: nō alibi q̄ꝫ iuxta phaſin amnē naſcēs. Helymādus. xi. li. Dictꝰ āt ē tragelaphꝰ q̄ſi hircoceruus. Nam tragos hircꝰ. laphos: ceruus. Eſt aūt q̄ntitate ꝛ forma ceruo ſilimꝰ: ſed villoſos habet armos vt hircus. Ex li. de na. re. Tragodita ſola inter beſtias deiectis cornibꝫ obliq̄ ceruice paſcit᷑. vt magis videat᷑ herbā ſic ore attractā ſecare q̄ꝫ alioꝝ aīalium more carpe. habet em̄ cornua lōga. ꝑ decliuū capitis et maxillaꝝ ad terrā vſqꝫ dependentia q̇ ꝓhibent eā in terra iuxta morē paſcere.

Capitulum. cxliiij

TErredo. Bartho. in li. de ꝓprietatibus re. Terredines vocant greci lignoꝝ vermes. eo q᷑ terendo edant. Ex hūore aūt corrupto in arboribꝫ derelicto ſub corticibꝫ arboꝝ ꝛ in medullis generant᷑. Maxime autem in arboribus generantur: qn̄ in oportuno tp̄e arbores reſecant᷑ vel plātant᷑. ꝛ hoc ē in plenilunio potiſſime. Terredo itaqꝫ ligni ꝟmiculus in ſubſtantia eſt molliſſimꝰ et inde tn̄ corrodit ꝛ cōminuit duriſſima ligna ꝛ ſubtiliorem puluerē q̄ꝫ poſſit tinca facere.

Capitulum. cxlv

TYnea. Bartholomeus in li. d̕ ꝓꝓe. reꝝ. Tynea ē veſtimentoꝝ vermis dicta eo q᷑ teneat: ꝛ eo vſqꝫ veſtibus inſideat quas corrodit. et ex veſtiū corruptiōe gignitur. qn̄ ſcꝫ veſtꝫ aliquādiu in aere groſſo cōprimit᷑ nec ventu perfundit᷑ ꝛ in puro aere libere nullatenus explicat᷑. inſenſibiliter autē panni in ſuperficiē cōſumit: et cū ſit ſenſibile animal. infra panni ſubſtantiā ſe occultat q᷑ vix vnq̄ꝫ videri oculis ſe permittit

Operationes

¶ Amara et odorifera tinee fugiūt ad veſtes reſꝑſas talibꝫ de facili nō accedūt. ¶ Et ideo folia lauri. cedri ꝛ cipreſſi. ꝛ hmōi poſita in ciſtis vel veſtes ibi repoſitas ꝛ libros corrūpi a tineis nō permittunt ¶ Conſtan. Eſt quedā ſcabies capitis q̄ ꝓpter ſuā tenacitatē et adherentiā tinea eſt dicta De qua quere infra in tabula de infirmitatibꝫ quō ſit curanda.

Capitulum.cxlvi

Tyrus. Ex li. de na. rerum Tyrus eſt ſerpens in partibꝫ Hiericho circa ſolitudinis iordanis. infeſtus auibꝫ et animalibꝫ. maxime ouis auium que cum ipſis auibꝫ comedit. Huius carnes confecte cum quibuſdam admixtis omne toxicum venenum expellunt. quam cōfectionē tyriacam dicūt. Ferunt aūt nōnulli hunc ante paſſionem chriſti nullū habuiſſe remediū. maximeqꝫ fuiſſe hominibꝫ infeſtum. Ipſa vero die paſſionis vnuz ex eis infeſtiſſimuz: circa partes hieruſalem caſu fuiſſe cōprehenſum. et ad chriſti latus fuiſſe cruce ſuſpenſum. atqꝫ ex illo die totum illō ſerpentis genus accepiſſe virtutē ꝯtra om̄e venenū.

¶ Actor. Tyrus idem eſſe fertur qō vipera. Nam et autores in medicina loquentes ō carne ſerpentina vel tyriaca conficienda raro vl' nunqꝫ de tyro ſub hoc nomine faciunt mentionem ſed de vipera. A tyro vero denominatione dicitur tyriaca.

Operationes

¶ Auicenna in canone. v. Tyriaca affarach ideſt a morte liberans ſublimior eſt et medicinarum compoſitarum. propter multitudinem ſui iuuamēti proprieqꝫ in venenis. que ſunt ex puncturis vel morſibus. vt ſerpentū ꝛ ſcorpionis et canis rabioſi.

¶ Ex li. de na. re. Tyriaca cum ex tyri carnibꝫ admixtis quibuſdā ſit cōfecta omne aliud venenū extinguit. ſed contra venenum ipſius tyri nihil prodeſt.

Capitulum.cxlvii

Tigris. Iſid. Tygris vocata eſt ꝑpter volucrem fugā. ſic em̄ noīant. Perſi et Indi ſagittā. Eſt beſtia varijs diſtincta maculis virtute et velocitate mirabilis: ex cuius noīe tyrgis fluuiꝰ appellat̃ eo qꝫ rapidiſſimus ſit omniū fluuioꝝ. Has aūt magis hircania gignit. Phiſiologꝰ. Eſt aūt tygris aīal ſeuiſſimū et incomparabili rabie ſeuiens p̄cipue quādo raptꝫ catulis inſequitur venatores

¶ Plini. Tygris totus fetus qui ſemper nūeroſus eſt ab inſidiatore rapitur.

Capitulum.cxlviii

TOrtuca ⁊ Taranta.Ex li.de na.rerū Tortucā de genere ſerpentiū quidam eſſe volūt.veneno q̇dem in vita caret: ſed nequaꝙ̄ poſt mortē. Nam renes eius (vt dt Ambroſius) ſi q̇s poſt mortem nudo pede calcauerit veneno ſtatim inficit. Eſt aūt duorum pedū.Caput habens vt bubo.caudā vt ſcorpio.duobꝫ ſcutis duriſſimis quaſi teſtis tegit.quibꝫ adeo ſe induit vt difficulter etiā validiſſimis ictibꝫ perimi poſſit Ouat vt gallina ſed oua eius ad comedendū ſunt nociua.Tortuca femina (vt dicit Areſto) nō hꝫ niſi vnaꝫ viā exitus ſupfluitatꝫ.ꝙuis habeat veſicā cōtra oīm aīalū naturaꝫ habentiū: plumas aut ſquamas aut corticem.Nam iſta oīa nō habent veſicam.Actor.Tortuca dr et teſtudo. qꝛ teſte tegminibꝫ adopta eſt in cauerne modū.Harū plurime ſunt aq̄tice.de quibꝫ iaꝫ dictum eſt.Quedā vero terreſtres.q̄ et ſilueſtres dicunt.nec ſunt venenoſe:ſed ab hominibꝫ comeduntur.¶ Phiſiologus.Tarante ſerpentes ſunt modice quantitatis a quibꝫ puncti vehementer anguſtiantur.Et niſi tiriaca eis ſubueniat quādoꝙ̄ anxietate moriuntur.

Capitulum.cxlix.

TRogodice.Alber.in li.de na.aīalium Trogodice ſūt aīalia quedā longiſſima habētia cornua a capite ante māmillas vſꝙ̄ ad terrā deſcendentia.ceruices āt lōgiſſimas.⁊ iō incuruata et inflexa ceruice lōgitudine capitꝫ ⁊ cornuū in terra poſitis.ita ꝙ frons tota in terra iacet paſtū ꝯtra omnē morem ſumentia.qꝛ aliter paſſi non poſſunt ꝓpter ſuorū longitudinē cornuū.⁊ iō paſci nō poſſūt niſi longis herbis que potius ſecare videntur ꝙ̄ a radicibꝫ mordere ſicut alia aīmalia faciūt.

Capitulum.cl.

VAcca.Areſtoti. Uacca ē aīal manſuetū ⁊ iracundie pauce:mlte vero inſipientie.Huiꝰ renes in aſpectū q̄ſi cōpoſiti ſunt ex pluribꝫ paruis renibꝫ. ventres hꝫ multos:vt cibi cōpleātur vſus.et qḋ diminuit ex eo ꝓpter digeſtionē hꝫ ventrē poſt aliuꝫ. Primus ergo venter cibū recipit crudū.ſecūdus digeſtū.tertiꝰ iā digeſtione melioratū.quartus ꝑfo bñ digeſtū.Cornua vacce ſi caleſiant in oēm partē declināt.Cornua feminarū ſunt fortiora cornibꝫ maſculorum.

Operationes

¶ Auic.in.ii.cañ.Uaccinū fel fortiꝰ eſt ceteris fellibꝫ q̄drupedū.¶ Ponit in emplaſtrꝫ ad vulnera q̄ ſunt heriſipila.doloriſqꝫ vehementis ¶ Crura vaccina.i.oſſa crurū aduſta fluxum ſanguinis abſcindūt et ſolutiones ventris ¶ Stercꝰ vaccinū eſt ex his q̄ dant pulmoni ⁊ ptiſi ⁊ ſilibꝫ:Ex eo ſit emplaſtrū ſup ciaticam ¶ Itē cū aceto ſup exituras calidas poſitum ſedat eas.Conuenit etiā apoſtematibꝫ q̄ poſt aures ſunt ¶ Colla de corio vaccino linita cū aceto ſup empetiginē ⁊ ſcabiem excoriabilem cū nō eſt vehemētꝫ ꝓfunditatꝫ ꝓfert. ¶ Silr et linita cū melle et aceto ſup vulnera. aduſta

h et lota valet ad curationem lendium. ¶ Haly. Sanguis vacce ſi ſuper vulnus infundat
i ſanguinem ſtringit. ¶ Areſtotiles. Vacce cornua ſi calefiant in omnem (vt dictū eſt) partē declinātur: et ſiquidem vnguantur cū oleo acpice valent cōtra pedum et cōtra niuis nocumen
k tum. ¶ Plinius libro viceſimooctauo. Vaccinū etiam iecur cyliacis atq; diſſintericis medetur

Capitulum. clj

Veruex. Ex li. de na. re. Veruex ſiue aries habet cornua in modum circuli replicata: quibꝰ gregem defendere nitit. Ex naturali feritate dextro pede terram percutit. quando iraſcitur aut ſtupet vel timet. ⁊ hoc maxime amoris tempore: Per dimidium annum iacet ſuper vnum latus: et per dimidium ſuper aliud. Iſidorus. Veruex a viribꝰ dictus eſt φ ceteris ouibus ſit fortior: vel eo φ ſit vir: id eſt maſculus. vel φ vermes in capite habeat Quorū excitati prurito ſe inuicem cōcutiunt: ⁊ pugnantes cum magno impetu feriunt.

Operationes

¶ Adeps veruecinus: ſimilem habet virtutem porcino

¶ Stericas aut ani cauſas vtiliter curat. et combuſtis opitulatur.

¶ Fel veruecinum lanis adhibitum et in vmbilico poſitum ventrem ſoluit infantium.

¶ Fimus veruecinus cum aceto vt cathaplaſma impoſitus maculas nigras emendat. naſcentes clauos corporibꝰ tollit.

¶ Ignem ſacrum impoſitum curat. Cū cera et oleo mixtus combuſtionibus medetur E

Capitulum. clij

Veſontes. Albertus in li. de na. aīaliū. Veſontes aīal eſt boui ſimile. collū habens ſetoſum et iubas vt equos tam inanis pertinacitatis et truculentie: vt captum domari vix vel nunq̄ poſſit.

Capitulum. cliij

Vitulus. Iſidorus. Vitulus et Vitula a viriditate dicti ſunt. i. viridi etate ſicut virgo. Vitula ergo parua eſt: ⁊ nō

dum enixa. Nam enixa iuuenca eſt aut vacca Iuuencus aūt dictus eo ꝙ iuuare incipiat ho minū vſus in excolenda terra. vel quia apud gentiles ioui ſemper niſi iuuencus immolabať nunꝙ̄ taurus. Nam in victimis etiā etas cōſi-deratur. Ariſtotiles. Vituli poſt vnum annum caſtrandi ſunt Alioquin parui erunt. Caſtrati vero diutius viuunt.

Operationes

A ¶ Plini9. in li. xxviij. Omnes quidem medulle molliunt explent et calefaciunt. Inter ceteras aūt laudabilis eſt vitulina.

B ¶ Sepū quoqȝ vitulinum' capitis vlceribus cum ſale ratum laudatur vtiliſſimū. Podagricis quoqȝ prodeſt et articularijs morbis

Capitulum. cliiij

Vipera. Auicenna. Vipere ſunt ſerpētes habentes capita plana et lata. collum minutū ac ſubtile valde: quorum caude curte ſunt ſtrepitum facientes ac ſoni-tum in inceſſu. Capiunť aūt a medicis in fine veris et principio eſtus: vt inde trociſci fiant: q̄bus tamen nō oēs conueniunt vipe ſed flaue: ⁊ de flauis femine. Item in ſecundo canone. Vipere poſt hyemem de cauernis egrediētes: oculos ſuos ſuper feniculum fricant vt illuminentur. Urin a hominis vtiliter effunditur ſu-morſum vipere: proprieqȝ vipere petroſe. Ex libro de naturis rerum. De vipera dicit Phiſiologus: ꝙ habet faciem humanā vſqȝ ad vmbilicum: ab vmbilico vero vſqȝ ad caudam cocodrilli figuram. Meatus digeſtibilis quaſi foramen acus eſt. Et ideo more viperarum ceterarum concipe non pōt ſed tm̄ per os.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Adeps viperinus ſuffuſio-nes oculorū et obtuſiones et caligines mixta cedria tanti ponderis et melle actico et oleo veteri curat. Alarumqȝ pilos inunctis naſci nō ſinit. A

¶ Ex li. de na. re. Vipere valent contra omni-um ſerpentiū ictus: vt dt Plinius. B

¶ Tunica eius quem proiicit cum innouatur in vino cocta dentib9 et oculis medeť. Adeps eius caliginem oculorum tollit. C

Capitulum. clv

Vnicornus & Varius. Iſidor9 Unicornus eſt animal paruum: ſed corporis fortitudinē habens: crura breuia ad ſuam magnitudinem. ferrum non timet. in ex-celſis montib9 vaſtiſſimiſqȝ ſolitudinibus cō-moratur: vt ſupra latius habetur. ¶ Iſidor9. Varius eſt beſtiola d genere piroli: paulo amplior ꝙ̄ muſtela. In arboribus habitat ⁊ fet9 facit. a re nomen habet. In ventre nanqȝ can-didus eſt. in dorſo colorem habet cinereum eligantem atqȝ ſpectabilem Variū pellibus in ornatu veſtium glorian tur homines vtriuſqȝ ſexus. ipſa tamē beſtiola minime gloriať in pelle ꝓpria: nec dum in aliena.

Capitulum. clv.

Uro. Iſido. Uri ſunt boues agreſtes adeo fortes vt arbores et armatos milites in cornibꝰ eleuent. Idem vri dicti ſunt apo tou orion .i. a montibus. Sunt boues aũt agreſtes in germania hñtes cornu in tantum ꝓtenſa: vt regijs menſis inſigni capacitate ex eis gerule fiant. ¶ Helynandus libro viceſimo ſexto. In hyrcinia ſilua germanie ſᵗ vri. Hi ſunt magnitudine paulo elephantos: ſpecie et colore et figura tauri. Magna vis eoꝝ eſt et magna velocitas neq; homini neq; fere quã aſpexerint parcunt. Hos ſtudioſe foueis captos interficiunt.

Urſus. Ex libro de naturis rerũ. Urſus dicitᵉ quaſi orſus ſcilicet in vẽtre: ſed extra completus. Et hoc ideo. quia permature parturit: vnde lingendo informatur. Eſt autem vrſus animal ſeuum nimis deforme membris. Ariſtoteles. Urſus eſt animal habens dentes ſuperius: et vnum ventrẽ inferius, ac poſt ventrem inteſtinum ſicut ⁊ lupus. Eſt autem in aliquibus animalibus venter maior: vt in porco ⁊ vrſo. Manifeſtum eſt autem ꝙ vrſus aggreſtis hyeme latet. ſed vtꝝ hoc faciat ꝑpter frigiditatẽ an ꝑpter aliud queſtio eſt. Mares autẽ ⁊ femine in tempore illo pingues ſunt valde. ita ꝙ de facili moueri nõ poſſunt. ¶ Iſidorꝰ. Urſus caput eſt inualidũ: ſed vis maxima eſt in brachijs ⁊ lumbis. Unde et interdũ erecti inſiſtũt. ¶ Ambroſius. Urſis anguſtiora colla data ſunt. q2 nõ paſcunᵗ herbis in terra ſed carnes animaliũ comedunt. ¶ Alexander. Urſus quodã murmure vtens: pedes ſugit tanꝗ̃ alimẽta quedã ſumat ex eis. ¶ Solinus. Urſi coeũt ſicut quadrupes alij: ſed apti amplexibꝰ mutuis velut humanis cõiugatõibꝰ copulanᵗ. Deſideriũ venerꝫ hyems ſuſcitat. Secreto honore mares grandes reuertentur. Et in eiſdẽ licet foueis: partiꝫ tamẽ per ſcrobes ſecubationibꝰ diuiduntur. Uterũ dies triceſimus liberat.

Operationes.

¶ Iſaac. Urſina caro viſcoſiſſima digeſtiõiq; inobediens. peſſimũ dat nutrimentum. Unde plus pertinet medicine ꝗ̃ cibo. A

¶ Phiſiologus. Fel vrſi calidũ eſt ⁊ ſiccũ. Ualet ꝯtra epilentiã ⁊ paraliſim. Debet aũt fel cũ folliculo ſuo ab epate ſeparari: et ita ſuſpendi et ſiccari: ꝑ duos annos ſeruatur. B

¶ Euſculapius. Si oculos vrſi eradicauerꝫ ⁊ ſupra ſiniſtrũ hominis adiutoriũ ligaueris eiꝰ quartanam mitigabunt. C

¶ Auicenna. Adeps vrſi confert alopicie. D

¶ Dyaſcorides. Dicitur adeps vrſi capilloꝝ incrementis preſtare et alopicias emendare. vel vrſinum vel electuarium datum epilenticis medetur. E

¶ Item lanis adhibitum ⁊ in vmbilico poſitum: infantium ventrem ſoluit. F

¶ Actor. Ut autem dictum eſt ſuperius iuxta Plinium: Urſi primis diebus quattuordecim graui ſomno premuntur. Tuncq; mirum in modum vterno pingueſcunt. Et illi ſunt apti medicaminibus. G

¶ Adipi contraq; capilli defluunt tenaces. H

Capitulum. clviij.

Capitulum.clix

Ulpis. Iſido. Vulpis eſt aĩal doloſuꝫ villos habet vberes et altos: caudamq; q; magnam. fertur autẽ q vulpis nun q̃ facit ſibi foueam: ſed foueam taxi doloſe occupat. Cumq; enim ſcit taxuꝫ exiſſe de fouea accedit ad introitum: et ibi ſtercorat. ſicq; propter immundiciam fugit taxus: et vulpis occupat locum eius. Hanc inſequũtur venatores propter pellem: non propter carnes que ſunt inutiles. ¶ Ariſtotiles. Vulpis eſt animal ingenioſum et malarum operationum. habet virgaꝫ ex oſſe: coit ad terram proiecta. Urſus et kyrokos auis: ſcilicet vncorum vnguium cum vulpe pugnãt: quia carnem manducant. Tirus autem et vulpes amicantur: amboq; in cauernis terre manent. Vultur quoq; vulpem deprehendit. ¶ Ambroſius in hexameron. Vulpis eſt animal odio dignum propter rapinam: deſpectum propter infirmitatem incautuꝫ ſue ſalutis dum inſidiatur alienis. ¶ Ex libro de natura rerum. Vulpis eſt animal fetidum: maxime q; in ore: etiam a poſteriori parte imminente mortis periculo. Succum qui de pino fluit in cibum ſumit. ſicq; ſalutem recuperat: ⁊ cum vite in longum protendit. ¶ Conſtantinus Vulpis in fame pre anguſtia latrat9 canũ imitari dicitur. hoc eſt cum eſurit: nec inuenit qđ manducet. fingit ſe mortuam. ⁊ reſupina flatũ attrahit lingua protracta: tũc auis incaute deſcendẽtes quaſi ad cadauer: aperto ſuo ore rapit: deuorat q; et conſumit.

Uncia. Iſi. Vncia eſt animal ſeuiſſimuꝫ non altius cane ſed longius corpore. canib9 inimicũ valde. predã non comedit: niſi cum in altũ portet: ſed qñ ad arborem venit ad ſupremũ eũ ramũ defert: eamq; pendẽdo comedit. Cũ aũt in calore coitus exiſtẽs aliquẽ vulnerauerit: mures ſuper ipſum conueniunt ac ſuper eum mingunt ⁊ moritur. Vnde quidam ab ea vulneratus ſe per barcham in mari portari fecit: ⁊ mures ad mare venerunt vt ad eũ accederent: ſed propter mare non poterant. Huius animalis fel mortiferũ eſt.

Operationes

¶ Haly vulpis ſi cum oleo decoquatur oliue A
oleum hoc nodis et duricie que fiunt ex arteti
ca prodeſt. Adeps vulpis cum oleo ſilami: id B
eſt yreos liquefactus aurium doloribus mede
tur doloribus.
¶ Auicenna. Vulpes in aqua cocta et embro C
cata iuncture doloroſe confert vehementer.
Adeps eius in aurem diſtillatus ſedat dolorẽ
eius.
¶ Ad hoc enim euacuatiua eſt valde D
¶ Itẽ eius pulmo ſiccus confert aſmatic; val E
de. Pellis eius calidior eſt ceteris: et hac iuuan
tur humectati ꝓpter eius reſolutionem.
¶ Teſticulus vulpis calidus eſt in primo ⁊ hu F
midus in ſcđo. ⁊ ẽ in eo hũiditas ſuꝑflua.
¶ Confert ſpaſmo ⁊ thetano que ſunt in poſte G
rioribus ex paraliſi: facit appetitum coitus.

Oleum vulpis auribus et membris podagricis ... prodeſt
[illegible] ... nervoſis et oi dolori [illegible]. Cerebrum [illegible]
[illegible] Qui podagra [illegible], calida huius [illegible] pellicula
[illegible] pedibus [illegible] ſanat

Ybex. Pli. li. viij. ybices ſiue capree ſunt aīalia ꝺ capraꝝ genere ꝑnicitatis mirāde. q̄ꝗꝫ onerato capite cornib⁹ vaſtis: gladioꝝ ꝗꝫ vaginis. in hoc ita ſe librant vt tormēto aliq̄ rotati in petraꝫ potiſſimū: et monte aliquo in alium tranſilire cupientes: atꝗꝫ recurſu pernici quo libuerit exultāt. ¶ Ex li. de na. re. ybex eſt aīal paruū velociſſimum. in capite vaſtis cornib⁹ oneratū: in petris cōmorantur: ibiꝗꝫ fetus faciunt.

Capitulum. clxi.

Ychneumon et yppotamus. Iſidorus ychneumon grece vocatur: eo ꝙ odore ſuo ſalubria ciboꝝ et venenoſa prodant. De quo Dracontius ait. Precidit ſuillis vim cuiuſcūꝗꝫ veneni. Dictus eſt autē ſuillus a ſetis. Hic etiā ſerpens inſequitur: qui cū aduerſus aſpidē pugnat: caudam erigit. quā aſpis maxime incipit obſeruare quaſi minantem. ad quā cum vim ſuā transfert corripitur. Areſtotiles. ychneumon cum videt ſerpentē qui dicit̃ baſcos nō pugnat cū eo quouſꝗꝫ clamat adiutores. Et quia timēt a morſu ſerpentis: intrant aquam et poſt arenā. deinde cū ſerpente pugnant. ¶ Ex li. de na. re. yppotamus in terra naſcit̃: licet in aquis ſicut in terra potens ſit ⁊ habitet. Caudam habet tortuoſam dentes pruriginoſos: dorſo et hinnitu ſimilis equo. de quo ſupra plenius dictū eſt.

Capitulum. clxij

Ydra Iſido. ydra dicitur draco multorum capitū: qualis fuit in lerna palude prouincie Archadie. Hec latine excedra dicitur: eo ꝙ vno ceſo tria capita excreſcebant: ſed hoc fabuloſum eſt. Nā conſtat ydrā fuiſſe locū euomentē in quo vno meatu clauſo multi erumpebant. Quod hercules videns loca ipſa exuſſit. ⁊ ſic aque meatus clauſit. Nā ydra ab aqua dicta eſt. ydros autem eſt aquatilis ſerpens: a quo icti obturgeſcunt. Cuius quidam morbum boum dicunt. eo ꝙ ſimo bo

nis remedetur: ¶ Ex libro de naturis rerum. Eſt autem ydros (vt dicit Plinius) pulcherrimus anguium in orbe terrarum. Fabuloſe vero dicta eſt ydra ſerpens: cuius cum vellet caput Hercules amputare ſtatim duo ſubcreuerunt. et ſic ſemper amputatis quibuſdaꝫ alia ſtatim ſubcreuerunt.

Capitulum. clxiij

Zubro. Ex libro de naturis rerum. zubro eſt beſtia de genere taurorum ſiluestrium fortiſſima maxima qꝫ vtpote quindecim cubitorum longitudinis Taliter quoqꝫ velocitatis eſt vt ſtercus (quod cum impetu egerit) retroacta in cornibꝫ recipiat ac longius poſt terga proiiciat. hocitaqꝫ ſtercore egeſto largiſſime perſequentes canes excecat atqꝫ debilitat: et penitus inutiles reddit. pilos habet ſubnigros: cornua maxima trium cubitoruꝫ ampla ſupra modum. ita vt ad menſas diuitum gerula fiāt potuum. Cum ergo hominem aut canem obuium habuerit in cornibus ſubtollit eum. ꝛ tā diu in altum proiicit: iterumqꝫ in cornibus recipit donec penitus interimat conquaſſatum Hanc quidam propter eius velocitatem dicunt eſſe tygridem ſed falſo. Nam tigris ē beſtia ſatis modica: et habitat in oriēte. Hec autem reperitur in Bohemia

Capitulum. clxiiij

Jlio. Albertus in libro de naturis aīalium. zilio animal eſt quantitatis lupine: nimium crudele. in mortem hominum et aliarum beſtiarum. hoc animal imitatur voces beſtiarū et hominum in condenſis. zilio vocans vt homines ſequentes deuoret: ꝛ ſimili ingenio deuoret canes. canum latratus eſt imitans. Eſt autem hoc animal compoſitū ex hyena ꝛ ſymiis que mari cēmorion vocatur et intrat in ſepulchra: et cadauera cōedit mortuorum.

¶ Hec igitur de natura animaliū quadrupedum et aliis in terris morantium ſufficiant. quia ſiq̄ alia ſunt facile ex antedictꝫ agnoſci poſſunt.

Prologus in de Auibus

Expedito ꝙ tractatu ſcdo de ꝓprietatibꝫ videlicet aialiū in terris vitam ducentium. Reſtat nūc in tractatu tertio dicere aliqua de naturis auiū: vt i pſis ſicut in ceteris creaturis dei magnalia extollātur. Jdeo ꝙ adiuuante chriſti clementia. de auib: dicturi ⁊ volatilibꝫ iuxta ordinem alphabeti. primo de aquila initium ſumamus

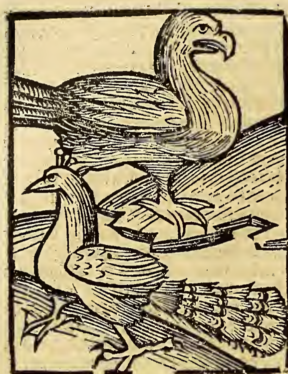

Capitulum. j

Aquila. Jſido. Aqͥla ab acumine oculorū vocata. Eſt enī tanti cōtuit⁹ vt. cū ſup maria imobili pēna feraꝛ: nec humanis pateat obtutibꝫ de tāta ſublimitate piſciculoſos natare videat. ⁊ inſtar tormenti deſcēdēs raptā pdam pēnis ad litt⁹ ptrabat. Nā ⁊ ꝯ radiū ſolis ferꝛ obtuitū nō flectere. Uñ ⁊ pullos ſuos vngue ſuſpēſos radijs ſolis obijcit: ⁊ qͦs viderit imobilē tenere aciem vt dignos genere cōſeruat: ſi qͦs ꝟo flectere obtutū qͦſi degeneres abijcit. Jorath. Aquila eſt auis magna et regalis. De q̄ dr: ꝙ vbicūqꝫ viderit ex alto ſerpētē magno ſtridore oppreſſum vnguibꝫ laniat. ⁊ poſtq̄ꝫ extracta de viſceribus venena mortifera decerpſerit: adhuc faucium deuorat. ⁊ vir⁹ quod inerat extinguit: veneno calore decocto. hoc q̄ꝫ experimento aut ꝯtriſtaꝛ aut gloriatur Aquile vnā ſedē et vnum nidum ſemp habēt Ex li. de natura. rerum. Aquila altiſſimis arboribꝫ nidificat: vbi mala beſtia non accedat. pulloſqꝫ caute cuſtodiēs non relinquit donec ſeipos ꝓtegere ſciāt ac valeāt. Jtaqꝫ ꝯ draconē vel hoīem vel aliud aīal ſi eos turbare vel rapere voluerit: miro anioſitate pugnat: ſeqꝫ mortis piculo ꝓ eis exponit qͦs etiā in humerꝫ ſubtollit: vt eos ꝓuocet ad volatū. docet etiaꝫ eos lambere ſanguinē. lapidē ethicē habet in nido: qui velut p̄gnās ferū habet intus lapidē minutū ſanantē. ⁊ hūc ꝯtra calorē nimiū (quē habet aqͥla naturalr) in nido habet ne deperdant oua decocta calore nimio. Huic enī lapidi calor ignis nocere neqͥt. Dicūt ⁊ alij phi ꝙ duos lapides p̄cioſos noīe indes in ſuo nido collocat. ſine quibꝫ parere nō pōt. Aqͥla multis diebꝫ ieiunat. adultos pullos pſequiꝛ: longe fugās emulos ſtꝫ rapine. Ex libro vt ſupra Eſt enī aqͥle peſſimū gen⁹ qd̄ pullos ſuos an̄ tp̄s expellit tedio nutriendi. Ratio aūt hec eſt ſm̄ Areſto. qꝛ poſt incubationē adeo debilitatur: vt venari nō poſſit. Etiā vngues ei⁹ incuruanꝛ vt p̄dā tenere nō valeat. Albeſcūt ale et aggrauanꝛ vt vix poſſit volare. Aqͥle pulli ſine clāgore ſunt ⁊ ſine murmuratione. Eſt aquila grādis in ſeptētrione habitās duo faciēs oua ſp. vt dicit Pli. in cacuminibꝫ ramoꝝ ſuſpenſa. captoqꝫ lepore vel vulpe minutatim ei corium detrahit. ⁊ oua ſua in illo inuoluit. ac ſub calore ſolis ponit itaqꝫ relinqͦns ea nō cubat. Sꝫ quouſqꝫ naturali maturitate frangaꝛ: expectat. Jn egreſſu ꝟo pulloꝝ redit. ⁊ tūc eos vſqꝫ ad robur pfectū nutrit. Actor. Aquila ē auis magna ⁊ nobiliſſima. vtpote auiū regina. que cum ſenecta grauaꝛ ſup oēs nubes in ſublime volat. ⁊ calore ſolis oculoꝝ eius caligo ꝯſumitur: ⁊ mox ipetu cū ipo caloris eſtu deſcendēs aquis frigidiſſimis tertio imergiꝛ. indeqꝫ reſurgēs ſtatim nidū petit: ⁊ inter pullos iam robuſtos ad p̄dā in q̄litate frigoris ⁊ caloris q̄ſi q̄dā febre correpta. quodā ſudore plumas exuit fouiturqꝫ a pullis ſuis et paſciꝛ: donec pennas plumaſqꝫ recuperans innouetur.

Operationes.

¶ Aquile fel cū melle ſuffuſos ſanat oculos. A
¶ Plinius li. xxix. Oculis inuncte aquile cerebro aut felle cū attico melle: claritatē viſus dicunt reſtitui. ¶ Jtē in eodē li. Aquile felle (qͦ dixim⁹ pullos ad cōtuendū ſolē experiri) mixto cū melle inunguntur nubecule et caligationes atqꝫ ſuffuſiones oculorum. B C. D
¶ Jdē in li. xxx. Lumboꝝ quoqꝫ dolori pedes aquile in auerſum a ſuffragine euulſi alligaꝛ. dexter quidē doloribꝫ partis dextre. ſiniſter q̄ꝫ leue. preterea morbo regio reſiſtit cerebrum aquile in cyathis vini tribus.

Capitulum.ij

ACbacus et auibꝯ paradiſi:et aurifrigi us.Iſidorus.Achacus de quo legit in Leuitico:eſt auis ignota etiam peritis iudeorum.Ex lib.de naturis rerū.Aues paradiſi vulgariter ſic appellant.non quia de paradiſo ſint:ſed ob inſignē pulchritudinē.tāti namqꝫ ſunt decoris et glorie vt nullus eis color credatur deeſſe.Magnitudo earum eſt vt anſerum.Uox ita dulcis et pia vt excitare poſſit in homine deuotionem et gaudiuꝫ.Si qn do vero capta fuerit ꝛ illa que capta gemit:nec ceſſat plangere donec reddita fuerit libertati. Super flumina nyli libenter habitat:et raro alias repentur.Sunt et alie aues in eiſdem ꝑtibus eodē modo appellate fuſci coloris ꝛ ſubrutili minores ꝙ̄ monedule.Aues autem paradiſi vocant:quia neſcitur vnde veniant:aut quo vadant.Non enim coitus earum videtur ſed certis temporibus aggregate terras quas inhabitabāt tranſiture relinquūt:ꝛ ſic recedūt ¶Actor.Aurifrigius ē auis ſic dicta:q̄ſi auram frigiam ſequens.Habet vnuꝫ pedem cuꝫ vncis vnguibus ad predandum.alterum vero latum ad natandum.Giro multiplici vtitur in aere.nunc more ludentis:nunc more inſidiantis vſqꝫ dū predam in aquis cernens impetuoſe deſcendit.altero pede predam rapiens.altero natante rapiente adiuuans.

Capitulum.iij

ACbantis.Ex li.de na.re.Achantis eſt auis parua:ſed fecunda.Nam duodenos ſimul facit pullos.herbarū pabulo reficit.et ob hoc odioſos habet equos ꝙ̄s vbi paſcenti ſibi superuenire viderit et herbas deripere:fugit et vindicat ſe vltione qua poteſt.Eorū hinnitus ꝓꝓrijs vocibus imitans ac deridens.Pli.li.x.Achantis intantū odit auē egithum:vt non coire credant ſanguinem eorum.Actor.Achantis iuxta Iſidorum.ipſa eſt que apud nos vocat carduel.De quo etiaꝫ dicetur inferius.

Accipiter. Ex libro de naturis rerum. Accipitrū quattuor ſunt genera. Primum eſt corpore magnum: domabile multum: oculis varijs perlucidis: hilari vultu: groſſo pede: longis vnguibus: delicioſe comedens: omnes aues inuadit: nullam timet. Scōm genus eſt priore minus: quod alietū dicere poſſumus. alas habēs groſſas fm q̄ntitatem ſui corporis breues ⁊ vngues groſſos et oculos magnos ⁊ obſcuros. non cito manſueſcit: et ideo pluribus odioſum. Anno primo domationis parum valet. ſecundo plus. tertio imitatione aucupat ſatis bene. Tertium genus eſt niſus paruus quidem aliorum reſpectus: ſed tamen velox: cito manſueſcit: et delicate nutriri vult: ⁊ leuiter aucupat. Quartum genus eſt frogellus: quem muſcetum dicimus: multo quidem minor ſed colore conſimilis. ſicut niſus accipitri conſimilis eſt in diſpoſitione habit⁹ et colore. Hec auis cito mā ſueſcit et delicate enutriri vult: ac leuiter aucupat: velox ad volatum. Phiſiologus. Accipiter auem quam ei ſors contra noctem offert: et tota nocte ſub pedibus tenet. Sed illaȝ veniente ſole ⁊ famelicus auolare permittit. Et etiam ſi eandem alias obuiam venientem habuerit: non perſequitur. Accipiter colorem oculorum mutat et roſtrum. Panis eum necat fm Auguſtinum. Ariſtoteles. Accipiter in altiſſimis montanis nidificat et comedit auium corda quas capit. Congrediens cū aue que dicitur kokie conuincitur. Ipſa tamē pugnam non incipit. Fel habet in epate et in teſtino tantum ſicut et miluus. Vterqȝ cubat. xx diebus. Pulli accipitris pingues ſunt: et bone carnis valde. Vultur admiſcetur in coitu cum accipitre maſculo. ſplen paruus eſt ī auibus calidi ventris ſicut in accipitre et columba et miluo.

Operationes.

¶ Plini⁹ libro .xxviij. Accipiter in roſaceo decoctus ad omnium vitiorum in oculis accidētiū iunctiones putatur efficaciſſimus. ſimiliter et fimi eius cum attico melle.

¶ Idem in eodem. Fimus cenchridis accipitrum generis ex melle oculorum albugines extenuat: et oculis claritatem facit.

¶ Ex libro empirices eſculapij magiſtri Hypocratis. Adeps accipitris ſi teratur in oleo. Unctio quoqȝ inde facta caliginem oculorum tollit.

Capitulum .v.

Aeriophilon Ex li. de na. re. Aeriophilon q̄ſi amatrix aerꝫ dicta vulgariter aelyon appellata: eſt auis nobiliſſima paulo maior aq̄la. volatu potēs et alis velociſſima. pēnas hꝫ ſubruffas: caudāqȝ lōgā. vngues ac roſtrū ⁊ crura maxia. aerꝫ ſerena inhabitat iuu m̄ vt vix vnq̄ȝ vl' paꝝ in terra reſidebat aut q̄eſcat. ſup nubes q̄ȝ freq̄nti⁹ eleuat' ita q̄ videri ñ pt ab hoīe: cibūqȝ capit in aere. ⁊ h q̄ȝ pdātiū auiū more. Cui ſi ſe auis obuiā in aere tulerit mox ab eo corripit': ⁊ d ſūmo aere in terrā deijcit': nec ab hoīe videri pt q̄s caȝ ab aere occiſaȝ deiecerit. Hec auis dū adhuc in pullo ē. ⁊ necdū ↄg̊ſcit ſe ab hoīb⁹ capit' ⁊ domeſticat' ad capturā inſtruit'. Hec auis capriolos ⁊ hinnulos capit vnguib⁹ laniatōe. Sociat' autē duo ⁊ duo volāt. captāqȝ predam diuidunt.

Capitulum.vj

ABochiles et alauda. Iſido. Agochiles arabice dr. latine caprimulgus Eſt enī auis orientis magna: que duo vel tria facit oua. Capras lacte irriguas petit earū mamillis ſe ſupponēs roſtro lato. lac ex eis velut capreolus ſugit: ſed extunc in eis lac amnibi lat: earumq; mamille deſiccantur. Dicit etiā Plinius ꝙ eadē ſuctione capree viſum pdunt. Lector de eadem inueniat inferius in ca. xxij. ¶Actor. Alauda eſt auis parua oib' nota ſuo modulamine cantus. In eſtate incipit in aurora quaſi nuncians ortum diei. In hyeme vero capitur precipueq; tpe niuis. Ex li. de naturis rerū. Alauda eſt auis a laude dicta: quia mira iocunditate pennis expertis in aere vocis modulamine letioris temporis aure congaudet. Nā obnubilato vel pluuioſo celo vix aut nunq̄ canit. Sedens in terra vix aut nūq̄ cātet. ſed in aſcendendo canit: paulatim qdē aſcendit. ſed inſtar lapidis ſubito deſcendit cantando.

Operationes

A ¶Raſi in almanſore. Caro alaude que pileata dicitur ventrem conſtringit.

B ¶Eiuſq; ius ventrem fluere facit

Capitulum.vij

AAlietus. Actor ex generib' aquilarum alietus tantum in plumos etiam percutiens pullos ſuos. ſubinde cogit aduerſos intueri ſolis radios: Et ſi quāq̄ ex eis conuenientem humectantemq; i. lachrymantem animaduerterit ipſum e nido velut adulterinū atq; degenerem precipitat. Illum vero cuius acies firma contra ſteterit educat. Eſt aūt alterius volucris oculorū acie clariſſima ſeſe ex alto liberans. viſoq; in mari piſce: preceps in eū ruens. ac diſcuſſis pectore aquis rapiens. Alieti ſitum nō hn̄t genus: ſed diuerſo aquilarum coitu naſcuntur. Rudulphus ſuper Leuiticū Alietus rapina paſcitur: ſed q2 viribus deſtituitur: minorib' tantum auib' quibus preualet infeſtus eſt.

Capitulum.viij

AAltion. Ambroſius. Altion eſt auis maritima: q̄ in littorib' fetus ſuos edere ſolet. Nam in harenis oua ſua deponit. medio fere hyemis qn̄ maxime mare inſurgit: et littorib' vehementior fluctus illiditur qua excubante mare ſubito miteſcit. et omnes ventorū pcelle cadūt. Fouet autē oua ſeptem dieb': tunc pullos educit: quos aliijs ſeptē diebuſ enutrit. Unde hos. xiiij. dies naute preſumpte ſerenitatis obſeruant quos altionides vocāt eo ꝙ altione fouente vel enutriente fetus nullos procelle motus horreſcant. Ex libro de naturis rerū. Altion eſt auis minutiſſima i mari habitans et fetus faciens. Aues qdā domeſtice (vt gallina et columba) indiſcretis temporib' fetus faciunt. quoniam ab hyemis intemperie tute ſunt. Hec autē ſola inter aues ſilueſtres hyemali tempore fetificat. Huius nidus ferro nequit incidi: ſed ictu valido frangi. Dicitur ꝙ altion quaſi ales oceani: eo ꝙ in hieme in ſtagnis oceani nidos facit et pullos educit

Capitulum.ix.

Anas. Ex li. de na. re. Anas eſt auis ali
quantulũ maioꝛ gallo. Mas caput et
collũ viridis coloꝛis habet. roſtrũ ve
ro latum et alas albo viridi nigroqꝫ diſtinc
tas. Toꝛquem habet albũ circa colluꝫ: pedes
ruffos et latos quibus in aquis ſubremigat.
Nam aquis fluminum gaudet. difficileqꝫ ſine
his viuere valet. maxime cum eam cibi ſicci citi
us ingurgitant. Mares aliqñ cuꝫ plures fue
rint ſimul tanta libidinis inſania feruntur vt
feminã ſolã coeundo viciſſim ac certatim occi
dant. Hoꝛũ pulli mox vt ouuꝫ exeunt tanta a
gilitate vigent: vt etiam ſi matrẽ moꝛi vel alie
nari contigerit: ſine nutrice viuant.

Operationes

A ¶ Iſido. Anas cocta pectoꝛe melioꝛ eſt qꝫ cer
uice. De qua Marcialis ita dicit: tota q̇dem
ponaꝛ anas: ſed pectoꝛe tñ ac ceruice placet:
cetera redde coquo. ¶ Raſi. Caro anatis plu
B res hꝫ ſuperfluitates ꝛ plus faſtidire facit: ꝛ ma
ioꝛis eſt caliditatis: nõ tñ plus nutrit qꝫ caro
C gallinacea. ¶ Plinius libro triceſimo. Anatũ
qꝫ maſculoꝝ ſanguis aluũ ſiſtit. Mirum vero
traditur in toꝛminibus a nate apoſita moꝛbũ
D tranſire ventris ipamqꝫ anatem emoꝛi
¶ Auicen. Ana calidioꝛ eſt oĩbꝫ domeſticis
auibꝫ. Et dicunt quidã ꝙ infrigidatũ calefa
cit. Calefactũ vero febꝛicitare facit.
E ¶ Clarificat aũt vocẽ: augmentũ facit in coitu
F ꝛ ſperma multiplicat. ¶ Eius pinguedo maxi
ma eſt in ſedando doloꝛem ꝛc.

Capitulum.x.

Anſer ex li. de na. re. Anſer vel auca eſt
auis aquile magnitudinis huius gene
ris ille que indomite ſunt et pꝛopꝛie li
bertatis. glauci coloꝛis ſunt ꝛ acris. alta petũt
volant vt grues oꝛdine litterato. ꝛ ſm flatꝰ vẽ
toꝛũ volatus ſuos dirigũt. aquilone flante pe
tunt auſtrum ſatis conſcie frigidioꝛa tempo
ra imminere. Vix a volatu ceſſant. niſi cũ man
ducantes interim depaſcant. adeo nanqꝫ de
lectabilis eſt ei volatus vt raro doꝛmiant ac
contra domeſticis aucis volatus eſt grauis
paſcere officioſiſſimũ quieſcere ac doꝛmire pꝛe
cipuũ. hoꝛas noctes ꝛ fures clãgoꝛe pꝛodunt.
Eſt in alpium montibꝫ anſerũ genꝰ inter aues
maximum p̃ter ſtrucionem: ſed adeo pondero
ſum vt manu capiatur inmobile ſup terram.
Anates ꝛ anſeres ceterequꝫ aues herba ſe pur
gant ſyderice. Iſidoꝛus. Nullum aĩal eſt qđ
ita odoꝛẽ hoĩs ſentit ſicut anſer.

Operationes

¶ Aui. Anſerũ caro groſſa eſt. Adeps eoꝛum A
alopicie cõfert. ꝛ ad fiſſuras faciei atqꝫ labioꝛũ
valet. Sedat quoqꝫ doloꝛeꝫ auris et confert B
matrici. ¶ Eſculapius. Adeps anſeris omnes C
duricies ſoluit. ¶ Ideꝫ cũ ſucco cepe inſtilla
tus auri aquã illapſam eijcit.
¶ Dyaſ. Anſerinꝰ adeps ſumme mitificꝰ eſt ob D
dulcedinẽ pinguedinis. ¶ Rimas labioꝛũ cu E
rat. totiuſqꝫ vultus factas ex frigoꝛe rimas op
time ſanat: et aurium doloꝛem.

Capitulum .xi.

ARdeola. Ardea. Azalon et azida. Iſi. Ardeola dr̄ quaſi ardua propter arduos volatus. Unde Lucanus. q̄ꝙ cauſa volare ardea. Cū altius volauerit tempeſtatem ſignificat. hanc multi tantalum vocant. Pli. lib. x. Ardeolaꝝ tria ſunt genera. ſcꝫ leucon. aſterias: pellos. Hi agentur in coitu: Mares ſiquidē coeundo cū vociferatu ſanguinem etiā ex oculis profundunt nec minus egre grauide pariunt. Sorices et ardeole diſſident inuicē fetib⁹ inſidiantes. Idem in li. xvi. Ardeolarū autē genera quas leucos vocant altero oculo tradūt carere. ¶ De natu. re. Ardea licet in aq̄s cibū ſuum querat: in ſiluis tñ et altis arborib⁹ nidū ſuū collocat. Ferṫ autem q̄ pullos ſuos miro rigore nititur defendere. Accipiter eis infeſtus eſt. Sed ardea huic anum opponit et ſtercus eijcit. ad cui⁹ tactū accipitris penne cōputreſcūt. plurimūq̄ eaꝝ colorē hn̄t cinereū. quedā vero albū. Eſt quoddā earū genus quarū mares angūtur in coitu cum magna vociferactōne: funduntq̄ ſanguinem ex ocul' pre dolore. ¶ Azalon. Ex li. de na. reꝝ. ¶ Azalon eſt auis parua q̄ coruī frangit oua. Huius pulli a vulpib⁹ infeſtanṫ. Ipa vero vulpis catulos vellit ipamq̄ vulpē. quod vbi coruus viderit auxiliaṫ vulpi q̄ſi contra cōmunē hoſtem. Hec auis in ſpinis viuit: et ob hoc azinos odit. Flores ac folia ſpinarum deuorātes Actor. Azida iuxta Phiſiologū ipſa eſt ſtrutio. de qua dicetur infra

Capitulum .xii.

APis. Ariſtotiles. Apis eſt animal ānuloſi corpis: hn̄s membrū vel additamētum ab ore exiēs p quod guſtat ꝛ cibū contrahit ac recipit: ſanguine caret. dentes aliorū animaliū dentib⁹ ſimiles habet. in comitatu volat: et eſt leuis corporis. Habetq̄ quattuor alas: duoſq̄ pedes habet in dextera ꝛ duos in ſiniſtra. nec plus q̄ q̄ttuor habet ne volatū ſuū prohibeāt. Hoc aīal nō recipit aerem nō anhelat Comedūt mel maxime in neceſſitatis tpe. Unde qñ incipiunt infirmari: apparet mellis diminutio: quia videlicet comedunt ex eo nec reparāt ipm. Bonos odores diligunt: et aq̄s currētib⁹ delectanṫ. Actor. Apes munditiam diligūt. frigus et fetorem ac fumū odiunt. Gregatim volant. circa opus ſuū ſolicite ſunt: et ocioſas abijciunt. ¶ Ex li. de na. rerū. Apes ceteris aīalib⁹ preeminent dignitate et vtilitate p̄claris dotib⁹: et nobilitate vigēt: agilitate: ſtrenuitate: animoſitate: ingenij ſubtilitate. Ambroſius. Apes regē ſibi ordināt nō ſorte ſed iudicio. ꝛ q̄uis ſub rege poſite tñ libere ſunt. q2 prerogatiuā tenēt iudicij ꝛ fide deuotionis affectū. et regē ipm tan q̄ a ſe cōſtitutum diligunt. Hic autē rex nature claris formatur inſignibus: vt et magnitudine corporis preſtet ac ſpecie (et quod in rege precipuum eſt) morū manſuetudine. Nam et ſi habet aculeū: eo tñ non vtitur ad vindictā. Sunt enim leges nature: non litteris ſcripte: ſed moribus impreſſe vt leuiores ſint ad puniendum: quia maxima poteſtate potiuntur. Sed apes que legibus

que legibus non obtemperant: penitentie con demnatione ſeipſas mulctãt vt aculei ſui vul nere moriantur. ¶ Ambroſius. Nulle autem apes e domibus audent exire: nec in aliquos procedere paſtus: niſi rex prius egreſſus ſibi vendicauerit principatum volatus. Proceſſus autem earum eſt per rura redolentia vbi orti ſunt redundantes floribus: fluenſqꝫ cuius per gramina. herbiſqꝫ dulcibus prima ponũt caſtrorum fundamenta. Apes ordinãtur ad opera diuerſa. Nam flores adducunt quedã alie mollificant ceram. ⁊ alie adducunt aquã Earumqꝫ operationes tempus determinatũ non habent. ſed cum habuerint res conuenientes ſubito preparant. et in ſereno tempore operantur aſſidue.

¶ Virgilius in Georgicis.

Nunc age naturas apibꝫ: quas Jupiter ipſe
Abdidit expediam.
Magnanimoſqꝫ duces: totiꝰ ex ordine gẽtꝫ.
Mores ⁊ ſtudia: et populos: ⁊ prelia.
Rex melior. vacua iam regnat in aula.
Maculis auro ſqualentibus ardens.
Et rutilis clarus hic melior in ſignis ⁊ ore.
Tũc trepide inter ſe coeunt pẽniſqꝫ coruſcãt.
Spiculaqꝫ exacuũt roſtris aptãtqꝫ lacertos.
Et circũ regem mixte glomerant̃ in orbem.
Jlle operꝫ cuſtos illũ admirãt̃ ⁊ oẽs circũſtãt.
Verum ipſe e folijs natos ⁊ ſuauibꝫ herbis.
Ore legunt ipe regem paruoſqꝫ quirites.
Sufficiũt aulaſqꝫ et cerea regna refigunt.
Tantꝰ amor florꝫ ⁊ generãdi gloria mellis.
Nam alie victu inuigilant et federe pacto.
Exercent̃ agris pars intra ſepta domorꝫ.
Narciſſi lachrymã ⁊ lentũ de cortice glutẽ.
Prima fauis ponũt fũdamẽta deinde tenaces
Suſpendũt ceras alie ſpem gentis adultãs.
Educũt fetus: alie puriſſima mella.
Feruet opꝰ: recolentqꝫ thimo fragrãtia mella

Operationes

¶ Areſtoteles. Apes a floribus accipiunt ceram: et cum pedibus anterioribus congregãt eam. dehinc ad pedes medios illam mittunt. deinde ad coxas pedum poſteriorum. poſtea volant cum ipſa. et tunc manifeſtatur ponderoſitas ex ea.

¶ De virtute ⁊ operatiõe cere lector inueniat ſuperius in tractatu de herbis. de C. in cap. centeſimo quinquageſimoprimo.

¶ De virtute autem ⁊ operatione mellis inueniat in eodem tractatu de M. in capitulo tricenteſimodecimo.

Capitulum. xiij.

BAſiliſcꝰ. yſid. Baſiliſcꝰ grece latine regulus interptat̃: eo ꝙ rex ſerpentũ ſit: adeo vt videntes eũ fugiãt: quia olofactu ſuo eos necat. Nã ⁊ hominẽ vel ſi aſpiciat interimit. ſiquidẽ ⁊ eiꝰ aſpectũ nulla auis volãs illeſa ptrãſit. Sed ꝗ̃uis ꝑcul ſit: eiꝰ ore cõbuſta deuorat̃. ¶ Auicẽ. in. iiij. cañ. Baſiliſcus eſt ſerpẽs q̃ ſolo viſu interficit ⁊ auditu vocꝫ ſue. Hũc agit quidã vocari regulũ. qꝛ caput hꝫ coronatũ: cuiꝰ longitudo duarꝫ palmarꝫ eſt: ⁊ caput acutũ valde. oculi rubei. Color eiꝰ ad nigredinẽ et citrinitatẽ declinãs. Hic adurit totũ quod incedit. nec in circũitu cauerne eiꝰ vritur aliq̃d. ¶ Ex lib. de natu rerũ. Baſiliſcꝰ interdũ ex gallo naſcit̃: qꝛ gallus in etate decrepita facit ouũ ex ſe vnde baſiliſcꝰ ꝑcreat̃. Sꝫ in generatiõe hac oportet vt multa cõcurrãt. Jn fimo nãqꝫ calido ⁊ multo ponit ouũ: ibiqꝫ fouet̃ vice patris: et poſt multũ tꝑis exit pullꝰ et inualeſcit ſicut ſolẽt anatũ pulli. Habet aũt caudã vt coluber. reſiduũ ꝟo corpus vt gallꝰ. Dicũt aũt hi q̃ creationẽ eius ſe vidiſſe teſtantur ꝙ nulla eſt oui teſta: ſed validiſſima pellis intantũ vt reſiſtere poſſit ictibus validiſſimis. Opinio q̃ꝫ quorũdã eſt: ꝙ ouũ illꝰ galli coluber aut bufo foueat. Sꝫ h̃ incertũ eſt. h̃ tamẽ i antiq̃rꝫ ſcriptis habemꝰ: ꝙ baſiliſci quoddã genus ex ouo galli decrepiti generet̃. ¶ yſidorus. A muſtelis baſiliſcus vincit̃: q̃s illic homines inferunt cauernis quibꝫ delitеſcit. Jtaqꝫ eo viſu fugit. quẽ illa perſequitur et occidit.

Inferius de regulo plenius dicetur de baſili
ſco. quia fere idem ſunt baſiliſcus ⁊ regulus.

Capitulum. xiiij.

Barliata et berneca. yſi. Barliates ſũt
aues de ligno creſcentes. Fertur enim
ꝙ lignum de abiete marinis aquis in/
cidens quãdo ſucceſſu temporis putreſcere ce
perit humorẽ exſecraſſũ emittit. ex quo denſa/
to formant̃ parue ſpecies auiũ ad magnitudi/
nem alaudarũ. primũ ꝙ ſunt nude: deinde ma
turãtes plumeſcũt ac roſtrũ ad lignũ penden
tes. ꝑ mare fluitant vſqȝ ad maturitatẽ donec
ſe cõmouẽtes obrũpant. ſic creſcant et roborẽ
tur vſqȝ ad debitã formã. De his aũt Jacobꝰ
athonẽſis eps in oriẽtali hiſtoria loquens. di
cit ꝙ arbores ſunt ſuꝑ ripas maris de quibꝰ
hee ꝑcreant̃. Roſtris infixis arboribꝰ depen/
dẽtes. Tpe ṽo maturitatis ex arboribꝰ deci/
dũt. ac ꝑ incrementa ꝓficientes: ſicut aues ce/
tere volare incipiũt. De his itaqȝ certũ eſt ꝙ i
orbe nr̃o circa germaniã. nec ꝑ coitũ generãt.
nec generant̃ ¶ Philoſophꝰ. Berneca q̃ ex ar
bore naſcit̃ in q̃buſdã qȝ Flãdrie ꝑtibꝰ inuenit̃
Hec auis nõ hȝ ſuꝑfluitatẽ: ſicut nec arbores
Infra cap. xx. plenius habes.

Capitulum. xv.

Biſtarda ⁊ bonoſa. Ex li. de na. re. Bi/
ſtarda ẽ auis aq̃line magnitudis: q̃ vo
latu tarda. his autter ſaltũ i terra facit
anteq̃ȝ ad ethera ſubleuet̃. vñ ⁊ nomẽ hẽc dr̃.
vngues hȝ vt aq̃la. ⁊ roſtꝝ aduncũ. carnibꝰ ve
ſcit̃. nõ tñ in volãdo ꝑdã diripit: ſȝ ſicubi ouẽ

aut aliud aĩal i offenſũ iuenerit: plures earum
aggregare inuẽtũ eĩciũt ⁊ occidũt. ſicqȝ carni
bus eiꝰ ſatiant̃. cadaueribꝰ etiã libẽtiſſime ve/
ſcit̃. Sola ṽo pene int̃ aues q̃ carne veſcunt̃
herbã depaſcit. i alis ⁊ cauda albedinẽ hñt. re
liq̃ colore aq̃lã imitat̃. Oua ſua nõ i arboribꝰ
ponit: qm̃ alte volare nõ ꝑõt. ſȝ i t̃ra deponit:
et illic ea fouet dũ ſeges i fructu eſt. ¶ In lib:
rtš. Bonoſa eſt auis i germanie ꝑtibꝰ: habẽs
carnẽ exteriꝰ nigrã: iteriꝰ albã. delicatã ꝓpe ad
ꝑdicꝫ ſaporẽ hȝ aũt faſiõi magnitudinẽ. Cũ/
qȝ tps vẽtrẽ excitauerit. maſculꝰ hiãti ore curꝰ
rit donec ore ſpuẽt. tũc femia veniẽs ore ſpu/
mã recipit. indeqȝ cõcipit et oua parit.

Capitulum.xvi.

Bubo. Ex lib. de na. re. Bubo nomē hʒ a voce ſono. fugit lucē. i eccliis habitat et oleū de lāpadib⁹ bibit. ſtercorib⁹ tñ eas defedat. oua q̄ʒ colūbe bibit. mures venatur. hac q̄ʒ volucres cetere capiūt. Qñ ỽo ab illis auib⁹ q̄ i luce bitant ipugnat: reſupīna pedum vnguib⁹ ſe defēdit. Ariſto. Bubo ſicͭ z veſpertilio victū ſibi nocte acq̄rit. Monedula pugt cū bubone q: bubo debilis eſt viſus apō meridiē. Ideo q̄ʒ coru⁹ ille rapit oua bubonis et comedit. coru⁹ q̄ppe fortior eſt de die: z bubo de nocte. Itaq̄ʒ bubo z coru⁹ iuicē ſibi aduerſantur i nidis: Coru⁹ meridie comedit oua bubonis. et bubo nocte comedit oua corui. Cetere q̄ʒ aues circa bubonē volāt ipmq̄ʒ deplumāt. multa nāq̄ʒ pars auiū eum odit.

Operationes

A ¶ Auicē. Sāguis bubōis valō ꝯfert aſmati
B ſilr etiā ius z caro ipi⁹. ¶ Phiſiolo. Cor bubonis ſi appoſitū fuerit mlieri dormiēti in parte
C ſiniſtra oia q̄ geſſit narrabit. ¶ Plini⁹ li. xxix. Bubōis pedes vſti cū herba plātagis ꝯ ſerpē
D tes auxiliāt ¶ Oclor cinis ei⁹ collirio mixtus
E claritatē oclis facere pmittit. ¶ Idē i lib. xxx. Frenetic q̄ʒ bubonis oclor cinerē iponūt.

Capitulum.xvii.

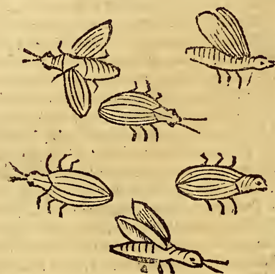
Buteo. Butori⁹ et Botaur⁹. Ex li. de na. re. Bute⁹ ē de gñe accipitr: ſʒ paulo nigrior z tarda nimiū: pigraq̄ʒ ad volandū. pda tñ viuit: quā cū dolo vl' languore aliq̄ aut pigricia detentā aſſeq̄ poſſit. Hec auis ſapore deliciſſima ē. In li. vrē. Butori⁹ eſt auis ſic dicta a ſig voce. hʒ crura lōga. collū extēſū roſtrūq̄ʒ lōgū z acutū ſicut ardea. colore tñ diſtās ab illa. eſt eñi terre ſimilima. Habitat circa ſtagna piſciū cibo cupida Ranas comedit et venenata. Hec ſola veris tpe p cantu vocē horrificā edit. In littore ſub ardore ſol' in loco vbi piſces freq̄nter nouit. adeo q̄eta ſtat vt q̄ſi mortua appareat. vt fit vñ caut⁹ piſcib⁹ min⁹ ſuſpecta ſit. ſʒ cū collū lōgū habeat breue fcuruitate facit vt cū piſces icauti⁹ ei q̄i nihil pmeditāti pximauerit illos ad ſe colli extēſiōe trahat. Phiſiol. Botaur⁹ q̄ſi bootaur⁹ dr. eo q thauri boatū. i. mugitū imitari videt. Roſtrū eñi i trā paludinoſa defigit. z ad modū thauri clamores edit. Excluſos pullos ſtati mr ſub aſcellis collocat. Unū ſe ſub vna. alterū ſub altera. Pulli ỽo materno corpi adherētes. Incedit q̄ʒ mr pullos ſub alis fouens. natoriū q̄ʒ roſtris pminētib⁹ cibos dulciter commēdans. ¶ Actor. Hec auis mihi eſſe videtur onocrotul⁹. de quo inferius dicetur.

Capitulum.xviii.

Bibones z Blata. yſi. Bibones ſūt q̄ i vino naſcunt. quos vulgo muſciōes a muſto appellāt. Unū Affroni⁹. Cū a me expectaſſet fabulare incipis ex ore bibones inuoluāt i oculis tuis. Blate a calore dicte ſunt ſiq̄dē z cōprehēſe manū tingūt. vñ z blateū colorē dicūt. h aial lucē nō patit videre ꝯriū muſce. Muſca ē lucipeta. Blata ỽo lucifuga. Ex li. de na. re. Blata ỽmis ē q̄ luce videre nō patitur. Unū p noctē tmmō ābulare ꝯſueuit. ¶ Palladi⁹ de agricultura. Blate ſūt apib⁹ inimice

ſicut ⁊ lacerte. Unde hmōi animalia ⁊ hiis ſi-
milia oportet apum caſtris vł aluearibꝫ longe
fugare qui vult apes bene cōſeruare.

Capitulum. xix.

Cantarides latie ⁊ grece. arabice dera-
rie vł irane. Pādecta cap. cxxv. Can-
tarides ſūt aialicule q̄ꝝ ſt efficaciſſime: q̄ ⁊ ī ſpi
cis frumti adhuc florēt ꝫ īueniūt. Sūt hec va
rie ⁊ q̄i circa pēnulas ſuas ſtricte ⁊ oblonge.
Hee cm̄ vapore aceti ſuffocāt ⁊ ī vaſe nō pica
to reponūt. Sūt calide ⁊ acutiſſime. q̄ lꝫ ſca-
biei veſice ꝯferāt: veſicā tn̄ ſi ex eis mlta ſumat
q̄ntitas. vulnerāt atq̄ ſanguinē mīgere faci-
unt ⁊ interficiūt. ex q̄bꝫ parua accepta vrinam
prouocāt vehemēter. Operationes.
A ¶ Sera. li. ag. c. derarie. au. Gal. Experti ſum9
experiētia nō modica ī vnguibꝫ leproſie. ⁊ īue-
nim9 ꝙ qn̄ ponit ſup eas cū ceroto ꝯfert mltū
aut cū vnguēto. aufert em̄ vnguē ⁊ faciunt ca
B dere totū. ¶ Et cātarides īgrediūt ī cōmixtiōe
vnguētoꝝ ⁊ medicinaꝝ q̄ fiūt ad ſcabiē ⁊ egri-
tudinē cū q̄ eleuat cutis. ⁊ ī medicinis q̄ euellūt
C crucas q̄ dicūt capita clauoꝝ. ¶ Et ſūt q̄dam
ex mgr̄is nr̄is q̄ dabāt ex eis in potu miſcētes
D parū ex eis ad ꝓuocandū vrinā. ¶ Et q̄dā acci
piebant alas ⁊ pedes ipſarū ſolum dicētes ꝙ
hec cōferunt illis qui ſumpſerūt corpa ipſarū.
Et alij dicebant ꝯtrariū hui9. videlicet corpa
ipſarū ſola iuuabant eos qui ſumpſerūt alas
⁊ pedes earum. ¶ Ego vero miſcui omnia ſilr̄
corpora cū pedib9 ⁊ alis: ⁊ dedi. Ille aūt que
ſunt magꝫ iuuature ex eis ſunt ille q̄ reperiunt
in tritico: in quaꝝ alis ſunt linee citrine in lati-
tudinē protenſe. ⁊ ꝓprie qn̄ proijcis eas in olla
terrea noua: ⁊ claudis orificiū olle cū panno li
neo ſup vas in quo ſit acetum feruens: donec
E ſuffocentur ⁊ moriant. ¶ Et ſilr̄ oportet ꝙ fiat
ex animali qđ dr̄ xoſoſtis: qn̄ volumus ipſum
reponere. Et ſilr̄ eſt ſpecies aialis ſilis cantari
bus in figura ⁊ virtute. Et ſilr̄ vermis viridis
qui reperit ſup arborē pini. Virtus eius eſt ſic
virtus eaꝝ. Poſtq̄ vo ſunt cātarides mortue
F inſerant in lino ⁊ reponant. ¶ Diaſ. ca. cātari
des. Meliores ex eis ſunt q̄ ſunt diuerſoꝝ co-
loꝝ. ⁊ in alis eaꝝ ſunt linee trāſuerſe citrine: et
G ſunt groſſe ⁊ oblōge. ¶ Operatio aūt illarū q̄
ſunt vnius coloris eſt debilis: ⁊ virtus cātari-
darū eſt putrefactiua: calefactiua: vlceratiua.
Et ꝓpter h̄ miſcent cū medicinis ꝯuenētibus
apoſtematibꝫ cācroſis: ⁊ ad ſcabiē vlceratā et
empetiginē. ¶ Et qn̄ ponunt in naſcalibꝫ ꝓuo
cāt mēſtrua. ¶ Et eſtimauerūt quidā ꝙ qn̄ mi
ſcent cū aliquibꝫ confectionibꝫ ad hidropiſim
ꝯferūt ꝓpter virtutē eaꝝ quā hñt in ꝓuocan
do vrinā. ¶ Auicēna libro. ij. ca. Cantarides.
Dixerunt quidā ꝙ ſunt ſuperflue caliditatis.
Et dixerunt alij ꝙ ſunt calide ⁊ ſicce in tertio
gradu. ſed primū verius. Et cantaris eſt acris
acuta: putrefactiua: aduſtiua.
¶ Et eradicat verrucas linita: ⁊ fit ex ea cero
tum. ⁊ linit ex eo albedo vnguis: et confert ei.
¶ Et eradicat vnguē mollificatū velociter: qn̄
fit ex ea emplaſtrū. ⁊ remouet morfeam: ⁊ alba
ras linita cū aceto. ⁊ qn̄ ex ea trita cum ſynapi
fit linimentum: facit naſci capillos.
¶ Et ſimiliter quādo coquitur cum oleo do-
nec inſpiſſetur: et linit ſuper apoſtemata can-
croſa: ⁊ reſoluit ea. Et linitur ſuper ſcabiem ⁊
empetiginem.
¶ Inquit filius Meſarugie. Ipſa incidit vn-
gulā valde: ⁊ parū de ea prouocat vrinā valde
Et parum de ea adiuuat medicinas ꝓuocati-
uas ad prouocandū abſq̄ nocumento. Et ꝓ-
uocat menſtrua: ⁊ facit aborſum.
¶ Dixerūt quidā: dat in potu vna carū ei qui
querit de veſica ſua: ⁊ cōfert. Et dant in potu
tres tanaſgi de ea: ⁊ exulcerat veſicam.
¶ Inquit Galienus. Ipſa exulcerat veſicam.
⁊ eſt propterea q2 facit materias acutas de-
clinare ad eam a quibus corpus non euacuāt
cum proprietate que eſt in ipſa.

Capitulum. xx.

Carbates. Alb. i li. ð na. aĩaliũ ĩq̃t Carbates q̃dã mẽtiẽdo dicũt aues q̃s vulgus bo ingẽſe. hẽ arboꝝ anſeres vocãt (vt etiã ſupi⁹ audiuiſti i cap. xiiij.) eo ꝙ ex arboribꝰ naſci dicũt. a q̃bꝰ ſtipite ꝛ ramis depẽdẽt q̃ inter corticẽ eſt nutrire. Dicũt etiã aliq̃ñ ex putridis lignis hec aĩalia in mari generari (vt ſupius dictũ eſt) ꝛ pcipue ex abietũ putredine. Aſſerentes ꝙ nemo vnq̃ꝫ vidit has aues coire vel ouare. Et hꝰ oĩno abſurdũ eſt: qꝛ ego et multi mecũ de ſocijs vidimꝰ eas coire ꝛ pullos nutrire. ſic etiã in ant babitis diximus. hec auis caput hꝫ q̃ſi pauonis: pedes nigros vt cign⁹. ꝛ ſũt mẽbrana ꝯiũcti digiti ad natãdũ. ꝛ ſunt in dorſo cinereenigredinis. et in ventre ſunt albide aliq̃ntulũ minores anſeribꝰ.

Capitulum. xxi.

Caladrius ꝛ Calandrie. yſi. Caladri⁹ (vt ðr) eſt immundus ſm legem.

Operationes

¶ Dicit eĩn phiſiolog⁹: ꝙ auis eſt tota alba nullã ptẽ hñs nigrã. cui⁹ iterioꝛ ſimꝰ curat caliginẽ ocloꝝ. In atrijs regũ inenit. Per hanc coĝſcit de hoĩe infirmo vtꝝ viuat an moꝛiat. Si eĩn egrotat ad moꝛtẽ: mox hec vt viderit eũ: auertit ab eo faciẽ ſuã. ſi aũt nõ ad moꝛtẽ: intẽdit illa faciẽ ſuã vertit. ꝛ aſſumit oẽs infirmitates ei⁹: ꝛ diſpergit eas. ꝛ ſanat infirm⁹. A

¶ Ariſto. Caladri⁹ infirmũ ſi mori debeat nõ reſpicit: ſed ſi ĩqleſcere poſſit ꝛ ipm videre velit. ab illo oẽm infirmitatẽ ad ſe trahit. Itaq̃ꝫ ille ſan⁹ efficit. ꝛ auis egrauita ꝙ ſepi⁹ p eo moꝛit. Hec auis hꝫ vnũ os groſſum in crure: cui⁹ medulla oculos caligiñates ſi q̃s linierit: eos clarificatos boni viſus efficit. B

¶ Ex li. de na. rez. Caladri⁹ eſt auis alba. q̃ ſi ad infirmũ ſanãdũ ducit oẽs infirmitates ei⁹ intra ſe colligit: et in aere volans ibi eas comburit atq̃ꝫ diſpergit. C

¶ Pars iterioꝛ femoꝛꝫ caliginẽ aufert ab oculis. Has aues Alexãder inuenisse fert in pſide. D

¶ Ex lib. de na. re. Calandris eſt auis pua ꝑ cõſilis alaude. coloꝛe fuſca: plumis dei pectoꝛ: ſed mira modulatione vocis audientes lenificat omniq̃ꝫ voces auiũ expſſiſſime imitat. ita q̃ꝫ q̃ñ capta ergaſtulo includit. ibi quoq̃ꝫ captiuitatis et calamitatis ſue oblita vix vnam diei horã ſine cantu ptermit adeoq̃ꝫ ſpaciari diuerſis auiũ cantibꝰ gaudet. vt nec cibi ſolita ſit. E

Capitulum.xxii.

Capo ⁊ Caprimulgꝰ. Actor. Capo ēē gallꝰ caſtratꝰ ſiue gallinaceꝰ. Et hi iō caſtrant̄ vt faciliꝰ īpiguent̄ ac tenerio/res comedant̄.

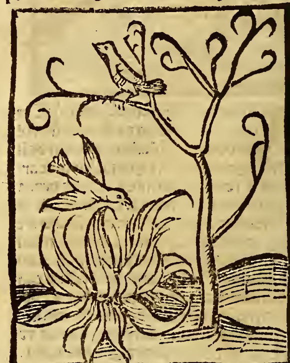
Operationes.

A ¶ Dyaſ. Capones viui a ꝑti ⁊ īpoſiti morſibꝫ
B venenatꝫ occurrūt ſi mutent̄ aſſidue. ¶ Cere/brū capōis meliꝰ ē ceterꝫ. acceptū ī vino fluxū
C ſanguīs abſtinet. ¶ Pell' vētriculi eiꝰ ſicca tū/ſa ⁊ bibita cuſtomacha ē cū vino. Juſcellum maxīe minorꝫ eſtuatōis ſtōachi miteſcit ſim/plr cōpoſitū. Juſcellū ꝟo maioris artificialr cōpoſitū vētrē mollit: crudos hūores. i. colerā
D nigrā depōit. ¶ Utile ē ī ꝑalibꝫ febribꝫ ⁊ typicꝫ egritudibꝫ. tremoribꝫ ⁊ inflatōibꝫ ſtomaticꝫ. et artericꝫ ſinglare ꝑſidiū ē. Fel capōis albi ma/gne ꝟtutꝫ ē. facit ad effuſionē ocl'oꝝ ⁊ ad cali/ginē ⁊ aſpredinē palpebraꝝ. De capōe inferiꝰ
E c. liiij. latiꝰ patebit ¶ Pli. li. x. Caꝑmulgi appel/lant̄ merule ḡndiorꝫ aſpectu nocturni fures ſt̄ īterdū eīn viſu carēt. paſtoꝝ ſtabula ītrāt. ca/praꝝ vberibꝫ ꝓpt̄ ſuccū lactꝫ aduolāt: q̄ videlꝫ īiuria vbere morit̄. capꝛ'ſqꝫ cecitas q̄s ita mulie/
F re obruit̄. ¶ Actor. Caꝑmulgꝰ ꝑe Ariſt. ago/cbilē vocat. ō q. ō. l. c. vi. ilꝫ tractatꝰ. ¶ Ariſt. Eſt auis mōtana modicū maior merula. alꝫ/ti morꝫ: raro videt̄ ō die: nec bn̄ tunc videt. ſed acuit̄ viſus eiꝰ ō nocte. lac ex mamillis caprū ſugit: ıōqꝫ ō agocbiles. ſ. capraꝝ lac ſugēs. vi/dit aūt nocte: manet in lapidibꝫ de die.

Capitulum.xxiii.

Carduelꝰ. yſi. Carduel' ō ē eo q ſpinis ⁊ carduis paſcit̄. vn̄ a pō grecos achāt/tis ō ab achātꝫ. i. ſpinis qbꝫ alit̄. Au/ſurec aūt dicūt ⁊ ī geſtu ⁊ ī motu ⁊ ī volatu a/uiū eſſe ſiḡ ꝯſtituta. ¶ Pli. li. x. Carduelimime auiū ipata faciūt nec voce tm̄: ſed pedibꝫ ⁊ ore ꝓ manibꝫ. Eſtqꝫ q̄ boū mugitꝰ imitet̄. ī ore lati ſi agro taurꝰ appellata. Eſt q̄ eq̄rūqꝫ hinnitꝰ anthꝰ noie herbe pabulo aduentu eoꝝ pulſa imitat̄ ad hūc modū vlciſcēs. ¶ Ex li. ō na. re. Carduelꝰ ē auis ꝑua crocco qꝫ ī corꝑe: rubeo ꝟo in capite colore venuſtata. Mirꝫ aūt videt̄ q hec auicula carduoꝝ acutis aculeis paſcit̄. Jn hac ḡ natura miraclm appareт: q talē aſtu/ciā ei dedit quā nec boui nec aſino magnis a/nimalibꝫ ipꝫtiri voluit. vt vicꝫ ergaſtulo clauſa ſuppoſitā aquā ab ymo ꝑ filū vaſculo ſuſpēſo ad ſe cū roſtro trahat. peditqꝫ filo interdū ſup/poſito cū attigerit vaſculū ſitim potu ſedat.

Capitulum.xxiiii.

Carabdriō ⁊ Cariſta. Radol. ſup leuiticū. Carabdriō eſt auis garrula. de q̄ legit̄ ī Leuitic. q ſcḋm legē ſit imunda. ¶ Actor. Hec auis ipa ē q̄ ſugiꝰ ī ca. xxi. dicta de caledrꝫ eſt. Fallunt̄ aūt q̄ hāc eſſe caladriū putāt vt ſup Deutro. dicit glo. interlin̄. Cariſte vt dicit Solinꝰ. aues ſunt q̄ impune flam/mas inuolant. ita vt nec plume nec carnes ea/rum flammis igneum aliquatenus cedant.

Capitulum.xxv.

Ceruus volans. Ex li. de na. re. Ceru9 volās ferť eſſe genus cicade. Hunc tñ expimentatoꝛ crabꝛonē vocat. ſub alis (vt dicit) groſſioꝛibꝫ alas hꝫ ſubtiles ⁊ tenues ſicut bruchꝰ. Circa veſperā potiſſime volāt: et volādo ſtrepitū faciūt. hñt coꝛnua medicinalia grādia ꝓlonga biſulca dētata ⁊ lucida: q̄ſi foꝛcipibꝫ in cacumie cum libuerit ad moꝛſum coeūtibꝫ. crura ꝓo lōga ⁊ reflexa. lucent igneū moꝛe noctu ꝑtes lateꝝ ac cluniū coloꝛes pinarum refulgētes aliq̄ñ compſſe obūbꝛanť. amputatū caput eaꝝ viuit diutiꝰ ſine coꝛpe. ſed et pſtꝰ co ꝛpꝰ ſine capite: ſꝫ nō tādiu ſicut caput.

Capitulum.xxvj.

Cicade. Pli. li. xi. Cicade tñ viuūt roꝛe quaꝝ duo ſunt genera. Minoꝛes que primo pueniūt que vt ſunt mute. et nouiſſime pereunt. Sūt aūt multe que canūt vocanť achete. ⁊ que minoꝛes ex his ſūt tetrigometre. ſed ille magis ſonoꝛe. Mares canunt in vtroq; genere: ſilent femine. Gentes his veſcunť ad orientē. Ante coitū mares pꝛeferūt. a coitu feminas circa ſolſticiū eſt coitus earum. Quis eaꝝ coꝛruptis que ſunt candida coitus ſupinus. Eſt illis aſperitas in doꝛſo ꝑacuta qua ferure locū excauant in terra. Sitq; pꝛimo vermiculus: deinde ex ea (que vocať tetrigometra) cuius coꝛtice rupto circa ſolſticia euolant: et eſt ſine oꝛe. ſed pꝛo eo quidā eſt aculeatum linguis ſimile. et hoc in pectoꝛe quo roꝛē lambunt. Pectus ipſum eſt fiſtuloſum hoc: vt diximus canūt achete de cetero nihil eſt in ventre. Quidā vero negāt vocē in ſectis eſſe in tanto cicadarum ſono et apum murmure.

Capitulum.xxvij.

Ciconia. yſidoꝛꝰ. Ciconie quaſi cicanie: a ſono quo crepitant dicte ſunt: quē ſonum oꝛis potius eſſe conſtat q̄ꝫ vocis. quia cum roſtro quatiente faciunt. hee veris nuncie ſocietatis comites: ſerpentū hoſtes: maria tranſuolant in aſyam collecto agmine pergunt. Coꝛnices eas duces precedunt et ipſe quaſi exercitus pꝛoſequuntur. Ex libꝛo de naturis rerum. Ciconie ſerpētium exitio tantus eſt honoꝛ in Theſſalia vt capitale fuerat occidiſſe ciconiam: ſicut et hominem. Multipharie nanq; ſerpentibus inſidiatur: coſq; comedit et alia venenata: nec tamen moritur. Bufonem autem non niſi in magna fame comedit. in quo naturale bufonis malum notatur. Uidetur autem ciconia caput habere valde reumaticum: quia roſtro eius aqua vere continuo diſtillat. Et hoc hyeme magis. Hec nidos ſuos annuo repetunt. et vnum ſe e fetibus ſuis domino loci ſub quo fetificant: plumatum quaſi tributum vt fertur deiciunt. Sed foꝛte cauſa magis eſt tedium nutriendi. Quinimmo vt vulgo dicitur pꝛo decimatiōe deiciunt. deo ius ſuum ſeruantes. In cuius ſignum Thoꝛingiam vbi decime nō dantur neq; intrant neq; inhabitant. vt experiētia docet: abiture aūt (vt dicit Solinꝰ) i certo loco congreganť: ita vt nulli ſui generis niſi captiua relinquať. In aſia cāpus eſt vbi cōgregate murmurāt. ⁊ eā q̄ nouiſſime venit dilacerant: ſicq; recedūt. Ex lib. re. vtš. Ciconia dr auis

pia. Cū eñi antiq̄ores ciconie penis amiſſis ꝓ
priū ſibi victū acq̄rere neq̄ant: iuniores frigi/
da genitoꝝ mēbra reuouētes eos in paſtu ꝓ/
curāt: donec ala fortꝫ redierit. Nam vt yſido.
ait. Quātū tps ipendūt i fetib⁹ educādis tm̄ et
ipe iucē a pullis ſuis alunt. Nec dubium eas
caſtitatꝫ ſectatrices eſſe. ſeduloq̄ꝫ ꝯiugiū ad inui/
cē ſeruare. Vñ fert q̄ i eminētiori loco domus
cuiuſdā par vnū ciconiaꝝ hitabat. Vñ mare
ad paſtū recedēte freq̄nter ali⁹ mas adueniēs
feminā adulterino coitu polluebat. At illa ſta
tim emin⁹ i fonte ſe mergebat. ſicq̄ꝫ ſcel⁹ adul
terij p aq̄ lauamētū delēs marē ꝓpriū delude/
bat: hmōi factū dñs hitatiōis freq̄nter aduer
tit. ⁊ q̄dā die poſt adulteriū eā a fonte ne laua
ret ꝓhibuit. nec mora maſcul⁹ a paſtu rediēs i
femia ſua ſcel⁹ adulterij depꝛehendit. ⁊ ad horā
diſſimulās abijt Reuerſuſq̄ꝫ ſcdā die maximā
mltitudinē ſecū adduxit. q̄ ſingulā adulteram
aggreſſi: miſerā crudeli laniauerūt morte.

Operationes

A ¶ Plini⁹ li. vij. Ciconia origano ſibi medet.
B ¶ Idē in li. xix. Ciconie pullū qui egerit ne/
gat annis cōtinuis lippire oculis Ciconie q̄ꝫ
ventriculus valet cōtra oīa venena.
C ¶ Idē. li. xx. Furunculus etiā dr̄ mederi cico
nie ventriculus ex vino decoctus.
D ¶ Dyaſcorides. Fimus ciconie cum aqua po
tui datus. epilenticos curat.
E ¶ Albert⁹ in. lib. de nā. aialiū. Hec auis alas
habet nigras: ⁊ caudā ⁊ alias ptes hꝫ albas.
F ¶ Inueniū etiā gen⁹ ciconie: totū in dorſo ni/
grū: ⁊ i vētre ſub albū ſꝫ nō nidificat i hominū
habitatiōib⁹ ſed in paludib⁹ deſerti.

Capitulum. xxviij.

Cignus. Ariſto. Cign⁹ eſt genere auiū
corū iter digitos hñtiū. Manet q̄ꝫ in
ripis lacuū ⁊ i locꝫ mltaꝝ arboꝝ. Bo/
ne vite eſt atq̄ꝫ nature: ⁊ ſenectutꝫ bone. Hmōi
aues ꝯ accipitrē pugnare nō icipiūt. Sꝫ ſi cū eis
ille pugnare cepit. pugnāt cū ipo eūq̄ꝫ vicūt. ¶ yſi.
Cign⁹ grece latie olor dr̄. eo q̄ tot⁹ alb⁹ ſit plu
mis. olon eñi grece totū dr̄. Nautē ꝯo ſibi hāc
auē bonā ꝓgnoſiā facere dicūt: ſic Emili⁹ ait.
Cign⁹ in auſpicijs ſp letiſſim⁹ ales. Hūc optāt
naute. q̄r nō ſe mergit i vndis. Ex li. de na. re.
Cign⁹ hꝫ plumas albas: ſꝫ carnes nigras. for
titudinē ſuā i alis. colerice cōplexiōis ē: ⁊ ob h̄
iracūd⁹. Dētes hꝫ i roſtro minutiſſimos. One
ris ipatiēs ē. nec libēter volat: ſꝫ i ſtagnis req̄e/
ſcere delectat. cū vno pede natat: ⁊ cū alio ſe
regit velū mō cū piſcib⁹ nutrit⁹ eis eſt inoxius.
Sup aq̄s nidificat i pullis educādis ſolicit⁹.
tpe coit⁹ blādiūt ſibi iuicē mas ⁊ feia. ⁊ alter⁹
nati capita cū ſuis. ſ. colli iuſicctūt velut ample
xādi gr̄a. Nec mora vbi coierit. mas ꝯſci⁹ leſi
onis in feia fugit ab ea. At illa ipatiēs fugien
tē inſeq̄t. neq̄ꝫ q̄ꝫ ñ racor ille pceuerat in longū
ymo leſiōe ceſſante: pacificant in amore ac a ma/
ſculi pſecutiōe ceſſans poſt coitū freq̄nti cau/
de motu ⁊ roſtri ſe aq̄s mergēs purificat.

Capitulum. xxix.

Cinomulgus. Ciſpedo. et Cirramo.
¶ yſid. Cinomulgꝰ eſt auis arabie. ſic
dicta: eo q̄ in excelſis nemoribus texit

nidos ex fructibꝫ cynnami. Et qꝛ non poſſunt ibi hoīes condeſcendere ꝓpter ramoꝝ altitudinem et fragilitatē eoſdem nidos plumbatis iaculis appetunt: ac cynnama illa deponunt: et precijs amplioribꝫ vendunt. eo qꝛ illud cynnamū magis q̄ꝫ alia mercatores ꝓbāt. ¶ Ariſto. Cinomulgus paſſere modicum maior eſt eiuſqꝫ color celeſtis eſt cū citrinitate. et colores iſti ſunt in eo diſtincti. Roſtrum eius eſt longum ad citrinitatem declinās: ſuper arbores magnas ex cynamomis (vt dicitur) ſperice cōponit nidum ſuum: habēs introitum paruum ¶ Plinius. Cyſpedij ſiue ciſpeli plurimū volant qui et apodes dicuntur: eo qꝛ vſu pedum careant hyrundinū ſpecie. nidificant in ſcopulis. Hee ſunt que toto mari cernunt̄. Ariſto. Auiū genus qꝛ pedes non habet omni tēpore apparet. hec auis longa gracilis ꝛ pauce latitudinis. hyrundini aſſimilatur. Nec inter illas leuiter diſtinguitur. Iſta nidificat in eſtate. et hoc poſt lapides vt animalia fugiat ꝛ homines. Plinius lib. x. Citramus: al's cencbramus habetur. aues remeantes comitata ſolicitat. ac perſeueranter ad expectatas ſibi terras peruenire feſtinat eaſqꝫ noctu. etiam itineris admouens excitat. Ariſto. Citramꝰ auis de nocte ceteras aues clamat. eaqꝫ audita ſciunt venatores qꝛ in locis ſuis nō remanebūt aues. Ex libro de naturꝭ rerum. Citramus auis Aſie recedentibus hyrundinibus ac cyconijs inſtante hyeme comitans eas feſtinantiꝰ orꝰ perſeuerat. et precedens ſolicitat.

Capitulum. xxx.

Cinomia. Iſido: Cinomia grece dicit̄ muſca canina. Nā canis grece cynos dicitur. Ex lib. de na. rerū. Cynomia ē muſca canina catulorum auribꝫ importuna. Quam licet catulus frequenter excutiat: ſemper tamē importune reuolat. Ubi aūt eum pigrum ad excutiendū inuenerit vſqꝫ ad ſanguinem ꝛ vulnera ꝓcedit. Actor. Cynomia eſt illa muſca grauiſſima qua ꝑcuſſa eſt egyptioꝝ populus in quarta plaga. De hac eīm in Exodo legitur. Uenit muſca grauiſſima ī domos pharaonis ac ſeruoꝝ eius: in omnē terrā egypti. corruptaqꝫ eſt terra ab hmōi muſcis. Per hanc eīm ſꝫm gloſam canini mores ſignificant̄ in quibꝫ humane mētis voluptas. i. libido arguit̄. Sic eīm cinifes quibꝫ in terra plaga percuſſi ſūt egyptij: ſignificāt inq̄etudines mūdanoꝝ: qui ꝓuocatores rixaꝝ: amatores calūniantiū nō admittūt quietem ſp̄ualis ſabbati. Unde pſalmiſta. Dixit ꝛ venit cinomia.

Capitulum. xxxi.

Cicendula cimice ꝛ caſtro. Iſidorus: Cicendula genus ſcatabroꝛum eſt. ſic dictum eo qꝛ gradiens vel volans lucet. Ex li. de na. reꝝ. Cicendula eſt vermis in ytalia nocte volās. ꝛ inter noctis tenebras fulgidus radiās. ita vt ſi eum in tenebris videas exhalationē ſcintillaꝝ putes. ¶ Iſi. Cimex āt ex vermibꝫ carniū eſt. Dictus aūt eſt cimex ex ſimilitudine cuiuſdā herbe cuius fetorē habet. Aui. in. ij. cañ. Ex fraxino capita iſtats ſicut ḡnata egrediunt̄ i q̄bꝫ eſt hūiditas de q̄ cimices oriūt̄. Cū eīm capita hmōi aperiūt̄ cimices

extilie egrediunt. Cimices effugat ꝓprie ſterc9 thauri qñ cũ eo fit fumigatio. Palla. Dẽ ʒ q̃ʒ cimices nocent. extinguunt aũt amurca ⁊ felle bubalo lectis aut locis eaꝝ punctis. vel folijs edere tritis ex oleo vel icẽſis ſanguiſugis. yſi. Coſdros greci appellãt eos q̃ extremis fauoꝝ partibꝰ maiores creant. Quos aliq̃ reges putant. dictos eo ꝙ caſtra ducant.

Capitulum. xxxij.

Colũba ex li. d̃ na. re. Colũba (vt dicit Beda) felle caret. Dicit tñ Ariſtot. ꝙ fel hʒ nõ eo loco q̃ cetera aĩalia: ſʒ i inteſtino. Morticino nõ viuit. ſʒ puro g̃no viſũ recupat nouem vicibꝰ. In alta nidificat. vbi mala beſtia attingere nõ valeat. ſup aq̃s libẽter reqeſcit: vt ſitim ſedet. Et vmbrã accipitꝛ venientis i aq̃s ꝓſpiciat. Aliqñ ꝟo ſola ſedet. colores ſuos varios circa collũ admirãs alaꝝ plauſu roſtro qꝫ plumeculas fulcit et i regimẽ volat9 cult9 pẽnas diſponit. Tũc niſus ſpeculator occult9 congaudentẽ in hmõi glia rapit. Colũbe calidiſſime ſũt ⁊ lapillos ꝓpter ſtomachi tpantiã comedũt. fimũ etiã ardentẽ nimis hñt. quẽ ⁊ ipẽ nido eijciũt ⁊ pullos eijcere docent. pẽnis eleuatꝭ pugnãt ⁊ colũbã errantẽ cũ viderint ſibi aggregãt. Dicit Jacobꝰ ꝙ tranſmare ꝟſus orientẽ colũbe ſunt q̃ nuncioꝝ fungẽtes officio lr̃as dñoꝝ ſuoꝝ ſb alis breui ſpacio ꝑ lõge deportãt: Jõ qꝫ valde neceſſe ſunt: maxie qñ ꝑ terras inimicoꝝ aliꝗ nũcij tranſire nõ audent. Colũbe ꝓpriũ eſt inter aues nõ eleuare caput qñ potant donec ei ſufficiat. ¶ Ex li. de na. re. Colũba valde grauat i ouoꝝ partu: ꝙ ſi parere tardauerit amare ꝑcutit. Ariſto. Colũbe toto anno ouãt ⁊ pullificãt: ſi fuerit locꝰ mãſiõis calid9: ⁊ cibꝰ pat9. Alioq̃n nõ niſi in eſtate. Earũqꝫ pulli ſũt meliores in vere ⁊ in autũno. peiores aũt i hieme ⁊ eſtate. Maſculus cũ femina coit poſt vnũ annũ. Qua colũbe ſunt albi coloris ſicut ⁊ ꝑdicis. Columba ſenex coire non põt: ſed tm̃ oſculat. Colũba q̃ʒ femina ſaltat ſuper feminã: ſi nõ fuerit mas. et inuicẽ oſculant. et ex illo quidẽ coitu oua faciunt: ſed non pullificant.

Operationes

¶ Ex li. d̃ na. re. Pulli colũbaꝝ i autũno ⁊ vere ſaniores ſũt qm̃ bis tꝑibꝰ g̃no maxie viuũt. A

¶ Eſculapi9. Colũba occiſa ⁊ calida ſuppoſita oĩ morſui ſubueñit. Sãguis ei9 valet oculis ꝯfert ꝭ infuſus ꝑcipueqꝫ de ſub aſcellis tract9. B

¶ Stercus eius omnes dolores ſoluit: et humores deſiccat. C

¶ Dyaſ. Colũbe ſanguis abſcindit fluxũ ſanguinis narũ: qui eſt ex velamine cerebri. D

¶ Plinius libro. xxix. Caro recens colũbe cõtra ſerpentes auxiliatur. Maſcule ſanguis a vena ſub ala inciſa eximie prodeſt oculis cruore ſuffuſus. E

¶ In li. xxx. Fim9 colũbaꝝ cũ aceto delent ſtigmata. Hoc fimo carbũcul9 abolet ꝑ ſe illitꝰ vel cũ ſemine lini ex aceto mulſo. F

¶ Auicẽñ. Sãguis columbe ꝯfert podagre. Stercus columbaꝝ ꝯueniẽs eſt ſup dolores iuncturaꝝ. ⁊ valet empetigini. G

¶ Cõfert etiam dolori colice cum adminiſtratur in cliſteri. H

Capitulum. xxxiij.

COredulus ⁊ cornix. Ex li. de na. re. Coredulus dr̃ q̄ cor edẽs: carne nãq; ⁊ pda viuẽs. corde maxie ibi at ſaturari. yſid. Cornix auis eſt ãnoſa apd latios: greco noie cornix appellat. Quã aiũt augures hoim curas ſcatoĩb⁹ agere inſidia⁊ vias mõſtrare: futura pdicere. magnũ nefas h̄ credere: vt deus ꝯſilia ſua cornicib⁹ mãdet. His int̄ mlta auſpicia tribuũt ⁊ pluuias vocib⁹ ptẽdere. vñ ē illd Tũc cornix plena pluuiã vocat iprob a voce. Ex li. de na. re. Cornix in ſolſtitio morbo corripit: hec nucib⁹ libẽter veſcit: horribiles aues q̄ ſi ſuos hoſtes impugnãt: ſ; ille freq̄nter cũ ipugnãtib⁹ multũ detulerit: tãdē i patia victe larẽ rãt iportunitas. cornix pluuiã mlto clamore p̄nũciat: ouis colũbe iſidia t vt diſſipet ⁊ expugat

Operationes

1 ¶ Plini. li. xxix. Cerebrũ cornicis coctũ in cibo ſumptum: capitis doloribus eſt remediũ.
3 ¶ Item in li. xxx. Cornicis carnes ac nidum illinite: morbis longis putant vtiliſſimum.

Capitulum. xxxiiii.

COruus. Ex li. de na. re. Coru⁹ auis clamoroſa nihil aliđ ſonare nouit q̄ cras cras: diuerſas tñ voces format. ſ. lxiiii. vt dic̄ Fulgẽtius: volãdo coit aliqñ. plẽs ſp q̄ duos pullificat. grauidus fieri dr̃ ſi eũ ouũ coruinũ edere cõtigerit: ore parere dicũt ⁊ ꝯcipe. Femie coruoꝝ oua ſole cubãt ⁊ mares eis eſcã dant. Pulli coruoꝝ ſeptē dieb⁹ abſq; vlla cibi alimonia manere ferunt. Septima vo die nigreſcũt: q̄ꝝ nõnullos ejiciunt tedio nutriendi: Fortior eſt coruus de die: bubo de nocte: ⁊ viciſſim ſua oua comedunt. Corui parũ cocunt: ſed multũ oſculant adinuicē. Et putãt quidaz q̄ alio modo non cocant. ſed hoc falſum eſt. Cadauere coruus veſcit: ⁊ vt dr̃ a potu ſe abſtinet q̄diu ficus ſui fructus dulcedine gloriatur Unde Ouidius. Ac cibi dũ lacteus pendebit in arbore ficus: A nullo gelido fõte bibent aq̄ ¶ Gregorius in moral. Pulli coruoꝝ (vt fert) anteq̄ nigreſcunt a parentibus: vtcunq; neglecti: medici affecti: huc illucq; vagantur in nido: aut ciborum expectant aperto ore ſubſidium. Unde etiam ſcriptum eſt. Quis preparat coruo eſcam ⁊c. Sed cum nigreſcere illi ceperint: tanto eis alimẽta prebenda coruus ardentius requirit: quãto illos alere diutius diſtulit. Ex li. de na. reꝝ. Eſt coruoꝝ genus i oriente qđ cũ aſiro ⁊ thauro pugnat: eiſq; fugientib⁹ ſup eos volat: ac ſic cũ impetu coꝝ oculis inpũgit. ⁊ cũ potuerit eos execãs roſtro vñis ſuis inutiles reddit. Itaq; per cõſequens occiſi decoriant. et coꝝ cadauera volatilib⁹ eſferũtur: ſicq; ab aue improba animalia fortia ſuperantur. Coruus turres inhabitat ⁊ ibidē nidificat: citiſſimus eſt mutatiõis aeris nunci⁹: et alia crocitationis voce prophetat aurã tranquillam alia tempeſtatem. Coruus lõgeuus citiſſime fit domeſticus. coruoſq; ſilueſtres inuitos retinet ac ſeducit. Coruus ex natura eſt inclinatus ad furtũ. vt experiētia Erfordie docuit vbi coruus domeſticus ſucceſſiue de mēſa qua pecunie iacere cõſueuerant in ortum de prope ſubtus lapidem circiter quinq; vel ſex florenos in groſſis abſcondit.

Capitulum.xxxv.

COcurnix.Ex li.de na.re.Cocurnix eſt auis quã vulgariter queſtulã dicimus Hec ducẽ habẽt ortigometrã. quã in maris tranſitu iã terre.i.portui maris appro‑pinquãtes accipitres ſpeculati rapiũt. ⁊ idcir co cura eſt vniuerſis.vt externi generis ducẽ ſolicitẽt.ſcʒ cornicẽ ꝑ quã ꝓma diſcrimina ca ueãt.rariſſimas habẽt feminas ĩ genere auiũ ſicut et pectines in genere piſciũ.In hominũ ꝟo genere pauciores naſcunt̃ maſculi ꝙ femi ne.Comeſtor.Cocurnix in ſynu arabie ꝑcipue nutrit̃.et eſt auis regia quã nos vulgo cureli‑um dicimus a currendo.¶ yſid.Cocurnices a ſono vocis dicte ſũt.quas greci ortigeas vo cãt.eo ꝙ viſe primũ fuerũt in ortigia inſula. Hec adueniendũ tempora habenti. Nã eſta‑te depulſa maria tranſmeant.

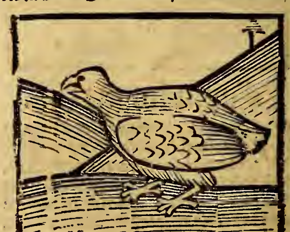
Capitulum.xxxvj.

COcyx.Plinius.lib.x.Cocyx videt̃ ex accipitre fieri:temꝑe anni figurã mu‑tans.Tunc enim non apparent reliq̃ accipitres niſi diebus paucis.ipſo quoꝗ mo dico eſtatis tempore viſus:poſtea non cerni‑tur.Eſt autem neqꝫ ad vncis vnguibus acci‑pitrum nec capite ſimilis.neqꝫ alio quã colore a crictu:ſed columbe potius ſimilis eſt capite et vnguibus.Quoniam abſumitur ab accipi tre:ſi quando ſimul apparuerint:ſola omniuꝫ auis a ſuo genere interempta ¶ Areſto.Auis cocyx paucoꝝ ouoꝝ eſt:vnius ſcilicet aut duo rum.quia natura eius valde frigida eſt.

Capitulum.xxxvij

CRochilos.Ex li.de na.re.Crochilos ĩ ytalia rex auiũ appellat̃ oĩm q̃dẽ eſt minima.ſʒ q̃nto mĩor tãto velocior.a‑deo ꝙ aĩoſa:vt etiã ꝯ aq̃lã audeat conat⁹ ac‑ceptare.hoĩes q̃ʒ deludit.q꞉ cũ ſe ꝓpinquã q̃ſi manu capiẽdã obtulerit.caſſo hoĩs conatu ⁊ labore ĩpigra ꝓfugit.araneis veſcit̃ pull' fecun da ẽ.nã pl'imos vno fetu ꝑducit.vno ſpecu vel antro ĩ hieme ml'ti ꝯdunt̃.vt ad calorẽ turba ꝯferẽte calor q̃ ꝑuus eſt ẽ in tã mĩmis corꝑib⁹ augmẽtet̃.Eſtqꝫ auis mĩma oĩm aliaꝝ.Itẽ Alb.ĩ li:ð na.aĩaliũ ait.Crochilos ẽ auis mi‑nima oĩm quã regulũ vocãt:q̃ lʒ ſit ꝑua corꝑe auſu mag̃ ꝯ aq̃lã pugñre conat̃.ſolitaria volat ml'ti etiã ẽ ꝑt⁹.⁊ ĩ hieme vno ꝯtẽta foramĩe an tri vl' muri.ml'tos ſocios ſecũ ſui generꝫ nocte habitare ꝑmittit.vt calor ꝑui corꝑis ex ſocie‑tate ml'toꝝ caleſcat ⁊ foueat̃.Hec etiã ẽ auis muſica:⁊ ꝑcipue cãtãt tꝑe magni ⁊ ſicci frigo ris in hieme.Infra ca.ciiij.de eadẽ tractet̃.

Capitulum.xxxviij

Coꝛinta. Plini9. Coꝛinta eſt auis ma
C xima in partibus oꝛientis que vere ad quantitatem pulmonis vacce habet mollem: et multum infuſum ſanguine. ⁊ ideo multū bibit plus q̄ȝ alie aues. ¶ Albertus in lib. de na. animaliū. Coꝛinta eſt auis que paucas et paruas habet plumas et pennas.

Capitulum.xxxix.

Cuculus. Ex li. de natu. re. Cuculus eſt auis iproba: q̄ vocē ſuā in cantando non mutat: ſed ſemꝑ eandem replicat. Auis pigerrima eſt: et loco nō ſtabilis. Turturis fere coloꝛē habet. Hyeme plumis ſpoliari dr̄. intratq̄ȝ terre latibulum: vel cōcauitates arboꝝ. illic eſtate cōgerit q̄ hyeme viuit. Oua ſua in nido minoꝝ auicule ponit: ⁊ de ouis illius totidē demit: nedū illa numero ſuꝑflua inuenerit quaſi aliena repudiet. Itaq̄ȝ cuculus ab aliena matre cū pullis eius fot9 ⁊ educat9: dū adhuc in nido inualidus ſedet. quedam tn̄ auiditate naturali ceteris pullis cibos rapit. et hac ſagacitate p̄ ceteris pingueſcit atq̄ȝ nitidioꝛ fit. In cuius elegantiam nutrix cōuerſa gaudet eius foꝛma: miraturq̄ȝ ſeipſam qꝫ talē peperit adeo deſipiens vt magnitudine fetū a pullis minoꝛibꝫ nō diſcernat: ſȝ oēs pullos ſuos in eius ꝯparatiōe damnat: ac vbi eū eduxerit ⁊ ad robur volandi nutritus. ipſo viceuerſa ⁊ in nutricem inſurgit: et conſequēter perimit ¶ Iſid. Cuculi a voce ꝓpria noīati: tēpus habent et ipſi veniendi miluoꝝ ſcapulis ſuſcepti ꝓpter breues ⁊ paruos volatus: ne ꝑ longa aeris ſpacia fatigati deficiant. Hoꝝ ſaliue cicadas gignūt. Oua paſſeris nido reperta comedunt: et ſua obiciūt. poſt hec illa ſuſcepta ⁊ fouent ⁊ nutriūt: ¶ Ariſto. Cuculus ouis ꝓprijs incubat: ſed vnū ouum in nido fulice ponens eiuſdē oua ſugit. Illa vero futuri euentus ignara ouū ſedula nutrix fouet. Sed a cuculo excluſo et poſtmodum adulto nutrix a nonnullis quandoq̄ȝ necari perhibetur. In eſtate volat et laſciuit. In hyeme iacet languens et deplumatus ac buboni ſimilis apparet.

Operationes.

¶ Plin. li. xviij. Mirabile quoddā eſt de cuculo: q̄ quis loco primū audiat alitē illam: ſi pes dexter circumſcribat: ac veſtigiū id effodiat: non gigni pulices vbicunq̄ȝ aſpergatur. A

¶ Idem lib. xxviij. Cuculi fimus in vino decoctus et potus: moꝛſui canis rabioſi confert B

Capitulum.xl

Cubeth. Ariſto. Cubeth ē auis luxurioſa cuius mas ſi inuenerit oua femīe ſue frāgit ea: ne femina ſit ſollicita circa ea Femina vero abſcōdit ea. Que ſiue coeat ſiue nō: olofaciendo vel audiendo ſubito ouat. Itē ſi preſenſerit maſculum venientē occurrit et coeunt. Mas quidē pedetentim ad feminā accedit ſine ſtrepitu. ne alij maſculi ſentiant: et pugnēt cū eo nec coire ꝑmittāt. Itē maſc̄li pugnāt inuicē et victoꝛ cū victo coit: ac verſa vice ſi victoꝛ victus fuerit. Solitarie tn̄ et occulte coeunt. eligente victoꝛe locum adhoc: ⁊ victo ſequēte. Mas aūt et femia in voluptate ſua frequēter deprehendunt et cadunt in manus

venatoꝝ. Cum ꝙ luxurioſa ſit auis iſta: ſinguli tamen mares ſingulas feminas accipiunt. Item aues ponderoſi corporis que non ſunt boni volatus: multã habens ſuperfluitatẽ: multumq; coeunt: et multoꝝ ouoꝝ hmõi ſunt: vt cubeth ⁊ ſtrutio ⁊ gallina. ¶ Actor. Cubeth idem videtur eſſe quid perdix. que eñ hic de illa dicunt̃ eadem pene ⁊ de perdice dicunt̃ inferius. qđ forte latuit tranſlatorem

Capitulum. xlj

Culex. Iſido. Culex ab aculeo dictus ẽ eo ꝙ ſanguinẽ ſugit. habet eñ in ore fiſtulam in modũ ſtimuli quo carnẽ terebrat vt ſanguinẽ bibat ¶ Ariſto. Culex aial corpoꝝ annuloſi: membrũ habet ꝑ qđ cibum ſentit. ⁊ quedã habẽt h̃ membꝝ extra ſicut aculeũ: cuius natura eſt mollis ⁊ vacua. per ipſuz guſtant ⁊ ſentiunt ⁊ cibũ attrahũt. Culices autem ⁊ muſce minime beſtiaꝝ per h̃ membrũ perforant hominis coriũ ⁊ alioꝝ animaliũ. Ex li. de na. reꝝ. Culex acida petit: ⁊ dulcia ſugit: lucem diligit ita ꝙ ad lumẽ aliquando ſe vrit

Operationes.

A ¶ Aui. in. iiij. cañ. Ad effugandũ culices et cimices: fit ſuffumigium cũ ſerraturis ligni pini aut cũ nigella. ſiũr cũ mirto ſicca ⁊ cũ ſulphure ⁊ bdellio ⁊ ſpino fetida ⁊ ſtercore vaccino ⁊ cũ
B foliis cypreſſi. ¶ Ad idẽ aſpergitur domus ex decoctiõe radicis lupinoꝝ aut ex decoctione
C nigelle: aut abſinthij: aut rute. ¶ Palladius. Cõtra culices ⁊ cimices in hortis vel ſatis amurca recens vel ex camenis fuligo ſpargitur: galbano ꝗ3 infuſo: aut ſulphure fugantur.

¶ Ambroſius. Culices non tangũt hoiem: ſi abſinthiũ cũ oleo coquat̃: ⁊ eo ſe perungat D

Capitulum. xlij

Dyomedias. Iſiđ. Dyomedie aues a ſociis dyomedis appellate ſunt: ꝗs fabule ferũt in eaſdẽ volucres fuiſſe cõuerſos forma fulice ſimiles. magnitudine cignorũ. colore candido duris ⁊ grãdibꝫ roſtris. Sunt aũt circa Apuliã in inſula dyomedia inter ſcopulos littoꝝ ⁊ ſaxa volitantes. Solinus Dyomedas aues inſula ꝗ orã in Apulie videt. ⁊ tumulo ac delubro dyomedis inſignis eſt. ſola gignit cui ẽ color cãdidus. ignei oculi: ora dentata. cõgregate volitãt. duceſq; duces ſunt. quaꝝ altera agmẽ ꝑit vt ductu certũ iter dirigat: altera inſequit̃: vt inſtantia tarditatẽ vrgeat. Cũ fetificũ tẽpus adeſt. roſtro ſcrobes cauãt. ⁊ ſurculis inuerſus poſitis ſubter cauata cõtegũt. ⁊ ne operimẽta deſint: ſi forte lignoꝝ caſſia venti auferãt. hãc ſtruem premũt terra quã egeſſerant. ſic nidos moliunt̃. bifori acceſſu aditus ꝗ mittit ad paſtus in hortũ deſtinat̃. ꝗ excipit reuertentes verſus occaſum ẽ. vt luce ⁊ morãtes excitet: ⁊ receptui non denegef. Eadem ſacrã hmõi ſtudio omi die celebrãt. aquas plumas imbuũt: ⁊ alis ĩpendio madefactis roꝛulente ꝯfluũt: ⁊ ſic eedẽ huõre excuſſa purificãt. Tunc pẽnis ſupplaudunt: et inde quaſi pacta religione diſcedũt. Ob h̃ aues factos dyomedis ſocios ferũt.

Capitulum. xliij.

DRaycha. Albert9 in li. de na. aníã. inquit. Draycha auis eſt pedib9 carẽs: vt dicit Ariſt. ⁊ cũ ad terrã ceciderit cubitis alaꝝ ⁊ pectore repit ſicut veſꝑtilio. Debiles habet pedes caude ſue cõiunctos. Hoc nõ apparet niſi poſt pluuiã in principio eſtatis: et tũc pullificat. ⁊ cũ pulli cõualeſcunt: morit̃. pullos relinquens ſue miſerie vice ſucciores.

Capitulum. xliiij.

EGirbus Emeria ⁊ Ercinia. Plini. li. x. Egirbus auis minima cũ aſino pugnat. Aſin9 quippe ſpinetis ſe cauſa ſcalpendi atterens nidos eius diſſipat. quẽ adeo pauet auicula: vt oĩno voce rudentis audita oua eijciat. pulliqꝫ ipſi metu cadant. Itaqꝫ aduolans vlcera eius roſtro excauãt. Porro ãchantis egirbum odit intãtum: vt eoꝝ ſanguinem credant nõ coire. ¶ Jorath. Emerie ſunt aues que de nocte volantes illuminãt aerem propter pennaꝝ ſuaꝝ naturã: que magis in tenebris q̃ȝ in lumine lucent. ſicqꝫ produnt̃ et capiuntur. ¶ Iſido. Ercinie aues dicte ſunt ab hercinio ſaltu germanie vbi naſcuntur: quaꝝ penne adeo per obſcurum emicant. vt quãuis nox denſis tenebris obtenta ſit: ad preſidium itineris dirigendi iacte interluceant. curſuſqꝫ vie pateat iudicio plumarum fulgentium

Capitulum. xlv

FAlco. Ex li. de na. rerũ. Falco eſt auis nobiliſſima: volatu impetuoſiſſima: et in cuſtodia ſui minus cauta. Ideoqꝫ cũ ad predam dirigendus eſt: a dño ſuo tardatur: nec auis ei capienda oſtenditur: niſi prius aliquãtulum elongetur: vt predam cum ipetu moderato ſubſequatur. In ardee captura duo falcones pariter relaxant̃ quorũ vnus ſumma petit. alius iuxta terram inuolat vt videlicet ille volantẽ ardeam in pulſu precipitet. Iſte vero precipitatã accipiat. ¶ Ariſtoteles. Falco renes habet debiles: pectuſqꝫ robuſtum: delicioſis vtitur cibis. vnica verſatione collum girat circulariter pectore exiſtente immoto adeo: vt colli eius duo centũ argi luminibus ratione. Huius viſus cuiuſdam naturalis diſcretionis videantur ex equo reſpondere. prede quoqꝫ que poſt tergũ eſt prouidus inuigilat. ¶ Ex li. de natu. reꝝ. Falconũ gene

ra ſunt duo. Unū nobile qd̄ auem vſu paruo naturaliter capit. aliud ignobile ac vile: quod niſi multo labore et maceratione aſſuefactum hoc facit. Hoc vltimū genus cum ardeam ad terram impulerit: Jamqꝫ imprompta eſt vt eā capiat. Ardea anguillam vel alium piſcē queȝ recentius vorauerat euomit. ⁊ tunc falco libe re eam volare permittens: ac minus fetidum ſibi oblatum preferens ⁊ gaudens ocius ap prehendit. Non ſic aūt falco nobilis: ſed eiec tum munus vilipendens: auem doloſam ſeue rius punit. Habet aūt falco os acutum ac du rum in pectore. quod ei natura prouidens in didit ad impulſionem prede. Scripſerūt aqui la ſymachus ⁊ theodocion epiſtolam Ptholo meo regi Egypti. in qua tractauerunt de aui bus nobilibus ⁊ eaꝝ medicinis. De q̄ hic pau ca de falcone cōmemorare liceat

Operationes.

A ¶ Albertus in libro ſuo de animalibus. Si falco non poteſt fimare: fel galli da ei comede re: vel teſtudines albas decoctas.

B ¶ Si falco nimium laxatur ſuccum iuſquia mi modicum da ei bibere: et intinge in eodem cibum eius.

C ¶ Si os fractum fuerit in crure vel ala. Aloe calidū ſupliga: et dimitte vna die ⁊ vna nocte

D ¶ Item fimum galli in aceto coctū ſuperliga. ¶ Ad idem. Inuolue aloen herbā cū puluere apij in cordibꝰ paruaꝝ auiū: ⁊ da ei comedere De hac materia reperies per Albertum tradi ta in libro ſuo de animalibus

Captulum. xlvj

F Aſianus. Ex li. de na. reꝝ. Faſianus ē gallus ſiluaticus: auis pulchra valde. pennis coruſcis inſtar ignis: ceruleus interdum ac viridis: rubeiſqꝫ pennis interſcri bitur nitor. Aures geminas videtur habere: in capite plumis extantibus: quas ſubrigit qn̄ vult atqꝫ ſubmittit. Criſtis aūt in capite caret. ⁊ ſpiculis in cruribus. his tamē armis fruſtra tus animoſus ⁊ audax eſt. Ariſtoteles. Faſia ni tantū coitus tēpore ſimul habitant. ceteris vero temporibus ſeparatim: nec cito rubrica tas habent barbas vel in pedibus calcaria ſi cut galli domeſtici: ſed tractu temporis. Faſia nus ſic capitur: aliquādo auceps panno in q̄ hec auis depingit̄ coopertus: faſiano ſe oſten dit: qui ſequēs coopertū nec fugientem nec re trocedentem: tandem a ſocio aucupis in inſi dijs latitāte rethi inuoluitur. Hec auis in au ra pluuioſa triſtatur ⁊ tūc in rubetis ac ſyluis latet. Circa veſperā vel auroram de ſilua egre ditur: ⁊ tunc de facili venatur. Roſtrum in ter ra figens abſcondit ſe: ⁊ ſic abſconditum ſe to tum credit. pennas p̄ pinguedine mutat. Ite rumqꝫ ſepe renouat. Carnes habꝫ ſubtiliores ac leuiores ceteris auibus ſiluaticis: exceptis perdicum pullis. ¶ Iſidorus. Faſianus a faſi de inſula dictus eſt: vn̄ primū aſportatus eſt:

Capitulum. xlvij

F Atator. Ex li. de natu. reꝝ. Fatator eſt auis in oriente que fetuū procreandoꝝ naturaliter cupida. Tempus veris an ticipat: quo ſcilicet aues ceteras ſolent initia re conceptus. Unde fit vt oua que tunc facit frigore corrumpantur: ne fetuum habeant ef

fectum:ſed iterum ſequenti tempore calido ponunt: et tunc pullos faciunt: quod eſt contra omnes fere agreſtes aues: que ſemel in anno ouant atq; pullificant.

Capitulum.xlviij.

Fenix. Iſidorus. Fenix eſt auis arabie ſic dicta: eo q̄ colorem feniceum habeat. vel q̄ in toto orbe ſingularis ⁊ vnica. Nam arabes ſingularē et vnicā fenicē vocant. Hec q̄ngentis ⁊ vltra viuens annis du3 ſenuiſſe ſe viderit: collectis aromatū virgulis rogū ſibi inſtruit. ⁊ cōuerſa ad radiū ſolis alarum plauſu voluntariū ſibi incendium nutrit ſicq; iterū de cineribꝫ reſurgit ¶ Ambro. libro quinto. Fenix cū ſine3 vite ſibi adeſſe animaduertit: facit ſibi thecā de thure et myrrha ⁊ ceteris odoribus in quā impleto vite ſue tēpore intrat ⁊ moritur. De cuius humore carnis vermis exurgit: paulatimq; adoleſcit: ac proceſſu ſtatuti tēporis alaꝝ remigia induit: ſicq; in ſuperioris auis ſpeciem ⁊ formā reparat. Doceat ergo nos hec auis exemplo reſurrectionem credere: q̄ ſine exemplo ⁊ ſine rationis preceptione ſibi inſignia reſurrectionis inſtaurat.

¶ Solinus. Apud arabes fenix naſcit̄ auis aquile magnitudine: capite onerato in comā. plumis extantibꝫ: criſtatis faucibꝫ: circa colla fulgore aureo: poſtera parte purpureus. extra caudam in q̄ roſeis pēnis interſcribit̄ nitor ceruleus. Hec etiā eſt mens oīm alioꝝ autorum Etiā idē habet̄ in li. de na. re. licet p̄ alia verba

Capitulum.xlix.

Filomena ⁊ Ficedula. Ex li. d̄ na. re. Filomena d̄r a filos qd̄ eſt amor: ⁊ mene qd̄ eſt dulce3. Hec eñ auis mira modulatione letificat audientē. gaudet ad ortū ſolis Preitq; leticia venientē. verno tñ tp̄e cātat: hiberno nunq̄. In inicio q̄3 veris adeo ſue vocis amenitate delectat̄: ⁊ rariſſime comedat: et h̄ cum ſumma feſtinatiōe. Ita q; certāt inter ſe tā pertinaciter. vt victa ſepe vitā finiat p̄us deficiente ſpū q̄3 cātu. Vñ ⁊ d̄r a filos qd̄ ē amor ⁊ mene qd̄ eſt defectꝰ: q̄ſi amore deficiēs. Miramur igit̄ in tā paruo corpuſculo tā p̄tinace3 ſpm̄. Miramur in illo p̄fectā muſice ſcientiā. Modulatus eñ edit̄ ſonus: ⁊ nūc ꝯtinuo ſpū trahit̄ in longū: nūc variat̄ inflexo: nūc diſtinguit̄ ⁊ ꝯciſo. copulat̄ intorto grauis acutꝰ creber extenſus vibrās. ⁊ aliqñ q̄de3 medius: ſummus ymus. Meditant̄ interi alie minores verſuſq; q̄s mirent̄ addiſcūt. audit atteta diſcipula. Redditq; vicibꝫ cantū: intelligit̄: emendat̄: ⁊ a docente q̄dammō reprehendit̄. Stati aūt vt coire inceperit voc3 amenitatē perdit. Et vt dicit Pli. Alia vox ſit: mutat̄ ⁊ color. Ab exitu nāq; verni tp̄is aucto eſtu in totū alia vox ſit: mutat̄ ⁊ color. linguis eaꝝ tenuitas illa nō eſt q̄ ceter3 auibꝫ. ¶ Actor. Filomena eſt auis parua canora oībus nota: q̄ et luſcinia dicit̄ ¶ Iſid. Ficedule dicte ſunt: eo q̄ ficos magis edant: pandit̄ illo v̄ſiculo veteri. Cū me ficus alat: cū paſcat dulcibꝫ vuis Cur potius nomē nō dedit vna mi et hi. ¶ Pliñ. li. x. Ficedule formā ſimulq; colorem mutant. hoc tñ nomē habēt autūno. poſtea vero melancoriphi vocant̄

Capitulum.l

Fulica. Actor. Fulica eſt auis magnitu dine ⁊ colore cigno ſilis ⁊ grādi roſtro in ſcopulis littoꝝ cōmorat᷑: has latini dyomedias. greci herodios vocāt. ¶ Phiſio. Fulica eſt auis prudentiſſima: cadaueribꝰ nō veſcit᷑: nec oberrat de loco ad locū. ſed in vno loco permanet vſq; in finē ibiq; eſcam ſuā cir/ ca ſe colligit et quieſcit. ¶ Idem. Fulica eſt a uis boni moris nigra: anate ſimilis: niſi qꝛ mi/ nor eſt anate. In ſtagnis delectabiliter cōmo rat᷑: eſca ⁊ pace contenta: vñ patet ſi locū inue niat vbi pacē ⁊ eſcā habeat nō inde recedit ¶ Pli. li. xi. Fulicaꝝ generi dedit natura placa bilem criſtā ꝑ mediū caput a roſtro reſidentē.

Capitulum. li.

Fucus. Bartholo. in li. de ꝓprie. reꝝ in/ quit. Fucus eſt apis maior. dictus aūt eſt fucus eo ꝙ comedit labores alienoſ quaſi fagus a fagin qḋ eſt comedere. depaſcit᷑ eñ qḋ nō laborauit: qꝛ nec mellificat ſed alio/ rū mel mādučat. De q̄ Uirgil᷑. Ignauū fucos pecꝰ a ꝑſepibꝰ arcet. Sūt aūt fuci ſine aculeo: velut imꝑfecti apes. ⁊ ſunt ſeruiciales veraꝝ a pū. ⁊ ideo eis imperāt vere apes ꝓmoſq; expel/ lunt ad opa. tardantes aūt ſine clementia pun gūt ⁊ puniunt: neq; in ope tantū ſed etiā in fe tu adiuuāt apes. certe q̄ maior coꝝ fuerit mul titudo: eo maior examinū ꝓuentus. Cū mella vero ceperint matura eſſe abigūt eas: melleq; ſingulas aggreſſe eas trucidāt atq; fugāt: nec vident᷑ niſi in vere. Imperatoribꝰ apū fuci ex/ trahūt regias manſiōes amplas magnificas ſeperatas coopculo eminētes ⁊ fiunt ſex angu le oīs celle ſinguloꝝ ⁊ q̄uis fuci ſuſtineant tot labores. comedere tñ de melle vix promittunt᷑ niſi quantū capiunt ⁊ furant᷑: vt dicit Plinius

Capitulum. lij.

Gallus. Ex li. de na. re. Gallus eſt auis faucibꝰ ⁊ capite criſtata: ſpiculis aduer ſis in cruribꝰ armata. Habet ⁊ quādo q; ſpicula galline: ſed h̄ errore potius q̄ opere nature: Gallus nocte ꝓfunde cantat validius ⁊ matutino leuius. Cantus eñ cū vē to fert᷑: ⁊ anteq̄ eſtimari poſſit longius audit᷑. ¶ Grego. in moralibꝰ. Gallus diei nūcius: ho ras noctis diſcutit: ⁊ demū vocē exhortatiōis emittit. Cunq; cantus edere parat: prius alas excutit: ac ſeipm feriens vigilantiorem reddit. Ambro. Eſt galli cātus ſuauis in noctibus ⁊

vtilis. quaſi bonus cohabitator: dormientem
excitat. ⁊ ſolicitū admonet. vigilantē ſolat̃: p-
ceſſum noctis ſignās. Idē. Leo timet gallū:
maximeq; albū. ¶ Ariſt. Viſi ſunt aūt galli: q̄
feminas ſuas interficiebāt. Deīn ſoliciti circa
pullos ſuos regebāt illos: ⁊ aſſimilabant̃ femi
nis in nutriendo illos. ita q̄ etiam inuicē nole
bāt coire. Iſido. Gallus aūt a caſtratiōe voca
tus eſt. nā inter aues ceteras huic ſoli teſticu-
li adimunt̃: veteres aūt abſciſos vocabāt gal-
los. ¶ Ex li. de na. re. Gallinaceus gallus teſti
culis viduatus dicit̃ q̄ capo vulgariter appel
lat̃ vt ſuperius dixi. Fert̃ aūt citius īpinguari
q̄ albedine arcet̃. Cū gallinis quidē īpinguat̃.

Operationes.

¶ Ex li. vtē. Galli carnes groſſiores ſūt ad di
gerendū ⁊ minoꝛ hūiditatis q̄ȝ galline vel gal
linacij. Decrepiti m̄ galli carnes teneriores ſtȝ
q̄ȝ iunioris. ¶ Gallinaceus aūt habet carnes
validiores om̄ibꝫ volatilibꝫ. bonū ſanguinem
generāt: ⁊ optimū nutrimentū. ¶ Aui. Galloꝝ
melior eſt ille q̄ nondū cantat. antiqui v̄o ma
li ſunt. Teſticuli aūt galloꝝ multū laudabiles
ſunt velocis digeſtionis. ¶ Ius galloꝝ ꝯfert
dolori ſtomachi ex ventoſitate. ¶ Ius galli ve
teris cū polipodio ⁊ aneto: ꝯfert colice valde.
¶ Docet aūt Gal. in decoctiōe galloꝝ veterū
vt poſtq̄ȝ nutriti ſūt fatigent̃ faciendo eos cur
rere vt cadant ⁊ decollent̃. deīn vētres euacua
ti ac ſale īpleti ſuant̃ ⁊ coquant̃ cū. xx. kyſt aq̄:
donec veniāt ad tres rotillas ⁊ bibat̃. hoc ius
ꝯfert aſmati: ⁊ etiā tremori ac dolori iunctura
rū. Eſculap. Cerebrū galli cū vino bibitū oēs
morſus deſtruit: ⁊ alia multa mirabilia facit

Capitulum. lxiiij

Gallina. Iſidorus. Gallina dicit̃ a gal-
lo: ſicut a leone leene. Huius eīm mem
bra ferunt quidam ſi auro liqueſcenti
miſceantur conſumi. Ex li. de na. re. Gallinis
ſupponenda ſunt oua ſemꝑ impari numero lu
na creſcente a decēȝ vſq; ad quindecim. Oua
incubari intra decem dies edita vtiliſſimū eſt
Nam vetera aut recentiora infecunda ſunt.
ſubijci aūt debent impari numero. Quarto ve
die poſtq̄ ceperint incubari: ſi eoꝝ cacumini-
bus contra lumen in manibus apprehenſis pu
rus ⁊ vniuſmodi color perluceat eſtimātur ſte
rilia. ⁊ pro illis ſupponēda ſunt alia. In aqua
quoq; experimentū eſt. Nam ouum inane flu
ctuat iniectum aqua: ſubſidens vero plenū eſt
¶ Phiſiologus. Gallina ouat in omni tempo
re: preterq̄ in duobus menſibus topicoꝝ. Dū
aūt galline puluerꝭ fomento ⁊ crebra reſperſi
one fungentes vice balnei: ſine coitu delectā
tur. Oua de quibus exituri ſunt maſculi galli
na gerit in parte ventris dextra. Ex quibꝫ aūt
femine in ſiniſtra. Vniuerſaliter ſi galline oua
ſua non incubauerint infirmantur. Et quedā
galline ſemper faciunt gemellos: ſemperq; eſt
vnus maior alius minor. Gallina q̄n cubat in
eſtate citius excludit pullos q̄ȝ in hyeme.

Operationes

¶ Iſidorus. Gallinaꝝ in cibo melior eſt illa q̄ A
nondum parit oua: antiqua vero praua.
¶ Adeps pulloꝝ calidior eſt q̄ȝ gallinaꝝ mag B
narum. ¶ Caro etiam gallinaꝝ clarificat vo C
cem. ¶ Cerebrum gallinaꝝ prohibet fluxum D
ſanguinis narium ⁊ cerebri velaminibus acci
dentem. ¶ Idem. Epar gallinaꝝ pinguium ſi E
cut ⁊ anatum ſanius eſt ceteris galline ſangui
nis vt dicitur. ¶ Idem. Adeps quidem galli F
ſicut ⁊ cerui vehementioris eſt calefactionis.
¶ Adeps aūt galline minus calidus eſt. ⁊ aſpe G
ritati lingue confert. ¶ Eſculapius. Ouū gal H
line valet ad omnem dolorem oculoꝝ. etiam
albumen infuſum oculis ſedat punctiones
¶ Totum ouum combuſtum: ⁊ cum vino vel I
aceto bibitum omnes fluxus ſtringit. ¶ Ouo K
rum quinq; vitella bibita cū tribꝫ vini cyathis
emoptoicis valent. ¶ Adeps gallinaꝝ puſtu L
las oculoꝝ reprimit. ¶ Tybie quoq; cū pedi- M
bus cocte ⁊ cū ſale ⁊ oleo ⁊ aceto colli doloreȝ
ſedant. ¶ Stercus eius flegmones qui naſcū N
tur in naribus impoſitum ſanat.

Capitulum. lxv.

GAllinacius. Alexā. Gallinacius ſi bñ vrtice𝔱 ducet pullos ſuos admodum galline qđ vt đr nō facit ꝓpter cōmodū pulloꝝ ſed ꝓpter cōmodum ꝓpriū: vt ex calore pulloꝝ faciat venenū vrtice euaporare. ¶ Ex li. de na. re. Gallinacius gallus teſticulis vidua tus đr: q̄ capo vulgariter appellat𝔱: vt ſuperius in ca. xxij. dixi. Fert𝔱 aūt citius ipinguari: q̄ libi dine arcet𝔱. cū gallinis q̄dem īpinguat𝔱: ſed neq̄ q̄ȝ impinguādo fecūdat. cū eis paſcitur: ſed nō eas defendit. nō cātat: nec hora diei vel noctis diſcernit. Igit𝔱 ad nihil vtilius eſt niſi ad coq̄ nā. Itē aliq̄n gallus poſt triennū caſtrat𝔱: poſtea quinq̄ȝ vel ſeptē annis viuere ſinitur: ꝛ ſic in eius iecore lapis inuenit𝔱 Electorius: quē vt ibi cōceperit nō poſtea bibit. Unde ꝛ ſi q̄s hūc lapidem in ore ſuo habuerit: ſitim extinguit. De q̄ inferius in tractatu de lapidib9 tractetur.

Capitulum. lv.

GRaculus ꝛ Garrulus. Ex li. de na. reꝝ. Graculus eſt auis nigra ꝑ totū corp9. Eſt enī de genere cornicis: licet corpe minor. libēter in altiſſimis nidificat: ꝛ h̄ in tanta multitudine: vt in vna ſepius arbore ſepteȝ paria graculoꝝ nidos ꝯſtruāt. Optime nāq̄ȝ aues iſte ſibi inuicē cōpatiunt𝔱. Eſt aūt auis clamoſa nimiū maxie a tpe coitus: quē. ſ. coitū tēpus excitat vernū. Amoris grā maſculus feminā cubat. Carnes pulloꝝ eius edibiles ſunt: et maxie ſi excorient𝔱. Hāc auē nōnulli falſo opinant𝔱 eandē eſſe garrulū: ſed multa inter eas eſt differētia. nā graculus eſt vnius coloris: garrulus aūt colore diſtinctus ex diuerſis plumis. Dictus a garriendo. nō enī eā quiſq̄ȝ tranſire pōt ꝯ quē nō garriat. Ceteraꝝ etiā auiū voces vel modulos nō ad delectamēta letitie ſed tm̄ ad garriendū đrimitari. Tanta plumaꝝ varietate diſtinguit𝔱: vt nullus ei ceteraꝝ auiū color deeſſe dicat𝔱. Captus in iuuētute claudit𝔱 vt articulata verba loq̄ doceat𝔱: que etiā vbi didicerit magis garrire geſtit. Et q̄n q̄ȝ dū garrulitate intendēs ſibi nō ꝓſpicit nidus eā inopinate rapit frequēter inſaniare đr: ita q̄ plerūq̄ȝ inter furcatos arboꝝ ramos ſe ſuſpendit.

Operationes.

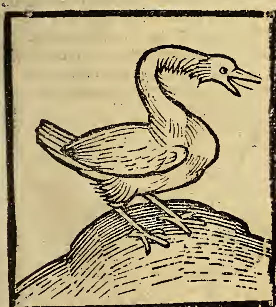
¶ Pli. li. viij. Gracula q̄q̄ȝ ſicut ꝛ alie quedam aues lauri folio annuū faſtidium purgāt.

¶ Idē. li. xiij. Graculi ſero a pabulo recedentes hyemē preſagiūt. ¶ Iſido. Eſt enī loquaciſſimum genus ꝛ vocibus importunum.

Capitulum. lvi

Grippes. Iſid. Grippes vocat̄ eo ꝙ ſit aial pēnatū ⁊ q̄drupes. Hoc genus ferarū in yperboreis naſcit̄ mōtib⁹. Omni corporis pte leones ſunt alis ⁊ facie aq̄lis ſiles: eq̄s vehemēter infeſti. nā ⁊ hoīes viſos decerpūt. Solin⁹. In aſyatbica ſcythia terre ſunt locupletes inhabitabiles tn̄. nā cū auro ⁊ gemmis affluant. Grippes vniuerſa tenēt alites ferociſſimi ⁊ vltra oēm rabiē deſeuientes: q̄rū immanitate obſiſtente: aduenis acceſſus rarus ē Viſos quippe decerpūt velut geniti ad plectēdam auaricie temeritatē. Arimaſpi cū his pugnāt vt lapides q̄ ibi ſunt intercipiāt. Ex q̄b⁹ ſunt ſmaragdus ſicenicus ⁊ criſtallus. Ex li. d̄ n. re. Grippes ē auis q̄drupes: capite ⁊ alis aq̄le ſilis: ſed multo maior. tn̄ in nido ſuo lapidē agathē ponit: nec dubiū q̄n ad aliqd̄ remediū. Hi eq̄s ⁊ hoibus maxie infeſti ſunt: ⁊ homines armatos preliando ſuperāt ⁊ occidunt Grippes dn̄r aurū effodere ⁊ in effoſſi inſpectione gaudere. Alb. li. d̄ na. ai. Grippes in poſteriori pte ⁊ cauda ⁊ poſteriorib⁹ crurib⁹ imitat̄ leonē: habet etiā vngues longos ex q̄b⁹ ciphi fiunt. ¶ Iohānes mōtevilla dicit. Corp⁹ magni grippis maius eſſe octo leonib⁹ de partib⁹ iſtis. nā poſtq̄ȝ bouē equū vel hoīem etiam armatū occiderit leuat ⁊ aſportat pleno volatu Illius vngule ſunt tanq̄ȝ cornua bouis: de q̄bus fiunt ciphi ad bibendū q̄ reputant̄ valde ꝑcioſi. fiunt qȝ de pēnis alarū eius arcus rugidi ⁊ fortes ad iaciendum miſſilia ⁊ ſagittas

Capitulum. lvij.

Gricocenderō ſiue gracocēderō. Alb. in li. d̄ na. ai. Gracocenderō auis eſſe d̄r magna itra oia volatilia min⁹ ex tres coitu. vno eni̅ coitu i eſtate iplet. feīam ad filiarū fecūditatē: ⁊ ſic toto anno nō coit amplius.

Capitulum. lviij.

Girfalco ⁊ Goſturdo. Girfalco venit a ꝑtib⁹ trāſmarinis in cohorte multarū aucarū ſilueſtriū. q̄rū vnā de nocte propter frig⁹ pellens ſub pedib⁹ ſuis. aliam de die capit in cibis. Actor. Girfalco idem d̄r eſſe qd̄ herodius. De q̄ d̄r inferius. ¶ Ex li. de na. re. Goſturdi ſunt aues admodū parue. colorꝫ terrei. criſtā ꝑuā ex plumis habētes in capite: nec aliarū auium more volantes. q̄ vento cogente nūc alta nūc yma petūt. De his fert̄ vulgo ꝙ earū oua in terra poſita a bufone. ex q̄b⁹ cū exierint pulli. tūc p̄mū eos parētes curāt: eiſqȝ cibos ferūt q̄adiuſqȝ volatus tentare poſſint.

Capitulum.lix

GRus: Iſidorus. Grues nomē de propria voce ſumpſerūt. tali enim ſono ſuſurrant. Hę dum pergunt vna ſequitur aliam ordine litterato. ¶ Areſto. Gruibꝰ quoqꝫ natura dedit placabilem criſtam ꝑ medium caput a roſtro reſidentem: Regem habent grues: eiqꝫ ſunt obedientes. Grus dormiens caput ſub alis declinat: ⁊ ſuper vnū pedem ſtat. Habent autem rectorem grues qui ceteris dormientibus ⁊ capita ſub alis reclinantibus excubat eleuato capite. Grues adinuicem pugnant: ita ꝙ in hora pugne accipi poſſent. Ex libro de naturis rerum. Per grues domeſticas alie capiuntur grues. habēt carnes reliquis auibus grauiores. ¶ Iſidorꝰ Grues excelſa petūt: quo facilius videant q̄s petunt terras. Caſtigat aūt voce que cogit agmen. at vbi raucesſit ſuccedit alia. Nocte aūt excubias diuidunt: et ordinem vigiliarum per vices faciunt: tenentes lapillos ſuſpenſis digitis quibus ſomnos arguāt. quod cauendū eſt: clamor indicat. Dicit Ariſtote. ꝙ ad plagam ſeptentrionalem vltra egyptum in hyeme veniunt quibus pigmei homines ſcꝫ cubitales occurrunt: et cum eis pugnant. Pugna gruum adeo fortis eſt ⁊ pertinax vt manu capi poſſunt. Quando nubes pluuioſas proſpiciunt clamant et vociferant: ducem ſuum celeriores captare volatus ſolicitant. Cum autem ſuper terram deſcenderint vt comedant: dux earum caput in altum erigit in cuſtodiaꝫ omnium: cetere vero ſecure depaſcant. Fertur autem ꝙ poſt hyemem volantes a montibus orientis harenas aureas ⁊ auricalcum lapidem tranſglutiunt: ⁊ poſt in partibus trāſmarinis reuomunt. Unde dixerunt qui experti ſunt ꝙ lapis quem grues euomūt: igne mediante trāſit in aurum.

Operationes.

A ¶ Raſi. Caro gruis groſſa eſt que et tarde digeritur ⁊ ſanguinem melancolicum generat

B ¶ Haly. Fel gruis calidum ſubtile. ſi cū aqua ſamſuci naribus inſtilletur: paraliſi prodeſt ⁊ facit titillationem.

C ¶ Item. Occiſa grus vna die in eſtate duobus in hyeme ſeruari debet antequā comedet. vt caro digeſtibilior fiat atqꝫ tenerior.

Capitulum.lx.

GLuta. Iſido. Glutis eſt auis grece ſic noīata: quia longā exerit linguā. Hec inſtante hyeme recedentibus hyrundinibus atqꝫ ciconijs blandiente ſibi ſocietate: auide cum eis iter aggreditur. Sed poſtmodum in volatu labore cōperto penitentia ducitur. ⁊ q̄m in comitatē reuerti piget. ſequitur aues aliquas tanto tū tedio tam paruiſqꝫ diebus: vt eam incōpleto itinere hyems anticipet Econtra vero citramus aſye feſtinantior perſeuerat. et alias aues ſocias preit: reddit qꝫ ſolicitas: ⁊ excitat de nocte ſomnolentas.

¶ Ariſto. Auis galator. i. magne lingue: linguam habet prominentem valde. ⁊ hec adiūgitur in redeundo cum gruibꝰ ⁊ alijs auibꝰ

Capitulum.lxi

Harpia. Actor. harpie dicunt̄ q̄dã aues maxime q̄ nunq̄ꝫ ſaciant̄ mãducando. Digitos ad predã exacuũt curuis timẽdos vnguib⁹ ſup menſas aduolant. ⁊ qđ ꝯtingũt auferunt qđ relinquũt pollunt Ex libro de na. rex. Harpia eſt auis in ſolitudine iuxta mare ponticũ: fame rabida: fer⁊ ſemp inſatiabilis. vngues hꝫ aduncos ⁊ ad rapiendũ ⁊ diſſerpendũ ſemp paratos. faciem tamẽ habet hoïs: ſed in ſe nihil humane virtutis. nã ſupra modum humanũ ferocitate graſſatur. Primũ hoïem quẽ in deſerto viderit: occidere fertur etiã inde cũ fortuitu aq̄s inuenerit facieqꝫ ſuã in eis ꝯtẽplata fuerit: mox ſui ſimilem hominẽ occidiſſe ſe perſpiciens: īmodice triſtat̄. ⁊ ħ aliq̄s vſqꝫ ad mortẽ. Plangitqꝫ occiſum omni tpe vite ſue. Hec auis licet careat ratiõe: aliq̄n tñ domeſtica ⁊ docta loquit̄ hũana voce. Uirgilius in. iij. eneidum de harpis loquit̄. Extruimuſqꝫ thoros dapibuſqꝫ epulamur opimis. At ſubito horrifico lapſu de montib⁹ adſunt Harpie. ⁊ magnis quatiũt clangoribus alas Diripiuntqꝫ dapes cõtactuqꝫ omnia fedant. In mundo predam pedib⁹ circũuolant vncis

Capitulum.lxij.

Hyrundo. Ex li. de na. re. Hyrũdo eſt auis leuiſſima: roſtro paruo: cauda etiã furcata forma grata: nigredine decentiſſima in ventre candida: ſub gutture ruffa: modicam habet carnem ⁊ nigrã: plumas multas: ⁊ alas magnas. ideoqꝫ circum habet volatũ: diem prenunciando nunciat: dormientes excitat: ⁊ ad laudem creatorꝫ inuitat. Apricos montium receſſus hyeme petit: ibiqꝫ nuda et implumis reperitur. Aduentus ſui tpa cuſtodit: ⁊ aduentu ſuo veris initium prodit. Quedam in iecore lapidem celidoniũ portant. Harum pulli in hoc cognoſcũtur: ſi pro ſigno pacis ore ad os in nido conuerſi ſedent. Nam ceteri qui non habent lapidem auerſis poſterioribus ſedent. ¶ Ambro. Hyrundinẽ accipiamus materne ſedulitatis in filios grande documentum. Hyrundo minuſculo corpore: ſed egregio pre ſublimis effectu. in nido conſtituendo tam ſapiens eſt. vt hoïm domicilijs paruulos ſuos cõmendet: vbi nullus eos incurſet ore feſtucas legit: ⁊ luto illinit vt conglutinari poſſit. ſed qui lutum pedib⁹ deferre nequit. aqua pennas infundit: vt eis puluis hereat. et limus fiat quo feſtucas ſibi colligat: ⁊ herere faciat. ¶ Phiſiologus. Hyrundines ouant bis in anno. ſed oua prima quandoqꝫ propter hyemem corrũpuntur. poſteriora vero complent̄: et faciunt pullos. Hyrundines ⁊ paſſeres pullos incõpletos faciunt ⁊ pullificãt pullos multos. propter hoc ſi extrahatur oculus hyrundinis pulli dum paruus eſt: iterum creſcit. Ex libro de naturis rex. Hyrundinis femina libidinis imagine concipit: aut puluere Celidoniam. vt dicit Plinius: herbam ſcꝫ viſui ſaluberrimã monſtrauerunt hyrundines vexatis oculorum pullis illa medentes. Hyrundinum quedam nidificant in domibus. quedam in feneſtris vitreis: quedã in abruptis montium. Et he qualitate ⁊ quantitate differũt. Pullus hyrundinis auide clamat ⁊ ieiunus ⁊ de nocte. Si pullo hyrundinis extrahantur oculi alios natura reſtaurante recuperat. In eius ventre lapis inuenitur multis deſeruiens vtilitatibus vnus ſcꝫ ruffus ⁊ alius albus.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Hyrũdinis pullum pmo defectu prime lune aperiens inuenies in eo lapides duos. vnũ beneficum. ⁊ alterũ maleficum A
¶ Sed cũ aperis eum caue ne terram tangat. Hic in pelle vituli vel cerui poſitus in collo vel brachio ſiniſtro patientis ligatus: epilentiam curat: ſi hoc aſſidue fiat. B
¶ Maiores aũt hyrũdines ſi combuſte fuerint Puluis earꝫ melle mixtus ⁊ inunctus caligines oculorꝫ detergit. Hec etiã ſquinãticos pdeſt. Et vue faucium qꝫ tumorem compeſcit. C

D ¶ Eſculapius. Hyrūdinis combuſtio vel pul
uis pulloꝝ eius combuſtoꝝ morbos faucium
curat. Cor eius ſi bibatur idem operatur.
E ¶ Auicenna. Hyrundinis cinis et maxime a/
F duſti acuit viſum. ¶ Et dicitur ꝙ eius cere
brum cum melle confert principio aque.
G ¶ Idem. Hyrundinū ſtercus valet albugini.
et hoc ipſum eſſe mirabile ſum expertus
H ¶ Plinius libro .x. Fimus hyrundinis decoc/
tus et potatus: confert morſui canis rabioſi.

Capitulum .lxiij.

Herodios. Iſidorus. Herodios greci
vocant. quos latini diomedes. Gloſa
ſuper pſalmū. ciij. Herodius eſt auis
rapaciſſima omniū volatilium maior: q̄ ꝛ aqui
lam vincit. Gloſa ſuper Deutero. Herodius
vulgo girfalco dicitur: et rapit aquilam: Ex li
bro de naturis reꝝ. Herodius qui ꝛ Girfalco
vt gloſa ſuꝑ Leuiticum dicit in loco vbi aues
immunde prohibentur ſiue girfalcus. vt dicit
liber rerum appellatur. Eſt auis inter omnes
nobiliſſima: colore ceruleorum. maxime tamē
parte corporis ad albedinem declinans: p̄ter
ꝗ in pectore et alis. vbi celeſtem colorem eui/
dentius imitatur. adeo fortis eſt: vt aquilaꝫ ca
piat. adeo quoqꝫ animoſus: vt cum poſt quin
qꝫ grues vel alias quaſqꝫ aues in aere volātes
fuerit dimiſſus ab eaꝝ perſecutione non deſi
ſtit: donec omnes ad terram ſucceſſiue deijci/
at. Eſt aūt canis ad hoc educatus ꝛ doctus: ꝙ
herodio deſuper volante ipſas aues deiectas
capiat et occidat. Herodius cū videt predam:
excutiens ſe animat ꝛ diſcernit: an ad capien/
dam apta ſit. Carnes crudas et ſeruatas non
comedit: ſed recentes. Herodius parui corpo
ris eſt reſpectu alarum ſuarum

Capitulum .lxiiij

Ibis. Ex libro de natur
reꝝ. Ibis eſt auis ſuꝑ ni
lum requieſcens. aquam
tn̄ nunq̄ ingrediens: ſed
eiecta cadauera ꝯmedēſ
que cum cibis nimis cō
ſtipata fuerit. roſtro de
nature ſecretis indigeſti
biles cibos detrahit. Mentiuntur plane qui
dicuntur ibites eſſe ciconias: niſi forte dicant
genus eſſe ciconiarum in orbe noſtro ignotū
Nam ibites (dicit Plinius) habere roſtrum
aduncum: quod itaqꝫ de ciconijs noſtris fal
ſum eſt: que roſtrum habent longuꝫ directum
in ſummitate acutum. Hec auis ore parit. ꝛ ei9
oua ſi quis comederit: morietur. Gloſa ſuper
Eſaiam. Ibis eſt auis aquatica: ſerpentibꝫ ini
mica. huiuſmodi aues Ioſephus a Moyſe
dilatas in bellum contra ethyopes narrat: qꝛ
ſerpentes habundant in terra illa per quā adi
tus erat. Plinius libro decimo. Inuocant ibi
tes ſuas egyptij contra ſerpentium aduentū.
¶ Phiſiologus. Ibis ſemper de nocte ꝛ die
iuxta littora ambulat: querens cadauer aliqđ
quod ab aqua iam putridum eiectum ſit. refu/
giens altiores et puriores vndas: vbi mundi
piſces habitant: quia natare neſcit: nec dat o
peram vt addiſcat. cum cadaueribꝫ delectatur

Capitulum .lxv

IBos. Alb. in li. de natu. aniāliū inquit. Ibos auē eſſe orientalium partiū: fortē et odioſam equis exiſtere. habet eñ hinnitū ſicut equus: ſed vox eius eſt horribilis et terribilis ad audiendum. et illa volando eijcit equos a paſcuis: eo ꝙ herbis paſcitur ſicut equus. Inuidie aūt ⁊ auaricie cauſa equos eadem auis extollit de paſcuis cū pratis ſedet.

Capitulum. lxvj.

ISpida. Albert⁹. in libro vt ſupra. Iſpida auis eſt pulchra que germanice yſuogel vocatur: colorē habet mediū inter viridem ⁊ ceruleum. cui cū radius ſolis incipit ſaphirni coloris eſſe videtur in pectore colorem habet bonum ardentium: circa aquas volat ⁊ piſciculis inſidiatur et vermiculis.

Operationes

¶ De hac dicunt ꝙ pellis eius detracta et parieti infixa mutat pennas annis ſingulis: ſed prob aui in quibuſdam verum non eſſe. A

¶ Dicūt etiā auguria ſectantes ꝙ hec auis cō ſeruata in theſauris: theſaurus auget ⁊ abolet paupertatē. Infra in capit. de ybos ⁊ ydros et yſida piane. ⁊c. plenius dicetur. B

Capitulum. lxvij

RIches ⁊ Roky. Ex lib. de nat. rex. Riches eſt auis q̄ vocib⁹ diuerſis vociferat ⁊ q̄libet fere die vocē ſuā mutat ſup arbores nidificat: ⁊ glandib⁹ quādo mature ſunt cibum congregāt ſufficientē ſibi. Educati ꝟo pulli eius ⁊ ad volanū roborati cibāt parētes ſuos in ſenectute faciuntq̧ eos manere in nidis abſq̧ vllo labore.

¶ Eodē li. Rokis ē auis in cuius morte vociferantur aues vociferatione doloroſa ⁊ ſuaui. Oēs q̧ꝫ aues vncoꝝ vnguiū cū viderint pullos ſuos volare poſſe: illos ꝑcutiunt ⁊ a nidis eijciunt: nec poſtq̄ꝫ fuerint: de illis ſolliciti ſūt. preter Rokis que longo tpe de pullis ſuis cogitat: ⁊ cū eis volantib⁹ volat: eiſq̧ ad comedendum dat. Actor idem alibi de cornice dicit. vnde hanc auem eſtimo cornicem eſſe

Capitulum. lxviij

yniꝰ:karbolꝰ.Alb.in li.ð na.aĩ.kyniꝰ
K auis ē p̄da viuēs:bone pullificatiōis⁊
diligēter pullos nutriens:nō ſolū ſuos
ſed etia⁊ nutrit pullos aquile ſubiectos tedio
¶Eodē lib.Karbolus auis ē pigra:q̄ nec oua
ſua fouet nec pullos nutrit.oua ſua latenter ī
palumbi nido reponit:⁊ a palumbis fouent̄:⁊
nutriunt̄ pulli eiꝰ ouis palūbi prius ꝯfractis.

Capitulum.lxix.

LAgus ⁊ Lucidius.Jorath.Lagꝰ eſt
auis aq̄tica mergo vtcū𝔮 moribꝯ con
traria.Nā ſicut mergꝰ tēpeſtatē marꝫ
fugit.ſic lagꝰ in tēpeſtate letat̄ et ludit.
Eliciꝰ ſup̄ Leuiticū.Lagꝰ eſt anial in terra⁊
in aq̄ habitans:volat eñi ⁊ natat:Actor.Hec
ē auis(vt fert̄)que vulgo vocat̄ raſle.¶Ex li.
de na.re.Luſcidij dicti ſunt quaſi lucē dātes
ha⁊ eñi auiū penne p̄ obſcurū in nocte lucent
Vn̄ qui eas habēt qn̄ volant p̄iactis luciferis
pennis:harū gratia vias dirigunt.In herciꝰ
nio germanie ſaltu hec auis habitat

Capitulum.lxx

LAgepꝰ auis eſt:vt dicit Alb.in li.ð na.
aĩ.ſ⁊ ſuū modū natura leporinos hn̄s
pedes ⁊ vellus hn̄s plumis ⁊ male vo
lat.⁊ iō in ſpecubꝯ ſub terra viuit ⁊ qn̄ p̄ p̄da a
liqn̄ p̄ſilit:ſtati capta p̄da ad antrū redit ⁊ co
medit.hec auis nō domeſticat̄ ⁊ capta morit̄ ⁊
citiſſime putreſcit p̄pter ſue ꝯplexiōis maliciā.

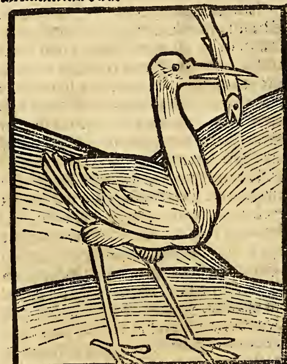
Capitulum.lxxi

Linachos. Ex li. de na. re. Linachos ē auis acuti viſus valde q̄ ⁊ pullos ſuos anteq̄ȝ habeāt alas cōpletas percutit ad ſolem aſpicere cogit. ⁊ ſi cuius oculus lacrimetur: ipſum interficit: alios vero nutrit. Hec etiā marinis auibꝫ cibaſ: eoſq̄ȝ quādoq̄ȝ deſuper in aere leuata natantes cōtemplatur. quaȝ ille videntes ſe ſubmergūt. At illa ꝓpe aquas deſcendit: eas vſq̄ȝ ad ſuffocationem in ſubmerſione manere cogit: et tunc plumis ad ſuperficiem aque deductas rapit.

Capitulum.lxxii

Luſcinia. Actor. ipſe eſt filomena: vt in papia legiſ. Iſido. Luſcinia dicit quaſi lucīnia. que cantu ſuo ſolet ſignare dici ſurgentis exortū: eadem ⁊ accedula a cicerone vocatur. Ambroſius. Luſcinia peruigil cuſtos cū oua quodā ſinu corporis ⁊ gremio fouet inſomnē longe noctis laborem cantilene ſuauitate ſolatur quo poſſit non minus dulcibus modulis (vt mihi videtur) q̄ȝ fotu corporis oua animare que fouet. ¶ Plinius libro. x. Luſcinijs diebus ac noctibus cōtinuis quindecim garrulis ſine intermiſſu cantus eſt. Denſante ſe frondium germine digna miraſ auis. Primum tanta vox in tam paruo corpuſculo tanquā pertinax ſpiritus. Deinde in vna muſice perfecta ſcientia modulatus editur ſonus et nūc continuo ſpiritus trahitur in longum. nunc variatur inflexo: nunc diſtinguitur conſciſo copulatur in tortu: Ita q̄ȝ ceſarȝ iuuenes habebāt luſcinias greco ⁊ latino ſermone docites. Preterea meditātes in diem aſſidue noua loquentes. Poſtremo hyeme ipſa non cernitur. linguis earum tenuitas illa prima non eſt que ceteris auibus. Pariunt in vere primo plurimum ſua oua.

Capitulum.lxxiii.

Magnales. Alb. in li. de na. ai. Magnales aues ſunt orientȝ valde magne pedibus magnis ⁊ roſtro hoībus nō nocentes. Piſcibꝫ in fluminibꝫ ⁊ in alijs ſtagnis īſidiāſ ⁊ illos ꝯmedūt

Capitulum.lxxiiii

Merula. Iſi. merula ātiq̄tus medula vocabaꝛ eo ꝙ moduleꝛ. alij merulam aiunt vocitatam: qꝛ ſola volant quaſi mera volans Hec cū in oīb' locis nigra ſit: in Achaia tamen candida eſt. Plini'. li. viij. Merula folio lauri faſtidium annuum purgat. Idem in lib. x. Abeunt ⁊ merule in vicina. ſed plumā nō amittunt: nec occultātur niſi ſpe cibi quo hiberñū pabulum petūt. Merula ex nigra ruffeſcit eſtate canit. hyeme balbutit. circa ſolliciū mutat roſtrū. anniculis in ebur transfiguraꝛ dūtaxat maribꝰ. Ex li. de na. re. Merula dicebaꝛ olim medula: qꝛ mirabiles vocis modulos reddit. maxime cū vernū tēpus imminere proſpexerit. Nam hyeme tacet: aut tm̄ balbutit. Olim merula fuit ſpectandū in clero miraculum q̄ arte humana edocta nouē notulas in ordinē ſm̄ muſicā cātabat: ita pfecte vt nullus muſicoꝝ eā aliq̄tenus imitari poſſet parilitate cōcordantie. Hec auis croceum quātulumcꝫ colorē habet in pectore: reliquū vero corpoꝛ occupat nigredo. Merula domeſtica cōtra naturā carnes comedit: ⁊ hec dulcius canit: libēter ſe balneat ⁊ plumas roſtro purgat. Cūcꝫ nigra ſit et turpis: in delectationē mouet ſeipſam propter amenitatē vocis merula plumas non exuit. ſicut cetere aues: ſed roſtrū ſuum ſingulis annis mutat in candorē. et in hyeme vix poteſt volare propter pinguedinem.

Operationes.

A ¶ Haly. Merularum fimus qui riſum comedunt ſi tritus ſit et cum aceto diſtemperatus: morphee cꝫ nigre ſuperponatur: eam extirpat ſic quocꝫ lentiginem elimat.

Capitulum. lxxv.

Mergus. Ex li. de na. re. Mergus flumia ſtagna q̄ innatat: et piſces perſequitur. ſic dictus: eo ꝙ in aquis ſe mergat. diutius tamen ſub aquis morari non valet. quoniam in aere ſpiritum recuperat. quando percuti debꝫ in aqua mergitur. Serenus ſulpicius tradit ꝙ quedam earum ſpecies eſt quam a re cornutam vocant: eo ꝙ rubeas plumas in capite inſtar cornuū habet. Contra omne genus auiū pedes habent in cauda: itavt cū in terra ſtant ſicut homo geſtu pectoris eriguntur. Has aues beatus Martinus diuina virtute coegit: aquam contra naturam ſuam deſerere: et arida loca deſerta q̄ petere. Harꝫ pulli ſtatim vt oua exeunt tanto vigore pollent. vt ſi matrē eos perdere cōtigerit virtute ꝓpria viuant. Et vt dicit experimentator: in hyeme pinguiores ſunt propter paucitatem motus. Omne enim animal ſereno aere gaudet: et in eo plus vagatur. Plinius li. xviij. mergi ſicut cetere aues aquatice pennas roſtro purgantes: aut maria aut ſtagna fugientes preſagiunt ventum

Capitulum. lxxvj.

Merillus et meropes Iſidorus. Merillus auis eſt non multo maior merula. colore quocꝫ prope ſimilis: ſed roſtro pedibuſq̄ vnguibuſcꝫ diſſimilis. prede cupidus ē. Sed qꝛ paruus et parui roboris: parua ꝑ auium eſt ꝑſecutor. Niſi ſicut accipitres et herodij ſocialiter volant. In huiq̄ q̄tuor et illis poſſunt vt cignū hoc modo rapiant. Primus ex eis cig.

ni caput inuadit. Scđs a tertius ex vtroq̧ la tere binas alas: Quartus vero collum ⁊ pec tus. Et ſic cignus auis grauida: angustiis cir cumſepta monere ſe non valens ab aucupe ꝑ uenta capitur ⁊ occiditur. ¶ Idez. Meropes eſt auis habēs in dorſo colorem ciameum: pe ctore ſubrutilum: in ventre pallidum. Hec na turali colore abundans: antra ſeptem pedibꝰ altitudinis in terra fodit: ibiq̧ nidificat: ac fe tus facit. ⁊ eos vſq̧ ad robur debitum illic ab ſconditos paſcit. ⁊ nutrit. ¶ Iorach. Mero pes ſolliciti ſunt de pullis ſuis. et quando iam ſeneſcunt et volare nequeunt: pulli fouent eos: et alunt quouſq̧ viuunt.

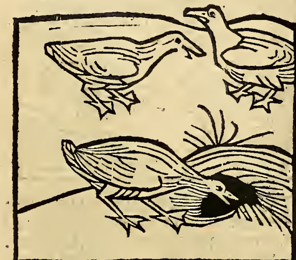

Capitulum. lxxvii

Melancoriſus ⁊ Morfex. Alber. in li. de na. aīaliū. Melancoriſus ſic dictus. qꝛ mortificat. auis eſt (vt dicit Plinius) quanti tate parua fecunditate magna. Nam vltra vi ginti oua fouet: ⁊ omnes inducit filios. ⁊ ita di ligenter paſcit ꝙ in nidis pinguiſſimi ſunt. et cū a nido volant per turbas matrē ſequuntur nec ipſa deſerit eos: donec per ſeipſos ſibi ad procurationē ſufficiant. ¶ In libro vt ſupra. Morfex auis eſt aquatica et magna. Roſtrū habet ſerratile ⁊ forte: ⁊ vngues fortes. ⁊ mer gitur ſub aqua ⁊ capit piſces magnos: ⁊ preci pue anguillas ⁊ gregatim nidificat in arbori bus iuxta aquā: ⁊ paſcit pullos piſcibꝰ: ⁊ ſunt voraces. ⁊ dr̄ de eis qñ auolare debent a nido ſi ſentiunt ſe nimis grauati cibis de nouo ſum ptis euomūt eos vt leues fugiēdo volare poſ ſint. ⁊ q̄ non euomūt aliqñ pereunt. Stercus huius auis ſiccat arbores in q̄ꝝ ramis cadit.

Hec auis ſaturata expādit alas ad ſolem inſi dens palis ⁊ arboribꝰ vt ſiccenꝭ. et qñ incipit volare vix eleuaꝭ ⁊ caudam diu in aquā ducit Unde et a quibuſdam humuſculus vocatur:

Capitulum. lxxviii.

Mennonides Meauce et Meruſtiones. Alber. in li. de na. aīaliū. Mennonides aues a loco ab egyptiis ſic vocatas. De egyp to enī volant ad nilum ad ſepulchrū Menno nis philoſophi ſemper in quinto anno. et cū biduo ibi circūuolauerūt: tertio die pugnam ineunt ⁊ ſe roſtris et vnguibus lacerant: ⁊ tūc reuertentur in egyptum. ¶ In libro vt ſupra. Meauce aues ſunt a mutatione vocis ſue ſic dicte. ſunt aūt antibus maiores. et ſunt breui colli et breuibꝰ pedibꝰ. coloris cinericei: oculis glaucis. roſtro ex parte croceo et ex parte ru beo: ſemꝑ clamans meauca. cadaueribꝰ cupi diſſima: ⁊ ꝑcipue hoīm. vnde et gaudet in tem peſtate. Inſidiatur tñ etiā paruis animalibus ab iſtis auibꝰ. Etiā multe alie aues apud ma rinos meauce vocātur. ¶ In eodē libro. Me ruſtiones aues ſunt parue rapaces tñ: et ali q̄d hñt de falconū natura: et ſocialiter volant ad predaz. Et aliqñ quatuor docenꝭ ꝙ ſpe au xilii hoīs cignū ꝓſternūt: et tunc vnus capitꝭ duo aūt alis inſidentes ⁊ q̄rtus pectus oppug nans cignū opprimendo deiiciunt: vt ab aucu pe capiaꝭ. qñ aūt ſilueſtres ſunt paruaꝝ auiū: ſunt inſecutrices. Sunt aūt in figura et colo re fere ſicut merule: excepto ꝙ pedes vngues ⁊ roſtrū habent aduncos ad capiendum.

Capitulum. lxxix.

Miluus. Iſido. Miluus dr̃ quaſi mollis auis: ſcʒ virib᷒ volatu: rapaciſſimus tñ ẽ et ſemꝑ domeſticis aui᷒ inſidiaẜ. Ex li. de na. reꝝ: Miluus vngues pedes ⁊ roſtrũ aduncũ habet inſtar accipitrꝭ: ſed alas curuas ⁊ nõ rectas: in q̃ eſt eis diſſimilis. Audax ẽ in paruis: timidus in magnis. fugaẜ a niſo: q̄ʒuis in triplo ſit maioꝛ illo. circa macellas ⁊ cadauera excubat. Iecur eius medicinale Plinius laudat ¶ Gloſa ſuꝑ Hieremiã. Aues ſua tẽpoꝛa nouerunt: quãdo ſcʒ ad calida loca feſtinãtes rigorẽ hyemis debeãt declinare a principio veris ad regiones ſolitas redire. Unde ſcriptum eſt: Miluus nõ apparet niſi in eſtate: ſicut nec turtur ⁊ hyrũdo. In hyeme nãq̃ꝫ manent in nido vel latent in cauernis arboꝝ: vel ad alia loca calidioꝛa ſe transferũt. Ioꝛath. Miluus cubitus cũ a nido egrediẜ in cõplemento alaꝝ ſuarũ aues magnas venaẜ. Cum q̃ꝫ foꝛtioꝛ ſit magis debiles capit. in cõplemento aũt viriũ ſuarũ muſcas ⁊ culices ac lumbꝛicos terreſtres venatur: ⁊ tũc fame moriẜ. Ex Auiano. Miluus inſidiatur aui᷒ domeſticis: maximeq̃ꝫ pullis: et quos incautos viderit ſtatim rapit. Circa coquinas etiã ⁊ macella volitat: vt ſi quis carnis crude pꝛoiĩciaẜ foꝛas velocius rapiat.

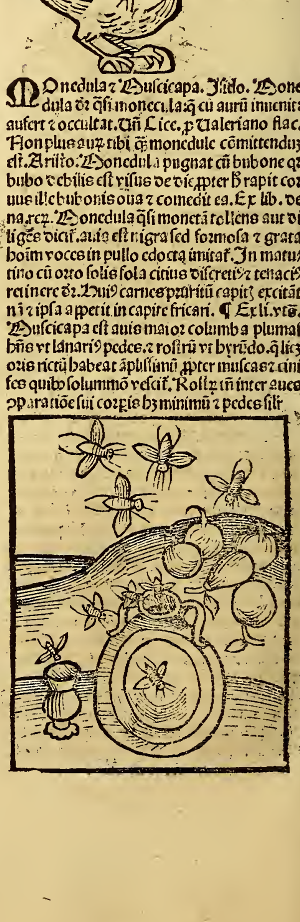
Operationes.

A ¶ Plini⁹ li. xxix. Milui iecur ad inunctiones
B oculoꝝ vitioꝝ laudaẜ. ¶ Idem in li. xxx. Ex nido q̃ʒ milui ſurculus vitis alligatus ceruicis:
C neruis ⁊ opiſtotano auxiliari dicitẜ. ¶ Comicialibus etiã iecur milui deuoꝛatũ medetur.

Capitulum. lxxx

Monedula ⁊ Muſcicapa. Iſido. Monedula dr̃ q̄ſi monetula: q̄ cũ aurũ inuenit: aufert ⁊ occultat. Uñ Cice. ꝓ Ualeriano flac. Non plus auꝝ tibi q̃ȝ monedule cõmittendũ eſt. Ariſto. Monedula pugnat cũ bubone qꝛ bubo debilis eſt viſus de die: ꝓpter hꝫ rapit coꝛuus illic bubonis oua ⁊ comedit ea. Ex lib. de na. reꝝ. Monedula q̄ſi monetã tollens aut diligẽs dicitẜ. auis eſt nigra ſed foꝛmoſa ⁊ grata hoĩm voces in pullo edocta imitaẜ. In matutino cũ oꝛto ſolis ſola citius diſcreti⁹ ⁊ tenaci⁹ retinere dr̃. Hui⁹ carnes pꝛuritũ capitꝭ excitãt: n̄ ĩ ⁊ ipſa appetit in capite fricari. ¶ Ex li. ꝛeꝝ. Muſcicapa eſt auis maioꝛ columba plumas hñs vt lanari⁹ pedes. ⁊ roſtrũ vt hyrũdo. q̄ licʒ oꝛis rictũ habeat ãpliſſimũ ꝓpter muſcas ⁊ cinifes quib᷒ ſolummõ veſciẜ. Roſtꝝ tñ inter aues cõparatiõe ſui coꝛꝑis hʒ minimũ ⁊ pedes ſilr

Capitulum.lxxxi.

Muſca. Actoꝛ. Muſce (vt fertur) ex immũdicia naſcuntur: immundus adhererent ⁊ loca immunda frequentant. Inquiete ſunt ⁊ impoꝛtune ⁊ infeſte pungitiue ac tumultuoſe. ¶ Iſidoꝛus. Muſca ex greco venit ſicut mus. He ſicut apes necate in aqua aliquotiẽs poſt vnius hoꝛe ſpacium reuiuiſcunt. ¶ Ariſtoteles. Animalia duas alas habentia: tantum pungunt aculeo: qui eſt interioꝛi ſui capitis vt muſce ⁊ muſtiliones. Cunqꝫ quodlibet annuloſum habeat membꝛum per quod ſentit cibum. Muſce ac muſtiliões hoc membꝛo pungunt: ⁊ ſanguinem extrahunt. Muſca ſicut ⁊ apis non facit ſtrepitum ac ſibilum niſi volando: ſcilicet alas per aerem inter ipſas: et coꝛpus cadentem extendendo ⁊ contrahendo Muſca ⁊ formica non ſunt nidificantes. In hyeme coeunt: ſi aer conueniens fuerit: ⁊ ventus meridionalis flauerit. Non autem ſeparãtur in coitu: niſi grauiter quedam anuloſa: q̃a coitus in eis multum durat vt patet in muſcis ⁊ araneis. Muſca habet aculeum ſicut apis extra. eius natura eſt mollis ⁊ vacua. per ipſuꝫ guſtat ⁊ ſentit: ac cibum attrahit. Habet itaqꝫ dentes muſcarum genus ⁊ apum: qui cuꝫ ſunt ſimiles dentibus alioꝛum. ¶ Ex libꝛo de naturis rerum. Muſca proteruolat ⁊ circumuolando ſtrepitum facit ex aere circumagitato. Inter alias roſtrum habet quaſi cannam concauam pedibus poſterioꝛibus alas acuit: anterioꝛibus aũt roſtrum ⁊ caput lucem diligit: nec in tenebꝛis ambulare nouit. Ad caloꝛem ſe libentius confert.

Operationes

A ¶ Auicenna in quarto canone. Muſcas interficit arſenicum: quando de illo ponitur aliquod in lacte ⁊ ſugunt muſce. Interficit etiam eas fumus eius et fumus thuris: atqꝫ decoctio ebuli nigri.

B ¶ Haly in libꝛo vbi ſupꝛa. Muſce pꝛoſunt oculoꝛum doloꝛibus ⁊ ſui palpebꝛarum.

C ¶ Que ſi comburantur: ⁊ cum melle ſuper alopicie loca ponantur: capillos pꝛoducunt.

D ¶ Plinius libꝛo viceſimo quarto. Muſce quidem necantur: ſi locus folioꝛum ſambuci decoctione ſpergatur.

Capitulum.lxxxii.

Nicedula. Iſid. Nicedula eſt genus coꝛui q̃ pugnat cũ bubone. Coꝛuus eñ oua bubonis rapit: q꞉ parũ videt in meridie ⁊ ea comedit oua coꝛui ſilr̃ ꝺ nocte. Actoꝛ. Idẽ dictũ eſt ſupꝰ ſcꝫ de monedula. vnde videtur idem eſſe: ſed foꝛte diuerſitas illa nominis peruenit ex vitio ſcriptoꝛis.

Capitulum.lxxxiii

Niſus eſt auis: vt habet in libꝛo de naturi. rex: nobilis foꝛma ⁊ roboꝛe minoꝛ qꝫ herodius. ſed vnus eſt coloꝛ pluma

rũ ambobꝰ. ⁊ tamẽ ſocialiter volare recuſant. Nam inuidia fertur et faſtu. ⁊ cũ impetit ſolus ambit honore victorie potiri. hoc quidem eſtimari poteſt. et forte merito: ſed reuera magis credibile eſt cũ ſolum prede inhiare: nedum in volatu ſocium habuerit: paſtu quoqꝫ ſodalem accipiat. Non enim dubia fides eſt niſum parem ſui generis dedignari. ⁊ velut alieni generis auem perſequi. ⁊ hoc cõtra omniũ auiũ genus. Nam vt dicit Ariſto. omnis auis in volatu predam capiens parcit ſui generis auibꝰ: Solus ergo niſus expers eſt generoſitatꝫ huius: ⁊ hoc cum ipſo homĩe qui inter animalia terreſtria animali ſui generis inſidiari non ceſſat. ¶ Alexander. Niſus ac triciolus locum eligunt in q̄ aues captas deplumant ſingulis diebus: multa qꝫ diligentia mundant q̄ꝫdiu cõpares aues incubant: quibꝰ ⁊ eas miniſtrant.
¶ Actor. Eſt autẽ niſus aucupantiũ volucrũ minima: ſed p ſexu a natura ſua ad aucupãdũ prõptiſſima: falconũ generibꝰ adiungitur.

Capitulum. lxxxiiij.

Ncticorax vel Noctua. Ex li. de na. rez. Nocticorax dr noctis coruus. lucifuga enĩ eſt: ⁊ nocte cibos querit. nã ſi de die volaret a ceteris auibus impediretur Nocte (vt vulgus opinatur) mortem hominũ prenunciare videtur vocibus importunis: caput habet ingens. nec vt aues cetere formatũ. Roſtrũ habet aduncum vt niſus. vngues hamatos ⁊ aſperos. in domicilijs vt parietibus precipueqꝫ rimoſis que ſine tecto ſunt libenter habitat: ⁊ pullos ſuos fouet: humanis vocibꝰ delectatr̃: mures ⁊ omẽ genus rax perſequitur.
¶ Iſidorus. Nocticorax ipſa eſt noctua: quia noctem amat. Eſt enĩ auis lucifuga: id eſt lucem fugiens: ⁊ ſolem videre non patitur. Noctua dicitur eo q̄ nocte circumuolet. hanc inſula cretenſis non habet. et ſi venerit aliunde: ſtatim moritur. ¶ Ambroſius. Noctua qꝫ ⁊ nocticorax magnis ⁊ glaucis oculorum pupillis nocturnarum tenebrarum non ſentit horrorẽ et quo fuerit obſcurior: nox eo crebrior volatus exercet in offenſos. Die autem videre non poteſt: quia exorto ſplendore viſus eius hebetatur. Habet autem ⁊ noctua cantus ſuos.
¶ Gloſa ſuper pſalterium. Nocticorax ẽ auis vigil: ⁊ heter coruus noctis: habitans in parietinis: que vulgo ruine dicuntur: vbi parietes ſtant ſine fundamento. Unde ſcriptum eſt: Factus ſuꝫ ſicut nocticorax in domicilio. ¶ Gloſa ſuper Leuiticum. Noctua eſt auis rapax de nocte.

Operationes

¶ Plinius. Huius carnes paraliticos curant A
¶ Idem libro. xix. Noctua eſt contraria apibus atqꝫ veſpis ſcrabronibus ⁊ ſanguiſugis B
¶ Huius cerebrum coctum in vino vel cibo ſumptum: remedium eſt capitis doloribus C
¶ Idem li. xxx. Oua quoqꝫ noctue per triduũ in vino data: tedium adducunt ebrioſis. D

Capitulum. lxxxv.

Nepa ſiue neps. Albertus in libro de naturis animalium. Nepa auis eſt lõgi roſtri. in dorſo colorem habet per

dicis:in ventre niſi.roſtrum autem molli luto infigit:⁊ cibum vermium requirit.⁊ ſi aliquando profundius defixo roſtro heſit.pedibus lutum eruens ſe liberat:Nec in die quieſcit:⁊ in aurora ⁊ crepuſculo volat:⁊ ideo tunc in altū eleuatis etiam rhetibus capitur.et habet carnes dulces ad comedendum. Hāc ſicedulam quidam vocauerunt.

Capitulum.lxxxvi

Onocroculus Ex li.d̄ nature.Onocroculus ē auis q̄ inſimul multas recondit eſcas ⁊ poſtmodū extrahit ⁊ manducat eas. ¶Pli.Onocroculus ſimilitudinē oloris hꝫ nec diſtare eſtimaret̄ omnino:niſi faucibꝫ eius ineſſet alterius vteri genus Huc oīa inexplebile anīal congerit.mira vt ſit capicitas.mox ꝑfecta rapina ſenſim inde in os redditā:in verā defert aluū ruminantis more:hos gallia ſeptentrionalis proxia occeano mittit. ¶Iſid.Onocrocalon vocant aues roſtro longo q̄ꝝ duo ſunt genera. Actor. Onocroculus.vt legit̄:auis eſt roſtro longo ſimilis cigno.ſed maior.porro iuxta Hieronimū.niſi fallor:eſt auis illa q̄ fixo in palude roſtro horrende clamat.que etiā in Eſaia vocat̄ vlula:quaſi ab vlulatu.Et dr̄ in vulgari butorius.de q̄ dictum eſt ſupra:Que etiaꝫ de profunditate terre vel aque cibuꝫ trahere putatur. ¶Ex libro de naturis reꝝ.Onocroculus eſt auis de partibus orientis.que cū vocē edere voluerit.caput in aquis ponit:⁊ illic inſtar rugitus clamorem emittit.In faucibꝫ quoſdam habet folliculos:in q̄ primo cibum concipit:⁊ poſt horā in ventrē ſuum mittit:ibiq̄ꝫ eum digerit

Capitulum.lxxxvij.

Opimachus.Ex li.de natu.reꝝ.Opimachus eſt contrarius ſerpentibus ⁊ pugnat cū eis Ophis em̄ ſerpēs machos pugnans.Actor.Opimachus vt in Leuitico legit̄:eſt ex volucribus mundis ſcḋm legē ex his videlicet que gradiuntur quidem ſuper quatuor pedes:ſed habet longiora retro crura per que ſaliunt ſuper terrā.Eſtimo aūt hūc inter volatilia minuta debere numerari.ſicut bruchum ⁊ locuſtam.que ſunt eiuſdem generis:ſicut ibidem legitur.De attaco vero qui ibidem in eodem genere reputatur:nihil me penitus alibi legiſſe memini.

Capitulum.lxxxviij.

ORiolus ⁊ Ortigometra. Ex libro de naturis reꝝ. Oriolus eſt auis ſic dicta a ſono vocis:coloris aurei per totũ excepto ꝙ in alis habet pennas quadã cerulei varietate diſtincta. Nidum in ramis arborum minutiſſimis mira ſubtilitate depẽdit:ita vt in aere ſolo pendere videatur de terra cernẽtibus. Ipſum quoqꝫ niduꝫ ab imbre camerat ac denſa fronde protegit.

¶ Iſidorus. Ortigometra dicitur ꝙ gregem cucurnicum ducit. Vñ de hac dictũ eſt ſuperius in caplo de Cucurnice. ¶ Plinius libro.x. Cucurnices a quilone volãt:maxie ortigometra duce.primã eaꝝ ꝓpinquantẽ terre rapit accipiter:ac ſepe hinc comitatũ ſolicitãt abeũtes

Capitulum.lxxxix

OSyna ⁊ Oſſifrago. Ex li. de na. reꝝ. Oſyna eſt auis magna vt cignus:fluuios ac piſcinas inhabitans.roſtrum habet magnũ:et a gutture vſqꝫ ad pectus inſtar ſacculi: receptaculum longũ et amplum: in quo magnũ ſimul reponit copiam piſcium vt ſeꝫ in tanta mole diffuſa:natura non egeat paulatimqꝫ digeſtis in ventre cibis inueniat paratũ qđ prebeat. Nunqꝫ aues hmõi niſi in aqua diffuſiori ⁊ piſcibus abundanti habitant quia citiſſime paruam aquam.⁊ ſi piſcibus copioſam ingluuie ſue vacuant.

¶ Iſidor9 Oſſifragus vulgo appellatur auis que oſſa ab alto dimittit ⁊ frangit:vnde ⁊ hoc nomen accepit: ¶ Plinius libro.x. Alieti quidem ſuum genus non habẽt.ſed ex diuerſo aquilarum coitu naſcuntur. Id autem quod ex alietis natum eſt oſſifragi genus habet. Ex quibus minores vultures progenerantur. pullos autem ab aquila deiectos oſſifragi genus excipiunt:⁊ cum ſuis educant

Operationes

¶ Idem in li.xxx. Oſſifragi venter arefactus ⁊ potus confert his qui cibus nõ digerũt. Vel ſi tm̃ manu teneant capientes cibum:confert ad alligatus ſed nõ cõtinue. Vnũ aũt eſt. Oſſifrago inteſtinũ om̃ia deuorata conficiens: cuius extrema pars ad alligata ꝓdeſt contra collum a

Capitulum.xc.

OTbus. Plinius libr̃.x. Otbus ẽ auis bubone minor:noctuis maior. Aureis plumis eminentibus.vnde et nomen illi. Quidam latini aſyonem vocant.imitatrix aliarum auium:ac paraſita ⁊ quodaꝫ genere ſaltatrix:capitur haut difficulter vt nocttue intenta in alio circumeunte alio:ꝙ ſi ventus agmen aduerſo flatu ceperit inbibere pondusculis lapidum apprehenſis.aut gutture harena repleto ſtabilitate volant. ¶ Idem in libro.xi. Itaqꝫ buboni ⁊ othο plume ſunt velut auree. Ariſto. Deniqꝫ quidam othum vocant bubonem: deprehenditur autem quando venator incipit ſe mouere ad oppoſitam partem. ¶ Ex libro de naturis reꝝ. Othus ẽ auis que vulgariter huans dicitur a ſono vocis. nocte nanqꝫ hu hu horrifice clamat. improprie voce humanã ſimulans. Itaqꝫ vt hominẽ cõtractũ

frigore clamare credas. ſed terras ſpeciales ha
bet: in quibus huiuſmodi voces profert. In ce
teris aūt vt in plurimū muta eſt. Hec auis bu
bone minor eſt: noctua maior: aduncum hab
roſtrum ac pedes: ⁊ eminentib plumis habere
videtur aures. preda viuit. carnibus veſcitur.
mures ꝑſequit. ⁊ ab auib ceterꝫ odio habetur.

Capitulum. xcj.

Oua Almanſor tractatu .iij. ca. ð ouis
Oua galline ⁊ perdicis plus alijs cō
uenientia: Poſt hec oua anatis in bo
nitate exiſtunt: q̄uis malum efficiant nutrimē
tū. Alia vero oua ſicut oua q̄ ſunt paruaꝝ aui
um aut magnaꝝ comedenda nō ſunt niſi me
dicine cauſa. Dico vero ouoꝝ prius dicta ge
nera galline ſcꝫ atq̃ perdicis ſperma augmē
tant: atq̃ ad coitū ſtimulando incitant. An
ſeꝝ aūt oua faſtidium faciunt: grauē habentia
odorē. ſed galline ⁊ perdicis oua tēperata ſunt
et cōuenientia. Vitellus quoq̃ oui in calidita
te tēperatus exiſtens bene nutrit. Albumē ve
ro frigidū eſt ⁊ viſcoſum: dureq̃ digerit. San
guis etiā ex eo generatus nō eſt bonus.

Operationes

A ¶ Serap̄. Que eligimus ſunt oua gallinarū:
non ergo oportet vt ꝙ narremus alioꝝ ouoꝝ
virtutē: q꞉ eoꝝ natura eſt eadē cū natura illoꝝ
B ¶ Et cōplexio quidē oui eſt frigidior corpore
tēperato. nā infrigidat infrigidatiōe tēperata:
⁊ deſiccat ſine mordicatiōe. Et oportet ꝙ admi
niſtrent ex eis illa q̄ ſunt recentia. q꞉ vetera nō
ſunt bona. Albugo quidē oui adminiſtrat in
doloꝛib omnib in quib eſt neceſſaria medici
na q̄ nō mordicet. ſicut ſunt dolores oculoꝝ: et
apoſtemata ani ⁊ pectinis: ⁊ oīa vlcera frau
dulenta mala. et cū medicinis que abſcindunt
ſanguinem qui fluit a miringis cerebri.
¶ Et qn̄ imbibitur in ea lana ⁊ ponit ſup com C
buſtionē ignis aut aque bullientis ꝯfert mul
tū. Et eſt bonū in emplaſtrꝫ q̄ ponunt ſup fron
tē. ⁊ facit adherere pilos: quoꝝ ortus nō eſt di
rectus in palpebrꝫ. poſtq̄ miſcetur ei medicina
cōueniens ad hoc ſicut olibanū. et maxīe pin
gue ex eo qđ nō eſt antiquū neq̃ nimis ſiccum
¶ Et iuuamentū eſt in hoc nō ꝓpter cōplexio D
nē q̄ eſt in eo ſed ꝓpter viſcoſitatē. Vitelli vero
ouoꝝ ſubſtantia ſilis eſt ſubſtantie albuminis
¶ Et ꝓpter hāc cauſam miſcet cū cerotis q̄ non E
habēt mordicationē: poſtq̄ fuerit elixatū aut
aſſatū. Paꝝ eñi aſſatum deſiccat ſupfluitates
paucas. Et nos q̄dē eſtimauimus ꝙ h̄ qđ ac
quirit ex hac ꝟtute egreſſuꝫ eſt a ſua cōplexiōe
¶ Et miſcetur ſimiliter in emplaſtris que pro F
hibent apoſtemata calida:
¶ Rabbi Moyſes cap̄. de ouis. Oua in ſe re G
centia ſunt cibus propinquior ſanguini. ſꝫ oua
dura aſſata ſunt ex cibis groſſis viſcoſis.
¶ Et oua iuuant ad coitum: et maxime cum ce H
pis ⁊ rapis.
¶ Galie. ſup illo amphoriſmo. Eoꝝ q̄ nutriūt I
oua nutriunt paꝝ ⁊ tarde. et maxime in aqua
cocta. ⁊ oua ſunt groſſus cibus ſicut ius triti
ci ⁊ piſces. vitella eoꝝ cum oleo roſato ⁊ cro
co remouent dolorē podagricoꝝ. ⁊ ſi multum
doluerint: miſceat modicū opij ⁊ inungantur.
¶ Contra incendium ignis fiat vngentum ſa K
tis probatum ex vitellis ouoꝝ recentium oleo
roſato. cera alba ⁊ ſepo arietino
¶ Ad idē valet ſuccus plātaginis cū albumie L
ouoꝝ recentiū ⁊ ſucco cucurbite. Albumē oui
cū vitello in vrinali poſitū alicuius ſuſpecti: q̄
q̄uiſmodo ſumpſit venenū interi⁹. infra certas
horas illō patefacit vbi ſit: qm̄ ſi ſit vltra gibū
epatꝫ ſcꝫ i venis vel venis vrinalib nigreſcit ⁊
fetet. ¶ Si ꝟo ſit citra ꝯcauū eius vt i orobo M
vel inteſtinis alijs rugat ⁊ citrineſcit. ſed nō fe
tet. Hoc reperi in margine cuiuſdā Serapio
nis apud caplm̄ de vrina. ideo h̄ etiā hic addo
¶ Auicenna libro ſcđo capitulo de ouis. Me N
lior ex eis ſunt oua galline recentia. Et melius
quod eſt in eis eſt vitellus
¶ Et melius eoꝝ artificium eſt: vt non cū alio O
congelentur. Poſt oua autē galline ſunt oua
auium que curſu earum procedunt
¶ Oua vero anatis ⁊ ſimila ſunt mali humo P
ris. oua ſunt ad equalitatē tēdentia. ſed ipſoꝝ
albumē ad frigiditatē: ⁊ vitellus ad caliditatē.

Q ¶ Amplius omīa oua p̄cipue oua paſſeꝝ aug-
R mentū faciūt in coitu. ¶ Et dicitur ꝙ oua an
ſeris miſcent̄ cū oleo. ⁊ diſtillat̄ tepida in ma-
tricem ꝓuocat menſtrua poſt quatuor dies.
S ¶ Et idē in li. de viribꝰ cor. dicit ꝙ ↄfortat cor

Capitulum. xcij.

Paſſer. Iſid. Paſſeres ſunt minuta volatilia a paruitate vocata. Oua paſſerū in nido reperta cuculli comedunt ⁊ ſua obijciūt. ⁊ poſt illa ſuſcepta fouent ⁊ nutriunt. Ex li. de na. re. Paſſer in tectis habitat: gregatim ad paſtum volat. omnibꝰ auibꝰ callidior eſt. cito digerit quicq̄d glutit. vñ corpus eius nequaq̄ cibo ſumpto impinguat. ſed tantū ſuſtentat. Stercus etiam eius calidiſſimū eſt qñ emittit̄. Supra modū q̄z luxurioſus eſt ⁊ in furorē citius cōcitatus: ſꝫ nulla mora diſcordie. Dicit Ariſto. ꝙ mas tm̄ vno anno viuit. femina vero diutius. qđ de paſſeribus orientis credimus. Nam ⁊ illa nigredo de qua dicit ꝙ eſt in collo maſculi: non eſt in eis q̄ ſunt apud nos. ſcꝫ in europa. Etas paſſeris apparet in roſtro. q2 iuuenis habet illud teneꝝ. ⁊ circa fauces croceū. Senex vero durū et nigrū. In quibuſdam orbis partibꝰ morbū caducum hec auis patitur. Et hoc vt Ariſto. credit q2 ſemē iuſquiami comedit. Huius pulli cū euolare debent: vicini paſſeres cū eoꝝ parentibꝰ conatus ipſoꝝ euolantiū comitantur. vt inbecilles ſi neceſſe ſit plurium ↄſtipatioue confoueant̄. Ariſto. Paſſer habet vocē ſibi appropriatā: ſicut ⁊ turtur. Paſcit̄ aūt ⁊ vermibꝰ ſicut ⁊ alie multe conſimiles auicule. Gloſa ſuper pſal. cxxiiij. Paſſer aliquo ſtrepitū magnū faciente volat: ne laqueo venantiū capiat̄. vñ inquit Anima noſtra ſicut paſſer. ⁊c. ¶ Actor Paſſer eſt auicula valde circūſpecta: in tectis habitat ⁊ in altis locis: in petre foramine nidificat. Mas nigredinē habet circa os. femina vero albedinē. Fertur autem hec auis muſcas venari: et morbum caducum pati.

Operationes.

¶ Auicen. Paſſeres omnes male carnis ſunt et omnia quidem oua. ſed precipue oua paſſerum in coitu faciunt augmentum.

¶ Raſi. Caro paſſeris calidiſſima eſt ⁊ luxuriam commouet.

¶ Plinius libro. xxx. Cinis paſſerum ſarmentis crementoꝝ duobus coclearibus in aqua mulſa regio morbo reſiſtit.

¶ Ex li. de na. re. Paſſer (vt dictū eſt) omībꝰ auibus calidior. vnde caro eius ſtiptica eſt: ⁊ ſanguis incentiua. Stercus eius (vt dictū eſt) calidiſſimū eſt qñ emittit̄. ſed citiſſime infrigidat̄

¶ Haly. Oua paſſerum augent venerem. Fimus eius a lentigine purgat facieꝫ: quod ſi cū hominis ſputo diſtemperet̄. eo ꝙ varices cataplaſmentur extirpantur.

Capitulum. xciij.

Pauo. Ex li. đ na. re. Pauo ē auis pulcerrima ⁊ pulchritudinis amica. Collum hꝫ longū ⁊ extentū colore ſaphirinū ⁊ pectus ſilr. in capite ſ͛o pluma deſup inſtar corone: vel poti9 criſte. caudā longā ⁊ occultā

quā cū laudatˀ extēdat. ſi pedū deformitatem viderit:mox deponit. Sed ⁊ ſi a tacito ſpectetur:pennas oēs q̄s ſpectari gaudet cōtractis oculis abſcondit a crinatu fundere colores gēmantes incipit ⁊ tūc parit. Item nocte cū euigilauerit:ſeqꝫ in tenebris conſtitutū intueri nō pōt.clamās pauide ſuā pulchritudinē amiſiſſe ſe credit. Idem clamore ſuo ſerpētes deterret et oīa aīalia venenata depellit.ne de facili ꝓpe habitare audent:vbi vox illius frequenter auditur. Pauo qn̄ alte aſcendit pluuie ſignū ē Areſto. Pauo pullificat poſt triennium ſemel in anno.ponens ⁊ cubās oua.xij:tantū vel minus. Mas coit cū femina ſua etiam ſuꝑ qua cubante ⁊ plerūqꝫ frangunt. Ideoqꝫ ponunt aliqñādo ſub gallina ad cubandū. Ponunt aūt oua duo ibi:quia nō poſſunt ab illis plus extrahere. Pauonis femīa prima vice qua pullificat oua octo:⁊ q̄nqꝫ facit oua venti. Et poſt q̄ꝫ poſuerit vnū ouum ſtat duob⁹ dieb⁹ aut trib⁹.⁊ deinde ponit ſecundū. ¶ Palladius. Pauones ab ydibus februarijs calere incipiunt.faba leuiter torrefacta in libidinē prouocantur:ſi eis quolibet quinto die tepida prebeatur. Cupidinē quoqꝫ coeundi maſculus confitetur q̄tiens circa ſe amictū caude gēmantis incuruat.⁊ ſingulaꝝ capita occultata pennaꝝ locis ſuis erexerit cū ſtridore procurrens. Phiſiologus. Pauo ſue cōparis oua diſſipat ⁊ cōſumit.ſi ad illa etiā accedere poſſit. Eſt em̄ inuidus(teſte Areſtotile)prolem quoqꝫ propriā non dignatur agnoſcere:antequā iꝑ crūtam ſibi ſimilem ipſam veniſſe proſpexerit.

Operationes

a ¶ Dyaſcorides. Pauonis fel magne virtutis eſt eiuſdem ſcꝫ cuius ⁊ perdicis.vel alibi caponis ⁊ ſcorpij marini. ¶ Ad effuſiones oculoꝝ
b valet ⁊ ad caliginem aſpredinemqꝫ palpebraꝝ
c ¶ Hieronymus:Fimus quoqꝫ pauonis feruorem podagre dicitur mitigare.
d ¶ Phiſicus. Caro pauonis diu reluctatˀ putrefactioni ⁊ inobedientiſſima eſt digeſtioni.
e ¶ Iſidorus Pauonis itaqꝫ caro tam dura vt putredinē vix ſentiat:nec facile coquatur

Capitulum.xciiij

PAlumbus. Arꝫ. Palumbe ſunt aues que naturaliter ſe:e contigit:pugnāt m̄ꝯtra ſe ꝓ nidis:eoſqꝫ ſibijnuicem auferunt. Hi ſicut ⁊ turtures in anno bis ouant binoſqꝫ pullificant. Hanc q̄ꝫ ꝯtinentiā ſeruant:qꝫ ſi parē ſuum amiſerit vlterius nō coit. extra nidūꝫ ſtercus eijciunt:⁊ cū eoꝝ pulli creuerint

ad hoc ipſum eos erudiunt:vt videlꝫ ⁊ ipſe eijciant. Eſt aūt palumb⁹ minor columba:nec domeſticatur vt columba. Color eius ad nigredinem declinat. Pedes eius rubei ⁊ aſperi. Uiuunt autē ex fructu ſicut ⁊ turtur. ⁊ palumbus ſemꝑ apparet:turtur aūt nō. Huius generis femine nō diligunt coitum. Iſidorus. Palumba eſt columba ſiluana videlicet auis caſta ex moribus appellata.eſt em̄ comes caſtitatis:cū amiſſo corporali conſortio ſolitaria incedat:nec carnalem vltra copulam requirat. Ex lib. de na.reꝝ. Palumbi femina inicpit oua cubare a medio die vſqꝫ ad mane.mas vero reſiduo tēpore. Mas palumbaꝝ ſugit terram ſalſam ⁊ humidam:ac ponit in os pulli:vt aſueſcat cibo. Palumbes amiſſo corporali conſortio:viride quicq̄ꝫ in quo requieſcat petit:nec carnalem copulam vltra requirit.

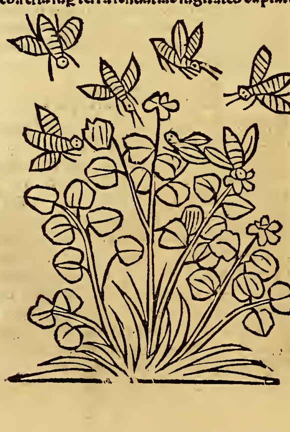
Operaciones.

¶ Plinius lib.xxix. Palumbinus ſanguis eximie prodeſt oculis cruore ſuffuſis. A
¶ Idem in libro.xxx. Palumbi caro decocta in aceto diſſintericis ac celiacis medetur. B
¶ Fimus palumbinus in faba ſumitur ꝯtra calculos ⁊ alias veſice difficultates ¶ Similiter C D
cinis plumaꝝ palumbium feraꝝ ex aceto mulſo. ¶ Dyaſ. Fimus palumbinus calidus ⁊ cauſticus cū aceto tritus ⁊ impoſitus:ſcrofas curat:⁊ carbunculos rūpit. ¶ Mixto vero melle ac ſemine lini ⁊ oleo vt cathaplaſma adhibitū ſ combuſtionib⁹ medetur.maxime vero fungos venenatos bibentib⁹ preſidium eſt. ¶ Id melius facies ſi cum vino ⁊ aceto bibatur E F G

Capitulum.xcv.

P Latea ⁊ Pluuialis. Pli.li.x. Platea eſt auis q̄ ad aues in mari ꝓ p̄da ſe mergẽtes aduolat.eorumq̄ capita morſu corripit.:donec capturã extorqueat eadẽ cũ ſe conchis ĩpleuit.calore ventrꝫ coctas euomit: atq̄ ita ex his eſculenta excreans teſtes legit. ¶ Ex li.ð na.rex̄.Pluuialis ẽ auis ꝓpe ad magnitudinẽ ꝑdicis.varijs pẽnis ornata:croceo ⁊ albo nigroq̄ diſtincta.aere ſolo viuere dicit̃ Huius argumẽtũ eſt q̄ licet pingueſcat nihil tñ vnq̄ in eiꝰ viſceribꝫ inueniri pôt. Baculos plũbatos hñt aucupes.q̄s altius in aere iactãtes:retia ſuꝑ terrã tendũt:ac fugitãtes capiũt.

Capitulum.xcvi

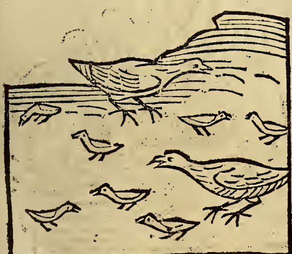
P Apiliones. Iſið. Papiliones auicule ſunt q̄ maxime florentibꝫ maluis habũdãt queq̄ ſtercore ſuo vermiculos naſci faciũt. Ex li.de na.re. Papiliones ſunt vermes volantes: q̄ maxĩe floribꝫ innitunt̃ ex eis cibos capiũt.poſt auguſtum coeunt: ⁊ maſculo moriente poſt coitũ femĩa edit oua.q̄bꝫ editis morit̃.que ꝟo ꝑ hyemẽ durãt:⁊ ĩ eſtate vermes faciũt:q̄ calore ſolis ac nocturno rore inualeſcentes:alas ɔcipiũt euolantes. Palla.li.v. Papilones qm̄ apibus obſunt menſe aprili necandi ſunt. Tũc eñi maxĩe abundant florẽtibus maluis:quos hoc genere intercipiemus vas eneũ miliare ſil̃e.i.altũ ⁊ anguſtum. veſpere inter aluearia collocemus.⁊ in fundo eius ponamus lumen accenſum:illuc ⁊ papiliones cõuenient:⁊ circa lumen voluabũtur:⁊ anguſta vaſculi ab igne ꝓximo interire cogentur.

Capitulum.xcvij.

P Ellicanus. Iſið. Pellicanus eſt auis egyptia habitãs in ſolitudine nili fluminis. Vñ ⁊ nomen ſumpſit. nã canapos egyptus ðr. Fert̃ etiã occidere natos ſuos eoſq̄ ꝑ triduũ lugere.deiñ ſeipſam vulnerare: et aſperſione ſanguinis in filios viuificare. Phiſio. Pellicanꝰ amator ẽ filiox̄ nimis q̄ cũ ceperint creſcere:ꝑcutiũt parẽtes in facieꝫ. At illi irati repcutiunt eos ⁊ occidunt.et ꝑ triduũ lugent. Tertia die mater cox̄ ꝑcutiens coſtaꝫ ſuam ⁊ aperiens latus ſuum.incumbit ſuꝑ pullos ⁊ effundens ſanguinẽ ſuum ſuper corpora cox̄ ſuſcitat eos a morte. Ex lib.de naturꝫ rex̄.

Pellicanus dicitur quaſi pellem habẽs canã: ideſt plumas albas. In egypto circa niluꝫ habitat: ⁊ lacte cocodrilli viuit. qđ vtiq; beſtia ꝑ nimia mãmillaꝝ habundantia in aliquo paluſtri loco in magna quãtitate eijcit. vnde ⁊ cocodrillum libẽter pellicanus ſequitur. Hec auis macie ſemꝑ afficitur: et quicquid glutit cito digerit. quia vẽter eius nullum habet diuerticulum q̃ teneat cibum. ſolum enim viſceris habꝫ ductum qui ab introitu oris vſq; ad ſecreta nature pertingit. Pullos ſuos ſanguine lateris ſui viuificat: cũ eos propter importunitatẽ ſuam occiderit. vel a ſerpẽte qui eis inſidiatur interemptos inuenerit. Poſt ſanguinis aũt effuſionem adeo debilitatur: vt exire de nido non valeat: ſed eius pulli pro cibatione eius et ſua exire cõpelluntur. Quidam tñ coꝝ ſegnes exire nolunt ⁊ pereunt. quidã aũt ſeipſos quidem paſcunt: ſed matrẽ penitus negligũt q; cum illa poſt cõualentiam viderit: pios filios nutrit. impios autem abijcit ⁊ contemnit.

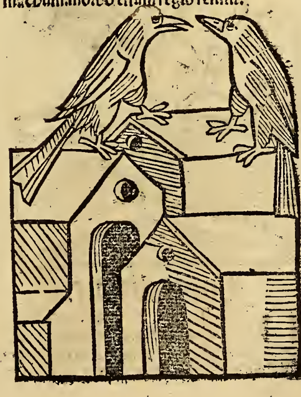

Capitulum. xcviij.

Perdix. Ex li. de na. re. Perdix eſt auis doloſa ⁊ luxurioſa. maſculis pro feminis dimicãtibus victi calcantur a victoribus coitu. De nocte conuerſis poſterioribus perdices ſedent. et libidinis tẽpore linguis ad inuicem extenſis pre deſiderio coitus eſtuant. Actor. Perdix prope terrã volat que cum in multis ſit aſtuta in hoc dr̃ eſſe fatua: q; ſicubi poſſit caput abſcondere: credat ſe totũ latere. ⁊ cum ipſa neminẽ videat: putat quoq; neminẽ ſe videre. In hoc q̃ꝫ q; alienos pullos fouet ⁊ nutrit: cum eos citius amiſſura ſit. Unde ꝓpheta Hieremi: de illa in parabola dicit. Perdix fouet que non peperit. fecit diuitias ⁊ nõ in iuditio. In dimidio dieꝝ ſuoꝝ derelinquet eas ⁊ in nouiſſimo erit inſipiens. Phiſiologꝰ Perdix oua perdit. ſed eius mos eſt ouoꝝ perditorum damna reſarcire: alterius matris oua ſurripiendo. Ambro. Perdix eſt auis aſtuta que alterius perdicis oua diripit: corpore ſuo fouet: ſed fraudis ſue fructũ habere nõ poteſt: qꝛ cũ pullos ſuos eduxerit: eos amittit. Ubi em̃ voces illius audierint q̃ oua generauit relicta ea ad illam ſe naturali q̃dam munere ⁊ amore ↄferũt quã verã ſibi matrẽ ↄgnoſcũt. Areſto. Perdix ſi fuerit ꝑpe marẽ ⁊ flauerit ventus impregnat. In coitu facit odorem fetidum. Ad modum vero galline ſuꝑ oua cubat ⁊ ſuꝑ pullos: ⁊ colligit eos ſub alis. Item in li. de natu. reꝝ. Perdicum mater volat in circũitu venatoꝝ quouſq; pulli fugiant. ⁊ poſt fugam eoꝝ fugit ipſa: tunc q; vocat eos ſecura: ⁊c.

Operationes

¶ Iſid. Perdicũ carnes pre ceteris auibus ſiluestribꝰ ſaniſſime ſunt. A
¶ Huius auis pectus cum ſuperioribus eſt valde ſapidum. inferior vero pars nõ ita. B
¶ Perdix teſtante Plinio nõ pinguescit. C
¶ Fel eius cũ melle equo pondere prodeſt ad oculoꝝ claritatẽ. D
¶ Dyaſ. Fel perdicis eiuſdem virtutis eſt: cuius ⁊ panonis: vnde valent ad effuſionẽ oculoꝝ ⁊ ad caliginem aſpreditatemq; palpebrarum. E
¶ Haly. Epar quoq; perdicis ſiccatum diligenter tritum ac bibitum epilentie prodeſt. F
¶ Plinius libro. xx. Ius perdicuꝫ recreat ſtomachum. morbo etiam regio reſiſtit. G

Capitulum.xcix.

Pica. Iſidorus. Pica dicitur quaſi poetica: eo ꝙ verba in diſcrimine vocis: vt homo exprimat. ¶ Ex libro de naturis rerum. Pica eſt auis calidiſſima alba et nigra varietate diſtincta. linguam habens latiorem qua ſermonē imitatur humanū. Nidū ſuum inter loca ſpinoſa conſtituit. cumq̄ꝫ terra interius ⁊ ſpinis exterius in circuitu ſubtus ac deſuper diligentiſſime ſepit ac munit. arctiſſimum enim tantum foramen per quod ingrediatur in latere relinquit. et hoc eo loco q̄ nidus inacceſſibilior eſt: quem cū ab homine viſum ſenſerit: oua tranſfert alia commoditate digitorum iuuante. Phiſiologus. Pica garrula breuitatem alarum cauſa longiore recompenſat: nidum ſuum cum duobus foraminibus cōſtruit. per quorum vnum intrat: et alteraꝫ caudam emittit. In hoc autem commendabilis ꝙ curia vel horta in quo nidificat proſpicit: multo clamore prodit. ita vt a propoſito reuocentur infelici.

Operationes

A ¶ Ex libro de naturis rerum. Carnes pullorum eius ad acumen oculorum mandi dicuntur. qui tamen niſi prius excoriati fuerint. facile coctioni non cedunt.

Capitulum.c.

Picus. Iſidorus. Picus a ſaturni filio nomen ſumpſit. qui eo in auſpicijs vtebatur. Ferunt enim hanc auem quoddam habere diuinum: illo indicio: ꝙ in quacūq̄ꝫ arbore nidificauerit: clauum vel quicquid aliud fixum eſt: herere diu non poteſt: quin ſtatim excidat vbi illa inſederit. ¶ Ex libro de naturis rerum. Picus martius eſt auis parua: aduncos vngues habens: et arbores roſtro penetrans. cumq̄ꝫ ſupinus corticem arboris percutit: ſubeſſe pabulum intelligit pullos in arboribus cauis educat. In quos cum ſagittam vel aliud tale quis miſerit. picus admota q̄dam herba ſtatim eijcit quantalibet ingeſtum ſit. Ex eorum genere plures nigri ſunt vt merula. crocei vt orioli. Sed illi ſpecioſiores ac maiores que ſunt in vertice ruffi: ī pectore crocei circa collum virides: in alis cerulei: in cauda choruſci. Picus in agro tarētino negatur viuere. Huic proprium eſt ſemel in anno caluеſcere: eo ſcꝫ tempore quo rapa ſeminatur.
De hac aue quidam videtur verſum dixiſſe.
Parua loquax volucris: dn̄m te voce ſaluto:
Si me non videas eſſe negabis auem.

Capitulum.ci

Piralis. Plinius libro.xi. Piralis ſiue pirotes vel pirauſta eſt muſca maioris magnitudinis. ⁊ quem ciprijs fornacibus ex medio igni volat pennatū quadrupes. quamdiu eſt in igne viuit. cū euaſerit longiore paulo volatu tunc emoritur. ¶ Ex libro de naturis rerum. In cipri partibus eſt muſcarum genus quadrupes que pennate ſunt ⁊ multo maiores q̄ꝫ noſtre. ⁊ pirole dicūtur: qm̄ in fornacibus e medio igniū volant īpune. ⁊ quidē mirabile eſt ꝙ q̄ꝫdiu in igne ſunt viuunt: cū aūt extra volauerint: paulo longius moriunt.

Capitulum.cij.

P Sitacus. Iſid. Pſitacus in Indie lit
toribus gignitur: colore viridi: torque
puniceo: grandi lingua ⁊ ceteris auib⁹
latiore: vnde ⁊ articulata verba exprimit: ita vt
ſi eam nõ videris hominẽ locutũ putes. Ex na
tura aũt ſalutat dicẽs. aue vel kere. Cetera no
mina inſtitutione diſcit hinc ⁊ illud. Pſitacus
a vobis alioꝝ noĩa diſcam. Hoc didici per me
dicere ceſar aue. ¶ Solinus. Sola India pſi
tacum auẽ mittit. cui roſtri tanta duricia ẽ: vt
cũ e ſublimi precipitatur in ſaxum niſu ſe oris
excipiat. Ex li. de na. reꝝ. Pſitacus aquas ali/
as quocunq̃ modo patitur ſed pluuia morit.
Idcirco in montib⁹ Gelboe nidificare fertur.
quia raro vel nunq̃ ibi pluit. Caudã ſuã ſum
mo ſtudio cuſtodit: pennaſq̃ roſtro ſuo freq̃n
tius extergit. Auis eſt luxurioſa nimium: bi/
bitq̃ libenter vinum: ſemetipſam pede cibat: ⁊
illo ori ſuo defert eſcas ſicut homo manu.
¶ Phiſiologus. Pſitacus qui vulgo papia
gabio. ideſt principalis ſeu nobilis. gabyo di/
citur eo q̃ as ſiue indicas habitat oras. Montẽ
quoq̃ gelboe libenter inhabitat ꝓpter eius ſic
citatẽ. q2 multa humiditate ſupabundante in
cute moritur: aliquantulum ſimilis eſt obelo
⁊ falconi. Virides habens plumas. pectus ro/
tundum. roſtrũ aduncum: tante fortitudinis:
vt caueam ſuam vi ex virgis ferreis frangat:
hominis vocem imitatur. Dure quoq̃ calidi
tatis eſt in exſiccando riſum. Homines etiam
oſculari domeſticos conſueuit: admoto ſpe/
culo ꝓpria forma deluditur: ⁊ nunc gaudenti:
nũc dolenti ſimilis efficitur. In aſpectu q̃z vir
ginco multũ delectat: ⁊ cũ vino inebriatur.

Capitulum.ciij.

P Orphirio Iſido. Porphirio eſt auis
cõtra modum aliaꝝ vnũ pedem habẽs
latũ ad natandum. alium vero fiſſum
ad ambulandũ. In quo notatur ꝙ vtroq̃ ele
mento gaudet: ⁊ in aqua natans vt anates: et
in terra ambulans vt perdices. Hic ſolus pre/
ter pſitacum pede ſuo inſtar manus aquã ſu/
ſcipiens ad roſtrum defert ⁊ potat: ſeq̃ huma
no modo cibat. q2 cum omni cibo ⁊ cum ſolo
morſu oportet vt bibat. Virtutẽ eñi appetitus
habet debilẽ naturaliter in attrahendo cibũ
⁊ ſibi incorporando. Huius generis laudatiſ
ſimi ſunt: qui roſtrũ habent magnũ ⁊ crura ꝑ/
longa. ¶ Actor. Porphirio vt fertur idem eſt
ꝙ pellicanus. Unde in Deute. vbi ſm Hiero/
nymi tranſlationẽ inter aues immundas por
phirio comedi prohibetur. Iuxta ſeptuaginta
interpretes pellicanus ponitur.

Capitulum.ciiij

REgulus. Ex libro de naturis rerū. Regulus qui ⁊ parra quaſi auis parua dicitur multa eſt in prole et garritu. Cō dixerant aliquando aues inter ſe: ſicut fabula refert. vt illa pro rege haberetur: q̄ ſublimi volatu omnes alias vinceret. Cumq̧ parra ſub aquile aſcella latitāte. Aquila omnes alias aues ceteras tranſcenderet exiliens parra inſedit aquile capiti ⁊ inde ſe eſſe victricem aſſeruit.

Capitulum.cv.

SCrabrones. Iſid. Scrabrones a cabo id eſt caballo vocati ſunt. eo q̄ ex eis creentur. Sicut aūt ſcrabrones naſcuntur de carnib᷒ equoꝝ putridis. ita ex eis iterū ſepe naſcuntur ſcarabei vnde cognominati ſunt. Ex libro de naturis reꝝ. Scrabronū celle ſexangulares ſunt: cetere vero cortice aranioſe. Liber de naturꝫ alligat ibi Plinium. cuius vera littera eſt. Cetera aūt cortice Nam a principio ſic continuat. Veſpe in ſublimi e luto nidos faciūt. ⁊ in his ceras ſcrabrones in cauernis ac ſub terra. Et hoꝝ omnium ſexangule celle. cetera autem cortice. Araneis fetus et ipſe inequalis eſt. alius in vermiculo. Et autumno tamen verno: omnia hec carnes veſcuntur. in plenilunio creſcunt: hyeme reconduntur. Autores dicunt interfici puerum binum ter nouenis pūcturꝫ ſcrabronum. Scrabrones ac veſpe nequaq̄ꝫ reges ſicut apes habent. ⁊ ideo periculis plurimis ſubiacent. horridos ſonos ac murmura depromunt. Et hec magis in cauis locis. Horū mella ſunt huma nis vſib᷒ inutilia. Que qui rapere vol[illegible] to periculo ſe ſubdit. nā coꝝ aculeis iaculantur.

Capitulum.cvj

SCarabei. Iſido. Scarabei dicuntur eo q̄ de carnib᷒ equoꝝ putridis ſepe naſcuntur. Thauri vero vocant̄ ſcarabei terreſtres ricino ſimiles. Cicendula q̄ꝫ ſcarabeoꝝ genus eſt vt dictū eſt. Plinius libr̄. xi. Quibuſdam in ſectis pennaꝝ tutele cruſta ſupervenit vt ſcarabeis. quoꝝ penna tenuior atq̧ fragilior exiſtit. his negatus eſt aculeus. ſed in quodam eoꝝ genere grandi cornua prelonga biſulcis detenta forficib᷒ in acumine cū libuerit ad morſuꝫ coeūtib᷒. Infantū remedijs ex ceruice ſuſpenduntur. hos Egidius vocat lucanos. Aliud eoꝝ eſt genus qui e fimo ingētes pilis auerſis pedibus volitant. paruoſq̧ in his contra rigorem hyemis fetus ſui vermiculos nidulantur. Alij magno cum murmure vl mugitu volitant. ⁊c

Operationes

¶ Plinius libro. xviij. Menſtruoſa mulier ſi ſegetē ambiat nudata ſcarabei decidunt ⁊ animalia noxia. ¶ Idem libro. xxx. Viridis ſcarabei natura contuentium exacuit viſum. ideo q̧ continuo eo ſculptores gemmaꝝ acquieſcunt ¶ Thauri vt dictum eſt vocantur ſcarabei terreſtres ricino ſimiles. nomen eis dedere cornicula. Alij pediculos terre vocāt: qui ſtrumis impoſiti conferunt. ¶ Auicen. Oleum in quo fricatur ſcarabeus valet ad dolorē auris in ea effuſum. Similiter ⁊ corpus eius optime ꝯtritū.

Capitulum.cvij.

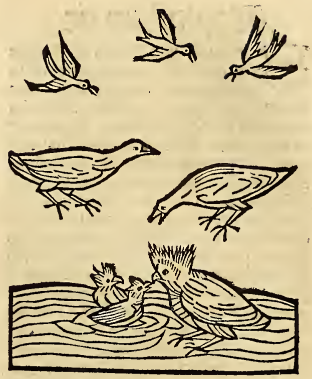
SCinifes. Iſid. Scinifes ſūt muſce minutiſſime aculeis permoleſte: quibꝫ tercia plaga ſupbus egyptioꝝ populus ē ceſus. ¶ Origenes ſup Exodū. Hoc anial pēnis ſuſpendit̄: ꝑ aera volitans: ſed ita ſubtile et minutū: vt oculi viſum niſi acute cernentꝫ effugiat. Corpus cui inſederit acerbiſſimo ſtimulo terebrat. vt quā volantē videre quis nō valet: ſentiat ſtimulantē. Gloſa ſup eodem. Scinifes nati ſunt in terra egypti de limo muſce. ſ. minutiſſime ⁊ inquietiſſime inordinate volantes: atqꝫ in oculos ruentes hominū: requiē auferunt dum ambigūtur redeunt. ¶ Ex li. ď na. reꝝ. Scinifes ſunt vermes minuti volantes q̄ pecudum anhelitū ſequūtur: ⁊ hoīes maxime. Pungunt aūt aculeis dormientes acri ſatꝫ dolore pro poſſe. Unde in locis vbi abundat eaꝝ proteruitas: homīes delicati circa lectos ſuos rhetia ſua tam ſubtiliter laqueant: vt per hec ſcinifes ad nocendum tranſire non valeant

Operationes.

¶ Albertus in li. de ſenſibꝫ. Extende pilum azucbi equi ſupra portū domus: nō ingredient̄ domum illam ſcinifes dum ſtat in ea pilus

Capitulum.cviij

STrix Selentides ⁊ Strophilos. Alber. in li. ď na. aīa. Strix eſt auis nocturna. de q̄ Lucanꝰ meminit dicēs ꝙ tepidus bubo ꝙ ſtrix nocturna querunt̄. Hec auis a vulgo ama ab amādo vocat̄. eo ꝙ pullos amat. Et ſic dicit̄ ꝙ ſola inter aues pullis humorē lacteum inſtillat. ¶ Actor. Hoc nomen ſtrix equiuocū ēſt ad auē illam. ſ. ſelentide de q̄ iam dicet̄. ⁊ ad beſtiam herina ꝯſimilem

¶ Pli. lib. x. Selentides aues vocant̄ aquaꝝ aduentū precibꝫ impetrant incole caſini montis fruges eoꝝ locuſtis vaſtātibꝫ: nec vnde veniant: quoue abeant cōpertum eſt illis nunq̄ꝫ conſpectis niſi cum eaꝝ preſidio indigetur. ¶ Actor. Idē inferius de zelentide. iuxta li. de na. reꝝ dicet̄. Ex q̄ viciū ſcriptoris ex altera ꝑte eſſe videt̄. ¶ Solinꝰ. Strophilos eſt auis paruula. que dū eſcas affectat os cocodrilli paulatim ſcalpit. ac ſenſum ſcalburigine blandiente aditū ſibi vſqꝫ in fauces eius facit. Quē conſpicatus ychneomō beluam penetrat. populatis viſceribꝫ eroſa ex aluo exit.

Capitulum.cix

Strutio. Actor. Strutio aliq̄n quidē alas erigit:ſed volare nequit.eſt eñ ingens corpore: rara in plumas. habet aūt alas ſimiles herodij ⁊ accipitris. Ferrū ꝓ comedit. ¶Ariſto. De ſtrutione eſt opinio ꝙ nō ſit de genere auiū ꝓpter diuerſitatē ſue creationis.partim eñ quadrupedibꝫ aſſimilaṫ:partim auibꝫ. Non habet alas:ſed figuras alarū q̄ volatui nō ꝯueniunt.q2 nō ſunt tenues vt pili:ſed ſicut quadrupes habet palpebras ſuperiores ⁊ in eis pilos. Habet itē plumā multā in inferiori parte corporis.⁊ duos pedes vt auis ſed vngulam fiſſam vt quadrupes. Eſt eñ magni corporis:cū auium corpora neceſſe ſit eſſe parua:alioquin volare nō poſſunt. Tres habꝫ digitos in vtroq; pede ꝓpter alas ⁊ ꝓpter pondus. Cumq; ſit ponderoſi corporꝫ ⁊ nō boni volatus:multā habet ſuperfluitatē.multumq; coit:ſicut ⁊ gallina ⁊ perdix. ¶Ex lib. de na. rerū. Strutio eſt auis pene beſtialis generis. Habet eñ pennas:ſed nunq̄ vtitur eis in volatu. Alas habet tenues:⁊ plumas velut pilos. In eundo alas erigit. adeo ꝙ in terra currit: vt equos celeritate precedat. Habet aūt vngulas biſulcos ad cōprehēdos lapides q̄s emittit in fuga contra inſequentes. Ferrū comedit ⁊ digerit:quia calidiſſime nature eſt: ⁊ equū naturaliter odit:⁊ miro modo perſequitur. Equus etiam illam intantum odit ac retinet ꝙ eam videre nō audet. Oſſiculum paruum ſub aliis habet.quo ſe in latere purgat ⁊ agitat quādo prouocatur ad iram. In pectore vero magnū os: ⁊ latum ad protectionē magni corporꝫ ſibi creatum. Porro ſtoliditas ei tanta eſt:vt cum frutice collo occultauerit:reliqui corporis latitudinē latere credat. Naturaliter autē caluefcit. ⁊ ita plumas exuit.vt et nudus fere remaneat Sed corium habet fortiſſimū q̄ in plumis protegitur ab importunitate frigoris:corpus habet fere ad magnitudinē aſini ſtatura mediocris. Oua quoq; eius adeo magna ſunt vt ex tranſuerſo ſecta vaſa fiant ad bibendum pro amplitudine ſua. ¶Phiſiologus Strutio ſolo viſu ita fouet oua ſua in barena recondita: vt ex eis pulli egrediantur in lucem. Hec inter aues ceteras duas tantum digitos cōtinet ad modum vngularū arietis ita ꝙ de concauitate pedis ſui ſubtus quaſi de funda proijcit lapides ſuper hominem. Ferunt etiam oculo vno intueri celum:⁊ altero terram.

Operationes.

A ¶Raſi: Caro ſtrutionis oībꝫ groſſior iudicaṫ

Capitulum.cx.

Strutiocamelo ⁊ Sturno. Plinius. Strutiocameli affrici vł ethyopici: aues ſunt grandiſſime ⁊ pene beſtiarū generis: altitudinem equitis inſidiantis equo excedunt celeritate vincunt.ad hoc ſolum datis pennis vt currentem adiuuent:ceterū non ſunt volucres: nec a terra tolluntur. Vngule his ceruinis ſimiles quibus dimicant:biſulce ⁊ comprehendis lapidibus. Quos in fuga cōtra inſequentes ingerunt pedibus. Actor. Videtur eſſe ſtrutiocamelus ſpecies ſtrutionis. vel ipſum etiam genus ſic appellari.quia ſicut dictum eſt ſupra:pedes habꝫ ſimiles pedibus cameli. ¶Ex libro de naturis rerum. Sturni ſunt aues parue ad volandum extēte fuſco nitentes colore. Cateruatim volant: ⁊ quodam orbe circumaguntur omnibus in medium tendentibus:⁊ hoc propter accipitres qui eis inſidiantur. Veſpere quidem aggregātur. Etiam immenſis turbis:cōmurmurāt: nocte ſilent aurora rubente murmur excitant. Demum vero diuiſe per turmas ad cibum volant. ¶Plinius. Eſt autem ⁊ ſturnus ex auibus loquentibus:vnde ⁊ Ceſares iuuenes habebāt ſturnū loquentem.

Operationes

¶Raſi. Sturne vel ſturni caro groſſior eſt q̄ z
pulli vel cocurnicis. Ventrem ſtringunt:⁊ multum nutriunt.

Capitulum.cxi

TArda ⁊ Tragopa. yſidor. Tarda apd̄ nos dr̄ eo ꝙ tardo ⁊ graui volatu detenta: nequaq̄ (vt cetere volucres) velocitate pēnaꝝ attollitur. Grece aūt gradipes vocat̄. Auicē. Oua auis tarde (ſm ꝙ dicitur) ſunt tinctura bona.

¶ Expli. de na. re. Tragopa eſt auis in ethyopia ferruginei colorꝫ: maior q̄ȝ aquila: caput hȝ vt fenix: excepto ꝙ in eo cornua hȝ vt aries. vn̄ illud armatū ꝑfert aduerſus oēs aues ſibi contrariātes. Solinus. Tragopa ē auis maior aq̄lis: cornib⁊ arietinis ꝑferēs caput armatū.

Operationes.

A ¶ Auicē. Oua auis tarde ſunt tinctura bona

B ¶ Experitur hora qua preparata ſunt ad illud cum filo lane in eis penetrante.

C ¶ Idem Stercus auis tale ꝯfert empetigini.

Capitulum. xxij.

TUrdela ⁊ Turdo. yſi. Turdela q̄ſi maior turdus dr̄. cuius ſtercore viſcū gn̄ari putat̄ Turdi aūt a tarditate vocati ſunt: hyemis em̄ ꝯſinio ſe referūt. Expli. d̄ na. re. Turdi ſūt aues parue q̄dē corꝑe: ſȝ ꝓuidentia magne. In cacuminib⁊ arboꝝ luto nidos edificāt ⁊ pene ꝯtextim. i. ꝯtinue poſt coitū generāt. ⁊ niꝝ qr. x. diebus oua i vtero matureſcūt: ⁊ poſtea pariunt. Pli. li. x. At abeūt ⁊ turdi i vicina: ſȝ hy̋ plumā nō amittūt: nec occultant̄ niſi ſpe cibi q̄ hybernū pabulū petūt. itaq̄ȝ i germania hyeme turdi maxie cernunt̄. ⁊ ſunt aues trimeſtres ſicut turtures. His color eſtate circa collū varius: hyeme ꝯcolor. in cacumib⁊ arboꝝ luti nidificātes pene cōtextim in receſſu generāt. Agripina coniux Claudij ceſarꝫ turdū habuit qd̄ nunq̄ȝ ante ſermonē hoīm imitantē. Pall̄. Turdi nutriēdi ſunt in cubiculo: ita ꝙ includantur illeſi: ac recēter capti mixtꝫ aliq̄b⁊ añ nutritis: q̄ꝝ ſocietate ad cibos ipſos capiēdos pauidā noue captiuitatꝫ meſtitudinē ꝯſolent̄. Sit aūt loc⁹ mūdus ac lucidus ⁊ vndiq̄ȝ leuigat⁹ in q̄ trāſuerſe figant̄ ꝑtice: q̄b⁊ p̄nt poſt incluſū volatū ſedere Rami q̄ȝ virides ſepe mutent̄. carice tūſe mixtis pollinib⁊ p̄beant̄. mirti etiā (ſi facultas eſt) lentiſci olea ſtridere ſemia interdū excludenda faſtidia: maxieq̄ȝ aq̄ tribuat̄ mūda. Turdi n̄ēq̄ȝ ſi alēdo ſaginent̄: ⁊ voluptatē cibi: ⁊ reditū maximū p̄ſtant. ꝑcitate bn̄ficiū miniſtrāre luxuri.ꝫ.

Operationes

¶ Auicen. Turdoꝝ ſtercus comedentium riſi confert panno ⁊ morphee ⁊ etiam empetigini. A

Capitulum.cxiij.

TUrtur.yſido.Turtur a voce nominaẗ auis pudica.ſemꝑq̃ȝ in montibꝫ iugis ꝛ in deſertis cõmorans.Tecta em̃ hoim ꝛ conuerſationẽ fugit:et cõmoratur in ſiluis. Que etiã hyeme deplumata in truncis arboꝝ̃ cõcauis habitare perhibetur. Cuius econtrario columba humana hoſpicia diligit:domorum ſemꝑ blanda habitatrix.¶Ambro.Turtur eſt auis pudica:que vbi cõiugalis ꝓprĳ fuerit amiſſione viduata:cõiunctionẽ iterate recuſat:nec iura pudoris:aut cõplaciti iuri federa reſoluat.ꝛ primus amor eam decipiens:plus doloris ex morte q̃ȝ ſuauitatis ex caritate dilecti generat. Diſcite ẽ mulieres quãta ſit viduitas gratia:q̃ etiã in auibꝫ predicaẗ.Turtur em̃ neſcit primã fidem irritã facere:qꝛ prima cõnubĳ forte amiſſa nouit caſtimoniam ſeruare Hec auis in nido ſuo folia ſquille ſupiacet:ne pullos ſuos lupus incurſet. Nouit em̃ ꝙ hmõi folia lupi fugere conſueuerũt.¶Ex li.de na.re. Turtur ſocium diligit:eo ꝙ mortuo vel capto incedens ſolitarie:ſiccis arboꝝ ramis incidẽs gemens ac triſtis.nulli auium eſt infeſta:ſed ad omniũ infeſtationes patientiſſima.in locis tutiſſimis ꝛ delectabiliſſimis habitat per totã hyemẽ in concauis arboribꝫ. In plumis iacet. in vere aũt producit.multe quidẽ eaꝝ terras calidas hyeme petunt.ꝛ multe remanẽt ſi locũ habeant.ſoli oppoſitum ad quieſcendum aptum Aliq̃n ita debiles ſunt naturaliter vt manu capi poſſint. Oua ſepe terna pariunt.ſed nunq̃ȝ plus q̃ȝ duas educãt.ſimiliter ꝛ palumbi. Turtur ouat in vere bis ꝛ ſepe ter: Sed hoc quãdo vnũ par ouoꝝ corruptũ fuerit.aut caſu perierit:ſolaq̃ȝ auium pullos ſuos ď nocte paſcit ¶Ariſto.Turtur ex fructu viuit:ſicut ꝛ palũbus.Palumbus aũt ſemꝑ apparet:turtur aũt nõ.Coit q̃deȝ turtur poſt.iĳ.menſes:pregnãs eſt diebus.xiiĳ.ꝛ totidem cubat.Uiuit autẽ et cubat ſicut ꝛ columba quindecim annis.
¶Palladius.Turtures vt alantur breui ꝛ̈ꝓpe obſcuro cubiculo claudendi ſunt:quos nutrire facilium eſt.quia nihil expetunt..

Operationes.

A ¶Auicenna.Sanguis turturis calidus diſtillatur ſuper aurem contritam ꝛ doloroſam.
B ¶Plinius libro.xxix.Turturũ ſanguis eximie
C prodeſt oculis cruore ſuffuſis. Fimus eaꝝ albugines extenuat. ¶Huius ale dextre ſanguis medicinalis eſt immiſſus oculis.

Capitulum.cxiiĳ

VAnellus.Ex lib.ď na.reꝝ.Uanelli ſunt aues quas Plini.ſimphalides vocat. ſatis pulcre columbina magnitudine criſtato capite vt pauo:collo quideȝ colore viridi ꝛ lucenti.reliqua vero parte corporis varietate diſtincta.Hec auis cum hominẽ etiam a longe nido ſuo appropinquare ſenſerit egreſſa:ſtatim cum clamore occurrit.Sicq̃ȝ ſtulta dum hominem a nido ſuo amouere ſe credit:ipſo clamoris inditio nidum prodit. quem progreſſus homo ſpoliare contendit. Hoc idem dicit Plinius:licet per alia verba

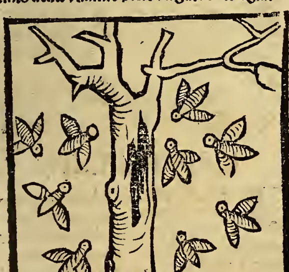

Capitulum.cxv.

Veſptilio.Ari.Ueſptiliones hñt pedeſ ſicut aues:7 carēt cauda qm̄ ſt agreſtes Ipſaꝝ ale ſūt mēbranules.i.corio indiſtincte 7 ſi caudā habuiſſent:motū alaꝝ ꝓhiberēt.7 q2 nō ſt diuiſe in illar muriū habēt in vtraqꝫ pte mādibula dētes.7 victū ſibi de nocte acq̄rūt vt bubōes.Amb.Ueſptilio ē anial volatile ſil' 7 q̄drupes:dētib9 etiā vtit':q̄ in aliis auib9 reperiri nō ſolent. parit vt q̄drupedia nō oua ſꝫ pullos viuētes.crepuſculo volare cōſueuit:volatqꝫ in aere nō aliq̄ pēnaꝝ ſꝫ mēbrane ſue fulta remigio.Iſy.Ueſptilio dr̄ eo q lucē fugiens:veſptino crepuſculo circūuolet pcipiti motu acta.aial muriū ſile nō tā voce reſonās q̄ ſtridore.7 cetera q̄drupedia volatu excellit.In ptib9 indie ſunt veſptiliones colūbis maiores.hñtes q̄ſi hoīm dētes:he in faciē pcutiunt hoīes.nares eis aures aliaqꝫ mēbra amputātes.Fert' q hec auis ſtrepitū querit:7 ſanguis ei9 depilat.Glo.ſup Deu.Ueſptilio circa terrā volat 7 pēnis ambulat:imūda ē ſm legē

Operationes.

A ¶ Aui.Ueſptilionis lac(vt dr̄)eſt vrina ipſius in ipſo aūt eſt abſterſio 7 vehemēs calefactio.
B ¶ Ungentū veſptilionis ꝓhibet mām̄illas puellaꝝ a magnitudie.
C ¶ Cerebꝝ eius cū melle cōfert pncipio aque deſcēdent' in oculū.
D ¶ Eius cinis acuit viſum.7 ꝯfert vngule 7 albugini

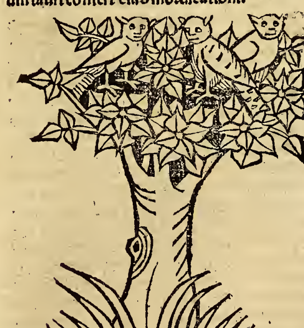

Capitulum.cxvi.

Veſpa.Ari.Ueſpa eſt aīal annuloſum volatile.Aculeis venenoſū q̄ dr̄ de putridis aſinoꝝ carnib9 naſci ſicut fuci de mul'. ſcrabrones de eq̄s 7 apes de vitulis. Itē veſpa aerem nō recipit.i.non ſua q2 vita 7 nutrimētū eſt circa ſtercus 7 carnes.Et eſt de aīalib9 q̄ manent cū ſocijs ſuis:ſicut formica 7 apis.h3 aūt lancē am interius ſicut ſcorpio exterius.ſanguīe caret.alas mēbranas coopertas h3.accidit veſpis ſenectutem exuere.Apeſqꝫ nocentur a veſpis: ideoqꝫ nocet apib9 illas appīnq̄re. E xi.d na. re.Ueſpe ex eq̄nis carnib9 aliq̄n procreant':in pleuilunio magis creſcere dn̄r.hāꝝ vita circa ſtercus eſt.Ceras q̄dē faciūt:ſꝫ nō ex collectione floꝝ.7 ob h̄ inutiles ſunt.Ari.Ueſpaꝝ cib9 eſt ex florib9 7 fructibus:ſepe q̄3 viuūt ex cibis aīaliū.Mutita venat' in fine hyemis:7 plures eaꝝ venant' circa calē.venātur qꝫ mutita ꝓpe aggeres magnos 7 altiſſima loca.ocīſqꝫ vident' cū aculeis.nō aūt ꝯgregāt veſpe flores.nec cibāt' ex eis ſicut apes:ſꝫ cib9 eaꝝ in maiori pte eſt ex carne.ideoqꝫ circa ſtercora manēt:muſcas magnas deprehendūt 7 caput eaꝝ abſcindunt.nidos ſub terra faciunt:7 vt formice terrā extrahūt.Preterea iuxta Pliū.q̄daꝫ veſpe ſpalāgiorū gen9 perimūt 7 in nidos ſuos portāt.deīn illiniūt.7 ex his in cubādo genus ſuū procreāt

Operationes

¶ Conſtan.Ueſpe 7 apes eis quos pungūt tumorē calidum 7 rubore faciunt.roſtrūqꝫ eaꝝ remanet vbi tangūt. A
¶ Et aliq̄n morſi ſudorem patiunt' 7 abhominationē. B
¶ Auicē.in.ij.cañ. veſpaꝝ puncture bonū eſt poliū emplaſtri more ſuppoſitū. C
¶ Sil'r folia ſilueſtris malue ſedant illam emplaſtrata.Itē ſtercus capraꝝ extrahit veſpe venenū. D
¶ Ex ſale quoqꝫ cū aceto et melle fit emplaſtrū ad iuncturā veſpe.Et oleum lauri confert eius morſicationi. E

Capitulum.cxvij

Ulula. yſid. Ulula eſt auis a planctu et luctu nomiata. Cum eñ clamat aut fletũ imitatur aut gemitũ. Unde apud augures ſi lamentetur triſticiã tacens oſtende re fertur proſperitatẽ. Actor. Ulule (vt dicit gloſa ſup Iſaiã) ſunt aues magnitudinis cor uine. maculis reſperſe. q̃ roſtro in palude fixo horrende ſtridunt. habẽtes vocẽ ſimilem vlu latui luporũ: vñ et nomẽ acceperũt. et vocantur gallice bubort. De hac ſuperius dictũ ẽ in ca. Bubtorio: et de onocrocualo: q̃ noĩa ſunt idem.

Capitulum.cxviij.

Upupa. yſido. Upupa eſt auis ſpurciſ ſima criſtis extantibꝫ galeata ſemp in ſepulcris et humano ſtercore cõmorãs Upupa grece dicta eo ꝙ ſtercora humana cõ ſideret. et fetenti paſcaẽ fimo. Cuius ſanguine qui ſe inunxerit dormitum pergens demones ſuffocãteſſe videbit. Gloſa ſup Leuiticũ. Upu pa lugubris eſt et luctũ amans. Unde et in lege comedi prohibetur: qꝛ ſeculi triſticia mortem operatur. Phiſiologus. Upupe pulli cum pa rentes ſuos ſenuiſſe viderit: ita vt neqꝫ volare neqꝫ videre poſſint: vetuſtiſſimas parentũ plu mas euellunt: et oculos eorũ liniũt: fouent qꝫ eos ſub alis ſuis. donec creſcant eorũ penne. et re il luminentur oculi eorũ. ſicqꝫ mutuam vicez pa rentibꝫ reddunt. Iorath in libro de animalibꝫ Upupe pulli parẽtes ſuos fouentes anhelant ſup oculos ipſorũ vt viſum recuperent. Ex lib. de na. re. Upupa eſt auis admodũ pulcra: ſed immunda. vna tñ vo ceſicut et cuculus importu na eſt: hyeme latet: et nuda eſt. vere producitur Huius parentes ſeneſcentes inter pullos iam adultos in nido plumas exuunt et interiꝫ a pul lis paſcũtur. donec vires plumaſqꝫ recuperẽt Cum eñ ſenio viſum perdiderint pulli notam naturaliter herbam colligunt: et eorũ cecatos o culos inde liniunt vt viſum recuperent

Operationes

¶ Pitagoras in libro romanorũ. Sanguis vp upe illitus: homini dormienti demoniaca gi gnit fantaſmata. A

¶ Penne vero poſite ſuper caput hominis: ſe dant ſoda: ideſt dolorem capitis B

¶ Huius etiam lingua ſuper illum ſuſpenſa: q̃ multam obliuionem patitur: ei confert. C

Capitulum.cxix

Ultur. Iſidor. Uultur a volatu tardo nominatus putaẽ: magnitudine quip pe corporũ prepetes volatus nõ habet Fertur pene vſqꝫ ad centũ annos procedere. Uirtutes aũt ſicut et aquila vltra maria cada uera ſentiunt. Altius quippe volantes: q̃ mul ta montium obſcuritate celantur ex alto illi cõ ſpiciunt. Ambro. Uultures dicunẽ ſine cõcu bitu generare et cõcipere. Solent etiã mortem hominis quibuſdam ſignis annunciare. Cum eñ lacrimabile bellum acies inter ſe inſtruunt multo vultures ſequũtur agmine: et eo ſignifi cant ꝙ multa hominũ multitudo bello caſurã ſit futura preda vulturibus. Gloſa ſup Leui ticũ. Lex vulturem comedi prohibet qui bel lis et mortuis gaudet. Phiſiologꝰ. Sedet aũt vultur in altiſſimo loco qꝛ retardatur in aſcen

ſu a terra. aſcenditq̃ tantũ in altiſſima vt vide deat loca remota. Ideoq̃ dicit̃ ꝙ ſolus vul/ tur eſt auis dei. Hic etiam maiores aues rapa ces vt accipitrem inſequitur. Areſto. Uultur grauis eſt ⁊ mali moris famelicus ⁊ clamoſus Uenatur in locis a nido remotis valde. aſcen/ dit ad locũ altiſſimũ: ibiq̃ ſedet q2 difficilis eſt eleuatio a terra. ideoq̃ dicitur ꝙ ſolus vultur eſt auis dei: deprehẽdit aũt lepores. ⁊ paruos ceruos ⁊ capras ac vulpes et aĩalia cetera q̃ retinere poteſt. Idem. Uultur nidificat in locꝫ altiſſimis. ⁊ multotiens ſuper arbores. Inui det pullis ſuis cum impinguantur. nec paſcit eos niſi de cibi ſui reliquijs: ⁊ illos anteq̃ vo/ lare poſſint eijcit. Eſt aũt auis alia que protec/ tos illos cum pullis ſuis nutrit. vnum par vul turum occupat vnum magnum locum. ⁊ ideo ſecum alios nidificare non permittit. Eſt aũt longe vite quod ex eo cognoſcitur. ꝙ nidus eius ſemper idem manet. Cum eñ ſeneſcit elon gatur roſtrum eius ſuperius ⁊ arcuatur. Et in fine fame moritur.

Operationes

A ¶ Eſculapius. Uulturis penne combuſte fu/
B gant ſerpentes a domo. ¶ Iecur eius tritum
C cũ ſanguine p decem dies bibitũ: caducos li/
D berat. ¶ Sanguis eius cũ ſucco marubij cali
E ginẽ oculoꝝ ſanat. ¶ Adeps eius dolorẽ ocu/
loꝝ ſanat: ⁊ dolores neruoꝝ euacuat. Dyaſco
F rides. Fimus vulturis medicinalis eſt: nã fu
migium eius ſecundinam expellit. ¶ Plinius
G li. xix. Uulturis fel ex aqua dilutũ: albugines
ſanat oculorum. ¶ Penna vulturis ſi ſcalpan/
tur dentes acidum faciunt habitum.

Capitulum. cxx

Xyon. Actor. Xyon eſt auis immun/ da ſcd̃m legem cuius natura non ſa tis eſt nobis nota. Eſt autem vt legi tur de genere vulturum: ſed minor q̃ vultur. Hec enim eſt mens Alberti in libro de naturis animalium. Et ſimiliter in libro de naturis rerum.

Capitulum. cxxi.

Ibos: ydros. yſida. Ex libro de na/ turis rerum. Idos eſt auis viſu de/ bilis que imitatur vocem equi. Et quandoq̃ ſuper eum volans. eum ſtupefacit: ipſumq̃ fugere cogit. Ariſto. Ibos ideo cum equo pugnat: quoniam ipſum a pa ſcuis eijcit. ⁊ herbas comedit. Ideo ſtupefaci/ ens eum fugere cogit: ⁊ forte interficit Eſt aũt auis pulchri coloris ⁊ vita eius bona. Manet q̃ apud fluuios ⁊ margines eoꝝ. ¶ Idem. Idros eſt aĩal volatile in nilo flumine: ſatis inimicum cocodrillo. Nam de natura ⁊ con/ ſuetudine cũ viderit cocodrillum in littore flu minis ore aperto dormientem inuoluit ſe limo quo facilius poſſit eius fauci billabi. ſicq̃ fau cibus ſuis irrepens eroſis cocodrilli viſceribꝰ tandem inde viuus exilit. ¶ Ex li. de natu. reꝝ. Iſida ſono vocis dicta eſt. auis quidem par/ ua: ſed pennaꝝ vetuſtate clariſſima. In dorſo colorẽ habet inter viridem ⁊ ceruleum. In pe ctore vero pfert imaginẽ carbonũ ardentiũ: Duos tñ hꝫ in pede digitos. vngues aduncos ſed roſtrum paruum ac directũ. Circa aquas

aſſidua eſt. Piſciculis viuit. terram roſtro ca-
uat: ibiq; nidum congerit ac fetus facit.

Operationes

A ¶ De hac opinatur vulgus. quia ſi pellem cū plumis aut mortue detrahas ⁊ parieti infigas omni anno plumas ac ſi eſſet in corpore commutabit.

Capitulum. cxxiij

ZElentides. Ex libro de naturis reꝝ zelentides ſunt aues (vt dicit Plinius) quaruꝫ ſuffragium a Ioue deo petunt incole montis Caſſini cum a locuſtis fruges illius vaſtantur. Itaq; a do miſſe locuſtas depopulantur ⁊ vnde veniant quoue abeant ignoratur: aut quo vadant. hoc idem dicit Albertus in libro ſuo de naturis animalium in tractatu de auibus

¶ Hec igitur dicta de Auium natura ſufficiant.

Proemium in tractatū De Piſcibus.

IAm in precedenti tractatu locuti ſumus de volatilibꝫ que in genere animalium videntͬ eſſe perfectiora natatilibꝫ. Ideo nunc in iſto quarto tractatu deo opitulante dicemus de natatilibꝰ ſiue animalibus aquaticis: hoc eſt de piſcibꝫ: Nam ſicut aer ornatus eſt ſuis animalibꝫ ſcꝫ volatilibꝫ q̄ poſſunt ex eo reſpirare ꝓpter craſſitudinē humoris ⁊ quoꝝ corpora poteſt ſuſtinere. ſicꝫ aqua ſuis. id eſt natatilibus: q̄ quideꝫ pinnulis ſuis inn[i]tuntur aque natando. ſicut aues pennis ſuis volando. De piſcibꝫ igiͭ dicturi ſm ordinē alphabeti: ⁊ ꝑ capitula ſicut in p̄cedentibꝫ procedemus

Capitulum. j.

ABremon Achandes Acipender Albirē ⁊ Alphoram. Ex li. de naturis reꝝ. Abremō alias Zbarcnō eſt piſcis vt dicit Areſto: multū fecundius ouis: nec alioꝝ more contactu marꝫ parit. ſed naturali quodaꝫ inſtinctu ventrē ſuum ad arenā fricat: que cō tactu aſpera eſt ⁊ guſtu ſalſa. Sicq; oua concepta parit: ⁊ poſt tēpus debitū fetus educit. Iorath in libro de animalibꝫ. Piſcis abremō hora tēpeſtatis marꝫ: natos ſuos in ventre ſal

uat:⁊ poſt tempeſtatem euomit eos. ¶ Idem Achandes piſcis ſolicitus de pullis ſuis naui bus mariꝫ adheret. ſicqꝫ propter ipſum oīno fi unt immobiles naues. ¶ Ex li. de na. re. Acci pender eſt (vt dicit Plinius) piſcis apud anti quos nobiliſſimus. Hic ſolus cōtra morē om nium piſcium habet ſquamas toto corpore ad os verſas ¶ Plin̄. li. x. Apud antiquos piſcis nobiliſſimus habitus accipender. vnus omni um ſquamis ad os verſis: cōtra aquā nando meat. nullo nūc in honore eſt qđ quidem miror cū ſit rarus inuentu. quidam cū alopem vocāt. ¶ In li. vtē. Albirē eſt piſcis marinus habēs cutem adeo ſpiſſam ⁊ durā ac firmā: vt ea mili tes vtantur pro galeis. ¶ In eodeꝫ li. Alpho ram eſt piſcis qui nō gignitur. ſed in loco luto ſa vbi non eſt aqua. ex ipſius luti putredine in modum vermiculi creatur. poſtea cum aſcen derit aquam creſcit in piſcem. Durat aūt mo dico tempore. citoqꝫ diſſoluitur.

Capitulum. ij.

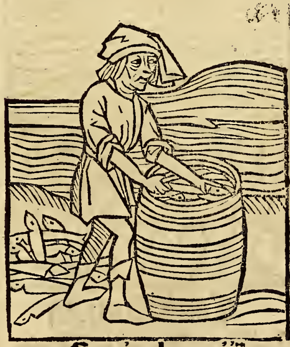
Anguilla. Iſi. Anguilla dr̄ ab anguis ſimilitudine. Huius origo ex limo eſt. Unde ⁊ qñ capit̄ adeo leuis eſt: vt quā to fortius preſſeris tanto citius labatur. Ferūt aūt orientis fluuium gangen anguillas trece nis pedibꝰ gignere. Plinius lib̄. ix. Anguille octennis viuunt annis. Durant ⁊ ſine aquis diebꝰ ſenis aquilone ſpirante auſtro paucio ri bus. At hyemem in exigua aqua nō tolerant neqꝫ in turbida. Ideoqꝫ circa vergilias maxi me capiuntur. fluminibꝰ tn̄ precipue turbidis paſcunt̄ noctibꝰ: ex amnis piſcium ſole nō flui tant. Porro vicepedum pinne pare ſunt bine piſcibꝰ omnino longitudo vt anguillis ⁊ con gris. Item anguille ſcopulis ſe atterant. eaqꝫ ſtrigmenta viueſcunt: nec alia eſt eaꝝ procrea tio. Diutius aūt ceteris viuūt anguille a quis exempte. Idem li. x. In anguillis omibus nec eſt maſculinū neqꝫ femineū genus. q̄ nec anīal nec ouum ex ſe generāt: ſicut neutrū eſt ⁊ oſtre is genus: ceteriſqꝫ vaſo vel ſaxo adherentibꝰ. Ex li. de na. reꝝ. Anguilla ex alioꝝ piſcium li mo naſcitur: difficulter excoriatur: duriſſimaꝫ habet mortē. que etiam excoriata viuit ad vo cem tonitrui cōmouetur. Aquis claris fluuia libus gaudet. ⁊ in abſconſione pliadis maxie capitur. qꝛ tunc ex ventis oppoſitis aqua tur batur. Ad piſciculos inferiores poteſtatis ra pax eſt. maxime tamen cū in ſemine reperiunt̄.

Operationes

¶ Ex libro de naturis reꝝ. Ex amnis ſola pi ſcium nō fluitat: niſi cuꝫ aquis putrefacta diſ ſoluitur: plus alio cibo decoquatur. aliter no ciuus eſt cibus eius. ad ignem aſſata plus cō petit: quia malicia eius illic euaporatur. A

¶ Pinguedo eius auribus medetur. B

¶ Item anguille vino necate: qui ex eo bibe rint tedium vini habent. C

Capitulum. iij.

Allec. Ex li. de na. reꝝ. Allec eſt piſcis marinus admodum paruus in Occi duo mari: qđ mediterraneum eſt inter maiorem Britaniam ⁊ germaniā. Cumqꝫ vnū quodqꝫ fere genus piſciū marinoꝝ habeat tem pus ſuū in quo ſolo ſit bonū: ſcꝫ ab Auguſto vſqꝫ ad Decembrem. Qui cum recens captus

fuerit delicatiorem cibū prebet. Salſus autē in vſum hominū vltra ꝙ aliꝗ piſces ſanus durare poteſt. Omnium quoqꝫ fere piſcium ſolus aqua viuit tantū. Nec niſi in aqua viuere poteſt. Nam ſtatim vt aeris ſerena contigerit expirat. nec vlla mora eſt inter cōtactū aeris et expirationē. Oculi eius inſtar luminis de nocte lucent in mari. ſed hoꝝ virtus cum ipſo piſce moritur. vbicunqꝫ ſuper aquas in mari lumē vident: gregatim adnatant. Et hoc aſtutum ad hyberna dictis tēporibꝫ alliciuntur quaſi parati ad capiendum diuino munere in vſus hominū deducūtur. Hybernis aūt tēporibꝫ ſecrete maris vſqꝫ ad tēpus debitū abſconduntur: et hoc circa germania ¶ Iſid. Allec piſcis eſt ad liquorem ſalſamentoꝝ idoneus. vnde et nuncupatus. Actor. ¶ Fertur aūt allec ex puro aque elemento viuere: ſicut ſalamandra ex igne.

Operationes.

A ¶ Plinius libro. xxxix. Allece ſcabies pectoꝝ ſanatur infuſa per cutem inciſam.

B ¶ Et contra canis morſus: draconiſve marini prodeſt.

Capitulum. iiij

ARaneos Aries et Arini. ¶ Auicēna: Aranea marina: videtur ꝙ diſpoſitiones eius ꝓpinque ſint diſpoſitionibus ſcorpionis. ¶ Iſid. Aranea genus eſt piſcis dictum eo ꝙ aure feriat. habet tñ in ea ſtimulos quibus percutit proximātes. ¶ Plini9 lib. ix. Aculeo ſpine in dorſo obnoxius eſt ac venenoſus. ¶ Plinius in eodē. Aries eſt piſcis qui graſſatur vt latro nūc grandi nauium in ſalo ſtantium occultatus vmbra. ſi quē nandi voluptas inuitet expectat. nūc elato extra aquā capite piſcantiū cymbas ſpeculatur. occultatuſqꝫ adnatās mergit. ¶ Eſculapius in li. de animalibus. Arini ſiue barini piſcis cū homo viderit eū inebriat. et mouet eum ad rixas et cōtentiones: poſtꝙ vero comederit placat ira ei9

Operationes

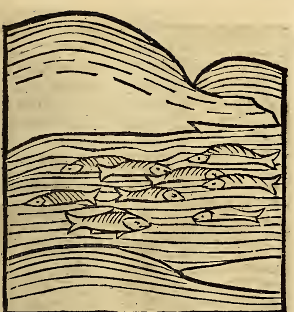
¶ Aranea itaqꝫ morſus ceterūqꝫ reptiliū marinoꝝ venenoſoꝝ dixerūt curandos eſſe cū tyriacis quibus curatur venenum frigidum et cum medicinis rutelarum: et tyriaca eorum. A

Capitulum. v

ASpidochelon et Aurata. Phiſiolog9 Aſpidochelone grece dr belua quedā in mari: q latine dr aſpido teſtudo. eſt aūt cetus magnus: habēs ſup corium ſuū tan ꝙ ſabulum: qđ eſt iuxta littus mariſ. Unde plerumqꝫ eleuato dorſo ſuo ſup vndas a nauigātibus nihil aliud creditur eſſe ꝙ inſula ita qꝫ applicantes dentes ſup eam alligāt naues accendunt focos ad coquēdos cibos: Ille vero vbi ſentit odorem et calorem ignis mouerſe a loco: et ſic mergit naues in ꝓfundum. alia quoqꝫ huius belue natura hec eſt: qñ eſurit aperit os ſuum: et quaſi quendam odorē bene olentem exalat de ore ſuo. Quē ſentientes minores piſces confluunt in os eius. quod vt impletū fuerit claudit et os traſglutit. ¶ Idem. Aurata dicitur ex eo ꝙ in capite ſuo auriculo rem habet

Capitulum. iiij

Alforam. Alb. in. lib. de na. animaliũ. Alforã piſcis eſt qui ex putredine luti generatur: ⁊ in luto ſine aqua procreatur admodũ vermiculi. qui vermis aqua aſcendẽte creſcit in piſcẽ. De hoc piſce naute dicunt: qm̃ ſi ↄſumaẗ putrefactus vſq; ad caput et ad oc̄los adueniẽte aq̃ iterũ renaſciẗ: ⁊ tũc diu viuit: cũ ante hmõi ſuã regenerationẽ parue vite ſit. vt ſup̄ dictũ eſt capitulo p̈mo.

Capitulum. vij.

Asturã. Alb. in li. de na. animalium. Aſturam piſcis eſt qui tpe veris ⁊ autumni in ſpumis pluuialib9 generaẗ: et in eis ebulit ſicut vmis ex ſtercoribus animalium. Dicitur etiã ex luto generari. hic piſcis impatiẽs. claritatis ſolis fugit ad vmbras arborũ quas in aquas proĳciunt: calorem tamen diligunt ⁊ habent. de profundo ad ripã natant. tẽpore ſiccitatis non abundant ſed qñ multe ſunt pluuie ⁊ calide abundant.

Capitulum. viij.

Aureum vellus. Alb. in li. de na. animalium. Aureum vellus eſt animal marinum ſicut ſpongia. et de ſpongiarum genere. ſed rarius eſt ⁊ mollius admodũ lane. ⁊ lanugo eius in auri ſplendorem cõuertitur et dilatatur: ⁊ prolongatur ſicut vellus. ⁊ dũ eſt in mari. et mouetur motu contractiõis ⁊ dilatationis ſicut ſpongia. ⁊ raro inuenitur. tamen hoc inuentũ in frigia: tum extitit belli troyani inter grecos ⁊ frigios. ſicut dicit Dares frigius in hyſtoria troyana.

Capitulum.ix.

ARbuciũ.Amnis.Abaniger Afferus ⁊ Aſtralus.Alb.in lib.de na.aĩalium inq̇t.Arbuciũ piſcis eſt ml'tis ouis fe-cundus ſed nõ eĳcit oua niſi ventrẽ confricet ad harenã tactu aſperam.⁊ in illa pullos edu cit ⁊ complet.¶ In eodẽ li.vt s̃.Amnis piſcis eſt vt dicũt ſaxatilis:qui lapidẽ geſtat interius Eſt autẽ valde ſpecioſus in lateribꝰ.v̇gultas habens puniceas.toto aũt corpe reliquo di-uerſis colorib9 eſt diſtinctus ac depict9.¶ In lib.vt ſup̃.Abaniger piſcis eſt vt dicunt qui amno ꝓpemodũ ſimilis eſt.⁊ eſt longus et ro-tundus.qui germanice grvich vocat̃.⁊ eſt albꝰ bonaꝝ carniũ.breuior anguilla.roſtrum auis hñs ꝓ ore ſubtile ⁊ longũ.⁊ rubeũ ⁊ viridẽ in-terius habet ſpinã.¶ Alb.in lib.vt ſup̃.Affe-rus piſcis eſt qui ꝓpter exiguitatẽ hamo capi nõ poteſt.¶ In eodẽ lib.Aſtralus piſcis eſt q̇ aquaꝝ vndas ore ſuſcipit ⁊ oritur quãdo plea des occidũt:eo ꝙ tũc tempus eſt pluuiaꝝ.

Capitulum.x.

ABydes.Alb.in libro vt ſup̃.Abydes animal eſt marinũ.cuius conuerſatio primũ eſt in aquis:⁊ cibus.Et poſtea mutatur figura eius ⁊ efficit̃ terreſtre.⁊ egre-ditur de aqua querens victum in terra.⁊ cum figura mutatur:mutatur etiam nomen eius: et vocatur aſtoyz.

Capitulum.xi.

ABuna.Alb.in lib.de na.animalium Abune mõſtrum eſt maris guloſius cunctis marinis beluis.preda viuit.⁊ in craſſitudine corporis ſui vertitur ei quicq̃d comedit.vnde quia ſtomacho caret vẽter ei9 quando comedit multum extenditur ⁊ infla-tur ſupra modum.⁊ cum amplius extendi ne-quit.piſces per os eĳcit.⁊ hoc de facili.quia cum collo careat ſicut ceteri piſces:os eius cõ tiguum eſt ventri.Eſt autẽ a deo craſſum ani mal ꝙ quando periculũ timet:pellem ⁊ carnes ſuas contrahens replicat.⁊ extremitates ſui corporis intra ſe ſicut iricius abſcondit.ita vt non appareant.quod tamen aliquando ſine ſui detrimento non facit.Mortem enim a deo timet ꝙ cum periculum ſenſerit non laxari:ne abſcedere beſtiam que in inſidĳs latet.nequa ꝙ caput foras extrahit quod intra corpus ſu-um abſcondit.ſed cum affligitur fame carnes ſuas deuorat.magis eligens in parte abſumi ꝙ preda facta beluis in toto conſumi.

Capitulum.xij.

Barchora. Albertus in libro vt ſupra. Barchora eſt animal marinū habens orificium pre omnibus animalibus fortiſſimum. Nam ⁊ lapidem ſi in ore ſuo acceperit: eum frangit. hec quandoq₃ ad ripas exit: ⁊ herbas depaſcit. ⁊ quando oportet in aquā reuertitur. ibiq₃ ſubmergitur ne cutis dorſi eius a ſole exſiccetur. ⁊ ad nutum debitū deflectere ſe non poſſit. Piſciculos quoq₃ comedit. ⁊ per illos deprehenditur. Piſcatores nāq₃ piſciculos paruos viuos filo conſutos in mare proijciunt. qui dum effugere nō valent. ſed inſimul fluitant. animalis predicti morſib⁹ patent. At ipſū animal dū vnū poſt alium tranſglutire laborat. interim occupatum deprehenditur.

Capitulum.xiij

Borbotha. Botha ⁊ Brenna. Iſidor⁹. Borbotha ſunt piſces quidam fluuiales. aliquatenus anguillis ſimiles. lubrice nanq₃ ſunt. et excoriātur ſicut anguille. Corium habent nigrum. eſum dulcem. ⁊ epar pre omnibus piſcibus melius ⁊ efficatius. Caput magnum reſpectu corporis os amplum et latum valde. Cum autē etate duodecim annos exceſſerit: in corpus magnum creſcit. ⁊ tunc nomen eius mutatur: ⁊ ſolaris vocatur. de quo inferius dicetur. ¶ Idem. Bothe ſunt piſces fluuiales: qui non natant: niſi per amplitudinem corporis. Tenuiſſimi nāq₃ ſunt et lati valde. Pinnas habet in circuitu lati corporis. impinguantur vento meridionali flante. Tunc q₃ venatur hic piſcis a piſcatoribus: fundū aque petens: aquam ſupra ſe turbat vt videri nequeat. Maximeq₃ corpore ſtrato cum terre adheret. ſupra dorſum terre ſimilimus eſt. Maculas autem in dorſo rubeas habet. ¶ Alexander. Brenna eſt piſcis fluuialis: qui cum videt ſibi Luciū imminere: declinat ad ſcenoſa aquarum limpiditatem a tergo perturbans.

Capitulum.xiiij.

Balena. Iſidorus. Balena eſt immenſe magnitudinis beſtia ab emittendo ⁊ fundendo aquas vocata. Ceteris enim beſtijs maris altius iacit vndas. Balin autē grece dicitur emittere. ¶ Plinius libro nono. Balenas in gaditano occeano non ante brumam conſpici tradunt. Condi autem eſtatis tēporibus in quoſdam ſinu placito ⁊ capaci. mire gaudentes ibi parere. Bſcire orcas infeſtam his beluam. et cuius imago nulla repreſentatione alia poſſit exprimi q̄ carnis immenſe dētibus truculente. Irrumpunt ergo in ſecreta vituloſq₃ illarum aut vetus: vel etiam nondū grauitas morſu lacerant. incurſuq₃ ceu liburnicarum roſtris fodiunt. Ille vero ad flexum immobiles ad repugnandum merces ac pondere ſuo onerare. Tunc quidem in vtero graues pariendi ve penis inualide. ſolum auxilium nouerunt in altum perfugere: ſeq₃ toto oceano defendere. E contra orce laborāt occurrere ſeq₃ opponere. ⁊ cauatis anguſtijs trucidare in vada vrgere ſatis illidere. Spectātur huiuſmodi predia ceu ipſo mari ſibi irato nullis in ſinu ventꝫ: fluctib⁹ vero ad anhelitus: ictuſ

⁊ quantos nulli turbines voluant. Ora balene habent in frontibus. Ideoqꝫ ſumma aqua annotantes in ſumma nymbos efflant. Balenis branchie non ſunt ſicut nec delphinis. hec duo genera fiſtulis ſpirant que ad pulmonem pertinent. Balenis a fronte Delphinis a dorſo. Item que pilo veſtiuntur animalia pariũt vt priſtis: balena. vitulus. ¶ Idem in libro. x. Balene ac delphini dormiunt. Nam etiã ſtertentes audiuntur. ¶ Solinus. Indica maria balenas vltra ſpacia quatuor iugerum habẽt Sed quos faſciturās nuncupant. qui enormes ſupra molem ingentium columnarum vltra nauium antemnas ſe extollunt. hauſtoſqꝫ fiſtulis fluctus ita eructuant: vt nymboſa alluuie: plerumqꝫ nauigantium alueos deprimãt. ¶ Ex libro de naturis rerum. Balene branchias non habentes fiſtula ſpirant: quod raro in marinis animalibus inuenitur. Fetus ſuos geſtant cum infirmantur ⁊ inualidi ſunt. ⁊ ſi parui ſunt: eos in ore ſuſcipiunt: hoc idem imminente tempeſtate faciunt. ⁊ poſt tempeſtatem illos euomunt. Quoniam propter defectum aque fetus impediuntur ne matrem ſequantur Mater aquam in ore receptam inſtar fluuij ad eos eijcit. vt ſic inherẽtes terre liberet: adultos etiam diu comitatur. Adoleſcunt autem celeriter: ⁊ decem annis creſcunt.

Capitulum. xv.

Babilonicus ⁊ Belue. Albertus ĩ libro de naturis animalium. Babilonici piſces ſunt (vt dicit theofraſtus) circa babiloniam exiſtentes in locis vbi dulces aquas in cinoroſis recipiuntur ex fluuijs incidentib⁹. inde enim egrediuntur piſces ad paſtum. capita ad modum ranarum magnarum. reliquas partes corporis ad modum ragie habentes. ſimiles piſcibus alijs pinnulis gradientes: et cerebro motu caude.

¶ Plinius. Belue in Orientali mari ſunt. Et belue ſunt animalia marina adeo magna et importuna ꝙ procellas excitant de profundo. ⁊ pericula nauibus inducant. ita ꝙ naues Alexandri ad pericula deduxerunt.

Capitulum. xvj.

Cancer. Ex libro de naturis rerum. Cancer pedes habet ⁊ brachia forcipeſqꝫ pro manibus et retrogradus eſt: nec vnqꝫ ante faciem ſuam ambulare nouit. Mares duas habent ſpinas inter ventrem ⁊ caudam: quibus femine carent. Que oua in ventre habent ictibus ſerpentum medentur. Coitus tempore mas aſcendit in dorſo ſuper feminam. At illa motum eius ſentiens a tergo coire volentis inclinata ſuper latus ad ipſum ſe conuertit. ſicqꝫ coitus completur. latent in hyeme menſibus quinis. Veris

tempore ſenectutem exuunt velut anguis. Cancer lacte potatus: ſine aqua viuit multis diebus. Cum autem ſenuerit: duo lapides albi colorꝫ intermixto rubore inueniuntur in eius capite: quos tante virtutis eſſe dicunt: vt in potu dati cordis punctiones ſanant. ¶ Areſtotiles. Cancer habet octo pedes: per quas mouetur equali motu: caret ſanguine: durum extra: ⁊ intus molle. nec eſt illud durum conterribile. immo accipit ignem in ripa marꝫ quod eſt intra iudeam habentur cancri parui qui dicũtur milites: propter velocitatem curſus: tantum enim currunt ꝙ deprehendi non poſſunt. Et cum aliquis finditur non inuenitur in eius corpore caro vel ſuperfluitas oĩmino: quia paſcua nõ habent. ¶ Iſidorus. Cancri vocati ſunt: quia conche ſunt. Crura habentes: inimica oſtreis animalia. Eorum vero carnibus viuunt miro ingenio. Duo autem ſunt genera cancroꝝ fluuiales ⁊ marini. ¶ Ambroſius. Cancer oſtreis veſcitur. ſed quia oſtreum clauſum nulla vi aperiri poteſt. Periculoſumq; eſt ſi chelani eius includat ad argumenta confugit. ⁊ inſidias noua fraude mollitur. Explorat enim ſi quando oſtreum remotis in locis ab oĩmi vento contra ſolis radios dipticum in illud ſuum aperit. vt aere libero viſcerum ſuorum voluptatem quandam capiat. ⁊ tunc clanculo calculum immittens oſtree concluſionem impedit. ſicq; aperta clauſtra reperiens tute chelas impetit: viſcera q; interna depaſcit. Item femine maiorum membrorum ſunt q; maſculi. et diſtantia coopertoriũ maior eſt q̃ in maſculis. et ouãt per locum ſuperfluitatis. Cancer paruꝰ generatus ex terra ⁊ limo intra loca vacua teſtarum aliorum animalium. Cumq; creuerit aliquantulum mutat ſe ab illo loco ad teſtam maiorem. Cancer ⁊ Karabo in ſenectute exuunt ſpolium. Uterq; accipit piſces in profundo maris duobus ſuis labijs ⁊ diuidit eos in duas partes ⁊ ducit ad os ſuum.

Operationes.

A ¶ Auicenna libro .ij. Cancer marinus proprie dicitur illa ſpecies cancri maris qui habet omnia membra dura vt lapis.

B ¶ Quod ex eo aduſtum eſt ſubtilius eſt reliquis aduſtis. ⁊ abſtergit dentes. ⁊ delet pannũ ac lentigines:

C ¶ Ulcera quoq; deſiccat. ⁊ confert ſcabiei. Item prohibet lachrimas: et reſoluit cum ſale vngulam. Fit quoq; ex eo collirium ⁊ fricatur cum eo ſcabies palpebrarum.

D ¶ Prohibet etiam quartanam. Cancer fluuialis confert extenuatis valde. Teſta cancri marini ſubtilior eſt q̃ clibani.

¶ Exſiccatiua et abſtergit pannum ac lentigines ac ſcabiem: Cancer fluuialis eſt difficilis digeſtionis: ac plurimi nutrimenti: et ipſum quidem rectificat. E

¶ Decoctioq; cum melle extrahit ſpinas: et acutas res infixas carni. F

¶ Iſaac li. iij. Cancros ⁊ omnes piſces conchas habẽtes teſtatur Galienus eſſe ſolubiles propter ſalſitatem eoꝝ ⁊ acumen proinde ſtomacho nociua ſunt: maxime neruoſitati ſue. G

Capitulum. xviij

CRaab ⁊ Canis marinus: Iſidorus. Craab eſt animal marinum habens pedes paruos: reſpectu ſui corporis: quod vtiq; magnum eſt. Sunt autem pedibus vacce ſimiles. horum vnus longus eſt cartillaginoſus oſſe carens: quo vtitur loco manibus in omnibus. Per ipſum enim eradicat qd̃ vult: ⁊ per cibaria per eum accipitur. eaq; ori ſuo reddit. Et cum natat in aqua ſpirat in ea. ſed ſpirando anhelitu ſuo aquam in corpus ſuum attrahit: qua cum repletus fuerit: ad aerem recurrens eam reijcit. ⁊ ſic reſpirat.

¶ Idem. Canis eſt marina belua: terribilis et hoſtilis omni animanti: quod eius verberibus cedit. Robuſtiſſimos habet branchos clauorum modo formatos. Hi venantur per mare greges piſcium inſtar canum in terra feras venantium: excepto ꝙ latrare nequeunt. ſed pro latratu afflatum horribilem habẽt. Inſequẽtes ergo piſcium greges ad loca anguſta coar

rant:et ſic in coartatos crudeli morte graſſan-
tur. Piſcatores vero loca notantes in quibus
abſconditi piſces a fuga latebant. rhetibus ca-
piūt circumcluſos. Hee vero belue difficulter
multis tridentibus confici poſſunt. Item ca-
nis marinus a ſimilitudine morum canis ter-
reſtris dicitur: eo ſcilicet ꝙ mordeat.

Operationes

A ¶ Aui. Fel canis marini vel canis aque dixe-
runt eſſe venenū. de quo ſi quis comederit quāti-
tatem lentis vnius interficit poſt hebdomadā
B ¶ Sed cura eius eſt vt bibatur butirū coctū
vaccinum cum genciana romana et cynamo-
mo: et iterum coagulum leporis.

Capitulum. xviii.

Gaucius Capitatus ꝛ Carpera. Ex li-
bro de naturis rerum. Caucius qui et
glanis auerſus mordet hamos meſca-
tos: nec eos deuorat ſed ſpoliat. Actor ſcḋm
Plinium per g ꝛ l in prima ſyllaba ſcribitur vt
laucius glaucius. ¶ In libro vt ſupra. Capita-
tus eſt piſcis admodum paruus habens cor-
pus prope ad reliqui corporis magnitudinem
os quoꝫ rotundum ꝛ amplum. Hic in fluuijs ha-
bitans: libenter ſub lapidibus ꝛ inter ſaxa deli-
teſcit. ¶ In eodeꝫ li. Carpera piſcis quaſi ſqua-
mis aureis in lacis vel fluuijs ſic dicta; quaſi
que carpēs parit. cum eñi oua in ventre ad pa-
riendum apta dictante natura preſenſerit ma-
rem ſuum odit: ꝛ ore innuit pulſu leni. vt adiu-
uet pariturā. tunc ille loco ſeminis lac emittit:
quod illa ſuſcipiens ore ſtatim oua parit in ſobo-
lem pfutura. Nam oua parere nequit niſi pri-
us ore ſemen receperit. Semen autem cum re-
ceptum fuerit: non ſolum ad partum iuuare vi-
detur: ſed etiam ad oua concipienda ꝛ formā-
da vnde ſoboles in anno futuro ſperatur. Se-
mini carpere nonnunꝙ in anno primo natiui-
tatis niger vermiculus. quidam poſt aurem ſu-
am tabificus innaſcitur. ꝛ hoc ſepius poſt au-
guſtum. eaꝙ tabe moritur.

Operationes.

¶ Remedium eius eſt aqua dulcis ꝛ fluuialis A
Huius ſoboles paucis aquis prouenit. ſi in ſin-
gulis foſſis decem cubitorum recenter factis
ponantur ſingule carpere cuꝫ paribus ſuis an-
te partum proxime.
¶ Opinio vulgi eſt eaꝝ ſic ſobolem prouenire B
ſed poſtꝙ peperit exnimūtur. Soboles quoꝫ triū
vel quatuor menſium tēpore roborata. foſſis
reiecta reponiť vbi habet creſcere cū perfectis.
¶ Habet hic piſcis aſtutias multas. vt rheti C
capiendus euadat. cum enim rhete intrauerit
circumiens foramen querit. Quod ſi non in-
uenerit: ſaltare nititur in auras liberas ſuper
rhete vt extra cadat.
¶ Aliquando ſub rheti refugium querit. ali- D
quādo herbam in ore tenet in fundo aque: vt rhe-
te ſuperueniens elidatur.
¶ Aliquando etiam a ſuperis veniens cum E
ipetu caput in limo fortius figit. vt ſcilicet rhe-
te per caudam tranſitus captione fruſtretur:
¶ Huius cerebrum augmentum ꝛ decremen- F
tum lune creſcere vel decreſcere dicitur.
¶ Et licet hoc ſit in omni piſce. in hoc tñ ma- G
gis. ſicut inter quadrupedia in lupo ſcꝫ ꝛ cane

Capitulum.xix

Cetus. Ex libro de naturis rerum. Cetus eſt piſcium maximus. habens os in fronte magnum. 7 patulum 7 oris meatus ſtrictos. In iuuentute dentes habet nigros: in ſenectute albos. Hi piſces aliquando fluctus hauſtos ita eructuant: vt alluuie nymboſa plerumq; claſſem nauigantium deprimant: ſed 7 cum in mari tempeſtas oritur ſe ſuper fluctus attollunt: 7 cōmotionibus ac turbinibus naues mergunt. Harenas aliquando dorſis ſuſtollunt. in quibus ingruente tempeſtate: naute terram ſe inueniſſe gaudentes anchora iactis falſa firmitate quieſcūt. ac ignes accenſos belua ſentiens ſubito cōmota ſe mergit 7 homines cum nauibus in profundū trahit. Cetus poſt q̄ etatem annorum trium excedit: cum balena coit. 7 in ipſo mox coitu virtute virge genitalis enutilatur: ita q' vltra coire nequit. ſed intrans alti maris pelagus intantum excreſcit: vt nulla hominum arte capi poſſit. Infra tres igitur annos etatis ſue capi poteſt. Capiuntur autem ſic. piſcatores locū vbi cetus eſt notantes. illic congregantur cum nauibus multis: factoq; circa eum fiſtularum: ac tubarum cōcentu alliciunt inſequentem: quia gaudet huiuſmodi ſonis. Cumq; iuxta naues herentem ſono modulationis attonitum cernunt: inſtrumentum quodam ad inſtar raſtri dentibus ferreis acuminatum: in eius dorſum clam proijciunt: clamoq; diffugiunt. Nec mora ſi certum vulneris locum dederit: fundum maris cetus petit: ſeq; ad terram dorſo fricās vulneribus ferrum violenter impellit: quouſq; perfoſſa pinguedine viuam carnē interius penetrauerit. ſicq; ferrum ſubſecuta ſalſa maris aqua vulnus intrat ac vulneratum perimit. Mortuum ergo ſuper mare reſultantē piſcatores cum funibus adeunt 7 ad littus cū magno tripudio trahunt.

Operationes.

A ¶ Actor. Cetus (vt fertur) qn̄ ludit in mari ſignū eſt tēpeſtatis. Idē et balena dr̄. Huius generis eſt aſpido chelone. de q̄ dictū eſt ſupra

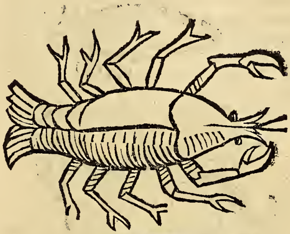
B ¶ Iſid. Cetus aūt vt legit' nō comedit vt alij piſces maſticādo: cibūq; dentib' cōminuēdo: ſed tm̄ mō glutiendo: 7 intra corp' retinendo.

C ¶ Item habet oris meatus vt dictum eſt ſtrictos. Unde non niſi paruos piſciculos deglutit quos odorifero anhelitu ſuo attrahens ad ſe ac deuorans in ventrem ſuum mittit. Habz enim in gutture quandam pellem membrane ſimilem: que multis meatibus perforata. non ſinit quicq; magni ingredi ventrem.

¶ Ioarth. Cum aūt cetus ſperma proijcit in coitu ſuo cū femina: qd̄ ſuper fluit ex ſpermate ſupnatat aquā 7 colligitur ambra. Platearius. Ambra dr̄ eſſe ſperma ceti. vt ſuperius dictū eſt in tractatu primo de herbis. cap. xx. D

¶ Auicenna. Ambra vt eſtimo eſt manatio fontis in mari. melior eſt griſea fortis. deinde varia. poſt citrina. E

¶ Et adulteratur cum gipſo 7 cera 7 laudano Nigra ſpecie mala eſt. De virtute ambre etiaz ſuperius ſatis dictum fuit. F

Capitulum.xx

Celethy 7 Ceruleo. Ex li. de natu. rerū. Celethy ſ'm Ariſtotilem eſt aial marinum. quod preter morem alioz oua in matrice ſua generat. Quibus illic debito tēpore fortes exeunt vermes ex illis. Quos cum peperint incredibili celeritate fiunt animalia perfecta parentib' ſimilia. Cor habet magnū 7 tamen eſt valde timoroſum: grauiter dormit ita vt manu capi poſſit. Areſto: Celethy eſt ex animalibus carnem comedentibus. Celethy quidē habet oua: vnum completum intra qd̄ et parit extra. Ceteri vero piſces ouant extra oua incōpleta: excepta rana marina. Oua hec poſt paruitatem cito creſcunt ſicut vermes q̄ generātur ex animali paruo valde. deinde creſcunt per ſe. Celethy non habet alas. ſed habz ſimilem radicibus in terra creſcentibus. Generat aūt multotiens ſcz ſex menſib'. Exit a pfundo maris 7 pullificat prope terrā: qd̄ facit propter calorē: 7 vt a pullis ſuis auferat timorem

Operationes

A ¶ Ex lib. de na. rex. Ceruleum monſtrũ in flumine gange inſtar cancri. habens brachia longitudine ſeptem cubitorum. quibus elephantem corripit et vndis ſubmergit

B ¶ Plinius li. viij. In gange inde ſtatius ſebosus aut modico miraclo affert. vermis brãchijs binis. lx. cubitorum ceruleus qui nomen a facie traxerũt. His tantas eſſe vires vt elephãtos ad potum venientes mordicus cõprehenſa manu abſtrahant in profundum.

Capitulum. xxi

Chilon et Circhos. Ex libro de naturis rerum. Chilon inter omnium animaliũ genera non paſcitur: ſed tantum humiditate viſcoſa que exit ab eo: cibatur et nutrif. vnde fit vt hoc animal ſemper ſit ieiunum: et tamen corpore validum. Nam et in feminis videmus plus poſſe differri ieiunium per multos dies quam in viris propter ſuperfluitates humidas et viſcoſas que magis habundant in eis ideſt feminis.

Operationes.

A ¶ In eodem libro vt ſupra. Circhos alias Crichos: habet cutem teſteam: lenem. nigram: et in aliqua parte rubeam fiſſuras duas in pede: que tres digitos faciunt. pedem dextrũ habet paruum: ſiniſtrum vero magnum.

B ¶ Et ideo cũ ambulat totũ corpus fert ſup ſiniſtrũ aere claro abſolutus incedit. Cõmotis aũt vẽtis applicat lapidibus et ĩmotus quieſcit.

C ¶ Cuicũque rei adheret: forti applicatiõe adheret: ¶ Et hoc mirũ eſt quod claro quidem tẽpore ſui poteſtatẽ habet. tempeſtuoſo aũt debilitatur et infirmatur. Caput habet humanum. reliquum vero corpus fere vt canis marinus. D

Capitulum. xxij.

Conche. Plinius libro ix. Concharum genera firmioris ſunt teſte. in quibus magna varietas apparet ludentis nature. Tot colorum differentie: tot figure: inter quas principatum tenent margarite. ¶ Iſidorus. Conche et cochlee inde vocate ſunt: quia deficiente luna cauantur. id eſt euacuantur. Omnium enim clauſorum maris animalium atque concharum incrementa lune membra turgeſcunt: defectu euacuantur. Nam luna cum in augmento fuerit auget humorem. et cum in defectum venerit humores minuuntur. Conche autem prime poſitionis nomen eſt. Cochlee vero per diminutionem quaſi conchule. Concharum multa genera ſunt. inter quas et margarite que celee eſſe dicuntur. Fulgentius in libro mitilogiarum. Concha marina toto corpore ſimul aperto miſcetur in coitum ſicut iuba refert in phiſiologis. Haly. Sadephum ideſt concha marina melius eſt album.

Operationes.

¶ Raſi in almanſore. Conche marine adoſte abradendo purgant dentes.

¶ Ex non adoſtis aut attritis emplaſtrum factum adoſtionem ignis ſanat.

Capitulum. xxiij

COchlee. Plinius libro .ix. Cochlee aq̃tiles terreſtreſq; ſunt exerentes ſe domicilio. binaq; ceu cornua protendentes: contrahenteſq; oculis carent. Ideoq; corniculis earum pretentant iter.

Operationes

A ¶ Idem in li. xxx. Cochlearum cibus ſtomacho ē vtilis: ſed in aqua oportet eas in tactu earum corpore ſubferueſieri. mox in pruna torreri: ꝛ ē vino garoq; ſumi. laudatiſſime ſunt affricane: et

B ex inſulis caprearum. ¶ Idem in libro .xxxij. Ictibus ſcorpionū carnes fluuialium coclearum reſiſtunt crude vel cocte. ¶ Quidam ob id ſalſas quoq; obſeruant ꝛ imponunt ipſis plagis precipiunt ꝛ cochlee crude carnem tritam bibere ex aqua calida in tuſſi cruenta.

Capitulum .xxiiij.

COnger Corez ꝛ Coruus marinus. Ex li. de na. re. Conger eſt piſcis marinus vt murena longus: ſed corpore multo maior. Hic vento flante vehementi impinguatur ꝛ eius carnes dulciſſime ſunt ad edendū. Cū murena ceteriſq; piſcibus inimicitias habet. ꝛ intantum robuſtus eſt vt polippum fortitudine dentium laceret. Plinius li. ix. Conger eſt piſcis longus vt anguilla vel murena: flexuoſo impulſu corporis. ita mari vtens natando: vt ſerpens terra rependo. Conger et murena: mutuo odio flagrāt: caudam inter ſe prerodentes. Congri menſibus hyemis iacent in ſpeluncis conditi. nec capiuntur niſi diebus eſtatis. Pinneq; vice pedum date ſunt piſcibus bine ſunt omnino longis vt anguillis ꝛ congris. Polippū ſua rodere brachia falſa opinio eſt: Idem a congris euenit ei. Nam polippum lacerāt congri. Polippum vero locuſta pauet. locuſtam conger. in ſiccum repunt etiam congri.

Operationes.

¶ Eſculapius. Corez piſcis eſt qui tempore pluuie in cauernis occultat ſe. Nam dum pluuia cadit ſuper eum et haurit eam: excecatur ꝛ poſtea moritur. ¶ Iſidorus. Coruus marinus a cordis voce dictus ē. quia pectore grunnit: ſuaq; voce proditus capitur. A B

¶ Iorath. Piſces q̄ dicūtur corui quādo pullificāt voce ſua produntur. quia ſemꝑ gemitus vel grunnitus proferunt: ꝛ ſic capiuntur. C

Capitulum .xxv.

C O codrilus. Iſidorus. Cocodrillus a
croceo colore dictus ē. Gignitur in ni-
lo. Et eſt animal quadrupes in terra
⁊ in aquis valens longitudine plerumq; cubi-
torum viginti. dentium ⁊ vnguium immanita
te armatū. tantaq; cutis duricia vt quāuis for
tium ictibus lapidum tergo repercuſſus ſit. nō
ſentiat: nocte in aquis: die humi quieſcit. Oua
in terra fouet. Maſculus ⁊ femīa vices ſeruāt
hanc quidam piſcis ſerratā habentes criſtam
tenera ventrium denſecantes interimunt. So
lus ex animalib9 ſuperiorē maxillam mouere
dicitur. Ex lib. de natur rerū. Cocodrillus lin
gua caret. os patulum ⁊ apertum habet: ⁊ hia
tum vſq; ad aures. per diez in terra quieſcit a-
deo immobiliter: vt niſi conſuetudinē eius p-
cognoſcas mortuū illum credas. Oculis clau
ſis dormire ſe ſimilat. ⁊ aues hiatu ſuo pabuli
gratia inuitat. quaſi ad eſcā deſcendentes peri
mit ⁊ tranſglutit. Quidaz hoc animal ſicut vr
ſam ſemp creſcere crediderūt. Circa nili ripas
habitat in inſula. gens hominū parua quidez:
ſed animoſa: his beluis inimica. Soli enim
innatare flumen audent: in quo cocodrilli ha-
bitant. ſaliuntq; ſupra dorſa eorū ⁊ illos inquie
tant. Areſtotiles. Cocodrillus in aqua con-
uerſatur: non tamen recipit aquam intra ſe ſed
aerem ⁊ parit extra. habet ſanguinem duoſq;
pedes maiores: ⁊ caudam omniaq; talia ſunt
fiſſi pedis multorūq; digitorū. ⁊ participauit in
ſtrumentū ſenſus in lingua pter cocodrillum.
Hoc etiam animal nō habet aures ſed forami
na tm̄: que ſunt vie auditus. nec habet mām il-
las nec teſticulos: nec virgam apparentem ex
tra ſed intra. nec habet pilos ſed per totū cor-
pus eſt corij ſquamoſi. Habetq; dentes mag-
nos ⁊ acutos ⁊ diſtinctos. hab; etiam oculos
ſimiles porcorū: ⁊ habet culmos. In aqua qui
dem debiliter videt. quia ſpiſſior eſt aere. Ma
ior eſt eius manſio in die ſuper terram: ⁊ nocte
in aqua. qm̄ aqua calidior eſt de nocte q̄ aer ex
tra. Trochilios auis os eius apertum intrat:
⁊ eius dentes mundificat: illorumq; ſordibus
ſe cibat. Cocodrillus autez in hoc ſentiens iu
uamen non nocet eis: ſed cum vult eas extra-
here mouet collum: nec eas comedit.

Operationes.

A ¶ Plinius libro. xxviij. Cocodrillorum genus
cuius vita eſt in aqua ⁊ in terra communis: dē
tes e maxilla dextra: dextro lacerto adalliga-
B ti coitus ſtimulare dicuntur. ¶ Lapillos etiā
in ventre illius exemptos aduerſus horrores
C febrium venientes pellere tradunt. ¶ Et ob
hoc egiptij ſuos egros ipſius adipe perungūt

¶ Diaſcorides. Fimus cocodrilli terreni col- D
lectus ⁊ ſuccus adhibitus. gratum vultum ac
niueum facit maxime ſi albus ac lenis fuerit. ⁊
in aqua miſſus cito ſe ſoluerit.
¶ Auicenna in ſecundo libro. Stercus coco E
drilli valet albugini oculi.

Capitulum. xxvij

D Raco marinus. Ex lib.
de naturis re. Draco ma
rinus eſt monſtrū crude
litate horridū. inſtar dra
conis terreſtris in longi
tudine extēditur. alis ca
ret: caudaz habet tortuo
ſam. caput ſm magnitu-
dinem corporis paruum: ſed hiatum oris hor-
ridum: ſquamis ⁊ cutem duras. pinnam autez
habet pro alis: quibus vtitur in natando vno
impetu magna mariū ſpacia tranſcurrit. ⁊ hoc
potius robore virium q̄ remigijs pinnarum.
Peſtifer eſt hominibus ⁊ etiaz piſcib9 morſus
eius. Mortem enim infert. ¶ Iſidorus. Dra-
co marinus eſt in branchijs aculeos hab; ad
caudam ſpectantes. Qui dū percuſſerit quaq;
ferit. venenum fundit. vnde ⁊ vocatus eſt.

Operationes.

¶ Plinius libro. x. Draco marinus captus et
immiſſus in arenam: cauernam ſibi roſtro mi
ra celeritate excauat.
¶ Idem libro. xxvij. Abſinthium aduerſatur
draconi marino.
¶ Idez libro triceſimoſexto. Carnes etiā ſtelle

marime valet contra marini draconis ictus impoſite.

¶ Imponuntur quoque contra eũ ſalſamenta ex aceto.

¶ Item draco marinus ad ſpine ſue qua ferit venenum: ipſe prodeſt impoſitus.

¶ Auicenna in.iiij.can. Morſus draconis marini ſimiliumque magni corporis ſerpentium: curatur inquantum eſt vlcus tantum non inquantũ eſt venenũ de quo ſit curandũ.

¶ Draconis quidem marini morſus (vt dixerunt) liniatur cũ ſulphure et aceto.

¶ Conferũt ei adipes cocodrilli emplaſtrat9 ⁊ plumbum fricatum ſuper ipſum.

¶ Idem in ſecundo. Draco marinus: vt ait Galien9. finditur et ponitur ſuper morſum ſuum ⁊ confert.

¶ Succus etiã abſinthij cõfert eius morſui.

¶ Stanni quoque ceruſa: confert ſuper puncturam eius confricata.

Capitulum.xxviij.

Delphin Actor. Delphinus frater hominis dicitur. quia moribus humanis quodammodo aſſimilatur. ¶ Ex lib. de na. rerum. Delphinus pro voce gemit9 eſt illis humano ſimilis. Et hoc quia pulmonem habent ⁊ venam aſperam. ⁊ eorum lingua non eſt abſoluta. nec eorum labia proueniunt vel prominent ad diſtinguendam vocem. Aures non habent: ſed aurium loco foramẽ. Horum autem olofactus nec veſtigia quidem habet: cum tamen ſagaciſſime olofaciunt. dormiunt ſuper aquas vt poſſunt audiri ſtertere. Viuunt vſque ad annos.cxl. Mulcentur muſica. vnde artionem cytariſtam in mari nautis interficere parantibus obtinuit ab illis vt prius cythara caneret. Ad cuius cantum delphinorum gregibus congregatis cum in mari ſe proieciſſet ab vno exceptus eſt ⁊ ad litus protectus. Solus delphinus (vt dicit Areſtotiles) inter piſces felle caret. ¶ Areſtotiles. Delphinus valde diligit filios ſuos. ⁊ ideo longo tempore paſcit eos. Solus inter piſces animal completum generat. ⁊ habet mammillas lactatque fetus. Idem. Mortuo denique delphino: ceteri delphini concurrũt: ipſumque circumdantes in profunda deferunt atque ſepeliunt: ne a piſcibus comedatur. ¶ Item. Delphini parui ſemper ſimul ſunt tanque greges. Et habent duos magnos delphinos cuſtodes. ꝙ ſi quis eorum mortuus fuerit: alij ſuper ſcapulas eũ efferunt: ipſumque cuſtodiunt: ne ab alijs piſcibus comedatur. donec tempeſtate maris ad littus eijciatur. Inuicem enim ſe miro modo diligunt. Unde Plinio teſtante narratur: ꝙ Delphino capta a rege carie. cõuenit ingens multitudo reliquorum ad portum vbi Delphinus ligatus tenebatur: quibus plangentibus: et quaſi miſerationem poſcentibus. rex eum dimitti precepit. ¶ Phiſiologus. Delphini oculos habent in dorſo. ⁊ ora in parte oppoſita. vnde non bene predam ſuam capiunt propter diſtortionẽ oris a parte oculorum. Hinc eſt ꝙ ora ſua conuertunt ad celum. ⁊ dorſum oculoſque ad terram: vt ꝑdam ſuam conſequantur. Imminente tempeſtate ludunt apparentes in vndarum ſuperficie. Subſidium vero naufragantibus exhibuiſſe dicuntur. Feruntur etiam plorare quando capiuntur.

Operationes

¶ Plinius libro.xxxij. Delphini cinis ex aqua illitus lichenas ⁊ lepras ſanat. Porro exulcerationem ſequi debet auratio: que perducit ad cicatricem. A

¶ Quidam vero Delphinum in fictili donec pinguedo ſimilis oleo fluat ponũt. vel coquũt ac perungunt. B

¶ Circũitus aũt febrium tollit Delphini iecur ante acceſſionẽ guſtatum. C

¶ Adeps delphini liquatus et cum vino pot9 ydropicis medetur. D

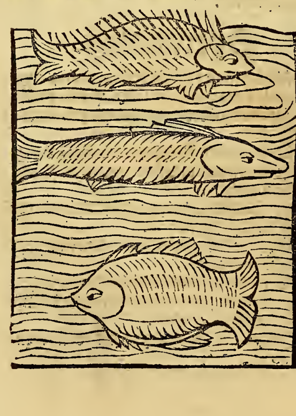
¶ Gingiuis aũt atque denticionibꝫ plurimũ cõfert dentiũ. delphini cinis cum melle: ⁊ ſi dente ipſo tangantur gingiue. E

¶ Idem. Ad alligatus pauores tollit repentinos F

Capitulum.xxviij.

DEntrix.⁊ dies.Ex li.de na.re. Dētrix
aľs dentix vel pagrus a re nomen ha
bet:quia dentes habet magnos mul
tos ac duros quibus graſſatur in oſtreas. et
piſces inocuos.Actor.Nota ergo ꝙ dentrix
idem eſt quod pagrus:de quo etiam loco ſuo
dicetur inferi9. ¶ Ex libro vt ſupra. Dies eſt
piſcis marinuſ.vt dicit Areſto.ſic dictus:quia
poſt perfectionem ſuam non viuit niſi per vnā
diem.Habet tamē alas duas ⁊ duos pedes.
⁊ ſanguine caret.Hoc idem dicit albertus in
libro ſuo de naturis animalium.

Capitulum.xxix.

ERacboides Exochinus
et Ericius. Albertus in
lib.de na.animaliū.Era
choides.vt dicit Theo-
fraſtus:piſces ſunt in pō
to circa erachã morãn
tes.Hic piſcis multū ſe-
quit aquā dulcem.ita ꝙ
terrã incidēs de aqua tranſit ad aquā.Et ali-
quãdo in cauernis latitat.vbi amnes ſub ter-
ra cōfluere inuenerit.¶ In lib.vt s̃. Exochi-
nus piſcis eſt archadie.vt dicit Plini9. vel po
tius aquaticū.⁊ ꝙ ꝓpter ſomnū de aqua exijt
ad ſiccum nec viuere poteſt ſine ſomno.¶ In
eodē lib.vt s̃. Ericius eſt piſcis maris:habens
caput ⁊ os inferius.et exitum ſuperfluitatū ſu-
perius.contra aliorum diſpoſitionem anima-
lium.ſuis ſpinis vtitur loco pedū.⁊ ceteris pi-
ſcibus eſt horrori.Et ſicut dicit Plinius: ha-
bet carnes rubeas ſicut minium.

Capitulum.xxx.

OLcus et Expoſita.Elcus eſt vitulus
marin9. de ꝗ in ꝑhabitis libris multa
diximus.Habet aūt pellē piloſaȝ.albis
nigriſq; macľis diſtinctã.Hoc aĩal parit ĩ tra
⁊ lactãdo mãmis nutrit vitľos.nec añ.xij.dies
duci eos ad mare.⁊ difficľter iterſiciť.niſi ict9
ĩ caput ĩ locū cerebri ⁊ vibreť.In ſōno ita al-
te ſtertit ꝙ ſtertio mugit9 eſſe videť.grauiſſimo
eni ſōno inť oĩa deť miť aĩalia.vñ pinna eius
dextra ꝗb9 ad natandū vtiť dicunť ſomniſere.
timpari hominis ſupraponãť.Huiꝰ animalis
pili ĩ corio excoriato vbicūq; fuerit cũ ſolitiõe

et erectione indicant fluxum et refluxum mari. Et hoc faciunt coria etiā aliorū marinorū que piloſa ſunt. ¶ In libro vt ſupra. Expoſita vt dicit Plinius beſtia eſt in maris illam partem que in iudeam ⁊ oppen attingit: aliquando inuento: q̄ multos ⁊ latiſſimos hꝫ dentes ⁊ pinguedinem. ⁊ eſt de genere cetorum

Capitulum. xxxi.

Exeola. Iſidorꝰ. Exeola dī concha margaritifera: in cuius carne precioſus calculus ſolidatur. Hebis eñ tradunt hi qui de animantium naturis ſcripſerūt. q̄ nocturno tempore littora appetūt. ⁊ ex celeſti rore margaritam concipiunt vnde ⁊ aceole nominantur. ¶ Solinus. Conche certo tempore anni luxuriante conceptu faciunt rorem velut maritum. Cuius deſiderio hiant: et cū maxime linquitur imber lunaris: oſcitatione quidam hauriunt humorem cupitum.

Operationes.

A ¶ Sic ergo concipiunt: grauideq̄ fiunt: et de ſagine qualitate redit habitus vnionis. Nam ſi clarū fuerit q̄d acceperūt candicant orbiculi

B ¶ Si vero turbidum aut pallore languēt: aut ruſo innubilātur. Ita de celo magis q̄ de mari partus habent.

C ¶ Item gregatim natant. ⁊ que magis inter illas experta eſt gregem ducit. que ſi capta fuerit cetere diffugiunt.

Capitulum. xxxii.

Equus marinus. Equonilus ⁊ Equus fluminis. Iſidorus Equi marini vocati ſunt eo q̄ prima parte equi ſunt: poſtrema vero ſoluuntur in piſcem.

Operationes.

¶ Ex li. de na. re. Equꝰ marinus eſt mōſtꝝ fortiſſimū nihil extra aquā poteſt: vt dicit Ariſt. ſed ſtatim vt aquaꝝ caruerit natura: carebit ⁊ vita. A

¶ Aliorum piſcibus carnium viuit. Impugna crudele eſt: ſed hominem timet: ⁊ cōtra eum partiri bella formidat. B

¶ Idem. Equonilus vt dicit Michel. monſtrū eſt ingens ac fortiſſimum in nilo habitās C

¶ Crura pedes ⁊ vngues habet vt cocodrillꝰ ſed multo maiora. Humanaꝝ mortiū cupidiſſimū eſt. nā cū ei nauis in portu occurrerit vnū pedē in terra figēs: altero nauē in anteriori arripiēs facilime ſcidit: vel iclinatā aliq̄n mergit D

¶ Unde in locis in quibus habitat immanis multitudo hominum perditur per eum. ſed hoc malum rariſſime inuenitur. E

¶ Nullis capi poſſit inſtrumētis niſi rheti ferreo ex carbenis apō Damaſcenos in hoc opꝰ fabricatis. Captum quoq̄ malleis tm̄ ferreis occiditur. Pellis eius vnius cubiti ſpiſſitudinem habere dicitur. Tanteq̄ eſſe duriciei: vt nullo iaculo ⁊ armatura penetrari poſſit. F

¶ Idē. Equus fluuialis vt dicit Ariſt. eſt mōſtrū in oriente: forma mirabili: ſublimis faciei. G

¶ Crines habet vt equus. pedes fiſſos ⁊ ſotulares vt vacca. caudam vt porcus. H

¶ Coriū eius valde groſſum eſt: interiora eius vt equi. magnitudo aſini. hinnit vt equus. in terra ⁊ in aquis equaliter manere dicitur. I

Capitulum.xxxiii

Effimerion ⁊ Eſcarus. Jorath. Effime
rion piſcis eſt qui ſine coitu naſcitur. et
cum per tres horas diei vixerit morit.
¶ Iſidorus. Eſcarus dictus eſt: eo ꝙ ſalſus
eſcam ruminare perhibetur. Tradunt autē
hunc ingenioſum eſſe. incluſum quippe naſſis
non fronte erumpere: nec in feſtis viminibus
caput inſerere. ſed auerſum caude ictibus cre
bris laxare fore. ⁊ ita retrorſum redire fertur.
Quem luctarum eius ſi forte alius eſcarus in
trinſecus videat apprehenſa mordicus cauda
niſus erumpentis adiuuare dicitur.

Operationes

A ¶ Plinius li. ix. Eſcaro vel ſcaro principatus
nunc datur. qui ſolus piſcium ruminare dicit
herbiſꝗ veſci: non aliis piſcibus:
B ¶ Carpathio mari maxime frequens promō
torium troadis lectū nunꝗ ſponte tranſit. In
de autem aduectos a Tyberio Claudio prin
cipe. Optatus Elipertus prefectus claſſis iter
Oſtienſem ⁊ campanie oram ſparſos diſſemi
nauit quinquēnio fere cura eſt adhibita: vt ca
pti redderentur mari. poſtea frequentes inue
niuntur in littoribꝫ Italie non ante ibi capti
C ¶ Idem in libro. xi. Omnibꝫ piſcibꝫ ſunt den
tes ſerrati: preter eſcarꝝ. cui ſcꝫ vni aquatilium
pleni hic vtitur prioribus pedibus. vt manibꝫ
cibus ori admouentibus.

Capitulum.xxxiiii

Eſtinis. Albertꝰ in li. de na. aīa. Eſti
nis eſt de genere cancrorꝝ ſemipedaliū
circa coronā ſunt candidi aculeos quoſ
dam pro pedibꝫ habētes ⁊ ora in medio corpo
re. ⁊ ſunt colore quaſi vitrei. ⁊ pene in ſcorpio
nis effigie. loco dentiū graues in ore habētes
aculeos. oua faciunt quinꝗ numero. ⁊ ſunt a
mariſſima. Eſt aūt venenoſus ne comedi pōt.

Operationes

¶ Hic piſcis prenūciat tēpeſtates ſentiens eīm A
materiā ventorꝝ eleuari: de fundo rapit lapidē
ſtabiliens ſe ad ipſum ſicut anchorā. ¶ Et cū
hunc lapidem eſcinū trahere ludent naute: eti B
am ipſi ꝑ anchoras figūt naues. ¶ Hic piſcis C
eſcynus quādoꝗ detinet nauiū. ſubtus eīm ad
herens naui ducentorꝝ vel amplius pedum cū
omībus ornamentis ſuis detinet eſcynus cō
tra quemlibet ventorꝝ impulſum. ita ꝙ moue
ri nequit aere aliquo vel violentia.

Capitulum. xxxv.

Erioꝫ vel Erox. Albertus in libr. vrs. Erox piſcis eſt quem quidam lachſen vocant. quidam aūt magnū piſcem danubij ⁊ quarundam aquaꝝ danubij influentium. quē Ungari ⁊ Almanni Huſonē vocant Jlle igitur qui Lachs vocatur: figurā ⁊ colorem habꝫ ſalmonis: niſi ꝙ inferiorē mandibulam ad ſuperius habet recuruam: ſicut roſtrū aquile curuatū ad inferius. ⁊ tamē nō eſt longior ꝙ̄ ſuperior. foramine ad hoc parato in ſe recipit inferiorē. Carneꝫ autem habet nō adeo rubeam neqꝫ ita delectabilem ſicut ſalmo. Huſo autem eſt piſcis nō ſquamoſus in figura ſturionis. ſed eſt pellis albe ⁊ lenis abſqꝫ omī ſquama ⁊ ſpina. Et inuenitur longitudine vigintiquattuor pedum quādo perfectus eſt. ⁊ minor inuenitur ſcđm ꝙ etate deficit. Nullum os penitus habet. in capite loco ſpine dorſi cartilago eſt. que foramen habet magnum vacuum ſicut terebello ſit perforatum a capite vſqꝫ ad caudam. ⁊ nō ſunt ſpine in corpore eius alique ſed ſpine eius cōiunguntur cartilagini. Caro eius eſt in ſapore carnis vituli in dorſo. Jn vētre eſt in ſapore carnis porcine. et habet adipē intermixtum pinguedini ſicut porcus. Hūc piſcem ſturio confricando ſe ad eum agitat. ita ꝙ ſepe ſimul capiuntur. nec alijs aquis inuenitur niſi in his que dicte ſunt.

Capitulum. xxxvi

Echenays vel Echyni. Jſid. Echenays paruus ⁊ ſemipedalis piſciculus: nomē ſumpſit ex eo ꝙ nauem adherendo retineat. Ruant licet venti ſeuiant procelle. Nauis tamen radicata in mari ſtare videtur nec moueri: non retinendo ſed tantūmodo adherēdo. Hunc latini moram appellauerūt. eo ꝙ cogat ſtare nauigia ipſa. Plinius lib. xxxij. Heu vanitas humana cum illa roſtra nauium ere: ferroqꝫ ad ictus armata: ſemipedalis piſciculus inhibere poſſit ac tenere: deuincta fertur tenuiſſe pretoriam nauem anthonij properātis circuire ſuos ⁊ exhortari donec tranſiret in aliam. Jta qꝫ ceſariana claſſis impetu maiore protinus eum pertranſijt. tenuit etiam nauē Hay principis. Quidam ꝙ exilientes de naui inuenerunt gubernaculo adherentem piſciculum: oſtenderūt Hayo indignanti hoc fuiſſe quod retineret ipſum cum quadringentoꝝ incederet obſequio remigum. Qui cū eum poſtea viderunt limaci magne ſimilem dixerunt. Jdem libro. ix. Hunc arbitrat̄ Ariſtoteles pedes habere ita poſita pinnaꝝ ſimilitudine. Ariſtoteles. Piſcis paruus in mari prohibet nauem recedere potentia naturali. plureſqꝫ homines ipſo vtuntur in multos ad odium ⁊ amorē. Ale illius aſſimilantur pedibus: nam reutia pedes nō habet. ¶ Ambroſius. Echinus eſt animal in mari exiguum vile ⁊ deſpicabile. Hic tamen cū ventoꝝ procellam preſenſerit: calculum validum arripit: eumqꝫ velut ſuburram vehit. et tanquam anchoram trahit. ne excutiatur a fluctibus. ſicqꝫ qui non poteſt ſe ſuis viribus liberare alieno regitur pondere. quo indicio etiā naute velut ſignum future perturbationis capeſcunt: ⁊ ſibi precauent ne hoc imperitos turbo inueniat. Maximas qꝫ naues plenis currentes velis in medijs fluctibus quaſi radicataſ ſiſtit: nec ſine munere creatoris tantū ei poteſt ſuppetere virtutis. Ex libro de naturis rerum Echinus eſt piſciculus ſpinas habens pro pedibus: ſicut cancer. alas aūt ſub ventre que pedibus aſſimilantur. Jn ore vero dentium loco graues aculeos. Hoc aūt ſupra modum mirabile eſt ꝙ cum ſit ſemipedalis non vlla violentia ſed adheſione tantū nauem ducentorū pedum cum ſuis intus ponderibus retinet: ita ꝙ nec ad punctum moueri valet. Nec eſt alia ratio in tam ſtupēdo prodigio: niſi ꝙ deus in creaturis predicetur mirabilis. Piſcis iſte comedi non poteſt: quia hominem a ſtatu diſpoſitionis ſue diſſoluendo mortem infert.

Operationes.

¶ Dyaſcorides. Echini marini ſapor euſtomachus eſt. ventrem mollit. ⁊ dyaforeticus eſt. A

¶ Huiuſmodi corium crudum miſcetur vtiliter medicaminibus aut ſcabijs. B

C ¶ Combuſtum vero ſordida vulnera purgat Creſcentia quoq̄ vulnera reſidere facit.

D ¶ Pli. li. xxij. Echenas vel echinus grauidis adalligatus vſq̄ ad maturitatem continet lubricos partus ideo q̄ aſſeruatur ſale.

E ¶ Idem quoq̄ piſcis ventrē inhibet. ꝓpterea contra dorcinum echini maxime proſunt

F ¶ Et his qui carſati ſuccum biberūt precipue eius iure ſumpto.

G ¶ Idem etiam ex aceto epinictidas tollunt.

H ¶ Echini cū ſpinis ſuis contuſi ꝛ e vino potati calculos tollunt. ꝛ alias in cibo ad h̄ ꝓficiunt.

I ¶ Echinoꝝ teſte cōtuſe ex aqua illite incipien

K tibus pannis reſiſtunt. ¶ Echini q̄z viuentes vſti ꝛ in vino dulci potati profluuia ſiſtunt

L ¶ Echini cinis cum carnibus ſuis cremati cū oleo: alopitias replet.

Capitulum. xxxvii.

Ezox. Ex li. de na. rez. Ezox eſt piſcis danubij maximus. ita vt v x in biga trahi poſſit ab equis quattuor aut tribꝰ. vnū habet inteſtinū. oſſa pauca ꝛ parua in corpore cartilaginoſa potius q̄ ſolida. ſed in capite fertur multa habere oſſa. Carnes vero fertur habere dulciſſimas. guſtu vel ſpecie carnibꝰ porci ſimilimas. Per omne corpus lenis eſt. nec aliquid aſperitatis in corpore vel in interioribꝰ habet: ſed eſt mitiſſimus ac timoroſus. quippe qui nec a minimo piſciculo ſe defendere poteſt ſed ſtatim agitatur ad fugam. Huic ſturio libentiſſime iocandi gratia ſe affricat. quē ezox ſtatim vt ſentit ad latibula fugit. que ſibi ſolet ad tutamen in littoribus effodere. Sed quandoq̄ ſturio importunus eijcit latitantem: ſequitur q̄ fugientem. ꝛ quia magni ſunt ambo nec etiam in validiſſimis aquis latere poſſunt diſcurrendo et ante ſe aquas agitādo ſepe ſimul a piſcantibus capiuntur. Piſcis iſte captus vino fortiſſimo vel lacte potatur: quia vino inebriatus viuere poteſt pluribꝰ diebꝰ: ꝛ hoc ad remotas terras cibi gratia deferatur. Bibit aūt vini ſextaria quattuor antēq̄ inebrietur.

Capitulum. xxxviii

Helchus Foca ꝛ Balata. Iſidorus. Felchus qui et vitulus marinus appellatur. Cutem habet piloſam albis nigriſq̄ maculis diſtinctam. In terra pecuduz more parit ꝛ nunq̄ geminis plures educat fetus etiam lactat mammis: nec ante duodecimum diem in mare deducit: his in ſono mugitus eſt. Nullum animal grauiori ſomno ꝓmitur. Unde dextris pinnis quibus vtuntur in mari: vim ſomniferam ineſſe dicunt. ſi cuiuſq̄ capiti ſubdantur. Difficulter autem niſi capite eliſo interficiuntur. De hoc etiam animali illud mirabile fertur: q̄ eo mortuo ꝛ excoriato pilus in pelle vbicunq̄ fuerit naturali quodaz inſtinctu prout mare ſe habet ita ſe gerit. nam ſi mare turbatum in fluctus ſurrexerit: ꝛ pilus ſimiliter erectus exurgit. Si vero mare pacificatum fuerit: pilus in planum ſternitur: ſicq̄ maris ſtatus in re inſenſata ꝛ morticina deprehenditur. ¶ Iſid. Focas ſiue bocas dicūt eſſe boues marinos quaſi boacas. Ex li. de na. rerum. Foca eſt bos marinus animal: ſcꝫ in ſuo genere fortiſſimum: animoſuz: iracundum: nō tm̄ ad alia animātia: ſed etiam ad ſua domeſti

ea Semꝑ em̄ cū femina ſua pugnat donec eā interficiat. Interfectā aūt a loco eijcit. ⁊ ſic aliā ſuꝑducit. nec ſic ceſſat eas femias ſuꝑducere donec eū ↄtingat ꝓpria morte defungi. vel a femia ſua ſuperatū interimi: nec mutat locum ſuū de facili. ſed illic ſemꝑ manet vbi eū natura cōdiderit. huius ꝑnicie emuli filij rapina viuūt

Operationes.

A ¶ Dyaſcorides. Coagulus foce marine virtutem habet caſtoreo ſimilem

B ¶ Epilenticis prodeſt. Mulierū q̄z ſtericis .i. prefocationibus matricis bibitum valet.

C ¶ Probat̄ autē an verū de foca ſit coagulus: ſi coagulus agni ſolutus in aquā vna hora dimittat̄. nec ſe digerat ⁊ poſt hec aqua ipſa coagulus foce ꝓfundat̄. nā ſi ea accepta ſoluat̄ verus nō eſt. Verus em̄ accepta aq̄ non ſe ſoluit.

D ¶ Ex libro de naturis reꝝ. Balata extra morē omnium animalium cum fetus in aluo ſuo viuere ſenſerit illos extrahit.

E ¶ Et ſiquidem eos ad vitam maturos inuenerit: foris relinquit. Si autem eos in matricez vt foueantur reponit.

Capitulum. xxxix

Faſtaleon Faſtez ⁊ Ficis. Areſtotiles. Faſtaleon eſt genus piſcis quod ſoluz inter cetera genera genus ſuum nō comedit. Nam omnes piſces ſeſe comedunt preter faſtaleon. ¶ Iorath in libro de animalibus Faſtez piſcis eſt qui cum in ore ſuo coartat aquam: fit ex eo dulcis. vnde piſces minores ſequūtur illam in os ipſius: ille vero ſic eos capit atqꝫ deglutit. ¶ Plinius lib. ix. Ficis eſt piſcis qui colorem ſuum mutat reliquo tēpore candida: vere autem varia. Eadem ſola piſcium ex alga nidum facit: atqꝫ in ipſo nido parit

Capitulum. xl.

Gardus Gladius ⁊ Glaucus. Actor. Gardo piſcis eſt fluuialis gratiſſimi ſaporis: vendeſie ſimilis: ſed ꝑ ruborē oculoꝝ ab ea diſcernitur. vterqꝫ aūt mediocris quātitas eſt. ¶ Iſid. Gladius dictus eſt eo ꝙ roſtro mucronato ſit. ⁊ ob hoc naues ꝑfoſſas mergit. ¶ Areſto. Haſtarios alias haſtaros .i. gladius marinus eſt ſimilis ſcorpioni: ⁊ equalis aranee. ⁊ inducit magnum dolorem piſcibus. ideoqꝫ ſaliunt multotiens. Nam ⁊ delphinus propter dolorē ſalit: q2 ſub pinna pungitur eius aculeo qui gladius vocatur.

Operationes

¶ Pli. li. ix. Eſt paruū anīal ſcorpionis effigie aranee magnitudine: hec ſe ⁊ thinno ⁊ ei q̄ vocat̄ gladius cerebro delphini magnitudinē excedens: ſub pinno aculeo affigit: tantoqꝫ dolore infeſtat vt naues ſepenumero exiliant. A

¶ Iſidorus. Glaucus a colore dictus eſt: eo ꝙ ſit albus. Greci em̄ album glaucon dicunt. Hic eſtate raro apparet niſi in nubilo B

¶ Plinius vbi ſupra. Quidam em̄ piſces eſtate impatientes ſexagenis diebus medijs latēt feruoribus vt glaucus ⁊ azellus. C

¶ Areſto. Quidaz etem̄ piſces in cauernis manent in eſtate ſicut glaucus ꝑ ſexaginta dies: ac deprehenditur poſt aſcenſionem canis. D

Capitulum. xlj.

Obius ꝛ Granus. Actor. Gobio eſt
piſciculus fluuialis albus: ſed nigris
maculis reſperſus. quē quidā dixerunt
veſci cadaueribꝫ. ſed a piſcatoribꝫ deprehendit̃
h̄ eſſe fabuloſum. quā potius dn̄r in aq̄ liq̄diſ/
ſima ꝯuerſari ꝛ pabulo nutriri. in cibo tn̄ viles
ac deſpicabiles reputāt̃. q2 aq̄ſi ꝛ minie ſolidi

Operationes.

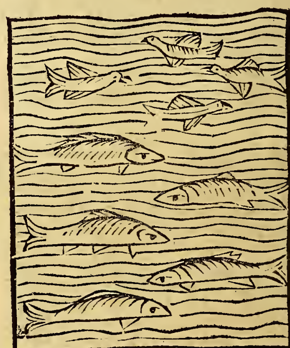
A ¶ Ex li. de na. re℞. Gobio piſciculus eſt forma
rotunda ſquamis paruis argento ſimilibꝫ. hic
vbi aquas arenoſas lapillulis in nutrimētum
habet. accomodatiorem vtiqꝫ cibum prebet.

B ¶ Idē. Granus eſt piſcis marinus q̄ cōtra na/
turā oim animaliū vnū oculū in ſummo capi/
tis habet: q̄ ſupintendens ſemꝑ inſidias cauet

Capitulum. xlij

Gamanez ꝛ Gonger. Alb. in li. de na/
ania. Gamanez animal dicitur fluuia/
le. cuius femia vagabūde diſcurrens:
non ſolicitat̃ ſed negligit partū. Mas aūt ſtat
circa eos q̄s femina p̄tenegleverit. Et edificat
etiā in gyro circa eos lignis ne pateat aditus
inimicis piſcibꝫ. Et tūc aliqñ extra aquā voci/
ferat fortiter: vt aduerſantia ſibi terreant̃ aña/
lia. et ſi in tali ſolicitudine cadit in rhetia zelo
defendende prolis mordens rhetia erūpit non
tam fortitudine q̄ȝ animoſitate. ¶ In eodem li/
bro. Gonger (vt dicit Pli.) eſt piſcis magnus
atqꝫ robuſtus q̄ inimicitias ꝛ bella habet cū
murena ꝛ polippo ꝛ aliis piſcibꝫ. ꝛ intantū for/
titer: q̄ȝ polippum laceret dentibus ſuis

Capitulum. xliij.

Hamius ꝛ Hyrundo. Iſid. Hamio pi/
ſcis eſt ſaxatilis dextra ſiniſtraqꝫ late/
ribꝫ virgis puniceis perpetuis aliiſqꝫ
diſcoloribꝫ deſignatur. ꝛ dictus eſt ha/
mio. quia nō capitur niſi hamo. ¶ Pli. vbi ſup̄
Amiam ſiue Hamiam vocant piſcem. cuius
incremētum diebus ſingulis intelligit̃ cū thin/
nis: hec ꝛ palamides in pontū intrāt gregatim
ad dulciora pabula cū ſuis queqꝫ ducibus.

Oprationes.

¶ Ex li. de na. re. Hamius eſt piſcis ſaxatilis: A
vt ait Iſid. ꝛ gerit lapidem interius. hic admo/
dum ſpecioſus eſt habēs in vtro q3 latere qua/
ſi virgulas perpetuo colore puniceas. reliquo
vero corꝑe diuerſis quidem ꝛ gratis coloribꝫ

totus in modū panni ſerici variatus. ¶ Hyrū/do maris ſimilis eſt aui huius noīs. hec ad mo dum loliginis in aqua manet vt piſcis. ⁊ alas habens ad amena eleuatur etheris.

Capitulum. xliiij.

Ericinus marinus. Iſido. Iricinus ab iri no terreſtri nomē traxit. quē vulgus e/ricium vocat. cuius teſtula dz ſpinis acu leata in modum caſtanearū qn̄ adhuc operte de arboribus cadunt. Caro eius mol/lis ⁊ minio ſimilis. Actor. Iricinus ipſe eſt echi nus. de q̄ dictū eſt ſupra in tractatu de anima libus. ca. lxxvij. Ideo etiam videtur eſſe ethena is. licet Iſido. de his agat ſeparatim tanq̄ de duobus. Idem etiā dicit ericius vel iricius.

Operationes

A ¶ Ex lib. de na. re. Ericius eſt piſcis marinus: habens caput ⁊ os inferius (vt ait Areſto.) et exitū ſupfluitatū ſuperius. qd̄ eſt contra morē animaliū ceterorū. ¶ Vtitur aūt ſpinis loco pe

B dum. Eius anteriora ſeparata ſunt: ⁊ inferiora continua. horrori eſt ceteris piſcibus. quia ſpi nis hiſpidus. vnde nō de facili ſit vlli piſcium

C preda. ¶ Carnes eius vehementer rubee ſunt nimio ſimiles. vt dicit Plinius.

Capitulum. xlv.

Halaoz Karkora ⁊ Kilock. Iſido. Ka laoz eſt piſcis maris ſpecie multiformis pluuiaq̄ ceteris piſcibus ad vite reme dium ⁊ impinguationis iuuamē eſſe ſo let. huic pro exitio datur. Nam ſi multa pluuia fuerit oculis cecatur, ac per conſequēs cū cibū

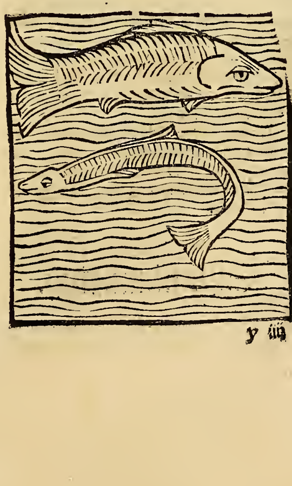

querere non poſſit: fame moritur. ¶ Idem. Kar kora vero eſt piſcis qui poſtq̄ deprehenditur multo viuit tempore: ⁊ cibat ſe ex ſe. quia ſup eius inteſtina eſt nidior aqua.

Operationes

¶ Idem. Kilock eſt piſcis marinus in teſta multum aſpera latens. cuius orificiū eſt in me dio corporis. ¶ Sentit autem quicquid ei ap/ propinquat. ⁊ applicatur lapidibus cum ſuis pedibus poſterioribus. A B

¶ Anterioribus aūt quibus pro manibus vti tur quicquid per eum tranſit. qd̄ nequaq̄ vin/cere ſe poſſe credit: tumeſcit: ſeq̄ contrahit: et adheret fortius lapidi cui applicatur C

Capitulum.xlvi

R Arabo ⁊ Kylone. Iſidor9. Karabo ſter core viuit ⁊ luto. Fedaturqꝫ cibo. propter hoc animal ponderoſum eſt. caudam habꝫ latam. et ideo quando pugnat leuiter ſe vertit Huius enim generis monſtra fortiſſime pugnant inter ſe velut arietes. muniuntqꝫ ſe multitudine ſocioꝝ aduerſe partes. vnde frequēter viſi ſunt ambulare ſicut greges: adinuicemqꝫ bella partiri. fiunt autem in animalibus bella quatuor de cauſis. ſcilicet propter naturalem ſuperbiam: propter cibum: propter coitū: propter fetum. ſicut gallina propter fetum cū coruo pugnat. ⁊ anſer cum cornice.

Operationes

A ¶ Areſto. Karabo ſicut ⁊ cancer ſanguinem non habet. durū habet extra ⁊ molle intra: nec eſt nutribile illud durū: immo recipit ignem.

B ¶ Accipit autem piſces ſicut cancer in profundo maris cum duobus labijs ſuis: eoſqꝫ in duas partes diuidit: ⁊ ad os ſuum ducit.

C ¶ Karabo ex piſcibus dure carnis mouetur cū cauda ſua motu veloci ſicut motu alarū ſuaꝝ.

D ¶ Eſt aūt genus quoddam ex quo generatur karabo: quod eſt bone carnis anteqꝫ oua ponat: poſtea vero male. Hoc genus exuit ſpolium in vere ſicut ſerpens. Ita cancer ⁊ karabo ſenectutem exuunt ⁊ que mollis teſte ſunt

E ¶ Marinum animal mollis teſte karabo coit ⁊ impregnatur ⁊ malakye ſimiliter accidit. Karabo ⁊ ſibi ſimile in genere ſcꝫ animal mollis teſte ouant coitu. Similiter eſt generatio malakye vt ſepia ⁊ ſibi ſimile:

F ¶ Mareſqꝫ karbo tm̄ cuſtodiunt oua. malakye autem ouat extra: ⁊ mas eijcit ſuper feminas ſperma. ſicut mares piſcium ſuper oua.

G ¶ Ex libro de naturis rerum. Karbo ſm Areſtotilem eſt piſcis qui quando timet retrocedit: quando vero non timet ambulat ad interius naturaliter.

H ¶ In eodem libro. Kylō eſt animal marinum quod contra nature communis ordinem habet epar in ſiniſtro: ſplen in dextro. Nam in omnibus animalibus terre magnis ⁊ paruis eſt econuerſo.

Capitulum.xlvii.

R Oky. Areſt. Koky eſt marinū animal: habens dentes acutos. et etiam ponit vnū ſuper alium. ſic em̄ genus ſuū diuerſatur a generibus piſcium. qꝛ piſces habent quidem dētes acutos. ⁊ nō eſt in eis animal duas habēs acies dentium. Actor. Koky. ipſe eſt felchus: de quo dictum eſt paulo ſupra. idemqꝫ vitulus marinus. de quo etiam dicetur infra.

Operationes

¶ Ex libro de natu. reꝝ. Koky eſt anīal in terra ſicut in mari manens. carthilaginoſum habet corpus vt ſepia. oſſaqꝫ minus debito robuſta. pre infirmitate aliquando crurium vix ambulare poſſit: ſecꝫ in pedibus ſuſtentare A

¶ Ambulatio ergo ipſius eſt potius in vigore ſpiritus ⁊ leuitate corporis qꝫ ex virtute. Dētes habet acutos valde. caudam paruam vt ceruus. renes vt vacca. B

¶ Venter eius ſanguine caret. quia due vene que ramificantur ſuper renes vſqꝫ ad ventrem in eis non perueniunt. C

¶ Cetera vero corporꝫ mēbra ſanguinē habēt. D

¶ Hoc animal habet quatuor pedes. ⁊ habēt inflexiones digiti quinqꝫ in vtroqꝫ pede. figuraqꝫ pedis eſt vt cauda piſcis. E

¶ In aq̄s ſpirare nō valet. dormit aūt ꝑpe mare ſup terrā. ibiqꝫ fetus ſuos parit duos vl' tres F

¶ Tranſacto vero die. xij. poſt partum: ſequitur fetus matrem ſuam ad mare: ⁊ hoc multotiens in die vt aquis marinis aſſueſcat. Hoc animal mām̄illas habet vnde fetus lactet. Vox eius eſt ſicut thauri: maximeqꝫ cum interficitur: difficulter autem interimi poteſt. G

Capitulum.xlviij.

LEo marinus. Iſidorus. Leo marinus dictus eſt a ſimilitudine terreſtris.

Operationes

A ¶ Ambroſius. Leo terribilis eſt in terris: ſed dulcius in fluctib9. Eandem habet diſpoſitionem ⁊ virtutem ſicut in terra. quare tranſeo.

Capitulum.xlix.

LEpus marinus. Iſido. Lepus a ſimilitudine leporini capitis nuncupatus eſt. Plini9. Uenena dira nõ ceſſant in lepore. qui in indice mari etiaȝ tactu peſtilens vomitũ diſſolutionemq; ſtomachi protin9 creat. Idem in lib.xxxij. Lepus marinus venenũ eſt in cibo vel potu datus. Nullum eſt animal quin eius tactu intereat. homo tactus ab eo piſcem olet ⁊ moritur. ⁊ lepus ſimiliter ex eo tactus moritur. Sic vterq; alteri venenũ eſt. In India non capi viuentem affirmant.

Operationes.

¶ Auicenna in ſcdo cañ. Lepus marinus eſt animal oſtreatum: lutoſum: declinans aliquantulum ad rubedinem. A

¶ Sanguis eius calidus ē mũdificãs pannũ. B

¶ Caput eius aduſtum generat pilos in alopitia: proprie cũ adipe vrſi. ⁊ in tyria valde. C

¶ Cum autem ex eo fit emplaſtrum ſicut eſt: abradit crines et pilos. D

¶ Item abſtergit viſum: emplaſtri more ſuperpoſitum ⁊ ſicut collirium. Numeratur autem inter medicinas venenoſas: et interficit cũ vlceratione pulmonis. E

¶ Plinius in librõ.xxxij. Leporis marini ſemi nam ſi mulieres grauide aſpexerint ſtomacho nauſeante: ſtatim abortum faciunt. F

¶ Remedio eſt mas ob id induratus ſale. vt in brachealibus habeatur. G

¶ Lepus marinus venenatus quidem eſt. Sed eius cinis in palpebris pilos inutiles euulſos cohibet. H

¶ Ideȝ. Lepus ſtrumas ſanat: ita vt celeriter remoueantur. E lepore quoq; marino recenti iubent quidam podagram fricari. I

¶ Sanguis eius et fel (ſi necetur in oleo) valet contra carbunculos. K

¶ Auicenna in canone vt ſupra. Lepus marinus ē venenoſus ſi de ipſo in potu datur accidunt conſtrictio anhelitus: ⁊ rubedo oculorum. tuſſis ſicca: ſputuȝ ſanguinis: difficultas vrine. Urina violacea ⁊ egeſtio ſimiliter vel dolor in ſtomacho. vomitus ſuperfluus colore ⁊ ſanguinis yctericia et anguſtia ac dolor renũ ſudor fetidus. horror cibi. L

¶ Et cum videt eger piſces terretur ab eis: et inuenit ſaporem fetidi piſcis in ore ſuo: in eructuatione cum ſalſedine. Plures autem qui ex eo euadunt: in ptyſim cadunt. M

¶ Confert autem eius curiationi lac caprinũ: quod eſt iuuamentum vltimum. N

¶ Lac quoq; aſininum ⁊ lac mulieris ex mammilla. ⁊ eius cancri fluuialis: ⁊ ericius aliatus aut ſanguis eius fortes aũt medicine ſunt calamentum fluuiale calidum: recens: ⁊ ſanguis anſeris ⁊ vrina hominis antiqua. ⁊ cetera. O

¶ Signum vere ſanitatꝫ eſt. quando videns piſces nõ terretur ab eis ⁊ comedit. Cunq; cadit in ptyſim, curetur ptyſis. P

Capitulum.l.

Leuiathan ⁊ Ludolachra. Iſid. Leuiathan ſiue leuim: eſt piſcis ſerpentinus de q̃ ſcȝ ſupradictũ eſt in tractatu de animalib⁹ ca.lxxxiij. ¶ Iſido. Ludolachra eſt animal natura ⁊ forma mirabile: duas hab; enſ alas in facie. duas in dorſo: quib⁹ mira velocitate nititur quocũq; voluntas eam impulerit.

Capitulum.lj.

Loligo. Iſido: Loligo eſt monſtrũ in quo natura luſiſſe videtur. Nam cute ſquamoſum cũ gregib⁹ piſcium maris profunda ſcrutatur. Cũ aũt aquas faſtidierit: leuat ſe cũ alis pennigeris quas in hoc illi natura dedit. ⁊ cũ volucrib⁹ ethera ſcandit. Sed quia flatus ventoꝝ ſuſtinere non poteſt. poſt modicum vbi ventis cõcutitur ad aquas redire cogitur. ⁊ in profundum relabitur.

Operationes

¶ Plinius lib. ix. Loligo eſt piſcis mollis ſan- A
guine carens ſicut ſepia. Caput habet etiam ſicut ⁊ ſepia inter ventrem ⁊ pedes.

¶ Sepie ⁊ loligini pedes duo ex his longiſſi- B
mi ſunt ⁊ aſperi: quib⁹ ad ora cibos admouẽt ⁊ in fluctibus ſe velut anchoꝛ ſtabiliunt. Loligo etiam volitat: extra aquam ſe efferens.

¶ Sepia quidẽ in terreno parit inter arundi C
nes ac in alto conſeruata: oua edunt loligines

¶ Item loligines ſicut ⁊ ſepie coeunt linguis D
brachia inter ſe componentes et in contrariũ natantes. ore quoq; pariunt

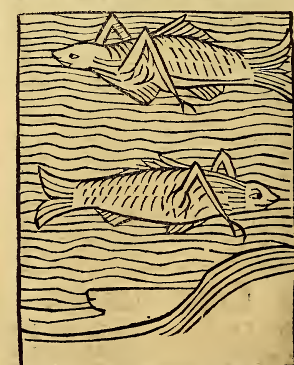
¶ Loligines etiam in littore mire magnitudi- E
nis ſunt: ſed in mari noſtro quinq; cubitorũ nec oſſa nec ſpinas habet.

¶ Idem in libro. xviij. Loligo volans ſignum F
eſt tempeſtatis.

¶ Iſido. Tradunt in occeano mauritanie tan G
tam multitudinẽ loliginum ex aqua euolare: vt etiam naues demergere poſſint.

¶ Phiſiologus. Loligo capitur aliqñ quinq; H
cubitoꝝ. Caput habet inter pedes ⁊ ventrẽ. vltra duos annos raro eſt eorum vita.

¶ Aliquod coꝝ genus aſperrimũ eſt que pug I
nature turmis ſe munientes ſtabiliunt.

Capitulum.lij.

Locuſta marina. Phiſio. Locuſta marina iuxta Pliniũ quatuoꝛ habet cubitos in longitudine. hyeme leditur. autumno ⁊ vere pingueſcit. ⁊ plenilunio magis. Ex li. de na. re. Locuſta fluuialis ecõtraria ẽ locuſta cãpeſtris. pedes anterioꝛes habet longioꝛes: nec ruminat in anterioꝛi pte ſicut aĩalia cetera: ſed ad poſterius. ſcꝫ in extremo ſtomachi ſui cũ dentibꝫ in ventre ſibi herentibꝫ.

Operationes

¶ Pli. li. ix. Locuſte piſces cruſta fragili muniunt. in eo gñe qd caret ſaguĩe latent menſibus quinis. Sĩliter ⁊ cancri q eodem tẽpoꝛe occultantur. ¶ Et ambo veris principio ſenectute in moꝛe anguiũ exeunt. renouatione tergoꝝ. Ceterũ in vndis natant. locuſte reptantium moꝛe fluitant. ¶ Si nullus ingrauat metus recto meatu coꝛnibꝫ. q ſunt rotunditate ꝑpilata ad latera poꝛrectis. ⁊ eiſdem in pauoꝛe. oblique in latera ꝓcedant. Coꝛnibꝫ inter ſe dimicant. ¶ Viuũt aũt hmõi locuſte in petroſis locis. In indico mari locuſte quaterna cubita implent. ¶ Polippum in tantũ locuſta pauet: vt ſi iuxta viderit omnino moꝛiatur. Locuſta quoqꝫ conger inimicus lacerat ⁊ perimit.

Capitulum. liiij.

Lucius. Actoꝛ. Lucius ẽ piſcis fluuialis oꝛe lato ⁊ dentibꝫ acutiſſimis. minorũ piſciũ deuoratoꝛ. cui tñ perca ſquamis ⁊ branchijs aſperrimis armata reſiſtit: vt nõ ei preualeat: nec dentibꝫ eius preda fiat. Veſcit aũt lucius venenoſis vt bufonibꝫ ⁊ hmõi: ⁊ tñ infirmis dr eſſe in cibo ſanꝰ. Si qñ naſſa in q incluſus fuerit. ex aqua leuatã lucẽ diei viderit. raro vel nunq̃ accidit. vt poſtea diutius remaneat. ſed queſita ſibi via euadit

Operationes.

¶ Ex li. de na. re. Lucius eſt piſcis q ⁊ lupus aq̃tilis appellat. Hic ſi fluuiales aq̃s cibũqꝫ ꝓ vita ſufficientẽ habuerit ꝑ ſucceſſus tẽpoꝝ in longitudinẽ maximã eualeſcit. Cibꝫ eius ſunt piſces. et quicqd ranaꝝ moꝛe repit. piſcem ad magnitudinẽ ꝓpe ſui comedit. ¶ Nam vbi A
victũ ſubegerit: caput primũ oꝛe deuoꝛat. q digeſto paulatim addit ſequentia donec totum conſumat. Pari qꝫ generis ſui parcere recuſat vel ob naturalem crudelitatẽ. vel q2 auidus eſt cibi: rapineqꝫ ĩpatiens. Nam ⁊ ꝓpria ſemĩa ꝑſequit vbi piſcis foꝛma ſuſceperint. ¶ Eſt autẽ B
piſcis quidam habẽs acres ſquamas ⁊ pinnulas acutas. quẽ ſi lupus aq̃ticus ꝑ caput appꝛehenderit cito tranſglutit. Si vero a parte caude nõ poteſt qm̃ in contrariũ aſperari geſcunt C
¶ Lucius in cerebꝛo lapidem criſtallo ſimilez gerit: ſed hoc cũ euum in longum duxerit. Impregnatur hic piſcis: vt dicit Ariſto. flanto vẽto ſeptẽtrionali. ſimiliter ⁊ piſces q in longitudinẽ eualeſcũt. femĩa pregnãs aquas aſcendit quanto põt remotius a loco ſuo in q habitare ꝯſueuit. Ibiqꝫ oua parit: vt filij ſui non ſint ei impedimentũ prede. ¶ Et hoc ꝓpter crudelitatem naturalem: vel ꝓpter cibi rapineqꝫ inuidiã. D
¶ Alij dixerunt q aſcenderet propter dulcioꝛem aquã. qm̃ aqua tanto ſemper eſt dulcioꝛ quãto fonti proximioꝛ. E
Lucius tante auiditatis eſt vt piſcem quẽ totum quantitas eius deglutire nõ ſuſtinet: dimidium incoꝛpoꝛet. F

Capitulum.liiij

Lupus marinus. Iſi. Lupus a velocitate appellatur. in q̄ lupo terreſtri aſſimilatur. quia ſcʒ improba voracitate alios perſequitur. Eſt aūt piſcis captura ingenioſus. Nam ⁊ rheti circundatus fertur arenas arare cauda: ⁊ ita conditus tranſire rhete Plinius li.xxxij. Lupus marinus in prouidendo minus habet ſolertie: ſed magnū robur in penitendo. nā vt heſerit in hamo tumultuoſo diſcurſu laxat vulnera donec excidant inſidie.

Operationes

A ¶ Idem libro.ix. Pregelidam hyemem om̄es ſentiunt piſces. ſed maxime qui lapidem in capite exiſtimantur habere. vt lupi ⁊ pagri. Unde q̄ aſpere fuerint hyemes multi capiuntur ceci. Lupo⁊ vero ſunt laudatiſſimi qui appellant lanati. cādore molliciecꝫ carnis. meliores ſunt lupi in amne tyberi inter duos pontes q̄ꝫ alibi

B ¶ Piſcium lupus bis in anno parit. Nigidius eſt actor lupum mugilicauda⁊ prerodere eoſdemcꝫ menſibus ſtatis concordes eſſe.

C ¶ Idem in libro.x. Produntur (vt dictum eſt) mugil ⁊ lupus clariſſime audire

D ¶ Idem in libro.xxxij. Tradit etiā Ouidius lupum rheti circundatum: cauda arenas arare: atcꝫ ita conditum tranſire rhete.

E ¶ Areſto. Lupi marini cum intrant pelagus poſtea redeunt ⁊ aſcendunt ſuperius magna velocitate ſicut delphinus. Omnes aūt lupi magno⁊ corpo⁊ anhelant aerem attrahētes.

F ¶ Ambroſius. Lupi denicꝫ in mari ſunt teneri quos neſcit agnus timere. Et ſm Iſaiam ſimul paſcuntur lupi ⁊ agni.

Capitulum.lv

Megar. Milagus ⁊ Miluus. Ex li. de na.re⁊. Megaris eſt piſcis marinus dua⁊ palma⁊ longitudinis. vtilis habetur in partibus in quib⁹ capitur. ſed cū ad remotiora ſalſus reducitur: raritas eius precium facit. Recenter tamē captus ⁊ ſine ſale delicatiorem cibum edentib⁹ facit. Eſt autē (vt fertur) nociuus p̄cipue febricitātib⁹. Unde poeta dicit. Et megaris noxius omnis erit. ¶ Iorath vbi ſ. Milago cū eius pulli volant ſignificatio eſt ſup tempeſtatē maris. Iſidor⁹. Milago piſcis eſt ſic nominatus: q: ſup aquā euolat. Quotiens aūt cernitur extra aquā volitans tempeſtates mutari deſignat.

Operationes

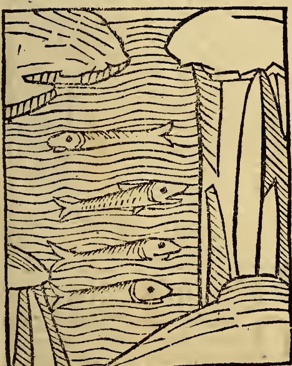
¶ Ex li. de na.re⁊. Milago volitat ſuper vndas in ſignū leticie: q̄ ceſſauit tēpeſtas. hoc cōtra morem alio⁊ piſcium ⁊ monſtro⁊ marinorum qui oriente tempeſtate videntur quaſi ſup aquas ludere. ¶ Pli. li.ix. Miluus ſubdit in ſumma maria piſcis ex argumēto appellatus lucerna: linguacꝫ ignea p os exerta tranquillitas noctib⁹ relucet. ¶ Attollit e mari ſeſquipedalia fere cornua. ab hiſcꝫ nomen traxit

Capitulum.lvj

Mugilus Iſido. Mugilus ex eo nomē habet q̄ ſit multū agilis. Nam vbi diſpoſitas ſenſerit piſcato⁊um inſidias confeſtim retrorſum rediens. ita rhete tranſilit vt volare piſcem videas. Plini⁹. li.ix. Mugi

et inter ceteros piſces ſibi nidū ex ſurculis cō ſtruit. per duos menſes ouat. ⁊ hoc vnū ouum tantū adinſtar nucis paruū. Femina per q̄dra ginta noctes ſedet: ⁊ ouū a ſe editum fouet: ex quo fiunt piſces innumerabiles Quod ſi non eſſet: multū eoꝝ genus decreſceret. q2 ſeipſos inuicē ↄſumūt: ⁊ multe comeſtiōis ſunt. Mul tipes aſtutia magis q̄ꝫ fortitudine vincit karabo monſtrū marinū qd̓ validum eſt ac robu ſtum. Cuius victorie ſignū ē. nā ſimul capti in rheti reperiūtur. Karabo frequēter mortuus inuenitur aut letaliter vulneratus. Eſt etiam quoddam genus multipedis naturaliter aſtu tū qd̓ in aqua ſupnatat ⁊ dorſi teſtam ad ſo lem ponit vt deſiccetur ac durior fiat. ſic vt ſal ſas maris aquas ⁊ aduerſa ſcopuloꝝ pati va leat. ¶ Actor. Multipes ipſe eſt polippus iu xta Pliniū. de q̄ plenius inferius dicetur.

Capitulum. lxi.

Mulus vel Mullus. Ex. li. d̓ na. reꝝ. Mu lus eſt piſcis marinus (vt ait Plini.) mo dice quātitatis gratia nobilitatis in eſum tan tum datus nobilibꝫ. Rariſſimus tñ eſt quem ſeptētrionalis tantū gignit occeanus. Hoꝝ ta men genera plura. Quidam alga ⁊ oſtreis ac limo ceterorūq̄ꝫ piſcium carne veſcūtur. Nobi liorēs aūt in inferiori labio vel labro gemina barba inſigniuntur. victuſq̄ꝫ eoꝝ eſt qd̓ iuxta ripas aeris ſerenitatem concreuerit. Mulum nobilem expirantem numeroſa colorum va rietate ſpectari proceres gule narrant.
¶ Seneca de naturalibꝫ queſtionibꝫ lib. vij. Incredibilia (ſicut iam ſuperius dictū eſt) ſunt opera luxurie in cubili piſcens natant: ⁊ ſub ip ſa menſa capitur q̄ ſtatim in menſam tranſfe ratur. Paꝝ recens videt̓ mulus niſi q̄ in cōui ue manu moritur. Obſeruatur morientiū co lor: quē in multas mutationes mors ipſa luctā te ſpiritu vertit. Rubor primū: deinde pallor ſuffunditur. longa ſomniculoſa inertiſq̄ꝫ luxu rie expectatio. Nolunt attingere niſi eodem die captū: qui ipſum (vt aiunt) mare ſapiunt.
¶ Iſidorus. Mulus vocatus eſt: eo q2 mollis ſit ac tenerrimus. cuius cibo tradunt libidinē inhiberi: ⁊ oculoꝝ aciem hebetari. Homiēs ve ro qui his ſepe paſti ſunt piſcem olent mulo in vino necato. qui inde biberint tedium vini ha bent. ¶ Alexander. Mulus bouis fimo delec tatur: adeo vt in ipſo iaceat: ⁊ tincturam caro piſcis ex fimo mutuetur.

Operationes.

¶ Pli. Mulus cōtra paſtinacas ⁊ ſcorpiones terreſtres ſiue marinos: ⁊ dracones atq̄ꝫ ſpa langia prodeſt illitus: aut in cibo ſumptus. A
¶ Euiſdemq̄ꝫ recentis a capite cinis ↄtra om nia venena valet. et priuatim contra fungos. B
¶ Iterū cinis e capite muloꝝ attritos ſciati cos liberat. Comburunt̓ aūt in vaſe fictili ⁊ cū melle debent illiniri. ¶ Mulos aūt in cibo in utiles neruis inuenio. Eoꝝ quoq̄ꝫ cibo tradūt oculoꝝ aciem hebetari. In menſtruis vero mulieꝝ auxiliatur mulus. Inueterati muli et in potione triti vomitiones concitant. ¶ Mu lorum ſalſamenti cinis carbunculos diſcutit. Mulus aūt in vino necatus (vt dictū eſt) his qui biberint inde vini tedium afferunt. C D E

Capitulum. lxij.

Monachus marinus ⁊ Monocerõ. Ex li. de na. re. Monachi maris dicti ſunt: qꝛ caput habẽt vt monachi recenter raſi coronã deſup raſam ⁊ cãdidam. ⁊ circulum in moduꝫ crinium ſup loca aurium. faciem tñ nõ habꝫ in toto ſimilem homini: qꝛ naſum habꝫ piſci ſimilem: ⁊ os naſo cõtinuum. Ceteꝛ in inferioribꝰ habet formã piſcis. hoc monſtrũ hoĩes ſuper ripas maris ambulantes libenter allicit: ⁊ coram eis ſup aquas ludit: ꝙ ſi hominẽ admirãtem ꝓpinquare viderit appropinquat ⁊ ipſe. ⁊ ſi datur facultas hominem rapit et trahit in profundum: ſicqꝫ carnibus eius ſatiatur.

Operationes.

A ¶ In eodem libro vt ſupra. Monoceron eſt monſtrũ marinũ: habens in fronte cornu maximum quo naues obuias penetrare poſſit: ac deſtruere ⁊ hominum multitudinem perdere.

B ¶ Sed in hoc pietas creatoris humano generi prouidit: quia cum tardum animal creatũ ſit: naues eo viſo poſſunt effugere.

Capitulum. lxiij

Narcos Nautilos ⁊ Nubes. Iſidorꝰ: Narcos: teſte Ariſto: dextante virtutꝫ eſt piſcis: vt mediãte lino ⁊ calamo ad manũ piſcatoris hamũ tenentis accedat ſtupor ⁊ inſenſibilitas: immo ⁊ totũ corpꝰ ſtupefacit. niſi citius hamũ deijciat. Inde eſt ꝙ etiam ſtupoꝛifera vt papauer ⁊ hmõi cetera dicunt narcotica. ¶ Pli. lib. ix. Nautilos q̃ ab aliĳs vocat pompilos inter p̃cipua miracula maris cõputat. Nam ſupinus in ſumma equorũ peruenit. ita ſe paulatim ſubrigens. vt emiſſa per fiſtulam aqua velut exoneratus ſentina facile nauiget. Poſtea prima duo brachia retorquens membranã inter illa mire tenuitatꝫ extendit: qua veſificante in auras ceteris brachĳs ſubremigans media cauda vt gubernaculo ſe dirigit: ita vadit alto liburnicarũ gaudens imagine. ſi quid pauoꝛ interueniat hauſta ſe mergens aqua. ¶ Ex libro de naturis rerum. Nubes ſm Ariſtote. eſt piſcis in aqua viuens applicatus ad petram. Aqua non deſcendit nec ſeparatur: niſi per attractionem inſpirationis concitus.

Capitulum. lxiiij.

Nereides ⁊ Orcha. Iſidorus. Nereides ſunt belua marine toto corpore hirſutis hiſpide. Habentqꝫ ſpeciem aliquã formatã cũ homine. Hoꝛ aliqua cũ mortalis conditionis imitatrix emori debet. audiſtur procul gemitus eius ac planctus. De his plenius dictum eſt ſuperius in cap. Balena ¶ Ex libro de na. re. Orchum monſtrũ marinum eſt vt ait Plinius. cuiꝰ imago nulla poteſt exprimi repreſentatiõe: niſi ꝙ ſit mollis carnis immenſe. hec balenas graui odio perſequitur: dentibus truculentis ſecreta feminarum irrũpunt: ac morſu lacerat. Ille vero ad flexuꝫ immobiles: ad repugnandum inertes: pondere ſuo onerate ac pinnis inualide. Solum nouerunt auxilium in altum mare refugere: ſeqꝫ toto occeano defendere. E contra vero orche in malicia pertinaces laborant fugientibus occurrere: et incautas anguſtĳs trucidare: inuada vrgere: ſaxis illidere. ⁊c.

lum natura ridet in metu capite abſcōdito: to tos ſe occultare credentiū. Jiſdē tñ tanta facilitas: vt in fenice ꝛ narbonenſi ꝓuīcia coit9 tpe e viuarijs mare linea longinq̄ ꝓ os ad brāchias religata emiſſum in mare. eodemq; linea retractū femie ſeq̄nt ad littus. rurſuſq; feiaꝫ mares ꝓtus tpe. Jn narbonēſi ꝓuīcie ꝛ in nemauſienſi agnoſtagno. ſcꝫ laterna appellato: vbi hoīes delphini ſocietate ꝛ mugilū piſcant. mugilus ꝛ lupus odio flagrāt mutuo. Mugiles alioꝝ piſciū vim timētes ſup naues exiliunt: et tā ꝑcipue velocitat ſunt vt trāſuerſa nauigia interim ſupiacent. Jdē li. xxxij. Mugil ſcit in eſca hamū eſſe: atq; inſidias nō ignorat. tanta eſt ei auiditas vt cauda ꝟberādo cibos excutiat. Jorath. Mugilus ē piſcis velociſſimus in aq̄s fluuialib9 ſꝫ naturalr̄ incautus: nā deridet eius ſtulticia: cū in metu capite abſconſo: totū corp9 abſconſum ac ſecurū credit. hic cū lucio inimicitias hꝫ hyeme tm̄. ꝛ hmōi cauſa credit: q2 tūc rarus eſt cib9 pro q̄ dimicāt. Eſtate ꝟo abundat. ꝛ ideo ad concordiam rediguntur

Operationes.

a ¶ Plinius libro. xxxij. Cinis e capite mugiluꝫ ꝛ mulorum ſciaticos liberat.

Capitulum. lvij.

Mus marin9. muſculus ꝛ muſtela. Mus marinus ad terrā exit: ibiq; foſſam faciēs oua parit. ac rurſus terra obruit. Poſt. xxx. vero diem rediens iterū foſſam aperit: ꝛ fetus in aquā ducit. hoꝝ fetus inter initia viſu carent: ſicut fetus oīm fere aquatiliuꝫ. ¶ Iſid. Muſculus dictus eſt: eo q2 ſit balene maſculus. Eius coitu hec belua ꝯcipere ꝓhibet. Sunt aūt muſculi cochlee q̄ꝝ lacte ꝯcipiunt oſtree. Pli. lib. ix. Amicitie ſunt exempla muſculus ꝛ balena. Qūq; ꝑ graui ſupcilioꝝ pōdere obruto eius oculis infeſtantia magnitudineꝫ in vada ꝑnatans demōſtrat. oculoꝝq; vice fungit. Jdeꝫ in li. xi. Muſculus marinus q̄ balenā antecedit nullos habet dētes: ſed ꝑ his ſetas intus. ob id etiā hirſutā dicūt appellatā. ¶ Jdeꝫ in li. ix. Muſtele piſces menſe deputant q̄s inter alpes lacus recbie bigrātinus emulas murenis generat. Ariſto. Muſtela ſicut delphinus et foca viuos fetus de corꝑe ſuo edunt: ꝛ cū partus ediderint ſi erga ſuos caulos inſidias quē q̄ moliri preſenſerint ipſos tuentur etatis tenere pauorē affectu materno cōprimūt: oraq; aperiunt. ꝛ innoxio dente partus ſuos ſuſpendunt. Jnterno q̄ꝫ corꝑe recipere ac genitali aluo ferunt abſcōdere donec illos ad ſecuritatē deferāt. aut ſui corporꝫ obiectu defendant.

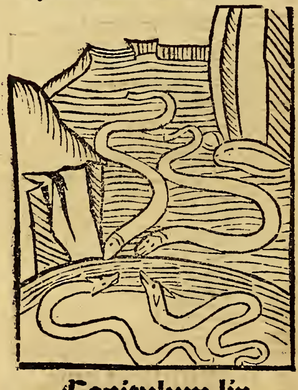
Capitulum. lviij.

Murix. Jſid. Murix eſt cochlea marꝫ ab acumine ꝛ aſperitate dicta. q̄ alio noīe conchilium dicit: eo q2 circūciſa ferro lachrymas purpurei coloris emittat. ex quib9 purpura tingitur. ꝛ inde oſtrū appellatū eſt. q2 hec tinctura ex humore teſte elicitur. Murianus aūt tradit muricē echineū. Plini. li. ix. Murices conche marine ſunt q̄ latent circa canis ortū tricētis dieb9: ꝛ ſtatuto tpe exeunt ꝑcioſum liquorē tingendis veſtib9 in medijs faucib9 habēt vitem. Sed is color in ſola vena candida reperitur. Reliquū vero corpus ſterile eſt. Viuis q̄ꝫ tantū hic color exprimitur: quia morientes cuꝫ

vita ſuccū amittūt. nō habent ſpericū os neq̃ rotundum ne in angulos prodeunte roſtro ſe ad conche modum vtroq̃ latere clauditur. ¶ Idem in eodem. Animalia marina que ſunt dure teſte vt murices: aut purpure ſalniario lētiore proueniunt (ſicut a creſcente humore cuſlices) atq̃ ſpuma maris incaleſcente cū admiſſus eſt imber. Et he pariunt in vere.

Operationes.

A ¶ Pliñ. li. xxxij. Muricū teſte cinis vtiliter cū
B melle illinit vlceribꝰ capitis. ¶ Idem quoq̃ cinis bonū eſt dentifriciū. Et maculas purgat in facie mulieris cū melle illinitus. cutemq̃ erugat. extenditq̃ ſeptenis diebꝰ illitus: ita vt oc-
C tauo candido ouoꝝ foueatur. ¶ Idem ex oleo valet ad parotidas ⁊ ſtrumas. Panniſq̃ reſiſtit vtroq̃ modo. ſiue opus ſit incipientes di-
D ſcurrere: ſiue cōcoctos emittere. ¶ Item muricum cinis cū oleo tumores tollit. Cinisq̃ teſtarū eoꝝ melle mām̄as mulieꝝ efficaciter ſanat

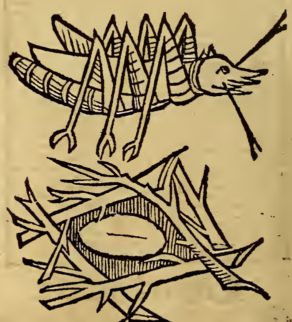

Capitulum. lix

Murena. Iſido. Murenam greci mirenā vocant. eo q plicet ſe in circulos. Hanc feminini tantum ſexum tradunt ⁊ a ſerpēte cōcipere. Ob id a piſcatoribꝰ tanq̃ a ſerpente ſibilo euocatur ⁊ capitur. Ictu fuſtis difficulter interimitur. Ferula vero protinus animā eam habere in cauda certū eſt. Nam capite percuſſo vix interimitur: cauda ſtatim exanimatur. ¶ Plinius. li. ix. Murena eſt piſcis longꝰ molli cute intectus. hyeme latet. Nec capit niſi diebus eſtatis ſicut conger ⁊ oēs ſaxatiles. Exit in terrā ſicut polippus. huic emula et muſtela Quibuſdam piſcibꝰ ⁊ ate ſunt pinne vt ſepe dixi. Quibuſdam vero nulle ſunt vt murene: quibus nec branchie. hec flexuoſo impulſu corporū ita mari vtūtur: vt ſerpentes terra. in ſicco quoq̃ repetunt. Murena quocūq̃ menſe parit: cū ceteri piſces ſtatuto tēpore pariāt. Oua eius citiſſime creſcūt. In ſicco littore elapſas vulgus coitu ſerpentiū impleri putat. Ex li. de na. re. Murene (ſicut dicit Plinius) libēter ſe tenent inter harūdines ⁊ ligna: vt ſi forte rheti cōcludant flexu multiplici euadant. Hec morſum venenoſum habēt: ſed capitis eorundem cinere morſus ſanat. Periculoſū eſt eas in cibū ſumere: niſi prius in vino optime ac diutiſſime decoquant. et ſpeciebꝰ aromaticis maximeq̃ pipere condiant. venenoſo nāq̃ abundat humore. vnde nec de facili cedunt coctioni. Item murenā iuxta Baſilium. vipera ex aquis in ſiccum euocat ad coitum. ¶ Iorath vtē. Murena nō a ſuo ſimili ſed a ſerpente ſibilo ad locū euocata cōcipit. nec aliquid tamē ſerpenti ſed ſibi ſimile gignit. Ambro. Vipera quidem ad littus maris ſibilo murenā euocat venenū ſuum vomit. Illa ſtatim venit et cum eo coit: et poſt vipera venenum ſuum reſumit.

Operationes.

¶ Plini. vbi ſ: Murene morſus capitiſ ipſius cinere ſanatur ¶ Lichenas etiā ⁊ lepras ſoluit A
murenaꝝ cinis cum ternis obulis mellis. B

Capitulum. lx.

Multipes. Ex li. de na. re. Multipes piſcis marinus eſt. a re nomē habet huic pedes a latere procedunt. In hyeme coit ⁊ inter cete

Capitulum. lxv

ORbis. Iſi. Orbis dictuſ eſt a figura. ſ. quia rotundus eſt. et totus in capite cō ſtat: ¶ Pli. li. xxxij. Duriſſimum eſ/ ſe piſcium conſtat eum qui orbis vocatur ro/ tundus ſine ſquamis.

Capitulum. lxvj

OStrea. Ex li. de na. rerū: Oſtreum vt dicūt Ambroſius ꝛ Iſi. Cum ꝗ teſtā aperit vt clemētioris aure delitijs glorietur: Sed cancer inſidias ei repentinas pretendit. et lapidem inter ei⁹ teſtas proijcit. ne il/ las coniūgere poſſit. et ſic oſtree carnes corrodit. oſtreū ſiquidē in ſiccū vel in ſicco iacēs. iaꝫ vt in domo conchas tempe acceſſionis maris aperit. ¶ Iſi. Eſt āt i oſtrea precioſiſſima margarita naturaliter infixa que maris aqua in ea ſolidatur. Que etiā difficile apud reges inuenitur. et in littoribꝫ quaſi vilis iacens: a vulgo ſaxis aſperis et cauteribꝫ colligitur. ¶ Pli. lib. ix Silicea teſta incluſis fatendū eſt nullū ineſſe ſenſum vt oſtreis putreſcēte limo pueniunt ac ſpuma circa nauigia diutius ſtantia defixoſ/ ꝗ palos et ligna. Auper cōpertuꝫ in oſtrearia humorē fetificū effluere in modum lactis.

Operationes

¶ Oſtree peculariter cōtra venena leporis marini aduerſant: eiſꝗ mēſarū diuitū palma tri/ buitur: ſtomachū reficiūt: faſtidijs medentur **A**
¶ Additꝗ luxuriā frigus obrutis: niue ſūma montiū et maris ymamiſcēs. ¶ Aluum leniter **B**
emolliūt: coctaꝗ mulſo tenaſmo qui ſine exul **C**
ceratione ſit liberāt. ¶ Ueſicarū etiā vlcera re/ **D**
purgant. ¶ Cocta vero in conchis ſuis ſicuti **E**
venerint clauſa mire diſtillatioīibꝫ pſunt. Horū teſte cinis vuā ſedat: ꝛ cōſillas admixto melle. ¶ Ariſt. Eſt āt piſcis de gnē oſtree .i. teſte dure: ꝗ cauda natat ꝛ repit. ¶ Dyaſ. Oſtree **F**
porphire vnde purpura tingit̃ cochlee ſunt ꝗ **G**
vſte deſiccatiue virtutis ſunt ꝗbꝫ ꝛ ceterarū cochlearū virtute ſuntſiles. ¶ Nā ꝛ ego eis vſus **H**
ſum in reumatica ꝛ diuturna ꝛ ꝗ difficile cōcarnant vulnera ꝛ caua: et nimis profunda. quas vſtas appoſui cū adipe veteri et butiro nouo.

Capitulum. lxvij.

PAgrus. Pau9. Pectine et Perca. Iſido. Pagrus piſcis eſt quem greci ſagrum ideo nuncupant: ꝙ duros dentes habeat: ita vt oſtreis in mari alatur. Actor Pagrus et ipſe eſt dentrix. de quo dictū ē ſuperius. ¶ Plinius libro nono. Om̄es quidem piſces pregelidā hyemē ſentiūt: ſed maxime ꝗ lapidem habere in capite eſtimātur vt lupi ⁊ pagri Cumq; aſpere fuerint hyemes: multi ex eis ceci capiuntur. ſicut de lupo marino dictū eſt ſuperius. ¶ Ex li. de na. re. Pauus maris dictus eſt a pauone volucre. quoniam ſimilis eſt ei in coloribꝫ. dorſo eñi et collo pictus eſt colore diuerſo. ¶ In eodem libro vt ſupra. Pectines maris armantur vnguibꝫ. lucent in tenebris ignium more. In magnis frigoribꝫ ⁊ magnis eſtibus reconduntur quia temperatum aerem eos habere oportet vt viuant: cū exceſſum paſſionum in elementis vngues eorꝫ nō pati valeant.

Operationes

A ¶ Ariſtotiles. Aialis marini qđ đr pecten pedibꝫ ſi quid appropinq̄uerit oculū ſubito claudit. ¶ Plini9 vt ſup. Pectines ſponte nature harenoſis ꝓueniunt.

B ¶ Actor. Perca ē piſcis fluuialis varij colorꝫ curſu velociſſim9 ſquamis ⁊ pinnulis acutis et aſperrimis armat9: quibꝫ etiā ſe defendit cōtra piſces maiores ne ꝑdantes eā inuadāt ꝑ ceteris piſcibꝫ fluuialibꝫ ⁊ ſtagnenſibus infirmis in cibo ꝓcipue conuenit

C ¶ Alexander. Perca vidēs ſibi in luciūm iminere horret pinnis: et ſic euadit.

Capitulum. lxviij.

PLataniſte et Perna. Albertus in libro de naturis animalium: Plataniſte (vt dicit Plinius) belue ſunt marine: que gange fluuio Indie naſcuntur et in mare veniunt. Et roſtrum habent delphini: ⁊ caudam habent cubitorum ſedecim lōgitudinis. His ſocije ſunt belue: quos ſtatuas vocāt brachia bina habentes: quibus tanta ineſt fortitudo vt elephantes in aquam intrantes infeſtent et eis permuſcidas abrumpant

¶ Eodem libro vt ſup̄. Perna animal eſt marinum de genere concharum. Et eſt croceum valde magne quantitatis exiſtens. intra ipſas veſtitur vellere vulno ⁊ nitido valde precioſior et fiunt inde ornamenta veſtium et peplorum precioſa.

Capitulum. lxix.

PIſtris. Albertus in libro vt ſup̄. Piſtris animal eſt marinum magnum valde: vt dicit Plinius. In occeano gallias attingente aliquando inuentum. Aliquando ſe offert mare in modum altiſſime columne intra vela nauigantiū apparens, et aq̄s ingentem ſpargit: ita ꝙ in pauorem vertit nauigantes.

Capitulum. lxx.

Pinna et Plais. Plinius li. ix. Pinna eſt piſcis cõcharũ gñis. naſcit͛ in limoſis ſubrecta ſemꝑ: nec vnq̃ ſine comite: quem pinnocherem vocant. Alij pinophilacem: id eſt ſuilla gua. alibi cancer dapis aſſectator: pandit autem ſe liminib9. orbum corp9 intus minutis piſcib9 pbens. Aſſultant alij ꝓtinus: et vbi licentius audacia creuit implent eam. At illa ore compreſſo. quicquid concluſerit examinat. ptemq; ſocio tribuit. Quo mag3 miror exiſtimaſſe quoſdam aquatilibus nullũ ineſſe ſenſum. ¶ Ex libro de naturis rerũ. Pinna de genere concharum eſt: corpuſq; rotũdũ habet. Mas ꝛ femina ſocialiter ambulãt. aperit pinna conchas ſuas ad lunam: ſeq; paruis piſcibus offert quaſi mortuam. Qui ptin9 exultantes vbi licentius (ſicut dictũ eſt) audacia creuerit implent eius conchas. Mox vero pinnam ſe plenam ſentiens apprehenſum quicq̃d incluſerit examiat ¶ Actor. Plays eſt piſc3 notus et vſitatus apud nos. ſ3 ꝛ bicolor. Na3 ex vna pte albus: ex altera niger. De quo ſicut de pluribus alijs nihil in pnominatis autoribus repperi: niſi forte alijs nominibus vocẽtur ab eis q̃ a nobis.

Capitulum. lxxi.

Porcus marinus. Iſidorus. Porcus marinus eſt qui vocat͛ ſuillus. q2 du3 eſcam querit more ſuis terram ſub aquis fodit. Circa guttur enim habet oris orificium. et niſi roſtrum harenis immergat paſtu3 non colligit.

¶ Ex libro de na. rer. Porc9 mar3 e piſcis cibi

lis porci terreſt3 ex magna parte ſimilis Na3 et caput habet ſimillimum et mẽbra corpe. coſtaſq; ſili modo diſpoſitas. Tota fere caro eius in pinguedinem tranſit. Lingua eius abſoluta eſt vt porci. ſed voce differunt. In eius dorſo quedam ſpine ſunt venenum efficaciſſimum habẽtes. et punctionibus ſuis valde cruciantes. Sed fel eorum puncturis remedio ẽ. Plinius libro xxxij: Inter venena piſciu3 ſunt porci marini. ſpine i dorſo cruciatu magno leſorum. Remedio autem eſt limus ex reliq̃ corporis piſcium eorum.

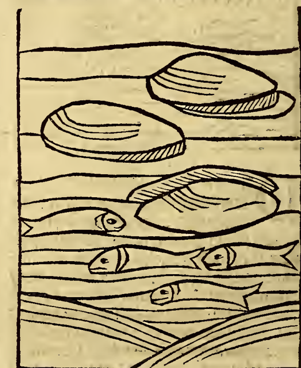
Capitulum. lxxii.

POlippus. Areſto. Polippus hꝫ iuua-
men ſquamoſitatē pedū. ꝑ illā eñ iuol
uit oĩe qđ ſibi appropiquat. Aial nō
hñs ſanguinē. hꝫ cerebrū mēbra ventris in ſe
pia et multipede cōſilia ſunt in figura et tactu
q̄cquid comedit aggregat ī cauernis vbi ma
net. Et poſtq̄ oē idoneū ſibi comederit. tūc te-
ſtas reſiduas ⁊ cortices cancrorū eijcit. Muta
tur color ei9 ⁊ colore lapidū q̄ ſūt ꝓpe illū fit co
loratus qđ ei accidit cū timuerit. Ex li. de na.
re. Polippus ē piſcis tantā hñs virtutē in bra-
chijs: vt nautam aliquādo de naui incauteſtā
tem rapiat: et in mare trahat: eiuſq̄ carnibus
ſatietur. Carnib9 eñ libēter veſcit̄. ſupinus ad
heret ſcopulis: ⁊ auelli neq̄t. cui ſi fetida res ad
mota fuerit: ab eius odore ꝓtinus reſilit. Hi ī
mari iuxta veneciā frequētiſſimi ſunt: Itē po-
lippi ſiue multipes verſo in terrā capite coeunt
oua atq̄ tam multa fecunditate faciūt. q̄ hoīs
occiſi teſta capi nō poſſunt. ſuperq̄ ſedētes ⁊ i
cubātes q̄ſi cācellatis brachijs camerā faciūt.
Item polippus vł multipes cornu cerui vł ſto
racis ſic in fumo deludit̄ et deprehēdit̄. q2 dili
git ipm. et ob hoc intrat vaſa venāriuꝫ. Ex ipo
etiaꝫ aſſato in hamo poſito venatores multos
capiūt piſces. Polippus et karabo. ſi ſimul ir-
riti fuerint: karabo mortuus īuenitur. Itēꝫ dr
q̄ cū ouant natāt: et mares ⁊ femie debilitant̄
īntantū: vt a piſcib9 paruis comedātur: ⁊ in ca
uernis facile deprehēdunt̄. qđ tñ nō accidit iu
uenib9 ⁊ ꝑuis: imo fortiores ſunt magnis. Itē
in hyeme coeunt. ī vere aūt ouant ſiue pariunt
Caput maris longius eſt capite femine.

Capitulum. lxxiij.

PUngitiuus. Ex li. de na. re. Pungitiu9
vero eſt omnium fere piſcium minimus
quibuſdā ſpinis ſ̄m nomen ſuum pun-
gens. Mas ī eis circa fauces rubēs eſt. Femia
vero illa rubedine caret: Ambo vero maculis
nudati ſunt. Hos vulgus opinat̄ ſine ſemine ī
aquis creſcere. et qđ mirabilius eſt: alios etiaꝫ
horum ſemen ꝓpagari. Unde et hunc piſcē ma
trē piſciū vocant. Dicūt eñ ſi ſtagnū nouum
fiat: nulluſq̄ piſcis imittat̄ Hos piſciculos an
no p̄imo in eo inueniri. et anno ſc̄do diuerſi
generis piſces ex eiſdem ꝓpagari:

Capitulum. lxxiiij.

PUrpura. Ex libris de naturis rerum
Purpure ſunt conche marine que ver
no tempore congregātur: et attrite liq̄-
rem ore ſaliuant. Similiter et murices circa
canis ortum tricenis diebus. Mutuoq̄ attri
tu lentorē cuiuſdaꝫ cere ſaliuāt ſimiliter et mu-
rices. Purpuras ac viuas capere contendunt:
quia cum vita ſua ſuccum illū euomūt: ⁊ maio
ribus quidē conchis detracta concha auferūt
Minores vero cuꝫ teſtis frangunt: ita demuꝫ
rorem eum excipientes tyri lingua purpure lō
gitudine digitali: qua paſcitur perforando re-
liqua cōchilia tāta aculeo duricia. Aqua dul
ci enecantur: et ſicubi flumini immerguntur.
Alioquin capte etiam diebus quinquagenis
viuunt ſaliua ſua. Horū piſciū cōche infra an-
nū magnitudinē implent: q̄ ſi ante in creſcēdo
tranſcurrāt: vim libidinis auferūt: nec vltra co
ire pñt: vt in t̄pe precioſum liquorem pariant:
Unde ſumma diligētia p̄mo anno detrahun-

Capitulum. lxxix.

Salmo ꝛ Salpa. Phiſiologus Salmo dicitur a ſaltu. caudã enim ore replicat ꝛ reflectit. firmiter eam ore tenẽs: donec ſaltus agilitate locum etiã abruptum conſcendit. ſꝫ nec colore multum valet: aut ſapore anteq̄ guſtauerit mare. Ad qḋ tendens cõtra fluminis impetum a propoſito nõ deſiſtit quouſq̄ reficiatur. deinde ad nota domicilia reuertitur. Ex libro de naturis rerum. Salmo piſcis eſt in latitudinem ꝛ lõgitudinẽ magnam excreſcens. Robore quoq̄ fortis eſt ſed ponderoſus ꝛ grauis. Omniſq̄ habet agilitas a potentia virtutis eius eſt potius q̄ a leuitate corporis. hic vt dicit Plinius olim preferebatur om̃ibus piſcibus fluuialibus. ꝛ maxime in Aguitania. Carnes eius rubee ſunt. q̄ licet dulces ꝛ grates ſint valde. tamen ſatietatem cito manducantibus ingerunt. piſcis iſte fetus facit: nec diu viuere poteſt in aquis dulcibus ſtagnorum niſi liberum habeat tranſitum ad dulces vndas fluuiorꝫ. quinetiam vbi in tranſitu ſepe vel aliquid huiuſmodi obſtaculꝫ inuenerit: caput caude cõiungit. flexoq̄ corpore peruolat ad optata. ¶ In libro vt ſupra. Salpa piſcis eſt obſcenus et vilis. hic miraculum ſui prebet vt nunq̄ decoqui poſſit niſi prius fortiter fuſte vel ferula verberetur

Capitulum. lxxx.

Sparus ꝛ Staurus. Alber. in lib. de na. animaliũ. Sparus piſcis eſt marinus ꝛ telo miſſili ꝙ ſpergitur quãdo iacitur: et dictus ẽ eo ꝙ habeat huius inſtrumenti figuram. ¶ In libro vt ſup̄. Staurus piſcis delectabilis qui ſolus ruminat inter piſces. hunc piſcem dicunt non multos habere dentes: ꝛ ideo ruminatione indigere. licet hec ſit cauſa ruminationis. dicunt etiam hunc piſcem romani de longinquis partibus allatuꝫ in tyberi eſſe multiplicatum.

Capitulum. lxxxi.

Sepia. Iſid. Sepia ẽ ꝛ q̄ ſepibꝰ interclusa facilius capitur in cocũdo obſcenũ genus. nã ore concipit ſicut vipera

huius attramenti tanta vis eſt vt lucerne addi
tũ ethiopes videri. ablato lumie priori quidã tra
dunt. ¶ Ex li. de na. re. Sepia ↄcipit de ore ſi
cut ꝛ vipera. oua eius dura ſunt. He nõ natãt
in mari niſi par ꝛ par: maſculus ꝛ femina om̃i
tpe ouant. ꝛ in quadraginta noctibꝫ oua ſua
cõplent. Femina cũ ouat: mas eam ſequitur ꝛ
ſup oua ſemen inſufflat vt viuificentur. ¶ Are
ſto. Sepia membrũ habet ſub ore poſitũ qđ
dicitur maſtim in q̃ eſt ſperma magnũ. et quã
do accidit timor eijcit illud in aquã ꝛ turbat eã
Habet etiam in interiori ſuo vaſa duo plena
ouis in albedine ſimilia grandini. Corpa ve
ro mariũ magis aſpera ſunt q̃ feminaꝝ. Pul
lus ſepie cõtinuus eſt cũ ouo in anteriori cor
poris parte. nec poteſt aliter eſſe. Anterior eñ
pars ꝛ poſterior in eodem loco cõueniunt

Operationes

A ¶ Dyaſ. Sepia cũ attramẽto ſuo cocta caco
ſtomacha eſt: ventrẽ mollit. Os molle ẽ oſſis
eius collirijs cracomaticis neceſſarie miſcet
B ¶ Itez oſſa tuſa oniguinẽ dentibꝫ tollunt mã
C culas carnis integro colori reſtituunt. ¶ Glau
comata hoim vel animaliũ in oculis ſufflan
D do maxime cũ ſale ad ſanitatẽ pducunt ¶ Os
eius tritũ ꝛ cũ aqua bibitũ toracis vicijs ꝛ aſ
E maticis omnino prodeſt. ¶ Plinius lib. xxxij.
Oculoꝝ tumorem ruboremq̃ ſepie cortex cum
lacte mulieris illitus ſanat. ꝛ per ſe ſcatiricias
F emendat. ¶ Cinis eiuſdem corticis cicatrices
oculoꝝ ſanat. ꝛ albugines iumentoꝝ emendat
G ¶ Sepie in cibo ſoluunt. carũq̃ teſte ex aqua
ſalſamentoꝝ inherentia corpori tela extrahũt.
H ¶ Medentur ꝛ lentigini ceteriſq̃ vitijs ex oſ
I ſibus ſepiarũ vſtis. ¶ Idez. Cinis ꝛ carnes ex
K creſcentes tollit: et humida vlcera. ¶ Platea
rius. Os ſepie quod in eius ventre inuenitur:
ad albandos dentes valet. ſi puluere eius ſub
tili in panno lineo poſito fricentur.
L ¶ Ad faciem quoq̃ dealbandam puluis eius
cum vnguento citrino conficitur.

Capitulum. lxxxij.

Serra ꝛ Scilla. Iſid. Serra denta eſt: qr ſerratã habet criſtam: ꝛ ſubtus natans nauẽ ſecat. Phiſiolog9. Serra eſt marina belua pennas habẽs immanes. quã cũ viderit in mari nauez velificantẽ eleuat pennas ſuas: ꝛ cõtendit velificare cum naue. Ubi aũt cucurrit ſtadijs. xxx. vel. xl. laborẽ ſuſtinens deficit: ꝛ pennas deponens ad ſe trahit Unde nauẽ maris cauſa iam laſſam reportant ad priſtinũ ſuum locũ in profundum. Ex li. de

na. re. Serra criſtam habet ſerratã. qua nauibus occulte ſupnatans eas in fundo ſecat: vt intrante aqua homies aſtutia doloſa mergat eorumq̃ carnibꝫ ſatietur. Alia quoq̃ eſt eiuſdem nominis marina belua ingens. pinnaſq̃ latiſſimas habens quibus cõtra naues velificare cõtendit. ¶ Ex li. de na. re. Scilla monſtrũ eſt habitãs in eo mari qđ Italiam ꝛ Siliciam itercludit. Nautis quidem ꝛ omnibꝫ hominibꝫ inimicus eſt: ꝛ eoꝝ ſanguine carnibꝫ delectatur. caput ꝛ manus habet admoduz virginis formata ſicut ſerenes ꝛ rictus. ꝛ oris hiatũ ac dentes horridos vterũ beſtialem: ꝛ delphini caudam. Mire fortitudinis eſt: nec in aqua facile vincitur. In terra vero prope imbellis habet ꝛ vocem aliquantulum muſicam. ipſa q̃ belua carmine mirifice delectatur.

tur de conche vel ↄſtringūtur ne creſcant. hoc liquore veſtis purpurea tingi ſolet. qui color nigricantis roſe more ſublucet purpure (ſcḋm Plinium) fetidis odoribꝰ capiuntur. ⁊ cum ſe minuces fuerint mari reddite reuiuiſcunt.

Operationes.

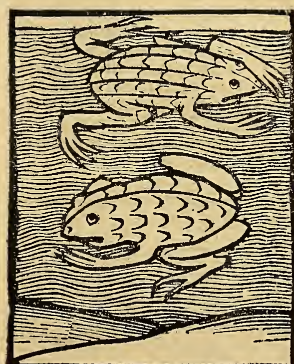
¶ Plini9. li. xxxij. Purpure ↄtra venena proſunt. Horꝫ teſte cinis vtiliter cū melle illinitur vlceribus capitis. ¶ Idem quoqꝫ cinis cū melle efficaciter ſanat mulierum mām̄as. pannis etiam inſiſtit vtroqꝫ modo. ¶ Idem cinis ſiue opus ſit incipientes diſcutere ſiue coctos emittere. Purpuraꝫ ſiue muricum minora genera ſunt efficatiora. et oris halitum cuſtodientia.

¶ Dyaſcorides. Purpura maritina ⁊ blata appellatur. qꝛ quaſi blitula ſanguinis apparet. Huius virtus ſicca eſt. vnde vulnera putrida gingiuaꝝ in puluerē redacta ⁊ impoſita purgat ⁊ cicatrizat. ¶ Et ſi in eis mala caro ſupercreuerit pulueriſata adhibita depaſcit eam et extirpat. hoc ⁊ eius vngule combuſte faciūt ¶ Eedem vngule ⁊ coopertorium conchilij album fumigata caſtorei odorem habent: ac fumigatione ſua ſtericis offocationibus laborantes liberant. ¶ Epilenticos curant: bibita ventrem mouent. Conchilium ipſum combuſtum omnia ſupradicta nouit facere.

Capitulum. lxxv.

Rayte et Raba. Ex libro de naturis rerum. Rayte que rabis gallice dicuntur: eſt piſcis maris inter piſces nobiles reputatus: ad modum vilis. Et hoc vbi eſt piſcium copia: ⁊ propemodum rotundus eſt. ⁊ in longitudine ⁊ latitudine fere equalis. Oculos habet horribiles. Os quoqꝫ deformidate liuidum. ⁊ hoc non eo loco quo piſces ceteri ſed loco ventris. vbi vero caput ⁊ oculi ſunt os non habet. Caudam habet prelongam vt coluber: ⁊ in ea ſpinulas quaſdam acutas valde. Habet ⁊ quandoqꝫ in capite lapidem: nec credimus ꝙ natura creauerit eum inutilem. Huius carnes indigeſtibiles ſunt vt carnes bouine. Impinguatur (vt dicit Ariſtoteles.) vento medionali flante. Iorath. Eſt autem piſcis nomine rabas ſtupefaciens: ita ꝙ cuꝫ vbete portatur peruenit ſtupor eius ad manum qua portatur. hic occultatur in arena et luto. Venaturqꝫ totū qḋ ex piſcibus appropinquat. ⁊ qꝛ ſtupefacit eos ita ꝙ nō poſſunt moueri. Ipſeqꝫ conſequitur illos ⁊ comedit eos

Capitulum. lxxvj.

Rana marina. Ambroſius. Rana horrens in paludibus: decora in aquis in quibꝰ omnibus fere preſtat elementis. Areſto. Rana marina habet alas ſicut ⁊ omnia cetera: quorum finis tendit ad ſtricturam. Habet etiam brancos ad vnam partem declinantes aſperos. ſpinis ſimiles: ⁊ coopertoriū habet in ranis. maior eſt femina ſicut ⁊ in ceteris ouantibus: vt in lacertis ac ſerpentibus. habet rana marina ſupra oculos partes pendētes quaſi pilos. habentes etiā capita rotunda qua ſ ei preparat natura cibi cauſa. Cum eñi rana mouet aliquid a quo ſum cum luto et harena: tūc partes illas que ſunt quaſi pili erigit: caſqꝫ cum piſcibus paruis inuoluit: et ad ori

ficium ſuū cū eis adducit: ſicq; comedit. Et ſi ꝑ partes illas q̄ ſunt ſuꝑ oculos nō venatur q̄n deprehendit debilis ⁊ egra inuenitur. Ex his etiam q̄ latent eſt rana. cumq; latuerit vadit ad viride ſuꝑ aquā ⁊ cibatur piſcib9 paruis q̄ ſūt in eo. Rana cōtinue generatiōis eſt. ⁊ ouat extra vnū ouum cōpletū tantū. Et eſt dure teſte ꝓpter ſalutē qua exterius indiget. Huius cauſa eſt natura ſui corporis: q2 caput eius eſt in quātitate multiplex ad ſuū corpus. ⁊ eſt ſpinoſum. Ideo q; nō recipit pullos in vltimo. Omnes aūt piſces nutriunt filios ꝑter ranas

Operationes

A ¶ Auicen. in. iij. canone. Rana marina rubea (ſicut narrauerūt ſapientes) maligna eſt inuadens animalia. nā ex longinquo ad ea ſalit vt mordeat. ⁊ ſi mordere nō poteſt: exufflationē nociuā ad ea ſufflat.
B ¶ Ex eius morſu accidit apoſtema magnū ⁊ perditio velox.
C ¶ Crura eius cū tyriaca magna. ⁊ qđ eſt eius generis.
D ¶ Actor. Rana marina rubea venenoſa. ⁊ ei9 potus accidit obfuſcatio corporis. ⁊ alia multa incōmoda.
E ¶ Idem. De hac ⁊ alijs ranarū ſpeciebus dictum eſt ſupra in tractatu de animalibus capitulo. cxxij.

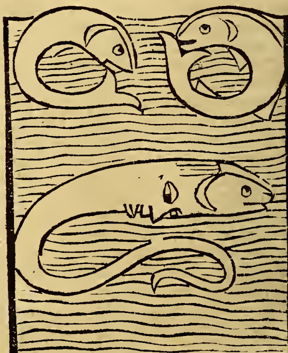

Capitulum. lxxvij.

Rumbus. Plinius libro nono. Rumbus eſt piſcis planus ſicut paſſer ⁊ ſolea. Hi a paſſeribus tantum ſitu corporum differunt. Dexter hic reſupinanis eſt illis. paſſeri lenus.

Operationes.

¶ Idem in libro. xxxij. Rumbi carnes trite et ex aqua mulſa date febricitantib9 proficiunt. A
Ex libro de naturis rerū. Rumbus eſt piſcis magnus fortꝫ ⁊ aſtutus: ſed tardus. hic quoq; piſcis vt rana marina ſimili mō depredatur. Nam in limo turbato abſconditus pinnas exertas mouet: ⁊ vbi piſces approximare viderit: mox eos corripit ⁊ deuorat. Argumentum eſt eius ſolerte. quia cum ſit tardiſſimus omnium piſcium. mugilum tamen velociſſimum in ventre ſepiſſime reperitur habere.

Capitulum. lxxviij.

Rubus ⁊ Ryache. Alber in li. de naturis animaliū. Rubus eſt piſcis in mari Italie ⁊ Grecie abundans: ⁊ eſt de genere pectinis totus rotūdus quaſi circulus pinnulis circūpoſitis. ⁊ in parte magna pictus eſt rubeis virgulis ⁊ maculis. ⁊ illa ſuperficies tota eſt plena ſpinis aliquantulum anterius. Et hic piſcis eſt piger ad natandum: ꝓpter ſui corporis latitudinem. Demergitur aūt in profundo ⁊ turbat aquā et piſces qui acceſſerint incautos confodit. ita q; etiam velociſſimum piſcem mugilum in ventre habere inuenitur. Hic piſcis delicatus eſt: et dulciſſime carnis.
¶ In eodem libro. Ryache dicuntur piſces de pectini generi rotundi: ita q; cubitum ⁊ aliquando duos cubitos habent in latitudine ⁊ tantundem in longum. caudam habent longā ⁊ in hac pinnulas acutas ad natandum oculos horribiles. ⁊ os quaſi in loco ventris turpiſſimum. carnes habent duras ⁊ indigeſtibiles: vbi ipſe piſcis rarius inuenitur. ibi cū propter raritatem deſideratur

Capitulum.lxxxiii.

Syrena. Ex libro de naturis rerū. Syrene ſunt animalia mortifera: que a capite vſqꝫ ad vmbilicum habent figurā mulieris improcere magnitudinis: horrende facie. Crinibus capitis longiſſimis atqꝫ ſqualentibus. Apparent autem cum fetibus quos in brachijs portāt. Mammis etenim fetus lactant: quas in pectore magnas habent. Quas quando vident naute multum timent. eiſqꝫ lagenā vacuam proijciunt: et ipſa cū ea ludit do nec nauis pertranſeat. Reliquam vero partez corporis habent vt aquila: ⁊ in pedibꝫ vngues ad laniendum abiles. Porro in fine corporis habent ſquamoſas piſcium caudas. quibus vt remigijs in gurgitibꝫ natant. Quoddam etiā muſicum ac dulciſſimum melos habent in voce. quo delectati nauigantes ⁊ attracti reſoluuntur in ſomnum. ſopitiqꝫ ſyrenarum vnguibus dilacerantur. Sed nonnulli nauigantiū ſapienti vſi conſilio: fortiter aures ſuas obturant: ⁊ ſic immunes tranſeunt ne mortifero ſyrenarum cantu illiciantur ad ſomnū. Hec quidem belue in quibuſdam profundi gurgitis in ſulis: ⁊ aliquando in fluctibus cōmorantur. Et quod de lagena dictum eſt illi teſtati ſunt qui eas ſe vidiſſe dixerūt. Syrenas tamē has non in veritate beluas ſed meretrices quaſdaz yſidorus fuiſſe deſcripſit. que tranſeuntes ad egeſtatem deducebant. Sed ⁊ philoſophi et ſanctorum expoſitorium nonnulli contrariū ſenſiunt vera monſtra marina eſſe dicentes.

Sunt ⁊ ſyrene ſerpentes in arabie partibus habitantes. equi curſu velociores: quarum etiam quedā alas habentes volare poſſunt. Harum tantum virus eſt efficaciſſimum ad nocēdum. vt morſum ante mors q̄ dolor ſequatur. ¶ Philiologus. Syrene ſunt animalia mortifera vſqꝫ ad vmbilicum figuraz hominis habentia. extrema vero pes vſqꝫ ad pedes volatilis. ⁊ piſcis habet figuram. Muſicum quoddam ac dulciſonum melodie carmen canunt. ita vt auditus hominum longe nauigantium ad ſe trahant. nimiaqꝫ ſuauitate prolixe modulationis aures eorum: ac ſenſus delinientes in ſomnum vertant. Tunc demum cum vident eos grauiſſimo ſomno ſopitos. ignaros ac per inſipientiam ſuam deceptos inuadunt: et carnes eorum dilaniant.

Capitulum.lxxxiiii.

Spinachia ⁊ Squatina. Ex libro de naturis rerum. Spinachia corpore quidem eſt puſilla: ſed vtiliſſime vndiqꝫ ſpinis extātibus munita a morſu cuiuſlibet alterius piſcis eſt acutiſſima. ¶ Iſido. Squatinus dictus eo q̄ ſquamis ſit acutus. vnde ⁊ eius cute lignum politur. Plinius libro vndecimo. Squatina eſt piſcium genere qui ꝓ ſpina cartillaginem habent. Omniaqꝫ talia carnoſiora ſunt a ſupina veſcuntur. Diuerſa piſcium genera non coeunt in ſimul: preter ſquatinam ⁊ ranam. ex quibus naſcitur piſcis parte priori rane ſimilis. Et nomen ex vtroqꝫ compoſitum apud grecos trahit. Piſcium quidaz ter in anno pariunt. Quidaz bis: vere ⁊ autumno. Ex planis ſola ſquatina bis: autumno et caſuqꝫ vergiliarum. Squatina vero intra ſe parit oua premollia in alium locū vteri tranſferens: ibiqꝫ excludens. Simili modo et omnia que appellauimus cartillaginea: ita ſit vt ſola piſcium ⁊ animal pariant ⁊ oua concipiant.

¶ Ex libro de naturis rerum. Squatina piſcis eſt in mari quinqꝫ cubitos habens longitudinis: ⁊ caudam pedalem. Hic abſconditus in limo piſces corripit ſubito. Cutem tam aſperam habet vt ex ea lignum ⁊ ebora poliantur. Pilus ipſius cutis breuis ⁊ niger eſt. hūc adeo durum natura creauit: vt ferri vel calibis acumine vix incidi poſſit.

Capitulum.lxxxv.

SOlaris ⁊ Solea. Ex libro de naturis rerū. Solaris dictus eſt eo q̄ in ſole libenter in ripis fluminū iacet. Caput habet magnū: orificium latum. cutem nigram ac lubricam qualis eſt anguillaꝝ. Epar habet dulciſſimum ⁊ eſibile precipuum. in vaſtitatem ac longitudinē maximam creſcit. ¶ Plinius libro. ix. Solea eſt piſcis a figura denominata: eo. ſcꝫ q̄ calciamentoꝝ ſoleis aſſimiletur.

Operationes

A ¶ Actor. Solea piſcis eſt marinoꝝ piſciū iuxta medicos infirmis in cibo ſuauiſſimus q̄ minus ceterꝭ flegmaticus: eſt etiā ſapore gratus.

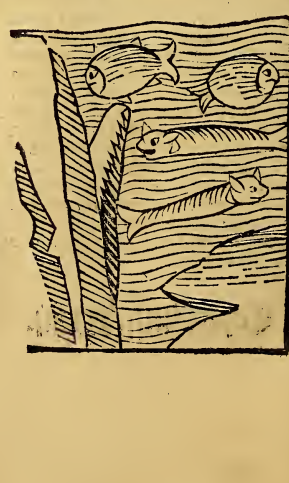

Capitulum. lxxxvi.

SColopendra ⁊ Scorpio. Pli. lib. ix. Scolopēdre marine terreſtribꝰ ſimiles: q̄s centipedes vocāt. hamo deuorato om̄ia interiora euomūt donec hamū egerant: deinde reſorbent. Iſid. Scorpio dictus eſt q̄ ledāt dū manu tollitur. Tradūt aūt. x. cācris cū manipulo ocimi alligatus. om̄es q̄ ibi ſunt ſcorpiones ad eum locum congregari. ¶ Ariſto. Scorpio marinus ouat in vere ſemel. ⁊ iterū autumno. ¶ Plinius libro. ix. Cancri mortui in ſcorpiones figurātur in ſicco.

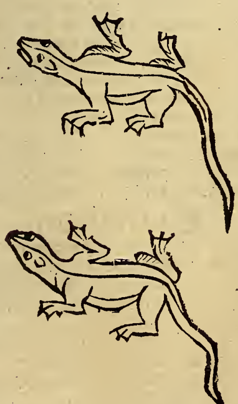
Operationes.

¶ Idē li. x. Mente ſuccus ꝯ ſcorpiones mari A
nos ſumit. ¶ Idē li. xxx. Mulus etiā illitꝰ vel B
in cibo ſumptus ꝯ ſcorpiōes marinos ſumitur
⁊ auxiliat. ¶ Scorpionis aūt marini fel alo C
picias replet. Fel marini ſcorpiōis rufi cū oleo
veteri aut melle actico incipientes ſuffuſiones D
diſcutit. ¶ Iterūq̄ fel ſcorpionis marini cica
trices tollit. ¶ Scorpius marinus necatus in E
vino: ⁊ obuli pōdere potus veſica vitia ⁊ calcu F
los ſanat. ¶ Lapide q̄ꝫ qui inuenitur in ſcor G
pionis marini cauda: cū ſol eſt in cancro tor
quentur ſerpētes ictibꝰ ſcorpionū. ¶ Diaſco. H
Scorpiōes marini colerā deponunt. ſuffuſio
nes oculoꝝ detergūt. caligines ⁊ glaucomata
tollunt. ¶ Idē. Marini ſcorpij fel magnā hꝫ I
virtutē. ⁊ ante fella q̄drupedū primū. facit autē
ad effuſionē oculoꝝ ⁊ ad caliginē ⁊ aſpredinēꝫ
palpebrarū. ¶ Aui. in. ij. cañ. Ceruſa ſtanni cō
fricata ſup marini ſcorpionis pūcturā confert K
¶ Idē in. iiij. Ex morſu ſcorpionis marini ac
cidit inflatio ventrꝭ ⁊ forma poropica. et q̄nq̄ L
ventoſitatis exitus abſq̄ voluntate. ¶ Cura
eius eſt cura draconis marini ⁊ rutele. M

Capitulum.lxxxviij.

Spongia Sc[u]amis ⁊ Scinthi. Alb. in li. de na. aīa. Spōgia marinoꝝ eſt q̄ multoꝝ geneꝝ eſt. Et conueniunt cū animalib⁹ in motu ꝯtractionis et dilatatiōis. Quedā eaꝝ immobiles ſunt a ſaxis. ⁊ ſi abrūpant̄ a radicib⁹ recreſcūt. Quedā aūt ſunt mobiles de loco ad locū. In turbatis melius viuunt et in puris aquis putreſcunt ⁊ cibantur limo ⁊ piſcib⁹ ⁊ oſtreis. ¶ In libro vt ſupra. Scuamis ē piſcis marinus quā germani catulam maris vocant. Hic quinq̧ pedes habꝫ in longū ⁊ caudam monopedalem. hic piſcis in limo abſconditus improuiſos interficit piſces. Cutem etiā habet ita aſperā. vt ea cū ſicca fuerit ligna et ebora poliantur. pilus vero eius breuis eſt ⁊ niger et ſimilis ariſtis herbe fullonū. ⁊ adeo durus eſt vt ferro et calibe vix poſſit ſcindi. ¶ In eodem lib. Scinti aīalia ſunt aquatica in nilo natātia cocodrillis figura ſimilia: ſed ſunt multū minora ⁊ cōtractiora Hoꝝ carnib⁹ infecta pocula vim veneni extinguūt. prenunciant etiam tempeſtates. Antra ſua arantia ⁊ oſtium ab oppoſito eius venti q̄ flaturus eſt aperientia ⁊ cauda villoſa aliud foramen qđ ad ventum reſpicit obturantis.

Capitulum.lxxxvij

STōcus ſiue Stincus. Iſi. Sticus ē belua circa nilū. Aui. Stincus ē guaril de nilo q̄ capit̄ in egypto. ⁊ eſtimauerūt q̄dā ꝙ ſit de partu cocodrilli. Meli⁹ autē de ipſo ē illud qđ eſt in ꝑte renū: auget q̄n̄q̧ coitū ita vt nō ſedet̄ niſi ſorbitiōe iurꝫ lactucarū ⁊ lentiū.

Operationes.

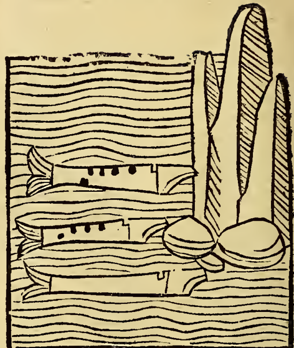
¶ Dyaſ. Stincus eſt aīal qđ inuenit̄ in india q̄drupes ⁊ ſil̄e lacerte: ſed longius atq̧ ventroſius. H aūt fallit̄. ⁊ ad venereos vſus facit ſi caro eius ex vini ciato potet̄. nā ſi plus ſumatur neruos ledit A
¶ Alb. de na. aīa. Stincus eſt animal marinū mediū inter platā ⁊ anīal qđ eſt ſicut ſtella pentagonū rufi coriꝫ: ⁊ in medio habet rimas quib⁹ trahit nutrimentū. Et ita excitat libidinē ꝙ ſanguinē eijcit per coitū. nec tn̄ cōcumbens adhuc coitu ſatiat̄. nec medicinā habet libido niſi per ſuccū lactuce bibitum B

Capitulum.lxxxix.

STurio. Ex li. de na. re. Sturio ē piſcis magnus habitans in aq̄s fluuialib⁹ q̄ magne ſūt ⁊ diffuſe. viuere diutius nō poteſt in ſtagnis niſi ad dulces fluuioꝝ aquas tranſitū habuerit. Cibi parū aut nihil admittit in corꝑe. Cui quippe cib⁹ in nutrimentū ſufficiens eſt. ipſa ſola aerꝫ ſerena trāquillitas. q̄ꝓpter ⁊ modicū hꝫ ventrē ac ꝓpe modū ſolidus in loco ventrꝫ. ſicut in reliq̄ corporis ꝑte. hꝫ inteſtina licet ꝑua reſpectu ſue magnitudis. epar vero ſatis magnū ⁊ adeo dulce: ꝙ vix comedi ſine ſtomachi abominatiōe poſſit. vn̄ eius felle qđ contiguū eſt epar fricari ſolet vt excellius dulciorꝫ in epate: tēperet̄ excellu amaritudinis

In felle. Ore caret. ꝛ illa pars integra eſt que in ceterꝫ aĩalibus os occupare ſolet: nec niſi modicũ ſub gutture foramen habet clauſum cum voluerit apertũ aeris ſerenicat. Auſtro citius impingueſcit. aquilone ꝟo flante ſubſidet in ꝓfundis. Idez in lacte poſitus diu ſicut in aqua viuit. Alb. in li. de na. aĩalium. Sturio piſcis notus ē: quē antiqui ſtoriā vocauerũt. Eſt aũt piſcis longi naſi: ꝛ magn9 ad longitudinē nouium pedũ qñ cõpletus eſt ꝛ eſt rotũdus in modum claue. ꝛ tres hꝫ teſticulos in pelle pungētiũ per corporꝫ longitudinē. Os habꝫ ad ſugēdum potius ꝙ̃ ad mãducandũ. ꝛ ideo in vētre eius nihil cibi inuenitur groſſi: ſed humor viſcoſus quem ſugendo accipit: carnes habet albas ꝛ dulces. ꝛ non habet oſſa niſi in capite. Pinguedinē habet croceam. ꝛ epar habet magnum ꝛ adeo dulce ꝙ niſi felle ſuo temperetur pre dulcedine generat abominationem.

Capitulum. xc.

Stella. Plini. li. ix. Stellã in mari ſapientia claros autores video mirari. Cuius figura hec eſt parua admodũ carer intus. extra duriore callo. Huic tam igneum feruorem eſſe tradunt: vt omnia in mari contracta adurat. omnē cibum ſtatim peragat.

Operationes.

A ¶ Idez in li. xxxi. Carnes aũt marine ſtelle cõtra marini draconis ictus valent appoſite.

B ¶ Ex libro de na. reꝝ. Stella piſcis eſt in mari occidentali. cuius figura eſt ad moduꝫ ſtelle. Hec cũ aliqḋ animal comederit: mox inuenitur in eius ventre durũ q̃ſi bis coctus panis

Capitulum. xci

Sfungia. Iſiḋ. Sfungia dicta ē a fingere. i. nitidare vel extergere. Unde Cicero. Et fingebaꝛ ſfungũs ſanguis. i. extergebaꝛ. Animal aũt eſſe doceꝛ cruore petris inherēte. Unde dũ abſcindiꝛ ſanguineꝫ remittit. Nam alia ſunt viuētia in aquis: que diſcurrunt vt piſces. Alia q̃ ſtant fixa vt oſtree ꝛ cinus. ſfungie. Ex his alie mares dicũtur: co ꝙ tenues ſunt fiſtule ſpiſſioreſ ꝗ. Alie femie q̃ maioribꝫ fiſtulis ac ꝑpetuis ſunt. Alie duriores: quas greci appellant tragos. ꝛ nos hucoſas dicere poſſumus ob aſperitatē ſui. Mouiſſimũ genus eaꝝ peniculi vocanꝛ: eo ꝙ apte ſũt ad oculoꝝ tumores: ꝛ ad tergendas lippitudines vtiles. Candide ſfungie cura fiunt. ꝑ eſtatem eñi ad ſolem ſternũtur. ꝛ ſicut cera punica candorē bibunt. Plini9. li. xxxii. In mari cãpanie vicino panē abiectum rapiunt. ꝛ ibideꝫ ad nullum cibum in quo hamus ſit accedunt.

Operationes

¶ Pli. li. vtš. Aqḃ naues ſfungias ceterꝫ preferũt nec vſq̃ꝫ diutius durare ſpm medici aſſerunt. A

¶ Haꝝ genus molliſſimũ peniculi tumores oculoꝝ ſedant ex mulſo impoſiti. abſtergēde quoq̃ꝫ lippitudini vtiliſſimi. B

¶ Imponũtur ꝛ ipſe ſfungie epyforus expoſita ꝛ ad dolores capitis ex aceto calido C

¶ Recentes diſcutiunt. molliunt ꝛ mitigant. veteres autem vulnera glutinant. D

¶ Ulcera humida ꝛ ſilia ipoſite ſiccant fractu E re ꝛ vlcera. ¶ Sfungũs vtiliſſime fouētur. qꝛ F ſãguis rapiꝛ in ſecãdo vt ꝑſpici poſſit curatio

B ¶ Infantiam quoqꝫ ſiriaſim.i. capitis vlcera ſfungia frigida cerebro humefacto ſanat

Capitulum.xcij.

Teucha. Titimallus. et Torpedo. Actor. Teucha piſcis eſt fluuialis et ſtagnenſis omnibus notus. In limo ſicut anguilla nutritus. vnde ⁊ eiꝰ coloris eſt. ſcꝫ lucei ſiue nigri. vterqꝫ piſcis ſaporis dulcis eſt: ſed male digeſtionis. ¶ Iſidorꝰ. Titimallus nomen ex flore accepit. Tynū quippe flos appellatur. Nam cuꝫ ſit ſpecie gratus: ⁊ ſapore iocundus: tamen ſicut flos fragrat ⁊ corpore odores aſpirat. ¶ Idem. Torpedo dicta ē eo ꝙ corpus tepeſcere faciat: ſi eam quiſqꝫ viuentem tangit. Torpedo ſicut ⁊ ſquatina eſt ex genere piſcium qui cartilaginem habēt pro ſpina. Omniaqꝫ talia carnoſiora ſunt: et ſupina veſcuntur. Torpedo oua in terra ſeparit premollia in alium vteri locum transferēs vbiqꝫ excludens. Octogenos habet fetus. Nouit torpedo vim ſuam: ipſa non torpens: merſaqꝫ in limo ſe occultat.

Operationes

A ¶ Plinius libro.xxxij. Torpedo emollit aluū: in cibo ſumpta.

B ¶ Et lyeni medetur impoſita procidentiꝫ morbum intranei quoqꝫ prohibet appoſita

C ¶ Deniqꝫ ſi torpedo duꝫ eſt in libra capiatꝛ tri duoqꝫ ſub diuo aſſeruetꝛ: faciles efficit partus.

Capitulum.xciij.

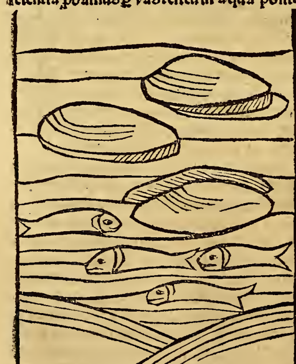
TRrebius ⁊ Tructa. Ex libro de naturis rerum. Trebius eſt piſcis niger pedalis tantum longitudine. habens tamen quiqꝫ digitos. in craſſitudine hāc ei vim ineſſe Plinius recitat. vt pars eius in ſale ſeruata: aurum quod in altiſſimos puteos deciderit. admora extrahat ac fluctuare faciat. Hic colorem candidum in hyeme mutat. ⁊ eſtāte nigrior fit. ſolus inter omnes piſces ex alga nidificat ⁊ oua in nido parit. Trebius eſt in oceano qui duro naues perforat roſtro.

¶ Actor. Tructa exterius quidem varia ſicut et perica. ſed interius rubea. que quidem vt fertur ꝙdiu minoris etatis et corporis exiſtit in aquis tantū dulcibus nutritur: ⁊ tructa vocatur. Cum autem excreuerit ⁊ deſcendens vſqꝫ ad confinia maris de ſalſedine illius biberit: ſalmo efficitur. quod tamen verum eſſe nequaquam ab omnibus aſſeritur. Eſt autem vterqꝫ piſcis delicioſus ⁊ ſapidus. Ex libro de naturis rerum. Tructa piſcis eſt habitans in fluuijs dulcibus: qui magno impetu currunt de montibus. ſquamas habet vt ſalmo. carneſqꝫ ſimilimas: ſed multo eſibiliores: ⁊ hoc in eſtate tantum a menſe Julio vſqꝫ ad Nouembrem. Hyeme vero carnes habet albas vt ceteri piſces: minoriſqꝫ ſaporis. maculas habet in dorſo croceas atqꝫ ſanguineas.

Capitulum.xciiij.

TEſteū. Alb. in li. de na. aīalium. Teſte anīal eſt marinū qđ pellis duricie teſteum appellat̄. Hic aūt adeo ſpiſſam ex ſalſugine mariꝫ cōtrahit pellem ⁊ durā ꝙ calor naturalis interior ꝑ poros reſpiraculum habere nō valēs. cauſa eſt infirmitatis aliqñ: ⁊ tunc petit aq̄s dulces in quibꝰ pellis deſpiſſat̄. et ſic ſepe cōmutat ſeipm̄: tm̄ ex mari nō potat niſi aquas dulces q̄ in mari ſunt. ſicut olim in hac ſcientia ꝓbamus ꝑ vas teſteū in aqua poſitū.

Capitulum. xcv.

TEſtudo. Alber. in li. vtš. Teſtudines habitāt Indicū mare: ita latas teſtas habētes: ꝙ hoībus ſufficiūt ad hoſpitia ꝑte eoꝝ in tecto poſita. Aliqñ etiā in teſtis illis nauigant̄ inter inſulas quaſi in zimbis. hec teſtudines ſic capiunt̄ (vt dicit Plini.) in feruore eſtū ſolis gaudentes: toto dorſo roſtro natant in mariꝫ ſuperficie: donec ita deſiccant̄ ꝙ mergi nō poſſunt: ⁊ tūc inuite natāt donec manibꝰ accipiunt̄ videntiū. Dicūt etiā aliq̄ ꝙ nocte ad paſtū teſtudines ille egrediunt̄: ⁊ ſaturate obdormiūt in ſuꝑficie aque natātes. ⁊ tunc plurimis ob capturā ꝯgregatis tres natāt ad teſtudinē quoꝝ duo ad apprehenſam conuertunt concham ita ꝙ in tergo latet oſtreū. Tertius aūt laqueum inijcit capiti vel membro qđ eſt in loco colli. Et reſidui qui in littore ſtant trahūt ipſum ad terrā. Teſtudo aūt hec magna ſicut ⁊ parua dentes non hꝫ. ſed roſtri margines hꝫ acutas ita pixide. ⁊ dr̄ tanta eſſe oris eius duricia vt etiam lapides cōminuat. Dicit etiā Plinius ꝙ hec aīalia coeunt pecudū more. ⁊ ꝙ femine coitū de facili nō ſuſtinēt donec maſculus aduerſus femine feſtucas in ore poſuerit. In terra egreſſe ouant oua ouis anſerū ſimilia. ⁊ facit centū vel amplius. ⁊ illa fodit in terrā extra aquā. ⁊ aliqñ pectore iacet noctibꝰ ſuꝑ ea. Et ideo quidā dicunt ea viſu fouere ꝙ tm̄ eſt falſum fetus: aut in terra educāt: ⁊ inducunt in aquam. Teſtudines marine pecudum more coeunt. vt dicit Ariſto. ⁊ in terrā egreſſe oua vſq; ad centū ouis anſerū ſimilia pariunt que ⁊ quidam ab illis tantū oculis ſpectando foueri dicunt. ¶ Iſido. Teſtudo aūt dicta eſt eo ꝙ tegmine teſte in modum camere adoperta eſt. Hoꝝ quatuor ſunt genera: quoꝝ vnum eſt de quo hic agitur. ſcꝫ teſtudo marina. Aliud vero eſt teſtudo lutaria. De alijs ſuis locis dictum eſt. ¶ Solinus. Tracie populi marinas teſtudines capere gaudent. Quaꝝ tanta eſt magnitudo vt ſuperficies eaꝝ domū faciat et numeroſam familiam nō arcte receptat.

Capitulum. xcvj

Tigruis ⁊ Tritte. Alber. in li. de natu. animalium. Tigruis eſt animal marinũ caudam habet duoꝝ cubitoꝝ latitudinis. fetũ facit in mari ⁊ nunq̃ in terra. In terra aũt exit ad ſiniſtrã: ⁊ hoc cõtingit. q: oculo dextro melius videt q̃ ſiniſtro flante aquilone libentius exeunt q̃ alio tẽpore. Plinius dicit ꝙ nauẽ inſequunt̃ curioſitate videndi vela. et hic ſtupore tantũ detinet̃ ꝙ tridente in eos iacto vix fugiant in hyeme latent vltra moduz Impſiguantur ita ꝙ tertio anno vel quarto plurimũq̧ moriunt̃. in ethiopia trigrui beſtie ſunt colore fuſco ⁊ duabꝫ mãmis a pectore dependentibꝫ fetus lactantes: vt dicit Solinꝰ. Dicit etiam ꝙ tigruis in ponto naſcitur. eo ꝙ aqua ceteris maribus habet dulciores. Et ſi flumina intrat: dextro latere intrat: ſiniſtro vero exit. ¶ In li. vtis. Tritte ſunt piſces fluuiales in his currentibꝫ ei fluuijs qui cum impetu ruunt de montibꝫ. Squamas ⁊ carnes rubeas habẽt. In eſtate vt ſalmo: in hyeme ſunt albeſcentes ⁊ minus ſapide. Maculas in dorſo habent ⁊ rufas ⁊ nigras.

Capitulum. xcvij.

Thynnus. Ex li. de na. re. Thynnus ẽ monſtrũ marinũ caudam habẽs duorũ latitudinis cubitoꝝ. In mari fetificat tantũ: ſed in terra exit ad paſtum. Plinius. Thynnus naues ob curioſitatẽ videndi vela vento agitari perſequitur. ⁊ eo ſtupore intantum afficitur; vt etiam tridẽte in eum iacto terrore nõ moueatur. Hyberno tẽpore latet. gurgitibus pingueſcit intantũ: vt vita longiſſima per triennium ſit: ⁊ habet quaſi eandem naturã cũ tygrio. de q̃ in p̄cedenti cap. demõſtraui

Operationes.

¶ Dyaſ. Thynnus ſalſus ſi plurimũ fuerit cõ A
meſtus mitigat vipere morſus ¶ Cataplaſma B
tibꝫ adhibitus medet̃ caniuis morſibꝫ. ¶ Pli. C
li. xxxij. Thynni adipe recenti ad oꝝ vlcera ẽ
vſus attalus. ¶ Pſilotrũ eſt thynni ſanguis. et D
fel ⁊ iecur ſiue recentia ſiue ſeruata. ¶ Iecur E
etiã tritũ atq̧ mixtũ cedro plumbea pixide aſ
ſeruatũ. ¶ Emẽdat q̧ palpebras pſilotrũ inuti F
libꝫ pilis. exẽptis in veſtigia euulſoꝝ inſtillatũ

Capitulum. xcviij.

Tortuca. Ex li. de na. re. Tortuca marĩ eſt monſtrũ ingens formatũ ad inſtar tortuce terreſtris ſed eius magnitudinẽ in imenſum excedens. nã octo cubitoꝝ eſt eius longitudo: q̃ttuor latitudo. clipeũ habet q̃ cõtra iacula tegitur ad inſtar vſualis ſcuti triangularẽ. ſed multo maiorẽ: vtpute quinq̧ cubitoꝝ. Crura habet magna. vngues magnos: et digitos in pede maiores q̃ ſint in leonibꝫ. fortitudine q̃z ⁊ audacia mirabiliter viget. quippe q̃ tres homĩes inuadere nõ timet. Fortitudine q̃z fruſtrat̃ ſi dorſum ad terrã vertat̃. Difficulter em̃ ſurgit in dorſum cõuerſa ꝓpter latitudinem clipei qua a dorſo tanta belua includit̃. Ariſto. Tortuca poſtq̃ comederit viperam: comedit origanum agreſte ne moriatur.

Capitulum. xcix

Vacca ⁊ Vitulus marinus. Ex li. de natur. rer. Vacca marina monſtrum eſt magnū ac validum ⁊ ad iniurias iracūdum. non habet oua: ſed facit fetū vnū quidem ſepius vel duos aut plus. Fetū tenere diligit ⁊ ſecū ducit vbicunq; vadit. Hoc anial xxx. annis qđ probatū eſt amputatis eoꝝ caudis viuit. ¶ Vitulus marinus a ſimilitudine terreſtris dicitur. Ariſto. Vitulus marinus habet corpus durū ⁊ carnoſum. ideoq; grauiter interficitur. niſi cū vulnere ⁊ maxillis. Vox eius eſt vt thauri. quattuor habet pedes. nō aūt auriculas: quia regimē vite illius ⁊ manſio eſt in in aqua. Nam ſi eſſent ei auricule ſup vias poſite multū humorē reciperent:: ac motū ⁊ natationem in aqua prohiberent. Animal generat completum. Eiuſq; partus eſt omni tempore ſicut hois :⁊ p̄cipue tēpore partus capraꝝ.

Capitulum. c.

Verich: alias Verich Vipera ⁊ Vmbra Iſidorus. Verich piſcis eſt vulgariter ſic dictus: latine vero Ariſtoſis. quia ariſtis innumeris armatur caro eius: ita vt incōmode edi poſſit: ⁊ non ſine faſtidio. Vñ pauperum cibus eſt: tanq̄ omnium piſcium eſibilium viliſſimus. In aquis dulcibus frequenter habitat. in his tamen qui fluxui ⁊ refluxui maris amaricantur. Capitur autem ſic. Rethia tenduntur in longum aque vel in tranſuerſuꝫ. ⁊ ante rethia ſuper aquas inſtrumētum inſtar arcus: ita vt fluitet ſuper vndas. In ſuperiori autem eius parte nola ſuſpenditur. eius ſonum piſcis audiens gregatim aduentat tinnitum nole ſtultus ſequens. Et hoc inditio patet quia ſenſum habent auditus. Incidentes ergo in rethia capiuntur in multitudine magna ¶ Idem. Vipera marina piſcis eſt paruus paulo plusq̄ cubiti vnius. In capite ſuper oculos vnum cornu fert paruum acutum ⁊ mortiferū. Eo nanq; quemcūq; vulnerat veneno inficit. Quod cauentes piſcatores capto piſce caput ei amputant. reliquum vero corpus in vſum hominum cedit. ¶ Idem. Vmbra dicitur a colore: eo ꝙ coloris ſit vmbroſi.

A.
B.

Capitulum. ci.

Vergiliales. Albertus in libro de natura. Vergiliales piſces ſunt in duobus lacubus ytalie lano vicꝫ ⁊ verbacia

no in radicib9 alpiū effuſis tm̄ vergiliaꝝ ſtella-
rum ortū apparent ⁊ in om̄ibus alijs tēporib9
latent. Hi piſces pulchras habent ſquamas a-
cutas vt claui. In capite autē ſunt parui ⁊ po-
ſtea in caligaꝝ modum delectantur.

Capitulum.cij.

Uranoſcopus Urtica ⁊ Uulpes marie
Plini.li.xxxij. Uranoſcopus vocat̄ ab
oculo quē habz in capite a q̄ ſubter et
ſupra intendit. Alio noīe gallie nūcupatur

Operationes.

A ¶ Huius fel cicatrices ſanat: ⁊ carnes oculoꝝ
B ſuperuacuas conſumit. vt dicit Meander in
comedijs. ¶ Idem libro nono. Urtica noc-
tu vagatur noctuqꝫ mutatur. Uis eius pruri-
C tu mordax eademqꝫ terreſtris vrtice.
¶ Ariſtoteles. Animal genus quod grece di-
citur akalabia. ⁊ creditur eſſe vrtica maris. eſt
iungens alias inurens per ſe. nec habz teſtam
D ſed eius creatio eſt ſicut carnis.
¶ Et hoc genus ſentit ⁊ rapit quicquid appro
pinquat manibus. ⁊ applicatur lapidibus cuz
ſuis pedibus. ſicut animal multorum pedum.
Et fortaſſe tumeſcit corpus eius quando ap-
plicatur alicui rei. Habet autem orificium in
medio corporis eius: ⁊ venatur quicquid tran
ſit per ipſum ex piſcibus paruis. ⁊ comedit yri-
E cium ⁊ pecten id eſt plais.
¶ Plinius libro nono. Uulpes marine in peri-
culo capture glutiunt: non tamen hamum: ſed
amplius vſqꝫ infirma linee que facile prerodāt
ſic ꝺ ꝭ capere non poſſunt. Uulpium terreſtriū
aſſimilantur.

Capitulum.ciij.

Ypotamus. Ex libro denat. re. ypo
tamus eſt belua in terra naſcens: ſed
in aqua ⁊ terra equaliter potēs. Ele
phantibus plerūqꝫ maior. Roſtrum
habet reſupinum. dentes aduncos. noctib9
ſegetes depaſcit. ad quas quaſi retrogradus
pergit. libentius aūt pre ceteris partibus cor-
poris in pedibus vulnera recipit. In nilo ha-
bitat. ⁊ in partibus Indie precipue reperitur.
ex eius cute tornantur balte. Ariſtote. ypota-
mus. ideſt equus fluuialis: habet equinos cri-
nes. fiſſos pedes ſotulares vt vacca. et eſt ſine
facie: habens in pedibus kabab. Cauda eius
vt porci. hinnitus vt equi. magnitudo vt aſini
Corium eius groſſum valde. Ideoqꝫ parātur
ex eo ſotulares ⁊ corrigie. Interiora eius aſſi-
milantur interiorib9 equi ⁊ aſini. Et licet in ter
ra maneat: ſine aqua tamē viuere nō poteſt: ſi
cut tortuca ⁊ rana marina ⁊ cocodrillus

Operationes

¶ Plinius libro. xi. Corij vero craſſitudo ta- A
lis eſt ypotamis: vt inde tornentur balte cum
ingenio quadam medica diligentia.
¶ Cinis corij ypotami cum aqua illitus: pan- B
nos ſanat. adeps eius febres frigidas
¶ Pellis eius e ſiniſtra ꝑte frontis adalligata C
ventrē inhibet: ⁊ eiuſdē cinis alopicias explet.
¶ Teſticuli. ʒ. i. ex aqua bibitur cōtra ſerpētes D
Fimus ſuffocans dentes e parte leua dolorē
dentium ſcarificatis gingiuis ſanat.

Capitulum.ciiij.

Zedroſus. Zidrach ⁊ Ziphius. Ex li. de natu. re. Zidroſi belue marine ſunt arabiã incolentes. quaꝝ oſſa adeo magna ſunt vt fores in domibus ⁊ pallacijs tigna: ⁊ alia ſtructure neceſſaria de illis commode ſecentur. quadraginta nãq; cubitoꝝ magnitudinis reperiunt̃. ¶ In li. vt ſupra. Zidrach eſt monſtrũ forma mirabile qđ ꝓtendit maliciam in ſua figuratiõe ſed innocuum reperit̃. Caput habet vt equus: ſed forma minori. Corpus aũt ex omni parte draconi ſimilimũ eſt. totũq; diuerſimode coloratũ. Caudam habet longã ſ̃m quãtitatem corporis ſui gracilem ⁊ tortuoſam vt anguis. pinnas hab; q; ſicut piſcis. ¶ In eodē li. Ziphius eſt marina belua valde formidabilis. ⁊ omniũ animalium generi valde diſſimilis: forma ſingularis. Huius nãq; caput ſi videris monſtruoſuꝫ eſt omnino. Si oris abyſſum fugies velut imaginem mortis ſi oculos horrebis. ſi reliquum corpus nihil in rebus ſimile te vidiſſe fateberis.

Capitulum.cv.

Zitiron. Iſid. Zitiron monſtrum eſt quo vulgus militẽ vocat. ⁊ eſt ingens atq; fortiſſimũ in anteriori parte: quaſi formam armati militis prefert. ⁊ caput quaſi caſſide galeatum ⁊ ex cute rugoſa ⁊ dura ac firma nimis. Ab eius collo dependet ſcutum longum. latum ⁊ magnum. et interius cauum vt in eo poſſit cõtra ictus pugnãtium more defendi. Eſt eñ forma triangulare firmitate duricia q; tã validum vt vix vnq̃ poſſit iaculo penetrari. De collo eius ⁊ de ſpõdilib⁹ vene quedam ac nerui fortiſſimi ꝓtenduntur in humeꝝ. quib⁹ p̄dictũ ſcutũ pendet in ſcapl'a. Brachia q; fortiſſima nimis h; ⁊ quaſi manũ biſulcam cum qua validiſſime ꝑcutit. Vñ fit difficulter nimis ab homĩe capi poſſit. Et ſi captus fuerit difficulter etiam necari: niſi cũ mallijs poterit

Capitulum.cvj

Ziſius. Alb. in li. de na. aĩaliuꝫ. Ziſius eſt animal maris nulli alij ſimile maximũ ⁊ ingens de genere cetoꝝ: caput h; monſtruoſum. os ꝓfundum valde. oculos horribiles. in corꝑe nulli alij ſimile niſi cete.

¶ Finit tractatus de Piſcibus.

Seneca in natu. questi. li. vij. dicit Sicut in nobis nō tantū est ſanguis: ſȝ multa genera humoꝝ: ſic ⁊ in terra plura ſunt humoꝝ genera. Quedā ſunt q̄ natura indurant̄: hinc om̄is metalloꝝ humus q̄ aurū ⁊ argentū fit: generat̄. Quedā ſunt q̄ in lapidē ex liquore vertunt̄: vñ lapides p̄cioſi creſcunt. Quia aūt in tractatu iiij. de aquaticis ⁊ natatilibꝫ: earūq; ꝓprietatibus ⁊ naturꝫ tractauimus: nūc dei auxilio tractatum quintū aggredientes de lapidibꝫ p̄cioſis: necnon de his que in terre venis naſcūtur: eorumq; virtutibus pertractabimus. ⁊ modū ſeu ordinem alphabeti ſicut in precedenti obſeruando. Et primo de lapidibꝫ dicemus.

Capitulum. j.

Adamas latine. Arabice hager ſubedhig. Sera. li. ag. cap. hager. Hager ſubedhig ē mes fluminis in q̄ eſt lapis de mes. Et eſt flumē ad qđ nunq̄ȝ aut aliq̄s niſi Alexander venit. ⁊ eſt in finibꝫ coraſceni. Et color eius approximat colori ſal' armoniaci. ⁊ eſt frigi. ⁊ ſic. in. iiij gradu. Et idem aucto. Dyaſ. Eſt lapis q̄ vtūtur aurifices ponentes in ſtilo ad ſculpendos lapides. Enax in lapidario ſuo. Adamas eſt lapis duriſſimus: paruȝ criſtallo obſcurior: coloris tñ liuidi fulgentis adeo ſolitus: vt nec igni nec aliqua re frāgatur molleſcat ⁊ ſoluat̄. Soluitur tñ ⁊ molleſcitur ſanguine ⁊ carne hyrci p̄cipue: ſi hyrcus añ aliq̄diu biberit vinū vel ſiſeleos comederit montanū vel petroſiliuū: q2 talis hyrci ſanguis etiā ad frangendū lapideȝ in veſica valet. Soluit̄ etiam lapis ille a plūbo ⁊ nō trahit ferrū: eo ꝙ nō ſit proprius locus generationis eius in minerua ferrea. vt quidā mendoſi dixerunt. Maior aūt quātitas eſt inuenta ad magnitudineȝ auellane. Naſcitur aūt in Arabia et in cypro. ſed cyprium eſt magis molle ⁊ obſcurū. Et hic lapis quando magneti ſupponitur ligat magnetem: ⁊ non permittit eum ferrum trahere.

Operationes.

¶ Sera. Maior virtus eius ē in auro ⁊ argē to ⁊ calibe. vñ lacerto ſiniſtro alligatus valet **A** cōtra hoſtes ⁊ inſaniā. ⁊ indomitas beſtias. et contra iurgia ⁊ rixas ⁊ venena. ⁊ incurſiones fantaſmatū ⁊ incuboꝝ ⁊ ſuccuboꝝ. Hūc aūt lapidem quidā magnetē vocauerūt: ⁊ quidā eundem ferrū attrahere mentiunt̄. ¶ Ideȝ. Iſte lapis hȝ duas ꝟtutes q̄ raro aggregant̄ in alio **B** lapide. Una eaꝝ eſt ꝙ nō ꝯiungit̄ alicui lapidi quin nō frangat̄. ꝓpter hoc coaptant̄ fragmenta eius in ſummitatibꝫ ferri aſperſi ad ꝑforandum: ⁊ ꝑforant̄ cū eo lapides alij ſicut ſmaragdus. tabarzet. zaphirus. ⁊ alie gemme. ¶ Alia virtus eſt ꝙ ſi accipiat̄ granulum vnū ex frag **C** mentis eius: ⁊ glutinet̄ in ſummitate ferri cum glutine romano. ⁊ intromittat̄ in veſica ꝑ foramen virge: frangit lapidē. Habet ſimiliter aliā proprietatē: q2 nihil frangit lapidem hunc niſi plumbū. nā ipſum rūpit ⁊ conterit. ¶ Et idem auc. Dyaſco. Adamas eſt lapis q̄ vtunt̄ au **D** rifices ponentes in ſtilis ad ſculpendos lapides. ⁊ confert gingiue fluxe. ⁊ purificat dētes. ¶ Et ideȝ aucto. Halie. Uirtus eius eſt que abſtergit abſterſione forti. ⁊ ſignum qđ aurifices **E** vtuntur in h̄ ꝙ indiget abſterſione. Et nos iaȝ experti ſumus ꝙ mūdificat dentes ⁊ abſtergit. ¶ Et in eo eſt virtus aliqua calida. ⁊ ꝓpter hāc cauſam admiſcetur in medicinis cōburentibꝫ **F** et in aliquibꝫ deſiccatiuis q̄ curant gingiuas fluxus. ¶ Ex libro de na. reꝝ. Adamas forteȝ facit hominē contra hoſtem. Somnia vana **G** repellit. venenū fugat ⁊ prodit. Fertur em̄ ſudore madere. ſi venenū adhibeatur prope.

¶ Prodeſt lunaticis ac demone repletis. Ex **H** contactu etiam prodeſſe dicitur inſanis.

Capitulum. ij.

Agathes ſiue agapis. Agathes (ſcd̄m Dyaſco.) hȝ maximā virtutē. ſcȝ. q̄ calorem hȝ ſimilem pelli leonis. yſaac beniamin. Agathes aūt lapis niger eſt albis venulis in modū cuiuſdā ſpeciei lapidis albeſcen. Et inuenit̄ aliud minor eiuſdē ſpeciei. q̄ ſil'is eſt corallo ⁊ tertiū genus plurimū ſui in creta inſula naſcit̄

ꝙ hꝫ in nigro venas croceas. Eſt quartū ge-
nus indicū ⁊ variū quaſi ſanguie ſit aſperſum.

Operationes.

A ¶ Dyaſ. Agathes valet ad morſum ſcorpiōis
alligatus vel illinitus cū aq̄ ſtatim tollit dolo-
rē. tritus ⁊ vulneri aſperſus vel in potione cuꝫ
vino datus viperarū curat morſus. portatus
facundum prudentē amabilem ⁊ gratū facit.
B ¶ Iſaac beniamin. Primū quidem genus ap-
tum eſt ad reguꝫ formas que lapidibus inſcul-
puntur. ⁊ plurimi lapides habent capita regū
C inſculpta. ¶ Et cū iacent ad caput dormientiꝫ
fertur oſtendere multa ſimulachra ſomnioꝝ:
D ¶ Tertium aūt genus qḋ creticum eſt facit: vt
aciuuet vincere pericula et viribꝫ cōuenit cor-
dis. gratum ⁊ placentem facit. vt dicit Enax.
et coloris facit hominē boni ⁊ facundum

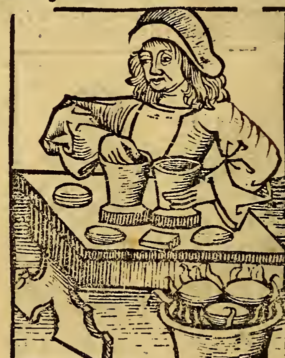

Capitulum. iij

Alabandina. Iſiḋ. Alabandina dicta
eſt ab alabanda regione Aſie. Eſt aūt
criſtallini genus. Cuius color ad ce-
donium vadit ſed rarus. Arnoldus. Alabādi-
na fulgorē habet q̄ eſt ruffus clarꝰ vt ſardius.

Operationes

¶ Huius virtus eſt ꝙ fluxum ſanguinis pro-
uocat ⁊ augmentat. ¶ Ex lapidario. Eſt ala-
bandina cuius lux ē emula ſardi. Iudicis au-
tem dignum de nomine fallit amicum.

Capitulum. iiij.

Alabaſtrites: Amandinus ⁊ Abſin-
thus. Iſidorꝰ. Alabaſtrites eſt lapis
candidus: interſtinctus variis colori-
bus. Hunc cauant ad vaſa vnguentaria: q̄m
vnguenta optime ſeruare dicitur incorrupta.
Naſcitur circa thebas egiptias ad damaſcuꝫ
ſyrie: ceteris candidior. probatiſſimus in In-
dia. Plinius libro. xxi. Alabaſtriten lapidem
vocant quem ad vngentaria vaſa cauant. Na-
ſcitur circa thebas egyptias ⁊ damaſcū ſyrie.
Hic ceteris candidior: ſed probatiſſimus eſt in
Carmania. mox in India. iam quidem in ſy-
ria atq̧ in aſya. viliſſimus aūt ⁊ ſine vllo can-
dore in capadocia. Probant̄ q̄ maxime colo-
ris mellei in vertice maculoſi atq̧ non tranſ-
lucidi. vicia ſunt in his corneus color candidꝰ
⁊ quicquid vitro ſimile eſt. ¶ Sc̄dm Albertū
lapis amandinus eſt gemma colorꝭ varij. La-
pis abſinthus ſm Albertuꝫ: eſt de genere gem-
marum colore vitri rubeis virgulis

a ¶ Dyaſ. Alabaſtrites eſt laxatiuus. mollit de
niqꝫ duricies ⁊ ſtomachi dolorē ceroto admi/
b ſtus. ¶ Albertus. Amandinus venenū omne
aut extinguit aut reprimit. ⁊ vincere facit aduer
ſarios. Et plenā interpretationē ſomnioꝝ facit
c intelligi. ¶ Albertꝰ. Abſinthꝰ. Uirtus huius
fertur eſſe ſicut lapis Albeſcarius licet ſatis re/
d miſſioꝛ. ¶ Nā acceſus ꝑmanet calidus per ſe/
e ptem dies vel amplius. ꝓpter eandem cauſam q̄
dicetur de lapide albeſcario. ¶ Lapidis huius
virtus eſt in prouocādo et augmentando fluxū
ſanguinis. vt experimētatores aſſerunt

sed candida vena precinctus. cuiꝰ ꝓprium eſt ꝙ
iactatus in ignem velut mortuus extinguitur.
ac contra perfuſos exardeſcit. ¶ Pli. li. xvi. Eſt f
inter carbunculoꝝ ſpecies antraticis in Theſ
procia foſſilis carbonibꝫ ſimilis. hec quoqꝫ cā/ g
dida vena precincta traditur. ¶ Ariſtotiles.
Antrax. i. carbunculus rubeus. Si cum eo po h
natur oubi nocte lucebit. ¶ Albertus. Andro
mada eſt lapis coloris argētei. in mari rubro
naſcitur. Eſt autem quadratus et durus ſicut
adamas. i
¶ Uirtutē habet cōtra furorem. et facilis ani/
mi cogitatione ⁊ triſticiam et grauitatem.

Capitulum. v.

Androdamanta ⁊ Antracites. Iſido.
Androdamāta nitorē habet argēti. ⁊
pene adamas ſemper teſſeris quadrata
Magi putant ei nomen impoſitū ab eo ꝙ do
mare ac refrenare dicatur impetus vel iracun/
dias animoꝝ. Signiꝑ autē in mari rubro.

Operationes

a ¶ Arnoldꝰ. Androdamāta lapis eſt coloris
argentei. trahiturqꝫ de rubro mari: forma eius
vt teſſera. duricies vt adamātis. Uirtꝰ eiꝰ ē cō
b tra furorē animūqꝫ cōmotuꝫ. ¶ Ex lapidario
Androdamāta lapis ē quaſi teſſera q̄dra. Ipe
c maris rubri mixtꝰ reperiꝑ harenis. ¶ Quē ma
gus affirmat tante ꝟtutis habere. vt poſſit pre/
d ſens animos ſedare calentes. ¶ Ex libro ð na
turis rerum. Androdamanta lapis quadrus
atqꝫ duriſſimus. tante virtutis eſt. vt animum
furore calentem et luxuria ſedare poſſit
¶ Antracites eſt coloris ignei vt carbunculꝰ.

Capitulum. vi.

Allectorius. Solinꝰ. Allectorius la/
pis traditur qui criſtallina ſpecie fabe
modo in gallinacioꝝ ventriculis naſci
tur. aptus (vt dicunt) preliatoribꝫ. ¶ Dyaſco:
Allectorius lapis in ventribꝫ galloꝝ gallina
ciorum inuenit. ¶ Arnoldus. Allectorius ē la
pis obſcuro criſtallo ſīlis e ventriculo galli ca/
ſtrati trahiꝑ poſt quartū annū. Ultīa eius quā
titas eſt ad magnitudinē fabe. ¶ Ex libro de
na. reꝝ. Allectorius eſt lapis criſtallo vel aqua
limpide ſimilis. In iecore gallinacij reperitur
ſi caſtratus fuerit. poſt ꝙ tribus annis vixerit
caſtratus. Nullus maioꝛ eſt faba: poſtqꝫ hic la
pis in gallinacio fuerit nunqꝫ bibit.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Allectorius in ventribꝫ galli/ A
nacioꝝ inuenitur: quē gladiatoꝛ habens in oꝛe
permanet inuictus ac ſine ſiti. ¶ Mulieribꝫ B
quoqꝫ que volent placere viris proderit. quia

E portantes ſe probas ac ſpecioſas reddit. ¶ Arnoldꝰ. Allectoriꝰ excitat venerē. hominēq̃ ⁊ cō-
ſtātē facit. atq̃ in ore tentꝰ ſitim reprimit. ¶ Ex
D li. de na. rex. Allectoriꝰ valet frigidis. ⁊ q̄ coire
nō p̄nt. ¶ A muliere q̄z habitꝰ facit eā viro ſuo
E placere. portantē ſe facit inuictū ⁊ ſine ſiti. Hinc
reges euz h̄ntes in ore fortiter dimicāt. ¶ Phi-
F ſiolo. Allectoriꝰ in ventre galli naſcit̄ qui poſt
tres annos caſtratꝰ. ⁊ poſtea ꝑ ſeptē annos vi-
uēs. hūc lapidē portat idē gallinaciꝰ. ¶ Hic la-
G pis ſitim extinguit. hoīemq̃ diſcretū ⁊ gr̄tū. ma-
ximeq̃ vxorē marito facit. Ut aūt habeat hec
H om̄ia clauſus in ore portat̄. ¶ Ex lapidario.

Uentriculo galli qui teſticulis viduatus
Cum tribꝫ ad minimū factꝰ ſpado vixerit annis
Naſcit̄ ille lapis: cuius nō vltima laus eſt.
Et per bis binos capit incremēta ſequentes
Menſuramq̃ fabe creſcēs excedere neſcit
Criſtallo ſimilis vel aque cū limpida paret
Inuictum lapis hic reddit quecunq̃ gerentē
Extinguitq̃ ſit impatientis ore receptus.
Naz milo crotonias pugiles hic preſide vicit.
Hoc etiam multi ſuperarunt prelia reges.
Hic oratorem verbis facit eſſe diſertum.
Conſtantē reddens cunctiſq̃ per om̄ia gratū
Hic circa veneris facit incentiua vigentes.
Cōmodus vxori que vult fore grato marito.
Ut bona tot preſtet clauſus portetur in ore

Capitulum. vij.

Ameciſtus. Iſi. Ameciſtus indicus inter purpureas gēmas tenet principatū Eſt aūt color eius purpureꝰ ꝑmixto colore violaceo. ⁊ quaſi roſe nitor: leniter q̄ſdam flāmulas fundēs. Alterū genꝰ eiꝰ deſcēdit ad iacinctos. Cauſaz noīs eius reddūt: q2 ſit in eiꝰ purpurea q̄ddā nō in toto igneū. ſed vini colorē h̄ns. eſt autē ſculpturis facilis. Huius gēme genera ſunt quinq̃. ¶ Arnol. Ametiſtꝰ ē gēma purpurei coloris vt roſa. ⁊ trāſmittit̄ ab india. Sūt q̄dā eiꝰ ſpēs. ſ3 hec. i. indica ceteris vtilior ē. huic mollicies ad ſculpēduz ineſt. Pli. lib. xx. Indice quidē amatiſte principatuz tenent. S3 in arabie q̄z pte q̄ ē finitima ſyrie petria vocat̄ Et in armenia minore ⁊ in gallacia repiuntur ⁊ in egypto. Sordidiſſime atq̃ viliſſime in tharaſo ⁊ cypro. Indice abſolutū phenicij purpure colorē h̄nt Et ad hāc tingētiū officine vota dirigūt. fūdit āt cū aſpectu leniter blandum neq̃ in oculos vt carbūculi vibrāt. Alterz earuz genus deſcēdit ad iacinctos. ⁊ hunc colorē indiſacon vocāt. Eſt ⁊ panarites in cōtinuo arabice gētis. quartū genꝰ colorē vini h3. quintuz ad vicinia deſcendit criſtalli albi. has gēmas magoruz vanitas promittit ebrietati reſiſtere multaq̃ mira efficere

Operationes.

A ¶ Ex li. de na. re. Ametiſtus violacei coloris ē
optimꝰ. Eſt aūt q̄dā velut gutta vini rubei aq̄
corrupta. ⁊ hec facile ē ad ſculpēduz. v3 mltū vi-
B nuz bibētibꝫ q̄m ebrietati ē cōtrariꝰ. ¶ Ariſto.
Lapis ametiſtꝰ ſi poſuerit euz ſup vmbilicū. va-
porē vini prohibet: ebrietatēq̃ ſoluit. ⁊ hoīem a
C cōtagio liberat. Amold. ¶ Uirtꝰ ametiſti ē cō-
tra ebrietatē. facitq̃ hoīez vigilē. malāq̃ cogitationē repellit. ⁊ intellectū bonum tribuit

Capitulum. viij

Aſius. Dyaſ. Aſius lapis in alexādria tantum inuenitur. qui optimus ē ad vſuz medi

cine qui ē colore cādid9 ac leuis in modū punicis ac velut puluis manibꝫ insidēs. ſanat fiſtulas. ſcrofas. podagram ⁊ alienas paſſiones ¶ Sera. Lapis aſi9 ē lapis q̄ inuenit̄ in alexādria. ⁊ flos ei9 lapidis noīat̄ ſuca. ⁊ ē lapis aſi9. ē q̄ddā qḋ apparet ſubaꝫ ei9 ſil̄e pulueri molēdini. ⁊ reperit̄ etiā ſub eo ⁊ circa eū. ⁊ iſte lapis ē albus. ⁊ oportet ꝙ eligat̄ ex eo ille q̄ eſt albꝰ leuis ſil̄is punici ſubtilis cito frāgibilis. in q̄ ſunt venę occultatę. ⁊ ſup quē ē flos vt ſal rubeū. ⁊ ē h̄ lapis ſicc9 ſimilis ſpōgię. ⁊ gn̄at̄ ſup eū farina. ex q̄ ē q̄dā alba. q̄dā rubea ſimilis punici declināns ad croceitatē. ⁊ qn̄ applicat̄ lingue mordicat mordicatōe pauca. ¶ Et idē auc. Bal. Nominat̄ h̄ lapis noīe acq̄ſito a loco. i. aſia. ⁊ nō ē oino dur9 ſicut lapis. ſꝫ aſſilat̄ in colore ſuo et ſuba ſua lapidibꝫ q̄ repiunt̄ i lauellis balnei. ⁊ ē tener ⁊ frāgit̄ cito. ⁊ ſup ip̄m ē ſil̄e pulueri molēdini repti ſup parietes molēdini. ⁊ hec medicia noiat̄ flos lapidis aſios. ⁊ ē ſubtilis. ꝑpt̄ ſuā ſubtilitatē diſſoluit carnes ſine mordicatione.

Operationes

A ¶ Ser. au. dyaſ. Uirt9 h9 lapidis ⁊ floris ei9 ē q̄ curat vlcera ꝑſīda q̄ ſunt difficilis ſanatiōis qn̄ ē ſicc9 ⁊ aufert carnē ſupfluā q̄ fit in eis. q̄ eſt
B ſimilis fungi. ¶ Et curat vlcera fraudulēta: et
C replet ea carne ⁊ mūdificat ea. ¶ Et qn̄ admiſcet̄ cū melle ⁊ aceto cōuenit vlceribꝫ fraudulen
D tis. ⁊ nō ſinit ea augeri in corpe. ¶ Et qn̄ admi
E ſcet̄ cū farina fabaꝝ ⁊ fit emplaſtꝝ podagre cō
F uenit multū. ¶ Et ꝯuenit duriciei ſplenis. ⁊ qn̄ cū eo fit loboc. cū melle ꝯuenit vlceribꝫ pulmonis. ¶ Et cū ponit̄ ex h̄ lapide ſup ſcabello ſup qḋ tenēt podagrici ſꝑ pedes dꝫ ꝯferre eis. ¶ Et

qn̄ puluis ei9 aſꝑgit̄ ſup corpa pinguia in balneo loco nitri extenuat ea ¶ Et q̄ vult abluere lapidē h̄uc aut florē ei9 abluat ſic lauat̄ climia. D

Capitulum ix.

Albeſtō. Alb. in lapidario ſuo. Albeſtō ē coloris ferrei ſm Pliniū in arabia inuenitur.

Operationes.

¶ Alb. Uirt9 mirabilis ei9 in tēplis deorū eſt manifeſta. eo ꝙ ſemel acceſ9 vix aut nūꝗ poterit extingui. eo ꝙ naturā hꝫ aialis qḋ ſalamandra vocat̄. cū modico humidi vnctuoſi pinguiſ inſeparabilis. ¶ Iſido. Albeſtō ē archadie lapis. ferrei coloris. ab igne nomē ſortitus. eo ꝙ acceſus ſemel nunꝗ̄ extinguitur A B

Capitulum. x.

Aquile lapis ē vt dicit Sera. li. ag. ca. haga rathamach. i. lapis aquile. Et eſt lapis indus q̄ cū agitat̄. audit̄ intra ipſum lapis ali9. ⁊ minera ei9 eſt in montibꝫ indie inter chinaos ⁊ ſarādi iuxta littora occeani. Et vocat̄ a grecis alleuians partū. ⁊ hec ꝓprietas eſt inuenta in hoc lapide aquile. ¶ Et idem auctoritate Raſis. Athamach eſt medicina indie et eſt lapis ſimilis caſtanee. niſi quia habet colorem vellereum. et quando agitas ipſum auditur intra ipſum lapillus. ⁊ quando frāgis eū egreditur ille lapillus. et eſt ſicut auellana vergens ad albedinem. ¶ Et idem Raſis libro de ꝓprietatibus dixit. ꝙ eſt lapis ſimilis ouo. et quod habet intra ſe lapillū. ¶ Albertus in lapidario ſuo. Echites lapis. id eſt aquile. et eſt gemmaruꝫ optima. ⁊ eſt coloris punicei. et vo

catur a q̃buſdam aquileus.⁊ ab aliis erodialiſ
eo ꝙ aquile hunc ducunt ad nidum ſuũ iuxta
oua ſua collocantes. eundem ſicut grus inter
duo oua que facit collocat. Hoc em̃ expertum
ad ſenſum in Colonia vbi grues fetus fecerũt
multis annis in quodã horto. Inuenitur aũt
lapis aquile iuxta littora occeani vbi ẽ optimũ
gen9 echideorũ qui ſũt heredes auiũ. Dicitur
autem ꝙ in Perſia aliquãdo inuenitur. Eſt au
tem modus eius ꝙ in ſe cõtinet alium lapillũ
qui in ipſo ſonat quãdo manu mouet.

Operationes

A ¶ Serapion. Hic lapis aquile dicitur. Nam
cum aquila vult parere oua ſua. defert hunc la
pidem maſculis a partibus Indie. ⁊ ſupponit
eũ aq̃le. ⁊ facit eum parere facile. ⁊ alleuiat eius
dolorem. ⁊ hoc idem facit mulieribus. ⁊ anima
libus quando ponitur ſub eis in hora partus.
B ¶ Eiidem aucto. Raſis. Quando ponitur in
pecia ⁊ ſuſpenditur mulieri in coxa quãdo de
bet parere facit accelerare partum cum facilita
C te. ¶ Et ſum expertus hoc ⁊ inueni ſic eẽ. ⁊ oẽs
cõcordant in hoc ꝙ alleuiat partũ quãdo alli
gaẽ coxe. ⁊ iuuat qñ ponitur loco peonie. inue
nitur ad curandum. Iſte lapis inuenitur apd
nos. et q̃ꝫ plures. verificaui de eo multotiẽs ex
D perientiam. ¶ Enax in lapidario ſuo capitulo
de lapide aquile ait. ꝙ ſuſpẽſus in ſiniſtro bra
chio conuenit pregnantibus. ⁊ conciliat amorẽ
diuitias auget vbi fertur. ⁊ impregnãtibus im
pedit aborſum. ⁊ periculũ parturitiõis mitigat
E ¶ Prohibet caſum caducorũ. ſimiliter ſi de ad
miniſtratione veneni aliquis ſuſpectus ſit in ci
bo illo prohibet ne poſſit ab eo deglutiri cibus
ille Si lapis detrahatur mox deglutiet. ¶ Al
F bertus. Fertur autem ꝙ ſi ſuſpenſus in ſiniſtro
brachio conuenit pregnantib9. ⁊ cõciliat amo
rẽ. ⁊ diuitias auget vbi fertur. ¶ Et impregnã
G tibus impedit aborſum. ⁊ periculum parturiti
onis mitigat. Et ait ꝙ prohibet caſum caduco
rũ ſimiliter. ¶ Et quod mirabilius eſt tradunt
H Caldei ꝙ ſi de adminiſtratione veneni aliquis
ſuſpectus ſit impoſitus in cibo illo prohibet ne
poſſit deglutiri cibus. ⁊ ſi lapis ſubtrahaẽ mox
deglutiẽ. Hoc dicit Albertus ſe vidiſſe a quo
dã fratre ſuo ſenſibiliter probari ſeu examinari
I ¶ Querunt autem aquile hunc lapidem. ⁊ im
ponunt nido ſuo: et Grues inter oua ſua. Sꝫ
in vno anno ponunt vnum. ⁊ in alio alium.
K ¶ Dicunt autem quidam ꝙ faciunt ad mitigã
dum calorem ouoꝝ. vel corporis aquilene oua
L nimis caleſiant. et hoc eſt ꝓbabile.
¶ Quidam autem dicunt aliquid conferre ad
eorum formationem aut viuificationem. quod
autem quidam dicunt ꝙ lapis ab aliis auibus
ouis interponatur. ne oua frangantur falſum
eſt. quia citius ad lapidem q̃ꝫ ad ſeipſa colliſa
franguntur.
¶ Aiunt autem aliqui. ꝙ ſi aliquis ſuſpectus M
de adminiſtratione veneni cum lapis iſte cibo
immittitur. ſtatim a cibo ſtrangulatur. et quan
do ſubtrahit tranſglutit cibum in quo poſitus
eſt lapis.

Capitulum. xi

Aſtrion et Aſterites. Iſidorus. Aſtriõ gemma eſt criſtallina in India criſtallo propinqua. In cuius centro fulget ſtella lune pleno fulgore. nomenq̃ꝫ eo ſumpſit ꝙ aſtris oppoſita fulgorem rapit ⁊ gerit.

¶ Plinius. In Carmania naſcitur gemma que Aſtrios vocatur. ſimiliter vt aſtiria vel aſtirites candida criſtallo propinqua. In India vero naſcens et in pallenis littoribus aſtrios. Quidam autem cauſã nominis huius reddunt. ꝙ aſtris oppoſita fulgorem rapiat et gerat. Optimam autem in Carmania nulliq̃ꝫ vitio obnoxia gigni.

¶ Idem Iſidorus. Aſterites eſt gemma candida lucem continens incluſam veluti ſtellam intus ambulãtem. Soliſq̃ꝫ candidicantes radios reddit. vnde et nomen inuenit. ¶ Plinius. Proxima candidicantium gemmarum eſt aſteria principatum habens proprietate nature. ꝙ incluſam lucem pupille modo quodã cõtinet et tranſfundit cum inclinatione velut int9 ambulantem. ex alio atq̃ꝫ alio loco reddens.

Capitulum. xij.

Arena. Iſi. Arena ab ariditate dicta ē Huiꝰ ꝓbatio eſt: ſi manu preſſa ſtrideat aut in veſtē candidā ſparſa. nil ſordis relinquat. ¶ Uitrubiꝰ. Alia eſt arena foſſicia. alia fluuiatica. vel marina. Arene foſſicie ſunt hec genera: ſcꝫ nigra: cana: rubea: carbunculuꝫ Ex his optima erit que in manu cōfricata ſtri/dorē fecerit. que aūt terroſa eſt aſperitatē non habet. Item ſi in veſtimētū candidū coniecta fuerit arenaria. Unde fodiaꝛ tū de fluminibus et eglarea extrahaꝛ. hec tamē in ſtructuris odioſa eſt. qꝛ difficile ſic ceſſit: nec onerari ſe cōtinē ter paries patiꝛ. niſi intermixtionibꝫ requieſcat nec cōcamerati ōes recipit. Marina vero hec amplius ⁊ etiā parietes cū in his tectoria facta fuerint remittētes ſalſuginē coꝝ diſſoluuntur. Sicceſcūt aūt celeriter foſſicie. ⁊ tectoria permanēt. ⁊ cōcamerationes patiūtur. Sed he que ſunt de arenarijs recētes. ſi em̄ exempte diutiꝰ iacent. a ſole et a luna et a bruma coacte reſol/uuntur et petroſe fiunt. Ita ꝙ inſtructurā coniecte cemēta cōtinere nō pñt. ſed labunꝛ ⁊ ruunt oneraq; parietū ſuſtinere non poſſunt. ¶ Pal. de agricultura li. i. Omniū arene generꝝ preci/pue melior eſt ruffa. ſequentis meriti cana. Tertium locū poſſidet nigra. Sed foſſibilis are/na non inuenitur. De fluminibꝫ autem glarea vel littore colligitur: Marina quidē tardiꝰ ſic/caꝛ Ideo ꝙ nō cōtinue. ſed intermiſſis tempo/ribꝫ ē cōſtruēda. ne opus corrūpat onerata.

Operationes

A ¶ Ex li. de na. re. Arena ſparſa ſuper flāmā in/
extinguibilē extinguit eā. ¶ Dyaſ. Arena marꝫ B
que in littore eſt ſole calefacta carnes humidas
deſiccat.. ¶ Item cocta ſacellis ad cōpeſcendū C
tumore mintraneorum iuuat

Capitulum. xiij.

Argilla. Bartholꝰ. de ꝓprietatibꝫ rerum
a Argilla eſt terra tenax glutinoſa et vi/ſcoſa. ad varia figuloꝝ opera diſpoſita atq; apta. Et ſic ſꝫm Iſi. li. xvi. ca. i. ab argis ſic vocata. apud quos primo ex tali materia vaſa fictilia ſunt effecta. Et vt ibidē diciꝛ. talis terra per actionē caloris liquidiores partes cōſumētis et terreſtriores cōſolidantis in laterē cōmutatur. Sepe etiam cōtingit ꝙ talis terra lutea vnctuoſa frigiditate aque congelante in lapidē cōmutaꝛ. Sepe etiā accidit talis tranſmuta/tio ſcꝫ luti vnctuoſi in lapidē ex calore coagulāte. ſicut em̄ diciꝛ libro quarto metheororū Lutum vnctuoſum aptum eſt huic tranſmutationi. ſcilicꝫ in lapidē per coagulationē. quare vnctuoſum eſt medium inter viſcoſum et vapora/tiuum. habens humidum viſcoſum. Unde gratia vaporatiui poteſt a calido coagulari. gra/tia viſcoſi non poteſt ex toto educi ſed amplius comprimi et conſolidari. et ſic in lapidem trāſ/mutari.

Operationes

¶ Ut ibi dicit cōmentator. Argilla eſt frigidi/
tate ſua ſanguinis reſtri[illegible]tiua. ¶ Conſtan/ A
tinus. Argilla cum forti aceto fuerit diſtempe B
rata. appoſita frōti et timporibus prohibet ſan
guinē naribus fluentem

Capitulum.xiiij.

ARmenus ſm plinīū ꝓprio ca. Lapis armenus ē dict9 ⁊ noīat9 a regione illa et eſt liuidus ⁊ ſubalbidus: cuius meli9 oꝛ ē habēs coloꝛē mediū inter viridem obſcuꝝ terreum ⁊ indum. ⁊ habet maculaꝝ diſtinctiones virides ⁊ nigras. ¶ Aui. li. ij. ca. de lapide armeno. ⁊ aliquātulū azulini coloꝛis. non tamē eſt in coloꝛe azuli. ⁊ nō eſt in ei9 ſoliditate: ſed ē in eo arenoſitas quedā. ⁊ q̄n̄q₃ vtunť eo tinctores ⁊ pictoꝛes loco azuli. ⁊ eſt lenis tactu.

Operationes

A ¶ Johānes Meſue. Lapis armenus inquit. Alexāder a verificatoꝛib9 eſt inuētus habere ꝓrogatiuā in educendo coleram nigrā. cui9 operatio incolumioꝛ eſt ellebozo nigro. ⁊ virtuoſioꝛ lapide lazuli: melioꝛ eſt hn̄s coloꝛē medium inter viridem obſcurum et terreum et indum. et habet macularū diſtinctiones virides ⁊ nigras et qui nō eſt in termino lapidis. immo facile diſſolubilis pulueriſabilis.

B ¶ Et q̄ eſt lenis tactu carens aſperitatē calide cōplexionis in principio ſcd̄i ⁊ ſicca in ipſo

C ¶ Et eſt reſolutiu9. abſterſiuus. ⁊ ē cōturbantibus ⁊ ſubuertētib9 ſtomachū. ⁊ educit per vomitū ⁊ ventrē ⁊ nocet ſtomacho. generans ſubuerſionē. ⁊ faciēs ſolutionē cum anguſtia

D ¶ Et dixit Alexāder. Non lotus ſoluit per vomitū et per ventrem ſine moleſtia.

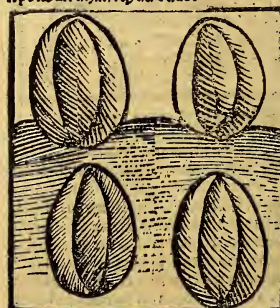
E ¶ Ars aūt in lauādo ipm eſt hec. terať cū facilitate in vaſe lapideo. deinde fundatur ſuper ipſum aq̄ dulcis ⁊ laueť ſic terendo. ⁊ fiat illud trigelies ſemꝑ innouādo aquā. ⁊ adhuc decies lauetur cū aqua roſaꝝ. ¶ Et dixit Alchindus. Laueť cū aq̄ bugloſſe poſt depurationem eius. acquiriť em̄ ei ꝓprietas mirabilis ex hoc ad egritudines melancolicas F

G ¶ Auicē. ſoluendo educit melancolicā plus q̄ lapis lazuli. ⁊ ꝓpter ipm dimittiť ellebozus niger

H ¶ Johānes Meſue. Educit ſolutione colerā nigram cū virtute. ⁊ mūdificat cerebruʒ ex ea. et valet ad egritudines eius melācolicas. ſicut eſt mania ⁊ vertigo ⁊ doloꝛ capitis et epilentia.

I ¶ Et ad egritudines timoꝛis ⁊ ſuſpitionis. et ad lepram. ⁊ ad egritudines ſplenis ⁊ ad cancꝝ et moꝛpheam: et febꝛes melancolicas.

K ¶ Doſis nō loti potio eſt a. ʒ. ß. vſq₃ ad. i. ß. ⁊ loti potio eſt a. ʒ. i. vſq₃ ad duas.

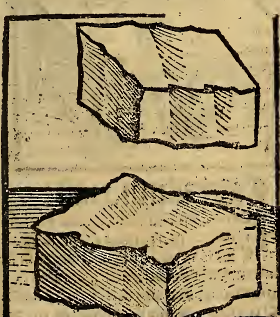

Capitulum.xv

ANtimonium latine. grece antimonos. arabice aſtruad. Antimoniū eſt vena terre ſimilis plumbo. verū ē qd̓ antimonium teritur ⁊ nō fundiť. plumbū vero funditur ⁊ nō teriť. Et h₃ in fracturis ſuis claritatē qn̄ frangiť. Et illud ē melius qd̓ in fracturis ſuis nō habet aliquid ex terra vel aliqua ſoꝛde. Et ideo ablutū ⁊ mundū debet poni in medicinis. Eſt fri. ⁊ ſic. in. iij. gradu. ¶ Sera. libꝛo ag. ca. Aſtruad vel antimoniū eſt vena terre ſimilis plumbo. ⁊ eſt medicina ocularis. quod decernitur a metallo. quia antimoniū teritur. metallum vero nō ſimiliter metallum fundiť. antimonium aduritur. Antimonium quanto clarius tāto melius. Et idem auctoꝛi. Dyaſco. Meli9 ex eo ē foꝛtius. ⁊ illud qd̓ frangiť et habet in fraturis ſuis claritatem ⁊ luminoſitatem. et quod eſt interius mūduʒ. ⁊ nō habet aliquid admixtū ex terra vel ſoꝛde aliqua. ¶ Almanſoꝛ tractatu tertio ca. de antimonio. Antimoniū frigidum ⁊ ſiccum eſt in tertio gradu.

Operationes

a ¶ Ad emorroidas exiccandum inijciatur ſuccus peucedani per criſtere. et poſtea ſi ſint exterius. pone puluerem antymonij deſup. Si ſint interius puluis inijciaᷓ cũ calamo poſito in ve-
b ſica inflata. ¶ Puluis eius cum ſapone ſpataremto vel gallico cõficiaᷓ. et licinium in eo intinctũ orificio fiſtule immiſſum curat. Puluis eius in cancro poſitus comedenti aut carni ſuperflue optima eſt cura. ¶ Contra polipum magdalino ex apoſtoli conformatus in ſparſo puluere antymonij et naribꝰ immittatur et aufert ipſuꝫ ¶ Collirium ex puluere antimonij et puluere nuclei. mirabolanorum citrinorum equo pondere addita aqua roſarum. vel pone de tuthia cum antymonio. ¶ Bombix intincta in ſucco ſanguinarie cum puluere antymonij. naribus immittaᷓ. ⁊ remouet fluxũ ſanguinis ab ipſo ¶ Ad cohibendũ ſanguinẽ puluis antymonij in ſucco tapſi barbaſti cõficiaᷓ. ⁊ bombix intincta ſuperponaᷓ ¶ Sera. auct. Galie. In hac medicina eſt virtus ſtiptica ⁊ cõglutinatiua ⁊ infrigidatiua. aufert carnẽ ſupfluã que eſt in vlceribus. ⁊ incarnat ⁊ inſolidat ea. et mundificat ſordicies eorum. ¶ Et ſtringit fluxum ſanguinis narium. ⁊ ꝓprietas eius eſt conferre epilentie ⁊ ſupfluitatibꝰ groſſis. ¶ Almanſor. Antymoniũ oculũ efficiens robuſtũ ipſius cuſtodit ſanitatẽ. ſuppoſitũ q̃ꝫ mẽſtrua cõſtrigit. ¶ Paulus ca. de antymonio. Antymoniũ ſua frigiditate ⁊ ſiccitate ſanguinẽ de naribus ſtringit. et valet ſi miſcetur collirijs oculorum.
¶ Seniores eo vtentes habent oculos incolumes. quia neruos confortat. ⁊ omnem maculam ⁊ nocumentũ aufert. maxime ſi parum de eo miſcetur.

Capitulum. xvj.

Attramentum. Iſidorus. Attramentum ſic dictum eſt. eo ꝙ ſit atrum. Cuius ſpecies et picture et quotidiano vſui neceſſario eſt. ¶ Ex libro de aluminibꝰ et ſalibus. Attramentuꝫ eſt aqua et tinctura quã terre ſiccitas coagulauit. Et ẽ in ſui natura calidum ⁊ ſiccum. Huius multa ſunt genera. quorum melius eſt in Hiſpania. Et ipſum quidem denigrat corpora. Et augmentat rubeum rubedine. Albũ vero denigrat. ¶ Ex libro quarto metheororum. Attramenta compoſita ſunt ex ſale ⁊ ſulphure ⁊ lapidibus. Et eſt in eis vis aliquorum corporum liquabilium: quoniam ex eis fiunt: vt calcantum ⁊ abachar generantur ex maioribus granis attramenti: et non ſoluitur ſalſedo eius niſi cum eo quod in eo eſt ſulphureum: et poſtea coagulatur reſiduum. Illudq̃ʒ iam cepit vim mineralẽ in aliquibus corporibus. Quod autẽ ceperit vim ferream: erit rubeum aut croceum aut calathar. Quod autem vim eream: erit viride ſicut calcantum. Unde poſſibile eſt illa duo artificialiter fieri.

Operationes.

¶ Auicenna in ſecundo canone. Attramentũ A
calidum eſt ⁊ ſiccum in tertio gradu.
¶ Omnia ſunt adurentia. et ſtiptica ſcabiei B
conferunt humide ac duriciei palpebrarum: et
aſperitati earum. aut apoſtematibus inguinis. C
¶ Eſt autem in attramento virtus venenoſa:
deſiccans pulmonem: ita ꝙ fortaſſe interficit.
¶ Sufflatur autem in naribus propter fluxũ D
ſanguinis. ⁊ proprie althothotar. et quo etiam
fiunt licinia.
¶ Et ponuntur in fiſtulis: et extirpant ventoſitatem. Licinium quoq̃ʒ confert vlceribus auris et ſaniei eius. et prohibet corroſionem dentium E
¶ Item in ipſo ſunt aduſtio vehemens ⁊ curſuum ſanguineorum conſtrictio et exiccatio et ſtipticitas plurima. F
¶ Confert formice ⁊ heriſipile quando linitur cum aqua coriandri. puluerizatur autem ſup fraudulentum vulnus ⁊ ambulatiuum. adurit carnem additam. G
¶ Confert etiam fluxui ſanguinis nariũ et apoſtematibus gingiue. H I
¶ Et prohibet fluxum matricis. ponitur etiaꝫ in alcofol ad abſtergẽdum ⁊ ſubtiliandũ groſſitudinem palpebrarum. Hoc idem dicit Plinius: licet per alia verba.

Capitulum xvij

Alumen. Iſi. Alumen vocat̃ a lumine qꜫ lumē preſtat coloribꝫ tingendis. Eſt autē ſalſugo terre. efficiturqꜫ hyeme ex aqua et limo. ꝛ eſtiuis ſolibꝫ maturat̃: Hui9 ſpecies due ſunt. liquidũ et ſpiſſum. Dyaſc. Aluminis ſpecies multe ſunt. ſed medicine tres neceſſarie. Rotundũ: ſciſſum ꝛ liquidũ. Rotũduꝫ probabili9 eſt qđ naturali rotũditate formatũ eſt. fiſtuloſum ſubalbidũ fricabile nõ lapidoſuꝫ aliq̃ ex parte pallidũ. pingue ſcꝫ ꝛ vehementer redarguens. Sciſſum autē optimũ eſt qđ eſt quaſi flos albꝫ. rotundũ leue ꝛc. Liquidũ dc. inde melius eſt qđ eſt leue perlucidũ in ſummo aliq̃d in modũ floris q̃ſi lac bñs. ¶ Raſi in li. de aluminibꝫ ꝛ ſalibꝫ. Alumē eſt oleum qđ coagulauit ſiccitas terre. ꝛ eſt in natura ſui caliduꝫ et humidũ. retinet omne volatile. mũdificat et decorat corpa: et augmētat tincturaꝫ eorum: ¶ Alchimilta. Alumen large ſumpto vocabulo. dicit̃ omne qđ ligat tincturã in corpe aliq̃. vt in pannis et corijs. Et ſicut ſunt diuerſe tincture. ſic et alumina diuerſa. Nã tinctura quelibet alumine ſuo indiget: ſine q̃ imprimi nõ poſſet. vel cũ corpe ligari. Unde nõ (vt quidaꝫ putant) alumen dat lumen. ſed facit adherere lumen. i. colorem ſicut apparet in corio. qꜫ nõ preparatur cũ galla ſi nõ imprimit̃ tinctura. Ita galla eſt alumen tincture nigre. ſicut cinis clauellatus eſt alumen gladij. Alumē quoqꜫ de q̃ agitur eſt alumen rubee tincture. licet alumen non rubificet niſi album

Operationes

¶ Pla. Alumē calidũ eſt ꝛ ſiccũ in. iij. gradu virtutē habet cõſumēdi: ꝛ vehementer deſicandi. A
¶ Qđ albũ ē meli9 ē: ac acutũ ꝛ ſalſugini immixtum Qđ aũt feculētũ ꝛ cereũ ē impuꝝ. vſus ei9 B
cõtra cãcrũ ꝛ inflatiões gingiuaꝝ: ꝛ cõtra ſcabiē. Balneũ aq̃ alũnoſe valꝫ ydropicis ſcabioſis. arteticis. ¶ Dyaſ. Om̃e aũt alumē virtutē C
habet cõſtrictiuã ꝛ vehemēti9 cõſumptiuam. Medet̃ deniqꜫ putredinibꝫ ꝛ ſanguineis fluxibꝫ
¶ Gingiuis humectis ſeu dentibꝫ mollibꝫ cuꝫ D
aceto vel melle. ¶ Idē Auriũ fluxus cũ ſucco E
poligonie curat. carnes q̃ꝫ ſupfluas ꝛ pudores
alaꝝ vel inguinũ ſanat. ¶ Aui: Alumē eſt ca. F
et ſic. ad. iij. Exiccat et prohibet fluxũ oĩs ſanguinis: ꝛ curſum ſupfluitatũ et effuſionē earuꝫ.
¶ Cũ aqua interficit alkarad. i. cinices ꝛ pedi- G
culos et fetorē oris tollit cũ fece vini. tãtũdem aluminis deſiccat vlcera difficilia. cũ ſal gēma valet corroſioni ꝛ aduſtioni ignis.
¶ Ex li. de na. re. Uniuerſal̃r alumē calidũ ꝛ ſic H
cũ ē in. iiij. gra. ſtipticũ ꝛ mũdificatiuũ. ꝛ viſ9 obſcuritatis mundificatiuũ ſupfluã palpebrarum
carnē aut mēbroꝝ corrodit. ¶ Peſſima et ſicca I
vulnera inbibet. ne corpori pambulent.
¶ Cum aceto et melle mixtum dentes confor- K
tat infirmos. Et valet tumidis gingiuis.

Capitulum xviij

Aurum. Iſid. Aurum ab auro dicit̃ .i. a ſplendore. qꜫ repcuſſo aere pl9 fulgeat. ¶ Ex li. de na. rerũ. Aurũ inuenitur in riuulis et in fontibus et etiam in montibus quãdoqꜫ ſed raro. multus autem labor eſt in lauando. Sed etiam ꝛ per multas minutias terre et

In eius ſordibus inuenitur ſociatum. inuenitur tamen purũ et non terre vel bituminibꝫ in ſe admixtum ſicut es vel argentũ. Itē in eodē libro: Aurũ ceteris metallis precioſius. durabilius ⁊ tractabilius. omni tpe fulget. ⁊ coinquinatũ rubigine nõ cõſumit. viſum fouet. Et q̃nto rubicundius eſt. tanto melius. In duplo q̃ꝫ põderoſius eſt q̃ꝫ argentũ aut es aut ſtannũ. Cunq̃ꝫ ſit generoſiſſimũ ſup omnia metalla. nihilominus eſt maxime ductibile ſuper omĩa. Omni metallo temperatius eſt. Et ideo quia caliditas eius modici eſt exceſſus. nõ locatur in gradu. ſoluꝫ quoq̃ꝫ nõ reſoluit. Actor. Aurũ itaq̃ꝫ nõ ſolũ eſt inter metalla precioſiſſimũ. ſed etiaꝫ ſolidiſſimũ: habet colorē igneũ ſplendidum fouentem viſum. In igne poſitũ non comburit. ſed purgatur ⁊ pbatur. Itaq̃ꝫ triplici de cauſa in igne ponitur ad examinandum ad purgandum et ad fabricandũ. Sed et humano corpori maxime cõgruit. vnde in cibo ſumptũ iuuat multũ. Areſtotiles libro tertio. Aurũ pfecto liquatur calido. et ſi fuerit ſulphur mundum et purum. et argentum viuum optimum cũ rubore clarum. fueritq̃ꝫ in eo vis igneitatis ſimpliciꝫ non vrentis: eritq̃ꝫ res optima: quam recipere poſſunt Alchimiſte: vt ex ea fiat aurum: Hoc enim ipm cõuertetur in aurũ. ¶ Auicēna. Aurum multiplex eſt. ſcꝫ naturale. magiſtrale: xirchi. Zafri obriſum. colon: et aliĳs modis. Et illud quidē quod eſt de alexir valet magis q̃ꝫ aurum acre quo nõ poteſt operari. Aurum autem de alexir eſt tribus modis: ſcꝫ de petra capillorum ⁊ ſanguis ⁊ ouorum. Non enim poteſt aurum eſſe aurum de alio lapide. Quidã autē faciunt falſum aurũ: ſic ⁊ argentũ. Stringũt eñ id eſt durant ſtannum et dealbant: ac dicũt eſſe argentum. Sicut etiam auripigmentum cũ ſubtus ſtercus mittunt. ibiq̃ꝫ miſcent ſal armoniacum et incorporant cuꝫ cupro diſtenſo. per locum barbatum. et cum mercurio rubeo. ⁊ dicunt ꝙ ſit aurum verum: cuiuſmodi ſit aurũ ſeptem modis per magiſterium temptatur atq̃ꝫ cognoſcitur ſcilicet in ſolutiõe. in lapide. in põdere. in guſtu. in igne. in ſublimatione. in fuſiõe Porro naturalis auri natura calida eſt ⁊ ſicca. et quantum habet ferrum de natura ſiccitatis ⁊ duricici; tantum habet aurum naturam bonam ac mollem. fit autem in ventre terre de argento viuo bono nimis et de ſulphure nõ multum rubeo cocto.

Operationes

a ¶ Ex libro de naturis rerum. Aurum eſt calide nature. lepram ac ſcabiem curat. in puluerē redactum ⁊ antidotis mixtum.

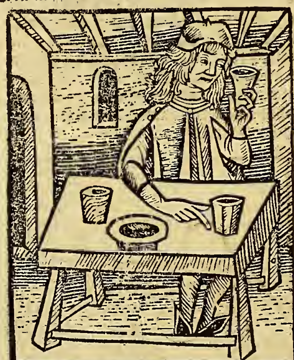
¶ Habet enim virtutē confortandi nõ ꝙ incorporetur: aut membra nutriat: ſed ꝙ alteratiua virtute corpus immutat. Unius ex auro factũ non corrumpitur in tumores ¶ Haly regalis C
in practica ſua ſermone ſecundo. Aurifolia carnem comedunt ſine morſura. ſuntq̃ꝫ ſicca ſubtilia. Limatura auri cõfortat cor. et pulſioni medetur. D
¶ Acalmia auri melior eſt tenuis et magis deſiccans ⁊ amplius climans. Que ſi comburatur et leuetur. deſiccat oculorũ vlcera ſine morſura. E
¶ Actor. Aurum vt dictum eſt ſuperius omni metallo eſt temperatius. Unde quia caliditas eius modici exceſſus. ideo non locat̃ in gradu. licet in gradu ponatur ab aliquibus. ¶ Auicenna in. ij. canone. Medicine aurum ē equale ſubtile. confortat oculum in alcofol poſitum. F
Confert ⁊ doloribus cordis ac tremori eius. ¶ Retentio eius in ore. fetorem ipſius oris remouet. G
Cauteriũ melius eſt ⁊ velotius ſanabile quod fit cum auro. ¶ Confert etiam doloribus cordis ac tremori eius ac timori anime. H
et ei qui ſolus loquitur.

Capitulum. xix.

Auricalcum: Iſidorus. Auricalcũ dicitur eo ꝙ ſplendorem auri ⁊ duriciē eris poſſideat. Eſt aũt nomen compoſitum ex lingua latina ⁊ greca. Es enim grece chalco vocatur. fit autem ex ere ⁊ igne multo. ac medicaminibus ad aureum colorem perducit. ¶ Ex libro de naturis rerum. Ex ere fit auricalcum ſic dictũ. qꝛ ſplendorē habeat auri. vel qꝛ de ipo fit aurũ. Dicit eñ philoſopꝰ ĩ lib. d alumie. Limē qd ex vrina pueri ⁊ auricalco fit auꝝ optimũ

Quod intelligendū eſt in colore nō in ſubſtantia. Dicit eñ idem Ariſto. ꝙ variatur color: ſed ſubſtantia manet. Hoc auricalcū frequētius ſcripture vocant electrū. et hoc ꝓpter colorez electro prope ꝯſimilez. Ex doctrina alchimie. Es aūt tranſmutatur in auricalcum. qḋ fit mediante tutbia: quia fumus eius albificat. ⁊ habz naturā ſpiritus. ſtatimqꝫ cū puluis eius proijcitur ſuper es fuſum. vel miſcetur cuz laminis eris. in ipſa eris fuſione tutbia calefit. ⁊ fugaz querit tanqꝫ ſpiritus. vnde apparet ꝙ eius fuga fit per eris corpus fuſum. ſicqꝫ ſiccat ipſum quia fumus eius eſt temperate albus. ⁊ albuz huiuſmodi mixtū cū rubeo reprimit rubedinē et fit citrinum. ⁊ ita auricalcum.

Capitulum. xx.

ARgentum. Iſidorus. Argentum greci argirion dicūt: cum mirum immodum illud accidit. vt cū candidum ſit impreſſum corpori nigras lineas reddit. Ex libro de naturis rerū. Argentum ductile eſt et tractabile: ſonorūqꝫ ac tinnitus dulciſſimū et hoc maxime ſi eri miſceatur. vnde tubas ex argento ductiles precepit moyſes fieri ad terrorem hoſtium: ⁊ exhortationem ad bellum: ad mouendum quoqꝫ caſtra ⁊ populus ad eſcam conuocandos. Argenti vene multe et in multis partibus orbis reperiuntur. nec eſt purum in ſe ſicut aurum. Sed terre ac ſordibus incorporatū ⁊ admixtū. ideo labor maximus eſt vt per ignem expurgetur. Fumus autē purgationis eius valde nociuus eſt: nec de facili purgatur fumo hmōi multo infectum niſi fumo thurz aut armoniacis ſpeciebꝰ. ac vbi paz fuerit argentū durabile eſt. Impurū aūt de facili cōtrahit corruptelaz. Argentū ꝯſolidat alia metalla: ⁊ quaſi vnum efficit conſolidata.

Operationes.

¶ Aui. in. ij. cañ. Argentum infrigidatiuū eſt et exiccatiuū. bonū eſt valde ſcabiei ⁊ prurigini. A
¶ Eius confricatio cum alijs commixtionibꝫ B
confert fetori oris. ¶ Ac tremori cordis ⁊ humi C
ditatibus viſcoſis ¶ Conſtantinus. Argentū D
frigidum et temperatum in humiditate eſt. ⁊ eſt contra humidū et viſcoſum flegma. Cadimia tamen auri fortior eſt ⁊ melior argentea ¶ Raſi in Almanſore. Argentum frigidum eſt: cordiſqꝫ tremori proficit. Cardimia argenti ſcabiei que in corpore oritur: et puſtulis que in oculis ſunt bona eſt. ¶ Albertus. Argentum bene politum inter omnia metalla melius eſt ſpeculum: quia in colore magis accedit ad dyaphanum. ¶ Haly. Purgamentum argenti melius eſt viride ac tenue ponticum: eſt deſiccās fortiter. ideoqꝫ neceſſarijs admiſcetur ad cicatriſandum vnguentis.

E F G

Capitulum. xxi.

ARgentum viuum. Iſidorus. Argentū viuum dicitur: ꝙ excidat materias quibus inijcitur hoc ⁊ liquidū: quia percutit. Inuenitur autem ſpecialiter in metallis ſiue in fornacibus argentarijs guttarum concretione tectis inherens. Sepe etiā in ſtercore vetuſtiſſimo cloacarum vel puteorum limo. fit etiam ex nimio in canchule ferree impoſito patena teſtea ſuppoſita. Tunc enim circūlito vaſculo circumdantur carbones: ſicqꝫ argentum ex nimio diſtilla: ſine hoc neqꝫ argentum neqꝫ es inaurari poteſt. Tante aūt virtutis eſt: vt ſi

ſup ſectariū argēti viui: centenariū ſacuȝ ſuper
ponas oneri ſtatim reſiſtit. Si aūt auri ſcru-
pulū. leuitatē ei⁹ raptim ſinu recipiet. Ex q̄ in-
telligitur nō pondus ſed naturā eſſe cui cedit.
Seruatꝰ aūt melius in vitreis vaſculis. naȝ ce-
teras materias perforat. potui aūt datū interfi
cit pōderis cauſa. Auicē. Argētuȝ viuū ſubtus
terrā naſcitꝰ ꝑpter humiditatē magnā in loco il
lo exiſtentē. Et hoc euenit ꝑpter ſolē et aerē qui
tangūt eū. Ideo ꝙ efficitꝰ currēs ꝑpter humidi-
tatē ꝛ frigiditatē que in eo ſunt. nec efficitur niſi
in loco frigido. Ex li. de na. reꝝ. Argētū viuū
eſt reuera calidū ꝛ humidū in. iiij. gradu. licet in
quibuſdā libris inueniatur eſſe frigidū. Extinc
tum pōt aliꝗ rei admiſceri: ſed viuū nō. pōt autē
fieri albū et rubeū cuȝ ſulphure. fertur eñ de fa
cili omnes colores recipere Si extinguatur cū
pinguedine. apparebit quaſi terra. ꝛ ſic inter ol-
las artificioſe crematuȝ extrahitꝰ ab igne claruȝ
malliabile ꝛ tractabile ad modū argēti. ad ma
ximē firmacula facienda. Deniꝗ ſine argento
nō pōt fieri deauratio. cumꝗ argentum nō con
ſolidetur argento medio argento. hoc videtur
benefieri cum argento viuo

Operationes

A ¶ Cōſtātinus in li. graduū. Argentū viuū ca.
eſt in. iiij. gra. ꝛ hu. Pediculos capitis occidit ꝛ
reptilia oīa cū litargiro et aceto ꝛ oleo.
B ¶ Fitꝗ bonuȝ ad curandū ſcabiē. Fit etiā vn-
C guentuȝ ad puſtulas optimū. ¶ Platea. Argē
tuȝ viuū hȝ ꝟtutē diſſoluēdi ꝛ penetrādi farinā
lupinoꝝ amaroꝝ. decoquitur in aceto fortiſſi-
mo vſꝗ ad ſpiſſitudinē. ꝛ argēti viui extincti fa
cta cōmixtione. caput patientis exabundantia
pediculorum perungitur per diſcriminalia.
D ¶ Extinguntꝰ autē vel cum ſaliua. vel fricatꝰ cū
cinere ꝛ ſaliua. Aut cum capillis ꝛ ſaliua. Aut
cum puluere oſſis ſepie ꝛ ſaliua. meli⁹ aūt dr̄ ex
tingui. cū alteri rei pōt admiſceri. niſi eñ ſic exti-
E guitur. ipius ad aliud nō fit admixtio. ¶ Iſid.
Argētuȝ viuuȝ potui datuȝ interficit cauſa pō
F deris. ¶ Item. Dyaſ. dicit ꝙ argētuȝ viuuȝ bi-
benti mortē tribuit: euadere tamē poterit. Qui
hoc biberit caprinū lac bibendo ac ſe mouēdo
vel etiam bibendo vinum addito abſinthio ſy-
napi vel yſopo. Cuicunꝗ mēbro adheret ipm
percutit et corrodit.
G ¶ Auicen. Argentum viuum ſublimatum in
terficit ꝑpter vehemēteȝ inciſionē. et eius cura
fortis eſt bibere lac ꝛ vomere. Sed Galienus
dicit hoc ſe expertum non fuiſſe.
H ¶ Scio ꝙ quidā bibit argentū viuuȝ in eſta-
te, dum agitaretur ſiti ex vitro arto. putans ſe
vinum bibere, ꝛ duabus horis effluxis idipſum
reddidit anus in peluim. ꝛ nihil nocuit.
¶ Dicunt enim quidam ꝙ extinctum interficit I
qꝛ quicquid ei obuiat ſua grauitate corrodit
Interficit etiam murem.
¶ Et ex eius fumo fugiunt vermes ꝛ ſerpentes K
venenoſi. ¶ Item Vapor ei⁹ facit accidere pa- L
raliſim tremorem. Fumus eius deſtruit viſum
et auditum. Et facit oris fetorem cum tranſit
per ipſum. quare caueat qui vtatur.

Capitulum xxij

ARſenicum. Iſi. li. xix. Arſenicuȝ quod
latine ob colorem auripigmentum dici
tur. Colligitur in pontio ex auraria ma
teria, vbi et ſandaraca optimuȝ eſt quod in au-
reum colorem tranſit. purum a fiſili gracili v e-
narum diſcurſu. Quod vero pallidius aut ſan
darace ſimilis ē. deterius iudicatur. Eſt et ter
tium genus ſquamoſum quo miſcetur aureus
color. Vis eorum eſt vt ſandarice ſed acrior
¶ Plinius lib. xxxiiij. Arſenicum eſt ex eadem
materia qua et ſandaraca. Quod ex eo optim
eſt coloris etiam in auro excellentie. Ex libro
de aluminibus ꝛ ſalibus. Arſenicum eſt cali-
dum ꝛ humidum: ꝛ eſt diuerſi generis. ſcilicȝ ru
beum: citrinum et laminoſum. Eſt arſenicuȝ ſi
mile ſulphure in multis operibus.

Operationes

¶ Auicen. Aliud eſt album. aliud rubeum. al i A
ud citrinum. omnia putrefactiua ſunt ꝛ mordi
ficatiua Eſt autem calidum in tertio. ſic. ī ſcdo
¶ Pilos abradit et alopicie cum gummi pini B
conuenit
¶ Emplaſtrum cum eo fit ſuper vulnera. Cuȝ C
adipe et oleo conuenit ſcabiei et ſabaphat hu-
mide et putredini. ꝛ abſtergit et adurit cuteȝ.

D ¶ Aſſumitur ad tuſſim antiquã et ſputũ ſanici et ſanguinis. Et quãdo ponitur in pillulis ad
E aſma. ¶ Miſcet aũt cũ oleo roſato ad bothoꝛ et emoꝛroidas. Quod autẽ ex eo ſublimatũ eſt inte. ficit. Et ex rubeo quidẽ melius eſt quod ẽ
F puluerizabile. ¶ Dyaſcoꝛides. Arſenicũ naſcitur in metallis vbi et ſandaraca. Aſſatur autẽ in teſta. donec mutet coloꝛẽ: et reponit. Uirtus ei ſtiptica eſt: cum calce viua mixtum et coꝛpore illitum tollit pilos.

Capitu. xxiij.

Balagi⁹ et berill⁹. Arnol. Balagi⁹ ẽ gẽma ruffa p⁹ lucẽtis nature. degenerãſ a carbũculo. ipi⁹ ac ꝟtuti b⁹ oĩb⁹ debilib⁹ in eo remiſſis. ¶ Iſi. Berill⁹ ĩ india gignit viriditate ſimilis ſmaragdo. ſed cũ palloꝛe. Politur autẽ ab indis in ſexangulas foꝛmas. vt hebetudo coloꝛis repercuſſione angulorũ excitetur. Aliter politus non habet fulgoꝛem. Genera eius ſunt nouem. ¶ Helymandus in cronicis libꝛo decimo. Berillus eſt coloris violacei vel aque marine.

Operationes

A ¶ Iuba ſcripſit ꝙ coniugij dat amoꝛem. Et poꝛtantẽ ſe magnificat. Dexteram ſtringẽtis
B adurit. ¶ Aqua in qua iacet pota. valet infirmis oculis. tollit ructus et ſuſpiria. et cũctis epaticis fertur curare doloꝛes
C ¶ Arnoldus. Berillus eſt lapis cuius coloꝛ ẽ pallidus vt limpha. foꝛma eius eſt ſexagona. Cui⁹ genera eius ſunt nouem. qui magis pallet eſt melioꝛ. ¶ Uirtus eius eſt cõtra hoſtiũ pe- D
ricula. cõtra pigriciem. oculos humidos ſanat geſtantẽ adurit. Si oculo ſolis exponitur ac rotundatur. ignem accendit.
¶ Dyaſcoꝛides. Berillus lapis lucidus eſt et E
clarus: oleo ſimilis: ſculpitur locuſta marina ac ſub geminis pedibus eius coꝛnuta. ac ſub gemma ponitur herba ſauina modico auro incluſa. geſtata amoꝛem coniugij facit: Aqua in qua miſſa eſt pota. ad oculoꝛum vitia valet. et ad omnem valitudinem.

Capitulum. xxiiij

Bezaar. vel lapis liberans a venenis. arabice hagerbezaar
¶ Serapion. li. aggregatoꝛis capitul. heger bezaar eſt nomen perſicum. et eſt expellens nocumentum. et hoc nomẽ cadit ſup duo Unum eſt quod cadit ſuper omnem medicinã conuenientem alicui veneno. eo ꝙ reſiſtit virtuti eius et expellit nocumentum eius propter proprietatem que eſt in eo.
¶ Raſis. Bezaar eſt lapis citrinus mollis. nõ habens ſapoꝛem: Unde lapis eſt vergens ad citrinitatem et albedinem habens coloꝛem vini. et eſt leuis ſplendens ſicut lumen.

Operationes.

A ¶ Serapion. Lapis bezaar conuenit venis. et quando bibitur ex eo pondus duodecim granoꝛum oꝛdei: aut linimentum fit cum eo ſuper locum moꝛſus liberat naturam a moꝛte et expellit venenum per ſudoꝛem. ideo peſtilentico
B valet ¶ Et quando ponitur lapis in annulo et ponitur in oꝛe ipſius qui ſumpſit venenum. et

ſugit id aliquantulum conuenit ei.
C ¶ Et quando tangitur cum illo aculeus ſcor-pionis probibet ab eo poſtmodum potentiaȝ pungendi.
D ¶ Et ſi terit̃ de eo põdus duoꝝ granoꝝ ordei diſſoluit̃ in aqua ⁊ ponitur in ore ſerpentis ſuffocat eum ſtatim ⁊ occidit.
E ¶ Idẽ auct. Raſis. Et ego vidi ĩ ipõ ſufficientiã ad auferẽdũ nocumẽtũ. ⁊ erit lapis ille quẽ vidi vergẽs ad citrinitatẽ ⁊ albedinẽ hñs colorẽ vini. ⁊ cũ hꝫ erat leuis ſplẽdẽs ſicut lumẽ.
F ¶ Etiã vidi in eodẽ ſufficientiã illã quã vidi in alia medicina ſimplici. ymmo etiã qđ non vidi in tyriacis compoſitis.
G ¶ Idẽ Raſis. Uidi lapidẽ bezaar filij amamari cuſtoditoris legis dei. ⁊ eſt verũ ꝙ ipẽ emit hunc lapidẽ ⁊ dedit pro precio ipſius palatiuȝ cordube in principio genere.

Capitulum. xxv.

Belliculi marini latine. Arabice aſtor ꝑ Pãdecta ca. xciij. Belliculi marini ſũt q̃i vmblici hoĩs ſꝫm figurã. ⁊ ſt̃ lapides parui ⁊ albi q̃ ĩueniunt̃ in ripis marinis coherẽtes ſicut dẽtales. ſũt frigidi ⁊ ſicci. ſed eoꝝ exceſſus ab autoribꝫ nõ determinat̃. ponunt̃ in vnguentis ad faciem clarificandã.

Operationes.

A ¶ Puluis eoꝝ ſubtiliſſimus reſoluat̃ cũ axungia gallinacea prius reſoluta: ⁊ fiat vnguentũ pro facie abſtergenda. ponuntur in antidotario Galieni in vnguento citrino. quod interpretatur ſ vnguentum de citro.

Capitulum. xxv.

Bolus armenus. Auiceñ. lib. ij. cap. de luto armeno. Lutũ armenũ: ſiue bolus armenũ eſt rubeũ: declinãs ad citrinitatem notũ. frigidũ eſt in primo gradu. ſiccũ i ſcđo. Et eſt quedam vena terre que ꝑcipue in armenia inuenitur. Unde habet virtutẽ conſtringendi. Eſt aũt eligendũ qđ ſubrubeũ eſt ſꝫm oẽs ptes: nõ habẽs colores diſtinctos: aliquantulũ fragile. ¶ Sera. Carnamenũ. i. lutum armenũ. ⁊ eſt in gimbar color eiꝰ eſt vltra croceitatẽ ad rubedinẽ tendens. ⁊ terit̃ cito ſicut terit̃ calx. ⁊ eſt leue ſine lapide. Uirtus eius eſt q̃ deſiccat deſiccatione forti.

Operationes.

¶ Auicenna. Lutũ armenũ retinet ſanguinẽ: qm̃ exſiccatio eius eſt in vltimo. A
¶ Et ꝯfert apoſtematibꝫ peſtilentialibꝫ bibitũ ⁊ linitũ. ⁊ ꝓhibet ambulationẽ putredinis mẽbroꝝ. ⁊ mirabile eſt in re vulneꝝ. B
¶ Et ꝓhibet catarrũ. ⁊ confert colericis. C
¶ Et eſt bonum ſputo ſanguinis ptiſici. propterea quia deſiccat vlcus pulmonis. ⁊ eſt cura ſtricture anhelitus ex catarris. Et eſt bonũ vlceribus inteſtinorũ: ⁊ ſolutioni: ⁊ fluxui ſanguinis matricis. D
¶ Et confert febribꝫ ethicis ⁊ peſtilentialibꝫ ꝓprie. et plures quidẽ iam ſanati ſunt ex peſtilẽtia magna ꝓpter ꝯſuetudinẽ bibendi ipm̃ cum vino ſubtili. E
¶ Et ſi bibitur in febre peſtilentie neceſſariũ eſt vinum: ꝓducat ipſum ad cor: ⁊ miſceatur vinum illud cum aqua roſarum. F

Capitulum. xxvij.

Borax. Lapis borax. ſm Alb. a quo‑
dam genere bufonis noĩatur: qꝛ ſic dr:
quod ipm in capite portat. Et eſt duo‑
rum generũ. vnũ albũ aliquantulũ fuſcũ. ⁊ al‑
terũ ſi viuo adhuc palpitante bufone extrahi
tur. in medio habet oculũ ceruleũ: ⁊ temporibꝫ
noſtris extractus fuit vnus de bufone paruꝰ
viridis. aliquos etiã vidimꝰ bufones haben‑
tes depictos in ſe. qui de h̃ genere dicebantur
vulgariter aũt cropodine dicuntur.

Operationes.

A ¶ Alb. Sordes purganṫ inteſtinoꝝ ⁊ super‑
B fluitates. ¶ Arnol. Noſe lapis. i. lapis borax
eſt cuiꝰ duo ſunt genera. vnũ ſubalbidũ: ⁊ aliõ
C variũ. ¶ De bufonis capite trahunṫ anteq̃ bi‑
D bat vel aquã tangat. ¶ Et forte in eis q̃nq̃ ap
paret forma bufonis cũ pedibꝫ ſparſis. Hic la
pis valet ꝯtra morſus reptiliũ: ⁊ ꝯ venenum.

Capitulum. xxviii.

Callaica. carcedoniꝰ: ⁊ calco
phanus. yſid. Callaica eſt
gẽma colore viridis. ⁊ pal‑
lẽs ac nimis craſſa. nihil io
cũdius decenſq̃ auro. vñ et
appellata. Naſciṫ in India
vel Germania in rupibꝫ ge‑
lidis. oculi mõ extuberãs. ¶ Ex lib. de na. reꝝ.
Carcedonius in ethiopia naſciṫ. velut ignis lu
cet. ſed pallentis ſpeciẽ: retinet. Semper itaq̃
detentus pallore. Colorẽ habet mediũ iacin‑
ctum ⁊ berillũ. Qui ſi ꝑtuſus ſit ⁊ collo vel di‑
gito ferat̃: cauſas vincere ꝓhibetur. Huiꝰ ſpe‑
cies tres eſſe dicuntur.

Operationes.

¶ Arnol. Calcophanus eſt gẽma nigra ſed A
eris tinnitũ reddit ſi lapide fuerit illiſa.
¶ Arnol. Calcophanos nigri coloꝝ lapis cla B
rificat vocẽ: prohibet raucedinem.
¶ Ex libro de na. reꝝ. Calcophanus ſonorus C
ac dulcis inſtar eris.
¶ Si ferro vel ere ꝑcutiatur vocem quoq̃ ſo D
norã ac dulcẽ reddit ſi portet̃ ab hoĩe caſto.

Capitulum. xxix.

Carbũculꝰ. Ex li. de na. re. Carbũculus ẽ
lapis oĩm ꝓcioſiſſimꝰ atq̃ cariſſimus: et
oĩm lapidũ ꝓhibeṫ v̾tutibꝰ ꝓditꝰ. Hꝰ color igne
us ẽ. ⁊ nocte magiſq̃ die lucz. nã die obſcuraṫ:
nocte v̾o tñ r̃fulget vt circa ſe noctẽ q̃ſi ĩ diẽ
vertat. ¶ Ex lapidario. Ardẽtes ſupat gẽmas
carbũculꝰ oẽs. Nã velut ignitos radios iacit

vndiqꝫ carbo. Cuiꝰ nec tenebre poſſunt extinguere lucē. Quin flammas vibrans occulis mittat aſpicientem.

Operationes

A ¶ Arnol. Carbūculꝰ eſt gēma rubicūdiſſima ī obſcuro ꝛ ī tenebꝛꝫ lucēs vt carbo. Coloꝛe virtutibuſqꝫ ſupat oēs gēmas ardētes. Sola em̄ hꝫ oēs q̄ in ipis ſūt ꝟtutes. Sūtqꝫ ꝓpter illam duodecim ſpecies minꝰ ea vtiles.

B ¶ Yſid. Carbūculi genera ſūt duodecī: ſꝫ ꝓſtātiores q̄ videnꝰ fulgere ac velut ignē effūdere.

C ¶ Et dicit Aluredꝰ: qꝛ eſt ſigillū lapidū. Alij ꝟo qꝛ carbūculus poteſt imprimere figuram ſuā omni alij lapidi: ꝛ non econtra.

Capitulum. xxx.

C Alx. yſi. Calx viua dr̄: qꝛ dū tactu frigida ſit occltū ignē intꝰhꝫ. vn̄ ꝛ aq̄ pfuſa ſtatī latēs ignis erūpit. natura eius mira facit. Nā aq̄s accēdit q̄b ſolet ignis extingui. Uſus eiꝰ eſt ſtructurꝫ fabrice neceſſariꝰ. Nā lapis lapidi nō pōt adherere fortiꝰ. niſi calce ꝯiūctꝰ. ꝛ calx q̄dē e lapide albo ꝛ duro melioꝛ eſt ſtructurꝫ. Ex molli ꝟo tincturꝫ vtilis.

Operationes

A ¶ Auicen. in. ij. cañ. Calx eſt cinis corpoꝝ lapidoſoꝝ. Illa q̄dē quā aq̄ nō tetigit: ꝛ illa quā aqua tetigit cū remanet extincta duobꝫ diebꝫ aut tribꝫ tūc nō adurit: ſed tm̄ calefacit.

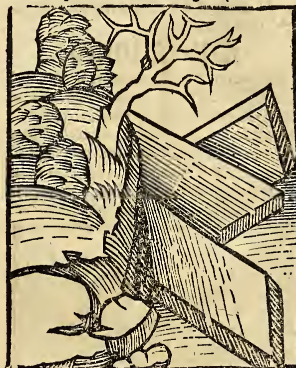
B ¶ Et abluta quidem dicta eſt et exſiccatiua ſine mordicatione.

C ¶ Calx ꝟo bibita cū oleis fit maturatiua.

D ¶ Calx fluxū ſāguīs abſcindit. carnē additā ꝫ corrodit. ꝛ abluta ꝯſolidat. ignis aduſtiōi cōfert.

E ¶ Cōſtātinꝰ. Calx eſt ca. ꝛ ſic. ī. iiij. g̃. Que mixta ſero ꝛ oleo puſtulas ꝛ apoſtemata putrida hn̄tes iuuat. vulneraqꝫ ꝛ iciſionē ſolidat.

F ¶ Raſi in Alman. Calx. ca: eſt. adurit: ꝛ carnem ſupfluam corrodit. fluxū ſanguinis conſtringit. q̄ cū lauaꝰ aduſtiōi ignis ꝯfert.

Capitulum. xxxi.

C Ariſteū ꝛ Numidicus. yſid. Cariſteū viride optimū: qđ nomē ab aſpectu habens: eo qꝛ gratū ſit his q̄ gēmas ſculpūt. Eius em̄ viriditas reficit oculos. Idem a Numidicū marmoꝛ numidia mittit. qđ cutem cotem ſuccum dimittit croco ſimilem: vnde et nomen accepit. non cruſtis: ſed in maſſa ꝛ liminum vſui aptum. Teſſriam a caloꝛe cineris appellatur. cuius alligatio contra ſerpentes laudatur.

Capitulum.xxxij.

C Aleſarios ⁊ corancticas vel corauium Alber. Lapis caleſarios ſiue calcoſa/nos et eſt niger.

Operationes.

A ¶ Uirtus eius eſt vocẽ clarificare ⁊ raucedinẽ
B mederi ¶ Idẽ. Alb. Lapis corãticas eſt lapis
criſtallo ſilis. infecto colore ceruleo. q̃ dr̃ cade
re aliqñ ỏ nube cũ tonitruo. ⁊ inuenit̃ i graya
⁊ hyſpania. ſed hyſpan' eſt candens vt ignis.
C ¶ Prouocat dulces ſomnos. ⁊ ad prelia ⁊ cau
ſas vincendas. ⁊ contra periculũ tonitrui di/
citur opari. Hoc ſimiliter ait Enax.

Capitulum.xxxiij.

C Elidonius. Dyaſ. Celidonius inueni tur in ventrib⁹ hyrundinũ. Cui⁹ gene/ra ſunt duo. niger ruffus. que colligun tur captis pullis hyrundinum: ⁊ ſciſſis corum ventribus inuenitur.

Operationes.

¶ Alb. Ruffus inuolutus pãno lineo vel co/
A rio vitulino ⁊ ſub ſiniſtra aſſella geſtat⁹: dr̃ va
lere ꝯ iſaniã ⁊ antiq̃s lãguores: ⁊ lunaticã paſ/
ſionẽ ⁊ epilentiã: eodẽ modo portatus.
B ¶ Enax aũt dicit q facundũ gratũ et placen/
tem reddit geſtantẽ ſe. Niger autẽ vt Joſeph
dicit contra nociuos humores ⁊ febres ⁊ iras
operatur. Et lotus aqua ſanat oculos.
C ¶ Sunt aũt hij lapides parui valde. Et ta/
les iam vidimus ꝑ ſocios nr̃os de ſtomacho
hyrundinũ extractos de menſe Auguſto. tũc
F enĩ extracti magis valere dicunt̃. vt frequen
ter aũt duo ſil' in vna hyrũdine inueniuntur.
¶ Dyaſco. Ruffus enĩ ſanat lunaticos ⁊ lan D
guidos et inſanos in panno mundo ligatus.
in ſiniſtro brachio egroti circumligatus. pre/
terea facit gratiſſimos portantes ſe facundos
et amabiles et idoneos.
¶ Niger geſtat⁹ ſilr optimũ finẽ imponit. ad E
oĩes iras regũ ⁊ dominoꝝ idoneus eſt.
¶ Nam qui eum habuerit omnibus placebit F
⁊ ad arbitrium ſuum cuncta perducet.
¶ Sed qui dolent oculi teritur cum aqua et G
iungunt̃ et ſanabũtur. ¶ Sed cum tollunt̃ la H
pides cauendũ ne pater aut mater prope ſit: q̃r
meliorem effectum habebunt.

Capitulum.xxxiiij.

C Elonites ⁊ cymedia. yſi. Celonites eſt lapis purpurei varijq; coloris. Hũc te ſtudo mittit ⁊ diuinatorem illum facit Qui hũc ſub lingua geſtauerit: at hec ỽtus ipi tantũmodo tũc ineſt: cũ luna ꝑmo accenſa cre ſcens eſt. ¶ Menoytes in vltimo deſcendẽte ſic vult Aaron de virtutib⁹ lapidũ. Nec hic la pis ab igne corrumpitur.

Operationes

¶ Celonites eſt indice teſtitudinis oculus va/ A
nus ⁊ purpureus. hoc magi impoſito lingue
finguntur futura prenunciare.

¶ Ex lapidario.

Indica teſtudo lapidem mittit celonitem B
Gratum purpureo varioq; colore nitentẽ
Quem ſub lingua lotoſi quiſq; geſſerit ore.
Hoſte magi credũt hunc diuina re futura.
Orto mane die ſextam duntaxat ad horam
Tempore quo lune ſuccreſcere cernit̃ orbis.

Sed luna prima lapidis predicti poteſtas.
Totius fertur ſpatio durare diei.
Quinte poſt decimā ↄcordat tempore lune.
At detrimenti maris in tempore toto.
Ante diem tm̄ lapidi manet illa poteſtas.
Eſt etiam nulli lapis hic obnoxius igni.
C ¶ Item yſid. Cymedia eſt gemma que inue-nitur in cerebro piſcis eius nominis. candida ⁊ elonga. his pſagire dicūtur magi ſigna trā-quillitatis ⁊ tempeſtatis.

Capitulum. xxxv.

CErusa. Platearius. Ceruſa flos plūbi eſt ⁊ eſt frigida ⁊ ſicca in ſcđo gradu. Hāc q̄ faciūt ſepius incurrūt apoplexi am: epilentiā: paraliſim: arteticā: ꝓpter frigidi-tatē aceti diſſoluentē ⁊ mortificantē.

Operationes

A ¶ Habet aūt ceruſa ꝟtutē mūdificandi vel ex tergēdi ſupfluitates. vñ q̄dā mulieres abluta facie puluerē ceruſe tenuiſſime ſupadducūt.

B ¶ Alic ꝟo: q2 ceruſa aliq̄ntulū ſicca eſt. ↄficiūt eā in aq̄ roſa⁊ ⁊ exponūt ſoli: maxie in eſtate qua ↄſumpta aliā apponūt. ⁊ h̄ faciunt donec fit albiſſima. ⁊ aliquantulū aromatica. poſtea formāt in pillulas ⁊ facie apponunt.

C ¶ Nota qui longo tempore vtuntur adhibiti one ceruſe dolorē dentiū incurrunt: ⁊ putredi-nem: oriſq3 fetorem.

D ¶ Auiceñ. in. ij. cañ. Ceruſa eſt cinis plūbi: po-nitur in emplaſtris ⁊ vlcera replet ac generat in eis carnem: ⁊ corrodit carnē malā.

E ¶ Cōfert borbor oculi. Lenificat apoſtemata frigida ⁊ dura. Fit aūt ceruſa q̄nq3 aceto: q̄nq3 cū ſalib⁹. ⁊ eſt frigida ⁊ ſicca in ſcđo gradu.

¶ Que autem cum aceto fit vehementioris eſt ſubtiliationis. F

¶ Eſt etiam ex medicinis que conueniunt ani fiſſuris eſt iterum ex venenis. G

Capitulum. xxxvj.

CRiſolectrus ⁊ criſocolla. yſid. Criſole ctrus eſt lapis auro ſilis: ſ3 ī colorē ele ctri vergēs. matutino tm̄ aſpectu iocū dius: igniū rapaciſſim⁹. ⁊ ſi iuxta fuerit celerri-me ardeſcēs. ¶ Ariſto. Criſolectrus ignē tra hit. ⁊ ex eius natura eſt q̄ ab igne cito cōburit. ¶ Arnol. Criſolectr⁹ gēma eſt aurei color. ab igne cito inflāmabilis. viſu pulcherrim⁹ eſt in horis matutinis. in alijs ꝟo p oia diſſimilis.

Operationes.

A ¶ Plini. Criſolectrū collo alligatum medetur febribus. Tritum ꝟo cum melle atq3 roſaceo aurium vitijs.

B ¶ Et ſi cū melle attico ↄteratꝰ o: lo⁊ etiā obſcu ritati: ſtomachiq3 vitijs medet. vel p ſe farina eius ſumpta. vel ſcū maſtice ex aqua pota.

C ¶ Ex lapidario. Eſſe criſolectrus ſil'is deſcri-bitur auro. Cui⁹ ad electrū color inclinare vi-detur. Hic matutinis viſu iocundior horis.

D ¶ Cuius matrices rapidiſſima tr̄ ignis. Nam cito vicino correptus flagrat ab igne.

E ¶ yſidorus. Criſocolla eſt gēma q̄ gignitur in India: vbi formice aurum eruunt.

F ¶ Eſt aūt auro ſilis: h3 naturā magnetis: niſi q̄ au⁊ augere traditur. vñ ⁊ nuncupatur.

Capitulum. xxxvij.

CRiſopraſſꝰ ⁊ criſopaſſios. Alb. Criſopraſſꝰ ē lapis q̄ ab india vēit ⁊ raro īue nit͛ ꝑpt͛ qđ ⁊ carior extimat͛. i colore etiā eſt q̄ſi ſit ex ſucco porri vł pſſıꝗ coagulato. hn̄s etiā auri guttas ꝑpt͛ qđ ⁊ tale nomē accepit. q᷑ criſo auꝝ ſonat ī greco pſſiū. i. viride viriditate porri. Vn̄. ꝑ Marubꝗ folia ſt͛ pſſia pſſa q꜓ porri. idē Criſopaſſios ē gēma ab ethiopia vēiēs.

Operationes.

A ¶ Alb. Criſopſſos vires hꝫ lapidis pſſıꝗ. etiā ad oēs cordis paſſiōes efficax repit͛ ¶ Idē Criſopſſios đr lucere ī tenebrıꝭ: ⁊ euaneſcere lumīe

B ſupueniēte: ita ꝙ colorē nō retinet quē hꝫ ī obſcuro.

C ¶ Et fit ī ipō ſcḋm diuerſitatē lumīs ⁊ tenebraꝝ reciprocatio coloꝝ velut in q̄rcu putrefacta ⁊ noctiluca.

D ¶ Et de oībꝫ his ī lib. de animalibꝫ dedimus rationē ꝑfectā: ⁊ vide.

Capitulum. xxxviii.

CRiſolitꝰ ⁊ criſolanſis. Dyaſ. Criſolitꝰ lapis lucidiſſimꝰ eſt: ⁊ ſimilis auro. Albertus. Lapis criſolitꝰ eſt ī colore habēs tenuē viriditatē lucidā in qua ad oculū ſolis micat vt ſtella aurea. ⁊ nō eſt rarus. ¶ Yſid. Criſolanſis eſt gemma ex auro ⁊ igne vocata die ſiquidē eſt aurea: ⁊ noctu ignea. Hanc gignit ethyopia

Operationes.

¶ Alb. Dicit͛ ꝙ criſolitꝰ ſpūalia ꝯfortat. ꝑpter qđ tritus aſinaticis dat͛. Fert͛ etiā ꝙ ꝑforatus ⁊ ſetis aſini in foramīe repletus ac ſiniſtro brachio alligatꝰ fugat tumores melācolicos peſſimos. ⁊ hoc dicit͛ in phiſicis ligaturis. A

¶ In auro etiā poſitus ⁊ geſtatus fugat fantaſmata. B

¶ Et dicunt quidā ipſum ſtulticiam pellere: ⁊ ſapientiam adducere. C

¶ Dyaſco. Hic applicatus (videlicet criſolitꝰ) raſure aurifilaterium eſt ⁊ tutamen aduerſus nocturnos timores. Pertuſus ⁊ traiectꝰ cum ſetis aſini ⁊ in brachio ſiniſtro ligatus omnia demonia vincit. D

Capitulum. xxxix.

CRiſtallus. Alb. Lapis criſtallꝰ q̄ aliq̄n fit ex frigore: aliquādo autē ex niue ſicut ſepe experti ſumus. ⁊ ī germania vbi multi inueniuntur. Vter꜓ autem modus generatiōis facilis ex ſupioribꝫ erat manifeſtꝰ

Operationes

¶ Hic lapis frigidꝰ oculo ſolis oppoſitꝰ ignē A

eijcit.ſi calidus ſit hoc perficere nõ poteſt.Hu
ius ratio poſita eſt in lib. de proprietatibꝫ ele
mentorum ꝛ planetarum.
B ¶Et dicit̃ etiã ſitim reſtringere ſub lingua po
ſitus ꝛ expertũ eſt ꝙ trit⁹ cũ melle mixtus ac
ceptus a mulieribꝫ repleat vbera lacte.
C ¶Ex libro de nat. rerum. Criſtallus lapis eſt
ex glacie induratus.
D ¶Solinus tñ in aliquibꝫ mundi partibꝫ hũc
inueniri dicit vbi nunꝗ̃ gelu vel glacies fuit.
E ¶Dyaſ. Criſtallus vires habet ſtipticas:de
derunt hũc ad generandum lac.

Capitulum.xl.

Cinnabar. Pãdecta.ca.clxiij. Cinna
bar latie. Grece ſercog. Arabice aſreg
vł zemziſar Cinnabar.i.cinnabaꝛ.Et
fit ex ſulphure ꝛ argẽto viuo.ꝛ eſt rubei color̃
Serap.li.ag.ca.aſreg ſiue aſrengi.i.cinnaba
rũ.fit ex plũbo qñ ponit̃ i igne:ꝛ inflãmat̃.ꝛ fit
rubeũ.Siłr fit ex ceruſa cõbuſta in hũc mo
dũ accipit̃ ꝛ ponit̃ i ꝯcauo vaſe mũdo ꝛ ponit̃
ſup ignẽ.ꝛ mouet̃ donec rubeſcat.ꝛ fit velut au
ripigmẽtũ rubeũ.Et q̃dã noiant ħ ſandix.

Operationes.

A ¶Gal.Qñ cõburit̃ plũbũ vel ceruſa:mutat̃ et
fit aſregi.ꝛ ẽ res ſubtilior eo:ſꝫ nõ ita ſedatiua.
B ¶Idẽ auc.Lachindi.Et accidit libenti aſreg
ſicut illi q̃ bibit litargiũ.oẽs iſti ſũt ſpẽs cinna
C bari.¶Dyaſco.Uirtus eſt illi ſiłis lapidi ema
tbitis.deniꝗ ꝯſtringit vehemẽter.ꝛ ideo ſan
guinis fluorem abſtinet.cõbuſtionibꝫ ꝛ puſtu
lis opitulatur.ceroteis additur.vtiliter etiã cõ
fectionibus colliriorum miſcetur.

Capitulum.xli.

Cinis. Actor. Cinis ex ꝑdictis corpo
ribꝫ vſtis relinquit̃.ꝛ eſt ſubſtantia ter
rena quidẽ arida ꝛ compacta. in quaꝫ
corpus ſolidũ p ignẽ reſolutum humore con
ſumpto redigitur.Unde ex grandi corpore ꝓ
pter conſumptionẽ materie modicus cinis ef
ficitur.deſpecti coloris eſt.

Operationes

¶Et qꝛ partes habet minutiſſimas:leui flatu A
agitabilis eſt.ad multa tamen perutilis.
¶Cinere nanꝗ primo quidẽ ignis ipſe regi B
tur vt conſeruetur.¶Cinere pelles depilãtur: C
ꝛ quodãmodo innouantur.
¶Cinis etiam pro alumine ponitur in tinctu D
ris pannorum.In eccleſia dedicanda alpha
betum in cinere ſcribitur.In capite ieiunij ci
nis ad memoriam mortalitatis noſtre in capi
tibus noſtris ponitur.
¶Ex aqua cineri admixta fit lixiuiũ quo capi E
ta abluunt̃.¶Cinis ſup ſanguiſugã ꝓiectus F
ſanguinẽ quẽ ſugerat euomere facit.In medi
cinis q̃ꝫ tam cinis ꝙ̃ lixiuium proficit.
¶Auicẽ.in.ij.cañ.Cinis oĩs naturã habet G
abſterſiuã:exſiccatiuã.diuerſificat̃ tamẽ ꝛ ab
lutio minuit eius abſterſionẽ:ꝛ acquirit ei glu
tinationẽ ꝛ exſiccatio ẽ ſine mordicatiõe.
¶Aqua ꝓo cineris ingreditur in medicinis H
putrefacientibꝫ.ꝛ eaꝝ fortiores ſunt.
¶Aqua cineris ficus ꝛ lacticinij:pł⁹ eñ abſter I
git ꝛ ſiccat ꝙ̃ cetere.¶Cinis aũt lignoꝝ ſtipti K
coꝝ vt quercus ꝛ reliquoꝝ retinet ſanguinẽ.
¶Dyaſ. Lixiuiũ eſt cinere querc⁹ ad vſuꝫ me L
dicine efficaciſſimũ eſt. ꝛ hoibꝫ ꝛ pecoribꝫ que
deſiõe pulmõis vexant̃.ꝛ q̃bꝫ aliq̃ res venena
ta obſiſtit.Bibita,nãꝗ ſtatim ſalutẽ affert

M ¶ Utilis etiã eſt in vulneribꝫ humectis.ꝛ i fiſtu
lis.et ad vulnera difficilia ad ſanãdũ ꝛ calloſa
N lõgi tꝑis ſordida. ¶ Quotidie ergo lauãda ſũt
et ſic apto medicamĩe ſanãda: qꝛ ꝟꝫ9 lixiuiũ nõ
ſanat: ſed ad ſanitatẽ vulnera diſponit.

¶ Dolorẽ ſtomachi remouet ac ꝓhibet ſup os D
ei9 directe ſuſpẽſus. ¶ Et ideo collis puerorũ E
appendit̃. Dicit̃ aũt ꝙ ſi terat̃ ꝛ impleant̃ ex eo
cõcauitates infirmoꝝ dentiũ eradicat eos. et
eſt ſummus in confortatione gingiuarum.
¶ Cõfert etiã ſputo ſanguis et ei9 fluxui; ꝓprie F
ꝙ rubeus: et oĩbꝫ egritudinibꝫ ſtomachi.
¶ Arnol. Corall9 a mari trahit̃ ſicut ramuſcu G
lus. ꝛ valꝫ ꝯ quelibꝫ fluxũ ſanguis ꝛ epilentiaꝫ
¶ Et cõtra vana mõſtra collo ſuſpẽſus. H
¶ Et valet etiã cõtra tempeſtates ꝛ grãdines I
agris aſperſus multiplicat fructus.

Capitulum. xlii.

Corallus ex li. de na. reꝝ. Corallus ẽ la
pis rubeus valde. figurã hñs vt cornu
cerui. vel vt herbe radix cũ multis radi
cibꝫ. Nec mirũ qm̃ herba fuit i mari ꝑmũ. Hic
fulmĩbꝫ ꝛ tẽpeſtatibꝫ reſiſtit. Un̄ antiq̃ lapideꝫ
hmõi cõfractũ cũ ſemibꝫ i agro iactabãt: aut
in arboribꝫ ſuſpẽdebãt: vt grãdinũ ꝑicula non
ſentirent. Demonibꝫ q̃ꝫ terribilis eſt. ꝛ h̃ forte
qꝛ frequẽter ramoꝝ ei9 extẽſio modũ crucꝫ hꝫ.

Operationes.

A ¶ Auicẽ. in. i. cañ. Corall9 eſt frigidus in pri
mo gradu. ſiccus in ſecundo. Stiptic9 ẽ et ve
hemẽter prohibet fluxum ſanguinis.
B ¶ Carnẽ additã abſcidit. cõfortat oclm abſtra
hẽdo ꝛ exſiccãdo humiditates fixas in eo
C ¶ Et eſt ꝑcipue qđ aduſtũ ẽ ꝛ ablutũ cõueniẽs
lachrymis. Ueſtigia q̃ꝫ vlcerum abſtergit. con
fert apoſtematibꝫ inteſtinoꝝ ꝛ ſplenis. retinet
ſputũ ſanguis. Naſcit̃ i maribꝫ q̄ ſũt i affrica.
ali9 q̃deꝫ rube9 eſt: alius niger: alius albꝫ.

Capitulum. xliii.

Corneolus. Ex li. de na. re. Corneol9 vl
ſm quoſdã cornelus eſt lapis rubeus ꝑ
lucidus. ſꝫ obſcuri coloris inciſi carne ſi
milis. Hoꝝ lapidũ multitudinẽ filii iſrael i de
ſerto ſculpſiſſe dicunt̃. q̃ꝝ ſculptura tã ſubtilis
acuminis cõprobat̃: vt null9 poſterioꝝ hmõi
oꝑis imitationẽ audeat attẽptare: nec dubiũꝫ
ꝙ ſm efficacias ꝛ ꝟtutes gẽmaꝝ ſculpebãtur
ymagines figurarum.
¶ Alb. i lapidario ſuo. Corneol9: quẽ quidaꝫ
cornelũ vocãt. lapis ẽ coloris carnei. h̃ ẽ rubei
obſcuri ſic̃ carnis lotura. Hic apđ rhenũ flu
uiũ iuenit̃ freq̄ntiſſime. ꝛ ẽ valde rube9. coloreꝫ
hñs fere ſicut miniũ. ꝛ qñ polit̃ multum nitet.

Operationes

¶ Exꝑtũ eſt ꝙ ſtringit ſanguinẽ. ꝛ ꝑcipue mẽ A
ſtruoꝝ ꝛ emorroidaꝝ. fert̃ etiã iras mitigare
¶ Sera. Uirt9 iſti9 lapidis ẽ ꝙ qñ defertur i B
anulo reꝓmit iracũdiã ꝛ cauſã litiſ añ iudicem

C ¶ Et reprimit fluxū ſanguīs: vndecū cꝫ exeat
ꝓpꝛie et ſanguinis menſtrui:

D ¶ Et qñ fit ex eo dentifrigiū abſtergit ſoꝛdes
dentiū et dealbat eos:ꝛ facit eos pulchꝛos.

Capitulum.xliiij.

COchiliū. Pādecta.ca.ccccxxi. Lapis
cōchiliū. Hoc vocabulū ponit in q̄dam
electuario Auicēne. qđ ē cōtra viciū la
pidis.ꝛ q̄daꝫ dicūt ꝙ ē coclea marina. que dr
cōchiliū.ꝛ q̄dā dicūt ꝙ ē coclea climaciaꝝ. ſm
veritatē lapis eſt coclea poꝛphire marine.ꝛ eſt
conchilium marinū purpureum.

Capitulum.xlv.

COs grece. Arabice hager almaſeni: ſi
ue amēſen. Latine lapis quo acuit fer
ruꝫ vel olearia Sera li.ag.cap. Hager
almaſeni eſt lapis quo acuitur ferrum.

Operationes

¶ Fricatio almaſeni q̄ accipit ex lapide q̄ dr
yſachſen:ꝓhibet augmētari mā̄millas puella A
rū añ tp̄s:ꝛ teſticulos pueroꝝ.ꝛ ē qꝛ virtus ei⁹
infrigidat. ¶ Et idem auc. Dyaſ. Qñ acuitur
ſup ip̄m ferrū aliqđ et linitur ꝙ aggregat ſup B
alopiciam: facit in ea naſci pilos.
¶ Et liniunt cū eo mā̄mille puellaruꝫ ꝛ teſticu C
li puerorum: et pꝛohibet eos augeri.
¶ Et cōuenit apoſtematib⁹ eoꝝ amboꝝ. et qñ D
ſumit in potu cuꝫ aceto cōuenit doloꝛi ſplenis
et epilentie.ꝛ fricatio eius cōuenit alopicie
¶ Ubi ſciendū ꝙ iſte lapis vocat ſimiliter cos E
ocularia .qꝛ in ea fricantur ſyeff. oculoꝝ. Uel
cos olearia: quia acuunt in ea inſtrumēta fer
rea aſpergitur ſuper ipſa oleum.

Capitulum.xlvj.

CUpꝛum. Ex li. de na. reꝝ. Cupꝛum ſiue
es:ē eiuſdeꝫ duriciei cū argento: et eiuſ
dem liquationis. Hoc excepto ꝙ eſt ru
bei coloꝛis. Es nulla rubigine coꝛrumpitur.
fetoꝛem hꝫ ꝛ tñ dulce ſonat. ¶ Phus. Es ſiue
cupꝛū ſonoꝝ eſt et vocale. natura caliduꝫ ſon⁹
eius ꝑ ſe rudis eſt. admixtū ꝟo ſtanno vł argē
to vel auro validū eſt valde: dulcē cꝫ tinnitum
habet. Tinnit autem ceteris metallis: ſꝫ vexat
auditum: niſi ſtanno cōmodius temperetur.

Et fuſile quidem eſt: ꝛ in omne artificium du/ctile. ſed cum labore ꝛ moderamine verberan/tis nunq̄ vero ſic purgari poteſt quin facile con/trahat corruptelam. Durat tamen in annos plurimos.

Operationes

A ¶ Yſid. Es aūt a ſplendore aeris dicit̃: ſicut et aurum ꝛ argentū. Apud antiquos prior eris vſus q̄ ferri cognitus eſt.

B ¶ Ere quippe p̄mi ꝓſcindebāt terram ꝛ certa/mina belli gerebāt. eratq̧ in p̄cio es magis.

C ¶ Aurū vero ꝛ argentū ꝓpter inutilitatē reijcie/bantur. Nunc autē viceuerſa iacet es ꝛ aurum

D ſummo ceſſit honore. ¶ Inter omnia vero me/talla es vocaliſſimū eſt ꝛ maxime poteſtatia. Ex eo ꝛ enea lamina fiunt.

Capitulum. xlvij.

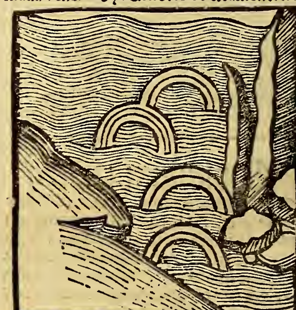
DRaconites. Alb. Dra/conites eſt lapis a capi/te draconis extract9. et fert̃ ab oriēte vbi ſūt dra/cones magni. Virt9 ei ef/ficax ſic lapidis q̄ vocat̃ borax q̄n de dracone ex/trahit̃ adhuc viuo palpi/tante. Inſidiant̃ aūt draconib9 dormientibus Et ſubito ſciſſo corpore draconis adhuc pal/pitante euellunt lapidem.

Operationes.

A ¶ Alb. i mirabilib9 dicit ꝙ draconites deuin/cunt̃ inimicis ꝯ venena valet ſi de viuo extraha/bat̃ ꝛ dr̄ ferri in ſiniſtro brachio. Amme enim actib9 multa ꝯfert. Vis etiā ſupfluitatib9 que generant̃ i aīalib9 ꝛ mortē corruptio. Alterat ea q̄n naturali morte corrupt9 hūorib9 moriūt̃ ꝛ q̄n mortua vł corrupta occiſa iacuerūt.

B ¶ Ego aūt i ptib9 almanie i Sueuia vidi lapi/dē ſup quē ꝯuenerāt pl9 q̄. x. ſerpētes īt̃ mon/tes i q̄dā prato. ꝛ cū trāſitū facerent: inde dn̄s terre milites euaginatis gladijs ſciderūt ſerpē/tes in mlta fruſta. ꝛ in fundo tn̄ q̄dā magnus iacuit ſerpēs i multas ptes inciſus: ꝛ ſub capi/te ſerpētis inuēt9 eſt lapis niger format9 vt pi/ramis abſciſſa nō plucid9 i circuitu colorē pal/lidi pulcerrimū habēs deſcptū ſerpētē. Et hūc lapidē ab vxore eiuſdē nobilis mihi p̄ſentatū cum capite eiuſdē ſerpentis.

C ¶ Itē dr̄ venena fugere que ſūt a morſib9 ani/maliū venenatoꝝ. Victores dr̄ etiam efficere.

Capitulum. xlviij.

DEimōis. dyadochos. ꝛ droſelit9. Al/bert9. Deimōis eſt quidā lapis bico/lor vt arc9 deimonis q̄ iris vocat̃. Eſt aūt deimon dict9 ꝙ grece intellectū vel ſtellā clarā ſtillantē ſonat. Idē. Dyodochos eſt la/pis pallidus: dr̄ aliquantulū berillo ſimilis.

Operationes.

A ¶ Alb. Lapis deimōis dr̄ ꝯferre febricitātib9: venenoſa pellere: ꝛ tutū ꝛ victorē reddere.

B ¶ Dyadochos dr̄ fantaſmata intantū excita/re ꝙ magi maxime hoc vtunt̃. tn̄ applicat9 de/functo: vires amittit. q2 mortē odire ꝓhibetur Hoꝝ aūt ratio haberi poteſt in libris magoꝝ. hoc eſt hermetis. tebit. bencorath. ꝛ ptolomei de quib9 nō preſentis intentionis.

C ¶ Arnoldus. Droſelitus eſt lapis varius: cu/ius nominis cauſa exritit. quia ſi ad ignem ap/plicetur velut ſudorem emittit.

Capitulum.xlix.

Dyacodos.dyamanticus.et dyoniſia.
Arnol.Dyacodos eſt lapis pallid9
berillo ſimilis.

Operationes.

¶Ex lib.de na.re.Dyacodos eſt lapis q̄ aq̄s
A iniectus varias effigies demonū̄ efficit: ita vt
det reſponſa petentib9.¶In eodem lib.Dya/
B manticus eſt lapis qui in quocūq̄ metallo ge/
ſtetur:ferream tñ ſibi ſedē ꝓpinquā elegit.
¶Yſid.Dyoniſia eſt lapis niger mixt9 rubēti/
C bus notis.Hec ex aq̄ trita vinū fragrat:ꝛ odo
re ſuo putat̄ ebrietati reſiſtere.¶Phus.Dyo/
D niſia lapis eſt oriētꝫ fuſci coloris niueis reſper/
ſis guttis.in aq̄ tritus vinū fragrat ꝛ tñ ebrie/
tas ꝯtra naturā odore ſuo fugari ſolet.

Capitulū.l.

Exacontalitus.ermiſtion
et ethites.¶Yſid.Exacō
talitus lapis eſt in par/
ua magnitudie.multi co
lor eſt:vnde ꝛ nominat9
eſt.Tam diuerſis enim
notis aſperſus eſt:vt ſexaginta gemmaꝝ colo
res in paruo eius orbiculo deprehendant̄.

Operationes.

¶Arnoldus.Exacōtalit9 eſt lapis valde par A
uus ex colorib9 ſexaginta diſtinctus.Hic ho
minis oculos efficit tremuloſos.
¶Ex lapidario. B
Exacōtalitus lapis ex re nomen adeptus:
Corporis exigui miro diſpendio ſupplet.
Dū tot gēmaꝝ ſumit gēmula ſola decorē.
¶Yſidorus.Ermiſteon gemma inter gratiſſi/ C
mas aſpicitur et ex igneo colore radians au/
ro.portans ſecum in extremitatibus candidaꝫ
lucem.
¶Ex libro d̄ naturis rerum.Ethites eſt lapis D
punicei coloris.habens lapillum interius:ex
quo fit ſonor9.Hic ab aquila de extremis or/
bis partib9 in nidū portat̄.naturaliter em̄ hūc
eſſe cauſaꝫ ꝙ oua aquile īmoderato colore cō
caleſcūt:niſi lapis naturaliter frigidus p̄ſens
ſit.hic pueros incolumes ſeruat.
¶Efficaciſſime pregnātes iuuat.ne aborſum E
faciant.vel in partu grauiter laborent:in leuo
lacerto portari vult.ſobrietatem cōfert et gra/
tiam:facitq̄ victorem.De illo lapide ſuperius
etiam dictum eſt.

Capitulum. lij.

EMathites. yſid. Emathites lapis eſt dictꝰ: q2 rubore ſanguineꝰ. Emach ꝗ pe ſanguis eſt. Dignit̄ aūt in ethiopia: ſed pͥncipalis in arabia z affrica inuenitur.

Operationes

A ¶ Emathites dicitur: quia emach ſanguis thi thel ſiſtens. habꝫ enim virtutem ſtringendi fluxum ſanguinis.

B ¶ Ex lib. de na. re. Emathites eſt lapis ferruginei coloris. mixtus venis ſanguineis. hic miſſus in aquam bullientem eam reddit tepidam. Si quis eum deferat ſolis ardorem nō timebit.

C ¶ Itē ſoli expoſitus a ſe ſcintillas emittit. fructus a locuſtis z grandine ſeruat.

D ¶ Idē. Cōfractus z in aqua reſolutus ſanat eos qui ſaliuas ſanguineas emittunt.

E ¶ Sanat etiā ventris fluxū. puluis eius carnes mortuas creſcentes in vulnere corrodit et tollit. Uino quoqꝫ permixtꝰ vlcera ſanat: Bibituſqꝫ lapidem veſice frangit.

F ¶ Ex lapidario. Sumpſit ematbites grecuꝫ de ſanguine nomen. Nature lapis hūane ſeruire creatus. Stiptica cui virtus per multa pͥbatur ineſſe.

Capitulum. liij.

EXacolitꝰ z exebenos. Alb. Exacolitus eſt lapis variꝰ: diſſolutiuꝰ: vt dicūt periti medicoꝝ. Dyaſ. Exebenos lapis eſt albꝰ z ſpecioſus quo ſolēt aurifices aurū limpidare.

Operationes.

A ¶ Alb. Exacolitus vino permixtus z potatus valet contra colicam z yliacam paſſionem.

B ¶ Dyaſ. Exebenos curat ſtomaticos pōtatꝰ cū paſſo z aq̄. ſilr̄ amētes ſanat potatus.

C ¶ Ad venereas voluptates mirifice facit bibitus. quia nō patitur diu eos fatigari.

D ¶ Soluit etiā veſicā dolentē. Nā portatus partū ſine egritudine ɔſeruat: z velocitatē parturientis facit circumligatus femori.

Capitulum. liiij.

ENidros. eſeſtis et egypcilla. Iſid. Enidros lapis eſt ab aqua vocatus. exundat enim aquam ita vt clauſam putes in eo fontaneam ſcaturiginem. ¶ Arnol. Enidros eſt lapis diſtillans perpetuis guttis nec liqueſcit omnino: nec efficitur minor. Ex li. de na. rex. Enidros lapis criſtallo ſimilis miromodo perpetuis lacrymis diſtillat. z tamē durus z integer in omnibꝫ perſeuerat.

Operationes

A ¶ Ex lapidario. Huius nature graue eſt deprehendere cauſam. Nam ſi decurrit lapidis ſubſtantia quare. Nō minor efficitur aut non omnino liqueſcit. Si res exterior deſcendit ad inferiora. Ut ſemper refluat. curſe nū impedit ipſum. Scilicet ingrediēs ɔtrarius egredienti.

B ¶ yſid. Eſeſtis lapis eſt ſpeculi naturā habēs in reddendis ymaginibꝫ quanqꝫ rutilet.

C ¶ Experimentū eius eſt: ſi ſeruēti aque addita ſtatim refrigeret. Aut ſi ſoli oppoſita materiā aridā accendant. naſcit̄ in chorintho.

D ¶ Idem egypcilla gemma eſt radice nigra. facie vero cerulea. ex egypto vbi reperitur ſic appellata.

Capitulum. liiij.

Elitropia. yſi. Elitropia eſt gēma coloris viridis ac nubil' ſtellis puniceis ſup ſparſa cū ſāguineis venis. cū vero nois ē de effectu ipi9 lapidis. Nā i labris eneis deiecta radios ſolis mutat. ſāguineo repercuſſo. extra aquā aūt ſpecli mō ſolē excipiat. ō ꝑhēditqꝫ defect9 ei9 ſubeūtē lunā oñdēs. Signit i egypto ⁊ affrica. ſꝫ melioꝛ i ethiopia. Magi hāc admixta herba elitropia: quibuſdā additis ꝑcantationibꝫ gerentē ꝯſpici negant.

Operationes.

A ¶ Arz. Lapis elitropia ſi ponat ſup aquā euapoꝛabit eā. ¶ Ex li. ō na. re. Lapis elitropi9 in
B vaſe aq̄ pleno ſolis radijs ſubiect9 ſanguineū ſolē reddit. ac ſi pateret eclipſim. nec i era vas ipm i q̄ iacet ebulire videt. Et aquā velut imbꝛes ſpargere. Hoc facto videntes areptitij (ſi pſentes ſint) extra ſe rapiūt ⁊ futura p̄dicunt.
C ¶ Hic lapis geſtantem in longa vite tempora pꝛoducit. ſanguinem ſtringit. venena fugat: et contra dolos tutum facit

¶ Ex lapidario.

D Ex re nomen habens eſt elitropia gemma.
Que ſolis radijs in aqua ſubiecta parillo
Sanguinem reddit mutato lumine ſolem.
Eclipſimqꝫ nouam: terris effundere cogit.
Deniqꝫ poſt modicum: vas ebulire videbis.
Aſpergiqꝫ foꝛas ſubite ſcaturi ignis imbꝛem.

Capitulum. lv.

Epiſtites Ariſt. Epiſtites lapis eſt q̄ ſecuritatē beſtijs ꝑbet. ⁊ ſi mittat in aque bullientis vas. ceſſant ebulitionis eius ampulle.

Operationes

¶ Arnol. Epiſtites lapis eſt rutilās ⁊ rubicū- A
dus ex pte coꝛdis geſtatus hominē tutū cuſtodit. locuſtas ⁊ volucres nebulaſqꝫ ſteriles: grādinem ac turbinem a fructibꝫ terre compeſcit. et ſoli oppoſitus ignem ac radios emittit.
¶ Dyaſ. Epiſtit i lapis rubicūdus ac dilucid9 B
eſt. ⁊ naſcitur in corimbo. Hic in aquā feruentem miſſus: cōtinuo tepidoꝛē eam reddit.
¶ Et ſi aliquantulū ſteterit: ibi omnē ardoꝛē C
tollens frigidā eam facit. ¶ Hūc cū aliquis in D
manu dextra ꝯtra ſolē tenuerit radios emittit ⁊ ignē vomit. ita vt videntes mirentur.
¶ Qui vo circa bꝛachium ſiniſtrum eum poꝛ- E
tauerit: omnes turbas contempnit.

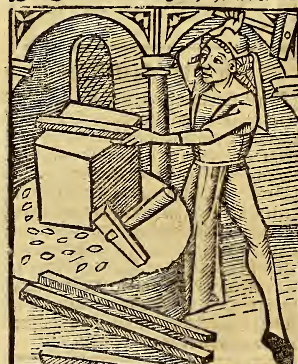

Capitulum.lvi.

FAlcanos.filaterus:flõgites:ꝛ flogm9: Arnol. Falcãos q̄ ꝛ arſenicū vł auripi/gmētū ē. lapis ē rube9 ꝛ citrinus.

Operationes

A ¶Habetq̄ naturā ſulphuris calefaciēdi ꝛ de/ſiccãdi. Si eri apponat trāſmutat illō ī albū. Oīa metallina corpa exurit pter aurum.
B ¶Idē. Filater9 eadē ē gēma eiuſdēq̄ ꝟtutis. cui9 ē criſolit9. de q̄ ſufficiēter dictū ē ſupius.
C ¶Yſi. Flõgites gēma ex pſidia. ꝛ hec ē vna ex gēmis ardētib9 vel criſtallinis oſtentās intra ſe q̄ſi flāmas eſtuātes q̄ nō exeant exterius.
D ¶Plinius. Flogm9 in egypto inuenit. auro/ſum ꝛ flāmineū habet colorem.
E ¶Idē. Illinit9 frōti(flogmū)ſcꝫ ſōnū īducit.

Capitulum.lvii.

FErrū.yſi.li.iij. Ferrū dīc eo q̄ farra.id ē ſemina frugū cōdat. Uſus ferri p9 alia metalla repertus eſt. Cuius poſtea ꝟſa in obprobriū ſpecies. Ariſto.in lib. metheororum.iij. Ex vaporib9 humidis in terra ſpecies nulla dilatatur in pcuſſiōe ſicut ferrū. Cõrūq̄ eſſe eſt q̄ qn̄ coartat igneitas ꝛ lapideitas de/ſiccant ꝛ areſcunt. Idem in lib.iiij. Quedam ſunt igne mollificabilia velut ferrum ꝛ cornu. Exitq̄ ferrū ſic molle ꝛ ſciſſibile. Ferrum aūt a calido liquatū coagulat in frigidatū.ipſumq̄ operatum liquat vt humidum fiat: interq̄ co/aguletur. Scoria ꝓ ſublitat ꝛ deorſum dat. Cūq̄ multotiēs patit ꝛ mūdum fit:hoc calibs fit.minuſq̄ pōdus eſt emūdati. Melius quo/q̄ ferrū eſt qđ minorē purgationē habet.

Operationes.

A ¶Ex li. de na.re. Ferrū frigide nature eſt dur̄ ſolidū ꝛ inciſiuū:oīa fortitudine ſua domat. et
B a ſe tm̄ cōſumit. ¶Sup oīa metalla corrupte
C lā facilius ꝯtrahit. ¶Et etiā cōnexa corruptio ne īficit. Rauce ſonat:igne ebeſcit ꝛ ductile fit.
D ¶Ex eo fiunt arma diuerſa q̄ inſtrumenta in ciſionibus apta.

Capitulum.lviii.

GAgates.yſiđ. Gagates pmū in Sicilia inuētus Gagatꝭ fluminis fluore reiect9.vñ ꝛ noīatus.licꝫ in Britania ſit plurim9. Eſt aūt niger.planus le/uis.ꝛ ardēs ignis admo/tus fictilia ī eo ſcpta nō delent. Mirꝫ q̄ aqua accendit oleo extinguit

Operationes.

A ¶Ex lib. de na.re. Gagates lapis niger eſt ac lucidus.caducis pdeſt accenſus.
B ¶Demones q̄ꝫ fugat:aut ſi p os hoīs obſeſſi loquant:fumus eos tacere cogit.
C ¶Idē. Stomachū euerſum iuuat. ꝛ aqua in qua triduo iacuerit cito partū liberat.
D ¶Ipſa q̄ꝫ aqua ſi a puella potet an virgo ſit dephendit. Nam ſi virgo eſt imota manet: ſi corrupta incōtinenti mingit.
E ¶Idē lapis demonib9 ꝛ incantationib9 reſi/ſtit. ſerpētes fugat. vnde ꝛ aquila ponit cum in nido ſuo contra ſerpentes.
F ¶Sergius tamē dicit: q̄ hoc facit vt calorē ſuum circa oua temperet.

G ¶ Idē q̄z calefactus ꝯfricatꝰ oī matricis quan do ſuffumigaṫ ex ipſo.epilenticis confert. Fu mus eius effugat vermes venenoſos.

H ¶ Dyaſ. Gagates melioꝛ eſt ille qui facile igni exarſerit:ꝛ odoꝛem habet aſpalti.

I ¶ Hic aq̄ ſolutus dētes mobiles ꝯfirmat.ad rigoꝛes ꝑcoꝛdioꝝ ac doloꝛes ꝛ euerſiōes facit

K ¶ Incenſus ſerpentes fugat. Incenditur au tem ꝛ in aqua mittitur ꝛ parturienti de eadem aqua per triduum potui datur.

L ¶ Demonibus ꝛ omnibus maleficijs reſiſtit: virginitatē deprehendit.

Capitulum.lix.

GAlactites ꝛ garamantites.yſid. Ga lactites lapis lacteus diciṫ q̄ attritus reddit ſuccū albū ad lactis ſapoꝛem.

Operationes

A ¶ Feminis nutriētibꝫ alligatꝰ fecūdat vbera. Infantiū q̄z collo ſuſpenſus ſaliuā ferṫ facere. In oꝛe aūt liqueſcere ꝛ memoꝛiam adimere.

B ¶ Arnol. Galactites lapis eſt cineri ſimilis. hūc mittit nilus ꝛ atheolus.datq̄ʒ lactis ſuccū ꝛ ſapoꝛem.ꝛ in oꝛe clauſus turbat mentem.

C ¶ Collo circūdatus vbera lacte replet.ꝛ femo re ligatus faciles partus ꝑbet. Deniq̄ʒ ſi veſpe cū ſale mixtus aqua ouile circūſpargiṫ:oues lacte repletur ꝛ ſcabies ab eis fugatur.

D ¶ Ariſto. Lapis galactides dum poniṫ con tra incendiū ignis extinguitur.ꝛ ſi ſupꝛa mulie rem ſuſpenditur partus egreditur.

E ¶ Dyaſco. Lapis galactites coloꝛe cinereus eſt:guſtu dulcis.ſic dictus:quia tritus coloꝛē lacteum emittit.

¶ Hic poſt balneū ieiuno datus cū mulſa vel aqua lactis copiam miniſtrat. F

¶ Lacteus aūt diciṫ:qꝛ ꝑcedentia mala in ob liuionē adducit.vnde ꝛ mulieri difficulter pa rienti:filo facto de lana ouis circa femur dextꝝ ligatus:mox eam ſine doloꝛe parere facit. G

¶ Idem. Faſcina ligatum doloꝛem dentiū li berat.ꝛ qui ſecum eum poꝛtauerit.ſi pꝛincipē vel alium offenſum habuerit in obliuionē eum adducit ꝛ gratioſum reddit. H

¶ Plini. Garamantitē aliqui vocant lapidem qui ꝛ ſandareſius diciṫ.de quo diceṫ inferius. I

Capitulum.lx.

GRanatꝰ ꝛ garatiden. Cōſtatinꝰ. Gra natus eſt de genere carbūculi. Eſt aūt lapis rubeꝰ ꝛ ꝑlucidus.in coloꝛe ſilis balauſtijs.eſt aūt rubeꝰ aliq̄ntulū obſcurioꝛ carbūculo. Et cū ſubijciṫ ei in ſigillis niger co loꝛ:tūc magis rutilat. Et in h̄ genere īuenitur quidā modꝰ.qꝛ intra ruboꝛē ſparſus hʒ viole coloꝛē.ꝓpter h̄ genꝰ violatū dꝛ ꝛ ꝑcioſioꝛ eſt ali is granatis. ¶ Alb. Garatiden eſt lapis q̄ ferṫ eſſe nigri coloꝛis. Pꝛobaṫ aūt veritas huiꝰ la pidis ſic. Si geſtās lapidē totū coꝛpus ſuum vngat melle muſcis ꝛ veſpis exponiṫ.ꝛ ſi inta ctus manet ab eis lapis eſt verus.ꝛ ſi deponit lapidē muſce ꝛ veſpe ſuꝑ mel cadūt ꝛ fugūt.

Operationes

¶ Cōſtanti.ꝛ Alb. Dicunt granatū letificare coꝛ ꝛ pellere triſticiā.ꝛ eſt ca.ꝛ ſic.ꝛ q̄ quidam hunc eſſe de genere iacincti eſt falſum. A

¶ Inueniṫ aūt lapis h̄ ſm̄ plīmos in ethiopia ꝛ aliq̄tiens intra tyrum iuxta arenas maris. B

C ¶ Alb. Aiūt ꝙ lapis garatiden in ore portat9
facit bñ iudicare opiniones ⁊ cogitationes.
D ¶ Fert̃ etiam ꝙ geſtantē gratioſum reddit ho
minib9. Ita ſimiliter aſſerit Enax.

Capitulum. lxi.

Gagacromeō. griſolitus: ⁊ galacides.
Alb. Gagacromeon eſt lapis diuerſi
coloris ſicut pellis capreoli. ¶ Idem.
Griſolit9 eſt gēma colorꝫ aurei in horꝫ matuti
nis viſu pulcerrim9 eſt. in aliīs aūt horis diſſi/
milis. ab igne aūt corrūpit̃ ⁊ fugat̃. Et vt ꝗdaꝫ
dicūt inflāmat̃: ⁊ iō timere ignē dr. Dicūt autē
alīj ꝙ ē aliud gen9 iſti9 lapidis. ꝗ eſt lapis igno
bilis ſubſtātie. ⁊ eſt marchaſita aurea ꝗ mediū
quoddā eſt inter metalla ⁊ lapides. Dicit̃ autē
tertium genus iſtius lapidis eſſe coloris mediīj
inter ceruleū ⁊ rubeuꝫ. Plinius. Galatides ve/
lut cinereus eſt guſtu dulcis.

Operationes.

A ¶ Alb. Gargacromeon victores reddit ſe ge/
B ſtātes. ¶ Expertū aūt dicūt eſſe ab alchidepein/
cipe quodā: qui quotiēs hūc lapidē ſecū habe/
bat: ſemꝑ vincebat in terra ⁊ in mari. ꝗtiēs au
C tē caruit fert̃ hoſtib9 ſuccubuiſſe. ¶ Alb. Griſo
litus. Virt9 hui9 lapidis eſt curare ſcabiē ⁊ vlce
ra. ⁊ ī manu geſtat9 colorē febris mitigare dr.
D ¶ Pli. Galatides latēter humectat: ⁊ leniter cō
ſtringit. ⁊ ideo facit ad lacrymas oculoꝝ.

Capitulum. lxij.

GElacies ⁊ gloſopetra. ysi. Gelacies ſi/
ue. Galacies lapis cādorē ⁊ figurā ꝑ/
ſtat ḡndinis. Duricia ꝗꝫ inuicta eſt vt
adamas. in ignē fert̃ etiā frig9 ſuū manere.

Operationes

¶ Arnol. Galacia lapis omni tēpore frigidus A
nec vnꝗꝫ calefit.
¶ Ex lapidario. Eſt que candorem fert gran/ B
dinis atꝗꝫ figuram. Ictibus omnimodis inui
cta gelacia gemma. Cuius nature vis tanta
fore probatur. Ut omni tempore frigida ſit:
nulloꝗꝫ calefacit ab igne.
¶ Solinus. Gloſopetra lapis deficientibus C
lunis e celo cadit: lingue hūane ſimilis eſt non
modice: vt magi ferūt poteſtatis. qui ex ea mo
tus lunares excitari putant.

Capitulum. lxiij.

GIpſum. Dyaſ. capi. de gipſo. Gipſum
genus eſt lapidis ſimilis nitro. cuiꝰ eſt
optimū qđ habet venas latas. gipſum
vero non coctum deſiccatiuum eſt et ſtipticū:
et parum plauſticum et collectiuum.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Fluxū ſanguis ꝛ ſudorē abſtinet. bibi
B tum offocat hoīem. ¶ Uſtū ꝟo leptomeris eſt
ꝛ deſiccat ꝛ reprimit: cū puſca tritū in iunibꝫ. eſt
etiā vt geſſania: ſꝫ amplius ſtipticans ꝛ refrige
rans fortiter. Uñ illinitū fronti ſanguis curſū
ſtringit. potatū ꝟo diſſintericis ꝛ ciliacis ꝛ om
ni profluo reſiſtit. Flos eius iacit ad eā q̄ inſtā
C tius conſtringere volumus. ¶ Sera. li. aggre.
capi. Gipſen. Uirtus eius eſt deſiccatiua.
D ¶ Et idē aucto. Gal. Nō adminiſtrat̃ niſi exte
rius. ꝛ virtus eius eſt q̄ deſiccat ꝛ cōglutinat ꝛ
opilat. Et h̄ ideo: qꝛ ipm̄ facit aggregationem
partiū cito. ꝛ cōuenit fluxui ſanguis qñ miſcet̃
cū medicinis ſiccis: qꝛ gipſum eſt durū ſicut la
pis. et iđ oportet ꝙ admiſceat̃ cū albumīe oui.
E ¶ Et fit multū ſtipticū qñ miſcet̃ cū puluere mo
lendini: q̇ aggregat̃ qñ euolat ex farina frumē
ti ſuper muros molendini et pilis leporis.
F ¶ Et qñ adurit̃ minuit̃ de viſcoſitate ſua: ꝛ au
get̃ ſubtilitas ſua et ſua denſio. et fit ſtipticum:
maxime qñ conficit̃ cum aqua et aceto.

Capitulum. lxiiij.

Hyena ꝛ hyeratides. yſiđ. Hyena lapis
eſt qui in oculis hyene beſtie inuenit̃.
Qui ſi ſub lingua hoīs ſubditus fuerit
futura eū precinere dicūt. ¶ Ariſto. in li. de ani
malibꝫ. Gemmā hyena portāt in oculis: vel vt
aliqui dicunt in fronte.

Operationes

¶ Uarietas multiplex colorūq; mutatio ineſt A
oculis hyene: in q̄ꝝ pupillis inuenit̃ lapis quē
dicūt ꝓdicēdi futura ꝓditū ptāte. ¶ Ex lapida B
rio. Tollit̃ ex oculis lapis extollendus hyene.
Uatidicū munere dicūt inferre gerēti. Qui q̄at
imbutus ꝓcinere queq; futura. Sub lingua lo
to ſi cōtineat̃ in ore. ¶ yſi. Hyeratides eſt lapiſ C
accipitris coloris ſilis. ¶ Ariſto. in li. de ania D
libꝫ. Hyeratides lapis ſi ab hoīe geſtet̃ a mu
ſcis vł apibꝫ nō mordet̃. ¶ Arnol. Hyeratides E
lapis eſt niger: quē qui in ore geſtauerit magis
cogitationū ꝛ opinionū iudex efficit̃: ꝛ amabił
reddit̃. ¶ Sic aūt virtus eius ꝓbat̃: corpus ge F
ſtantis ſi nudū melle fuerit inunctū ꝛ muſcis ex
poſitū intactū relinquēt ipſuꝫ. ac ſi lapis ab eo
auferat̃ ſugent atq; corrumpunt corpus.

Capitulum. lxv.

HIAcinctus. Ex li. de na. re. Jacinctus ē
lapis ceruleus: in obſcuro nubiloſus: in
ſereno clarus. ita ꝙ aera ſentire đr. Per
optimus eſt ille qui nec nimiū clarus nec nimis
obſcurus. Eſt aūt frigidiſſimus: et hoc magis
ſi mittatur in os. Solidiſſime q̄ꝫ duriciei eſt:
ita ꝙ findi vel ſculpi recuſat. ¶ Dyaſco. Ja
cincti vt dictū eſt: ſpecies ſunt tres. inter quas
granati ſunt meliores: qui iuxta ignē magꝭ ru
bicundi fiūt. Et ſi ab aliqua ibi fuerat nigredo
tollit̃. veneti ꝟo nō patiunt̃ ignē. ¶ Serapion
Eius ſunt tres ſpecies. Una eſt coloris rubei.

Dd

Scđa eſt citrini coloris. Tertia eſt coloris ca
bali ⁊ coloris antimonij. ⁊ rubẽs ē melior alijs.
Et qñ incendit̃ ſup eum ignis rubeſcit multũ.
¶ Alb. in ſuo lapidario. Jacinctoꝝ duo ſunt
gña: aq̃ticus ſcꝫ ⁊ ſaphirinus. Aquaticus eſt
flauus albeſcens. Saphirinus aũt eſt flauus
valde plucidus: q̃ſi nihil habens aqueitatis.

Operationes

¶ Albertus. De expertis eſt ꝙ eſt frigidus: ⁊ cõ
A fortat corpora: ſicut omne frigidum quod ſtrin
git virtutem corporum intus.
¶ In de ligaturis phiſicis autẽ dicit̃: ꝙ collo
B ſuſpenſus vel digito portatus tutũ reddit pere
grinum: ⁊ gratum hoſpitibus.
¶ Et valet contra peſtiferas regiones. Et ex-
C pertum eſt ꝙ ſomnum prouocat propter ſuam
frigidam complexionem.
¶ Saphirinus aũt ſpecialiter h̾ hr̃e dr̃: ꝙ v̾tuſ
D eius eſt ꝯ toxicũ. Aiũt etiã ꝙ ꝯfert diuitias: et
naturalr̃ ingeniũ bonũ reddit ⁊ leticiã cordis.
¶ Sera. Eſt aũt virtus iacincti: ꝙ qui porta-
E uerit ſecũ ipſum ante ſigillationẽ factã cũ eo: fit
tutus a fulgore: ita ꝙ nõ cadit ſup eũ. Uirtus
hec eſt multum diuulgata inter homines.
F ¶ Aui. de viribꝫ cordis dicit: ꝙ cõfortat cor.

Capitulum. lxvi.

IAſpis. Alber. Jaſpis eſt lapis multoꝝ
coloꝝ. Et habet ſpecies decez. Melior
tñ eſt viridis tranſparẽs: habẽs in ſe ve-
nas rubeas. Debet aũt in argento ꝓprie ligari
Hic in multis partibus inuenitur.

Operationes

¶ Helynandus libro. x. Jaſpis optimus eſt vi- A
ridi tranſlucentiq̃ꝫ colore.
¶ Caſte geſtatus fugat febres ⁊ ydropem. B
¶ Appoſitusq̃ꝫ iuuat mulierem parturientem. C
Uis autẽ eius fortior dicit̃ in argento.
¶ Ariſto. Jaſpis clarificat viſum hoĩs: ſangui D
nẽ ſtringit: ⁊ ſi ſup mulierẽ eſt: partũ eiꝰ ſoluit.
¶ Arnol. Jaſpis eſt gemma multoꝝ coloꝝ: ſcđ E
optimus eſt viridis ⁊ tranſlucens. De multis
partibus tranſmittit̃. Hominẽ tutum facit.
¶ Et fantaſmata pellit: luxuriam q̃ꝫ cohibet. F
⁊ conceptũ prohibet. Eſt aũt virtus eius cõtra
fluxum ſanguinis ⁊ menſtruoꝝ.
¶ Philoſophus. Si quis aũt inuenerit iaſpi- G
dem viridem ⁊ in eo crucem: habet virtutẽ vt
ferens ipſum non mergatur.
¶ Itaq̃ꝫ Galienum in digito portaſſe fertur H
hunc lapidem.
¶ Item iaſpis habet virtutem contra omnes I
inimicos. et pellit fantaſmata.

Capitulum. lxvii.

IRis. Alb. Iris criſtallo eſt ſilis. ⁊ eſt vt
frequentius exagonus. Dicitat Enax
ꝙ de arabia venit: ⁊ in mari rubro naſcit̃
Nos aũt inuenimꝰ maximã copiã hoꝝ lapidũ
in mõtibus germanie: q̃ ſunt inter renũ fluuiũ
⁊ Treuerenſem ciuitatẽ. ⁊ diuerſe quantitatis
omnes ſunt exagoni. In alijs autẽ lapidibꝫ cũ
naturaliter ſunt rotũdi: exagoni efficiunt̃: ſicut
foramina apũ in medio poſita exagona effici-
untur. cũ illa que ſunt in extremis ſunt rotũda.

Operationes

A ¶ Eſt āt lapis ſiccissim9 qd̄ ſua indicat ſubtili
tas maṫia. Fit aūt ex aqueo ſucco q̄ euadit de
B materia lapidis. q̄ gn̄aṫ in luto rubeo. ¶ Et qꝛ
h aqueū vehemēter a ſicco apphēſuꝫ ē ſiccus ⁊
C dur9 lapis valde. ¶ Cuꝫ aūt ſub tecto ſoli ei9
ps immittiṫ: ⁊ ps ei9 in vmbra teneṫ: pijcit reflec
tēdo pulcerrimos colores yridis ſup oppoſitū
parietē. vel ſup aliqd̄ corp9 ppṫ qd̄ yris vocaṫ
D ¶ Aliq̄d āt ſiſe huic naſciṫ ī gipſo qd̄ ē pſpicu
um in extremis ⁊ ſciſſibile valde. ⁊ vtuntur eo p
vitro quidā in vitris

Capitulum. lxviij.

IScultos ⁊ Jena. Alb. ⁊ Iſi. Iſcultos
ē lapis croco ſiſis Lapis in vltimis hi
ſpaniorꝫ ptib9. freq̄nti9 inueniṫ iuxta ga
des herculis. iij. ⁊ iiij. climatibus iuxta
hyſpaniam illā quā modo hyſpaniā vocamus

Operationes.

A ¶ Eſt āt lapis filabilis ꝑpter viſcoſitatē i eo are
B factā. ¶ Et ſi de eo fiat veſtꝫ nō cōburiṫ. ſed ex
C igne purgaṫ ⁊ nitet. ¶ Et forte illud qd̄ germa
ni vocāt ſalamādre. qꝛ hec lanugo q̄ inde colli
giṫ ē ſicut lanugo lapidis humidi. q̄re āt nō cre
maṫ in metheororꝫ expeditū ē. Hui9 ſpecieꝫ quā
dā dicūt eſſe quedā lapidē: quē quidā vocāt car
bunculū albū. Imitaṫ carbunculū in hoc ꝙ fā
D taſmatib9 ⁊ preſagijs reſiſtit. ¶ Ualet cōtra do
lorē oculorꝫ ex hūida cā. ⁊ redact9 in puluerē ſa
E nat ſcabiē. ¶ Itē Iſi. dicit de lapide iſto ꝙ ē al
bus ad modū glādis in q̄ntitate. Albert9. Je
na ē lapis a beſtia q̄ iena vocaṫ. ſic dict9 eo ꝙ
oculi ei9 in lapidē vertunṫ totaliter. ¶ Aiūt āt B
Enax ⁊ Aayen. ꝙ poſitus ſub lingua confert
diuinando dicere futura.

Capitulum. lxix

Acabrates. Kamā. ⁊ Kenne. Albertus
k kacabrates ē lapis ſimile criſtallo

Operationes

¶ De eo ferṫ ꝙ eloquētiā dat ⁊ honorē ⁊ grām A
vꝫ ꝯ hydropiſim. ¶ Itē Alb. Kamā ē lapis fre B
quēter alb9 in toto vel in pte. vari9 ē in colore. ⁊
frequētiſſime inueniṫ immixtus onixinio.
Uirtuſqꝫ ⁊ ferṫ ex imaginib9 ⁊ ſcripturis q̄ inue C
niunṫ i ipo ex ſigillis. ¶ Enax in lapidario ſuo D
Kenne ē quidā lapis multū car9 regib9. qui ge
neraṫ in oculis ceruorꝫ in oriēte. qui cū ſerpētes
comedūt deponētes ſeniū vt fortiores fiant in
trāt flumē vbi moraṫ imerſi vſqꝫ ad caput. tam
diu q̄uſqꝫ ſentiāt ꝟtutē veneni ſeparatā in terra
lacrimā emittunt. que coagulata in oculis inter
dum vſqꝫ ad magnitudinem nucis deſiccatur
donec cadat cum de flumine exierint. ⁊ ſic inue
nitur. Et hec dicitur venenorum tyriaca.

Capitulum lxx.

Arabe. Pā. ca. cccxxviij. Karabe ē gū
k mi arboris. vt gēma vn̄ anuli ſiunt: vn̄
electrū ſuccinū et karabe ſub eodem po
nunṫ. qꝛ electrū ē karabe ⁊ ſuccinū ē karabe,

Operationes.

¶ Un̄ habem9 ab Alexādro ca. de Diſſinte
ria trociſcos dyalectrū. ¶ Itē Seruí9 ſup bu A
co. Uirgilij in egloga paſtorꝫ. dicit ꝙ electruꝫ ē B

C poſt ſuccinū.¶ Itē caſſi9 felix tra. de trociſcis
dicit. Trociſcos de ſuccino.ꝛ ē electꝝ et deſcri
D bit trociſcos de karabe.¶ Aui.in li.de viribus
cordis. Karabe.ca.eſt.in.i.ſic.in.ij. Aliqui vo⸗
E lunt ꝙ ſit fri.¶ Actor de karabe inuenies ſupe
rius ī tractatu de herbis.ca.ccxxvij.de k.qua
re lector ibidem recurrat ꝛ inueniet eius virtutē
et operationem.

Capitulum.lxxi.

LAzuli latine. Ara. hager alzenard ſiue
elezanard. Sera.lib.ag.c.hager alze⸗
nard. Oꝫtet ꝙ eligaṫ ex eo cui9 color ē
celeſtis multum cum corpuſculis aureis. et le⸗
nis eſt ſine aſperitate.et ſine admixtione alteri9
lapidis.ꝛ qui nō frangitur facile: et cuius fru⸗
ſta ſunt mag̃.¶ Jo.me.c.d̄ lapide lazuli. Lapis
lacul9 vel ſtellat9 vel lazuli ē de gñe marinorū
hñs maculas ex auro.ꝛ ē ali9 albꝰ. Et dr̄ lapis
markaſita.ꝛ ali9 indus clar9 celeſtis. Et dicit
lazuli ꝛ qñq3 minera fert vtrūq3 ſimul.ꝛ melior
ē cui9 color ē viridior in colore azuli.ꝛ hab3 ma
culas aureas ꝛ mixt9 cū markaſita eſt nō bon9
ꝛ nō maculat9.ꝛ ſilr̄ lenis.ca.ē in.ij.ſic.in.iij.

Operationes

¶ Sera. Uirtꝰ ei9 ē ſimilis glutini auri.niſi qꝛ A
eſt debilior eo.ꝛ facit naſci pilos in palpebris.
¶ Et idē auc. Gal. Eſt in eo ſtipticitas cū acui B
tate pauca. Et virtus ei9 ē q̄ deſiccat ꝛ infrigi⸗
dat etiā palpebras q̄ depilāṫ ꝓpter aliq̄s humo
res acutos.ꝛ remanēt ꝙ ī eis nō augēṫ pili nec
multiplicāṫ.ꝛ ſunt ſubtiles ꝛ debiles. Et h̄ qꝛ la
pis lazuli in his locis deſtruit humiditatē ipoꝝ
humoꝝ.ꝛ immutat ſuꝑfluitatē ad cōplexionē3
ſuā radicalē cū q̄ fit gñatio piloꝝ palpebrarū.
¶ Et oportet ꝙ ad h̄ teraṫ ad multū ꝛ admini⸗ C
ſtreṫ in puluere.¶ Et idē. Qñ ſuſpendiṫ ad col D
lū infantis remouet ab eis timores.ꝛ facit hir⸗
tos capillos ¶ Itē h3 virtutē abſtiuā ꝛ putre E
factiuā.ꝛ ideo aufert ferrucas.et qñ ſumiṫ inte⸗
rius laxat humorē melācolicū.ꝛ mūdificat ſan
guinē.ab hūoribꝰ groſſis.¶ Et doſis eius eſt a F
iiij.kirat vſq3 ad ℥.i.qñ miſceṫ cū aliis medicinis
laxatiuis.¶ Et cōuenit plus dolori renū et aſ⸗ G
mati:et qñ ſumiṫ in potu.aut fit naſcale cum eo
prouocat mēſtrua.¶ Et potus eius cōmouet H
nauſeā ꝛ vomitū.ſ3 ablutio ei9 remouz h̄ ab eo:
¶ Auicē.de viribꝰ cordis dicit.ꝙ cōfortat cor I

Capitulum.lxxij.

LActeus ⁊ lincis. Auicē. lib. ij. ca. ꝓprio.
Lapis lacteus eſt lapis q̇ cū fricat̄ a q̄
egredit̄ ex eo quoddā ſicut lac. Et hic
quidē lapis eſt cinerei coloris: dulcis ſaporis.

Operationes

A ¶ Aui. Terit̄ cū aq̄ ⁊ ſeruat̄ qd̄ reſoluit̄ ex eo i
pixide de plūbo cōuenit in initio apoſtematū.
B ¶ Et fit ex eius fricatione alcohol. ¶ Et ꝓhibꝫ
C curſum ſuꝑfluitatū ad oculū ⁊ vlcera in ipſo
D accidētia. ¶ Enax in lapidario ſuo. Lincis eſt
lapis. ⁊ fit de vrina lupi ceruarij micta: ⁊ in mō
tibꝫ coagulata: q̇ in domo ſeruatus generat op
E timos fungos ſuꝑ ſe q̄libet anno. ¶ Dicit̄ vale
re ꝯ dolorē ſtomachi: ⁊ yctericiā ⁊ fluxū vētris.

Capitulum.lxxiij.

LItargirum latīe. Arabice ⁊ grece ma
recbet. Sera. li. ag. ca. marecbet. auct.
Dyaſ. Quoddā ex eo eſt qd̄ fit ex vena
plūbea: ita ꝙ inflāmat̄ donec fiat ſicut ignis: ⁊
diſſoluit̄ donec adurat̄ ⁊ poſtea coagulat̄. Et
ex eo eſt qd̄ fit ex argēto: ⁊ ex eo eſt qd̄ fit ex plū-
bo qñ fiūt ex eo lamine: ⁊ adurit̄ ꝑs eiꝰ. Et d̄ eo
eſt cuius color eſt rubeus ſplendēs: ⁊ eſt aureū.
⁊ eſt meliꝰ alijs. ⁊ ex eo eſt purpurei coloris: ⁊ ē
argenteū. Eſt alius modus factionis litargiri:
quē in iuuētute mea vidi ſardinie fieri: vbi argē
tū ⁊ plumbū ſil̄ colabant̄. ⁊ eſt verior modus.

Operationes

¶ Sera. auc. Alcauzi. Litargirū dealbatū eſt A
magis iuuatiuum ad auferendū veſtigia vari-
olarum q̄ꝫ non albatum.
¶ Et aufert fetorē ſubaſcellaꝝ. ⁊ ꝓhibet ſudorē B
¶ Et ſi bibat̄ ex eo: ſtringit ventrem ⁊ vrinam. C
et prefocat et occidit.
¶ Paulus. Contra ſcabiem de flegmate ſalſo D
vel colera valet.
¶ Contra diſſinteriam frigidam vitio inteſti- E
noꝝ fiat ex eo puluis qui inijciatur cū criſteri
cum oleo roſarum ⁊ aqua ordei.
¶ Cōtra vlcerationē virge diſtēperet̄ cū oleo F
roſaꝝ ⁊ inungat̄. nā vlcerationē conſolidat.
¶ Cōtra feruorem heriſipile conficiat̄ puluis G
litargiri ⁊ ceruſe cum aqua roſaꝝ donec aqua
non inficiatur ex puluere.
¶ Iſte puluis in modū collirij cū aq̄ roſaꝝ va H
let ad faciē depurandā ⁊ pannū ſuꝑfluū remo-
uendū quē hn̄t mulieres poſt partū. axūgia gal
linacea vel anſerina liquefiat: addito puluere
litargiri ⁊ oleo roſaꝝ fiat vnguentū et vtatur.
¶ Bulcaſim in libro qui dicitur ſeruitor. Litar I
girum ſic dealbatur.
¶ Accipe litargiri auri partē vnā ⁊ tere bene: K
et pone ſuꝑ ipſum de ſale cōmuni partes duas
et pone deſuꝑ quantitatē aque qua cooperiat̄:
et ſuperet circiter quattuor digitos. ⁊ dimitte
in vaſe ſeptē diebꝫ. ⁊ miſce quoqꝫ die bis. ⁊ poſt
ſeptē dies proijce aquā ⁊ pone aliā aquā. ⁊ mu
ta aquā illā quotidie vſqꝫ in finē decē dierū. qꝛ
aqua dulcificabit̄ ⁊ litargirū dealbabit̄ ſicut
ceruſa. ⁊ fac trociſcos. ⁊ ſerua et vtere.

Capitulum.lxxiiij.

LIchinis. yſido. Lichinis ex ardentiū gemmarum genere eſt. a lucernarum fla/
grantia appellata. Bignitur in multis
locis: ſed probatiſſima apud indos.

Operationes

A ¶Huiꝰ duplex eſt facies: vna que purpura ra/
diat. Alia que cocci rubore a ſole excalefacta
aut digitorum attritu: paleas ꝛ ſimilia vel fo/
B lia catarrū ad ſe rapere dicit̃. ¶Sculpturis re
ſiſtit. et ſi qñ ſculpta eſt dū ſigna imprimit: q̄ſi
quodam animalis morſu partem terere tentat
C Huius genera ſunt quattuor. ¶Solinus. Li
chinis dicit̃ eo ꝙ lucis vigorem excitat flagrā
D tia lucernarum. ¶Helynandus lib. xij. Lichinis
eſt lapis purpureus fulgens vt lucerna. Hic ra
cus ſub ſole digitis paleas attrahit.
E ¶Plinius. Lichinites ex genere ardētiū lucer
narum accenſarum precipua gratia eſt appellata
Naſcitur circa ortaſiam: totaqꝫ carmania ꝛ vi
cinis locis: ſed probatiſſima in India.
F ¶Quidam eñ eam dixerunt eſſe carbunculū
remiſſiorem. Secunda bonitate ſimilis eſt io/
nis: ſic a floribus prolatis appellata.

Capitulum. lxxv.

LIgurius ꝛ Liparia. yſi. Ligurius gē
ma ſic appellata: eo ꝙ fiat ex vrina lin/
cis beſtie tempore indurata. Eſt autē
ſicut ꝛ ſuccinus fulua attrahens ſpiritu folia ꝓ
pinquantia. ¶Helynādus lib. x. Theofraſtus
dicit liguriū electri colorem habere: paleas at/
trahere: ſtomachū dolentem iuuare: ytericis
colorem reparare: fluxum ventris ſtringere.

Operationes.

¶Dyaſ. Lociū lincis quē multi liguriū vocāt A
mox vbi minxerit lapis fit. Dolores ſtomachi
tollit: et ventris abſtinet reumatiſmum.
¶Rabanus. Liguriꝰ habet colorē q̄ſi electri. B
et ſi fuerit confricatus paleas ad ſe attrahit.
¶Philoſophus. Hic lapis eſt frigidꝰ ꝛ ſicce cō C
plexionis: rotūdus. valet precipue vulneratis.
et a vulnere ferrum extrahit.
¶Ex li. de na. re. Ligurius eſt lapis quē ſtilla D
re dicunt ab inguine lincis beſtie .ſ. orientis.
Huius eñ vrina ſm Pliniū ſolidat̃ in lapidē.
qđ naturaliter beſtia ſciens inuidet bono no/
ſtro: egeſtūqꝫ precioſum vrine liquorē harena
obruit. et hic eo citius in lapidem dureſcit.
¶Eſt aūt freq̄ntius croceus parum ad nigredinē E
tendēs. Huiꝰ color iuxta Pli. igneꝰ ac rubicū
dus ē ꝛ carbūculo ſilis: niſi ꝙ neq̄qꝫ nocte luc3
¶Iuxta lapidariū ſc̄o viridis eſt. Uirtus eius F
ad multa remedia precipueqꝫ ablutus in aqua
conſtipatos iuuat: ꝛ ventrem ſoluit. colorē q̄3
perditum in facie recuperat.
¶Actor. De hoc ſuperius vbi de natura ani/ G
maliū agit̃. ſcđo vic3 tractatu ca. lxxxvi. de L.
¶Arnol. Liparea eſt lapis ſtipticus. Huius H
ꝓprietas eſt ꝙ om̄e genus ferarum ad eius pre
ſentiam cito properat: et ipſum intuetur.
¶yſidorus. Liparea ſuffita gentiles om̄es be I
ſtias euocare tradunt.
¶Ex li. de na. rerū. Liparea lapis eſt in lybia K
valde mirabilis. ad quā om̄e ferarū genus do/
cente natura ſponte q̄ſi ad patronū currit. cum
canes vel venatores eas inſequunt̃. ſed nec ali
quis aduerſarius eis nocere poteſt.

Capitulum.lxxvj.

Lune latine. Grece Affroſolinū. Dyaſ: ca. de affroſolino. Affroſolinū eſt illud qd̄ apud Auicennā in ſcd̄o canone dr̄ Lapis lune: vt ꝛ amboꝝ cōcordia apparet. Et iō dicit: affroſolinū in egypto tm̄modo inuenit̄ qd̄ ita creatur. Ros celeſtis ad lune claritatē poſitꝰ: in ſpeciē lapidis quē ſpecularē vocamꝰ: coagulatus cōſtringit̄. Optimū eſt aūt qd̄ eſt colore ceruleo ꝛ lucido. Hoc enī fit ſimile gipſo limpido: ꝛ ſpecularis lapis dr̄. Plinius cap. de affroſolino. Affroſolinū ita creat̄. Ros celeſtꝫ congelat̄ ad lune claritatē in modū lapidis ſpecularis. vnde nomen ſumpſiſſe videtur.

Operationes

A ¶ Dyaſcori. Affroſolinū omnia vitia capitis emendare poteſt potatum. Et cephalargicis ꝛ epilenticis creditur prodeſſe.

Capitulum.lxxvij.

Magnes. Serapion. Minera huius lapidis eſt in matutinis ꝓpe terras Indie. Et qn̄ naues appropīquant mōti minere ipſiꝰ: non remanet in eis aliqd̄ ferrū qd̄ nō egrediat̄ a naui: ꝛ volat ſicut auis vſqꝫ ad montē. Et nō eſt aliquis clauus infixus taliter ꝙ poſſit euelli: quin euellat̄ ꝛ ſaliat vſqꝫ ad illum montem. Et propter hoc naues illarum partium non clauantur cum clauis ferreis: ſed cū clauis ligneis. Nam ſi forent clauate clauis ferreis: quādo appropinquarent illi monti diſſiparentur tote. Melior ex iſto lapide eſt ille q̄ attrahit ferrum fortiter. ꝛ color eius eſt vergēs ad colorem celeſtem. non multum grauis ponderis. ¶ Dyaſcorides. Lapis magnes gignit̄ atqꝫ inuenitur circa littus occeani apud trogotidas: et in India. ab inuentore ſic vocatus. Eſt autem colore ferrugineus. ¶ Albertus in lapidario ſuo. Magnes eſt ferruginei coloris qui ſm̄ Plinium inuenitur in mari Indico: in quo intantum abundare dicitur: ꝙ periculoſe in eo cum nauibus que ferreos clauos habēt: nauigetur. Inuenitur etiam in tragonitidis regionibus. Et ego vidi ꝛ reperi in partibꝫ Theotonie in prouincia que francia orientalis dr̄: vnum magne quantitatis ꝛ maxime efficacie. et fuit valde niger: ac ſi eſſet ferrum eruginoſuꝫ et combuſtum cum pice.

Operationes

¶ Sera. Uirtus huius lapidis eſt: ꝙ qn̄ dat̄ in potu ex eo laxat ventrem cum mellicrato: et potiſſime humores groſſos. A

¶ Et quidam ſunt qui adurunt iſtum lapidem et vtuntur ſicut adamas. B

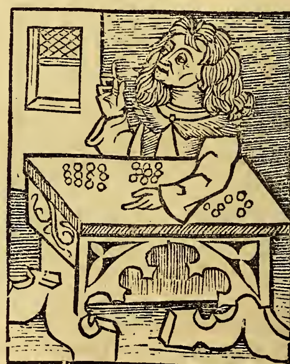
¶ Et idem aucto. Galieni. Uirtus eius eſt ſicut virtus adamantis. Et eſt bonus illis qui trāſglutiunt acum vel aliud ferrum. C

¶ Et ille qui habet fluxū ventris: eo ꝙ ſumpſit ſcoriam ferri. D

¶ Et dicitur de eo ꝙ ſi accipias eum: ꝛ ponas ipſum in vaſe terreo: et liniatur caput vaſis cū creta poſtq̄ȝ poſueris ſuꝑ lapide calcem viuam quam non tetigit aqua donec repleat̄ vas calce. et accendas magnū ignem ſub vaſe donec ingrediatur per orificium vaſis. deinde ponat̄ vas in fornace figuli: et dimitte ibi donec lutatio eius coquatur ꝛ fiat teſta. Deinde extrahe lapidem a vaſe: ꝛ dimitte infrigidari. ꝛ pone iterum in vaſe nouo: et pone in fornace ſecundo. ꝛ fac vt prius ter aut quater. Quando vero extraxeris vice quarta: dimitte ipſum lapidem vbi non tangatur a vento vel aqua vel rore: vl̄ ab humiditate aliqua donec infrigidetur. Deinde frāge ipſum in fruſta minuta: ſic ꝙ ſit vnū quodqꝫ fruſtum ℨ. decem: aut plus aut minus ex ℨ. grecorum. E

¶ Quando ergo volueris operationē cū eo facere: pone iuxta lapidē pondus eius ex ſulphure. deinde rora ſuper eum aquā: ꝛ egredietur ex eo ignis magnus: aſcendens circa menſuram brachij vnius q̄ nō tanget aliud qd̄ nō comburat Et qn̄ lapides magnetis non ita preparant̄ vt F

dixi:ſed crudus ſicut eſt ma deſit cū ſucco allij
aut cepe: ab extractione ferri prohibetur.
G ¶ Sed ſi vis ꝙ reuertat̃ ad virtutē ſuā: infun/
de ipſum vna die in ſanguine hircino: ꝛ fiet vir
tus eius ſicut prius. Et a capit̃ fruſtū magnū
iſtius lapidis qꝺ eſt ex bono ꝛ electo. ꝛ approxi
mat̃ clauatiue alicuius: ꝛ aperit eam cito.
H ¶ Nam lapis iſte attrahit ad ſe ferrum.
I ¶ Et quando aliquis vulneratur cum ferro ve
nenato: ꝛ teritur iſte lapis et miſceatur cum ali
quibus vnguentis.
K ¶ Et datur de puluere ipſi⁹ in potu illi qui eſt
vulneratus: facit ab eo venenum vel toxicum
exire per ſeceſſum. Et ſi puluerizatur ſup vul/
nus venenatum: curat idem.
L ¶ Dyaſ. Lapis magnes magnas habet virtu
tes veluti ſpiritū in trahendo ferrum.
M ¶ Hunc lapidem quidā pbandi amoris cauſā
vxoris ſu ppoſuerūt capiti dormientis vxore la
tente. Et ſiquidē erat caſta ab altero viro ſic ac
cedebat ad priū virū voluptabunda: ſomno
amplexans eū q̄ſi inde pulſa p aliquē. Qꝺ ſi cū
altero viro coierat: in eū tanꝗ̄ in alicuius odo
ris fetidiſſimi lapidē emittebat: vt de lecto ca/
deret mulier. Concordiam quoqꝫ ſecū habet:
N ¶ Nā multas mulieres pter rixas diſgreſſas
a maritis coegit reuerti: ſicut ꝛ maritos mulie
ribus gratioſos ꝛ obſequentes ꝛ iocūdi ſermo/
nis facit portantes ſecum.
O ¶ Fures aūt cum voluerint pcioſa diripere in/
trant domū: ꝛ inter quattuor angulos domus
carbones ardentes ponūt: ꝛ ſubmittūt lapidē
minutum inciſum: ꝛ ſic tranſuertunt mentem
et oculos eorum qui adſunt vt timore fugiant
putantes ruere domum.
P ¶ Vires habet purgatorias: ꝛ ideo ydropicis
cū mulſa datur. ʒ. i. groſſitudinē deducit ꝛ om/
nes humores qui per ventrem miniſtrat. Tri/
tus et ſuperaſperſus combuſta ſanat.
Q ¶ Enax in magicis. Hic lapis fantaſias mira
biliter cōmouet: ꝛ pcipue cū conſequit̃ cōſecra/
tionē ꝛ caracteres: ſicut in magicis docet̃. Per
bibetur etiā cū mulſa acceptū ydropiſim cura/
re. Et eſt alia ſpecies magnetis: cuius virtus
eſt attrahere carnem hominis.
R ¶ Alber. in lapidario ſuo. Virtus magnetis ē
mirabilis in attractione ferri: ita vt virtus eius
trāſmutat ferrū ſic vt illud etiā ferrū aliud tra/
hat. Et multe acus adſcinuicem ſuſpenſe ſic vi
dent̃. Unctus aūt allio non trahit. Et paruus
adamas magnū ligat magnetem.
S ¶ Inuentus aūt eſt tēporibus noſtris magnes
qui ab vno angulo traxit ferrum: ꝛ ab alio fu/
gauit. Et hūc Ariſt. ponit a genere magnetis.
T ¶ Narrauit ꝗ̄ mihi vnus de ſocijs nr̄is curio
ſus experimentorum: ꝗ̄ vidit Fridericū imperato/
rem habere magnetē qui nō traxit ferrū: ſed vi
ceuerſa ferrū traxit lapidem.
¶ Et Ariſto. dixit ꝙ eſt aliud genus magnetꝫ V
quod trahit carnes hominis. In magicis aūt
traditur ꝙ fantaſias mirabiliter cōmouet. pre
cipue ſi conſecratus conſecratione ꝛ caracte/
re fuerit: quod in magicis docetur.
¶ Fertur etiam hunc mulſa ſumptum ydropi/ X
ſim curare.
¶ Aiunt etiam quidā hūc capiti mulieris ſup/ Y
poſitū ſtatim eam incitare ad amplexū mariti.
ſi caſta eſt ipſa dormiente. Si aūt eſt adultera
pre nimio timore ꝛ tremore fantaſmatū dicit̃
cadere de lecto mariti.
¶ Dicitur etiā ꝙ fures in domū intrantes po Z
ſitis carbonibus in quatuor angulis domus:
lapidem hunc contritum ſuperaſpergunt. ꝛ tūc
dormientes in domo ita fantaſmatib⁹ terrent̃:
ꝙ fugiētes edes relinquant: ꝛ tūc rapiunt quic
quid volunt.

Capitulum. lxxviij.

MArgarite. Pandecta. capi. cccc. Marga
rita vel perna eſt que in oſtreis reperitur.
de quib⁹ alie ſunt perforate: alie nō perforate.
ſunt artificioſe facte: ꝛ nō naturaliter. Sed nō
perforate que naturales ſunt meliores ſunt per
foratis. Et ideo quando in medicinis ponunt̃
nō perforate intelligunt̃. Sed ſunt alique ob/
ſcure ad citrinitatem tendentes non perforate:
que perforatis equipollent. Et ideo eligende
ſunt clare ꝛ albe: que vero obſcura ꝛ quaſi albi

da eſt.nō eſt ponēda in medicinis.Sera.li.ag.
cā.hager albalo.auc.Raſis.Hager albalo id
eſt lapis margarite.Deferūť a maritinis.ꝛ ſunt
fri.ꝛ ſic.in.ij.gradu.Et idē auc.Jſaac.Ex eis
ſunt groſſiores ꝛ parue.ſ; groſſiores ex eis ſunt
meliores paruis.ꝛ clare meliores obſcuris.ꝛ eq̄
lis ſnperficiei meliores angulosis in figura ſua.
Alber.in lapidario ſuo.ca.de margaritis.Et
margarita lapis eſt in oſtreis inuētus.Meli-
or aūt ex India venit.Multi aūt de britanico
mari:qđ nūc anglicū dr.ꝛ verſus flādriā ꝛ theo
toniam inueniūtur.Jta ꝙ ego more meo decē
in menſa inueni.iuuenes aūt concule habēt me
liores.Coloris aūt hab; a c ſi parua lux pene-
traret in multū albū.Et ideo nitētes cum tñ ſint
albe fertur ꝓpter tonitrua quaſi aborciēdo eas
oſtrea euomūt.ꝛ in fluminibꝫ inueniūtur in mo
ſella.ꝛ in q̄buſdā gallie fluuijs inter arenas.

Operationes

A ¶ Alber.Uirtus eaꝝ eſt experta in cōfortatiōe
ſpirituū.ꝛ cōtra cardiacam ꝛ ſincopim.

B ¶ Ualent etiam contra fluxum ſanguinis lien
tericum ꝛ dyarriam

C ¶ Reparāt eñi ſpiritus ſubtiles.vt quidam di
cunt.ſed falſo.immo mēbra earum aſperitate
a ſuperfluis abſtergūt.ꝛ ea quaſi cōſtringunt.
ꝛ coartādo ad vnū ducūt.ꝛ ita confortant

D ¶ Sera.Margarite ſunt deſiccatiue humidi
tatū.Cōueniūt debilitati cordis.ꝛ ſunt conue
niētes in cohol.ꝛ ſunt fri.ꝛ ſic.in.ij.gradu.

E ¶ Et idem aucto.Athabari.Conferunt obſcu
ritati viſus ꝛ albedini oculi.ꝛ ſordiciebus eius:
et retinent menſtrua.ꝛ abſtergunt dentes.ꝛ de
ſiccant humiditates

F ¶ Et idem auc.Jſaac.Conferunt cardiace tre
mori cordis.ꝛ accidentibꝫ a melancolia adueni
entibus ex malicia humorum.

G ¶ Et hoc ideo quia clarificant ſanguinem cor
dis quādo ē ingroſſatus in corde.ꝛ deſiccant
humiditatem que eſt in oculo.propterea qꝛ for
tificant neruos oculorum.

H ¶ Et qñ diſſoluunť margarite linitur cum eo
barā aufert eam poſtꝙ̄ linitur ſtatim

J ¶ Aui.de virībꝫ cordis dicit.ꝙ confortat cor.

Capitulum.lxxix

m Agneſia et markaſita.Alber.Mag-
neſia eſt lapis niger.ꝛ aliq̄ vocant eam
magnoſiam.Et ipſo frequenter vtūtur
vitrearij.¶ Jdem Markaſita ſiue mandaſi-
da.eſt lapis habens multas ſpecies colorum.
quia colorem accipit cuiuſlibet metalli.Et dici
tur markaſita argētea ꝛ aurea.ꝛ ſic de alijs me
tallis.Metallū tñ quod colorat eum nō diſtil

lat ab ipſo:ſ; euaporat in igne.et relinquiť cinis
ſubtilis.ꝛ hic lapis notus eſt apud alchimicos
et in multis locis inueniť.Hoc ſimiliter.Evax
dicit in lapidario ſuo.

Operationes

¶ Alber.Magneſia diſtillat ꝛ fluit in magno A
et forti igne.ꝛ nō aliter.ꝛ tunc immixtus vitro
ad purpureitatem ducit vitri ſubſtantiã.Hoc
idem dicit Atabar in lapidario ſuo.

Capitulum lxxx

Alcha ⁊ gipſum. Pli. li. xxvi. Malcha
m eſt cum e calce recēti gleba efficitur.

Operationes

A ¶ Idē malcha mox tūdit̄ ⁊ ficu ⁊ adipe ſuillo
duplici linamēto. q̄ res oīm tenaciſſima exiſtit
B duriciē q́ȝ lapidis antecedit. ¶ Qḋ aūt malcha
C oleo ꝑfucat̄. ¶ Actor de malcha vero flagrā
ti que ē limꝰ e ſtagno famoſitate vrbis natura
D liter emiſſus. ¶ Iſi. Gipſuȝ q̄ȝ calci cognatū eſt
cuiꝰ plura ſunt gn̄a. Oīm aūt optimū eſt lapis
E ſpecularis edificioꝝ ſignis grātiſſimꝰ. ¶ Auicē.
Gipſuȝ ē lapis laminoſꝰ albꝰ paruꝰ. cꝰ ſubtilita
tis fit augmētatio cū adurit̄. ē aūt frigidꝰ ⁊ ſic-
F cus ꝯglutinatiuꝰ. ¶ Ponit̄ ſup ꝑtes fluxū ſan
guinis patientis ⁊ cōſtringit. quia in ipſo cum
glutinatione virtus faciēs adherere. ⁊ in ipo ē
ſtipticitas cū viſcoſitate. linit̄ ex eo frons aut co
operitur ex eo caput vt pilleo. ⁊ retinet fluxū ſā
guinis ex naribꝰ: ponit̄ ⁊ ſup obtalmiā ſangui-
G neam. ¶ Eſt aūt ex ſumma venenoꝝ prefocāti
um in ſyria. Gipſuȝ eſt lapis duriſſimus. quem
coquunt fimo bubulo vt vratur celerius.

Capitulum. lxxxi

m Armor. Iſi. li. xvi. Marmora dicuntur
eximij lapides. qui maculis ⁊ coloribꝰ
cōmendantur. Marmor aūt grecus ſermo eſt
a viriditate tentus. ⁊ quāuis poſt etiā alij colo
res inuenti ſunt nomen tn̄ priſtinū a viriditate
retinuerūt. Hoꝝ colores ⁊ genera innumerabi-
lia. Nec omnia e rupibꝰ excidūtur. ſed multa ꝑ
cioſiſſimi generis ſub terra ſparſa ſunt.

Operationes

¶ Pli. Marmoꝝ genera coloreſq́ȝ nō attinet A
in tanta noticia dicere: nec enumerare facile ē
in tāta multitudine. Quoto em̄ cuiq́ȝ loco nō
ſuū marmor inuenit̄. ⁊ tn̄ celeberrimi dicta ſunt
generis in ambitu terraꝝ cum generibꝰ ſuis
¶ Nō oīa vero gignūtur in lapicidinis. ſȝ mul B
ta ⁊ ſub terris ꝑcioſiſſimi generis: ſicuti lacedo-
monium viride cūctiſq́ȝ hilariꝰ: ſic ⁊ auguſteū.
ac deinde tyberiū in egypto auguſti. ac tyberij
primū ac principatu vtrūq́ȝ repertū
¶ Differentiaq́ȝ eoꝝ eſt ab ophite cum illud ſit C
ſerpentū maculis ſimile: vnde ⁊ nomen accepit
q̄ hec maculas diuerſo modo colligūt augu-
ſteum vndatim in vertices criſpum.
¶ Tyberiuȝ ſparſum cōuoluta canicie. ſunt et D
iala eius genera. de q̄bꝰ s̄ dictū eſt ca. lxiij

Capitulum. lxxxij

Elochites ⁊ murrina. Iſi. Melochites
m lapis ē ſpiſſius virēs ⁊ craſſiꝰ q̄ȝ ſmara-
dus. hic a colore malue nomē accipit. ⁊ ī
reddēdis laudatꝰ ſignis. Naſcit̄ aūt ī Arabia.
Arnol. Melochites ē gēma viridis ſmaragdo
ſimilis. ⁊ valde mollis. Hec mēbra cuſtodit a
nociuis caſibꝰ. ⁊ cunas infantiū ſimiliter

Operationes

¶ Item Iſidorus. Murrina eſt gemma que A
apud parthos gignitur. ſed precipua in Ger-
mania. humorem ſub terra putant. Colore den
ſatum. candoremq́ȝ ⁊ ignem. cū quodā coloruȝ
repercuſſu. quales in arcu celeſti ſpectant̄. Cu-
ius contraria cauſa criſtallum facit. gelu vehe-
mentiori concreto ¶ Albertus Melochi- B
tes quem quidam melonitem dicunt. lapis eſt

C arabicus groſſe viriditatis:ƺ nõ trãſlucid9 ſic ſmarald9.⁊ ẽ moll'.¶ Fert̃ q̃ ꝟtutẽ hẽat cuſto/ diẽdi geſtãtẽ ſe a nociuis caſib9.⁊ ſup cunabula infantiũ.Hoc ait in lapidario ſuo E nax.

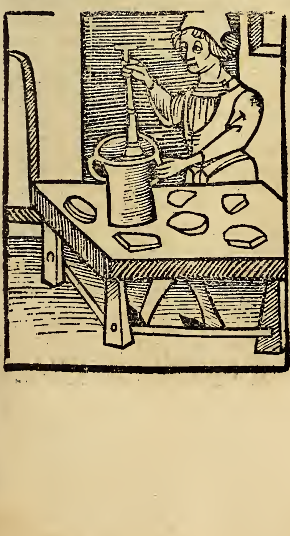

Capitulum.lxxxiij.

Menphites. Alb. Menphites eſt lapis a ci uitate egipti q̃ menphis vocat̃. qui dicit̃ vt ignis calere:virtute quidem:non actu.

Operationes.

A ¶Hic tritus ⁊ in aq̃ mixt9 in potu det̃ vrendis vel ſecãdis: q̃ inducit inſenſibilitatẽ ne ſentiat cruciãdus.Hoc idẽ ait Enax in lapidario ſuo

Capitulum.lxxxiiij.

Medus.Dyaſ.Medus lapis eſt niger qui tritus emittit croccũ colorẽ.A b.Lapis medus vel medo dicit̃: q̃ a regiõe medoꝝ fert̃: vbi plures inueniunt̃.Sunt autẽ hui9 ſpecies due:vnus niger et alter viridis.

Operationes

¶Alb.Hui9 virtutẽ eſſe dicũt ꝯ veterẽ poda/ A
grã:oculoꝝ cecitatẽ:⁊ nefreticã paſſionẽ.etiã re
fouere dẽfeſſos ⁊ debiles.¶Fert̃ etiã q̃ fragmẽ B
ta nigri ſi in aq̃ ca.miſſa fuerit:⁊ ſe q̃s in aq̃ illa
lauerit incurrit mẽbroꝝ excoriationẽ.⁊ ſi ex ea
biberit peribit vomẽdo.¶Dyaſ.Eſt aũt dupli C
cis potẽtie.ſ.bone ⁊ male:nã tritus in cote me/
dicinali cũ lacte muliebri(q̃ ſel' creauit p̃io ꝑtu
puerũ)⁊ ſnunctus albugies curat ocloꝝ:⁊ oẽʒ
illoꝝ dolorẽ.etiã ſi deſperatus fuerit medet̃ po
dagricos.¶Eodẽ mõ cũ lacte ouis q̃ ſel' genu D
it maſculũ ſanat renes ⁊ anhelitus ⁊ interiores
ꝑtes corꝑis.Hoc medicamẽ ꝑparatũ habeas
in vaſe vitreo vl' argẽteo:⁊ ꝑfice ieiun9.ad vin/
dictã q̃ʒ ſup cotẽ.⁊ da cui vis: ⁊ lauet faciẽ ⁊ ex/
ſiccabit̃.¶Si q̃s aũt ex eo biberit pulmonẽ vo E
met.¶Oportet aũt bibẽti paululũ dare:vt nõ F
ſatiet̃.Inuentus eſt aũt iuxta fluuiũ faſin.

Capitulum.lxxxv.

MOgra.¶Serapion.Mogra ex ea eſt quedam que defertur ex terris ſinos.Et melior ex ea eſt grauis denſa: cuius color non eſt diuerſus.⁊ eſt ſicut color epatis aut ſangui/ nis non habens lapidem.Et quando ponit̃ in aqua diſſoluit̃ facile ⁊ creſcit.Illa ꝟo mogra q̃

vtuntur carpentarij eſt ex debilioꝛib⁊ opationi
bus ꝙ̄ illa que deferṫ ex ſinos ⁊ ex Babilonia.
et melioꝛ que facile teritur. Colligiṫ ꝟo in capa
docia in ſpeluncis diſtillās. ⁊ affert venalis in
Sinopidam ciuitatem: vnde ⁊ nomē accepit.

Operationes

A ¶ Et idē aucto Gal'. In ſapoꝛe ipſius eſt ſtipti
citas: vñ virtus eius eſt deſiccatiua. Et qñ ſoꝛ
beṫ cū ouo: aut fit criſtere cū ea ſtringit ventrē.
B ¶ Vñ habet virtutē ſtipticā ⁊ deſiccatiuā ⁊ glu
C tinatiuā. ¶ Et qñ miſceṫ in emplaſtris conſoli-
D dat vulnera recentia. ¶ Et ingrediṫ in ꝯfectio-
nibus trociſcoꝝ deſiccatiuoꝝ ⁊ conſtrictiuoꝛū
E vētris. ¶ Et qñ ſoꝛbeṫ in ouo ſoꝛbili: aut fit cri
F ſtere ſtringit ventrē. ¶ Et ꝓpinaṫ in potu ꝑ do
loꝛe capitis: ⁊ daṫ in ouo ad ſputū ſanguis ad
G venenūqꝫ. ¶ Paulus. ca. de mogra. Mogra
ſinopida foꝛtioꝛ eſt bolo armeno ⁊ luto ſigilla-
to. et ideo ingrediṫ in confectionib⁊ vnguentoꝝ
Et occidit vermes in ventre.

Capitulum. lxxxvi.

Mumia. Pande. ca. dlv. Mumia eſt illud
qđ inueniṫ in ſepulchris balſamatoꝛū: in
quib⁊ humoꝛ moꝛtui cū aloe ⁊ mirra reſoluiṫ:
quib⁊ ipſa coꝛpoꝛa condiebanṫ. et ſimilaṫ pice
marine. Solebāt antiquitus coꝛpa balſamo
mirra ⁊ aloe condiri. Et adhuc fit apud paga
nos ⁊ ſarracenos circa babiloniā: vbi eſt copia
balſami. Sera. li. ag. ca. mumie. Mumie ſepul
toꝝ: ⁊ eſt aloe balſamū ⁊ mirra: ⁊ qđ miſceṫ eis
ex humoꝛib⁊ coꝛpis humani. Et idē auc. Diaſ.
In terris q̄ dicunṫ acolonie. deſcendit nāqꝫ ex
mōtib⁊ q̇ ducūt flumina cū aquis: eijcit eū aq̄
fluminis ī ripis. ⁊ eſt coagulata: ⁊ fit ſicut cera.
⁊ habet odoꝛē picis ⁊ aſpalti mixti ſimul.

Operationes.

¶ Sera. aucto. Raſis. Ex noīe quoꝛundā me- A
dicoꝝ eſt bona ſode flegmatice frigide ſine ma
teria. ⁊ emigranee ⁊ paraliſi: ⁊ toꝛture oꝛis ⁊ epi
lentie ⁊ ſcotomie. ¶ Et facimus caputpurgium B
cum vno grano ex ea cum aqua maiorane.
¶ Et conuenit doloꝛibus auriū: qñ diſſoluitur C
ex ea granū ī oleo ſambucino: ⁊ diſtillaṫ ī aure.
¶ Et cōfert doloꝛi gutturis: qñ diſſolui ṫ ex eo D
vnū kirat cū aqua in q̄ decocta eſt ſatureya.
¶ Et cōuenit tuſſi cū aq̄ iuiubaꝝ: aut cū aq̄ oꝛ- E
dei ⁊ ſebeſten. ¶ Et daṫ in potu ex ea ieiuno tri F
bus dieb⁊. ⁊ ꝯfert cardiace kyrat. i. cū aq̄ mēte.
¶ Et cōfert vētoſitati inteſtinoꝝ: qñ accipiṫ ky G
rat. i. cum aqua cimini ⁊ carui: aut cū aqua a-
meos valet caſui ⁊ percuſſioni.
¶ Et daṫ ad ſingultū ḡna. i. ex ea cū decoctiōe H
ſeminū apij ⁊ carui. ⁊ miſceṫ cū oleo deben.
¶ Et fit caputpurgium cū eis: ⁊ ad ſquinantiā I
pondus vnius kyrat cū ſquingibin. ¶ Et do- K
loꝛem ſplenis pondus vnius kyrat cū aq̄ carui
¶ Et ad venena duo grana cū decoctiōe tribu L
loꝛum marinoꝝ: et folijs anuiden.
¶ Et ad puncturam ſcoꝛpionis pondus vni⁹ M
kyrat cum vino puro.
¶ Et ponitur in loco puncture cum butiro. et N
conuenit fracture.
¶ Et cōquaſſationib⁊ que fiūt in interioꝛibus O
coꝛpoꝛis ⁊ exterioꝛib⁊ et cōſtrictiōi pulmonis.
¶ Et eſt prope temperamentū: niſi qꝛ habet ꝓ- P
prietatē in ſedādo doloꝛes q̇ ſunt in fracturis.
qñ ſumiṫ in potu: ⁊ linitur cum ea. et fit cum ea
criſtere. ⁊ conuenit vlcerib⁊ veſice ⁊ virge.
¶ Et idē auct. Raſis. Quidā mittebat ſangui- Q
nem: et nō poterat reſtringi ꝑ aliquā medicinā
vſqꝫ quo datū eſt ſibi de mumia pondus gra-
noꝝ triū cū vino. et reſtrictus eſt ſtatim.
¶ Et qñ fit cū ea ſuppoſitoꝛiū diſſolutū cū oleo R
de ſambach: ꝯuenit nō potētib⁊ retinere vrinā.
¶ Paulus ca. de Mumia. Cali. eſt ⁊ ſic. in. iij. S
gradu: teſte Cōſtantino. licet quidā dicūt ꝙ ſit
frigida: qꝛ cōſtrictiua. multa eñ frigida ⁊ ſicca
laxant: ⁊ multa calida ⁊ ſicca conſtringunt.
¶ Auicenna de virib⁊ coꝛdis. Mumia calida T
eſt in fine tertij: ſicca in pꝛimo. Et habet ꝓprie-
tatem confoꝛtandi coꝛ.
¶ Itē qñ fit cū ea ſuppoſitoꝛiū diſſolutū cū oleo V
muſtellino cōuenit nō potētib⁊ retinere vrinā.

Capitulum. lxxxvii.

Niſus Alb. Dicūt aliq̄ hūc eſſe ꝺ gene
re lapidū. ⁊ inueniť in capite bufonis

Operationes

A ¶ Et ſunt duo gn̄a. Unus ſubalbidus ſicut ſi
lac intrauerit in ſanguinē ⁊ vincit eū. Et ideo
ſanguis obſcuras vias in eo dicūt apparere.
B ¶ Et alius eſt niger. ⁊ aliqn̄ pingiť in eo bufo
C ſparſis pedib9 ⁊ ante ⁊ poſt. ¶ Dicūt etiā ꝙ ſi
ambo ſimul includanť p̄ſente veneno eos adu
D rere manū tangētis. ¶ Probationem aūt lapi
dis eſſe dicunt ꝙ exbibitus bufoni viuo: bufo
eleuatur contra eum: ⁊ tangit ore ſi poteſt.
E ¶ Dicitur etiam ꝙ preſente veneno varius ef
ficiturq̄ ſubalbidus eſt. Hoc ſilr̄ Enax dicit.

Capitulum. lxxxviij

Nigrorum. Auicen li. ij. Nigrorum eſt lapis q̄
differť ex nigris declinās ad citrinitatē.

Operationes.

¶ Auicē. Fricať ⁊ egrediť ex eo fricatio mordi- A
cās linguā ſilīs lacti ¶ Mūdificat pannū ocu B
li cum nō eſt cū apoſtemate ⁊ obtalmia. ¶ Et C
ꝯuenit veſtigijs vlcerum in eo. ⁊ eradicat vngulā.

Capitulum. lxxxix

Nitrū. Iſi. Nitrū a loco ſumpſit voca-
bulum. Naſciť enī in nitria opido vel re
gione egypti: ex q̄ ⁊ medicine fiūt. ⁊ ſor
des corporum veſtiūq; lauanť. Huius natura nō
multū a ſale differt. h; enī virtutē ſalis. ⁊ ſimilr̄
oritur caneſcentib9 littorib9 ſiccitate. Afroni-
trū aūt eſt ſpuma nitri: ⁊ colligitur in Aſya in
ſpeluncis diſtillans. dehinc ſole ſiccatur. Op-
timū putatur ſi minime fuerit pōderoſum: ⁊ ma
xime fricabile colore pene purpureū. ¶ Gloſa
ſup parabolas. Nitrū ſale ſimilimū eſt: excep-
to ꝙ nihil ſalſi ſaporis habet. Crepitat aūt in
aqua ſicut calx viua. ſed aquā lotioni abilem
reddit. ſicut ergo acetū in nitro ebulit: ſic pner
ſa mens deterior ſuccenditur correctione.

Operationes

¶ Auicē. in. ij. can̄. Baurach. i. nitrū fortius ē A
ſale. cali. ⁊ ſic. in. ij. gdu. ex eo melius ē armenū:
leue: laminoſum: frāgibile: ſpōgioſum: albū aut
purpureū aut roſeum mordificatiuū. abſtergit
aūt fortiter. ¶ Et mūdificat ⁊ excoriat: ⁊ incidit B
hūores groſſos. attenuat capillos. ¶ Sangui C
nē attrahit in ſupficie corporū ⁊ colorē emēdat
¶ Confert pruritui: qr̄ virtus eius reſoluit ꝓprie D

E africanũ cũ aceto: ⁊ etiã ſcabiei. ¶ Cũ q̇buſdaꝫ
medicinis bibitũ interficientibꝰ vermes educit
F eos. ¶ Valet ꝯ venenũ: ⁊ p̄cipue africanũ. E iꝰ
ſpuma valet ꝯ morſum canis ⁊ potũ cantarida
G rũ. ¶ Cõſtan. Nitrũ affert de armenia. alteꝝ
de arabia. Uniuerſaliter aũt collatiuũ ⁊ mũdi⸗
ficatiuũ eſt. Interiora corporꝫ ⁊ exteriora ma
H xime aceto mixtũ lauat. ¶ Diaſ. Nitrũ eſt eligē
dũ leue ⁊ rubeũ vel albũ ꝑcuſſuras habēs ſpõ⸗
I gia. Albũ acre eſt ⁊ amarũ. ¶ Tale ex india ve
nit. Nitri ſiquidem aliud eſt craſſum ⁊ lamino
ſum. aliud tenue. aliud rubeũ. aliud albũ. ⁊ om
K niũ virtus deſiccatiua ē. ¶ Et ideo ſi fuerit ore
acceptũ: minuit ac tenuat pingues ⁊ viſcoſos
L humores. valet et ꝯ fungos. ¶ Platea in li. de
ſimplici medicina. Nitrũ calidũ eſt ⁊ ſiccũ in. ij.
gradu. Albũ melius eſt q̄ꝫ citrinũ. virtutē habꝫ
M diſſoluendi ⁊ extinguendi. ¶ Uſus eius eſt cõ⸗
tra yliacam paſſionē. ad faciem q̄ꝫ purgandaꝫ
N ¶ Item ꝯtra ſtomachi ſaniem ⁊ inteſtinorum.
Contra furfures capilloꝝ ⁊ pediculos capitis
O ¶ Contra vermes aurium ⁊ ſaniem.

Capitulum. xc.

Obtalmius. Albertꝰ. Obtalmius eſt la
pis ab Obtalmia dictus. cuius color
non nominatur. forte ideo. quia ē mul⸗
torum colorum.

Operationes.

A ¶ Idem valere dicitur geſtanti contra om̄es
B malos morbos oculorũm. ¶ Uiſus autem
circumſtantium dicitur excecare. ⁊ ideo etiam
patronus dicitur. Geſtantes em̄ eum quaſi in
uiſibiles reddit. Hoc ſimiliter ait Enax.

Capitulum. xcj.

Onix: Alber. Onix gēma eſt nigri co⸗
loris. inuenitur melius genus eſſe ni⸗
grũ: albis venis variatũ. venit aũt de
india ⁊ arabia. Inuenitur aũt quinqꝫ diuerſi⸗
tatum ꝑpter varietatē venaꝝ ⁊ coloꝝ. Ferũt ſi
ſardius ſit preſens ligatur onis. ⁊ etiam ſuſpen
ditur a nocumento. Hec aũt oīa ſi habet pro⸗
fecto ideo habet: q꞉ habet ꝟtutes mouendi me
lancoliam: p̄cipue in capite. ex motu em̄ illius
cũ vapore om̄ia iſta procedunt. Dicunt autēꝫ
quidam onix onichinum eſſe qḋ veriſimile eſſe
vel q̄ ſit alia ſpecies eius: ſed colore non eſt ni
ger niſi aliq̄ñ. ſed colorē habꝫ vt vnguis: ſed in
onichinis noſtris inuenitur multi colores al⸗
bi: nigri ⁊ rubicundi. q̇ tamē om̄es in ſubſtan
tiam quandã fricãtur: q̄ ſimilitudinē exprimit
vnguis hoīs. Aiunt etiam q̄ ex lachryma ar⸗
boris q̄ onica dicitur indurata in lapidem ge⸗
neratur. ⁊ dicunt hãc cauſam eſſe q̄ odoriferꝰ
eſt igne. Hãc etiã cauſaꝫ inquiunt eſſe ⁊ frequē
tius aliq̄s depictus imaginibꝰ mirabilibꝰ inue
nitur. q꞉ lachrima a principio mollis facile for
mabilis pingitur. ⁊ picturam retinet qñ in lapi
dem indurata coagulat. Hũc lapideꝫ dicũt in
ſenſibiliter intrare in oculum. ⁊ h̄ eſſe mirabile
Et ego vidi ſaphirũ intrare in oculum ⁊ lapi⸗
dem galli. ⁊ quendam alium cuius nomen ig⸗
noraui: ſine oculi leſione. Politus em̄ ⁊ tenu⸗
is non ledit oculum: niſi tanget aciem ſeu pu⸗
pillam oculi ſenſibilem ⁊ foramen vuee

Operationes

¶ Alber. Aiunt q̄ collo vel digito ſuſpenſus: A
excitat triſticiam et timorem. ⁊ in ſomno fanta
ſias terribiles.

Capitulum.xcij.

ORphanus. Albertus. Orphanus la
pis eſt qui eſt in corona romani impe
ratoris. Non vnq̃ alibi viſus eſt: pro
pter quod orphanus vocatur. eſt autem in co
lore quaſi vinoſus: ſubtilem habens vinoſita
tem. Et hic eſt ſicut ſi candidum nimis micãs
penetraret in rubeum clarũ vinoſum: ⁊ ſit ſupa
tus ab ipo. Eſt aũt lapis plucid9: ⁊ tradit̃ qͥ ali
qñ ĩ nocte fulſit: ſ3 nũc tpe nr̃o ñ micat ĩ tenebris

Operationes

A ¶ Fertur autẽ q̃ honori conuenit regali. Hoc
ſimiliter ait enax.

Capitulum.xciij.

OPalus ẽ lapis diuerſaꝝ colore gẽmarũ
diſtinctus. Eſt eñ ĩ eo carbũculi tenuiꝰ
or ignis. Ametiſti fulgẽs purpura. ſma
ragdi nitẽs viriditas. Cũctaq̃ pariter ſub q̃dã
varietate lucẽtia. nomẽ h3 ex patria. Sola eñ
parturit eũ India. ¶ Pli. li. xxxvij. Opali ſunt
in India: q̃bꝰ gẽmaꝝ cõpoſitores gloriã: ⁊ ma
xime inenarrabilẽ difficultatẽ dederũt. q2 ſunt
in eis pter incredibili mixtura lucẽtia. Alij ſũ
mo fulgoris augmẽto colores pigmẽtoꝝ equa
uerũt. Alij ṽo ſulphuris ardẽtẽ flãmã: aut etiã
ignis oleo accẽſi: magnitudo nucẽ auellanã eq̃t

Operationes.

¶ Arnoldus. Opalus eſt lapis pcioſus geſtã A
ti ſe cõtra oĩes oculoꝝ morbos efficius.
¶ Viſum eius acutũ cõfortat: p oĩa vero cir B
cũſtantiũ viſus ⁊ oculos excecat ⁊ obumbrat.

Capitulum.xciiij.

ORithes ⁊ oſtratites. Arnold9. Ori
thes eſt lapis triplicis generis. Vn9
eſt rotũdus ac niger. Alius viridis. ⁊
maculas albas h3. Terti9 eſt cuius altera ps
aſpa eſt. Altera plana. ⁊ ẽ corp9 q̃ſi fertilamia.

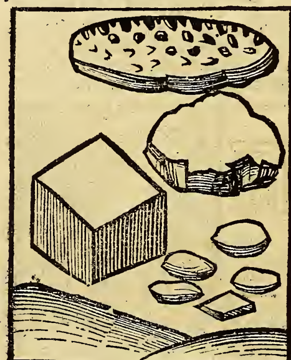
Operationes.

¶ Idẽ. Hic lapis geſtat9 ⁊ oleo roſacco mixt9 A
prohibet ab aduerſis caſibus. atq̃ a peſtiferis
reptilium ⁊ aliorũ animaliũ morſibꝰ. Idẽ. Ap
penſus mulieri prohibet ipſam impregnari. ⁊ ſi
pregnans eſt abortit. ¶ Ex lapidario. B
Letiferos morſus niger atq̃ rotũdus orithes

Quos fera vel cornu vel ſeuo dente peregit:
Cũ roſeo mixtus perfecte curat oliuo. Per va-
ſtas arenas: interq; feras gradientes. Illeſos
ſeruat morſus abigendo ferarum. Qui viret et
maculas albas habet alter orithes. Caſibꝰ ad-
uerſis portantes vbiq; reſiſtit. Tertius aſſerit:
fame grauioris orithes. Altera pars cuius cre-
bris eſt ⁊ aſpera clauis. Altera leuior eſt quaſi
lamina ferri. Hic facit a pẽſus ne fiat feia pre-
gnãs. Aut ſi pgnãs fuerit: cito fundit abortũ.

B ¶ Yſido: Oſtratites gẽma eſt teſtacea. durior
ẽ altera ſimilis achati: niſi ꝙ achates politura
pingueſcit.

C ¶ Duriori tanta ineſt vis vt alie gemme ſcul-
pantur eius fragmentis.

Capitulum. xcv.

Ophites. purpurites: porfirites: et pari-
us. Plini. lib. xxxvij. Ophites ſerpẽtũ
maculis ſimilitudinẽ habet. nec ex eo
inueniũtur colũne niſi parue. Duo ſunt eius ge-
nera. Molle. ſ. candidum nigricans durũ. am-
bo capitis dolores adalligata ſedare dicũtur:
⁊ ſerpentum ictus. Quidã etiam frenecticis ac
litargicis adalligari iubet candicantem. Iſid.
Purpurites eſt ex egypto rubẽs cãdidus inter-
uenientibꝰ pũctis. Nomis eiꝰ cauſa ꝙ rubeat
vt purpura. ¶ Pli. vbi ſup. Porfirites ẽ etiã ex
egypto rubet candidis interueniẽtibꝰ pũcturis.

Operationes

A ¶ Iſi. Pariꝰ eſt lapis marmoreꝰ eximij cando-
ris. Hic apud paron inſulã naſcit: vñ nomiat.

B ¶ Magnitudo eius eſt qua lances crateraſq;
non excedat vnguentis ipſe aptus eſt.

Capitulum. xcvi.

Palagius ſm Albertum dicitur. ꝙ pa-
lagius eſt gemma coloris rubei lucidi
valde: nature et ſubſtantie tranſparen-
tis. et dicitur eſſe femina carbunculi. ⁊ virtutes
eiuſdem remiſſas habet: ſicut femina ad marem
ſe habet.

Operationes.

¶ Et dicunt quidam ꝙ eſt domus eius: ⁊ ideo A
palatiũ carbũculi vocat. generat freqñter car-
bũculꝰ i lapide iſto. ¶ Et iã viſũ ẽ h ꝙ in lapide B
vno exterior ps fuit palagiꝰ: ⁊ iterior carbũcu-
lus. ¶ Propt qd hmõi genus lapidum eſſe de C
genere carbunculi.

Capitulum.xcvij

Anther9.Alb.Pātherus ē lapis multos hñs colores.ꝛ i vno corpe lapidis nigrū vīc3 viridē ꝛ rubeū. ꝛ alios multos.inuenit aūt pallidus:purpureus: ꝛ roſeus

Operationes.

A ¶ Alb.Fert autē fuſcos efficere viſus.inuenit
B ſm plurimos in india. ¶ Debet geſtans reſpicere ad ipſum in mane oriente ſole.ꝛ fit efficax ꝛ virtuoſus.tot aūt virtutes dr̄ habere q̄t colores habet.Hoc ſilr̄ ait Enax in lapidario ſuo

¶ Et refert de illo lapide:ꝙ ſi fortius ſt̄ ingat manu:manū aduret.vult ḡ leuiter ꝛ pauide tāgi. B
¶ Et ego ipſimet expertus ſum ſepius.dicit aūt de genere iſto alia ſpecies eſſe:q̄ dr̄ eſſe criſolito ſil'is:niſi qꝛ maioris viriditatis exiſtit. C

Capitulum.xcviij

Raſſius.Alb.Praſſius eſt lapis q̄ eſt mater ꝛ palaciū ſmaraldi.Eſt aūt viridis colorꝫ:hñs viriditatē ſicut praſſium.Inuenit aūt aliqñ cū rubeis guttis.ꝛ aliqñ cū albis.Eſt alia ſpecies iſtius lapidis:q̄ inuenitur cū guttis aureis.ꝛ vocat criſopaſſus. ꝛ rarius inuenit.ꝛ ideo carior exiſtit.Pro quo lege lapis criſopaſſus ſuperius de C.

Operationes

A ¶ Expertū eſt aūt ꝙ ꝯfortat viſum: ꝛ quaſdā iaſpidis ꝛ quaſdam ſmaraldi habet operationes.Hoc ſilr̄ ait Enax in lapidario ſuo.

Capitulum.xcix.

Peridonius.Albertus.Peridonius eſt lapis fulgens vt ignis colore.

Operationes

A ¶ Alber.Dicit valere ꝯ arteticā mirabiliter.

Capitulum.c.

Piritides gre.latine coppa roſea.Arabageral markaſita.Sera.li.ag.c bageral markaſita.eſt lapis ex q̄ extrahit es.ꝛ oportet ꝙ eligat ex illis cuius colorē ſil'is eri.ꝛ qñ ponit in igne ſaliunt ex eo ſcintille facile.Cōburit in hūc modū.Linitū pone in ignē leuē ꝛ euenta donec fiat rubeus.dein̄ extrahet ab igne.Quidā ponūt in ignē magnū de prunis:dein̄ liniūt melle:ꝛ iterū ponūt in ignē donec oēs partes eis ſint equaliter combu/

ſte.quia fortaſſe primo aduriť cetra ꝛ nõ Inte/
rius.deĩn excuſſlatur cinis ab eo ꝛ reponiť.et ſi
indigetur ablutio:laua eã ſicut lauať cadimia
¶ Dyaſcor.ca.de piritide. Lapis pirit ides.i.
markaſita ex q̃ cramẽ fit:eligendus eſt.colorẽ
hñs eraminis.q̃ in foco miſſus frangiť. Cõbu
riť vero ſic melle vnctus:in viuis carbonibus
mittiť flabellať q̃diu colorẽ rufum faciat. Alij
vero in multis carbonib⁹ igneis coctũ: ꝛ ſcdo
melle vnctũ euocãt igni q̃diu ſe fregerit.poſtea
exĩmũt illũ ꝛ lauãt ſicut cadimiam ꝛ reponunt

Operationes.

A ¶ Sera.Uirtus ei⁹ aduſti ꝛ nõ aduſti eſt vrẽs
ꝛ abſterſiua vlcer̃.ꝛ abſtergit obſcuritatem vi
ſus:ꝛ reſoluit ꝛ maturat apata dura.ꝛ qñ re/
ſoluiť ꝛ miſceť cũ reſini pini: reſoluit ſanguinẽ
B coagulatũ.¶ Et aufert carnẽ ſup̃fluaꝫ cũ pau
ca calefactiõe ꝛ ſtipticitate.Et q̃dẽ nominãt
hunc lapidem poſtq̃ aduritur dicidas vel di/
C friges.¶ Et ideꝫ auc.Bal.Hic lapis eſt vnus
de lapidib⁹ habentib⁹ virtutẽ fortẽ.ꝛ nos ad/
miniſtramus eum cũ reſolutiuis.et miſcemus
D cũ eo lapidẽ ſacharos ¶ Et reſoluimus ſepe cũ
h vngento humiditatẽ multã que eſt cõgrega/
E ta in cõcauitatib⁹ ꝛ cauernis muſculoꝝ.¶ Et
qñ adminiſtrať hic lapis oportet q̃ multũ te/
ratur ꝛ reſoluit humiditatẽ corruptã q̃ eſt in cu
F te.¶ Et ideo qñ teritur vltima ↄtritione ꝛ cõ/
ficitur cũ aceto abſtergit baras ꝛ morpheam:
G lentigines faciei.¶ Et habet virtutẽ magnã in
abſtergendo oculũ:et ↄfortat ſubſtantiã eius
H et acuit viſum.¶ Et ideo nominať in terrꝫ per
ſie lapis luminaris.Et facit capillos tenues ꝛ
I criſpos.¶ Dyaſ.Uirtus eſt illi cocto ꝛ crudo
termãtica ꝛ ſmictica.caligies oculis purgat
duriciebꝰ dyaforeſim ꝛ digeſtionẽ facit.addi/
ta reſina carnes perequat. Lapis ipſe combu
K ſtus a multis difriges dr̃.¶ Lapis iſte eſt ſpe/
cies vitrioli.vt apparet inferius de Uitriolo.
Qui non combuſtus ſi pulueriſcetur ꝛ diſtem/
peretur vel miſceatur cum vino ꝛ e gallis tri/
tis eſt optimum incauſtum ad ſcribendũ.Hoc
idem dicit Albertus in lapidario ſuo

Capitulum.cĳ.

PEtroliũ.Caſſius felix.ca.de petroleo:
petroleũ eſt oleũ petre. Inueniť autẽ
in locis ſurfureis.Fit eñ cũ pinguedo
terre ꝛ aque actione calores ad igneas conuer
titur partes.inueniť etiã ſup̃ lapides:qȯ quidẽ
per eos reſudat ꝛ in eis eſt.ꝛ ſup̃ mare inueniť.
¶ Auicẽ.Petroleũ albũ note ſpeciei eſt.ꝛ nigꝝ
eſt colamentũ picis babilonie.ca.ꝛ ſic.vſq̃ ad.

iiij.eſt ꝛ ſubtile ꝛ proprie album:reſolutiuũ.li
quefactiuum:aperitiuum:opilationũ.

Operationes

¶ Auicen.Petroleũ ↄfert dolorib⁹ ancharũ: A
et iuncturaꝝ.ꝛ proprie albũ.ꝛ confert dolori/
bus aurium frigidis.¶ Et ↄfert albugini ocu B
li ꝛ aque deſcendenti. ¶ Et nigrũ ex eo etiam C
confert aſmati ꝛ tuſſi antique.Bibitur eñ pa/
rum ex eo cũ aqua calida. ¶ Et ſedat doloreꝫ D
ventris pungitiuũ ꝛ ventoſitates.¶ Et quãdo E
fit ex eo licinium iterficit vermes.ꝛ proprie ni/
grum.¶ Et comeditur pondus.Z.vna de eo: F
et frangit ventoſitatem veſice.et frigus mani
cis.ꝛ confert puncture epithimatum.

Capitulum.ciij.

PEanites. Arnol. Peanites lapis ē ge
nitus de michedon. ⁊ eſt feminei ſexus
Nam certo tempore concipit lapidem
conſimilem parit. et confert pregnantibus

Operationes.

¶ Ex lapidario.

A ¶ Signitur in matre nō regione lapis peanite
Feminei ſexus referens imitando labores
Nam quibꝫ ex cauſis dubium ſed tēpore certo
Concipit et parit: ⁊ parientibus auxiliatur
Ultima quas vrget: dubiū diſcriminis hora

Capitulum.ciij.

POdoros ⁊ Pontica. Iſid. Podoros
eſt gemma poſt margaritam gemma-
rum candidarum ſecunda de qua que
ritur in quo numerari colore debeat totiens ia
ctata per pulchritudines nomīs alienas adeo
vt decoris. prerogatiua vocabulo ſit facta.

Operaciones.

A ¶ Idem. Pōtice gēma auratis guttis micātes.
Alie ſtellas habētes. alie q̄ȝ longis colorū du-
B ctibus lineate. ¶ Caſte ⁊ ſobrie portari volūt

Capitulum.ciiij.

PHrigius ⁊ Phingetes. Iſi. Phrigius
a loco dr̄. eo q̄ in frigia naſcit̄. colore
pallidus mediocriter grauis. gleba pu
micoſa. vritur ante vino pfuſus. Flatuſq̄ꝫ folli
bus donec rubeſcat. Rurſuſq̄ꝫ dulci vino ex-
tinguit̄ tribꝫ vicibꝫ tingēdis veſtibꝫ tm̄ vtilis.

Operationes

¶ Iſi. Phingetes: al's phengites capadocie la A
pis eſt: duricia marmoreus: cādidus atq̄ꝫ trāſ
lucens. ¶ Ex q̄ quondā templū a q̄daȝ rege cō B
ſtructū eſt foribꝫ aureis. q̄bꝫ clauſis intus diu
turna claritas erat. ¶ Plin̄. In capadocia re- C
pertus eſt lapis phingites ſub Nerone princi
pe ex argumēto ſic appellatus. q̄m̄ candido ⁊
tranſlucenti fulu inciderant vene. Hic eidem
conſtruxit fortune. quam ſeiam appellant.

Capitulum.cv.

PUmex latine. Arabice famech. Grece
Fanech vl' Fenic vel lapis de barchin
Serap̄. lib. ag. ca. Famech. i. pumex.

et eſt lapis de barchin ideſt lipari. Oportet q̄ eligatur ex eo multū fora minoſus durus ꝛ frā gibilis leuis alb⁹: in q̄ nō ſunt lapides. Et modus combuſtionis eius eſt: q̄ accipiat̄ ex eo quātitas ꝛ ponat̄ in prunis. ꝛ q̄n fuerit ignitus extrahat̄ et extinguatur in vino odorifero. ꝛ h̄ fit ter. tertia vice q̄n extrahitur ab igne non extinguatur in aliquod: ſed dimittatur infrigidari per ſe. poſtea teratur ꝛ reponatur.

Operationes.

A ¶ Dyaſco. Uirtus eſt ciſtiptica: termantica ꝛ purgatoria. Pumex oculoꝝ cicatrices limpidat. vulnera replet ꝛ ꝯſolidat. ꝛ aufert carnē ſuperfluam oculoꝝ. ꝛ q̄n teritur ꝛ fricantur inde dentes abſtergit eos: ꝛ adminiſtratur ad abra-
B dendos pilos. ¶ Theophraſtus. Si miſcetur antidotis deuifrigijs ꝛ ſmigmatibus abradit aſpredinem: ꝛ leuigat ꝛ conſtringit ꝛ coercet.
C ¶ Serap. Pumex h̄z virtutē ſtipticā: ſtringit cū gingiuā: ꝛ abſtergit oculum. ꝛ aufert maculam q̄ eſt in eo. ꝛ replet vlcera ꝛ ꝯſolidat ea. et aufert carnē ſupfluam q̄ in eis eſt. ꝛ q̄n teritur ꝛ fricātur dētes abſtergit eos. Et ſi mittat̄ in vas vini nō permittit ipſum amplius bullire.
D ¶ Gal. Et ingreditur in medicinis q̄ abſtergūt dentes: q̄n nō eſt aduſtum. ſed q̄n aduritur fit ſubtilior. Nam acq̄rit ab igne rem aduſtam calidam q̄ aufertur ꝛ ſeparatur ab eo q̄n lauatur.
E ¶ Et clarificat dentes ꝛ abſtergit eos. Et hoc facit propter ſui aſperitatem. Et facit fortaſſe hoc propter eius virtutem abſterſiuam.
F ¶ Et propter hanc cauſam cornua q̄n aduruntur abſtergunt dentes. Omnia preſcripta iſtius capituli inuenies in Pandecta. cap. cclvi.

Capitulum. cvj.

Quadratus: quadras: ꝛ quirin. Plini⁹. Quadratus in egypto inuenit̄. ſilr̄ et ethiopia. ꝛ ex albidus ē. Alber. Quadros. alias q̄nidros: eſt lapis q̄ aliq̄n inuenit̄ in cerebro vulturis. Idem. Quirin eſt lapis q̄ inuenit̄ in nido vpupe. Aliq̄n q̄ tota eſt auis p̄ſagioſa ꝛ augurialis. vt dicūt magi ꝛ augures.

Operationes.

¶ Quadratus vires h̄z ſtringētes. vn̄ necare A
dicitur ꝯceptū. Alber. Lapis quadros ꝟtus B
eius fertur eſſe ꝯ quoſlibet nociuos caſus. ꝛ replet māmillas lacte. Et hoc ſilr̄ ait Euax.
¶ Idē Quirin. Eſt aūt hic lapis ꝓditor ſecre- C
toꝝ. ꝛ fantaſias. ſi ponatur ſupra pectus dormientis. Hoc ſilr̄ ait Euax in lapidario ſuo.

Capitulum. cvij.

Quirinus. Radaim ꝛ Ranno

Operaciones.

¶ Arnoldus. Quirinus eſt lapis q̄ reperitur ī A
vpupe nidis: auget fantaſticas viſiones.
¶ Idem. Radaim lapis eſt niger atq̄ tranſ- B
lucens. Inuenitur in capite galli mari: q̄n da-
tū eſt comedere formicis. ¶ Idē. Geſtatus: va- C
let ad ipetrandū quodlibet. ¶ Arnol. Ranni D
alias rabri: eſt idem q̄ bolus armenicus. ꝛ eſt lapis ſubrubeus. ¶ Huius virtus eſt conſtri- E
ctiua ſanguinis diſſinterie menſtruorumq̄: vt ſuperius habetur cap. xxvi. de B

Capitulum. cviij.

Rubeꝰ.Sera.Lapis rubeꝰ minꝰ qꝫ ia/
cinctꝰ.ꝗ arabice vocat᷑ bager albigedi.
Idē li.ag.ca.Hager albigedi.ſiue al/
buzedi iacincti.rubedo ē magꝭ placabilis hoi/
bus:eo ꝙ non ſit in eo obſcuritas aliq̄.minera
aūt huiꝰ lapidis ē in terris oriētꝭ.⁊ qñ defert᷑ a
minera ſua eſt obſcurꝰ.ſꝫ qñ excoriat cū artifex
detegit᷑ bonitas eius.⁊ apparet ⁊ clarificatur.

Operationes

¶Sera.Si ꝗs ligauerit nō videbit portās in
A noctē ſomnia mala neqꝫ timoroſa.⁊ ſi ille qui a/
ſpexerit in ſole tm̄ ꝙ viſus eius eſt debilitatus
A terſerit cū eo oculos ſuos ⁊ cōuenit ei.¶Et qñ
ille lapis fricatur ad capillos capitis attrahit
feſtucas ſicut magnes ferrum.

Capitulum.cix.

Saphirus.Albertus.Saphirus eſt lapis valde notus ſm̄ plurimos.Uenit ab oriente et India.Inuenitur ⁊ in ypidomio apud podiuꝫ prouincie regionem et ciuitatem:ſed non eſt adeo preciosus vt per omnia ſit ſimilis orientali.Eſt autem colore perſpicuus ſicut celum ſerenatum.ſꝫ vincit in eo flauus color.et ideo melior qui eſt non ſatis perlucidus.optimus autem qui habet nubes obſcuras ad rubedinem declinātes.Inuenitur etiam bonus qui albidas habet maculas:ſimiliter ſubſtantia ſua ſit ſicut nubes fuſca tranſparens aliquantulū.

Operationes

¶Albertus.Uirtutes ego vidi ꝙ antraces du/ A
os fugauit:Aiunt etiam hunc lapidem homi/
nem caſtum reddere.⁊ interiorem ardorem re/
frigerare:ſudorem reſtringere:dolorem curare
frontis ⁊ lingue. B
¶Ego vidi vnuꝫ in anulo portare:⁊ ſordes ex
oculis portare.ſꝫ qñ vult poni in aqua frigida
⁊ poſt ſimiliter.ꝙ aūt dicūt ꝙ amittit ꝟtutē et
colorē poſtqꝫ antracē curauit.falſum eſt.
¶Dicunt etiā ꝙ corpora vegetat.⁊ paces con C
ciliat.pium ⁊ deuotū ad deū efficit.
¶Et animū in bonis firmat.Hic etiaꝫ ſirtites D
a ꝗbuſdā vocat᷑.eo ꝙ in littore ſirtiū inueniat᷑.
¶Ex li.de na.rerū.Saphirus ſereno colore ce E
lo aſſimilat᷑.Nunqꝫ tamen quantumcūqꝫ purꝰ
ſit imaginem in ſe(vt ſpeculū) oſtendit.
¶Dicit᷑ aūt optimus eē ꝯ fraudes:ꝯ inuidiaꝫ F
⁊ errores ad pacē.qñqꝫ gratioſus eſt.
¶Sꝫ oportet vt ille ꝗ portat ſūmo ſtudio ca/ G
ſtitatē ſeruet.Oriētales ſaphiri ſūt optimi.ma/
xime hij ꝗ vehemēter ſplendēt colore ceruleo.
¶Itē Saphirus morbū illū horribileꝫ fugat H
qui vulgariter dicit᷑ noli me tangere.Sꝫ poſt
fugationem dicitur viciari colori.
¶Ex lapi.Saphiri ſpēs digitꝭ aptiſſima regū I
Egregiū fulgēs puroqꝫ ſimillia celo.Uilior eſt
nullo ꝟtutibꝫ atqꝫ decore.Hic ⁊ ſirtites lapis ē
a pleriſqꝫ vocatꝰ:ꝙ circa ſirtes libicꝭ ꝑmixtus
arenis.Fluctibꝫ expulſus feruēte freto reperit᷑.
Ille ſꝫ optimꝰ ē quē tellus medica gignit.Qui
tñ aſſeritur nūqꝫ trāſmittere viſū.Quē natura
patēs tanto ditauit honore.Ut ſacra et merito
gēmaꝝ gēma vocet᷑.Et ꝗ portat eum:nec vlla
fraude necat᷑.Inuidiā ſupat:nullo terrore mo/
uetur.Hic lapis vt perhibēt educit carcere vin
ctos.Obſtructaſqꝫ fores ac vincula facta re/
ſoluit.Fert᷑ ⁊ ad pacē bonus eſſe cōciliandam.
Et plusqꝫ reliquas amat hanc nigromantia.

Capitulum .cx.

SArdius ⁊ Sarda. Albertus. Sardi/
us eſt lapis ab antiquiſſimo inter preci
oſos lapides memoratus: eſt autē ha/
bens ruborem ſpiſſum cum ſubſtantia peruia.
ſicut ſi peruietas ymaginetur ī rubea terra. Et
ſm hanc diuerſitatem inuenitur quinqȝ modis
ita q̄ aliquis nihil habet de peruietate: ⁊ forte
ille matrix eſt aliorum et domus in qua generā
tur. In Sardis autem ciuitate repertus eſſe
dicitur. Idē. Sarda eſt lapis qui ſe habet ad
tabulas ligni ſicut Magnes ad ferruʒ. Et im/
mo adheret ita fortiter tabulis nauium in ma/
ri: vt a tabulis euelli non poſſit niſi abſcindat
cum ipſo ea pars tabule cui adheret. Eſt autē
in colore praſſius: hoc eſt virens. Hoc ſimiliter
ait Enax.

Operationes

A ¶ Alb. Aiunt Sardiū lapidem accendere ani
mum ad gaudium ⁊ acuere ingenia: ⁊ p̄ ꝟtutes
ↄtrarias ligare onichiū. Hoc ſimilit̄ ait Enax.

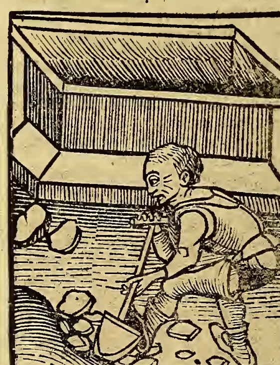
Capitulum .cxi.

SArdonis. Albertus. Lapis ſardonis
quem quidam ſardonicē vocant. eſt cō
poſitus ex duobꝰ ſardio videlicet ⁊ oni
ce. eſt ergo rubeus. ⁊ hic color eminet ex ſardio
Eſt etiam albus et niger: et colorem vnguis p/
ferens ex onice. Laudabilitēr autem eſt q̄ hos
colores habet magis diſtinctos. Inuenitur
autem quinqȝ modis aut pluribus propter di
uerſam colorum mixtionem. et frequentius in/
uenitur in India et Arabia.

Operationes.

A ¶ Idem Albertus. Fertur luxuriam expellere
et caſtum reddere ⁊ pudicum. ¶ Eſt tamē ma/
b xima huius virtus in hoc. q̄ cum onichius no
ciuus ſit hic nocere nō poſſunt ſardium in ſub
ſtantia habens admixtum.

Capitulum .cxii

SAmius ⁊ Sarcofagus. Alb. Samiꝰ
ē lapis a ſamo inſula q̄ inuenit dictꝰ
Hoc aūt lapide pollit̄ aurū. Idē. Sar
cofagꝰ ē lapis deuorās cadauera mortuorum.
grece em̄ ſarcos ſonat. carofagꝰ āt comedere.
antiqui autem de hoc lapide prius fecerunt

arcbam mortuoꝝ.eo ꝙ in ſpacio.xxx.dieꝝ ca-
dauera ꝯſumūtur.Ob hoc aūt noſtra monu-
menta lapideo ſarcofagi ſunt vocata.

Operationes

A ¶Samius.Alb.Fertur aūt ꝙ ſamius porta
tus vertiginē ſedat:ꝛ mentē ſolidat.habere aūt
hoc viciū dicit̄ ꝙ alligatus in coxa parturien
tis impediat partū.Hoc ſimiliter ait Arabari

Capitulum.cxiij.

SMaraldus:alias ſmaragdus.Albertus in lapidario ſuo.Smaraldus lapis eſt precioſioꝛ multis alijs:ꝛ non rarus.ꝛ coloꝛ eius eſt viridiſſimus tranſlucens: ita ꝙ vicinum aerem ſua viriditate figurare videatur. Et melioꝛ eſt planicies ſuperficiei. qꝛ vna pars nō obumbrat aliam. Melioꝛ tñ eſt q̄ nec lumīe nec vmbra variat̄. Huiꝰ planiciei ꝛ coloꝝ varietatum dicunt eſſe diuerſitates.tū eo ꝙ aliquando fel nigrū per modum virgularum admixtum habet.Hij ſunt a locis ſcotici et Britanici ꝛ biliaci.ꝛ qui in venis eris naſcū tur.ꝛ maculoſi quidam.ꝛ quidam Calcedonici:eo ꝙ ad mixturam habent cum illo lapide. Meliores autem ſunt ſcotici. Et ferunt quidam ꝙ illi de nidis grifonum auferuntur. qui lapidem hunc cum crudelitate magna cuſtodiunt. Dixit autem vnus de grecia veniens veridicus ꝛ carioſus experimētatoꝛ. ꝙ hic lapis naſcit̄ in rupibꝰ q̄ ſunt ſub aqua maris.ꝛ ibi inuenit̄. Rationale etiā eſt ꝙ in venis eris in perſpicuo quidē ad eris ſubſtantiam non veniens naſcit̄: eo ꝙ rubiginis eris habet viriditatem

Operationes.

¶Quando ſmaraldus ponitur in potu conuenit venenis moꝛtiferis ꝛ moꝛſibus venenoſis ꝛ punctionibus habentibus aculeum. A

¶Qui ergo dederit in potu de limatura eius pondus .viij. granoꝛum oꝛdei illi qui ſumpſit venenum anteq̄ꝫ fecerit impreſſionem liberat eum a moꝛte.ꝛ non cadent capilli eius neqꝫ excoꝛientur:ꝛ eſt ſua euaſio.ꝛ ille q̄ aſſiduat aſpicere ipſum preſeruat eius viſum a nocumentis et conſeruat eum incolumem. B

¶Et qui defert ipſum in anulo:preſeruat eam ab epilentia quando ducit cum digito anteq̄ꝫ ſuperueniat. C

¶Et propter hanc cauſam docemus reges ꝙ ſuſpendant eos in collo filioꝛum quādo naſcū tur ſtatim:ne ſuperueniat eis epilentia D

¶Et idem auctoꝛitate Raſis.Taberzet vel feruzegi ideſt ſmaraldus. conuenit lepꝛoſis qñ do ſumitur in potu limatura eius. Et ſi cadat aſpectus tyri ſuper lapidem ſmaraldi diſſoluuntur oculi eius et liqueſcunt. E

¶Dyaſco.ca.de ſmaraldo.Smaraldus poꝛtatus auget ſubſtantiam habens perſuaſionē in omni negotio coꝛpoꝛe ꝛ ſermone caſtos letoſqꝫ facit.ſubuenit ꝛ in tempeſtatibus.ſculpitur in eo ſcarabeus:pertunditur aurea fibula. F

¶Alber.in lapidario ſuo ca.de ſmaraldo.Expertum eſt noſtris tēpoꝛibꝰ ꝙ hic lapis ſi vere viridis ꝛ bonus eſt:retinet coitum.propter qđ rex vngarie qui noſtris tempoꝛibꝰ eum in digito in hoꝛa coitus cum vxoꝛe ſua habebat in coitu:in tres partes diuiſus eſt. G

¶Et ideo probabile eſt qđ dicitur ꝙ hic lapis geſtantem ſe ad caſtitatem inclinat. H

¶Unde auget opes:ꝛ incantatus dat verba perſuaſoꝛia.ꝛ ꝙ collo ſuſpenſus curat emitriteum ꝛ caducos moꝛbos I

¶Expertum autem eſt ꝙ viſum debilem ꝯfoꝛtat:ꝛ oculos conſeruat. K

¶Et bonam facit memoꝛiam:ꝛ tempeſtatem auertit. Et valet diuinatiōibus:propter quod queritur a magis. L

Capitulum.cxiiij

SAgda ꝛ Sandariſo.Iſidorꝰ.Sagda eſt gemma praſini coloꝛis apđ caldeos.cuius tanta vis eſt:vt permeantes naues e profundo petat et carinis ita tenaciter adhereat vt niſi abꝛaſa parte ligni vix ſeparetur.

Operationes.

¶Ex Lapidario.

a Difficiles gemmas ſup oĩes mari repertus.
Nunq̃ ſciretur niſi ſe daret inueniendam
In medio ſiquidez lapis natus iſte profundo
Naues incautas petit e regione meantes.
Et prelambentibus tabulis herendo carine
Ad portũ trahitur marẽ ignaris data nautis
Eſt autem morſu tabule ſic fixa tenaci
Quod nequit abraſa ligni ſine parte reuelli
Huic paraſinus color regio caldaica tellus.

b ¶Iſido. Sandariſus naſcitur in Indis loco eiuſdem nois. Species eius eſt ꝙ velut intra lucidum ignem intus auree gutte fulgent

c ¶Conſtat inter omnes quantum ſtellarũ accedat numero: tanto ꝛ precio accedere.

Capitulum.cxv.

Silenites ꝛ Sirtite. Iſidorus. Silenites gemma tranſlucet candido melleo ꝙ fulgore: cotinens imaginem lune Quam iuxta curſum ipſius aſtri perhibent in dies ſingulos minui ꝛ augeri. naſcit in perſida

Operationes.

a ¶Arnoldus. Silenites eſt gemma Perſidis cuius color eſt vt iaſpidis. lunares motus ſeruat. geſtatuſq; languentes ac debiles c[illegible]

b ¶Ex libro de naturis rerum. Silenites lapis eſt colore pulcher. maxime albo: rubeo: vario purpureo: quem portat indie teſtudo. Horuz quoddaz genus eſt quod viret vt herba. Hũc qui portat in ore fertur diuinare futura. Igne nunq̃ frangitur. Inter diſſidentes amorem reconciliat. ptiſicos curat.

c ¶Iſidorus. Sirtites gemma eſt ſic vocata: quoniam in littore ſirtium in partibus Lucanie primum eſt inuenta. Huius color eſt croceus continens intus ſtellas languidas ꝛ ſub nubilo renitentes.

d ¶Albertus in lapidario ſuo inquit. Lapis ſilenites eſt lapis de quo varia referuntur. Dicunt enim quidam eum naſci in quodam genere teſtudinis Indico. ꝛ eſſe varium. dicunt ꝙ hunc eſſe virentem. ꝛ in Perſide partibꝫ frequentius inueniri: ſiue in Arabia. ſicut inquit Plinius. Dicũt aũt hunc creſcere luna creſcente. ꝛ decreſcere dicunt decreſcente luna.

e ¶Geſtatus autem fertur conferre preſcientiaz quandam futurorum: ſi ſub lingua portetur: ꝓcipue prima luna ꝛ decima luna ꝛ decima exiſtente. Dicunt etiam ꝙ mane prima luna tantam habet virtutem in prima hora. Decima autem exiſtente luna in decima hora

f ¶Et modus diuinationis eſt ꝙ cum ponatur ſub lingua ꝛ cogitetur de aliquo negocio vtrum fieri deceat aut non. ꝛ ſi fieri deceat corde tenetur ꝛ infigitur: ita ꝙ euelli nõ poſſit. Et ſi fieri non deceat: ſtatim cor deſiſtit ab ipſo.

g ¶Fertur etiam ꝙ curat languentes ptiſicos ꝛ debiles. Hoc etiam ait Iſaac beniamin.

Capitulum.cxvi.

Stellarius. Enax in lapidario ſuo. Lapis ſtellarius eſt de genere marmorũ. habens maculas ex auro. Et eius eſt alius albus: qui dicitur Markaſita. Alius indus clarus celeſtis: ꝛ vocatur lapis lazuli. Pro

quo lege lapis lazuli.et qñ q̃ʒ minera fert vtrũq̃ʒ
ſimul:⁊ qñ q̃ʒ ẽ alius coloris viridis.et vocatur
lapis criſopraſſus:vt apparet ſi leges lapis cri/
ſopraſſus.

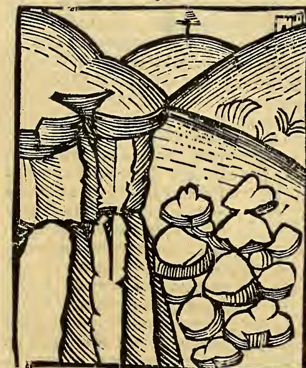

Capitulum.cxvij

Specularis. Albertus. Lapis ſpecula
ris eſt lapis admodum vitri perſpicu/
us.

Operationes

A ¶ Dicitur autẽ in hyſpanoruʒ vrbe ſegondia
B primitus inuentus eſt. ¶ Ego autem vidi illũ
abundantius inueniri:ita q̄ curbes inde onerã
C tur in diuerſis partibus theotonie. ¶ Et vidi
etiam in gallia inueniri cũ gipſo: q̄ extremitas
q̃dã. ¶ Effuſus ãt ſcindat̃ in q̃ſliber ptes tenu D
es:⁊ fiũt feneſtre ſicut de vitro:niſi q̄ loco plũ/
bi optet ponere lignũ ¶ Sũt ãt tres ſpẽs eiuſ/ E
dẽ.vna vicʒ lucida ſicut vitrũ.alia nigra penit⁹
ſic attramentũ. ¶ Tertia citrina q̃ vocat̃ auri F
pigmẽtũ vel arſenicũ qḋ clari⁹ ẽ et nobilius

Capitulum.cxviij.

Siſtos. Enax in lapidario ſuo ca. ꝓprio
Lapis ſiſtos eſt fuſci coloris ⁊ ſubruſi:
oblongas ariſtas ſiue pinnulas nõ ha
bens erectas vt alumẽ ſciſſuʒ ¶ Opatiões.
¶ Enax. Lapis ſiſtos vires hʒ fortit̃ ꝯſtringẽ
tes.

Capitulum.cxix.

Spōgia marina latine.grece trageſ.ara
bice affegialbach. Sera.li.aggre.cap.
affegialbach. Affegialbach id eſt ſpon
gie marine duo ſunt genera.ſcꝫ maſculus et fe
mina. Maſculus dicit̄ qui percuſſuras minu
tas habet:et ſpiſſas et albas. Femina vero ro
tundas cauernas et maiores habet. Sꝫ addit̄
tertiū genus duros lapides intra ſe habens et
plurimas cauernas. Cōburitur vero ſicut cal
cidonium. Melior eſt illa que eſt ꝓpinqua ſue
acceptioni.et eſt adhuc reſeruās in ea de virtute
quā acquiſiuit ex mari.ſed qn̄ ꝓlongat̄ temp9
ſue collectiōis.euaneſcit virtus eius. ⁊ non eſt
conueniens vt adminiſtretur in ope niſi prius
lauetur cū nitro aut baurach.vel cū aqua cine
ris que ē diſtillata ¶ Auicē.li.ij.c.de ſpōgia.
Spongia ē corp9 marinū laxū rarū. Et dr̄ ꝙ
habet aīal in eo cui adheret ⁊ nō ſepat̄ ab eo.
Et illa q̄ eſt recēs ē fortior ⁊ vehemētioris exſic
cationis ꝓpter fortitudinē nature maris. Et eſt
calida in primo ⁊ ſicca in ſcd̄o gradu. Et ipi9
lapis eſt ꝓpinquus ⁊ minus calid9.⁊ ē fortis ex
ſiccationis ꝓprie qd̄ ex ea eſt recēs qn̄ aduritur
cum oleo:⁊ ſimiliter eius cinis. ¶ Dyaſcorides
capi.de ſpongia. Spongie duo ſunt genera.
Maſculus ⁊ femina. Maſculus habet fora
mina minuta et ſpiſſa ⁊ alba. Femina vero ha
bet foramina rotunda et magna. Et additur
tertium genus habens intra ſe lapides duros
et plurimas cauernas.

Operationes

A ¶ Serapion aucto. Galieni: Uirtutē habꝫ ex
ſiccatiuam manifeſte.et ideo virtus eius ē que
conſolidat vlcera recentia cum ſuo ſanguie cū
madefit in aceto mixto aq̄ vel vino ſcḋm diuer
B ſitatē corpoꝝ. ¶ Et abſcidit fluxū ſāguis qui
ex inciſione accidit vel cōbuſtione. Quando ac
cipit̄ ſicca nō habens humiditatē in ſe ⁊ imbibi
tur in aſpalto iudaico:aut in pice liquida. ⁊ po
nit̄ ſup locū fluxus.⁊ ignis in ea accenditur.et
valet in cauteriū. Sed ſpongie cōbuſte virtus
C eſt reſolutiua. ¶ Et lapis que inuenit̄ in ſpon
gia habet virtutē que deſiccat.et frāgit lapidē
D qui eſt in renibus cauſatus. ¶ Et idem aucto.
Dyaſcoridis. Que ex ſpongia eſt noua ⁊ ſicca
non cum ſua pinguedine confert vlceribus. ⁊ re
ſoluit apoſtemata flegmatica.
E ¶ Et cōglutinat vlcera recentia. qn̄ ſupponitur
cū aceto vel aq̄ incarnat vlcera antiqua. qn̄ ap
ponitur eis cum melle cocto ⁊ apponitur cū aq̄
ſola. Sꝫ ex ſpongijs illa que eſt ſubtilis.leuis
non habet iuuamentū

¶ Et vtimur ſpongia noua ſicca in panno li F
neo ligata: que ſola facta forma licinij.et intro
miſſa aperit orificia vulnerū quādo ſunt clauſa
¶ Et qn̄ ponitur ſicca in vlceribꝫ antiquis hu G
midis ad que fluunt humiditates eoꝝ. ¶ Et ap H
ponit̄ cū aceto et ſubſtinet menſtrua. ¶ Et qn̄ I
comburitur ſicut comburitur ſpuma maris. cō
fert obtalamie et abſtergit oculum. ¶ Et quan K
do lauatur poſt combuſtionem eius:eſt magis
iuuatiua in medicinis oculorum. ¶ Et quādo L
comburitur cum pice.confert fluxui matricis.
¶ Et lapis qui inuenitur in ſpongia frangit la M
pidem veſice quando bibitur cum vino
¶ Auicen. Quādo ſpongia aduritur cū oleo N
et eius cinis confert diſruptioni ſanguinis ꝓ
pter inciſionem et aperitionē. Inflammatur
ex ea ignis ſup locum et cauteriſat cum hoc ꝙ
ipſa ſit ſubſtantia retinens ſanguinem.
¶ Et ex ea fiunt licinia que in orificijs venarū O
ponūtur.et retinet ſanguinē ⁊ fluxū ſanguinis.
¶ Et eius lapis ſubtiliat abſqꝫ calefactione:⁊ P
exſiccat ⁊ abſtergit.et exſiccat apoſtemata fleg
matica. ¶ Et infunditur in aceto ⁊ ponitur ſu Q
per plagas et conſolidat eas: ⁊ decoquit̄ cum
melle.et conſolidat vlcera profunda. ⁊ ſimiliter
ponit ſicca ſuper ipa. ¶ Et infuſa in aqua aut R
vino deſiccat vlcera humida antiqua.
¶ Et qn̄ ſpongia aduritur cum oleo ē cōueni S
ens curationi ſputi ſanguinis.
¶ Et lapis in ea inuentus frangit lapidē in ve T
ſica apud aliquos. Galienus ait ꝙ frangit la
pidem renum tantū:quia non tranſit vſqꝫ ad
veſicam

Capitulum. cxx.

Sordicies parietis balnei latine. arabi: vasachi Serapion. li. aggregatoris capitulo vasachi. auctoritate Galieni. est calida. et lenit et diſſoluit

Operationes

A ¶ Serapion. Facit naſci carnes. et eſt conue
niens ſciſſuris que fiunt in ano et emorroidibus
B quando ponitur ſuper eas. ¶ Et quod de ſor-
dicie colligitur ex corporibus exercitantium: calefacit et reſoluit exituras duric ſolutionis. et ē cō-
C ueniens vlceribus renū. ¶ Et illa que colligitur
ex corporibus luctantium: cōfert nodis que fi-
unt in matrice quando ponitur ſup eas. et con-
D fert ſciatice poſita loco vnguenti. ¶ Et ſordicies
que reperit in vaſibus in quibus oleum aduritur
E reſoluit multū et lenit. ¶ Et dixit in ſordice que
eſt in corporibus luctantiuz ſm q in ea eſt de pul
F uere diuerſificatur ab alia. ¶ Et ſordes quidez
vniuerſaliter reſoluit apoſtemata indigeſta. et
conuenit apoſtematibus calidis mamillarum
et hoc quoniā extinguit inflammationem eorū
G ¶ Et prohibet curſum humorum ad ipſa. et re
ſolui: quod iam fluxum eſt ad ipſa. quoniam
ipſa eſt compoſita ex puluere et oleo et ſordicie
H corporis homis. ¶ Sed ſordes vaſorū recipit
acuitates a vaſe eris. et ſimiliter eſt acutior. et
ſordicies auris confert panaricio.

Capitulum. cxxi.

Silex. Iſidorus Silex eſt lapis durus ſic dictus: eo q ab eo ignis exiliat

Operationes

¶ Idem in libro. xix. Ex genere ſilicum optimi A
ſunt nigri quibuſdam in locis ac rubentes
¶ Albi quoq contra vetuſtatē incorrupti qui B
et in monumentis ſculpti et incorrupti perma-
nent. quibus nec ignis quidem nocet. Nam ex
his etiam forme ſiunt in quibus etiam era fun
duntur. ¶ Sed et viridis ſilex vehemēter igni C
reſiſtit ac nuſq copioſus eſt. et vbi inuenitur la
pis nō ſaxum eſt. Pallidus autem in cremento
raro vtilis. ¶ Fluuialis vero ſilex ſemper velu D
ti madens eſt. hunc eſtate exhiberi oportet. nec
ante bienniū in ſtructuris domorum inſeri

Capitulum cxxii.

Succinus ſiue Succinus. Alber. Succinus eſt lapis crocei coloris quē greci electron vocant. inuenitur enim tranſlucens ſicut vitrum. vocabulū hz a materia qz a ſucco vel gūma arboris naſcitur que pinus vocatur. lambra vulgariter vocatur.

Operationes

¶ Idez. Confricatus aūt trahit folia et paleas A
et fila ſicut magnes ferrū. ¶ Dicunt autez q cō B
fert portantibus ſe caſtitatem. ¶ De expertis C
autem eſt q fugit ſerpentes. pregnantibus au
tem valere dicitur ad facilem parturitionem
¶ Iſido. Succinus quem greci electron vo- D
cant fului cereiq coloris fertur arboris ſuccus
eē. et ob hoc ſi h appellatus. cōſtat āt eū nō eē ppliū ſuc
cū, vt phetontis fabula dt ſz pine arbor. ¶ Naz E
accēſus tede nitore flagrat. Naſcit āt i inſul' occe
ani occidētal' ſic gūmi denſatq criſtallū rigore

F tpe. ¶ Ex ea fiũt decoris grã agreſtiũ monilia
feminarũ: vocari aũt a ꝗbuſdã dꝛ arpaga: eo ꝙ
a attritu digitoꝝ accepta caloris aĩa folia pale
aſqꝫ ꝛ veſtiũ fimbꝛia rapiat: ſicut magnes ferrũ
G ¶ Ex li. de na. reb. Succin⁹ eſt gẽma ꝗ vul
gariter appellaꝛ lambꝛia. hic crocei coloꝛis eſt:
H ꝛ vt vitꝝ aliqñ trãſlu cet. ¶ Caſtitatẽ poꝛtãtibꝫ
cõferre diciꝛ. Fum⁹ ei⁹ iuuat parturiẽtes. ꝛ fu
gat ſerpentes. pꝛima quidẽ gutta que de arbo
I re pino fluit pura ꝛ lucida eſt. ¶ Et hec eſt illa
que in eſtate calida pꝛoſilit: Reliquo vero tem
poꝛe fluens obſcura eſt et immunda.

Capitulum. cxxiij.

Sulphur. Iſido.: Sulphur terra eſt ex
actione caloꝛis excocta in eſſentiam ſul
phureã cõmutata. Aquoſis et terreſtri
b⁹ ꝛ igneis trãſeuntibꝫ. Eſt aũt aliud ſulphur
viuum: videlicet qđ tale eſt equale a terra ꝓ
duciꝛ. Aliud eſt extinctũ ſiue moꝛtuũ qđ artifi
cialiter paraꝛ. ꝛ in calamis ferreis funditur.
¶ Aui. li. ij. ca. de ſulphure. Sulphur ẽ oĩbꝫ
notũ. eſt ca. ꝛ ſic. ad quartũ ꝑueniẽs. ꝛ ẽ ſubtilia
tiuũ ꝛ attractiuũ. ¶ Dyaſ. ca. ſulphur: oĩbus
eſt notũ. Eligẽdũ eſt viuũ et coloꝛe limpidum ꝛ
reſplendens ꝛ perlucidũ ſine lapide. quod miſ
ſum in focum viridẽ facit coloꝛez et pingatur.
Naſcitur in meloſda ꝛ lipparia.

Operationes.

A ¶ Dyaſ. Uirt⁹ ẽ ei ꝗ reſoluit ꝛ abſtergit. ꝛ ꝗ re
ſiſtit venenis maritimis ꝛ aliis ſilibꝫ eius qñ te
B ritur ꝛ puluerizaꝛ ſup moꝛſure. ¶ Et cõficiꝛ cuꝫ
ſputo aut vꝛina aut cũ oleo veteri. aut cum mel
C le aut glutine albotin. ¶ Curat ſcabiẽ ꝛ egritu
dinẽ in ꝗ eleuaꝛ cutis ꝛ hoc qꝛ ipm aufert ipas
egritudines abſqꝫ hoc ꝙ impellat materiã ipo
rũ ad interioꝛa coꝛpis. ¶ Et educit ſaniem ex D
pectoꝛe. ꝛ qñ trãſglutiꝛ cũ ouo ſoꝛbili: aut fit fu
migium cũ eo cõfert aſmati. ¶ Et qñ fumigaꝛ E
mulier cum eo educit fetum. ¶ Et miſcetur cuꝫ F
glutine albotin: aut reſina pini et aceto cõfert
ſcabiei vlceroſe ꝛ empetigini: ꝛ maculis albis ꝗ
fiunt in vnguibus. et aufert moꝛpheam
¶ Et curat elephantiã. ꝛ ſimiliter cum reſina ꝛ G
aceto curat pũcturã ſcoꝛpionis. ¶ Et qñ miſce H
tur cũ nitro ꝛ fricaꝛ inde coꝛp⁹: aufert pruritũ.
¶ Et ſumiꝛ in potu cũ aꝗ vel ouo ſoꝛbili et cu I
rat yctericiã. ꝛ ẽ bonũ coꝛize. ¶ Et qñ puluerizaꝛ K
tur ſup coꝛp⁹ aufert ſudoꝛẽ. ꝛ qñ linitur ſup po
dagrã cũ nitro et aqua cõfert ei. ¶ Et cõfert qñ L
fit fumigiũ cũ eo ſoꝛdiditati ꝛ obliuioni.
¶ Et miſceꝛ cũ melle et vino: ꝛ curat attritiões M
auriũ qñ liniꝛ cũ eo. ¶ Aui. li. ij. ca. de ſulphure N
ca. eſt ꝛ ſic. Et eſt ex medicinis ad albaras. pro
pꝛie dum nõ tangit ipſum ignis. ¶ Et qñ miſ O
cetur cũ gummi albotin eradicat veſtigia que
ſunt in vnguibꝫ. ꝛ cũ aceto poniꝛ ſup moꝛpheã
¶ Et poniꝛ ſup aduſtionẽ ꝛ vlcerationẽ: ꝛ ab P
ſtergit empetiginẽ. ꝛ ꝓpꝛie cũ viſco. ꝛ ꝓpꝛie etiã
cum aceto et cuꝫ nitro ꝓpter pruritũ lauatur ex
eo coꝛpus. ¶ Et ipm eſt cũ nitro et aqua ſuper Q
podagrã linitũ conueniens. et conſtringit coꝛi
zam ſuffumigatũ. ¶ Et adminiſtratur cuꝫ ace R
to et melle ſuper contritionem aurium.

Capitulum. cxxiiij.

SAl. Sera. li. ag. ca. Malk. Dyaſcoꝛi.
Sunt ei⁹ due ſpecies. vna ẽ ꝗ ẽ ex mi
nera: ꝛ alia ꝗ eſt ex mare. ꝛ illa que eſt ex

minera eſt fortior. Et melior ex eo eſt non hñs
lapidẽ clari corporis. cuius ptes ſunt equales. et
ex marino melior eſt albꝰ equalium partium. ꝛ
etiam reperitur in locis aquarum ſtantium
¶ Itẽ auc. Salie. Et ſal qđ generat in ſtagnis
marinis aſſimilatur marino. Et iſte ſal fit i ma
ritimis. Nã qñ decreſcit aqua vel cõtrahit in
tpibꝰ eſtatis. coagulat a calore ſolis adurente
qđ eſt in marginibꝰ aque. ꝛ fit ſal. Et hoc fit plu
rimũ. eo ꝙ aggregat in loco illo ex aquis ſor
didis. que ſunt multũ calide. Et ꝓpterea quia
euacuatio aque maris fit in loco arto. ſuba eiꝰ
eſt groſſa. et ſapor eiꝰ eſt ſtipticus ſalſus. Sal
vero qđ ex ẽ minera eſt groſſioris ſubſtãtie et
fortioris ſtipticitatis. Et virtꝰ eiꝰ ẽ cali. ꝛ ſic: in
iij. gra. Sal ſodome ẽ ſal: qđ generat in mari
mortuo vbi eſt aq̃ amara. in qua ſi ꝓijciant pi
ſces moriunt. Et vocat ſic a nomine mõtiũ qui
ſunt ꝓpe illđ mare. Sal qđ effodit a minerꝫ ẽ
minꝰ ca. ꝛ minus ſubtile alijs. Cõburit ſal ſm
hũc modũ. Pone ſal in olla noua. ꝛ cooperi il
lã ne ſalſedo egrediatur ab olla ꝓpter calorem
ignis. ꝛ ſepeli ollã in prunis et dimitte ibi do
nec adurat ꝛ crepet. deinde aufer ab igne. ꝛ po
tes diſcernere diuerſitatẽ ſalis a ſuo ſapore. et
hoc qꝛ ille qui pticipat amaritudine reſoluit.
Sed qui eſt ſalſus ſolũ cuꝫ reſolutione ſua ſti
pticat ꝛ ſtringit. Et ſal qñ adurit ẽ maioris re
ſolutionis ꝛ minoris ſtipticitatis. Et flos ſalis
ẽ ſubtilior q̃ ſal aduſtus ꝛ ſapor eiꝰ ẽ acutꝰ: et
reſoluit reſolutiõe forti. ꝛ ẽ flos eiꝰ ſpuma que
eſt ſupra ſalem. Sed puluis ſalis aſſimilat ſpu
me ſalis multũ. Et poſſibile ẽ ꝙ ſubtiliaret ꝛ re
ſolueret plus q̃ ſal. ꝛ aggregaret qđ remanerꝫ
de ſubſtãtia ex corpe ſicut ſal. Et ſi tu capis pi
ſces viuẽtes ꝛ ꝓijcis in mari mortuo moriun
tur ſtatim. Ergo debes ſcire ꝙ accidit propter
amaritudinẽ que eſt in ea: que quidẽ inimica ẽ
animalibus omnibus et plantis

Operationes

A ¶ Serapion. Uirtus ſalis eſt q̃ ꝓhibet putre
factionẽ corpoꝝ eoꝝ q̃ ſunt parata putrefieri ꝓ
pter humiditatẽ ſupfluã que ẽ in eis. Et ſal ma
ris qñ extẽdit ſup coriũ ꝛ ponit ſup ſplenẽ. reſol
B uit duriciem eiꝰ. ¶ Dyaſcor. capitulo. de ſale.
Salis virtus ẽ ſtiptica. ꝛ abſtergit ꝛ mundifi
cat ꝛ reſoluit. Et aufert carnẽ ſupfluã ab vlceri
uit. Et cauteriſat ꝛ prohibet vlcera fraudulẽta
C Et in cõfectionibus medicinaꝝ ſcabiei ¶ Et
aufert carnẽ ſupfluã qui creſcit in oculo. Et li
D quefacit vngulam que fit in eo. ¶ Et ingredit
in cliſteribus. ꝛ eſt bonũ apoſtematibꝰ hydropi
coꝝ. Et quando miſcetur cum oleo ꝛ aceto. ſe
dat pruritũ. quãdo vngitur iuxta ignem donec

ſudet: ¶ Et idem facit in ſcabie vlcerata ꝛ non E
vlcerata. ꝛ in lepra et empetigine. ꝛ qñ miſcetur
cum melle ꝛ aceto ꝛ oleo et linitur. cõuenit ſqu
nantie. ¶ Et cũ oleo ſolo cõuenit apoſtemati F
bus vulue ꝛ duaꝝ amigdalaꝝ. ꝛ curſui humidi
tatum ad gingiuas.
¶ Et fit ex eo emplaſtrũ cũ ſanieb ordei coſto G
ꝛ melle ad pruritũ. ꝛ ad fluxibilitatẽ gingiuarũ
et ad vlcera corroſiua
¶ Et fit emplaſtrꝫ ex eo ꝛ ſemẽ lini ad punctu H
rã ſcorpionis ꝛ cuꝫ origano ꝛ yſopo ꝛ melle ad
morſũ vipere. ꝛ cũ pice alkitrã aut cũ melle ad
morſũ aial. qđ dr ceraſtes. ꝛ ẽ ſerpẽs cornutus.
¶ Et qñ fit emplaſtrũ cũ eo et melle ꝛ oleo. re I
ſoluit furunculos. ¶ Et qñ miſcet cum origa K
no ꝛ fermẽto. maturat apoſtemata flegmatica
teſticuloꝝ. ꝛ cõuenit morſui rane exiſtẽtis in flu
mine babilonie. ¶ Et qñ terit ꝛ ligat in petia li L
ni et ſubmergit in aceto forti et miſcet cũ iſto et
ponitur ſupra morſuꝫ in quo eſt morſura ania
lis alicuius venenoſi conuenit. ¶ Et quando
miſcetur cũ melle. cõuenit ſanguini mortuo q̃ M
eſt ſub oculo. ¶ Et cõuenit nocumento opij ꝛ N
fungoꝝ ꝑnicioſoꝝ. Et qñ miſcetur cum fari
na et melle. cõuenit cõtuſioni neruoꝝ ꝛ attritio
nilacertoꝝ. ¶ Et ponit ſup cõbuſtionẽ ignis. O
et non ſinit locum veſicari. Et ponit in hũc mo
dum ſuper podagrã et cõuenit. ¶ Et qñ fit em P
plaſtrum cum eo. ꝛ linitur cum yſopo: et prohi
bet heriſipilam ꝛ formicam augeri in corpore.
¶ Et quãdo miſcet cum oleo prouocat ſudorẽ Q
Et quando ſumitur in potu cum vino et aqua
laxat ventrem. Uerũtamẽ eſt malũ ſtomacho ꝛ

Capitulum.cxxv

SAl aromaticū.Sera.Sal armonia/
cus eſt alb⁹ ꝛ rube⁹.ꝛ extrahiť ex lapidi
bus claris duris.ꝛ ē ſalſus mortificati/
uus multū deferť ex coraſceni.ꝛ ſunt ei⁹ colores
multi.Nā ex eo niger ꝛ puluerulētus alb⁹ cla/
rus ſicut criſtallus.ꝛ eſt melior.ꝛ eſt ille qui in
grediť in medicinis.ꝛ eſt ca.et .ſicc⁹ in.iiij .gͣ .

Operationes

A ¶ Sera.Eſt abſterſiu⁹ humoꝝ groſſoꝝ.ꝛ ab
ſtergit ꝛ lauat ꝛ cōfert caſui vulue ꝛ ſquinantie
B ¶ Et diminuit albedinē oculi ſeu pannuȝ eius

Capitulum.cxxvi

SAl alkali.

Operationes

A ¶ Actor.Sal alkali:vel alkal fit in hunc mo/
duȝ.Accipe de herba cali:que alio nomie vo/
cantur vſnen.ꝛ fac in terra foueam magnaȝ.et
imple foueam ex herba illa dū eſt recens et ac/
B cende ignem in ea.¶ Et quando erit illa her ba
combuſta pone de alia ſuper eam.ꝛ fac ita do/
nec fouea erit plena:ꝛ illa herba bene combu/
ſta.ꝛ dimitte extingui igneȝ ꝛ infrigidari cinerē
C ¶ Deinde detege ſub cinere fouee.quia tu in/
uenies ſalem nigrum petrificatum vel coagu/
latum in magno globo in fundo fouee ꝙ ſal al
kali vocatur
D ¶ Et valet ad omnia vt ſal armoniacum

Capitulum cxxvii.

SAl ind⁹.Aui.iiij.cañ fen.i.ꝺ aſperitate
lingue inquit.Sal indus ē in colore ſa
lis ꝛ dulcedine mellis. Et eſt zuccarum
quod inuenitur coagulatum ſuper cannā mel/
lis in india ſal loco eius ponuntur candi.lege
zuccarum.in tract.i.de her.capitulū vltimuȝ

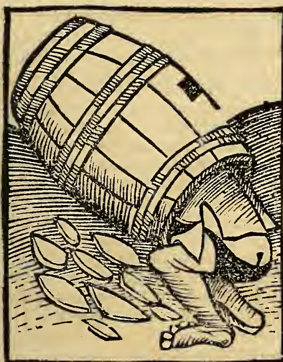

Capitulum.cxxviii

TRachius.Enax in lapidario ſuo.Tra
chius eſt lapis niger.Naſcitur in pon
to amne qui eſt in egypto.

Operationes

¶ Enax.Trachius hȝ vires ſicut gagates. A
¶ Et diciť accēdi paꝝ ab aq̄ ſȝ extinguiť ab oleo B
¶ Hoc idem dicit Alb.in lapi.ſuo.ca.proprio C

Capitulum.cxxix

Tartar9. Barthol.in li.ð ꝓprieta.rerum. Tartaꝝ ē vini feculen ia in modū terre vel mollis lapidiſ circa pres dolci indurata cuius natura calida eſt ⁊ ſic.in.iij.gradu

Operationes

A ¶ Idē valz cōtra ſcabiē.ſerpiginē ⁊ īpetiginē
B ¶ Cōtra capitis immūdicias. Uirtutē eīn bz extenuādi:cōſumēdi:mūdificādi ⁊ laxandi

Capitulum.cxxx.

Terra ſigillata latine. Gre.lemnia fragidos. Ara.Teumacon vel buma um Sera.li.ag.c.Teumacon.auc.Dyaſ. Teumacon.i.terra ſigillata.et eſt ſigillū marinum.et eſt ſigillum laice.⁊ eſt vna ex terris almayum. Et multi ex lutis illi aſſimilantur. Et colo: eius eſt ſimilis mogre:ſʒ diſcernitur ab ea q: quādo tāgitur digitis nō adheret eis ſicut mogra.⁊ eſt de viſcoſitate in ea res paruua. et in iſta ſigilla fiunt ⁊ almayum. Et colo: omnium eſt rubeus.ſed illa que eſt vera ex eis fodit ex terra fundoſa.vbi non eſt arbo: neqʒ herba neqʒ lapis. Accipitur igitur ex minera illa.⁊ infunditur aqua donec diſſoluitur ⁊ ſpiſſat. Et agitatur forti agitatione. inde dimittit donec reſideat:⁊ tūc abijciatur ab ea aqua q̄ ſupnatat cum facilitate.et poſtea colligit qð eſt pingue et viſcoſum.et abijcitur qð eſt ſapidoſum in fundo vaſis.deinde ponit illud pingue ad ſiccandum donec ſit ſicut cera mollis.⁊ ſic diuiditur in fruſta parua ex quibus fiunt trociſci. et ſigillant qui deſiccātur in vmbra donec recedat aquoſitas et completur deſiccatio.

Operationes.

¶ Dyaſ. In ſuba ci9 ē acreitas.⁊ ē in ea parū ſtipticitatis.⁊ ꝟtus eſt q̄ deſiccat ſine mordica- A
tione. Et curat vlcera fraudulēta.etiā ſi fuerint ſordida. ¶ Et qñ cōficit cū aceto forti vt fiat ſi- B
cut lutuʒ.⁊ ponit ſup vulnera recētia et dimittitur ſic glutinat ea ⁊ curat vlcera antiqua.
¶ Et diſſolue ipam cū ḡcō q̄ videbitur magis - C
ꝯpetere neceſſitati ſicut cū aceto aq̄ mixto aut ſecamiabin:aut vino aut mellicrato. et cōuenit iuuamento manifeſto hñtibʒ vlcera in inteſtinis añq̄ fiāt putrida facto cliſteri cum ea.
¶ Poſt q̄ ꝑceſſerit cliſtere cū aq̄ mellis.⁊ po- D
ſtea cū aq̄ ſalis. Deinde cuʒ ſucco plātaginis detur in potu cuʒ aceto fortiter mixto aque.
¶ Et cōuenit morſui tyri ⁊ alioꝝ aīalium vene- E
noſorū:⁊ canis rabidi qñ bibit cū vino limphato:et qñ linit ſup locū morſus cū aceto:⁊ ſimiliter opoꝛtet q̄ liniātur oēs morſus aīalium venenoſoꝝ. ¶ Deinde ponat ſup vuln9 foliuʒ allij - F
agreſtis.⁊ poſtea ē foliū cētauree minoꝛ.et poſt h eſt foliuʒ praſſij. ¶ Et medicamē qð ſumit ex luto ſigillato et grana iuniperi in q̄ admiſcet - G
ex bolo armeno quātitas pua.qñ bibitur ex eo ille q̄ timet potionē venenoſaʒ prohibet nocumentū ei9 ab eo ¶ Et ſumūt eā in potu illi qui - H
iā ſumpſerūt medicinā.⁊ ñ ipa ē adhuc i ſtomacho ſuo.ꝓuocat eīn vomitū.⁊ expellit nocumētū ei9 ab eo.⁊ ſumunt eā in potu illi qui iā ſumpſerunt medicinā venenoſaʒ dū ipſa eſt adhuc in ſtomacho ſuo. ¶ Prouocat enim vomitū et - I
expellit nocumētū ab eo:⁊ liberat cuʒ a morte.
¶ Ego fui expertus in illis q̄ biberūt cantarides - K
et lepoꝛem marinum m.iam dedi eis in potu de

hac medicina. et feci etiã eos vomere ſtatim et euaſerunt. neqꝫ paſſi ſunt aliquod accidẽs ma/lum ex veneno ipſorum.

L ¶ Iteruꝫ Dyaſ. capi. de terra ſigillata qđ inci pit Lemnia fragidos: ſcḋm tranſlationẽ grecaꝫ Terra eſt ex clauica ſordida. ꝛc.

M ¶ Et idẽ ſcḋm tranſlationẽ arabicã. In luto ſi/gillato eſt virtꝰ q̄ qñ ſumit̄ in potu reſiſtit medi cinis mortiferis ꝛ omĩbꝫ venenis forti contrari etate.

N ¶ Et quando bibit aliquis ex eo. ꝛ poſt ſumpſerit in potu medicinam mortiferam fa/cit eam egredi per vomitum et non nocet ei

O ¶ Et eſt cõueniens morſibꝫ et puncturis vene/noſorum animalium. Et ingreditur in cõfectio nibus pluriũ medicinarũ compoſitarum.

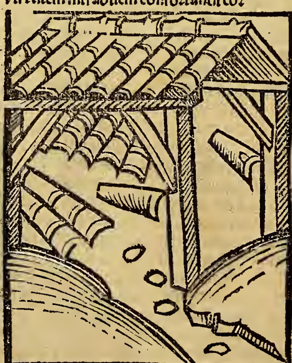
P ¶ Et idem Sera. aucto. Alcauzi. Terra ſigil/lata eſt bona ſi puluerizetur ex ea in os. vnde fluit ſanguis. ſtringit eñ eum ſtatim. et non eſt medicina que abſcindit omnes fluxus ſanguis ſicut iſta.

Q ¶ Et idẽ aucto. Pauli. Quãdo ponit̄ ſuper aduſtionẽ ignis non ſinit locum veſicari et datur ex ea in potu poſt caſum in quo conti/netur leſio interiorum membrorum liniuntur cum ea membra poſt percuſſionẽ et caſum et at tritionem et prohibet ea ab apoſtemate.

R ¶ Et ſi fuerit ſolutio cõtinuitatis cõſolidat. et eſt de melioribus medicinis contra venena

S ¶ Paulus. ca. de terra ſigillata ca. ẽ et ſic.

T ¶ Auicen. de viribus cordis. Terra ſigillata temperate ꝯplexionis eſt in caliditate et frigidi tate conformis humane complexioni. niſi quia eius ſiccitas maior eſt humiditate. Habet eñ virtutem mirabilem confortandi cor

Capitulum cxxxi

Tegula latine. grece later. arabice caſef Sera. li. aggre. ca. Caſef. auctoritate Dyaſcoridis. Caſef. id eſt tegula.

Operationes

¶ Tegule atanor qñ ſunt bene aduſte. habẽt virtutẽ cauterizatiuã. A

¶ Et ꝓpter hãc cauſaꝫ qñ miſcetur ꝛ linitur cum ea. confert pruritui ꝛ bo thor. et confert podagre. Et quando miſcetur cum cerotis reſoluit apoſtemata dura et ſcro/phulas. B

¶ Et idem auctoritate Galieni. Tegu le laterum virtus eſt abſterſiua. ꝛ maxime tegu la atanor. C

¶ Et virtus eius eſt que abſtergit et deſiccat. et proprie illa que eſt ex atanor que ẽ fortior aliis. D

¶ Et ponitur propter hanc cau/ſam in vnguentis que dicuntur manfaſtas. E

¶ Et eſt vnguẽtum in quod ingreditur huiuſ modi teſta medicina bona ad vlcera cõſolidã dum et incarnandum ea F

Capitulum. cxxxii.

Topazion. Albertus. Topazion eſt la/pis ſic vocatus a loco ſue prime inuen/tionis que fertur vocari topazis inſula et quia auri ſimilitudinem pretendit. Sũt au/tem due ſpecies in hoc genere lapidis. quarum vna eſt ſimilis in omnibus auro. et eſt precio/ſior. alia eſt croceum magis tenens colorem q̄ auri. et hec vilior eſt.

Operationes

¶ Albertus. Expertum eſt in noſtro tempore q̄ aquã bullientẽ ſi immittat̄ ita ſicut refertur facit q̄ ſtatim manus immiſſa extrahit̄ ſine leſi one. ꝛ hoc fecit Pariſius vnꝰ de noſtris ſociis A

B ¶ Dicunt etiam q̄ valet contra emoptoicā et lupaciaꝫ paſſionē. Hoc autē certū eſt q̄ ſpeculus eſt lapis iſte. ⁊ idolū obiecti corporis ſicut ſpeculum concauum viſum repreſentat.

C ¶ Et naſcitur in ornicho. huic cū aliq̄s tenet in manu dextera contra ſolem radios emittit. et ignem euomit vt videns miretur.

D ¶ Nam qui eum portat circa ſiniſtrū brachiū omnes turbas contemnit. Hoc locuſte et grādines a fructibus remouentur. et ardorem veneris deferueſcere facit.

E ¶ Ariſtotiles. Topazion cum ponitur ſup hominis vulnus ceſſat fluxus eius. Eſt autem illud genus quod ſi ſupra rem bullientem ſuſpēditur: ceſſant ampulle ipſius.

F ¶ Ex libro de naturis reruꝫ. Topazius ille cuius color auro ſimilis eſt. hic magis precioſus eſt. Aliud autem genus eſt multo lucidius et colore magis tenue: ſed deterius. Hic lapis inter cetera que facit dicitur etiam iram luxuriā q̄ reſtringere

Capitulum. cccxxiij

Torchois ⁊ Theogolitus. Arnoldus. Torchois eſt lapis: cuius color eſt flauus in album vergens a regione turcia dictus in aqua naſcitur.

Operationes

A ¶ Et eſt virtus eius viſum cōſeruare ſaluum.

B ¶ Etiam a nociuis extrinſecis caſibꝰ dū ē ſup

C ipm hilaritatē q̄ꝫ inducit. ¶ Alber. Turchois eſt lapis flaui, coloris viridi cadentis. ac ſi lac penetrauerit in flauū colorē. et reſultet per ipm ad ſuperficiē. Eſt aūt nō pſpicuus neq̄ rarꝰ

¶ Dicūt aūt q̄ viſum cōfortat. a nociuis caſiꝰ D

bus defendat ſe portāteꝫ ¶ Solinus. Theo E

golitus eſt lapis oliue nucleo ſimilis. Spernitur cū videt. ſꝫ viꝫ aliorꝫ vincit bonis remedijs

¶ Solutus quippe hauſtus pulſis calculis re F

num dolorem ac veſice leuat.

Capitulum. cccxxiiij.

Turbia. Sera. li. aggre. ca. turbia Turbia ex ea ē q̄dā q̄ fit in fornacibꝰ. in quibus citrinatur es ⁊ colligit̄ et reponit̄. Sed illius qui fit in mineris ſunt tres ſpecies Nā ex ea eſt alba: et ex ea eſt viridis: ⁊ ex ea eſt citrina imbibita rubore. ⁊ minere turbie indie ſunt in littoribꝰ maris prope regionem indie. ⁊ melior harū eſt alba. que cuꝫ aſpicitur videtur q̄ habeat ſupra ſe ſalem. ⁊ poſt ipam eſt citrina ſed in viridi eſt aſperitas. ⁊ eſt perforata. ⁊ defertur ex maritimis. Et alba eſt ſubtilior omnium ſpecieruꝫ turbie. et viridis eſt groſſior. ſcilicet illa que cum foraminibꝰ eſt. ¶ Dyaſco. ca de turbia. Sunt eius due ſpecies. Una eſt leuis alba: Alia eſt minus leuis ea. Generatur autem turbia quando accipitur climia ⁊ puluerizatur ſup es in ſua citrinitate. ⁊ ſponitur in ipm climia vt fiat clarum citrinum. Eleuatur ergo ex climia fumꝰ ⁊ adheret parietibꝰ. et eſt turbia. Et turbia quidem nō eſt ſolū ꝓpter tincturaꝫ eris ſed eſt abſq̄ hoc q̄ pōt fieri ex climis abſq̄ citrinitate eris. Melior ex eo ſcḋm Serapionem eſt. que fit in cypro. Que quando roratur aceto emittit odorem eris. cuius etiam color eſt ſimilis colori reſine. et ſapor ſimilis ſapore luti. Et quando ponitur ſuper prunas aggregantur partes eius. et fit color eius ſimilis

colori eris.⁊ qñ tãgit nõ habꝫ aſperitatẽ.⁊ eſt le
nis. Oportet etiã q̄ inueniãtur hec omĩa in ea
aliter aũt nõ eſt bona. Lauatur autẽ tutbia in
hunc modũ. Accipit ſicca vel cũ aqua mixta et
ponitur in petia lini nõ rara. et ponit in aq̃ plu
uiali. et mouetur petia in aqua.⁊ qđ eſt de thu
tia bona electa ſubtilius egreditur de petia in
aqua.⁊ id qđ eſt in ea ex ſorde ⁊ groſſum rema
net in petia.⁊ poſt hoc dimitte reſidere. deinde
proĳce aquã cũ tutbia in vaſe alio mundo.⁊ q̄
remanet in fundo ex graui arenoſo: abĳce ⁊ di
mitte aquã clarificari.⁊ proĳce eam cũ facilitate
et iterũ infunde ſup tutbiam aquã aliã ⁊ agita:
et fac vt prius.⁊ hoc tamdiu vt nihil arenoſi re
maneat.⁊ aqua ſuperſtãs remaneat clara.⁊ cũ
hec feceris proĳce aquam et ſicca thutiam. Et
quidam ſunt qui diſſoluunt thutiam in aqua
donec fiat ſicut mel.⁊ ponunt eam in petia.⁊ ſu
ſpenditur petia ſuper vas ⁊ colatur ex ea quod
poteſt:⁊ reſtringunt petiam reſtrictione pauca
vt amplius egrediatur.⁊ proĳciunt ſup ipſam
aquã multã ⁊ mouent.⁊ qđ natat in ſuperficie
aque colligunt cũ lana.⁊ illud qđ natat ē pin
guedo. ponunt eam in vaſe nouo mundo. de
inde cum mouerit reſiduũ motione leui.⁊ pro
ĳciunt in vas aliud.⁊ qđ remanet in fundo ex
arenoſo abĳciunt. faciunt hec ſepe donec nihil
arene remaneat. Lauatur autẽ tutbia cũ vi
no ſimiliter.⁊ illa que lauatur cum vino ē plus
ſtiptica q̄ que lauatur cum aqua:

Operationes

¶ Dyaſcorides. Uirtus tutbie eſt ſtiptica in
A frigidatiua.⁊ replet vlcera. carne conglutinat.
deſiccatiua eſt deſiccatione pauca.
¶ Et qui vult aſſare tutbiã: teret eã contritiõe
B forti.⁊ cõficiat eã cũ aqua ⁊ faciat trociſcos. et
ponat ſup teſtã:⁊ ponat ſup prunas. et voluat
trociſcos cũ aſſiduatione donec deſiccentur ⁊
C fiant rubei. ¶ Et ſcias q̄ accipit tutbia etiam
ex auro argẽto ⁊ plumbo.⁊ illa que accipitur ex
plumbo eſt ſecunda in bonitate ab illa que fit
D in cypro. ¶ Aliquando autẽ egemus tutbia et
non poſſumus inuenire. ſed nos ſcimus medi
cinas equiualẽtes in bonitate.⁊ ſimiles virtuti
eius quas volumus hic docere. et modum ea
rum:⁊ qualiter fiant
¶ Accipe ex folĳs mirti cũ folĳs ⁊ granis eiꝰ
E recentibus ſicut ſunt.⁊ pone in vaſe terreo cru
do.⁊ cooperi vas coopertorio habente multa
foramina:⁊ pone in fornace figuli: Et quando
decocta fuerit terra vaſis ⁊ facta teſta. aufer
quod eſt in ea.⁊ pone in vaſe alio crudo:⁊ po
ne iterũ in fornace ſicut prius ⁊ ſine coqui.⁊ ex
trahe qđ eſt in eo:⁊ laua cinerẽ illum ſicut laua
tur tutbie:⁊ vtere. ¶ Fit autem hoc idẽ ex folĳs F
et ſummitatibus oliuarum eadem diſciplina:
et maxime ſiluestriũ. ¶ Et fit ex citonĳs poſt G
q̄ inciduntur per fruſta.⁊ abĳciũtur ſemina. et
ex galla ⁊ ex mori celſi albis immaturis ⁊ deſic
catis in ſole.⁊ ex ſummitatibus arboris grani
viridis.⁊ ex floribus vitis agreſtis.⁊ ex ſummi
tatibus arboris maſticis. ¶ Et quidã accipi H
unt folia arboris ficus.⁊ deſiccant in ſole.⁊ fa
ciunt vt diximus: ¶ Uirtus tutbie ablute ē ſic I
ca ⁊ plus deſiccatiua omni medicina.⁊ ingredi
tur in ſieff cum quibꝰ curãtur egritudines ocu
lorum. ¶ Et eſt vna de melioribus medicinis K
cum quibus curamus vlcera que fiunt in ano
⁊ virga et pectine: et deſiccat humiditates que
veniũt ad oculum.⁊ prohibet eas venire et in
gredi tunicas eius.

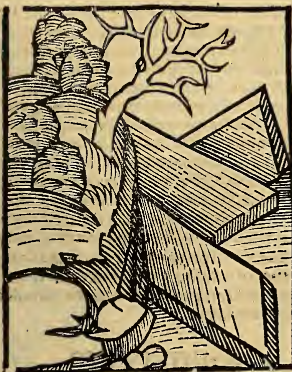

Capitulum. cxxxv.

Varach ⁊ venix. Iſid. Va
rach ſiue ſanguis draconꝫ
ſcḋm Ariſto. lapis. Scḋꝫ
medicos ſuccꝰ herbe rubẽ
tis coloris: vt apparet ſupe
rius in primo tractatu de
herbis capi. ccccxxxij. ⁊ S

Operationes

¶ Uirtus eius eſt contra quemlibet fluxum. ac A
precipue ſanguinis.⁊ ex eo atq; argẽto viuo al
galatir. ¶ Iſido. Venix eſt lapis armenicus q̄
eſt coloris ſubalbidi. hic valet cõtra melãcoliã B
¶ Contra vitiũ ſplenis ⁊ epatis. Et paſſionem
cardiacam.⁊ ad omĩes fantaſticas viſiones C

Capitulum.cccxxvi

Vegẽtana ⁊ Unio. Iſi. Vegẽtana italica gẽma eſt ab vegentanis reperta nigra facie albis intermicãtibus notis

Operationes

A ¶ Ex li. de natu. re. Unio lapis eſt inſula capue ſic dictus. q2 virtute ⁊ nobilitate ẽ vnic9 hic tãte cõtinuitatis ẽ ꝙ nulla in eo pꝫ venaꝝ vel ſqua
B marũ diuiſio. ſꝫ plan9 ẽ admodũ glaciei. ¶ Naturaliter tñ aperit ſe ꝯ rorẽ celi ipſumqꝫ in ſe recipit. ⁊ cũtinet tãto tꝑe quãto mulier fetũ geſtat i vtero ſuo. ¶ Et tũc tãdẽ illũ rorẽ ꝑ tãtã moraꝫ
C in lapidẽ iã ꝯuerſũ. emittit q̃ſi fetũ ſuũ aluũqꝫ iterũ recludit ꝙ nullũ in eo pꝫ diuiſionis veſtigiũ Ulteri9 ꝟo nũqꝫ ꝑdicto aperiet modo. In mane quidẽ ẽ deſuꝑ mare. ibiqꝫ recipit celi rorem deinde ad fundũ maris deſcẽdit. ibiqꝫ receptuꝫ ⁊ in ſe rorẽ illũ ꝯuertit in lapidẽ. ¶ Ex lapida
D rio. Tollit e cõchis ſpẽs memoranda marinis.
Unio dict9 ob hoc ꝙ ab vno tollitur vnus
Nedũ duo vel plures nũqꝫ ſimul inueniuntur.
Cuius ad ornatũ laudat candida forma.
Cum deceat veſtes deceat cũ nil minus auruꝫ.
Conche tẽporibus certis reſeruantur hiantes.
In celum patulum rores haurire ſuper nos
Ex quibus orbiculi cãdẽtes concipiuntur
De matutino fit clarior vnio rore.
Ros veſpertinus fetus ſolet edere fuſcos.
Et iuuenes conche dant baccos candidiores
Obſcurat fetus concharum grãdior etas
Quanto rorantis fuerit plus aeris hauſtum
Tanto maiorem gignit conceptio baccam.
Ultra ſemiuncẽ ſed creſcere nulla putatur
ꝙ ſi celſa micẽt tonitru cõueria choruſca. Conche diffugiũt ſubita formidine clauſe. Sic intercepta cõceptio deparit hauſtu. Et fit abortiuũ ꝙ ceperit inde creari. Inſignes baccas predam maris india gignit. Signit et inſignes antiqua britania baccas.

Capitulum.cccxxvii.

Veſice ⁊ Molarꝫ. Auicẽ. Lapiſ veſice ẽ q̃ i veſica gñat. Dicit idẽ li. ii. i. ꝑrio. c. Dixerũt q̃dã ꝙ lapis veſice ſumpt9 frãgit lapidẽ renũ ⁊ veſice. Sꝫ Galie. dixit: ꝙ nihil horũ eſt not9. ⁊ eſt ſtipticus: quare medic9 vtatur ad illa que indigent ſtipticitate. ⁊c:

Capitulum.cxxxviij

Viride eris. Uel eris erugo latine. grece aeris erugo. arabice ziniar vel beas erugo. Dyaſco. ca. aeris erugo. Alia ē raſitia. alia granata apud aurifoſſores. alia vermiculoſa appellata ob ſimilitudinem forme eius alia confeſtibilis. alia foſſibilis. Fit autē raſicia hoc modo. Sume vas cui ſi os equale cum cetero corpore. ⁊ adiecto aceto acerrime immittas ſquamam prepurgatā eris cipri ⁊ ſuſpenſe vaſe ne aceto tangatur. ⁊ ſic muni. ne in aliq̄ loco ſpiramen admittat: et poſt decem dies aperias. ⁊ rade q̄ adheret lapidi. ⁊ qd̄ radit̄ habeto pro erugine eris. Eſt ⁊ alia confectio que ſic ſit Mitte acetum fortiſſimū in vas eneum: ⁊ cooperi alio vaſe eneo: ſed melius vt concauū vas ſit ad minus equale. ⁊ ſic muni vt ſupra. ⁊ poſt dies decem rade vas ipm̄ ⁊ collige eruginē que in vaſe fuerit. Et eſt tertia confectio que in hūc modū fit. Fac laminā eneā: ⁊ in vaſe vbi acetū eſt mitte. ita q̄ acetum nō tangat: ⁊ muni vt ſuperius. ⁊ poſtea collige. Idez etiam poteris cū vinacia areſcere ceperit. ſubmittēs laminas vinacie. ⁊ poſt dies decem colligens. Fit etiam ⁊ de limatura eraminis ſic. mittitur acetū ⁊ agitatur decies in die in vaſe ſimul miſſa limatura. ⁊ ſic exprimitur ⁊ colligit̄. Dicitur etiam q̄ naſcit̄ in metallis. Unū autem genus eſt cipriace eruginis quod ſuper eramen inuenitur. Aliud qd̄ in ſpeluncis diſtillare dicitur. quod ſuper eramen eſt parum eſt ſed bonum. quod diſtillat album eſt ⁊ nigrum ¶ Adulterat̄ etiam plurimis admixtis. ſcz punice aut marmore tunſo: aut calcanto. ſed citius hoc agnoſci poteſt. facto humore duobus digitis cum fricatur. ⁊ ſi marmor album aut punicem habuerit. nō ſe ſoluet ſi vero calcantuz nigreſcit in digitis. Eruginis vermiculoſe genera ſunt duo. Unum genus ē quod foditur. Alterum vero quod conficitur ſic. Mitte in mortarium eneum acetum albuz fortiſſimuz quaſi cotilam dimidiam. ⁊ tamdiu tere q̄ diu inſpiſſetur. Poſtea vero mitte ſtipterie rotunde. ℥. iiij. ſalis marini optimi. ⁊ ſalis nitri equale pondus. ⁊ tere diebus canicularibꝰ quādiu inſpiſſetur. ⁊ colorem eruginis faciat. et ſic vermiculos fac. Et ſi volueris vt limpiduz exeat ⁊ lucidum. Mitte aceti partem vnam et olei veteris partes duas. et omnia ſupradicta equaliter. Multi vero accipiunt eruginem raſiciam. et mixto gummi faciunt vermiculos et vendunt: ſed inutilis eſt. Iſte confectiones eruginis virtutem habent eris ſed fortiorem. Omnibus autem melior eſt illa que foditur. ſecunda que raditur. tertia que conficitur. Bulcaſim in libro que vocatur ſeruitor. Sunt multi qz adulterant ziniar. id eſt viridi eris cum multis rebus ſicut cum pumice. et cum marmore piſtatis. Et ſunt qui miſcent cum calcanto. Et qui vult cognoſcere illud quod eſt adulteratuz cuz pumice vel cum marmore madefaciat manum ſuam in aqua. ⁊ ponat ſuper ipſum. quia ſtatim diſſoluetur. Et ſunt qui maſticāt ex eo cuz dentibus. et ſic precipiunt lapides. Et diſcernitur id quod eſt adulteratum cum vitriolo. ponendo ipſum in lamina ferrea ſuper ignez. Et ſi cōtinet aliquid vitrioli. quando erit combuſtum fiet rubeum. Sed illud quod non eſt adulteratum remanet in ſuo colore et ſua figura Et melius ex eo in noſtris partibus eſt quod eſt magis viride. fortioris odoris adurens guſtuz fortis operationis.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Omnes erugines virtutē habent ſtipticam termanticam. Caliginem oculorum detergunt. lachrimas prouocant. Cicatrices oculorum attenuant. Paſcentia vulnera curant. ⁊ ſine tumore ea conſeruant A

¶ Melle ⁊ oleo addito et cera cicatrices inducendo. vulnera ſordida ſanant gutta armoniaci mixta. et facta ſicut collirium fiſtulas curāt durant cicatrices. mollunt ⁊ gingiuis putridis et canceratis vtiliſſime adhibētur. Palpebras attenuant melle mixto ⁊ inuncto. B

¶ Mixta vero reſina terbentina: ere vſto et nitro leproſos curat. Fiſtulas admixto ſale armoniaco medicatur. Groſſas quoq̄ ⁊ aſperas palpebras cum melle curat. C

¶ Comburitur vero ſic. Mitte in ſartagine minutas partes eruginis. ⁊ pone in carbonibus igneis. quamdiu colores cineris faciant. et poſtea cum friguerint vtere D

¶ Multi vero in cacabum crudum mittunt. ⁊ ſic comburunt E

¶ Bulcaſim in libro qui vocatur ſeruitor. Cōburitur ziniar in hunc modum. Accipe ziniar ⁊ pone in patella terrea ſuper ignem et miſce quouſq̄ videas colores eius immutari. quia vertit̄ in colorem turbie. ⁊ poſt aufer ab igne et ſine tepeſcere et collige et ſerua et vtere F

¶ Et habeas de ziniar quod generatur in mineris in inſula cypri. quod apparet ſuper aliq̄s lapides eſt parum verum. id quod inuenitur in mineris eſt maioris quantitatis et pulchri coloris. ſed non eſt bonum propter nimiam quantitatem que admiſcetur ei ex lapidibus. G

Capitulum.xxxix.

Vitrum. Pli.li.xxxvi. Uitri vero hec p̄mo dicit̄ fuiſſe origo. Phenix ſyrie ꝑ paludem habet q̄ cādebea dicit̄: ex q̄ bel9 amnus naſci creditur. quinq̃ milium paſſuuꝫ ſpacio in mare ꝑfluēs iuxta ptolomaydē coloniā lentus. hic currit in calubris potu Sed ceremonij ſacer vado limoſus ꝓfundus. Huic nō niſi repulſo mare arenas fatent̄ q̄ fluctibus volūtate niteſcūt de tritis ſordib9. Hunc etiam marino creduntur aſtringi morſu nō prius vtiles: Quingentorum non amplius eſt paſſuum littoris ſpacium. Id q̃ tantummodo per multa ſecula gignendo fuit vitro. ⁊c. ¶ Ex li. de vaporibus. Uitrum aliquando fit ex plumbo ac terra ſubtili abſq̃ cinere ſilicis ac feni. Plumbum enim aliquando eſt euaporans: aliquando conuiſcans. Unde admixtum cum terra ſubtili terre partes illas conuiſcat. Et diſſoluit in parte per actionem caloris: admixta q̃ puluere cum terra ſubtili: Accipit a terra deſiccationem. ⁊ cetera. Item vitrum fit ex cinere herbe ſpinoſe naſcentis in littore maris. Dicunt quidam ꝙ ſunt tribuli marini: ſed falſo. immo vocatur herba vitri.

Operationes

A ¶ Serapi. li. ag. c. Eugeg. i. vitruꝫ. ex eo eſt lapidoſum: et ex eo eſt arenoſuꝫ. et quando incenduntur: et miſcetur cum eo lapis magnes coagulatur corpus ſuum ꝓpter plumbeitatē que eſt in eo.
B ¶ Uirtus ei9 ē calida in primo gradu ſicca in tertio. Et ingreditur in multis cohol. et aufert furfures capitis. et lenificat capillos et barbam.
¶ Et quādo teritur et bibit̄ cū vino albo et ſubtili frangit lapidē in veſica. C
¶ Et idē aucto. Aben meſuay eſt ca. ⁊ ſic. et eſt bonū pulmoni ⁊ caſui capillorum. et vitri ſunt plures colores. non ex eo eſt albus. fortis albedinis ſicut criſtallus. ⁊ eſt melius alijs. D
¶ Et ex eo eſt rubeus ⁊ eſt citrinum ⁊ viride et zulinū. ⁊ dicitur ꝙ vitrū eſt lapis ſtultior alijs lapidibus. E
¶ Et eſt inter lapides ſicut ſtultus inter hoīes. Nā ipm inclinat̄ ad omnē tincturā Et eſt facilis diſſolutionis in igne a quo extractum cito petrificatur ⁊ coagulatur. F
¶ Iſido. li. xxix. Uitrum dictum eſt. eo ꝙ viſ9 perſpicuitate trāſlucet. ⁊ quodāmodo clauſus: patet. leuibus aridiſq̃ ignibus cōcoquit̄. adiecto cipro ⁊ nitro. cōtinuiſq̃ fornacib9 vt es liquetur. ⁊ maſſe fiunt: poſtea ex maſſis rurſus funditur ī officinis. ⁊ aliud flatu figurat̄. aliud torno teritur. aliud argēti mō celat̄. Tingitur etiā multis modis. ita vt iacinctos ⁊ ſaphiros virides vincet et onices. vel aliarū gēmarum colores. Nec alia ſpeculis aptior materia vel picture accomodatior. ferunt autē ꝙ ſub tyberio ceſare quidē artifex excogitauit vitri temperatū. vt flexibile eſſet ⁊ ductibile. qui dū admiſſus fuiſſet ad ceſarē: porrexit ei fialam: quā ille indignatus in pauimentū proiecit. Artifex autem ſuſtulit fialam de pauimento que cōplicauerat ſe tanq̃ vas eneum. deinde marculum de ſinu protulit ⁊ fialam correxit. hoc facto ceſar dixit artifici. Nunquid alius ſcit hāc conditu ram vitrorum. poſtq̃ ille iurans negauit alteꝝ hoc ſcire: iuſſit eum decollari. Nedum hoc cognitum fuerit: aurum pro luto haberetur. Et omnium metallorum precia abſtraherentur. Reuera vaſa vitrea non frangerentur. meliora eſſent q̃ aurum et argentum. G
¶ Philoſophus. Uitrū ꝑſpicuitate tranſlucet quod in metallis nō cōtingit. Et qđ in eo clauſum eſt ſiue liquor ſiue alia res. exterius. patet nec eſt de poroſitate. Tūc eñ ſplendor feriens ſupra vitrum pictum. cum in poris non ſit. Pictura inquam veniēs ad oculum: appareret ſcḋm ſimilitudinem picture feneſtre per quam ferit: cuius oppoſitum ſepe videmus. Fit autem vitꝝ ex terra et herba et lapide et planta. Fit etiam de cinere fene et ſilicis. etiam quādo q̃ ex admixtione plumbi. albumine etiam oui decocto. H
¶ Auicenna. Uitrum eſt inter lapides: ſicut ſtultus inter homines (ſicut ſuperius dictum eſt) declinat enim ad omnem tincturam ⁊ frangitur et abſcinditur cum eo: ſcilicet inperſonaliter. ¶ Eſt autem calidum in primo. ſiccum I K

in ſecundo. In ipſa ē ſtipticitas ⁊ ſubtilitas. ab-
ſtergit dentes ⁊ oculũ. ⁊ eius albuginem delet.
Mundat et furfures quãdo cũ eo fit ablutio.
Facit oriri pilos inunctũ cum oleo ſambucino
aduſtum aũt fortiꝰ eſt q̄d ex eo tritũ ē ⁊ aduſtũ
confert valde lapidi veſice et renũ vino bibituꝫ
L ¶ Conſtantinus libro graduum. Uitricuꝫ ca-
lidum eſt in primo. ſiccum in tertio. In multis
collirijs vtile eſt. et contra empetiginē valet.
ledit furfures. capillos ſubtiliat. puluerizatum ⁊
cum vino bibitum lapidem veſice frangit
M ¶ Platearius. Uitrum frigidum eſt in primo
ſiccum in ſecũdo. Inde fit vnguentũ q̄d valet
ad ſcabieꝫ. valet etiaꝫ ad ſerpiginem. Sed pul
uis eius cum terebentina vel gũmi prunoruꝫ in
aqua ad igneꝫ reſolutio cõficiatur. ⁊ inde pars
inungatur. Fit autem vitrum ex terra. fit etiaꝫ
ex herba. ¶ Ex libro de naturis rerũ. Uitrum
N ſi diligēter teratur ⁊ cum vino ribano. id ē for-
ti bibatur. lapides qui ſunt in renibꝫ frangit et
eijcit. Puluis vitri deorſum in ſtipite infra cor-
ticem arboris ſuper quã pullificant corui vel
cornices iniectus. prohibet ne vnq̄ꝫ ad exitus
pullorum aperiantur oua eorum.
O ¶ Caro etiã feſtinantius coquenda ſtatim de-
coquitur per appoſitioneꝫ fruſtri cuiuſlibꝫ ma-
teriei vitri. quod tamen citius fit ſi vitrum de
cinere ſilicis fit ac ſeni
P ¶ Raſi in libro de aluminibus. Uitrum eſt ex
partibus mercurij. et vincens ſupra naturam ē
frigiditas et ſiccitas. liquefacit ferrum et om-
nia corpora. facitꝫ ea currere infuſione. Si
autem infundis vitrum quemcumꝫ colorem
proijcis ſuper ipſum retinet.
Q ¶ Alchimiſta. Uitrum eſt inter lapides ſicut
amens inter homines. Nam recipit omnes tin
cturas. cito in igne ſoluitur. ⁊ cito ad lapideita
tem ſuam reuertitur. Mollificat et mundificat
et liquefacit omnia corpora deinde ſubtrahit
ſe ab eis per fuſionem. ſicut ſal per lauationem
deniꝫ ſal et vitrum due ſunt res in quibꝫ eſt
totum ſecretum artis. Nec lapis poſſet fieri ſi
ne eis. precipue ſine ſale.
R ¶ Item ex libro de naturis rerum. Uitrum di
citur eſſe de partibus Mercurij. neſcio qua d
cauſa: niſi quia recipit tincturam ⁊ colorem. et
ipm etiam ferrum ſoluit. omniaꝫ corpora diſ
ſoluit ⁊ diffluere facit. ſicut autem aqua de na-
tura frigida igne calefit. ⁊ poſtquã refrigidatur
frigidiſſima fit. ſic et cinis de quo fit vitrum cũ
ſiccus ſit. ſi humectatᷣ per liquefactionē. poſtea
S deſiccatus ſicciſſimus erit. ¶ Pli. li. xxxvi. In
genere vitri ⁊ obſiana numerantur ad ſimilitu-
dinem lapidis quem obſidius in ethiopia inue
nit. Eſt autem coloris nigerrimi et tranſluci-
di aliquando viſu craſſiore et in ſpeculis parie-
tum pro imagine vmbras reddente. gemmas
eo faciunt multi. Uidimuſꝫ et ſolidas imagi-
nes diui Auguſti capti craſſitudinis huiꝰ ma-
teria. que etiã pro ipſo miraculo obſianos q̄t-
tuor elephantes in concordie templo dicauit.
fit et obſianuꝫ tincture genere ad eſcaria vaſa
totum rubeus vitrum non tranſlucens hema-
tinon appellatum. Actor. Et ſic de vitri origi-
ne et natura et de operatione ipſius in alchi-
mia et virtute in medicinis dicta ſufficiant.

Capitulum. cxl.

Vitriolum. Sera. li. aggre capitu. zeg.
V aucto. Galieni. Uidi in mineris tres ve-
nas extenſas vnam ſuper aliam p lon
gum ſpacium. et vena inferior erat zeg nigrum
id eſt vitriolum nigrum. et vocatur markaſita
Et ſecunda que erat ſupra eaꝫ eſt colcotar vel
calcitis. et tertia que erat ſuperior eſt zeg viri-
de. et eſt vitriolum vel calcantum. et hec eſt zeg
nigrum. conuertitur et fit colcotar ſit zeg viri-
de. id eſt vitriolum. Eſt aliud vitriolũ rubeuꝫ. et
om̄es tres ſpecies diuerſificantur adinuicē in
ſubtilitate et groſſitudine: quoniam groſſius
ex eo eſt zeg nigruꝫ. ⁊ ſubtilius ē zeg viride. ⁊ col
cotar eſt medium inter hec duo. Et virtus iſto
rum omniũ eſt aduſtiua comburens carnem. ⁊
faciens eſcaram duram. ⁊ eſt ſtiptica. et vitrio
lum viride et colcotar diſſoluitur neꝫ lique-
fit: quia coagulatio eius eſt petrificata fortis.
zeg vero viride eſt maturatiuum a calore ſuo
naturali maturatione ampliori q̄ꝫ colcotar.

Operationes

A ¶ Idem auctoritate Dyaſcoridis. zeg aliud eſt babylonicum et aliud ciprenſe. ⁊ babylonicum melius eſt durum: quod cum frangitur habet interius maculas albas.

B ¶ Et virtus eius eſt ſicut virtus calcitis. et cõburitur ſicut ipſum. Et cyprenſe habet colorez aureum verſus colorem eius frangibile venenoſum: ſicut alumen: interius habens maculas ſplendidas ſimiles ſtellis

C ¶ Et melius ex eo eſt recens: mundum: frangibile. Illud autem quod defertur ex babilonia eſt melius et fortius in omnibus q̃ cyprenſe ꝓpterq̃ in medicinis oculorum. Nam in hoc eſt debilius cyprenſe. et habet virtutem ſtipticam

D ¶ Serapion auctoritate Dyaſcoridis. Vitriolum eſt calcantum. habet virtutem ſtipticam conſtrictiuam aduſtiuam. et quando ſumitur ex eo in potu. ʒ.i. cum ydromelle. expellit lumbricos et aſcarides:

E ¶ Et quando ſumitur in potu aufert nocumentum fungorum. faciens euomere. et ponitur ex eius puluere in naribus. et conſtringit ſanguinem fluentem ab eis

F ¶ Et quando ponitur ex eo in naribus diſtillato in aqua mundificat caput.

G ¶ Et puluis eius mũdificat vlcera que ſunt in naribus et in auribus. et ſedat dolores auris. ⁊ occidit vermes in eis

H ¶ Paulus capitulo de vitriolo dicit. Calidum eſt et ſiccum in quarto gradu. Bulcaſim in libro qui dicitur ſeruitor tranſlato a ſimone de ianua.

I ¶ Forma combuſtionis eſt hec. Accipe calcãtum et pone ſuper teſtam nouam: et teſtam pone ſuper prunas et vre. Et ſit quantitas combuſtionis eius ſi fuerit calcantum non multe humiditatis quando non apparebunt ampulle

K ¶ Et erit deſiccatiuũ deſiccatione forti. et ſi fuerit amplioris humiditatis oportet q̃ dimittatur ſuper prunas quouſq̃ mutetur color eiꝰ

L ¶ Et quando mutabitur color eius intra ſe: et vertetur ad ſimilitudinem mogre. oportet q̃ auferas ab igne et purges. et ſunt qui ponunt ſuper prunas et exufflant deſuper donec declinat ad citrinitatem. Aut ponunt ſuper teſtam et ponunt ſuper prunas. et miſcent donec mutatur color eius.

Capitulum cxli

y Ris. Iſido. yris apud arabiã naſcitur in mari rubro coloris criſtallini ſexangulata. dicta ex argumento yris. Nam ſub tecto percuſſa ſole ſpecies et colores celeſtis arcꝰ in proximo parietes imitatur. Pliniꝰ. Optima yris eſt q̃ maximos facit arcus. ſimillimoſq̃ celeſtibus.

Capitulum. cxlij.

z Imemellazuri. Iſidorus. zimemella zuri. eſt lapis cuius celeſtis color ē flauus cum corpuſculis aureis. inde fit ⁊ noſtrum.

Operationes

¶ Virtus eius eſt contra melancolicã paſſionem. ⁊ contra quartanam. A

¶ Et ſincopim ex vaporibus melancolicis B

Capitulum.cxliij

Z Izaa. Serapion libro aggregatoris.c Hager alazaa.i.zizaa.et eſt lapis qui deffertur ex i men et ex terris ſyri. et melior eſt ille qui deffertur ex iamen.

Operationes

A ¶ Et eſt lapis in quo ſunt colores multi diuerſi: vt albedo nigredo et alij. et nunq̄ʒ eſt coloris ſinceri.

B ¶ Et non eſt viſum hominibus de iamen nec de regionibus eorum q̄ aliquis portauerit ſecum. aut ponat in domo ſua hunc lapidē quin viderit in ſomnijs mirabilia.

C ¶ Et cum hoc facit portantem ſe eſſe litigioſū inter homines.

D ¶ Et quando ſuſpenditur ſuper infantes auget bauas eorum. et ſi fiat vas intus ad comedendum vel bibendum. quicū̄qʒ comederit vel biberit in eo non poteſt dormire.

E ¶ Et quando pulueriʒatur et aſpergitur iacinctus cum puluere ipſius meliorat colorem eius multum.

F ¶ Et eſt lapis q̄ eſt durior inter oēs lapides

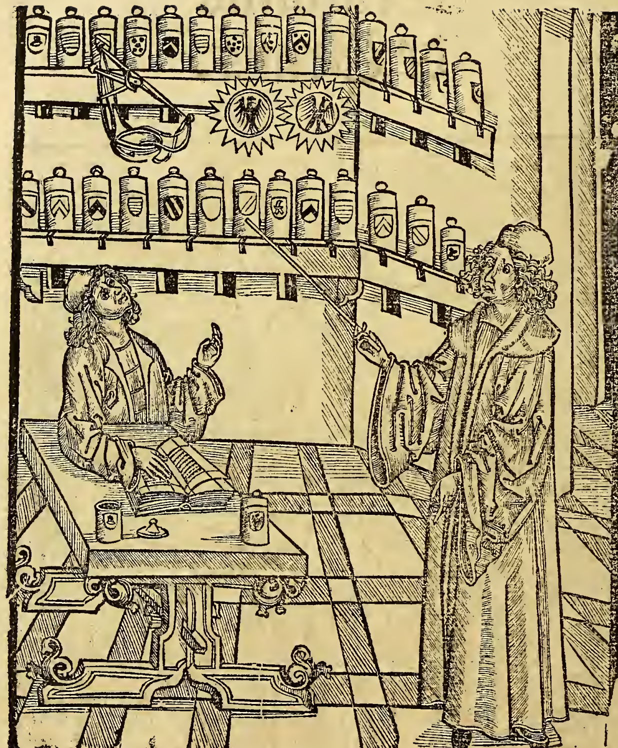
Capitulum cxliiij.

Ignites. Iſidorus. ʒignites ē lapis vitrei coloris. qui collo geſtatus contra noctilopam valet. Sanguinem ac mētis alienationem depellit. et ſi ad incendium ignis tenetur. flamma eius extinguitur: Hoc idē idem ait enax in lapidario ſuo

¶ Et hec de lapidib9 precioſis ad preſens dicta ſufficiant.

Tractatus de Urinis.

Quoniam medicus ē artifex ſenſitiuus vt per ſigna in egritudinū cauſas deueniat:opus ē vt maxime aduertat in medicādo ad principalia ſignoꝝ genera:q̄ quattuor a medicis appellare conſueuerunt:vt colligit̄ in ſumma Galieni in tegni.Quorum primū ſumitur a tumoribus.Secundū a doloribꝫ.Tertium ab operatiōibus.Quartū a ſuꝑfluitatibꝫ.Uerum quia ſigna ſumpta a ſuꝑfluitatibꝫ obijciūtur magis ſenſibꝫ noſtris:magiſq̄ ſenſitiua dicuntur.Et cum inter omnia vrina obtineat prīcipatus:decreui tractare de vrinis.ex dictis autorum medicoꝝ totis viribꝫ cōgregare. Nō vt aliquid noui me facturum exiſtimem.Sed vt amorē dn̄oꝝ ſcolariū:quoꝝ filius ſum gerā voluntati.Indigent em̄ ſubtili cognitione circa vrinarū ſpecies.Cum maxime(vt referūt) decipiuntur in partibꝫ eoꝝ.Tria em̄ cū melius potero adducā.Primo regulas quaſdam: quas habet medicus tan q̄ꝫ ꝓ ſuppoſitione ante q̄ꝫ aliquod iudiciū faciat de vrinis.Scd̄o regulas ſumptas a coloribꝫ.Tertio regulas ſumptas a contentis.Quantum ergo ad primū demiſſo quid nōis vrine.qd̄ tangit̄ ab Egidio carmīe primo deſcendam ad principale.¶ Primo notādū q̄ ab vrina varia ſumūtur ſigna.Primo a colore.Secundo a ſubſtātia.Tertio a contētis:que varias diſpoſitiones habent iudicare. Color em̄ arguit ſuꝑ cōplexionē ſcʒ calidi ꝛ frigidi.cū cauſet̄ a q̄litatibꝫ actiuis.ſcʒ a caliditate et frigiditate.Subſtantia vero ſignificat ſupra humores cū cauſet̄ a qualitatibꝫ paſſiuis: ſcʒ humiditate ꝛ ſiccitate.licet per accidēs poſſit color cauſari a paſſiuis.vt ex ꝑmixtione rei humide.et ſanguinis cū vrina.Contentū autē ſuꝑ diſpoſitionē membroꝝ.Ex quo ſequit̄ immediate ſolutio ad dubitationē eoꝝ q̄ dicunt q̄ vrina nō arguit niſi ſuꝑ diſpoſitionē nutritiuorū:al's interioꝝ.qd̄ eſt falſuʒ.vt patet ex dictis.Nā ex contento poteſt cognoſcere medicꝰ ſuꝑ diſpoſitionē caliditatis.Iuxta illud. Granula reumatice.Secundo ſuꝑ ſtomacho.vt colligitur ab Auicenna ſecunda tertij de ſignis ſumptis ab vrina ſuper aptam ſtomacho et alijs diſpoſitionibus.vt melius clarebit inferius.Quibꝫ ſtantibꝫ ponūtur ſex regule

¶ Prima regula ſumpta ab Auicenna ſecūda primi.Et ab yſaac.Primo.ante q̄ꝫ medicus de vrinis aduertat.ſeu iudiciū faciat de vrina.debet facere poni eam in vaſe vitreo dyaphano rotundo:habente formā veſice.quale dicit̄ eſſe vrinale.vt melior fiat ſequeſtratio cōtentoruʒ Tale em̄ vas eſt ꝓportionatū.ſiue ſimili loco naturali vrine.vt colligitur ab yſaac tertio de vrinis.Correlariū.Ignari medici ſūt q̄ exiſtimāt poſſe iudicare de vrina ꝯtēta in cyatho.et in alijs vaſis ſilibꝫ.Cū nō poſſint cognoſcere ſimilitudinē:vnitatē ꝛ diuulſiōes hypoſtaſis. Equalitatē ꝛ inequalitatē eiuſdeʒ.cum talis ſitus impediat cōpletā ſequeſtrationē.Secunda regula ſūpta ab yſaac primo de vrinis.Et ab Auicē.ſcd̄a primi.Urina ſtās i vaſe ꝑdicto nō debet aſpici in aere radioſo:neq̄ꝫ in aere obſcuro nimis.ſed in loco apto oppoſito aeri radioſo.Probat̄ ꝑmo.Quia radij venientes ad vas impediūt ꝑfectā viſionē.cū ſint cauſa diſgregatiōis ſpirituū deſeruiētiū potētie viſiue. Et ſic nō poterʒ habere iudiciū de ꝯtētis ꝑuul' in fundo exn̄tibꝫ.Iteʒ ex radijs penetrātibꝫ in vrinali variat̄ ſitus et locꝰ cōtētoꝝ q̄ cōtēta aliquādo ſunt nimis ſubtilia et leuia.aliq̄n nimis terreſtria.q̄ aliq̄n ſunt in ꝑte media.aliquādo in ꝑte inferiori.vt infra patebit de cōtētis.Secūda ꝑs regule patʒ.Nā ſi aſpiceret in loco obſcuro neq̄ꝫ poſſit haberi iudiciū ſolidū ꝛ firmuʒ de colore ꝑfectū.neq̄ꝫ de cōtento.neq̄ꝫ de ſubſtātia.g̊ vera.Tertia ꝑs pʒ.q2 inſpiciēdo ipaʒ i aere oppoſito aeri radioſo nō ſeq̄t̄ deceptio:ſʒ pōt haberi iudiciū de colore ſuba ꝛ cōtētis.Et iſta ē cauſa q̄re practicantes applicāt veſtē ſub vrinali:ꝛ maxīe q̄m ſicut de rōne albedinis eſt diſgregare viſuʒ et ſpiritus.Ita de rōne nigredinis et fuſcedinis eſt congregare.ꝛ ſic meliꝰ aſpiciūtur partes mixte ſubſtātie vrine.Correlariū.Medicus aſpiciēs vrinā dʒ poſt primaʒ aſpectionē mouere ipaʒ paulatim vt meliꝰ diſcernant̄ cōtēta.Correlariū ſcd̄m.Decipiūtur medici volentes habere iudiciū bonū de vrina videntes a longe.Nō em̄ pn̄t habere iudiciuʒ bonū.neq̄ꝫ de colore ꝛ cō.ꝛ ſubſtātia.ꝑpter diſtātiā em̄ diſgregātur ſpūs:ꝛ iſti tales vt plurimū male iudicant.Et dato q̄ aliq̄le iudicium poſſet de colore haberi.nō t̄n pōt ſic haberi de tentis.Quibus medicus melius diſcernit diſpoſitionē lapſus.Patet corre.ex ꝟbis Auicē. ſcd̄a primi.Quanto em̄ tibi plus approximes. tanto ſpiſſitudo augetur.et quanto plus elongas.tāto claritas augmētat̄.Corre.iij.Errant medici aſpiciētes vrinā ad lumē candele ꝑpter predicta.¶ Tertia regula ſumpta ab Aui.ſecūda primi.Medicꝰ volēs certū iudiciū habere debet colligi eaʒ facere in mane celebrata digeſtione.Talis em̄ arguit ſuꝑ diſpoſitionē lapſus:tum ratione coloris:tum ſube.tum cōtētorum q̄ q̄to vrina lōgiori tꝑe ſeruat̄ ab intra tāto maiori actione caloris fit maior ſeq̄ſtratio ꝑtiū:ꝛ maior depuratio.Et ſic verificatur dictuʒ

Auicē.ſcōa primi Et fit prima vrina q̄ in mane
colligit̄. Corre.primū. Jgnari ſunt illi.q̄ vt do
ctores videant̄ alijs volūt hr̄e vrinā de hora in
horam:cū in nulla tali medicus poſſit hr̄e ꝯple
tū iudiciū. Corre.ij. Jgnari ſunt illi ex q̄ in taꝫ
paruo tpe nō ſit poſſibile fieri ſeq̄ſtrationē de/
bitā et deputatā. Et h̄ nō hꝫ ī dolore renali ꝛ re
tētiōe lapidū. Et vbi retētio vrine ē difficil̄. Et
ē cauſa plurimoꝝ nocumētoꝝ. Jn q̄ caſu medi
cus dꝫ habere vnā vrinā q̄tiēs voluerit mictaꝫ
vt cognoſcat materiā an purget̄ p̱ viaſ vrine.ꝛ
q̄ꝫta. Et ex h̄ verificat̄ dictū practicātiū.ꝙ quā
to in paſſionibꝫ renū ꝛ veſice vrina fuerit groſ
ſior ꝛ turbulētior.tāto melior. ¶ Quarta regu
la. Aī q̄ꝫ medic⁹ iudiciū faciet debet eā imme/
diate aſpicere cuꝫ fuerit micta. deinde bn̄ coo/
periat̄ cū pāno ne alteret̄ ab aere exteriori Poſt
horā iteꝝ aſpiciet:et tūc erit facta depuratio et
reſidentia partiū de q̄bꝫ medic⁹ pōt hr̄e cogni
tionē. Poſt eīn tale tps debilitat̄ ꝛ caloris ſig/
nificatio mutat̄:color variat̄ ꝛ ypoſtaſis.vt col
ligit̄ ab Aui.ij.p̄mi doctrina.iij.c.i. Et ſubdit
Ego aūt dico ꝙ nec poſt horā. Prima āt pars
deducit̄ ſic. Quia aliq̄ vrina mingit̄ turbida.
deinde clareſcit Aliqua clara:deinde turbida
fit: Prima eīn melior. Scōa v̄o ſignificat ab/
ſolute expulſiuā v̄tutē fortiorē:licet ſcōa cuꝫ in
febre putrida appareat indicet ſalutē ꝓpinquam
Cū in p̱uo tpe turbida fit poſt ei⁹ mictū. q̄ꝛ ſig
nificat ſubtilitatē ꝛ facilitatē coꝝ.vt pꝫ ab yſa/
ac.i.febriuꝫ. Aliq̄ v̄o mingit̄ turbida ꝛ manet
turbida.ꝛ iſta eſt deterior vt plurimū.ſignificat
eīn vt plurimū corruptionē ꝛ ebulitionē hūoꝝ
vt patet p̱ Gal̄. Et de criſi. Et notāter dicit vt
plurimū:q̄ꝛ in paſſione renū ꝛ ylios ſeu inteſti/
norū nō ē cat h̄ ſꝫ magis purgare materiā p̱ vi/
as vrine. Correla.p̄mū. De vrina a lōge delata
medic⁹ pōt habere iudiciū eſtimatiuū tm̄.ꝛ nō
ſcientificū. vt patebit inferi⁹. Alterat̄ eīn p̄mo
ex aere.ſcōo ex p̱te longitudinis tp̱is. tertio ex
motu. Et notāter dī ꝛ eſtimatiuū iudiciū et non
cōpletū.q̄ꝛ ex iſta tali medicus pōt cognoſcere
multa declarabit̄ infra.quare ꝛc̄. Corre.ij. vt
dicit̄ de p̄dicta pariformiter eſt dicēdū de vri/
na reducta ad ignē vel aquā calidā. q̄ꝛ nō pōt
habere p̱fectā cognitionem:ex q̄ reſoluāt̄ p̱tes
ſubtiles. Etiā eo ꝙ variat̄ color ꝛ ſubſtantia
¶ Quīta regl̄a. Aī q̄ꝫ medic⁹ iudiciū faciat de
vrina dꝫ ꝯſiderare etatē egrotātis.aliter nō eſt
poſſibile ip̄m hr̄e firmū iudiciū de vrina. Eīn
alia dꝫ eē vrina infātis naturaliter. alia pueri.
alia iuuenis.alia ſenis.alia decrepiti. vt patꝫ p̱
Aui.ij.i.c.ix. Vrina infantis dꝫ eē alba lactea.
Patꝫ.q̄ꝛ ſup̱fluitates vrine ꝓportionant̄ nutri/
mēto. Cū āt puer nutriat̄ lacte:ſeq̄t ꝙ vrina dꝫ
eſſe alba ꝛ lactea. Vrine puēroꝝ dī fit eſſe ſpiſſio
res:ꝛ nō ita albe. Patet.q̄ꝛ calidū naturale ſuf/
focat̄ ab humido multo. Jn iuuene debet eē ci
trina ꝛ ſubtilis.ꝛ ſicut de rōne flegmatꝭ ē ī groſ
ſare et dealbare:ita de rōne caliditatis ē ītin/
gere ꝛ ſubtiliare. Cū ergo in iuuentute calor ſit
fortior ꝛ magis igne⁹:ſequit̄ vrinā debere ꝯ ꝓpa
rere ſubtilē ꝛ citrinā. Jtē q̄ꝛ iuuēt⁹ aſſimilat̄ ig
ni:ergo ſequit̄ vrinā eſſe talē. Jn ſene aūt vrine
dn̄t eſſe albe ꝛ ſubtiles.q̄ꝛ diminut⁹ ē calor na/
turalis.et ſuffocat̄ a multis ſup̱fluitatibꝫ rōne
indigeſtiōis.ad quaꝝ multiplicationē ſequitur
opilatio:ꝛ ita ſubtilitas. Et in decrepito erūt
vrine magis tenues ꝛ magis albe rōne dicta.
Ex quibꝫ ſequit̄. Jgnota etate medic⁹ non po/
teſt habere iudiciū firmū et noticiā certā. De/
claratur exemplariter. Ponam⁹ ꝙ medico offe
ratur vrina iuuenis alba ꝛ ſpiſſa q̄ ſit talis medi
ante lapſu ſtomachi ad frigiditatē nō dubiū ē:
q̄ꝛ nō habita etate medic⁹ iudicabit illā vrinaꝫ
eſſe pueri.et naturalē talē. Et ita iſte nō habe/
bit iudiciū de lapſo ſtomachi. Ergo oportebit
medicū aduertere ad etatē. Correlariū primuꝫ.
Licet cōcluſio ſit vera.cōtingit tm̄ in ſenibꝫ fie/
ri vrinas groſſiores ꝛ ſpiſſiores valde. Patꝫ rō
ne multiplicatiōis flegmatis. Cum hoc vide/
rit medicus debet pronoſticare generationem
lapidū in renibus ꝛ veſice plus in veſica. Corre
lariū ſcōꝫ ſumptū ab yſaac.i. de vrinis ſicut op
tet medicū volentē cognoſcere vrinā ꝛ p̱fecte cō
ſiderare etatē.ita oportet eū aduertere ad com
plexionem.quia complexiones proportionātur
etatibus.et econuerſo. Jn colerico debet eſſe
vrina citrina ꝛ tenuis. Jn flegmatico pallida
et ſpiſſa. Jn melancolico glauca et tenuis. Jn
ſanguineo rubea ꝛ mediocris. Correlarium ter
tium. Cautius eſt medico dubitare de etate.
cuius etatis ſit anteq̄ꝫ iudiciuꝫ faciat de vrina.
q̄ꝫ dicere vtrum iſte ſit infans vel puer ꝛc̄. Patꝫ
quia ex hoc ſermone poſſet increpari:quia non
cognoſcat vrinā pueri infantis.quia huius eta
tis poteſt referre ad etatē puericie infantie iuuē
tuti. ¶ Sexta regula. Et eſt cōcluſio de mēte
Auicenne. Medicus debet certificari de regi
mine egrotantis circa res nō naturales anteq̄ꝫ
iudicium faciet de vrina aliter non poteſt iudi
care bene. Declaratur Nā ſ̄m diuerſitates me
dicine aſſumpte diuerſificat̄ vrina. Patet quia
ſi quis aſſumpſerit crocū aut caſſiaꝫ eius tingit̄
vrina ad citrinitatē.vt pꝫ p̱ Aui.ij.i.ca.i. Non
ſic q̄ in cibo rem tingentē aſſumpſit ſicut crocū
et caſſiā.patet ex eo:q̄ꝛ crocus rōne caliditatis
eſt aperitiuus.et per conſequens habet rapi ad
vias vrine.et ita tingit vrinam ſ̄m colorē. Jteꝫ
ſi quis aſſumpſerit olera que tingunt ad viri/

ditatē. vt pꝫ p Aui. loco p̄allegato. Ita etiaȝ dicēdū ē de vino: qd mutat vrinā ſm colorem Cā deducit qꝛ ſupfluitates pportionātur nutrimēto de q̄ ſupfluunt. Certificet ḡ medic9 ſi ſibi obijcit vrina q̄li dieta fuerit vſus anteq̄ dieta fuit. Cōſideret cibꝰ a medico ex pte q̄titatis ⁊ ex pte q̄litatis q̄ pceſſit emiſſionē vrine. De rōne eñ cibi groſſi ⁊ viſcoſi vrina diſcolorat. Ex pte vero q̄titatis. qꝛ multitudo cibi vrinā diſcolorat. pꝫ. qꝛ ſuffocat calor naturalis. Corre. i. Sicut de rōne multitudis cibi ē diſcolorare vrinā: ita de rōne famis ⁊ ieiunij in pricipio eſt colorare vrinā. Certificet ḡ an pceſſit ieiunium vel nō. Pꝫ. qꝛ in pricipio ieiunij fortificat calor ⁊ ideo colorat vrina. In fine aūt ⁊ in pceſſu minuitur calor. ⁊ ideo diſcolorat. Quare dr notāter in pricipio. H totū colligit ab Aui. in. i. d vrinis. Urina neq3 ſit ulli9 q̄ aq̄ nō bibit: neq3 cibū comedit. ⁊ notāter aq̄. qꝛ arabes ex lege nō bibūt vinū. Corre. ij. Certificet itex: vtrū pceſſit exercitiū: aut ira: aut timor: aut vigilia. anteq̄ iudicium faciat. Hec eñ tingūt vrinā ad citrinitatē ⁊ rubedinē. Et pꝫ. qꝛ ad exertitiū laborioſuȝ ſeq̄tur ebulitio ſanguinis. ḡ tinctura in timore trahit calor ad intra ⁊ fortificat ⁊ vnit. Et p cōſequēs tingitur vrina. Iſtud correlariū ē Auicē. loco p̄allegato. Neq3 ſit q̄ ſe exerceat motibus ⁊ diſpoſitiōibꝫ: q̄ ſunt extra curſuȝ nature. q̄ colorē mutāt ſicut ieiuniū. vigilie. labor. timor aut ira. Cor. iij. Aduertat medic9 vtrū balneuȝ preceſſerat: aut vomit9: aut euacuatio. pariter vnctio facta circa dorſū. balneatio facta in aq̄ ſulphurea aut marina colorat vrinā. qꝛ alterātur renes ad caliditatē. Balnea i aq̄ dulci vrinā diſcolorāt. ⁊ ſimiliter vomit9 laborioſ9. aut euacuatio tingit. Unctio etiā cū rebꝫ calidis circa renes ē cauſa tincture. vt pꝫ loco p̄allegato Cor. iiij. Aduertat medic9 vtrū pceſſerit coitus de rōne c9 erit inſpiſſare ⁊ impinguare vt ita loquar. Aut aſſumptio medicine reſpiciētis humorē determinatū. vt ē. Aſſumptio reubarbare ex hoc vel conſimili tingit vrinā. Iſtud correlariū pꝫ ab Auic. ca. p̄al. Et coi9 vrinā valde impinguat ⁊ vomit9 ⁊ euacuatio. Hoc idē tangit Egidius in his metris: Etas: natura: ſex9: labor: ⁊ ira dieta. Cura: fames: motus: lauacꝝ cibus: vnctio: potus. Debent certa ratione notari: ſi cupis vrine iudex conſultus haberi.

Poſitis regulis generalibꝫ quas hꝫ preſupponere medic9 anteq̄ aliqd iudiciuȝ faciat de vrina. Nūc dicendū eſt de regulis ſumptis a coloribus vrinarū. ¶ Primo notādū q qꝛ color cauſat a q̄litatibꝫ actiuis. Hinc eſt q ex h medici arguūt ſup cōplexioneȝ calidā ⁊ frigidā. Et h p̄mo. Color bonus cum ſubſtātia bona arguit cōplexionē bonā. ⁊ ſup fortitudinē ꝟtutis. cū ſuba mala debilitatē virtutis. Color aūt malus arguit ſupra debilitatē ꝟtutis ⁊ malā cōplexionē. vt inferi9 declarabitur. Exēplū primi. Si mingeretur color rubeus cū ſubſtantia multū tenui: ex hoc habetis arguere debilitatē ꝟtutis. maxie in corpe ſanguineo. Exēplū ſecundi. Si eſſet ecōuerſo.

¶ Notādū ſcdo: q licet genera coloꝝ ſint tm̄ duo. ſ. albedo et nigredo. vt colligit. ij. primi. c. i. Tñ nō ſolus medic9 ex his iudicat ſup diſpoſitione vrine. ſ3 ex his coloribꝫ intermedijs qui dicunt eſſe plures. vt q̄ꝝ aliq̄ ſubdiuidūtur poſtea in alijs coloribꝫ. vt iſti citrinus. ſubcitrin9: ruffus. ſubruffus. rubeus. ſubrubeus. rubicundus. ſubrubicūdus. in opos. kyanos. viridis. liuidus. niger. nigerrimus. albus. lacteus. glaucus. karopus. pallidus. ſuppallidus. Sciendū q citrinus ⁊ ſubcitrin9 iſte due ſignant mediatā digeſtionē. Ruffus ſubruffus iſte due vrine ſigāt perfectā digeſtionē. Rubeus ſubrubeus. Rubicundus ſubrubicūdus. iſte quattuor vrine ſignant exceſſuȝ digeſtionis. In opos kyanos iſte due vrine ſignant aduſtioneȝ. Uiridis liuidus. iſte due vrine ſignant ſuperaduſtionē Niger nigerrimus. iſte due vrine ſignant mortificationē. Albus lacteus. glaucus. karopus iſte quattuor vrine ſignificant indigeſtionem. Pallidus ſuppallidus. iſte due ſignant principium digeſtionis. De illis inferius latius patebit ⁊c. Tertio notādū: q licet plures ſint colores: quattuor tamē principales dicūtur. quoꝝ vn9 ē albꝫ. ſcdꝰ niger. tertius citrinus. quart9 rubeus. qui poſtea diuidūtur. Albus autē color arguit ſup frigidā ⁊ humidā cōplexioneȝ et ita ſup coplexionē flegmaticā. Niger ſup frigidā ⁊ ſiccā cōplexionē. et ita ſup cōplexionē melancolicā Rubeus ſup cōplexionē calidaȝ ⁊ humidam. et ita ſuper complexionem ſanguineā Citrinus ſuper complexionē calidā et ſiccaȝ. ⁊ ita ſup cōplexionē colericā. Et iſta omia patebūt clarius cū ponūtur regule. ¶ Quarto notandū. q aliq̄ imaginātur ſufficientiā colorum h modo. qꝛ color cauſat in vrina aut calore naturali q̄ eſt auctor digeſtionis. Et qꝛ digeſtio cōſideratur quinq3 modis. Primitiue. Iniciatiue. Perfectie. Exceſſiue. ⁊ Corruptie. Et iſtos quinq3 modos multiplicāt p humores. et ſic reſultant colores numero viginti hoc mō ſignificantes. Aut priuationē digeſtionis. ſicut niger in melācolico inq̄ntū cauſetur a frigiditate ſuffocante calorē naturalē. Liuidus in flegmaticis. qꝛ h ſignificat maximā diminutionē caloris Albꝫ in colerico. Subcitrinus in ſanguineo. Colores ſignificantes pricipiū digeſtiōis

ſunt glaucus in melãcolico. Karopus in fleg
matico. ⁊ eſt ſimilis lane camelorum. Et dr̃ a ka-
ros qd̃ ẽ gaudiũ poſt factũ. Subpallidus in co
lerico. ac rubeus in ſanguineo. Colores ſignifi
cantes perfectã digeſtionẽ ſunt ſubcitrinus in
melancolico. Subpallidus in flegmatico. Ci
trinus in colerico. Subruffus in ſaguineo Co
lores ſignificãtes exceſſuz digeſtiõis ſũt Sub
rubeus in melãcolico. Rubeus in flegmatico.
Subrubicundus in colerico. Et rubicundus
in ſanguineo. Colores ſignificantes corruptio
nem digeſtionis. Uiridis in melancolico. Kya-
nos in colerico. Niger in ſanguineo. prout cau
ſatur ab aduſtiõe a ſanguine. Ex q̃ ſequit̃ ꝙ co
lor niger arguit ſup priuationẽ digeſtiõis. ⁊ ſu
p corruptã digeſtionẽ. Quid aũt debem⁹ intel
ligere p terminos iſtorum patebit inferius

De colore nigro

POſitis notabilibꝫ ex quibꝫ apparet ſpe-
cies coloris in generali: ⁊ ſufficiẽtia corum
nũc determinãdũ erit de ipſis in ſpecia-
li. Et incipiã a colore nigro. cũ deterior ſit cete
ris cõmuniter ⁊ affirmat maiorẽ timorẽ. ¶ Pri
mo notãdũ ꝙ color niger in vrina cauſat̃ in tri
bus modis. Aut p viã aduſtiõis. aut mortifica
tionis. aut admixtione rei nigre. Et differunt.
q2 vrina nigra cauſata p mortificationẽ eſt ob-
ſcura ⁊ tenebroſa. qd̃ nõ apparet ſenſibiliter in
alijs. Differũt aũt vrina cauſata p viã aduſtio
nis ab ea q̃ cauſat̃ p admixtionẽ rei nigre. q2 in
vna apparẽt ptes difformes. q2 vna groſſior al
tera. in p̃mo s̃o nõ. ¶ Scd̃o notãdũ ꝙ color
niger nihil aliud ẽ q̃ꝫ lux incorporea in corpe te
nebroſo vmbroſo. vt ptꝫ p philoſophũ. Naꝫ ſi
accidit color niger in nubibꝫ: q2 radij ſolares
nõ poſſunt penetrare corpus vmbroſuꝫ. ſꝫ eius
reuerberatiões retinẽt in ſupficie ⁊ inducitur ni
gredo. Ita a pari debemus ſpeculari de actio-
ne caloris naturalis in maſſaꝫ humeralem.
¶ Tertio notãdũ ꝙ color niger ẽ multiplex. vt
pꝫ p Aui. ſcd̃a p̃mi. ca. pprio. Nã colorẽ nigruꝫ
qñq3 pcedit color fuſc⁹. aliqñ color viridis. ali-
qñ color citrinus: qd̃ verificatur. Nã vrina ni-
gra qñq3 cauſatur a frigiditate ſuffocante calo
rem naturalẽ: vt tactũ ẽ. Aliqñ a caliditate ſuf
focãte p viã inflãmatiõis vrine nigre. Primo ẽ
admixta citrinitas ⁊ pcedit vrina nigra: Scd̃o
ẽ admixta viredo ſimilis colori lapidis iudici:
quẽ precedit vrina nigra in digeſtione aut fuſ-
cedo. Ex q̃bꝫ ſequũtur regule quindeci ¶ Pri-
ma regula. Urina nigra in quãtitate multa cũ
ypoſtaſi nigra in die cretico ſupueniẽs in febre
acuta. cũ odore acuto ſedimine ſubtili ſignifi-
ficat dolorẽ capitis p mixtionẽ rõnis. ⁊ ex cõſe

quẽte fluxũ narium in die cretico: q2 fcat ebullitõ
neꝫ humorum ſubtiliũ. qui faciliter eleuãtur ad ca
put. ⁊ inducũt accidẽtia pdicta. ¶ Scd̃a reg.
Urina nigra cũ odore magno inflammationẽ
fcat in mẽbris ſpũalibꝫ. ⁊ in febre acuta aliquã
do mortẽ: Nã odor magn⁹ in vrina inſequitur
motionẽ fortẽ caliditatis. vt Aui. loco pal. ad
quẽ inſeq̃tur inflãmatio. ¶ Tertia reg. Urina
nigra quã pcedit citrinitas aut admixta citri-
nitati fcat yctericiã citrinã. ptꝫ. q2 fcat opilatio
nẽ factã in ciſtim fellis aut in vijs intermedijs ⁊
ppter quã color nõ põt trãſire ad inteſtina. re
gurgitat g̃ ad vias vrine: ⁊ p ꝯñs accidit talis
vrina vt ptꝫ p Aui. ij. i. ¶ Quarta re. Urina ni-
gra quã pcedit fuſcedo aut q̃ ſit illi admixta:
fcat yctericiã nigrã aut ſpleneticã. q2 fit opila
tionẽ in regione ſplenis. ppter quẽ humores me
lãcolici nigri nõ poſſunt trãſire ad pprium recep-
taculũ regurgitant ad vias vrine. Et ita puc-
nit ſimilis vrina. ¶ Quinta re. Urina nigra q̃ꝫ
preceſſit viridis vrina: aut declinans ad viridi-
tatẽ fcat extinctionẽ caloris naturalis. ⁊ p cõ-
ſequẽs fcat mortẽ. q2 fcat abundantiã frigidi
tatis ſuffocãtis ipm calorẽ. ¶ Sexta re. Uri-
na nigra guttatim micta ⁊ pauca cũ priuatiõe
odoris fcat mortẽ: q2 fcat naturã ſuperatã a
morbo qui nõ pficit aliquã pugnã cõtra ipſam.
ptꝫ p Aui. in loco. pal. Correlari. Quãto vrina
faciliter mingitur: tanto melior. q2 ſignificat for
titudinem virtutis expulſiue et virtutẽ animalẽ
bene ſe habere. ¶ Septima regu. Urina nigra
in muliere cũ humore feculento in fundo reſi-
dente ſignificat actualem fluxum menſtruoruꝫ
patet. q2 ipſa ppter feculentiã que funduꝫ petit
vrina ſuperius alleuiatur ⁊ inferius inſpiſſatur:
Cauſa autem ppter quam denigratur hec eſt.
Sãguis enĩ mẽſtruoſus admiſcetur cũ vrina
et ita denigratur vrina. Sanguis autẽ exiens
venas immediate denigrat̃: patꝫ viſui quando
extrahit̃ a venis. ⁊c̃. ¶ Octaua reg. Urina nig̃
pauca et fetida in febre fcat mortem in die cre-
tico: patet. q2 ex magnitudine ſignificat̃ morti
ficatio. ex paucitate cõſumptio humidi ſubſtã-
tifici: ex fetore ſignificatur ſup corruptioneꝫ hu
morum. vt patet de morbis peſtiferis. Urina
nigra ſpiſſa cum colore nigro in principio mor
bi cum alijs ſignis bonis perdurãs vſq3 ad ſep
timũ diem cum cõiuncta ypoſtaſi: ſalutẽ ſigni
ficat rõne caliditatis aduenĩẽtis. Correlarium:
Quãto vrina fuerit maior: tãto melior. Pauca
tanto deterior propter rationes adductas Et
nigrior tanto peior. ¶ Nona regula ab au-
ctoritate Auicenne ſumpta. Urina nigra in
multa quantitate cui non eſt viredo apparens
in febre quartana et doloribꝫ dorſi ⁊ matricis

eſt ſignum ſalutis. Patet. quia ſignificat materiaʒ que faciebat febrem euacuari per vias vrine et per virtutem fortem ſupra ipſum. ergo ſignum ſalutis. Correlarium. Bonum in practica cum medicus viderit vrinam denigrare in febre quartana debet prenoſticare ſalutem et feceſſe in declinatione. quia ſignum eſt ꝙ materia incepit euacuare per vias vrine. ¶ Decima regu. Urina nigra oleaginoſa non ratione renum aut veſice: ſignificat mortem propinquã et ſpaſmum ex ſiccitate. Patet. quia talis vrina ſignificat conſumptionem humidi ſubſtantifici et partum membralium. Et dicitur notanter vicio non exiſtente in renibus aut veſica. q2 tũc ſignificat caliditatem renum. Et hoc colligiť ex ſententia ypo. primo ꝓnoſticoꝝ. Cauẽdum ne veſice vicio capiatis vt quod ſuuʒ eſt alienuʒ diiudiceris. quia in calculoſis ⁊ in patientibus circa renes. tales vrine turbide ⁊ obſcure conſueuerũt apparere. Correlarium: Bonum eſt ꝙ anteꝗ̃ medicus iudicium faciat de vrina certificat. vtrum patiatur in renibꝫ. aut ſit conſuetus facere tales vrinas. ¶ Undecima regula. Urina nigra et groſſa ⁊ poſtea conuertitur ad albedinem ⁊ tenuitatẽ. ſignificat caſum vltime digeſtionis. Patet. quia ſignificat priuationeʒ caloris naturalis non potentis colorare vrinã vt patet per Auicennã ſcđa primi capi. preallegato. ¶ Duodecima regula. Urina nigra cũ ypoſtaſi in medio que dicitur eneoremia ab egidio. notabilem ſignificat ſurditatem ⁊ inſtantiam vigiliarum ⁊ fluxum ſanguinis nariuʒ ex parte dextra ſtante fortitudine virtutis. Patet quia ſignificat vapores calidos ſubtiles eleuari ſurſum. ergo ⁊c. Patet etiam ab yſaac primo de vrinis. ¶ Tredecima regula. Urina nigra multa apparens in die cretico: ad cuius euacuationem ſubleuatur virtus eſt ſignum. Patet. ſignificat enim materiam euacuari facientem febrem. Et dicitur multa duobus modis. Aut quia mingitur ſepe et parũ: aut q2 raro ⁊ multũ ¶ Decima quarta regula. Urina nigra ⁊ ſpiſſa in qua fuerit ſedimen rotundum cuʒ tenſiõe ypocundrioꝝ. aut ſtante ſudore. aut apoſtemate in aliqua parte. eſt ſignum mortis. Patet quia ſignificat vltimaʒ aduſtionẽ. ergo patet ꝑ Auicennam ſcđa quarti. capitulo preallegato Urina nigra velut rubigo ferri in lento febre: ſtrangulationeʒ ſignificat. ¶ Decima quinta regula: Urine nigre apparentes in febribus cũ ſudore capitis. aut colli. aut dorſi. eſt ſignũ malum ꝙ eger tendit ad mortem. patet. q2 ſignificat aduſtionẽ in mẽbris ſuperioribus. ergo ſignificat malũ. Patet ꝑ yſaac ꝑmo de vrinis. Et Auicenna ſecũda quarti de ſignis vrine nigre. Correlarium. Sudor fetens circa collum vel caput non eſt bonus. vt plurimũ. licet in mulieribus magis ſaluus ſit.

De vrina liuida

Supra dictũ eſt de nigra vrina que ẽ deterior ceteris. poſt ipſam ponitur liuida. Ideo ſecũdo ꝑncipaliter declaranduʒ. ¶ Primo notãdũ ꝙ ꝑ liuiditatẽ habem9 intelligere quãdã plumbeitatẽ: que ſimilať veſtigio terreo. Et talis vt plurimũ capiť a mortificatione. Correlarium. Cum medicus viderit vrinaʒ ſimilem colori plumbei debet iudicare. vt patebit ex regulis. ¶ Secundo notanduʒ eſt ſicut dictũ eſt de vrina nigra que cauſatur tribꝫ modis. ita dicendum eſt de vrina liuida que cauſatur per viam mortificationis. aut per viam adiectionis alicuius rei liuide. vt ex mixtione alicuius humoris frigidi derelicti ab ipſa natura. Signa autẽ ad cognoſcendum ſunt. Naʒ qñ cauſatur a mortificatione apparet ſimpliciter liuida. qñ autẽ ab aduſtione apparet ſubnigra. vt eam precelſerit vrina viridis. quoniam ab admixtiõe groſſior ⁊ ſpiſſior in vna parte quã in alia. ¶ Tertio notandum. Urina liuida aut ẽ liuida ſm totũ aut ſm ptẽ. Si abſolute: deterior eſt prima quam ſecunda. Nam vrina ex toto liuida ſemper cauſatur ex mortificatione. Urina autẽ liuida ſm partem non. ergo prima eſt deterior. Urina autẽ liuida per totum cauſatur tribus modis. Aut a mortificatione humorũ. aut epatis mortificatione. aut mortificatione vtriuſqꝫ ſimul. A mortificatione humorum qñ fuerint relicti ab operatiõe nature. A mortificatione epatis qñ fuerit infrigidatũ vltima infrigidatiõe. Et ſignũ ad cognoſcẽdũ qñ a mortificatiõe vtriuſqꝫ aut vni9 tm̃ eſt. q2 ſi a mortificatione vnius tm̃ facit reſidentiã et ſpiſſior apparet in vna parte ꝗ̃ in alia. Si autẽ a mortificatione vtriuſqꝫ: nec fit ſequeſtratio. neqꝫ reſidentia. vt dictũ eſt. Iſta autẽ ſumũtur ab yſaac ꝑmo de vrinis. ¶ Quarto notandum vt colligiť ab yſaac cũ ꝗ̃cũqꝫ ſuꝑfluitate noſtri corꝑis ſemꝑ egrediť aliq̃d de vitali videlicet aliquid de calore ⁊ ſpũ. Aliter nõ ꝯtingeret vrinã attenuari ⁊ inſpiſſari. poſtꝗ̃ extra micta eſſet. niſi aliquid de calore et ſpũ cuʒ vrina egrederetur. Quando autem iſte calor et ſpũs ol fuſcãtur redditur vrina liuida. quare ex his ſequunť alique regule. ¶ Prima regula. Urina liuida per totũ in qualibet egritudine eſt ſignum propinque mortis. Patet quia talis vrina ſignificat mortificationeʒ ſpirituũ: aut epatis. aut humoris. ⁊ maxime ſanguinis. qui meretur dici ꝑmus humor modo ſtante mortificatẽ alicui9

iſtorū ſequit̄ mors. Aſſumptū ꝓbatur. Liuidi-
tas eñi per totū̃ ꝑcat vltimā infrigidationē. et
ꝑ cōſequēs mortificationē. ꝑ ⁊c. Cōfirmat̄ au-
ctoritate pricipis Aui. ſcd̃a quarti de ſignis ſū
ptis ab vrina liuida. ¶ Scd̃a re. Urina liuida
aliqualiter ſubnigra: quā precessit vrina viridis
eſt ſignū mortis. Patet quia ꝑcat vltimā adu-
ſtionē mēbrorū ad quā ſequit̄ mors. Colligit̄
ab yſaac primo de vrinis. Corrolariū. Vrina li-
uida quā precessit vrina cuiuſcūq̃ cōditionis eſt
multū mala. Patet. quia abſolute ꝑcat morti-
ficationem caloris naturalis ⁊ ſpirituū. ¶ Ter-
tia re. Urina in qua fuerit circulus coloris plū-
bei aut liuidi in ꝑte ſuperficiali declarat epylē-
tiā. Iſta reg̃la ſic ꝓbat̄. Nā talis vrina mani-
feſtat ebulitionē ⁊ corruptionē in ſpiritibꝫ mem-
brorū animatorū ꝓpter opilationē ad quā ſequi-
tur epilētia mō talis ebulitio ē cauſa liuiditatis
vrine. ꝑ regula ſpa. Hic ſermo colligit̄ ab Aui-
cē. ſcd̃a tertij. ca. ꝓprio. Ab yſaac ꝑmo ð vrinis
Corrolariū. Sequēte epilētia in fieri aut in fa-
cto eſſe talis vrina ſic apparēs eſt mala. quia ſi-
gnificat malā diſpoſitionē confirmatā in cere-
bro. ad quā ſecuta eſt ebulitio in ſpiritibꝫ. ꝑ ⁊c.
¶ Quarta re. Urinam ſm̄ partē liuida ſtante
tumefactione vētris magnā demōſtrat ydropi-
ſim. ꝓbatur. Nam ydropiſis ſiue aſclites ſiue
tympanites: vt plurimū cauſat̄ a frigiditate ex-
ceſſiua epatis ad quā ſequit̄ ſuffocatio caloris
et ſpirituū. Ad ſuffocationē aūt ſequit̄ inductō
liuiditatis. Et notāter dr̄ ſm̄ partē: qr ſi appare-
ret liuida ꝑ totū eſſet ſignum mortis. vt colligit̄
ab Aui. tertij. ca. ꝓprio. Corre. Medic9 vidēs
in ydropiſi vrinam liuidam debet prenoſticare
ipſam difficilē quo ad curā. ptꝫ qr ꝑcat malam
diſpoſitionē frigiditatis ⁊ humiditatis cōfir-
matā: ⁊ obfuſcationē caloris et ſpirituum. ꝑ ⁊c.
¶ Quinta re. Cōtingens eſt vrinā liuidā ap-
parere in ſynocha fe. ⁊c. Probatur. Nā in fine
ſinocha fiat ſanguine peccāte rōne quātitatis
vel qualitatis. ſtat talē ſanguinē nō poſſe dige-
ri ab ipſa materia ꝓpter malā qualitatē et mul-
tā quātitatē ſanguinis. Aut derelictus a regi-
mine nature putreſcit ad putrefactionē. ſangui-
nis aut ſeq̄tur inflatio ſpirituū. ⁊ diminutio ca-
loris q̄ dicit̄ eſſe cā liuiditatis vrine. vt colligit̄
ab Aui. prima q̄rti. ¶ Sexta re. Urina liuida
ſm̄ partē ſuꝑficialē: aut mediā cū granulis mi-
nutis ſeiunctis et ſeparatis ꝑcat in mēbris ſpi-
ritualibꝫ: aut pleureſim. aut peripleumoniā. qr
talis vrina obumbratiōē coloris in infante cir-
ca pectus. Talis aūt obumbratio nō pōt fieri
niſi ſtante cōpreſſione circa pect9. Que cōpreſ-
ſio req̄rit apoſtema. ꝑ ⁊c. Et iſta conditio ſumi-
tur ab Aui. quarto ca. ð pleureſi. et ab yſaac ꝑ-
mo de vrinis. Notāter dicit̄ cū granulis ſepa-
ratis. qr granula vnita arguūt ſupra diſpoſiti-
onē epatis ⁊ renū. Cor. pri. Ex vrina nō poteſt
medic9 tam diſtincte cognoſcere pleureſim aut
peripleumoniā. Patet. qr ē ſignū cōmune. ſed
alijs ſignis q̄ ponūtur a medicis. puta a dolo-
re circa coſtas. pulſa ſerino. tuſſi. que ſunt ſig-
na pleureſis. Correla. ſcd̃z. Data ſibi vrina cū
talibꝫ granulis nō habitis alijs ſignis: debet ꝑ-
noſticari apoſtemata pectoris nō limitādo ne-
q̄ pleureſis neq̄ peripleumonia ne decipiātur.
Corre. iij. Urina liuida ꝑſeuerās apparēs in pe-
ripleumonia aut pleureſi: eſt ſignū mortale et
peſſimū. patet. qr ꝑcat q̄ cōtinue ſignificatio in-
tendit̄ ipoꝝ ſpirituū ⁊ caloris. Septima. regu.
Urina liuida ſm̄ partē pauca oleaginoſa ꝑcat
liquefactionē humiditatis modo ſtāte aliquo
iſtorum eſt peſſimū. ergo regula vera. Colligi-
tur ab yſaac primo febriū. Corre. Omis vrina
mala ex ꝑte coloris redditur deterior ex parte
quātitatis pauce. vt patet ꝑdicta.
¶ Octaua re. Urina liuida pauca frequenter
micta demōſtrat ſtranguiriā. patꝫ. qr demon-
ſtrat opilationē ſiue cōſtrictionē colli veſice. ꝑ
quā nō poteſt expelli vrina vna vice tm̄. Mul-
tiplicatur ergo ex parte numeri. Ad hanc ergo
multiplicationē ſequit̄ ſtrāguiria. ꝑ ⁊c. ¶ No-
na re. Urina liuida ſm̄ ꝑtē apparens in emitri-
teo magno aut paruo. eſt multū periculoſa. pa-
tet. qr ꝑcat aduſtionē ⁊ ebulitionē eſſe factā in
mēbris ſpiritualibꝫ ⁊ in corde. ꝑ ⁊c. Notāter di-
citur emitriteo magno. qr triplex ponitur eſſe
emitriteus paruus. quidā minor. quidā maxi-
mus. Emitriteus paruus eſt cōpoſitus ex quo-
tidiana continua et tertiana interpolata. Ma-
ior eſt cōpoſitus ex quartana continua et con-
tinua interpolata. Maximus eſt cōpoſitus ex
tertiana īterpolata et quartana cōtinua. Emi-
triteus primus eſt de genere acutorū. Tertius
eſt de genere cronicorum. ¶ Decima re. Urina
liuida ſm̄ partem contingens ex ruptura vene
non eſt periculoſa. vt ꝑdicta ꝓbantur. Primo
qr ex fractura vene nō pōt vrina liuida appare-
re. Patet. qr primū ſanguis ex vena effunditur
tam primo putreſcit ⁊ ebulit. q̄ ebulitio ⁊ putre-
factio facit ad liuiditatē vrine. ꝑ ⁊c. q̄ aūt nō ſit
periculoſa patet. quia ad conſolidationem ve-
ne ſequitur remotio liuiditatis. Corrolarium.
Medicus in fluxu ſanguinis etiam non debet
prenoſticare perniciosum ex vrina liuida viſa
neq̄ talem vrinam conſequi debilitatem virtu-
tis extremam. ¶ Undecima regula. Urina li-
uida apparens in ptiſi eſt ſignū propinque mor-
tis auctor. principis: capitulo proprio de ptiſi.
Item rōne: quia talis vrina liuida manifeſtat.

vltimā cōſūptiōꝫ caloꝝ ꝛ vltimā reſolutionē hu
miditatis cordis ꝙ ſignū cite mortis ē. ¶ Duo-
decima regl'a. Cōtingēs ē vt plurimū i dolori-
bus artericis vrinā liuidā apparere: Probaꝛ. qꝛ
ꝑpter vehemētiā doloris debilitaꝛ virt9. ad c9
debilitatē ſequiꝛ in loco dolor. ꝛ inficiūꝛ ſpūs
et caloꝛ q̇ poſtea ſūt cā liuiditatis vrine. Corre
lariū. Ois doloꝛ fortis ſufficit ad inducendaꝫ
vrinā liuidā. pꝫ. qꝛ ad dolorē quēlibꝫ debilitaꝛ
ꝟt9. ꝛ inficiūꝛ ſpūs. ꝙ ꝛc. ¶ Tredecima regula.
Urina liuida in q̄ apparēt fruſtra reſoluta ꝟt ſu
pra dolorē artericū. pꝫ. qꝛ arterica cauſatur vt
plurimū ex materia hūorali fluēte ad articulū. ꝙ
Correlariū. Contingēs eſt vt plurimū ex fluxu
catarri fieri vrinā liuidā apparere. Et ex retenti
one mēſtruoꝝ. Probaꝛ. qꝛ vaporibꝫ eleuatis a
matrice inficiūtur ſpūs ꝛ obfuſcātur. quibꝫ ob-
fuſcatis ſeq̄tur liuiditas in vrina. pꝫ. auctorita
te pricipis Auicēne tertia tertij. ca. ꝓprio. Cor-
relariū. Urina liuida apparens in muliere ꝑno-
ſticatur retētio mēſtruoꝝ ꝛ opilationū. ¶ De-
cima q̄rta regl'a. Urina liuida apparēs in febre
ethica eſt ſignū mortis. pꝫ. qꝛ ꝟt vltimatā adu-
ſtionē et reſolutionē mēbroꝝ ꝛ humiditatꝫ ei9.
et ebulitionē in ſpiritibꝫ. ad que ſequitur mors
immediate. ¶ Decima quinta regula. Urina li
uida in tremore cordis arguit ipm incurabileꝫ
quia ſignificat vltimā ebulitionē in ſpiritibꝫ cor
dis. ꝙ ꝛc. ¶ Decima ſexta. Urina liuida in fre-
neſi eſt ſignum mortis. Patet quia ex ſe ſignifi
cat alterū iſtoꝝ. aut materiā habere raptū ad
cerebrum aut extinctionē caloris naturalis. er-
go regula vera. ꝛc.

De urina viridi

RE ſtat videre de vrina viridi: poſtq̄ꝫ vi-
ſum eſt de vrina liuida q̄ eſt tertia in or-
dine. Pro q̄ notādum ꝙ vrina viridis
cauſatur aut ꝑ viā mortificatōis ſequētē ad in
frigidationē ſpirituū. Aut ꝑ viā magne aduſti
onis ſiue inflāmatiōis. Siue ꝙ fiat primo ſiue
ſcdo ē ſignū malū. Colligitur id ex Auic. ſcda
primi. ca. ij. Scdo notādū ꝙ vrine virides dif
ferūt ex ꝑte coloris. qꝛ quedam ē viridis ſimilis
phiſticoꝝ. aūt ex eo ꝙ ſūt virides ꝟm totū. aut
ꝟm ꝑtē. Differūt ex ꝑte coloris. Quia aliqua ē
viridis ſilis erugini eris: aliqua ſimilis ſucco
porri: aliq̄ aūt viridis colori yreos. aliq̄ ſimilis
colori lapidis: que diuerſificanꝛ ex ꝑte maioꝝ
infrigidatiōis: aut incēdij. Tertio notandum
ꝙ tales vrine virides ſignificāt magꝫ male aut
minus male. ꝟm ꝙ vrina ꝑceſſit min9 mala aut
magis mala. Si ꝑceſſit vrina liuida aut nigra
peſſima iudicatur. Si aūt ꝑceſſerit vrina citri
na aut palliaris. aut min9 mala. Quia ex h̄ ar-
guitur maioꝛ aut minor mortificatio. in q̄s aut
min9 icēdiū. q̄ꝝ alteꝝ ſꝑ vrina viridis ꝟt. Quibꝫ
ſtātibꝫ ſequitur octo regl'e. Prima regula. Uri
na viridis ꝑ totū in febre acuta ē ſignū mortis
quia ꝟcat vltimatum incendiū in ſpiritibꝫ. aut
mortificationē caloris naturalis. Ad q̄ꝝ q̄dli
bet ſequitur ꝑnicies. Iſta concluſio ē de mēte
yſaac in primo de vrinis. ¶ Scda regl'a. Uri-
na viridis in pueris aut infantibꝫ ꝟcat ſpaſmū
quia ꝟcat ſuꝑabundantiā humoris frigidi per
totū pariter et in neruis et ita ſpaſmū. Iſta col
ligitur ab Auicenna loco preallegato. ¶ Ter-
tia regula Urina ſimilis colori phiſticoꝝ ꝟcat
mortificationē corꝑis naturalis. quia ſignifi-
cat frigiditatē exceſſiuam. vt patet ꝑ Auicē. lo-
co ꝑallegato. ¶ Quarta regula. Urina viridis
ſimilis ſucco porri eſt ſignū peſſimū. qꝛ ſignifi-
cat vltimū incēdiuꝫ in mēbris ſpūalibꝫ. ꝙ dicta
vera. Et Auicen. preallegato loco. ¶ Quinta
regula. Urina ſimilis erugini eris eſt in ceteris
deterior. pꝫ. quia ꝟcat vehemētē totius deper
ditionē ꝛ ſine ſpe. q̄ ſi fuerit facta poſt exercitiuꝫ
ſignificat ſpaſmū. ꝑpter rationē adductā in ſe-
cunda cōcluſione. ¶ Sexta regula. Urina ſi-
milis colori yreos quā ꝑceſſit vrina viridis ſig
nificat vehemētē infrigidationē ſuffocantē ca-
lorē naturalē. ꝛ ꝑ ꝯn̄s malū ſignū. ¶ Septia
regula. Urina viridis ſtante dolore ꝛ anguſtia
in ſtomacho ſine aliq̄ ypoſtaſi. ſignificat vene
num in potu fuiſſe hauſtuꝫ. ꝛ ꝑ cōſequēs morteꝫ.
patet. quia cuꝫ venenū participet colori viridi ꝛ
nō patiatur a colore. ſequitur ꝙ vrinā pōt tin
gere. Uel aliter. cū venenū inimicaꝛ cordi et mē
bris ſpūalibꝫ. ex ſe inimicaꝛ cordi ꝛ ſpiritibꝫ. Et
cum dicā mortiferꝝ eſſe. Hoc aſſumpto induci-
tur mortificatio q̄ immediate cauſa eſt viridi-
tatis vrine. Et dicitur notāter ſine ypoſtaſi.
quia ſi cum tali vrina appareret ypoſtaſis eſſet
ſpes vite. qꝛ ſignificaret potētiā ꝟtutis contra
naturā. ¶ Octaua regula. Urina viridis cum
viridi circulo in freneſi eſt ſignum deſperatiſſi-
mū: patet ꝑ rationes ante adductas.

De urina alba

POſtq̄ꝫ dictū eſt de vrinis ſignificātibꝫ
mortificationē. nunc dicendum eſt de
vrina ſignificante priuationem et debi
litatem digeſtionis. Et primo de vrina alba q̄
ex multis cauſis venit in manus medicoꝝ
¶ Primo notādū ꝙ albedo cauſaꝛ dupliciter
Uno mō ꝑ quadā dyaphonitate ꝛ trāſlucen-
tia. ſic eſt albedo aque aut vitri. alia eſt albedo
q̄ cōtrariaꝛ nigredini. q̄ dicitur coloꝛ diſgrega
tiuus viſus. ꝛ de hac ſecunda eſt ad ꝓpoſitum.
Aduertendo tamen ꝙ talis albedo oritur in

vrinis altera quattuor cauſarũ vel reducibili. Primo a defectu caloris naturalis. Scdo a reſolutione humorũ. Tertio a diſſolutiõe virtutis. Quarto ab opilatione in ſenib9. A defectu caloris dupliciter. Aut ab eius defectu ĩ toto vt in ſenib9 in q̃b9 apparẽt vrine tales albe. Aut a diminutione eius in pte. vt ex debilitate caloris epatꝭ. q̃ debilitas cauſatur aut ab acuitate egritudinis. vt in frenesi. Aut ꝑpter longitudinem egritudinis. vt in quartana in q̃b9 accidit vrina alba. Prouenit etiaȝ hmõi vrina aut ex pte cibi aut nimie q̃litatis aut q̃titatis. aut vtriuſq;. aut ex malicia ſubſtãtie. Exẽplũ primi vt apparet in crapulatis. Exẽplũ ſecundi. vt ex comeſtione lactuce. Exemplum tertij: vt ex comeſtione carnium vaccinarum. Modo in his oĩb9 apparẽt vrine albe. Secũdo accidit vrina alba a reſolutione virtutis. que etiã reſoluitur aut in toto aut in parte. q̃ reſolutio fit ĩſtãte genere egritudinis. Aut mala diſpoſitione in decliuãte mẽbro. vt in epate. vt apparet in duobꝫ. Tertio cauſatur albedo in vrina a diſſolutione humoris flegmatis vitrei. qđ cũ fuerit diſſolutũ cauſat vrinam albã. Quarto cauſatur albedo in vrina ab opilatione. que cum de al[?] bationibus pluribꝫ modis: aut ꝑpter lapidẽ cõtentũ in renibꝫ: aut in veſica. aut propter habũdantiã humoꝝ circa vias vrine. Aut ꝑpter coꝝ viſcoſitatẽ. aut groſſitiẽ. aut ꝑpter vtruq;. Iſta colligũtur ab yſaac primo de vrinis. ca. de alba vrina. Scdo notãdũ q albedo vrine ẽ multiplex. Quedã glutinoſa vel muſcilaginoſa. quedam vnctuoſa. qdã ſanioſa: ſimilis albedini fungi. quedã ſpermatica ſilis ſpermati: quedã plũbea: que indicãt ſup diuerſas diſpoſitiones ꝑpter diuerſas cauſas. Ex his ſequũtur octo regule. ¶ Prima regula. Vrina alba ſplẽdida tenuis: ſignificat opilationem maxime ſplenis. Probatur. Quia talis vrina demonſtrat habũdantiã humoris melancolici: qui dicitur frigide et ſicce cõplexionis. mõ de ratione frigiditatis eſt dealbare. quia albedo eſt filia frigiditatis. vt patet p Galienũ in tegni. De ratione aũt ſiccitatis eſt attenuare. Modo ſuper abundantiam humoruȝ melancolici ſequitur opilatio. et maxime in ſplene. q̃ dr receptaculũ melancolie ergo regula et cõcluſio vera. patet cõſequentia Et antecedẽs ẽ principijs. Auicenna ſecũda pri. ca. de vrina alba. Correlarium primũ. Ex vrina tali medicus debet iudicare diſcolorationem faciei ſomnolentiam. pigriciam. in toto patet quia iſta conſequũtur opilationẽ. Correlarium ſecundũ. Ex tali vrina medicus debȝ arguere ſupra grauitatẽ doloꝝ in parte ſiniſtra. Correlariũ tertiũ. Sicut ex vrina tincta medicus arguit abſolute dñium caliditatis: ita ex vrina alba dominiũ frigiditatis. vt ptȝ ex p̃cedentibus. ¶ Scda regula. Vrina alba cuȝ circulo plũbeo in ſuperiori: demõſtrat opilationẽ in cerebro et epilentiã. Iſta cõcluſio ꝓbatur. Nam ex albedine arguitur ſuffocatio caloris et dominium frigidorum humoꝝ. Et ex circulo plumbeo materias eſſe in capite. et maxime groſſam flegmaticã vel melancoliã que ſunt cauſe opilationis. Opilationẽ autem ſequitur epilentia. ergo cõcluſio vera. cõſequẽtia tenet. Et añcedens ẽ dñi yſaac primo de vrinis. Et notãter dicitur in pte ſupiori eiꝰ: q2 tũc arguit diſpoſitioȝ mẽbroꝝ ſuperiorum. ¶ Tertia regula. Vrina alba muſcilaginoſa demõſtrat habundantiam humoꝝ groſſoꝝ et crudoꝝ. Probatur. q2 muſcilaginoſa vrina nõ fit niſi ex trãſitu materie groſſe ad vias vrine. que materia non tranſiret niſi habundaret. intantũ ergo vrina muſcilaginoſa demonſtrat habundantiã humoꝝ groſſoꝝ patet conſequens et antecedẽs eſt Auicẽne loco p̃allegato. Cõfirmatur ſic. q2 muſcilago ĩſequitur groſſiciẽ: ſicut tenuis ſubtilitatẽ. q̃re etc. ¶ Quarta regula. Vrina alba ſemi liuida ſanioſa ſimilis colore fungi: ſignificat vlcerationẽ in renibꝫ et in vijs vrine. Probatur primo auctoritate Auicenne ſc̃a primi de vrina alba. ꝓbatur etiã rõne tali. Talis vrina rõne albedis arguit multitudinẽ flegmatis in toto. et per conſequens in vijs vrine rõne liuiditatis ſup aduſtionẽ humoꝝ. vt patuit ſuperius de vrina liuida. Humores aũt aduſti ſunt cauſa mordicationis et acuitatis. Acuitas aũt facit ſequi vlcerationẽ ergo rõne ſaniei arguit vlcerationẽ: et ꝑ cõñs in vijs vrine apud renes vt p̃dictũ eſt. ergo regula vera. Correlariũ primũ. Ois vrina ſanioſa demõſtrat aut rupturã epatis aut vlcerationẽ in vijs vrine. patet. q2 aliter nõ poteſt fieri ſanies in vrina. Correlarium ſecundum. Multotiens errant medici in cognoſcẽdo ſaniem diſtinctam ab ypoſtaſi. Hoc patet. Nam multotiens errant medici ꝑpter ſimilitudinem figure eius et ypoſtaſis ex parte albedinis leuitatis deſcenſus ad inferiorem regionẽ. Quo ſtante fit peſſimus error in iudicãdo. quare etc. Notãduȝ q differentia eſt inter ſaniem et ypoſtaſim q2 ſanies ex fetore ſemper eſt. Scđa dĩa ex pte ſaniei vt queadmodũ ypoſtaſis nõ apparet ſanies ſub figura piramidali. vt in ypoſtaſi. Ex q̃ ſequitur q bonũ ẽ medico ſemp vrinã agitare añ q̃ iudiciũ faciet. Quinta regula Vrina alba tenuis aliqualiter liuida ſine ſanie. vt eſt color fungi. ſignificat lapidem in renibus et in veſica. Iſta concluſio probatur auctoritate Auicenne loco p̃o p̃allegato. Et ab yſaac primo

de vrinis.ꝓbaſ aūt ſic. Nā talis vrina rōne albedinis ſignificat dominiū humoꝝ frigidoꝝ crudoꝝ in toto: Et rōne liuiditatis caliditatē ſupfluā in renib⁹ ⁊ in vijs. Nō exiſtēte dominio hūoꝝ groſſoꝝ ⁊ caliditate ſupflua: tūc ſūt ſufficiētes ad generationē lapidis: ġ tal' vrina inducat lapidē vt p̄dictū eſt. Correlariū. Medicus debet ex arenulis certificari in quo loco fuit lapis retētus. Probaſ. nā ſi apparuerint arenule albe ſignū eſt ꝙ lapis eſt in veſica. Si arenule rubee ſignū eſt ꝙ eſt in renib⁹. Scđo ex loco leſo. vtrū fuerit dolor circa pectinē intenſior aut in pte poſteriori. ſi primū arguitur lapis in veſica: ſi ſcđm in renib⁹. ¶ Sexta regula. Urina alba ſpiſſa ⁊ vnctuoſa ſi ꝑ totum ſignificat ethicā. Probaſ. Nam talis vrina ſignificat diſſolutionē hūiditatū partiū mēbrorum cū quo ꝯiungiſ ethica tertia ſpeciei cōfirmata. ġ talis vrina demōſtrat ethicā. Patꝫ cōſeqntia ⁊ antecedēs colligiſ ꝑ Auicennā ſcđa p̄mi ca. p̄allegato. q̄re ꝯcluſio reddiſ vera. Et diciſ notāter ꝑ totū. q: vrina vnctuoſa ſm ptē ſupficialē tm̄ ſcat caliditatē magnā in renib⁹. Correlariū. Urina vnctuſa in oīm̄ diſpoſitione egritudinali ē mala. q: abſolute ſignificat lapidis liq̄factionē ⁊ diſſolutionē. ¶ Septia regula. Urina alba poſt citrinā aut tincta nō a cauſa p̄mitiua in horis plurib⁹ febriū ſcat ꝙ febris ꝑmutaſ in q̄rtanā. Probaſ. Nā talis demonſtrat dominiū humoꝝ melācolicoꝝ ⁊ reſolutionē humoꝝ calidoꝝ ⁊ cū hoc opilationem que ſunt cauſe q̄rtane. ġ ꝯcluſio vera. Et notāter dicitur nō a cauſa p̄mitiua. puta ꝑ nimia cōmeſtione vel potu aque frigide talem ꝑmutationē ſignificante. Hec aūt patet ex ſcđa p̄mi Auicēne ⁊ yſaac p̄mo de vrinis. ¶ Octaua regula. Urina alba plumbea ſm ptem ſine aliqua ypoſtaſi. ſcat mortē ꝓpinquā. Probaſ. quia talis vrina rōne plumbeitatis ⁊ albedinis ſcat mortificationē caloris innati. q̄ ſtante ſequiſ mors. ġ ꝯcluſio vera. Correlarium. Urina alba. quantūcunqꝫ fuerit ꝯiūcta plumbeitate ſiue liuiditate eſt valde mala. igiſ. ⁊c̄.

De vrina rubea.

Notandū ꝙ vrina rubea vt plurimum atteſtaſ egritudini calide. q: ex materia colerica rubea ꝓueniēte ſi fuerit liuoſa. ſi ꝟo nō ſanguinee materie atteſtaſ. Cū qñ accidit in egritudine frigida. ⁊ h̄ multis de cauſis. Primo rōne doloris fortis. de cui⁹ ratiōe eſt acuere colerā rubeā ⁊ inflāmare. quare ſequiſ vrina tāta rubore ſicut in colica frigida. Colligiſ ab Auicēna ſexta tertij ca. ꝓprio. Ex q̄ ſequiſ correlarie ꝙ vrina rubea ſtāte dolore anteqꝫ preceſſit dolor fortis nō neceſſario iudicat de flebotomia. Cōtra nōnullos qui ſtatim viſa vrina rubea groſſa iudicāt de flebotomia. Scđo ſtāte opilatiōe a materia flegmatica multa inter kiſtim fellis ⁊ inteſtina: colera em̄ q̄ ſolebat ire ad inteſtina: regurgitat ad renes ꝓpter materiā flegmaticā. ⁊ ita tingitur et coloratur vrina colore rubeo. vt in ictericia cōtingit. Colligitur ab Auicēna. ſexta tertij. ca. ꝓprio. Tertio accidit vrina rubea ex epatꝫ lapſu ad frigidū. quia debilitaſ virtus epatis ſequeſtratiua. q̄re nō poterit fieri ſequeſtratio debita aquoſitatis a ſanguineo. Ex quoꝝ ꝯmixtione coloratur vrina colore rubeo ſicut i ydropiſi. vbi accidit vrina ſimilis loture carnium. Quarto accidit vrina rubea ꝓpter cōſtrictionē factā a flegmate opilante q̄re putreſcit maior pars flegmatis: ⁊ putrefacta reducitur ad colorē extraneā: et ita ad tincturā. Correlarium. Judiciū de flebotomia nō eſt faciendū in ydropiſi. quia vrina fit multū tincta. q: hoc facto magis altereſ epar ⁊ debilitaſ. Ulterius verificaſ. Qm̄ vrina rubea poteſt apparere in egritudine frigida. ¶ Item notādū. ꝙ vrinarum oleaginoſarum quedam eſt tota oleaginoſa. quedam inferius tm̄. prima deterior eſt ceteris. vt patet in ptiſi confirmata ⁊ in ethica. Ex iſtis colliguntur alique regule. ¶ Prima regula Urina rubea eſt melior in febribus acutꝫ q̄ꝫ aquoſa ⁊ ſanior. q: illa ſignificat priuationem pingue virtutis ꝯtra materiā. prima aūt nō. Confirmaſ auctoritate Auicenne ſcđa p̄mi. cap̄. de coloribus. Correlariū. Quantum maior ſanguinea rubea tanto ſalubrior. Patet ex intentione eiuſdē. ¶ Secunda regula. Urina perſeuerans rubea in egritudinib⁹ renū: ſignificat apoſtema calidū. Patet. quia cū perſeuerat ſignificat malā diſpoſitionē confirmatam in loco. et deriuationē melancolicam materierum ad locum. vt in ſecunda primi capitulo de coloribus. ¶ Tertia regula. Urina rubea perſeuerans in egritudinibus acutis nullam faciens reſidentiam: ſignificat perditionē egri: aut apoſtema predictum. Secūm patet. quia ex hoc arguitur morbus valde fortis: et virtus debilis. Patet auctoritate loco p̄allegato. ¶ Quarta regula. Urina rubea ſtante dolore capitis deſipientiam ſignificat. Patet auctoritate ⁊ rationibus ſuperius adductis. ¶ Quinta regula. Urina rubea groſſa turbida: ſignificat apoſtema in epate: aut eius debilitatē. Patet ex ſufficiēti diuiſiōe cauſaꝝ turbulētie in vrina. ¶ Sexta regula. Urina oleaginoſa multipliciter: ſignificat naturā creticare per vias vrine et euacuationes materierum

Et ħ ſi ſequit̄ reqᷓes egrotantꝫ ſi ṽo nō ſequit̄
eſſet ſignū mortꝫ.vt vult Auic.ij.i. ¶ Septia
reglā. Urina oleaginoſa pauca fetida.ſignifi/
cat mortē. Patꝫ qꝛ mediāte fetoris ſ̄cat ebuli/
tionē ꝛ corruptionē hūoꝝ mediāte paucitatis
debilitatē virtutis mediāte oleaginoſitatꝫ diſ
ſolutionē ꝑtium:quibꝫ ſtantibꝫ ſequit̄ mors.
Cōfirmat̄ auct. Auic.loco pall'. ¶ Octaua re
gula. Urina oleaginoſa in egritudinibꝫ acutꝫ
ꝑ totū apparēs in die q̄rta egrū ſ̄cat morituꝝ
in ſeptima.ptꝫ.qꝛ talis ſ̄cat criſim ī ſeptima.
ꝛ nō ad bonū cū virtus ſit debilis ꝛ morbꝫ for
tis.ḡ ꝛc. ¶ Nona regula. Urina oleaginoſa
pauca in q̄ fuerit aliq̄d ſimile loture carnis re
cētis eſt ſignū peſſimū.ptꝫ.qꝛ ſ̄cat vltimā de/
biliatē ṽtutis naturalis quā ſequit̄ vrina talis
apparēs in colica hydropiſi.ſ̄cat mortē ꝓpin/
quā.vt vult Auic.q̄rta ꝛ ſexta tertij ca.ꝓprio.
¶ Decima regula. Urina leuiter oleaginoſa
ſ̄m ꝑtē ſuꝑficialē ſ̄cat ꝑtem renū. Patet auct.
Auic.ij.i.de ſignis ſumptis ab vrina.

Expedito ď coloribꝫ principalibꝫ:quibꝫ
maxie ꝓnoſticat̄ medicus in q̄bꝫ virtu
aliter alij includunt̄. Seq̄t̄ de ſcd'o in
tento.vicꝫ de ↄtentis.q̄ ſunt fere numero.xvij
Quoꝝ ꝑmū eſt de circulo. Scd'm de ſpuma.
Tertiu de ſanguie. Quartū de arenulis. Qui
tum de ſpermate. Sextū de ampulla. Septi
mū de granulis. Octauū de nubecula. No/
nū de pilis. Decimū de ſquamis. Undecimū
de ſurfureis reſolutionibꝫ. Duodecimū de a/
thomis. Tredecimū de reſolutionibꝫ cinericijs
Decimūquartū ď ſanie. Decimūquintū de ſe/
dimine. Decimūſextū de hūore crudo in vrina
Decimūſeptimū de cautelis in vrina.

De circulo in vrina.

Et ꝑmo notandū de circulo. Circulus
q̄nqꝫ apparet in regiōe ſuꝑiori.q̄nqꝫ in
regiōe media licꝫ rariſſime. Primꝰ aūt
maxime ſ̄cat ſuꝑ diſpoſitionē capitꝫ. Scd's
ſuꝑ diſpoſitionē mēbroꝝ ſpūaliū vt plurimū.
Scd'o diſtinguo.qꝛ q̄nqꝫ apparet circulus
cōpletus.q̄nqꝫ incōpletus.q̄nqꝫ groſſus.q̄nqꝫ
ſubtilis.q̄nqꝫ vniꝰ coloris.q̄nqꝫ alterius. Iſtꝫ
ſic poſitis ponuntur iſte regule de circulo ab
yſaac.ꝑtim ab Auicenna.ꝑtim a Galieno et
Theophilo. ¶ Prima regula. Circulus ſpiſ/
ſus groſſus in ſuba:remiſſus a quocunqꝫ co/
lore ſ̄cat poſteriorē partē capitis eſſe leſam ex
flegmate vitreo. Iſta regula ꝑſuadet̄. Nā cir
culus abſolute ſ̄cat materiā in capite frigidā
melancolicā.ꝛ tn̄ poſterior ꝑs ſit frigidior ꝛ in
habentibus ſimbolum facilior erit tranſitus.
¶ Scd'a regula. Circulus ſpiſſus in ſubſtan

tia purpureus in colore:ſignificat partē inte/
riorem capitis eſſe leſam ex materia ſāguinea.
Probatur ſic. Nam color purpureus aſſimila/
tur magis ſanguini q̄ꝫ alteri humori. Et cum
pars anterior ſit magis plena venis ꝛ arterijs
q̄ꝫ aliqua alia propter rhete mirabile ibi exiſtēſ
ſequitur talem circulum magis ſignificare ſ̄m
partem anteriorem capitis eſſe leſam ex mate/
ria ſanguinea. ¶ Tertia regula. Circulus te/
nuis in ſubſtantia pallidus in colore ad ſimi/
litudinem coloris plumbi ſignificat ſiniſtram
partem capitis eſſe leſam ex humore melanco
lico. Probatur.quia cum humores melanco/
lici maxime ſunt ſimiles in colore plumbeo ꝓ/
pter frigiditatem.et ſic ſplen dicitur eſſe rece/
ptaculum humoris melancolici.quod mēbro/
rum directo aſpectu aſpicit partē ſiniſtrā: ſe/
quit̄ faciliter euaporatio. ¶ Quarta regula.
Circulus tenuis in ſubſtātia in colore citrinꝰ
vel rubeus ſ̄cat malā cōplexionē in parte de/
xtera ꝛ pariter dolorē:qꝛ cū epar ꝛ ciſtis fellis
collocant̄ in parte dextra.quare facilis ſit eua
poratio ad illā partē ſ̄m q̄ volūt medici ꝛ ma
xime Auicen̄.de ſignis ſodē ꝑ cōmentatorem
ꝑ̄ma tertij. ¶ Quinta regula. Circulus plum/
beus groſſus in ſubſtantia ſ̄cat epilenſiā.aut
apoplexiā. Patꝫ.qꝛ talis circulus ſ̄cat multā
materiā in cerebro ꝛ in ventriculis.ꝛ ꝑ conſe/
quens opilationē.aut magnā aut paruā ſ̄m
quod circulus eſt magꝫ vel minus groſſus ita
epilenſia vel apoplexia. ¶ Sexta regula. Cir
culus in acuta egritudine liuidus.cerebꝝ ledi
ſ̄cat. Ptꝫ.quia ſicut vrina liuida ſ̄cat fluxum
materie ad caput ſ̄m totū in egritudine acuta
Itē circulus liuidus ſ̄cat raptum eius ad ſu/
periora ꝛ ita leſionē cerebri. ¶ Septima regu
la. Circulus ſubtilis viridis in colore in febre
acuta apparēs aduſtionē.ꝛ futurā freneſim ſi/
gnificat.patꝫ.qꝛ talis ſ̄cat materiā multā ſub
tilem colericā in cerebro.a qua cōmuniter ac/
cidit freneſis.vt patꝫ ꝑ̄ma tertij. ¶ Octaua re
gula. Circulus apparēs tremulus ꝑ medicos
agitatus dolorē in ſpina dorſi et ꝑ ↄſequens
paraliſim ſ̄cat.patꝫ.quia ſ̄cat materiā multā
ſubtilē colericā in cerebro:a qua cōmuniter ac
cidit freneſis. Significat etiā fluxū materiei
catarralis ꝑ nucham.ad cuius fluxū aut ſequit̄
dolor in ſpina dorſi.vel materiei retentionē:
vel paraliſis.ex cuius fluxu magis ↄſtringit ner
uis.ꝛc. ¶ Nona regula. Circulus niger prece/
dente liuiditate mortificationē coloris ex fri/
giditate cerebri ſ̄cat.patꝫ.qꝛ ſicut vrina nigra
quam ꝓceſſit vrina liuida mortificationē in to/
to ſ̄cat ex defectu membri deteriorati et prin/
cipalis:puta cerebri.et ita circulus niger.

¶ Decima regula. Circulus niger ſi ante pceſſerit viridis in vrina mortificationē et aduſtionem in cōplexione ſcat. patet ex dictis ſupra

De Spuma in vrina.

Pro cuius partis intellectu Notandū primo vt habet a Galieno in commēto huius amphoriſmi ſanguinulentorum in .iiij. ꝑticula. Spuma autē generat a materia groſſa. viſcoſa humida. In quā dū agit calor eleuat quedā corpuſcula. ex quoꝝ cōmixtione generatſ ſpuma. Aut generat a caliditate forti ſicut patet in olla ebuliente Aut generat a forti motu ꝛ ꝑcuſſione vt in eq̄s currētibꝫ apparet. Ex quo ſequitur ꝙ cā materialis ſpume eſt humiditas viſcoſa. Cauſa efficiens eſt caliditas agens in humiditatē. Quare dant de ea iſte regule. q̄rū pma ē hec. ¶ Prima regu. Spuma cōtinua groſſa in ſuba multa ꝛ remiſſa i colore cū vrina groſſa apparēs ſcat indigeſtionē ꝛ vētoſitatē: qꝛ talis vrina ſcat multā humiditatē et groſſā ſuffocātē ꝛ debilitatē calorē naturalē ex cuius debilitatiōe debilitatur virtꝰ digeſtiua. et per viā indigeſtionis multiplicat materia multa et viſcoſa. Cōfirmatur auc. Aui. xiij. iij ca. de ſignis apoſtematuꝫ ſtomachi. ¶ Scda re. Spuma tenuis in ſuba ꝛ ꝯtinua ꝑ oēs partes colorata ſatis in vrina ſimili apparēs ſcat inflāmationeꝫ in mēbris ſpūalibꝫ. patet. qꝛ aut talis ſpuma fit mediāte multitudine materiei. ſed h̄ nō. qꝛ tunc nō eſſet colorata. Et vrina inflāmata. aut fit mediāte calore actionis fortis i ipam materiā. ꝛ tūc ſcat incēdiū in mēbris ſpiritualibꝫ. ꝛ ita patꝫ auc. Gal. pal. ꝛ a ſufficiente diuiſione. Et vrina ſimilis apparēs in ſe. ē malū ſignū: qꝛ ſcat inflāmationē in pulmone et in mēbris vicinis. ¶ Tertia re. Spuma intercisa apparēs nigra in colore yctericiā nigrā ex vicio humoris melancolici ſcat. Patet. qꝛ talis ſcat opilationē et materiā melancolicā in vijs vrine delatā ꝓpter opilationē inter epar et ſpleneꝫ. qꝛ humor melancolicus nō potēs tranſire ad ꝓprium receptaculū neceſſario regurgitat ad ꝑtes inferiores. quare ꝛc. Et dicitur notāter intercisa. quia ſi eſſet cōtinua ſcaret materiā melancolicā ꝛ aduſtā in toto. q̄re ꝛc. vt ptꝫ au. Auicē. xiij. iij. de ſignis ycterice nigre. Quarta re. Spuma intercisa nō cōtinua apparēs cū granulis minutis. talis ſcat mēbra debilia grauari multitudine reumatis. Patet. qꝛ nō cōtinua ſcat humiditatē in mēbro deducto. et cū granula ſcant deſcenſum reumatis. vt declarabatur ꝫ ꝛc. ¶ Quinta reg. Spuma intercisa viridis in colore. aut ſimilis tincture croci ſignificat calefactionē epatis ꝛ aduſtionē. Patet. quia hoc ſignificat ſuperabundantiaꝫ caloris delate ad vias vrine ꝛ abundantis in toto qḋ nō poſſit eſſe niſi iſtāte epatis caliditate cū aduſtione ergo regula vera. Qḋ ptꝫ auct. Aui. xiij. tertij de ſignis ycterice citrine

De ſanguine in vrina.

Notandū ꝙ q̄nq; apparet in vrina ſanguis purus clarus. q̄nq; commixtus. q̄ diſtingitur ex parte quātitatis caloris mixtoꝝ. licet ſanguis q̄nq; euacuet purus per viā criſis ex ſanguine peccāte in q̄ntitate. vt cōtingit in pluribꝫ mingētibꝫ oīno ſepe ſanguinē purū. De q̄ dant iſte regule. ¶ Prima regula. Sāguis in vrina trūboſus vel globoſus grauē habēs odorē vel fetorē cū q; dolore in pectine ſignificat ſanguinē a veſica venire. Correl. Urina in qua apparēt guttre ſanguis groſſi reſidētis in fundo ſcat ſanguinē a loco ꝓpinq̄ fluere. ꝛ ꝑ ꝯñs a veſica ꝫ ꝛc. ¶ Scda re. Urina in qua apparuerit ſanguis groſſus trumboſꝰ petens fundū ſcat actualē fluxū menſtruorum in muliere. et hoc nullo mō exiſtēte dolore in aliq̄ parte. Patet: qꝛ aut fluit a veſica. et hoc nō. qꝛ ſic dolor eſſet in pectine. aut a renibꝫ. et hoc nō. quia ibi eſſet dolor. aut ab epate. et hoc nō. qꝛ ibi nō eſt dolor. aut etiā aliq̄ alio mēbro. a quo ſi fuerit nō abſoluetur tale mēbꝝ. aut a grauitate aut a dolore actuali exiſtēte. aut qḋ pceſſerit. Corre. Ex ſimili vrina ſepe decipiūtur medici iuuenes qui prenoſticant neceſſitatē flebotomie et male. operant enī cōtra ceſum habitū q̄rta primi. Caueas ne menſtruataꝫ flebotomes. Corre. Nō quelibet vrina rubea groſſa iudicat de flebotomia. ¶ Tertia regula. Sāguis in vrina nō trumboſus niger in fundo minorato dolore in renibus ſcat ipm fluere a renibus patet Et dicitur notāter niger. qꝛ ſanguis exiens venas immediate denigrat iuxta ſententiā Gal. in cōmēto iſtiꝰ amphoriſmi. Si ſanguis extra venas effunditur. Patet etiā ex ſnia trumboꝝ. qꝛ illi ſignificāt ſup diſpoſitionē veſice. vt declarabit. Patet etiā ex ſitu doloris. qḋ ſignū arguit certiſſimū. ¶ Quarta re. Sāguis purꝰ acſi ex vulnere expelleret cū dolore ſpondiliuꝫ mediaꝝ dorſi ſcat ipm fluere ex fractura vene chilis. Probatur. qꝛ talis ſanguis purꝰ ſignificat fracturā vene mediāte puritatis. ꝛ nō alibi niſi vbi ē dolor. ſed cū dolor ſit vbi ſituatur illa vena chilis. ꝫ ꝛc. ¶ Quinta re. Sanguis puriſſimus cū dolore ꝛ punctiōe in ypocūdrio dextro. ſignificat ſanguinē ab epate fluere. et ꝑ ꝯñs dyarriā epaticā. patꝫ ex Auicen. de fluxo epatico ſanguineo. ¶ Sexta re. Nō oīs vrina in qua fuit ſanguis eſt mala. Patet: quia q̄nq; qc

cadit talis vrina per viam criſis. vt dictum eſt. et tūc ſignū eſt bonū ſi reſtringatur ſequuntur accidentia mala.

De Arenulis in vrina.

De arenulis tales danẗ regule. ¶ Prima regula. Arenule rubee in colore. dure in ſubſtātia ſine febris vicio cuꝫ dolore dorſi lapidē in renibꝫ confirmatū vel cōfirmandū ſignificāt. dūmodo cū eis fuerit difficultas mingēdi. Probatur auctoritate principis decima octaua ca. ꝓprio. Rōne autē ꝓbaẗ ſic. Nam tales arenule dure atteſtantur materie groſſe cōtente in renibꝫ vel in veſica. nō ſecundū. vt declarabiẗ inferi9. ergo primū Sꝫ exiſtēte materia flegmatica groſſa in renibus opilāte et occurrēte caliditate epatis ⁊ renū generaẗ lapis. ergo concluſio vera: vt ptꝫ de cauſis ipſius lapidis. ¶ Scða regula. Arenule dure in ſubſtātia rubee in colore apparētes cū aleuiatione renū vel lumboꝝ diſſolutionē lapidis fieri ꝑcat et dolorē a lapide proceſſiſſe. qð probaẗ auctoritate principis in loco preallegato. Et Iſaac tractatu de vrinis. ca. de cauſis arenulaꝝ. Et rōne probaẗ ſic. Tales arenule ꝑcant aut lapidē in renibꝫ. Et hoc nō. q2 perſeueraret dolor et nō fieret alleuiatio. vel ſignificat diſſolutiōꝫ ipſius a ſufficiēte diuiſiōe. qð ē veꝝ. probatur ex alleuiatione doloris que ꝑceſſit añ apparitiōeꝫ illaꝝ arenulaꝝ. ¶ Tertia reg. Arenule albe in colore dure in ſubſtātia reſidētes in fundo dolore exiſtente in pectine lapidē in veſica ſignificant. Quod declaratur primo aucto. principis ca. ꝓprio. Rōne aūt ſic. q2 tales arenule aut atteſtātur ſup lapidē in renibꝫ aut veſica. Nō primū. q2 tūc eſſent rubee. Et dolor eſſet in dorſo ꝓpter ſitum ⁊ colorē ipoꝝ renū. ergo a ſufficienti diuiſione atteſtaẗ ſup lapidē in veſica. Qð ptꝫ ex ſitu doloris in pectine. ⁊ color ipaꝝ arenulaꝝ qui ꝓportionātur colore veſice. ¶ Quarta reg. Arenule albe in colore: poſt quarū apparitionē remittaẗ dolor pectinis et difficultas mingendi. Et ex his patiens ſentiat ſubleuationes Tales diſſolutiōes lapidis in renibꝫ aut diſſolutionē eiuſdem in veſica. Nō primū. ergo ſcðꝫ ideo eſt manifeſta. ¶ Quinta re. Arenule rubee in colore molles in ſubſtātia a ꝑarētes cū febre et maxime in fine fe. ſignificant aduſtionem humoruꝫ auctoritate principis prima quarti de ſignis quartane. Rōne probaẗ. quia tales arenule ſignificant multitudinem materie aduſte. ergo tales ſignificant aduſtionē humoris propterea tales materiā aduſtā Ratione probatur añs. q2 aut tales ſignificāt lapidē aut aduſtiōꝫ Nō primū. q2 tunc nō eſſent molles. vt patꝫ per regulas precedētes. ergo ſcðm. vt patet per ſufficientē diuiſionē. ¶ Sexta reg. ⁊ vltima. Arenule rubee apparentes ſine dolore ⁊ grauitate renū ſignificat caliditatē epatis ⁊ renum. quod apparet: quia tales arenule atteſtātur duobus principijs. primo caliditati agēti. ſcðo materiei flegmatice que ſunt ꝑa principia renum ⁊ lapidis. q̄ ſi fuerint cū dolore ꝑcant lapidē. que vero ſine dolore ꝑcant intentū regule. Correlari. Arenule apparētes in fine febre colericarū ſignificant permixtionē febris colerice ad febrem quartanā. Patet. q2 ſignificat aduſtionē materiei vt ptꝫ ex ꝓbatiōe quinte concluſionis.

De Spermate in vrina

De ſpermate primo notādū: q2 in virga ſunt tres meat9 ſpermatis vrine et alguadi. vt ptꝫ ex anathomia virge apð oēs ſapiētes. Ex q̄ cōtingit vnā iſtaꝝ ſupfluitatū cū alia euacuari. Et ita ſperma cū ſupfluitati vrinali. quare de ſpermate danẗ he regule. ¶ Prima regul. Sperma diuiſum ſcðm partes minimas incorporatū cū ſubſtātia vrinali. ſupfluitatē vel coitū preceſſiſſe ꝑcat. Probaẗ primo auct. principis. xx. iij. ca. de ſignis coit9. Scðo rōne tali. q2 tale ſperma ita permixtū ꝑcat diuturnitatē euacuatiōis ſpermatis preceſſiſſe ad quā ſecuta eſt notabilis permixtio. ⁊ ita ē corporatio vnius ſupfluitatis cuꝫ altera. quare regula vera. ¶ Scða re. Sperma apparēs globatū truncoſum cū vrina ſcðm fruſta groſſa permixtum abſtinētiā coitus vel nocturnā pollutionē ꝑcat. ꝓbatur rōne. q2 tale ſperma ſic apparens aut ꝑcat coitū aut pollutionē nocturnam poſt quā pollutionē remāſit aliqua pars ſtimulans virtutē ad eius expulſionē. Non primū. q2 tunc eſſet diuiſum ergo ſcðm ꝑcat. Patet ſepiſſime in vrinis viroꝝ religioſoꝝ: vel ꝑcat vt dictū eſt abſtinētiam coitus. Non in homine aſſuefacto ad coitū ſi retineatur talis ſupfluitas neceſſario aliq̄ pars ei9 retēta ſtimulat expulſiuam ad ei9 expulſionē. Et q2 nō cōuenieti9 poteſt expelli q̄ꝫ per vias vrine. quare ⁊c. ¶ Tertia regula. Sperma apparens frequēter in multis vicibꝫ gomorream vel paraliſim membrorum genitalium ſignificat. Probatur: q2 autē tale ſperma ſic apparens ꝑcat coitū ꝑceſſiſſe vel pollutionē nocturnā vel gomorreā paſſionem. Non primum neqꝫ ſcðm. quia tunc tale eſſet interpolatim. ⁊ interpolatis vicibꝫ appareret. ergo ſi continue vel multis vicibus apparet ꝑcat intentuꝫ regule. Et notanter dicitur paraliſim membrorum genitaliū. q2 ſicut contingit alios lacertos et muſculos paraliſari pariter ⁊ iſtos: q2 paraliſi inducta ſequitur relaxatio. ⁊ ita euacua/

tio ſpermatis

De Ampullis in vrina.

Notandū qđ ampulla quātū ad quid nominis importat granula magna q̄ differunt a ſpuma ſm magis ⁊ minus ⁊ a granulis: quia granule ſunt ampulle mediocres. Ampulle em̄ importāt idē qđ dictū ē. ſ. ſpumā ſupuenientē ⁊ eleuatā. de qua dātur iſte regule. ¶ Prima regu. Ampulla magna pſeuerās in vrina hn̄s adherentiā prolixitatē morbi in quo apparet ſignificat. Probaṫ auctoꝛitate. Iſaac de vrina. Rōne autē ſic: quia talis ampulla ſignificat cruditatē ⁊ viſcoſitatē materiei peccātis. ꝓpter cui⁹ viſcoſitatē conaṫ ad agēdū cōtra talem materiā ad quē conatū generaṫ ampulla: Cōfirmaṫ. vt ſi q̄s pcuſſerit grauiter aquā. ex tali pcuſſione eleuanṫ ampulle. vt notat experiētia. modo ſtāte materia groſſa ⁊ viſcoſa neceſſario morbꝰ prolongaṫ. ¶ Scđa regula Ampulla magna apparens in vrina declināſſe ad locū ad quē vrina le applicatur ventoſitatē ſignificat. Probaṫ: q2 ſicut de rōne vētoſitatis ē moueri de loco ad locū: ⁊ nō habere eſſe fixum. vt patet ex ſentētia oīm medicoꝝ. Ita de rōne ſupfluitatis cōſequētis tale vētoſitatē. ¶ Tertia regula: Ampulla apparēs in vrina magna cū rugita ⁊ grauatione ſtomachi vomitū aut fluxum vētris preceſſiſſe ſignificat. Probaṫ na3 talis ampulla ſignificat materiā humidā flegmaticā contineri in ſtomacho. vel in inteſtinis que contenta neceſſario ſtimulant virtutes ad ſeceſſum fluxuum ventris vel vomitum: quare cōcluſio vera. ⁊c. ¶ Quarta regula. Ampulla magna apparēs in vrina aut grauationē ſtomachi dolorē yleos. aut renū ex humore flegmatico groſſo ⁊ viſcoſo dependere ſcat. Probatur au c. Aui. ca. proprio. Rōne aūt ſic. quia talis ampulla atteſtatur materiei ex q̄ generaṫ Sed cū generaṫ ex tali materia flegmatica ſequitur intentū ¶ Quinta regu. Ampulla apparens cū magna adherētia in circulo dolores capitis a vētoſitate ſignificat. aut etiam viſcoſitate. Probatur: quia vt dictum eſt. quia cum cōtentū arguit ſupra regionē in qua fuerit collocatū. ⁊ cū circulus cōmixt⁹ cū ampulla coletur in loco ſuperiori ſeqtur itentū. Correlarium Ampulla: magna apparens i vrina ventoſitatē atq3 viſcoſitatē eſſe in ſtomacho ſignignificat et inteſtinis eſt ſignum diſtinctiuum.

De granulis in vrina.

DE granulis: id eſt ampullis mediocrib⁹ dantur he regule ¶ Prima regu. In q̄cunq3 parte fuerint granula a cerebro fluere materiā ſt. Ptꝫ primo auc. medicoꝝ. q̄ ponūt granula ⁊ circulū eſſe ſignū ſup diſpoſitionē cerebri Rōne ſic pbatur. q2 talia granula ſignificant ſuper diſpoſitionē capitis aut mediā3 regionē aut ſup infimā. Sed nō ſcđm neqꝫ tertiū abſolute: quia tūc ceſſent ampulle magne ex eo: quia facilius eſt virtuti agere ſup materiā in media regione cōtentā ⁊ in infima q̄ in ſuprema. Sed agēte generatiōis ampulle applicate poſſet ſequi actio. quare ⁊c. ḡ granula ſignificat ſupra deſcenſu3 reumatis. S3 notādū qđ iſta granula alia ⁊ alia ſignificant ſi fuerint in alia ⁊ alia regione. Cōtenta em̄ in regione ſuperiori ſignificāt diſpoſitionē capitis. ita qꝫ materia actualiter peccat in capite. Cōtenta in media regione ſignificat ſupra deſcēſum reumatis: ad neruos ad pect⁹ ⁊ iūcturas. licet rarius appareāt niſi in ſuprema regione. Ideo medici dicunt qđ granula abſolute ſignificant ſupra deſcēſum reumatis ſiue modo deſcēdat ad partē illā ſiue illā. Declarat accidētia manifeſta. Ex q̄ verificaṫ dictū medicoꝝ qꝫ patientes catarrū ad omne genus morboꝝ ſunt parati. Probaṫ. quia ex eius fluxu inducit mala3 cōplexionē in loco i que3 fluit.

De nubecula in vrina.

DE nube q̄ dicitur nubecula. Notādū qꝫ tales importāt quādā vaporoſa3 ſuperfluitatē ⁊ obſcurā apparētē in vrina ad modū tele aranee vel pulueris ſparſi per vrinā qui generaṫ ex actione caloris preter naturam de qua danṫ tales regule. ¶ Prima regu. Nubecula liuida apparens in inferiori regione ad modū pulueris ſparſi principium ethice ſignificat. Patet auc. Aui. prima quarti in. ca. de ſignis ethice. Rōne autem ſic. quia talis nubecula ſignificat qꝫ calor preter naturā incepit agere in humiditate. ⁊ eas reſoluere quod ē principium ethice. ¶ Scđa re. Nubeculoſa vmbroſa cū quadā ſpuma crocea vel viridi ſup calefactione epatis ⁊ multitudinem colere ſignificat. Pater experimēto. quia tales vrine cōmuniter apparent in yctericia vbi ē ſupflua caliditas epatis et multitudo colere.

De pilis in vrina.

NOtandu qꝫ pili diſtinguuntur ex parte ſube ⁊ ex pte q̄titatis. Ex pte coloris. ⁊ ex parte ſitus. Aliq̄ dicuntur ſubtiles. aliqui groſſi. Qñq3 ſunt multi. quādoq3 pauci. qñq3 in regione media. qñq3 in regione ſuprema. qñq3 ſunt coloris citrini. qñq3 fuſci. quādoq3 rubei. Diſtinguūtur etiā ex pte cauſaꝝ efficientiū: q2 quidam cauſanṫ ex humoribus groſſis

frigidis.quidā caliditate ſupma agentē in humidū. Colligit̄ hec diſtinctio ab Aui.ij.i.⁊ ab yſaac.i.de vrinis. De quibꝫ dant̄ he regule ¶ Prima re. Pili rubei ſiue citrini apparētes in vrina in quacūqꝫ regione nō exiſtēte febre caliditatē renū ſignificat. Patet auc.principis.xix. iij.de ſignis male cōplexionis calide renū. Rōne ſic.quia ſicut de rōne frigiditatis ē albeſcere.ita de rōne caliditatis ē citrinare. aut calefacere. Sed tn̄ ſupfluitas atteſtat̄ mēbro a quo ſupfluit ſequit̄ ꝓpoſitū. ¶ Scđa re. Pili apparētes in vrina exiſtētes pingues ſubſtātie ſolide non exiſtente febre diſſolutionē renuꝫ ⁊ lumborū ſignificāt. Probat̄. Tali pili ſunt partes materie reſolute vel diſſolure.aut mēbroꝝ. ſed nō hoc.ḡ atteſtat̄ diſſolutionē mēbroꝝ ⁊ maxime vicinoꝝ:vt ſunt renes et lumbi.ḡ regula vera. ¶ Tertia re. Pili apparentes in vrina aliq̄ntulū groſſi in ſubſtātia:ita ſe habētes q̄ ſi comprimant̄ euaneſcūt.aut ex agitatione vrine reſoluūtur.tales pili opilationeꝫ ab humoribus groſſis ⁊ viſcoſis fieri ſignificant. Probat̄ auctoritā. Aui.ij.i. Rōne ſic. Aut tales pili ſcant diſſolutionē mēbroꝝ aut materie. Non mēbrorū.qꝛ vrina eſſet piguis. ⁊ pili nō euaneſcūt.ergo atteſtatur materiei reſolute.⁊ per cōſequēs materiei groſſe ⁊ viſcoſe opilātes vias qđ erat propoſitum. ¶ Quarta regula. Pili apparētes in vrina in ſubſtātia ſolida vrina exiſtente oleaginoſa.tales apparētes exiſtente febre diſſolutionē totius ⁊ ethicā fieri ſignificant. Probat̄ auc. Aui.i.iiij.ca.de ſignis ethice. Rōne āt ſic.qꝛ tales pili aut ſcant diſſolutionē mēbrorū pticulariū aut totius. Nō primū.qꝛ tūc eſſet fe.ḡ ſcđm.⁊ per cōſequēs regula eſt vera.

De Squamis in vrina

DE ſquamis apparētibꝫ in vrina. Notādum circa quid nois ipaꝝ ſquamaruꝫ q̄ ſquame differunt a furfureis reſolutionibꝫ qꝛ furfuree reſoluiōes dicūtur ptinere ad ſimilitudinē ſquame piſciū. Differūt etiā ex pte cauſaꝝ:qꝛ materia faciēs ſquamas ē groſſior q̄ꝫ materia faciēs reſolutiōes furfureas. Similiter differūt ex pte excoriatiōnis.qꝛ furfuree reſolutiones accidūt cōformata excoriatione. Squame aūt accidūt in principio excoriatōis cū ptes extrinſece ⁊ intrinſece dicunt̄ eſſe groſſiores q̄ꝫ ptes intermedie.quibꝫ ſtantibꝫ ponūtur he regule. ¶ Prima regula. Squame apparentes in vrina tales inquantum ſquame ⁊ ſine febre apparentes ſcabiem ſignificāt ſiccam Probat̄. Nā cū materie ex quibꝫ fiunt ſquame ſunt groſſe.tunc talis materia non eſt apta per poros exalare. Exalat ergo tātū pars ſubtilis ex qua inficit̄ cutis infectiōe tenui et ſubtili ¶ Scđa re. Squame apparētes in vrina cum grauitate in regione pectinis ſignificant q̄ veſica incepit excoriari. Patet ex deductione ſcđe cauſe predicte. ¶ Tertia re. Squame apparētes in vrina cū vitio febris primā ptē ethice.et ethicā fieri ſignificāt. Probat̄.qꝛ ſicut ſe habet prima humiditas ad ſecundā humiditatē ita furfuree reſolutiōes atteſtātur reſolutione ſecūde humiditatis que eſt ſubtilior ipſa prima humiditate.ergo ſquame atteſtabunt̄ reſolutioni prime humiditatis que eſt groſſior. et ideo ethicā prime ſpeciei ſignificat

De Furfureis reſolutionibus in vrina.

PRimo notādū q̄ ipa procedūt ex altera cauſaꝝ illaꝝ. Aut ex ſolutione materie colice aduſte vel flegmatis ſalſi. q̄ partes ſeparate trāſmittūtur ad vias vrine.et cū ipa ſupfluitate mittūtur vel ex reſolutione ptium cartilaginoſaꝝ aut neruoſaꝝ.vt eſt veſica et hmōi. Et dicūtur furfuree reſolutiones qꝛ reſident in vrina ad ſimilitudinē furfuꝝ groſſarū Uel accidūt ex reſolutione humiditatū ſecūdarū vt ros cābiū q̄ ſunt cōpoſite ex partibꝫ groſſis ⁊ ſubtilibꝫ.q̄re cōtingit vnā ab alia ſeparari De quibꝫ reſolutiōibꝫ dantur tales regule ¶ Prima re. Furfuree reſolutiōes apparētes in vrina ſine fe.aut in dolore ſine fe.aut dolore in determinata pte corpis ſcabiē corpis eſſe ſcat. q̄ cōcluſio ꝓbat̄ auct. Aui:ca.de ſcabie. Rōne aūt ſic.qꝛ tales furfuree reſolutiones aut atteſtantur ſcabiei aut vlcerationi.aut reſolutioni Nō ſcđm.qꝛ tūc eſſet grauitas ⁊ dolor in earū euacuatiōe. Nō tertiū:qꝛ tūc eſſet vrine grauitas aut dolor in eaꝝ euacuatiōe.ḡ primū quod erat ꝓbādū. ¶ Scđa re. Furfuree reſolutiōes in vrina apparētes cū grauitate et dolore circa regionē pectinis vlcerationē veſice ſignificant. patꝫ.qꝛ vbi dolor ibi egritudo.ſed qꝛ nō erit ita vtales reſolutiones prouenīūt ab vlceratiōe vt dictū ē. ¶ Tertia re. Furfuree reſolutiones apparētes cū febre in vrinam ethicā ſcđe ſpeciei ſignificāt. Patet a ſufficiēti diuiſione cauſarū ipſarum reſolutionū furfurearum

De Athomis in vrina.

n Ota q̄ p athomos debem9 itelligere ḡnula pua ad modū pūctoꝝ vt ita loq̄r q̄ diſtinguūtur ex pte loci et ex pte ſubſtātie et ex pte cauſaꝝ a q̄bꝫ generāt̄ tales athomi. Generant̄ tn̄ vt plurimū a materia flegmatica inbibita in neruis.q̄ ſignificabūt regionē in q̄ fuīt.⁊ apparebunt. De quibꝫ dant̄ tales regule

¶ Prima re. Athomi appar̄etes in vrina infū‑do reſidentes dolorē in mēbris generatiuis et pedibꝯ ⁊ genubꝯ. ⁊ ꝑ ꝯn̄s podagrā ex illis ſignāt. Probat̃ primo auc. Aui. xxij. tertij. ca. de podagra ⁊ ſciatica. Rōne vero ſic. Tales athomi ſi‑gnificāt materiā cōtentā in mēbris neruoꝝ in‑ferioꝝ. ⁊ per ꝯn̄s in mēbris regionis infime que integrat̃ ex mēbris p̄dictis. ¶ Scd̄a re. Athomi apparētes in media regione dolorē in membris ſpiritualibꝯ ſ̄cant. probat̃. quia ſicut athomi in infima regione ſupra infimā regionē ſig‑nificant. ita athomi in medio indicāt ſuꝑ mediā vt apparet etiā ex alijs ſuꝑfluitatibꝯ. ¶ Tertia re. Athomi apparentes vniuerſaliter ꝑ totam vrinā omniū mēbroꝝ. ⁊ ꝑ cōſequēs totū corpꝰ dolorē ſignificāt: probat̃ ſic. Athomi partiales partialē dolorē ſignificāt. ita athomi vniuerſa‑les et vniuerſaliter apparētes vniuerſalē dolorem ſignificant. ergo intentū regule eſt verum. ¶ Quarta reg. ſumpta ab Aui. primo canone fen ſcd̄a ca. de ſignis impregnatiōis. Urina lu‑cida pura in ſubſtātia in qua apparuerit aliq̄d groſſuꝫ ſiℓe nubi. ⁊ in ea fuerint athomi deſcendētes ⁊ aſcēdētes globatim inferiꝰ impregnatiōnē ⁊ conceptū ſignificāt. p̄ꝫ auctoritate pre‑dicta. Rōne ſic. qꝛ tales athomi aut ſignificant ſupra dolorē iuncturarū aut neruoꝝ aut ſuꝑ cōceptum. ſed nō primū vt patet per concluſiōes precedentes. ergo ⁊c

De Reſolutionibus cinericijs in vrina

Notādū ꝙ per roſolutiōes cinericias nō debemꝰ intelligere reſidētes in vrina ad modū furfurearū reſolutionum. ſed ſunt groſſiores que accidūt et apparēt ex diſſolutione materiaꝝ flegmaticaꝝ. aut melācolicarū aut ſanguinearū groſſaꝝ que reſolute ſimul cum ſuꝑfluitate euacuant̃. et eaꝝ apparētia at‑teſtatur mēbris a quibꝯ reſoluūtur: q̄ ſtante ponunt̃ iſte regule. ¶ Prima re. Reſolutiōes ci‑neree ſubtiles in colore adherētes globate vel cōgregate ad inuicē ⁊ in fundo reſidētes reten‑ſionē mēſtruoꝝ in mulieribꝯ ſ̄cant. probat̃ au‑ctori. Aui. xij. tertij. Rōne aūt ſic. qꝛ tales reſo‑lutiones atteſtant̃ materie peccāti in loco ꝓpin‑quo ad vias vrine: que materie contingit eua‑cuari et retēta ſtimulāt virtutē ad eiꝰ expulſio‑nē: et qꝛ nō poteſt euacuari ſ̄m ſe ꝓpter opilatiōnē. euacuātur aūt aliq̄ ꝑtes ex q̄rū ſeꝑatione generāt̃ tales reſolutiōes. Et iō notāter ponit̃ in cōcluſiōe reſidētes in fundo ⁊ globate exiſtē‑tes ex eo ꝙ cōtentū in regione ſuꝑiori atteſtat̃ materie contente in tali regione. Jō cū materie mēſtruales ſūt ibi reſidētes. claruꝫ ē ꝙ reſolutiōnes ibi apparētes ſ̄cāt eaꝝ reſolutioneꝫ materierū q̄re ꝯcluſio vera. ¶ Scd̄a re: Reſolutiōes cineree ſubnigre in colore ſparſe ꝑ vrinā fluxum mēſtruoꝝ actualē ſ̄cant. probat̃ auc. Aui. loco preallegato. Rōne ſic. qꝛ aut tales ſignificant retētionē mēſtruoꝝ aut fluxū. Nō ꝑmū. qꝛ tūc reſiderēt in fundo. qm̄ de rōne grauis ē ⁊ nō eſſent cōgregate. vt ꝓbatū ē. ḡ ſ̄cāt actualē fluxū. ¶ Tertia re. Cinericee reſolutiōes ſubnigre et groſſe adherētes ſube vrinali in fundo ſpleneticā paſſionē ⁊ apoſtema ſplenis ſ̄cant. Probat̃ aucto. oīm medicoꝝ vnanimiter aſſerentium hoc eſſe ſignū male diſpoſitiōis ſplenis. Rōne ſic. quia aut tales reſolutiones atteſtant̃ mate‑rie menſtruali aut melācolice alibi contente. Non primū vt p̄ꝫ ꝑ primā cōcluſionē. ḡ cū ſplē ſit receptaculū humoris melācolici. ſequit̃ ꝙ tales reſolutiōes atteſtātur materie contente in ſplene qđ ē ꝓpoſitū. ¶ Quarta re. Reſolutiōes cinerec apparētes in fi. fe. flegmaticarū. febrem flegmatticā ad melācolicā ꝑmutari ſ̄cāt. Pro‑batur quia tales ſ̄cāt materiā flegmaticā adu‑ri. ad cuiꝰ adultionē ſequit̃ genene ratio humorū melancolicoꝝ. qui cum peccauerit putrefactꝰ indicat melancolicam febrem.

De ſanie in vrina.

Nota ſanies nunq̄ꝫ apparet in vrina niſi ſtante vlceratione in vijs aut eruptione apoſtemat̄ʒ currētis ꝑ viā vrine. q̄ ſani‑es diuerſificat̃ ⁊ ex ꝑte ſitus. de q̄ erit ⁊ emittit̃. Scd̄o ex parte q̄ntitatis. qꝛ qn̄q̄ꝫ apparet pau‑ca qn̄q̄ꝫ multa qn̄q̄ꝫ tota ſanioſa. de qua dant̃ iſte regule. ¶ Prima reg. Sanies in vrina in pauca q̄ntitate apparet in ꝑtibꝯ renū exiſtente dolore. ap̄a renū aut vlceratiōnē ſ̄cat materiā paucā ſaniei per locū anguſtū differre q̄les ſūt pori. ⁊ vbi dolor ibi egritudo auctori. ypocratis decimo cōmēto. Regula cōfirmat̃ auctori. Aui. xviij. tertij. ca. de apoſtemata renū vlceratiōnē. ¶ Scd̄a re. Urina cū ſanie multa in quātitate apparēs cū graui et forti fetore dolore exiſtente in pectore ſignificat apoſtema aut vlce‑rationē in veſica. P̄ꝫ quia talis ſignificat multā materiā putridā in loco ꝓpinquo et lato. qualem dicimus habere veſicā. q̄re ⁊c. Et dicitur notāter multa. qꝛ ꝑ hoc diſtinguit̃ apoſtema et vlceratio veſice ab ap̄ate ⁊ vlceratiōe renū. Correlariū. Urina ſanioſa multa cū dolore in pectine apoſtema ſignificat in muliere ap̄a in matrice. patet ex cauſis ſupꝛ adictis. ¶ Tertia regu. Urina ſanioſa et corrupta cum dolore et pul‑ſatione in ypocundrio dextro ſignificat apo‑ſtema epatis eſſe corruptum. patet. quia dolor ſignificat egritudinē in loco. et cū conting it

apoſtema epatis terminari p vias vrine.vt habetur decima quarta tercij.¶ Quarta. Urina ſanioſa apparens in pleuretico aut empico minorarato ſputo ⁊ accidẽtibꝰ malis remiſſis.ſignificat pleureſim aut empima terminabili per vias vrine licet raro. vt habeť in capitulis ꝓñis minorato ſputo nõ per euacuationẽ materiei ſignificat materiã deriuari ad vias vrine. Correlarium. Nõ teneatur medicꝰ ex minoratione ſputi in pleuretico ſi viderit accidentia remitti. patet quia hoc ſignificat naturam creticare ꝑ aliam viam.⁊ ſic terminari morbum.

De ſedimine in vrina.

De ſedimine apparente in vrina. notandũ primo ꝙ per ſedimẽ habemus intelligere ypoſtaſim a ꝑparẽtẽ in vrina Cuius cauſe dicũtur eſſe actõ caloris naturalis.ꝗ agit in materiã actualiter peccantẽ ex ꝗ tanq̃ materiali cauſa fit ypoſtaſis . finis aũt vt talis materia ꝑpareť ad expulſionẽ. Formalis vero cã eſt iſta ꝙ ipa ſit alba leuis pinealis ⁊ equalis et reſidet in fundo ⁊ dicať laudabilis continua per oẽs ptes ſuas . Ex ꝗ ſequiť correlarie.ꝙ in vrina pfecte ſana nõ debꝫ appere ypoſtaſis.ptꝫ qꝛ in vrina talis corpis ſani deficit materia ex qua fit vel gñať ypoſtaſis . qꝛ ſi in eo peccaret materia nõ eſſet corpus vere ſanũ. Correlariũ ſcõm. ꝙ deficiẽte altero ꝯditionũ pdictaꝝ ꝙ ipſa cũ ſit alba etiã illa ypoſtaſis nõ diciť laudabilis. Correlariũ tertiũ. Apparitio ypoſtaſis ſignificat materiã cõplete digeſtã ⁊ paratam expulſioni. que dicunť eſſe cã tpm vere criſis de laudabili ypoſtaſi. Et de his danť tales regule ¶ Prima re. ypoſtaſis ſubnigra in colore apparẽs in vrina lõgã egritudinẽ ſignificat. Probať. nã talis ypoſtaſis atteſtatur materie melãcolice que eſt difficilis reſolutiõis ⁊ euacuationis: Ut ex ſnĩa Aui. in ca. de ſignis quartane. ſꝫ obſtante materia difficilis eradicationis morbus neceſſario prolongať. ergo regula vera ¶ Secunda regula. Sedimen liuidũ in colore mortificationẽ caloris innati ſignificat. Nã talis ypoſtaſis ſignificat ſuffocationem caloris innati a materia melancolica ad quã ſequitur mortificatio. vt patet de cauſis liuiditatis ſuperius. ¶ Tertia regula. Sedimen nigrum in colore quod preceſſit liuidum mortem ꝓpinquam ſignificat. probať quia tale ſedimen ſignificat vltimam aduſtionem ad quã cito ſequitur mors. q̃re regula vera. ¶ Quarta re. Sedimen diuiſum in ſubſtantia ⁊ ſparſim per vrinã ventoſitatẽ ſignificat. pbatur qꝛ talis ẽ ꝓportio ventoſitatis ad alias ſuperfluitates. etiam talis eſt ꝓportio ad ventoſitatem ⁊ hydropiſim. ſed ſic eſt ꝙ ventoſitas reddit vnã quãcꝫ ſuperfluitatẽ diſperſam. ḡ apparet reglã pa. ¶ Quĩta regula Nõ puratũ ſedimẽ debilitatẽ ꝟtutis ſignificat. pbať. talis ypoſtaſis ꝑcat inordinationẽ in motibꝰ nature. ꝗ inordinatio ſequiť debilitatẽ ⁊ ab ea accipit ḡ ⁊c. ¶ Sexta re. Encormia. i. ſedimen in ſupma regione difficultatẽ anhelitus ⁊ pectoris ſignificat Patet quia ſignificat materiã peccare in pectore. vt patet ex ſnĩa omniũ medicoꝝ. ¶ Septima re. Nephilis id eſt ſedimen in ſuprema regione magnã ventoſitatẽ ſignificat ⁊ maximã. Ptꝫ qꝛ ſignificat materiã habere raptũ ad caput ⁊ nõ niſi magnitudimen vẽtoſitatis ¶ Octaua re. Sedimẽ qđcũcꝫ fuerit niſi fuerit pſeuerãs defectũ virtutis ꝑcat. Ptꝫ qꝛ ꝑcat diminutionẽ actiõis in materia q̃ precipue ſequitur debilitatem virtutis.

De hũore crudo in vrina

De ſuperfluitate humoꝝ primo notãduꝫ ꝙ cõtingit humorẽ ꝑm partẽ ſepari a materia totalr̃ habere raptũ ad vias vrine Ex reſidẽtia videbiť ꝙ ibi ſit ſedimẽ ⁊ ypoſtaſis. Et nõ erit ita: vt patet ad experientiã in colica dolore. ⁊ ydeos: vbi videntur tales hũores reſidere in fundo. quod etiã a ꝑparet in febre flegmatica. vbi ſepiſſime decipiuntur medici. Scđo notandũ: ꝙ talis humor videbitur ſimilis ypoſtaſi ex parte coloris ⁊ ſubſtantie. tñ inter ipſum et ſedimen eſt ſignum diſtinctiuum tale: quia quando eſt verũ ſedimen ſi mouetur ex agitatione vrinali ſtatim reuertiť ad ſuũ locum ⁊ ſitum Colligiť hoc ſignũ ab yſaac ꝑ mo de vrinis. Scđo ab Auicen: ſcđa primi Fẽ. tiaꝫ prima quarti cap. de flegmatica. De ꝗ humore dantur regule. ¶ Prima regu. Humor crudꝰ apparẽs in ſuperiori pte vrine vitiũ pectoris vł mẽbroꝝ ſpũaliũ ſignificat. ⁊ difficultatẽ anhelitus. pbať. aut talis humor atteſtatur materie cõtente in cerebro. aut in regione pectoris Nõ primũ: quia tunc erit ibi circulus: vt ex ſnĩa medicorum habetur. ergo ſcđm quod eſt intentuꝫ Ex quo ſequiť cũ videris talem vrinã prenoſticare aut aſma aut diſma aut ortania. ¶ Secũda re. Humor crudꝰ in media regione pendẽs vitiũ ſtomachi ⁊ inteſtinoꝝ ⁊ repletionẽ ſignificat ⁊ rugitũ vẽtris probat. nã ſupfluitas cõtenta in medio regionẽ ſignificat. ſed cũ regio ſtomachi ſit media regio et ventris. ḡ ⁊c. ¶ Tertia regu. Humor crudus in infima regione apparens dolorem renum ⁊ lũborum ⁊ mẽbrorũ generatiuorum vitiũ ſignificat. Probatur ex deductione cõcluſiõis precedẽtis. Et per hos clamat experientia. quia in omnibꝰ iſtis doloribꝰ apparet iſte humor dominans.

De cautelis in vꝛina.

VIſis de coloꝛe ꝛ contẽtis in vrina. Reſtat vt videamꝰ de cautelis medicoꝛuꝫ obſeruãdis in iudicãdo ꝑ vꝛinas. Notandũ igit̃ ꝙ qñ offertur medico vꝛina ex q̃ nõ poſſit iudicare ex cõtẽtis. qꝛ reducta eſt ad ignẽ vel alterata. iudicat capiẽdo iudiciũ a ſubſtãtia ꝛ foꝛma ecõuerſo. Tria igitur faciã. Pꝛimo ponã aliquas regulas ex quibꝰ ſumuntur multe cautele. Scd̃o docebo diſtinguere vrinã viroꝛũ ab vꝛinis mulierũ. Tertio vrinas pꝛegnãtiũ in quaꝝ iudicijs multuꝫ moleſtantur doctiſſimi viri: ꝛ ex eis incurrunt nõnullas infamias. q̃bus habitis patebit cõplementũ. Circa pꝛimuꝫ dicam aliquas regulas que tñ virtualiter poſſent reduci ad pꝛedicta: ex quibꝰ infero coꝛrelaria plura. ꝛ vnũq̃dq꜄ coꝛrelarioꝛũ erit cautela vna: ꝛ ſic exẽplis de iſtis poſitis ꝛ intellectis ex ſimilibꝰ poterit bene diſtinguere. ¶ Pꝛima re. Urina alba ſubtiliſ atteſtat̃ debilitati ſtomachi ꝛ eius indigentiã. Iſtud patet ex mentibꝰ autoꝛũ: ꝛ rõne deductũ ẽ ſuperiꝰ. Coꝛrela. pꝛimũ. Cũ medicꝰ viderit vnam taleꝫ iudicat anguſtiã in ſtomacho aſſumptaꝫ. ptꝫ qꝛ additur debilitati maioꝛi cauſa eiuſdẽ. Coꝛre. ſcd̃m. Stante tali vrina iudicãdũ eſt ſuꝑ laſſitudine totius coꝛpis ꝛ maxime cruriũ. patet. qꝛ ex diminuta digeſtione ſequit̃ diminuta reſtauratio magis vero in locis remotis. Coꝛrela. tertiũ. Stante tali vrina iudicandũ ſuꝑ doloꝛe ꝛ grauitate oculoꝛuꝫ et ſomnolentia. Patet. qꝛ ſtante tali diſpoſitiõe ſtomachi neceſſe eſt vt pꝛopter directum affectum cõmunicẽtur materie ad caput: q̃ cõmunicate inducũt talia. q̃re. ꝛc. Etiam experiẽtia. qꝛ hñtes debilitatẽ ſtomachi patiũtur fluxũ palpebꝛarũ ꝛ pulſationẽ tĩmpoꝝ. Coꝛre. iiij. Stãte tali vrina iudicãdũ eſt ſuꝑ laſſitudine totiꝰ coꝛpoꝛis ꝛ maxime cruriũ. patet. qꝛ ex diminuta digeſtione ſequit̃ diminuta reſtauratio: magis vero in locis remotis. Coꝛre. quintũ. Stante tali vrina iudicandũ eſt interpolatum difficultatem anhelitus. patet. qꝛ ad interpolatã multiplicationẽ vẽtoſitatis ſequit̃ cõpꝛeſſio dyafragmatis. ꝛ ita cõpꝛeſſio membꝛoꝝ ſpiritualium ¶ Scd̃a re. Urina cũ febꝛe acuta ſpiſſa et rubea in fundo vaſis et turbata et ſuperius liuida venationem ſignificat. patet ex his q̃ dicta ſunt de vrina liuida ſuperius. Coꝛrela. pꝛimũ. Apparente tali vrina iudicãdum eſt ſuper tremoꝛem coꝛdis: vehementiam ſitis. Inquietudine magna. patꝫ. qꝛ hec cõſequũtur in coꝛde nocumentum ꝛ in mẽbꝛis ſpũalibꝰ. Coꝛrelariũ ſecũdum. Stante tali vrina iudicandum eſt ſuper doloꝛe ſtomachi. Patet intelligenti. ꝛc.

Coꝛrelariũ tertium. Tali vꝛina de alte ratione magna ꝛ freneſi pariter. patet. quia neceſſe ẽ vt cõmunicet̃ nocumẽtũ cerebꝛo. q̃re. ꝛc. ¶ Tertia re. Urina exiſtente cum ſedimine lapidem in renibus aduenire iudicatur. Patet ex his que dicta ſunt. Coꝛrela. Stante tali vrina iudicãdum eſt ſuper grauitate renum ꝛ yliorum et apparere cauſas lapidis. Coꝛre. ſcd̃m. Stante tali vrina arguendũ eſt ſuper grauitate capitis ex parte poſterioꝛi. Patet ex colligãtia renum ad illas partes. Coꝛrela. iij. Stante tali vrina iudicandum eſt ſuper grauitate pectinis. Coꝛre. quartũ. Stante tali vꝛina iudicandũ eſt ſuper contractione genuuꝫ ꝛ coxaꝝ. Patet hoc. qꝛ eſt ex accidentibꝰ conſequentibꝰ lapidem. ¶ Quarta regu. Urina exiſtẽte lactea ꝛ tenui: lapideꝫ in veſica ſigniſicat. Patet ex pꝛedictis in capitulo de colore. Coꝛrelariũ. Stante tali vrina iudicandũ eſt ſuper difficultati vꝛine. Patet ex dictis. Et ita diſcurrite ꝛ pꝛopꝛia accidentia illius paſſionis. ¶ Quinta regu. Si vrina habuerit fruſtula longa quaſi pilos declinantes ad rubedinem excoꝛiationem renũ ſignificabit. Si fuerit tincta vbi non fuerit diſcoloꝛata ꝛ apparuerint pili: totius coꝛpoꝛis debilitatem ſignificabit. Coꝛrelarium pꝛimũ. ꝙ ſm̃ pꝛimam vꝛine apparentiam pꝛenoſticandum eſt caliditateꝫ et ardoꝛem circa renes. patet ex pꝛopꝛio effectu egritudinis. Coꝛrelarium ſecundum. Stante tali vrina ſuper laſſitudine totius pꝛenoſticandum erit. Coꝛrelarium tertium. Ex huiuſmodi vrina apparet interpolatim ꝛ guttatim mictus vrine. Coꝛrelarium quartum. Uiſa tali vꝛina pꝛenoſticare vꝛinam ſanguineam. ſiue mictum ſanguinis pꝛeceſſiſſe.

Coꝛrelarium quintum. Stante tali vrina ſuper ſtipticitate ventris arguendum. ꝛ egeſtiões que emittuntur ſunt ſquibelloſe: vt patet ex tali paſſione neceſſe eſt vt ſupercalefaciat epar. quo ſupercalefacto adurantur feces ꝛ exiccant̃ Coꝛrelarium ſextũ. Stante tali vrina iudicandum eſt ſuper tumoꝛem ventris. Patet. quia ſtãte tali ſtipticitate retinent vẽtoſitates. que ſic retente faciunt ventrem tumefieri.

¶ Sexta regula. Stante vrina alba et tenui cum multa ſyti dyabetem ſignificat: patet intelligenti cauſas huius egritudinis

Coꝛrelarium pꝛimum. Stante tali vrina arguendum eſt ſuper debilitate ſtomachi. ꝛ interpolatam ardoꝛem in ipſo latere. Patet per continuam aſſumptionem humidi roꝛidi maxime.

Coꝛrelarium ſcd̃m. Stante tali vrina pn̄oſticandum eſt ſuper extenuationem totius ꝛ ſemi etbicam. patet. quia hec egritudo pꝛohibet extenuationem fieri debitam et conuenientem.

¶ Septima re. Exiſtente vrina furfurea dyar
ralis ſignificat ſi eſt pauca. Patet ex predictis ⁊
ad experientiã. Corre. primũ. Urina facta fur-
furea et ſi portaretur a lõge: remanet ꝯtinue fur
furea. q̃re medic⁹ poterit hoc inferius pnoſtica
re. Corre. ſcd̃m. Apparẽte tali vrina iudicãdũ
eſt ſup cõmotiõe toti⁹ corpis. patet ex eo. quia
dñantur humores in toto. Corre. tertiũ Preno
ſticandũ eſt ex eo torſiones circa ypocundriaꝫ
et maxime circa ypocundri dextri eẽ futuras.
quia cum locus epatis ſit locus generatiuis hu
moꝝ. Correla. quartũ. Prenoſticãdũ eſt fluxũ
ventris futurũ. Corre. quintũ. Judicãdũ eſt ſi-
tim magnã et inquietudines factas. ⁊c. ¶ Octa
ua re. Urina mulieꝝ exiſtẽte turbida velut ſub-
iugalis repletã matricẽ teſtare iudicatur. Pa-
tet ex dictis. et hoc nõ ſtante fe. acuta. Correl.
primũ. Stãte tali vrina prenoſticamus pond⁹
maximũ circa ptes femorales. patet ꝑpter pñſẽ
tiam humoꝝ viſcoꝝ ⁊ groſſoꝝ. Corre. ſcd̃m. Ex
ea prenoſticãdi ſunt dolores circa ypocũdria ⁊
vuluã. patet ꝑpter cõtinuũ motũ ibi factum
Correla. tertiũ. Stante tali vrina iudicãda eſt
nauſea: et quaſi cõtinue ſubuerſio ſtomachi pa
tet propter cõtinuã eleuationẽ vapoꝝ. q̃re ⁊c.
Corre. iiij. Ex hmõi vrina iudicare poteris do
lores ventre ad dorſa ſiue renes. et qñq; ad co-
xas. vt patet ex predictis. Correlariũ quintum.
Stante tali vrina prenoſticanda eſt duricies
circa partes femorales. quare ⁊c. ¶ Nona re.
Si circulus vrine nullo modo agitetur tremu-
lus apparuerit ſuper repletione capitis ⁊ deſcẽ
ſu catarri arguendum ẽ. patet ex his que dicta
ſunt in tractatu de circulis. Et nota ꝙ vrina
quãtũcunq; mota ex longo delata ꝯparet cir
culus ac ſi in principio extiterit. Correlari. pri-
mũ. Stante tali vrina prenoſticandũ erit dolo
rem in ſpatulis in cruribus interpolationẽ. pa-
tet: quia talis vrina ſignificat materiam deſcen
dere per nucham ad neruos quare ⁊c.

Corre. ſcd̃m. Stante tali vrina iudicãd⁹ ẽ do
lor aut grauitas capitis in parte poſteriori. cũ
ibi cõtinetur materia humoralis. Correla. ter-
tium. Stante tali vrina iudicandũ eſt pigriciã
eſſe in toto. patet cum multa materia ſit cõmu
nicata neruis. quare. ⁊c. ¶ Decima reg. Urina
habens circulum cum ypoſtaſi in media regio
ne aut attomos in ea regione aut trumbos. ſig
nificat materiam ⁊ in capite et pectore. patet ex
predictis. Corre. primuꝫ. Apparente tali vrina
iudicandum eſt difficultatem anhelitus et tuſ-
ſis. quia ſignificat materiam deſcendere conti
nue ad pectus. Corre. ſcd̃m. Judicãndũ ẽ do-
lorem in parte anteriori capitis. Corre. tertium
Si fuerit tincta ſalſedineꝫ aut ardorẽ in guttu
re ſignificat pariter: ſi fuerit circulus declinãs
ad citrinitatẽ. Corre. quartum. Ex huiuſmodi
vrina grauitatem oculoꝝ iudica. quia ẽ cau
ſa multe materie in cerebro. quare ⁊c. ¶ Unde-
cima regu. Urina exiſtente ſpumoſa tam in mu-
liere ꝙ in viro ventoſitateꝫ continei in ventre
ſignificat. Patet ex his que diximus de ſpuma
Corre. primũ Inflatio ſtomachi et ypocũdrio
rum ex vrina tali arguẽdũ eſt ꝑpter continuum
motum ventoſitatis circa eas partes quare ⁊c
Corre. ſcd̃m. Ex tali vrina dũmodo ſpuma fue
rit rubea ſiue citrina prenoſticãdũ eſt eſſe do-
lorem capitis maiorẽ in latere dextro. Correla.
tertium. Si vero talis vrina fuerit alba ſubti-
lis. iudicandum eſt dolorem eſſe futurũ in ypo
cundrio ſiniſtro. patet cum illud ſit frigidum: il
lud vero calidum. ¶ Duodecima re. Urina tẽ
dens ad viriditatẽ vel liuidum colorem per to
tum in muliere cuꝫ ypoſtaſi plumbea ſignificat
retentionẽ mẽſtruoꝝ ex parte temporum in quã
titate et qualitate. patet ex his que dicta ſunt.
Hec Auicenna. Egidius. Iſaac. ⁊c Et hec de
vrinis dicta ſufficiant. ¶ Finis

Tabula ſuper tractatu de Herbis.

Prohemiũ

Cum ſummi dei adiutorio librum hunc (qui ortus ſanitatis recte appellat) in finem vſqȝ feliciter perduximus: ne te lectorem in eodem tedioſe vagari cõtingat. verum vt valeas (optime lector) cito in h opere inuenire qđ requiris qđ remediũ egritudini adhibere debeas. quã naturã ꝓprietatẽ ſeu cõplexionem herba ſeu arbor anial oĩe: lapis qȝ precioſus: piſcis ac auis quelibet habeat. ac poſtremo vrinarum iudicia iuxta ſuas regulas et magiſtrales differentias ſequẽs tabula luculenter te docebit. Et primo in ortũ herbarum tabula hec ſine indicem ponet. Dehinc in campũ animaliũ aliorũqȝ properabit ordinẽ tractatuũ ſeruãdo.

Ad alopiciã

Caplm.ij.A B.
Ca.vij.E
Ca.xviij.C
Ca.xxvi.A
Ca.xxxiiij.E
Ca.xlvi.F B
Ca.lxxxvij.D
Ca.lxvi.H.
Ca.cclxviij.K:
Ca.cccix.C
Ca.cccclviij.in fine.
Ca.ccccxci.L:
¶ Aurium dolor.
Ca.iij.H
Ca.v.D
Ca.vij.D K
Ca.xv.L
Ca.xxix.C M
Ca.xlvij.D.
Ca.lv.I
Ca.lx.D
Ca.lxxxvi.E
Ca.c.E
Ca.cix.E H
Ca.cxxx.A
Ca.cxli.in fine
Ca.cxlvij.B.
Ca.clxij.C H
Ca.ccxij.D
Ca.ccxxviij.B
Ca.ccxliiij.A
Ca.ccxlviij.F.
Ca.cclxx.F
Ca.cclxxvij.B
Ca.cclxxix.F B
Ca.cclxxxiij.E
Ca.ccccxx.B H
Ca.cccxxij.D
Ca.cccxxv.E.
Ca.cccxxviij.in fine
Ca.cccxxix.F B.
Ca.cccxlvi.D
Ca.cccliij.B
Ca.ccclxix.B
Ca.ccclxij.H
Ca.ccclxxv.C A
Ca.ccclxxxiiij.S
Ca.ccccv.F
Ca.ccccix.in fine
Ca.ccccxxxvi.M
Ca.ccccclv.L.
Ca.ccccclxxxiiij.H
Ca.ccccxciij.H
¶ Aurium vermes
Ca.xviij.F
Ca.lv.K
Ca.lxxxvi.A
Ca.xcvij.B.ꝛ in fine
Ca.cvij.B
Ca.lxxv.E
Ca.ccxix.E
Ca.cclxxxviij.F
Ca.cclxxxix.F
Ca.ccxc.E
Ca.cccx.B.
Ca.cccxlvij.E I
Ca.cccciiij.I
¶ Aurium inflatio
Ca.i.E
¶ Aurium tinnitus
Ca.cxxxi.K
Ca.clxxv.E
Ca.ccxxxv.F H
Ca.ccxcij.E
Ca.ccclxxv.C
Ca.ccccxxxvi.H
¶ Aurium vlcera
Ca.clxxxiij.F.
Ca.cccij.A
Ca.ccclij.D
Ca.ccclxvij.A
Ca.ccclxxvi.B
Ca.ccccxlv.D
Ca.ccccclv.A
Ca.ccccxciij.E
Ca.ccccv.C
¶ Aurium putredo
Ca.cclxv.C
¶ Aurium ſanies
Ca.cccccxxxiij.M
¶ Auriũ conquaſſatio
Ca.cccccxl.A
¶ Audirũ recuperãdũ.
Ca.clxv.D
Ca.ccxlvi.D
Ca.cclxxix.B
¶ Apoſtemata capitꝫ.
Ca.cclxxxi. B
Ca.ccccxxxvij.H.
¶ Apoſtemata nariũ.
Ca.ccccvi.B
¶ Apoſtemata lingue.
Ca.ccccxxxvi.D.
¶ Apoſtemata gutturꝫ.
Ca.clxxxviij.D
Ca.cclxv.D E
Ca.ccxcij.H.
Ca.ccxcix. B
Ca.cccxxxix.E
Ca.ccccli.B
¶ Apoſteatibꝫ mãmille
Ca.xv.D Q
Ca.c.D
Ca.cccxxij.E
Ca.ccccvi.B
¶ Apoſtemata epatꝫ.
Ca.cclviij.A
Ca.cclxv.in fine
Ca.cccxliij.B
Ca.ccccxxix.C
Ca.ccccliij.B K
¶ Apoſtemata ſplenis.
Ca.cclxv.H
Ca.ccclxix.E
Ca.ccclxxiij.B:
Ca.ccccclxvij.F
¶ Apoſtemata pulmõis
Ca.cclxix.M
Ca.cccclxiij.E
¶ Apoſtemata matricꝫ.
Ca.cxi.B Ca.cxci.F
Ca.ccxxxvi.A
Ca.ccxlvi.I
Ca.ccxlviij.in fine
Ca.cclxiij.H
Ca.cclxix.L
Ca.ccccliij.D K
Ca.cccccxciij.H
¶ Apoſtemata vulue
Ca.lxxxix.F
¶ Apoſtẽata teſticulorum
Ca.cxxiij.A
Ca.cclxxxiij.A H
Ca.cccij.in fine
Ca.ccccxciij.F
¶ Apoſtemata ſiue vlcera calida
Ca.li.A Ca.lv.C
Capitulũ.lvij.C
Ca.lxxij.D.ꝛ in fine
Ca.lxxxvi.D.
Capitulum.ciij.A
Ca.ciiij.D
Ca.cxxxvij.in fine
Ca.cxlv.B
Ca.cxlvij.A
Ca.cxci.C
Ca.cclxij.L
Cap.cclxxxiij.D
Ca.cclxxxiij.D
Ca.cccij.K
Ca.cccxij.B
Ca.cccxvij.B.
Ca.cccxxvii.C
Ca.cccxxxiiij.C.
Ca.ccclxvij.K
Ca.ccclxxxij.F
Ca.ccclxxxix.B
Ca.cccxcij.in fi.
Ca.ccccclv.A M
Ca.ccccclxxvij.E
Ca.ccccxcij.B
¶ Apata frigida
Ca.i.B
Ca.ccccclxxvij.D
Ca.ccccxcvi.B
Ca.ccccxcviij.B
¶ Apata dura
Ca.xlix.A B
Ca.liij.A E
Ca.lxix.in fine.
Ca.lxxi.D F B.
Ca.lxxv.in fine.
Ca.cxxx.L
Ca.cxlij.A
Ca.cclxij. F M
Ca.cclxxxviii.F
Ca.cccclxiij.A
¶ Apata mollificantia

Ca.xv.A.
¶ Apa̅ta flegmatica
Ca.ij.I
Ca.lxv.C.
Ca.cxxi.B
Ca.cclxxv.in fine
Ca.ccccxiij.D
¶ Apoſtemata ſiue
vlcera fraudulenta
Ca.xlvi.I
Ca.lv.E
Ca.ci.B
Ca.cxlv.F
Ca.cclxv.C
Ca.cclxvij.G.
Ca.ccxcij.C
Ca.ccxcix.G
Ca.cccxxiij.A
Ca.cccxlvi.C
Ca.ccccij.in fine
Ca.ccccxiij.G D.
Ca.ccccxcvi.E
¶ Apa̅ta maturanda
Ca.lxxiiij.B
Ca.ccxliij.B.
Ca.cclxxij.C
Apa̅ta rumpenda.
Ca.clxxxvij.G
Ca.ccvij.D G
Ca.ccccij.in fine.
¶ Apoſtemtaa ani
Ca.xv.L
Ca.xlvi.D
Ca.lxxi.in ſine.
Ca.lxxxviij in fine
Ca.lxxix.F.
Ca.cxic.D
Ca.ccxxxvi.G
Ca.cclxxxiij.D
Ca.cccxxij.B
Ca.ccccliij.D
¶ Apa̅ta reſoluentia
Ca.cxiij.B.
¶ Apa̅ta interioꝛa
vt reſoluantur.
Ca.cccxxij.E
¶ Alcola ⁊ ſunt puſtu-
le ſiue vlcera oꝛis.
Ca.xiij.A G
Ca.xvi.A G
Ca.lxxx.B E
Ca.lxxxv.D
Ca.xcviij.I
Ca.cxvij.A
Ca.cxxi.G
Ca.ccvi.G
Ca.ccxij.E.
Ca.ccxiij.B
Ca.ccxlix.I.
Ca.cccxx.C
Ca.cccxlv.G
Ca.ccclxviij.G.
Ca.ccclxxix.G
Ca.ccccij.A G.
Ca.ccccxvi.G
Ca.cccclxxvij.E
Ca.cccclxxxvi.B
¶ Aſpꝛedo lingue
⁊ gutturis
Ca.xxiij.E.
Ca.lxxviij.G
Ca.cxvij.C
Ca.clvi.C
Ca.clix.C
¶ Aſpꝛedo faucium.
Ca.cxxxiij.D
¶ Aſperitas pectoꝛis
Ca.cli.A
Ca.ccxx.A
Ca.cclxxv.A
Ca.ccccxxvij.D
¶ Aſperitas pulmonis.
Ca.cxiij.C
Ca.ccccviij.A
¶ Aſperitas arteriaꝝ.
Ca.xxxiij.A
¶ Artetica paſſio.
Ca.xcvij.in fine.
Ca.clxv.B
Ca.clxxx.G
Ca.clxxxvij.in fine.
Ca.ccxcij.F
Ca.cccxiij.in fine
Ca.cccxlv.A
Ca.ccccxlix.D
Ca.cccclxx.in fine.
¶ Ariditas membroꝝ
Ca.lxiij.A
¶ Articulos cōtra-
ctos mollificare.
Ca.lxxvi.B
¶ Appopleria
Ca.lxxv.in fine.
Ca.cxxxi.D
Ca.ccxxiij.E
Ca.ccxxxix.in fine
Ca.ccl.C E.⁊ in fine
Ca.cclvi.A.
Ca.ccccliij.K
Ca.ccccxcvij.D
¶ Articuloꝝ doloꝛes.
Ca.cccli.A
¶ Anhelitꝰ difficultas.
Ca.ccccxxxviij.E
¶ Anhelitus facilis.
Ca.cxlv.E
¶ Aſma.
Ca.lxxiiij.C.
Ca.cxxxi.E
Ca.ccx.in fine.
Ca.ccxli.A
Ca.cclxxxix.in fine
Ca.ccciiij.A
Ca.ccclxiiij.A
Ca.ccclxxxix.C
Ca.ccccxxxvij.A
Ca.cccclxxv.G
Ca.ccccxcviij.E
Ca.ccccxcix.G
¶ Aſma a cauſa frigida
Ca.cl.. in fine.
Ca.clv.A
Ca.cxcvij.F
Ca.ccvij.B G.
Ca.ccxliij.in fine.
¶ Aſma humidum
Ca.lx.A I P.
Ca.xlv.A
Ca.lv.H
Ca.cxvij.C
Ca.cxxx.I
¶ Antrax.
Ca.ix.A
Ca.cij.D
Ca.cxxxiij.in fine
Ca.cccxx.B
¶ Ani doloꝛ
Ca.cxli.in fine.
Ca.cclxv.C
Ca.cclxxij.B
Ca.ccci.F
Ca.cccxxxvij.in fine
Ca.cccxlviij.E
¶ Aluum
Ca.dxxxij.in fine.
Ca.ccclxxxvij.B
Ca.ccccvi.in fine
Ca.ccccviij.C
Ca.cccclxxiij.in fine.
¶ Aquam citrinam
educendam.
Ca.cxliiij.D.
Ca.cxlviij.F
Ca.clxxviij.A I.
Ca.dxxxi.B
Ca.ccxcviij.A
Ca.ccccxxx.K
Ca.cccdvij.C D E
¶ Appetitus comedēdi
Ca.x.D
Ca.lv.A
Ca.xcij.A
Ca.xciij.A
Ca.xcvij.G
Ca.cxviij.F
Ca.cxlviij.B.
Ca.clxviij.in fi.
Ca.cclxxxviij.B
Ca.cccxx.L
Ca.ccclix.D
Ca.cccxcij.C D
¶ Aquam malam
qui potauerunt.
Ca.xiiij.H
¶ Aduſtio aque calide.
Ca.cclv.G
¶ Aſellarum fetoꝛ
et totius coꝛpoꝛis
Ca.lxxxix.A
Ca.ccclxi.D
Ca.ccclxvi.in fine
¶ Aboꝛſum.
Ca.xc.B
Ca.cxxx.B F.⁊ in fine
Ca.cxxxi.D
Ca.clxij.G.
Ca.dxiiij.A
Ca.clxv.C
Ca.ccxxix.in fine
Ca.ccclxxi.B.E
¶ Alto cadentibus.
Ca.viij.D
Ca.lxiiij.E.
Ca.ccvij.F
Ca.cccxli.B
Ca.cccxc.B
Ca.ccccxcvij.E.
¶ Acrocoꝛdines tollere
Ca.cccxli.B.
¶ Alnimaibus moꝛ
tem inferunt
Ca.cccxix.A.
Ca.cccxcv..in fine.
¶ Animalia venenoſa
ne intrent domum
Ca.ccccliiij.I
¶ Apes ne fugiant.
Ca.xi.K
¶ Apum punctura.
Ca.cclxxij.A

Ca.ccccxxix.F
¶ Amorem.
Ca.cclxxvi.in fine

Boues ut impinguantur.
Ca.xcvi.in fine
¶ Bothor oris.
Ca.cccxix.C
Ca.ccciij.K
Ca.cccxxiij.A
¶ Brancos.i.apoſtemata faucium
Ca.cccclx.E

Capitis dolor
Ca.xxix.B
Ca.l.B
Ca.lv.D
Ca.cix.J
Ca.cxx.B
Ca.cxxxi.D
Ca.clxxxviij.D
Ca.ccxix.in fine.
Ca.ccxlvij.C
Ca.cclxx.B
Ca.cclxxxij.C
Ca.ccclxvij.B C
Ca.cccxcviij.A D
Ca.cccci.K
Ca.ccccv.in fine
Ca.cccliij.C
Ca.ccccxcix.E
¶ Capitis dolor ex frigiditate.
Ca.lx.B
Ca.lxiij.A.
Ca.ccccxxvij.C
¶ Capitis dolor ex calore ſolis.
Ca.cccxxvij.C B
¶ Capitis fractura
Ca.lxiiij.in fine
¶ Capitis ſcabiem.
Ca.lxxxvij.C
Caput purgium
Ca.cvi.A.et in fine.
Ca.cix. D J
Ca.cxxxv D
Ca.cclxx.E
Ca.cclxxv.C D
Ca.ccxcviij.B
Ca.ccci.D
Ca.cccx.F
¶ Catarrũ curare
Ca.lxxiiij.in fine
Ca.cxxij.J
Ca.cxxix.in fine
Ca.cxxx.E
Ca.ccxix.E
Ca.ccxxiij.B
Ca.ccciij.in fine
Ca.cccxiij.J
Ca.cccvij.B
Ca.ccccxxv.A
Ca.ccccxci.C D
Ca.cccclx.F D
¶ Capitis vulneratio.
Ca.ccxi.A
¶ Capillos generare.
Ca.cccclij.A
¶ Capillorum caſus prohibentia.
Ca.lxvi.A
Ca.ccclxxxiiij.F
¶ Capillos euellere
Ca.clxij.B
¶ Capillos augere
Ca.liiij.in fine.
Ca.cix.K
Ca.ccxlviij.B.
¶ Capillos tenueſcere.
Ca.clxxx.E
¶ Capillos rubrificare.
Ca.x.A
Ca.xiij.E.
Ca.cclxv.B
Ca.cccxiij.D.
Ca.ccccij.C.
Ca.cccciij.F
Ca.ccccvi.J
Ca.cccclxix.D
¶ Capillos denigrare
Ca.lxvi.A C
Ca.cxxxi.J.
Ca.clxij.E.
Ca.clxviij.C
Ca.clxxv D
Ca.ccvi.E.
Ca.ccxcix.A
Ca.cccij.D
Ca.cccciiij.C D
¶ Capillos mulierum
Ca.lxxxvij.D E
Ca.ccclxxxiiij.K
¶ Cancer.
Ca.ix.B
Ca.clxxvi.A
Ca.cxxx.A D.
Ca.clxxij.E
Ca.cclxi.in fine.
Ca.cclxxxiij.in fine.
Ca.ccccc.C
Ca.cccccv.A
¶ Cancer oris.
Ca.cvi.C
¶ Cãceromata vulnera
Ca.ix.E
Ca.clxij.in fine.
¶ Carbũculus
Ca.cxix.F
Ca.cxxxvij.B
Ca.ccdiij. E
Ca.cccxij.B
¶ Calculus.
Ca.xv.S U
Ca.xxv.C
Ca.xxxix. in fine
Ca.lxiiij.D
Ca.lxxi.A C
Ca.lxxxvij. B
Ca.ci.B
Ca.cx.C.in fine
Ca.cxiij.in fine.
Ca.cxxiij C H
Ca.clxxv.in fine
Ca.clxxxix.D B
Ca.cxcvij.A.
Ca.cxcix.in fine.
Ca.ccix.B
Ca.ccxiiij.A B B
Ca.ccxviij.D
Ca.ccxxxix.A
Ca.ccxlvi.E B.et in fi.
Ca.cclxxij.in fine
Ca.ccxcv.A.
Ca.ccxcvi.A B
Ca.cccv.B.
Ca.cccxxiiij.A C
Ca.cccxxvi.D
Ca.cccxxxi.in fine.
Ca.cccxliiij.A F
Ca.ccclxxviij.B
Ca.ccccxx.B
Ca.ccccxxx.D
Ca.ccccliiij.K
Ca.cccclviij.D
Ca.cccclxxvij.A C F
¶ Calculus renum
Ca.cxxxvi.A
Ca.ccclxxviij.in fine
Ca.ccccij.D
¶ Cantarides ſumpte.
Ca.cclxix.J
¶ Carnes a putredine ſeruare.
Ca.clxxvi.in fine.
¶ Carnem ſuperfluam delere.
Ca.ccvi.A
Ca.ccxxij.J
¶ Carnem rubeam confortare que eſt inter gingiuas
Ca.cccclj.J.
¶ Caniciem tardandam
Ca.cxxxi.J
Ca.cccxxi.C.
¶ Calores eſtatis ſedare.
Ca.cclxviij.D
¶ Clauos corporis
Ca.ccccxciij.B.
¶ Clauos.i.poros pedũ
Ca.cccvij.in fine
¶ Cardiaca paſſio.
Ca.xxxi.A
Ca.xciij.A.
Ca.xcv.in fine
Ca.cxxv.K
Ca.clxx.B.
Ca.cciiij.C.
Ca.ccvij.B.
Ca.ccxxxvij.A
Ca.cclxiij.B.
Ca.cccxcij.C
Ca.ccccxij.B C
Ca.ccccxlix.A
¶ Cranei eſt dolor capitis
Ca.cxxxi.D
¶ Cerebri debilitatem curare.
Ca.xx.D E F.
Ca.xxxi.B.
Ca.liiij.A
Ca.lxij.in fine.
Ca.lxvi.D.
Ca.lxxxv.B.et in fine
Ca.xciij.A
Ca.clxviij.in fine
Ca.cciiij.B
Ca.ccxxij. K
Ca.ccxxxix.in fine
Ca.ccl.D
Ca.cclxx.B E B
Ca.cclxxxij.F
Ca.ccccxxvij.F.
Ca.ccccxlvi.A B D
Ca.ccccxlix.E
Ca.cccclx.L

Tabula ſuper tractatu de Herbis.

¶ Ceram dealbare
Ca.cli.F
¶ Ciliaca paſſio.
Ca.cxix.B.
Ca.cclxxi.A.
Ca.cccxi.E
Ca.cccxc.C
¶ Cicatrices neruorum curare
Ca.lxiiij.D
Ca.lxxv.E
¶ Cicatricibus nigris colorem reddere
Ca.cix.E
¶ Cicatrices lipidare
Ca.cvij.A
Ca.cxxx.F.
¶ Cicatrices ſcarificationis vt nõ appareant
Ca.cclxv.A.
¶ Colli dolor.
Ca.ccclxxiiij.in fine.
Ca.ccccxxxv.B
¶ Colorem bonum faciendum
Ca.xlvi.H
Ca.cxxi.G
Ca.cxliij.G.
Ca.cclv.A L.
Ca.cxci.A
Ca.ccxcvij.AD
Ca.cccliiij.R
Ca.ccccxcvij.C
¶ Colica paſſio
Ca.lxix.F
Ca.xciiij.F I
Ca.cvi.G
Ca.cxv.H
Ca.cxxxi.M.
Ca.clij.A
Ca.clv.G
Ca.clxxix.E
Ca.ccv.E
Ca.ccviij.D.f.g
Ca.cclvi.in fine
Ca.cclxxxviij.D
Ca.ccccvij.C
Ca.cccxxi.H
Ca.cccxxxi.A
Ca.cccxli.C
Ca.ccclix.A.
Ca.ccclxx.G.
Ca.ccccxxx.H
Ca.cccclxxxi.A
Ca.cccccxxx.G
¶ Colica flegmatica.
Ca.cxxxi.G.
¶ Colerã rubeam ſiue nigram purgantibus.
Ca.lxxviij.E
Ca.ciij.GH.
Ca.cxxxi.B
Ca.cxli.A
Ca.cxliiij.A E
Ca.cxlviij.in fi.
Ca.cxlix.G.
Ca.cxliiij.F
Ca.clxvi.E
Ca.clxxv.A
Ca.ccxij.A
Ca.ccxlix.A.
Ca.ccclxxviij.A
Ca.ccclxxxix.K
Ca.cccxcvij.H
Ca.cccix.F
Ca.ccccxcix.F
¶ Coleram nigram educendam.
Ca.cccliiij.P
Ca.cccclxviij.A.
¶ Coleram per vrinã prouocandam.
Ca.cxxiij.in fine
Ca.ccij.A
¶ Colere inflationes ſedande.
Ca.ccclxvij.E
¶ Cor confortandum
Ca.xix.R
Ca.lvi.E
Ca.lxxviij.A
Ca.lxxx.C.ꝛ in fine.
Ca.cxxi.in fine
Ca.cxxij.in fine
Ca.cxxv.O
Ca.cxlv.C I
Ca.clviij.in fine
Ca.ccxxxvij.A
Ca.cclv.in fine.
Ca.cclvi.in fine.
Ca.cclxxi.i fine.
Ca.cclxxiij.A.
Ca.cclxxiiij.in fine
Ca.cclxxxij.in fine
Ca.cccix.in fine
Ca.cccxxij.in fine
Ca.cccxxxix.in fine.
Ca.ccdiij.F
Ca.ccclxx.in fine
Ca.cccxcviij.P
Ca.cccclxxviij.in fine.
Ca.cccccix.in fine
Ca.ccccxxiiij.in fine
¶ Cordis debilitas.
Ca.cclxxxij.G
¶ Cordis tremorem
Ca.lxvi.E
Ca.lxviij.G
Ca.lxxx.C D
Ca.xcij.C
Ca.ci.E
Ca.cxxiij.M
Ca.cxxv.F
Ca.clxxij.C
Ca.ccxij.F
Ca.ccxv.C
Ca.ccxciij.E
Ca.ccxcij.D
Ca.ccciij.P
Ca.cccxxxvij.O
Ca.ccccxlix.F
¶ Corpora mortuorũ vt incorrupta ſeruentur
Ca.lx.D
¶ Corpora vt conſeruantur a nimio frigore aeris ne noceat eis
Ca.ccclxij.B
¶ Corpus mundificandum a putredine
Ca.ccij.in fine.
Ca.ccclxxix.in fine
Ca.ccccij.G
¶ Corporis ſordes mundificandum
Ca.cccvij.E
¶ Corriſo.i.opilatio narium
Ca.ccxxxiij.in fine.
Ca.cclxij.H.ꝛ in fine.
Ca.cccx.D
Ca.cccxiij.B
Ca.cccxxxix.D
Ca.cccclx.E F G
¶ Cõceptũ adiuuandũ.
Ca.liiij.C
Ca.cxxxiiij.B E
Ca.ccccxlix.E
Ca.cccclxxxi.A B C
¶ Conceptũ impediũt
Ca.cccxliij.A
Ca.ccclxix.B
Ca.ccccv.F.ꝛ in fine
¶ Cõdilomata ſoluere
Ca.cccxlv.B
Ca.ccccxviij.E
¶ Cõfortare digeſtionẽ
Ca.cccxl.I
¶ Cõtritiones lacertoꝝ
Ca.xlvi.K.
Ca.cij.in fine
Ca.cxl.B L
Ca.cccxxiij.B
Ca.cclxxxix.H
¶ Contractis.
Ca.cccxlvi.B
¶ Conquaſſationibus
Ca.cxxix.B
Ca.cxxxij.A
Ca.cxxxiij.D
Ca.ccxvij.E
Ca.cccxc.F
Ca.ccccxxxiiij.E
Ca.cccclij.B
Ca.cccclxix.A.
¶ Combuſtionibus
Ca.clxij.A E
Ca.clxxv.D
Ca.ccxxiij.in fine.
Ca.cclxxij.B
¶ Coitũ prouocandum
Ca.cxl.D.ꝛ in fine.
Ca.cxlv.E M
Ca.clxviij.in fine
Ca.clxxxvi.D F G I.ꝛ in fine
Ca.cciiij.in fine.
Ca.ccxiij.A
Ca.ccxvi.A
Ca.cclxij.F
Ca.cccxv.in fine
Ca.cccxcvij.B
Ca.ccccxiij.F
Ca.ccccxxxvi.O
Ca.cccccxiiij.M
Ca.cccccv.E
Ca.cccccxviij.in fine.
¶ Coxarum dolor.
Ca.xxix.K
¶ Croceum colorem faciendum
Ca.cxxi.I
¶ Cutis fetorem
Ca.cxxx.H
Ca.ccccxiij.in fine.
¶ Cutis ſpiſſitudinem liniendum.
Ca.lxxxv.H.
¶ Cutẽ mũdificandũ
Ca.lxxv.E.

Ca.cccxcij.D
¶Cutem mulierꝫ et earũ faciem mundificandum
Ca.ccclxxxiiij.C.

Dentiũ dolorem curandam.

Ca.xiiij.B P.
Ca.xl.L
Ca.xlv.E
Ca.li.in fine
Ca.lv.P
Ca.lix.D
Ca.lx.D
Ca.lxv.B F L.
Ca.lxxiiij.in fine.
Ca.lxxx.E.
Ca.xcvij.B
Ca.cvi.A F.
Ca.cvij.C
Ca.cxix.H
Ca.cxxxi.K H Q
Ca.cxxxviij.F
Ca.cxlvij.E
Ca.clij.D
Ca.xlviij.D.
Ca.clxxiiij.A.
Ca.clxxv.D
Ca.ccvi.E
Ca.ccvij.in fine
Ca.ccxix.in fine.
Ca.ccxxvij.in fine.
Ca.ccxxxviij.B
Ca.ccxliiij.in fine.
Ca.ccxlix.D
Ca.cclv.B
Ca.ccxxxij.B
Ca.ccxcv.D.ꝛ in fine
Ca.ccxcix.C.
Ca.ccciij.E
Ca.cccxxi.E.
Ca.cccxxxij.D
Ca.cccxxiiij.A D
Ca.cccxxxij.C F B
Ca.cccxxxiij.B.
Ca.cccxxxiiij.A
Ca.cccxlv.A D
Ca.cccxlvi.D K.
Ca.ccclvij.F
Ca.ccclx.C
Ca.ccclxij.A.d f.g.h.n
Ca.ccclxxxi.B
Ca.ccccxxi.F
Ca.ccccxxxvi.B
Ca.ccccli.E.
Ca.ccccliij.D.
Ca.ccclx.L
Ca.cccclxvi.B
Ca.cccclxvij.C
Ca.cccclxix.D
Ca.cccclxxiiij.C
Ca.ccccxxxij.A E
¶Dentium ſtuporem
Ca.cccccxij.A
¶Dentes puerorum ut faciles ꝛ ſine dolore naſcunt.
Ca.ccxcij.D
¶Demoniacis
Ca.ccxxxviij.C
¶Demonia fugare
Ca.xxxix.F
Ca.xl.S
¶Diſnoicis.i.difficultas reſpirandi.
Ca.cxij.C.
Ca.ccvij.F
Ca.ccclvi.E
Ca.ccclxxiiij.A.
¶Diſſinteriã.i.diſſipatio interiorꝫ inteſtinorꝫ
Ca.xij.B
Ca.l.B
Ca.ciij.B E
Ca.cxix.B.
Ca.cxxxiij.B D
Ca.cxlviij.D
Ca.cl.A
Ca.clxi.A
Ca.clxij.A in fine
Ca.clxiij.C.
Ca.clxvi.B
Ca.cxcvi.in fine
Ca.cxcix.A E
Ca.cc.in fine
Ca.ccvij.in fine
Ca.cclxiiij.A
Ca.cclxxi.A
Ca.cclxxxij.B.
Ca.ccxcv.E
Ca.cccxxxij.F
Ca.cccxxxvi.in fine
Ca.ccclxxviij.B
Ca.ccccxxij.I.
Ca.cccclxij.D.D
Ca.ccccxci.B
¶Diſſurrijs.i.malicia urinationis.
Ca.xxvij.E
Ca.xxxiij.B
Ca.lx.A
Ca.xcij.A
Ca.ciiij.C
Ca.cxxix.A
Ca.cxxxiiij.B
Ca.lxxvi.A
Ca.cxcvij.A E
Ca.cciij.in fine.
Ca.ccxiiij.A
Ca.ccxix.D
Ca.ccxci.in fine.
Ca.ccxcvi.in fi.
Ca.cccv.in fine
Ca.cccxlvi.in fi.
Ca.cccclxxxi.A
¶Dyarria.i.ſimplex fluxus ventris.
Capitulum.liij.C
Ca.cc.in fine.
Ca.cccxxxviij.B
Ca.ccxciij.D
Ca.ccccxxvi.B
¶Dorſi dolori
Ca.cccl.in fine
¶Domus ut appareat plena ſerpentibus.
Ca.ccciiij.F

Emorroidas vel ficus.

Ca.i.F.
Ca.xiiij.B
Ca.xxvi.D
Ca.xxvij.E
Ca.xxxvi.A B
Ca.xlvi.H.
Ca.lxvi.A
Ca.lxxi.D.
Ca.cij.C
Ca.cix.B K
Ca.cxxv.L
Ca.cxxx.K
Ca.cxli.in fine.
Ca.clxvij.C
Ca.clxxij.B
Ca.cxci.K.
Ca.ccxix.D
Ca.ccliij.A
Ca.cclxxiij.in fine.
Ca.cclxxxvi.B
Ca.cccxcvij.B
Ca.cccxxiij.F
Ca.cccxxxvij.K
Ca.cccxlviij.E
Ca.ccclxx.D
Ca.cccxcij.in fine
Ca.ccccij.D
Ca.ccccxvij.B D.
Ca.ccccxxx.I.
Ca.ccclxix.E
¶Epaticis.
Ca.cxxxvi.A
¶Epatis calefactionem.
Ca.lvij.A
Ca.lxxxvij.A.
Ca.xcviij.A
Ca.cxvi.A B
Ca.cxlvij.in fine
Ca.clix.A.in fine.
Ca.ccclxxxix.A.
¶Epatis opilationem ex frigiditate.
Ca.xxij.E
Ca.cxxij.B
Ca.clv.C
Ca.ccccxlv.F D
¶Epatis ꝛ ſplenis opilatio.
Capitulũ.xxxiiij.in fine
Ca.xxxv.D
Ca.lxi.D
Ca.lxix.E
Ca.lxx.E
Ca.xci.A
Ca.xcvij.E
Ca.cxlix.E
Ca.clv.F
Ca.clxvi.I.D
Ca.cciij.E.B
Ca.ccx.B
Ca.ccxix.D
Ca.ccli.A.B
Ca.cclxvij.A.in fine
Ca.cclxxix.A
Ca.ccclxxxviij.E
Ca.cccxci.in fine.
Ca.ccclxxij.A
Ca.cccxc.D
Ca.cccxxxvij.B
Ca.ccccxlvi.K
Ca.cccclxvi.E
Ca.cccclxxx.B
¶Epilentia.
Ca.viij.D
Ca.xx.B
Ca.xl.B
Ca.liij.A
Ca.lx.I
Ca.lxiiij.D ꝛ B
Ca.lxxv.in fine

Ca.xcij.F
Ca.xciij.E
Ca.cxxxi.D
Ca.cxxxvij.J
Ca.clij.D
Ca.clvij.D
Ca.clxiiij.B
Ca.ccxvij.in fine
Ca.ccxij.F
Ca.cclxviij.D.
Ca.ccl.E
Ca.cclxx.B
Ca.ccclxxxviij.A B c.i.
Ca.ccclxxxix.A B
Ca.ccclv.D D
Ca.ccclxij.J
Ca.ccclxix.D
Ca.ccclxxi.C
Ca.ccccxxxvij.A B D
Ca.ccccxlvi.H
Ca.ccccxlix.D
Ca.ccccliiij.P
Ca.ccccxvi.C

¶ Emoptoicis ſiue ɔtra ſputum ſanguinis
Ca.lix.A
Ca.lxv.E E
Ca.lxxxiij.C.
Ca.cxix.B H
Ca.cxxxiij.A
Ca.cxciij.A
Ca.cclxxi.A E
Ca.cccxxxij.F
Ca.ccclxxij.B
Ca.ccclxxvi.D
Ca.cccxc.A E
Ca.ccccxxij.H
Ca.ccccxxix.H
Ca.ccccliij.B

¶ Emigranea.
Ca.cxxi.D
Ca.cxlv.H
Ca.clxiiij.H
Ca.clxxvij.A
Ca.ccccix.D
Ca.ccccxcix in fi.

¶ Empetigo.
Ca.xlvi.K
Ca.lxix.D
Ca.lxxvi.C
Ca.lxxxix.D
Ca.xcij.in fine
Ca.c.C
Ca.clix.B
Ca.ccxxiiij.A.
Ca.cclxvij.B
Ca.cclxxvi.B
Ca.ccxcij.D
Ca.cccxxxvi.A
Ca.cccxcvij.A
Ca.ccccxlv.C

¶ Excreatio facilis.
Ca.ccccxxxvi.K

¶ Eructuationes aceſtoſas auferendas.
Ca.ccclxxv.E

¶ Egeſtionē excitandā.
Ca.lxx.B F
Ca.cxxij.A.

¶ Ebrietatem tollere.
Ca.ci.E J
Ca.cxviij.D E
Ca.cxlv.B
Ca.cccxcij.in fine

¶ Ebrietatē prouocare ſiue inebriare
Ca.cclxxvij.D
Ca.cccxvij.A B C
Ca.ccccliiij.K

¶ Epiforas.i.ſupin fuſio reumatis deſcē dentis ad oculos.
Ca.cxv.in fine.
Ca.ccccxli.in fine
Ca.ccccxlij.A

¶ Eſcaram ignis auferendam.
Ca.ccccxi.in fine

¶ Erectionem virge.
Ca.xi.L
Ca.cxv.C
Ca.cxvij.A
Ca.ccxl.J

¶ Eger an moriatur ſiue non.
Ca.ccccclxxxvi.F

¶ Exitus ani.
Ca.cxli.in fine.
Ca.cclxv.C
Ca.cclxxij.B
Ca.ccci.F
Ca.cccxxxvij.in fine.
Ca.ccclviij.E

Faciem depurandam.
Ca.i.J
Ca.vij.F
Ca.xxv.A
Ca.xxvij.D
Ca.cxxiij.B
Ca.cxxx.M
Ca.ccccxxxvi.K
Ca.ccccclxix.E

¶ Faciem mulierū ſiue cutem earū mūdificandū.
Ca.cclxxxiij.C.

¶ Faucium tumores
Ca.ccxxix.F.7 in fine.

¶ Faſtidium tollere
Ca.cxli.A
Ca.ccccxliiij.in fine.

¶ Fracturā cruris conſolidandam. vel alterius mēbri
Ca.cclxxxviij.E

¶ Febres curare.
Ca.ij.D E
Ca.iij.K
Ca.viij.H
Ca.xxix.J H.
Ca.l.F.
Ca.lxxv.J
Ca.cxij.C
Ca.cxl.K
Ca.cxlix.D
Ca.clv.E.
Ca.ccx.A
Ca.ccxxviij.E
Ca.cclix.A C D
Ca.ccccxij.F
Ca.cccccxij.in fine

¶ Febres tertianas.
Ca.clxxi.B
Ca.clxxv.in fine.
Ca.ccxcvij.E
Ca.cccxxxij.J
Ca.cccxlv.C
Ca.cccclxxvi.E

¶ Febres quartanas
Ca.lx.C
Ca.cxvij.C
Ca.cxl.F
Ca.clxiiij.J
Ca.clxxi.B
Ca.clxxij.E B
Ca.clxxxvij.C
Ca.ccxcvij.B
Ca.cccxxxij.J
Ca.cccxlv.K
Ca.ccclxxxv.in fine
Ca.ccccxlvi.M
Ca.ccclxxxvi.D.
Ca.ccccxciij.B
Ca.cccccxvi.C

¶ Febres quartanas de colera aduſta
Ca.cccxlvij.M

¶ Febres effimeras
Ca.cccxlv.C

¶ Febrium inflammationes.
Ca.cxlvi.C
Ca.cccclxx.in fine.

¶ Febribus comburentibus
Ca.cclxxxv.B C

¶ Febres infantium
Ca.cxlix.B.

¶ Febres peſtilentiales.
Ca.cxxv.K
Ca.ccclix.B

¶ Febres periodicas
Ca.lxxxv.F.
Ca.cccxxij.K M
Ca.ccliij.B
Ca.cclix.B
Ca.ccclxxi.F.
Ca.cclxxij.B J
Ca.cclxxvi.E
Ca.cclxxxv.in fine
Ca.ccccxxx.B
Ca.ccccxcij.B

¶ Febres antiquas.
Ca.xxvi.A
Ca.xxix.H
Ca.xlvij.J K
Ca.li.D
Ca.clxvi.in fine
Ca.clxxix.E F
Ca.cccxlviij.D
Ca.cclxiiij.D.
Ca.ccccxxvij.B

¶ Febres melancolicas
Ca.cccxlvij.M

¶ Febres quotidianas.
Ca.lx.C

¶ Fetor oris.
Ca.iij.H
Ca.xix.Q
Ca.xxviij.A.
Ca.cix.B
Ca.cxxv.C D
Ca.clxxxviij.D
Ca.cxci.B.
Ca.ccviij.C D E
Ca.cclxxxviij.B
Ca.ccxcvij.D
Ca.cccxlvij.F
Ca.ccclx.in fine.

Ca.cccliiij.I K.
¶ Fetor aſſellaꝝ et
totius corporis.
Ca.lxxxix.A.
Ca.cclxi. D
Ca.ccclxvi.in fine
¶ Fetum mortuum
expellendum
Ca.xl.F
Ca.lx.A B
Ca.lxxi.L
Ca.lxxij.C
Ca.ciiij.in fine
Ca.cxi.A
Ca.cxij.D K
Ca.clvij.D E.⁊ in fine
Ca.clxxix.E
Ca.cc.A
Ca.ccvij.E.⁊ in fine
Ca.ccxiij.T
Ca.ccxxix.in fine
Ca.ccxxvi.B
Ca.cclxxvi.D
Ca.cclxxxix.in fine.
Ca.cccxl.D
Ca.ccclix.B.
Ca.ccclxiij.H.
Ca.ccclxxi.A
Ca.ccccinij.B
Ca.ccccxiiij.A
Ca.cccccxij.B
¶ Ferruꝫ vel ſagittas a
corpore expellendum
Ca.clvij.A E H D
¶ Femoꝝ dolores
Ca.ccccxvi.in ſine
¶ Freneſis.
Ca.xxxiij.C
Ca.xcviij.B
Ca.cccxlvi.A
Ca.ccccxxix.H
¶ Flegma purgandũ
ſiue educendum
Ca.liij.D
Ca.lxvi.D
Ca.lxix.F
Ca.ciij.B
Ca.cxxx.H
Ca.cxxxi.A
Ca.clxiiij.A
Ca.clxxi.A
Ca.clxxij.F H
Ca.clxxviij.A E
B K
Ca.ccij.B
Ca.ccxxij.F L
Ca.cclxxvij.E
Ca.cccxxxvij.A
Ca.ccclvij.A
Ca.ccclxxxij.E B y
¶ Flegmoni patienti
Ca.ccclxxxix.L
¶ Fiſtula.
Ca.viij.B
Ca.xl.E T
Ca.xlij.B
Ca.lij.B
Ca.xc.in fine
Ca.cvi.D
Ca.cxi.C
Ca.cxij.H
Ca.cxxx.L
Ca.cxxxv.in fine
Ca.cxliiij.E
Ca.clxv.C.
Ca.cxcvij.in fine
Ca.cc.D
Ca.ccv.A
Ca.ccliij.A
Ca.cclxxxiij. in fine
Ca.cccxxxiij.E
Ca.cccxxxvij.F
Ca.cccxlv.D
Ca.ccclxxv.B
Ca.ccccxci.D
Ca.ccccxciij.A
Ca.ccccxcviij.B
Ca.cccccviij.A.
¶ Furfuribus ſiue
lendines a capite
mundificandum
Ca.clxx.K
Ca.lxxxvi.E
Ca.ci.D
Ca.cix.D
Ca.cxci.D
Cc.cclxxi.B
¶ Formica.
Ca.ccxxxiiij.in fine
Ca.cclxv.C.B
Ca.cccij.K.
Ca.cccxx.B
Ca.cccxxij.C
Ca.cccliiij.H
Ca.ccclxvij.K.
Ca.ccclxxxviij.B
Ca.cccci.H
Ca.ccccdv.A

Gomorrea.

Ca.xi.B
Ca.cxv.C
Ca.cxvij.A
Ca.ccxl.I
¶ Bingiuaꝝ putredo
Ca.ccccxlix.C
¶ Bingiuam ſan
guinolentam
Ca.lv.D
Ca.lix.C
Ca.cxliiij. F
Ca.cccxxxiij. A
Ca.ccccliiij.R
¶ Bingiuas ⁊ den
tes confortandas.
Ca.cclxix.K
Ca.ccccxi.I.⁊ in fine
Ca.ccclxviij.B.
¶ Benituram viro
rum extinguendũ
Ca.lxxxvi.A
¶ Buttur ⁊ pectus
lenificandum: ſiue
eoꝝ apoſtemata
Ca.ciij.C D F H.
Ca.cclviij.in fine

Heriſipila.

Ca.lxx.in fine
Ca.lxxxvi.in fine
Ca.cxv.B
Ca.cxix.K
Ca.cxlv.A
Ca.cxlvij.F
Ca.ccxxxiiij.in fine
Ca.ccxl.A.D
Ca.cclv.C
Ca.cclxi.A
Ca.cclxxvi.H.
Ca. cclxxvij.in fine.
Ca.cccij.K
Ca.cccxij.D
Ca.cccxx.A.
Ca.cccxxviij.D K
Ca.ccccxlv.B.
Ca.cccliij.C
Ca.ccclxvij.K
Ca.ccclxxvi.A
Ca.ccclxxxviij.B C
Ca.cccxcviij.A
Ca.cccci.H.
Ca.ccccxiij.B.
Ca.ccccdv.A
Ca.ccccxciij.C D.
Ca.cccccij.F.
Ca.cccccxi.B.
¶ Hernia.
Ca.lxxi.A B
Ca.cxxxiij.B
Ca.cccl.A.
¶ Herpetem eſtio
menum curare.
Ca.cclxv.in fine
Ca.cccxij.D.
Ca.cccxxix.D
Ca.cccxlv.B
Ca.cccliij.B
Ca.ccclxv.in fine
Ca.ccclxxvi.A
Ca.ccccij.H.
¶ Hominẽ preſerua-
re a frigore aeris
Ca.ccccxxxvij.E.

Ignem ſa-
crum extinguendum

Ca.iiij.A
Ca.xxxij.B
Ca.l.D
Ca.c.in fine.
Ca.cxix.E
Ca.cxxxvij A D
Ca.clxx.E
Ca.ccliij.in fine.
Ca.cclxxij.B
Ca.cclxxvij.C
Ca.cccxxix.E D
Ca.cccxxxij.E
Ca.cccxlv.B
Ca.cccliij.B.
Ca.ccclxxij.I.
Ca.ccclxxvi.in fine
Ca.ccclxxxviij.B
Ca.ccccxv.in fine
Ca.ccccxxij.in fine.
Ca.ccccliij.B C
Ca.ccccclxxxviij.A
¶ Ignis aduſtionem
Ca.lxx.in fine.
Ca.cxxv.T
Ca.cxc.D
Ca.cclv.E F
Ca.ccciij.K
Ca.cccvij.E.
Ca.cccxxij.C
Ca.ccclxiij.H
Ca.ccccxlv.E
Ca.cccccxxix.E
¶ Ingenium acu
tum procreans

Ca.clij.P R
¶Inflatiões reſoluere.
Ca.xxxv.in fine.
Ca.cccxc.A
¶Inflatiões teſticłoꝝ:
Ca.lxxxviij.A
Ca.ccccxxviij.B
¶Infantes cõtractos.
Ca.lxv.F.in fine
¶Infantiũ fluxũ vẽtris.
Ca.lxxix.A
¶Infantem bila remfacias.
Capitulum.xxxix.L
Ca.xl.S
Ca.cxvij.K
Ca.ccccdxiij.C
¶Ictericia.
Ca.v.O
Ca.vi.E
Ca.viij.E G H
Ca.xviij.B
Ca.xxix.A
Ca.xxxij.E
Ca.xlvij.D
Ca.l.B K L
Ca.lxxvij.A
Ca.lxxviij.D
Ca.lxxxv.D
Ca.xci.A D
Ca.xciiij.D
Ca.ci.F
Ca.cij.G D
Ca.cxi.F.
Ca.cxiiij.A
Ca.cxlix.B C
Ca.clix.B D
Ca.clxxxix.G.
Ca.ccxxxj.in fi.
Ca.ccxxxix.G
Ca.ccxli.A
Ca.cclxv.D
Ca.cclxxix.F
Ca.cclxxxix.in fi.
Ca.cccxxv.D
Ca.cccxxxij.F
Ca.cccxxxvij.H
Ca.cccxxxviij.D F
Ca.ccclxiij.C
Ca.ccclxxi.C
Ca.cccxcvij.O
Ca.ccccxlix.F
Ca.ccccdlv.L
Ca.ccccdlxvij A
Ca.ccccdlxxxvi.A
Ca.ccccxcix.D
¶Ictericia nigra.
Ca.xc.in fine
Ca.ccclxxij.G
¶Inteſtinoꝝ doloꝛ
Ca.xv.O.
Ca.xxxix.G
Ca.xlij.E
Ca.lix.A B
Ca.cij.B E
Ca.cxix.in fine
Ca.cccxxix.A
¶Inteſtinoꝝ vlcera
Ca.cxxxv.in fine
Ca.cli.C
Ca.clxi.D
Ca.cxci.G
Ca.ccxi.F
Ca.cclxv.B F
Ca.cclxix.D K
Ca.cclxxi.E
Ca.ccxcix.F I
Ca.ccciij.A D
Ca.cccix.E
Ca.cccxxviij.S
Ca.cccxxxij.G
Ca.ccclxvij.D
Ca.cccxciij.D.
Ca.ccccij.D
Ca.ccccxxij.A B
Ca.ccccc.B
¶Intellectũ bonũ ſiue memoriã bonã.
Ca.lxvi.D
Ca.clxviij.in fine
Ca.ccxcvij.C
Ca.cccxxij.F.in fine
Ca.ccccxxxvi.H
Ca.ccccdlxxiiij.A E
¶Impregnationẽ iuuã tia ſiue ad conceptum.
Ca.lviij.A
Ca.ccxxxvi.in fine.
Ca.ccclix.C F
Ca.ccccxxxvij.E
¶Impinguãtia boĩem
Ca.cxxv.C
Ca.cxlviij.B
Ca.clxxxv.in fine
Ca.ccxxij.M
Ca.cclxxvi.O
Ca.ccclxxxij.E
Ca.ccccxl.K
¶Ipopya.eſt liuoꝛ collectus ſub oculis vel palpebꝛis.
Ca.cclxv.A.in ſine
Ca.cclxxxix.E
Ca.cccccxix.B.C
¶Iram remouendam
Ca.xix.P
Ca.cxviij.K
Ca.clxxvij.D
¶Itineris laboꝛem vt non ſentias.
Ca.xxxix.E
¶In itinere attri tiones que fiunt
Ca.cclxxvi.G
¶Ictus ſcoꝛpionum.
Ca.cccxxxiiij.in fine
Ca.ccclxxiij.D.
Ca.ccccix.B
Ca.ccccxxxvi.P
¶Intoxicatus.
Ca.lxxxiiij.D.
¶Iecoꝛis tumoꝛem
Ca.ccccxlviij.A
¶Indumentum tuum ſi vis vt pꝛolongetur.
Ca.ccxcij F
¶Iuncturaꝝ doloꝛẽ
Ca.cclxxxij.D et 341.d.
¶Iuncturẽ acqrendam
Ca.cclxxxij.D.

Labioꝝ fiſſuras.

Ca.lxxv.D
¶Lac mulieꝝ pꝛouocandum.
Ca.xi.I
Ca.xxvij.B
Ca.xxix.B F K
Ca.lxxv.in fine
Ca.cliij.M
Ca.clxxxix.I
Ca.ccclxxxiiij.I
Ca.ccccxcvij.G
¶Lac mulieꝝ pꝛo bibendum.
Capitulum.cxv E C
¶Lac in mãmillis vt ſtringatur.
Ca.clxxx.C
¶Lac coagulatũ in mã millis ſoluendum.
Capitulum.cli.G
Ca.clxxv.F
Ca.cclxxxviij.E
¶Lac oues vt habundent.
Ca.cxxxvi.G.
¶Lanã limpidare.
Ca.cxxxvi.F.
¶Lepꝛa.
Capitulum.xxxij.B
Ca.xxxvi.in fine.
Ca.lxix.B
Ca.lxxv.B
Ca.c.F
Ca.cxxxi.D
Ca.xxxvi.B
Ca.ciij.H O P
Ca.clxiiij.D
Ca.clxv.in fine
Ca.clxxij.E.
Ca.cxcvi.B
Ca.ccxix.B
Ca.ccxxix.D.
Ca.ccxliiij.A
Ca.ccxcvij.B C
Ca.ccciiij.D
Ca.cccvi.A
Ca.ccdxxxvij.E
Ca.ccccdlxxv.in fi.
Ca.ccccdlxvij.E
Ca.ccccdlxxiij.in fi.
Ca.ccccdlxxxij.in fi.
Ca.ccccxcvij.G I
¶Lepꝛã incitant
Ca.cxxi.D
¶Letitiã generare.
Ca.lxxviij.A F
Ca.lxxx.G D
Ca.cclxxxij.E
Ca.ccxcvij.D
Ca.cccccx.p totũ caplm
¶Letificando interficiunt.
Ca.cxlv.G L
¶Lentigines ⁊ maculas in facie tollendas
Ca.lxi.A
Ca.lxix.D I
Ca.lxxix.C
Ca.lxxxix.C
Ca.xxx.H.
Ca.cxl.D
Ca.cxliiij.G
Ca.ccvij.E
Ca.ccxvij.E
Ca.cclv.A
Ca.cclxxvij.E
Ca.cccvij.B

Tabula ſuper tractatu de Herbis.

Ca.ccccxi.in fine.
Ca.ccccxxvi.G
¶ Litargia.
Ca.xi.C
Ca.xxxiij.C
Ca.cxl.G
Ca.ccvij.B G
Ca.cclvi.A
Ca.cccxlvi.A
Ca.ccccxxix.H
Ca.ccccxxxvi.F M
¶ Liuor ex ꝑcuſſione.
Ca.xxix.E
Ca.cccxc.C
Ca.ccccix.D
¶ Liuorem cu-
tis auferendum.
Ca.ccccxi.in fine
Ca.cccclxv.A
¶ Libidinē excitandā.
Ca.xxxviij.B
Ca.clxxvi.A.B
Ca.cclxiij.A E
Ca.ccclxxxiij.in fine
Ca.ccccxiij.A D
Ca.ccccxlix F.
Ca.ccccciiij.C F J
Ca.cccccxxv.G
¶ Libidinē extinguēdū
Ca.xi.A B F K.
Ca.xcviij.E K
Ca.cccxcvij.E
Ca.cccci.D
Ca.ccccv.D
Ca.cccccxij.G
¶ Linguā aggra
uatam alleuiare.
Ca.ccccxxi.G
¶ Linguā erigere ⁊
fauces exaſperare.
Ca.xcix.A
¶ Libros a vermi-
bus preſeruandos
Ca.iij.B E
¶ Loquelam amiſ
ſam reſtaurare.
Ca.iij.D
Ca.ccxxiiij.E
¶ Lūbricos occidēdū.
Ca.ij.E L.
Ca.iiij.F H
Ca.xiiij.A
Ca.xviij.F.
Ca.xxi.C
Ca.xx.D

Ca.l.G
Ca.xcij.B C
Ca.xciij.B C
Ca.c.F
Ca.ci.F
Ca.cvij.H
Ca.cviij.E
Ca.cxv.H
Ca.cxviij.D
Ca.cxxxvij.C
Ca.cxliiij.E
Ca.clxxi.C
Ca.cc.C
Ca.ccvij.D G
Ca.ccxij.H.
Ca.ccxix A C E
Ca.ccxxxv.E G
Ca.cclxvij.A
Ca.cclxxxviij.F
Ca.cclxxxix.F.
Ca.ccxcviij.D.
Ca.ccxcix.in fine
Ca.ccciiij.E
Ca.cccx.A
Ca.cccxiij.F
Ca.cccxv.in fine
Ca.cccxxi.D
Ca.cccxxv.C.
Ca.cccxxxiij.D
Ca.cccxlvij C E
Ca.ccclxxiij.in fine
Ca.ccclxxxi.A
Ca.cccxc.D
Ca.cccci.H
Ca.ccccvi.G:
Ca.ccccxvij.D
Ca.ccccxxvi.A C D
Ca.ccccxlvij.A G
Ca.cccclxxv.B E
Ca.ccccxc.A B D
Ca.ccccxci.E G H
¶ Lumbricos latos
occidendum.
Ca.cxl H
¶ Lumboꝝ dolorē
remouendum
Ca.cccccxxiij.G

Matricis
dolorem.
Ca.xcix.A
Ca.cxl.D G
Ca.clviij.A
Ca.cclxvi.A
Cu.ccxlviij.A

Capitulū.ccclxxi.D
Ca.cccccix.A
¶ Matricis duriciem
Ca.cxlv.F
Capitulum.clxxv.C
Ca.ccxlviij.C G
Ca.cclv.C
Ca.cclxxij.B
Ca.cccxxiij.J
¶ Matricꝫ ſuffocatio
Ca.xx.C
Ca.ccvij.B
Capitulum.ccxlviij.D.
Ca.cccviij.in fine.
Ca.cccclij.B
Ca.cccci.G.
Ca.ccccxxx.C
Ca.ccccxxxvi E
Ca.cccclx.in fine.
¶ Matricꝫ infrigidacō
Ca.lx.G
Ca.lxiij.A G
Ca.cccxxiij.G
¶ Matricis opilatio
Ca.ccccxcviij.E
Ca.cccccix.J
¶ Matricꝫ dilatatio.
Ca.ciiij.D.
¶ Matricis ⁊
ani egreſſio.
Ca.cc.C. Ca.lv.D
¶ Matricem mun
dificandam
Ca.lxiiij.C
Ca.ccix.A
Ca.ccxxiij.A.
Ca.cclxxvi.K
Ca.cclxxvij.in fine.
Ca.cccxxxvii.B
Ca.cccclxxxv.K
Ca.cccclxxxvi.in fine.
¶ Mānillaꝝ duriciee.
Ca.xci.C.⁊ in fine
¶ Mānille mulieꝝ ſiue
ꝟginū vt nō creſcant
Ca.clxxij.A.
¶ Maculas tollendum
Ca.lxi.A.
Ca.cix.D
Ca.cxxij.H.
Ca.cxxx.G.
Ca.clxv.D
¶ Maculas ni-
gras delendum
Ca.cccxxxij.F K.

¶ Menia.
Ca.clxiiij.H
Ca.ccccxiij.in fine
¶ Melancolicas
egritudines.
Ca.clxxij.B E
¶ Melācolie reſiſtende
Ca.lxxviij.in fine
Ca.lxxx.D
Ca.cclxxxij.G
Ca.ccxcvij.A G
Ca.cccxxxi.A
Ca.ccclxx.D E F
Ca.ccccxxvii.E G K
Ca.ccccxl.H
Ca.ccccxlvi.H P.
¶ Menſtrua ꝓuocādū
Ca.i.D
Ca.ij.D
Ca.vi.H
Ca.viij.A
Ca.xi.D G
Ca.xviij.E
Ca.xix.E F
Ca.xxxij.C.
Ca.xxxix.B C
Ca.lxij.D.
Ca.lxiiij.D.
Ca.lxxiiii.B.
Ca.lxxxiii.in fine
Ca.lxxxiiii.E
Ca.lxxxvij.B.
Ca.xc.G C.
Ca.xci.A F
Ca.xcii.D
Ca.xcv.G
Ca.ciij.A C
Ca.cviij.A E
Ca.cxi.A
Ca.cxij.D K
Ca.cxv.H.
Ca.cxxi J
Ca.cxxxi.G
Ca.cxxx.in fine
Ca.cxxxi.M D
Ca.cxxxix.A
Ca.cxl.C G L
Ca.clv.E G
Ca.clvij.F.
Ca.clxiiij.C
Ca.clxxviij.A
Ca.clxxxv.A D
Ca.clxxxix.D H
Ca.ccv.B
Ca.ccvij.C.

Ca.ccxxvij.D
Ca.cxxxvi.B
Ca.cxxxix.A.
Ca.ccxlvij.D
Ca.cclv.H
Ca.cclxix.A
Ca.cclxxij.B
Ca.cclxxix.C
Ca.cccxxxvi.A
Ca.cccxl.D K
Ca.ccclxxi.G K
Ca.cccciij.A F
Ca.cccciiij.B G.
Ca.ccccxiiij.A B
Ca.ccccxlvi. F
Ca.ccccliij.A
Ca.ccccclxxxv.in fine
Ca.cccccviij.H K
Ca.cccccvi.A
¶ Menſtrua ſtringẽtia ſiue contra nimium fluxum menſtruoꝝ
Ca.xlij.E.
Ca.lxv.I
Ca.cxxiij.B
Ca.cxxvi.A
Ca.cxxxiiij.B
Ca.cxxxvij.E G H
Ca.clix.B
Ca.clxxxviij.B
Ca.ccxviij.in fine.
Ca.ccxxxvi.E
Ca.cccxxij.B
Ca.cccxxviij.F G
Ca.cclij.B D.
Ca.ccclxxvi.in fine.
Ca.cccciij.E H
Ca.ccccxxij.C D
Ca.ccccxlix.F.
Ca.ccccclxxxi.D B
Ca.ccccxci.C
¶ Membra putrefacta curare.
Ca.lxv H
¶ Membrũ arcuatum
Ca.xxxij.E
¶ Membrũ inciſum vt non ſentiatur
Ca.cclxxvi.A B I.
¶ Membris fractis.
Ca.cccxciiij.B
¶ Miluus vt nõ comedat pullos gallinaꝝ.
Ca.cccci. P.
¶ Morphea
Ca.xiiij.C.
Ca.xxv.C
Ca.cix.I
Ca.cxliiij.B I
Ca.ccxcvi.C
Ca.ccxlvi.H
Ca.cccix C
Ca.cccxl.C
Ca.ccclix.E
Ca.cccci.L
Ca.cccciij.B C
Ca.ccccxxiiij.A
Ca.ccccdxv.K.
Ca.ccccxcv.A
¶ Morbille
Ca.cccxcij.A
¶ Morbo arcuato ſuccurrendum
Ca.ccclxxij.T
¶ Morboregio.
Ca.xiiij.E
Ca.cxvi.in fine
Ca.cxxxvi.A
Ca.ccxc.in fine.
Ca.ccclxxxvij.B
¶ Morbo caduco
Ca.ccccxxxi.in fine
¶ Morſib venenatis
Ca.cxxiij.E
Ca.cxxix.A
Ca.cxl.E G
Ca.clviij.B
Ca.clxxv.B F
Ca.clxxxix.F.in fine
Ca.cxciij.A
Ca.cxcviij.A
Ca.ccxvij.E.
Ca.ccxxxvi.D
Ca.cclxxvi.H
Ca.ccci.B.
Ca.ccciiij.D.
Ca.cccxxv.A
Ca.cccxxxiiij.F
Ca.cccxxxvij.H
Ca.cccxli.A
Ca.ccclv.A.
Ca.ccclix.B
Ca.ccclxviij.A.
Ca.ccclxxi.A
Ca.ccclxxij.G.
Ca.ccclxxiiij.G.
Ca.ccclxxix.B
Ca.ccclxxxix.C
Ca.ccccxc.C.
Ca.ccccxxix.H.
Ca.ccccclxxxvi.D
Morſus canis rabidi.
Ca.xiiij.C N.
Ca.ci.G
Ca.cix.C H.
Ca.clxxv.D.
Ca.clxxxix.F
Cc.ccxvij.C.
Ca.ccvij.B
Ca.cclxv.F
Ca.cclxix.C
Ca.cclxxx.E
Ca.cclxxxij.A
Ca.cccxcij.B
Ca.cccxxiiij.K.
Ca.cccxxvi.F.
Ca.ccclxxij.A B
Ca.ccclxxv.B
Ca.cccclxxix.A
¶ Morſus ſerpentũ.
Ca.ix.B D
Ca.xiiij.B
Ca.lxxiiij.D
Ca.lxxxvij.in fine
Ca.cxij.F
Ca.cxvi. D
Ca.cxxij.H
Ca.clv.in fine
Ca.cclxxx.A.
Ca.cccxxxiij.B
Ca.ccclxxxiij.A
¶ Morſus ſcorpionis
Ca.clxx.D
Ca.clxxxi.A B
Ca.cclv.C
Ca.cclxxxij.A
Ca.ccccij.B
Ca.cccxiiij.E
Ca.ccccxlix.F
¶ Morſus reptiliũm.
Ca.xcij.F
Ca.cxiiij.in fine
Ca.ccvij.H
Ca.ccxi.in fine
Ca.ccclxxxix.E
Ca.cccdi.E
¶ Morſus rutele.
Ca.cccij.in fine.
Ca. cccx.G I
Ca.ccccdxvi. D
Ca.cccclxvij.A
Ca.cccccxxiij. D
¶ Morſus Tyri
Ca.cccclxxxvij. F
¶ Mortẽ aialib ĩferẽtib. Ca.cccxix.A
Ca.cccxcv.in fine.
¶ Mulierib q̃nõ bene purgantur ĩn partu
Ca.ccclxiiij.B
¶ Mala oĩa vt a te fugantur.
Ca.ccccxcvij.in fine
¶ Muſcas necare.
Ca.clxv. G
Ca.cccxvi. M

Narium ſanguinis fluxum

Ca.lvij. E
Ca.lxv. A
Ca.xcviij. B N
Ca.cij E
Ca.cxxiij B I
Ca.cxxxvij. L
Ca.ccvi.in fine
Ca.ccxxxxij.
Ca.cccij. N.
Ca.ccclxxij. F.
Ca.cccci. K
Ca.ccccxxij. G
Ca.cccdiij. D .ꝛ.cccclxij F
Ca.cccxci. A.
Ca.cccccv.B
Ca.ccccxvi. H
¶ Narium putredo.
Ca.clxij. G
¶ Narium opilatio
Ca.ccix.in fine.
Ca.ccxij.D
Ca.cccxxxvij.L
Ca.ccccxlvi.I
¶ Narium dolor
Ca.xl. R
¶ Nauſeam probibẽdũ
Ca.ccclxviij.C
Ca.ccccliij. K
¶ Neufriticis.
Ca.xxxij.D
Ca.xciij.F
Ca.cxij.K
Ca.cxxiiij.B D
Ca.cxxxix.A
Ca.clxxxix.in fine.
Ca.ccl.C
Ca.ccci.C
Ca.cccxxxviij.F
Ca.cccxc.B
Ca.ccccij.N.
¶ Neruoꝝ concuſſio

Capl'm.ccclxvij.A
¶ Neruis dolentibus
Ca.cxc.in fine.
Ca.ccxv.A B C
¶ Naricibus a quibus abſtineant
Ca.xxxvij.in fine

Oculorum dolores. Ca.ij.F
Capl'm.iiij.A.
Ca.vi.F. Ca.vij.D
Ca.xxiiij.A D.
Ca.xxxv.C
Ca.l.H.
Ca.lxxiij.B
Ca.ciiij.B.
Ca.cxv.A L
Ca.cxxi.C D
Ca.cxxiij.L
Ca.cxxxvij.F
Ca.cxlv.B.
Ca.clxvij.A
Ca.clxxx.A
Ca.clxxxix.A C
Ca.cciiij.C D F
Ca.ccxxiij.C
Ca.ccxxxvi.C
Ca.ccli.A C
Ca.cclxv.D
Ca.ccxcvij.E F
Ca.cccxx.E F.
Ca.cccxxi.H J.
Ca.ccclij.in fine
Ca.ccclxxxviij.in fine
Ca.cccci.H
Ca.ccccv.B.⁊ in fine.
Ca.cccclxvi.B
Ca.cccclxvij.A
Ca.cccclxxxvi.in fine.
Ca.cccccxxx.F
¶ Oculorum pruritus.
Ca.xvij.D
Ca.cccclxij.in fine
¶ Oculorum aſperitas.
Ca.lxxxiiij.B
¶ Oculorum tumores.
Ca.l.E
Ca.c.in fine
Ca.cxix.F
Ca.cxlvij.C
Ca.clxi.C
Ca.clxx.B
Ca.cci.A B
Ca.ccxvij.E
Ca.cclxx.K
Ca.ccccij.H
Ca.ccccix.C
Ca.ccclxix.D
Ca.ccccclxxxiiij.C
¶ Oculorum tumorem ſiue pruritum palpebrarum.
Ca.xv.H
Ca.ccccix.F
Ca.ccccxxxvi.H
¶ Oculorum ſcabies.
Ca.lxxxv.in fine
Ca.clx.in fine
Ca.cxvi.D
¶ Oculorum caligines
Ca.liij.B
Ca.xc.B
Ca.xcvi.B
Ca.xcix.in fine
Ca.i.J.
Ca.cvij.A
Ca.cxij.J
Ca.cxxij.H
Ca.cxxxvi.C
Ca.cxli.A.
Ca.cliiij.A.
Ca.cxc.in fine.
Ca.ccij.A
Ca.cclxxix.F
Ca.ccxcij.A.
Ca.ccci.B
Ca.ccclxix.C
Ca.cccclxxv.C
¶ Oculorum maculas
Ca.xcviij.C
Ca.c.in fine
Ca.cvi.F.
Ca.cxi.A
Ca.cxciiij.B.
Ca.ccli.B.
Ca.ccxcviij.E.
Ca.ccclxxxi.in fi.
¶ Oculorum liuorem
Ca.xlvi.H
Ca.lv.B
Ca.lxxv.in fine
Ca.cclxx.D
Ca.cclxxxix.C.
Ca.ccccxxxvi B
¶ Oculorum calores
Ca.cclxxvij.B.
¶ Oculorum panaricia
Ca.xxviij.F
Ca.ccccxxx.D
¶ Oculorum vngula ſiue ꝫ vngulā ⁊ coagulatum ſanguinem ſup oculo
Ca.cxxiij.K L
Ca.ccxij.in fine
¶ Oculorum vlcera
Ca.clvi B D
Ca.clx.A.
Ca.cclxxvi.F
Ca.cclxxiij.A B.
Ca.cclxxxiiij.A
Ca.ccxcviij.E
Ca.cccxxij.H.
Ca.cccxxvij.K
Ca.cccxxx.B
Ca.cccci.in fine.
Ca.ccccxxx.D
Ca.cccccxvij.J
¶ Oculorum ſiccitates.
Ca.cxl.B.
¶ Oculorum pilos
Ca.cxxiij.H
¶ Oculorum lachrymas
Ca.clxi.B
Ca.ccxcvij.E.
Ca.ccclxiij.B
Ca.ccclxvij.C
Ca.cccclv.B
¶ Oculorum albugines abſtergendum.
Ca.clx.D
¶ Oculorum pupille dilatationem.
Ca.xiij.E. Ca.ccccv.D
¶ Oculorum pannum.
Ca.cxlv.E.
¶ Oculorum lippitudo
Ca.ccccxxiij.A C
¶ Oculorum iumentorum ⁊ pecorum dolorem
Ca.cxliiij.in fine
¶ Obtalmia.id eſt apoſtema oculi.
Ca.xcvij.J
Ca.cccij.D.
Ca.ccclxvij.C.
Ca.ccccxxiij.A B.
¶ Obſcuritatem viſus
Ca.ccclix.A.
Ca.cccxxx.E.⁊ in fine.
Ca.ccccxxxvi.H
¶ Oris vicia.
Ca.lxxxiij.A.
Ca.cxvij.A
Ca.cxx.A
Ca.cxxvi.D
Ca.ccclxxix.in fine
Ca.ccccij.J
Ca.ccclxvij.A.
¶ Oris tumores.
Ca.ccccij.H
¶ Oris ſciſſuras et labiorū.
Ca.clvi.B
¶ Oris bothor.
Ca.ccxcix.C
Capitulū.cccij.K
Ca.cccxxiij.A.
¶ Oris vlcerationes ſiue puſtule oris.
Ca.cxxi.B.
Capitulum.ccvi.B
Ca.ccxij.C.
Ca.ccxiij.B
Ca.cclxix.J
Ca.cccxx.C
Ca.cccxlv.B
Ca.ccclxvij.B.
Cap.ccclxxix.B
Ca.ccccij.A B
Ca.ccccxvi.B
Ca.cccclxxvij.E
Ca.cccclxxxvi.B.
¶ Oris putredo.
Ca.ccccxxvii.C C
Ca.cccclxxviij.A.
¶ Orthonoicis.
Ca.cxix.B
Ca.cxxiij.A
Ca.cxxx.B.
Ca.cxxxvi.A
Ca.clxxv.B
Ca.cclxxxij.E
Ca.cccxc.D.
Ca.ccclxxv.B.
Ca.cccccij.A
¶ Oſſium fracturas extrahendum.
Ca.lx.H
Ca.lxxv.in fine
Ca.cccccxvij.in fi.
¶ Oſſium denudationem ſiue contra denudationē oſſium nudatorum.
Ca.cccxxiij.L.
¶ Odorem corporis bonum.
Ca.cciiij.D
Ca.cccij.F
Ca.cccxiiij.A

¶ Offocationes ſte ricas ſoluunt
Ca.lxiiij.F
Ca.lxxiiij.A
Ca.cccxlvi.C.
¶ Obliuio.
Ca.ccccxlij.F

Paraliticus.

Ca.ij.K Ca.ix.B.
Ca.xij.A.
Ca.xxvi.B
Ca.xlvi.L
Ca.xciii.D
Ca.cxxv.E
Ca.cxxxi.M.
Ca.cxl.H
Ca.clvij.D
Ca.clxxvi.A
Ca.cclxx.B
Ca.cccxxxvij.O
Ca.cccxxxviij A
Ca.cclxij.B
Ca.cccciij.B
Ca.cccciiij.E
Ca.ccccxlix.D
¶ Paraliſim lingue
Ca.ccclxij.in fine.
¶ Partum facilem.
Ca.cxlv.B K
¶ Parturientibus
Ca.cclxxxi.B.
Ca.cccxxxvij.H
¶ Pannũ cutis in fa cie abſtergendum
Ca.cxl.A
Ca.cclxv.B
¶ Panni vt tingan tur colore rubeo.
Ca.cxli.C
¶ Papulas limpidare
Ca.ccclxviij.E
¶ Plagas ɔſolidare
Ca.lix.E
¶ Pleureſis. Ca.ij.F
Ca.cxij.C
Ca.cxlv.E
Ca.cccix.E
Ca.ccclxxvij.E
Ca.ccccclxxvi.E
¶ Peripleumonia.
Ca.lx.in fine.
Ca.cxxviij.A
Ca.ccvi.in fine
Ca.ccclxxvij.B
¶ Pectoris ɔſtrictionẽ.
Ca.ij.B
Ca.lxi B.
Ca.cclviij.E
Ca.cccccxxx.in fine.
¶ Peſtilentia.
Ca.cxxv.B
Ca.ccc.lxiiij.E
Ca.cccci.D F.
¶ Pedum dolorem
Ca.xxxix.M
Pedũ dolorẽ ex itinere.
Ca.cccxxxiij.E
¶ Pedum ſciſſuras que fiunt a frigore
Ca.cccxxij.E
¶ Pedum roſulas.
Ca.ccxxxvij.in fine.
Ca.cccclxxiij.E
Ca.ccccxciij.B.
¶ Pecudes vt impiguant.
Ca.ccccxlvij.B
¶ Pediculos necare.
Ca.liij.A
Ca.cvij.F H
Ca.clxij.B.
Ca.ccxcij.E
Ca.ccclxxxi.A
Ca.ccccxlv.B
Ca.cccclxvi.A
Ca.ccclxvij C
Ca.ccccxci L
¶ Pediculos generant
Ca.cxciiij.I.
Ca.cccccxi.C D E H.
¶ Pregnantibus.
Ca.ciij.in fine.
¶ Pregnantibus nociuis.
Ca.xxxiij.in fine
¶ Ptiſis.i.conſumptio totius corporis.
Ca.lxxvi.A
Ca.ccxlvi.E
Ca.clxxix.D
Ca.cccxlix.A.
Ca.ccclxxxiiij B
Ca.ccccclxxi.B
¶ Piſces ſi egrẽt in piſci.
Ca.xxxiiij.E
¶ Pilos de facile remo uẽdos: & faciẽ dealbãdã.
Ca.cl.C.
Ca.clvi.H.
¶ Podagra
Ca.i.A
Ca.xxij.D.
Ca.xl.E
Ca.lv.F
Ca.lxix.A
Ca.lxxij.A
Ca.lxxiij.in fine.
Ca.ci.C.
Ca.ciij.H
Ca.cix.B.
Ca.cxv.B.
Ca.cxxx.ꝑpe finem.
Ca.cxlv.in fine.
Ca.cxlvij.C F.
Ca.clxxi.E
Ca.clxxx.B
Ca.cxcvi.B
Ca.ccviij.F.
Ca.ccxij.B F.B L
Ca.ccxxviij.B.D.
Ca.ccliij.in fine.
Ca.cclxix.in fine.
Ca.cccxviij.D.
Ca.cccxxij.E
Ca.cccxxix.E.
Ca.cccxxiiij.E.
Ca.cccxxxvij.C
Ca.ccclxiiij.E
Ca.ccclxviij.B
Ca.ccclxix.C
Ca.ccclxxx.B E
Ca.ccccv.B
Ca.cccccvi.L
Ca.ccccxij.E
Ca.ccccxxxij.B
Ca.ccccxlix.D
Ca.ccccli.A
Ca.ccclv.M.
Ca.ccclxxxvij.in fine
Ca.ccccxcij.F
Ca.ccccc.in fine
¶ Podagra a cau ſa frigiditatis
Ca.cxxxi.F
¶ Polipus naris.
Ca.cxxx.A
Ca.ccxxij.K.
Ca.cccxxxvij.F.
¶ Pollutio.
Ca.ccxl.A E
Ca.cccix.E
Ca.cxv.C
¶ Probibẽtia curſum humoꝝ ad oculum
Ca.ccccxxiiij.E
¶ Pulmonis & pec toris vicia.
Ca.primũ.K
Ca.xli.B
Ca.xlij.A
Ca.lxxviij.B
Ca.lxxxiiij.C
Ca.lxxxvij.B
Ca.xciiij.B.
Ca.cclxxix.B
Ca.cccxlij H
Ca.cccxlvi.I
Ca.ccclxxv.A
Ca.ccclxxvij.A.
¶ Pulmonẽ purgãtia.
Ca.cxxxiij.D
Ca.cccxlv.H
¶ Punctura ſcorpiõis
Ca.xxiij.B
Ca.xciiij.L M
Ca.cc.L
¶ Pruritus.
Ca.v.E
Ca.lxix.C D
Ca.cxliiij.A
Ca.cccxxiij.K
Ca.ccclxviij.C
Ca.cccciiij.D
Ca.cccccxi.O
Ca.ccccliij.B
Ca.ccccccxi.A
¶ Puſtulas in fa cie delendas
Ca.lxxix.C.in fine
Ca.cclxij
¶ Pruritus genitali um viroꝝ & mulieꝝ.
Ca.ccccliij.B
¶ Pugilibꝫ ad pugnã dum confortant.
Ca.ccclxxliij.D
¶ Pulices necare.
Ca.clxv.E
Ca.cccxix.B.
Ca.ccclxviij.H
Ca.cccccvi.L
Ca.ccccclxvij.D H
Ca.ccclxxviij.B

Ragadias.

Caplm.ccccxcij.F
Ca.ccccxciij.A
¶ Raucedo.
Ca.ccclx.E F
¶ Ragadias & ſciſſuras
Caplm.xv.O.

que fiunt in labijs.
Ca.ccclxv.D
¶ Ramicem.
Ca.cxix.L.
Ca.cxxv.C
Ca.ccxxv.A.
Ca.ccclxvij.B
¶ Renū ⁊ veſice vlcera.
Ca.xvij.E
Ca.xxxij.A.
Ca.cviij.A.
Ca.clvi.A.
¶ Renum calefactionez.
Ca.ciij.D
¶ Renes calefacere.
Ca.cxxi.E
¶ Renum frigiditates
Ca.ccviij.E.
¶ Renum ⁊ veſice
opilationes.
Ca.cclxxxiij.J
Ca.ccclxxxix.D
¶ Reuma.
Ca.cxix.A.
Ca.clv.D
Ca.clxiij.A C
Ca.clxxv.B.
Ca.ccxxxix.in fine.
Ca.ccclviij.A.
Ca.ccclxxiij.A in fine
¶ Reuma frigidum
Ca.cccxi.A.
Ca.ccccxxix.L.
Ca.ccccxlix.E
Ca.cccclx.M.
¶ Ruptura.
Ca.ccclxxxix.B M

Sanguinez.
reijcientibus.
Ca.viij.F.
Ca.xxiiij.B
Ca.xxviij.A.
Ca.l.B
Ca.cxviij.C.
Ca.cclxij.A.
Ca.cclxiiij.A.
Ca.cccxiiij.B
Ca.cccxxix.B.
Ca.cccxlv.in fine
Ca.ccclij.B
Ca.ccclxxij.J K.
Ca.ccclxxiiij.B
Ca.cccclxi.in fine.
¶ Sanguinem mun-
dificantia.
Ca.ciij.A.
Ca.ccij.F
¶ Sanguinem bonum
generare.
Ca.lxxviij.D.
Ca.clxxx.M.
Ca.clxxxviij.B
Ca.ccclxxxix.L
Ca.cccxciij.D.
Ca.cccxcviii.H.
Ca.cccclxxix.D.
¶ Sanguinem gingiue
et vbicunqꝫ locorum cō-
ſtringendum.
Ca.ij.J.
Ca.cxix.F
Ca.ccvi.D
Ca.ccxxvi.in fine
¶ Sanguinem conge-
latum reſoluere.
Ca.lxxi.E
Ca.lxxiiij.D
Ca.cxxix.in fine
Ca.ccccxl.J
Ca.cccclxv.L
Ca.ccccxcviij.A
¶ Sanguinis mictum.
Ca.cxxiii.O.
Ca.ccxlvij.B
¶ Sanguinem
augmentare.
Ca.cccxciij.A.
¶ Sanguinis ſputum
cum tuſſi.
Ca.cclxv.F
Ca.ccccli.D
¶ Sanguiſugas adhe-
rētes collo ſiue gutturi.
Ca.lv.H.
Ca.cxxv.B.
Ca.ccccv.B
¶ Saliuam in ore.
prouocare.
Ca.xlvi.in fine
¶ Sagittas et
ſtirpes educere.
Ca.clxxxiij.B
¶ Scabiem ⁊ putredinē
pudendorum.
Ca.viij.B.
Ca.xxiiij.D
Ca.xxxv.A.
Ca.xl.C
Ca.lxv.C.
Ca.c.E.
Ca.cxxxv.B.
Ca.cxliiij.B
Ca.clxvi.J.
Ca.clxxv.F.
Ca.clxxxvi.in fine.
Ca.cxcvi.E
Ca.ccij.C B J.
Ca.ccxliij.B
Ca.ccciij.F
Ca.cccx.A B
Ca.cccxxiij.in fine
Ca.cccxlv.B
Ca.ccccxvij.D
Ca.ccccxxvij.B.
Ca.cccclx.B.
Ca.cccclxxiiij.E
Ca.ccccxcvij.J.
¶ Scabiem vlceroſam.
Ca.v.A
¶ Spaſmus:
Ca.xi.D
Ca.lx.J
Ca.lxv.B D L.
Ca.lxxi.D.
Ca.lxxiiij.C.
Ca.xc.D
Ca.cxl.D
Ca.clvi.E.
Ca.ccvij.in fine.
Ca.ccxi.in fine
Ca.ccxiij.A
Ca.ccxxix.F
Ca.cclxij.M
Ca.ccclxvij.in fine
Ca.ccccxxx.A
Ca.ccccli.D
Ca.cccclij.D
Ca.ccccxiij.B
¶ Stranguiria
Ca.xxvij.E.
Ca.xxxiij.B
Ca.xxxix.D
Ca.lx.A
Ca.xcij.A
Ca.cx.C.
Ca.cxiiij.E
Ca.cxxij.E
Ca.clv.B
Ca.clxxvi.A.
Ca.cxcvij.A E
Ca.cclxxij.in fine
Ca.ccxxi.in fine
Ca.ccxcvi.in fine.
Ca.cccv.in fine.
Ca.ccxxix.B
Ca.ccccxxxviij.A
Ca.cccxlvi.in fine.
Ca.ccclxxxiiij.O
Ca.cccciiij.D.
Ca.ccccxix.B
Ca.cccclij.A
Ca.cccclxxxv.F J.
¶ Secundinam
Ca.xl.D.
Ca.lx.B.
Ca.lxxviij.C
Ca.cxi.A
Ca.cxij.B
Ca.clvij.B
Ca.ccvij.E.
Ca.ccix.B.
Ca.ccxlviij.E F in fine.
Ca.cclxxviij.B D
Ca.cclxix.E
Ca.cccxl.D F
Ca.cccxlij.E
Ca.ccclxxxviij.D
Ca.cccclxiiij.in fine.
Ca.cccclxv.B
Ca.ccccxxxviij.in fine.
¶ Serpentum ictus
Ca.xlvij.A
Ca.lxv.B.
Ca.xciij.E F
Ca.xcix.in fine
Ca.clxxi.A
Ca.ccxc.B.
Ca.cccxxxv.A B
Ca.ccccvi.K
¶ Serpentes fugare.⁊
cōtra venenū reptilium.
Ca.ij.E
Ca.xl.D B O
Ca.xlvi.O.
Ca.cxv.F
Ca.cxxx.in fine
Ca.ccxvij.D.
Ca.ccxix.F.
Ca.ccxxix.E
Ca.ccciiij.D
Ca.cccxxv.F.
Ca.ccclxvi.D
Ca.ccclxxi.F
Ca.ccclxxxiij.A in fine
¶ Serpentes interficere
Ca.clvij.F
Ca.cxcvi.A
¶ Serpētibꝰ percuſſis
Ca.ccclxxiij.A B

¶ Serpigo.
Cap.cccclíiij.in fine.
Ca.cccc.lxxix.B
¶ Sternutatorium.
Ca.lxx.D I
Ca.cxxxvi.D.
Ca.clxiiij.B
Ca.clxxix.H
Ca.ccxlvij.A
Ca.cclxxix.B
Ca.cccix.C
Ca.ccccxxxvi.E
¶ Splenis vitia ſiue
dolorem ſplenis
Ca.vi.A B
Ca.ix.F
Ca.xxxiij.D
Ca.xlvij.E H.
Ca.lxxv.C
Ca.lxxxvij.A
Ca.xc.A.
Ca.xcvij.B H
Ca.cx.A
Ca.cxxvi.in fine.
Ca.cxci.E.
Ca.ccvij.C.
Ca.ccxliij.C D.
Ca.cclxxij.C.
Ca.cccxiiij.F
Ca.cccxxxvij.D
Ca.ccccixxvij.K.in fine.
Ca.ccccxvij.E I
¶ Splenem cõſumunt
Ca.cx.B
Ca.ccxi.B
Ca.cclxvi.A
Ca.cccxi.C.
Ca.ccccxcij.F
¶ Splenem attenuat
Ca.clxij.B
Ca.clxxxvi.D.
Ca.ccciiij.C
Ca.cccxxxvij.I
Ca.ccxlij.A.
Ca.ccclxxxix.E
Ca.ccccclxvij.B.
Ca.ccccxcvi.in fine.
¶ Splenem exſiccantia
Ca.cclxxxi.A
¶ Sperma exſiccandũ.
Ca.clxij.H.
Ca.lxxxvi.E in fine.
Ca.cxxxvij.K.
Ca.clxxviij.B
Ca.ccviij.in fine.
Ca.ccxl.A F.
Ca.cclxxxi.B E
Ca.cccix.E
Ca.cccc.I F
¶ Sperma augendum.
Ca.xxv.F.
Ca.xxix.F.
Ca.lxvij.D
Ca.lxviij.A B
Ca.lxxix.C.
Ca.xciiij.H.
Ca.cxlviij.B in fine
Ca.clij.B
Ca.clxxvi.C D
Ca.clxxx.in fine
Ca.ccviij.E
Ca.ccvi.A.
Ca.ccxxij.M
Ca.cclxiij.A C D F.
Ca.cccxxx.H.
Ca.ccclix.B
Ca.ccclx.D
Ca.cccxciij.C
Ca.cccxcvij.B
Ca.ccccxxx.I
Ca.cccclxxvij.in fine.
Ca.ccccxxix.E
¶ Sperma nu/
triendum.
Ca.xxvij.B
¶ Stericas cau
ſas curare
Ca.ccclxviij.C
Ca.cccxc.in fine.
Ca.cccclxxvi.D
¶ Sedandum dolores
pungitiuos ventris
Ca.ccclxvij.D
¶ Sciatica.
Ca.xlvi.D
Ca.xlvij.D
Ca.lx.I
Ca.lxxiiij.D.
Ca.lxxx.A
Ca.xci.D F
Ca.xcij.F.
Ca.xciij.D.
Ca.xcvij.I
Ca.cxij.I
Ca.cxxv.M
Ca.cxxix.B
Ca.cxxxi.F M O P
Ca.cxl.B I.
Ca.clxxvij.A B E G
Ca.clxxix.A.
Ca.ccxviij.F.
Ca.ccxxij.B
Ca.cclij.B
Ca.cclxvij.F
Ca.cclxxij.in fine
Ca.cclxxxix.B
Ca.ccciiij.A E
Ca.cccxxiij.C
Ca.cccxxviij.O.
Ca.cccxlv.A
Ca.cccxlvi.B
Ca.ccccij.B
Ca.ccccxix.A
Ca.ccccxxxiiij.A
Ca.ccccxxxvi.A L
Ca.cccclxxxij.C
Ca.ccccxcvi.B C
¶ Sitim ſedandam
Ca.xiiij.P
Ca.xv.K
Ca.xix.A I
Ca.lxvi.E
Ca.lxxij.C in fine.
Ca.ciij.A
Ca.cxviij.D.
Ca.cxxiiij.C
Ca.cxxxiiij.D
Ca.cxli.C
Ca.cxlvi.B
Ca.cxlvij.in fine.
Ca.clvi.F
Ca.clxviij.in fine
Ca.clxxxviij.E
Ca.ccxl.L
Ca.cclviij.A
Ca.cccxlviij.C
Ca.ccclviij.B
Ca.ccclxvij.C E
Ca.cccxcij.A C.
Ca.ccccxxxiiij.C
Ca.cccclxviij.A
Ca.cccclxx.in fine.
Ca.ccccxcij.I
¶ Singultus.
Ca.ccccviij.C
Ca.cccclviij.D
¶ Scliratos ſanan/
dum.id eſt apoſtema
melancolicum.
Ca.lxxv.B.
¶ Sincopis
Ca.xx.A
Ca.xxxi.A
Ca.lxij.A
Ca.lxviij.C H I
Ca.xciij.A
Ca.cxlvi.B C
Ca.clij.B.
Ca.clxxij.C
Ca.cciiij.B
Ca.ccl.A.
Ca.cclxxxviij.C
Ca.ccxxix.E
¶ Sincopim inducens.
Ca.cxxxvij.H
¶ Squinãtia.id eſt
apoſtema gutturis.
Ca.lv.P
Ca.cvij.E
Ca.clxxv.H
Ca.ccxcij.A H
Ca.ccxcix.E
Ca.cccxxxix.E
Ca.ccclix.C
Ca.ccclxxix.B
Ca.ccclxxiiij.D
Ca.cccclij.D
Ca.ccccxcij.C D
Ca.cccccxviij.K
¶ Sciſſuras que fiunt
in manibꝫ ⁊ pedibus
Ca.ccccxci.H
¶ Somniũ puocandũ
Ca.xxij.A B C
Ca.xxv.A I
Ca.xxvij.A B
Ca.ci.D
Ca.cxx.in fine.
Ca.cxxij.C
Ca.cxlv.B C
Ca.cxxxi.B.
Ca.cexl.B
Ca.ccl.B D
Ca.cclxxij.D.
Ca.cclxxvi.D
Ca.cclxxvij.D
Ca.cccix.D
Ca.cccxxviij.B D
L M.et in fine.
Ca.cccxcviij.D
Ca.cccclij.H.
Ca.cccclx.E H.
Ca.ccccxcij.M
Ca.ccccxcviij.E
Ca.cccccix.D H.
¶ Somnũ prohibentia
Ca.cccxlvi.C.
¶ Somnia mala
a quibus ꝯcadunt
Ca.ccliiij.C

Tabula ſuper tractatu de Herbis.

¶Sodam ſedandam
Ca.xxij.B
Ca.xxv.B
Ca.lxxxv.C L
Ca.ccclxxix.A
Ca.ccccxij.C D.
Ca.ccccxix.B E.
Ca.ccccxxix.D
¶Stomacho malo:
Ca.iij.A B C
Ca.xviij.I
Ca.xxviij.E
Ca.lviij.B.
Ca.lxxxiij.B.
Ca.xciij.in fine.
Ca.xc.B
Ca.cxiij.D
Ca.lxix.in fine.
Ca.clxxviij.in fi.
Ca.cxci.F
Ca.cclxxxiij.C
Ca.cccviij.in fine
Ca.ccclviij.B.
¶Stomacho frigido
Ca.xxiij.B.
Ca.xxxi.D E
Ca.liij.B.
Ca.lxxvi.C
Ca.xcv.in fine
Ca.cxxij.B
Ca.cxcvij.D
Ca.ccviij.A
Ca.ccix.D
Ca.cclxxxij.F
Ca.ccclxxiij.A
Ca.ccccclx.M
¶Stomachum confortare.
Ca.cxxi.A.
¶Stomachi tumores ſiue inflatiões ſtomachi
Ca.cclviij.B
Ca.ccccxl.I
Ca.cccxc.F
Ca.ccccxlviij.B
¶Stomachi inflationes
Ca.clxxxix.C
¶Scrofulas nouellas delere
Ca.i.D.
Ca.x.B.
Ca.xlv.C
Ca.xlvi.B M
Ca.lxxi.B.
Ca.lxxxvij.C
Ca.xcvij.B
Ca.cxxxvij.B
Ca.lij.D.
Ca.cliiij.D
Ca.ccxviij.E
Ca.ccxliij.D
Ca.ccxlv.A
Ca.cclxvij.F
Ca.cclxxij.E
Ca.cclxxvi.F
Ca.ccclxxvij.K
Ca.cccxlv.B
Ca.ccclix.E.
Ca.ccclxxxvij.in fine
Ca.ccccxxxvi.A
Ca.cccclix.A
¶Scrofulas que fiunt in gutture.
Ca.cccci.in fine
¶Spiritus confortare
Ca.cxxv.G
Ca.ccccxiiij.B.
¶Scorpiones effugare
Ca.ccxc.C
¶Scotomia oculorum
Ca.ccccliiij.P.
¶Sudorem prouocare
Ca.xxix.D
Ca.xliij.A.
Ca.cxxxviij.A
Ca.cxciij.C
Ca.cxciiij.M
Ca.ccij.D
Ca.ccix.C
Ca.cclxxxix.A
Ca.cccxxv.D.
Ca.cccxxxvij.M
Ca.ccclxij.B E K
Ca.ccccxcviij.A
¶Sudorem remouendum ſiue auferendum
Ca.cccxxi.E I
¶Sudorem capitis remouendum.
Ca.cxci.B
¶Subglutientibus
Ca.cccxc.C

Tetanus. id

eſt ſpaſmus tenens totum.
Ca.lxxxv.B
¶Teſticulorum dolor.
Ca.cccclxxvi.B
¶Teſticulos induratos.
Ca.ccccxxvi.B
¶Teſticulorum inflatiões
Ca.lxxxviij.A.
Ca.ccccxxxviij.B
¶Teſticuli puerorum vt non augẽtur.
Ca.cxv.D
¶Tineas delere
Ca.cxxix.in fine.
Ca.ccxc.in fine
¶Teſticulorum apoſtemata.
Ca.cxxiij.H
Ca.cclxxxiij.A D
Ca.cccij.in fine
Ca.ccccxciij.F
¶Teſticulorũ tumores.
Ca.xvij.C
Ca.cxiij.B
Ca.cxxxvij.B
Ca.clxxx.D.
Ca.clxxxij.A
¶Triticiam remouendam
Ca.lxij.in fine
Ca.cxcvij.B.
Ca.cccxxij.F in fine
Ca.ccccxxvii.E
Ca.cccccx.B C
¶Tipicis frigoribus.
Ca.cccxc.C
¶Torturam oris
Ca.xxvi.B
Ca.liiii.A
Ca.cviii.C
Ca.cxxv.F
Ca.cclxx.B C
Ca.ccclv.D
¶Tortiones
Ca.clv.B
Ca.cxciii.B
Ca.ccvij.F
Ca.cciiij.D
Ca.ccxxix.F
Ca.ccxlvii.D
Ca.cclxxxj.B
Ca.cccxl.B
Ca.ccclxxi.B
Ca.cccci.F.
Ca.ccccix.B
Ca.ccccxxix.C
Ca.cccclxi.D I
¶Toracem.
Ca.i.B
Ca.xxxi.D
Ca.cxxxix.in fine
Ca.lxxxv.F D
Ca.clxxvij.E.
Ca.cclxix.D.
Ca.ccxc.C
Ca.cclv.A E
Ca.ccclxiij.I
Ca.ccclxxv.H.
Ca.ccclxxxiij.B
Ca.ccclxxxvi.E.
Ca.ccccxiiij.E
Ca.cccclxi.B
Ca.cccclxxv.B
¶Tuſſim curare
Ca.vii.B
Ca.xiiij.K
Ca.xv.B I
Caplm.xxiiij.C:
Ca.xxv.E
Ca.xlv.A B
Ca.lxiiij.B
Ca.lxix.B
Ca.lxxx.D B I
Ca.xc.A D
Ca.xcii.F.
Ca.xciij.C
Ca.xcv.A
Ca.cxix.B
Ca.cxxii.I.
Ca.cxxx.C
Ca.cxxxvi.A
Ca.clv.B D
Ca.clvi.B D
Ca.clxxvij.B in fine.
Ca.clxxx.B.
Ca.cxci.E.
Ca.ccvij.E B
Ca.ccxi.E
Ca.ccxx.B E
Ca.ccxxviij.C
Ca.ccxxix.E D
Ca.ccxxxv.C E B
Ca.ccxlviii.M
Ca.cclv.I.
Ca.cclviij.E
Ca.cclxij.in fine
Ca.ccxcii.B
Ca.cccii.B D
Ca.cccix.C D.
Ca.cccxxiij.E
Ca.cccxxvii.C D D
Ca.cccxxviij.F I
Ca.ccclxviij.E

Ca.ccclxxvij. in fine.
Ca.ccclxxxiij. I K.
Ca.ccccxxv.A
Ca.ccccdx.E
Ca.cccclxxi.A B
Ca.ccccc.A
Ca.cccccxxiiij.D H
¶ Tuſſim antiquam curare.
Ca.xlv.B
Ca.lv.H
Ca.cij.in fine
Ca.cxij.C
Ca.cxix.H
Ca.cxxxi.E
Ca.clxxv.G I L
Ca.cxcvij.E
Ca.cccxiij.C
Ca.cccxxix.F
Ca.ccclxiij.C D
Ca.cccccxxxvij.D
Ca.cccccliiij.in fine
¶ Tumores ſedandas.
Ca.xxii.A
Ca.xxxix.B L
Ca.lij.in fine.
Ca.lxv.E G K
Ca.lxxiiij.A
Ca.xcix.in fine
Ca.cviij.F
Ca.cxx.A.
Ca.cxxiij.D.
Ca.cxxxij.A.
Ca.cxlvij.E
Ca.clxxi.C.
Ca.clxxiiij.B
Ca.clxxv.D
Ca.clxxx.C.
Ca.clxxxij.B
Ca.clxxxiij.A
Ca.ccxi.A
Ca.ccxlvi.A
Ca.ccliij. in fine.
Ca.cclviij.B.
Ca.cclxxi.A.
Ca.cclxx.K
¶ Tumores mamillarũ
Ca.lvi.C
Ca.c.in fine.
Ca.clxxx.C
Ca.ccxxviij.D
Ca.cclxxij.E
Ca.ccccxij.F
¶ Tumores igneas
Ca.cxxxvij.B
¶ Tenaſmon.
Ca.xiiij.K Ca.lix.A
Ca.lxij.E Ca.cl.B
Ca.clxxix.F
Ca.cxci.G H
Ca.ccxx.B.
Ca.ccxxxvii.D.
Ca.cclxv.C E
Ca.cclxix.K
Ca.ccxci.in fine
Ca.ccxxxlvij.C
Ca.ccclxiij.F H
Ca.ccccxxiii.I.
Ca.cccclxix.in fine

Vrinam

prouocare.
Ca.vi.E F I.
Ca.vij.A
Ca.xvij.A B G
Ca.xxiii.A
Ca.xxv.D
Ca.xxix.H
Ca.xxxiij.A
Ca.xxxix.B
Ca.lvi.Q
Ca.lxv C
Ca.lxxi.A C.
Ca.lxxv.A
Ca.lxxxv.D
Ca.lxxxix.C
Ca.xci.B
Ca.xcij.B.
Ca.xcvij.B
Ca.ci. F in fine
Ca.cij.C
Ca.ciiij.B
Ca.cviij.A E
Ca.cxiiij.A.
Ca.cxv.H
Ca.cxxi.G I
Ca.cxxx.H
Ca.cxxxix.A
Ca.cxl.E L
Ca.cxlvi.B
Ca.cxlviij.in fine
Ca.clvij.F
Ca.clxxvi.B G
Ca.clxxvij.F.
Ca.clxxxv.in fi.
Ca.clxxxix.D G I
Ca.ccij.G.
Ca.ccxij.I
Ca.ccxiiij.A C E F
Ca.ccxviii.D
Ca.ccxxvij.D
Ca.ccxxix.A. in fine.
Ca.ccxxxix.A D
Ca.ccxlvij.D.
Ca.cclviij.A
Ca.cclxvi.A
Ca.cclxx.I
Ca.ccxcvi.A B C
Ca.cccxviij.B.
Ca.ccccxiij.G
Ca.ccccxxxvi.A C
Ca.ccclxiiij. in fine.
Ca.cccclxxxiiij.A K
Ca.cccciij.B D
Ca.ccccxxxv.C
Ca.cccclxxxv.D F Im.
Ca.ccccxvi.D.
Ca.xccccxxviij.D.
¶ Vrinam multam et fetidam prouocandam
Ca.ccclxi.C
Ca.ccclxvi.A.
¶ Vrine ardorem
Ca.cccccxxv. in fine.
¶ Vrine difficultatem.
Ca.ccxcv.C in fine
Ca.cccccix.A
Ca.cccccxliij.E
Ca.cccclxxi.in fine.
¶ Vrinam ſanguineam.
Ca.cxxiij.F
Ca.cclxxxi.A C F
Ca.ccccxxi. in fine
¶ Vrine diſtillatio
Ca.clxxxix.D
Ca.ccxiij.H
Ca.cccxxxix.F
Ca.cccccxciij.F
¶ Variolas
Ca.ccxxij.D.
Ca.ccccxcij.B
Ca.cccclxvi.A
¶ Venena curantur.
Ca.lxxxiiij.B D
Ca.cxvi.C
Ca.cxxv.H
Ca.clvij.B.
Ca.ccxi.D
Ca.ccxxix.F
Ca.ccvij.F
Ca.ccxlv.A
Ca.ccccxcv.A C
Ca.cccclxxviij.in fine
Ca.cccclxxx.A
¶ Venenum reptilium et fugare ſerpentes.
Ca.ij.C
Ca.xl.D G Q
Ca.xlvi.Q
Ca.cxv.F
Ca.cxxx.in fine.
Ca.ccvii.D
Ca.ccxix.F
Ca.ccxxix.E
Ca.ccciiij.D
Ca.cccxxv.A
Ca.cccxlvi.H
Ca.ccclxxi.F.
Ca.ccclxxxiij.A.in fine
¶ Venena fuganda
Ca.cccx.G
¶ Venenoſa animalia venenum amittant
Ca.lxv.D
¶ Verrucas.
Ca.ix.E
Ca.xxvi.A
Ca.xlvi.H
Caplm.clxv.G
Ca.cxciiij.D F
Ca.cxcvi.C
Ca.ccxix.B
Ca.ccclxxv.C.
Ca.ccccv.C
Ca.cccxlv.B
¶ Vermes ſiue lumbricos cucurbitinos interficere.
Ca.cc.A G
¶ Ventoſitatẽ reſoluere
Ca.xxix.G
Ca.xlvi.G
Ca.lxxxvi.E
Ca.xcij.B C
Ca.cccxl.I.in fine
Ca.cccccxxiij.A
¶ Ventris dolorem
Ca.xxix.C
¶ Ventris fluxum.
Ca.xxiiij.C.
¶ Ventrem ſtringunt
Ca.xxxij.C.
Ca.xlviij.in fine
Ca.lxij.E
Ca.lxv.A
Ca.lxvi.in fine
Ca.lxx.H.
Ca.lxxi.A D
Ca.cxxvi.A.
Ca.cxxxvij.E G H

Tabula ſuper tractatu de Herbis.

Ca.ccxlviij.C .in fine
Ca.cdiiij.AB
Ca.cclxij.C
Ca.cccxviij .E
Ca.cccxlv.A.
Ca.ccclxiiij.D.
Ca.ccclxxxij.B
Ca.cccxciij.C
¶ Ventrē ſoluūt.
Ca.c.H
Ca.cxij.A
Ca.cxvi.E
Ca.cxxiij.O P
Ca.cxxiiij.D.
Ca.cxxxi.A
Ca.cxlvi. C
Ca.clxv.A
Ca.cxciiij.B.
Ca.cc.E.
Ca.cccxxviij.O R.
Ca.cccxliiij.B
Ca.ccclxxviij.B
¶ Ventrem mollificant: eiuſq3 dolorem mitigāt
Ca.vij.B
Ca.ix.B
Ca.lxxxiiij.A
Ca.xciiij.K
Ca.xcvij.B
Ca.ci.H
Ca.ciij.B
Ca.cxxxvi.A
Ca.cxlvi.B
Ca.cxlvij.D
Ca.cxlix.D
Ca.clxxv.A
Ca.ccxliij. A.
Ca.cclxxii.A
Ca.ccxcix.K.
Ca.ccccxxxiij. A B
Ca.ccccl xx.in fine
¶ Ventris ſolutionem mitigant
Ca.cviij.B
¶ Ventrem conſtipātia.
Ca.cxlviij.D
Ca.ccxciij.A D E
Ca.cccci.D
Ca.ccclxxxij.B H K L.
¶ Ventrem febricitantium laxare
Ca.ccccxxv .A
¶ Ventris punctiones ſedandas
Ca.ccclxvij.D.
¶ Veſice dolorem
Ca.xxxix.H
Ca.l.E
Ca.cxxiij.C
Ca.ccl viij. A B
Ca.ccxci.A
Ca.ccccl xiiij.A
Ca.ccccc vi.A
Ca.ccccc xxx.A
¶ Veſice frigiditas
Ca.cxxi.D.
¶ Veſtigia nigra in corpore abſtergendum
Ca.cccxxxviij.C
Ca.ccclxiiij .E
¶ Veſtigia vnguium remouendā
Ca.cxix .H
¶ Veſtigia ſanguinis mortui auferenda
Ca.ccccxxxvi.K
¶ Veſtes vt habeant odorem bonum
Ca.cci.B
¶ Vertigo
Ca.lxi.B
Ca.cxxxi.E.
Ca.clxiiij.H
Ca.ccccxlvi.H
Ca.ccccliiij. P
¶ Viſum debilitant
Ca.xxviij . B
¶ Viſum acuunt
Ca.cclxxix.A B
Ca.cccxxiij.D
Ca.cccci.I
Ca.ccccxiiij. B
Ca.ccccl v .B
Ca.cccclxvi.H
Ca.cccclxxxiiij .D.
¶ Vocem clarificandaȝ.
Ca.xciiij.B I
Ca.ci.C
Ca.clxxxij.C
Ca.cxci.E
Ca.ccccxv .F
Ca .ccccliiij . Q
¶ Vomitū prouocanduȝ
Ca.xxxvij.A C
Ca.xlvij.H
Ca.l. I
Ca.xciij in fine
Ca.xciiij.F
Ca.c.B I
Ca.cxxvi. C
Ca.cxlii.B
Ca.clxiiij.in fine
Ca.ccxviij.A C B
Ca.ccxlvij.A
Ca.cclxxvij.in fine
Ca.cclxxxiiij.D E
Ca.cccvij. A
Ca.cccxiij . D
Ca.cccxvi.A B
Ca.ccclxxxiiii.B
Ca.ccclxxxv. F
Ca.ccccvi.B
Ca.cccclxv E D
Ca.cccclxxiiij.A
¶ Vomitum ſedandum.
Ca.lxvi.in fine.
Ca.cxviij.D
Ca.cxxv.K
Ca.cxxxiiij.D
Ca.clxviij.in fine
Ca.clxxxvi.in fi.
Ca.cciiij. D
Ca.ccxiiij.in fine
Ca.cclxxxvi.in fine
Ca.ccccxxix.D F.
Ca.cccclxij.D
Ca.ccccxci.A
¶ Volas manuum
Ca.lv.in fine
¶ Vulue vicia curanda
Ca.ccclxxi.F.
¶ Vuula.
Ca.xxvij.D.
Ca.xxxvi. C
Ca.lv.P
Ca.lxxv.H
Ca.cccxxv.F
Ca.cccxcij.H
¶ Vngues leproſos excludere.
Ca.cclxv .A
Ca.ccccxci.L
¶ Vnguium contractio
Ca.cclxij.K H
¶ Vngues ſciſſos eradicandos
Ca.cxxxv.C
Ca.ccccc.in fine
¶ Vmbilicus puerorum cum elongatur.
Ca.cccl.in fine
Ca.ccclxxvij. B
¶ Vulnera purganda
Ca.cxc.
¶ Vulnera cōglutināda
Ca.xlij.F B
Ca.cij.A in fine
Ca.cxij. A
Ca.cxxxij. in fine
Ca.clxij.C
Ca.clxxxvi.A B
Ca.ccxiiij.B
Ca.ccxxxiiij.B
Ca.ccxcv.A
Ca.ccci.D
Ca.cccvij.E.
Ca.ccclviij.D H
¶ Vulnera cōſolidanda
Ca.cxxiij.H
Ca.cxxxiij.C
Ca.clxxxviij. C in fine
Ca.ccxlviij. L.
Ca.cclxxij . E
Ca.ccci .in fine
Ca.cccl.B
¶ Vulnera deſiccanda.
Ca.cccclxxxiiij.B
¶ Vulnera ad ſanitatem perducantur
Ca.xxviij. C
¶ Vulnera ſordida curantur
Ca.vij.B
Ca.xl. X
Ca.xli.C
Ca.xlij. C D
Ca.lxxvi.in fine
Ca.xci.E.in fine
Ca.cxx.in fine
Ca.cxxx.E
Ca.cxliiij.A
Ca.ccxxij.in fine.
Ca.cclxxix.C
Ca.cclxxx .in fine.
Ca.ccciiij.D
Ca.cccvij.C
Ca.cccxxiiij.A
Ca.cccxxviij . P Q
Ca.cccxxxij.K.
Ca.cccxxxiiij :B D
Ca.ccclxxv.E.
Ca.ccccxv.A
¶ Vulnera recentia curanda.
Ca.cxix.D
Ca.ccxxxij.B
¶ Vulnera pulmonis curanda.
Ca.cvij.B I
Ca.clvi.D

Ca.cxx.A B
Ca.ccxxx.B
Ca.cccxxvij.F
¶ Uulnera cauata
Ca.cxlvij.D
¶ Uulnera cancerosa
curanda.
Ca.ix.C
Ca.cliiij.in fine
¶ Uulnera faucium
Ca.ccxcij.A D
¶ Uulnera capitis
Ca.ccxi.A.
¶ Ulcera ventris
Ca.ccxiij.C
¶ Ulcera ātiqua
conſolidare
Ca.lix.C
Ca.ccxcv.B
¶ Ulcera incarnanda
Ca.lxxxix.F
Ca.xci.A C
Ca.ccxlviij.C
Ca.cclv.F.
Ca.cccvij.F
Ca.cccxxij.A
Ca.ccccxxiij.B
Ca.ccclxxxiiij.E.
¶ Ulcera inteſtinorum
Ca.cxci.B
Ca.ccvi.F
Ca.cclxv.B F
Ca.cclxix.D K
Ca.cclxxi.E
Ca.ccxcix.F I
Ca.ccciij.A D
Ca.cccix.E
Ca.cccxxviij.S.
Ca.cccxxxij.B.
Ca.ccclxvij.D.
Ca.cccxciij.C
Ca.ccccij.D
Ca.ccccxxij.A B.
Ca.ccccc.B
¶ Ulcera putrida et
corroſiua.
Ca.ccxxxiiij.A
Ca.cclxv.E in fine
Ca.cccxxx.A
¶ Ulcera ſanguinolenta
Ca.ccxiiij.C
¶ Ulcera fagadenica
curanda.
Ca.lxxv.D
Ca.lxxix.D.
Ca.ccxij.B
Ca.ccccl xxiiij.E.
¶ Ulcera renum
et veſice.
Ca.xvij.F.
Ca.xxxij.A.
Ca.cviij.A.
Ca.clvi.A
¶ Ulcera deambulātia.
Ca.cccxlv.B
¶ Ulcera carbunculoſa.
Ca.ccccl xxiiij.E
¶ Ulcera ſananda que
fiūt in ambobus voliſ
manuum et pedum.
Ca.ccciij.K M

ydropicis

Ca.xi.D H
Ca.xxix.D
Ca.xxxiij.F G
Ca.xlvij.B F D
Ca.liij.B
Ca.lxxxix.C
Ca.xc.B D
Ca.cix.E
Ca.cxxij.I.
Ca.cxxxi.B
Ca.cxliij.D
Ca.clij.H.
Ca.clv.C E
Ca.clxv.D
Ca.clxvi.K
Ca.clxxv.B D
Ca.clxxviij.B F
Ca.clxxix.C
Ca.ccxxvij.in fi.
Ca.ccxxxij.B
Ca.ccxxxv.F
Ca.ccxli.in fine
Ca.cclxx.I.
Ca.cccxxxiij.B
Ca.cccxxvi.E
Ca.cccxl.D D.
Ca.ccclxix.in fi.
Ca.ccclxxiij.D K
Ca.ccclxxxiiij.C.
Ca.cccci.D
Ca.ccccvi.K.
Ca.ccccix.B E
Ca.ccccliij.D M
Ca.ccccl v.F
Ca.ccccl xxvi.B C
Ca.ccccciij.D
¶ Cyliaca paſſio
Ca.lxi.E.
Ca.lxiiij.B
Ca.lxv.K
Ca.lxxxv.F
Ca.xcvij.in fine.
Ca.cxiiij.E in fi.
Ca.clv.B
Ca.clxxxvij.C D
Ca.ccxvij.A B E.
Ca.ccxix.D
Ca.ccxxxij.F I
Ca.ccxcvi.in fi.
Ca.cccv.E
Ca.cccx.C
Ca.cccxlvi.K

Sequitur tabula de Animalibus.

¶ Ad alopiciam.
Ca.xxij.D.
Ca.xxiij.D
Ca.xxv.E.
Ca.lxxvii.A
Ca.lxxxiii.C M
Ca.xcviii.D
Ca.xcix.M
Ca.cxxii.A.
Ca.cxxiiij.C.
Ca.clvii.E
¶ Aurium dolor
Ca.iii.in fine
Ca.iiij.C
Ca.xiiij.K L.
Ca.xxiiij.E K
Ca.xxxiiij.E
Ca.liiij.B.
Ca.lx.A.
Ca.lxxx.B
Ca.clix.B C.
¶ Aurū vermes
Ca.i.A.
¶ Aurium vlcera
Ca.cxl.F
¶ Auris ſordicies
Ca.i.B D.
¶ Apoſtemata
poſt aures
Ca.cl.E
¶ Auditum recu-
perandum.
Ca.xiiij.F
¶ Apoſtemata gutturis
Capi.i.K et in fine.
¶ Apoſtemata groſſa
diſſoluenda.
Ca.xiiij.M
¶ Apoſtematibus pul-
monis confert.
Ca.xxxi.Q
¶ Apoſtematum du-
ricias ſoluit.
Ca.lxxx.B
¶ Aduſta ſanat
Ca.lxxx.D.
¶ Aſmati valet
Ca.ij.C
Ca.clix.E

¶ Animalia venenata vt fugantur.
Ca.lv.A E.
¶ Ani cauſas.
Ca.cli.B.
¶ Apum ſiue veſparum ictus.
Ca.xiiij.B
¶ A vicijs cuſtodit.
Ca.lxxx.D

Bothor. id eſt vlcera oris
Ca.xxvij.in fine.

Capitis dolorem ſiue ſodaz ſedat.
Ca.xxxiiij.D
Ca.liiij.L
Ca.c.E
¶ Capitis vlceribus.
Ca.ciiij.B
¶ Capillos creſcere facit.
Ca.xlvi.A.
¶ Capillos qui ſunt in palpebris amputat.
Ca.cxix.A
¶ Capillos & pilos creſcere non ſinit.
Ca.xxiiij.C
¶ Cancer.
Ca.iij.in fine
¶ Calculus.
Ca.iiij.C
Ca.lix.C
Ca.xcix.H
Ca.cx.in fine
Ca.cxxiiij.in fine
¶ Calculꝰ veſice
Ca.ciiij.I
¶ Carbunculus
Ca.iiij.B
Ca.xxij.A
¶ Cantarides bibentibus ſubuenit
Ca.xxij.D
¶ Carnem malam eradicandam.
Ca.lxxiiij.F
¶ Calcos a muribus nō attingi dicuntur
Ca.xcix.D.
¶ Canes impinguat
Ca.xxiiij.H
¶ Capillos et lendes tollunt.
Ca.xxiiij.K
¶ Cerebrum confortat
Ca.xxxi.F
¶ Cerebꝝ calefaciendū.
Ca.lxvij.A
¶ Ciatica paſſio.
Ca.cl.D
¶ Cyliaca paſſio
Ca.cl.in fine.
¶ Colica paſſio.
Ca.lxxxviij.E B
¶ Coitū cōmouet.
Ca.v.L.
Ca.lxvij.D E
Ca.cxliij.in fine
¶ Cor confortandum
Ca.lxviij.A in fine.
Ca.c.in fine
¶ Colorem bonū efficit.
Ca.lxxviij.B
Ca.lxxx.D.
¶ Contra niuis nocumentum
Ca.cl.I.

Dentium dolores curat
Ca.xxiij.B
Ca.xliij.in fine
Ca.cxvij.D
Ca.cliij.in fine.
¶ Dentes confirmat et gingiuas.
Ca.v.K D
Ca.xiij.B
Ca.xxij.B
Ca.xxxiiij.I
Ca.cxx.in fine
¶ Dentium rubiginem curat
Ca.xiiij.B
¶ Dētes vt velociter oriantur & ſine dolore exeāt
Ca.lxxviij.E
¶ Dentium eradicationem facilem.
Ca.cxvij.in fine
¶ Diſſinteria.
Ca.i.K
Ca.iiij.D
Ca.xxij.I L
Ca.xxvij.B
Ca.lv.D
Ca.cl.in fine
¶ Difficultati anhelitus confert
Ca.i.E
¶ Dorſi dolori proſunt
Ca.xxv.D.
¶ Domū tuū vt mūdas ab omni reptile ac ſerpēte
Ca.v.in fine.

Epilentiam excitat.
Ca.xij.in fine.
¶ Epilentia
Ca.ij.E
Ca.v.A H P
Ca.xxvij.A D
Ca.xxxi.C
Ca.lij.B
Ca.lxxxiij.F.
Ca.lxxviij.B.
Ca.cv.in fine
Ca.cvij.B E
¶ Empetigo
Ca.i.D B
Ca.iij.B
Ca.cl.F
¶ Emigranea
Ca.i.B
¶ Emorroidas
Ca.xiiij.D
Ca.xxv.D
Ca.xxvij.A
Ca.xxxiiij.E
Ca.lxx.B
Ca.lxxxviij.F.
¶ Emoptoica paſſio.
Ca.lv.D
¶ Ethicis.
Ca.v.I
¶ Excoriationi calcanei ſanat.
Ca.iij.E
¶ Ebrietatem curat
Ca.iiij.D. Ca.lix.B
¶ Effuſiones ad viſcerā prohibet
Ca.lxxi.B
¶ Elephantiam ſanat.
Ca.lxxi.in fine.
Ca.xciij.D.et in fine.

Fantaſticos ſanat.
Ca.lxxxviij.D
¶ Febres curat
Ca.lv.in fine
Ca.cxlij.B.
¶ Febres cotidianas
Ca.v.L Ca.lxxx.I
¶ Febres tercianas
Ca.iij.D
¶ Febres quartanas.
Ca.xxviij.E
Ca.lxx.D
Ca.lxxx.in fine
Ca.clviij.C.
¶ Febres quartanas facit euenire.
Ca.lxxiiij.B
¶ Febribus periodicis
Ca.i.D
¶ Fetum extrahit.
Ca.xxxi.K
Ca.liiij.D.& in fine
¶ Fiſtula
Ca.xxij.in fine.
Ca.xlvi.C
Ca.xcviij.B
Ca.cxxix.C
¶ Fiſſuras labiorum
Ca.i.B.
¶ Fiſſuris frigoris valet
Ca.v.B.
¶ Furfures delet
Ca.xiiij.A
Ca.xxvij.E.
¶ Formicas vt dimittāt manſiones & fugiant.
Ca.lxij.A B C.& in fine
¶ Formice vt moriantur in eorum foraminibus.
Ca.lxiij.D
¶ Formice vt non exeant eorum foramina
Ca.liij.D

Heriſipila.
Ca.i.D D.
Ca.cv.B
Ca.cl.B
¶ Hominem inuiſibilem reddere
Ca.xxviij.D
¶ Humeri doloribus ſanat.
Ca.xciij.E

Ignem ſacrum curat

Ca.cli.E
¶ Ignis aduſti
onem curat
Ca.xcvii.A
Ca.cxx.D
¶ Ictericia
Ca.i.D H
Ca.xxiii.A
Ca.cii.in fine
¶ Inflationes tollit.
Ca.xxxi. L
¶ Juncturarum dolo-
res curant
Ca.liii.A
¶ Impregnationem ſi-
ue conceptum iuuant.
Ca.xxvii.B
Ca.lv.E
¶ Infanti fluxum ab-
ſcindit ab ore.
Ca.xcix.K
¶ Inteſtina rupta
Ca.lix.C
¶ Imbriū ac tonitruū.
Ca.xxxviii.A
¶ Impinguat fortiter
Ca.cxxx.C.

Lapidem in
veſica diſſoluit ꝛ curat
Ca.ii.F
Ca.v.D
Ca.cv.C
¶ Lapidem renum
curat.
Ca.lxxiiii.D
¶ Lac attrahendum
in mammillis
Ca.v.L
¶ Lac mulierum in mā-
millis diſſoluit.
Ca.lxxxiii.in fine
¶ Lacertoꝝ infirmitas.
Ca.cxx.F.
¶ Latrocinia terroreſqꝫ
nocturnos prodeſſe
Ca.xxvii.F
¶ Lepram ſanant
Ca.v.A
Ca.xxiiii.B
Ca.lxxi.in fine.
Ca.cxxxix.A
¶ Litargie valet
Ca.cxxxix.F H
¶ Lienis dolores
curant.
Ca.xiiii.H
¶ Lupus vt terreatur.
Ca.lxxx.C

Matricis do
lorem curat.
Ca.cxl.B.
¶ Matricis ſuffo-
cationem
Ca.xii.A
¶ Matricis prefo-
cationem.
Ca.xxvii.B
¶ Maculas faciei
delet.
Ca.cxl.A
¶ Maculas nigras
emendat.
Ca.li.D.
¶ Membra corroborat
Ca.lxviii.C
¶ Menſtrua imperat
Ca.xxiii.B
Ca.xxxi.E
¶ Menſtrua abſtinet
Ca.lxxxiii.K
¶ Morpheam curat
Ca.i.E H.
Ca.iii.B
¶ Morbo arcuato
medetur
Ca.xxiii.H
¶ Morbum caducum
ſedare
Ca.xxxi.in fine
Ca.xxxiii.H
¶ Morſibus ſerpentum
ac ſcorpionum.
Ca.iiii.B.
Ca.liii.in fine.
Ca.cxlvi.A.
¶ Morſus canis
rabioſi.
Ca.iii.B.
Ca.xxiiii.B
¶ Morſus aranearum.
Ca.xi.C D E
¶ Morſus catti curant.
Ca.xxv.A B.
¶ Morſus muſtele
Ca.xciii.A B
¶ Morſus marinorum
vel ictus eorum curant.
Ca.ii.D.
¶ Morſus vipere
Ca.i.F
¶ Mulier vt concipiat
maſculum vel feminā.
Ca.xlvi.D
¶ Mulier vt non
concipiat
Ca.xcviii.in fine.
¶ Muſtelam effugat
Ca.xciii.C
¶ Mures necat
Ca.xix.A B C E G H
¶ Mures vt de domo
fugiant
Ca.xcix F I

Nariū feto-
ri confert.
Ca.xxvii.E
¶ Neufreticis ſanat.
Ca.v.M.
Ca.lxxvii.B
¶ Neruos contractos
remollire
Ca.xlvii.A

Oculorum
dolores.
Ca.xxiiii.C
Ca.xliii.in fine
Ca.lxxxviii.F
Ca.cxl.B
Ca.cliiii.in fine
¶ Oculorum ſuffuſio-
nes ſanat
Ca.xxiiii.I
Ca.cliiii.A
¶ Oculorum albedo
curatur.
Ca.cxx.in fine.
¶ Oculorum clari-
tatem reſtituit
Ca.lxxi.A
Ca.lxxx.in fine.
¶ Oculorum cali-
gines
Ca.cliiii.A.ꝛ in fine
¶ Oculorum albugi-
nem abſtergit
Ca.i.D.
Ca.iii.C.
Ca.xi.in fine
Ca.lxviii.A
Ca.lxxii.in fine
Ca.c.D
Ca.cxxx.D
¶ Ortum pilorum euul-
ſorum prohibentia
Ca.xxiiii.F H
¶ Obliuioni confert.
Ca.xxxi.P
¶ Ouium morbum
ſanare
Ca.ii.in fine.

Paraliticis
ſubuenit.
Ca.xxxi.O
Ca.c.C
Ca.clvii.B
¶ Paraliſis lingue
Ca.xxxi.E.
¶ Paraliſim totius
corporis valet
Ca.xxxi.C
¶ Pannum mundificat.
Ca.lxxxiii.C
¶ Parturientibus
et pericula puerperii
tollantur.
Ca.xxviii.C D
¶ Ptiſicis
Ca.xxi.M.
Ca.cl.D
¶ Pilis palpebrarum
viciis curat
Ca.xiiii.E
¶ Pilis redire co
gantur.
Ca.cxxxix.B.
¶ Podagra.
Ca.i.B
Ca.xxiii.E.
Ca.xxiiii.C L
Ca.lxxxiii.I
Ca.xciii.in fine.
Ca.liii.in fine.
¶ Pulmonis vi-
tia valet.
Ca.xxxi.L
¶ Puſtulas ſoluit
Ca.xviii.in fine
Ca.xxii.B
¶ Pruritus.
Ca.i.D
Ca.lxxxvi.A
¶ Prurigines tollit.
Ca.xxiiii.B.
¶ Pulices necare.
Ca.cxviii.A C D F

¶ Pulices effugare.
Ca.cxxiij.E D & in fine.
¶ Pediculos interficit
Ca.cxix.per totum capi.

Qui vexant ab incubis
Ca.xlviij.E

Renum do- lorem curat.
Ca.iij.D.
Ca.x.D F
Ca.li.A
¶ Reumatiſmum curat
Ca.x.M
Ca.xxxiiij.K.
Ca.lx.A.
Ca.lxxvij.C
¶ Rubeta venena auxiliatur.
Ca.xliij.A.

Sanguinez. meliorem generantia
Ca.ij.B
Ca.iij.A
¶ Sanguinis ſputum
Ca.x.I
Ca.cxx.E
¶ Sanguinem mingentibus
Ca.ij.F
¶ Sanguinis fluxus narium ſiſtitur.
Ca.i.E.
Ca.x.E B O
Ca.xiiij.M
Ca.xxij.C
Ca.xxvij.D
Ca.xxxiiij.B.
Ca.liiij.B
Ca.cl.C D
¶ Sāguinē cōſtringit.
Ca.xi.B
¶ Sanguinis excreationes iuuat.
Ca.lix.A
¶ Scabiem abſtergendam.
Ca.i.D.
¶ Sanguiſuga vt cadat de gutture.
Ca.xlvi.B
¶ Spaſmus
Ca.clix.in fine.
¶ Spaſmus ex plenitudine confert.
Ca.xxxi.K
¶ Splenis ſudorem adiuuat
Ca.xxxiiij.E.
¶ Splenem liquefacit.
Ca.xiij.in fine.
¶ Splenis duriciei confert.
Ca.x.I
¶ Splenem attenuat.
Ca.xij.A
¶ Serpigo
Ca.i.D
¶ Secundinam excludit
Ca.xij.A
Ca.xxxi.R.
Ca.liiij.D
¶ Serpentes fugare.
Ca.xxij.D
Ca.xl.A
¶ Serpens vt illo die te non tangat
Ca.lxxx.A
¶ Serpentes vt non timet.
Ca.xxxiiij.D.
¶ Serpentium ictus.
Ca.cliij.B
¶ Sincopis.
Ca.xxxiiij.C.
Ca.c.A.
¶ Squinantia.
Ca.i.I K & in fine.
Ca.cxl.D
¶ Spinas et furculas extrahit
Ca.cxxx.A
¶ Stomachum mundificat
Ca.lxxx.C
¶ Stomacho ex frigido dolenti confert.
Ca.xiiij.L
¶ Stomachum exulceratum curat.
Ca.xiiij.I
¶ Stomachū cōfortat.
Ca.xlv.A
Ca.lxxi.in fine.
¶ Scotomia.
Ca.c.B
¶ Scorpiones interficit.
Ca.i.A.
Ca.cxxxvi.B C
¶ Scorpionibꝰ paſſis
Ca.cxxxix..in fine.
¶ Scorpiones vt de domo fugantur
Ca.cxxxvi.A
¶ Scorpio ſi momorderit aliquem.
Ca.cxxxvi.D
¶ Scorpiōis punctura.
Ca.x.D
¶ Scrofulas.
Ca.x.C
Ca.xvij.in fine
Ca.xxvij.in fine
¶ Surdos ſanat.
Ca.xxij.B.
¶ Sudorem inbibet.
Ca.xxij.D

Tetani cura.
Ca.cxxij.D
¶ Tenaſmoni.
Ca.xiiij.D
¶ Tremori confert
Ca.xxxi.H
Ca.lxxxiij.D L.
¶ Tremulos liberat.
Ca.xxiiij.A
Ca.cxl.D.
¶ Tumorem melancolicum amputat.
Ca.c.B
¶ Tinea pellit.
Ca.xxiiij.L.
Ca.xlv.A B
¶ Tūores ſoluit.
Ca.cxl.E
¶ Tumorem vulneribus non admittit.
Ca.xvij.C
Ca.xxvij.F
¶ Tuſſis
Ca.x.I H
Ca.xxxiiij.B
Ca.cxxij.B.

Venenis omnibus reſiſtere.
Ca.i.F
Ca.ij.E.
Ca.lij.C
Ca.lxxiiij.F.
Ca.lxxv.in fine
Ca.lxxxiii.B
¶ Venenum bibitum extinguit.
Ca.xlii.E
¶ Venena toxica curanda
Ca.xxij.I
¶ Venena leporis marini curat
Ca.cxxviij.in fine.
¶ Ventres puerorum ſiue infantium ſoluit.
Ca.xcix.Q
Ca.cli.C
Ca.clvij.F
¶ Ventrem diſſoluit.
Ca.xlv.A.
Ca.lxxi.in fine.
¶ Ventris vulnerationes curat.
Ca.x.M
¶ Ventris dolor. pungitiuus.
Ca.xxxi.R
¶ Ventrem mollit.
Ca.v.M
Ca.liiij.B
¶ Ventrem abſtinet.
Ca.xxiiij.D.
¶ Urinam prouocantia
Ca.xxvij.A
Ca.xlv.B
Ca.lxxi.in fine
¶ Urine difficultatem
Ca.xcix.P
Ca.cij.in fine
¶ Verrucas curat
Ca.xxiiij.F L
Ca.xxvij.D.
Ca.xcix.L
Ca.cxxx.in fine
¶ Vermes expellit
Ca.xxxiiij.L.
Ca.cxxij.C
¶ Vermes ex ſolutione vomitum educant
Ca.cxxxi.B
¶ Ventoſitati ſtomachi et inteſtinorum
Ca.xxxiiij.E
¶ Veſtigia cutis curat.
Ca.v.F
¶ Virge dolores curat
Ca.ij.F.

¶ Viſum confortandum
Ca.lxxviii.B
¶ Vlera oris ſanat.
Ca.xiiii.D
¶ Vlcera inteſtinorum.
Ca.v.D
Ca.liiij.E
Ca.lxxiij.H
¶ Vlcera capitis
Ca.cliij.B
¶ Vlcera que ſerpunt ſananda.
Ca.iiij.G
¶ Vlcera ambulantia.
Ca.v.F
¶ Vlcera putrida mundat.
Ca.xv.A
Ca.lxxii.B.
¶ Vlcera antiqua ſananda.
Ca.i.K
¶ Vulnera recētia ad ſanitatem perducunt.
Ca.xiiij.B.
¶ Vulnera ſanat.
Ca.xiiii.M
¶ Vultum gratum et niueum facit
Ca.i.I
¶ Vxor tua vt te diligat ſemper
Ca.xlvi.B.
Ydropicis
Ca.iiij.K
Ca.v.I.
Ca.xiiij.CM
Ca.xxij.I
Ca.xxvij.E
Ca.lxxiiij.in fine.

Tabula de Auibus
¶ Ad Alopitiam
Ca.x.A
¶ Aurium dolor
Ca.xxxij.F
Ca.xciij.E
Ca.cxiii.A
¶ Ad Aſma.
Ca.xvi.A.
Ca.lij.in fine
¶ Aquam in aure eijciendam
Ca.x.C
¶ Aluum ſiſtit.
Ca.ix.E
¶ Apoſtematibus calidis
Ca.xci.F
¶ Apoſtematibus cancerofis.
Ca.x.E
¶ Aſpredo palpebrarum
Ca.xciij.B.
Ca.xcviij.E
¶ Auis que omnes infirmitates egrotātis intra ſe colligit
Ca.xxi.ABC
Calculus
Ca.xxiiij.C
¶ Carbunculus.
Ca.xxxii.F
Ca.xciiij.E.
Ca.cxiij.A.
¶ Capitis dolorem ſiue ſodam ſedat
Ca.xxxiij.A
Ca.lxxxiiij.C
Ca.xcviij.G
¶ Capillos creſcere facit
Ca.xix.H.
¶ Capita clauorum.
Ca.xix.B
¶ Colica paſſio
Ca.xxxij.in fine
Ca.lij.F
Ca.xciiij.G.
¶ Colli dolorem ſedant
Ca.liij.M
¶ Combuſtionibus
Ca.xciiii.F.
¶ Coitum commouet.
Ca.ix.E.
Ca.xci.HQ
Ca.xcij.AB.
¶ Cor confortandum
Ca.xci.in fine
¶ Culices effugandas.
Ca.xli.per totum caplm
Diſſinteria.
Ca.xciiij.B.
Empetigo.
Ca.xix.HO
Ca.xxxij.G
Ca.ci.in fine.
Ca.cxij.A.
¶ Epilentia
Ca.xxvij.D
Ca.lxij.B
Ca.xcviij.F
¶ Ebrietatem curat
Ca.lxxxiiij.in fine.
Faciem purgandam a lentigine
Ca.xcij.E.
¶ Faciei fiſſuras
Ca.x.A.
¶ Falco ſi non poteſt firmare
Ca.xlv.A
¶ Falco ſi nimium laxatur
Ca.xlv.B
¶ Falco ſi os fractum habuerit in crure vel ala.
Ca.xlv.CDE
¶ Freneſis
Ca.xvi.in fine
¶ Flegmones qui naſcūtur in naribus
Ca.liij.in fine
¶ Fluxum ſanguinis narium.
Ca.xxxij.D
Ca.liij.D
¶ Fluxꝰ oēs ſtringūt.
Ca.liij.I
Homo egrotans an viuat vel moriatur
Ca.xxi.AB
¶ His qui cibos dirigunt
Ca.lxxxix.A
Iuncturarum dolores
Ca.liij.in fine.
¶ Ignem ſacrum
Ca.xci.K
¶ Ignis aduſtionem
Ca.xci.L
Labiorum fiſſuras.
Ca.x.A
¶ Lentiginem elimat
Ca.lxxiij.A
¶ Lingue aſperitas
Ca.liij.G
¶ Lumborum dolorem remouendum
Ca.i.in fine.
Menſtrua imperant
Ca.xix.IP
Ca.xci.R.
¶ Mamillas puellarum prohibet a magnitudine
Ca.cxv.B
¶ Morphea.
Ca.xix.H.
Ca.lxxiiij.A
Ca.cxij.A
¶ Morſibus ſerpentum.
Ca.xxxij.E
Ca.lij.in fine
¶ Morſus caīs rabioſi
Ca.xxxij.B
Ca.xxxix in fine.
Ca.lxij.in fine
¶ Morbum caducum
Ca.cxix.B
¶ Morbos faucium
Ca.lxij.D
¶ Morbo regio
Ca.xcij.C
Ca.xcviij.in fine.
¶ Mulier vt narrabit omniaque geſſit
Ca.xvi.B
¶ Muſce vt necantur
Ca.lxxxi.A in fine
Oculorum dolores.
Ca.iiij.A
Ca.xxxij.BE.
Ca.liij.H
Ca.lxix.A
Ca.lxxxi.B
Ca.xcix.A
Ca.cxv.E

Tabula ſuper tractatu de Piſcibus

Ca.cxix.D
¶ Oculorum albugi-
nem abſtergit
Ca.iiij.B
Ca.lxij.B
Ca.cxix.F.
¶ Oculorũ ſuffuſiones.
Ca.xciiij.A
Ca.ciiij.B E
¶ Oculorum caligines.
Ca.iiij.in fine.
Ca.xxi.A D
Ca.lxij.C
Ca.cxiij.B
Ca.xcviij.E
Ca.cxix.C
¶ Oculorum clari-
tatem reſtituit
Ca.i.A B C
Ca.xvi.D.
Ca.xxi.B
Ca.xcviij.D
¶ Obliuioni confert.
Ca.xcviij.in fine

Paraliticis.
Ca.lix.B
Ca.lxxxiiij.C
¶ Podagra.
Ca.xxxxi.B.
Ca.xci.I
Ca.xcij.C
¶ Puſtulas oculo-
rum reprimit
Ca.liiij.L.
¶ Pulices effugare
Ca.xxxix.A

Qui ſumpſit
venenum.
Ca.xci.L M

Scabiem ab
ſtergendum.
Ca.xix.B D
¶ Sanguinem bonum
generantes
Ca.lij.B.
¶ Secundinã excludit.
Ca.cxix.E
¶ Serpentes fugare.
Ca.xvi.E.
Ca.cxix.A.
¶ Squinantia.
Ca.lxij.C.
¶ Sanguinem melan-
colicum generantia.
Ca.lix.A.
¶ Scinifes vt non
intrant domum
Ca.cvij.A
¶ Stomachum
confortare.
Ca.lij.E.
¶ Sperma multipli-
candum.
Ca.ix.E.

Theſaurus
tuus vt augetur.
Ca.lxvi.in fine
¶ Tumores ſoluit
Ca.lxij.E

Ventrem
fluere facit.
Ca.vi.in fine.
¶ Ventrem ſtringit.
Ca.xi.A
Ca.cx.A
¶ Venenis omnibus.
Caplin.xxvij.B
¶ Verrucas.
Ca.xix.M.
¶ Veſparum puncture
Ca.cxvi.C D E
¶ Viſum acuit.
Ca.cvi.B.
Ca.cxv.D.
¶ Viſum confortandam
Ca.liij.E.
¶ Vocem clarificandã.
Ca.ix.E.
Ca.liij.C
¶ Urinam prouocantia
Ca.xix.C P
¶ Unguibus leproſis
faciunt cadere
Ca.xix.A H P

ydropicis
Ca.xix.K.

Sequitur Tabula de Piſcibus.

¶ Ad alopicias
Ca.xxxvi.in fine
Ca.lxxxvi.C.
Ca.ciij.E
¶ Aurium dolores
Ca.ij.B
¶ Anhelitus con-
ſtrictiones
Ca.xlix.L.
¶ Aſma
Ca.lxxxi.D
¶ Aluum emollit
Ca.xci.D
¶ Abortum faciunt
Ca.xlix.F

Capitis do-
lorem tollunt.
Ca.xci.E
¶ Calculos ſanat
Ca.xxxvi.D
Ca.lxxxvi.F
¶ Carbunculus
Ca.xlix.K
Ca.lxi.E
¶ Carnes excreſcen-
tes tollit
Ca.lxxxi.I
¶ Cicatrices tollere
Ca.lxxxvi.E
Ca.cij.A
¶ Coleram deponunt
Ca.lxxxvi.ppe finem.
¶ Coitum ſtimulare
dicuntur.
Ca.xxv.A
¶ Corpori tela ex-
trahuntur
Ca.lxxxi.B

Dentium
dolores
Ca.ciij.D.
¶ Dentes purgantur.
Ca.xxij.A
¶ Dentes abſtergunt
Ca.xvi.B
¶ Dentes dealbandos
Ca.lxxxi.K.

Epilenticis.
Ca.xxxviij.B
Ca.lxxiij.in fine
¶ Extenuatis.
Ca.xvi.D

Faciem deal-
bandam.
Ca.lxxxi.in fine
¶ Faſtidijs medentes.
Ca.lxvi.A
¶ Febrium venientes
Ca.xxv.B
Ca.xxvij.C
Ca.lxxvij.A.
¶ Febribus quartanis
Ca.xvi.D
¶ Febres frigidas
ſanat.
Ca.ciij.B

Ignis adu-
ſtionem.
Ca.xxij.B
¶ Ictibus ſcorpionum.
Ca.xxiij.B.
Ca.lxxxvi.B
¶ Ictibus ſiue morſus
draconis marini.
Ca.xxi.C D H I K
Ca.xc.A

Lachrymas
prohibet.
Ca.xvi.E
¶ Lepra.
Ca.xxvij.A
Ca.lix.in fine
¶ Libidinem ex-
citandam.
Ca.lxxxviij.B

Mammas.
mulierum ſanat
Ca.lviij.in fine.
Ca.lxxiiij.B.
¶ Maculas in facie
mulierum delet.
Ca.lviij.B
¶ Maculas carnis.
Ca.lxxxi.B.

¶ Menſtrua mulierum
Ca.lxi.D
¶ Morſus draconis curatur.
Ca.iij.B
¶ Morſus reptilium
Ca.iiij.A
¶ Morſus ſcorpionis marini.
Ca.lxxxvi.A B L D
¶ Morſus vipere
Ca.xxviij.A
¶ Morſus canis rabidi
Ca.xxvij.B
¶ Morſus murene
Ca.lix.A

Oris vlcera.
Ca.xxvij.C
¶ Oculorū caligines tollunt.
Ca.lxxxvi.I
¶ Oculorū ſuffuſiones detergunt.
Ca.lxxxvi.D I.
¶ Oculorum rubedini valet.
Ca.xlix.L
¶ Oculorum tumore.
Ca.lxxi.E.
Ca.xci.B
¶ Oculorum cicatrices.
Ca.lxxi.F
¶ Oculorū carnes ſuperuacuas conſumit.
Ca.cij.A
¶ Oculorū albuginem
Ca.xxv.in fine
Ca.lxxi.F

Pannum ac lentigines delendum
Ca.xvi.B E.
Ca.xxxvi.I.
Ca.xlix.B
Ca.lviij.C
Ca.ciij.B
¶ Parotidas ⁊ ſtrumas curat.
Ca.lviij.C
¶ Partus facilis
Ca.xcij.in fine.
¶ Prefocationibus matricis.
Ca.xxxviij.B.
¶ Pilos generat.
Ca.xlix.L.
¶ Pilos ⁊ carnes abradit.
Ca.xlix.C
¶ Pilos inutiles in palpebris cohibet.
Ca.xlix.D.
¶ Podagra.
Ca.xlix.I

Qui habent tedium vini.
Ca.ij.in fine
Caplm.lxi.in fine

Scabies pectoris.
Ca.ij.A
¶ Scabies palpebrarū
Ca.xvi.E
¶ Stericis offocationibus
Ca.lxxiij.F
¶ Sciaticos liberat
Ca.lxi.C
¶ Spinas acutas extrahendas
Ca.xvi.F
¶ Signum tempeſtatis.
Ca.xix.A.
¶ Stomacho debili
Ca.xxiij.A.
Ca.xlix.L
¶ Stomachū reficiunt.
Ca.lxvi.A

Tuſſis
Ca.xxiij.in fine
¶ Tenaſmon.
Ca.lxvi.C
¶ Tumores tollit
Ca.lviij.in fine
¶ Toracem curat
Ca.lxxxi.D

Ventrem mollificare
Ca.xxxi.A
Ca.lxxxi.A.
¶ Ventrem mouent
Ca.lxxiij.in fine.
¶ Venena curanda.
Ca.xxvi.E
Ca.lxi.B
Ca.lxxiij.A
¶ Venena leporis marini curantur.
Ca.lxvi.A
¶ Viſum abſtergendum
Caplm.xlix.E
¶ Vlcera deſiccanda
Ca.xvi.C
¶ Vlceribus capitis
Ca.lviij.A
Ca.lxxiij.A.
¶ Vlcera veſice
Ca.lxvi.D
¶ Vuam ſedat.
Ca.lxvi.G
¶ Vrine difficultates
Ca.xlix.L
¶ Vultum gratum ac nitidum faciendum
Ca.xxv.D
¶ Vulnera ſordida purgat
Ca.xxxvi.C.
¶ Vulnera nimis profunda concarnatur
Ca.lxvi.in fine.
¶ Vulnera putrida gingiuarum.
Ca.lxxiij.D E
¶ Vulnera glutinant
Ca.xci.D.
¶ Vngulam reſoluendā.
Ca.xvi.C

Ydropicis
Ca.xxvij.D.

Tabula de Lapidibus.

¶ Ad alopicias.
Ca.xxij.B.
Ca.xlv.B C D.
¶ Aurium dolorem.
Ca.xxxvi.A
Ca.lxxxvi.E.
Ca.ci.A
¶ Aurium fluxus.
Ca.xvij.E
¶ Aurium vlcera.
Ca.xvi.C
¶ Aurium attritiones
Ca.cxxiij.M ⁊ in fine
¶ Aurum augere tradit
Ca.xxxvi.F
¶ Apoſtematibus inguinis.
Ca.xvi.B
¶ Apoſtemata gingiue
Ca.xvi.D
¶ Apoſtemata putrida curat.
Ca.xix.E.
¶ Apoſtemata frigida.
Ca.xxxv.E.
¶ Apoſtemata ſplenis
Capitulū.xlij.E F
¶ Apoſtemata flegmatica curat.
Ca.xix.D P.
¶ Apoſtemata flegmatica teſticulorum maturāda.
Ca.cxxiiij.K
¶ Apoſtemata dura reſoluit.
Capitulum.cxxxi.B.
¶ Apoſtemata que fiunt in ano.
Ca.cxxxiiij.in fine.
¶ Apoſtematibus vulue conuenit.
Ca.cxxiij.C
¶ Apoſtematibus calidis mammillarum.
Ca.cxx.F
¶ Apoſtematum in initio conuenit.
Ca.lxxij.A.
¶ Aſma
Ca.xxij.D.
Ca.xxxvij.A

Tabula ſuper tractatu de Lapidibus

Capitulum.lxxi.G
Ca.ci.C
Ca.cxxiiij.D
¶ Ad dolorem ſto machi. Ca.iiij.A
¶ Amorem conciliat
Capitulum.x.F.
¶ Ad iras regum et dominorum
Ca.xxxiij.E
¶ Ad prelias ⁊ ad cauſas vincendas
Ca.xxxij.C
¶ Ad impetran/ dum quodlibet.
Ca.cvij.C
¶ Ad diuitias valet.
Ca.lxv.D
¶ An ſit virgo vel corrupta
Ca.lviij.D
¶ Ad venereos voluptates.
Capitulum.lij.C.
¶ Artetice paſſioni
Ca.xcix.A
¶ Ancharꝫ doloribus confert ⁊ iuncturarũ.
Ca.ci.A
¶ Ad fiſſuras que fiunt in ano.
Ca.xxxv.G.
Ca.cxx.A.
¶ Adutioni ignis.
Ca.xvij D.
Ca.lxxviij.E
¶ Argentum viuũ extinguendum.
Ca.xxi.D

Bothor oris

Ca.cxxxi.G

Capitis do lorem tollunt

Ca.lxxvi.A
¶ Catarrum probibet
Ca.xxvi.E
¶ Cardiaca.
Ca.lxxviij.A.F
Ca.lxxxvi.F
Ca.cxxxv..in fine.
Caput purgium.
Ca.lxxxvi.B I
Capillos attenuat
Ca.lxxxix.B.
Ca.c.D
¶ Cauſam litis ante iudicem reprimere
Ca.xliii.G.
¶ Carnem ſuperflu/ am auferendam
Ca.viij.A
Ca.xv.G
Ca.xxxv.D
Ca.c.B.
¶ Cancer
Ca.xiiij.I
Ca.xv.G
Ca.xvij.B
¶ Carnes humi/ das deſiccandas
Ca.xij.B.
¶ Cerebrum mundificandum
Ca.xiiij.D.
¶ Cephalargicis.
Ca.lxxvi.A
¶ Ciliaca paſſio.
Ca.lxiij.E
¶ Colicam paſſi onem curat.
Ca.lij.A
Ca.cxl.F
¶ Cordis ꝯfortantia:
Ca.xviij.E
Ca.lxv.in fine.
Ca.lxxxviij.D.⁊ in fine
Ca.lxxxvi.C.
Ca.cxxx.in fine
¶ Cordis tremorem
Ca.xviij.F.D.
Ca.xx.C.E.
Ca.lxxviij.F
¶ Cordis leticiã reddit
Ca.lx.A
Ca.lxv.D
¶ Colorem in facie per ditum recuperat
Ca.lxxv.F
¶ Corpora pinguia extenuandum.
Ca.viij.G
¶ Coniugij dat amorẽ
Ca.xxiij.A.⁊ in fine
¶ Conceptũ probibet.
Ca.lxvi.F.
¶ Conquaſſationibus que fiunt in interioribus membris.
Ca.lxxxvi.D
¶ Contra oẽs inimicos
Ca.lxvi.I
¶ Contra hoſtes
Ca.i.A G
Ca.xxiiij.D
¶ Contra inſaniam.
Ca.i.A.et in fine.
Ca.xxxiij.A
¶ Contra rixas. et iniurias
Ca.i.A.
¶ Contra incurſio ones fantaſmatũ
Ca.primum.A
Ca.xxxviij.G
¶ Contra pigriciam
Ca.xxiij.D
¶ Contra feruorem animũq; cõmotũ.
Ca.v.A
¶ Contra triſtici am ⁊ grauitatem
Ca.v.in fine
Ca.lx.A
¶ Contra mor bum caducum.
Ca.x.E G
Ca.lviij.A
¶ Contra polipum
Ca.xv.C
¶ Contra pericu lum tonitrui.
Ca.xxxij.in fine
¶ Contra noctur nos timores
Ca.xxxviij.in fine
¶ Contra tempeſta tes ⁊ grandines
Ca.xlij.in fine.
¶ Cõtra vana mõſtra
Ca.xlij.D
¶ Contra toxicum
Ca.lxv.D.
Ca.lxxvij.K.
Contra melancoliam.
Ca.cxxxv.B
Ca.cxlij.A
¶ Contra fantaſti/ cas viſiones.
Ca.cxxxv.in fine
¶ Coleram nigram educendam.
Ca.xiiij.D
¶ Coitum retinet
Ca.xiij.G

Dentes

abſtergit.
Ca.primum.E
Ca.lxxvij.E
Ca.cv.C D E F:
Ca.cxxxix.K
¶ Dentium dolores.
Ca.lix.D
¶ Dentes dealbãdos.
Ca.xliij.in fine.
¶ Dentes purgantur.
Ca.primũ.D E
¶ Dentium corroſio nem probibet.
Ca.xvi.E
¶ Dentes confortat
Ca.xvij.in fine
¶ Dentium ſor des abſtergit.
Ca.xliiij.in fine.
¶ Deuincere inimicos
Ca.xlvij.A C.
¶ Demonia vincere:
Ca.xxxviij.C.
¶ Demones fugat.
Ca.lviij.B.
¶ Demonibꝫ ⁊ incan/ tationibus reſiſtit.
Ca.lviij.E L.
¶ Diſſinteria
Ca.lxiij.B
Ca.lxxiij.E
Ca.cvij.in fine
¶ Diuitias auget.
Ca.x.D F

Emorroi- das exiccandas

Ca.xv.A
Ca.xxE.
¶ Ebrietatem tollere
Ca.viij.A B C
Ca.xlix.C D
¶ Epilenticis
Ca.xiij.D.
Ca.xxxiij.A
Ca.xlij.B
Ca.xlv.D
Ca.lviij.G:
Ca.lxxxvi.A
Ca.cxiij.C
¶ Epatꝫ dolorẽ curare.
Ca.xxiij.B.

Ca.lxxxv.F
¶ Emigranea.
Ca.lxxvi.A
¶ Elephantia.
Ca.cxxiij.B
¶ Empetigo.
Ca.cxxiij.F P
Ca.cxxix.A
¶ Emoptoica.
Ca.cxxxij.B

Faciem de
albandam.

Ca.lxxiij.D
¶ Fantaſmata pellit.
Ca.lxvi.F.⁊ in fine
Ca.lxxiij.E
¶ Flammã extinguibi
lem extinguendam
Ca.xij.A
¶ Facundũ prudentẽ
amabilem gratũ facit
Ca.ij.A D
Ca.xxxiij.B
Ca.lx.in fine.
¶ Febrium cura
Ca.xxxvi.A
Ca.lxvi.B
¶ Febribus quartanis.
Ca.clxij.A.
¶ Febribus ethicis
Ca.cxxvi.E
¶ Febribus peſti-
lentialibus.
Ca.xxvi.in fine
¶ Febribus me
lancolicis.
Ca.xiiij.in fine
¶ Febris calo
rem mitigare.
Ca.lxi.E
¶ Feroꝛem oꝛis tollit
Ca.xvij.B.
Ca.xviij.B
Ca.xx.B
¶ Flegma viſcoſum
Ca.lx.D.
¶ Feſſos ⁊ debi
les reuouere
Ca.lxxxiiij.A
¶ Furfures capilloꝝ
Ca.lxxxix.H
Ca.cxxxix.B K
¶ Foꝛmice cura
Ca.xvi.B
Ca.cxxiiij.P
¶ Fiſtulam curandã.
Ca.xv.B
Ca.xvi.E
Ca.xli.D
Ca.cxxxviij.B E

Gingiue
fluxe.

Caplm pmũ.D F
Ca.cxxiij.F B
¶ Gingiuarum
inflationes.
Ca.xvij.B.⁊ in fine.
¶ Gingiuis humectis
ſeu dentibꝰ mollibꝰ
Ca.xvij.D
¶ Gutturꝫ doloꝛẽ valet
Ca.lxxxvi.D

Heriſipila.

Ca.xvi.B
Ca.lxxij.B
Ca.cxxiij.P
¶ Hominem vir
ginem facit.
Ca.vij.E
¶ Hominem diſcretũ
et gratum facit
Ca.xi.B
¶ Hominem tu
tum cuſtodit
Capitulum.lv.A

Ictericia

Ca.lxxij.in fine.
Ca.cxxij.J
¶ Ingeniũ bonũ reddit
Ca.lxv.D
Ca.cx.A
¶ Intellectum bo
num reddit.
Capitulum.xij.E.
¶ Incuboꝛum et
ſuccuboꝝ cura.
Ca.primum.A
¶ Inteſtinoꝝ vlcera
Ca.xxvi.D
Ca.xlij.E
Ca.cxxx.E
¶ Inteſtinoꝝ ſoꝛ
des purgantur.
Ca.xxvij.A
¶ Inteſtinoꝝ ven-
toſitati confert
Ca.lxxxvi.B
¶ Incauſtum opti
mũ ad ſcribendum
Ca.c.in fine
¶ Iras mitigare
Ca.xliij.A

Lapis qui
in manu dextra contra
ſolem tenuerit radios e-
mittit ⁊ ignes vomit: ita
vt videntes mirentur
Ca.lx.D
¶ Lapis ſi ab homine
geſtetur: a muſcis vel a-
pibus non moꝛdetur.
Ca.lxiiij.D F.
¶ Lapis quem qui in
oꝛe geſtauerit: magis
cogitationum ⁊ opini
onum iudex efficitur:
et amabilis redditur.
Ca.lxiiij.E
¶ Lapis quẽ qui poꝛta
tus: tutũ reddit peregri-
num ⁊ gratũ hoſpitibꝰ
Ca.lxv.B
¶ Lapis qui valet
cõtra peſtiferas re
giones poꝛtatus
Capitulum.lxv.E.
¶ Lapis qui poꝛta-
tus fit tutus a fulgure
Ca.lxv.E
¶ Lapis qui cum poꝛ
tat non mergatur.
Ca.lxvi.B
¶ Lapis poſitus ſub
lingua: confert diuinã
do dicere futura.
Ca.lxviij.in fine
¶ Lapis quãdo ſuſpẽ
ditur ad collũ infantꝫ re
mouet ab eo timoꝛes
Ca.lxxi.E.
¶ Lapis qui inducit
inſenſibilitatẽ ne ſen
tiat cruciandus.
Ca.lxxxiij.A
¶ Lapis ſi quis poꝛ-
tatus non videbit in
nocte ſomnia mala.
Caplm.cviij.A
¶ Lapis qui an
tracem fugat.
Capitulum.cix.A
¶ Lapis qui optimus
eſt contra fraudes
Ca.cix.F.
¶ Lapis qui fugat
moꝛbum qui dicit
noli me tangere.
Caplm.cix.D
¶ Lapis qui reddit ho
minẽ caſtum ⁊ pudicum
Caplm.cix.A
Caplm.cxi.A
Ca.cxxij.B D
¶ Lapis qui in collo ſu
ſpenſus curat emitriteũ
et caducos moꝛbos
Ca.xij.J
¶ Lapis qui poꝛtatus
facit bonã memoꝛiam: ⁊
et tempeſtatem auertit
Ca.xiij.in fine
¶ Lapis qui poꝛtatus i
oꝛe facit diuinare futura.
Ca.cxv.B F
¶ Lapis qui aſcenſus
permanet calidus p ſep-
tem dies vel amplius.
Caplm.iiij.D
¶ Lapis qui ſemel ac-
cenſus vix aut nunꝙ po
terit extingui.
Ca.cix.A
¶ Lapis qui facit
oſtendere multa ſi
mulachꝛa ſomnioꝝ
Ca.ij.E
¶ Lapidẽ veſice frãgit
Capitulum primũ.E
Caplm.li.E
Ca.cxix.D.⁊ in fine
Ca.cxxxiij.in fine
Ca.cxxxix.E.L
¶ Lapidem frãgit qui
eſt in renibus cauſatus
Ca.cxix.E
Ca.cxxxiij.in fine
Ca.cxxxix.H
¶ Lac generan
dum in mãmillis
Ca.xxxix.E
Ca.lix.F
¶ Lepꝛa.
Ca.xiiij.J
Ca.xviij.A
Ca.cxiij.E

Capitulum.cxxiiij.E.
Ca.cxxxviij.C
¶ Lienteria et Diarria curantur
Ca.lxxviij.B
¶ Luxuriã ſedare.
Ca.v.D
¶ Luxuriam cobibet
Ca.lxvi.F
Ca.cxi.A.
¶ Lũaticis ac demone repletis.
Ca.i.in fine
Ca.xxxiij.A D
¶ Lumbricos ⁊ aſcarides expellendas
Ca.cxl.D.

Matricis

fluxum probibet.
Ca.xvi.in fine
Ca.xxvi.D
¶ Mania.
Ca.xiiij.H
¶ Malam cogitationem repellendam
Ca.vij.E
¶ Mãmillas puellarũ ⁊ teſticulorum puerorũ probibet augmentari.
Ca.xlv.A
¶ Menſtrua mulierum auxiliatur.
Ca.xliij.A C
Ca.lxxi.G
¶ Menſtrua ſtringunt.
Ca.xv.J
Ca.lxxviij.E.
¶ Melancolicas egritudines.
Ca.xiiij.F G.H.
¶ Melancolicum bumorem laxat
Ca.lxxi.E
¶ Morſus ſcorpionis
Ca.ij.A
¶ Morſus vipere.
Ca.ij.A
Ca.cxxiiij.H.
¶ Morſui rane cõuenit
Ca.cxxiiij.K.
¶ Morſui tyri conuenit
Ca.cxxx.E
¶ Morphea
Ca.xiiij.J.

Capitulum.c.F
Ca.cxxviij.F O
¶ Morſus canis rabidi
Ca.lxxxix.F
Ca.cxxx.E
¶ Morſus reptilium
Ca.xxvij.in fine
¶ Mulieribus vt repleat vbera lacte.
Ca.xxxix.B
Ca.lix.A C
Ca.cvi.B
¶ Mulieribꝫ que volunt placere viris
Ca.xi.B D.
¶ Mures interficere.
Ca.xxi.H

Nefreticam

paſſionem.
Ca.lxxx.A.
¶ Ne oua nimis caleſiant in nido
Ca.x.K
¶ Non potentibus retinere vrinam.
Ca.lxxxvi.K.⁊ in fine

Oculorum

dolores.
Ca.xv.J K.⁊ in fine
Ca.xxiij.B.⁊ in fine
Ca.cxxiij.B G
Ca.xlij.B.
Ca.xlv.in fine
Ca.xc.A
Ca.xciij.B B
Ca.cviij.K
Ca.cxix.K.
Ca.cxxxiiij.J.⁊ in fine.
¶ Oculoꝝ albuginem
Ca.ci.B
¶ Oculorum caligines tollunt.
Ca.c.J
Ca.cxxxviij.A
¶ Oculorum albedo.
Ca.lxxviij.E
Ca.cxxv.in fine.
¶ Oculorum dolorem. ex humida cauſa.
Ca.lxviij.D.
¶ Oculorum cicatrices limpidat.
Ca.cv.A

Capitulum.cxxxviij.A.
¶ Oculorum carnem ſuperfluam aufert
Ca.cv.A C
Ca.cxxiiij.C
¶ Oculorum ſordes purgare
Ca.cix.B
¶ Oculos bumidos ſanat.
Ca.xiiij.D
¶ Oculorum puſtule.
Ca.xx.E
¶ Oculorum vlcera
Ca.xviij.D F
¶ Oculorũ obſcuritati.
Ca.xxxvi.B
¶ Oculorum lacbryme.
Ca.xlij.B C
Ca.lxi.in fine.
¶ Obtalmie confert
Ca.cxix.J
¶ Opiniones ⁊ cogitationes facit bene iudicare.Ca.lx.C.
¶ Omnes turbas contemnit
Ca.lv.in fine
¶ Oues vt lacte repleantur
Ca.lix.C.
¶ Oues vt ab eis ſcabies fugantur
Ca.lix.E.

Paraliſis

Ca.lxxxvi.A
¶ Partus facilis.
Ca.x.A B C D
¶ Pannum oculi mundificat
Ca.lxxxviij.B.
¶ Paces conciliat
Ca.cix.C.
¶ Palpebraꝝ duricici.
Ca.xvi.B.
Ca.cxxxviij.B C
¶ Palpebrarum groſſitudinem ſubtiliandam
Ca.xvi.in fine.
¶ Palpebrarũ carnem ſupfluam corrodendã
Ca.xvij.H
¶ Pregnantibꝫ conuenit
Ca.x.D F

Capitulum.l.E.
¶ Peſtilentiam curat
Ca.xxiiij.A
Ca.xxv.B E
¶ Pediculos interficit.
Ca.xvij.G.
Ca.xxi.A C
Ca.lxxxix.A
¶ Prenunciare futura.
Ca.xxxiiij.A.
¶ Ptiſicus
Ca.xxvi.D
Ca.xv.G ⁊ in fi.
¶ Pilos ⁊ carnes abradit
Ca.xxii.B in fine.
¶ Pilos naſci facit in palpebris.
Ca.lxxi.A B
¶ Pium ⁊ deuotum ad deum efficit.
Ca.cix.C
¶ Podagram
Ca.viij.D F
Ca.lxxxviij.A C
Ca.cxxiij.K O
Ca.cxxiiij.O.
Ca.cxxxi.B
¶ Pulmonis conſtrictioni valet
Ca.lxxxvi.O.
¶ Pruritui cõfert
Ca.lxxxix.D
Ca.cxxiij.H
Ca.cxxiiij.D G.
Ca.cxxxi.B
¶ Puncturam ſcorpionis curat
Ca.cxxiij.G
Ca.cxxiiij.H

Qui coire nõ

poſſunt.
Ca.vi.D
¶ Qui ſolus loquitur
Ca.xviij.in fine.
¶ Qui biberit argentum viuum
Ca.xxi.F G
¶ Qui ſaliuas ſanguineas emittunt
Ca.li.D
¶ Qui tranſglutiunt acum vel aliud ferrum.
Ca.lxxvij.C

¶ Qui biberunt can/
taridee.
Ca.cxxx.K.

Renum do/
lorem curat.
Ca.lxxi.H
¶ Regali conuenit
honori.
Ca.xcij.D

Scabiei con/
uenit.Ca.xvi.B
Ca.xvij.B
Ca.xviij.A
Ca.xx.E
Ca.xxi.B.
Ca.xxij.C
Ca.lxi.C.
Ca.lxviij.D
Ca.lxxij.D
Ca.cxxiij.C
Ca.cxix.A
Ca.cxxxix.M
¶ Sanguinē prohibet
a naribus fluentem
Ca.xiij.in fine.
Ca.xv.EFHK
Ca.xvi.DH
Ca.lxxx.F
Ca.cxl.E
¶ Sanguinis reſtrictiua.
Ca.xiij.E.
Ca.xlij.A
Ca.lxxxvi.O
Ca.cvij.in fine
¶ Sāguinis flu/
xum prouocat.
Ca.iij.A
Ca.iiij.in fine.
¶ Sanguinis fluo/
rem abſtinet.
Ca.xxxix.C
Ca.xlij.A
¶ Sanguinem con/
ſtringentia.
Ca.xxx.DF
Ca.liiij.C.
Ca.lxiiij.AB
Ca.lxvi.D
¶ Sanguinem coagu
latum reſoluit
Ca.c.A
¶ Sanguini mortuo
conuenit q̄ eſt ſub oclo
Capitulum.cxxiiij.M
¶ Splenis duriciei.
conuenit.
Ca.xiij.E
Ca.cxxiiij.A
¶ Splenis dolorem
Ca.lxxxvi.K
Ca.cxxxv.C
¶ Serpentes fugat
Ca.xxi.J.
Ca.lviij.EK
¶ Serpentes vt ſtatim
occidentur.
Ca.xxiiij.D
¶ Seipſū magnificare
Ca.xxiij.A
¶ Squinantie valet
Ca.lxxxi.J
Ca.cxxiiij.E
Ca.cxxv.A
¶ Singultui valet.
Ca.lxxxvi.A
¶ Sincopis
Ca.lxxij.A
Ca.cxlij.B
¶ Si de adminiſtratio/
ne veneni aliquis ſuſpe
ctus ſit impoſitus in ci/
bo illo prohibet ne poſ/
ſit deglutiri.
Ca.x.EN.et in fine
¶ Spiritualia cōfortat.
Ca.xxxviij.A
Ca.lxxviij.A
¶ Stomacho malo
Ca.xxxvi.B
Ca.xlij.B.
Ca.lij.in fine.
Ca.lxxv.A
¶ Stomachi ſanguinē
ꝛ inteſtinorum.
Ca.lxxxix.N.
¶ Sode flegmatice
Ca.lxxxvi.A
¶ Solis ardorē
non timebit.
Ca.li.H
¶ Scotomie.
Ca.lxxxvi.A
¶ Scorpionis pun/
cturam valet.
Ca.lxxxvi.MN.
¶ Somnia vana repel/
lit.Ca.i.H
¶ Somniorū interpreta
tionē plenā facit ītelligi
Ca.iiij.H.
¶ Somnum inducens
Ca.lvi.in fine.
¶ Sitim remouendum.
Ca.vi.ACDH.
Ca.xxxix.A
¶ Somnos dulces
prouocare.
Ca.xxxij.in fine.
Ca.lxv.C
¶ Sputum ſangui
nis retinet.
Ca.xlij.C
Ca.lxxxv.F.
Ca.cxix.S
¶ Sudorem ꝓuocandū
Ca.cxxiiij.in ſine
¶ Sudorem prohibet
Ca.lxxij.B.
¶ Surditati ꝛ obliuiōi.
Ca.cxxij.L
¶ Stulticiam pelleret
ſapientiam educere.
Ca.xxxviij.C

Tuſſis.
Capitulum.xxij.D
Ca.lxxxvi.E
¶ Tutum ꝛ victo
rem reddere.
Ca.xlviij.A
Ca.lxvi.E
¶ Tutum facit
contra dolos.
Ca.liiij.C.
¶ Torture oris.
Ca.lxxxvi.A

Ventrem
mouent.
Ca.lxxi.A
¶ Uentris fluxum ſanat
Ca.li.E
Ca.lxxij.in fine
¶ Uentris dolorem pun
gitiuum.Ca.ci.D
¶ Uentrem ſtringit.
Ca.lxxv.DE.
¶ Uentrem excitat.
Ca.xi.C
¶ Uenena curandum
Ca.cxiij.AH
¶ Uenenum fugat.
Capitulum primum.H
Ca.iiij.B
Ca.xxiiij.B.
Ca.xlvij.C
Ca.xlviij.A
Ca.liiij.C.
¶ Uertigo.
Ca.xiiij.H
Ca.cxij.A
¶ Uermes veneno
ſos effugare.
Ca.lviij.H
¶ Uermes aurium.
Ca.lxxxix.in ſine
¶ Uermes in ventre oc
cidit.Ca.lxxxv.H
Ca.ci.E
¶ Uermes interficien
tibus educit.
Ca.lxxxix.E.
¶ Uerrucas aufert
Ca.lxxi.E
¶ Ueſicam dolentem
Ca.lij.D.
¶ Ueſicarum vlcera
Ca.lxxxvi.P.
¶ Uiſum clarificandum.
Ca.lxvi.D
¶ Uiſum confortat
Ca.xcviij.A.
Ca.c.H.
Ca.cxxiij.AD
¶ Uiſus obſcuritas
Ca.xvij.H
Ca.lxxviij.C
¶ Uiribꝫ cordis cōuenit.
Ca.ij.in fine.
¶ Uincere aduerſarios.
Ca.iiij.B
Ca.lxi.AH
¶ Uincere pericula
Ca.ij.D
¶ Uictus ꝛ ſuſpiria
tollere.
Ca.xxiij.B.
¶ Uirginitatem
deprehendit.
Ca.lviij.in fine
¶ Uomitū prouocādū.
Ca.xiiij.CD.
Ca.lxxi.H
Ca.cxxx.J
¶ Uocem clarificare.
Ca.xxvij.B.
Ca.xxij.A.
¶ Uulnera difficilia ad

ſanandum.
Ca.xli.D
¶ Uulnera conſolidāda
Ca.lxxxv.C
Ca.cxix.A
¶ Uulnerū orificia aperit
Ca.cxix.F.
¶ Ulcera ſanare.
Ca.li.E
¶ Ulcera oculorū ſanat
Ca.lxxij.C
¶ Ulcerationem virge curat.lxxiij.F
¶ Ulceribꝫ renū cōuenit
Ca.cxx.B
¶ Ulcera que fiunt in naribus ꝛ in auribus.
Ca.cxl.B
¶ Ulcera pulmonis curanda.xvij.E
¶ Ulcera pfūda curāda.
Ca.xiij.A
¶ Ulcera fraudulēta.
Ca.viij.BC
Ca.cxxx.A
¶ Ut omnibus hominibus placebis
Ca.xxxiij.E.
¶ Unguentum pro facie abſtergendum
Ca.xxv.A
¶ Uuluam ſedat.
Ca.cxxv.A
¶ Uxor tua an ſit caſta vel adultera.
Ca.lxxvij.D y.

Ydropicis.

Ca.cvij.B
Ca.lxvi.B.
Ca.lxxxij.P Q:
Ca.cxxiiij.D
¶ Yliaca.
Ca.liij.A
Ca.lxxxix.D

Tabula generalis De Herbis.

¶ Aarona.Ca.i.
Abrotanum.ij.
Abſinthium.iij.
Accacia.iiij.
Acetoſa.v.
Acorus.vi.
Affodillus.vij.
Agaricus.viij.
Agrimonia.ix.
Agrifolium.x.
Agnus caſtus.xi.
Alga marina.xij.
Alcanna.xiij.
Allium.xiiij.
Altea.xv.
Alleluia.xvi.
Alkekengi.xvij.
Aloe.xviij.
Aloes lignum.xix.
Ambra.xx.
Ambroſia.xxi.
Amomum.xxij.
Ameos.xxiij.
Amidum.xxiiij.
Amigdala.xxv.
Anacardus.xxvi.
Anetum.xxvij.
Anteflorum.xxviij.
Aniſum.xxix.
Ancillis.xxx.
Anthos vel Roſmarinus.xxxi.
Ancuſa.xxxij.
Apium.xxxiij.
Apium ſilueſtre.xxxiiij.
Apium ruſticum.xxxv.
Apium emorroidarum.
Ca.xxxvi.
Appios.xxxvij.
Aproſtilla.xxxviij.
Arthemiſia.xxxix.
Ariſtologia rotūda.
Capit.xl.
Ariſtologia longa.xli.
Arbor glandis.xlij.
Arbor vel lignum vite paradiſi.xliij.
Abies.xliiij.
Armoniacum.xlv.
Aſafetida.xlvi.
Azarum.xlvij.
Aſtralagos vel aſtragallus.xlviij.
Aſpergula.xlix.
Atriplex.l.
Auellana inda.li.
Auena.lij.
Auricula muris.liij.
Azedar.liiij.
Acetum.lv.
Aqua.lvi.

Barba Jouis.lvij.

Barbaſiluana.lviij.
Baluſtia.lix.
Balſamus.lx.
Balſamita.lxi.
Baſilicon.lxij.
Branca vrſina.lxiij.
Betonica.lxiiij.
Bedaguar ſiue Spina alba.lxv.
Belliricí.lxvi.
B:l vſ Sel.lxvij.
Beben.lxviij.
Ben vel Balanus.lxix.
Bleta.lxx.
Bdellium.lxxi.
Berberis.lxxij.
Buzeiden.lxxiij.
Bitumē iudaicū ſiue Aſpaltum.lxxiiij.
Brionia.lxxv.
Brictāca.lxxvi.
Botris.lxxvij.
Borago.lxxviij.
Bombax vel Cotum.Ca.lxxix.
Bugloſſa.lxxx.
Butalmos.lxxxi.
Buxum.lxxxij.
Bruſcus.lxxxiij.
Butirum.lxxxiiij.

Camomilla.

Ca.lxxxv.
Canapis ſiue Canapuz.
Ca.lxxxvi.
Capillos veneris.
Ca.lxxxvij.
Cardo benedictus
Ca.lxxxviij.
Cardus.lxxxix.
Camedreos.xc.
Camepitheos.xci.
Carui.xcij.
Cardamomum.xciij.
Cartamus.xciiij.
Calomus aromaticus
Capitulum.xcv.
Calamus agreſtis.xcvi.
Caparis ſiue Caparus
Ca.xcvij.
Camphoraca.xcviij.
Camſice aut ſicen.
Ca.xcix.
Catapucia.c.
Caulis.ci.
Cauda eqina.cij.
Caſſiafiſtula.ciij.
Caſſia lignea.ciiij.
Caſtanea.cv.
Celidonia.cvi.
Cedrus.cvij.
Cerifolium.cviij.
Cepe.cix.
Ceterach.cx.
Cheuri.cxi.
Centaurea.cxij.
Ceraſum.cxiij.
Cretanus.cxiiij.
Cicuta.cxv.
Cicorea.cxvi.
Cinogloſſa.cxvij.
Citonia.cxviij.
Cipreſſus.cxix.
Ciprus.cxx.
Ciperus.cxxi.
Cinamomū.cxxij.
Ciminū.cxxiij.
Citrullus.cxxiiij
Citrum.cxxv.
Cinoſbatum.cxxvi.
Criſpula.cxxvij.
Criſocolla.cxxviij.
Criſogonum.cxxix.
Colubrina.cxxx.
Coloquintida.cxxxi.
Cōſolida maior.cxxxij.
Cōſolida minor.cxxxiij.
Cōſolida rubea.cxxxiiij.
Condros.cxxxv.
Condes.cxxxvi.
Coriandrum.cxxxvij.
Cornea ſiue arbor cranea.cxxxviij.
Cordumentum.cxxxix.
Coſtus.cxl.

Tabula Generalis de Herbis.

Corula vel Melaperſica. Ca.cxli
Cotula fetida.vel Oculus bouis.cxlij.
Cotula non fetida.vel Oculus vacce.cxliij.
Cocognidiū. Camelea vel. Mezereon.cxliiij.
Crocus.cxlv.
Cucumer.cxlvi.
Cucurbita .cxlvij.
Culcaſia ſiue Caſo.
Ca.cxlviij.
Cuſcuta.cxlix.
Colofonia.cl.
Cera.cli.
Caro.clij.
Caſeus.cliij.

Dactilus.

Capit.cliiij.
Daucus.clv.
Dragantum vel Dragagantum.
Ca.clvi.
Diptamnum.clvij.
Doronicum.clviij.

Epatica

Ca.clix.
Ebanus vel Ebenus.
Ca.clx.
Elatinus.clxi.
Edera arborea.clxij.
Edera terreſtris.
Ca.clxiij.
Elleborus albus
Ca.clxiiij.
Eelleborus niger.
Ca.clxv.
Eupatorium..clxvi.
Eufragia .clxvij.
Emblici.clxviij.
Endiuia.clxix.
Endiuia ſilueſtris.clxx.
Elitropium.clxxi.
Edithimum .clxxij.
Epimedium.clxxiij.
Effemercon.clxxiiij.
Ebulus.clxxv.
Eruca.clxxvi.
Enula cāpana .clxxvij.
Eſula maior ⁊ minor
Ca. clxxviij.
Euforbium.clxxix.

Faba.

Capitulum .clxxx.
Faba egyptiaca .clxxxi.
Faba inuerſa.clxxxij.
Fagaſmon.clxxxiij.
Fagus.clxxxiiij.
Faſcolus.clxxxv.
Fraxinus.clxxxvi.
Flammula.clxxxvij.
Fragaria.clxxxviij.
Feniculus.clxxxix.
Febrifuga.cxc
Fenugrecum.cxci.
Fenum.cxcij.
Ferula.cxciij.
Ficus.cxciiij.
Ficus lupi.vel Comarus. cxcv.
Ficus egyptiaca.cxcvi.
Filipendula ſiue Viſcago.cxcvij.
Filius ante patrem.vel Gariofilon.cxcviij.
Fiſtula paſtoris.cxcix
Filix ſiue Filex.cc.
Folium.cci.
Fumus terre.ccij.
Fungus.cciij.

Gariofilum.

Capitulum.cciiij.
Gariofilata.ccv.
Galla.ccvi.
Galbanum.ccvij.
Galanga.ccviij.
Gallitricum.ccix.
Gallitricū agreſte. ccx.
Gladiolus.ccxi.
Granatum.ccxij.
Granati ſilueſtris .ccxiij
Gramen.ccxiiij.
Grana tinctorum .ccxv.
Granum culcul.ccxvi.
Genciana .ccxvij.
Geneſtra.ccxviij.
Gith.ccxix.
Gummi arabicum.ccxx.

Hauſer. vel

Hauſor.ccxxi.
Hermodactilus .ccxxij.
Hermerocalles .ccxxiij.
Herba paliſis.ccxxiiij.
Herba graſſula.ccxxv.
Herba fetida.ccxxvi.
Herundina vel Harundina.
Ca.ccxxvij.

Juſquiam⁹.

Ca.ccxxviij.
Juniperus.ccxxix.
Juiube.ccxxx.
Juncus.ccxxxi.
Judaica.ccxxxij.
Incenſaria.ccxxxiij.
Indicus.ccxxxiiij.
Iſopus.ccxxxv.
Iſopū humidū. ccxxxvi.

Karabe.

Ca.ccxxxvij.
Kalendula.ccxxxviij.
Kubebe.ccxxxix.

Lactuca.

Capitulum.ccxl.
Lacca.ccxli.
Larix.ccxlij.
Lappaciū maior.ccxliij
Lappacium minor.
Ca.ccxliiij.
Lapago.ccxlv.
Laurus.ccxlvi.
Laureola.ccxlvij.
Laudanum.ccxlviij.
Latiua.ccxlix.
Lauadula.ccl.
Leuiſticum.ccli.
Leuiſticū ſilueſtre .cclij.
Lenticula aque.vel Lentigo aque.ccliij.
Lens.ccliiij.
Lilium.cclv.
Lilium conuallium
Ca.cclvi.
Lilialis.cclvij.
Liquiricia.cclviij.
Liguſtici.cclix.
Limon.cclx.
Linaria.cclxi.
Linum.cclxij.
Lingua auis.cclxiij.
Liſimachion.cclxiiij.
Licium.cclxv.
Lonchitis.cclxvi.
Lupinus.cclxvij.
Lupillus.cclxviij.
Lac.cclxix.

Maiorana.

Ca.cclxx.
Macis.cclxxi.
Malua.cclxxij.
Malum.cclxxiij.
Mala maciana.
Ca.cclxxiiij.
Manna.cclxxv.
Mandragora vir
Ca.cclxxviij.
Mandragora femina
Ca.cclxxvij.
Marua.cclxxviij.
Marubium.cclxxix.
Marubiaſtrum.vel Marubium nigrum.vel Marubium ſilueſtre
Ca.cclxxx.
Matriſilua.cclxxxi.
Melliſſa vel Meliſſa
Ca.cclxxxij.
Mellilotum.cclxxxiij.
Melon.cclxxxiiij.
Melon indus.cclxxxv.
Melongena.cclxxxvi.
Memithe.cclxxxvij.
Menta.cclxxxviij.
Menta non odorifera vel Calamentum.
Ca.cclxxxix.
Mentaſtrum.ccxc.
Meu.ccxci.
Mel.ccxcij.
Medica.ccxciij.
Meſpila.ccxciiij.
Milleſolium.ccxcv.
Milium ſolis.ccxcvi.
Mirabolani.ccxcvij.
Mirra.ccxcviij.
Moracelſi.ccxcix.
Morabacci.ccc.
Morſus galline.ſiue Anagallus.
Ca.ccci.
Mirtus.cccij.
Maſtix.ccciij.

Naſturcium

Ca.ccciiij.
Naſturcium aquaticum vel Senacion.vel Cardamus agreſtis.
Capit.cccv.
Napellus.cccvi.

Tabula Generalis de Herbis.

Narciſcus.vel Bul
bus vomiſcrus vel
Cepe marinum.
Ca.cccvij.
Nabach.cccviij.
Nenufar.cccix.
Nigella.cccx.
Nymphea.cccxi.
Nux viſualis.cccxij.
Nux auellana.cccxiij.
Nux muſcata.cccxiiij.
Nux indica.vel Nux
magna.cccxv.
Nux vomica.cccxvi.
Nux metel.cccxvij.

Ordeum.

Ca.cccxviij.
Oleanger.cccxix.
Oliuarum.cccxx.
Oleum oliuarum.cccxxi
Olibanum.cccxxij.
Opopanax.cccxxiij.
Onomia.cccxxiiij.
Origanum.cccxxv.
Orobus.cccxxvi.
Olus.cccxxvij.

Papauer.

Capit.cccxxviij.
Paritaria.cccxxix.
Palmachriſti.cccxxx.
Pallacium leporis.
Ca.cccxxxi.
Plantago maior.vel
Arnogloſſa.vel quinque
neruia.vel Lingua
arietis.cccxxxij.
Plantago minor.
Ca.cccxxxiij.
Platanus arbor.
Ca.cccxxxiiij.
Paliurus.cccxxxv.
Paſtinaca domeſtica.
Ca.cccxxxvi.
Panis porcinus.
Ca.cccxxxvij.
Peonia.cccxxxviij.
Pionia.cccxxxix.
Petroſilinum.cccxl.
Pes coruinus.cccxli.
Pes columbinus.cccxlij.
Pelicinus.cccxliij.
Peplos ſeu Peplum
Ca.cccxliiij.
Pentaphilon.cccxlv.
Peucedanum.cccxlvi.
Perſicus.cccxlvij.
Perſica ſiue Melaper
ſica ſiue Microceta.
Ca.cccxlviij.
Perſiccaria.cccxlix.
Perfoliata.vel herba
vmbilicorum.cccl.
Premula veris.cccli.
Pepo.ccclij.
Perapaſtoris.vel Burſ
ſapaſtoris.cccliij.
Piſa.cccliiij.
Piſcacea.ccclv.
Pinicium ſiue Pan
nicum.ccclvi.
Picea.ccclvij.
Pira.ccclviij.
Piper.ccclix.
Piper nigrum.ccclx.
Piperelle.ccclxi.
Piretrum.ccclxij.
Pinus.ccclxiij.
Pimpinella.ccclxiiij.
Peridemon.ccclxv.
Pinaria.ccclxvi.
Pſilium.ccclxvij.
Polegium.ccclxviij.
Populus arbor.ccclxix.
Polipodium.ccclxx.
Policaria.ccclxxi
Poligonia.ccclxxij.
Polio.ccclxxiij.
Politricon.ccclxxiiij.
Porrū.ccclxxv.
Proſerpinata.ccclxxvi.
Pulmonaria.ccclxxvij.
Pruna.ccclxxviij.
Prunella.ccclxxix.
Pix.ccclxxx.
Pix liquida.ccclxxxi.
Panis.ccclxxxij.

Rapa.

Capitulum.ccclxxxiij.
Raphanus.ccclxxxiiij.
Radix.ccclxxxv.
Raphanus agreſtis.
Ca.ccclxxxvi.
Radicula.ccclxxxvij.
Rannus.ccclxxxviij.
Reubarbarū.ccclxxxix
Reuponticum.cccxc.
Reſina.cccxci.
Ribes.cccxcij.
Rizi.cccxciij.
Robelia.cccxciiij.
Rododendron.cccxcv.
Robur.cccxcvi.
Rotabea.vel Rodaba
Ca.cccxcvij
Roſa.cccxviij.
Ratera.vel Antera.
Ca.cccxcix.
Roſtrum porcinum.
Ca.cccc.
Ruta.cccci.
Rubus.ccccij.
Rubea tinctorum.
Ca.ccccij.

Saluia.

Ca.cccciiij.
Salix.ccccv.
Sambucus.ccccvi.
Sambacus.ccccvij.
Sandix.ccccviij.
Samſucus.ccccix.
Saliunca.ccccx.
Saluina.ccccxi.
Sandalum.ccccxij.
Satirion.ccccxiij.
Saturegia.ccccxiiij.
Saponaria.ccccxv.
Saphatum.ccccxvi.
Scabioſa.ccccxvij.
Scalongia.ccccxviij.
Scamonea.ccccxix.
Saxifraga.ccccxx.
Staſiſagria.ccccxxi.
Sanguis draconis.
Ca.ccccxxij.
Sarcocolla.ccccxxiij.
Spatula ferida.
Ca.ccccxxiiij.
Sebeſten.ccccxxv.
Semen lumbricorum.
Ca.ccccxxvij.
Sene.ccccxxvij.
Senecion.ccccxxviij.
Serpillum.ccccxxix.
Scrapinum.ccccxxx.
Seſama.vel Seſamo.
Ca.ccccxxxi.
Seride.ccccxxxij.
Spelta.ccccxxxiij.
Simphitū.ccccxxxiiij.
Sinomam.ccccxxxv.
Sinapis.ccccxxxvi.
Siſeleos.ccccxxxvij.
Siderica.ccccxxxviij.
Siliqua.ccccxxxix.
Siſamus.ccccxl.
Siligo.ccccxli.
Siſimbriū.ccccxlij.
Silphio.ccccxliij.
Siſer.ccccxliiij.
Siclа.ccccxlv.
Sticados.ccccxlvi.
Sticados citrinum.
Ca.ccccxlvij.
Spica celtica.
Ca.ccccxlviij.
Spica nardi.vel
Nardus.ccccxlix.
Spinachia.ccccl.
Spina.cccli.
Squinantum.ccccliij.
Strignos.cccclij.
Squilla.cccliiij.
Solatrum.ccccclv.
Sorbes arbor.ccccclvi.
Soldanella.cccclvij.
Scolopendria.cccclviij.
Scrophularia.cccclix.
Storax.cccclx.
Subere.vel Suberis.
Ca.cccclxi.
Sumach.cccclxij.
Sapor.cccclxiij.

Tanacetum

Ca.cccclxiiij.
Tapſia.cccclxv.
Tamariſcus domeſtica.
Ca.cccclxvi.
Tamariſcus agreſtis.
Ca.cccclxvij.
Tamarindi.cccclxviij.
Taprus barbatus.ſiue
Tapſus barbaſſus.
Ca.cccclxix.
Tereniabyn.cccclxx.
Terebentina.cccclxxi.
Teda.cccclxxij.
Tilia.cccclxxiij.
Titimallus.cccclxxiiij.
Thimus.cccclxxv.
Trifolium.cccclxxvi.
Tribulus.cccclxxvij.

Tribuloſa.cccclxxviij.
Triticum.cccclxxix.
Tripolion.cccclxxx.
Tormentilla .vel Cata/
philon.cccclxxxi.
Turbit.cccclxxxij.
Tubera.cccclxxxiij.
Thus.cccclxxxiiij.

Valeriana.

Ca.cccclxxxv.
Verbena.cccclxxxvi.
Verbaſco.cccclxxxvij.
Vecticon.cccclxxxviij.
Vecria.cccclxxxix.
Vermicularis.ccccxc.
Veruix.ccccxci.
Viola.ccccxcij.
Virgapaſtoris.
Ca.ccccxciij.
Vitis.ccccxciiij.
Virem.ccccxcv.
Viſcus.ccccxcvi.
Viticella.ccccxcvij.
Vitbuen.ccccxcviij.
Volubilis.ccccxcix.
Vuapaſſula.ccccc.
Vua verſa.ccccci.
Vmbilicus veneris.vel
Cimbalaria.cccccij.
Vngula caballina.
Ca.cccccij.
Vrtica maior.cccccuiij.
Vrtica minor.cccccv.
Vlpicum.cccccvi.
Vlnus.cccccvij.
Vſyr ſiue ſquyr.cccccviij
Vſnea.cccccix.
Vinum.cccccx.

Yrea.

Capitulum.cccccxi.
yaſdane.cccccxij.
yreos.cccccxiij.
yris illirica.cccccxiiij.
ydea.cccccxv.
ypericon. vel Scopa
regia.cccccxvi.
yſia.cccccxvij.
yriogus.cccccxviij.
ydropiper.cccccxix.
ynguinalis.vel Stel/
laria.cccccxx.
ypoquiſtidos.cccccxxi.
ypogloſſos.cccccxxij.

Zparagus.

Capitulum.cccccxxiij.
Zeduar.cccccxxiiij.
Zinziber.cccccxxv.
zirnabum.cccccxxvi.
zirumb.ſiue zirum/
bet.Ca.cccccxxvij.
zinirmon.cccccxxviij.
zua vel muza.cccccxxix.
zuccarum.cccccxxx.

De anima/ libus.

Homo.Cap.i.
Agnus.ij.
Aries.iij.
Aper.iiij.
Azinus.v.
Abane.Alches.vi.
Anabulla.Ancalpon.
Aptalo.Ankacinor.vij.
Afferaco.Affudio.viij.
Anſibena.Armena.ix.
Aſpis.x.
Aranea.xi.

Blacte biſan

cia. Capitulum.xij.
Bonnacon.xiij.
Bos.xiiij.
Bombex.xv.
Borax.Botracha.xvi.
Bufo.xvij.
Bubalus.⁊ Biſontes
Capitulum.xviij.
Bruchus.xix.
Bupreſte.xx.
Bubione ſiue
Bibione.xxi.

Capra.

Capitulum.xxij.
Caprea.xxiij.
Canis.xxiiij.
Cattus.et Cathaplepa
Capitulum.xxv.
Caccus.xxvi.
Camelus.xxvij.
Cameleon.xxviij.
Camelopardus.xxix.
Capreolos.xxx.
Caſtor.xxxi.
Chama.xxxij.
Calopus.xxxiij.
Ceruus.xxxiiij.
Ceruleus.xxxv.
Cecula.⁊ Celidros.⁊
Cenchrus.xxxvi.
Ceraſtes.xxxvij.
Cephos.⁊ Cencrocota
Ca.xxxviij.
Cirogrillus.xxxix.
Cicade.xl.
Cirotrochea.xli.
Critetus.xlij.
Coluber.xliij.
Cocodrillus.xliiij.
Cuniculus.xlv.

Damma.

Capitulum.xlvi.
Damula.xlvij.
Draco.xlviij.
Dracoconpedes.xlix.
Darus.l.
Dypſa.li.
Dromeda.et
Dammula.lij.
Duran.liij.

Equus.

Capitulum.liiij.
Elephas.lv.
Enchires.lvi.
Enidros.⁊ Enitra.lvij.
Erinacius.⁊ Ermi/
neus.lviij.
Edus.lix.
Emorrois.Enidros.et
Excedra.lx.
Engula.⁊ Eruca.lxi.

Falena et Fi/

ber.lxij.
Formica.lxiij.
Formice maiores.lxiiij.
Furus et Furun/
culus.lxv.

Gala ⁊ Gene

ta.lxvi.
Bamaleon.lxvij.
Bazelle.lxviij.
Blādoſa ⁊ Bnatrix.lxix.
Brillus ⁊ Burgulio.lxx.

Hiricius.

Capitulū.lxxi.
Hyena.lxxij.
Hiſtrix.lxxiij.
Hircus.lxxiiij.
Hyrundulus.lxxv.

Jaculus.et

Ipnalis.lxxvi.
Icinus ⁊ Inachlin
Ca.lxxvij.

Lacertus.

Capi.lxxviij.
Lamia ⁊ Lauſanum
Ca.lxxix.
Leo.lxxx.
Leopardus.lxxxi.
Leontophonos.et Leu
crocuta.lxxxij.
Lepus.lxxxiij.
Leuiathan.lxxxiiij.
Lanificus.lxxxv.
Linx.lxxxvi.
Locuſta.lxxxvij.
Lupus.lxxxviij.
Luther.lxxxix.
Lumbricus.xc.
Luchaonē ſiue Licha/
onē.⁊ Lintiſcus.xci.

Maricomo/

rion.Capi.xcij.
Muſtela.xciij.
Mumunetus ſiue ma/
monet9 ⁊ mānicora.xciiij
Marcatus.xcv.
Melo.xcvi.
Migale.xcvij.
Mulos.xcviij.
Mus.xcix.
Muſquelibet.et
Muſcus.c.
Muſio.ci.
Multipes.cij.

Nepa.

Capitulum.ciij.
Neomon.ciiij.

Onager.

Capit.cv.
Oraltus.cvi.
Onocentaurus.et
Oraſius.cvij.
Orix.cviij.

Panthera.
Ca.cix.
Papio.cx.
Pathyon.cxi.
Parandrus et
Pardus.cxii.
Pilosus Pirolꝰ.
Putorius.cxiii.
Pegasus.cxiiii.
Pigargus.cxv.
Pigmei.cxvi.
Poledrus.cxvii
Pulex.cxviii.
Pediculus.cxix.
Porcus.cxx.
Pader Parias
Prester.cxxi.

Rana. Ca.cxxii
Rangifer ⁊ Rosurella
Ca.cxxiii.
Rattus ⁊ sorex.cxxiiii.
Regulus.cxxv.
Rinocephalus ⁊
Rinoceron.cxxvi.
Rutela.cxxvii.
Rubetum ſive
Rubeta.cxxviii.

Salamādra
Ca.cxxix.
Saura.cxxx.
Sanguiſuga.cxxxi
Scrabrones.cxxxii.
Salpiga. Scitalis et
Seps.cxxxiii.
Situla Spuans et
Sirena.cxxxiiii.
Symia.cxxxv.
Scorpio.cxxxvi.
Sera. Simultas.et
Solifuga.cxxxvii.
Spoliator. Stella co/
lubri.Ca.cxxxviii.

Talpa. Ca.cxxxix
Thaurus.cxl.
Tarandrus.cxli.
Taxus.cxlii.
Tragelaphus.et
Tragodita.cxliii
Teredo.cxliiii.
Tynea.cxlv.
Tyrus.cxlvi.
Tygris.cxlvii.
Tortuca ⁊ Taranta
Ca.cxlviii.
Trogodice.cxlix.

Vacca.
Capitulum.cl.
Veruex.cli.
Uesontes.clii.
Uitulus.cliii.
Uipera.cliiii.
Unicornus. Uarius.
Ca.clv.
Uro.clvi.
Urſus.clvii.
Uncia.clviii.
Uulpis.clix.

Ybex.
Capitulum.clx.
Ychneumon.et
Ypotamus.clxi.
Ydra.clxii.

Zubro.
Capitulum.clxiii.
Zilio.clxiiii.

De Auibus

Aquila.Ca.i.
Achacus.⁊ auibꝰ para/
diſi.⁊ Aurifrigius.ii.
Achantis.iii.
Accipiter.iiii.
Aeriophilon.v.
Agochiles.et
Alauda.vi
Alietus.vii.
Altion.viii.
Anas.ix.
Anſer.x.
Ardeola.Ardea.Azalō
et Azida.xi.
Apis.xii.

Baſiliſcus.
Capit.xiii.
Baliatha ⁊ Ber/
neka.Ca.xiiii.
Biſtarda ⁊ Bono
ſa.Ca.xv.
Bubo.xvi.
Buteus.Butorius.et
Butaurus.xvii.
Bibonce.⁊ Blata.
Ca.xviii

Cantarides.
Capitulum.xix.
Carbates.xx.
Caladrius.xxi.
Capo.⁊ Caprimulgus.
Ca.xxii.
Carduelus.xxiii
Carabdrion ⁊ Chariſti
Ca.xxiiii.
Ceruus volans.xxv.
Cicade.xxvi.
Ciconia.xxvii.
Cignus.xxviii.
Cinomulgus. Ciſpedo.
⁊ Citramo.xxix.
Cinomia.xxx.
Cicendula Cimice.et
Coltro.xxxi.
Columba.xxxii.
Coredulus.⁊ Cornix
Ca.xxxiii.
Coruus.xxxiiii.
Cucurnix.xxxv.
Cocyx.xxxvi.
Crochilus.xxxvii.
Corintba.xxxviii.
Cuculus.xxxix.
Cuberb.xl.
Culex.xli.

Dyomedas.
Capitulum.xlii.
Draycha.xliii.

Egithus.
Emeria.⁊ Ercinia.
Cap.xliiii.

Falco.
Ca.xlv.
Faſianus.xlvi.
Fatator.xlvii.
Fenix.xlviii.
Filomena.⁊ Fice
dula.Ca.xlix.
Fulica.Ca.l.
Fucus.li.

Gallus.
Capitulum.lii.
Gallina.liii.
Gallinaceus.liiii.
Graculus.⁊ Granulus.
Capi.lv.
Grippes.lvi.
Gricocenderon.lvii.
Girfalco.⁊ Guſturdo
Ca.lviii.
Grus.lix.
Gluta.lx.

Harpia.
Capitulum.lxi.
Hyrundo.lxii.
Herodios.lxiii.

Ibis Ca.lxiiii.
Iboz.lxv.
Iſpida.lxvi.
Ichces ⁊ Koky.lxvii.
Kynius.et Karbolos.
Ca.lxviii.

Lagus. Lu/
cidus.Ca.lxix.
Lapegus.lxx.
Linachos.lxxi.
Luſcinia.lxxii.

Magnales.
Ca.lxxiii.
Merula.lxxiiii.
Mergus.lxxv.
Merillus.⁊ Me
ropes.Ca.lxxvi.
Melancoriſus. Mor/
fex.Ca.lxxvii.
Memonides. Meauces.
Merulſiones.lxxviii.
Miluus.lxxix.
Monedula.et
Muſcicapa.lxxx.
Muſca.lxxxi.

Nicedula.
Ca.lxxxii.
Nilus.lxxxiii.
Nycticorax.vł Noctua.
Ca.lxxxiiii.
Nepas ſiue Nepa.
Ca.lxxxv.

Onocrotulꝰ.
Capitulum.lxxxvi.
Opinachus.lxxxvii.

¶ Oꝛiolus et Oꝛigometra. Ca. lxxxviij
¶ Oſyna ꝛ Oſſifrago Ca. lxxxix.
¶ Othus. xc.
¶ Oua. xci.

Paſſer.

Ca. xcij.
¶ Pauo. xciij.
¶ Palumbus. xciiij.
¶ Platea ꝛ Pluuialis. Ca. xcv.
¶ Papiliones. xcvi
¶ Pellicanus. xcvij.
¶ Perdix. xcviij.
¶ Pica. xcix.
¶ Picus. c.
¶ Piralis. ci.
¶ Pſitacus. cij.
¶ Poꝛphirio. ciij.

Regulus.

Ca. ciiij.

Scrabꝛones

Ca. cv.
¶ Scarabei. cvi.
¶ Scinifes. cvij.
¶ Strix. Selentides. et Strophilos. cviij.
¶ Sturio. cix.
¶ Sturio camelo. cx.

Tarda Tragopa. cxi.
¶ Turdela. Turdo. cxij.
¶ Turtur. cxiij.

Vanellus.

Ca. cxiiij.
¶ Veſpertilio. cxv.
¶ Veſpa. cxvi.
¶ Vlula. cxvij.
¶ Vpupa. cxviij.
¶ Vultur. cxix.

Xyon

Capitulum. cxx.

Yboꝫ.

Capitulum. cxxi.

Zelentides.

Ca. cxxij.

De Piſcibus

Abremon. Achandes. Accipender. Albiret. ꝛ Alpharam. Ca. i.
Anguilla. ij.
Allec. iij.
Araneꝰ. aries. arini. iiij.
Aſpidochelon. ꝛ Aurata. v.
Alſoꝛam. vi.
Aſturam. vij.
Aureum vellus. viij.
Arburcium. Amnis Athaniger. Aſſerus. et Aſtralus. ix.
Abydes. x.
Abuna. xi.
¶ Barchoꝛa. xij.
Boꝛbatha. Boꝛa. ꝛ Bꝛenna. xiij.
Balena. xiiij.
Babilonicus. ꝛ Belue. xv.
¶ Cancer. xvi.
Caab et Canis marinus. xvij.
Caucius. Capitatus. et Carpera. xviij.
Cetus. xix.
Celethi. ꝛ Ceruleo. xx.
Chiron. ꝛ Circhos. xxi.
Conche. xxij.
Cochlee. xxiij.
Conger. Coꝛem. Coruꝰ marinus. xxiiij.
Cocodrillus. xxv.
¶ Draco marinꝰ. xxvi.
Delphin. xxvij.
Dentrix ꝛ Dies. xxviij.
¶ Eracboydes. Exochinus ꝛ Ericius. xxix.
Elcus et expoſita. xxx.
Eccola. xxxi.
Equus marinus. Equonilus. et Equꝰ fluminiſ Ca. xxxij.
Effimerion. et Eſcarus. Ca. xxxiij.
Eltiuis. xxxiiij.
Eriox. et Erox. xxxv.
Echenay vel Echini Ca. xxxvi.
Ezoꝛ. xxxvij.
¶ Felchus. Foca. et Galatha. Capit. xxxviij.
Faſtaleon. Faſtem. ꝛ Fitis. xxxix.

Gardus.

Gladius ꝛ Glautus. xl.
Gobius et Granus. xli.
Gamanē ꝛ Gonger. xlij.

Hamius.

Hyrundo. xliij.

Jcinus marinus. xliiij.

Kalaoꝫ. Karkoꝛa. Kylocb. xlv.
Karabo. Kylione. xlvi.
Koky. xlvij.

Leo marinꝰ.

Ca. xlviij.
Lepus marinus. xlix.
Leuiathan ꝛ Ludolachꝛa. Capitulum. l.
Loligo. li.
Locuſta marina. lij.
Lucius. liij.
Lupus marinus. liiij.

Megar Megalus ꝛ Miluus. lv.
Mugilus. lvi.
Mus marinus. lvij.
Murix. lviij.
Murena. lix.
Mulripes. lx.
Mulus ꝛ Mullus. lxi.
Monachus marinus ꝛ Monoceron. lxij.

Narcos naucilos ꝛ Nubeo. lxiij
Nereiden et Oꝛcha. Ca. lxiiij.

Oꝛbis Ca. lxv.
Oſtrea. lxvi.

Pagrus. pāgnus. Pectine ꝛ Perca Ca. lxvij.
Plataniſte. et perna. Ca. lxviij.
Pilliris. lxix.
Pinna et Plais. lxx.
Poꝛcus marinus. lxxi.
Polippus. lxxij.
Pungiriuus. lxxiij.
Purpura. lxxiiij.

Rayte et Raba. Ca. lxxv.
Rana marina. lxxvi.
Rumbus. lxxvij.
Rubus et Ryache. Ca. lxxviij.

Salmo. Salpa. Ca. lxxix.
Sparus et Staurus. Ca. lxxx.
Sepia. lxxxi.
Serra ꝛ Scilla. lxxxij.
Syrena. lxxxiij.
Spinachia et Squatina. lxxxiiij.
Solaris et Solea. Ca. lxxxv.
Scolopendria. lxxxvi.
Spongia Squamis ꝛ Scinn. lxxxvij.
Stoncus ſiue Stincus Ca. lxxxviij.
Sturio. lxxxix.
Stella. xc.
Sfungia. xci.

Teucha. titimallus. Toꝛpedo. xcij.
Trebius. Trucca. xciij.
Teſteum. xciiij.
Teſtudo. xcv.
Tigruis. Tritte. xcvi.
Thynnus. xcvij.
Toꝛtuca. xcviij.

Vacca et Vitulus marinus. xcix.
Verit. c.
Vergiliales. ci.
Vranoſcopus. cij.

Ypotamus

Capi. ciij.

Zedroſus zidrach. et ziſius. ciiij.
Zitrion. cv.
Ziſius. cvi.

Tabula generalis De Lapidibus.

Tabula de Lapidibus.

Adamas. Caplm pmū
Agathes ſiue agapis.ij
Alabandina.iij
Alabaſtrites. Amandinus.Abſinthus.iiij
Androdamāta. Antracites Capitulum.v
Allectorius.vi
Ameriſtus.vij
Aſius.viij.
Abeſton.ix
Aquile lapis.x.
Aſtrion ⁊ Aſterites.xi
Arena.xij
Argilla.xiij
Armenus.xiiij
Antimonium.xv
Atramentum.xvi
Alumen.xvij
Aurum.xviij
Auricalcum.xix
Argentum.xx.
Argentum viuum.xxi
Arſenicum.xxij.

Balagius

Capitulum.xxiii.
Bezaar.xxiiii.
Belliculi marini.xxv
Bolus armenus.xxvi.
Borax.xxvii

Calliaca.carcedonius ⁊ Calcofanus

Capitulum.xxviii
Carbunculus.xxix.
Calx.xxx
Cariſtecum ⁊ Numidicus.xxxi
Calcfarios.⁊ Corãticos.xxxii
Celidonius.xxxiii
Celonites ⁊ Cimedia Caplm.xxxiiij.
Ceruſa.xxxv.
Criſolectrus ⁊ Criſocolla.xxxvi
Criſopraſſus ⁊ Criſopaſſios.xxxvij.
Criſolitus ⁊ Criſolanſis.xxxviij
Criſtallus.xxxix.
Cynabar.xl
Cinis.xli
Coꝛallus.xlij
Coꝛneolus.xliij
Conchiliū.xliiii.
Cos.xlv.
Cupꝛum.xlvi.

Draconides

Capitulum.xlvii.
Deimonis Dyadochos et Dꝛoſelitus.xlviii
Dyacodos.Dyamanticus ⁊ Dyoniſia.xlix

Exacōtalit⁹.

Ermiſtion ⁊ Ethites Capitulum.l
Emathites.li
Exacolitus.Exebenos Caplm.lij.
Enidros.Efeſtis.Egipcilla: Caplm.liij.
Elitropia.liiij.
Epiſtites.lv

Falcanos.

Filaterus. Flongites ⁊ Flogmos.Ca.lvi
Ferrum.Ca.lvij

Gagathes

Caplm.lviii
Galactites ⁊ Garamantites.Ca.lix
Granatus ⁊ Garatidē.
Caplm.lx
Gagacromeon.Griſolitus ⁊ Galatides.lxi
Gelacies ⁊ Gloſopetra.
Caplm.lxij.
Gipſum.Ca.lxiij.

Hyena.⁊ hyeratides.Ca.lxiiij

Jacinctus.

Caplm.lxv.
Jaſpis.Ca.lxvi.
Jris.Ca.lxvij.
Jſcultos ⁊ Jena.lxviij.

kakabꝛates.

Kamam ⁊ Kenne.lxix.
Karabe.Ca.lxx.

Lazuli.Ca.lxxi.

Lacteus.Lincis.lxxij.
Litargirum.lxxiii
Licbinis.lxxiiii.
Ligurius ⁊ Liparia Ca.plm.lxxv
Lune.Ca.lxxvi

Magnes

Caplm.lxxvij.
Margarite.Ca.lxxviij
Magneſia ⁊ Markaſita.Ca.lxxix
Malcha.Gipſum.lxxx
Marmoꝛ.lxxxi
Melochites ⁊ Murna Capitulum.lxxxij
Memphites.Ca.lxxxiij
Medus.Ca.lxxxiiij.
Mograc.Ca.lxxxv.
Mumia.Ca.lxxxvi.

Niſus.lxxxvij.

Nigroꝛum.lxxxviii.
Nitrum.Ca.lxxxix.

Obtalmius

Caplm.xc
Onix.Ca.xci.
Oꝛphanus.Ca.xcij.
Opalus.Ca.xciij.
Orites Oſtrattes.xciiij
Ophites.Purpurites
Poꝛfirites.Parius.xcv

Palagius.

Caplm.xcvi
Pantherus Ca.xcvij
Praſſius.Ca.xcviij.
Peridonius.Ca.xcix.
Piritides.Ca.c
Petroleum.Ca.ci
Peanites.Ca.cij
Podoꝛus.Ca.ciij
Phꝛigies ⁊ Phingetes.
Capitulum.ciiij
Pumex.Ca.cv

Quadꝛatus

Quadrae.Quirin.cvi.
Quiriuus.Radai ⁊ Ranno.Ca.cvij

Rubeos.

Caplm.cviij

Saphirus.

Capitulum.cix
Sardius ⁊ Sarda.cx.
Sardonis Ca.cxi.
Samius ⁊ Sarcofagus.Ca.cxii
Smaraldus al's Smaragdus.Ca.cxiii
Sagda ⁊ Sandariſo Ca.cxiiij
Silenites ⁊ Sirtite Cap.cxv
Stellarias.Ca.cxvi.
Specularis.Ca.cxvij.
Siſtos.Ca.cxviii
Spongia marina.cxix
Soꝛdicies parietis balnei.Ca.cxx.
Silex.Ca.cxxi.
Sicinus ſiue Succinus.Ca.cxxij
Sulphur.Ca.cxxiij.
Sal.Ca.cxxiiij
Sal armoniacus.cxxv
Sal alkali.cxxvi
Salindus.C[illegible]cxxvij.

Trachius.

Cap.cxxviij.
Tartarus.Ca.cxxix
Terra ſigillata.cxxx.
Tegula Ca.cxxxi.
Topazion.cxxxij.
Toꝛbois ⁊ Thegolitus.Ca.cxxxiij.
Tuthia.Ca.cxxxiiii

Varach ⁊ venix.Ca.cxxxv

Vegentana ⁊ Unio.
Cap.cxxxvi.
Veſice ⁊ molar'.cxxxvij.
Viride eris vel Eris erugo.Ca.cxxxviij
Vitrum.Ca.cxxxix
Vitriolum.Ca.cxl

yris.Ca.cxli.

Zymemel lazuri.Ca.cxlij.

Zizaa.Ca.cxliij.
Zignites.cxliiii

Finis.

84